Bulu ntam pɔpwɛ; Nkonya

Nkonya New Testament

Contents

Mateo 1
Marko 25
Luka 40
Yohane 65
Gyumagyihɛ 84
Romafɔ 108
1 Korintofɔ 119
2 Korintofɔ 128
Galatiafɔ 135
Efesofɔ 139
Filipifɔ 143
Kolosefɔ 146
1 Tesalonikafɔ 148
2 Tesalonikafɔ 150
1 Timoteo 152
2 Timoteo 155
Tito 157
Filemon 159
Hebrifɔ 160
Yakobo 168
1 Petro 171
2 Petro 174
1 Yohane 176
2 Yohane 179
3 Yohane 180
Yuda 181
Atɔ Lɛsúnáhɛ́ 182

Bulu ntam pɔpwɛ; Nkonya

New Testament in Nkonya (GH:nko:Nkonya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Nkonya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nkonya

nko

Ghana

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
The New Testament

in Nkonya
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

ISBN 978-1-5313-0487-4

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016
01b09958-fa53-51d1-aae0-88c7e9302503

Asʊn Wankláán Áni
Mateo
Lɔ́wanlín

Yesu Anáin Ilíntɔ
(Luka 3:23-38)

1 Yesu Kristo, Owíe Dawid mʊ na, Abraham mʊ na
ámʊ ılíntɔ ní.
2 Abraham lɔ́kwıí Isak. Isak lɔ́kwıí Yakob. Yakob
lɔ́kwıí Yuda mʊa mʊ apio yinhɛ́*. 3 Yuda lɔ́kwıí
Peres mʊa Sera. Amʊ́ yín gyí Tamar. Peres lɔ́kwıí
Hesron. Hesron lɔ́kwıí Ram. 4 Ram lɔ́kwıí Aminadab.
Aminadab lɔ́kwıí Nahson. Nahson lɔ́kwıí Salmon.
5 Salmon lɔ́kwıí Boas. Boas mʊ yin gyí Rahab. Boas
lɔ́kwıí Obed. Obed mʊ yin gyí Rut. Obed lɔ́kwıí Yisai.
6 Yisai lɔ́kwıí Owíe Dawid.
Owíe Dawid lɔ́kwıí Salomo. Salomo mʊ yin gyí
ɔtsı ɔkʊá tɛkı ogyi Uria mʊ ka. 7 Salomo lɔ́kwıí
Rehabeam. Rehabeam lɔ́kwıí Abia. Abia lɔ́kwıí
Asa. 8 Asa lɔ́kwıí Yehosafat. Yehosafat lɔ́kwıí Yoram.
Yoram lɔ́kwıí Usia. 9 Usia lɔ́kwıí Yotam. Yotam
lɔ́kwıí Ahas. Ahas lɔ́kwıí Hiskia. 10 Hiskia lɔ́kwıí
Manase. Manase lɔ́kwıí Amon. Amon lɔ́kwıí Yosia.
11 Yosia lɔ́kwıí Yekonia mʊa mʊ apio yinhɛ́. Mʊ brɛ́sʊ́
bɛkıtá Israelfɔ, híɛ́ amʊ́ bɛɛ bʊyétsiá Babilon ɔmátɔ́
ní.
12 Amʊ́ Babilon yɔtɔ́ á, Yekonia lɔ́kwıí Sealtiel.
Sealtiel lɔ́kwıí Serubabel. 13 Serubabel lɔ́kwıí Abi-
hud. Abihud lɔ́kwıí Eliakim. Eliakim lɔ́kwıí Asor.
14 Asor lɔ́kwıí Sadok. Sadok lɔ́kwıí Akim. Akim
lɔ́kwıí Elihud. 15 Elihud lɔ́kwıí Eleasar. Eleasar lɔ́kwıí
Matan. Matan lɔ́kwıí Yakob. 16 Yakob lɔ́kwıí Yosef,
Yosef létsiá Maria. Maria lɔ́kwıí Yesu. Yesu gyí
Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli amʊ) nı.
17 Mʊ́ sʊ tsú Abrahamsʊ bɔtʊ Owíe Dawidsʊ bʊgyi
anáin ılíntɔ dúana. Tsú Dawidsʊ bɔtʊ brɛ́á bɔyɔ
Babilon ɔmátɔ́ ɛ́ bʊgyi anáin ılíntɔ dúana. Asa tsú
amʊ́ Babilon yɔtɔ́ bɔtʊ Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá
mʊ ofúli amʊ) kwıísʊ́ ɛ́ bʊgyi anáin ılíntɔ dúana.

Yesu Kristo Kwıí
(Luka 2:1-7)

18 Ɔkpa ánfısʊ Yesu Kristo kwıí lɔtsʊn nı. Bɔpʊ
Maria há Yosef bɛɛ otsía. Támɛ asa bétsiá, abʊfia ɔtsı
mʊ́a oyin á, bowun áni Maria dɛ́ ɔmɛ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́
túmitɔ. 19 Mʊ kulu Yosef a, mʊ asón da ɔkpa, támɛ
omekle áni ɔbɔ́wa mʊ pélıtɔ. Mʊ́ sʊ ɔlɔbwɛ agywıun
áni obékiná mʊ ŋáintɔ. 20 Támɛ brɛ́á ɔdɛ mʊ́ agywun
bwɛ á, kı, Bulu-ɔbɔpʊ ɔkʊ lélɛ ıwı ɔwan súná mʊ
okudetɔ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Yosef, Dawid mʊ na, mánya
pélı áni fékpa fʊ́ ká Maria ba fʊ́ wá, tsúfɛ́ ɔmɛ́
ámʊ́ʊ́ ɔdɛ ámʊ itsú Ɔŋɛ Wankíhɛ́ túmitɔ. 21 Ɔbɔ́kwıí
obiyímbi, bɛ́dınká mʊ dá Yesu. (Mʊ́ ası gyí, 'Ɔlɛpʊ́.')
Tsúfɛ́ mʊ ɔbɛ́lɛ mʊ ahá tsú amʊ́ lakpantɔ ní."
22 Ínı léha Bulu asón ámʊ́ʊ́ ɔlɛblí tsʊn mʊ ɔnɔ́sʊ́
ɔtɔ́ípʊ́sʊ ámʊ ılɛba mʊ́tɔ́. 23 Ɔbɛ́ɛ, "Kı, obitebí áni
ɔmɔkʊ́yɔ́ oyin wá kı obénya ɔmɛ́. Ɔbɔ́kwıí obiyímbi,
bɛ́dınká mʊ dá Imanuel." (Mʊ́ ası gyí, "Bulu bʊ anı
wá.")
24 Brɛ́á Yosef létsinkí á, olegyi asón ámʊ́ʊ́ Bulu-
ɔbɔpʊ amʊ lébláa mʊ amʊsʊ. Oletsiá Maria, kpáín
mʊ. 25 Támɛ ɔmɔpʊ ıbı da Maria, kpɛ́fʊn brɛ́á ɔlɔkwıí
mʊ bi yínhɛ́ gyankpapʊ, ɔlɛdınká mʊ dá Yesu.

2

Anyansapʊ Akʊ Bá

1 Brɛ́á Owíe Herode dɛ́ iwíe gyí Yudea ɔmátɔ́
bɔkwıí Yesu wúlu kʊá bʊtɛtí mʊ́ Betlehem, ıbʊ
Yudea ɔmátɔ́ ınʊ. Mʊ́ ɔma a, anyansapʊ akʊá
bʊtowun atɔ́ ntsrakpabitɔ botsu owí ɔdalıkpa ɔmá
kʊtɔ ba Yerusalem wúlutɔ. 2 Bɛfıté bɛɛ, "Nkʊ́nʊ́
bakwíí Yudafɔ owíe amʊ? Anılówun mʊ osúna áni
igyi ɔtsrakpabi owí ɔdalıkpa ınʊ. Mʊ́ sʊ abá bosúm
mʊ."
3 Owíe Herode lónu asón ánfı á, opúni letsií mʊa
Yerusalemfɔ fɛ́ɛ́. 4 Mʊ́ sʊ ɔlɛtı Yudafɔ Bulu igyí ahapʊ́
dɛhɛn pʊ́ Mose mbla asunápʊ́ fɛ́ɛ́ fía, fíté amʊ́ ɔtínɛ́á
bɔ́kwıí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli amʊ).
5 Bɛbláa mʊ bɛɛ "Betlehem wúluá ıbʊ Yudea
ɔmátɔ́. Alí Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔ́ípʊ́ ɔkʊ lɔ́wanlín tswı nı.
6 Ɔbɛ́ɛ,
'Fʊ́ Betlehem, Yudea wúlu,
fʊmegyí wúlu túkúrííbi ɔkpagyíɔkpasʊ Yudea
awúlu yilé ámʊtɔ.
Tsúfɛ́ ɔmásʊ́ ogyípʊ́ ɔkʊ ɔbɛ́dalı tsu fʊ́tʊ́á,
ɔbɛ́kpa Bulu ahá Israelfɔ.' "
7 Mʊ́ sʊ Owíe Herode létı anyansapʊ amʊ nkʊlɛ,
fíté amʊ́ brɛ́á bowun osúna ɔtsrakpabi amʊ, bɛbláa
mʊ. 8 Mʊ́ʊ́ ɔlɔwa amʊ́ Betlehem ɔbɛ́ɛ, bʊyódunká
kebi ámʊ wankláán. Ní bowun mʊ a, bʊyínki bɛbláa
mʊ, ménı mʊ ɛ́ móyósum mʊ.
9 Olenya bláa amʊ́ tá alı bɛnatí. Ɔtsrakpabi amʊ́ʊ́
bowun owí ɔdalıkpa amʊ, lékpa amʊ́ alıı yélıí ɔtínɛ́á
kebi ámʊ bʊ. 10 Brɛ́á bowun ɔtsrakpabi amʊ a, ansí
lɛhıɛ gyi amʊ́. 11 Bowie wóyítɔ́ ınʊ á, bowun kebi ámʊ
mʊa mʊ yin Maria, bɛda akpawunu súm kebi ámʊ.
Bɛsankí amʊ́ akentebi, bekie mʊ sika pɛpɛ, ɔhíén pʊ́
ohuam.
12 Mʊ́ ɔma a, Bulu lɔ́wa mbla há amʊ́ okudetɔ ɔbɛ́ɛ,
bʊmáyinkí yɔ́tsʊn Herode wá. Mʊ́ sʊ bɔtsʊn ɔkpa
bámbásʊ́ yɔ́ amʊ́ wúlutɔ.

Yesu Mʊa Mʊ Akwıípʊ́ Egyipte Ɔmátɔ́ Yɔ

13 Brɛ́á anyansapʊ amʊ bɛnatí á, Bulu-ɔbɔpʊ lélɛ
ıwı ɔwan súná Yosef okudetɔ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Kʊsʊ,
afʊkpa kebi ámʊ mʊa mʊ yin srı ya Egyipte ɔmátɔ́.
Mlıtsia ınʊ yɔ́fʊn brɛ́á nébláa fʊ mbɛ́ɛ mlıyínki ba,
tsúfɛ́ Owíe Herode obódunká kebi ámʊ, mʊ́ mʊ."
14 Mʊ́ sʊ Yosef lɔ́kʊsʊ́ onyé-onyé ámʊ, kpá Maria
mʊa kebi ámʊ srí ya Egyipte ɔmátɔ́. 15 Betsiá ınʊ
yɔ́fʊn brɛ́á Herode lówu. Ínı léha Bulu asón áni
ɔlɛblí tsʊn mʊ ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔ́ípʊ́ ɔkʊsʊ lɛba mʊ́tɔ́. Ɔbɛ́ɛ,
"Nɛtı mí bí ámʊ tsú Egyipte ɔmátɔ́."

Betlehemfɔ Abí Mɔ

16 Brɛ́á Owíe Herode lówun áni anyansapʊ amʊ
bamlɛ́ mʊ a, ɔblɔ́ lɛhıɛ kítá mʊ́. Ɔlɔwa mʊ ısá
akɔpʊ́ ɔbɛ́ɛ, bʊyɔ́ Betlehem wúlutɔ pʊ́ mʊ́ nkudası,
abʊyɔmɔ abi yinhɛ́ áni bahɔ tsú nfinyɔ ba ayası fɛ́ɛ́.
Tsúfɛ́ anyansapʊ amʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, begyankpá
wun ɔtsrakpabi amʊ nfinyɔ ní.
17 Ínı léha Bulu asón áni ɔlɛblí tsʊn mʊ ɔnɔ́sʊ́
ɔtɔ́ípʊ́ Yeremiasʊ lɛba mʊ́tɔ́. 18 Ɔbɛ́ɛ,
"Bonu isú mʊ́a olú kʊá ımɛká tin Rama wúlutɔ.

* 1:2 Apio yinhɛ́ ánfı gyí Israel abusuan dúanyɔ ámʊ anáin nı.

Rahel dɛ́ mʋ abí sú. Omotsulá ání bʋkpáta mʋ,
tsúfɛ́ bʋtráa bʋma ınʋ.”

Yesu Mʋa Mʋ Akwúpó Yinkí Tsú Egyipte

19 Owíe Herode lowu ɔma a, Bulu-ɔbɔpʋ lɛ́lɛ ıwı
ɔwan súná Yosef okudetɔ Egyipte ınʋ, bláa mʋ ɔbɛ́ɛ,
20 “Kʋsʋ, afʋkpa kebi ámʋ mʋa mʋ yin, amlıyinki yɔ
Israel ɔmátɔ. Tsúfɛ́ ahá ámʋ́ʋ́ bodunká ání bɔ́mɔ
kebi ámʋ, bawú.” 21 Mó sʋ Yosef lɔ́kʋsʋ́ kpá kebi ámʋ
mʋa mʋ yin, beyinkí yɔ́ Israel ɔmátɔ́.
22 Táme bréá bowie ınʋ á, olonu ání Arkelao latsía
mʋ sı Herode obíásʋ́, ɔdɛ Yudea ɔmásʋ́ gyí. Mó sʋ
olenya ifú ání ɔbɔ́pʋ kebi ámʋ ya ınʋ. Bulu lélawá
mbla há mʋ okudetɔ ɔbɛ́ɛ, ɔpʋ́ʋ mʋ ya Galilea ɔmátɔ́.
23 Mó sʋ bɔyɔ yétsiá Nasaret wúlutɔ. Ínı léha Bulu
asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɔlɛblí tsʋn mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́sʋ ɔbɛ́ɛ, “Bɛ́tı
mʋ Nasaretyin” amʋ ılɛba mʋ́tɔ́ ní.

3

Asú Ɔbɔpʋ́ Yohane Bulu Asʋ́n Ɔkanda
(Marko 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohane 1:19-28)

1 Bré kʋtɔ á, Asú Ɔbɔpʋ́ Yohane léba ɔdɛ Bulu asʋ́n
ɔkan da Yudea dimbísʋ́. 2 Ɔbɛ́ɛ, “Mlıdamli klʋntɔ,
amlısi lakpan bwɛ, tsúfɛ́ Bulu iwíegyí lawíé wóyí tá.”
3 Yohane ıwı asʋ́n Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́Yesaia lɔ́wanlín
ɔbɛ́ɛ,
“Ɔkʋ dɛ́kplʋn dimbísʋ́ ɔbɛ́ɛ,
‘Mlıla anı Wíe ɔkpa.
Mlıtswii ıkpa ha mʋ’ ” amʋ nı.
4 Yohane lɔ́wa kpɔ́sʋ́-imi atadıe, ɔlɔpʋ ɔwʋlʋ́-
kpákpá ɔfɛ́ klí mʋ́sʋ́. Atsantsankʋ pʋ́ ɔkwɛ́n otegyi.
5 Ahá botsu Yerusalem wúlutɔ, Yudea ɔmátɔ́ pʋ́
Yordan bʋnkpa ɔnɔ́ awúlu fɛ́ɛ́sʋ́ ba bonu mʋ asʋn
blíhé. 6 Bɛlɛ amʋ́ lakpan blí, ɔlɔbɔ amʋ́ asú Yordan
ntsutsɔ.
7 Táme bréá Farisifɔ pʋ́ Sadukifɔ tsɔtsɔɔtsɔ bɛba
bɛɛ, ɔbɔ́ɔ amʋ́ asú á, ɔlɛfıté amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Abɛ abí-
aná, ntɔ gyá mlı, mlısrí Bulu ısʋbıtí ámʋ́ʋ́ ıbá ámʋ?
8 Mʋ́mʋ́ mlıswie abía ibósuná ání lélɛ́ mlıladámlí
klʋntɔ. 9 Mlımákı mlıaa, mlı náin gyí Abraham.
Mó sʋ Bulu mɛ́ɛbʋtí mlı ısʋ. Ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ,
Bulu ɔbétalí há abwi ánfı ıbɛ́damlí Abraham abí-aná.
10 Séi á, Bulu lapʋ́ ɛfɛ́ yi nyí-atsitsitɔ. Oyígyíoyí ání
imoswie abi wankláán á, bókun mʋ́ dá, wá mʋ́ fɛ́ɛ
ogyá. 11 Mí mʋ́ á, ntsu ndɛpʋbʋ́ mlı asú pʋ́súná ání
mlıladámlí klʋntɔ. Táme ɔkʋá ɔdʋn mı bʋ ɔma ɔbá.
Mmɔfʋn ání nɔ́sʋrá mʋ ntʋkʋta kʋ́ráá. Mʋ ɔbɔ́pʋ
Ɔŋɛ Wankíhé pʋ́ ogyá bɔ́ mlı asú ní. 12 Ɔdɛ mʋ ılín,
ɔbɔ́pʋfúní ntétɛ lɛ́ ayó ámʋtɔ. Ɔbɛ́kpa ayó ámʋ wá
mʋ odudutɔ. Táme ɔbɛ́fɛí ofuníkpá ınʋ wankláán,
kpá ntétɛ amʋ wá ogyá ání ıtamadunto.”

Yesu Asúbɔ
(Marko 1:9-11; Luka 3:21-22)

13 Yesu lótsu Galilea ɔmátɔ́ ba Yordan ntsu ɔnɔ́
Yohane wá ɔbɛ́ɛ, ɔbɔ́ mʋ asú. 14 Tɛkı Yohane mótsulá
ání ɔbɔ́bɔ mʋ asú. Ínı sʋ ɔlɛblá́a Yesu ɔbɛ́ɛ, “Mí
ilehián ání fɔ́bɔ asú. Nkálı ígyi sʋ́ faba fɛɛ mí ɔbɔ́ɔ
fʋ́ asú?”
15 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Séi á, ha atsu mʋ́ alı
asa, tsúfɛ́ ilehián ání abɔ́bwɛ tógyítɔ́á ıda ɔkpa Bulu
ansítɔ́.”
Mʋ́ sʋ Yohane lɔ́tsulá. 16 Bɛ́ɛ́á ɔlɔbɔ Yesu asú tá,
Yesu lɛ́dalı ntsu ámʋtɔ alı nwʋlʋ́táa lefinkí, olowun
Bulu Ɔŋɛ́ dɛkplí fɛ́ abrɔ́dʋma, ilobogyonká mʋsʋ.
17 Inʋ ɔmɛ kʋ lotsu ɔsʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔ́nı gyí mí Bía ntɔdwɛ́
mʋ, mı ansí tɛhíɛ́ gyi mʋ ıwı ní.”

4

Yesu Isɔ́kı
(Marko 1:12-13; Luka 4:1-13)

1 Inʋnʋ Ɔŋɛ Wankíhé amʋ lɛ́kpa Yesu ya dimbísʋ́,
mɛ́nı Ɔbʋnsám ɔbɔ́sɔ mʋ kı. 2 Oletsiá ınʋ klí ɔnɔ́ nkɛ
adʋana (40), onyé adʋana (40). Mó sʋ akʋ́n lɛhıe kítá
mʋ. 3 Inʋ Ɔbʋnsám lɔ́sɔ mʋ kı, bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ní
Bulu mʋ Bi fʋ́gyi á, mʋ́mʋ́ ha abwi ánfı ıdamli bwɛ
bodobodo.”
4 Yesu lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bɔwanlín wá Bulu asʋ́n
ámʋtɔ bɛɛ, ‘Megyí atogyihɛ wʋlɛ nyankpʋsa obégyi
tsiá nkpa, táme ɔpʋ́ʋ Bulu asʋn blíhé ɛ́ tsia nkpa.’ ”
5 Ɔbʋnsám lɛ́kpa mʋ ya Yerusalem, wúlu wankíhé
amʋtɔ, ɔlɔpʋ mʋ yélıí Bulu ɔtswɛ́kpa obu ámʋ
ɔtántra. 6 Inʋ ɔlɛblá́a Yesu ɔbɛ́ɛ, “Ní Bulu mʋ Bi fʋ́gyi
lélɛ́ á, tu kpayi. Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ
bɛɛ,
‘Bulu ɔbɛ́ha mʋ abɔpʋ bɛ́kpatá fʋ́ ıbıtɔ,
mɛ́nı fʋ́ yabi mɛ́ɛda ibwi kʋkʋsʋ.’ ”
7 Yesu lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bɛtrá wanlín bɛɛ,
‘Mákapʋ́ fʋ́ Wíe Bulu kı.’ ”
8 Mʋ́ ɔma a, Ɔbʋnsám lɔ́pʋ mʋ ya ıbʋ fʋ́áhé kʋsʋ,
olosuná mʋ ɔyítɔ́ iwíe ogyíkpá fɛ́ɛ́, pʋ́ mʋ́ numnyam.
9 Mʋ́ʋ́ ɔlɛblá́a mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ní fɛ́da akpawunu súm mí á,
nɔ́pʋ ínı fɛ́ɛ́ há fʋ́.”
10 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔbʋnsám, natı tɛı mísʋ́!
Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, ‘Da ak-
pawunu ha fʋ́ Wíe Bulu. Mʋ nkʋlɛ fʋ súm.’ ”
11 Inʋ Ɔbʋnsám lénatí mʋ wá, Bulu-abɔpʋ bɛba
bɛkı mʋsʋ.

Yesu Gyumagyihɛ Asıtsuá Galilea Ɔmátɔ́
(Marko 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 Mʋ́ ɔma a, Yesu lónu ání bakítá Yohane tswı
obu, oleyinkí ba Galilea ɔsʋlʋ́sʋ. 13 Olotu tsú Nasaret
wúlutɔ yɔ́ Kapernaum, wúluá ıbʋ mantáa Galilea
ɔpʋ ɔnɔ́, Sebulon mʋ́a Naftali ɔsʋlʋ́sʋ. 14 Mʋ ınʋ yɔ
léha asʋ́n ámʋ́ʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́Yesaia léblí ámʋ
ılɛba mʋ́tɔ́. Ɔbɛ́ɛ,
15 “Sebulon pʋ́ Naftali
ɔsʋlʋ́vá ıda Yordan bʋnkpa ɔnɔ́, mantáa Galilea
ɔpʋ.
Galilea ɔmátɔ́ ɔmá bámbásʋ́fɔ bʋtsie.
16 Ahá ánfí bʋtsie oklʋ́ntɔ ánfı
bawun wankı kpɔnkpɔɔnkpɔntı kʋ.
Bʋtsie ɔsʋlʋ́vá lowu dɛ́ iwíe gyí mʋ́sʋ́.
Wankı kʋ lawánkí wólí amʋ́sʋ́.”
17 Tsú ınʋ Yesu léfi ası ɔdɛ Bulu asʋ́n ɔkan da, blí
ɔbɛ́ɛ, “Mlıdamli klʋntɔ, Bulu iwíegyí lawíé wóyí tá.”

Akasípʋ́ Abaná Lɛ
(Marko 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Ɛ́kɛ ɔkʋá Yesu ná Galilea ɔpʋ ɔnɔ́ á, olowun apío
abanyɔ́ akʋ. Simon ání bʋtɛtí mʋ Petro mʋa mʋ
gyama Andrea, bʋdɛ asawu tswʋ́, tsúfɛ́ aye alɛpʋ́
bʋgyi. 19 Mʋ́ʋ́ ɔlɛblá́a amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlıba bobuo mı.
Nɔ́bwɛ mlı anyánkpʋ́sa alɛpʋ́.” 20 Inʋnʋ besi amʋ́
asawu aná tswı, kplá buo mʋ.
21 Ɔlɛnatí yɔ́ nkpá kpalobí, olowun apío abanyɔ́ akʋ
ɛ́, Yakobo mʋa mʋ gyama Yohane. Amʋ́a amʋ́ sí
Sebedeo bʋbʋ ɔklʋntɔ, bʋdɛ amʋ́ asawu bíın, Yesu

létɪ amó. [22] Ɪnʊnʊ amó é bɛnatí sí amó sí mʊa ɔklʊn amʊ bobuo mʊ.

Yesu Atósuná, Mʊ Asún Ɔkanda Pó Ɪlɔtsa
(Luka 6:17-19)

[23] Yesu léki Galilea ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́, súná atɔ́ Yudafɔ ofíakpa. Ɔlɛda Bulu iwíegyí ámʊ ɪwɪ asʊn wanklááń ɔkan. Ɔlɛtsa ɔŋétɔ́ mʊa awútɔ́ ɪlɔ kugyíkʊ. [24] Ínɪ sʊ mʊ ɪwɪ asʊ́n lɛkleí yɔ́ Siria ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́. Bɔpʊ alɔpʊ tsʊ́a ntíné-ntíné ba mʊ. Ɔlɛtsa ɪlɔ kugyíkʊ, ahá ání bʊdɛ ɪwɪɔsɪn wúun, amʊ́á ɔŋɛ laláhɛ dɛ́ amʊ́ háan, amʊ́á ɪlɔ dídahɛ bʊ amʊ́sʊ́ pʊ́ abubúpʊ anáfɛ́ɛ́. [25] Mʊ́ sʊ ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bobuo mʊ. Ahá ání botsú Galilea ɔmátɔ́ pʊ́ Dekapoli* awúlu amʊsʊ, Yerusalem wúlutɔ, Yudea ɔmátɔ́ pʊ́ Yordan ntsu ɔbɪn ɔsʊlʊ́sʊ fɛ́ɛ́.

5

Ɪbʊsʊ Atosunáhɛ́

[1] Brɛ́á Yesu lówun ɔdɔm amʊ a, ɔlɔdʊ yɔ́ ɪbʊ kʊsʊ yétsiá asɪ, mʊ akasípʊ́ amʊ bɛba mʊ wá. [2] Ɪnʊ olosuná amʊ́ atɔ́ ɔbɛ́ɛ,

Oyúla Asʊ́n
(Luka 6:20-23)

[3] "Bulu layúlá ahá ání amʊ́ ansí mɛdín tɔtɔsʊ dʊn mʊ Bulu,
tsúfɛ́ amʊ́bʊ́ mʊ iwíegyí ámʊ nɪ.
[4] Bulu layúlá awɪrɛhɔ agyípʊ́,
tsúfɛ́ obólwií amʊ́ klʊn.
[5] Bulu layúlá ɪwɪasɪ abápʊ,
tsúfɛ́ amʊ́ obégyi ɔsʊlʊ́ʊ amʊ nɪ.
[6] Bulu layúlá ahá ání mʊ apɛ́bwɛ akʊ́n mʊ́a ɔmɛwʊ́lɪ dɛ amʊ́,
tsúfɛ́ ɔbɛ́ha amʊ́ bɔ́mwɛ.
[7] Bulu layúlá nwɛ awúnpʊ,
tsúfɛ́ obówun amʊ́ nwɛ.
[8] Bulu layúlá ahá ání amʊ́ klʊntɔ lɔwankí,
tsúfɛ́ amʊ́ obówun mʊ nɪ.
[9] Bulu layúlá ahá nsɪnɛ́ alapʊ́,
tsúfɛ́ ɔbétɪ amʊ́ ɔbɛ́ɛ mʊ abí.
[10] Bulu layúlá ahá ání bʊdɪn amʊ́sʊ́ mʊ apɛ́bwɛ sʊ,
tsúfɛ́ amʊ́bʊ́ mʊ iwíegyí amʊ nɪ.
[11] "Bulu layúlá mlɪ, ní bʊdɛ mlɪ sia, bʊdɪn mlɪsʊ, bʊdɛ afunu wa dínká mlɪsʊ. [12] Ansí igyí mlɪ, ɪwɪ ɪsankɪ mlɪ, tsúfɛ́ mlɪ ɪkɔ́ká tsɔ ɔsʊ́sʊ́. Alí bɔbwɛ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ agyankpapʊ amʊ nɪ.

Nfɔ́lɪ Mʊ́a Wankɪ
(Marko 9:50; Luka 14:34-35)

[13] "Mlɪgyí ɔyítɔ́ nfɔ́lɪ nɪ. Ní nfɔ́lɪ ɪtá ɔdwɛ á, ntɔ bélapʊ́wá mʊ́ ɔdwɛ? Ɪtráa ma alɛ há tɔtɔɔtɔ bwɛ. Tseí bʊtɛtsɛ́í mʊ́ tsítsá, ahá bʊtɛtsátsa mʊ́sʊ́ tsʊn. [14] "Mlɪgyí ɔyítɔ́ wankɪ é ní. Wúluá ɪdɪn bʊsʊ tamaŋáín. [15] Bʊtamanywɛ́ ɔkandíɛ, pʊ́ ɔlɔ́ bun mʊ́sʊ́. Ɔfʊ́akpá bʊtɔpʊ́bían, mɛ́nɪ ɪbʊ́wankí há ahá ání bʊtsie wóyí ámʊtɔ fɛ́ɛ́. [16] Mʊ́ sʊ mlɪha mlɪ bwɛhɛ́ ɪwankɪ alɪ, mɛ́nɪ ahá bʊ́wun mlɪ bwɛhɛ́ wanklááń ámʊ, fʊ́wun bɛ́kanfʊ́ mlɪ Sí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ.

Mose Mbla Iwɪ Atosunáhɛ́

[17] "Mlɪmákɪ mlɪaa, nɛba Mose Mbla ntɛ́ɛ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ atosunáhétɔ ɔkakpá. Mmɛba mʊ́tʊ́ ɔkakpá, mboún nɛbá bɔbwɛ mʊ́ ɪfʊn. [18] Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa, ɔsʊ́ mʊ́a asɪ bɔ́mɔ ɔnɔ́, táme itoduáhɛ́ ntɛ́ɛ asʊ́nbi kʊlɛ kʊ́ráá ɪmɛ́ɛdalɪ Mbla ámʊtɔ, yɔ́fʊn brɛ́á mʊ́tɔ́ asʊ́n fɛ́ɛ́ laba mʊ́tɔ́. [19] Ɔhagyíɔha ání omobu mbla ámʊtɔ tʊ́kʊ́rííbi kʊ, olosuná mʊ aba é ɔbɛ́ɛ bʊmábu mʊ́ á, bétɪ mʊ kebi tʊ́kʊ́rííbi ɔsʊ́sʊ́ iwíe ogyíkpá ɪnʊ. Táme ɔhá ání olegyi mbla ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́, súná mʊ aba ání bʊgyíi mʊ́sʊ́ á, bétɪ mʊ ɔha yilé ɔsʊ́sʊ́ iwíe ogyíkpá ɪnʊ. [20] Mʊ́ sʊ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ní mlɪmɔ́bwɛ Bulu apɛ́ dʊn Mose mbla asunápʊ́ pʊ́ Farisifɔ ámʊ a, mlɪmɔ́owie Bulu iwíegyí amʊtɔ ɛkɛkɛɛkɛ.

Ɔblɔ́ Ɪwɪ Atosunáhɛ́
(Luka 12:57-59)

[21] "Mlɪlanú ání bɛbláa mlɪ anáin atɪtɪfɔ ámʊ bɛɛ, 'Mámɔ ɔha. Ɔhagyíɔha ání ɔmʊ́ ɔha a, Bulu obégyi mʊ asʊ́n, há mʊ ɪpʊ́n.' [22] Táme mí mʊ́ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ɔhagyíɔha ání olenya ɔblɔ́ wa mʊ ba á, Bulu obégyi mʊ asʊ́n. Ɔhá ání olesia mʊ ba ɔbɛ́ɛ, 'Ɔhakpanl' á, obégyi ɪpʊ́n Yudafɔ asʊ́n agyípʊ́ ansítɔ́. Ɔhagyíɔha ání ɔlɛbláa mʊ ba é ɔbɛ́ɛ, 'Raka!'* a, obégyi ɪpʊ́n yɔ́ ɪsʊbɪtí ogyá ání ɪtamadʊntɔ. [23] Ínɪ sʊ ní fotsu atɔ hahé fɔyɔ́ afɔdɪɛ ɔbɔkpá, fɛkaín ání fapʊ́ asʊn laláhɛ kʊ gyi fʊ́ bá á, [24] si fʊ́ atɔ́ amʊ́ yaɪ afɔdɪɛ-asubwisʊ ɪnʊ. Yɔ fʊ́a mʊnyɔ amlɪla mlɪ nsɪnɛ́, asa afʊba bɔbɔ afɔdɪɛ ámʊ ha Bulu.

[25] "Ní ɔkʊ ɔsáma fʊ á, wa ɔsa ha abʊyobwií ɪpa ha mʊ asa asʊ́n ámʊ ogyíkɛ́ ɪfʊn, mɛ́nɪ fʊ́ onyabá ámʊ ɔmɛ́ɛha asʊ́n agyípʊ́ bʊmɔ́ɔpʊ fʊ́ ha obu adɪpʊ́sʊ́ ɔkípʊ, ɔwa fʊ́ obu. [26] Mbláa fʊ ɔnɔkwalɪ, nkétɪ faká ɪkɔ ámʊ fɛ́ɛ́ tá asa fɛ́dalɪ ɪnʊ.

Otsiába Ɔmadalɪ Ɪwɪ Atosunáhɛ́

[27] "Mlɪlanú ání bɛbláa mlɪ bɛɛ, 'Mákle ɔkʊ tsiába.' [28] Táme mí mʊ́ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, oyingyíoyin ání olowun ɔtsɪ, ɔlɔbwɛ mʊ klé ɪwɪ agywɪn á, alatɔ́ mbʊa dodo mʊ klʊntɔ. [29] Mʊ́ sʊ ní fʊ́ gyɔpɪ nsíbi tɛhá fʊ́tɔbwɛ́ lakpan á, loti mʊ́ lɛ, tswɪ tsalɪfwɪ. Ɪbʊ aléá fʊ́ ɪwɪ ɔtɪnɛkʊ má ɪnʊ, dʊn ání bʊ́tswɪ fʊ́ nyankpʊsa-oyí ámʊ fɛ́ɛ́ wá ɪsʊbɪtí ogyá ání ɪtamadʊntɔ. [30] Mʊ́ sʊ ní fʊ́ gyɔpɪ ɪbɪ tɛhá fʊ́tɔbwɛ́ lakpan á, ka mʊ́ tswɪ tsalɪfwɪ. Ɪbʊ aléá fʊma ɪbɪ kʊlɛ, dʊn ání bʊ́tswɪ fʊ́ nyankpʊsa-oyí ámʊ fɛ́ɛ́ wá ɪsʊbɪtí ogyá ání ɪtamadʊntɔ.

Ɔkákiná Iwɪ Atosunáhɛ́
(Mateo 19:9; Marko 10:11-12; Luka 16:18)

[31] "Bɛtrá bláa mlɪ bɛɛ, 'Ɔhagyíɔha ání obékiná ɔká á, ɔwánlɪn ɔkákiná ɔwʊlʊ́ ha mʊ asa.' [32] Táme mí mʊ́ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ní oyin okíná mʊ ka ání ɔmɔkʊ́dálɪ mʊ ɔma a, mʊláhá sʊ ɔtsɪ ámʊ ɔbɛ́dalɪ mʊ ɔma. Oyingyíoyin ání otsía ɔtsɪ ánfɪ mʊ kulu lakíná mʊ anfɪ é latɔ́ mbʊa.

Ntamka Iwɪ Atosunáhɛ́

[33] "Mlɪlétrá nu ání bɛbláa mlɪ anáin atɪtɪfɔ ámʊ bɛɛ, 'Máka ntam kpaalɪ. Mboún bwɛ dʊnka ntam amʊ́ʊ́ fɛka há Bulu ámʊsʊ.' [34] Táme mí mʊ́ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, máka tɔtɔɔtɔ kʊ́ráá. Mápʊ ɔsʊ́sʊ́ ká ntam, tsʊ́fɛ́ Bulu owíe obíá igyi. [35] Mápʊ ɔsʊlʊ́ʊ ká ntam. Bulu ayabi oyíkpa igyi. Mápʊ Yerusalem wúlu ká ntam. Awíetɔ Owíe wúlu kpɔnkpɔntɪ ní. [36] Mlɪmápʊ mlɪ nwun ká ntam, tsʊ́fɛ́ mlɪmɛ́ɛtalí bwɛ́ imi kʊlɛ futútú ntɛ́ɛ bíbi. [37] Mboún fʊ́ 'Iin!' ɪbwɛ́ɛ 'Iin!' Fʊ́ 'Ó-o!' ɛ́ ɪbwɛ 'Ó-o!' Kugyíkʊá fétrá blí tsía mʊ́tʊ́ itsʊ́ Ɔbʊnsám wá.

* 4:25 Dekapoli asɪ gyí awúlu dú. * 5:22 Raka asɪ gyí "Ɔbwɪ!"

Lalahɛ lkɔka lwı Atosunáhé
(Luka 6:29-30)
38 “Mlılanú ání bɛblí bɛɛ, ‘Ɔha obwíé mʋ ba nsíbi
a, bʋbwíe mʋ é mʋ klɛ ka ıkɔ. Ɔha otsíí mʋ ba iyín é
á, bʋtsíi mʋ klɛ ka ıkɔ.’ 39 Támɛ mí mʋ́ ndɛ mlı bláa
mbɛ́ɛ, mlımákplá ɔha laláhɛ. Mboún ní ɔha ɔdá fʋ́
ısʋtɔ á, damli nyɔɔsı é ha mʋ ɔdáa. 40 Ní ɔha dékléá
ɔbésamáa fʋ, hɔ fʋ́ atadıɛ á, pʋ fʋ́ tati é ha mʋ. 41 Ɔhá
ání ɔdʋn fʋ ɔhíé fʋ́ ɔbɛ́ɛ, fʋsʋ́ra mʋ atɔ́ máılı kʋlɛ ha
mʋ a, sʋra mʋ́ máılı anyɔ. 42 Ɔha ɔkʋ́lí fʋ́ atɔ́ á, ha mʋ.
Ní ɔkʋ é ɔbɛ́ɛ fʋpáan mʋ tɔkʋ á, mákiná.

*Alup*ʋ́dwɛ lwı Atosunáhé
(Luka 6:27-28, 32-36)
43 “Mlılónuá bɛblí bɛɛ, ‘Dwɛ fʋ́ bá, afʋlu fʋ́ olupʋ́.’
44-45 Támɛ mí mʋ́ ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, mlıdwɛ mlı
alupʋ́. Mlıbɔ mpáı ha ahá ání bʋdın mlısʋ, mɛ́nı
mlɔ́bwɛ mlı Sí ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ abí. Tsúfɛ́
mʋtɛ́há owí tɛlʋn, ɔtɛhá nyankpʋ é itotswie wʋlí aha
wanklpreviáán pʋ́ aha laláhɛ fɛ́ɛ́sʋ́. 46 Ní fʋ́ adwɛpʋ́ nkʋlɛ
fʋtɔdwɛ́ á, ıpán mɔmʋ fénya? Lampóo ahópʋ kʋ́ráá
bʋtɔbwɛ́ alı. 47 Ní fʋ́ anyawíe nkʋlɛ fʋtɔwá ɔnɔ́ á, ntɔ
fakʋkʋ bwɛ dʋbı? Alı kén ɔmátɔ́fɔ bʋtɔbwɛ́ ní. 48 Ínı
sʋ mlıfʋn fɛ́ alıá mlı Sí ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ lɔ́fʋn.

6

Yilébwɛ lwı Atosunáhé
1 “Mlıkı wanklpreváán ání mlımɔ́ɔbwɛ mlı yilé ahá
ansítɔ́. Ní mlɔbwɛ́ mʋ́ alı á, mlıméenya ıkɔ́ká mlı Síá
ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ wá.
2 “Mʋ́ sʋ ní fɔbwɛ́ yilé há ohiáni á, máda mʋ́ ɔkan
fɛ́ alıá apinabwɛbí abwɛpʋ́ bʋtɔbwɛ́ Yudafɔ ofíakpa
pʋ́ dınsʋ, mɛ́nı ahá békanfʋ́ amʋ́. Ɔnɔkwalı ndɛ mlı
bláa mbɛ́ɛ, Bulu laká amʋ́ ıkɔ dodo. 3 Támɛ ní fɔbwɛ́
yilé há ohiáni á, máha fʋ́ bına ɔbı tɔ́á gyɔpı labwɛ́.
Bwɛ mʋ́ ŋáintɔ, 4 mɛ́nı fʋ́ Sí oklúntɔ atɔ́ owúnpʋ amʋ
ɔbɛ́ka fʋ́ ıkɔ.

*Mpá*ıbɔ lwı Atosunáhé
(Luka 11:2-4)
5 “Ní mlɔ́bɔ mpáı á, mlımábwɛ fɛ́ apinabwɛbí
abwɛpʋ́. Amʋ́ tekle Yudafɔ ofíakpa pʋ́ dınsʋ lıí bɔ́
mpáı, mɛ́nı ahá bówun amʋ́. Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa
mbɛ́ɛ, Bulu laká amʋ́ ıkɔ dodo. 6 Támɛ ní fɔbɔ mpáı
á, bítíwíé fʋ́ obutótɔ́, afʋfin obu wa ıwı, bɔ mpáı ha
fʋ́ Sí ŋáintɔ. Fʋ́ Sí ŋáintɔ atɔ́ owúnpʋ amʋ ɔbɛ́ka fʋ́
ıkɔ.
7 “Ní mlıdɛ́ mpáı bɔ á, mlımátsiá plá mʋ́tɔ́ há mʋ́
ıwa swí fɛ́ ɔmátɔ́fɔ. Bʋtosʋsu bɛɛ, ní bɔbɔ́ mʋ́ ıwá
swí asa Bulu obónu mʋ́ há amʋ́. 8 Mlımábwɛ fɛ́ amʋ́,
tsúfɛ́ mlı Sí Bulu yín tɔ́á ıdɛ mlı hián asa mlıdɛ́ mʋ
kʋlí. 9 Mʋ́ sʋ mlıbɔ mpáı mlıaa,
‘Anı Síá fʋ́bu ɔsʋ́sʋ́.
Ahá bʋbúu fʋ́ dá.
10 Ba begyi iwíe.
Ahá bʋbwɛ́ɛ fʋ́ apɛ́ ɔsʋlʋ́sʋ, fɛ́ alıá bʋtɔbwɛ́ mʋ́
ɔsʋ́sʋ́.
11 Ha anı atogyihɛá ıbɔ́fʋn anı ndɛ.
12 Si anı lakpan kie anı,
fɛ́ alıá anıtesíkíé ahá ání bʋtɔpʋ́ ılá gyi anı.
13 Mákpa anı wá ısʋ́kıtɔ, mboún lɛ anı tsu
Ɔbʋnsám ıbıtɔ.’*
14 “Tsúfɛ́ ní mlesí ahá lakpan kíé amʋ́ á, mlı Sí
ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ é obési mlı klɛ́ kíé mlı. 15 Támɛ
ní mlımésikíé ahá a, mlı Sí ámʋ é oméesikíé mlı.

*Ɔnɔ́*klí lwı Atosunáhé
16 “Ní mlıdɛ́ ɔnɔ́ klí á, mlımábwɛ mlı ıwı bʋ́mbláán
fɛ́ alıá akʋ bʋtepina bwɛ́. Alıá ahá bówun ání bʋdɛ
ɔnɔ́ klı sʋ́ bʋtɔbwɛ́ ıwı alı. Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa
mbɛ́ɛ, Bulu laká amʋ́ ıkɔ dodo. 17 Mboún ní mlıdɛ́
ɔnɔ́ klí á, mlıbie ntsu, amlıfunya nwun, 18 mɛ́nı ahá
bʋmóowun ání mlıdɛ́ ɔnɔ́ klí. Támɛ mlı Sí oklúntɔ
atɔ́ owúnpʋ amʋ mʋ́ obówun mlı, ká mlı ıkɔ.

Atonyahé Pʋyáí Ɔsʋ́sʋ́
(Luka 12:33-34)
19 “Mlımákle atɔ́ yáí ɔsʋlʋ́ʋ anfısʋ. Ɔtínɛ́ ánfı
atɛ́plɛ bʋtɔwí atɔ́, ıkʋ aná tɔwí nkanʋ yíntá, awikplu
é bʋtobwíé wíé obuto wí atɔ́ ánfı. 20 Mboún mlıkle atɔ́
yáí ɔsʋ́sʋ́. Inʋ mʋ́ á, atɛ́plɛ bʋtamawí atɔ́, ıtamawí
nkanʋ, awikplu é bʋtamabwíé wíé obuto wí atɔ́.
21 Tsúfɛ́ ɔtínɛá fʋ́ siadıɛ bʋ a, ınʋ́ fʋ́ agywın tetsíá.

*Nyankp*ʋsa-oyí Ɔkandíɛ
(Luka 11:34-36)
22 “Ansíbi igyi ɔkandíɛ há nyankpʋsa-oyí. Ní fʋ́
ansíbi bʋ alɛ́ á, fʋ́ nyankpʋsa-oyí ámʋ fɛ́ɛ́ bówankí.
23 Támɛ ní fʋ́ ansíbi ma alɛ a, fʋ́ nyankpʋsa-oyí ámʋ
fɛ́ɛ́ ıbʋ oklúntɔ. Ní ɔkandíɛ ámʋ́ʋ́ ıbʋ fʋtɔ ámʋ idun
a, mʋ́mʋ́ fawíé oklún kpɔnkpɔɔnkpɔntıtɔ.

*Bulu M*ʋa Atonyahé lwı Atosunáhé
(Luka 16:13; 12:22-31)
24 “Ɔhaa mɛ́ɛtalí súm awie anyɔ. Ɔbɔ́dwɛ ɔkʋlɛ, lú
ɔkʋlɛ. Ntɛ́ɛ obóbu ɔkʋlɛ, omóobu ɔkʋlɛ. Fʋmɛ́ɛtalí
súm Bulu, súm kɔ́ba.
25 “Mʋ́ sʋ ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, mlımáhan ıwı
tɔ́á mlégyi, tɔ́á mlónu tsiá nkpa pʋ́ tɔ́á mlédıdá
sʋ. Mbɛ́ɛ, nkpa medéhián dʋn atogyihɛ? Ntɛ́ɛ
ɔyulʋ́ʋ medéhián dʋn atɔ dıdáhé? 26 Mlıkı mbubwi,
bʋtamadú, bʋtamasíétí wá ıdantɔ, támɛ mlı Síá ɔbʋ
ɔsʋ́sʋ́ tɛhá amʋ́ atogyihɛ. Mlımá labi dʋn amʋ́?
27 Mlıtɔ ma ɔbétalí han ıwı pʋ́ bré kpalobí tsía mʋ
nkɛtɔ?
28 “Ntogyi sʋ́ mlıdɛ́ ıwı háan mlı atɔ dıdáhé sʋ?
Mlıkı alıá pututɔ-oyí ntswítswı tɛdan. Itamayʋ́
agyʋ́má ntɛ́ɛ lʋ́ atati. 29 Támɛ ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ,
Owíe Salomo, mʋ inya fɛ́ɛ́tɔ a, ɔmɛtalí híhıɛ ıwı, wá
akíle fɛ́ oyí ntswítswı anfıtɔ kʋkʋ. 30 Ní Bulu dɛ́ ıfá ání
ndɛ ılıí, ɔkɛ ılawú, bawá mʋ́ ogyá tati dıdá á, ntogyi
sʋ́ ɔmɛ́ɛtalí dídá mlı atati dʋn mʋ́? Mlı hógyi mɔtsʋ́!
31 “Mʋ́ sʋ mlımáhan ıwı fítɛ́ mlıaa, ‘Ntɔ abégyi?’
ntɛ́ɛ ‘Ntɔ abónu?’ ntɛ́ɛ ‘Ntɔ abédıdá?’ 32 Ínı aná
ɔmátɔ́fɔ bʋtɛsrí gya nı. Mlı Sí ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ
yin ání ínı fɛ́ɛ́ dɛ mlı hián. 33 Itɔ́á mlıgyánkpa dunka
gyí, Bulu iwíegyí pʋ́ mʋ yilébwɛ, fʋ́wun Bulu ɔbʋ́pʋ
ínı fɛ́ɛ́ tsía mʋ́tʋ́ há mlı. 34 Mlımásusúu ɔkɛ ıwı. Ɔkɛtɔ
asʋ́n igyi ɔkɛ klɛ́. Ekekegyíɛkɛtɔ asʋn wunhɛ ıtsɔ há
ɛkɛ ámʋ.

7

Ilálɛ
(Luka 6:37-38, 41-42)
1 “Mlımálɛ ahá ılá, mɛ́nı Bulu ɔmɛ́ɛlɛ mlı ılá.
2 Tsúfɛ́ alı ámʋ́ʋ́ mlıdɛ́ ahá ılá lɛ ámʋ a, alı Bulu ɔbɛ́lɛ

* 6:13 ínı bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Tsúfɛ́ fʋ́bʋ́ iwíegyí, túmi pʋ́ ıwıwankı bré fɛ́ɛ́tɔ́. Amen.

mlı ılá ní. Ɩtɔ́á fɔpúsúsu ha fó bá á, mó kɛ́n Bulu
ɔbɔ́pʋsúsu ha fó ɛ́ ní. 3 Ntogyi sʋ́ fʋ́dɛ ipí túkúrííbi
wun fó bá nsíbisʋ, táme fʋmɛ́dɛ́ ogyakpatín áni ıdın
fó klɛ́sʋ mʋ́ wun? 4 Ntɛ́ɛ ntogyi sʋ́ fʋ́dɛ fó bá bláa
fɛɛ, 'Ha mí andınkı ipí fó nsíbisʋ?' brɛ́á ogyakpatín
dın fó klɛ́sʋ? 5 Apinabwɛbí ɔbwɛpʋ́! Gyankpa dınkı
ogyakpatín ámʋ fó nsíbisʋ, ménı fówun atɔ́ wan-
kláán, tálí dínkí ipí ámʋ fó bá klɛ́sʋ.
6 "Mlımápʋ Bulu atɔ wankíhé há ahá áni bʋgyi
fɛ́ akíaı, Bulu asón tamawá amʋ́ ogyá. Bénya ɔbló
dámlí dun mlı. Alı kén mlımápʋ mlı abutó wʋlıhɛ há
ahá áni bʋgyi fɛ́ mprákuo ní. Tsúfɛ́ bɛ́tsatsáa mʋ́sʋ́,
tsía mʋ́ wá ɔdıbatɔ.

Atɔ́kʋlí Tsú Bulu Wá
(Luka 11:9-13)

7 "Mlıkʋlı Bulu, ɔbɛ́ha mlı. Mlıdunka, mlówun.
Mlıda mʋ klʋnsʋ, obéfinkí mʋ́ há mlı. 8 Tsúfɛ́ ɔhá áni
ɔtɔkʋ́lí atɔ́ tenyá. Ɔhá áni otodúnká atɔ́ towun. Ɔhá
áni ɔtɛdá klʋnsʋ bʋ́tefínkí há. 9 Ma bʋ́ʋ mlıtɔá mʋ
bi ɔkʋ́lí mʋ bodobodo a, obótsu ibwi wá mʋ ıbıtɔ?
10 Ntɛ́ɛ ní ɔkʋ́lí mʋ iye a, ɔbɛ́kıtá ıwɔ wá mʋ ıbıtɔ?
11 Mlı lakpan abwɛpʋ́ kʋ́ráá mlıyin alıá bʋtɔpʋ́ atɔ
wankláán há mlı abí. Ntogyi sʋ́ mlı Sí ámʋ́ʋ́ ɔbʋ
ɔsʋ́sʋ́ ámʋ mʋ́ mɔ́ɔpʋ atɔ wankláán há ahá áni bʋdɛ
mʋ kʋlí.
12 "Bwɛ ha ahá alıá fʋdeklé fɛɛ bʋbwɛ́ɛ ha fʋ. Ínı
Mose Mbla pʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ amʋ atosunáhé
dɛblí ní.

Ɔkpa Kplanhɛ Mʋ́a Tɛ́íhé
(Luka 13:24)

13-14 "Mlıtsʋn ɔkpa kplanhɛ amʋsʋ, mlɔ́yɔ nkpa áni
ıtamatátɔ. Ahá kpalobí pɛ́ tɛbí mʋ́. Táme ní mlɔtsʋn
tɛ́íhé ámʋ́ʋ́ ıbʋ atsónlɛ amʋsʋ á, mlɔ́yɔ ɔhıkpá. Ahá
tsɔtsɔɔtsɔ tɔ́tsʋn mʋ́sʋ́.

Oyí Pʋ́ Mʋ́ Abi Swiehé
(Luka 6:43-44)

15 "Mlıkı wankláán ahá áni bʋtɔwá afunu bɛɛ, Bulu
ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ bʋgyisʋ. Bʋtepina bwɛ ıwı fɛ́ akúfa
ba mlı wá, táme nkpatakuá bʋbʋ ıyın bʋ́gyi. 16 Amʋ́
bwɛhɛ́ mlɔ́pʋbí amʋ́. Bʋtamakpʋ́tí kankaba okplóto
oyísʋ́, bʋtamakpʋ́tí tsɔkpʋn ɛ́ tʋnkpa ıflasʋ. 17 Oyi
wankláán toswíé abi wankláán. Oyi laláhɛ ɛ́ toswíé
abi laláhɛ. 18 Oyi wankláán mɛ́ɛtalí swíé abi laláhɛ.
Alı kén oyi laláhɛ ɛ́ mɛ́ɛtalí swíé abi wankláán ní.
19 Oyíá ıtamaswíé abi wankláán á, kún bʋtokun mʋ́
dá, wá mʋ́ ogyá. 20 Mʋ́ alı sʋ á, ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ afunupʋ
anfı bwɛhɛ́ mlɔ́pʋbí amʋ́.

Bulu Iwíegyí Ámʋtɔ Awiepʋ́
(Luka 13:25-27)

21 "Megyí ɔhagyíɔha áni ɔtɛtí mí ɔbɛ́ɛ, 'Mí Wíé,
mí Wíé' obówie Bulu iwíegyí ámʋtɔ. Mboún ɔhá
áni ɔtɔbwɛ́ mí Sí ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ apɛ́ ɔbɔ́yɔ
ınʋ. 22 Bulu asón ogyíké amʋ a, ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɛ́fıtɛ́
mí bɛɛ, 'Mí Wíé, megyí fó dátɔ́ anılɛ́blí Bulu ɔnɔ́
asón, gya aŋɛ laláhɛ lɛ́ ahátɔ, bwɛ́ ofúla ɛ́ ní?' 23 Inʋ
nɛ́lɛ bláa amʋ́ mbɛ́ɛ, 'Mmeyín mlı ɔkpagyíɔkpasʋ.
Mlınatı tɛı mísʋ́, mlı lakpan abwɛpʋ́!'

Bʋtásʋ́ pʋ́ Osublútɔ Obuyíi
(Luka 6:47-49)

24 "Mʋ́ sʋ ɔhagyíɔha áni olonu mí asʋn blíhé anfı,
olegyi mʋ́sʋ́ á, ogyi fɛ́ ɔtıansıpʋ ɔkʋá oleyi mʋ obu
dínká bʋtásʋ́. 25 Nyankpʋ lótswíe, ntsu lɔ́bʋlá wa mʋ́,
atsufú lɔtsʋn wʋlí mʋ́sʋ́, táme imobwie. Tsúfɛ́ oleyi
mʋ́ dínká bʋtásʋ́.
26 "Táme ɔhagyíɔha áni olonu mí asʋn blíhé anfı,
omegyi mʋ́sʋ́ á, ogyi fɛ́ ɔha mimláhɛ áni oleyi mʋ
obu osublútɔ. 27 Nyankpʋ lótswíe, ntsu lɔ́bʋlá wá mʋ́,
atsufú ɛ́ lɔtsʋn wʋlí mʋ́sʋ́. Obu ámʋ lobwie, ılɛda ası
gbloo!"

Túmiá Yesu Bʋ

28 Brɛ́á Yesu léblí asón ánfı tá á, mʋ atosunáhé
lɛha ɔnɔ́ lobwie ɔdɔm amʋ. 29 Tsúfɛ́ olosuná amʋ́ atɔ́
túmisʋ. Omosuná mʋ́ fɛ́ Mose mbla asunápʋ́ amʋ.

8

Ilɔ Pɛpɛ Ɔlɔpʋ́ Ɔkʋ Tsa
(Marko 1:40-45; Luka 5:12-16)

1 Brɛ́á Yesu lékplí tsú ıbʋ ámʋsʋ á, ɔdɔm
kpɔnkpɔɔnkpɔntı bobuo mʋ. 2 Inʋ á, ılɔ pɛpɛ ɔlɔpʋ́
ɔkʋ léba bɛda akpawunu mʋ ayabitɔ, kókóli mʋ ɔbɛ́ɛ,
"Owíé! Ní fótsulá á, fɛ́talí há mí ıwı béplı."
3 Mʋ́ʋ́ Yesu létınkí ıbı da mʋ, bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Nat-
súlá, fó ıwı ıplú!" Inʋnʋ mʋ ıwı léplı. 4 Mʋ́ʋ́ Yesu léda
mʋ ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Mábla ɔhaa asón ánfı. Natı laa afʋpʋ
fó ıwı yosuná Bulu igyí ɔhapʋ́, afʋha mʋ ıwıgyʋrátɔ
amʋ́ʋ́ Mose mbla losuná tsú ılɔ pɛpɛtsa ıwı ámʋ. Igyi
adánsıɛ suna ahá áni fó ıwı laplú."

Romafɔ Isá Akɔpʋ́ Ɔhandɛ Osúmpʋ́ Ɔkʋ Ilɔ Tsa
(Luka 7:1-10)

5 Yesu lówie Kapernaum wúlutɔ. Romafɔ ısá akɔpʋ́
ɔhandɛ ɔkʋ léba mʋ wá, bóbwií ıpa há mʋ ɔbɛ́ɛ,
6 "Owíé, mí osúmpʋ́ dɛ́lɔ. Alasin tsukʋlɛ, ɔda wóyítɔ
ɔdɛ ıwıɔsın wúun dʋbı."
7 Mʋ́ʋ́ Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Néba bɛtsa mʋ ılɔ."
8-9 Táme ɔhandɛ amʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Owíé,
mmɔfʋn áni fɛ́ba mí wóyítɔ. Fó mʋ́ blı asʋankʋ, ıwı
bɔ́wa mí osúmpʋ́ amʋ ɔnlın. Tsúfɛ́ mí ɛ́ mbʋ ahandɛ
akʋ ası, ısá akɔpʋ́ akʋ ɛ́ bʋbʋ mí ası. Nɛlɛ́ ɔnɔ́ mbɛ́ɛ
amʋ́tɔ́ ɔkʋ ɔnátı á, ɔtɛnátí. Ní mbɛ́ɛ ɔbá ɛ́ á, ɔtɛba.
Tógyítɔ́á nɛbláa mí osúmpʋ́ mbɛ́ɛ ɔbwɛ́ɛ á, ɔtɔbwɛ́."
10 Brɛ́á Yesu lónu asón ánfı á, ɔnɔ́ lobwie mʋ,
ɔlɛdamlí bláa ahá ámʋ́ʋ́ bʋbuo mʋ amʋ, ɔbɛ́ɛ,
"Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa, mmɔkówun ɔhá áni ɔbʋ hó-
gyi kpɔnkpɔntı ánfı odu Israelfɔtɔ kʋ́ráá kı!" 11 Ndɛ
mlı bláa mbɛ́ɛ, "Ahá tsɔtsɔɔtsɔ bʋ́tsu owí ɔdalıkpa pʋ́
owí ɔkplíwíékpá ba, betsiá atɔ́ ogyíkpá Bulu iwíegyí
ámʋtɔ, amʋ́a anı anáin Abraham, Isak pʋ́ Yakob aná
bɔ́wa ıbı gyi atɔ́. 12 Táme bélɛ Israelfɔ ámʋ́ʋ́ tɛkı bʋgyi
Bulu iwíegyí ámʋtɔ atsiápʋ́ amʋ lɛ́ ınʋ, tswı amʋ́ wá
oklúntɔ. Inʋ́ isú mʋ́a kpisíi bʋ nı." 13 Mʋ́ʋ́ ɔlɛlabláa
ısá akɔpʋ́ ɔhandɛ amʋ ɔbɛ́ɛ, "Natı, ıbá mʋ́tɔ́ ha fʋ fó
hógyi ɔnɔ́."

Alı brɛ́ ámʋtɔ pɛ́pɛ́ɛ́pɛ́ osúmpʋ́ amʋ ıwı lɔ́wa mʋ
ɔnlın.

Alɔpʋ Tsɔtsɔɔtsɔ Tsa
(Marko 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Yesu lóyɔ Petro wóyítɔ́. Ɔlɔyɔ á, owísʋ́ lakítá
Petro mʋ sia tsíhé, ɔda. 15 Mʋ́ʋ́ ɔlɛyékıtá ɔtsı ámʋ ıbı.
Inʋnʋ owísʋ́ amʋ lɔ́kʋsʋ́ mʋsʋ, ɔlɔbwɛ Yesu afɔ́ɔtɔ.
16 Mʋ́ ntʋ́pwɛsʋ á, bɔpʋ ahá tsɔtsɔɔtsɔá ɔŋɛ laláhɛ
dɛ́ amʋ́ háan ba Yesu. Ɔlɔtoí gya ɔŋɛ laláhɛ amʋ,
tsá alɔpʋ amʋ fɛ́ɛ. 17 Ínı léha asón ámʋ́ʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́
ɔtɔ́ípʋ́Yesaia léblí ámʋ lɛba mʋ́tɔ́. Ɔbɛ́ɛ, "Mʋlétsa anı
ılɔ, tsú ipian kʋ́sʋ́ anısʋ."

Ahá Áni Bɛɛ Bɔ́bwɛ Yesu Abúopʋ
(Luka 9:57-62)

18 Yesu lɔ́wun áni ɔdɔm babomlí mʋ, ɔlɛbláa
mʋ akasípʋ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪha afa Galilea ɔpʋ yɔ
mʋ́ ɔbɪn.” 19 Ɪnʋ Mose mbla osunápʋ́ ɔkʋ lɛ́bá
mʋ wá, bɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Osunápʋ́, nɔ́buo fʋ yɔ́
ɔtínɛgyíɔtínɛ́á fɔ́yɔ.”
20 Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Awɪá bʋbʋ mbɔ́, mbubwi ɛ́
bʋbʋ asia, támɛ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ mʋ́ mma
ɔtínɛ́á nɔ́pʋ mí nwun tswɪ.”
21 Ahá ámʋ́ʋ́ bʋbuo mʋ amʋtɔ ɔkʋ lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ,
“Owíé, ha mí anyopulá mí sí asa ambobuo fʋ.”
22 Támɛ Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Bobuo mɪ, afʋsi
awupʋ́ abʋpula amʋ́ afúli.”

Atsufú Asɪbá
(Marko 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Yesu lɔ́wie ɔklʋntɔ, mʋ akasípʋ́ amʋ ɛ́ bowie
buo mʋ. 24 Brɛ́á bɔyɔ́ á, afú kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ kʋ
lɔ́wa tsʋ́ʋn bɪ. Mʋ́ sʋ ntsu dɛda wíé ɔklʋn amʋtɔ,
ideklé ɪmɛ, támɛ Yesu mʋ́ da ɔdɛdɪdɪ. 25 Akasípʋ́ amʋ
betsinkí mʋ, bláa mʋ bɛɛ, “Anɪ Wíe lɛ anɪ. Anɪdɛ́ ntsu
wie!”
26 Mʋ́ʋ́ ɔlɛfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ntogyi sʋ́ mlɪdɛ́ ifú nya
alɪ? Mlɪ hógyi mɔtsɔ́!” Ɪnʋ ɔlɔkʋsʋ́ lɛ́ ɔnɔ́ wa afú mʋ́a
ntsu ámʋ, ɪnʋ fɛ́ɛ́ lɔlʋá.
27 Ifú lɛhɪɛ kítá amʋ́, bɛfɪtɛ́ aba bɛɛ, “Nyankpʋsa
ɔmɔmʋ nɪ, afú mʋ́a ntsu kóráá tonú mʋ ɔmɛ alɪ?”

Ɔŋɛ Laláhɛ Gyáa Lɛ Agbedépʋ́ Abanyɔ́tɔ́
(Marko 5:1-20; Luka 8:26-39)

28 Brɛ́á Yesu lɔ́wie Galilea ɔpʋ ɔbɪn, Gadarafɔ
ɔsʋlʋ́sʋ á, ayin abanyɔ́ akʋá ɔŋɛ laláhɛ bʋ amʋ́tɔ́
bɛdalɪ tsu afúli opulákpá befia mʋ. Amʋ́ ɪyɪn sʋ ɔhaa
tamatálí tsʋn ɔkpa ámʋsʋ. 29 Ɪnʋnʋ bɔkplʋ́n fɪtɛ́ Yesu
bɛɛ, “Bulu mʋ Bi, amansʋ igyi? Fɛbá bɛpɪtí anɪ atɔ́
asa Bulu ɪsʋbɪtíbɪ ɪfʋn?”
30 Mprákuo tsɔtsɔɔtsɔ akʋ bʋdegyí ɪnʋ fɔ́n. 31 Mʋ́
sʋ ɔŋɛ laláhɛ amʋ bokokóli Yesu bɛɛ, “Ní fégya anɪ lɛ́
ahá ánfɪtɔ á, ha ayowie mprákuo ánfɪtɔ.”
32 Yesu lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪyɔ.” Ɪnʋnʋ bɛdalɪ ayin
ámʋtɔ yɔ́wie mprákuo ámʋtɔ. Amʋ́ fɛ́ɛ́ bɛsrí kplí
ɔkúku kʋ wíé ɔpʋ amʋtɔ, wúwu.
33 Mprákuo ámʋ akpapʋ́ bɛsrí yɔ́ wúlutɔ, yɛ́bláa
ahá tógyítɔá ɪlaba ahá ámʋ́ʋ́ tɛkɪ ɔŋɛ laláhɛ bʋ amʋ́tɔ́
ámʋsʋ. 34 Mʋ́ sʋ wúlu amʋtɔ ahá fɛ́ɛ́ bɛdalɪ ba Yesu
wá. Brɛ́á bowun mʋ a, bokokóli mʋ bɛɛ, ɔdálɪ amʋ́
ɔsʋlʋ́sʋ.

9

*Tsukʋ*lɛ Osínpʋ Tsa
(Marko 2:1-12; Luka 5:17-26)

1 Mʋ́ sʋ Yesu léyinkí wíé ɔklʋntɔ, fá ɔpʋ amʋ yɔ́
wúlu amʋ́ʋ́ otsie mʋtɔ́ ámʋsʋ*. 2 Ɪnʋ á, akʋ bɔsʋrá
tsukʋlɛ osínpʋ akpasʋ ba mʋ. Brɛ́á Yesu lɔ́wun áni
bahɔ mʋ gyi a, ɔlɛbláa tsukʋlɛ osínpʋ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí
bí, klʋn ɪdí fʋ́ asɪ. Nasí fʋ́ lakpan kíé fʋ́.”
3 Ɪnʋ Mose mbla asunápʋ́ akʋá bʋtsie ɪnʋ, bɛblí wá
nwuntɔ bɛɛ, “Oyin ánfɪ labɔ́ mbusuo.”
4 Yesu lɛ́bɪ amʋ́ agywɪn. Mʋ́ sʋ ɔlɛfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Ntogyi sʋ́ mlɪdɛ́ ínɪ odu gywín? 5 Mɔmʋ bɔ́wa ablílɛ́
dʋn? ‘Nasí fʋ́ lakpan kíé fʋ́.’ ntɛ́ɛ ‘Kʋsʋ tsu fʋ́ akpa
afʋnatɪ?’ 6 Támɛ ndekléá mlɪbʋ́ ání mí, Nyankpʋsa-
Mʋ-Bi ánfɪ mbʋ túmi ɔyí ánfɪtɔ sí ahá lakpan kíé
amʋ́.” Ɪnʋ ɔlɛbláa tsukʋlɛ osínpʋ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Ndɛ fʋ́
bláa mbɛ́ɛ, kʋsʋ. Tsu fʋ́ akpa afʋnatɪ yɔ wóyítɔ́!”
7 Ɪnʋ ɔlɔkʋsʋ́ nátí yɔ́ wóyítɔ́. 8 Ínɪ lɔ́wa amʋ́ fɛ́ɛ́
wánwan, bɛkanfʋ́ Bulu ání alapʋ́ túmiá igyi alɪ há
anyánkpʋ́sa.

Mateo Tɪ
(Marko 2:13-17; Luka 5:27-32)

9 Brɛ́á Yesu lɔ́pʋ ɔyɔ́ á, olowun lampóo ɔhɔ́pʋ ɔkʋá
bʋtɛtí mʋ Mateo tsie lampóo ɔhɔ́kpa. Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa
mʋ ɔbɛ́ɛ, “Bobuo mɪ.”
Ɪnʋnʋ Mateo lɔ́kʋsʋ́ buo mʋ.
10 Mateo lɛ́tɪ Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ atɔ́ ogyíkpá mʋ
wóyítɔ́. Lampóo ahɔ́pʋ pʋ́ lakpan abwɛpʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ
bɛba atɔ́ ámʋ ogyíkpá. 11 Farisifɔ ámʋ benya wun
amʋ́ alɪ, bɛfɪtɛ́ mʋ akasípʋ́ amʋ bɛɛ, “Ntogyi sʋ́ mlɪ
osunápʋ́ mʋa ahá ánfɪ odu bʋtɔwá ɪbɪ gyi atɔ́?”
12 Yesu lɔ́nu asʋ́n ánfɪ, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Alɔpʋ
léhián ɪlɔ ɔtsapʋ́, megyí ahá ání ɪwɪ bʋ amʋ́ ɔnlɪn.
13 Mlɪyɔ amlɪyɛfɪtɛ́ Bulu asʋ́n ánfɪ bɔwanlín tswɪ anfɪ
asɪ. Bɛɛ, ‘Nwewúun ntekle, megyí igyíha.’ Mmɛba
aha wanklááin ɔtɪkpá, lakpan abwɛpʋ́ ɔtɪkpá nɛba.”

*Ɔnɔ́*klí lwɪ Asʋn Fɪtɛ́hɛ́
(Marko 2:18-22; Luka 5:33-39)

14 Ɛkɛ ɔkʋ Asú Ɔbɔpʋ́ Yohane akasípʋ́ bɛba Yesu wá
bɛfɪtɛ́ mʋ bɛɛ, “Ntogyi sʋ́ anɪa Farisifɔ anɪtɛklí ɔnɔ́,
támɛ fʋ́ akasípʋ́ mʋ́ bʋtamaklí ɔnɔ́?”
15 Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔtsɪ ɔkpaínpʋ anyawíeá
bʋbʋ mʋ wá bégyi awɪrɛhɔ? Ɛkɛkɛɛkɛ! Támɛ ɛkɛ kʋ
béba ání bɛ́kpa ɔká otsiápʋ amʋ nátí sí amʋ́. Alɪ nkɛ
ámʋtɔ bɛklí ɔnɔ́ ní.”
16 “Ɔhaa tamapʋ́ tati pɔpwɛ tan tati dada. Tsúfɛ́
tati pɔpwɛ amʋ bɛ́kpɪkpíʋ tsií dáda amʋ kʋ lɛ́, há
ɔtánkpa ɪnʋ bélatɛ́í tsía. 17 Alɪ kén bʋtamapʋ́ nta
pɔpwɛ wá ɔwʋlʋ́-kpákpá kɛntɛ wuhétɔ́ ní. Nta
pɔpwɛ amʋ ibófu fá kɛntɛ amʋ, tsítsá, ibéyintá kɛntɛ
amʋ ɛ́. Ínɪ sʋ ɔwʋlʋ́-kpákpá kɛntɛ pɔpwɛtɔ bʋ́tɔpʋ́
nta pɔpwɛ wá, mɛ́nɪ mʋ́ anyɔ ámʋ fɛ́ɛ́ bɛ́tsiá.”

Ɔhandɛ Ɔkʋ Mʋ Bi Mʋa Ɔtsɪ Ɔkʋ Ɪlɔ Tsa
(Marko 5:21-43; Luka 8:40-56)

18 Brɛ́á Yesu dɛ́tɔí á, Yudafɔ ofíakpa ɔhandɛ ɔkʋ
léba bɛda akpawunu mʋ ayabitɔ, kókóli mʋ ɔbɛ́ɛ,
“Mí bí tsíhé lawú séséési, támɛ ba afʋbɔpʋ ɪbɪ dɪnka
mʋsʋ onya nkpa.”
19 Mʋ́ sʋ Yesu lɔ́kʋsʋ́, mʋa mʋ akasípʋ́ bobuo
ɔhandɛ amʋ.
20 Ɔtsɪ ɔkʋá obugya dɛ mʋ wʋlí nfí dúanyɔ ní lɔ́tsʋn
yɔ Yesu ɔma, pʋ́ ɪbɪ da mʋ tati osiebí. 21 Tsúfɛ́ ɔleblí
wá mʋ nwuntɔ ɔbɛ́ɛ, “Ní nɔpʋ́ ɪbɪ da mʋ tati kpán á,
ɪlɔ bési mí.”
22 Yesu lɛ́damlí kɪ mʋ, bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí bí, klʋn
ɪdí fʋ́ asɪ. Fʋ́ hógyi latsá fʋ́ ɪlɔ.” Ɪnʋnʋ ɔtsɪ ámʋ ɪwɪ
lɔ́wa mʋ ɔnlɪn.
23 Brɛ́á olowie ɔhandɛ amʋ wóyítɔ́ a, olowun ɪkpɛ
afʋlípʋ́, nú awɪrɛhɔ agyípʋ́ amʋ okitikíti. 24 Olegya
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪdalɪ nfɪ! Otsibi amʋ mɔ́kʋ́wú, dɪdí
ɔdɛ.” Ahá ámʋ bɔmɔsí mʋ. 25 Brɛ́á amʋ́ fɛ́ɛ́ bɛdalɪ ba
wunsɪnésʋ́ a, Yesu lébitíwíé obu ámʋ́ʋ́ otsibi amʋ da
mʋ́tɔ́ ámʋtɔ yɛ́kɪtá mʋ ɪbɪ, ɔlɔkʋsʋ́. 26 Asʋ́n ánfɪ lékleí
wá ɔmá ámʋtɔ fɛ́ɛ́.

*Ansibi Abwiep*ʋ́ Ɪlɔ Tsa

* 9:1 Mʋ wúlu gyí Kapernaum. Kɪ 4:13.

[27] Yesu lédalı ɔyó á, ansibi abwiepó abanyó akʋ
bobuo mʋ, bʋdɛ okitikíti sʋrá kpólí mʋ bɛɛ, “Owíe
Dawid mʋ na, wun anı nwɛ!”
[28] Brɛ́á olowie wóyítɔ́ a, ansibi abwiepó ámʋ bɛba
mʋ wá. Yesu léfıté amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlılahogyi mlıaa,
nɛ́talí há mlı ansíbi bóbwií?”
Bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Anı Wíé, Ee!”
[29] Mʋ́ʋ́ ɔlɔpʋ ıbı dada amʋ́ ansíbi, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Ɩbá mʋ́tɔ́ ha mlı, mlı hógyi ɔnɔ́.” [30] Ɩnʋ bɔwa atɔ́ wun
bı. Yesu léda amʋ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ, bʋmábláa ɔhaa.
[31] Támɛ brɛ́á bɛdalı bɔyó á, bɛda mʋ ɔkan ɔmá ámʋ
fɛ́ɛ́tɔ́.

Omúmu Ilɔ Tsa

[32] Benya nátí alı, bɔpʋ oyin ɔkʋá ɔŋɛ laláhɛ bʋ
mʋtɔ, sʋ alatɔ́ omúmu ba Yesu. [33] Olenya gya ɔŋɛ
laláhɛ amʋ lɛ́ oyin ámʋtɔ alı, ɔlɔwa tɔí bı. Ahá ámʋ
fɛ́ɛ́ bowun, sʋ ɔnɔ́ lobwie amʋ́. Mʋ́ sʋ bɛblí bɛɛ,
“Anımɔ́kʋ́wun ínı odu Israelfɔtɔ kı!”
[34] Farisifɔ ámʋ bɛblí bɛɛ, “Ɔŋɛ laláhɛ owíe túmi
ɔdɛpʋgya ɔŋɛ laláhɛ lɛ́ ahátɔ.”

Ahá Nwewúun

[35] Yesu léki awúlu pʋ́ nkuda fɛ́ɛ́ ası, súná atɔ́ Yudafɔ
ofíakpa. Ɔlɛda Bulu iwíegyí ámʋ ıwı asʋn wanklááń
ɔkan. Ɔlɛtsa ılɔ kugyíkʋ fɛ́ɛ́. [36] Brɛ́á olowun ɔdɔm
amʋ a, amʋ́ asʋ́n lɔ́wa mʋ nwɛ. Bʋgyi fɛ́ akúfa
ání bʋma ɔkpapʋ́, tsúfɛ́ asʋ́n dɛ amʋ́ háan, bʋma
tɔtɔ bwɛtɔ́. [37] Mʋ́ sʋ ɔlɛbláa mʋ akasípʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Atɔ
kpɔtíhɛ́ amʋ ıtsɔ, támɛ mʋ́ akpɔtípʋ́ bʋmɔtsɔ́. [38] Mʋ́
sʋ mlıkokoli ndɔ mʋ wie, ɔwa atɔ́ akpɔtípʋ́ tsɔtsɔ
abʋba bɔkpɔtí atɔ́ ámʋ.”

10

Akasípʋ́ Amʋ Adá
(Marko 3:13-19; Luka 6:12-16, 9:1-6)

[1] Yesu létı mʋ akasípʋ́ dúanyɔ ámʋ, ɔlɛha amʋ́
túmi ání bʋgyíi ɔŋɛ laláhɛsʋ. Bʋgyáa amʋ́ lɛ́ ahátɔ,
abʋtsa ılɔ mʋ́a ıwıɔsın kugyíkʋ. [2] Sumbí ayɔpʋ́
dúanyɔ ámʋ adá ní: Ogyankpapʋ gyí Simon ání
bʋtɛtí mʋ Petro mʋa mʋ pio Andrea. Yakobo mʋa
mʋ pio Yohane ání bʋgyi Sebedeo abí; [3] Filipo, Bar-
tolomeo, Toma, lampóo ɔhɔ́pʋ Mateo, Alfeo mʋ bi
Yakobo, Tadeo, [4] Simon ání ogyi ıwısʋtsiá adunkápʋ́
ɔpasuatɔ ɔha pʋ́ Yuda Iskariot ání ɔlɛlɛ Yesu há.

Akasípʋ́ Dúanyɔ Ámʋ Sumbíwa
(Marko 6:7-13; Luka 9:1-6)

[5] Ɔlɔwa sumbí ayɔpʋ́ dúanyɔ ámʋ sísí, wá mbla há
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlımáyɔ ahá ání bʋmegyí Yudafɔ ɔsʋlʋ́
pʋ́ Samariafɔ awúlu kʋkʋsʋ. [6] Mboún mlıyɔ Israelfɔ
wá. Bʋgyi fɛ́ akúfa ání bafwí. [7] Ní mlɔyɔ́ á, mlıda
asʋ́n ámʋ ɔkan mlıaa, ‘Bulu iwíegyí amʋ lawíé wóyí
tá.’ [8] Mlıtsa ılɔ, amlıtsinki afúli. Mlıtsa ılɔ pɛpɛ
alɔpʋ́, amlıgya ɔŋɛ laláhɛ lɛ ahátɔ. Mlımáhɔ amʋ́
tɔtɔ. Mlıbwɛ mʋ́ pʋkie amʋ́, fɛ́ alıá napʋ́kíé mlı.
[9] Mlımátsu sika kʋkʋʋkʋ wá mlı akɛntɛtɔ. [10] Mlımátsu
akpankogyo ání mlɔ́pʋ atɔ́ wá mʋ́tɔ́ há ɔkpa ámʋ tu.
Mlımátsu atadıɛ nyɔɔsı, ntʋkʋta pʋ́ oyi yiáhé. Tsúfɛ́
agyʋ́má ɔyɔpʋ́ bʋtɛhá atogyihɛ.
[11] “Ní mlɔyɔ́swıí wúlu kugyíkʋsʋ á, mlıdunka ɔha
wanklááń, amlıswıı mʋ wá. Mlıtsia ınʋ kpɛfʋn ɛkɛá
mlénatí. [12-13] Ní mlowíé wóyítɔ́ ınʋ á, mlıha amʋ́ itsiá
mlıaa, ‘Bulu ɔhá mlı iwilwii.’ Ní wóyí ámʋtɔfɔ bɔhɔ
mlı á, mlı oyúla amʋ isín amʋ́sʋ́. Támɛ ní bʋmɔhɔ
mlı á, mʋ́mʋ́ mlı oyúla amʋ ısánki ba mlısʋ. [14] Ní
bʋmɔhɔ mlı, ntɛɛ nú mlı asʋ́n á, mlıdalı wóyí ntɛɛ
wúlu amʋtɔ, amlıkpakpa mlı ayabitɔ-ısı wʋlı ınʋ.
[15] Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, Bulu ɔbɛ́bıtí amʋ́ ısʋ
dʋn Sodom mʋ́a Gomorafɔ mʋ asʋ́n ogyíké amʋ.”

Ɩwıɔsın Ání Ɩbéba Sumbí Ayɔpʋ́ Ámʋsʋ
(Marko 13:9-13; Luka 21:12-17)

[16] Ɔlɛtrá bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlıbı ání ndɛ mlı wa fɛ́
akúfa ání bɔyó nkpatakutɔ. Mlıfwifwi ansí fɛ́ awɔ,
amlıha mlı ıwı ıtın fɛ́ abrɔ́dʋma. [17] Mlıkı mlı ıwı
wanklááń anyánkpʋ́sasʋ. Tsúfɛ́ bɛ́kıtá mlı ya asʋ́n
ogyíkpá, nwɛ́n mlı atɔ́ amʋ́ ofíakpa. [18] Mí sʋ bɛ́kpa
mlı ya ɔmásʋ́ agyípʋ́ pʋ́ awíe ansítɔ́, mɛ́nı mlégyi mí
ıwı adánsıɛ súná amʋ́a ɔmátɔ́fɔ. [19] Ní bɛkítá mlı ya a,
mlımágywʋ́un asʋ́n ání mlɛ́blí pʋ́ alıá mlɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́.
Bɔ́pʋ asʋ́n ání mlɛ́blí brɛ́ ámʋtɔ wá mlı ɔnɔ́. [20] Tsúfɛ́
megyí mlı ɔbɔ́tɔí. Mlı Sí Ɔŋɛ́ ámʋ ɔbɔ́tɔí tsʋn mlısʋ.
[21] “Apíó bɛ́lɛ amʋ́ apíó há lowu. Abí así bɛ́lɛ amʋ́
abí há. Abí ɛ́ bɔ́kʋsʋ́ líí amʋ́ akwʋ́pʋ́sʋ, há bɔ́mɔ
amʋ́. [22] Mí sʋ ahá fɛ́ɛ́ bɔ́lu mlı, támɛ ní mlétalí wá
klʋn líí kínkíínkín yɔ́fʋn mʋ́ ɔnɔ́mɔ á, Bulu ɔbɔ́hɔ mlı
nkpa. [23] Ní bʋdʋn mlısʋ wúlu kʋtɔ á, mlısrı yɔ wúlu
bámbátɔ́. Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Mlımɛ́ɛki Israel
awúlu amʋ fɛ́ɛ́sʋ́ tá asa mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfı
néyinkí ba.
[24] “Okasípʋ́ tamadʋn mʋ osunápʋ́. Osúmpʋ́ ɛ́
tamadʋn mʋ wie. [25] Ɩbɔ́wa alɛ́ ní ɔkasípʋ́ ɔbɔ́bwɛ
fɛ́ mʋ osunápʋ́, osúmpʋ́ ɛ́ ɔbɔ́bwɛ fɛ́ mʋ wie. Ní
batálí bʋdɛ wóyí mʋ wie amʋ tı bɛɛ, ‘Ɔbʋnsám’ ntɛ́ɛ
‘Beelsebul’ a, mʋ́mʋ́ ıda laláhɛ mɔmʋ bʋmɔ́ɔpʋtí mʋ
wóyítɔ́ atsiápʋ́ mʋ́?

Ɔhá Áni Abénya Ifú
(Luka 12:2-7)

[26] “Támɛ mlımánya ifú. Tɔtɔ má ınʋá babun atɔ́
mʋ́sʋ́ ání bʋmɔ́obwií mʋ́sʋ́. Tógyítɔ́ ɛ́ ma ınʋá
ileŋaín ání ımɛ́ɛlın ɔwan. [27] Ní nɛlɛ́ atɔ́ súná mlı
onyé á, mlıkplʋn blı mʋ́ ɔpa. Mlıda asʋ́n ání nébláa
mlı nklobítɔ ɛ́ ɔkan. [28] Mlımánya nyankpʋsa ifú.
Ɔbɛ́talí mɔ́ mlı ɔyʋlʋ́ʋ, támɛ ɔmɛ́ɛtalí mɔ́ mlı ɔkláa.
Mboún ɔhá ání mlınyá ifú gyí Bulu. Mʋ ɔbɛ́talí
yíntá ɔyʋlʋ́ʋ mʋ́a ɔkláa amʋ fɛ́ɛ́ ısʋbıtí ogyá ání
ıtamadʋntɔ. [29] Megyí káplɛ bʋtɛfɛ́ akénsire anyɔ
kɛ́kɛ́? Támɛ amʋ́tɔ́ ɔkʋkʋ tamakpádá ɔsʋlʋ́tɔ ání mlı
Sí ámʋ méyín mʋ́ ıwı. [30] Tsúfɛ́ Bulu yin mlı nwunsʋ-
imi kóráá klátɔ. [31] Mʋ́ sʋ mlımánya ifú, tsúfɛ́ mlıbʋ
ibíá dʋn akénsire tsɔtsɔɔtsɔ.”

Adánsıɛgyí Pʋ́ Asʋ́nkiná
(Luka 12:8-9)

[32] “Ní ɔkʋ létalí gyi mí ıwı adánsıɛ ahátɔ á, mí ɛ́
négyi mʋ ıwı adánsıɛ súná mí Sí ɔsʋ́sʋ́. [33] Támɛ ní
ɔkʋ lékiná mí ahátɔ á, mí ɛ́ nékiná mʋ mí Sí ansítɔ́
ɔsʋ́sʋ́.

Ipian Yesu Lɔ́pʋba, Megyí Iwilwii
(Luka 12:51-53; 14:26-27)

[34] “Ɩmábwɛ mlı fɛ́ iwilwii nɔpʋba ɔsʋlʋ́ʋ anfısʋ.
Megyí iwilwii, mboún ɔdayí ıya anyɔ nɔpʋba.
[35] Tsúfɛ́ abi yinhé mʋ́a amʋ́ así nsınɛ́ béyintá. Abi
tsıhé mʋ́a amʋ́ ayín ɛ́ nsınɛ́ béyintá. Osia tsıhé mʋ́a
mʋ sia tsíhényɔ ɛ́ nsınɛ́ béyintá. [36] Ɔha alupʋ́ bɔ́tsu
mʋ wóyítɔ́.
[37] “Ɔhá ání ɔtɔdwɛ́ mʋ sı ntɛɛ mʋ yin dʋn mı mɔ́fʋn
ání ɔbɔ́bwɛ mí ɔkasípʋ́. Ɔhá ání ɔtɔdwɛ́ mʋ bi tsíhé,
ntɛɛ mʋ bi yínhé dʋn mı ɛ́ mɔ́fʋn ání ɔbɔ́bwɛ mí

ɔkasípú. [38] Ɔhá ání omotsu mʋ oyikpalíhɛ bobuo mɪ
ɛ́ mɔ́fʋn ání ɔbɔ́bwɛ mí ɔkasípú. [39] Ní ɔkʋ léprɪ mʋ
nkpa á, ɔbɔ́hʋlíɪ mʋ́. Ní ɔkʋ ɛ́ lɔ́hʋlíɪ mʋ nkpa mí sʋ
á, obénya mʋ́.

Yilébwɛ lwɪ lkɔ́ká
(Marko 9:41)

[40] "Ɔhá ání ɔlɔhɔ mlɪ lahɔ mɪ. Ní ɔkʋ lɔ́hɔ mɪ ɛ́
á, alahɔ mí Sí ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí ámʋ. [41] Ní fɔhɔ Bulu
ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ ɔfɔ́ɔ á, Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ oyúla fénya.
Ɔhá ání ɔlɔhɔ yilé ɔbwɛpʋ ɛ́ ɔfɔ́ɔ obénya yilé ɔbwɛpʋ
oyúla. [42] Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Ɔhagyíɔha ání ɔlɛha
mí akasípʋ́tɔ ɔkʋsʋ kʋ́ráá ntsu-owebi ɔbɔ olonu a,
ɔmɔ́ɔhʋlíɪ mʋ ɪpán."

11

Yesu Mʋa Asú Ɔbɔpʋ́ Yohane
(Luka 7:18-35)

[1] Bréá Yesu lɔ́pʋ agyʋ́má ánfɪ wá mʋ akasípʋ́
dúanyɔ ámʋ ɪbɪtɔ tá á, ɔlɔyɔ yéki Galilea awúlusʋ,
súná ahá atɔ́, dá asʋ́n ámʋ ɛ́ ɔkan.

[2-3] Asú Ɔbɔpʋ́ Yohane da obu, olonu Kristo bwɛhɛ́.
Mʋ́ sʋ ɔlɔwa mʋ akasípʋ́ abanyɔ́ sísí Yesu ɔbɛ́ɛ,
bʋyɛ́ftɛ́ mʋ bɛɛ, "Fʋ́gyí ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔbɛ́ba amʋ nɪ, ntɛ́ɛ
akíɪ ɔha bambá ɔkpa?"

[4] Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪyinki yɛbláa
Yohane asʋ́n áni mlɪlabonu pʋ́ atɔ́á mlɪlabowun.
[5] Mlɪlabowun ání ansibi abwiepʋ́ bʋdɛ atɔ́ wun, abɔ
bʋna. Ilɔ pɛpɛ alɔpʋ́ ɪwɪ dɛplíɪ. Ɪsʋ atínpʋ bʋdɛ asʋ́n
nu. Afúli bʋdetsinkí, ahiánfɔ ɛ́ bʋdɛ asʋn wanklááin
ámʋ nu. [6] Bulu obʋ́yulá ɔhá ání mí bwɛhɛ́ mɔkʋsʋ́ líí
mʋsʋ."

[7] Bréá Yohane akasípʋ́ ámʋ beyinkí bɔyɔ́ á, Yesu
lɔ́wa tɔí tsú Yohane ɪwɪ súná ɔdɔm amʋ bɪ. Ɔbɛ́ɛ,
"Bréá mlɪlédalɪ yɔ dimbísʋ́ ɪnʋ á, ntɔ ɔkíkpa mlɪlɔ́yɔ?
Fɪtáa ání afú dɛ mʋ́ tsʋ́ʋn lɔ́ó? Ɛkɛkɛɛkɛ! [8] Ní
megyí mʋ́ á, ntɔ kʋ́ʋn ɔkíkpa mlɪlɔ́yɔ? Ɔhá ání
ɔdɪdí ntsrim? Ɛkɛkɛɛkɛ! Awíe wʋ́yí atati ámʋ odu
adɪdápʋ́ bʋtetsíá. [9] Mlɪbla mɪ! Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ
mlɪlédalɪ yɛ́kɪ? Ee, Yohane nɪ. Ɔdʋn Bulu ɔnɔ́sʋ́
ɔtɔípʋ́. [10] Mʋ ɪwɪ asʋ́n Bulu léblí bɔwanlín mʋ́ tswɪ
bɛɛ, 'Kɪ, ndɛ obí wa gya fʋ nkpá. Mʋ ɔbéla ɔkpa há
fʋ́ ní.' [11] Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ɔhagyíɔha ání
ɔha tsɪhɛ́ lakɛn kwɪí mɔ́fʋn Asú Ɔbɔpʋ́ Yohane, táme
mʋ ɛ́ ɔmɔfʋn Bulu iwíegyí ámʋtɔ ɔkʋsʋ kʋ́ráá. [12] Tsú
Yohane bréʋ́ bɔtʋ ndɛ á, ahá bʋdɛ Bulu iwíegyí ámʋ
prɪ́ɪ ɔwʋnlínsʋ́. Awʋnlínpʋ́ bʋdɛ mʋ́ prɪ́ɪ. [13] Tsúfɛ́
Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ pʋ́ Mose Mbla ámʋ bɔfʋn
Yohanesʋ fɛ́ɛ́ bɔtɔí tsú Bulu iwíegyí ámʋ ɪwɪ. [14] Ní
mlɔ́hɔ asʋ́n ámʋ gyi a, mʋ́mʋ́ mlébɪ ání mʋgyí Elia.
Mʋ ɔbéba nɪ. [15] Ɔhá ání ɔbʋ asʋ onúu.

[16] "Séi ánfɪ á, amɛndɪ nɔ́pʋ ndɛmba-abí ánfɪ kápʋ́?
Bʋgyi fɛ́ nyebíá bʋtsie dɪnsʋ bʋdɛ aba kpolí, [17] blí
bɛɛ, 'Anɪlapléí ansigyísʋ́, mlɪmétsa. Mʋ́ sʋ anɪlalá
wá awɪrɛhɔ ɪlʋ, táme mlɪmʋ́sʋ.' [18] Mlɪgyí fɛ́ nyebí
ánfɪ, tsúfɛ́ Yohane léba á, oletsiá klí ɔnʋ́, ɔmonu
ntá, táme mlɪaa, 'Ɔŋɛ laláhɛ bʋ mʋtɔ!' [19] Táme mí,
Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ mʋ́ naba ndɛ atɔ́ gyí, ndɛ ntá
núu. Mʋ́ ɛ́ mlɪaa, 'Mlɪkɪ opotsuapʋ pʋ́ nta ɔbʋpʋ́,
lakpan abwɛpʋ́ pʋ́ lampʋ́ʋ́ ahʋ́pʋ onyawíe.' Táme
Bulu ɔha tsiátʋ́ tɛlɛ́ mʋ nyánsa ɔwan."

Ahá Áni Bʋmɛdamlí Klʋntɔ Asʋ́ngyí
(Luka 10:13-15)

[20] Yesu lɔ́pʋ ɔblɔ́ tɔ́í tsú awúlu akʋ ɪwɪ. Awúlu amʋá
ɔlɔbwɛ ofúla akpɔnkpɔntɪ mʋ́tʋ́, táme bʋmɛdamlí
klʋntɔ ámʋ. [21] Ɔbɛ́ɛ, "Korasinfɔ, mlɪgyɔwɪ. Bet-
saidafɔ, mlɪgyɔwɪ ní. Ní Tiro pʋ́ Sidon awúlu laláhɛ
amʋtɔ nɔbwɛ ofúla akpɔnkpɔntɪ ánfɪ nɔbwɛ mlɪtɔ á,
tɛkɪ bɛdamlí klʋntɔ dodoodo. Tɛkɪ bʋda akpekpetɔ,
bakpá nsʋ́ʋ́ wá nwuntɔ pʋ́súná ání badámlí klʋntɔ.
[22] Mlɪbɪ ání Bulu ɔbɛ́bɪtí mlɪ ɪsʋ mʋ asʋ́n ogyíkɛ́ dʋn
Tiro mʋ́a Sidonfɔ. [23] Mlɪ Kapernaumfɔ, mlɪdéklé
mlɪaa mlʋ́tsu ɪwɪ fʋ́á alɪ yʋ́wɔ ɔsʋ́sʋ́? Ɛkɛkɛɛkɛ!
Bulu ɔbɛ́ba mlɪ asɪ yʋ́wie afúlitɔ. Tsúfɛ́ ní Sodom
wʋ́lutɔ nɔbwɛ ofúla akpɔnkpɔntɪ ánfɪ odu á, tɛkɪ
wʋ́lu amʋ ɪtráa bʋ ɪnʋ bɔtʋ ndɛ. [24] Mlɪkaɪn ání Bulu
ɔbʋ́wun Sodomfɔ nwɛ asʋ́n ogyíkɛ́ amʋ dʋn mlɪ."

Mlɪbɛda Ɔkpʋ́nʋ́ Mí Wá
(Luka 10:21-22)

[25] Alɪ bré ámʋtɔ á, Yesu lɔ́bɔ mpáɪ blí ɔbɛ́ɛ, "Mí
Sí, ɔsʋ́ʋ́ mʋa asɪ Owíé! Nɛdá fʋ́ ɪpán ání falɛ́ tɔ́á
fɔpʋŋáín anyansapʋ pʋ́ asʋ́n abɪpʋ́ ɔwan súná ahá
ání bʋmeyín ɔlala, bʋgyi fɛ́ nyebí. [26] Ee, Mí Sí! Alí
fʋdeklé fɛɛ ɪbá mʋ́tʋ́ ní."

[27] "Mí Sí lɔ́pʋ tʋ́gyítʋ́ wá mí ɪbɪtɔ. Ɔhaa méyín Obí
ámʋ, nkétɪ Ɔsí ámʋ nkʋlɛ. Ɔhaa méyín Ɔsí ámʋ ɛ́,
nkétɪ Obí ámʋ pʋ́ ɔhá ání Obí ámʋ latsʋ́lá ání ɔbɛ́lɛ
mʋ súná mʋ."

[28] "Mlɪba mí wá, mlɪ ahá ání ɪlapían mlɪ, mlɪ atɔ
sʋráhɛ́ dɛ mlɪ dʋ́ʋn. Néha mlɛ́da ɔkpʋ́nʋ́. [29] Mlɪba
ɪwɪasɪ ha mɪ, amlɪsuan mɪ, tsúfɛ́ nɛba ɪwɪasɪ, nolwií,
mɛ́nɪ mlénya iwilwii. [30] Tsúfɛ́ mí wá tsiá bʋ atsiálɛ́.
Mí atɔ sʋráhɛ́ ɛ́ mɔ́ɔdʋn mlɪ sʋrá."

12

Ɔkpʋ́nʋ́ Ɔdakɛ́ Mʋ Wie
(Marko 2:23-28; Luka 6:1-5)

[1] Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɔtsʋn ayʋ́ ndɔ kʋtɔ
ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́. Akʋ́n dɛ akasípʋ́ amʋ, sʋ bɔpʋsáa ayʋ́
ámʋ kʋ wí. [2] Farisifɔ akʋ bowun amʋ́, bɛbláa Yesu
bɛɛ, "Kɪ, fʋ́ akasípʋ́ amʋ bʋdɛ tʋ́á mbla mɛha ɔkpa
bwɛ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́!"

[3] Yesu léftɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪmʋ́ʋ́kʋ́kla nu tʋ́á Owíe
Dawid lɔ́bwɛ bréá akʋ́n dɛ mʋa mʋ abʋ́ʋpʋ kɪ?
[4] Olebitíwíé Bulu osʋ́mkpa yʋ́tsu bodobodoá bapʋ́há
Bulu igyí ba, mʋa mʋ abʋ́ʋpʋ amʋ begyi. Bulu igyí
ahapʋ́ nkʋlɛ bɛha ɔkpa, bʋtegyi alɪ bodobodo amʋ.
[5] Mlɪlakla Mose Mbla, nʋ́ ání Bulu igyí ahapʋ́ ámʋ
bʋtɔyʋ́ agyʋ́má Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́,
táme bʋtamahá amʋ́ ɪpʋ́n. [6] Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ,
ɔhá ání ɔdʋn Bulu ɔtswɛ́kpa amʋ bʋ́ʋ nfɪ á. [7] Bulu
asʋ́n lɛblí ɔbɛ́ɛ, 'Nwewʋ́ʋn ntekle, megyí igyíha.' Ní
mlɪyin mʋ́ asɪ á, tɛkɪ mlɪmɛ́ɛha ahá ánfɪ amʋ́ asʋ́n da
ɔkpa ánfɪ ɪpʋ́n. [8] Tsúfɛ́ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ gyí
ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́ mʋ wie nɪ."

Ilɔtsa Ɔkpʋ́nʋ́ Ɔdakɛ́
(Marko 3:1-6; Luka 6:6-11)

[9] Yesu lénatí ɪnʋ, ɔlɔyɔ Yudafɔ ofíakpa. [10] Olowun
oyin ɔkʋá mʋ ɪbɪ kʋlɛ lawʋ́ ɪnʋ. Farisifɔ ámʋ bʋdɛ
Yesu tɛ́ɛ. Mʋ́ sʋ bɛftɛ́ mʋ bɛɛ, "Mbla lɛha ɔkpa ání
bʋtsáa ɪlɔ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́?"

[11] Mʋ́ʋ́ Yesu léftɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní mlɪtɔ ɔkʋ bʋ kufa,
alakpádá wíé ibʋ́ntɔ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́ á, ɔmɛ́ɛlɛ mʋ?
[12] Yɛ́ɛ nyankpʋsa bʋ labi dʋn kufa a? Mʋ́ sʋ mbla
lɛha ɔkpa ání ɔha ɔbɔ́bwɛ yilé ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́." [13] Mʋ́ʋ́

ɔlɛbláa oyin ámʊ́ʊ́ mʊ ɪbɪ lawú ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Tɪnkɪ fʊ́ ɪbɪ amʊ.”

Olenya tínkí mʊ́ alɪ pɛ́, ɔŋɛ́ lowie mʊ́tɔ́ fɛ́ nyɔɔsɪ amʊ. 14 Táme mʊ́ ɔ́ á, Farisifɔ ámʊ bɛdalɪ yɛ́kɪtá agywɪɪn alɪá bɔ́bwɛ bɔ́mɔ Yesu.

Osúmbi Ání Bulu Lɛ́lɛ

15 Yesu lɛ́bɪ amʊ́ agywɪɪn. Mʊ́ sʊ ɔlɛnatí ɪnʊ. Ɔdɔm bobuo mʊ, ɔlɛtsa amʊ́tɔ́ alɔpʊ fɛ́ɛ́ ɪlɔ. 16 Mʊ́ʊ́ ɔlɛda amʊ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ, bʊmáha ahá abʊbɪ mʊ. 17 Ínɪ lɛ́ha asʊ́n ámʊ́ʊ́ Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Yesaia lɛ́blí yáí ámʊ lɛ́ba mʊ́tɔ́ ní. 18 Ɔbɛ́ɛ,

“Kɪ, mí osúmpʊ́á nalɛ́ ní.
Ntɔdwɛ́ mʊ, mɪ ansí tegyi mʊ ɪwɪ.
Nɔ́pʊ mí Ɔŋɛ Wankíhɛ́ wá mʊtɔ.
Ɔbɛ́blɛ́a ɔmátɔ́fɔ ɔbɛ́ɛ, ‘négyi amʊ́ asʊ́n ɔnɔkwalɪsʊ.’
19 Oméegyi nwɛ́ɛn, ɔmɔ́ɔkplʊ́n.
Ɔhaa móonu mʊ ɔnɔ́ brɔnʊsʊ.
20 Obénya klʊn há ahá ání amʊ́ hógyi ɔnɔ́ ma ɔnlɪn,
bábwɛ́ fɛ́ oyíá ɪlatá bia tá.
Ɔbɔ́wa awɪtɔlɛ há ahá ání bʊma ɔwʊnlín,
bábwɛ́ fɛ́ ɔkandíɛá nfɔ latá mʊ́tɔ́,
yɔ́fʊn brɛ́á bɛ́bɪ ání ntegyi asʊ́n ɔnɔkwalɪsʊ.
21 Ahá ání bʊmegyí Yudafɔ bɔ́pʊ ansí dínká mʊsʊ.”

*Yesu M*ʊa Beelsebul
(Marko 3:20-30; Luka 11:14-23)

22 Ɪnʊ bɔpʊ oyin ɔkʊ ba Yesu, ɔŋɛ lalɔ́hɛ bʊ mʊtɔ. Mʊ́ sʊ ɪlɛ́ha mʊ ansíbi lobwie; álatɔ́ omúmu ɛ́. Yesu lɛ́tsa mʊ ɪlɔ, ɔdɛ atɔ́ wúun, ɔdɛtɔí ɛ́. 23 Ɔnɔ́ lobwie ahá ámʊ fɛ́ɛ́, bɛfɪté bɛɛ, “Megyí Dawid mʊ na ámʊ nɪ?”

24 Táme Farisifɔ ámʊ bonu asʊ́n ánfɪ á, bɛblí bɛɛ, “Ɔŋɛ lalɔ́hɛ owíe Beelsebul túmi ɔ́dɛpʊgya ɔŋɛ lalɔ́hɛ lɛ́ ahátɔ.”

25 Yesu lɛ́bɪ amʊ́ agywɪɪn. Mʊ́ sʊ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Iwíe ogyíkpá ání ɪlaye anyɔ, bʊdɛ aba kɔ bɛ́dɪda. Alɪ kén wúlu ntɛ́ɛ wóyí oduá mʊ́tɔ́ atsiápʊ́ bʊdɛ aba kɔ ɛ́ itobwíé ní. 26 Mʊ́ sʊ ní Ɔbʊnsám dɛ́ mʊ ɪwɪ gyáa a, mʊ iwíegyí bɛ́dɪda. 27 Ní Beelsebul túmi ndɛpʊgya ɔŋɛ lalɔ́hɛ lɛ́ ahátɔ á, mʊ́mʊ́ ma túmi mɪ abí ɛ́ bʊdɛpʊgya ɔŋɛ lalɔ́hɛ lɛ́ ahátɔ? Mɪ abí ámʊ onutó obégyi mɪ asʊ́n. 28 Táme ínɪá Bulu Ɔŋɛ́ ndɛpʊgya ɔŋɛ lalɔ́hɛ sʊ á, mɪɪbɪ ání Bulu iwíegyí ámʊ laba mɪ wá dodo.”

29 Ɔhaa mɛ́ɛtalí wíé ɔwʊnlínpʊ́ wóyítɔ́ yɔ́kʊlá mʊ atɔ́, nkɛ́tɪ alagyankpá kíklɪ mʊ tswɪ, asa ɔbɛ́talí kʊ́lá mʊ atɔ́ fɛ́ɛ́.

30 Ɔhá ání omobuo mɪ dɛ́ mí lu. Ɔhá ání ɔmɛdɛ́ mí tsa akpa ahá ba Bulu ɛ́ dɛ́ amʊ́ gyáa tɛía mɪ. 31 Ínɪ sʊ ndɛ mɪ bláa mbɛ́ɛ, Bulu obési ahá lakpan pʊ́ abususʊ kugyíkʊ kíé amʊ́. Táme ní ɔkʊ ɔblí Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ ɪwɪ abususʊ a, Bulu méesikíé mʊ ɛkɛkɛɛkɛ. 32 Ní ɔkʊ léblí mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ ɛ́ ɪwɪ asʊn laláhɛ a, Bulu ɔbɛ́talí sikíé mʊ. Táme ní ɔkʊ lɛ́blí Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ ɪwɪ asʊn laláhɛ mʊ́ á, Bulu méesikíé ɔhá ámʊ ndɛ ɔyɪ kɛhɛ, ntɛ́ɛ brɛ́ ámʊ́ʊ́ ɪbá ámʊtɔ.

Tsiátɔ́ Itsú ɪklʊntɔ
(Luka 6:43-45)

33 Oyí abí bʊtɔpʊ́bí mʊ́. Oyi wankláán toswíé abi wankláán. Oyi lalɔ́hɛ ɛ́ toswíé abi lalɔ́hɛ. 34 Mɪɪ awɔ abí-aná! Nkálɪ mɪɪ aha lalɔ́hɛ mlɛ́talí blí asʊn wankláán? Tsúfɛ́ tɔ́á ɪdʊn ɔha klʊn a, mʊ́tɛ́dálɪ tsu mʊ ɔnɔ́. 35 Ɔha wankláán tɛblí asʊn wankláán tsú mʊ klʊntɔ, ɔha lalɔ́hɛ ɛ́ tɛblí asʊn lalɔ́hɛ tsú mʊ klʊntɔ.

36 Ndɛ mɪɪ bláa mbɛ́ɛ, ɔhagyíɔha ɔbɛ́lɛ asʊn lalɔ́hɛ kugyíkʊá ɔlɛblí ɔnɔ́ Bulu asʊ́n ogyíké amʊ. 37 Tsúfɛ́ ɔha asʊn blíhé Bulu ɔbɔ́pʊhá mʊ asʊ ntɛ́ɛ ɪpʊ́n.

Bodunká Ofúla
(Marko 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Mʊ́ʊ́ Farisifɔ pʊ́ Mose mbla asunápʊ́ amʊ akʊ bɛbláa Yesu bɛɛ, “Osunápʊ́, anɪdéklé anɪaa fʊbwɛ́ɛ osúna kʊ suna anɪ.”

39 Ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ “Mɪɪ ndɛmba-abí lalɔ́hɛ ání mlɪladálɪ Bulu ɔma. Mɪɪdɛ́ osúna dunká amlɪwun, táme mlɪmóowun kʊkʊvʊkʊ dʊn Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Yona osúna amʊ. 40 Alɪ ámʊ́ʊ́ Yona létsiá bonsu ɪwɪtɔ nkɛnsá, ɔpa mʊ́a onyé ámʊ a, alí mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ ɛ́ nétsiá ɔsʊlʊ́ʊ ɔtɔ́tɔ́ nkɛnsá, ɔpa mʊ́a onyé ní. 41 Niniwefɔ ɛ́ bɔ́kʊsʊ́ Bulu asʊ́n ogyíké amʊ, há mɪɪ ndɛmba-abí ánfɪ ɪpʊ́n. Tsúfɛ́ brɛ́á Yona léda Bulu asʊ́n ɔkan súná amʊ́ á, bɛdamlí klʊntɔ ba Bulu wá. Mɪɪkɪ, ɔhá ání ɔdʊn Yona onutó líí nfɪ á. 42 Seba owíe tsɪhé ɔbɔ́kʊsʊ́ líí Bulu asʊ́n ogyíkɛ, há mɪɪ ndɛmba-abí ánfɪ ɪpʊ́n. Tsúfɛ́ olotsu ɔsaasí ɔmá ɪkʊtɔ kéín gya ɔkpa ba, bonu Salomo nyánsa atosunáhé. Mɪɪkɪ, ɔhá ání ɔdʊn Salomo líí nfɪ á.”

Ɔŋɛ Lalɔ́hɛ Yinkí Ba Ɔhatɔ
(Luka 11:24-26)

43 “Ní ɔŋɛ lalɔ́hɛ ɪdálɪ ɔhatɔ á, iteyéki dimbísʊ́ dúnká ɔkpʊ́nʊ́ ɔdakpá, táme ɪtamanyá. 44 Ɪnʊ ɪtɛblí ání ibéyinkí yʊ́ mʊ́ wóyí dadatɔ. Ní ɪsánkí yʊ́ á, itowun ání bafɛ́í mʊ́tɔ́, lá mʊ́tɔ́ wankláán, ɪda kpan. 45 Iteyínkí yɛ́kpa mʊ́ aba asienɔ́ ání bʊtɔbwɛ́ lalahɛ dʊn mʊ́, bʊtɛba betsiá ɪnʊ. Ɪnʊ ɔhá ámʊ tsiátɔ́ teyíntá dʊn alɪá igyi yáí. Alí ɪbɛ́ba ha mɪɪ ndɛmba-abí lalɔ́hɛ anfɪ ní.”

Yesu Abusuanfɔ Onutó
(Marko 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Brɛ́á Yesu trá ɔdɛ ahá ámʊ asʊ́n bláa a, mʊ yin mʊa mʊ apíó bɛba bɛlɪí kpankpá, bʊdedunká ání bɛ́blɛ́a mʊ asʊ́n. 47 Ahá ámʊtɔ ɔkʊ lɛ́blɛ́a Yesu ɔbɛ́ɛ, “Kɪ, fʊ́ yín mʊa fʊ́ apíó bʊlɪí kpankpá. Bʊdɛ fʊ́ dunká, abʊbla fʊ asʊ́n.”*

48 Mʊ́ʊ́ Yesu lɛ́fɪté mʊ ɔbɛ́ɛ, “Amɛndɪ gyí mí yín mʊa mí apíó?” 49 Ɪnʊ ɔlɛtɪnkí ɪbɪ sísí mʊ akasípʊ́ amʊ, blí ɔbɛ́ɛ, “Mɪɪkɪ, mí yín mʊa mí apíó gyí ahá ánfɪ á. 50 Ɔhagyíɔha ání ɔtɔbwɛ́ mí Sí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ apɛ́ á, mʊgyí mí yín mʊ́a mí pío ní.”

13

Atɔ́-abí Owunyápʊ Ɪwɪ Yébi
(Marko 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Ɛkɛ ámʊ kén á, Yesu lɛ́dalɪ tsu wóyítɔ́ yétsiá ɔpʊ ɔnɔ́. 2 Ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bɛba befia bomlí mʊ. Mʊ́ sʊ ɔlɔdʊ wíé ɔklʊntɔ, yétsiá ɔpʊ amʊsʊ, ahá ámʊ ɛ́ bʊlɪí ɔpʊ ɔnɔ́ ɪnʊ. 3 Ɪnʊ olosuná amʊ́ atɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ ayébitɔ ɔbɛ́ɛ,

“Ɔdɔtɔpʊ ɔkʊ lóyɔ atɔ́-abí owunyákpa. 4 Brɛ́á ɔdɛ mʊ́ wunyáa a, ɪkʊ lɔ́wʊlí ɔkpatɔ, mbubwi bɛba bɔtswɛtswɛ́ɛ mʊ́ fɛ́ɛ́. 5 Ɪkʊ ɛ́ lɔwʊlí abʊtásʊ́, ɔtínɛ́á ɪsɪ kpalobí dɪn. Mʊ́ sʊ ɪlɔwa ɔsa kwɛ, 6 táme brɛ́á owí lɛlɪn a, ɪlɔtɔ mʊ́ mʊ́, tsúfɛ́ mʊ́ nlín mɔyɔ ɔtɔ́tɔ́. 7 Abí ámʊ kʊ lobun awutɔ, awu ámʊ lɔbʊlá kítá mʊ́.

* 12:47 Mʊ́tɔ́ yée 47 ɪma nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ.

Mʊ́ sʊ ɪmɛdan. [8] Táme abí ámʊ kʊ ɛ́ lobun ɔsʊlʊ́ʊ
wankláánśʊ́, ɪlɔ́kwɛ, dan, swie abí. Ɪkʊ lafa (100), ɪkʊ
aduesie (60), ɪkʊ ɛ́ adʊasa (30).”
[9] Yesu lɔ́mɔ mʊ asʊ́n ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔha ání ɔbʊ asʊ
onúu!”

Tɔ́á Sʊá Yesu Lɔ́tɔí Ayébisʊ
(Marko 4:10-12; Luka 8:9-10)

[10] Mʊ akasípʊ́ amʊ bɛba bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, “Ntogyi sʊ́
fʊdɛ amʊ́ asʊ́n bláa ayébisʊ?”
[11] Mʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪ mʊ́ á, Bulu lahá mlɪ
ɔkpa ɔbɛ́ɛ, mlɪbɪ́ɪ mʊ iwíegyí ámʊ ɪwɪ asʊn ŋaínhɛ́,
táme ɔmɛha amʊ́ mʊ́ alɪ. [12] Tsʊ́fɛ́ ɔhá ání odekléá
obónu mí atosunáhɛ́ amʊ asɪ á, Bulu ɔbópʊ ɪkʊ tsía
mʊ́tɔ́ há mʊ, mɛ́nɪ ɔbɛ́tra bɪ tsía mʊ́tɔ́. Táme ɔhá ání
omedékléá obónu mʊ́ asɪ á, Bulu ɔbóswʊí mʊ kpalobí
ámʊ́ʊ́ alabí ámʊ kʊ́ráá. [13] Tɔ́á sʊá ndɛ amʊ́ asʊ́n bláa
ayébisʊ gyí, bʊdɛ mʊ́ nu, táme bʊmɛdɛ́ mʊ́ asɪ nu.
Bʊdɛ mʊ́ wʊ́un, táme bʊmɛdɛ́ mʊ́ bɪ. [14] Ahá ánfɪ sʊ́
Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Yesaia asʊ́n ání ɔlɛblí tswɪ́ɪ laba
mʊ́tɔ́ ní. Ɔbɛ́ɛ,
‘Bónu lánʊ́, táme bʊmóonu mʊ́ asɪ.
Bɛ́kɪ lákɪ, táme bʊmóowun mʊ́.
[15] Tsʊ́fɛ́ amʊ́ agywɪun lawʊ́.
Batílá asʊ, bun ansíbi ɛ́.
Ínɪ sʊ bʊmóonu, bʊmóowun ɛ́.
Ní megyí alɪ á, tɛkɪ bówun atɔ́,
bónu asʊ́n, amʊ́ agywɪun bóbwií,
bɛ́damlí ba mí wá, nɛ́tsa amʊ́ ɪlɔ.’
[16] “Táme mlɪ mʊ́ á, Bulu layúlá mlɪ. Mlɛ́talí pʊ́
ansíbi wun atɔ́, pʊ́ asʊ nʊ́ asʊ́n. [17] Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ
bláa. Bulu ɔnɔ́sʊ́ atoípʊ́ pʊ́ yilé abwɛpʊ́ tsɔtsɔɔtsɔ
bekleá bópʊ amʊ́ ansíbi wun atɔ́ ánfɪ, abʊpʊ amʊ́ asʊ
nu asʊ́n ánfɪ mlɪdénu, táme bʊmenya mʊ́ alɪ.

Atɔ́-abí Owunyápʊ Yébi Amʊ Asɪ
(Marko 4:13-20; Luka 8:11-15)

[18] “Mlɪnu atɔ́-abí owunyápʊ yébi amʊ asɪ ŋgya.
[19] Ahá ání bonú Bulu iwíegyí ɪwɪ asʊ́n ámʊ, táme
bʊmonu mʊ́ asɪ á, bʊgyi fɛ́ abí ámʊ́ʊ́ ilobun ɔkpatɔ
ámʊ. Ɔbʊnsám tɛba bɛlɛ asʊ́n ámʊ́ʊ́ bodu wá amʊ́
klʊntɔ ámʊ nátí. [20] Abí ámʊ́ʊ́ ɪlɔwʊlí abʊtásʊ́ amʊ
gyí ahá ámʊ́ʊ́ bonú asʊ́n ámʊ pɛ́, bahɔ mʊ́ ansigyísʊ́,
[21] táme ínɪá bʊma nlín sʊ á, ɪtamatsía amʊ́tɔ́ yɔ́. Mʊ́
sʊ ní bʊdɪn amʊ́sʊ́ ntɛ́ɛ ɪwɪɔsɪn kʊ ɪtʊ́ amʊ́ asʊ́n ámʊ
sʊ á, ɪnʊnʊ bʊtɛdɪda. [22] Abí ámʊ́ʊ́ ɪlɔwʊlí awutɔ ámʊ
gyí ahá ámʊ́ʊ́ bonú asʊ́n ámʊ a, bahɔ mʊ́, táme ɔyí
ánfɪtɔ atɔ hiánhɛ ɪwɪ gywɪ́ín pʊ́ mʊ́tɔ́ atonyahɛ́ ɪwɪ
ɔnsípɛ tegyi Bulu asʊ́n ámʊsʊ. Ínɪ sʊ bʊtamaswíé
abí. [23] Abí ámʊ́ʊ́ ɪlɔwʊlí ɔsʊlʊ́ʊ wankláánśʊ́ amʊ gyí
ahá ámʊ́ʊ́ bʊtonú asʊ́n ámʊ, nʊ́ mʊ́ asɪ. Ínɪ sʊ ɪtɛhá
bʊtɔbwɛ́ yilé fɛ́ alɪá atɔ́-abí ámʊ loswie, ɪkʊ lafa
(100), ɪkʊ aduesie (60), ɪkʊ ɛ́ adʊasa (30) ámʊ.”

Atɔ́-abí Wankláánśʊ́ Pʊ́ ɪfa Laláhɛ ɪwɪ Yébi

[24] Yesu lɛ́trá ha ahá ámʊ yébi kʊ ɔbɛ́ɛ, “Bulu
iwíegyí ámʊ igyi fɛ́ ɔdɔtɔpʊ ɔkʊá oloyódu ayó wan-
kláán mʊ ndɔtɔ. [25] Táme onyé, brɛ́á ahá bɛdɪ á, mʊ
olupʊ́ lóyódu ɪfa laláhɛ ání ɪlɛlɪan ayó ámʊ wá mʊ́tɔ́,
ɔlɛnatí. [26] Brɛ́á ayó ámʊ lɛ́dan, ɪdɛkwʊí á, ɪfá ámʊ
ɛ́ lɛlɪn ɔwan mʊ́tɔ́. [27] Ɔdɔtɔpʊ amʊ apafɔ botsu ndɔ
ámʊtɔ ba bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, ‘Anɪ wíé, megyí ayó fodu
wá fʊ́ ndɔ ámʊtɔ? Nkónʊ́ ɪfa laláhɛ ɛ́ itsú mʊ́tɔ́?’
[28] Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí olupʊ́ bwɛhɛ́ ní.’ Ɪnʊ
bɛbláa mʊ bɛɛ, ‘Ní fʊ́tsulá á, ha ayetsitsíi mʊ́ lɛ ayó
ámʊtɔ.’ [29] Ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Ó-o! Mlɪha mʊ́ itsia.
Ní mlɪdɛ́ mʊ́ tsií á, mlɛ́tsií mí ayó ámʊ ɛ́ kʊ tsítsá.
[30] Mlɪsi mʊ́ fɛ́ɛ́ ɪlɪɪ yɔ́fʊn mʊ́ tínbɪ. Ní ɪfʊn a, nɛ́bláa mʊ́
atínpʊ mbɛ́ɛ, bʊgyánkpa saɪn ɪfa laláhɛ amʊ, abʊklɪ
mʊ́ tswɪ ha mʊ́ ogyá wa, asa abʊtɪn ayó ámʊ yɔwa mí
odudutɔ.’ ”

Takyí-akpin Ibí Yébi
(Marko 4:30-32; Luka 13:18-19)

[31] Yesu lɛ́trá ha amʊ́ yébi ɔbɛ́ɛ, “Bulu iwíegyí ámʊ
igyi fɛ́ takyí-akpin ibí, oyin ɔkʊ lódu wá mʊ ndɔtɔ.
[32] Mʊ́gyí túkúrííbi nyí-abí fɛ́ɛ́tɔ́ nɪ, táme ní ɪdan
a, ɪtɔbwɛ́ ɪfá fʊ́áhɛ́ dʊn ɪfá kugyíkʊ. Mʊ́ abámbi
tekpíkpli, mbubwi bʊtogyónká mʊ́sʊ́.”

Bodobodotu-afá Yébi
(Luka 13:20-21)

[33] Yesu lɛ́trá ha amʊ́ yébi kʊ ɔbɛ́ɛ, “Bulu iwíegyí
ámʊ igyi fɛ́ bodobodotu-afá ání ɔtsɪ ɔkʊ lɔ́pʊtsía
bodobodo nfʊ́ʊ́ kɛntɛ kʊlɛ, ɪlɛha mʊ́ lotu.”

Yesu Lɔ́tɔí Ayébisʊ
(Marko 4:33-34)

[34] Ayébi anfɪ odu tsɔtsɔɔtsɔ oletsía pʊ́bláa ɔdɔm
amʊ asʊ́n ní. Ɔmɛbláa amʊ́ asʊ́n kʊkʊá imegyí ayébi
ɔlɔpʊtɔ́í. [35] Ínɪ léha asʊ́n ámʊ́ʊ́ Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ ɔkʊ
léblí yáí ámʊ léba mʊ́tɔ́. Ɔbɛ́ɛ,
“Nɔ́tɔí ayébisʊ
pʊ́lɛ́ asʊ́n ání Bulu lɔ́pʊŋáín tsʊ́ ɔyí asɪtsuábɪ
ɔwan.”

Ɪfa Laláhɛ Yébi Amʊ Asɪ

[36] Yesu lɛ́natí ɔdɔm amʊ wá ba wóyítɔ́. Mʊ́ʊ́ mʊ
akasípʊ amʊ bɔyɔ mʊ wá yɛ́bláa mʊ bɛɛ, “Lɛ ndɔ
ámʊtɔ ɪfa laláhɛ ɪwɪ yébi amʊ asɪ suna anɪ.”
[37] Mʊ́ʊ́ Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí, Nyankpʊsa-Mʊ-
Bi ánfɪ gyí atɔ́-abí wankláánśʊ́ odupʊ́ ámʊ nɪ. [38] Ndɔ
ámʊ gyí ɔyí ánfɪ. Atɔ́-abí wankláánśʊ́ ámʊ gyí Bulu
iwíegyí ámʊtɔ abí. Ɪfa laláhɛ amʊ gyí Ɔbʊnsám abí.
[39] Olupʊ́ ámʊ́ʊ́ olodu ɪfa laláhɛ abí ámʊ gyí Ɔbʊnsám.
Atɔ́tɪnbɪ amʊ gyí ɔyí ɔnɔ́mɔ́kɛ́. Atɔ́ atínpʊ amʊ ɛ́ gyí
Bulu-abɔpʊ.
[40] “Alɪ ámʊ́ʊ́ bɛsaín ɪfa laláhɛ amʊ, wá mʊ́ ogyá ámʊ
a, alí kɛ́n ɪbɛ́ba ha aha laláhɛ ɔyí ɔnɔ́mɔ́kɛ́ ámʊ nɪ.
[41] Mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ nówa mí abɔpʊ bɛ́kpa
tógyítɔá ɪtɛhá ɔha tɔbwɛ́ lakpan pʊ́ lalahɛ abwɛpʊ́
fɛ́ɛ́ lɛ́ mí iwíegyí amʊtɔ. [42] Bɔ́tswɪ amʊ́ fɛ́ɛ́ wá ogyá
kpɔnkpɔntɪtɔ. Ɪnʊ́ isʊ́ mʊa kpisíi bʊ nɪ. [43] Táme yilé
abwɛpʊ́ mʊ́ bɔ́wankí fɛ́ owí amʊ́ Sí Bulu iwíe ogyíkpá
ɪnʊ. Ɔhá ání ɔbʊ asʊ onúu.”

Siadɪɛ Mɛ́ntíhɛ́ ɪwɪ Yébi

[44] Yesu lɛ́trá ha amʊ́ yébi kʊ ɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Bulu iwíegyí
ámʊ igyi fɛ́ siadɪɛ kʊá bopulá ɔsʊlʊ́ʊ kʊsʊ. Oyin
ɔkʊ léyɛ́mɛntí mʊ́, láŋáín mʊ́. Mʊ́ ɪwɪ ansigyí sʊ á,
ɔlɛyɛ́fɛ mʊ atɔ́ fɛ́ɛ́ pʊ́bɔhɔ ɔsʊlʊ́ʊ amʊ.”

Abutó Wʊ́lɪhɛ ɪwɪ Yébi

[45] Bulu iwíegyí ámʊ ɪtráa gyi fɛ́ ibíá ogyípʊ́ ɔkʊá
ɔna ɔdɛ abutó wʊ́lɪhɛ dunká ɔhɔ. [46] Brɛ́á olowun
butóbi wʊlɪhɛ kʊlɛ pɛ́á ɪhíɛ́ bʊ ibíá á, ɔlɛfɛ mʊ atɔ́
fɛ́ɛ́ pʊ́yʊ́hɔ butóbi amʊ.

Asawu Iwɪ Yébi

[47] Bulu iwíegyí ámʊ lɛ́la igyi fɛ́ asawu ání bɔtswɪ
wa ɔpʊtɔ lɛ́ aye ɔtsan-ɔtsan. [48] Brɛ́á aye lɔbʊlá mʊ́ á,
aye alɛpʊ́ ámʊ bɛbɪtía mʊ́ ba ɔpʊ ɔnɔ́. Betsiá asɪ, tɔ́sí
gyíhɛ amʊ wá blanwɛ́tɔ́, tswɪ mʊ́á bʊtamagyi tsítsá.
[49] Alí ɪbɛ́ba ɔyí ɔnɔ́mɔ́kɛ́ ámʊ nɪ. Bulu-abɔpʊ bɛ́ba

bɔtɔsí aha laláhɛ lɛ́ aha wankláántɔ́. 50 Fówun batswɪ
aha laláhɛ amʊ wá ogyá kpɔnkpɔntɪtɔ. Ɪnʊ́ isú múa
kpisíi bʊ nɪ.

Atonyahɛ́ Pɔpwɛ Múa Dáda

51 Yesu léfɪtɛ́ mʊ akasípʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪlanú mʊ́ fɛ́ɛ́
asɪ?"
Bɛɛ, "Ee, anɪlanú mʊ́ asɪ."
52 Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mʊ́mʊ́ mbla osunápʊ́
oduá alakásí Bulu iwíegyí ámʊ ɪwɪ asʊ́n ɛ́ bí á, ogyi
fɛ́ wóyí mʊ wie oduá ɔtɛlɛ́ atɔ pɔpwɛ mʊ́a dáda fɛ́ɛ́
tsú mʊ atɔ́ ɔyaíkpá."

*B*ʊmɔhɔ Yesu Mʊ Wúlutɔ
(Marko 6:1-6; Luka 4:16-30)

53 Yesu lénya mʊ́ mʊ ayébi amʊ ɔnɔ́ alɪ, ɔlɛnatí ɪnʊ.
54 Oleyinkí yʊ́ mʊ onutʊ́ wúlutɔ Nasaret, oloyʊ́suná
atɔ́ Yudafɔ ofíakpa. Mʊ atosunáhɛ́ lɛha ɔnɔ́ lobwie
ahá ámʊ fɛ́ɛ́. Mʊ́ sʊ bɛfɪtɛ́ aba bɛɛ, "Nkʊ́nʊ́ olenya
nyánsa mʊ́a ofúlabwɛ túmi ánfɪ ɛ́ tsʊ́? 55 Megyí atʊ́
osrépʊ́ mʊ bi ámʊ nɪ? Megyí mʊ yin gyí Maria,
mʊ apio yinhɛ́ gyí Yakobo mʊa Yosef pʊ́ Simon mʊa
Yuda? 56 Yɛ́ɛ anɪa mʊ apio tsɪhɛ́ tsie nfɪ á? Mʊ́ʊ́ nkʊ́nʊ
olenya ínɪ fɛ́ɛ́ tsʊ́?" 57 Ínɪ sʊ mʊ asʊ́n lɔ́kʊsʊ́ líí amʊ́sʊ́.
Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ahá bʊtobú Bulu ɔnɔ́sʊ́
ɔtɔípʊ́ ɔtínɛgyíɔtíné, támɛ mʊ onutʊ́ wúlutɔfɔ pʊ́ mʊ
wóyítɔ́ ahá mʊ́ bʊtamabú mʊ." 58 Ínɪá bʊmɔhɔ mʊ gyi
sʊ á, ofúla kpalobí kʊ pɛ́ ɔlɔbwɛ ɪnʊ.

14

*Asú Ɔb*ɔpʊ́ Yohane Lowu
(Marko 6:14-29; Luka 9:7-9)

1 Galilea ɔmásʊ́ ogyípʊ́ Herode lónu Yesu ɪwɪ asʊ́n
alɪ bɛ́ɛ́ ámʊtɔ. 2 Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa mʊ asʊ́mpʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Asú
Ɔbɔpʊ́ Yohane amʊ nɪ. Mʊlákʊsʊ́ tsú afúlitɔ. Mʊ́ sʊ́
ɔdɛ ofúla anfɪ odu bwɛ ní."
3-4 Bɛ́ɛ́ kʊtɔ á, Yohane létsiá bláa Owíe Herode
ɔbɛ́ɛ, mbla mɛha ɔkpa ání otsía mʊ pio Filipo mʊ ka
Herodia. Ínɪ sʊ Herode léha bɛkɪtá Yohane, wá mʊ
ɪkan, pʊ́ mʊ wá obu. 5 Ɔlɔbwɛ agywun ání ɔbʊ́mɔ
Yohane, támɛ olenya ahá ámʊ ifú, tsúfɛ́ bʊtobú
Yohane ání Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ ogyi.
6 Támɛ ɛkɛ ɔkʊá Owíe Herode dɛ́ mʊ ɔkwʊ́ɪkɛ́ gyí
a, mʊ ka Herodia mʊ bi tsíhɛ́ lóbowie ɔbʊntɔ tsa
Herode mʊa mʊ ahandɛ ansítɔ́. Mʊ ɪtsáa amʊ lʊ́wa
owíe amʊ ansigyí. 7 Mʊ́ sʊ ɔlɛka ntam ɔbɛ́ɛ, ɔbɛ́ha mʊ
tógyítɔ́á odeklé.
8 Otsibi amʊ mʊ yin léha mʊ ɔlɛbláa Herode ɔbɛ́ɛ,
"Ndekléá fʊpʊ́ Asú Ɔbɔpʊ́ Yohane nwun dɪnka ɪlínsʊ́
ha mɪ sééééséi."
9 Asʊ́n ánfɪ léhɪɛ han Herode, támɛ mʊ ntam amʊ́ʊ́
ɔlɛka, pʊ́ ahá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ ɪnʊ ámʊ sʊ á, ɔlɛha mʊ ahá
ɔtínpʊ ɔkpa ɔbɛ́ɛ, ɔbwɛ́ɛ tɔ́á otsibi amʊ lafítɛ́ ha mʊ.
10 Ahá ɔtínpʊ amʊ léyɛtɪn Yohane nwun obu ɔdɪkpá
ɪnʊ. 11 Mʊ́ʊ́ ɔlɔpʊ nwun ámʊ dínká ɪlínsʊ́ ba otsibi
amʊ, mʊ ɛ́ ɔlɔpʊya mʊ yin Herodia. 12 Asú Ɔbɔpʊ́
Yohane akasípʊ́ bɛba botsu mʊ satin yópulá. Mʊ́
ɔma a, bɔyɔ yɛ́bláa Yesu asʊ́n ání ɪlaba.

*Ahá Mp*ím-nu Atogyihɛ Ha
(Marko 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohane 6:1-14)

13 Yesu lénya nú asʊ́n ámʊ alɪ, olowie ɔkɪʊntɔ, fá
ntsu yétsiá ɔtɪnɛkʊ mʊ nkʊlɛ. Támɛ ɔdɔm ámʊ bɛbɪ
ɔtínéá ɔyʊ́. Mʊ́ sʊ bɛnatí ayabitɔ tsú amʊ́ awúlusʊ
gya mʊ nkpá. 14 Bɛ́ɛ́ ɔlɛkplí dalɪ ɔklʊn amʊtɔ, wun
ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ á, amʊ́ asʊ́n lɔwa mʊ nwɛ.
Mʊ́ sʊ ɔlɛtsa amʊ́tɔ́ alɔpʊ.
15 Owí lɔpɔn a, akasípʊ́ amʊ bɛba mʊ wá bɛbláa
mʊ bɛɛ, "Dimbísʊ́ nfɪ gyí, owí ɛ́ dɛta. Mʊ́ sʊ ha amʊ́
abʊyɔ awúluá ɪbʊ bomlí nfɪ asɪ yɔhɔ tɔkʊ gyi."
16 Támɛ Yesu lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Imehián áni bɔ́yɔ.
Mlɪdunka tɔkʊ ha amʊ́ abʊgyi."
17 Mʊ akasípʊ́ amʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, "Tɔ́á anɪbʊ fɛ́ɛ́
gyí bodobodo apin anu pʊ́ ntsutso iye bwáhɛ́ anyɔ
pɛ́."
18 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪtsu ba mɪ." 19 Mʊ́ʊ́
ɔlɛha ahá ámʊ betsiatsía ɪfa bɔbwɛ amʊsʊ. Ɪnʊ
olotsu bodobodo anu pʊ́ ntsutso iye bwáhɛ́ anyɔ
ámʊ. Ɪnʊ olotsu ansí fʊ́á kɪ ɔsʊ́sʊ́, ɔlɛda Bulu ɪpán.
Mʊ́ʊ́ olebiabía bodobodo amʊtɔ há akasípʊ́ amʊ,
amʊ́ ɛ́ beye mʊ́ ha ahá ámʊ fɛ́ɛ́. 20 Amʊ́ fɛ́ɛ́ begyi
mwɛ sian. Akasípʊ́ amʊ bɔtɔsí síanhɛ amʊ. Ɪlɔbʊlá
alakpá dúanyɔ. 21 Ayin áni begyi atʊ́ ámʊ nkʊlɛ bʊgyi
fɛ́ mpím-nu (5,000). Bʊmɛkla atsɪ mʊ́a nyebí mʊ́.

*Ɔp*ʊsʊ Natí
(Marko 6:45-52; Yohane 6:15-21)

22 Mʊ́ʊ́ Yesu lɛ́ha akasípʊ́ amʊ ɔbɛ́ɛ, bʊwíe ɔkɪʊntɔ,
abʊgyankpa fa ɔpʊ amʊ yɔ mʊ́ ɔbɪn. Mʊ mʊ́ olesin
ɔma sí ahá ámʊ ɔkpa. 23 Bɛ́ɛ́ olesi amʊ́ ɔkpa tá á,
ɔlɔdʊ yʊ́ bʊsʊ yʊ́bɔ mpáɪ. Mʊ nkʊlɛ oletsiá ɪnʊ yʊ́fʊn
owi tahé. 24 Alɪ bɛ́ɛ́ ámʊtɔ á, ɔklʊn amʊ lawíé ntsu
nsɪné. Ilefia afú kpɔnkpɔntɪ kʊ, ɔpʊ amʊ lʊ́wa dabɪ.
25 Bakɛ-bakɛ a, Yesu lénatí ntsu ámʊsʊ ayabitɔ buo
amʊ́. 26 Bɛ́ɛ́á bowun mʊ, ɔna ɔpʊ amʊsʊ á, benya ifú
súrá okitikíti, blí bɛɛ, "Fúli ogyi."
27 Támɛ ɔlɔwa ɔsa bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪwa klʊn. Mí
ní. Mlɪmánya ifú."
28 Petro lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíé, ní fʊ́ ní mʊ́ á, ha
mí ɛ́ annatɪ ɔpʊ amʊsʊ bɔtʊ fʊ́."
29 Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Natɪ ba." Petro lédalɪ
ɔklʊn amʊtɔ ɔna ɔpʊ amʊsʊ ɔyʊ́ Yesu wá. 30 Támɛ
bɛ́ɛ́á olowun alɪá afú ámʊ ɔnɔ́ bʊ ɔnlɪn á, ifú lowie
mʊ ayetɔ. Mʊ́ sʊ ɔlɔwa mɛ bɪ. Mʊ́ʊ́ ɔlɔkplʊ́n kpolí
Yesu ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíé, hɔ mɪ!"
31 Ɪnʊnʊ Yesu létɪnkí ɪbɪ kítá mʊ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́
hógyi mɔtsʊ́. Ntogyi sʊ́ fʊ́dɛ nwɛ́ɛn gyí?"
32 Benya dʊ́ wíé ɔklʊn amʊtɔ alɪ, afú ámʊ léka
itin. 33 Ɪnʊ ahá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ ɔklʊn amʊtɔ ámʊ bɛda
akpawunu Yesu ayabitɔ, blí bɛɛ, "Lélé, Bulu mʊ Bi
fʊ́gyi."

*Genesaretf*ɔ Alɔpʊ Tsa
(Marko 6:53-56)

34 Yesu mʊa amʊ́nyɔ bɛfa ɔpʊ amʊ yési Genesaret
otsubúnɔ. 35 Bɛ́ɛ́á ɪnʊfɔ bɛbɪ áni mʊ nɪ á, bɔwa abí
ya amʊ́ awúlu fɛ́ɛ́sʊ́, há amʊ́ bɔpʊ alɔpʊ fɛ́ɛ́ ba mʊ.
36 Bokokóli Yesu bɛɛ, ɔhá alɔpʊ amʊ abʊpʊ ɪbɪ da mʊ
atadɪɛ ɔdanʊ́ kpán. Amʊ́á bɔpʊ ɪbɪ da mʊ́ fɛ́ɛ́ benya
ɪlɔtsá.

15

*Atɪtɪf*ɔ Amándíé
(Marko 7:1-13)

1 Mʊ́ ɔma a, Farisifɔ pʊ́ Mose mbla asunápʊ́ akʊ
botsu Yerusalem ba Yesu wá, bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, 2 "Ntogyi
sʊ́ fʊ́ akasípʊ́ amʊ bʊtamagyi anɪ anáin amándíésʊ́.
Bʊtamafwí ɪbɪ amándíé ɔkpasʊ asa bʊtegyi atʊ́?"
3 Yesu lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi sʊ́ mlɪ ɛ́ mlɪ anáin
amándíé sʊ mlɪmédé Bulu mbla ámʊsʊ gyí? 4 Mose

lɔ́wanlín wá Bulu mbla ámʊtɔ ɔbɛ́ɛ, ‘Bu fɔ́ sí mʊa fɔ́ yín,’ ɔlɛtrá wanlín ɔbɛ́ɛ, ‘Ní ɔkʊ léblí asʊkpan tsú mʊ sɪ ntɛ́ɛ mʊ yin ɪwɪ á, bʊmɔ́ɔ mʊ?’ 5-6 Táme mlɪ mɔ́ mlɪaa, ɔha ɔbɛ́talí bláa mʊ sɪ ntɛ́ɛ mʊ yin ɔbɛ́ɛ, ‘Tɔ́á tɛkɪ nɔ́pʊhá fɔ́ á, napóhá Bulu. Imehián ání nétrá kɪ fʊ.’ Mlɪ anáin amándíé sʊ mlɪtráa mlɪmédé Bulu mblasʊ gyí. 7 Apinabwɛbí abwɛpó! Ɔnɔkwalɪ Bulu ɔnɔ́sʊ ɔtɔípó Yesaia léblí tsú mlɪ ɪwɪ tswɪ ɔbɛ́ɛ,

8 ‘Ahá ánfɪ bʊdɛpʊ amʊ ɔnɔ́ bú mí,
táme amʊ́ klʊn bʊ ɪfɔ́ mí wá.
9 Kpaalɪ bʊdɛ mí sum,
tsúfɛ́ basí Bulu mbla tswɪ, yɔ́ bʊdɛ anyánkpʊ́sa
mbla suná.’ ”

Tɔ́á Ɪtɔkpɔ́í Ɔha Bulu Ansítɔ́
(Marko 7:14-23)

10 Yesu létrá tɪ ɔdɔm amʊ ba mʊ ɪwɪ wá, ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪyaa asʊ, mɛ́nɪ mlónu ínɪ asɪ. 11 Megyí tɔ́á ɔha tegyi tɔ́kpɔ́í mʊ Bulu ansítɔ́, mboún mʊ́á ɪtɛdálɪ tsu mʊ ɔnɔ́ tɔ́kpɔ́í mʊ.”

12 Ɪnʊ mʊ akasípó amʊ bɛba mʊ wá bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, “Fʊyin ání fɔ́ asʊn blíhɛ́ anfɪ lawɔ Farisifɔ ámʊ?”

13 Yesu lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bópulí oyígyíoyí ání megyí mí Sí ámʊ́ʊ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ lɔ́swíe tsitsá. 14 Mlɪsi Farisifɔ ámʊ asʊ́n. Ansibi abwiepó bʊgyi, bʊdɛ ansibi abwiepó kpa. Ní nsibi obwiepó dɛ́ nsibi obwiepó kpa á, ɔbɔ́tɔ́ amʊ́ abanyɔ́ bʊtɛkpá wíé.”

15 Mʊ́ʊ́ Petro lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Lɛ yébi amʊ asɪ suna anɪ.”

16 Yesu léfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʊ́ sʊ mlɪ ɛ́ mlɪtamanú asʊ́n asɪ? 17 Mlɪméyín ání tɔ́á iwíé ɔha ɔnɔ́ á, mʊ iputɔ itowíé, ɔtɛyélɛ mʊ́ wá ɔkpʊntɔ? 18 Asóngyíasʊ́n ání ɪtɛdálɪ tsu ɔha ɔnɔ́ á, mʊ klʊntɔ ítɛdálɪ tsu. Mʊ́tɔkpɔ́í mʊ Bulu ansítɔ́ ní. 19 Tsúfɛ́ ɔha klʊntɔ ágywɪʊn lalálhɛ tɛdálɪ tsu. Mʊ́tɛ́há ɔtɔmɔ́ ɔha, ɔtɔtɔ́ mbʊa, ɔtɔwá atsɪ mʊ́a ayin asʊ́n, otowí atɔ́, ɔtɔwá afunu, otetsii ɔha. 20 Ínɪ aná tɔ́kpɔ́í ɔha, táme ní ɔha mɔ́fwɪ ɪbɪ amándíé ɔkpasʊ asa olegyi atɔ́ á, ɪtamakpɔ́í mʊ Bulu ansítɔ́.”

Ɔtsɪ Ɔkʊá Omegyí Yudayin Hógyi
(Marko 7:24-30)

21 Yesu lɛ́natí ɪnʊ yɔ́ Tiro mʊ́a Sidon nsáɪntɔ. 22 Kanaanyintse ɔkʊá otsie ɪnʊ léba Yesu wá. Ɔdɛ okitikíti sʊrá, olokokóli Yesu ɔbɛ́ɛ, “Dawid mʊ na, wun mɪ nwɛ! Ɔŋɛ lalálhɛ bʊ mí bí tsíhétɔ́. Ɪdɛ mʊ háan dʊbɪ.”

23 Táme Yesu mɛ́kpla mʊ. Ɪnʊ mʊ akasípó amʊ bobwíí ɪpa há mʊ bɛɛ “Ha ɔtsɪ ámʊ ɔnatɪ, tsúfɛ́ obuo anɪ ɔdɛ okitikíti sʊrá dʊbɪ.”

24 Yesu lébláa ɔtsɪ ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Israel akúfa fwɪhɛ́ pɛ́ wá Bulu lɔ́wa mí.”

25 Táme ɔtsɪ ámʊ léda akpawunu mʊ ayabitɔ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, gyi mɪ bʊalɛ.”

26 Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ɪma alɛá fɔ́swɪí nyebí atogyihɛ pʊ́há akíaɪ.”

27 Ɔtsɪ ámʊ lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Owíé, ɪbʊ mʊ́tɔ́ alɪ, táme akíaɪ ɛ́ bʊtegyi atogyihɛ mpupubi ání ɪtɛkpákpa bun amʊ́ wíe ɔpʊ́nʊ́asɪ.”

28 Mʊ́ʊ́ Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ɔtsɪ, fʊ́ hógyi lomoní. Ɪbá mʊ́tɔ́ ha fʊ aliá fʊdeklé.” Ɪnʊnʊ ɪwɪ lɔ́wa mʊ bi ámʊ ɔnlɪn.

Ahá Tsɔtsɔɔtsɔ Ɪlɔ Tsa

29 Tsú ɪnʊ á, Yesu lɔ́tsʊn Galilea ɔpʊ ɔnɔ́, dʊ́ yétsiá okúku kʊsʊ. 30 Ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔpʊ abubúpʊ, ansibi abwiepó, abɔ, amúmu pʊ́ ɪlɔ bámbá alɔpʊ́ bobun Yesu ayabiasɪ, ɔlɛtsa amʊ́ fɛ́ɛ. 31 Ahá ámʊ ɔnɔ́ lobwie amʊ́ brɛ́á bowun amúmu bʊdɛtɔí, abubúpʊ ɪwɪ lawá amʊ́ ɔnlɪn, abɔ bʊna, ansibi abwiepó ɛ́ bʊdɛ atɔ́ wúun, bɛkanfʊ́ Israel Bulu ámʊ.

Ahá Mpím-na Atogyihɛ Ha
(Marko 8:1-10)

32 Yesu létɪ mʊ akasípó, bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ahá ánfɪ asʊ́n dɛ mí nwɛ wa. Ndɛ ɛkɛ sáási ɔpá bʊbuo mɪ, bʊtráa bʊma tɔtɔá bégyi. Ní nɛhá amʊ́ bɔpʊ́ akʊ́n nátí á, ansítɔ́ béyebi amʊ́ ɔkpatɔ.”

33 Mʊ akasípʊ́ amʊ bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, “Nkʊ́nʊ́ abénya atogyihɛ há ɔdɔm anfɪ dimbí ánfɪsʊ?”

34 Yesu léfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Bodobodo afɪnɪ mlɪbʊ?”

Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Asienɔ́ pʊ́ aye pútúpútú kpalobí kʊ.”

35 Yesu léha ɔdɔm amʊ betsiá asɪ. 36 Mʊ́ʊ́ olotsu bodobodo asienɔ́ pʊ́ aye amʊ, dá Bulu ɪpán, olebiabía mʊ́tɔ́ há akasípʊ́ amʊ, beye ha amʊ́. 37 Amʊ́ fɛ́ɛ begyi mwɛ. Bɔtɔsí síanhɛ amʊ bʊ́lá alakpá yílé asienɔ́. 38 Ayin ání begyi atɔ́ ámʊ nkʊlɛ bʊgyi mpím-na (4,000). Bʊmɛkla atsɪ mʊ́a nyebí.

39 Ɪnʊ Yesu lési ahá ámʊ ɔkpa, olowie ɔklʊntɔ fá ɔpʊ yɔ́ Magadanfɔ ɔsʊlʊ́sʊ.

16

Farisifɔ Bodunká Ofúla
(Marko 8:11-13; Luka 12:54-56)

1 Ɛkɛ ɔkʊ Farisifɔ pʊ́ Sadukifɔ akʊ bɛba Yesu ɔsɔ́kɪkpa. Mʊ́ sʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, ɔbwɛ́ɛ osúna pʊsuna amʊ́ ání lélé otsú Bulu wá. 2 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní owí ɪpɔn, nsaɪntɔ ɪpɛ́ á, mlɪtɛblí mlɪaa, ‘Ɔkɛ nsaɪntɔ bédɪ.’ 3 Ní nyankpʊ obílá tuun nyankɪ a, mlɪtɛblí mlɪaa, ‘Ndɛ nyankpʊ obótswie tsʊn afú.’ Mlɪtɛtálí kɪ nsaɪntɔ, bí tɔ́á ɪbɛ́ba. Ntogyi sʊ́ mlɪmétálí nú tɔ́á mlɪdéwúun séi ánfɪ mʊ́ asɪ.* 4 Mlɪ ndɛmba-abí lalálhɛ ání mlɪladálɪ Bulu ɔma, mlɪdɛ́ osúna dunká amlɪwun, táme mlɪmóowun kʊkʊʊkʊ dʊn Bulu ɔnɔ́sʊ ɔtɔípʊ́ Yona osúna amʊ odu.”

Ínɪ sʊ ɔlɛnatí sí amʊ́.

Farisifɔ Pʊ́ Sadukifɔ Bodobodotu-afá
(Marko 8:14-21)

5 Yesu akasípʊ́ amʊ bʊmɛkaín tsú bodobodo kítá asa bɛfa ɔpʊ amʊ yɔ́ ɔbɪn. 6 Yesu lɛ́da amʊ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ, “Mlɪkɪ wanklááin Farisifɔ pʊ́ Sadukifɔ Bodobodotu-afásʊ́.”

7 Akasípʊ́ amʊ bɛfɪtɛ́ aba bɛɛ, “Bodobodo amʊ́ʊ́ anɪmédé ámʊ sʊ́ ɔdɛ asʊ́n ánfɪ blí lóó?”

8 Yesu lónu asʊ́n ání bʊdɛblí. Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Óo, mlɪ hógyi mɔ́tsɔ́. Ntogyi sʊ́ mlɪdéblí mlɪaa bodobodo ámʊ́ʊ́ mlɪmédé ámʊ sʊ? 9 Ɪmɔkʊ́wánkí mlɪ kɪ? Mlɪlatan bodobodo apin anu ámʊ́ʊ́ nɛha ahá mpím-nu (5,000) begyi amʊsʊ? Alakpá afɪnɪ lésían mlɪlɔ́tɔsí? 10 Ntɛɛ mlɪlatan bodobodo apin asienɔ́ ámʊ́ʊ́ nɛha ahá mpím-na (4,000) begyi amʊsʊ? Alakpá afɪnɪ lésián mlɪlɔ́tɔsí?” 11 Ntogyi sʊ́ ɪmɔkʊ́wánkí mlɪ ání megyí bodobodo ɪwɪ asʊ́n ndɛblí? Bláa ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, “Mlɪkɪ wanklááin Farisifɔ pʊ́ Sadukifɔ Bodobodotu-afásʊ́.”

* 16:3 Mʊ́tɔ́ yée 2 mʊ́a 3 ɪma nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ.

12 Ɪnʋ asa ɪlɔwankí amʋ ání megyí Bodobodotu-
afásʋ ɔdɛ, mboún amʋ atosunáhé.

Ɔhá Áni Yesu Gyí
(Marko 8:27-30; Luka 9:18-21)

13 Bréá Yesu lówie Kaesarea Filipi nsáɪntɔ á, ɔlɛfɪté
mʋ akasípʋ ɔbéɛ, "Ma ahá bɛɛ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi
ánfɪ ngyi?"
14 Bɛlɛ mʋ ɔnɔ́ bɛɛ, "Akʋ bɛɛ, fógyí Asú Ɔbɔpʋ
Yohane. Akʋ bɛɛ, Bulu Ɔnɔ́sʋ Ɔtɔípʋ Elia. Akʋ é bɛɛ,
Yeremia ntɛɛ Bulu ɔnɔ́sʋ ɔtɔípʋ bambá ɔkʋ."
15 Mʋʋ ɔlɛfɪté amʋ ɔbéɛ, "Mlɪ é mé? Mlɪa mígyí
ma?"
16 Simon Petro lɛ́lɛ mʋ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Fógyí Kristo, (ɔhá
ámʋʋ Bulu ladá mʋ ofúli amʋ) nɪ. Bulu Ɔkɪankpapʋ
amʋ mʋ Bi."
17 Ɪnʋ Yesu lébláa mʋ ɔbéɛ, "Bulu layúlá fʋ́ Si-
mon, Yona mʋ bi, tsúfɛ́ megyí nyankpʋsa ɔkʋkʋ lɛ́lɛ
ɔnɔkwalɪ anfɪ ɔwan súná fʋ́. Mí Sí ámʋʋ ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́
ámʋ nɪ. 18 Ɪ́nɪ sʋ mí é ndɛ fʋ́ bláa mbéɛ, fʋ́ dá gyí Petro.
Mʋ asɪ gyí, 'Bʋtá.' Bʋtá ánfɪsʋ néyi mí ɔpasua dínká
ní. Lowu túmi mɛ́ɛtalí gyí mʋ́sʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ. 19 Nɔ́pʋ
Bulu iwíegyí ámʋ asáafɪ wá fʋ́ ɪbɪtɔ. Asʋ́ngyíasʋ́n ání
fékiná ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ á, Bulu é obékiná mʋ́ ɔsʋ́sʋ́. Mʋ́á
fótsulá á, Bulu é obótsulá mʋ́sʋ ɔsʋ́sʋ́."
20 Ɪnʋ ɔlɛda amʋ ɔlá kpákpáákpá ɔbéɛ, bʋmábláa
ɔhaa ání mʋgyí Kristo amʋ.

Yesu Iwɪɔsɪn Pʋ́ Mʋ Lowu Iwɪ Asʋ́n Blí
(Marko 8:31–9:1; Luka 9:22-27)

21 Tsú bré ámʋsʋ á, Yesu léfi asɪ ɔdɛ asʋ́ntɔ́ lɛ
súná amʋ ɔbéɛ, "Ilehián ání mʋ́yɔ Yerusalem yʋ́wun
ɪwɪɔsɪn tsɔtsɔɔtsɔ Yudafɔ ahandɛ, Bulu igyí ahapʋ́
dɛhɛn pʋ́ Mɔse mbla asunápʋ́ ɪbɪtɔ. Bʋ́mɔ mʋ, táme
Bulu ɔbélakʋ́sʋ́a mʋ ɛkɛ sáási tsú afúlitɔ."
22 Mʋ́ sʋ Petro létɪ mʋ ya ɪtsétɔ́, yɛ́ka mʋ itin ɔbéɛ,
"Mí Wíé, Bulu ogyáa mʋ́ téí ya fʋ́ ɪwɪ. Ɪ́nɪ mába fʋsʋ
ɛkɛkɛɛkɛ."
23 Ɪnʋ ɔlɛdamlí bláa Petro ɔbéɛ, "Satan, natɪ tɛɪ
mísʋ́! Fʋdɛ mí ɔkpa tíin. Megyí tʋ́á Bulu dɛ́gywɪ́n
fʋdɛgywɪ́n, anyánkpʋ́sa klé fʋdɛgywɪ́n."
24 Mʋʋ́ ɔlɛbláa mʋ akasípʋ́ amʋ ɔbéɛ, "Ní ɔkʋ
dékléá obóbuo mɪ á, osíi tʋ́á otekle bwɛ, otsu mʋ
ɔyikpalíhɛ bobuo mɪ. 25 Tsúfɛ́ ní ɔkʋ lépɪɪ mʋ nkpa
á, ɪbʋ́hʋlíɪ mʋ. Táme ní ɔkʋ lési mʋ nkpa há mí sʋ
á, ɔbélanyá nkpa ání ɪtamatá. 26 Ní ɔkʋ onyá ɔyítʋ́
atʋ́ fɛ́ɛ, táme ɔhʋ́lɪ mʋ ɔklá́a a, labi mɔmʋ ɪlɔwa há
mʋ? Ntɛɛ ntɔ ɔha ɔbétalí pʋ́tsɛ mʋ nkpa? 27 Tsúfɛ́
mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ néba mí Sí numnyamtɔ,
mía mʋ abɔpʋ. Ɪnʋ́ néka ɔhagyíɔha ɪkɔ alɪá mʋ tsiátʋ́
gyi ní. 28 Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Akʋ bʋbʋ mlɪtɔ nfɪ
ání bʋmʋ́ʋwu, yʋ́fʋn bréá bawun ání mí, Nyankpʋsa-
Mʋ-Bi ánfɪ nɛbá mí iwíe ogyíkpá."

17

Yesu Iwɪtsɛ́ɛ
(Marko 9:2-13; Luka 9:28-36)

1 Nkensíé ɔma a, Yesu lékpa Petro mʋa Yakobo pʋ́
mʋ pio Yohane, bɔdʋ yʋ́ ɪbʋ kʋsʋ. 2 Amʋ́ ansítʋ́ ɪnʋ á,
Yesu ɪwɪ lɛtsɛ. Mʋ ansítʋ́ lʋ́wankí fɛ́ owí, mʋ atadɪɛ
é lɛdamlí fʋ́tʋ́tʋ́ʋtú. 3 Ɪnʋnʋ mʋ akasípʋ́ abasá ámʋ
bowun ání Mɔse mʋa Elia bɛlɛ ɪwɪ ɔwan, amʋa Yesu
bʋdɛtɔí. 4 Mʋʋ́ Petro lébláa Yesu ɔbéɛ, "Mí Wíé, ɪbʋ
alɛ́á abétsiá nfɪ. Ní fótsulá á, ha ada abʋ́ asa. Fʋ́ klɛ́
kʋlɛ, Mɔse klɛ́ kʋlɛ, Elia é klɛ́ kʋlɛ."
5 Bréá ɔdɛ asʋ́n ánfɪ blí á, agyinde wánkíhé kʋ
lobobun amʋ́sʋ́. Ɪnʋ ɔmɛ kʋ lɛdalɪ tsu agyinde ámʋtɔ
ɔbéɛ, "Ɔ́nɪ gyí mí Bí ɔdwɛpʋ́á olegyi mɪ ansí ní.
Mlɪnu mʋ ɔmɛ."
6 Ifú lɛhɪɛ kítá amʋ́ bréá bonu asʋ́n ánfɪ. Mʋ́ sʋ
bɔwa ɔsa mlí bun ɔsʋlʋ́tɔ. 7 Mʋʋ́ Yesu léba bɔpʋ ɪbɪ
dada amʋ́, bláa amʋ́ ɔbéɛ, "Mlɪkʋsʋ, mlɪmánya ifú."
8 Ɪnʋ bɔwa ansí kɪ a, bʋmɛtrá wun ɔhaa dʋn Yesu
nkʋlɛ.
9 Bréá bʋdɛ ɪbʋ ámʋ kplí á, Yesu léda amʋ́ ɔlá
ɔbéɛ, bʋmábláa ɔhaa tʋ́á bayʋ́wun, yʋ́fʋn ɛkɛá Bulu
ɔbʋ́kʋsʋ́a Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ámʋ tsú afúlitɔ.
10 Mʋ akasípʋ́ amʋ bɛfɪté mʋ bɛɛ, "Ntogyi sʋ́ Mɔse
mbla asunápʋ́ amʋ bɛɛ, ilehián ání Elia obéyinkí bá
asa Kristo amʋ ɔbéba?"
11 Ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Ɔnɔkwalɪ igyi. Elia obé-
gyankpá bá bɛla tógyítʋ́ yáí wankláán. 12 Ndɛ mlɪ bláa
mbéɛ, Elia layínkí bá dodoodo, táme ɔhaa mébɪ mʋ.
Bɔwa mʋ amʋmʋyɔ. Alɪ kén mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi
ánfɪ é nówun ɪwɪɔsɪn amʋ́ ɪbɪtɔ ní."
13 Ɪnʋ á, ɪlɔwankí akasípʋ́ amʋ ání Asú Ɔbɔpʋ́
Yohane ɪwɪ asʋ́n ɔdɛblí.

Ilɔ Dídahɛ Ɔlɔpʋ́ Tsa
(Marko 9:14-29; Luka 9:37-43a)

14 Bréá beyinkí kplí bowie ɔdɔm amʋ wá á, oyin
ɔkʋ léba bɛda akpawunu Yesu ayabitɔ, bláa mʋ ɔbéɛ,
15 "Mí Wíé, wun mí bí ánfɪ nwɛ, tsúfɛ́ ɪlɔ dídahɛ dɛ mʋ
háan. Otetsíá dɪda wíé ntsu mʋa ogyátʋ́. 16 Nɔpʋ mʋ
ba fʋ́ akasípʋ́ amʋ, táme bʋmɛtalí tsá mʋ ɪlɔ."
17 Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Ndɛmba-abíá mlɪmá
hógyi, mlɪ tsiátʋ́ ma alɛ. Alí nétsiá mlɪ wá yʋ́
ekekegyíɛkɛ ní? Nnyá klʋn ha mlɪ yʋ́fʋn ɔmɛnkɛ?
Mlɪkpa kebi ámʋ ba mɪ!" 18 Ɪnʋ ɔlɔkplʋ́n gya ɔŋɛ
laláhɛ amʋ. Ilɛdalɪ kebi ámʋtɔ, ɪwɪ lʋ́wa mʋ ɔnlɪn.
19 Mʋ́ ɔma a, akasípʋ́ amʋ bɛfɪté Yesu ɪtsétʋ́ bɛɛ,
"Ntogyi sʋ́ anɪ mʋ́ anɪmétalí gya ɔŋɛ laláhɛ amʋ dálɪ
kebi ámʋtɔ?"
20-21 Mʋʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbéɛ, "Mlɪ hógyi mɔtsʋ́ kʋ́ráá.
Mbláa mlɪ ɔnɔkwalɪ. Ní mlɪ hógyi lomoní fɛ́ takyí-
akpin ibí á, tɛkɪ mlétalí bláa ɪbʋ ánfɪ mlɪaa ipúli. Lɛ́lɛ́
ibʋ́pulí, tɔtɔɔtɔ mʋ́ɔdʋn mlɪ bwɛ."*

Yesu Lowu Iwɪ Asʋ́n Blí Otse Nyɔɔsɪ
(Marko 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22-23 Bréá akasípʋ́ amʋ fɛ́ɛ bɛba befia Galilea ɔmátʋ́
á, Yesu lébláa amʋ́ ɔbéɛ, "Bɛ́lɛ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi
ánfɪ há adʋ́n bʋ́mɔ mí, táme Bulu ɔbʋ́kʋsʋ́a mɪ ɛkɛ
sáási."
Asʋ́n ánfɪ lɛhɪɛ han akasípʋ́ amʋ.

*Bulu Ɔtswɛ́*kpa Ofí lkɔka
24 Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɛba Kapernaum wúlutɔ.
Ɪnʋ Bulu ɔtswɛ́kpa ofíkɔ ahʋ́pʋ akʋ bɛba bɛfɪté Petro
bɛɛ, "Fʋ́ wíe tɛká Bulu ɔtswɛ́kpa ofí ɪkɔ?"
25 Petro lébláa amʋ́ ɔbéɛ, "Ɔtɛká."
Bréá Petro lʋ́yɔ wʋ́yítʋ́ a, Yesu légyankpá fítɛ́ mʋ
ɔbéɛ, "Simon, nkálɪ gyí fʋ́ agywun? Amɛndɪ tɛ́ká
dútɛ mʋa lampʋ́ʋ ha awíe? Afɔ́ʋ ntɛɛ wúlu awíe?"
26 Petro lébláa mʋ ɔbéɛ, "Afɔ́ʋ tɛká."

* 17:20-21 Mʋ́tʋ́ yée 21 bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Táme ínɪ odu mʋ́ á, nkétɪ mpáɪ mʋa ɔnɔ́klí pɛ́ mlétalí pʋ́gya mʋ́.

Mʊ́ʊ́ Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Yɛ́ɛ mʊ́mʊ́ wʊ́lu awíe bagyi ɪwɪ ní? [27] Táme mmedéklé mbɛ́ɛ, abɔ́kʊsʊ́ líí amʊ́sʊ́ sʊ á, tsu ɔdadʊwa afʊyɔ ɔpʊ ɔnɔ́ yɔtswɪ. Kɪ klɛmɛtí gyankpapʊ ání fɛ́lɛ ɔnɔ́tɔ́. Fénya kɔ́ba ání ɪbɔ́fʊn anɪ abanyɔ́ ofíkɔ ámʊ ka. Lɛ mʊ́, afʊyɛka ha amʊ́.”

18

Ma Ɔbɔ́bwɛ Ɔhandɛ?
(Marko 9:33-37; Luka 9:46-48)

[1] Bɛba Kapernaum wʊ́lutɔ, akasípʊ́ amʊ bɛba Yesu wá bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, “Ma gyí ɔhandɛ Bulu iwíegyí ámʊtɔ?”
[2] Yesu létɪ kebi ɔkʊ bɛlɪ́ amʊ́ ansítɔ́, [3] ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Ní mlɪmɛ́tsɛ, bwɛ ɪwɪ fɛ́ nyebí á, mlɪmóowie Bulu iwíegyí ámʊtɔ. [4] Ɔhagyíɔha ání ɔlɛba ɪwɪasɪ fɛ́ kebi ánfɪ á, mʊgyí ɔhandɛ Bulu iwíegyí ámʊtɔ ní. [5] Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ kebiá ogyi alɪ mí dátɔ́ lahɔ mɪ.

Ɔha Kpa Wá Lakpantɔ
(Marko 9:42-48; Luka 17:1-2)

[6] “Ní ɔkʊ léha ahá ánfɪ bʊmɔkʊ́dan mísʊ́ hógyitɔ ánfɪtɔ ɔkʊ lɔ́bwɛ lakpan á, ní bɛda nfúókwɛbʊ sían mʊ ɔmɛtɔ, tswɪ mʊ wá ɔpʊ oklulklʊ́kpá, mɔ́ mʊ pɔ́ á, ɪbʊ alɛ́ dʊn. [7] Ɔyítɔ atsiápʊ́ bʊgyɔ́wɪ ní. Tsúfɛ́ ɪtɔ́á ɪtɛhá ɔha tɔbwɛ́ lakpan bʊ ɪnʊ. Ɪbɛ́ba alɪ, táme ɔhá ání ɪna mʊsʊ mʊ ba lɔ́bwɛ lakpan ɔgyɔ́wɪ ní.
[8] “Mʊ́ sʊ ní fʊ́ ɪbɪ ntɛ́ɛ fʊ́ yabi téhá fʊtɛdɪda hógyitɔ á, ka mʊ́ lɛ, afʊtswɪ mʊ́ tsalɪfwɪ. Ɪbʊ aléá fɔ́pʊ ɪbɪ kʊlɛ ntɛ́ɛ yabi kʊlɛ nyá nkpa ání ɪtamatá, dʊn ání fɔ́pʊ ɪbɪ anyɔ ntɛ́ɛ ayabi anyɔ wíé ogyá ání ɪtamadʊntɔ. [9] Ní fʊ́ nsíbi téhá fʊ́tɔbwɛ́ lakpan á, loti mʊ́ lɛ, afʊtswɪ mʊ́ tsalɪfwɪ. Ɪbʊ aléá fɔ́pʊ nsibi kʊlɛ nyá nkpa ání ɪtamatá, dʊn ání fɔ́pʊ ansibi anyɔ wíé ɪsʊbɪtí ogyá ání ɪtamadʊntɔ.

Kufa Fwɪhɛ́
(Luka 15:3-7)

[10-11] “Mlɪkɪ wankláán ání mlɪmɛ́ɛkɪ nyebí pʊ́tʊ́pʊ́tʊ́ ánfɪtɔ ɔkʊkʊ ansítɔ́ kʊ́tíkʊ́tí. Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, bʊbʊ Bulu-abɔpʊ ání bʊtɔkʊ́sí pʊ́ amʊ́ asʊ́n ya mí Sí ɔsʊ́sʊ́. *
[12] “Mlɪyɔ asʊ́n ánfɪtɔ amlɪkɪ. Ní ɔkʊ bʊ akʊ́fa lafakʊlɛ (100), amʊ́tɔ́ ɔkʊlɛ ɔfwí á, ntɔ ɔhá ámʊ tɔbwɛ́? Megyí si otesí adukwebá-kwebá (99) atráhɛ amʊ líí okʊ́ku amʊsʊ, yʊ́dunká ɔkʊlɛ pɛ́ ámʊ́ʊ́ alafwí ámʊ? [13] Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Ní owun mʊ a, mʊ ansí bégyi mʊ ɪwɪ dʊn adukwebá-kwebá atráhɛ amʊ́ʊ́ bʊmɔfwɪ ámʊ. [14] Alɪ kén mlɪ Sí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ médékle ɔbɛ́ɛ, nyebí pʊ́tʊ́pʊ́tʊ́ ánfɪtɔ ɔkʊkʊ é ɔfwí ní.

Ní Fʊ́ Bá Ɔpʊ́ Ɪlá Gyi Fʊ

[15] “Ní fʊ́ bá ohógyipʊ ɔpʊ́ ɪlá gyi fʊ á, yɔ mʊ wá, mlɪ abanyɔ́ pɛ́ amlɪblɪ mʊ́. Ní olonu ɪwɪasɪ á, falányá opíó. [16] Táme ní omonu ɪwɪasɪ á, kpa ɔbakʊ́lɛ ntɛ́ɛ abanyɔ́ manta ɪwɪsʊ amlɪyɔ mʊ wá, mɛ́nɪ bégyi asʊ́ngyíasʊ́n ání mléblí ɪwɪ adánsɪɛ fɛ́ alɪá Bulu asʊ́n lɛblí. [17] Ní omonu amʊ́ asʊ́n ɛ́ á, pʊ asʊ́n ámʊ ya mlɪ ɔpasuafɔ. Táme ní omonu amʊ́ asʊ́n ɛ́ á, mʊ́mʊ́ bu mʊ ɔmátɔ́yín ntɛ́ɛ lampóo ɔhópʊ.

Asʊ́nkiná Pʊ́ Mʊ́sʊ́ Tsulá

[18] “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Asʊ́ngyíasʊ́n ání mlékiná ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ á, Bulu obékiná mʊ́ ɔsʊ́sʊ́. Mʊ́á mlʊ́tsulá á, Bulu obʊ́tsulá mʊ́sʊ́ ɔsʊ́sʊ́.
[19] “Ntráa ndɛblí mbɛ́ɛ, ní mlɪ abanyɔ́ mlɔbwɛ́ agywɪn kʊlɛ ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ kʊ́lí tɔkʊ á, mí Sí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ ɔbɔ́bwɛ mʊ́ há mlɪ. [20] Tsúfɛ́ ɔtínɛgyíɔtínɛ́ ání ahá abanyɔ́-abasá befia mí dátɔ́ á, mbʊ amʊ́ wá.”

Osúmpʊ́ Owuntɔlɪnpʊ Ɪwɪ Yébi

[21] Mʊ́ʊ́ Petro léba bɛfɪtɛ́ Yesu ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, tsefɪnɪ nsíkie mí bá ní ɔpʊ́ ɪlá gyi mɪ? Tse sienɔ́ lóó?”
[22] Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ó-o, megyí tse sienɔ́ fésikíé mʊ, tsé aduesienɔ́ (70) aku asienɔ́. [23] Ínɪ sʊ Bulu iwíegyí ámʊ igyi fɛ́ asʊ́n ánfɪ. Owíe ɔkʊ lɔ́bwɛ agywɪn ání mʊa mʊ asʊ́mpʊ́ bɔ́bu akʊ́nta. [24] Brɛ́á olefi mʊ́ asɪ á, mʊ asʊ́mpʊ́ bɛkpa amʊ́tɔ́ ɔkʊá ɔdɛ mʊ ɪkɔ mpím-mpímtɔ ba mʊ. [25] Táme osʊ́mpʊ́ amʊ má tɔtɔá ɔbɔ́pʊká ɪkɔ ámʊ sʊ á, owíe amʊ léha ɔbɛ́ɛ bʊfɛ́ɛ mʊa mʊ ka, mʊ abí pʊ́ mʊ atɔ́ fɛ́ɛ́ pʊ́kítá ɪkɔ ámʊtɔ. [26] Ɪnʊ á, osʊ́mpʊ́ amʊ lɔ́kʊsʊ́ dá akpawunu owíe amʊ ayabitɔ, bwíí ɪpa há mʊ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí Wíé, nya klʊn ha mɪ. Ɪbwɛ́ néka fʊ́ ɪkɔ ámʊ fɛ́ɛ́.’ [27] Mʊ asʊ́n lɔwa mʊ wie amʊ nwɛ. Mʊ́ sʊ olesi ɪkɔ ámʊ fɛ́ɛ́ kíé mʊ, há mʊ ɔlɛnatí.
[28] “Táme brɛ́á osʊ́mpʊ́ amʊ lédalɪ ɪnʊ á, ɔlɔyɔ́tʊ mʊ osʊ́mba ɔkʊá ɔdɛ mʊ ɪkɔ kpalobí kʊ. Ɔlɛkɪtá mʊ ba ámʊ ɔmɛtɔ kínkíínkín, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, ‘Pʊ mí kɔ́ba ha mɪ!’ [29] Mʊ osʊ́mba amʊ ɛ́ léda akpawunu bwíí ɪpa há mʊ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, ‘Nya klʊn ha mɪ. Ɪbwɛ́ néka fʊ́ kɔ.’ [30] Táme osʊ́mpʊ́ anfɪ mʊ́ mʊ́tsulá. Ɔlɛha ání bʊpʊ́ʊ mʊ yɔwa obu yʊ́fʊn ɛkɛá ɔbɛ́ka mʊ ɪkɔ ámʊ. [31] Mʊ asʊ́mba bowun tʊ́á alapʊ́gyi mʊ ba ámʊ a, ilowie amʊ́ ɪwɪtɔ. Mʊ́ sʊ bɔyɔ yɛ́bláa amʊ́ wíe asʊ́n ámʊ fɛ́ɛ́. [32] Mʊ́ʊ́ amʊ́ wíe amʊ léha bɛtɪ osʊ́mpʊ́ amʊ ba, ɔlɛbláa mʊ ɔbɛ́ɛ, ‘Osʊ́mpʊ́ owuntɔlɪnpʊ, fʊ́ ɪpabwíí sʊ nesi ɪkɔ tsɔtsɔɔtsɔ ámʊ́ʊ́ fʊ́dɛ mí ámʊ fɛ́ɛ́ kíé fʊ́. [33] Ɪma aleá fʊ́ mʊ́ fʊ́wun fʊ́ bá ámʊ nwɛ fɛ́ alɪá nowun fʊ nwɛ?’ [34] Ɔblʊ́ lɛkɪtá owíe amʊ. Mʊ́ sʊ ɔlɛha ɔbɛ́ɛ, bʊwáa mʊ obu, abʊpɪtɪ mʊ atɔ́ yʊ́fʊn ɛkɛá ɔbɛ́ka ɪkɔ ámʊ fɛ́ɛ́.
[35] “Alí mí Sí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ ɔbɔ́bwɛ mlɪtɔ okugyíokʊá omesi mʊ ba lakpan kíé mʊ tsʊ́ mʊ klʊntɔ ní.”

19

Ɔkákiná Ɪwɪ Atosunáhɛ́
(Marko 10:1-12)

[1] Brɛ́á Yesu lɔ́tɔí tá á, ɔlɛnatí Galilea ɔmátɔ́ yɔ́ Yudea ɔmátɔ́ Yordan ntsu ámʊ ɔbɪn. [2] Ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bobuo mʊ, ɔlɛtsa amʊ́ ɪlɔ ɪnʊ.
[3] Farisifɔ akʊ bɛba mʊ wá bɔsɔ mʊ kɪ, fítɛ́ mʊ bɛɛ, “Anɪ Mbla léha ɔkpa ání oyin ɔbɛ́talí kína mʊ ka ɔkpagyíɔkpasʊ?”
[4] Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪmɔ́kʊ́kla Bulu asʊ́n ámʊ kɪ ání brɛ́ ámʊ́ʊ́ Bulu léfi ɔyí asɪ á, ɔtsɪ mʊa oyin ɔ́lɔbwɛ? [5] Bulu léblí ɔbɛ́ɛ, ‘Ínɪ sʊ oyin obʊ́tu sí mʊ sɪ mʊa mʊ yin yémantá mʊ kasʊ, amʊ́ abanyɔ́ bɔ́bwɛ ɔyʊlʊ́ʊ kʊlɛ nɪ.’ [6] Mʊ́ sʊ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, bʊtráa bʊmegyí abanyɔ́, táme babwɛ́ ɔbakʊ́lɛ. Ahá ání Bulu labwɛ́ amʊ́ ɪkʊlɛ a, ɔhaa mámaín amʊ́ abasʊ.”

* 18:10-11 ʍʊ́tɔ́ yée 11 bʊ nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ: Tsúfɛ́ mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ nɛba ání nɔ́hɔ ahá ámʊ́ʊ́ bafwí ámʊ nkpa.

7 Farisifɔ ámʋ bɛfɪtɛ́ mʋ bɛɛ, “Ntogyi sʋ́ Mose lɔ́wa
mbla ɔbɛ́ɛ, oyin ɔbɛ́talí wánlín ɔkákiná ɔwʋlʋ́ pʋ́kíná
mʋ ka?”
8 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlı klʋntɔ odwin sʋ́ Mose
léha mlı ɔkpa ɔbɛ́ɛ, mlıkína mlı aká, tɛkı megyí alı
Bulu lɔ́bwɛ mʋ́ brɛ́á olefi ɔyí ámʋ ası ní. 9 Támɛ
ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, ní oyin okíná mʋ ka láyétsiá ɔtsı
bámbá á, alatʋ́ mbʋa. Ɔkpa oduásʋ́á oyin ɔbɛ́talí kína
mʋ ka pɛ́ gyí aladálı mʋ ɔma.”
10 Mʋ́ʋ́ mʋ akasípʋ́ amʋ bɛblí bɛɛ, “Ní alı okúlu mʋa
ɔká abatsiátɔ asʋ́n igyi ní mʋ́ á, mʋ́mʋ́ ıma aléá oyin
mʋa ɔtsı bétsiá aba pʋ́.”
11 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Megyí ahá fɛ́ɛ́ ɔbɛ́talí hɔ
atosunáhɛ́ anfı. Nkɛ́tı ahá ání Bulu lɔ́pʋhá amʋ́ pɛ́.
12 Tsʋ́fɛ́ ına ɔkpa tsɔtsɔ́ɔtsɔsʋ ayin akʋ bʋtamatsía
aká. Ayin ámʋ akʋ á, alí bɔkwıí amʋ́ ní. Akʋ ɛ́ ɛ́
anyánkpʋsa láflo amʋ́. Akʋ ɛ́ basin kpankʋ Bulu
iwíegyí ámʋ sʋ. Ɔhá ání ɔbɛ́talí á, ɔhɔ́ɔ mí atosunáhɛ́
anfı.”

Nyebí Yulá
(Marko 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Aha akʋ bɛkpa nyebí ba Yesu bɛɛ, ɔpʋ́ʋ ıbı dınka
amʋ́sʋ́, ɔkʋlı Bulu oyʋ́la ha amʋ́. Támɛ akasípʋ́ amʋ
bɔwa ıyın wá amʋ́. 14 Mʋ́ʋ́ Yesu lébláa akasípʋ́ amʋ
ɔbɛ́ɛ, “Mlıha nyebí ámʋ ɔkpa abʋba mí wá. Mlımátin
amʋ́ ɔkpa, tsʋ́fɛ́ ahá ánfı odu bʋ́ Bulu iwíegyí ámʋ
nı.”
15 Mʋ́ʋ́ ɔlɔpʋ ıbı díndínka amʋ́sʋ́, ɔlɛnatí ınʋ á.

Atonyahɛ́ lwı Atosunáhɛ́
(Marko 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 Ɛkɛ ɔkʋ oyin ɔkʋ léba Yesu wá bɛfɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ,
“Osunápʋ́, yilé mɔmʋ nɔ́bwɛ asa nénya nkpa ání
ıtamatá?”
17 Yesu léfɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ntogyi sʋ́ fʋdɛ mí yilé ıwı
asʋ́n fɪtɛ́? Ɔbakʋ́lɛ pɛ́ gyí ɔha yilé. Mʋgyí Bulu. Támɛ
ní fʋdekléá fʋnyáa nkpa ání ıtamatá á, mʋ́mʋ́ gyi
Bulu mbla asʋ́n ámʋsʋ.”
18 Oyin ámʋ lélafɪ́tɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mʋ́tʋ́ mɔmʋ?”
Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mámɔ ɔha, mátɔ mbʋa,
máwi atʋ́, máka asʋ́n dínká fʋ́ básʋ́. 19 Bu fʋ́ sí mʋa
fʋ́ yín, afʋdwɛ fʋ́ bá fɛ́ fʋ́ ıwı.”
20 Ɔyasubi ámʋ lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, “Ntegyi mʋ́ fɛ́ɛ́sʋ́.
Ntɔ ɛ́ ntráa bwɛ?”
21 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ní fʋdekléá fɔ́fʋn mʋ́ á,
yɛfɛ fʋ́ ıwısʋ atʋ́ fɛ́ɛ́, afʋye kɔ́ba amʋ ha ahiánfɔ,
ménı fénya siadıɛ ɔsʋ́sʋ́. Fɔbwɛ́ mʋ́ tá á, ba afʋbobuo
mı.”
22 Brɛ́á ɔyasubi ámʋ lónu asʋ́n ánfı á, ılehıɛ́ han mʋ,
ɔlɛnatí díín, tsʋ́fɛ́ ɔhíɛ́ ɔbʋ atʋ́.
23 Mʋ́ʋ́ Yesu lébláa mʋ akasípʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalı
ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, ıbɛ́hıɛ wá ɔnlın asa ıwı onyapʋ́
obʋ́wie Bulu iwíegyí ámʋtɔ. 24 Ntráa ndɛ mlı bláa
mbɛ́ɛ, ılɔpɔn ha kpʋ́sʋ́ ání ɔbʋ́tsʋn ɔbın-atɔ ɔbʋ́tʋ́,
dʋn ání ıwı onyapʋ́ obʋ́wie Bulu iwíegyí ámʋtɔ.”
25 Akasípʋ́ amʋ bonu asʋ́n ánfı á, ɔnʋ́ lobwie amʋ́.
Ínı sʋ bɛfɪtɛ́ bɛɛ, “Mʋ́mʋ́ ma mɛɛ Bulu ɔbʋ́hɔ nkpa?”
26 Inʋ Yesu lélıí kı amʋ́ alı. Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Anyánkpʋ́satɔ mʋ́ á, ɔhaa mɛ́ɛtalí bwɛ́ ínı, támɛ
Bulu mʋ́ tɛtálí bwɛ́ tʋ́gyítʋ́.”
27 Mʋ́ʋ́ Petro léfɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ínıá anılasí tʋ́gyítʋ́
tswı bobuo fʋ á, ntɔ abénya tsʋ́ fʋ́ búɔtɔ?”
28 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa.
Brɛ́á Bulu ɔbwɛ́ ɔyí pɔpwɛ amʋ, mí, Nyankpʋsa-
Mʋ-Bi ánfı netsía mí numnyam owíe obía ámʋsʋ á,
mlı ahá ánfı mlıbuo mı ánfı ɛ́ mlétsiá awíe mbía
dúanyɔsʋ, gyi Israel abusuan dúanyɔ ámʋ asʋ́n.
29 Ɔhagyíɔha ání alanátí sí mʋ wóyí, mʋ apió, mʋ sı
mʋa mʋ yin, mʋ abí ntɛ́ɛ ɔsʋlʋ́ʋ mí sʋ á, Bulu ɔbɛ́la há
mʋ mʋ́ tsɛ́ dú tsɛ́ lafa, trá lahá mʋ nkpa ání ıtamatá.
30 Támɛ agyankpapʋ akʋ béba bemlí amapʋ, amapʋ
amʋ akʋ ɛ́ bébemlí agyankpapʋ.”

20

Ndɔtɔ Agyʋ́má Ayɔpʋ́ lwı Yébi

1 Yesu létrá bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʋ́ sʋ Bulu iwíegyí
ámʋ igyi fɛ́ asʋ́n ánfı. Ɔdɔtɔpʋ ɔkʋ létsiá. Ɛkɛ ɔkʋ
ɔlɔkʋsʋ́ nyankı-nyankı ɔyʋ́ ıpa agyípʋ́ odunkákpá,
abʋyɔyɔ agyʋ́má mʋ ndɔtɔ. 2 Mʋa amʋ́nyɔ begyi
bía ání ɔbɛ́ka amʋ́ alıá bʋtɔhɔ ɛkɛwʋ́lɛ, ɔlɔpʋ amʋ́
sísí agyʋ́má ámʋ ɔyɔkpá. 3 Dokwebátʋ́ a, ɔlɛdalı
yɔ dınsʋ, oloyʋ́wun akʋ ɛ́ bʋlıí, bʋmɛdɛ́ tɔtɔ bwɛ.
4 Olotsu amʋ́ ɛ́ ɔbɛ́ɛ bʋyʋ́yɔ agyʋ́má mʋ ndɔtɔ ha
mʋ. Ibwɛ́ ɔbɛ́ka amʋ́ tɔ́á ıbʋ alɛ́. Mʋ́ sʋ bɔyɔ.
5 Dʋ́dúanyɔ pʋ́ dɔsatɔ ɛ́ á, ɔlɛtrá pʋ akʋ sísí ndɔ
ámʋtɔ. 6 Ntʋ́pwɛ donutɔ, brɛ́á ɔlɛdalı a, ɔlɛtrá wun
akʋá bʋlıí kpaalı. Mʋ́ʋ́ ɔlɛfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Ntogyi sʋ́
ndɛ fɛ́ɛ́ mllıí nfı, mlımɛ́dɛ́ tɔtɔ bwɛ?’ 7 Bɛbláa mʋ
bɛɛ, ‘Ɔhaa mɔ́kʋ́bʋ́ anı ıpa.’ Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
‘Mʋ́mʋ́ mlı ɛ́ mlıbɔtsʋn yɔyɔ agyʋ́má mí ndɔtɔ.’
8 “Brɛ́á owí lɔpɔn a, ɔdɔtɔpʋ amʋ létı mʋ agyʋ́másʋ́
ɔkípʋ bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ɔtíı ıpa agyípʋ́ ámʋ fɛ́ɛ́, ɔkáa
amʋ́ akɔ. Ɔkáa amʋ́ tsʋ amapʋ amʋsʋ alıı bɔtʋ
agyankpapʋ amʋ. 9 Brɛ́á ıpa agyípʋ́ amʋ bɛba a,
agyʋ́másʋ́ ɔkípʋ amʋ léka ahá ámʋ́ʋ́ bɔyɔ donutɔ
ámʋ alıá bʋtɔhɔ ɛkɛwʋ́lɛ. 10 Brɛ́á ılɔtʋ agyankpapʋ
amʋ a, bʋkı bɛɛ bénya dʋn alı, támɛ alı kén ɔlɛka amʋ́
ɛ́ ní. 11 Mʋ́ sʋ ɔlɛka amʋ́ akɔ tá á, agyankpapʋ amʋ
bɔwa tɔtɔı ɔdɔtɔpʋ amʋsʋ bı. 12 Bɛblí bɛɛ, ‘Amapʋ
anfı mʋ́ á, dɔnhwírı kʋlɛ pɛ́ bɔyɔ agyʋ́má. Anı mʋ́
anılalíí owí kpankpli ánfısʋ yʋ́ agyʋ́má, támɛ faká
anıa amʋ́nyɔ fɛ́ɛ́ akɔ kʋlɛ.’
13 “Ɔdɔtɔpʋ amʋ lébláa amʋ́tʋ́ ɔkʋlɛ ɔbɛ́ɛ, ‘Agya,
yɛ́ɛ mmɔkʋ́tafá fʋ o! Megyí ıtʋ́ ámʋ́ʋ́ mía fʋnyɔ
anılɛblí ámʋ napʋ́há fʋ́ á? 14 Pʋ fʋ́ atʋ́ natı. Mídéklé
mbɛ́ɛ, nɛ́ha amapʋ amʋ alıá naká fʋ́. 15 Mma ɔkpa ání
nʋ́pʋ mí kɔ́ba bwɛ́ tʋ́á ndeklé? Ntɛ́ɛ mí awıtɔlɛwa dɛ́
fʋ́ ıwıtɔ wie?’
16 “Alí amapʋ bʋ́bwɛ agyankpapʋ, agyankpapʋ ɛ́
bʋ́bwɛ amapʋ nı.”

Yesu Lowu Iwı Asʋ́n Blí Otse Saası
(Marko 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 Brɛ́á Yesu ɔyʋ́ Yerusalem a, ɔlɛkpa akasípʋ́
dúanyɔ ámʋ ya ıtsɛ́tʋ́ bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, 18 “Mlınu! Ayʋ́
Yerusalem. Inʋ á, bɛ́lɛ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfı há
Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn pʋ́ Mose mbla asunápʋ́. Bɛ́ha
mí lowu ıpʋ́n. 19 Bɔ́pʋ mí wá ahá ání bʋmegyí Yudafɔ
ıbıtɔ bʋ́bwɛ mí ahinlá, bʋ́nwɛn mí mplı, dá mí mántá
oyikpalíhɛsʋ. Támɛ Bulu ɔbɛ́lakʋ́sʋa mı ɛkɛ sáási tsʋ́
afʋ́lıtɔ.”

Abí Oyín Ɔkʋ Atɔ Kʋlíhɛ́
(Marko 10:35-45)

20 Mʋ́ʋ́ Sebedeo mʋ ka lɛ́kpa mʋ abi anyɔ bɛba,
ɔlɛda akpawunu Yesu ayabitɔ, kʋ́lí mʋ ɔbɛ́ɛ, ɔbwɛ́ɛ
tɔkʋ ha mʋ.

21 Yesu léfité mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ntɔ fʋdeklé?”
Ɔtsɪ ámʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ha mí abi anyɔ ánfɪtɔ
ɔkʋlɛ otsia fʋ́ gyɔpɪsʋ, ɔkʋlɛ ɛ́ otsia fʋ́ bɪnasʋ bréá
fʋ́dɛ iwíe gyí.”
22 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪméyín tʋ́á mlɪdɛ́kʋlí.”
Ɔlɛfité Yohane mʋa Yakobo ɔbɛ́ɛ, “Mlétalí wʋn
ɪwɪɔsɪn ámʋ́ʋ́ nɛ́bá bowʋn amʋ?”
Bɛbláa mʋ bɛɛ, “Ee, abétalí.”
23 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlówʋn ɪwɪɔsɪn ámʋ
mʋ́, táme mma túmi ání nélɛ ahá ání bétsiá mí
gyɔpɪsʋ ntɛ́ɛ mí bɪnasʋ. Otsiákpá ɪnʋ ɪda gyo ahá
ámʋ́ʋ́ mí Sí Bulu lalá ɪnʋ yáí há ámʋ.”
24 Bréá akasípʋ́ dú atráhɛ amʋ bonu asʋ́n ánfɪ á,
Yakobo mʋa Yohane ɪwɪ lɔ́wa amʋ́ ɔbló. 25 Mʋ́ʋ́
Yesu létɪ amʋ́, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪyin ání ɔmátɔ́fɔsʋ
agyípʋ́ bʋtɛhíɛ́ amʋ́ ahá, amʋ́ ahandɛ ɛ́ bʋtenyá túmi
amʋ́sʋ́. 26 Táme mlɪtɔ mʋ́ á, ɪmába alɪ. Ɔhagyíɔha
ání ɔdekléá ɔbɔ́bwɛ mlɪtɔ ɔhandɛ a, ɔbwɛ́ɛ mʋ ɪwɪ
osúmpʋ́ ha mʋ aba atráhɛ. 27 Ɔhá ání ɔdekléá ɔbɔ́bwɛ
mlɪ nkpá ogyápʋ ɔbwɛ́ɛ mlɪ ɔkpábi. 28 Alɪ kén mí,
Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ ɛ́ mmɛba mbɛ́ɛ, bʋsʋ́m mí nɪ́.
Ahá osúmkpá nɛba, ampʋ mí nkpa hɔ ahá tsɔtsɔɔtsɔ
nkpa.”

Ansibi Abwiepʋ́ Abanyɔ́ ɪlɔ Tsa
(Marko 10:46-52; Luka 18:35-43)

29 Bréá Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bʋdɛdalɪ Yeriko wʋ́-
lutɔ bɔyɔ́ á, ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bobuo amʋ́.
30 Ansibi abwiepʋ́ abanyɔ́ akʋ bʋtsie ɔkpa ámʋtɔ,
bonu ání Yesu dɛ́tsʋ́ʋn. Ɪnʋ bɔkplʋ́n blí bɛɛ, “Anɪ
Wíe, Dawid mʋ na, wʋn anɪ nwɛ.”
31 Ɔdɔm amʋ bɔkplʋ́n wa amʋ́ bɛɛ bʋkpá ɔnɔ́ bun.
Táme bɛlakplʋ́n dʋn alɪ bɛɛ, “Anɪ Wíe, Dawid mʋ na,
wʋn anɪ nwɛ!”
32 Mʋ́ʋ́ Yesu lési lɪí, tí amʋ́, ɔlɛfité amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ntɔ
mlɪdɛ́klé mlɪaa, mbwɛ́ɛ ha mlɪ?”
33 Bɛbláa mʋ bɛɛ, “Anɪ Wíe, ha anɪ awʋn atɔ́.”
34 Ɪnʋ amʋ́ asʋ́n lɔ́wa Yesu nwɛ, ɔlɔpʋ mʋ ɪbɪ dada
amʋ́ ansíbi. Ɪnʋnʋ bowʋn atɔ́, bɛkplá buo mʋ.

21

Bɔhɔ Yesu Fɛ́ Owíe Yerusalem
(Marko 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohane 12:12-19)

1-2 Bréá Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɛbɛ́ɛn Yerusalem
wʋ́lu, bɛta Betfage wʋ́lu ání ɪbʋ Nfɔ-nyíbʋ* ámʋ asɪ
wie tá á, ɔlɔwa mʋ akasípʋ́ abanyɔ́ gyankpá. Ɔlɛbláa
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪyɔ wʋ́lu anfí ɪda mlɪ ansítɔ́ ánfɪsʋ. Ní
mlowíé wʋ́lu amʋ ɔnɔ́ á, mlówʋn afrímú tsíhé ɔkʋá
ɔda ɔfɛ́tɔ, mʋ bi líí mʋ wá. Mlɪsankɪ mʋ, amlɪkpa
amʋ́ ba mɪ. 3 Ní ɔkʋ ɔfítɛ́ mlɪ asʋankʋ á, mlɪbla mʋ
mlɪaa, ‘Anɪ Wíe dɛ́ amʋ́ hián.’ Ɪnʋnʋ ɔbɛ́ha mlɔ́pʋ
amʋ́ ba mɪ.”
4 Ɪ́nɪ léha Bulu asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɔlɛblí tsʋn mʋ ɔnɔ́sʋ́
ɔtɔípʋ́sʋ ámʋ léba mʋ́tɔ. Ɔbɛ́ɛ,
5 “Mlɪbla Sionfɔ mlɪaa,
Mlɪkɪ, mlɪ Wíe ɔbá mlɪ wá.
Ololwií, ɔdɪn afrímʋ́sʋ́.
Ɔdɪn afrímʋ́ ibí yínhésʋ́ ɔbá.”
6 Yesu akasípʋ́ abanyɔ́ ámʋ bɔyɔ́bwɛ alɪ ámʋ́ʋ́
Yesu lébláa amʋ́ ámʋ. 7 Bɛkpa afrímʋ́ mʋa mʋ bi
ámʋ ba, bɛyaí amʋ́ atati dínká amʋ́sʋ́, ɔlɔdʋ bian
mʋsʋ. 8 Ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bɛyaí amʋ́ atati tswɪ
ɔkpatɔ, akʋ ɛ́ bebiabía afɪtáa bunbun ɔkpa ámʋtɔ.
9 Ɔdɔm amʋ́ʋ́ bʋgya Yesu nkpá mʋ́a ɔma amʋ bɔsʋ́rá
okitikíti bɛɛ, “Hosiána há Dawid mʋ na ámʋ! Bulu
oyʋ́la owíe anfɪ ɔbá mʋ dátɔ́ ánfɪ! Hosiána bʋ
ɔsʋ́sʋ́ʋ́sʋ́!”
10 Bréá Yesu lɔ́wie Yerusalem a, wʋ́lu amʋtɔ fɛ́ɛ́
lɛda kpokiti, bʋdɛfité bɛɛ, “Ma gyí ɔhá ánfɪ?”
11 Ɔdɔm amʋ́ʋ́ bʋbuo mʋ amʋ bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ,
“Ɔ́nɪ gyí Yesu, Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ amʋ́ʋ́ otsʋ́ Nasaret
wʋ́luá ɪbʋ Galilea ɔmátɔ́ ámʋ nɪ.”

Yesu Bulu Ɔtswɛ́kpa Yɔ
(Marko 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohane 2:13-22)

12 Mʋ́ʋ́ Yesu lɔ́yɔ Bulu ɔtswɛ́kpa wʋnsɪnésʋ́ ɪnʋ,
yégya atɔ́ afɛpʋ́ pʋ́ atɔ́ ahópʋ fɛ́ɛ́ dalɪ. Olowʋwʋ́ta
kɔ́ba atsépʋ mpʋ́nʋ́ dá, sʋ́nsʋ́nkɪ abrɔ́dʋma afɛpʋ́
ɛ́ mbíá dá. 13 Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Bɔwanlín wá
Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, ‘Bɛ́tɪ mí ɔtswɛ́kpa bɛɛ, mpáɪ
ɔbɔkpá.’ Táme mlɪlapʋ́ ɪnʋ mlí awikplu ɔŋaínkpá.”
14 Ansibi abwiepʋ́ pʋ́ abubʋ́pʋ akʋ bɛba mʋ wá
Bulu ɔtswɛ́kpa wʋnsɪnésʋ́ ɪnʋ, ɔlɛtsa amʋ́ ɪlɔ. 15 Bréá
Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn pʋ́ Mose mbla asʋnápʋ́
amʋ bowʋn ofʋ́la ání Yesu dɛ́bwɛ, pʋ́ alɪá nyebí
bʋdɛkplʋ́n Bulu ɔtswɛ́kpa wʋnsɪnésʋ́ ɪnʋ bɛɛ, “Hosi-
ána há Dawid mʋ na ámʋ!” a, ɔbló lɛkɪtá amʋ́. 16 Mʋ́
sʋ bɛfité Yesu bɛɛ, “Fʋmedénu asʋ́n ání nyebí ánfɪ
bʋdɛblí?”
Yesu lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ndenu. Mlɪmɔ́kʋ́kla asʋ́n
ání Bulu asʋ́n wanlínhé amʋ léblí? Ɔbɛ́ɛ, ‘Fasʋ́ná
nyebí pʋ́ amʋ́á bʋmɔkʋ́tɪn nyʋ́pʋ alɪá bʋkánfʋ fʋ́.’ ”
17 Yesu lédalɪ wʋ́lu amʋtɔ sí amʋ́ yɔ́ Betania. Ɪnʋ́
ɔlɛdɪ ɛkɛ ámʋ nɪ.

Pɔntɔ Oyí Lwɪ́
(Marko 11:12-14, 20-24)

18 Ɔyɪ kɛhɛ nyankɪ, bréá Yesu léyinkí ɔbá
Yerusalem a, akʋ́n dɛ mʋ. 19 Mʋ́ sʋ bréá olowʋn
pɔntɔ kʋá ɪlɪí mantáa ɔkpa á, ɔlɛbaí yɔ́ mʋ́ asɪ. Ɔlɔyɔ
á, omowʋn abí kʋkʋ mʋ́tɔ́, afɪtáa sɔ́ʋ́n bʋ mʋ́sʋ́. Ɪnʋ
ɔlɛbláa pɔntɔ ámʋ ɔbɛ́ɛ, “Tsʋ́ ndɛ fʋmɛ́ɛtrá swie abí
ɛkɛkɛɛkɛ!” Ɪnʋnʋ oyí ámʋ lɔ́wʋ.
20 Mʋ akasípʋ́ amʋ bowʋn alɪá oyí ámʋ labwɛ́ á,
ɔnɔ́ lobwie amʋ́. Mʋ́ sʋ bɛfité bɛɛ “Ntogyi sʋ́ oyí ánfɪ
lawʋ́ ɔtsáwʋlɛ pɛ́ alɪ?”
21 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Ní
mlɔhɔ Bulu gyi, mlɪmégyi nwɛ́ɛn a, mlétalí bwɛ́ ɪtɔ́
ánfɪ nabwɛ́ oyí ánfɪ pʋ́ mʋ́á ɪdʋn mʋ́. Mlétalí bláa ɪbʋ
ánfɪ mlɪaa, ‘Puli yowie ɔpʋtɔ.’ Ibópulí yɔ́. 22 Ní mlɔhɔ
Bulu gyi, mlɔkʋ́lí mʋ tógyítɔ́ á, mlɪ ɪbɪ bɛ́da mʋ́.”

Yesu Túmi lwɪ Asʋn Fɪtɛ́hɛ́
(Marko 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Yesu léyinkí bowie Bulu ɔtswɛ́kpa wʋnsɪnésʋ́
ɪnʋ. Bréá ɔdɛ atɔ́ sʋná á, Bulu igyi ahapʋ́ dɛhɛn pʋ́
Yudafɔ ahandɛ amʋ bɛba mʋ wá. Bɛfité mʋ bɛɛ, “Ma
léha fʋ́ ɔkpa, fʋ́dɛ ntobí ánfɪ bwɛ? Ma léha fʋ́ túmi?”
24 Yesu lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí ɛ́ nfítɛ mlɪ asʋn kua
kʋlɛ. Ní mlɛlɛ́ mʋ́ ɔnɔ́ á, nébláa mlɪ túmi oduá
ndɛpʋbwɛ́ ntobí ánfɪ. 25 Bulu wá Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane
lénya túmi pʋ́bɔ́ ahá asʋ́, ntɛ́ɛ nyankpʋsa?”
Amʋ́ wʋlɛwʋlɛ bɔyɔ asʋ́n ánfɪtɔ bɛɛ, “Ní ablí
anɪaa itsʋ́ Bulu wá á, ɔbɛ́fité anɪ ɔbɛ́ɛ, mʋ́ ntogyi
sʋ́ anɪmɔ́hɔ mʋ gyí? 26 Ntɛ́ɛ ablɪí anɪaa, anyánkpʋsa
wá itsʋ́.” Táme bʋdɛ tʋ́á ahá tsɔtsɔɔtsɔ ámʋ bɔ́bwɛ

* 21:1-2 Nfɔ-nyíbʋ igyi obubwí kʋá ɪbʋ mantáa Yerusalem, bʋtɛtí mʋ́ Olifbʋ.

amʊ́ ifú nya. Tsúfɛ́ amʊ́ fɛ́ɛ́ bohogyi ání Bulu ɔnɔ́sʊ́
ɔtɔ́ípʊ́ Yohane gyí. [27] Mʊ́ sʊ bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Ohwée!
Anɪméyín ɔtínɛ́á olenya mʊ túmi tsú.”
Mʊ́ʊ́ Yesu ɛ́ lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʊ́mʊ́ mí ɛ́
mmɛ́ɛbláa mlɪ túmi oduá ndɛpʊbwɛ́ ntobí ánfɪ.”

Oyin Ɔkʊ Abi Anyɔ lwɪ Yébi

[28] “Mlɪyɔ asʊ́n ánfɪtɔ amlɪkɪ. Oyin ɔkʊ mʊa mʊ abi
anyɔ betsiá. Ɛkɛ ɔkʊ ɔlɔyɔ yébláa ɔdɛ́hɛn ɔbɛ́ɛ, ‘Mí
bí, ndɛ yɔyɔ agyʊ́má mí ndɔtɔ ha mɪ.’ [29] Ɔlɛbláa mʊ
sɪ ɔbɛ́ɛ, ‘Mmɔ́ɔyɔ.’ Mʊ́ ɔma a, ɔlɛlatsɛ mʊ agywɪn,
yɔ́ ndɔ ámʊtɔ. [30] Amʊ́ sí lénatí yɔ́ ɔkʊsʊ amʊ ɛ́ wá
yébláa mʊ alɪ kén. Ɔkʊsʊ amʊ lótsulá ɔbɛ́ɛ, ‘Mí sí,
nɔ́yɔ.’ Táme ɔmɔyɔ.” [31] Ɪnʊ Yesu léfɪté ahá ámʊ ɔbɛ́ɛ,
“Abi anyɔ ámʊtɔ ɔmɔmʊ lɔ́bwɛ dínká mʊ sɪ asʊ́nsʊ́?”
Yudafɔ igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Yudafɔ ahandɛ amʊ
bɛbláa mʊ bɛɛ, “Ɔdɛ́hɛn amʊ.”
Mʊ́ʊ́ Yesu léblaa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ
bláa. Lampóo ahópʊ pʊ́ obu-ɔnɔ́ atsiápʊ́ bówie Bulu
iwíegyí ámʊtɔ sí mlɪ. [32] Tsúfɛ́ Asú Ɔbɔpʊ́ Yohane
lóbosuná mlɪ tsiátɔ́ oduá ɪda ɔkpa Bulu ansítɔ́, táme
mlɪmóhɔ mʊ gyi. Lampóo ahópʊ pʊ́ obu-ɔnɔ́ atsiápʊ́
bɔhɔ mʊ gyi. Ɔma mlɪlʊ́wun ání amʊ́ kʊ́ráá batsɛ a,
mlɪmɛ́tsɛ mlɪ agywɪn hɔ mʊ gyi.

Apafɔ Laláhɛ Akʊ
(Marko 12:1-12; Luka 20:9-19)

[33] “Mlɪnu yébi ɪkʊ ɛ́. Ɔdɔtɔpʊ ɔkʊ lɔ́dɔ wáɪn ndɔ.
Olegyi ɪban bómlí mʊ́. Olokwi wáɪn amʊ onyimékpá.
Ɔlɔpwɛ obu fʊ́áhɛ́ kʊ há ndɔ ámʊ agyópʊ. Mʊ́ʊ́
ɔlɔpʊ ndɔ ámʊ wá apafɔ ɪbɪtɔ, olotu ɔkpa yɔ́ ɔmá
ɪkʊtɔ. [34] Brɛ́á wáɪn-abí amʊ kpɔtíbɪ lɔ́fʊn a, ɔlɔwa
mʊ asʊ́mpʊ́ apafɔ ámʊ wá ɔbɛ́ɛ, bʊyɔ́hɔ mʊ ogyíkpá
ba mʊ. [35] Táme apafɔ ámʊ bɛkɪtá amʊ́, dá ɔkʊlɛ, mɔ́
ɔkʊlɛ, dá ɔkʊlɛ ɛ́ abwɪ. [36] Ndɔ mʊ wie amʊ létrá wa
mʊ asʊ́mpʊ́ bámbá ání bʊtsɔ dʊn agyankpapʊ amʊ.
Apafɔ ámʊ bɔbwɛ amʊ́ ɛ́ alɪ kén. [37] Mʊ́ tráhɛ kʊ́ráá á,
ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, ‘Oo, bóbu mí bí kwííhɛ́ mʊ́.’ Mʊ́ sʊ ɔlɔwa
mʊ ɛ́. [38] Táme brɛ́á apafɔ ámʊ bowun mʊ bi ámʊ sísí
á, bɛbláa aba bɛɛ, ‘Ɔ́nɪ obégyi mʊ sɪ atɔ́ ní. Mlɪha amɔ
mʊ, ménɪ ndɔ ámʊ ibémlí anɪ klɛ́.’ [39] Mʊ́ sʊ bɛkɪtá mʊ,
bítía mʊ dálɪ ndɔ ámʊtɔ yómɔ mʊ.”
[40] “Ní ndɔ mʊ wie ɔbá á, ntɔ mlɪlahogyi mlɪaa,
ɔbóbwɛ apafɔ ánfɪ?”
[41] Yudafɔ igyi ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Yudafɔ ahandɛ
amʊ bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Ɔbɛ́ha aha laláhɛ anfɪ bówu
lowu sínsín, ɔbɛ́lapʊ́ ndɔ ámʊ wá apafɔ bámbá ɪbɪtɔ.
Amʊ́á bétsiá pʊ́ mʊ atɔ́-abí ba mʊ mʊ́ kpɔtíbɪ.”
[42] Mʊ́ʊ́ Yesu léfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ntɛ́ɛ mlɪmɔ́kʊ́kla
Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ kɪ? Bɔwanlín bɛɛ,
‘Ibwi ámʊ́ʊ́ obu ayípʊ bekiná ámʊ
lébemlí okonkísʊ́bwi ní.
Bulu lɔ́bwɛ mʊ́ alɪ.
Ɪbʊ wánwan.’
[43] “Mʊ́ sʊ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, Bulu ɔbóhɔ mʊ
iwíegyí ámʊ lɛ́ mlɪ ɪbɪtɔ pʊ́há ɔmá ání bɔbwɛ tóá
otekle.
[44] “Ínɪ sʊ ɔhá ání ɔlɛdɪda ibwi ámʊsʊ obébiabía
blʊ́blʊ́blʊ́blʊ́. Ní ibwi ámʊ isʊ́nkí dá ɔkʊsʊ ɛ́ á,
ɪbókwɛ mʊ fíkɔ́fíkɔ́fíkɔ́ fɛ́ nfʊ́ʊ́.†” [45] Brɛ́á Bulu igyi
ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Farisifɔ ámʊ bonu Yesu ayébi anfɪ
á, ɪlɔwankí amʊ́ ání amʊ́ ɔdɛ. [46] Tɛkɪ bekleá békɪtá
mʊ, táme benya ifú, tsúfɛ́ ɔdɔm amʊ bʊtobú Yesu ání
Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔ́ípʊ́ ogyi.

† 21:44 Mʊ́tɔ́ yée 44 ɪma nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ.

22

Ɔtsɪkpaín lwɪ Yébi
(Luka 14:15-24)

[1-2] Yesu létrá bláa Yudafɔ igyi ahapʊ́ pʊ́ Yudafɔ
ahandɛ amʊ asʊ́n yébitɔ ɔbɛ́ɛ, “Bulu iwíegyí ámʊ
igyi fɛ́ asʊ́n ánfɪ. Owíe ɔkʊ dɛ́ ɔtsɪ kpaín há mʊ bi,
[3] ɔlɛtɪ ahá ɔbɛ́ɛ, bʊbá nkɛ ámʊ asɪ. Brɛ́á owíe ámʊ
lɔ́bwɛ tá á, ɔlɔwa mʊ asʊ́mpʊ́ ɔbɛ́ɛ, bʊyɛ́tɪ ahá ámʊ
abʊba, táme bekiná bá. [4] Mʊ́ sʊ ɔlɛlawá mʊ asʊ́mpʊ́
bámbá ɔbɛ́ɛ, ‘Mlɪtra yɛbláa ahá ámʊ mlɪaa, nabwɛ́
tógyítɔ́ tá. Bamʊ́ mí nnantswie akpɔnkpɔntɪ ámʊ pʊ́
amʊ́á bawá nfɔ, níná atɔ́ ámʊ fɛ́ɛ́ tá. Mʊ́ sʊ bʊbá
ɔtsɪ ɔkpaínkpá ɪnʊ.’ [5] Táme ahá ámʊ́ʊ́ bɛyɛ́tɪ ámʊ
bʊmɛkplá amʊ́. Bɛnatí sí amʊ́ yɔ́ amʊ́ agyʊ́másʊ́.
Akʊ bɛnatí yɔ́ amʊ́ ndɔtɔ. Akʊ ɛ́ bɛnatí yɔ́ amʊ́
ibíá ogyíkpá. [6] Amʊ́ atráhɛ bɛkɪtá asʊ́mpʊ́ amʊ, dá
amʊ́, mɔ́ amʊ́. [7] Brɛ́á owíe amʊ lónu asʊ́n ánfɪ á,
ɔblɔ́ lɛhɪɛ́ kítá mʊ. Mʊ́ sʊ ɔlɔwa mʊ ɪsá akɔpʊ́,
bɔyɔ́mɔ ahá ámʊ́ʊ́ bɔmɔ mʊ asʊ́mpʊ́ amʊ, wá amʊ́
wʊ́lʊ ogyá. [8] Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa mʊ asʊ́mpʊ́ bámbá ɔbɛ́ɛ,
‘Baníná ɔtsɪkpaín atogyihɛ amʊ tá, táme ahá ámʊ́ʊ́
nɛtɪ ámʊ bʊmɔfʊn ha mí wóyítɔ́ ba. [9] Mʊ́ sʊ mlɪwie
awʊ́lʊtɔ, amlɪtɪ ɔhagyíɔha ání mlɔ́wun, ɔba ɔtsɪ
ɔkpaínkpá ɪnʊ.’ [10] Ɪnʊ asʊ́mpʊ́ amʊ bowie awʊ́lʊtɔ.
Bɛtɪ ɔhagyíɔha ání bowun, aha wanklʊ́ʊ́n pʊ́ aha
laláhɛ fɛ́ɛ́. Mʊ́ sʊ ahá bɔbʊlá ɔtsɪ ɔkpaínkpá ɪnʊ
dédɛ́ɛ́dɛ́.
[11] “Táme brɛ́á owíe amʊ lébɛkɪ ahá ámʊ́ʊ́ batí ámʊ
a, olowun oyin ɔkʊá ɔmɔwa ɔtsɪkpaín nkɛtɔ atadɪɛ.
[12] Mʊ́ʊ́ ɔlɛfɪté mʊ ɔbɛ́ɛ, ‘Agya, nkálɪ ɪlɔbwɛ fʊmɔwa
ɔtsɪkpaín nkɛtɔ atadɪɛ asa fɛba nfɪ?’ Oyin ámʊ métalí
lɛ́ mʊ́ ɔnɔ́. [13] Mʊ́ʊ́ owíe amʊ lélabláa mʊ asʊ́mpʊ́ ɔbɛ́ɛ,
‘Mlɪklɪ mʊ ayabi pʊ́ mʊ ɪbɪ, amlɪtswɪ mʊ wa oklʊ́n
amʊtɔ. Ɪnʊ́ isʊ́ mʊ́a kpisíí bʊ nɪ.’ ”
[14] Yesu lɔ́mɔ mʊ asʊ́n ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bulu tɛtí ahá
tsɔtsɔɔtsɔ, táme ahá kpalobí pɛ́ ɔtɛlɛ́.”

Lampóoka
(Marko 12:13-17; Luka 20:20-26)

[15] Farisifɔ ámʊ bɔyɔ́bwɛ ɔnɔ-ɔkʊlɛ ání bɛ́tɛtɛ́ɛ Yesu
ɔnɔ́tɔ́ asʊ́n nʊ́, abʊnya mʊ akɪtálɛ́. [16] Mʊ́ sʊ bɔwa amʊ́
akasípʊ́ pʊ́ Owíe Herode ahá Yesu wá bɛɛ bʊyɛ́fɪté
mʊ bɛɛ, “Osunápʊ́, anɪyin ání ɔnɔkwalɪpʊ fʊgyi,
fʊ́tosʊ́ná Bulu asʊ́n ámʊ ɛ́ ɔnɔkwalɪsʊ. Fʊtamahá
ɔhaa ɔtsɛ fʊ́ agywɪn, tsúfɛ́ fʊtamakɪ ɔhaa ansítɔ́.
[17] Mʊ́ sʊ anɪdɛ́ fʊ́ fɪté anu. Anɪ mbla lɛ́ha ɔkpa ání
akáa lampóo ha Roma owíe dɛhɛn Kaesare, ntɛ́ɛ
anɪmáka?”
[18] Táme Yesu lówun amʊ́ agywɪn laláhɛ amʊ. Mʊ́
sʊ ɔlɛfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Apinabwɛbí abwɛpʊ́, ntogyi
sʊ́ mlɪdɛ́ mí sɔ́ɔ kɪ? [19] Mlɪtsu kóba amʊ́ʊ́ bʊtɔpʊ́ká
lampóo amʊ ɪkʊ ba mɪ ankɪ.”
Bɔpʊba mʊ, [20] ɔlɛfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ma nwun pʊ́ mʊ
dá dín mʊ́sʊ́?”
[21] Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Kaesare.”
Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʊ́mʊ́ mlɪpʊ tóá igyi
Kaesare klɛ́ ha Kaesare, amlɪpʊ mʊ́á igyi Bulu klɛ́ ɛ́
ha Bulu.”
[22] Yesu mbuaɪ ánfɪ lóbwie amʊ́ ɔnɔ́. Mʊ́ sʊ bɛnatí.

Kʊsʊ́ Tsú Afúlitɔ lwɪ Asʊn Fɪtɛ́hɛ́
(Marko 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Ɛkɛ ámʋ kɛ́n á, Sadukifɔ akʋ bɛba Yesu wá. Bʋgyi
ɔpasua kʋá bʋtɛblí bɛɛ, kʋsʋ́ tsú afúlitɔ má ɪnʋ.
Bɛfɪtɛ́ mʋ bɛɛ, 24 “Osunápʋ, Mose lɔ́wanlín tswɪ anɪ
ɔbɛ́ɛ, ‘Ní ɔkʋ mʋa mʋ ka bʋmɔkwʋí asa olowu sí mʋ
ka ámʋ a, mʋ pio otsú mʋ ka ámʋ tsia, fɛ́kɪ ɔkwɪɪ ha
owupʋ́ ámʋ.’ 25 Oyin ɔkʋlɛ abí abasíénɔ́ akʋ betsiá.
Amʋ́tɔ́ ogyankpapʋ létsiá ɔká, táme ɔmɔkwʋí asa
olowu. Mʋ pio lótsu ɔsʋrapʋka amʋ tsía, 26 táme mʋ
ɛ́ ɔmɔkwʋí. Ɔsaasɪ lótsu ɔtsɪ ámʋ tsía. Mʋ ɛ́ ɔmɔkwʋí.
Alɪ yɔ́tʋ osienɔ́sí amʋ. 27 Ɔma-ɔma a, ɔsʋrapʋ mʋ ɛ́
lóbowu. 28 Afúli ɔkʋsʋ́kɛ́ a, amʋ́tɔ́ ɔmɔmʋ ɔbɔ́bwɛ mʋ
kulu? Tsúfɛ́ amʋ́ abasíénɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́ betsiá mʋ.”
29 Mʋ́ʋ́ Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Megyí mlɪ ológyi.
Mlɪméyín Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ ntɛ́ɛ Bulu túmi.
30 Ní afúli bɔkʋ́sʋ́ á, bɔ́bwɛ fɛ́ Bulu-abɔpʋ. Bʋméetsiá
aká mʋ́a akúlu. 31 Mlɪmɔ́kʋ́kla asʋ́n ání Bulu onutó
léblaa mlɪ tsʋ́ afúlikʋsʋ́ ɪwɪ? 32 Bulu asʋn wanlínhɛ́
léblí ɔbɛ́ɛ, ‘Mígyí mlɪ anáin Abraham mʋa Isak pʋ́
Yakob Bulu ámʋ nɪ.’ Ínɪ sʋ megyí awupʋ́ Bulu ógyi,
akɪankpapʋ Bulu ógyi.”
33 Brɛ́á ɔdɔm amʋ bonu asʋ́n ánfɪ á, mʋ atosunáhɛ́
anfɪ lɛha ɔnɔ́ lobwie amʋ́.

Bulu Mbla Ámʋtɔ Mʋ́á ɪdʋn
(Marko 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 Brɛ́á Farisifɔ bowun ání Yesu lalɛ́ Sadukifɔ ámʋ
asʋ́n ɔnɔ́, asʋ́n lawú wá amʋ́ ɔnɔ́ á, bɛkpa aba ya Yesu
wá. 35 Amʋ́tɔ́ ɔkʋlɛá ogyi mbla osunápʋ́ léfɪtɛ́ Yesu
asʋ́n, ɔpʋsɔ mʋ kɪ. 36 Ɔlɛfɪtɛ́ Yesu ɔbɛ́ɛ, “Osunápʋ́,
Bulu mbla ámʋtɔ mɔmʋ dʋ́n?”
37 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “ ‘Pʋ fʋ́ klʋn, fʋ́ ɔkláa pʋ́ fʋ́
agywɪun fɛ́ɛ́ dwɛ fʋ́ Wíe Bulu.’ 38 Ínɪ gyí mbla ámʋtɔ
gyankpapʋ ání ɪdʋn mʋ́ fɛ́ɛ́ ní. 39 Nyɔ́ɔsɪ ɛ́ igyi fɛ́ mʋ́.
‘Dwɛ fʋ́ bá fɛ́ fʋ́ ɪwɪ.’ 40 Mose Mbla pʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́
atɔípʋ́ amʋ atosunáhɛ́ fɛ́ɛ́ ɪlɪí mbla anyɔ ánfɪsʋ.”

Ma Gyí Kristo Amʋ?
(Marko 12:35-37; Luka 20:41-44)

41 Ínɪá Farisifɔ ámʋ bebefia sí bʋlɪí sʋ á, Yesu léfɪtɛ́
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, 42 “Nkálɪ mlɪdɛ́ Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu ladá
mʋ ofúli amʋ) ɪwɪ gywʋ́n? Ma mʋ na ní?”
Bɛbláa mʋ bɛɛ, “Owíe Dawid mʋ na ní.”
43 Ɔlɛlafɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʋ́ ntogyi sʋ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́
léha Owíe Dawid létɪ mʋ ɔbɛ́ɛ ‘Mí Wíé?’ Tsúfɛ́ Owíe
Dawid léblí ɔbɛ́ɛ,
44 ‘Anɪ Wíe Bulu lébláa mí Wíe ɔbɛ́ɛ,
Tsia mí gyɔpɪsʋ nfɪ
yɔ́fʋn brɛ́á néha fétsatsáa fʋ́ alupʋ́sʋ́?’
45 Ní Owíe Dawid onutó létɪ ɔhá ánfɪ Bulu ladá ofúli
anfɪ ɔbɛ́ɛ, mʋ wie a, nkálɪ sʋ́ ɔtráa ogyi mʋ na?”
46 Amʋ́tɔ́ ɔkʋkʋ métalí lɛ́ mʋ́ ɔnɔ́. Tsú ɛkɛ ámʋ a,
ɔhaa métrá wa klʋn fɪtɛ́ mʋ asʋansʋ.

23

Mose Mbla Asunápʋ́ Pʋ́ Farisifɔ Tsiátɔ́
(Marko 11:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

1 Asʋ́n ánfɪ ɔma a, Yesu léblaa ɔdɔm amʋ pʋ́ mʋ
akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, 2 “Mose mbla Farisifɔ pʋ́ Mbla
asunápʋ́ amʋ bʋdesunɔ́. 3 Mʋ́ sʋ mlɪgyi amʋ́ asʋn
blíhɛ́ fɛ́ɛ́sʋ́, táme mlɪmátsiá amʋ́ atsiábi. Tsúfɛ́
bʋtamagyi amʋ́ onutó asʋn blíhɛ́sʋ. 4 Bʋtɔpʋ́ atɔ
dwindwín sʋ́rá ahá, táme amʋ́ onutó bʋtamapʋ́
osrebi ɔkʋlɛ kʋ́ráá tsá amʋ́ tsu. 5 Bʋtɔbwɛ́ amʋ́
tógyítɔ́ ahá ansísʋ́. Bʋtɔwánlín Bulu asʋ́n dínká tati
téíhésʋ, pʋ́klí amʋ́ ɔsʋkpɪ pʋ́ amʋ́ bɪna ɪbasʋ. Bʋtɔlʋ́
nfɛ́ tíntíintín síánsían amʋ́ atadɪɛ ɔnɔ́. 6 Bʋtɛkle
otsiákpá yilé tsiá nkɛ ogyíkpá pʋ́ Yudafɔ Ofíakpa.
7 Bɛdálɪ yɔ dɪnsʋ á, bʋtɛkle bɛɛ ahá bʋtíɪ amʋ́ bɛɛ,
‘Asunápʋ́,’ abʋbun ha amʋ́ itsiá. 8 Mlɪ fɛ́ɛ́ á, apíʋ́
mlɪgyí. Mʋ́ sʋ mlɪmáha abʋtɪ mlɪtɔ ɔhaa osunápʋ́.
Ɔbakʋ́lɛ pɛ́ gyí mlɪ osunápʋ́. 9 Alɪ kɛ́n mlɪmátɪ ɔhaa
mlɪ sí ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ ní. Tsúfɛ́ Ɔsí ɔkʋlɛ pɛ́ mlɪbʋ, ɔbʋ
ɔsʋ́sʋ́. 10 Tráhɛtráhɛ a, mlɪtɔ ɔhaa máha abʋtɪ mʋ
nkpá ogyápʋ. Tsúfɛ́ nkpá ogyápʋ ɔkʋlɛ pɛ́ mlɪbʋ.
Mʋgyí Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofúli amʋ).
11 Mlɪtɔ ɔhandɛ ɔbwɛ́ɛ mlɪ osúmpʋ́. 12 Tsúfɛ́ fʋá fotsu
ɪwɪ á, Bulu ɔbɛ́ba fʋ asɪ. Fʋá fɛba ɪwɪasɪ ɛ́ á, Bulu
obʋ́tsu fʋ fʋá.

Apinabwɛbí Abwɛpʋ́
(Marko 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13-14 “Mlɪ Farisifɔ pʋ́ Mose mbla asunápʋ́, apin-
abwɛbí abwɛpʋ́, mlɪgyɔwɪ ní. Mlɪlatin Bulu iwíegyí
ámʋ ɔkpa wá ahá. Mlɪ onutó mlɪmédékléá mlʋ́wie
ɪnʋ, mlɪdɛ́ ahá ání bʋdɛ mbʋ́dí bɔ bɛɛ bʋ́wie ɪnʋ ɛ́
ɔkpa tíin.*
15 “Mlɪ Farisifɔ pʋ́ Mose mbla asunápʋ́, apinabwɛbí
abwɛpʋ́, mlɪgyɔwɪ ní. Tsúfɛ́ mlɪtɛfá ɪlɪn fá ɔpʋ, dʋ́
ɪbʋ kplí ɪbʋ há ɔha tɛdámlí klʋntɔ. Táme ní ɔdámlí
klʋntɔ tá á, mlɪtɛlábwɛ mʋ otemlí ɪsʋbɪtí ogyá ání
ɪtamaduntɔ ɔyɔpʋ́ dʋn mlɪ onutó.
16 “Ansibi abwiepʋ́ ání mlɪdɛ́ ahá kpa, mlɪgyɔwɪ ní.
Mlɪtɛblí mlɪaa, ‘Ní ɔkʋ ɔká Bulu ɔtswɛ́kpa obu ámʋ
ntam a, imehián ání obégyi mʋ́sʋ́. Táme ní ɔká sika
pɛpɛ atɔ́á ɪbʋ ɔtswɛ́kpa obuto ɪnʋ mʋ́ ntam a, ilehián
ání obégyi mʋ́sʋ́.’ 17 Ansibi abwiepʋ́! Aha mimláhɛ!
Mʋ́tɔ́ mɔmʋ bʋ labi dʋn? Sika pɛpɛ atɔ́ ámʋ lʋʋ́, ntɛ́ɛ
Bulu ɔtswɛ́kpa obu ámʋ́ʋ́ ɪlahá sika ámʋ lamlí Bulu
klɛ́ amʋ? 18 Mlɪtɛtráa blí mlɪaa, ‘Ní ɔkʋ ɔká afɔdɪɛ-
asubwi ntam a, imehián ání obégyi mʋ́sʋ́. Táme ní
ɔká afɔdɪɛ-abɔtɔ́ ámʋ ntam mʋ́ á, ilehián ání obégyi
mʋ́sʋ́.’ 19 Ansibi abwiepʋ́! Mʋ́tɔ́ mɔmʋ bʋ labi dʋn?
Afɔdɪɛ-abɔtɔ́ ámʋ ntɛ́ɛ afɔdɪɛ-asubwi ámʋ́ʋ́ ɪlahá mʋ́
ɪlamlí Bulu klɛ́ amʋ? 20 Ní fɛ́ká afɔdɪɛ-asubwi amʋ
ntam a, faká ibwi ámʋ pʋ́ atɔ́á ɪdɪn mʋ́sʋ́ fɛ́ɛ́ ntam.
21 Ní fɛ́ká Bulu ɔtswɛ́kpa amʋ ntam a, faká Bulu mʋa
mʋ otsiákpá ntam. 22 Ní fɛ́ká ɔsʋ́sʋ́ ntam a, faká Bulu
mʋa mʋ owíe obíá ntam.
23 “Mlɪ Farisifɔ pʋ́ Mose mbla asunápʋ́, apinabwɛbí
abwɛpʋ́, mlɪgyɔwɪ ní. Mlɪteye mlɪ ɔtsʋtsʋ́ pʋ́ kpán-
tánkplámá aná fɛ́ɛ́tɔ́ idú, pʋ́ idʋ́sí há Bulu. Táme
mlɪméde Bulu mbla amʋ́ʋ́ ɪhíɛ dehián, igyi asʋ́ngyí
ɔnɔkwalɪsʋ, aba nwewúun pʋ́ ɔnɔkwalɪwa ámʋsʋ
gyi. Mʋ́dɛ́hián nɪ, táme mlɪmákiná iyétɔ dʋ́sí amʋ
ɛ́ ha. 24 Ansibi abwiepʋ́ ání mlɪdɛ́ ahá kpa, mlɪgyɔwɪ
ní. Mlɪtɔtsrʋ́ mbépi lɛ́ oputsʋ́tʋ́, táme mlɪtɛmɛ́
mbéwun.
25 “Mlɪ Farisifɔ pʋ́ Mose mbla asunápʋ́, apinabwɛbí
abwɛpʋ́, mlɪgyɔwɪ ní. Tsúfɛ́ mlɪtɔfwí mlɪ nwɛ pʋ́
mlɪ nlɛpɛ ɔma wankláán, táme atɔ́á mlɪlapʋ́ owi
mʋa ɔnsɪpɛ swíí ahá sʋ́ʋ́n bʋ mʋ́tʋ́. 26 Farisifɔ ansibi
abwiepʋ́, mlɪgyankpa fwɪ nwɛ mʋa nlɛpɛ ámʋtɔ, mʋ́
ɔma ɛ́ bɛ́tɪn.

* 23:13-14 Mʋ́tʋ́ yée 14 bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Mlɪ Farisifɔ pʋ́ Mose mbla asunápʋ́, apinabwɛbí abwɛpʋ́, mlɪgyɔwɪ ní. Mlɪtɛlíí ahátɔ bʋ́ mpáí tíntíintín, táme mlɪtɔswíí asʋrapʋ amʋ́ wóyí pʋ́ amʋ́ atɔ́ fɛ́ɛ́ ɛ́. Ínɪ sʋ Bulu ɔbɛ́bɪtí mlɪ ɪsʋ dʋn aha tráhɛ.

27 “Mlı Farisifɔ pó Mose mbla asunápó, apinabwɛbí
abwɛpó, mlıgyɔwı nı́. Mlılabwɛ́ fɛ́ ntsán ání bakpá
mó afá futútúútú, mó ıwı lawá akílɛ. Táme mótɔ́ mó
á, afúli awú pó atɔ plɔ́hé sɔ́ɔn bɔ́ mó. 28 Alı kén mlıgyí
nı́. Ahá bʊtɛkı mlı ání mlıgyí yilé abwɛpó. Táme mlı
klʊntɔ mó á, apinabwɛbíbwɛ mʊ́a lalahɛbwɛ sɔ́ɔn bɔ́
mó.

Bulu lsʊbıtí
(Luka 11:47-51)

29-30 “Mlı Farisifɔ pó Mose mbla asunápó, apin-
abwɛbí abwɛpó, mlıgyɔwı nı́. Tsúfɛ́ mlıtɔpwɛ́ Bulu
ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́ pó yilé abwɛpó ámʊ́ʊ́ betsiá ámʊ ntsán,
lá mó ıwı wankláán, blí mlıaa, ‘Nı́ anılétsiá anı
anáin brésʊ́ asa bɔmɔ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́ anfı á, tɛkı
anımówa ıbı mʊ́tɔ́.’ 31 Mlı asʊn blíhé anfı désuná
ání mlıgyí Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́ amɔpʊ́ ámʊ abí-aná
nı́. 32 Mlıwuna yɔ mʊ́sʊ́, amlımɔ mlı anáin bwɛhé
ámʊ ɔnɔ́. 33 Awɔ, abɛ abí-aná! Mlétalí srí sí ıpón
ámʊ́ʊ́ Bulu ɔbéha mlı, kpá mlı wá ısʊbıtí ogyá ámʊ́ʊ́
ıtamadunto ámʊ? 34 Mʊ́ sʊ ndɛ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́,
anyansapʊ pó Mose mbla asunápʊ́ wa sísí mlı.
Táme mlɔ́mɔ akʊ, dá amʊ́tɔ́ akʊ mántá oyikpalíhesʊ.
Mlɔ́nwɛn amʊ́tɔ́ akʊ mplı mlı ofíakpa, dínká akʊsʊ
tsú awúlusʊ yɔ́ awúlusʊ. 35 Ínı sʊ yilé abwɛpʊ́ ámʊ́ʊ́
mlıa mlı anáin mlılamɔ́ tsú Habelsʊ bɔfʊn Sakaria,
ogyi Barakia mʊ bi ámʊ́ʊ́ mlılɔ́mɔ Bulu ɔtswɛ́kpa obu
mʊ́a afɔdıɛ-asubwi amʊ nsınɛ́ ámʊ fɛ́ɛ́ obugya béba
mlısʊ. 36 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Ínı aná fɛ́ɛ́ sʊ Bulu
ısʊbıtí béba mlı ndɛmba-abí ánfısʊ nı́.

Yerusalemfɔ lwı Ɔdwɛ
(Luka 13:34-35)

37 “Ɔ́o Yerusalemfɔ, Yerusalemfɔ! Mlıtɔ́mɔ́ Bulu
ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́, dá abí ání Bulu lawá sísí mlı abwi mó
nı́. Ntekleá nóbun mlı abísʊ́ brégyíbré, fɛ́ alıá batɛ
tobun mʊ abísʊ́, táme mlıtamahá mí ɔkpa. 38 Mlıkı,
Bulu obési mlı ɔtswɛ́kpa tswı mlı, ıbédı kpan. 39 Tsúfɛ́
ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, mlımɛ́ɛtrá wun mı ɛkɛkɛɛkɛ,
yɔ́fʊn ɛkɛá mléblí mlıaa, ‘Bulu oyúla ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔbá
mʊ ıdátɔ́.’ ámʊ.”

24

*Bulu Ɔtswɛ́*kpa Amʊ Bwie
(Marko 13:1-2; Luka 21:5-6)

1 Brɛ́á Yesu lédalı Bulu ɔtswɛ́kpa ınʊ ɔyɔ́ á, mʊ
akasípʊ́ amʊ bɛnatí yɔ́tʊ mʊ, súná mʊ ɔtswɛ́kpa ınʊ
mbu ámʊ. 2 Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlılawun mbu
akpɔnkpɔɔnkpɔntı ánfı fɛ́ɛ́? Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa.
Bóbwie mʊ́ fɛ́ɛ́ bun. Ibwi kʊlɛ kʊ́ráá méesian dınká
mʊ́ básʊ́.”

*lwı*ɔsın Mʊ́a lkplán
(Marko 13:3-13; Luka 21:7-19)

3 Brɛ́á Yesu tsie Nfɔ-nyíbʊ ámʊsʊ, ɔdɛ Bulu
ɔtswɛ́kpa amʊ kíı a, mʊ akasípʊ́ amʊ nkʊlɛ bɛfıtɛ́ mʊ
bɛɛ, “Bla anı, brɛ́ mɔmʊtɔ ínı fɛ́ɛ́ béba? Osúna mɔmʊ
ɛ́ ɔbéba, ibósuná ání fʊ́ bábı pʊ́ ɔyí ɔnɔ́mɔ́kɛ́ lafʊn?”
4 Inʊ Yesu lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlıkı wankláán, mɛ́nı
ɔhaa mɛ́ɛmlɛ́ mlı. 5 Tsúfɛ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔ́pʊ mí
dá ba bɛɛ, amʊ́gyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ
ofúli amʊ) nı. Bɛ́mlɛ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔ́fwı ɔkpa. 6 Nı́
mlonúá ısá ladá mantáa mlı ntɛ́ɛ ɔtınɛkʊ á, opúni
mátsií mlı. Tsúfɛ́ lehián ání ínı aná fɛ́ɛ́ béba, táme
imedésuná ání ɔyí ɔnɔ́mɔ́kɛ́ ámʊ lafʊn. 7 Tsúfɛ́ ɔmá
bɔ́kɔ aba. Awíe bɔ́kʊsʊ́ lıí abasʊ. Akón béba, ɔsʊlʊ́ʊ
bɛ́kpınkí ntíné-ntíné. 8 Ínı fɛ́ɛ́ igyi fɛ́ ıwıɔsın ání ɔtsı
towun brɛ́á ıkwíı dɛ mʊ dwiín.

9 “Alı brɛ́ ámʊtɔ á, mí sʊ ɔmá-ɔmá bólu mlı.
Bɛ́dınká mlısʊ, pʊ́ mlı há bɔ́wa mlı amʊmʊyɔ, mʊ́
mlı. 10 Mlıtɔ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɛ́dıda hógyitɔ. Bólu
aba, lɛ́ aba há. 11 Afunu awapʊ́ béblí bɛɛ, Bulu ɔnɔ́sʊ́
atɔ́ípʊ́ bʊgyi tsɔtsɔɔtsɔ béba bɛmlɛ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ, há
amʊ́ bɔ́fwı ɔkpa. 12 Lalahɛbwɛ bómoní. Mʊ́ sʊ ahá
tsɔtsɔɔtsɔ bʊmɛ́ɛtrá dwɛ aba. 13 Táme ɔhá ání ɔlɛtalí
líí kínkíínkín yɔ́fʊn ɔyí ɔnɔ́mɔ́kɛ́ á, Bulu ɔbóhɔ mʊ
nkpa. 14 Mʊ́ óó á, ahá bɛ́da Bulu iwíegyí ámʊ ıwı asʊn
wankláán ánfı ɔkan ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́, mɛ́nı ahá fɛ́ɛ́ bónu mʊ́,
asa ɔyí ıbómɔ ɔnɔ́.

*lwı*ɔsın Wúunbı
(Marko 13:14-23; Luka 21:20-24)

15 “Nı́ mlowun akisítɔá itobwíé ɔmá, ıda
Ɔwankíkpá ınʊ, ıdɛ Bulu ɔtswɛ́kpa ınʊ kpɔí, fɛ́ alıá
Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔ́ípʊ́ Daniel léblí tswı a, —Aklápʊ,
mlınu mʊ́ ası!— 16 mʊ́mʊ́ ahá ání bʊbʊ Yudea ɔmátɔ́
bʊsríı yɔ abʊsʊ. 17 Ɔhá ání ɔdın obusʊ mákplı ɔbɛ́ɛ,
moyótsu tɔtɔ obuto. 18 Ɔhá ání ɔbʊ ndɔtɔ ɛ́ ɔmáyinkí
ba wóyítɔ́ botsu mʊ tati. 19 Amenyapʊ́ pó abí-ayín
ání bʊpia abi bɔbwɛ alı brɛ́ ámʊtɔ, bʊgyɔ́wı nı́.
20 Mlıkokoli Bulu mlıaa, mlı ɔsríḱɛ amʊ ımábwɛ
nyankpʊ mʊ́a atsalıbí ntɛ́ɛ ɔkpónʊ́ ɔdaké. 21 Tsúfɛ́
tsú ɔyí asıtsuábı a, asʊn wunhɛ ání ıbéba alı brɛ́
ámʊtɔ odu kʊkʊ mɔ́kʊ́ba kı. Mʊ́ odu kʊkʊ ɛ́ mɛ́ɛtrá
ba ɛkɛkɛɛkɛ. 22 Nı́ Bulu mɛ́dınkí nkɛ ámʊsʊ á, tɛkı
ɔhaa méesian ɔyítɔ́. Táme ahá ámʊ́ʊ́ alalé pʊ́bwɛ́
mʊ klɛ amʊ sʊ aladínkí nkɛ ámʊsʊ.

23 “Alı brɛ́ ámʊtɔ á, nı́ ɔkʊ lébláa fʊ ɔbɛ́ɛ, ‘Kı, Kristo,
(ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli amʊ) bʊ nfı ntɛ́ɛ
nána’ á, máhogyi. 24 Tsúfɛ́ ahá ání bɛɛ amʊ́gyí Kristo
amʊ pʊ́ ahá ání bɔ́wa afunu bɛɛ, Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́
bʊgyi tsɔtsɔɔtsɔ béba ɔyítɔ́. Bɔ́bwɛ ofúla pʊ́ osúna
akpɔnkpɔntı pʊ́mlɛ́ ahá. Nı́ bɛ́talí kʊ́ráá á, bɛ́mlɛ́ ahá
ámʊ́ʊ́ Bulu lalé ámʊ ɛ́. 25 Mlınu, ndɛ mlı ɔlá da yáí asa
ıba.

26 “Nı́ ɔkʊ ɔbláa mlı ɔbɛ́ɛ, ‘Kı, Kristo amʊ laba
ɔbʊ dimbísʊ́’ a, mlımádalı yɛ́kı. Alı kén nı́ bɛblí
bɛɛ, ‘Ɔbʊ obutótɔ́’ ɛ́ mlımáhogyi nı. 27 Tsúfɛ́ mí,
Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfı ɔbákɛ ıbɔ́bwɛ fɛ́ alı ámʊ́ʊ́
nyankpʊ tɔfwí ıbı, bʊtowun mʊ́ tsú owí ɔdalıkpa
yɛ́dalı owí ɔkplíwíékpá amʊ.

28 “Ɔtínɛ́á ıtɔ wuhɛ́ da a, ınʊ́ alása bʊtefia.

*Nyankp*ʊsa-Mʊ-Bi Ámʊ lbábı
(Marko 13:24-27; Luka 21:25-28)

29 “Iwıɔsın wúun amʊ ɔma a, owí ɔbéta, ɔtsra
ɛ́ ɔmɛ́ɛtrá fɛí. Ntsrakpabi bɛ́kpa tsú ɔsʊ́sʊ́ bɛda.
Nwʊlʊ́táa mʊ́a mʊ́tɔ́ atɔ́ fɛ́ɛ́ bɛ́kpınkí. 30 Mʊ́ ɔma a,
mlʊ́wun mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfı ıbá ıwı osúna
ɔsʊ́sʊ́. Ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ bósu. Ɔhagyíɔha obʊ́wun ání
mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfı napʊ́ túmi mʊ́a num-
nyam kpɔnkpɔntı mbʊ nwʊlʊ́táatɔ tsú ɔsʊ́sʊ́ nɛbá.
31 Inʊ á, ɔkpɛ kʊ ıbɛ́lın kʊ́klʊ́kʊ́ʊ́, Bulu ɔbʊ́wa mʊ
abɔpʊ bɛ́yɛkpa mʊ ahá ámʊ́ʊ́ alalé ámʊ tsú ɔyí
afʊnka ana ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́.

Ɔyí Ɔnɔ́mɔ lwı Osúna
(Marko 13:28-31; Luka 21:29-33)

32 “Mlıpʊkı pɔntɔ oyí. Nı́ mʊ́ abámbi dɛpɔí, ıdɛ atɛ
pɔpwɛ lɛ á, mlıtɛbí ání awikpan brɛ́ lafʊn. 33 Alı kén,
nı́ mlowun ání ntobí ánfı fɛ́ɛ́ ıdɛ mʊ́tɔ́ bá a, mlébı ání
mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfı ıbábı lafʊn ta nı́. Nawíé

wóyí ámʋ ɔnɔ́ tá. 34 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ,
ndɛmba-abí ánfı fɛ́ɛ́ bʋmóowu tá asa ínı fɛ́ɛ́ béba
mʋ́tɔ́. 35 Ɔsʋ́ mʋ́a ası fɛ́ɛ́ bʋ́tsʋn, táme mí asʋn blíhé
mɔ́ɔtsʋn ɛkɛkɛɛkɛ.

Nyankpʋsa-Mʋ-Bi Ámʋ Ɔbákɛ
(Marko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

36 “Ɔhaa méyín ɛkɛ ntɛ́ɛ bréá ntobí ánfı fɛ́ɛ́ ıbéba.
Bulu-abɔpʋ bʋmeyín. Bulu mʋ Bi ámʋ ɛ́ méyín, nkɛ́tı
anı Sí ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ nkʋlɛ pɛ́ yin. 37 Alı ámʋ́ʋ́
ilegyi Noa brésʋ́ amʋ a, alí ibégyi mí, Nyankpʋsa-
Mʋ-Bi ánfı ɛ́ ıbábı nı. 38 Tsʋ́fɛ́ asa ntsubʋlábí amʋ
lɔfʋn a, ahá betsiá bʋ́dɛ atɔ́ gyí, bʋdɛ ntá núu, bʋdɛ
aká tsiá, bʋdɛ atsı kítá há akʋ́lu alı yɔ́fʋn ɛkɛá
Noa lówie mʋ dáka kpɔnkpɔɔnkpɔntı ámʋtɔ. 39 Ɔhaa
mɛ́bı tɔ́á ıdɛ mʋ́sʋ́ yɔ, kpɛ́fʋn bréá ntsu ámʋ lɔbʋlá
sʋ́rá amʋ́ fɛ́ɛ́ nátí. Alı kén bʋmɛ́ɛbı mí, Nyankpʋsa-
Mʋ-Bi ánfı ıbábı nı. 40 Alı bré ámʋtɔ á, ní ayin abanyʋ́
bʋlıí ndɔ kʋlɛtɔ bʋdɛ agyʋ́má yɔ á, Bulu obʋ́tsu ɔkʋlɛ
sí ɔkʋlɛ. 41 Ní atsı abanyʋ́ bʋdɛ nfʋ́ʋ́ kwɛ á, Bulu
obʋ́tsu ɔkʋlɛ sí ɔkʋlɛ.

42 “Mlıdınka ansí ıwısʋ, tsʋ́fɛ́ mlıméyín ɛkɛá mlı
Wíe ɔbéba. 43 Táme mlınu asʋn ánfı. Ní wóyí mʋ
wie yin onyé bréá owikplu ɔbéba mʋ wóyítɔ́ a, tɛkı
ologyo mʋ wóyí, owikplu móbwie wíé, wí mʋ atɔ́.
44 Mʋ́ sʋ mlı ɛ́ mlıgyo, tsʋ́fɛ́ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi
ánfı néba bréá mlı ansí mɛdín mísʋ́.

Osʋ́mpʋ́ Wankláán Pʋ́ Ɔlaláhɛ
(Luka 12:41-48)

45 “Ma mɛɛ gyí osʋ́mpʋ́á ɔlɛtın ansí, ɔbʋ ɔnɔkwalı?
Mʋ ıbıtɔ mʋ wie tɔpʋ́ mʋ aba atráhɛ wá, ɔbɛ́ɛ ɔhá
amʋ́ atogyihɛ dınka bréʋ́. 46 Ansí bégyi osʋ́mpʋ́
amʋ, ní mʋ wie amʋ ɔbá bowun ání lélé ɔdɛ mʋ́ bwɛ.
47 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Mʋ wie amʋ ɔbɔ́pʋ mʋ atɔ́
fɛ́ɛ́ wá mʋ ıbıtɔ. 48 Táme ní osʋ́mpʋ́ laláhɛ ogyi, ɔleblí
wá nwuntɔ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí wíe mɛ́ɛba séi.’ 49 Ínı sʋ olefi
ası ɔdɛ mʋ aba asʋ́mpʋ́ da, mʋa ntá abʋpʋ́ bʋdɛ atɔ́
gyí si amʋ́, bʋdɛ ntá núu bʋ á, 50 mʋ wie amʋ ɔbéba
bófwie mʋtɔ ɛkɛá ɔmɛdín ansí. 51 Mʋ wie amʋ ɔbɛ́hıɛ
títı mʋtɔ, trá bıtí mʋa apinabwɛbífɔ ámʋ asʋ kɛ́kɛ́ɛ.
Inʋ́ isʋ́ mʋ́a kpisíi bʋ nı.

25

Mbitebí Dʋ́ Akʋ Iwı Yébi

1 “Bulu iwíegyí ámʋ ıbɔ́bwɛ fɛ́ mbitebí dʋ́ akʋá
botsu amʋ́ nkandíɛ dálı beyéfia ɔká pɔpwɛ otsi-
ápʋ ɔkʋ. 2 Amʋ́tɔ́ abanʋ́ bemimláa, abanʋ́ ɛ́ bɛtın
ansí. 3 Aha mimláhɛ amʋ botsu amʋ́ nkandíɛ, táme
bʋmotsu nfɔ kʋkʋ kítá. 4 Táme atıansıpʋ amʋ botsu
nfɔ wá atɔ́tɔ́ kítá. 5 Ɔká otsiápʋ amʋ mɔ́kɔsí ba. Mʋ́
sʋ mbitebí ámʋ fɛ́ɛ́ bɔgyɔsí, tsʋn mʋ́tɔ́ dídı.

6 “Ɔyí-nsınɛ́ á, ɔkʋ lɔ́sʋrá okitikíti ɔbɛ́ɛ, ‘Anı pı, ɔká
otsiápʋ amʋ ɔbá o! Mlıdalı yefia mʋ!’ 7 Inʋ mbitebí
ámʋ fɛ́ɛ́ bɔkʋsʋ́ nywɛ́ amʋ́ nkandíɛ. 8 Aha mim-
láhɛ amʋ bɛbláa atıansıpʋ amʋ bɛɛ, ‘Anı nkandíɛ
dedúun. Mʋ́ sʋ mlıha anı nfɔ kpalobí awa anı klɛ́tɔ.’
9 Mʋ́ʋ́ atıansıpʋ amʋ bɛbláa amʋ́ bɛɛ, ‘Ó-o, ımɔtsɔ́.
Imɔ́ɔfʋn anıa mlınyɔ. Mlıyɔ afɛpʋ́ wá, amlıyɔhɔ mlı
klɛ́.’ 10 Bréá aha mimláhɛ amʋ bɔpʋ ɔkpa bɔyʋ́ á,
ɔká otsiápʋ amʋ léba. Amʋ́ ámʋ́ʋ́ bɛda ıwısʋ ámʋ
bobuo ɔká otsiápʋ amʋ wíé ɔká otsiákpá ınʋ, oyin
ámʋ asʋ́mpʋ́ befin obu ámʋ.

11 “Mʋ́ ɔma a, mbitebí atráhɛ amʋ ɛ́ bɛba bɛlıí klʋn
ɔma, blí bɛɛ, ‘Anı sí, finki ha anı awie.’ 12 Táme ɔká
otsiápʋ amʋ léblάa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa,
mmeyín mlı ɔkpagyíɔkpasʋ.’ ”

13 Yesu lɔ́mɔ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ínı sʋ mlıda ıwısʋ, tsʋ́fɛ́
mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfı néba bréá mlı ansí mɛdín
mísʋ́.

Asʋ́mpʋ́ Abasá lwı Yébi
(Luka 19:11-27)

14 “Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ámʋ ıbábı bɔ́bwɛ fɛ́ ɔkʋá ɔdɛ
ɔkpa tu, ɔlɛtı mʋ asʋ́mpʋ́, ye mʋ atɔ́ há amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
bʋkíı mʋ́sʋ́ yaı mʋ. 15 Ɔlɔpʋ sika pɛpɛ akɛntɛ anu há
ɔkʋlɛ, pʋ́ akɛntɛ anyɔ há onyɔɔsı, ɔlɔpʋ kɛntɛ kʋlɛ
ɛ́ há ɔsaası. Ɔlɛha okugyíɔkʋ mʋ ɔwʋnlín ɔnɔ́ asa
ɔlɛnatí. 16 Osʋ́mpʋ́ ámʋ́ʋ́ olenya akɛntɛ anu ámʋ lɔ́wa
ɔsa pʋ́ kɔ́ba amʋ fi ibíágyí ası. Mʋ́ sʋ ımɔwa ɔpá
kʋkʋ, olenya akɛntɛ anu dínká mʋ́sʋ́. 17 Onyɔɔsı amʋ
ɛ́ lédamlí ıbı mʋ sika pɛpɛ akɛntɛ anyɔ ámʋsʋ alı kén.
Mʋ́ sʋ olenya akɛntɛ anyɔ dínká mʋ́sʋ́. 18 Táme ɔsaası
amʋ́ʋ́ olenya kɛntɛ kʋlɛ amʋ mʋ́ lóyókwi ɔbɔ́, pʋ́ mʋ
wie sika pɛpɛ amʋ ŋáín mʋ́tɔ́.

19 “Ilɔwa ɔpá asa amʋ́ wíe amʋ lótsu mʋ ɔkpa
ámʋ ba, ɔlɛtı amʋ́ ɔbɛ́ɛ, mʋa amónyɔ bʋ́bu akʋ́nta.
20 Osʋ́mpʋ́ ámʋ́ʋ́ olenya sika pɛpɛ akɛntɛ anu ámʋ
lʋ́tsu mʋ́a mʋ́sʋ́ ɔdínka akɛntɛ anu ámʋ ba mʋ wie,
bɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí wíé, fɛha mí sika pɛpɛ akɛntɛ
anu. Mí ɛ́ nanyá akɛntɛ anu dínká mʋ́sʋ́. Mʋ́ ní.’
21 Mʋ wie amʋ lɛ́da mʋ ıpán, blí ɔbɛ́ɛ, ‘Fabwɛ́ atɔ́.
Osʋ́mpʋ́ wankláán fʋ́gyi. Ínıá fawá ɔnɔkwalı atɔ́
túkúrííbi ánfıtɔ sʋ á, nɔ́pʋ fʋ́ yáí mí atɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ
ɔnɔ́. Ba afʋbetsiá mí wá, anya ansigyí.’

22 “Osʋ́mpʋ́ onyɔɔsı amʋ́ʋ́ olenya sika pɛpɛ akɛntɛ
anyɔ ámʋ ɛ́ lébláa mʋ wie ɔbɛ́ɛ, ‘Mí wíé, sika pɛpɛ
akɛntɛ anyɔ fɛha mí. Mí ɛ́ nanyá anyɔ dínká mʋ́sʋ́.
Mʋ́ ní.’ 23 Mʋ wie amʋ lɛ́da mʋ ıpán, blí ɔbɛ́ɛ, ‘Fabwɛ́
atɔ́. Osʋ́mpʋ́ ɔnɔkwalıpʋ fʋgyi. Ínıá fawá ɔnɔkwalı
atɔ́ túkúrííbi ánfıtɔ sʋ á, nɔ́pʋ fʋ́ yáí mí atɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ
ɔnɔ́. Ba afʋbetsiá mí wá, anya ansigyí.’

24 “Mʋ́ʋ́ osʋ́mpʋ́ amʋ́ʋ́ olenya sika pɛpɛ kɛntɛ kʋlɛ
amʋ ɛ́ lébɛbláa mʋ wie ɔbɛ́ɛ, ‘Mí wíé, nyin ání fʋ́ asʋ́n
bʋ ɔnlın. Fʋtɔkpʋ́tí atɔ́ ɔtínɛ́á fʋmodu; fʋtɛkpá atɔ́-
abí ɔtínɛ́á fʋmɛfıtá. 25 Mʋ́ sʋ nenya ifʋ́ pʋ́ fʋ́ sika pɛpɛ
amʋ ŋáín ɔbɔ́tɔ́. Mʋ́ ní, hɔ fʋ́ atɔ́.’

26 “Inʋ mʋ wie amʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Osʋ́mpʋ́
laláhɛ, ɔwʋlıyɔpʋ́ fʋ́gyi. Fʋyin ání ntɔkpʋ́tí atɔ́
ɔtínɛ́á mmodu, ntɛkpá atɔ́-abí ɔtínɛ́á mmɛfıtá atɔ́.
27 Ínıá fʋyin mʋ́ alı á, tɛkı fɔpʋ yʋ́tswı sika ɔyaíkpá.
Ínıá naba a, tɛkı nʋ́yɔhɔ mʋ́a mʋ́sʋ́ abí.’ 28 Mʋ́ʋ́ oyin
ámʋ léblάa mʋ asʋ́mpʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Mlıswıı mʋ sika
pɛpɛ kɛntɛ kʋlɛ amʋ ha ɔmʋamʋ́ʋ́ alanyá akɛntɛ idʋ́
ámʋ. 29 Tsʋ́fɛ́ ɔhá ání ɔbʋ tsɔtsɔ á, bɛtrá pʋ ıkʋ tsía
mʋ́tɔ́ há mʋ, obénya tsɔtsɔɔtsɔ. Táme ɔhá ání ɔma
á, bɔ́swıí mʋ kpalobíbiá ɔbʋ, 30 amlıtswı osʋ́mpʋ́ anfí
ɔma labi ánfı wa oklúntɔ. Inʋ́ isʋ́ mʋ́a kpisíi bʋ nı.’

Asʋ́ngyí

31 “Ní mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfı nɛbá mí iwíe
ogyíkpá, Bulu-abɔpʋ fɛ́ɛ́ bʋbuo mı á, nétsiá mí ɔsʋ́sʋ́
numnyam owíe obíásʋ́. 32 Békpa ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ befia
mí ansítɔ́. Inʋ nʋ́tɔsí amʋ́tɔ́, fɛ́ aláá mbwı ɔkpapʋ́
tɔtɔ́sí akʋ́fa lɛ́ akpalátɔ. 33 Fʋ́wun nahá akʋ́fa amʋ
balíí mí gyɔpısʋ, akpaláa amʋ ɛ́ balíí mí bınasʋ. 34 Inʋ
mí ánfı ngyi Owíe anfı nébláa ahá ámʋ́ʋ́ bʋlıí mí
gyɔpısʋ ámʋ mbɛ́ɛ, ‘Mlı ahá ánfı mí Sí layʋ́lá ánfı
mlıba, amlıbetsiá iwíegyí ámʋ́ʋ́ ɔlɛlayáí há mlı tsʋ́
ɔyí asıtsʋábı ɔpá ámʋtɔ. 35 Tsʋ́fɛ́ akʋ́n lɛkıtá mí á,

mlıléha mí atɔ́ negyi. Ɔmɛwólı lɛkıtá mí, mlıléha mí
ntsu nonu. Nəbwɛ əfɔ́ɔ, mlılóhə mı əfɔ́ɔ. 36 Nɛnatí
yayá, mlıléha mí tati nɛdıdá. Nələ, mlılékı mı. Nɛdı
obu, mlılébá bɛkı mı.'
37 "Ànu yilé abwɛpʊ́ ámʊ bɛ́fıtɛ́ mí bɛɛ, 'Anı Wíé,
ɔmɛnkɛ anılówun ání akón dɛ fʊ́, anıléha fʊ́ atɔ́
fegyi? Ɔmɛwólı dɛ fʊ́, anıléha fʊ́ ntsu fonu? 38 Fəbwɛ
əfɔ́ɔ, anılóhə fʊ əfɔ́ɔ? Ɔmɛnkɛ fɛnatí yayá, anıléha
fʊ́ tati fɛdıdá? 39 Ɔmɛnkɛ fələ, ntɛ́ɛ fɛdı obu, anılébá
bɛkı fʊ?'
40 "Ànu mí ánfı ngyi Owíe ánfı nébláa amʊ́ mbɛ́ɛ,
'Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Tógyítɔ́á mlılóbwɛ há mí
apíó ánfı ahá bʊtamabú amʊ́ wá ahátə ánfıtə ɔkʊ á,
mí mlılóbwɛ mʊ́ há á.'
41 "Ànu nébláa ahá ámʊ́ʊ́ bʊlıí mí bınasʊ ámʊ é
mbɛ́ɛ, 'Mlıkpʊkpɛ tɛı nfı. Bulu lalwíí mlı. Mlıyɔ
ogyá ámʊ́ʊ́ ıtamadun, Bulu lélayáí há Ɔbʊnsám mʊ́a
mʊ abɔpʊ amʊtə. 42 Tsúfɛ́ akón lɛkıtá mí, mlıméha
mí atogyihɛ. Ɔmɛwólı lɛkıtá mí, mlıméha mí ntsu
annu. 43 Nəbwɛ əfɔ́ɔ, mlımóhə mı əfɔ́ɔ. Nɛnatí yayá,
mlıméha mí tati andıda. Nələ, nɛdı obu; mlımékı
mı.'
44 "Ànu amʊ́ é bɛ́fıtɛ́ mí bɛɛ, 'Anı Wíé, ɔmɛnkɛ
anılówun ání akón dɛ fʊ́, ɔmɛwólı dɛ fʊ́, fʊgyi əfɔ́ɔ,
fʊna yayá, fʊdɛlə ntɛ́ɛ fʊda obu; anımébɛkı fʊ?' 45 Ànu
mí ánfı ngyi Owíe anfı nébláa amʊ́ mbɛ́ɛ, 'Ɔnɔkwalı
ndɛ mlı bláa. Alı ámʊ́ʊ́ mlımɔ́bwɛ mʊ́ há mí apíó
ánfı ahá bʊtamabú amʊ́ wá ahátə ánfıtə ɔkʊ á, mí
mlımɔ́bwɛ há á.' 46 Bulu əbéha amʊ́ bóyə ıwıəsın ání
ıtamatátɔ́, támɛ yilé abwɛpʊ́ ámʊ mʊ́ bénya nkpa ání
ıtamatá."

26

Bɛkıklíı Yesu Nwunsʊ
(Marko 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohane 11:45-53)

1 Bréá Yesu lósuná atɔ́ ánfı fɛ́ɛ́ tá á, ɔlɛbláa mʊ
akasípʊ́ amʊ əbéɛ, 2 "Mlıyin ání ılasí nkenyó bégyi
Israelfəsʊ Katsʊn Nkɛ. Nkɛ ámʊtə á, ɔkʊ əbópʊ mí,
Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfı wá mí alupʊ́ ıbıtə, béda mí
mántá oyikpalíhɛsʊ."
3-4 Alı brɛ́ ámʊtə á, Yudafə Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn
pʊ́ amʊ́ ahandɛ befia igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn Kaiafa wóy-
ítɔ́, kítá agywun ɔkpa ání kítá Yesu
ŋáintə, mʊ́ mʊ. 5 Támɛ bɛblí bɛɛ bʊmɔ́əbwɛ mʊ́ nkɛ
ámʊtə, mɛ́nı kpokiti mɛ́ɛda ɔmá ámʊtə.

Ofobí Fánfáánfán Pʊwólí Yesu
(Marko 14:3-9; Yohane 12:1-8)

6 Bréá Yesu bʊ Betania wúlutə, Simon ɔkʊá alaló
ılə pɛpɛ kı wóyítɔ́ ɔdɛ atɔ́ gyí a, 7 ətsı ɔkʊ léba mʊ wá.
Ɔdɛ prɛntʊa wankláán kʊá ofobí fánfán ání ıbʊ bíá
bə mʊ́, ɔlɛtsɛí ofobí ámʊ wólí Yesu nwuntə. 8 Yesu
akasípʊ́ amʊ benya əbló bréá bowun ínı. Mʊ́ sʊ
bɛfıtɛ́ bɛɛ, "Ntogyi sʊ́ ətsı ánfı layíntá ofobí fánfán
ánfı? 9 Abétalí fɛ́ mʊ́ ibíá kpékplé, pʊ́ kóba amʊ há
ahiánfə."
10 Yesu lébı ání əbló lakítá amʊ́. Mʊ́ sʊ ɔlɛbláa amʊ́
əbéɛ, "Ntogyi sʊ́ mlıdɛ mʊ háan? Ìtə yilé alabwɛ há
mí. 11 Ahiánfə bétsiá mlıtə ekekegyíɛkɛ, támɛ mí mʊ́
mméetsiá mlı wá yɔ́. 12 Alatsɛ́í ofobí fánfán ánfı wólí
mí, pʊ́lá mí ɔyulʊ́ʊ yáí há mí opulákɛ́. 13 Ɔnɔkwalı
ndɛ mlı bláa. Ɔyítɔ́ ɔtínɛgyíɔtínɛ́á béda Bulu asʊn
wankláán ámʊ ɔkan a, béblí tɔ́ ánfı ɔtsı ánfı labwɛ́
ánfı pʊ́káín mʊsʊ."

Yuda Iskariot Lótsulá Ání Ɔbélɛ Yesu Há
(Marko 14:10; Luka 22:3-6)

14 Mʊ́ ɔma a, mʊ akasípʊ́ dúanyə ámʊtə ɔkʊá bʊtɛtí
mʊ Yuda Iskariot lóyə Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn amʊ
wá. 15 Ɔlɛyɛ́fıtɛ́ amʊ́ əbéɛ, "Ní nɛlɛ́ Yesu há mlı á,
ntə mlɛ́ha mí?" Mʊ́ sʊ bɛkla sika futútú adʊasa (30)
wá mʊ ıbıtə. 16 Tsú bré ámʊtə əlɔwa ɔkpa dunká ání
əbótsʊn mʊ́sʊ́ lɛ́ Yesu há amʊ́.

Katsʊn Atogyihɛ Gyí
(Marko 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Yohane 13:21-30)

17 Israelfə Bodobodo Mátúhɛ́Nkɛ ámʊtə ɛkɛ
gyankpapʊ a, akasípʊ́ amʊ bɛba Yesu wá bɛfıtɛ́
mʊ bɛɛ, "Anı Wíé, obu məmʊtə ayɛla ha fʊ, afʊgyi
Israelfəsʊ Katsʊn Nkɛ atogyihɛ amʊ?"
18 Yesu lébláa amʊ́ əbéɛ, "Mlıyə asímasi wá wúlutə,
amlıyɛbláa mʊ mlıaa, 'Osunápʊ́ amʊ əbéɛ, mí bré
lafʊn. Ínı sʊ mía mí akasípʊ́ abá begyi Israelfəsʊ
Katsʊn Nkɛ ámʊ fʊ́ wóyítɔ́.' "
19 Mʊ́ sʊ akasípʊ́ amʊ bəyóbwɛ alı ámʊ́ʊ́ Yesu lébláa
amʊ́ ámʊ pɛ́pɛ́ɛ́pɛ́. Bɛla obu ámʊtə, bwɛ́ Katsʊn
Nkɛtə atogyihɛ amʊ yáí ınʊ.
20 Bréá nsaıntə deklúun a, Yesu mʊa mʊ akasípʊ́
bɛba betsiá əpónʊ́ ámʊ ası. 21 Atɔ́ ámʊ ogyíkpá a,
Yesu lébláa amʊ́ əbéɛ, "Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa, mlıtə
ɔkʊlɛ əbélɛ mí há."
22 Asón ánfı léhıɛ han akasípʊ́ amʊ. Mʊ́ sʊ befi ası
bʊdɛ mʊ fıtɛ́ kʊlɛkʊlɛ bɛɛ, "Mí Wíé, mí ní lóó?"
23 Yesu lébláa amʊ́ əbéɛ, "Ɔhá ámʊ́ʊ́ mía mʊnyə
anıdɛ́ ıbı wa ɔlɛpɛ ɔkʊlɛtə ámʊ əbélɛ mí há. 24 Mí,
Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfı nówu fɛ́ aliá bəwanlín tswíı,
támɛ əhá ámʊ́ʊ́ əbélɛ mí há ámʊ əgyówı ní. Ní
bʊmetepí kwíí mʊ kʊ́ráá á, tɛkı ıbʊ alɛ́ há mʊ."
25 Yuda Iskariot amʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ mʊ há ámʊ é léfıtɛ́ mʊ
əbéɛ, "Osunápʊ́, mí ní lóó?" Mʊ́ʊ́ Yesu lébláa mʊ
əbéɛ, "Ee, fablí."

Yesu Ntʊ́pwɛ Atogyihɛ Tráhɛ
(Marko 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintofə 11:23-25)

26 Bréá bʊdɛ atɔ́ ámʊ gyí a, Yesu lélɛ bodobodo ipín,
ɔlɛda Bulu ıpán, bíábía mʊ́tɔ́ pʊ́há mʊ akasípʊ́ amʊ,
blí əbéɛ, "Mlıhə amlıgyi. Mí ɔyulʊ́ʊ nı."
27 Ànu olotsu ntá-ɛwɛ, ɔlɛda Bulu ıpán, pʊ́há amʊ́
əbéɛ, "Mlı fɛ́ɛ́ mlıhə amlınu. 28 Mí obugya nı. Mʊ́ Bulu
dépʊsí mʊ ntam* ání alaká há ahásʊ ní. Bétsɛí mʊ́
wólí ası, mɛ́nı obési ahá tsətsəətsə lakpan kíé amʊ́.
29 Ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, mmɛ́ɛtrá nu wáun-abí ntá ánfı
alu yɔ́fʊn ɛkɛá mía mlınyə abélanu mʊ́ pɔ́pwɛ mí Sí
iwíegyí ámʊtə."
30 Benya wá ılʊ dá Bulu ıpán tá alı, bɛnatí yɔ́ Nfə-
nyíbʊ ámʊsʊ.

Petro Ɔbɔ́swıí Ɔbɛ́ɛ Mʊmeyín Yesu
(Marko 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohane 13:36-38)

31 Bréá bowie Nfə-nyíbʊ ámʊsʊ á, Yesu lébláa
amʊ́ əbéɛ "Mlı fɛ́ɛ́ mléyinkí mí ɔma onyenı. Tsúfɛ́
bəwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtə bɛɛ, 'Néda akúfa
ɔkpapʊ́ ámʊ lédá, mʊ akúfa bédasáín.' " 32 Mʊ́ʊ́ ɔlɛtrá
blí əbéɛ, "Támɛ ní Bulu ɔkʊ́sʊa mı tsú afúlitə á, négya
mlı nkpá yɔ́ Galilea ɔmátə́. Ànu mlɔ́bətʊ mí ní."

* 26:28 Ntam pɔ́pwɛ bʊ nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtə.

33 Petro lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ní amʋ́ fɛ́ɛ beyinkí fʋ́ ɔma
kʋ́ráá á, mí mʋ́ mméeyinkí ɛkɛkɛɛkɛ.”
34 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔ̀kwalı ndɛ fʋ́ bláa.
Onyenı, asa batɛ ɔbɛ́lɛ ɔnɔ́ á, fɔ́swıí pʋ́ ıbı wá ogyá
tse sa fɛɛ fʋmeyín mí.”
35 Inʋ Petro lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ní lowu ígyi kʋ́ráá á,
mméekiná fʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ.” Alı kɛ́n akasípʋ́ atráhɛ amʋ
ɛ́ bɛblí ní.

Mpáıbɔ Getsemane
(Marko 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɔyɔ ɔtınɛkʋá bʋtɛtí ınʋ
Getsemane. Bréá bowie ınʋ á, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Mlıtsia nfı, nɔyɔ́ nkpá yɔ́bɔ mpáı.” 37 Ɔlɛkpa Sebe-
deo abi anyɔ, bʋgyi Yakobo mʋa mʋ pio Yohane pʋ́
Petro ya. Inʋ asʋ́n lɛhıɛ́ han mʋ, mʋ ansí lɛpɛ. 38 Mʋ́ʋ́
ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Asʋ́n ıhíɛ́ dɛ mí háan, ideklé ımɔ
mí. Mlıtsia nfı, mía mlınyɔ agyo.”
39 Inʋ ɔlɛnatí yɔ́ nkpá kpalobí, ɔlɛda akpawunu pʋ́
ansítɔ́ bun ɔsʋlʋ́tɔ, kʋ́kʋ́lı Bulu ɔbɛ́ɛ, “Mí Sí, ní ıbʋ́wa
alɛ́ á, ha ntá-ɛwɛ ánfı† ıtsʋn mısʋ. Táme megyí tʋ́á
ndeklé, mboʋ́n mʋ́á fʋdeklé ıbá mʋ́tɔ́.”
40 Mʋ́ʋ́ oleyinkí ba akasípʋ́ amʋ wá bowun ání
bʋdɛdıdı. Ínı sʋ ɔlɛfıtɛ́ Petro ɔbɛ́ɛ, “Mʋ́ sʋ mlımétalí
tsía, mía mlınyɔ agyo dɔnhwírı kʋlɛ kpán? 41 Mlıgyo
amlıkokoli Bulu, mɛ́nı mlımóowie ısɔ́kıtɔ, tsʋ́fɛ́ mlı
ɔŋɛ́ deklé, táme nyankpʋsa-oyí lɔpɔn.”
42 Yesu létrá yʋ́kʋ́kʋ́lı Bulu ɔbɛ́ɛ, “Mí Sí, ní ntá-
ɛwɛ ánfı mɔ́ɔtsʋn mısʋ, ıbwɛ́ alıágyíalía nónu mʋ́
á, mʋ́mʋ́ tʋ́á fʋdeklé ıbá mʋ́tɔ́.” 43 Ɔlɛtrá yinkí ba
bowun ání akasípʋ́ amʋ bʋtráa bʋdɛdıdı, tsʋ́fɛ́ dıdí
dɛ amʋ́ bʋ.
44 Mʋ́ sʋ ɔlɛnatí sí amʋ́, trá yʋ́kʋ́kʋ́lı Bulu otse
saası, blí asʋ́n ámʋ kɛ́n. 45 Oleyinkí ba akasípʋ́
amʋ wá, bɛfıtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlılatráa si mlıda mlıdɛ́
ɔkpʋ́nʋ́ da? Mlıkı, bré ámʋ lafʋn ání bʋ́pʋ mí,
Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfı wá lakpan abwɛpʋ́ ıbıtɔ.
46 Mlıkʋsʋ ayɔ. Mlıkı, ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔdɛ mí lɛ há ámʋ ná
á.”

*Yesu K*ıtá
(Marko 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohane 18:3-12)

47 Yesu ɔnɔ́ mesi asa akasípʋ́ dúanyɔ ámʋtɔ
ɔkʋlɛá bʋtɛtí mʋ Yuda lóbowie ınʋ. Ɔdɔm
kpɔnkpɔɔnkpɔntıá bʋdɛ ndayí pʋ́ nkpotí bʋbuo mʋ.
Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn pʋ́ Yudafɔ ahandɛ amʋ lɔ́wa
amʋ́. 48 Yuda amʋ́ʋ́ ɔbɛ́lɛ Yesu há ámʋ lébláa ɔdɔm
amʋ yáí ɔbɛ́ɛ, “Ɔhá ámʋ́ʋ́ nélatá pʋ́tá ámʋ gyí ɔhá
ámʋ nı. Mlıkıta mʋ.”
49 Ínı sʋ ɔlɛnatí laa yɛ́ha Yesu itsiá ɔbɛ́ɛ, “Osunápʋ́,
tsia ní!” Ɔlɛlatá mʋ pʋ́tá.
50 Mʋ́ʋ́ Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Agya, bwɛ tʋ́á
ɔbwɛkpá fɛba.”
Inʋ ahá ámʋ bɛnatí tʋ́ Yesu, kítá mʋ kínkíínkín.
51 Inʋ Yesu akasípʋ́ amʋtɔ ɔkʋlɛ lʋ́tswı mʋ ɔdayí, kpá
Bulu igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn osʋ́mbi ɔkʋ ısʋ lɛ́. 52 Mʋ́ʋ́
Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Yinkia fʋ́ ɔdayí wa mʋ́ ɔflɛtɔ.
Tsʋ́fɛ́ ɔhá ání ɔtɛnátí kítá ɔdayí á, ɔdayí ɔnɔ́ otesin.
53 Fʋmeyín fɛɛ nétalí kʋ́kʋ́lı mí Sí ɔbɛ́ha mʋ abɔpʋ
tsɔtsɔɔtsɔ akú dúanyɔ bɛ́ba bɔkɔ hɔ mı? 54 Táme ní
ıbá alı á, nkálı ıbʋ́bwɛ asa Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ
ıbɛ́ba mʋ́tɔ́?”

55 Inʋ Yesu léfıtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ogyo otswapʋ́ ngyi, sʋ́
mlılatsʋ́ nkpotí pʋ́ ndayí mlɛbá mí ɔkıtákpá? Ntsie
mlı wá Bulu ɔtswɛ́kpa ınʋ ekekegyíɛkɛ ndɛ mlı atʋ́
suná, mlımékıtá mí ɛkɛkɛɛkɛ. 56 Táme ínı fɛ́ɛ laba
mʋ́tʋ́, mɛ́nı Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ asʋ́n wanlínhɛ́ amʋ
ıbɛ́ba mʋ́tɔ́.”
Inʋ akasípʋ́ amʋ fɛ́ɛ bɛsrí sí mʋ.

*Yudaf*ɔ Ahandɛ Ansítʋ́ Lıí
(Marko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohane 18:13-14, 19-24)

57 Mʋ́ʋ́ Yesu akıtápʋ́ amʋ bɛkpa mʋ ya Bulu igyí
ɔhapʋ́ dɛhɛn Kaiafa. Inʋ́ mʋa Mose mbla asunápʋ́
pʋ́ Yudafɔ ahandɛ amʋ befia nı. 58 Táme Petro lépɛtí
obuo amʋ́ ɔma tsʋ́tsʋ́ʋ́tsʋ́ alı bowie igyí ɔhapʋ́
dɛhɛn wóyítʋ́ ınʋ. Oleyétsiá amʋ́ agyópʋ wá, mɛ́nı
obʋ́wun alıá asʋ́n ámʋ ıbʋ́mɔ ɔnɔ́. 59 Inʋ Bulu igyí
ɔhapʋ́ dɛhɛn amʋ mʋa Yudafɔ asʋ́n agyípʋ́ amʋ fɛ́ɛ
bodunká ahá ání bɛ́ka asʋ́n dínká Yesusʋ, mɛ́nı bɛ́lı́
mʋ́sʋ́ mʋ́ mʋ. 60 Afunupʋ tsɔtsɔɔtsɔ bɛdalı ba, táme
amʋ́ fɛ́ɛ ɔnɔ́ lɔtsʋn ɔtsan. Mʋ́ ɔma a, ahá abanyɔ́
bɛdalı bɛlı́ ahandɛ amʋ ansítʋ́, 61 blí bɛɛ, “Oyin ánfı
lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, ‘Nétalí bwíɛ Bulu ɔtswɛ́kpa amʋ, lápʋ́
nkɛnsá yi mʋ́.’ ”
62 Mʋ́ʋ́ Bulu igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn amʋ lʋ́kʋsʋ́ lıí fítɛ́
Yesu ɔbɛ́ɛ, “Fʋma ɔnɔ́ lɛ́? Fʋma asʋansʋ blí pʋ́lɛ
fʋ́ ıwı?” 63 Táme Yesu mʋ́bwiı ɔnɔ́. Bulu igyí
ɔhapʋ́ dɛhɛn amʋ lélablaa Yesu ɔbɛ́ɛ, “Nɛká Bulu
ɔkıankpapʋ amʋ, ní fʋ́gyí Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu
ladá mʋ ofʋ́lı), ogyi Bulu mʋ Bi ámʋ a, bláa anı.”
64 Mʋ́ʋ́ Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mʋ́ fablí á. Táme
mlıbı ání tsʋ́ ndɛ pʋ́ya a, mlʋ́wun mí, Nyankpʋsa-
Mʋ-Bi ánfı ntsie Bulu Otʋ́mípʋ gyɔpısʋ ánfı, ndın
ɔsʋ́sʋ́ nwʋlʋ́táasʋ nɛbá.”
65 Mʋ́ʋ́ Bulu igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn amʋ lɛ́kıtá mʋ atadıɛ
bálí mʋ́ kıaan,‡ blí ɔbɛ́ɛ “Alabɔ́ mbusuo! Adánsıɛ
mɔmʋ anıtráa anıgyó? Yɛ́ɛ mlılanú abususʋ ání
alablí. 66 Nkálı gyí mlı agywun?”
Bɛbláa mʋ bɛɛ, “Ilehián ání obʋ́wu!”
67 Inʋ botutúu atsʋnɔ́ wʋlí mʋ ansítʋ́, wɔwɔ mʋ
atswɛ. Akʋ ɛ́ bɛdadáa mʋ asʋtɔ, 68 fítɛ́ mʋ bɛɛ, “Bulu
ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ Kristo, ma ládá fʋ́? Bla anı.”

*Petro L*ɔ́swıí Ɔbɛ́ɛ Mʋmeyín Yesu
(Marko 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohane 18:15-18, 25-27)

69 Petro tsie wunsınésʋ́ ınʋ, otsibi ɔkʋ lʋ́bɔtʋ mʋ.
Ɔlɛbláa Petro ɔbɛ́ɛ, “Fʋ́a Yesu Galileayin amʋ nyɔ
ná.”
70 Táme Petro lʋ́wa ɔnɔlí ahá ámʋ fɛ́ɛ ansítʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Mmeyín asʋ́n ánfı fʋdɛblí ánfı ıwı kʋkʋʋkʋ.” 71 Mʋ́
ɔma wóyí ɔnɔ́ ınʋ ɛ́ á, otsibi ɔkʋ ɛ́ lébı Petro. Mʋ́ sʋ
ɔlɛbláa ahá ání bʋlı́ ınʋ ɔbɛ́ɛ, “Oyin ánfı mʋa Yesu
Nasaretyin amʋnyɔ tɛ́nátí.”
72 Inʋ Petro lʋ́pʋ ɔnɔlí ká ntam, blí ɔbɛ́ɛ, “Mmeyín
mʋ.”
73 Mʋ́ ɔma a, ahá ámʋ́ʋ́ bʋlı́ ınʋ ámʋtɔ akʋ bɛba
bɛbláa Petro bɛɛ, “Lɛ́lɛ́ mʋ́ á, anıyin ání fʋ́a Yesunyɔ
ná, tsʋ́fɛ́ fʋ́ tʋ́ıtɔ dɛ anı suná alı.”
74 Inʋ Petro lʋ́wa ntam kakáa bı ɔbɛ́ɛ, “Nɛká tʋ́gy-
ítʋ́, mmeyín oyin ámʋ́ʋ́ mlıdɛ́ mʋ ıwı asʋ́n blí ámʋ!”

† 26:39 Ntá-ɛwɛ ánfı igyi ıwıɔsın ání Yesu obʋ́wun.

‡ 26:65 Ilosuná ání asʋ́n ámʋ lawíɛ mʋ ıwıtɔ dʋbı.

ɪnʊnʊ batɛ lɔ́bɔn. 75 Petro lékaín ání Yesu lébláa
mʊ ɔbɛ́ɛ, “Fɔ́swʊ́ tse sa fɛɛ fʊmeyín mí asa batɛ ɔbɛ́lɛ
ɔnɔ́.” Ɪnʊ ɔlɛdalɪ híé yósu.

27

Yesu Kpa Ya Pilato
(Marko 15:1; Luka 23:1-2; Yohane 18:28-32)

1 Ɔyɪ kɛhɛ nyankɪ-nyankɪ a, Bulu igyí ahapó dɛhɛn
pó Yudafɔ ahandɛ amʊ bɛkɪtá agywʊn bɛɛ, bɔ́mɔ
Yesu. 2 Mó sʊ bɛklíɪ mʊ, pó mʊ yɔ́wa Pilato ɪbɪtɔ.
Mʊgyí Roma ɔhandɛá ɔdɛ Yudea ɔmásó gyí nɪ.

Yuda Iskariot Iwɪ Sián
(Gyumagyihɛ 1:18-19)

3 Yuda amʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ Yesu há ámʊ lɔ́wun ání bahá
Yesu pɔ́n. Ɪlɛhan mʊ. Mó sʊ oleyinkía sika futútú
adʊasa ámʊ ya Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn pó Yudafɔ
ahandɛ amʊ. 4 Ɔlɛbláa amó ɔbɛ́ɛ, “Nalɛ́ ɔhá ání
ɔmɔkóbwɛ́ lakpan kʊkʊ há. Mó sʊ nabwɛ́ lakpan.”

Mʊ́ʊ́ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Anɪméyín mó ɪwɪ kʊkʊ. Fɔ́
asʊ́n igyi.”

5 Mó sʊ Yuda lɔ́tswɪ sika futútú ámʊ sísí amʊ́ Bulu
ɔtswɛ́kpa wunsɪnésʊ́ ɪnʊ, nátí yésián ɪwɪ.

6 Bulu igyí ahapó dɛhɛn amʊ bɔtɔsí kɔ́ba amʊ, blí
bɛɛ, “Anɪ mbla mɛha ɔkpa ání apʊ́ʊ kɔ́ba anfɪ odu wa
Bulu ɔtswɛ́kpa kɔ́batɔ, tsúfɛ́ mó ɪwɪ mɛtɪn. Obugya
kɔ́ba igyi.” 7 Mó sʊ bɔbwɛ agywʊn, pó kɔ́ba ámʊ yɔ́hɔ
atɔ́ ɔpwɛpʊ́ ɔkʊ ɔsʊlʊ́ʊ, pó ɪnʊ bwɛ́ afɔ́ ání bʊbʊ
Yerusalem opulákpá. 8 Ɪ́nɪ sʊ bɔtʊ ndɛ bʊtɛtí ɪnʊ bɛɛ,
“Obugya ɔsʊlʊ́ʊ.”

9-10 Ɪ́nɪ léha Bulu asʊ́n ámʊ́ʊ́ ɔlɛblí tsʊn mʊ ɔnɔ́sʊ́
ɔtɔípʊ́ Yeremiasʊ ámʊ léba mʊ́tɔ́. Ɔbɛ́ɛ, “Botsu sika
futútú adʊasa ámʊ́ʊ́ Israelfɔ begyi mʊ ibía, hɔ mʊ
amʊ yɔ́hɔ atɔ́ ɔpwɛpʊ́ ɔkʊ ɔsʊlʊ́ʊ fɛ́ aliá Bulu lébláa
mɪ.”

Yesu Líí Pilato Ansítɔ́
(Marko 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohane 18:33-38)

11 Yesu líí ɔmásʊ́ ɔkípʊ Pilato ansítɔ́. Mʊ́ʊ́ Pilato
léfɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, “Fʊ́gyí Yudafɔ owíe amʊ nɪ?”

Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ee, mó fablí á.” 12 Táme brɛ́á
Bulu igyí ahapó dɛhɛn pó Yudafɔ ahandɛ amʊ bɛka
asʊ́n dínká Yesusʊ á, ɔmɛlɛ kʊkʊ ɔnɔ́.

13 Mʊ́ʊ́ Pilato léfɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, “Fʊmɛdɛ́ asʊ́n ánfɪ
bakla dɪnká fʊ́sʊ́ ánfɪ nu?”

14 Táme Yesu métepí bwíí ɔnɔ́. Mó sʊ ilobwie Roma
ɔhandɛ amʊ ɔnɔ́.

Yesu Lowu Ipɔ́n Ha
(Marko 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohane 18:39–19:16)

15 Ofífígyíofí, ní bʊdɛ Israelfɔsʊ Katsʊn Nkɛ gyí a,
Roma ɔhandɛ amʊ tesí obu ɔdɪpʊ́ ɔkʊlɛá ɔdɔm amʊ
bʊdeklé há amʊ́. 16 Alɪ bré ámʊtɔ á, obu ɔdɪpʊ́ ɔkʊá
alahɔ dá, bʊtɛtí mʊ Baraba da obu. 17 Mó sʊ brɛ́á
Yudafɔ ámʊ fɛ́ɛ bebefia a, Pilato léfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ma
nsíí ha mlɪ? Baraba lóó, ntɛ́ɛ Yesu, bʊtɛtí mʊ Kristo
amʊ?” 18 Tsúfɛ́ Pilato yin ání Yesu ɪwɪ olu sʊ́ Bulu
igyí ahapó dɛhɛn pó Yudafɔ ahandɛ amʊ bakítá mʊ
ba mʊ.

19 Brɛ́á Pilato tsie ɔdɛ Yesu asʊ́n ámʊ gyí a, mʊ ka
lɔ́wa obí mʊ wá ɔbɛ́ɛ, “Mábwɛ oyin ánfɪ mʊ asʊ́n da
ɔkpa ánfɪ tɔtɔ. Tsúfɛ́ ígye onyé á, nokun okude wun
mʊ, ifú lehɛ́ kítá mí.”

20 Táme Bulu igyí ahapó dɛhɛn pó Yudafɔ ahandɛ
amʊ bɛha ɔdɔm amʊ ɔnɔ́ bɛɛ, bʊkókoli Pilato osi
Baraba, abʊmɔ Yesu. 21 Mó sʊ Roma ɔhandɛ amʊ
lélafítɛ ɔdɔm amʊ ɔbɛ́ɛ, “Ahá abanyɔ́ ánfɪtɔ ɔmɔmʊ
nsíi ha mlɪ?”

Botsu ɔnɔ́ bɛɛ, “Baraba!”

22 Mʊ́ʊ́ Pilato létrá fɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ntɔ mbwɛ́ɛ
Yesu, bʊtɛtí mʊ Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli
amʊ)?”

Amʊ́ fɛ́ɛ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Ha abʊda mʊ manta
oyikpalíhɛsʊ!”

23 Pilato léfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ntogyi sʊ! Tsitsa mɔmʊ
alabwɛ́?”

Ɪnʊ bɛlakplʊ́n kʊ́klʊ́kʊ́ʊ́ bɛɛ, “Ha abʊda mʊ manta
oyikpalíhɛsʊ!”

24 Brɛ́á Pilato lɔ́wun ání alabwɛ́ kásían, kpokiti
mboún deklé ɪda ɪnʊ á, olotsu ntsu fwí ɪbɪ amʊ́
ansítɔ́ ɪnʊ, bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí ɪbɪ anyɔ ɪma oyin ánfɪ
lowutɔ. Mlɪ asʊ́n igyi.”

25 Yudafɔ ámʊ fɛ́ɛ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Mʊ lowu ɪsʊbɪtí
ɪbá anɪa anɪ abí-anásʊ́!”

26 Ɪnʊ Pilato lési Baraba há amʊ́, ɔlɛha mʊ ɪsá akɔpʊ́
bɛpɪtí Yesu atʊ́, ɔlɔpʊ mʊ wá amʊ́ ɪbɪtɔ ɔbɛ́ɛ, bʊyɛ́da
mʊ manta oyikpalíhɛsʊ.

Yesu Ahinlá Bwɛ
(Marko 15:16-20; Yohane 19:2-3)

27 Ɪnʊ ɔmásʊ́ ogyípʊ́ amʊ ɪsá akɔpʊ́ bɛkpa Yesu ya
mʊ wóyítɔ́. Bɛtɪ amʊ́ aba ɪsá akɔpʊ́ atráhɛ amʊ fɛ́ɛ,
bɛda Yesu ɔbʊn. 28 Bɔwɔí Yesu atadɪɛ, pʊ́ ligá pɛpɛ
kʊ wá mʊ. 29 Bɔlʊ obungyo-awu, bwɛ́ mʊ́ owíepa
bun mʊ nwun. Bɔpʊ oyí kʊ wá mʊ gyɔpɪ ɪbɪtɔ,
fɛ́ akɔnfra. Bɛda akpawunu mʊ ansítɔ́, bʊdɛ mʊ
ahinlá bwɛ bɛɛ, “Yudafɔ Owíe, fʊ́ nkpasʊ ɔnlɪnsʊ!”
30 Botu atsʊnɔ́ wʊ́lí Yesu, swíí mʊ oyí ámʊ pʊ́pítí mʊ
nwuntɔ. 31 Bɔbwɛ mʊ ahinlá tá á, bɔwɔí amʊ́ ligá pɛpɛ
amʊ, yínkía mʊ onutʊ́ atadɪɛ wá mʊ, bɛkpa mʊ dálɪ
bɔyɔ́ abʊyɛda mʊ manta oyikpalíhɛsʊ.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhɛsʊ
(Marko 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohane 19:17-27)

32 Brɛ́á bɔyɔ́ á, befia Kireneyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ
Simon. Ɪsá akɔpʊ́ ámʊ bɛka mʊ híé bɛɛ, ɔhɔ́ɔ
oyikpalíhɛ amʊ sʊra. 33 Boyówie ɔtɪnɛkʊá bʊtɛtí ɪnʊ
Golgota. Mó asɪ gyí, “Nwun Okokobi Otsiákpá.”
34 Bɔpʊ afá kítákítá wá ntátɔ́ tin Yesu ɔnɔ́ bɛɛ onúu,
támɛ brɛ́á ɔlɛda mʊ́ ɔnɔ́ á, olekiná nu.

35 Bɛda mʊ mántá oyikpalíhɛ amʊsʊ tá á, beye mʊ
atadɪɛtɔ. Ɪnʊ bɔtswɪ abi pʊ́kɪ ɔhagyíɔha ogyíkpá.
36 Besi bʊtsie ɪnʊ, bʊdɛ mʊ ɪwɪ gyóo. 37 Mʊ́ʊ́ bɔwanlín
tɔá sʊá bʊdɛ mʊ da mántá oyikpalíhɛsʊ, dá mántá
mʊ awunsʊ bɛɛ, “YESU, YUDAFƆ OWÍE AMƆ NI.”
38 Bɛda awikplu abanyɔ́ ɛ́ mántá nyikpalíhɛsʊ tsía
mʊtɔ. Ɔkʊlɛ bʊ mʊ gyɔpɪsʊ, ɔkʊlɛ ɛ́ bʊ mʊ bɪnasʊ.

39 Ɪnʊ atsʊ́npʊ bɔkpʊkpʊ́ʊ nwuntɔ, blí Yesu ɪwɪ
abususʊ bɛɛ, 40 “Yɛ́ɛ fʊ́ fɛɛ fɛ́talí bwíé Bulu ɔtswɛ́kpa
amʊ, lápwɛ́ mʊ́ nkɛnsá owítʊ́ ní? Hɔ fʊ́ ɪwɪ! Ní lélɛ́
Bulu mʊ Bi fʊ́gyi á, kplɪ tsu oyí ámʊsʊ akɪ.”

41 Alɪ kɛ́n Bulu igyí ahapó dɛhɛn, Mose mbla
asunápʊ́ pʊ́ Yudafɔ ahandɛ amʊ ɛ́ bɔbwɛ mʊ ahinlá
ní. 42 Bɛblí bɛɛ, “Ɔlɔhɔ ahá nkpa, táme ɔmɛtálí hɔ
mʊ ɪwɪ. Ní mʊgyí Israelfɔ owíe amʊ a, ɔkplíɪ tsu oyí
ámʊsʊ, mɛ́nɪ abɔ́hɔ mʊ gyi. 43 Yɛ́ɛ ɔbɛ́ɛ Bulu mʊ Bi
mʊgyi, mʊ ansí dɪn Bulusʊ. Bulu ɔlɛ́ mʊ séi, akɪ ání
otekle mʊ asʊ́n.”

44 Alɪ kɛ́n awikplu ámʊ́ʊ́ bɛda mántá nyikpalíhɛsʊ
mʊ wá ámʊ ɛ́ bɔbwɛ mʊ ahinlá ní.

Yesu Lowu
(Marko 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohane 19:28-30)
45 Owí lɛta ɔsʋlʋ́ʋ amʋsʋ fɛ́ɛ́, tsú dódúanyɔtɔ alɪı
yɔ́fʋn nʋ́pwɛ dɔsatɔ. Owí mɛtrá lɪn ɛ. 46 Dɔsa ámʋtɔ
á, Yesu lɔ́kplʋn kɔ́klʋ́kʋ́ʋ Hebri ɔblítɔ ɔbɛ́ɛ, “Eli, Eli,
Lama Sabaktani?” Mɔ́ asɪ gyí, “Mí Bulu, mí Bulu,
ntogyi sɔ́ fakpá mí ɔma?”
47 Brɛ́á ahá ámʋ́ʋ́ bʋlʋ́ ɪnʋ ámʋtɔ akʋ bonu asɔ́n
ánfɪ á, bɛblí bɛɛ, “Ɔdɛ Elia kpolí.” 48 Ɪnʋ amʋ́tɔ́ ɔkʋ
lɛ́srí yɔ́tsu ɔsapɔ, pʋ́dá ntá ɔdáɪtɔ, pʋ́yi oyísʋ́, tsú mʋ́
fʋ́á, pʋ́tin mʋ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ onúu.
49 Táme mʋ aba atráhɛ amʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, “Si, alɪı
kɪ bɛɛ Elia ɔbɛ́ba bɔhɔ mʋ.”
50 Yesu létrá kplʋ́n kɔ́klʋ́kʋ́ʋ, ɔlɛlɛ ɔŋɛ́.
51 Ɪnʋ Bulu lɛ́balí tati ámʋ́ʋ́ bɔpʋká Bulu Ɔtswɛ́kpa
obu ámʋtɔ anyɔ, tsú awunso beyi asɪ kɪaan.
Bulu lɛ́ha ɔsʋlʋ́ʋ lɛkpɪnkí, ɔlɛ́ha abʋtá lɛmamáɪn.
52 Olefinfínki ntsán, aha wankíhé tsɔtsɔɔtsɔ bɔkʋsʋ́
tsú afúlítɔ. 53 Yesu kʋsʋ́ tsú afúlítɔ ɔma a, aha
wankíhé anfí bakʋ́sʋ́ tsú afúlítɔ ánfɪ bɔyɔ Yerusalem
wúlu wankíhé amʋtɔ, yɛ́lɛ ɪwɪ ɔwan súná ahá
tsɔtsɔɔtsɔ.
54 Brɛ́á ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ pʋ́ ɪsá akɔpʋ́ ámʋ́ʋ́ bʋdɛ
Yesu ɪwɪ gyóo amʋ bowun ɔsʋlʋ́kpɪnkí ámʋ pʋ́ tʋ́á
ɪdɛ mʋ́sʋ́ yɔ fɛ́ɛ́ á, ifú lɛhɪɛ kítá amʋ́, bɛblí bɛɛ, “Lɛ́lɛ́,
Bulu mʋ Bi ɔ́yin ánfɪ gyí.”
55 Atsɪ tsɔtsɔɔtsɔ bobuo Yesu, bʋdɛ mʋsʋ kíı tsu
Galilea ɔmátɔ́. Amʋ́ é besi lií tsʋ́tsʋ́ʋ́tsʋ́, bʋdɛ mʋ
kíı sɪsí. 56 Amʋ́tɔ́ akʋ gyí, Magdalayintse Maria mʋa
Maria ání ɔlɔkwʋí Yakobo mʋa Yosef pʋ́ Sebedeo mʋ
ka áni ogyi Yakobo mʋa Yohane aná oyín.

Yesu Pulá
(Marko 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohane 19:38-42)
57-58 Brɛ́á owí dɛpɔ́ɔn a, Arimateayin ɪwɪ onyapʋ́
ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Yosef, alamlí Yesu ɔkasípʋ́ lɔ́yɔ
wá, yɔ́kʋlí mʋ ɔbɛ́ɛ, osíi Yesu fúli amʋ ha mʋ. Pilato
lɛ́ha ání bʋsíi fúli amʋ ha mʋ. 59 Mʋ́ sʋ Yosef lɔ́pʋ
ɔhráda ání ɪlɛtɪn wankláán kíklɪ fúli amʋ ɪwɪ, 60 ɔlɔpʋ
mʋ yɔ́wa ɔbɔ́ pɔpwɛ ání aladá bʋtátɔ́ yáí há mʋ ɪwɪtɔ.
Mʋ́ʋ́ oleminɛ́a ibwi yíléyílé kʋ tin ɔbɔ́ ámʋ ɔnɔ́,
ɔlɛnatí. 61 Magdalayintse Maria mʋa Maria nyɔɔsɪ
amʋ besi bʋtsie ɪnʋ fʋ́n bʋdɛ ntsán ámʋ kíı sɪsí.

Yesu Ntsán Gyo
62 Yudafɔ ɪwɪsʋ ɔdaké ɔyɪ kɛhɛ, igyi ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké
á, Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn, Farisifɔ ámʋ fɛ́ɛ́ pʋ́ Pilato
befia. 63 Bɛbláa mʋ bɛɛ, “Owíe, anɪlakáín ání brɛ́á
ofunupʋ anfɪ tsie nkpa á, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, ‘Nkɛnsá ɔma a,
Bulu ɔbɛ́lakʋ́sʋ́a mɪ tsú afúlítɔ.’ 64 Mʋ́ sʋ ha abʋyogyo
mʋ ntsán ámʋ ɔnɔ́ wankláán, yɔ́fʋn ɛkɛ sáási. Ní
megyí alɪ á, mʋ akasípʋ́ amʋ bɔ́yɔ́wi mʋ lɛ́, bɛmlɛ́
ahá bɛɛ alakʋ́sʋ́. Ɪbá alɪ á, akasípʋ́ amʋ ahámlɛ́ bɔ́dʋn
mʋ klɛ.”
65 Pilato lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɪsá akɔpʋ́ ní. Mɪha amʋ́
abʋyogyo ɪnʋ wankláán alɪá mlɛ́talí.”
66 Mʋ́ sʋ bɛyɛ́tan ɔbɔ́ ámʋ ɔnɔ́ wankláán, há agyópʋ
bogyo mʋ́ asɪ.

28

Yesu Kʋsʋ́ Tsú Afúlítɔ
(Marko 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohane 20:1-10)
1 Yudafɔ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké ɔyɪ kɛhɛ, igyi Kwasieda
bakɛ a, Magdalayintse Maria mʋa Maria nyɔɔsɪ amʋ
bɔkʋsʋ́ yɔ́ Yesu ntsán ámʋ ɔkíkpa. 2 Ɪnʋnʋ á, ɔsʋlʋ́ʋ
lɛkpɪnkí kʋ́klʋ́kʋ́ʋ, Bulu-ɔbɔpʋ lɛ́kplí tsú ɔsʋ́sʋ́ bem-
inɛ́a ibwi yílé ámʋ lɛ́ ɔbɔ́ ámʋ ɔnɔ́, tsía mʋ́sʋ́. 3 Mʋ
ansítɔ́ lɛhɪɛ wankí, ɪdɛ ogyá kpa. Mʋ atadɪɛ é lofulí
futʋ́tʋ́ʋ́tʋ́ fɛ́ opuli-mpʋ́tɔ́. 4 Brɛ́á bowun mʋ a, ifú
lɛhɪɛ́ kítá ɪnʋ agyópʋ amʋ, bɛkpɪnkí kpakpakpakpa,
dɪda, lwíí fɛ́ afúli.
5 Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lɛ́bláa atsɪ ámʋ ɔbɛ́ɛ, “Mɪmánya
ifú! Nawun ání Yesu amʋ́ʋ́ bɛda mántá oyikpalíhɛsʋ
ámʋ mɪdédunká. 6 Ɔma nfɪ. Bulu lakʋ́sʋ́a mʋ fɛ́
alɪá ɔlɛblí yáí. Mɪɪbɛkɪ ɔtíné ámʋ́ʋ́ bɔpʋ mʋ tswɪ
amʋ. 7 Mɪɪwa ɔsa yɛbláa mʋ akasípʋ́ amʋ mɪɪaa, Bulu
lakʋ́sʋ́a mʋ tsú afúlítɔ. Alagya mɪɪ nkpá ɔyɔ́ Galilea
ɔmátɔ́. Ɪnʋ́ mlówun mʋ nɪ. Asʋ́n ání mbʋ ha mɪɪ ní.”
8 Ifú lɛkɪtá atsɪ ámʋ, táme bɔpʋ ansigyí tsíí ɔsrʋ́ tsú
opulákpá ɪnʋ bɔyɔ́ yɛ́bláa akasípʋ́ amʋ tʋ́á bawun.
9 Ɪmɔwa ɔpá kʋkʋ Yesu lɛ́fía amʋ́, há amʋ́ ɪtɛ́. Ɪnʋ
bɛda akpawunu kítá mʋ ayabi, súm mʋ. 10 Yesu lɛ́bláa
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mɪɪmánya ifú. Mɪɪyɛbláa mí apíó ámʋ
mɪɪaa, bʋyɔ́ Galilea ɔmátɔ́. Ɪnʋ́ bówun mɪ ní.”

Ntsán Agyópʋ Amʋ Asʋn Klahɛ
11 Brɛ́á atsɪ ámʋ bɔpʋ bɔyɔ́ á, ntsán agyópʋ amʋ
akʋ é bɔyɔ́ wúlutɔ yɛ́bláa Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn amʋ
tʋ́á ɪlaba fɛ́ɛ́. 12 Ínɪ sʋ Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn amʋ bɛtɪ
Yudafɔ ahandɛ amʋ fɛ́ɛ́ fía, kítá agywɪn. Bɛha ntsán
agyópʋ amʋ kɔ́ba tsɔtsɔɔtsɔ. 13 Bɛha amʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ,
“Mɪɪblɪ mɪɪaa, ‘Onyé, brɛ́á anɪdédɪdɪ á, Yesu akasípʋ́
amʋ bɛ́ba bowi mʋ nátí.’ 14 Ní Roma ɔhandɛ onú á,
anɪa mʋnyɔ abɛ́blí mʋ́, mɛ́nɪ mɪɪmóowie asʋ́ntɔ́.”
15 Mʋ́ sʋ ntsán agyópʋ amʋ botsulá hɔ kɔ́ba amʋ,
begyi dɪnká Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn amʋ asʋn blíhé
anfɪsʋ. Ɔnɔ́ ánfɪ bɛha amʋ́ ánfɪ lobwie wá Yudafɔ
ɔmá ámʋ fɛ́ɛ́tɔ́ bɔfʋn ndɛ.

Yesu Iwɪɔwanlɛ Súná Mʋ Akasípʋ́
(Marko 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohane 20:19-23; Gyumagyihɛ 1:6-8)
16 Akasípʋ́ dúɔkʋn ámʋ bɛnatí yɔ́ Galilea ɔmátɔ́, ɪbʋ
ámʋ́ʋ́ Yesu lɔ́sʋná amʋ́ ɔbɛ́ɛ bʋfía mʋ mʋ́sʋ́ ámʋsʋ.
17 Brɛ́á bowun mʋ a, bɛda akpawunu súm mʋ, táme
ɪmɔwankí amʋ́tɔ́ akʋ ání mʋ nɪ. 18 Mʋ́ʋ́ Yesu lɔ́kpʋkpɛ́
ba amʋ́ wá, blí ɔbɛ́ɛ, “Bulu lapʋ́ ɔsʋ́ mʋa asɪ túmi fɛ́ɛ́
wá mí ɪbɪtɔ. 19 Mʋ́ sʋ mlɪyɔ ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́, amlɪbwɛ ahá fɛ́ɛ́
mí akasípʋ́. Mlɪbɔ amʋ́ asʋ́ Ɔsí, Obí pʋ́ Ɔŋɛ Wankíhé
dátɔ́. 20 Mlɪsuna amʋ́ abʋgyi mbla ámʋ́ʋ́ nɔwa há mlɪ
ámʋ fɛ́ɛ́sʋ́. Mlɪbɪ ání mbʋ mlɪ wá brégyíbré, yɔ́fʋn
ɔyí ɔnɔ́mɔ.”

Asʊn Wankláán Ání
Marko
Lɔ́wanlín

Asú Ɔbɔpó Yohane Bulu Asón Ɔkanda
(Mateo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohane 1:19-28)

1 Alí Bulu mʊ Bi Yesu Kristo ɪwɪ asʊn wankláán
ámʊ ilotsuá asɪ ní. 2 Ilɛba mótɔ́ fɛ́ alɪá Bulu ɔnɔ́sɔ́
ɔtɔ́ípɔ́Yesaia lɔ́wanlín wá mʊ ɔwʊlótɔ́ ɔbɛ́ɛ,
"Kɪ, ndɛ obí wa gya fʊ nkpá.
Mʊ ɔbéla ɔkpa há fɔ́ ní.
3 Ɔkʊ dɛ́kplʊn dimbísʊ́ ɔbɛ́ɛ,
'Mlɪla anɪ Wíe ɔkpa.
Mlɪtswii ɪkpa ha mʊ!' "

4 Asú Ɔbɔpó Yohane léba ɔdɛ ahá asú bɔ, ɔdɛ Bulu
asón ɔkan da Yudea dimbísʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪdamli klʊntɔ,
amlɪsi lakpan bwɛ. Bulu osikie mlɪ, ambɔ mlɪ asú."
5 Ahá botsu Yerusalem wúlutɔ pó Yudea ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́ bá
mʊ wá. Bɛlɛ amʊ́ lakpan blí, ɔlɔbɔ amʊ́ asú Yordan
ntsutsɔ.

6 Yohane lɔ́wa kpɔ́sɔ́-imi atadɪɛ, ɔlɔpʊ ɔwʊlʊ́-
kpákpá ɔfɛ́ klí mósʊ́. Atsantsankʊ pó ɔkwén otegyi.
7 Oletsiá dá asón ɔkan, blí ɔbɛ́ɛ, "Ɔkʊá ɔdʊn mɪ bʊ
ɔma ɔbá. Mmɔfʊn ání nógyonká sánkí mʊ ntʊkʊta
ɔfɛ́ kórää. 8 Mí mʊ́ á, ntsu ndɛpʊbɔ́ mlɪ asú, támɛ mʊ
mʊ́ ɔbɔ́pʊ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ bɔ́ mlɪ asú."

Yesu Asúbɔ Pʊ́ Mʊ lsɔ́kɪ
(Mateo 3:13–4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

9 Nkɛ ámʊtɔ á, Yesu lótsu Nasaret, wúluá ɪbʊ
Galilea ɔmátɔ́ ba Yohane wá, Yohane lɔ́bɔ mʊ asú
Yordan ntsutsɔ. 10 Yesu lénya dálɪ ntsu ámʊtɔ alɪ,
olowun nwʊlótáa lefinkí, Ɔŋɛ Wankíhɛ́ dɛ́kplí dalɪ
mʊ́tɔ́ fɛ́ abrɔ́dʊma, ɪlobogyonká mʊsʊ. 11 Ɪnʊ ɔmɛ kʊ
lótsu osʊ́sʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́gyí mí bíá ntɔdwɛ́, mɪ ansí tɛhíɛ́
gyí fʊ́ ɪwɪ ní."

12 Ɪnʊnʊ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ lɛ́kpa Yesu ya dim-
bísʊ́. 13 Oletsiá ɪnʊ nkɛ adʊana, Satan létsiá bɔsɔ mʊ
kɪ. Mʊa pututɔ-mbwɪ létsiá, Bulu-abɔpʊ bɛba bɛkɪ
mʊsʊ.

Yesu Gyumagyihɛ Asɪtsuá
(Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

14 Bɛkɪtá Yohane tswɪ obu ɔma a, Yesu lɔ́yɔ Galilea
ɔmátɔ́, ɔdɛ Bulu asʊn wankláán ámʊ ɔkan da. 15 Ɔbɛ́ɛ,
"Brɛ́ ámʊ lafʊn. Bulu iwíegyí ámʊ lawíé wóyí tá.
Mlɪdamli klʊntɔ ba Bulu wá, amlɪhɔ mʊ asʊn wan-
kláán ámʊsʊ gyi."

16 Ɛ́kɛ ɔkʊ Yesu ná Galilea ɔpʊ ɔnɔ́, olowun Simon
mʊa mʊ gyama Andrea. Bʊdɛ asawu tswíɪ, tsúfɛ́ aye
alɛpʊ́ bʊgyi. 17 Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪba bobuo
mɪ. Nɔ́bwɛ mlɪ anyánkpʊ́sa alɛpʊ́." 18 Ɪnʊnʊ besi amʊ́
asawu aná tswɪ, kplá buo mʊ.

19 Ɔlɛnatí yɔ́ nkpá kpalobí á, olowun Sebedeo abí,
Yakobo mʊa mʊ gyama Yohane é. Bʊbʊ ɔklʊntɔ,
bʊdɛ amʊ́ asawu bíʊn. 20 Ɪnʊnʊ Yesu létɪ amʊ́ é, bɛnatí
sí amʊ́ sí mʊ́a mʊ apafɔ wá ɔklʊn amʊtɔ ba bobuo
mʊ.

Yesu Ɔŋɛ Laláhɛ Gyáa
(Luka 4:31-37)

21 Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ bɔyɔ Kapernaum wúlutɔ.
Ɔlɔyɔ Yudafɔ ofíakpa yósuná atɔ́ ɔkpónʊ́ ɔdakɛ́. 22 Mʊ
atosunáhɛ́ lobwie amʊ́ ɔnɔ́, tsúfɛ́ olosuná amʊ́ atɔ́
túmisʊ. Megyí fɛ́ Mose mbla asunápʊ́ amʊ.

23 Oyin ɔkʊ léba ofíakpa ɪnʊ, ɔŋɛ laláhɛ bʊ mʊsʊ.
24 Ɔlɔkplʊ́n blí ɔbɛ́ɛ, "Yesu Nasaretyin, amansʊ bʊ́v
anɪa fʊnyɔ nsɪné? Anɪ ɔhɪkpá fɛbá lóó? Nyin ɔhá
oduá fʊgyi. Fʊ́gyí Bulu Ɔha Wankíhɛ́ amʊ nɪ!"

25 Yesu lɔ́kplʊn wa ɔŋɛ́ ámʊ ɔbɛ́ɛ, "Kpa ɔnɔ́ bun,
afʊdalɪ mʊtɔ."

26 Ɪnʊ ɔŋɛ laláhɛ amʊ lɔ́wʊsʊ́ʊ oyin ámʊ ɔwʊnlínsʊ́,
súrá okitikíti kóklɔ́kʊ́ʊ, dálɪ mʊtɔ. 27 Ɔnɔ́ lobwie
amʊ́ fɛ́ɛ́, bɛfɪtɛ́ aba bɛɛ, "Ntɔ ofúla nɪ? Ínɪ mʊ́ á,
atosunáhɛ́ pɔpwɛ nɪ. Oyin ánfɪ bʊ túmi, ɔtɔkplʊ́n wa
ɔŋɛ laláhɛ, itobú mʊ."

28 Ínɪ sʊ Yesu ɪdá lɛklɛí wá Galilea ɔmá ámʊtɔ fɛ́ɛ́.

Alɔpʊ Tsɔtsɔɔtsɔ Tsa
(Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ benya dálɪ Yudafɔ ofíakpa
ɪnʊ alɪ, bɔyɔ Simon mʊa Andrea wóyítɔ́. Yakobo mʊa
Yohane é bʊbʊ amʊ́tɔ́. 30 Bɔyɔ á, owísó lakítá Simon
mʊ sia tsíhé, ɔda. Ɪnʊnʊ bɛbláa Yesu ɔtsɪ ámʊ ɪwɪ
asón. 31 Mʊ́ʊ́ ɔlɔyɔ yɛ́kɪtá ɔtsɪ ámʊ ɪbɪ, tsú mʊ kósʊ́.
Ɪnʊnʊ owísó ámʊ lɔ́kʊsʊ́ mʊsʊ, ɔlɔbwɛ amʊ́ afɔ́ɔtɔ.

32 Mʊ́ ntʊ́pwɛ fɔɔn a, bɔpʊ alɔpʊ pó ahá ání ɔŋɛ
laláhɛ dɛ amʊ́ háan fɛ́ɛ́ ba Yesu. 33 Wúlu amʊ fɛ́ɛ́
bɛba befia wóyí ámʊ ɔnɔ́. 34 Yesu létsa ahá tsɔtsɔɔtsɔá
bʊdɛ ɪlɔ ɔtsan-ɔtsan lɔ, olegya ɔŋɛ laláhɛ tsɔtsɔɔtsɔ
é lɛ́ ahátɔ. Ɔmɛha ɔŋɛ laláhɛ amʊ abʊtɔɪ, tsúfɛ́ amʊ́
fɛ́ɛ́ bʊyin mʊ.

Bulu Asón Ɔkanda Galilea Ɔmátɔ́
(Luka 4:42-44)

35 Mʊ́ ɔyɪ kɛhɛ bakɛ a, Yesu lɛ́dalɪ wúlu amʊtɔ yɔ
ɪtsétɔ́ ɔdɛ mpáɪ bɔ. 36 Támɛ Simon mʊa mʊ aba bɔbɔ
mbódí dúnká mʊ alɪ yówun mʊ. 37 Brɛ́á bowun mʊ a,
bɛbláa mʊ bɛɛ, "Ahá fɛ́ɛ́ bʊdɛ fʊ́ dunká."

38 Mʊ́ʊ́ Yesu lɛ́bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ "Mlɪha ayɔ awúlu
bámbásʊ́, anyɛda Bulu asón ámʊ ɔkan ɪnʊ é, tsúfɛ́ ínɪ
sʊ nɛba nɪ."

39 Ɪnʊ ɔlɔyɔ yɛ́ki Galilea ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́, ɔdɛ asón ámʊ
ɔkan da Yudafɔ ofíakpa fɛ́ɛ́, ɔdɛ ɔŋɛ laláhɛ é gyáa lɛ
ahátɔ.

Ilɔ Pɛpɛ Ɔlɔpʊ́ Ɔkʊ Tsa
(Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Ilɔ pɛpɛ ɔlɔpʊ́ ɔkʊ léba bɛda akpawunu Yesu
ayabitɔ, kókóli mʊ ɔbɛ́ɛ, "Owíé! Ní fótsulá á, fɛ́talí
há mí ɪwɪ bɛ́plɪ."

41 Mʊ asón lɔ́wa Yesu nwɛ. Mʊ́ sʊ ɔlɛtɪnkí ɪbɪ da
mʊ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Natsúlá, fʊ́ ɪwɪ ɪplíɪ!" 42 Ɪnʊnʊ
ɪlɔ pɛpɛ amʊ ɪlɛta, mʊ ɪwɪ lɛ́plɪ. 43-44 Mʊ́ʊ́ Yesu lɛ́da
mʊ ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Mábla ɔhaa asón ánfɪ. Natɪ laa afʊpʊ
fʊ́ ɪwɪ yosuná Bulu igyí ɔhapʊ́, afʊha mʊ ɪwɪgyʊrátɔ
amʊ́ʊ́ Mose mbla lósuná tsú ɪlɔ pɛpɛtsa ɪwɪ ámʊ. Igyi
adánsɪɛ suna ahá ání fʊ́ ɪwɪ laplíɪ."

45 Támɛ oyin ámʊ lénya dálɪ ɪnʊ alɪ, ɔlɔwa mʊ́ ɔkan
da bɪ. Ɔlɛda asón ámʊ ɔkan wúlu amʊtɔ fɛ́ɛ́ fíá. Mʊ́ sʊ
Yesu métra talí lɛ́ ɪwɪ ɔwan wíé wúlu kʊkʊtɔ, ɪtsétɔ́
oletsiá tsíá. Támɛ mʊ́ ó á, ahá betsiá tsú ntíné-ntíné
ba mʊ wá.

2

Tsukʊlɛ Osínpʊ Tsa
(Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 Nkɛ kpalobí kʊ ɔma a, Yesu léyinkí yɔ́ Kapernaum
wúlutɔ. Ahá bonu ání alaba wóyí. 2 Mʊ́ sʊ ahá

tsɔtsɔɔtsɔ bɛba bɔbʋlá wóyí ámʋ. Ɔkpa kʋ́ráá ɪtráa ma ɪnʋá fɔ́tsʋn wie mʋ́tɔ́. Yesu léda Bulu asʋ́n ámʋ ɔkan súná amʋ́. [3] Ahá abaná bɔsʋrá tsukʋlɛ osínpʋ ɔkʋ akpasʋ ba mʋ. [4] Ɔdɔm amʋ sʋ bʋmenya ɔkpa pʋ́ mʋ wíé Yesu wá. Ínɪ sʋ bɔyɔ́dʋ obu ámʋ awunso, dá mʋ́ ɔtɪnɛkʋ tíí, bɛkplía akpa amʋ tsʋn ɔbɔ́ ámʋtɔ, pʋ́ mʋ tswɪ Yesu ansítɔ́. [5] Bréá Yesu lówun ání bahɔ mʋ gyi a, ɔlɛbláa tsukʋlɛ osínpʋ amʋ ɔbɛ́ɛ, "Mí bí, nasí fʋ́ lakpan kíé fʋ́."

[6] Ɪnʋ Mose mbla asunápʋ́ akʋá bʋtsie ɪnʋ, bɛblí wá nwuntɔ bɛɛ, [7] "Ntɔ asʋ́n oyin ánfɪ déblí alɪ? Megyí mbusuo álabɔ́ á? Ma ɛ́ ɔbétalí sí lakpan kíé ahá dʋn Bulu nkʋlɛ?"

[8] Yesu lébɪ ání bʋdɛ nwɛ́ɛn gyí amʋ́ nwuntɔ. Mʋ́ sʋ ɔlɛfɪté amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi sʋ́ mlɪdɛ́ ínɪ odu gywɪín? [9] Mɔmʋ bʋ́wa ablílɛ ání nébláa tsukʋlɛ osínpʋ anfɪ? 'Nasí fʋ́ lakpan kíé fʋ́' ntɛ́ɛ 'Kʋsʋ tsu fʋ́ akpa afʋnatɪ?' [10] Táme ndekléá mlɪbíɪ ání mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ mbʋ túmi ɔyí ánfɪtɔ sí ahá lakpan kíé amʋ́." Ɪnʋ ɔlɛbláa tsukʋlɛ osínpʋ amʋ ɔbɛ́ɛ, [11] "Ndɛ fʋ́ bláa mbɛ́ɛ, kʋsʋ! Tsu fʋ́ akpa afʋnatɪ yɔ wóyítɔ́!"

[12] Ɪnʋnʋnʋ ɔlɔkʋsʋ́, tsʋ́ mʋ akpa, nátí amʋ́ ansítɔ́ ɪnʋ. Ínɪ lʋ́wa amʋ́ fɛ́ɛ wánwan, bɛkanfʋ́ Bulu blí bɛɛ, "Anɪmʋ́kʋ́wun ofʋ́la anfɪ odu kɪ."

Lewi Tɪ
(Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32)

[13] Yesu létrá yɔ Galilea ɔpʋ ɔnʋ́. Ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bɛba mʋ wá, olosuná amʋ́ atɔ́. [14] Bréá ɔlɔpʋ ɔyɔ́ á, olowun Alfeo mʋ bi Lewi tsie mʋ lampʋ́o ɔhʋ́kpa. Mʋ́ʋ ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Bobuo mɪ." Ɪnʋnʋ ɔlɔkʋsʋ́ buo mʋ.

[15] Mʋ́ ɔma a, Lewi létɪ Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ atɔ́ ogyíkpá mʋ wóyítɔ́. Lampʋ́o ahʋ́pʋ pʋ́ lakpan abwɛpʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́ bobuo mʋ ba atɔ́ ámʋ ogyíkpá. [16] Bréá Mose mbla asunápʋ́ amʋtɔ akʋá bʋgyi Farisifɔ bowun ání Yesu mʋa lakpan abwɛpʋ́ pʋ́ lampʋ́o ahʋ́pʋ bʋdɛ atɔ́ gyí a, bɛfɪté mʋ akasípʋ́ bɛɛ, "Ntogyi sʋ́ mʋa lakpan abwɛpʋ́ pʋ́ lampʋ́o ahʋ́pʋ bʋdɛ ɪbɪ wa gyi atɔ́?"

[17] Yesu lʋ́nu asʋ́n ánfɪ, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Alɔpʋ léhián ɪlɔ ɔtsapʋ́, megyí ahá ání ɪwɪ bʋ amʋ́ ɔnlɪn. Mmɛba aha wankláán ɔtɪkpá, mboʋ́n lakpan abwɛpʋ́ ɔtɪkpá nɛba."

*Ɔnʋ́*klí Ɪwɪ Asʋn Fɪtéhé
(Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39)

[18] Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane akasípʋ́ pʋ́ Farisifɔ bʋtetsía klí ɔnʋ́. Ɛkɛ ɔkʋ akʋ bɛba bɛfɪté Yesu bɛɛ, "Ntogyi sʋ́ Yohane akasípʋ́ pʋ́ Farisifɔ akasípʋ́ bʋtɛklí ɔnʋ́, táme fʋ́ akasípʋ́ mʋ́ bʋtamaklí ɔnʋ́?"

[19] Yesu léle mʋ́ ɔnʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní ɔtsɪ ɔkpaínpʋ́ bʋ mʋ anyawíe wá á, bɛklí ɔnʋ́? Ɛkɛkɛɛkɛ! Ínɪá ɔbʋ amʋ́ wá ánfɪ mʋ́ á, bʋmɛ́ɛklí ɔnʋ́. [20] Táme ɛkɛ kʋ béba ání bɛ́kpa ɔká otsiápʋ amʋ nátí sí amʋ́. Alɪ nkɛ ámʋtɔ bɛ́klí ɔnʋ́ ní.

[21] "Ɔhaa tamapʋ́ tati pɔpwɛ tan tati dada. Tsʋ́fɛ́ tati pɔpwɛ amʋ bɛ́kpɪkpíɪ tsií dáda amʋ ɪkʋ lɛ́, há ɔtánkpa ɪnʋ bélatɛ́í tsía. [22] Alɪ kén bʋtamapʋ́ nta pɔpwɛ wá ɔwʋlʋ́-kpákpá kɛntɛ wuhétɔ́ ní. Nta pɔpwɛ amʋ ibʋ́fʋ fá kɛntɛ amʋ tsítsá, yíntá kɛntɛ amʋ ɛ́. Ínɪ sʋ ɔwʋlʋ́-kpákpá kɛntɛ pɔpwɛtɔ bʋ́tɔpʋ́ nta pɔpwɛ wá."

*Ɔkp*ʋ́nʋ́ Ɔdaké Mʋ Wie
(Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5)

[23] Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɔtsʋn ayʋ́ ndɔ kʋtɔ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké, mʋ akasípʋ́ bɔpʋsáa ayʋ́ ámʋ kʋ wí. [24] Farisifɔ akʋ bowun amʋ́, bɛfɪté Yesu bɛɛ, "Kɪ, ntogyi sʋ́ bʋdɛ tɔ́á anɪ mbla mɛha ɔkpa bwɛ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké?"

[25] Yesu léfɪté amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪmʋ́kʋ́kla nu tɔ́á Owíe Dawid lʋ́bwɛ bréá akʋ́n dɛ mʋa mʋ abʋ́opʋ, bʋma tɔtɔá bégyi kɪ? [26] Olebitíwíé Bulu osʋ́mkpa yʋ́tsu bodobodoá bapʋ́há Bulu igyí ba, mʋa mʋ abʋ́opʋ amʋ begyi, Bulu igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn Abiata bísʋ́. Bulu igyí ahapʋ́ nkʋlɛ bɛlɛ ɔkpa bʋ́tegyi alɪ bodobodo amʋ."

[27] Mʋ́ʋ ɔlɛtrá bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Nyankpʋsa sʋ́ Bulu lʋ́bwɛ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké ámʋ. Megyí ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké ámʋ sʋ́ Bulu lʋ́bwɛ nyankpʋsa. [28] Mʋ́ sʋ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ gyí ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké mʋ wie!"

3

*Ɪl*ɔtsa Ɔkpʋ́nʋ́ Ɔdaké
(Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11)

[1] Yesu létrá yɔ Yudafɔ ofíakpa ɪnʋ á, oyin ɔkʋ tsie ɪnʋ, mʋ ɪbɪ kʋlɛ lawʋ́. [2] Aha akʋ bʋdɛ Yesu tɛ́ɛ, abʋkɪ bɛɛ ɔbétsa mʋ ɪlɔ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké ámʋ, ménɪ bénya mʋ ɪwɪ asʋ́n blí. [3] Yesu lébláa oyin ámʋ́ʋ mʋ ɪbɪ kʋlɛ lawʋ́ ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Kʋsʋ bɛlí amʋ́ ansítɔ́ nfɪ." [4] Mʋ́ʋ ɔlɛfɪté amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntɔ anɪ mbla léha ɔkpa ání abwɛ́ɛ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké? Yilé lʋ́ʋ, ntɛ́ɛ lalahɛ. Ahɔ́ɔ ɔha nkpa lʋ́ʋ, ntɛ́ɛ amɔ́ɔ mʋ?"

Táme ɔhaa mélɛ mʋ́ ɔnʋ́. [5] Yesu lʋ́pʋ ɔbló kɪ amʋ́ bʋ́mlí. Ɪlɔhɔ mʋ ɔsɪn, tsʋ́fɛ́ klʋntɔ bʋ amʋ́ odwin. Mʋ́ʋ ɔlɛbláa oyin ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Tɪnkɪ fʋ́ ɪbɪ amʋ." Olenya tínkí mʋ́ alɪ pɛ́, ɔŋɛ́ lowie mʋ́tɔ́. [6] Farisifɔ ámʋ bɛdalɪ yɔ, amʋ́a Owíe Herode ahá bɛkɪtá agywɪn ɪnʋnʋ alɪá bʋ́bwɛ bʋ́mɔ Yesu.

*Ahá T*sɔtsɔɔtsɔ Ɪlɔ Tsa

[7-8] Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɛnatí bɔyʋ́ Galilea ɔpʋ ɔnʋ́. Ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bobuo mʋ tsʋ́ Galilea mʋ́a Yudea ɔmátɔ́, Yerusalem, Idumea, Yordan bʋnkpa ɔbɪn pʋ́ Tiro mʋ́a Sidon nsáintɔ ba mʋ wá. [9] Ahá ámʋ bɔdʋbɪ. Mʋ́ sʋ ɔlɛbláa mʋ akasípʋ́ ɔbɛ́ɛ, bʋdʋ́nka ɔklʋn kʋ yaɪ ha mʋ, ménɪ bʋmʋ́ʋputá mʋ. [10] Tsʋ́fɛ́ alatsá ahá tsɔtsɔɔtsɔ ɪlɔ. Mʋ́ sʋ alɔpʋ amʋtɔ okugyíɔkʋ dékléá ɔbʋ́pʋ ɪbɪ da mʋ. [11] Ní ahá ání ɔŋɛ lalɔ́hɛ bʋ amʋ́sʋ́ benyá wun mʋ alɪ á, badɪda mʋ ayabiasɪ, sʋ́rá okitikíti blí bɛɛ, "Fʋ́gyí Bulu mʋ Bi ámʋ nɪ!"

[12] Táme ɔlɛda ɔŋɛ lalɔ́hɛ amʋ ɔlá kínkíínkín ɔbɛ́ɛ, ɪmáha ahá abʋbɪ mʋ.

*Akas*ípʋ́ Amʋ Adá
(Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16)

[13] Yesu lʋ́dʋ yʋ́ bʋsʋ, ɔlɛtɪ ahá ání mʋ onutʋ́ odeklé, bɔyʋ́tʋ mʋ. [14-15] Mʋ́ʋ ɔlɛlɛ amʋ́tʋ́ ahá dʋ́anyɔ, ɔlɛtɪ amʋ́ mʋ sumbí ayɔpʋ́ ání mʋa amʋ́nyɔ bétsiá, otsia wa amʋ́ abʋyɛda mʋ asʋ́n ɔkan, abʋgya ɔŋɛ lalɔ́hɛ lɛ́ ahátɔ.

[16] Ahá dʋanyɔ ámʋ adá gyí, Simon ání ɔlɛdɪnká mʋ Petro; [17] Sebedeo abí Yakobo mʋa mʋ pio Yohane (ɔlɛdɪnká amʋ́ adá ɔbɛ́ɛ, "Boanerges." Mʋ́ asɪ gyí, "Ɔpráda abí."); [18] Atráhɛ gyí, Andrea, Filipo, Bartolomeo, Mateo, Toma, Alfeo mʋ bi Yakobo, Tadeo mʋa Simon ání ogyi ɪwɪsʋtsiá adunkápʋ́ ɔpasuatɔ ɔha; [19] pʋ́ Yuda Iskariot ání ɔlɛbɛlɛ mʋ há.

Yesu Mʋa Beelsebul
(Mateo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

20 Brɛ́á Yesu lóyɔ wóyítɔ́ a, ɔdɔm bɛtrá ba ɪnʋ.
Mʋa mʋ akasípʋ bʋmenyá ɔkpa ání bégyi atɔ́ kʋ́ráá.
21 Brɛ́á mʋ wóyítɔ́ ahá bonu mʋ ɪwɪ asʋ́n á, bɔyɔ
bɛyɛ́kpa mʋ, tsʋ́fɛ́ bʋkɪ bɛɛ mʋ nwun layíntá.
22 Mose mbla asunápʋ́ akʋá botsu Yerusalem ba
ɪnʋ bɛblí bɛɛ, "Ɔŋɛ laláhɛ owíe Beelsebul tsíe mʋtɔ.
Mʋ túmi ɔdɛpʋgya ɔŋɛ laláhɛ lɛ́ ahátɔ."
23 Mʋ́ sʋ Yesu létɪ amʋ́ ba mʋ ɪwɪ wá, ɔlɛbláa amʋ́
asʋ́n ayébitɔ ɔbɛ́ɛ, "Nkálɪ ɔbʋnsám ɔbɛ́talí gya mʋ
ɪwɪ? 24 Iwíe ogyíkpá ání ɪlaye anyɔ, bʋdɛ aba kɔ
ɪbɛ́dɪda. 25 Wóyí oduá mʋ́tɔ́ atsiápʋ́ bʋdɛ aba kɔ ɛ́
itobwíɛ́. 26 Mʋ́ sʋ ní ɔbʋnsám dɛ́ mʋ ɪwɪ gyáa a,
ɔmɛ́ɛtalí líí. Mʋ ɔnɔ́ ɔmɔkpá ní.
27 "Ɔhaa mɛ́ɛtalí wíé ɔwʋnlínpʋ́ wóyítɔ́ yɔ́kʋlá mʋ
atɔ́, nkɛ́tɪ alagyankpá kíklɪ mʋ tswɪ, asa ɔbɛ́talí kʋ́lá
mʋ atɔ́ fɛ́ɛ́.
28 "Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, Bulu ɔbɛ́talí sí
lakpan pʋ́ abususʋ kugyíkʋ kíé nyankpʋsa. 29 Táme
ní ɔkʋ ɔblí abususʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ ɪwɪ á, Bulu
méesikíé mʋ ɛkɛkɛɛkɛ, tsʋ́fɛ́ alabwɛ́ lakpan ání sikíé
ma mʋ́ ɪwɪ." 30 Aha akʋ bɛblí bɛɛ, ɔŋɛ laláhɛ bʋ́
Yesutɔ. Mʋ́ sʋ ɔdɛ ínɪ blí ní.

Yesu Abusuanfɔ Onutɔ́
(Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21)

31 Yesu mʋ yin mʋa mʋ apio bɛba bɛlʋ́ kpankpá,
bɔwa ɔkʋ bɛɛ, ɔtʋ́ mʋ ha amʋ́. 32 Ɔdɔm bʋtsie
bomlí mʋ, bɛbláa mʋ bɛɛ, "Fʋ́ yín mʋa fʋ́ apíó bʋlʋ́
kpankpá, bʋdɛ fʋ́ dunká."
33 Mʋ́ʋ́ Yesu léfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Amɛndɪ gyí mí yín
mʋa mí apíó?" 34 Mʋ́ʋ́ ɔlɛkɪ ahá ámʋ́ʋ́ bʋtsie bomlí
mʋ amʋ, blí ɔbɛ́ɛ, "Mlɪkɪ, mí yín mʋa mí apíó gyí ahá
ánfɪ á! 35 Ɔhagyíɔha ání ɔtɔbwɛ́ Bulu apɛ́ a, mʋgyí mí
píó pʋ́ mí yín ní."

4

Atɔ́-abí Owunyápʋ lwɪ Yébi
(Mateo 13:1-9; Luka 8:4-8)

1 Yesu létrá kʋsʋ́ yɔ́ ɔdɛ atɔ́ suná Galilea ɔpʋ ɔnɔ́
ɛkɛ ɔkʋ. Ɔdɔm amʋ bobomlí mʋ. Mʋ́ sʋ ɔlɔdʋ wíé
ɔklʋntɔ, yétsiá ɔpʋ amʋsʋ, ahá ámʋ ɛ́ bʋlʋ́ ɔpʋ ɔnɔ́
ɪnʋ. 2 Ɪnʋ olosuná amʋ́ atɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ ayébitɔ ɔbɛ́ɛ,
3 "Mlɪnʋ! Ɔdɔtɔpʋ ɔkʋ lóyɔ atɔ́-abí owunyákpa.
4 Brɛ́á ɔdɛ mʋ́ wunyáa a, ɪkʋ lɔwʋlí ɔkpatɔ, mbubwi
bɛba bɔtswɛtswɛ́ɛ mʋ́ fɛ́ɛ́. 5 Ɪkʋ ɛ́ lɔwʋlí abʋtásʋ́,
ɔtínɛ́á ɪsɪ kpalobí dɪn. Ɪlɔwa ɔsa kwɛ, 6 táme brɛ́á
owí lɛlɪn a, ɪlɔtɔ mʋ́ mʋ́, tsʋ́fɛ́ mʋ́ nlín mɔyɔ ɔtɔ́tɔ́.
7 Abí ámʋ kʋ lobun awutɔ, awu ámʋ lɔbʋlá kítá mʋ́,
ɪmɛdan. Mʋ́ sʋ imoswie abí. 8 Táme abí ámʋ kʋ ɛ́
lɔwʋlí ɔsʋlʋ́ʋ wankláánsʋ́, ɪlɔkwɛ, dan, swie abí, ɪkʋ
adʋasa (30). Ɪkʋ aduesie (60), ɪkʋ ɛ́ lafa (100)."
9 Ɪnʋ ɔlɔmɔ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ɔhá ání ɔbʋ asʋ onúu!"

Tɔ́á Sʋá Yesu Lɔ́tɔí Ayébisʋ
(Mateo 13:10-17; Luka 8:9-10)

10 Brɛ́á ilesi Yesu mʋa sumbí ayɔpʋ́ dúanyɔ ámʋ
pʋ́ ahá kpalobí akʋá bʋbuo mʋ a, bobwií ɪpa há mʋ
bɛɛ, ɔlɛ́ yébi anfɪ asɪ suna amʋ́. 11 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, "Mlɪ mʋ́ á, Bulu lahá mlɪ ɔkpa ɔbɛ́ɛ, mlɪbí́ɪ mʋ
iwíegyí ámʋ ɪwɪ asʋn ŋaínhé. Táme ndɛ aha bambá
asʋ́n bláa ayébisʋ,
12 'méɪnɪ bówun láwun,
táme bʋméɛbɪ mʋ́.
Bónu lánʋ́,
táme bʋmóonu mʋ́ asɪ.
Ní megyí alɪ tɛkɪ bɛ́damlí klʋntɔ,
Bulu obési amʋ́ lakpan kíé amʋ́.' "

Atɔ́-abí Owunyápʋ Yébi Amʋ Asɪ
(Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15)

13 Mʋ́ʋ́ Yesu léfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní mlɪmónu yébi
anfɪ asɪ á, mʋ́ nkálɪ mlɔ́bwɛ asa mlónu tráhɛ fɛ́ɛ́
asɪ? 14 Atɔ́-abí ámʋ́ʋ́ owunyápʋ amʋ déwunyáa amʋ
gyí Bulu asʋ́n ámʋ. 15 Abí ámʋ́ʋ́ ɪlɔwʋlí ɔkpasʋ ámʋ
gyí ahá ámʋ́ʋ́ benyá nʋ́ Bulu asʋ́n ámʋ alɪ Ɔbʋnsám
labɛlɛ mʋ́ lɛ́ amʋ́ klʋntɔ nátí ámʋ. 16 Abí ámʋ́ʋ́ ɪlɔwʋlí
abʋtásʋ́ amʋ gyí ahá amʋ́ʋ́ bonú asʋ́n ámʋ pɛ́, bahɔ
mʋ́ ansigyísʋ́, 17 táme ínɪá bʋma nlín sʋ á, asʋ́n ámʋ
ɪtamatsía amʋ́tɔ́ yɔ́. Mʋ́ sʋ ní bʋdɪn amʋ́sʋ́ ntɛ́ɛ
ɪwɪɔsɪn kʋ ɪtʋ́ amʋ́ asʋ́n ámʋ sʋ á, ɪnʋnʋ bʋtɛdɪda.
18 Abí ámʋ́ʋ́ ɪlɔwʋlí awutɔ ámʋ gyí ahá amʋ́ʋ́ bonú
asʋ́n ámʋ a, bahɔ mʋ́, 19 táme ɔyí ánfɪtɔ atɔ hiánhɛ
ɪwɪ gywɪ́ín, pʋ́ mʋ́tɔ́ atonyahɛ́ ɪwɪ ɔnsípɛ tegyi asʋ́n
ámʋsʋ. Ínɪ sʋ bʋtamaswíé abí. 20 Abí ámʋ́ʋ́ ɪlɔwʋlí
ɔsʋlʋ́ʋ wankláánsʋ́ amʋ gyí ahá amʋ́ʋ́ bonú asʋ́n
ámʋ a, bʋtegyi mʋ́sʋ́. Ínɪ sʋ ɪtɛhá bʋtɔbwɛ́ yilé fɛ́
alɪá atɔ́-abí ámʋ loswie, ɪkʋ adʋasa (30), ɪkʋ aduesie
(60), ɪkʋ ɛ́ lafa (100) ámʋ."

Ɔkandíɛ lwɪ Yébi
(Luka 8:16-18)

21 Yesu léfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Bʋtonywɛ́ ɔkandíɛ pʋ́ ɔlɔ́
bun mʋ́sʋ́, ntɛ́ɛ pʋ́wá mpá ayasɪ? Megyí ɔfʋ́ákpá
bʋtɔpʋ́bian? 22 Tɔtɔ ma ɪnʋá ibéŋaín, ɪmɛ́ɛlɪn
ɔwan. Asʋn ŋaínhé kʋkʋ ɛ́ ɪma ɪnʋá bʋméɛbɪ mʋ́.
23 Ɔhagyíɔha ání ɔbʋ asʋ onúu!"
24 Mʋ́ʋ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Mlɪyaa asʋ wanklááin mlɪ asʋ́n-
nutɔ́. Ɪtɔá mlɔ́pʋsʋ́sʋ ha mlɪ aba á, mʋ́ kén Bulu
ɔbɔ́pʋsʋ́sʋ mʋ́ wanklááin, lápʋ́ ɪkʋ tsía mʋ́tɔ́ há mlɪ
ní. 25 Tsʋ́fɛ́ ɔhá ání odekléá obónu mí atosunáhé amʋ
asɪ á, Bulu ɔbɔ́pʋ ɪkʋ tsía mʋ́tɔ́ há mʋ. Táme ɔhá ání
omedékléá obónu mʋ́ asɪ á, Bulu ɔbɔ́swɪ́ mʋ kpalobí
ámʋ́ʋ́ alabí ámʋ kʋ́ráá."

Oyí-ibíá Ɪdɛdáan lwɪ Asʋ́n
26 Yesu létrá blí ɔbɛ́ɛ, "Bulu iwíegyí amʋ igyi fɛ́ alɪá
ɔha todú oyí-ibí mʋ ndɔtɔ. 27 Ní owí ɪtá á, ɔhá ámʋ
tɛklɛdɪ. Ní ɔyí ɪkɛ a, ɔtɛlákʋ́sʋ́, táme omeyín alɪá
ɪtɔbwɛ́ asa oyí-ibí ámʋ ɪtɔkwɛ dan. 28 Ɔsʋlʋ́ʋ onutɔ́
tɛhá mʋ́ tɔkwɛ. Itegyankpá lɛ́ atɛ, wá ntswítswíɪ,
asa ɪtɔbɔbwɛ abí onutɔ́. 29 Táme ayó ámʋ inyá blɪ pɛ́,
ɔdɔ́pʋ amʋ latsʋ́ mʋ ɔdayí ɔyétɪn mʋ́, tsʋ́fɛ́ mʋ́ tínbɪ
lafʋn."

Takyí-akpin Ibí Yébi
(Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)

30 Ɪnʋ Yesu léfɪtɛ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntɔ Bulu iwíegyí ámʋ
lɛlɪan? Ntɛ́ɛ yébi mɔmʋ nɔ́pʋsʋ́ná alɪá igyi? 31 Igyi
fɛ́ takyí-akpin ibí. Mʋ́gyí túkʋ́rííbi nyí-abítɔ́ fɛ́ɛ́ ní.
32 Táme ní ɪdan a, ɪtɔbwɛ́ ɪfá fʋ́áhé dʋn ɪfá kugyíkʋ.
Mʋ́ abámbi tekpíkpli, mbubwi bʋtogyónká mʋ́ asɪ."
33 Oletsiá pʋ́ ayébi anfɪ odu tsɔtsɔɔtsɔ súná amʋ́
atɔ́, yɔ́fʋn alɪá ahá ámʋ bétalí nʋ́ mʋ́ asɪ. 34 Ɔmɛblá́a
amʋ́ asʋ́n kʋkʋá imegyí ayébi ɔlɔpʋtɔ́í. Táme ní isí
mʋa mʋ akasípʋ́ nkʋlɛ a, ɔtɛlé tógyítɔ́ asɪ.

Atsufú Asɪbá
(Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Alɪ ɛkɛ ámʋ ntʋ́pwɛsʋ á, Yesu lɛ́bláa mʋ akasípʋ́
ɔbɛ́ɛ, "Mlɪha afa Galilea ɔpʋ yɔ mʋ́ ɔbɪn!" 36 Mʋ́ʋ́

bowie ɔklʋntɔ, akasípó amʋ bɛplá mó, bɛnatí sí ɔdɔm amʋ. Nklʋn bámbá kʋ ɛ́ lobuo amó. 37 Afú
kpɔnkpɔɔnkpɔntı kʋ lɔ́wa tsʋ́ʋn bı. Mó sʋ ntsu
dɛda wíé ɔklʋn amʋtɔ, ideklé ımɛ. 38 Támɛ Yesu mó
ŋɛ́lín sumuɛsʋ ɔklʋn amʋ ɔma ɔdɛdıdı. Akasípó amʋ
betsinkí mʋ. Mʋ́ʋ́ bɛfıté mʋ bɛɛ, “Osunápó, ínıá
anıdɛ́ ntsu wie á, fʋmotsu kʋkʋ lé mʋ́tɔ́?”
39 Inʋ Yesu lɔ́kʋsʋ́ lé ɔnɔ́ wa afú ámʋ, ɔlɛbláa ɔpʋ
amʋ ɔbɛ́ɛ, “Kpa ɔnɔ́ bun! Dı díín!” Inʋ afú ámʋ lési
tsʋ́ʋn, ınʋ fɛ́ɛ́ lɔlʋá. 40 Mʋ́ʋ́ ɔlɛfıté amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ntogyi
sʋ́ mlıdɛ́ ifú nya alı? Mlımá hógyi?”
41 Ifú lɛhıɛ kítá amʋ́, bɛfıté aba bɛɛ, “Nyankpʋsa
ɔmɔmʋ nı, afú mʋ́a ntsu kʋ́ráá tonú mʋ ɔmɛ alı?”

5

Ɔŋɛ Laláhɛ Gyáa Lɛ Ogbedépótɔ́

(Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39)

1 Brɛ́á Yesu mʋa mʋ akasípó amʋ bowie Galilea
ɔpʋ amʋ ɔbın Gerasefɔ* ɔsʋlʋ́sʋ á, 2 olenya kplí dálı
ɔklʋntɔ alı, oyin ɔkʋá ɔŋɛ laláhɛ bʋ mʋtɔ lɛ́dalı
tsu afúli opulákpá befia mʋ. 3 Oyin ánfı lapʋ́ afúli
opulákpá ınʋ bwɛ́ mʋ otsiákpá. Ɔhíɛ́ ɔbʋ ıyın. Mʋ́
sʋ ɔhaa tamatráa talí bwɛ́ mʋ otsia díín, ntɛ́ɛ wá mʋ
ıkan. 4 Tsʋ́fɛ́ tɛkı betsiá wá mʋ ayabi pʋ́ mʋ ıbı ıkan,
táme oletsiá tın mʋ́, bíábía ıkan amʋ tsálífwí. Ɔhaa
ɛ́ má ɔwʋnlín ání ɔbétalí pʋ́n mʋ. 5 Ekekegyíɛkɛ ɔpa
mʋ́a onyé fɛ́ɛ́ á, ɔbʋ afúli opulákpá ınʋ mʋ́a abʋsʋ,
ɔdɛ okitikíti, ɔdɛpʋ abwi tsantsan ıwı.
6 Olenya wun Yesu sísí alı, ɔlɛsrí yéda akpawunu
mʋ ayabitɔ. 7 Mʋ́ʋ́ ɔlɔsʋrá okitikíti kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Ɔsʋ́sʋ́ʋ́sʋ́ Bulu mʋ Bi Yesu, amansʋ igyi? Tanʋ Bulu
ání fʋmɛ́ɛpıtí mí atɔ́!” 8 Ɔlɛblí asʋ́n ánfı, tsʋ́fɛ́ Yesu
léblá mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔŋɛ laláhɛ, dalı oyin ánfıtɔ.”
9 Inʋ Yesu léfıté mʋ ɔbɛ́ɛ, “Nkálı bʋtɛtí fʋ́?”
Ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí dá gyí, ‘Ɔdɔm’, tsʋ́fɛ́ anıhíɛ
anı tsɔ́.” 10 Inʋ ɔŋɛ laláhɛ amʋ bɛhıɛ kʋ́kʋ́lı mʋ bɛɛ,
ɔmágya amʋ́ lé Gerasefɔ ɔsʋlʋ́ʋ amʋsʋ.
11 Mprákuo tsɔtsɔɔtsɔ akʋ bʋdegyí okʋ́ku kʋsʋ ınʋ
fʋ́n. 12 Ɔŋɛ laláhɛ amʋ bokokʋ́lı mʋ bɛɛ, ɔhá amʋ́
abʋyowie mprákuo ámʋtɔ. 13 Mʋ́ʋ́ ɔlɛha amʋ́ ɔkpa.
Bɛdalı oyin ámʋtɔ yʋ́wie mprákuo ání bɔ́bwɛ fɛ́
mpím-anyɔtɔ (2,000). Amʋ́ fɛ́ɛ́ bɛsrí kplí okʋ́ku kʋ
wíé ɔpʋ amʋtɔ, wʋ́wu.
14 Mprákuo ámʋ akpapʋ́ bɛsrí yéblí asʋ́n ánfı ılaba
anfı awʋ́lʋsʋ pʋ́ nkudası fɛ́ɛ́. Ahá bɛdalı bɛɛ bɛbá
bɛkı tɔ́á ılaba. 15 Brɛ́á bɛba bowie Yesu wá á, bowun
ání oyin ámʋ́ʋ́ ɔŋɛ laláhɛ betsiá mʋtɔ ámʋ ansítʋ́
ladí, alawá atadıɛ otsie. Ilɔwa amʋ́ ifú. 16 Ahá ámʋ́ʋ́
bowun tɔ́á ılɛba oyin ámʋ́ʋ́ tɛkı ɔŋɛ laláhɛ tsie mʋtɔ
ámʋ pʋ́ mprákuo ámʋsʋ ámʋ bɛbláa amʋ́ tɔ́á ılaba
fɛ́ɛ́.
17 Inʋ bokokʋ́lı Yesu bɛɛ, ɔdálı amʋ́ ɔsʋlʋ́sʋ.
18 Brɛ́á olowie ɔklʋn amʋtɔ á, oyin ámʋ́ʋ́ tɛkı ɔŋɛ
laláhɛ tsie mʋtɔ ámʋ lʋ́kʋkʋ́lı mʋ ɔbɛ́ɛ, ɔhá amʋbuo
mʋ natı.
19 Támɛ Yesu mɛ́ha mʋ ɔkpa. Mboún ɔlɛbláa mʋ
ɔbɛ́ɛ, “Yinki yɔ fʋ́ apʋ́ʋ́ wá wʋ́yítʋ́, afʋyɛbláa amʋ́ ıtɔ
yiléá anı Wíe Bulu labwɛ́ há fʋ́, pʋ́ alıá alawun fʋ
nwɛ.”
20 Mʋ́ sʋ oyin ámʋ lɛ́natí tsʋntsʋn, ɔdɛ ıtɔ yilé
ámʋ́ʋ́ Yesu labwɛ́ há mʋ blí Dekapoli† awʋ́lʋ amʋ
fɛ́ɛ́tʋ́. Ɔnɔ́ lobwie ahá ámʋ fɛ́ɛ́.

Ɔhandɛ Ɔkʋ Mʋ Bi Mʋa Ɔtsı Ɔkʋ Ilɔ Tsa

(Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 Yesu léla fá ɔpʋ amʋ yʋ́ mʋ́ ɔbın. Brɛ́á ɔbʋ ɔpʋ
ɔnɔ́ ınʋ á, ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntı bɛba bobomlí mʋ.
22 Inʋ Yudafɔ ofíakpa ɔhandɛ ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Yairo
léba ınʋ. Brɛ́á olowun Yesu a, ɔlɛda akpawunu mʋ
ayabitɔ, 23 kʋ́kʋ́lı mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí bí tsíhé dɛ́wu. Ba,
afʋbɔpʋ ıbı dınka mʋsʋ, mʋ awʋ́tʋ́ ıwa mʋ ɔnlın,
onya nkpa.”
24 Mʋ́ʋ́ mʋa Yesu bɛnatí bɔyʋ́ á. Ɔdɔm
kpɔnkpɔɔnkpɔntı bɛkplá buo mʋ, kpá pʋ́tá mʋ.
25 Ɔtsı ɔkʋ ɛ́ bʋ ahá ámʋtɔ, obugya dɛ mʋ wʋlí nfí
dúanyɔ ní. 26 Alahíɛ́ wun ipian ılɔ atsapʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ
ıbıtɔ, hʋ́lı mʋ ıwısʋ atʋ́ fɛ́ɛ́, táme ılɔ ámʋ ımɛkálá bwɛ́
mʋ. Iyın ıdɛwa tsía. 27 Brɛ́á ɔtsı ánfı lónu Yesu nka á,
ɔlɔtsʋn yɔ mʋ ɔma, fifítíwie ɔdɔm amʋtɔ yʋ́pʋ ıbı da
Yesu atadıɛ. 28 Tsʋ́fɛ́ ɔlɛblí wá mʋ nwuntɔ ɔbɛ́ɛ, “Ní
nɔpʋ́ ıbı da mʋ atadıɛ kpán á, ılɔ ámʋ ibési mí.”
29 Olenya pʋ́ ıbı da mʋ atadıɛ ámʋ alı, obugya amʋ
léka itin. Olonu mʋ́ nka mʋ awʋ́tʋ́ ání ılɔ ámʋ lasí
mʋ. 30 Inʋ Yesu lónu mʋ́ nka mʋ awʋ́tʋ́ mʋ ɛ́ ání ɔŋɛ́
kʋ ladálı mʋtɔ. Inʋnʋ ɔlɛdamlí kı ɔdɔm amʋ, ɔlɛfıté
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ma lápʋ́ ıbı da mí atadıɛ?”
31 Mʋ́ʋ́ mʋ akasípó amʋ bɛfıté mʋ bɛɛ, “Fʋ́ onutʋ́
fawun ání ɔdɔm bakpá pʋ́tá fʋ. Mʋ́ʋ́ fʋtráa fʋdɛfıté
fɛɛ, ‘Ma lápʋ́ ıbı da mı?’ ”
32 Yesu lɔ́wa ansí kı amʋ́tʋ́ fɛ́ɛ́, ɔdɛ ɔhá ání ɔlɔpʋ
ıbı da mʋ dunká. 33 Ifú lɛ́kıtá ɔtsı ámʋ. Mʋ́ sʋ ɔlɔwa
kpınkí kpakpakpakpa bı, tsʋ́fɛ́ oyin ıtɔ́á alanyá.
Inʋ ɔlɛba bɛda akpawunu Yesu ayabitɔ, bláa mʋ
ɔnɔkwalı amʋ fɛ́ɛ́. 34 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí bí, fʋ́
hógyi lahɔ fʋ nkpa. Natı iwilwiitɔ. Fʋ́ ılɔ ámʋ ıta.”
35 Brɛ́á Yesu bʋ mʋ́sʋ́ ɔdɛtɔí á, aha akʋ botsu
ofíakpa ɔhandɛ amʋ wʋ́yítʋ́ ba bɛbláa mʋ bɛɛ,
“Ɔhandɛ, fʋ́ bí tsíhé ámʋ ɔdıkpa mʋ́wa alé. Mátepí
trá wa osunápʋ́ tʋ́ı.”
36 Yesu mɛ́kplá asʋ́n ámʋ́ʋ́ bʋdɛblí ámʋ. Mboún
ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mánya ifú. Fʋ́ mʋ́ hogyi wʋlɛ.”
37 Yesu mɛ́ha ɔhaa ɔkpa obuo mʋ dʋn Petro pʋ́
Yakobo mʋa mʋ pio Yohane nkʋlɛ. 38 Brɛ́á bowie
ɔhandɛ amʋ wʋ́yítʋ́ á, Yesu lʋ́wun ání ahá babʋ́lá
ınʋ, bʋdesʋ́, bʋdɛ okitikíti. 39 Olowie ınʋ fíté amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Ntogyi sʋ́ mlıdɛ́ ipian wʋ́ʋn, mlıdɛ́ okitikíti
alı? Otsibi amʋ mʋ́kʋ́wú, dıdí ɔdɛ.”
40 Ahá ámʋ bɔmɔsí mʋ. Mʋ́ʋ́ olegya amʋ́ fɛ́ɛ́ dálı
ba wunsınɛ́, ɔlɛkpa obí ámʋ akwʋ́pʋ́ pʋ́ mʋ akasípʋ́
amʋ́ʋ́ bʋbuo mʋ amʋ bebitíwíé ɔbʋ ámʋ́ʋ́ otsibi amʋ
da mʋ́tʋ́ ámʋtɔ. 41 Inʋ ɔlɛkıtá kebi ámʋ ıbı, bláa
mʋ amʋ́ ɔblítɔ ɔbɛ́ɛ, “Talita Kuum!” (Mʋ́ ası gyí,
“Obitebí, kʋsʋ!”)
42 Inʋnʋ ɔlɔkʋsʋ́ ɔna. (Otsibi amʋ lahɔ nfí dúanyɔ.)
Ilobwie ahá ámʋ fɛ́ɛ́ ɔnɔ́ dáfá. 43 Mʋ́ʋ́ ɔlɛda amʋ́
ɔlá kínkíínkín ɔbɛ́ɛ, bʋmáblá ɔhaa asʋ́n ánfı. Inʋ
ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, bʋháa kebi ámʋ atʋ́ ogyi.

6

Bʋmɔhɔ Yesu Mʋ Wʋ́lʋtɔ

(Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30)

1 Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɛdalı ɔmá ámʋtɔ yínkí yʋ́
mʋ wʋ́lʋtɔ. 2 Ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké lenya fʋn alı, ɔlɔyɔ ɔdɛ
atʋ́ suná Yudafɔ ofíakpa. Mʋ atosunáhé lɛha ɔnɔ́
lobwie ahá tsɔtsɔɔtsɔá bonu mʋ́. Mʋ́ sʋ bɛfıté aba

* 5:1 Gadarafɔ bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ. † 5:20 Dekapoli ası gyí awʋ́lʋ dú.

bɛɛ, “Nkúnú olenya nyánsa múa ofúlábwɛ túmi ánfɪ
ɛ́ tsú? 3 Megyí atɔ́ osrépú amʋ nɪ. Megyí mʋ yin gyí
Maria, mʋ apio yinhɛ́ gyí Yakobo, Yosef, Yuda pú
Simon? Yɛ́ɛ anɪa mʋ apio tsɪhɛ́ ɛ́ tsie nfɪ á?” Benya
ɔblɔ́ mʋsʋ.
4 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ahá bʋtobú Bulu
ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔ́ípʋ́ ɔtínɛgyíɔtíné, táme mʋ wúlutɔfɔ, mʋ
abusuanfɔ pú mʋ wóyítɔ́ ahá mʋ́ bʋtamabú mʋ.”
5 Ínɪá bʋmɔhɔ mʋ gyi sʋ ɔmɛtalí bwɛ́ ofúla kʋkʋ,
dʋn ahá kpalobí akʋsʋ óləpʋ ɪbɪ dínká, tsá amʋ́ ɪlɔ.
6 Ilɔwa mʋ ifú ání bʋmɔhɔ mʋ gyi.

Akasípʋ́ Dúanyɔ Ámʋ Sumbíwa
(Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu léki nkuda ání ɪbʋ bomlí ɪnʋ asɪ, ɔdɛ atɔ́
suná. 7 Ɪnʋ ɔlɛtɪ akasípʋ́ dúanyɔ ámʋ ba mʋ ɪwɪ wá.
Mʋ́ʋ́ ɔlɔwa amʋ́ sumbí abanyɔ́-abanyɔ́. Ɔlɛha amʋ́
túmiá bɔ́pʋgyi ɔŋɛ laláhɛsʋ. 8 Ɔlɛda amʋ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ,
“Mlɪmátsu tɔtɔ kítá yɔ́ ɔkpa ámʋ, dʋn mlɪ oyi yiáhé!
Mlɪmátsu atogyihɛ ntɛ́ɛ akpankogyo, ntɛ́ɛ kɔ́ba kítá!
9 Mlɪwa ntʋkʋta, táme mlɪmátsu atadɪɛ nyɔɔsɪ kítá!
10 Wóyígyíwóyíá mɔlswíí mʋ́tɔ́ á, mlɪtsia ɪnʋ yɔ́fʋn
bréá mlédalɪ wúlu amʋtɔ. 11 Ní mɔyɔ́ wúlu kʋsʋ,
bʋmɔhɔ mlɪ, ntɛ́ɛ bʋmekleá bónu mlɪ atosunáhé,
mlɪdédalɪ mʋ́tɔ́ mɔyɔ́ á, mlɪkpakpa mlɪ ayabitɔ-ɪsɪ
wʋlɪ ɪnʋ, isuna ání bʋmɛbɪ bwɛ́.”
12 Mʋ́ sʋ bɔyɔ yɛ́da asʋ́n ámʋ ɔkan bɛɛ, ahá bʋdámli
klʋntɔ. 13 Begya ɔŋɛ laláhɛ tsɔtsɔɔtsɔ lɛ́ ahátɔ, bɛkpa
aləpʋ tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́ ofobí, tsá amʋ́ ɪlɔ.

Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane Lowu
(Mateo 14:1-12; Luka 9:7-9)

14 Galilea ɔmásʋ́ ogyípʋ́ Herode lónu Yesu ɪwɪ asʋ́n
ánfɪ, tsʋ́fɛ́ mʋ ɪdayilé dɛ ɔtínɛgyíɔtíné. Akʋ bʋdɛblí
bɛɛ, “Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane lákʋ́sʋ́ tsʋ́ afúlitɔ. Mʋ́ sʋ́,
ɔdɛ ofúla anfɪ odu bwɛ ní.”
15 Táme akʋ ɛ́ bɛɛ, “Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔ́ípʋ́ dada Elia ní.”
Akʋ ɛ́ bɛɛ, “Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ dada amʋtɔ ɔkʋ ní.”
16 Bréá Herode lónu asʋ́n ámʋ a, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ,
“Yohane amʋ́ʋ́ nɛha bɛtɪn amʋ látsínkí tsʋ́ afúlitɔ.”
17-18 Herode léha bɛkɪtá Yohane, wá mʋ ɪkan, pʋ́ mʋ
wá obu. Tsʋ́fɛ́ oletsiá bláa Herode ɔbɛ́ɛ, mbla mɛha
ɔkpa ání obétsiá mʋ pio Filipo mʋ ka Herodia amʋ́ʋ́
otsia amʋ.
19 Mʋ́ sʋ Herodia lɔ́hɔ Yohane asʋ́n wá ɪwɪtɔ.
Ɔləbwɛ agywɪn ání ɔbɔ́mɔ mʋ, táme ɔmɛtálí, tsʋ́fɛ́
Herode méhá mʋ́ ɔkpa. 20 Herode yin ání Yohane
asʋ́n da ɔkpa, ogyi ɔha wankíhé. Mʋ́ sʋ olenya mʋ
ifú, ɔlɛkɪ mʋsʋ wankláán ání tɔtɔ mɔ́ɔbwɛ mʋ. Ibʋ
mʋ́tɔ́á Yohane asʋn blíhɛ́ tɛhan Herode, táme otekle
mʋ́ nu.
21 Tɔ́á Herodia dédunká léba ha mʋ. Ɛkɛ ɔkʋá
Herode dɛ́ mʋ ɔkwɪ́kɛ́ gyí a, ɔlɔtswɪ ɔpʋ́nʋ́, tí ahandɛ
pʋ́ ɪsá akɔpʋ́ dɛhɛn pʋ́ Galileafɔ ahandɛ ba atɔ́ ámʋ
ogyíkpá. 22 Bréá Herodia mʋ bi tsíhé lóbowie ɔbʋntɔ
tsa a, ɪlɔwa Herode mʋa ahandɛ amʋ fɛ́ɛ ansigyí.
Herode lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Fɪtɛ mí tógyítɔ́á fʋdeklé,
néha fʋ́.” 23 Ɪnʋ ɔlɛka ntam há mʋ ɔbɛ́ɛ, “Néha fʋ́
tótógyítɔ́á fɛ́fɪtɛ́ mí. Ní igyi mí iwíe ogyíkpá ɪfʋn
kʋ́ráá.”
24 Otsibi amʋ lédalɪ yɛ́fɪtɛ́ mʋ yin ɔbɛ́ɛ, “Ntɔ nfítɛ?”
Mʋ yin lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Fɪtɛ Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane
nwun.”
25 Ɔsasʋ otsibi amʋ léba bɛbláa Herode ɔbɛ́ɛ,
“Ndekléá fʋpʋ́ Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane nwun dʋnka ɪlínsʋ́
ha mɪ sɛ́ɛ́ɛ́séi.”
26 Asʋ́n ámʋ léhɪɛ han owíe amʋ, táme mʋ ntam
amʋ́ʋ́ ɔlɛka, pʋ́ ahá ámʋ́ʋ́ bʋbʋ ɪnʋ ámʋ sʋ á, omekleá
ɔbɔ́tʋn ntam amʋ. 27 Ɪnʋnʋ ɔlɔwa mʋ ahá ɔtínpʋ
ɔbɛ́ɛ, ɔyɛ́tɪn Yohane nwun ba mʋ. Ɔlɔyɔ yɛ́tɪn
Yohane nwun obu ɔdɪkpá ɪnʋ. 28 Mʋ́ʋ́ ɔlɔpʋ nwun
ámʋ dínká ɪlínsʋ́ ba otsibi amʋ, mʋ ɛ́ ɔlɔpʋyáa mʋ
yin Herodia. 29 Bréá Yohane akasípʋ́ bonu asʋ́n ánfɪ
á, bɛba botsu mʋ satin yópulá.

Ahá Mpím-nu Atogyihɛ Ha
(Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohane 6:1-14)

30 Yesu sumbí ayɔpʋ́ ámʋ beyinkí bá bɛbláa mʋ
atɔ́á bayɔ́bwɛ pʋ́ mʋ́á bayósuná fɛ́ɛ́. 31 Mʋ́ ɔma a, ahá
bʋna amʋ́ wá alɪ, bʋmenyá ɔkpa gyi atɔ́ kʋ́ráá. Mʋ́
sʋ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪha ayɔ ɪtsɛ́tɔ́ flɛ́ɛ́n, ayɛda
ɔkpʋ́nʋ́.” 32 Ɪnʋ bowie ɔklʋntɔ, pʋ́ ɔkpa bɔyɔ́ ɪtsɛ́tɔ́
ɔtɪnɛkʋ.
33 Táme ahá tsɔtsɔɔtsɔ bowun amʋ́, bí ɔtínɛ́á bɔyɔ́.
Mʋ́ sʋ botsu awúlu ámʋ fɛ́ɛ́sʋ́, tsíí ɔsrɪ́ʋ gyankpá
yówie ɔtíné ámʋ́ʋ́ Yesu aná bɔyɔ́ ámʋ. 34 Bréá Yesu
lɛ́kplí dálɪ ɔklʋn amʋtɔ, wun ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ
ámʋ a, amʋ́ asʋ́n lɔwa mʋ nwɛ, tsʋ́fɛ́ bʋgyi fɛ́ akʋ́fa
ání bʋma ɔkpapʋ́. Mʋ́ sʋ olosuná amʋ́ atɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ.
35 Owí lɔpɔn a, akasípʋ́ amʋ bɛba mʋ wá bɛbláa mʋ
bɛɛ, “Ɪtsɛ́tɔ́ nfɪ gyí, owí ɛ́ latá. 36 Ha amʋ́ abʋyɔ nkuda
mʋ́a awúlu ání ɪbʋ bomlí nfɪ asɪ yodunká tɔkʋ gyi.”
37 Táme Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪdunka atɔ́ ha
amʋ́ abʋgyi.”

Mʋ́ʋ́ bɛfɪtɛ́ mʋ bɛɛ, “Abɛ́talí nyá sika* hɔ atɔ́ há
ahá ánfɪ fɛ́ɛ́ bégyi?”
38 Yesu léfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Bodobodo apin afɪnɪ
mlɪbʋ? Mlɪyɔ amlɪyɛkɪ!”
Beyinkí bɛbláa mʋ bɛɛ, “Bodobodo apin anu pʋ́
ntsutso iye bwáhé anyɔ bʋ ɪnʋ.”
39 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪha amʋ́ abʋtsiatsia ɪfá
bɔbwɛ amʋsʋ.” 40 Betsiá asɪ akʋ́sʋ́-akʋ́sʋ́, akʋ lafa
(100), akʋ ɛ́ aduenu (50). 41 Ɪnʋ olotsu bodobodo
anu pʋ́ ntsutso iye bwáhé anyɔ ámʋ. Mʋ́ʋ́ olotsu
ansí fʋ́á kɪ ɔsʋ́sʋ́, ɔlɛda Bulu ɪpán. Ɪnʋ olebiabía
bodobodo amʋ há mʋ akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, bʋyée ha
amʋ́. Oleye iye bwáhé anyɔ ámʋ ɛ́ há amʋ́, bɔpʋhá
ahá ámʋ. 42 Amʋ́ fɛ́ɛ́ begyi mwɛ sian. 43 Akasípʋ́
amʋ bɔtɔsí bodobodo mʋ́a iye sianhɛ amʋ a, ɪləbʋlá
alakpá dúanyɔ. 44 Ayin ání begyi atɔ́ ámʋ nkʋlɛ bʋgyi
mpím-nu (5,000).

Ɔpʋsʋ Natí
(Mateo 14:22-33; Yohane 6:15-21)

45 Benya gyi atɔ́ ámʋ tá alɪ, Yesu lébláa akasípʋ́
amʋ ɔbɛ́ɛ, bʋwíe ɔklʋntɔ abʋgyankpa fa ɔpʋ amʋ yɔ
Betsaida wúlutɔ. Mʋ mʋ́ olesin ɔma sí ɔdɔm amʋ
ɔkpa. 46 Bréá olesi amʋ́ ɔkpa tá á, ɔlɔdʋ yɔ́ bʋsʋ
yɔ́bɔ mpáɪ. 47 Bréá owí lɛta, ɔklʋn amʋ lawíé ntsu
nsɪné á, ilesi Yesu nkʋlɛ ɪbʋ ámʋsʋ. 48 Ɪnʋ olowun
ání ɔklʋn amʋ plá dɛ ɔnlɪn wa wá akasípʋ́ amʋ, tsʋ́fɛ́
afú kpɔnkpɔntɪ dɛtsʋ́ʋn fia amʋ́. Bakɛ-bakɛ a, Yesu
lénatí ntsu ámʋsʋ ayabitɔ buo amʋ́, odeklé ɔtsʋn
amʋ́sʋ́. 49 Táme bréá bowun mʋ a, bʋkɪ bɛɛ, fúli ogyi.
Mʋ́ sʋ bɔsʋrá okitikíti. 50 Opúni letsií amʋ́ fɛ́ɛ́.

---

* 6:37 Sika ánfɪ igyi sika futútú lafa-anyɔ (200), igyi ɔha nkɛ lafa-anyɔ (200) ɪkɔ́ká.

Táme ɔlɔwa ɔsa bláa amʋ ɔbɛɛ, “Mlɪwa klʋn. Mí ní. Mlɪmánya ifú.” [51] Mʋ́ʋ́ ɔlɔdʋ wíé ɔklʋn amʋtɔ, afú ámʋ lɛka itin á. Asʋ́n ánfɪ lɔ́wa amʋ́ wánwan. [52] Amʋ́ klʋntɔ-odwin sʋ bʋmɔkʋ́nyá nú bodobodo ɪwɪ asʋ́n ámʋ asɪ.

Genesaretfɔ Alɔpʋ Tsa
(Mateo 14:34-36)

[53] Yesu mʋa amʋ́nyɔ bɛfa ɔpʋ amʋ yési Genesaret ɔtsubúnɔ, bɔwa ɔfɛ́ kítá ɔklʋn amʋ. [54] Benya kplí dálı ɔklʋn amʋtɔ alí ahá bowun Yesu, bí mʋ ɔtsáwʋlɛ pɛ́. [55] Mʋ́ sʋ bɛsrí yótsu amʋ́ alɔpʋ sórá akpasʋ, tsʋ́ ntíné-ntíné bɔtʋ mʋ ɪnʋ. [56] Ɔtínɛgyíɔtínɛ́á Yesu lʋ́yɔ, igyi wúlutɔ ntɛ́ɛ akuda ó á, bɔpʋ amʋ́ alɔpʋ bɔtswɪ brɔnʋsʋ, kʋ́kʋ́lı mʋ bɛɛ, ɔhá alɔpʋ amʋ abʋpʋ ɪbɪ da mʋ atadɪɛ ɔdanʋ́ kpán. Amʋ́á bɔpʋ ɪbɪ da mʋ́ fɛ́ɛ benya ɪlɔtsá.

7

Atɪtɪfɔ Amándíé
(Mateo 15:1-9)

[1] Farisifɔ pʋ́ Mose mbla asunápʋ́ akʋ botsu Yerusalem ba befia Yesu wá. [2] Mʋ́ʋ́ bowun ání mʋ akasípʋ́ amʋ akʋ bʋmɔfwɪ ɪbɪ amándíé ɔkpasʋ asa bʋdɛ atɔ́ gyí.

[3] (Tsʋ́fɛ́ Yudafɔ, títriu Farisifɔ bʋmɔkʋ́sí amʋ́ anáin amándíétɔ́. Mʋ́ sʋ ní bʋmɔkʋ́fwí ɪbɪ amándíé ɔkpasʋ á, bʋtamagyi atɔ́. [4] Alɪ kɛ́n ní bʋmɔkʋ́gyʋ́ra ɪwɪ á, bʋtamagyi tʋ́á bɔpʋtsʋ́a bíásʋ́ ba nɪ. Amándíé bámbá kʋ aná ɛ́ bʋ ɪnʋ, bʋtráa bʋdɛ mʋ́tʋ́ tsʋ́ nwɛ núu ntsu, nlʋ́ pʋ́ nlanka ɪwɪ.)

[5] Mʋ́ sʋ amʋ́a Mose mbla asunápʋ́ bɛfɪtɛ́ Yesu bɛɛ, “Ntogyi sʋ́ fʋ́ akasípʋ́ amʋ bʋtamagyi anɪ anáin amándíésʋ́, bʋmɔfwɪ ɪbɪ amándíé ɔkpasʋ asa abʋgyi atɔ́?”

[6] Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛɛ, “Ɔnɔkwalɪ Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́Yesaia lɛ́blí tswɪ tsʋ́ mlɪ apinabwɛbí abwɛpʋ́ ánfɪ ɪwɪ ɔbɛɛ,

‘Ahá ánfɪ bʋdɛpʋ amʋ́ ɔnɔ́ bʋ́ mí,
táme amʋ́ klʋn bʋ ɪfɔ́ mí wá.
[7] Kpaalɪ bʋdɛ mí sum,
tsʋ́fɛ́ basí Bulu mbla tswɪ,
yɔ́ bʋdɛ anyánkpʋ́sa mbla suná.’

[8] “Mlɪlasí Bulu mbla ámʋ tswɪ, mlɪdɛ́ mlɪ anáin amándíétɔ́.”

[9] Ɪnʋ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Mlɪlapina si Bulu mbla ámʋ tswɪ nyánsatɔ, mɛ́nɪ mlégyi mlɪ onutʋ́ amándíésʋ́. [10] Tsʋ́fɛ́ Mose lɔ́wanlín wá Bulu mbla ámʋtɔ ɔbɛɛ, ‘Bu fʋ́ sí mʋa fʋ́ yin.’ Ɔlɛtrá wanlín ɔbɛɛ, ‘Ní ɔkʋ léblí asʋkpan tsʋ́ mʋ sɪ ntɛ́ɛ mʋ yin ɪwɪ á, bʋmɔ́ɔ mʋ.’ [11] Táme mlɪ mʋ́ mlɪaa, ɔha ɔbɛ́talí bláa mʋ sɪ ntɛ́ɛ mʋ yin ɔbɛɛ, ‘Tʋ́á tɛkɪ nɔ́pʋhá fʋ́ á, napʋ́bwɛ́ Koban.’* [12] Mlɪlahá ahá bʋmɛdɛ́ tɔtɔ bwɛ há amʋ́ akwʋípʋ́. [13] Mlɪ anáin amándíé sʋ mlɪtráa mlɪmédɛ́ Bulu mblasʋ gyí. Ntobí tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́ bʋ ɪnʋá mlɪtráa mlɪdɛ́bwɛ tsía ínɪtɔ.”

Tʋ́á Ɪtɔkpʋ́í Ɔha Bulu Ansítɔ́
(Mateo 15:10-20)

[14] Yesu lɛ́trá tɪ ɔdɔm amʋ ba mʋ ɪwɪ wá, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Mlɪ fɛ́ɛ mlɪyaa asʋ amlɪnʋ ínɪ asɪ! [15-16] Megyí tʋ́á ɔha tegyi tʋ́kpʋ́í mʋ Bulu ansítɔ́. Mboún mʋ́á ɪtɛdálɪ tsʋ mʋ ɔnɔ́.†”

[17] Brɛ́á ɔlɛnatí sí ɔdɔm amʋ yʋ́ wʋ́yítɔ́ a, mʋ akasípʋ́ amʋ bɛfítɛ́ mʋ yébi anfɪ asɪ. [18] Ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛɛ, “Mlɪ ɛ́ mlɪtamanʋ́ asʋ́n asɪ? Mlɪméyín ání tʋ́á itowíé ɔha ɔnɔ́ tamakpʋ́í mʋ Bulu ansítɔ́? [19] Tsʋ́fɛ́ megyí mʋ klʋntɔ itowíé, mboún mʋ iputɔ itowíé, ɔtɛyélɛ mʋ́ wá ɔkpʋntɔ.” (Yesu lɛ́lɛ mʋ́tʋ́ pʋ́sʋ́ná ání atogyihɛ kugyíkʋ ɪwɪ lɛtɪn.)

[20] Ɪnʋ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Tʋ́á ɪtɛdálɪ tsʋ ɔha klʋntɔ tʋ́kpʋ́í mʋ Bulu ansítɔ́. [21] Tsʋ́fɛ́ ɔha klʋntɔ ágywɪn laláhɛ kugyíkʋ tɛdálɪ tsʋ. Mʋ́tɛhá mʋ ɔtɔwá atsɪ mʋ́a ayin asʋ́n, ɔtowí atɔ́, ɔtɔmʋ́ ɔha, ɔtɔtʋ́ mbʋa, [22] ɔtɔwá ɔnsɪpɛ, ɔtɔbwɛ́ lalahɛ, ɔtɛmlɛ́ ahá, ɔtɔwá hakpan, ɔtɔwá olu, otetsii ɔha, ototsʋ́ ɪwɪ, ɔtɔbwɛ́ mimlála. [23] Ɔha klʋntɔ, atɔ laláhɛ anfɪ fɛ́ɛ ɪtɛdálɪ tsʋ. Mʋ́tʋ́kpʋ́í mʋ nɪ.”

Ɔtsɪ Ɔkʋá Omegyí Yudayin Hógyi
(Mateo 15:21-28)

[24] Yesu lɛ́natí ɪnʋ yʋ́ Tiro nsáɪntɔ. Ɔlɔyʋ́swɪí wʋ́yí kʋtɔ. Omedéklé ɔbɛɛ ahá bʋbíɪ ání maba ɪnʋ, táme ɔmɛtalí ŋáín mʋ ɪwɪ. [25] Ɔŋɛ laláhɛ bʋ ɔtsɪ ɔkʋ mʋ bi tsíhétɔ́. Olenya nʋ́ Yesu nka alɪ, ɔlɔwa ɔsa bɛda akpawunu mʋ ayabitɔ. [26] Griikiyintse ɔtsɪ ánfɪ gyí. Bɔkwɪí mʋ Siro Foenike ɔsʋlʋ́sʋ. Olokokóli Yesu ɔbɛɛ, ogyáa ɔŋɛ laláhɛ amʋ lɛ mʋ bi ámʋtɔ. [27] Táme Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛɛ, “Ha nyebí ámʋ abʋmwɛ asa, tsʋ́fɛ́ ɪma alɛá fʋ́swɪí nyebí atogyihɛ pʋ́há akíaɪ.”

[28] Ɔtsɪ ámʋ lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛɛ, “Owíé, ɪbʋ mʋ́tʋ́ alɪ, táme akíaɪ ání bʋda ɔpʋ́nʋ́ ámʋ asɪ ɛ́ bʋtegyi nyebí atogyihɛ mpupubiá ɪtɛkpákpa bun amʋ́ ɔpʋ́nʋ́asɪ.”

[29] Mʋ́ʋ́ Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛɛ, “Fabí lɛ́ mʋ́ ɔnɔ́. Mʋ́ sʋ natɪ, ɔŋɛ laláhɛ amʋ ladálɪ fʋ́ bí tsíhɛ́ ámʋtɔ.”

[30] Brɛ́á ɔtsɪ ámʋ lʋ́yɔ wʋ́yítɔ́ a, olowun ání ɔŋɛ laláhɛ amʋ ladálɪ mʋ bi ámʋtɔ, alasí ɔda mpásʋ́.

*Yesu Lɛ́*tsa Ɪsʋtín Ɔkʋá Ɔtamatɔ́í Wankláán
[31] Yesu lɛ́natí Tiro ɪnʋ yʋ́ Sidon yóbomlí kplí ba Dekapoli‡ awúlu amʋ nsáɪntɔ asa ɔlɛladʋ́ yʋ́ Galilea ɔpʋ ɔnɔ́. [32] Bɔpʋ ɪsʋtín ɔkʋ ba mʋ, ɔtamatálí tʋ́í wankláán. Bokokóli mʋ bɛɛ, ɔpʋ́ʋ ɪbɪ dɪnka mʋsʋ. [33] Mʋ́ʋ́ ɔlɛkpa oyin ámʋ ya ɪfʋ́ntʋ́, pʋ́ mʋ asrebi wá oyin ámʋ asʋtɔ, olotu atsʋnɔ́ dínká mʋ osrebisʋ, pʋ́dá oyin ámʋ ɔdandʋsʋ. [34] Ɪnʋ olotsu ansí fʋá kɪ ɔsʋ́sʋ́, lʋ́n ɔŋɛ́ fʋ́. Mʋ́ʋ́ ɔlɛblí ɔbɛɛ, “Hefata.” Hebri ɔblítɔ. Mʋ́ asɪ gyí, “Finki.”

[35] Ɪnʋnʋ mʋ asʋ lefinkí, mʋ ɔdandʋ ɛ́ lɛsankí, ɔlɔtɔí wankláán. [36] Mʋ́ʋ́ Yesu lɛ́da ahá ámʋ ɔlá kpákpáákpá ɔbɛɛ, bʋmábláa ɔhaa. Táme tsɛ́ dʋ́dʋ́ʋ́dʋá ɔlɛda amʋ́ ɔlá á, alɪ kɛ́n bɛda asʋ́n ámʋ ɔkan nɪ. [37] Ɔnɔ́ lɛhɪɛ bwíé amʋ́, bɛblí bɛɛ, “Alabwɛ́ tʋ́gyítɔ́ wankláán. Alahá asʋtín bʋdɛ asʋ́n nʋ, amʋ́mʋ ɛ́ bʋdɛtɔí.”

8

*Ahá Mpí*m-na Atogyihɛ Ha
(Mateo 15:32-39)

[1] Nkɛ ámʋtɔ á, ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bɛtrá befia Yesu wá. Amʋ́ atogyihɛ lɛta. Mʋ́ sʋ Yesu lɛ́tɪ mʋ akasípʋ́, bláa amʋ́ ɔbɛɛ, [2] “Ahá ánfɪ asʋ́n dɛ mí nwɛ wa. Ndɛ ɛkɛ sáásí ɔpá bʋbuo mɪ. Bʋtráa bʋma tɔtɔá bégyi. [3] Ní nɛhá amʋ́ bɔpʋ́ akʋ́n nátí bɔyʋ́ wʋ́yí á,

* 7:11 Koban asɪ gyí, napʋ́kíé Bulu. † 7:15-16 Mʋ́tʋ́ yée 16 bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Ɔhagyíɔha ání ɔbʋ asʋ, onúu! ‡ 7:31 Dekapoli asɪ gyí awúlu dú.

ansítɔ́ béyébi amʊ́ ɔkpatɔ, tsúfɛ́ amʊ́tɔ́ akʊ ɔkpa bʊ ɪfɔ́."

4 Mʊ́ʊ́ akasípʊ́ amʊ bɛfɪté mʊ bɛɛ, "Nkʊ́nʊ́ abénya atogyihɛ há ahá ánfɪ fɛ́ɛ́ bégyi mwɛ dimbí ánfɪsʊ."

5 Yesu léfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Bodobodo afɪnɪ mlɪbʊ?"

Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Asienɔ́."

6 Yesu léha ɔdɔm amʊ betsiá ɔsʊlʊ́tɔ. Mʊ́ʊ́ olotsu bodobodo asienɔ́ ámʊ, dá Bulu ɪpán, olebiabía mʊ́tɔ́ há akasípʊ́ amʊ beye mʊ́ há amʊ́. 7 Bʊbʊ ntsutso iye bwáhé kpalobí kʊ é. Yesu lóyulá mʊ́sʊ́, ɔlɔpʊ mʊ́ é há akasípʊ́ amʊ, beye ha amʊ́. 8 Amʊ́ fɛ́ɛ́ begyi mwɛ. Akasípʊ́ amʊ bɔtɔsí isíanhɛ bʊ́lá alakpá yilé asienɔ́. 9 Ahá ámʊ bɔ́bwɛ fɛ́ mpím-na (4,000), Yesu lési amʊ́ ɔkpa. 10 Lɪʊnʊ mʊa mʊ akasípʊ́ bɔdʊ wíé ɔklʊntɔ ba Dalmanutafɔ ɔsʊlʊ́sʊ.

Farisifɔ Bodunká Ofúla
(Mateo 12:38-42; 16:1-4)

11 Farisifɔ bonu ání Yesu laba ɪnʊ, bɛba bʊdɛ mʊ asʊ́n fɪté. Bɛbláa mʊ bɛɛ, ɔbwɛ́ɛ osúna pʊsuna amʊ́ ání lélɛ́ otsú Bulu wá. 12 Yesu lɔ́lʊn ɔŋɛ́ fʊ́. Mʊ́ʊ́ ɔlɛfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi sʊ́ mlɪ ndɛmba-abí mlɪdɛ́ osúna dunká amlɪwun? Mbláa mlɪ ɔnɔkwalɪ. Mmɔ́ɔbwɛ osúna kʊkʊ súná mlɪ!"

13 Lɪnʊ ɔlɛnatɪ sí amʊ́, yɔ́ dʊ wíé ɔklʊntɔ, fá ɔpʊ ámʊ yɔ́ mʊ́ ɔbɪn.

Farisifɔ Pʊ́ Owíe Herode Bodobodotu-afá
(Mateo 16:5-12)

14 Yesu akasípʊ́ amʊ bʊmɛkaín tsú bodobodo kítá. Ipin kʊlɛ pɛ́ bʊ ɔklʊn amʊtɔ. 15 Brɛ́á bʊdɪn ntsu ámʊsʊ bɔyɔ́ á, Yesu léda amʊ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Mlɪkɪ wankláán Farisifɔ pʊ́ ɔmásʊ́ ogyípʊ́ Herode bodobodotu-afásʊ́."

16 Akasípʊ́ amʊ bɛfɪté aba bɛɛ, "Bodobodo amʊ́ʊ́ anɪmédɛ́ ámʊ sʊ́ ɔdɛ asʊ́n ánfɪ blí lóó?"

17 Yesu lónu asʊ́n ání bʊdɛblí. Mʊ́ʊ́ ɔlɛfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi sʊ́ mlɪdɛ́blí mlɪaa, mlɪmédɛ́ bodobodo? Mʊ́ sʊ ɪklʊntɔ bʊ mlɪ odwin mlɪ é? 18 Mlɪ ansíbi tamawun atɔ́, mlɪ asʊ é tamanʊ́ asʊ́n? Mlɪtamakáín asʊ́nsʊ́? 19 Brɛ́á neye bodobodo apin anu ámʊ há ahá mpím-nu (5,000) á, isíanhɛ alakpá afɪnɪ mlɪlɔ́tɔsí?"

Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Dúanyɔ."

20 "Bodobodo apin asienɔ́ ámʊ́ʊ́ neye ha ahá mpím-na ámʊ é mé, isíanhɛ alakpá yílé afɪnɪ mlɪlɔ́tɔsí?"

Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Asienɔ́."

21 Lɪnʊ Yesu léfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Lɪmɔkʊ́wánkí mlɪ kɪ?"

Ansibi Obwiepʊ́ Ɔkʊ Ansíbi Bwií

22 Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ bɛba Betsaida wúlutɔ. Aha akʊ bɛkpa ansibi obwiepʊ́ ɔkʊ ba. Bobwií ɪpa há mʊ bɛɛ, ɔpʊ́ʊ ɪbɪ da mʊ, ɔtsa mʊ ɪlɔ. 23 Yesu lékɪtá ansibi obwiepʊ́ ámʊ ɪbɪ, kpá mʊ dálɪ wúlu amʊtɔ. Lɪnʊ olotu atsʊnɔ́ dínká oyin ámʊ ansíbisʊ, pʊ́ ɪbɪ dínká mʊsʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɛfɪté mʊ ɔbɛ́ɛ, "Fʊdɛ atɔ́ wúun?"

24 Ansibi obwiepʊ́ ámʊ lótsu nwun fʊ́á kɪ, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Ndɛ anyánkpʊ́sa wúun, táme bʊgyi fɛ́ nyí bʊna."

25 Lɪnʊ Yesu létrá pʊ mʊ ɪbɪ dínká mʊ ansíbisʊ. Oyin ámʊ lóbwií ansíbi kɪ a, mʊ ansíbi lawá alɛ́, ɔdɛ tógyítɔ́ wúun wankláán ngya. 26 Yesu léyinkía mʊ sísí wóyítɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Natɪ laa yɔ wóyí. Mátepí wíé wúlu amʊtɔ kóráá."

Ɔhá Ání Yesu Gyí
(Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ amʊ bɛnatí ɪnʊ bɔyɔ́ Kaesarea Filipi awúlusʊ. Brɛ́á bʊna ɔkpatɔ á, ɔlɛfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ma ahá bɛɛ ngyi?"

28 Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Akʊ bɛɛ, fʊ́gyí Asú Ɔbɔpʊ́ Yohane. Akʊ bɛɛ, Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Elia. Akʊ é bɛɛ, Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊtɔ ɔkʊ."

29 Mʊ́ʊ́ ɔlɛfɪté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪ é mé? Mlɪa mígyí ma?"

Petro lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́gyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli amʊ) nɪ."

30 Lɪnʊ ɔlɛda amʊ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Mlɪmábláa ɔhaa mí ɪwɪ asʊ́n ánfɪ."

Yesu Iwɪɔsɪn Pʊ́ Mʊ Lowu Iwɪ Asʊ́n Blí
(Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Lɪnʊ Yesu léfi asɪ ɔdɛ asʊ́ntɔ́ lɛ súná amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ilehián ání mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ néhɪɛ wun ɪwɪɔsɪn tsɔtsɔ́ɔtsɔ. Yudafɔ ahandɛ, Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Mose mbla asunápʊ́ fɛ́ɛ́ bekiná mí bɛɛ, megyí mígyí Kristo amʊ. Bɔ́mɔ mí, táme Bulu ɔbɛ́lakʊ́sʊa mɪ tsú afúlitɔ nkɛnsá ɔma." 32 Ɔmɔpʊ asʊ́n ánfɪ ŋáín amʊ́. Mʊ́ sʊ Petro létɪ mʊ ya ɪtsɛ́tɔ́ yéka mʊ itin ɔbɛ́ɛ, ɔmátrá blí alɪ. 33 Lɪnʊ ɔlɛdamlí kɪ akasípʊ́ amʊ, ɔlɔkplʊ́n wa Petro ɔbɛ́ɛ, "Satan, natɪ tɛɪ mísʊ́! Megyí tɔ́á Bulu dɛ́gywʊ́n fʊdɛgywʊ́n, anyánkpʊ́sa klɛ́ fʊdɛgywʊ́n."

34 Lɪnʊ ɔlɛtɪ ɔdɔm amʊ pʊ́ mʊ akasípʊ́ ba mʊ ɪwɪ wá. Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní ɔkʊ dékléá obóbuo mɪ á, osíí tɔ́á otekle bwɛ, otsu mʊ oyikpalíhɛ bobuo mɪ. 35 Tsúfɛ́ ní ɔkʊ léprɪ mʊ nkpa á, ɔbɔ́hʊlíɪ mʊ́. Ní ɔkʊ é lɔ́hʊlíɪ mʊ nkpa mía Bulu asʊn wankláán ámʊsʊ á, Bulu ɔbɔ́hɔ mʊ nkpa. 36 Ní ɔkʊ onyá ɔyítɔ atɔ́ fɛ́ɛ́, táme ɔhʊ́lɪ mʊ ɔkláa a, labi mɔmʊ ɪlɔwa há mʊ? 37 Ntɛɛ ntɔ ɔha ɔbɛ́talí pʊ́tsɛ mʊ nkpa? 38 Tsúfɛ́ ní ɔkʊ onyá mía mí atosunáhé pélɪ ndɛmba-abí lalahɛá badámlí ɔma há Bulu ansítɔ́ á, mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ é nénya mʊ pélɪ brɛ́á mía Bulu-abɔpʊ wánkíhé amʊ anɪná mí Sí numnyamtɔ abá."

9

1 Yesu lɔ́yɔ mʊ tɔ́ɪsʊ ɔbɛ́ɛ, "Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Akʊ bʊbʊ mlɪtɔ nfɪ bʊmɔ́ɔwu, yɔ́fʊn brɛ́á bawun ání Bulu iwíegyí amʊ ɪna túmisʊ ɪbá."

Yesu Iwɪtsɛ́ɛ
(Mateo 17:1-13; Luka 9:28-36)

2 Nkensíé ɔma a, Yesu lékpa Petro, Yakobo mʊa Yohane, mʊa amʊ́nyɔ bɔdʊ yɔ́ ɪbʊ kʊsʊ amʊ́ nkʊlɛ. Lɪnʊ Yesu létsɛ amʊ́ ansítɔ́. 3 Mʊ atadɪɛ lɛdamlí futútúútú, ɪdɛ ogyá kpa. Tɔtɔ ma ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊá ɪbɛ́talí bwɛ́ mʊ́ ibófulí alɪ. 4 Lɪnʊ Elia mʊa Mose bɛlɛ ɪwɪ ɔwan, amʊ́a Yesu bʊdɛtɔí. 5 Mʊ́ʊ́ Petro lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, "Osunápʊ́, ɪbʊ aléá abétsiá nfɪ. Ha ada abú asa. Fʊ́ klɛ́ kʊlɛ, Mose klɛ́ kʊlɛ, Elia é klɛ́ kʊlɛ." 6 Ifú lɛhɪɛ kítá Petro mʊa mʊ aba ámʊ dʊbɪ. Mʊ́ sʊ omowun asʊ́n ání ɔblíɪ.

7 Lɪnʊ agyinde kʊ lobobun amʊ́sʊ́, ɔmɛ kʊ lɛdalɪ tsu mʊ́tɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ɔ́nɪ gyí mí Bí ɔdwɛpʊ́ ní! Mlɪyaa asʊ amlɪnu mʊ asʊ́n!" 8 Lɪnʊ bɛlakɪ, táme bʊmɛtrá wun ɔhaa dʊn Yesu nkʊlɛ.

9 Brɛ́á bʊdɛ ɪbʊ ámʊ kplí á, Yesu léda amʊ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Mábláa ɔhaa tɔ́á bayówun, yɔ́fʊn ɛkɛá Bulu ɔbɔ́kʊsʊa mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ tsú afúlitɔ."

10 Asún ánfɪ lesin amʋ́ nwuntɔ, betsiá fítɛ́ aba bɛɛ,
"Kʋsʋ́ tsú afúlitɔ ánfɪ asɪ mɛ́?" 11 Ɪnʋ bɛfɪtɛ́ Yesu bɛɛ,
"Ntogyi sʋ́ Mose mbla asunápʋ́ amʋ bɛɛ, ilehián ání
Elia obéyinkí bá asa Kristo amʋ ɔbéba?"
12 Ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ɔnɔkwalɪ igyi, ání Elia obé-
gyankpá bá bɛla tógyítɔ́ yáí wankláán. Mʋ́ ntogyi
sʋ́ Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ kén léblí tsú mí ɪwɪ
ɔbɛ́ɛ, mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ nɛ́hɪɛ wun ipian,
ahá bɔ́sʋpáa mɪ? 13 Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, Elia layínkí bá
dodo. Ahá bɔbwɛ mʋ alɪá bʋdeklé, fɛ́ alɪá bɔwanlín
wá Bulu asʋn ámʋtɔ."

Ɪlɔ Dídahɛ Ɔlɔpʋ́ Tsa
(Mateo 17:14-21; Luka 9:37-43a)

14 Brɛ́á beyinkí bowie akasípʋ́ atráhɛ amʋ wá
á, bowun ání ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bafia bomlí
amʋ́, Mose mbla asunápʋ́ akʋ bʋdɛ akasípʋ́ amʋ
nwɛ́ɛn gyí. 15 Brɛ́á ɔdɔm amʋ bowun Yesu a, ɪlɔwa
amʋ́ wánwan, bɛsrí yéfia mʋ, há mʋ ayɛ. 16 Yesu
léfɪtɛ́ mʋ akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, "Amansʋ mlɪa amʋ́nyɔ
mlɪdébɪtí?"
17 Ɔdɔm amʋtɔ ɔkʋ lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Osunápʋ́,
nɛkpa mí bí yínhɛ́ ba fʋ mbɛ́ɛ afʋtsa mʋ ɪlɔ. Ɔŋɛ
laláhɛ lahá ɔtamatɔ́í. 18 Brégyíbrɛ́á ɔŋɛ laláhɛ amʋ
ɪba mʋsʋ á, ɪtɔwʋ́sʋ mʋ, fɪn mʋ dá ɔsʋlʋ́tɔ. Mʋ
ɔnɔ́ tɔbwɛ́ afu, ɔtɔwí ayín, ɔtɛsínsɪn. Nɛbláa fʋ́
akasípʋ́ mbɛ́ɛ, bʋgyáa ɔŋɛ́ ámʋ lɛ mʋtɔ ha mɪ, táme
bʋmɛtalí."
19 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ndɛmba-abíá mlɪmá
hógyi, alí nétsiá mlɪ wá yɔ́ ní? Yɔ́fʋn ɔmɛnkɛ nnyá
klʋn ha mlɪ? Mlɪkpa kebi ámʋ ba mɪ!" 20 Bɛkpa kebi
ámʋ ba Yesu.
Ɔŋɛ laláhɛ amʋ lénya wun Yesu alɪ, ɪlɔwʋsʋ́ʋ kebi
ámʋ fɪn mʋ dá. Odeminná, mʋ ɔnɔ́ ɛ́ ɪdɛ afu. 21 Yesu
léfɪtɛ́ obí mʋ sɪ ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Tsú bré mɔmʋtɔ ɪlɔ ánfɪ
lefi asɪ?"
Ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Tsú mʋ nyebitɔ ɔpá. 22 Ɪtɔtswɪ
mʋ wá ogyá mʋa ntsu aná fɛ́ɛ́tɔ, itekleá ɪbɔ́mɔ mʋ,
táme ní fétalí bwɛ́ tɔkʋ tsú mʋ́ ɪwɪ á, wun anɪ nwɛ
afʋgyi anɪ bʋalɛ."
23 Yesu léfɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, "Blí fʋdɛ fɛɛ, ní nétalí?
Tógyítɔ́ lɔpɔn ha ohógyipʋ."
24 Ɪnʋ obí mʋ sɪ ámʋ lɔ́kplʋn blí ɔbɛ́ɛ, "Nohogyi,
táme mí hógyi mɔtsɔ́. Gyi mɪ bʋalɛ, mí hógyi imoní!"
25 Brɛ́á Yesu lʋ́wun ání ɔdɔm amʋ bʋtráa bʋsrí
bɛbá á, ɔlɔkplʋ́n wa ɔŋɛ laláhɛ amʋ ɔbɛ́ɛ, "Fʋ́
ɔdandʋbiabía mʋa ɪsʋtín ɔŋɛ́, dalɪ kebi ámʋtɔ. Mátrá
wie mʋtɔ ɛkɛkɛɛkɛ!"
26 Ɔŋɛ laláhɛ amʋ lɔ́sʋrá okitikíti kʋ́klʋ́kʋ́ʋ, ɪlɛtrá
wʋsʋ́ʋ mʋ nyányányányáa, ɪlɛdalɪ mʋtɔ. Ɔŋɛ́ lɛta
mʋ. Mʋ́ sʋ ahá ámʋtɔ akʋ bɛblí bɛɛ, "Alawú." 27 Táme
Yesu lékɪtá mʋ ɪbɪ tsú mʋ fʋ́á, ɔlɔkʋsʋ́ líí.
28 Mʋ́ ɔma, brɛ́á Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ amʋ nkʋlɛ
bʋbʋ wóyítɔ́ a, bɛfɪtɛ́ mʋ bɛɛ, "Ntogyi sʋ́ anɪ mʋ́
anɪmétalí gya ɔŋɛ laláhɛ amʋ dálɪ kebi ámʋtɔ?"
29 Mʋ́ʋ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ínɪ odu mʋ́ á, nkétɪ
mpáɪ* pɛ́ mlétalí pʋ́gya mʋ́."

Yesu Lowu Ɪwɪ Asʋ́n Blí Otse Nyɔɔsɪ
(Mateo 17:22-23; Luka 9:43b-45)

30 Brɛ́á Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ amʋ bɛnatí ɪnʋ á,
bɔtsʋn Galilea ɔsʋlʋ́sʋ, táme Yesu mékléá ɔhaa ɔbíí
ɔtínéá mʋbʋ. 31 Tsúfɛ́ ɔdɛ akasípʋ́ amʋ atɔ́ suná ɔbɛ́ɛ,
"Bélɛ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ há adʋ́n bɔ́mɔ mí,
táme Bulu ɔbɛ́lakʋ́sʋa mɪ ɛkɛ sáásí."
32 Akasípʋ́ amʋ bʋmonu mʋ́ asɪ, ifú ɛ́ dɛ amʋ́ ání
bɛfɪtɛ́ mʋ.

Ma Ɔbɔ́bwɛ Ɔhandɛ?
(Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 Bɛba Kapernaum wʋ́lʋtɔ. Brɛ́á bowie wóyítɔ́ á,
Yesu léfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntɔ nwɛ́ɛn mlɪdégyí ɔkpatɔ?"
34 Bɛkpa ɔnɔ́ bun mʋ́sʋ́, tsúfɛ́ ɪhandɛ bʋdɛprí.
35 Yesu létsiá asɪ, ɔlɛtɪ akasípʋ́ dʋ́anyɔ ámʋ, ɔlɛbláa
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní mlɪtɔ ɔkʋ dékléá ɔbɔ́bwɛ mlɪ nkpá
ogyápʋ a, ɔbwɛ́ɛ mʋ ɪwɪ ɔma ogyápʋ pʋ́ mlɪ fɛ́ɛ́
osʋ́mpʋ́." 36 Ɪnʋ ɔlɛkpa kebi ɔkʋ bɛlí amʋ́ ansítɔ́, látá
mʋ pʋ́tá, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, 37 "Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ
kebiá ogyi alɪ mí dátɔ́ lahɔ mɪ. Ɔhagyíɔha ání ɔhɔ mɪ
á, megyí mí ɔlɔhɔ, mboún ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí ámʋ."

Anɪ Obʋ́ʋpʋ
(Luka 9:49-50)

38 Yohane lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, "Osunápʋ́, anɪlʋ́wun
oyin ɔkʋ dépʋ fʋ́ dá gya ɔŋɛ laláhɛ, anɪléka mʋ tin,
tsúfɛ́ ɔma anɪtɔ."
39 Táme Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪmáka mʋ itin!
Tsúfɛ́ ɔhaa má ɪnʋá ɔbɔ́bwɛ ofʋ́la mí dátɔ́, láblí mí
ɪwɪ asʋn laláhɛ. 40 Tsúfɛ́ ɔhá ání ɔmɔkʋsʋ́ líí anɪsʋ
buo anɪ. 41 Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ní ɔkʋ ɔhá
mlɪ ntsu-owebi mlonu, mí dá ání ɪdɪn mlɪsʋ sʋ á,
ɔmɔ́ɔhʋlíɪ mʋ ɪpán.

Ɔha Kpa Wá Lakpantɔ
(Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 "Ní ɔkʋ léha ahá ánfɪ bʋmɔkʋ́dan mísʋ́ hógyitɔ
ánfɪtɔ ɔkʋ lɔ́bwɛ lakpan á, ní bɛda nfʋ́ʋkwɛbʋ sían
mʋ ɔmɛtɔ, tswɪ mʋ wá ɔpʋtɔ pʋ́ á, ɪbʋ alɛ́ dʋn.
43-44 Ní fʋ́ ɪbɪ kʋlɛ téhá fʋ́tɔbwɛ́ lakpan á, ka mʋ́ lɛ!
Ɪbʋ aléá fɔ́pʋ ɪbɪ kʋlɛ nyá nkpa ání ɪtamatá, dʋn
ání fɔ́pʋ ɪbɪ anyɔ wíé ɪsʋbɪtí ogyá ání ɪtamadunɔ.†
45-46 Ní fʋ́ yabi kʋlɛ téhá fʋ́tɔbwɛ́ lakpan á, ka mʋ́
tswɪ tsalɪfwɪ! Ɪbʋ aléá fɔ́pʋ yabi kʋlɛ nyá nkpa ání
ɪtamatá, dʋn ání fɔ́pʋ ayabi anyɔ wíé ɪsʋbɪtí ogyá
ání ɪtamadunɔ.‡ 47 Ní fʋ́ nsíbi téhá fʋ́tɔbwɛ́ lakpan á,
loti mʋ́ lɛ. Ɪbʋ aléá fɔ́pʋ nsibi kʋlɛ wíé Bulu iwíegyí
ámʋtɔ, dʋn ání fɔ́pʋ ansibi anyɔ wíé ɪsʋbɪtí ogyá ání
ɪtamadunɔ. 48 Ɔtínéá ɪnʋ anyambi bʋtamawʋ́, ɪnʋ
ogyá ɛ́ ɪtamadun.
49 "Tsúfɛ́ bɔ́pʋ ogyá tɪn ɔhagyíɔha ɪwɪ, fɛ́ alɪá
bʋtɔpʋ́ nfʋ́lɪ tɪn afɔdɪɛ ɪwɪ.
50 "Nfʋ́lɪ bʋ ɔdwɛ, táme ní ɪtá ɔdwɛ á, ntɔ bélapʋ́wá
mʋ́ ɔdwɛ?
"Mlɪha ɔdwɛ itsia mlɪtɔ fɛ́ nfʋ́lɪ, iwilwii itsia mlɪa
mlɪ aba nsɪnɛ́."

10

Ɔkákiná Ɪwɪ Atosunáhɛ́
(Mateo 19:1-12; Luka 16:18)

1 Yesu lʋ́kʋsʋ́ tsú ɪnʋ yʋ́ Yudea ɔmátɔ́, Yordan ntsu
ɔbɪn. Ɔdɔm bɛtrá befia bomlí mʋ, ɔlɛtrá suná amʋ́
ató fɛ́ alɪá ɔtɔbwɛ́ yáí.

---

* 9:29 Mpáɪ mʋa ɔnɔ́klí bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ. † 9:43-44 Mʋ́tɔ́ yée 44 mʋa 46 bɛlɪan 48, táme ɪma nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ. ‡ 9:45-46 Mʋ́tɔ́ yée 44 mʋa 46 bɛlɪan 48, táme ɪma nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ.

2 Farisifɔ akʋ bɛba mʋ wá, bʋdekléá bósɔ mʋ kɪ.
Mó sʋ bɛfɪté mʋ bɛɛ, “Anɪ Mbla lɛha ɔkpa ání oyin
ɔbétalí kíná mʋ ka?”
3 Yesu léfɪté amó ɔbɛɛ, “Nkálɪ anɪ náin Mose lɔ́wa
mbla há mlɪ?”
4 Bɛlɛ mʋ ɔnɔ́ bɛɛ, “Mose léha ɔkpa ání oyin
ɔwánlɪn ɔkákiná ɔwʋló pʋkina mʋ ka.”
5 Yesu lébláa amó ɔbɛɛ, “Mlɪ klʋntɔ-odwin sʋ́ Mose
lɔ́wanlín mbla ánfɪ há mlɪ. 6 Tsú brɛ́á Bulu lɛ́lɛ ɔyí á,
ɔtsɪ mʋ́a oyin ɔ́lɔbwɛ. 7 Ínɪ sʋ oyin obótu sí mʋ sɪ
mʋa mʋ yin yɛ́mantá mʋ kasʋ, 8 amó abanyɔ́ bɔ́bwɛ
ɔyʋlʋ́ʋ kʋlɛ nɪ. Bʋtráa bʋmegyí abanyɔ́, mboún
babwɛ́ ɔbakʋ́lɛ. 9 Ínɪ sʋ ahá ání Bulu labwɛ́ amó ɪkʋlɛ
a, ɔhaa mámaín amó abasʋ.”
10 Brɛ́á beyinkí ba wóyítɔ́ a, Yesu akasípʋ́ amʋ
bɛtrá fɪté mʋ asʋ́n tsú asʋ́n ánfɪ ɪwɪ. 11 Yesu lébláa
amó ɔbɛɛ, “Ní oyin okíná mʋ ka láyétsiá ɔtsɪ bámbá
á, alatɔ́ mbʋa. 12 Alɪ kɛ́n ní ɔtsɪ okíná mʋ kulu láyétsiá
oyin bámbá á, alatɔ́ mbʋa ní.”

Nyebí Yulá
(Mateo 19:13-15; Luka 18:15-17)

13 Aha akʋ bɛkpa nyebí ba Yesu bɛɛ, ɔpʋ́ʋ ɪbɪ dɪnka
amʋ́sʋ́, táme mʋ akasípʋ́ amʋ bɔwa ɪyɪn wá amʋ́.
14 Brɛ́á Yesu lɔ́wun a, ɔblɔ́ lɛkɪtá mʋ. Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa
akasípʋ́ amʋ ɔbɛɛ, “Mlɪha nyebí ámʋ ɔkpa abʋba
mí wá. Mlɪmátin amʋ́ ɔkpa, tsʋ́fɛ́ ahá ánfɪ odu bʋ́
Bulu ɪwíegyí ámʋ nɪ. 15 Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Ɔhá
ání ɔmɔhɔ Bulu ɪwíegyí amʋ fɛ́ kebi á, omóowie
mʋ́tɔ́.” 16 Mʋ́ʋ́ ɔlɛlatá amʋ́ pʋ́tá, pʋ́ ɪbɪ díndínka
amʋ́sʋ́, oloyulá amʋ́ á.

Atonyahɛ́ lwɪ Atosunáhɛ́
(Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30)

17 Brɛ́á Yesu lɔ́pʋ ɔkpa ɔyɔ́ á, oyin ɔkʋ lésrí ba bɛda
akpawunu mʋ ayabitɔ fítɛ́ mʋ ɔbɛɛ, “Osunápʋ́ yilé,
ntɔ nɔ́bwɛ asa nénya nkpa ání ɪtamatá?”
18 Yesu léfɪté mʋ ɔbɛɛ, “Ntogyi sʋ́ fʋdɛ mí tɪ ɔha
yilé? Ɔhaa mégyí ɔha yilé, nkétɪ Bulu nkʋlɛ. 19 Yɛ́ɛ
fʋyin Bulu mbla ámʋ dodo? Ɔbɛɛ, mámɔ ɔha, mátɔ
mbʋa, máwi atɔ́, máka asʋ́n dínká fʋ́ básʋ́, másisíi
ɔha, bu fʋ́ sí mʋa fʋ́ yín.”
20 Oyin ámʋ lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Osunápʋ́, tsʋ́ mí
nyebitɔ ɔpá ndɛ ínɪ fɛ́ɛ́sʋ́ gyí.”
21 Yesu lékɪ mʋ díín, mʋ asʋ́n lɔwa mʋ ɔdwɛ. Mʋ́ʋ́
ɔlɛbláa mʋ ɔbɛɛ, “Ilasí tokukʋlɛá fɔ́bwɛ. Yɛfɛ fʋ́
ɪwɪsʋ atɔ́ fɛ́ɛ́, afʋyɛ kɔ́ba amʋ ha ahiánfɔ, mɛ́nɪ fénya
siadɪɛ ɔsʋ́sʋ́. Fɔbwɛ́ mʋ́ tá á, ba afʋbobuo mɪ.” 22 Brɛ́á
oyin ámʋ lónu asʋ́n ánfɪ á, ɪwɪ lowu mʋ. Mʋ́ sʋ
ɔlɛnatí díín, tsʋ́fɛ́ ɔhíɛ́ ɔbʋ atɔ́.
23 Yesu lékɪ bomlí, ɔlɛbláa mʋ akasípʋ́ amʋ ɔbɛɛ,
“Ibɛ́hɪɛ wá ɔnlɪn asa ɪwɪ onyapʋ́ obówie Bulu iwíegyí
ámʋtɔ!”
24 Brɛ́á akasípʋ́ amʋ bonu asʋ́n ánfɪ á, ɔnɔ́ lobwie
amʋ́. Táme Yesu lélablaa amʋ́ ɔbɛɛ, “Mí abí, Bulu
iwíegyí ámʋtɔ wie ɪbéhɪɛ wá ɔnlɪn! 25 Ilɔpɔn ha kpʋ́sʋ́
ání ɔbɔ́tsʋn ɔbɪn-atɔ ɔbɔ́tɔ́, dʋ́n ání ɪwɪ onyapʋ́
obówie Bulu iwíegyí ámʋtɔ.”
26 Asʋ́n ánfɪ lɛha ɔnɔ́ lɛhɪɛ bwíé amʋ́. Mʋ́ sʋ bɛfɪté
aba bɛɛ, “Mómʋ́ ma mɛɛ Bulu ɔbɔ́hɔ nkpa?”
27 Yesu lékɪ amʋ́ díín, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Tʋ́á ɪdʋn
nyankpʋsa bwɛ mɔdʋ́n Bulu, tsʋ́fɛ́ Bulu mʋ́ tɛtálí
bwɛ́ tʋ́gyítɔ́.”
28 Mʋ́ʋ́ Petro lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Yɛ́ɛ anɪ mʋ́ anɪlasí
tʋ́gyítɔ́ tswɪ bobuo fʋ o!”
29 Yesu lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa.
Ɔhagyíɔha ání olesi mʋ wóyí, mʋ apíʋ́, mʋ sɪ mʋa
mʋ yin, mʋ abí ntɛ́ɛ mʋ ɔsʋlʋ́ʋ ɔmagyáa, mía mí
asʋn wanklaán ámʋ sʋ á, 30 ɔbélanyá mʋ wóyí, mʋ
apíʋ́, mʋ ayín, mʋ abí pʋ́ mʋ agyapadɪɛ ámʋ odu tsé
lafa séi. Bédɪnká mʋsʋ é séi, táme obénya nkpa ání
ɪtamatá brɛ́ ámʋ́ʋ́ ɪbá ámʋtɔ. 31 Táme agyankpapʋ
tsɔtsɔɔtsɔ béba bemlí amapʋ, amapʋ é béba bemlí
agyankpapʋ.

Yesu Lowu lwɪ Asʋ́n Blí Otse Saasɪ
(Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34)

32 Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ amʋ bɔpʋ ɔkpa bɔyɔ́
Yerusalem wʋ́lʋtɔ, Yesu gyánkpá. Ilɔwa amʋ́ wán-
wan, ifʋ́ lɛkɪtá ahá ámʋ́ʋ́ bʋbuo amʋ́ ámʋ. Mʋ́ʋ́
ɔlɛkpa akasípʋ́ dʋ́anyɔ ámʋ ya ɪtsétɔ́, ɔlɛtrá bláa amʋ́
tʋ́á ɪbéba mʋsʋ. 33 Ɔbɛɛ, “Mlɪnu! Ní awíé Yerusalem
a, bɛ́lɛ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ há Bulu igyí ahapʋ́
dɛhɛn pʋ́ Mose mbla asunápʋ́. Béha mí lowu ɪpʋ́n,
pʋ́ mí wá ahá ání bʋmegyí Yudafɔ ɪbɪtɔ. 34 Bɔ́bwɛ
mí ahinlá, tʋ́ atsʋnɔ́ wʋ́lí mí, nwɛ́n mí mplɪ, mɔ́ mí,
táme ɛkɛ sáási a, Bulu ɔbɔ́kʋsʋ́a mɪ tsʋ́ afʋ́litɔ.”

Ɔhandɛ Osʋ́m Mʋ Aba
(Mateo 20:20-28)

35 Sebedeo abí Yakobo mʋa Yohane bɔkpʋkpɛ́ man-
táa Yesu bláa mʋ bɛɛ, “Osunápʋ́, anɪdékléá fʋbwɛ́ɛ
tɔkʋ ha anɪ.”
36 Mʋ́ʋ́ Yesu léfɪté amʋ́ ɔbɛɛ, “Ntɔ mlɪdéklé mlɪaa
mbwɛ́ɛ ha mlɪ?”
37 Bɛbláa mʋ bɛɛ, “Ha anɪtɔ ɔkʋlɛ otsia fʋ́ gyɔpɪsʋ,
ɔkʋlɛ é otsia fʋ́ bʋnasʋ bɛ́á Bulu ɔwá fʋ́ numnyam.”
38 Táme Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Mlɪméyín tʋ́á
mlɪdékʋlí! Mlétalí wʋn ɪwɪɔsɪn ámʋ́ʋ́ nɛbá bowun
amʋ, ntɛ́ɛ mlétalí wʋ́ lowu ámʋ́ʋ́ nówu ámʋ?”*
39 Bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Ee abétalí.”
Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Mlówun ɪwɪɔsɪn ámʋ́ʋ́
nɛbá bowun amʋ, wʋ́ lowu ámʋ́ʋ́ nówu ámʋ é, 40 táme
mma túmi ání nélɛ ɔhá ání obétsiá mí gyɔpɪ ntɛ́ɛ
bɪnasʋ. Alɪ otsiákpá anfɪ mʋ́ ɪda gyo ahá ámʋ́ʋ́ Bulu
lalá ɪnʋ yáí há ámʋ.”
41 Brɛ́á akasípʋ́ idʋ́ atráhɛ amʋ bonu asʋ́n ánfɪ á,
Yakobo mʋa Yohane ɪwɪ lɔ́wa amʋ́ ɔblɔ́. 42 Yesu létɪ
amʋ́ fɛ́ɛ́ ba mʋ ɪwɪ wá, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Mlɪyin
ání ahá ání bʋtobʋ́ amʋ́á bʋgyi ɔmátɔ́fɔsʋ agy-
ípʋ́ bʋtɛhíɛ́ amʋ́ ahá, amʋ́ ahandɛ é bʋtenyá túmi
amʋ́sʋ́. 43 Táme mlɪtɔ mʋ́ á, ɪmába alɪ. Ɔhá ání
odekléá ɔbɔ́bwɛ mlɪtɔ ɔhandɛ ɔbwɛ́ɛ mlɪ fɛ́ɛ́ ɔkpábi.
44 Ní mlɪtɔ ɔkʋ é dékléá ɔbɔ́bwɛ mlɪ nkpá ogyápʋ a,
ɔbwɛ́ɛ mlɪ fɛ́ɛ́ ɔkpábi. 45 Tsʋ́fɛ́ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi
ánfɪ é mmɛba mbɛɛ, bʋsʋ́m mí. Ahá osʋ́mkpá nɛba,
ampʋ mí nkpa hɔ ahá tsɔtsɔɔtsɔ nkpa.”

Ansibi Obwiepʋ́ Ɔkʋ Ilɔ Tsa
(Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43)

46 Boyówie Yeriko wʋ́lʋtɔ. Brɛ́á mʋa mʋ akasípʋ́
pʋ́ ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ ámʋ́ʋ́ bʋbuo mʋ amʋ
bʋdɛdalɪ ɪnʋ á, bowun Timeo mʋ bi Bartimeo. Mʋ
ansíbi labwíé, otsie ɔkpatɔ ɔdɛ atɔ́ kʋlí. 47 Brɛ́á olonu
ání Yesu Nasaretyin amʋ dɛ́tsʋ́ʋn a, ɔlɔwa kplʋ́n bɪ
ɔbɛɛ, “Anɪ Wíe Dawid mʋ na Yesu, wun mɪ nwɛ!”

* 10:38 Mlétalí wun ɪwɪɔsɪn ... wʋ́ lowu ámʋ́ʋ́ nówu ámʋ? Ntɛ́ɛ Mlétalí nu ntá nɛba bonu ntɛ́ɛ há bɔ́bɔ mlɪ asʋ́ ámʋ́ʋ́ nɛbá bɔbɔ ámʋ?

48 Amʊ́tɔ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔkplʊ́n wa mʊ bɛɛ, ɔkpá
ɔnɔ́ bun, támɛ mʊ mʊ́ ɔlɛlakplʊ́n dʊn alɪ ɔbɛ́ɛ, “Anɪ
Wíe Dawid mʊ na, wʊn mɪ nwɛ!”
49 Yesu lési lʊí, ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪtɪ mʊ ha mɪ.”
Bɔkpolí ansibi obwiepó ámʊ, bɛbláa mʊ bɛɛ, “Fʊ́
klʊn ɪdí fʊ́ asɪ, afʊkʊsʊ ba. Ɔdɛ fʊ́ tɪ!”
50 Ɪnʊ oyin ámʊ lɔ́tswɪ mʊ ɔsʊ́sʊ́ atadɪɛ tsálífwí,
wáan kʊsʊ́ ba Yesu wá.
51 Yesu léfɪté mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ntɔ fʊdeklé fɛɛ mbwɛ́ɛ ha
fʊ?”
Ɪnʊ ansibi obwiepó ámʊ lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Osʊ-
únápó, ha mí anwun atɔ́!”
52 Ɪnʊ Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Natɪ, fʊ́ hógyi latsá fʊ́
ɪlɔ.”
Ɪnʊnʊ mʊ ansíbi lobwií, ɔlɛkplá buo Yesu.

11

Bɔhɔ Yesu Fɛ́ Owíe Yerusalem
(Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohane 12:12-19)

1 Brɛ́á bowie Betfage mʊ́a Betania, awúlu ání ɪbʊ
Nfɔ-nyíbʊ ámʊ* asɪ, batá Yerusalem wie tá á, ɔlɔwa
mʊ akasípʊ́ abanyɔ́ gyankpá. 2 Ɔbɛ́ɛ, “Mlɪyɔ wúlu
anfí ɪda mlɪ ansítɔ́ ánfɪtɔ. Ní mlowíe wúlu amʊ ɔnɔ́ á,
mlówun afrímú kanáhɛ ɔkʊ da ɔfɛ́tɔ́, ɔhaa mɔ́kʊ́tsía
mʊsʊ kɪ. Mlɪsankɪ mʊ, amlɪkpa mʊ ba mɪ. 3 Ní ɔkʊ
ɔfíté mlɪ ɔbɛ́ɛ, ‘Ntogyi sʊ́ mlɪdɛ́ mʊ sankí?’ á, mlɪbla
mʊ mlɪaa, ‘Anɪ Wíe dɛ́ mʊ hián. Obéyinkía mʊ ba
séi.’ ”
4 Bɔyɔ á, bɔyɔ́tʊ afrímú ibí ámʊ da ɔfɛ́tɔ́ wóyí ámʊ
ɔnɔ́ ɔkpabáɪ. 5 Brɛ́á bʊdɛ mʊ sankí á, aha akʊá bʊlɪí
ɪnʊ bɛfɪté amʊ́ bɛɛ, “Ntogyi sʊ́ mlɪdɛ́ afrímú ibí ámʊ
sankí.”
6 Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ alɪ ámʊ́ʊ́ Yesu lébláa amʊ́ ámʊ
pɛ́pɛ́ɛ́pɛ́. Besi amʊ́; akasípʊ́ amʊ bɛsankí mʊ́. 7 Bɛkpa
afrímú ibí ámʊ ba Yesu. Bɛyaí amʊ́ atati dínká mʊsʊ,
ɔlɔdʊ bian mʊsʊ. 8 Amʊ́tɔ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɛyaí amʊ́
atati tswɪ ɔkpatɔ, akʊ é bebiabía afɪtáa bunbun ɔkpa
ámʊsʊ. 9 Ahá ámʊ́ʊ́ bʊgya Yesu nkpá mʊ́a ɔma amʊ
bɔsʊrá okitikíti bɛɛ, “Hosiána! Bulu oyʊ́la ɔhá ánfɪ
ɔbá anɪ Wíe dátɔ́ ánfɪ! 10 Bulu oyʊ́la anɪ náin Dawid
iwíegyí ámʊ́ʊ́ ɪbá ámʊ! Hosiána bʊ ɔsʊ́sʊ́ʊ́sʊ́!”
11 Brɛ́á Yesu lʊ́wie Yerusalem a, ɔlɔyɔ Bulu
ɔtswɛ́kpa, ɔlɔwa ansí kɪ tógyítɔ́ wunsɪnésʊ́ ɪnʊ wan-
kláán. Owí lapɔn. Mʊ́ sʊ mʊa mʊ akasípʊ́ dúanyɔ
ámʊ beyinkí yɔ́ Betania wúlutɔ.

Pɔntɔ Oyí Lwɪí
(Mateo 21:18-19)

12 Ɔyɪ kɛhɛ brɛ́á beyinkí tsú Betania bɛbá á, akʊ́n dɛ
Yesu. 13 Olowun pɔntɔ kʊá ɪlahíé pʊ́í sísí, ɪlɪí mantáa
ɔkpa. Ɔlɔyɔ yɛ́kɪ bɛɛ obénya kʊ mʊ́tɔ́. Támɛ olowie
mʊ́ asɪ á, afɪtáa sʊ́ʊ́n bʊ mʊ́sʊ́, tsúfɛ́ oyí ámʊ swiebí
mɔkʊ́fʊn. 14 Ɪnʊ ɔlɛbláa oyí ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Tsú ndɛ pʊ́ya
a, ɔhaa mɛ́ɛtrá gyi fʊ́ abi swiehé.”
Mʊ akasípʊ́ amʊ é bonu asʊ́n ánfɪ.

Ibia Agyípʊ́ Gyáa Lɛ Bulu Ɔtswɛ́kpa Wunsɪnésʊ́
(Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohane 2:13-22)

15 Brɛ́á bowie Yerusalem a, Yesu lʊ́yɔ Bulu
ɔtswɛ́kpa wunsɪnésʊ́. Ɪnʊnʊ ɔlɔwa atɔ́ afɛpʊ́ pʊ́ atɔ́
ahʊ́pʊ amʊ aná fɛ́ɛ gyáa dalɪ ɪnʊ bɪ. Olowuwúta
kʊ́ba atsépʊ mpʊ́nʊ́ dá, súnsúnki abrʊ́dʊma afɛpʊ́
mbíá dá. 16 Ɔmɛha atɔ́ ɔfɛpʊ́ ɔkʊkʊ ɔsʊra mʊ atɔ fɛhɛ́
ka tsʊn Ɔtswɛ́kpa wunsɪnésʊ́ ɪnʊ kʊ́ráá. 17 Olosuná
amʊ́ atɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bʊmɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́
amʊtɔ bɛɛ, ‘Bɛ́tɪ mí ɔtswɛ́kpa bɛɛ, ɔmá fɛ́ɛ mpáɪ
ɔbɔkpá?’ Támɛ mlɪlapʊ́ ɪnʊ mlí awikplu ɔŋaínkpá.”
18 Brɛ́á Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Mose mbla
asunápʊ́ amʊ bonu tɔ́á alabwɛ́ á, bodunká ɔkpa ání
bɔ́tsʊn mʊ́sʊ́ mʊ́ mʊ. Benya ifú, tsúfɛ́ mʊ atosunáhɛ́
amʊ lɛha ɔnɔ́ lobwie ɔdɔm amʊ.
19 Brɛ́á owí lɔpɔn a, Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ bɛdalɪ
wúlu amʊtɔ.

Hógyi lwɪ Atosunáhɛ́
(Mateo 21:20-22)

20 Brɛ́á bʊdɛtsʊ́ʊn nyankɪ a, bowun ání pɔntɔ oyí
ámʊ ɪlawú tsú mʊ́ ɔsʊ́ beyi asɪ. 21 Ɪnʊ Petro lékaín
asʊ́n ání Yesu lébláa pɔntɔ oyí ámʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa
Yesu ɔbɛ́ɛ, “Osunápʊ́, kɪ, pɔntɔ oyí ámʊ́ʊ́ fɔlwí ámʊ
ɪlawú!”
22 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪhɔ Bulu gyi.
23 Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa, ɔhagyíɔha ání ɔbɛ́bláa ɪbʊ
ánfɪ ɔbɛ́ɛ, ‘Púli yowie ɔpʊtɔ’, omegyi nwɛ́ɛn mʊ
klʊntɔ, olohogyi ání asʊ́n ámʊ́ʊ́ mablí ámʊ ɪbɛ́ba
mʊ́tɔ́ á, ibópulí yɔ́. 24 Ínɪ sʊ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ,
tógyítɔ́á mlɔkʊ́lí Bulu á, mlɪhogyi ání mlɪlanyá mʊ́
dodo. Mlɪ ɪbɪ bɛ́da mʊ́. 25-26 Ní mlɪlíí mlɪdɛ́ mpáɪ bɔ,
ɔkʊ asʊ́n bʊ mlɪ klʊntɔ á, mlɪsi ɔhá ámʊ lakpan kie
mʊ, ménɪ mlɪ Sí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ é obési mlɪ klɛ́
kíé mlɪ.†”

Yesu Túmi lwɪ Asʊn Fɪtéhɛ́
(Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8)

27 Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ amʊ bɛtrá yinkí ba
Yerusalem. Brɛ́á ɔna odeki Bulu ɔtswɛ́kpa
wunsɪnésʊ́ ɪnʊ á, Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn, Mose mbla
asunápʊ́ pʊ́ Yudafɔ ahandɛ amʊ bɛba mʊ wá. 28 Bɛfɪté
mʊ bɛɛ, “Túmi mɔmʊ fʊ́dɛpʊbwɛ́ ntobí ánfɪ? Ma
léha fʊ́ túmi ámʊ?”
29 Yesu lélɛ́ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Nfítɛ mlɪ asʊn kua
kʊlɛ. Ní mlɛlɛ́ mʊ́ ɔnɔ́ há mí á, mí é nébláa mlɪ
túmi oduá ndɛpʊbwɛ́ ntobí ánfɪ. 30 Bulu wá Asʊ́
Ɔbɔpʊ́ Yohane lénya túmi pʊ́bʊ́ ahá asʊ́ lʊ́ʊ́, ntɛ́ɛ
nyankpʊsa? Mlɪbla mɪ!”
31 Amʊ́ wʊlɛwʊlɛ bɔyɔ asʊ́n ánfɪtɔ bɛɛ, “Ní ablí
anɪaa itsú Bulu wá á, ɔbɛ́fɪté anɪ ɔbɛ́ɛ, mʊ́ ntogyi sʊ́
mlɪmʊ́hɔ mʊ gyi? 32 Ntɛ́ɛ ablíɪ anɪaa itsú anyánkpʊ́sa
wá?” Támɛ bʊdɛ ahá ámʊ ifú nya, tsúfɛ́ amʊ́ fɛ́ɛ
bohogyi ání lélɛ́ Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ onutó Yohane
gyí. 33 Mʊ́ sʊ bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Ohwée! Anɪméyín
ɔtínéá olenya mʊ túmi tsú.”
Mʊ́ʊ́ Yesu é lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʊ́mʊ́ mí é
mmɛ́ɛbláa mlɪ túmi oduá ndɛpʊbwɛ́ ntobí ánfɪ.”

12

Apafɔ Laláhɛ Akʊ
(Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Yesu lʊ́wa amʊ́ asʊ́n bláa ayébitɔ bɪ. Ɔbɛ́ɛ, “Oyin
ɔkʊ lʊ́dɔ wáɪn ndɔ. Olegyi ɪban bómlí mʊ́. Olokwi
wáɪn amʊ onyimékpá, ɔlɔpwɛ obu fʊ́áhɛ́ kʊ há ndɔ
ámʊ agyópʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɔpʊ ndɔ ámʊ wá apafɔ ɪbɪtɔ,
olotu ɔkpa. 2 Brɛ́á wáɪn-abí ámʊ kpɔtíbɪ lɔfʊn a,
ɔlɔwa mʊ osʊ́mpʊ́ apafɔ ámʊ wá ɔbɛ́ɛ, ɔyʊ́hɔ mʊ

* 11:1 Nfɔ-nyíbʊ igyi obubwí kʊá ɪbʊ mantáa Yerusalem, bʊtɛtí mʊ́ Olifbʊ. † 11:25-26 Mʊ́tɔ́ yée 26 bʊ nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ: Támɛ ní mlɪmésikíé ahá a, mlɪ Sí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ é omɛ́ɛsikíé mlɪ.

ogyíkpá ba mʋ. 3 Táme apafɔ ámʋ bɛkıtá mʋ, dá mʋ,
gya mʋ sísí ıbıkpan. 4 Ndɔ mʋ wie amʋ létrá wa mʋ
osúmpó nyɔɔsı amó wá. Apafɔ ámʋ bɛda mʋ é, pílan
mʋ nwuntɔ, súpa mʋ. 5 Ɔlɛtrá lawá ɔbambá. Mʋ mó
á, bɔmɔ mʋ. Alı kɛ́n bɔbwɛ atráhɛ é ní. Bɛda akʋ, mɔ́
akʋ é. 6 Ilesi mʋ onutó mʋ bi ɔkʋlɛ pɛ́á ɔtamatsúlá
mʋsʋ. Ɔkı ɔbɛ́ɛ, bóbu mʋ mó. Mó sʋ ɔlɔwa mʋ é.
7 Táme apafɔ ámʋ bɛblí bɛɛ, ‘Ɔ́nı obégyi mʋ sı atɔ́ ní.
Mlıha amɔ mʋ, ménı ndɔ ámʋ ibémlí anı klé.’ 8 Mó sʋ
bɛkıtá mʋ, mɔ́ mó, tswı mʋ dálı ndɔ ámʋtɔ.
9 “Ɛkɛá ndɔ mʋ wie amʋ ɔbá á, ntɔ mlılahogyi
mlıaa ɔbɔ́bwɛ apafɔ ánfı? Ɔbéha bɔmɔ amó. Ɔbélapó
ndɔ ámʋ wá apafɔ bámbá ıbıtɔ. 10 Ntɛɛ mlımɔ́kúkla
Bulu asʋn wanlínhé amʋ kı? Bɔwanlín bɛɛ,
‘Ibwi ámʋ́ʋ́ obu ayípʋ bekiná ámʋ
lébemlí okonkísʋ́bwi ní.
11 Bulu lɔ́bwɛ mó alı.
Ibʋ wánwan.’ ”
12 Inʋ Yudafɔ ámʋ bekleá bɛ́kıtá Yesu, tsúfɛ́ bɛbı
ání amó sʋ alahá yébi ánfı, táme bʋdɛ ɔdɔm amʋ ifú
nya. Mó sʋ bɛnatí sí mʋ.

Lampóoka
(Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 Ɔma a, bɔwa Farisifɔ pʋ́ Owíe Herode ahá bɛɛ,
bʋyétɛtɛɛ Yesu ɔnótɔ́ asʋ́n nu, abʋnya mʋ akıtálé.
14 Brɛ́á bɛba mʋ wá á, bɛbláa mʋ bɛɛ, “Osunápʋ́,
anıyin ání ɔnɔkwalıpʋ fʋgyi. Fʋtamahá ɔhaa ɔtsɛ fʋ́
agywın, tsúfɛ́ fʋtamakı ɔhaa ansítʋ́. Mboún Bulu
asʋ́n ámʋ́ʋ́ igyi ɔnɔkwalı amʋ fʋdesuná. Mʋ́ sʋ anıdɛ́
fʋ́ fıtɛ́ anu. Anı mbla lɛha ɔkpa ání akáa lampóo ha
Roma owíe dɛhɛn Kaesare, ntɛɛ anımáka?”
15 Yesu lébı ání bʋkı ansí. Mʋ́ sʋ ɔlɛfıtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Apinabwɛbí abwɛpʋ́, ntogyi sʋ́ mlıdɛ́ mí sɔ́ɔ kı?
Mlıtsu kɔ́ba amʋ ıkʋ ba mı ankı.”
16 Bɔpʋba mʋ. Mʋ́ʋ́ ɔlɛfıtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ma nwun pʋ́
mʋ ıdá dín mʋ́sʋ́?”
Bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Kaesare.”
17 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʋ́mʋ́ mlıpʋ tɔ́á igyi
Kaesare klɛ́ ha Kaesare, amlıpʋ mʋ́á igyi Bulu klɛ́ é
ha Bulu.”
Mʋ ıwı lɔ́wa amʋ́ ifú.

Kʋsʋ́ Tsú Afúlitɔ lwı Asʋn Fıtɛ́hɛ́
(Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Ɔpasua kʋá bʋtɛtí mʋ́ Sadukifɔ akʋ bɛba Yesu
wá. Bʋgyi ɔpasua kʋá bʋtɛblí bɛɛ, kʋsʋ́ tsú afúlitɔ ma
ınʋ. Bɛfıtɛ́ mʋ bɛɛ, 19 “Osunápʋ́, Mose lɔ́wanlín tswı
anı ɔbɛ́ɛ, ‘Ní ɔkʋ mʋa mʋ ka bʋmɔkwıí asa olowu
sí mʋ ka ámʋ a, mʋ pio otsú mʋ ka ámʋ tsia, fɛ́kı
ɔkwıı ha owupʋ́ ámʋ.’ 20 Oyin ɔkʋlɛ abí abasíénɔ́ akʋ
betsiá. Amʋ́tɔ́ ogyankpapʋ létsiá ɔká, táme ɔmɔkwıí
asa olowu. 21 Mʋ gyama lótsu ɔsʋrapʋka amʋ tsía,
táme mʋ é ɔmɔkwıí. Ɔsaası lótsu ɔtsı ámʋ tsía.
Mʋ é ɔmɔkwıí. 22 Alıı yʋ́tʋ osienʋ́sí amʋ. Amʋ́tɔ́
ɔkʋkʋ mɔ́kwıí asa olowu. Ɔma-ɔma a, ɔsʋrapʋ amʋ
é lóbowu. 23 Afúli ɔkʋsʋ́ké a, amʋ́tɔ́ ɔmɔmʋ ɔbɔ́bwɛ
mʋ kulu? Tsúfɛ́ amʋ́ abasíénɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́ betsiá mʋ.”
24 Mʋ́ʋ́ Yesu lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Megyí mlı ológyi.
Mlıméyín Bulu asʋn wanlínhé amʋ ntɛɛ Bulu túmi.
25 Tsúfɛ́ ní afúli bɔkʋ́sʋ́ á, bɔ́bwɛ fɛ́ Bulu-abɔpʋ.
Bʋméetsiá aká mʋ́a akúlu. 26 Táme afúlikʋsʋ́ ıwı mʋ́ á,
yɛɛ mlılakla Mose ɔwʋlʋ́, nú asʋ́n ámʋ́ʋ́ Bulu lébláa
mʋ dimbísʋ́ brɛ́á olowun oyíbi kʋ dɛ ogyá tsií, táme
ımɛdɛ́hɔ́ɔ amʋ? Ɔbɛ́ɛ, ‘Mígyí mlı anáin Abraham
mʋa Isak pʋ́ Yakob Bulu ámʋ nı.’ ” 27 Inʋ ɔlɛbláa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Megyí awupʋ́ Bulu ógyi, akıankpapʋ Bulu
ógyi. Mlı mʋ́ mlılafwí fɛ́ɛ́.”

Bulu Mbla Ámʋtɔ Mʋ́á ldʋn
(Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28)

28 Mose mbla asunápʋ́ amʋtɔ ɔkʋlɛ lɔ́bɔtʋ amʋ́
ınʋ, olonu asʋ́n ání bʋdɛbıtí. Olowun ání Yesu lalé
Sadukifɔ ámʋ asʋ́n ɔnɔ́ wanklааn. Mʋ́ sʋ ɔlɛfıtɛ́ Yesu
ɔbɛ́ɛ, “Bulu mbla ámʋtɔ mɔmʋ dʋ́n?”
29 Yesu lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bulu mbla ámʋtɔ mʋ́á
ıdʋn nı. ‘Israelfɔ, mlınu. Bulu ɔkʋlɛ pɛ́ anı Wíe Bulu
gyí. 30 Mʋ́ sʋ pʋ fʋ́ klʋn, fʋ́ ɔkláa, fʋ́ agywın pʋ́ fʋ́
ɔwʋnlín fɛ́ɛ́ dwɛ fʋ́ Wíe Bulu.’ 31 Mʋ́ nyɔɔsı é gyí, ‘Dwɛ
fʋ́ bá fɛ́ fʋ́ ıwı.’ Mbla kʋkʋ ıtráa ma ınʋá ıdʋn ínı.”
32 Mbla osunápʋ́ amʋ lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, “Osunápʋ́,
fablí ɔnɔkwalı. Anı Wíe Bulu nkʋlɛ pɛ́ bʋ ınʋ, ɔkʋkʋ
trá ɔma ınʋ. 33 Apʋ́ʋ anı klʋn, anı agywın pʋ́ anı
ɔwʋnlín fɛ́ɛ́ dwɛ́ mʋ, adwɛ anı aba fɛ́ anı ıwı. Idʋn
mbwı tʋ́hɛ́ pʋ́ afɔdıɛ kugyíkʋ.”
34 Yesu lʋ́wʋn ání alabí lɛ́ asʋ́n ámʋ ɔnɔ́ wanklааn,
ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Fʋma ıfʋ́ Bulu iwíegyí ámʋtɔ.”
Mʋ́ ɔma a, ɔhaa métrá wa klʋn fıtɛ́ mʋ asʋansʋ.

Ma Gyí Kristo Amʋ?
(Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44)

35 Brɛ́á Yesu dɛ́ atɔ́ suná Bulu ɔtswɛ́kpa
nwunsınésʋ́ ınʋ á, ɔlɛfıtɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Nkálı sʋ́ Mose mbla
asunápʋ́ amʋ bɛtalí blí bɛɛ, Owíe Dawid mʋ na gyí
Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu léda mʋ ofúli amʋ)? 36 Tsúfɛ́
Ɔŋɛ Wankíhé léha Owíe Dawid onutó léblí ɔbɛ́ɛ,
‘Anı Wíe Bulu lébláa mí Wíe ɔbɛ́ɛ,
“Tsia mí gyɔpısʋ nfı
yʋ́fʋn brɛ́á nɛ́ha fɛ́tsatsáa fʋ́ alupʋ́sʋ́.” ’
37 Owíe Dawid onutó létı mʋ ɔbɛ́ɛ mʋ wie. Nkálı sʋ
ɔtráa ogyi mʋ na?”
Asʋ́n ánfı lʋ́wa ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntı ámʋ́ʋ́ be-
fia bomlí mʋ amʋ ɔdwɛ, bɔpʋ ansigyí nú mʋ asʋ́n.

Mose Mbla Asunápʋ́ Tsiátʋ́
(Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47)

38 Yesu léblí mʋ atosunáhɛ́ amʋtɔ ɔbɛ́ɛ, “Mlıkı
wanklааn Mose mbla asunápʋ́sʋ. Bʋtekle ligá
wa nátí kí, bʋtekle bɛɛ, ahá bʋbʋ́n ha amʋ́ itsiá
dınsʋ. 39 Otsiákpá yilé bʋtekle tsiá Yudafɔ ofíakpa
pʋ́ nkɛ ogyíkpá. 40 Bʋtesísi asʋrapʋ, swíí amʋ́ amʋ́
wóyí. Bʋtepina bɔ mpái tíntííntín ahátɔ pʋ́bun amʋ́
lalahɛsʋ. Bulu ɔbɛ́bıtí amʋ́ ısʋ kínkíínkín!”

Ɔsʋrapʋ Ɔkʋ Tswıtswı
(Luka 21:1-4)

41 Yesu létsiá mantáa tswıtswı dáka Bulu ɔtswɛ́kpa
ınʋ, ɔdɛ ahá kíı bʋdɛpʋ amʋ́ tswıtswı bɔwa
mʋ́tʋ́. Ahá áni amʋ́ ıbıtɔ bʋ odwin bʋdɛpʋ kɔ́ba
akpɔnkpɔntı bɔwa. 42 Inʋ ɔsʋrapʋ ɔkʋá ɔma tɔtɔ é
lʋ́pʋ mʋ kɔ́ba-ana bɔwa dáka ámʋtɔ. 43 Mʋ́ʋ́ ɔlɛtı mʋ
akasípʋ́ amʋ ba mʋ wá, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalı
ndɛ mlı bláa, tswıtswıá ɔsʋrapʋ anfí ɔma tɔtɔ lawá
á, ıdʋn ɔhagyíɔha klɛ́. 44 Tsúfɛ́ atráhɛ amʋ fɛ́ɛ́ á, amʋ́
kɔ́ba tsɔtsɔɔtsɔtɔ balé kpalobí tsú bɔwa. Táme ínıá
ɔsʋrapʋ anfı mʋ́ má tɔtɔ sʋ tʋ́á ɔbʋ fɛ́ɛ́ alapʋ́ bɔwa
á.”

13

Bulu Ɔtswɛ́kpa Amʋ Bwie
(Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 Bréá Yesu lédalı Bulu ɔtswékpa wunsınésú ınu
ɔyó á, mu akasípú amutɔ ɔkulɛ lébláa mu ɔbéɛ,
"Osunápú, kı mbu wankláán pó abwi akpɔnkpɔntı
ánfı bɔpuyi mú ánfı akíle!"
2 Múú ɔlebláa mu ɔbéɛ, "Yée fawun mbu
akpɔnkpɔɔnkpɔntı ánfı? Bóbwie mú fée bun. Ibwi
kulɛ kóráá méesian dınká mú bású."

Iwıɔsın Múa Ikplán
(Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19)

3 Bréá Yesu tsie Nfɔ-nyíbu ámusu, ɔdɛ Bulu
ɔtswékpa mbu ámu kíı a, Petro, Yakobo, Yohane mua
Andrea nkulɛ bɛfıté mu bɛɛ, 4 "Bla anı, bré mɔmutɔ
ínı fée béba? Osúna mɔmu é ɔbéba, ibósuná ání mú
bré lafun?"
5 Inu Yesu lébláa amó ɔbéɛ, "Mlıkı wankláán, ménı
ɔhaa méemlé mlı. 6 Ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔpu mí dá ba bɛɛ,
amógyí Kristo amu nı. Bémlé ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔfwı
ɔkpa. 7 Ní mlonúá ısá ladá mantáa mlı ntée ɔtınɛkɔ
á, opúni mátsií mlı Tsúfé lehián ání ínı aná fée
béba, táme imedésuná ání ɔyí ɔnómɔké ámu lafun.
8 Tsúfé ɔmá bɔ́kɔ aba. Awíe bɔ́kusú lií abasu. Ɔsulúu
békpınkí ntíné-ntíné. Akún é béba. Ínı fée igyi fé
ıwıɔsın ání ɔtsı towun bréá ıkwíı dɛ mu dwiín.
9 "Mó su mlı mó mlıkı mlı ıwı wankláán. Tsúfé
mí su bɔ́pu mlı há Yudafɔ asún agyípó, béda mlı
amó ofíakpa awúlu-awúlusu. Békpa mlı ya ɔmásó
agyípú pó awíe ansító, ménı mlégyi mí ıwı adánsıɛ.
10 Táme ilehián ání bégyankpá dá asun wankláán
ámu ɔkan súná ɔyító ahá fée. 11 Ní bɛkítá mlı ya a,
mlımágywíun asón ání mléblí. Mlıblı asóngyíasón
ání Bulu ɔbɔ́puwá mlı ɔnɔ́ alı bré ámutɔ. Tsúfé megyí
mlı onutó ɔbɔ́tɔí, Ɔŋɛ Wankíhé ɔbɔ́tɔí tsun mlısu.
12 "Apíó béle amó apíó há lowu. Abí así béle amó
abí há. Abí é bɔ́kusú lií amó akwípósu, há bómɔ amó.
13 Mí su ahá fée bólu mlı, táme ní mlétalí wá klun lií
kínkíínkín yófun mú ɔnómɔ á, Bulu ɔbóhɔ mlı nkpa.

Iwıɔsın Wúunbı
(Mateo 24:15-28; Luka 21:20-24)

14 "Táme ní mlowun akisítɔá itobwíé ɔmá, ıda
ɔtínéá mlumédín ansí ání ıbéba a, (aklápu, mlınu
mú ası.) Múmó ahá ání bubu Yudea ɔmátɔ busrı
yɔ abusu. 15 Ɔhá ání ɔdın obusu mákplı botsu tɔtɔ
obuto! 16 Ɔhá ání ɔbu ndɔtɔ é máyinkí botsu mu
tati. 17 Amenyapú pó abí-ayín ání bupia abi bɔbwɛ alı
bré ámutɔ, bugyówı ní! 18 Mlıkokoli Bulu mlıaa, mlı
ɔsríké amu ımábwɛ nyankpu múa atsalıbí. 19 Tsúfé
asun wunhɛ ání ıbéba alı bré ámutɔ odu mɔkúba tsú
bréá Bulu lóbwɛ ɔyí ɔpá kı. Mó odu kuku é ımɛ́ɛtrá ba
ɛkɛkɛɛkɛ. 20 Ní Bulu médınkí nkɛ ámusu á, tɛkı ɔhaa
méesian ɔyító. Táme ahá ámóú alalé púbwé mu klɛ
amu su aladínkí nkɛ ámusu.
21 "Alı bré ámutɔ á, ní ɔku lébláa fu ɔbéɛ, 'Kı, Kristo,
(ɔhá ámóú Bulu ladá mu ofúli amu) bu nfı ntɛɛ nána'
á, máhógyi. 22 Tsúfé ahá ání bɛɛ amógyí Kristo amu
pó ahá ání bówa afunu bɛɛ, Bulu ɔnɔ́sɔ atɔípó bugyi
tsɔtsɔɔtsɔ béba ɔyító. Bɔ́bwɛ ofúla pó osúna púmlé
ahá. Ní bétalí kóráá á, bémlé ahá ámóú Bulu lalé ámu
é. 23 Táme mlıkı wankláán! Nabláa mlı tógyítɔ asa
ıbéba.

Nyankpusa-Mu-Bi Ámu Ibábı
(Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28)

24 "Iwıɔsın wúun amu ɔma a, owí ɔbéta, ɔtsra é
ɔmɛ́ɛtrá feí. 25 Ntsrakpabi békpa tsú ɔsúsó bɛda.
Nwulótáa múa mútɔ atɔ́ fée békpınkí. 26 Ɔhagyíɔha
obówun ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfı napú túmi
múa numnyam kpɔnkpɔntı mbu nwulótáatɔ tsú
ɔsúsú nɛbá. 27 Inu Bulu ɔbɔ́wa mu abɔpu béyɛkpa mu
ahá ámóú alalé ámu tsú ɔyí afunka ana ámu féésú.

Ɔyí Ɔnɔ́mɔ Iwı Osúna
(Mateo 24:32-35; Luka 21:29-33)

28 "Mlıpukı pɔntɔ oyí. Ní mú abámbi dɛpoí, ıdɛ
atɛ pɔpwɛ lɛ á, mlıtɛbí ání awikpan bré lafun. 29 Alı
kén, ní mlowun ání ntobí ánfı fée ıdɛ mótó bá a,
mlébı ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfı ıbábı lafun ta
ní. Nawíé wóyí ámu ɔnɔ́ tá. 30 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa.
Ndɛmba-abí anfı fée bumóowu tá, asa ínı fée béba
mótó. 31 Ɔsú múa ası fée bɔ́tsun, táme mí asun blíhé
mɔ́ɔtsun ɛkɛkɛɛkɛ.

Nyankpusa-Mu-Bi Ámu Ibábı
(Mateo 24:36-44)

32 "Táme ɔhaa méyín ɛkɛ ntée bréá ntobí ánfı fée
ıbéba. Bulu-abɔpu bumeyín. Bulu mu Bi ámu é
méyín, nkétı anı Sí ámóú ɔbu ɔsúsó ámu nkulɛ pé
yin. 33 Mlıdınka ansí ıwısu, tsúfé mlıméyín ɛkɛá bré
ámu ıbɔ́fun. 34 Igyi fé ɔkuá ɔdɛ ɔkpa tu, olesi mu
wóyí wá mu asúmpó ıbıtɔ. Ɔleha okugyíɔku agyómá
ɔbée ɔbwée. Ɔlebláa wóyí ámu ogyópu é ɔbéɛ, ɔyírı
ıwı ogyo wóyí ámu wankláán. 35 Mó su mlıdınka
ansí ıwısu, tsúfé mlıméyín bréá wóyí mu wie amu
ɔbéba. Fíalı ntópwɛ o, ɔyí-nsıné o, bakɛ o, ntée
nyankı. 36 Mlıdınka ansí ıwısu, ménı ɔbá bofwie mlıtɔ
á, ɔmɔbɔtu mlı ání mlıladídı. 37 Asún ánfı ndɛ mlı
bláa anfı kén ndɛ ɔyító ahá fée bláa. Mbée, 'Mlıdınka
ansí ıwısu.' "

14

Bɛkıklíı Yesu Nwunsu
(Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohane 11:45-53)

1 Ilesi nkenyó Yudafɔ abugyi Israelfɔsu Katsun Nkɛ
pú Bodobodo MátúhéNkɛ. Alı bré ámutɔ Bulu igyí
ahapó dɛhɛn pó Mose mbla asunápú bodunká ɔkpa
ání bɔ́tsun mósú kítá Yesu ŋáintɔ, mó mu kokooko.
2 Táme bɛblí bɛɛ, "Megyí Katsun Nkɛ ánfıtɔ abómɔ
mu, ménı kpokiti méɛda ɔmá ámutɔ."

Ofobí Fánfáánfán Puwúlí Yesu
(Mateo 26:6-13; Yohane 12:1-8)

3 Bréá Yesu bu Betania wúlutɔ, Simon ɔkuá alaló
ılɔ pɛpɛ kı wóyító ɔdɛ atɔ gyí a, ɔtsı ɔku léba ınu;
ɔdɛ prɛntua wankláán kuá ofobí fánfán ání ıbu ibíá
bu mótó. Oletií mó ɔnɔ́, ɔlɛtsɛí ofobí ámu wúlí Yesu
nwuntɔ. 4 Aku bubu ınuá ımɔwa amó ɔdwɛ. Bɛfıté
aba bɛɛ, "Ntogyi sú ɔdɛ ofobí ánfı yintá? 5 Tɛkı
abétalí fé ofobí fánfán ánfı, mú ibíá bódun ɔbakúle
ofi ɔkulɛ ıkɔká ánfı, púhá ahiánfɔ." Bɛhıɛ wá ıyın wá
ɔtsı ámu.
6 Táme Yesu léblí ɔbéɛ, "Mlısi mu! Ntogyi sú
mlıdé mu háan? Ito yilé alabwɛ há mí. 7 Ahiánfɔ
bétsiá mlı wá ekekegyíɛkɛ. Brégyíbréá mlıdéklé a,
mlétalí wá awıtɔle há amó, táme mí mú mméetsiá
mlıtɔ yó. 8 Alabwɛ́ móá ɔbétalí pólá mí ɔyulúu yáí
há mí opuláké. 9 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Ɔyító
ɔtínɛgyíɔtínéá béda Bulu asun wankláán ámu ɔkan
a, béblí tó ánfı ɔtsı ánfı labwɛ́ ánfı púkáín musu."

Yuda Iskariot Lótsulá Ání Ɔbélɛ Yesu Há
(Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6)

10 Mʊ́ ɔma a, mʊ akasípʊ́ dúanyɔ ámʊtɔ ɔkʊlɛ́á
bʊtɛtí mʊ Yuda Iskariot lóyówun Bulu igyí ahapʊ́
dɛhɛn amʊ, mɛ́nɪ ɔbɛ́lɛ Yesu há amʊ́. 11 Brɛ́á bonu
asʊ́n ánfɪ á, ɪlɛhɪɛ wá amʊ́ ɔdwɛ. Bɛhɪɛ mʊ asɪ áni
bɛ́ka mʊ ɪkɔ. Mʊ́ sʊ olodunká ɔkpa áni ɔbɔ́tsʊn mʊ́sʊ́
lɛ́ Yesu há amʊ́.

Katsʊn Atogyihɛ Gyí
(Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Yohane 13:21-30)

12 Bodobodo Mátúhɛ́Nkɛ ámʊtɔ ɛkɛ gyankpapʊá
bʊtɔmɔ́ Israelfɔsʊ Katsʊn Nkɛ akúfa lɔ́fʊn. Yesu
akasípʊ́ bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, "Ɔsunápʊ́, obu mɔmʊtɔ ayɛla
ha fʊ, afʊgyi Katsʊn Nkɛtɔ atogyihɛ amʊ?"
13 Mʊ́ʊ́ ɔlɔwa amʊ́tɔ́ abanyɔ́, bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪyɔ
Yerusalem wúlutɔ, mléfia oyin ɔkʊá ɔsʊ ntsu-ɔlɔ́,
mlɪbuo mʊ. 14 Wóyí oduátɔ́ obówie á, mlɪfɪtɛ wóyí
mʊ wie amʊ mlɪaa, 'Nkʊ́nʊ́ afɔ́ ɔswɪ́kpá bʊ, áni mía
mí akasípʊ́ abɛ́ba begyi Israelfɔsʊ Katsʊn atogyihɛ
amʊ?' 15 Obósuná mlɪ abansʊ́rʊ yílé kʊá balá mʊ́tɔ́
yáí. Mlɪbwɛ atɔ́ ámʊ yaɪ ɪnʊ."
16 Yesu akasípʊ́ amʊ bɔyɔ wúlu amʊtɔ á, bowun
tógyítɔ́ alɪ ámʊ́ʊ́ Yesu lɛ́bláa amʊ́ ámʊ pɛ́pɛ́ɛ́pɛ́,
bɔbwɛ Israelfɔsʊ Katsʊn atogyihɛ amʊ yáí ɪnʊ.
17 Brɛ́á nsaɪntɔ deklúun a, Yesu mʊa mʊ akasípʊ́
bɛba ɪnʊ. 18 Atɔ́ ámʊ ogyíkpá a, Yesu lɛ́bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ,
"Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa, mlɪtɔ ɔkʊlɛá mía mʊnyɔ ɪbɪ
da ɔlɛpɛtɔ ɔbɛ́lɛ mí há."
19 Asʊ́n ánfɪ léhɪɛ han akasípʊ́ amʊ. Mʊ́ sʊ befi asɪ
bʊdɛ mʊ fɪtɛ́ ɪkʊlɛ-kʊlɛ bɛɛ, "Mí ní lóó?"
20 Yesu lɛ́bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪ ahá dúanyɔ ánfɪtɔ
ɔkʊlɛá mía mʊnyɔ ɪbɪ da ɔlɛpɛtɔ ɔbɛ́lɛ mí há ní.
21 Mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ nówu fɛ́ alɪá bɔwanlín
tswɪ, táme ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔbɛ́lɛ mí há ámʊ ɔgyówɪ ní. Ní
bʊmetepí kwíí mʊ kʊ́ráá á, tɛkɪ ɪbʊ alɛ́ há mʊ."

Yesu Ntʊ́pwɛ Atogyihɛ Tráhɛ
(Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintofɔ 11:23-25)

22 Brɛ́á bʊdɛ atɔ́ ámʊ gyí a, Yesu lɛ́lɛ bodobodo ipín,
ɔlɛda Bulu ɪpán, bíábía mʊ́tɔ́ pʊ́há amʊ́, blí ɔbɛ́ɛ,
"Mlɪhɔ, mí ɔyʊlʊ́ʊ nɪ."
23 Ɪnʊ olotsu ntá-ɛwɛ, ɔlɛda Bulu ɪpán, pʊ́há amʊ́
fɛ́ɛ́ bonu. 24 Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mí obugya nɪ. Mʊ́
Bulu dɛ́pʊsí mʊ ntam* áni alaká há ahásʊ ní. Bɛ́tsɛí
mʊ́ wólí asɪ ahá tsɔtsɔ́ɔtsɔ lakpan sʊ. 25 Ɔnɔkwalɪ ndɛ
mlɪ bláa, mmɛ́ɛtrá nu wáɪn-abí ntá ánfɪ alɪ yɔ́fʊn
ɛkɛá nónu mʊ́ pɔ́pwɛ Bulu iwíegyí ámʊtɔ."
26 Benya wá ɪlʊ dá Bulu ɪpán tá alɪ, bɛnatí yɔ́ Nfɔ-
nyíbʊ ámʊsʊ.

Petro Ɔbɔ́swɪí Ɔbɛ́ɛ Mʊmeyín Yesu
(Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohane 13:36-38)

27 Mʊ́ʊ́ Yesu lɛ́bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪ fɛ́ɛ́ mlɛ́yinkí mí
ɔma. Tsúfɛ́ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ bɔwanlín wá Bulu
asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ, 'Nɛ́da akúfa ɔkpapʊ́ ámʊ lɛ́dá, mʊ
akúfa bɛ́dasáín.' 28 Táme ní Bulu ɔkʊ́sʊ́a mɪ tsʊ́ afʊ́lɪtɔ
á, négya mlɪ nkpá yɔ́ Galilea ɔmátɔ́."
29 Petro lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Ní amʊ́ fɛ́ɛ́ beyinkí fʊ́ ɔmá
kʊ́ráá á, mí mʊ́ mmɛ́ɛyinkí ɛkɛkɛɛkɛ."
30 Yesu lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Ɔnɔkwalɪ ndɛ fʊ́ bláa.
Ɔnyenɪ, asa batɛ ɔbɛ́lɛ ɔnɔ́ tse nyɔ á, fɔswɪí pʊ́ ɪbɪ
wá ogyá tse sa fɛɛ fʊmeyín mí."
31 Ɪnʊ Petro lɛ́fɪn yabi yi ɔbɛ́ɛ, "Ní lowu igyi kʊ́ráá
á, mmɛ́ɛkiná fʊ́ ɛkɛkɛɛkɛ."
Alɪ kén atráhɛ amʊ é fɛ́ɛ́ bɛblí ní.

Mpáɪbɔ Getsemane
(Mateo 26:36-46; Luka 22:39-46)

32 Boyówie ɔtɪnɛkʊá bʊtɛtí ɪnʊ Getsemane. Mʊ́ʊ́
Yesu lɛ́bláa mʊ akasípʊ́ amʊ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪtsia nfɪ,
nɔyɔ́bɔ mpáɪ." 33 Ɔlɛkpa Petro mʊa Yakobo pʊ́
Yohane buo ɪwɪ. Ɪnʊ asʊ́n lɛhɪɛ́ han mʊ, mʊ ansí
lɛpɛ. 34 Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Asʊ́n ɪhíɛ́ dɛ mí háan.
Ideklé mɔ mí. Mlɪtsia nfɪ, amlɪgyo."
35 Ɪnʊ ɔlɛnatí yɔ́ nkpá kpalobí, ɔlɛda akpawunu
kókóli Bulu ɔbɛ́ɛ, "Ní ɪbʊ́wa alɛ́ á, ha brɛ́ ánfɪ ɪtsʊn
mɪsʊ." 36 Mʊ́ʊ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Abba† Mí Sí, fʊtɛtálí bwɛ́
tógyítɔ́. Ha ntá-ɛwɛ ánfɪ‡ ɪtsʊn mɪsʊ! Táme megyí
tɔ́á ndeklé, mboún mʊ́á fʊdeklé ɪbá mʊ́tɔ́!"
37 Oleyinkí bá akasípʊ́ amʊ wá bowun áni bʊdɛdɪdɪ.
Ínɪ sʊ ɔlɛfɪtɛ́ Petro ɔbɛ́ɛ, "Simon, fʊdɛdɪdɪ? Fʊmɛtalí
gyo dɔnhwírɪ kʊlɛ kpán? 38 Mlɪgyo amlɪkokoli Bulu,
mɛ́nɪ mlɪmóowie ɪsʊ́kɪtɔ. Tsúfɛ́ ɔŋɛ́ ámʊ déklé, táme
nyankpʊsa lɔ́pɔn."
39 Ɔlɛtrá yɔ́bɔ mpáɪ, bláa Bulu asʊn kua kʊlɛ amʊ
kén. 40 Ɔlɛtrá yinkí ba bowun áni akasípʊ́ amʊ bʊtráa
bʊdɛdɪdɪ, tsúfɛ́ dɪdí dɛ amʊ́ bʊ. Bʊmɛtalí bláa mʊ
asʊansʊ.
41 Brɛ́á ɔlɛba otse saasɪ a, ɔlɛfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ,
"Mlɪlatráa si mlɪda mlɪdɛ́ ɔkpʊ́nʊ́ da? Itsía alɪ ngya!
Brɛ́ ámʊ lafʊn áni bɔ́pʊ mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ
wá lakpan abwɛpʊ́ ɪbɪtɔ. 42 Mlɪkʊsʊ ayɔ. Mlɪkɪ, ɔhá
ámʊ́ʊ́ ɔdɛ mí lɛ há ámʊ ná á!"

Yesu Kɪtá
(Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohane 18:3-12)

43 Yesu ɔnɔ́ mesi asa akasípʊ́ dúanyɔ ámʊtɔ ɔkʊlɛá
bʊtɛtí mʊ Yuda lóbowie ɪnʊ. Ɔdɔm áni bʊdɛ ndayí pʊ́
nkpotí bʊbuo mʊ. Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn, Mose mbla
asʊnápʊ́ pʊ́ Yudafɔ ahandɛ amʊ lɔ́wa amʊ́. 44 Yuda
amʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ Yesu há ámʊ lɛ́bláa ɔdɔm amʊ yáí ɔbɛ́ɛ,
"Ɔhá ámʊ́ʊ́ nɛ́latá pʊ́tá ámʊ gyí ɔhá ámʊ nɪ. Mlɪkɪta
mʊ kínkíínkín, amlɪkpa mʊ natɪ."
45 Ɪnʊ ɔlɛnatí laa yɔ́ Yesu wá, yɔ́kpolí mʊ ɔbɛ́ɛ,
"Ɔsunápʊ́!" Ɔlɛlatá mʊ pʊ́tá. 46 Ɪnʊ ahá ámʊ bɛnatí
tʊ́ Yesu, kítá mʊ kínkíínkín. 47 Táme ɪnʊ alɪípʊ́ amʊtɔ
ɔkʊlɛ lɔ́tswɪ mʊ ɔdayí kpá Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn
osʊ́mbi ɔkʊ ɪsʊ lɛ́. 48 Ɪnʊ Yesu lɛ́fɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ɔgyo
otswapʊ́ ngyi, sʊ́ mlɪlatsʊ́ nkpotí pʊ́ ndayí mlɛbá mí
ɔkɪtákpá? 49 Ntsie mlɪ wá Bulu ɔtswɛ́kpa wunsɪnésʊ́
ɪnʊ ekekegyíɛkɛ, ndɛ mlɪ atɔ́ suná, mlɪmɛ́kɪtá mí
ɛkɛkɛɛkɛ. Ínɪ lahá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ ɪlaba
mʊ́tɔ́."
50 Ɪnʊ mʊ akasípʊ́ amʊ fɛ́ɛ́ bɛsrí sí mʊ.
51 Ilesi ɔyasubi ɔkʊá ɔlɔwa ligá nkʊlɛ. Bɛkɪtá mʊ,
52 táme ɔlɔkɔlɪ, sí mʊ ligá ámʊ wá amʊ́ ɪbɪtɔ, pʊ́ yayá
srí.

Yudafɔ Ahandɛ Ansítɔ́ Lɪí
(Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohane 18:13-14, 19-24)

53 Bɛkpa Yesu ya Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn wóyí. Igyí
ahapʊ́ dɛhɛn, Mose mbla asʊnápʊ́ pʊ́ Yudafɔ ahandɛ
amʊ fɛ́ɛ́ bafia ɪnʊ. 54 Petro lɛ́pɛtí buo amʊ́ ɔma
tsʊ́tsʊ́ʊ́tsʊ́, alɪ yówie wóyítɔ́ ɪnʊ. Ɪnʊ oleyétsiá ɪnʊ

---

* 14:24 Ntam pɔ́pwɛ bʊ nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ. † 14:36 'Abba!' asɪ gyí, 'Mí Sí!' ‡ 14:36 Ntá-ɛwɛ ánfɪ igyi ɪwɪɔsɪn áni Yesu obówun. § 14:55 Yudafɔ asʊ́n agyípʊ́ anfɪ bʊtɛtí Sanhedrin Griiki ɔblítɔ.

asúmpó wá, ɔdɛ ogyá núu. 55 Ɪnʋ Bulu igyí ahapó
dɛhɛn pó Yudafɔ asún agyípó§ atráhɛ fɛ́ɛ́ bodunká
ahá ání béka asún dínká Yesusʋ, mɛ́nɪ bɛ́lɪ́ amʋ́
asʋn blíhɛ́sʋ mɔ́ mʋ, táme bʋmenya. 56 Tsúfɛ́ ahá
tsɔtsɔɔtsɔ bɔwa afunu dínká mʋsʋ, táme amʋ́ fɛ́ɛ́ ɔnɔ́
lɔtsʋn ɔtsan.
57 Ɪnʋ akʋ bɔkʋsʋ ká asún dínká mʋsʋ bɛɛ,
58 "Anɪlónuá ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, 'Nóbwie Bulu ɔtswɛ́kpa anfɪ
bapó ɪbɪ yi anfɪ, táme nkɛnsá ɔma a, nɛ́layi pópwɛá
megyí nyankpʋsa ɔbɔ́pʋ ɪbɪ yi mʋ́.' " 59 Táme amʋ́ ɛ́
amʋ́ ɔnɔ́ mɔbwɛ kʋlɛ.
60 Ɪnʋ Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn amʋ lɔ́kʋsʋ líí amʋ́
fɛ́ɛ́ ansítɔ́, ɔlɛfɪtɛ́ Yesu ɔbɛ́ɛ, "Fʋma ɔnɔ́ lɛ́? Fʋma
asʋansʋ blí pʋ́lɛ́ fʋ́ ɪwɪ?"
61 Táme Yesu mɛ́lɛ asʋansʋ ɔnɔ́. Mʋ́ʋ́ Bulu igyí
ɔhapó dɛhɛn amʋ létrá fɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, "Bulu ámʋ́ʋ́
bʋtɛ́kánfʋ́ ámʋ mʋ Bi gyí fʋ́? Fʋ́gyí Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́
Bulu léda mʋ ofúli amʋ) nɪ?"
62 Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ee! Mí nɪ́! Mlɔ́wun
ání mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ ntsie Bulu Otúmípʋ
gyɔpɪsʋ ánfɪ ndɪn nwʋlʋ́táasʋ tsú ɔsʋ́sʋ́ nɛbá."
63 Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn amʋ lɛ́kɪtá mʋ atadɪɛ bálí
mʋ́ kɪaan.* Mʋ́ʋ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Adánsɪɛ mɔmʋ anɪtráa
anɪgyó? 64 Mlɪlanú abususʋ ání alablí. Nkálɪ gyí mlɪ
agywun?"
Amʋ́ fɛ́ɛ́ botsulá ání olegyi pɔ́n, bʋmɔ́ɔ mʋ.
65 Amʋ́tɔ́ akʋ bɔwa atsʋnɔ́ tutúu wʋlí mʋ bɪ. Bɔpʋ
atɔ́ tin mʋ ansíbi, bɔfʋlí mʋ atswɛ, bláa mʋ bɛɛ,
"Bulu ɔnɔ́sʋ ɔtɔ́ípʋ, suna anɪ ɔhá ání ɔlɔfʋlí fʋ́
ɪtswɛ!" Ɪnʋ agyópʋ amʋ ɛ́ bɛdadáa mʋ asʋtɔ.

Petro Lɔ́swɪ́ Ɔbɛ́ɛ Mʋmeyín Yesu
(Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohane 18:15-18, 25-27)

66 Petro lési otsie wunsɪnɛ́sʋ́ ɪnʋ, Bulu igyí ɔhapó
dɛhɛn amʋ osúmbi tsíhɛ́ ɔkʋ léba. 67 Brɛ́á olowun
Petro tsie ɔdɛ ogyá núu a, ɔlɛkɪ mʋ díín. Mʋ́ʋ́ ɔlɛfɪtɛ́
Petro ɔbɛ́ɛ, "Fʋ́a Yesu Nasaretyin amʋ nyɔ ná."
68 Táme Petro lɔ́swɪ́ blí ɔbɛ́ɛ, "Mmeyín tɔtɔ tsú
asʋ́n ánfɪ fʋdɛblí ánfɪ ɪwɪ!" Ɔlɛnatí yɛ́lɪ́ ɔkpa ɔnɔ́,
ɪnʋ batɛ lɔ́bʋn.†
69 Osúmbi tsíhɛ́ ámʋ létrá yɔ́tʋ mʋ ɪnʋ, ɔlɔwa ahá
ámʋ́ʋ́ bʋlɪ́ ɪnʋ ámʋ bláa bɪ ɔbɛ́ɛ, "Amʋ́tɔ́ ɔkʋlɛ gyí
oyin ánfɪ." 70 Táme Petro létrá swɪ́ pó ɪbɪ wá ogyá.
Ɪlɔbwɛ kpalobí á, ahá ámʋ́ʋ́ bʋlɪ́ ɪnʋ ámʋ bɛbláa
Petro bɛɛ, "Lɛ́lɛ́ mʋ́ á, amʋ́tɔ́ ɔkʋlɛ fʋgyi, tsúfɛ́
Galileayin fʋ́ ɛ́ fʋ́gyi?"
71 Ɪnʋ Petro lɔ́wa ntam kakáa bɪ ɔbɛ́ɛ, "Nɛ́ká tógy-
ítɔ́, mmeyín oyin ánfɪ mlɪdɛ́ mʋ ɪwɪ asʋ́n blí ánfɪ."
72 Ɪnʋ batɛ lɔ́bɔn otse nyɔɔsɪ. Mʋ́ʋ́ Petro lɛ́kaín
asʋ́n ámʋ́ʋ́ Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Fɔ́swɪ́ tse sa fɛɛ
fʋmeyín mí asa batɛ ɔbɛ́lɛ ɔnɔ́ tse nyɔ." ámʋsʋ. Mʋ́ʋ́
ɔlɛkpa isʋ́ yi, hɪ́ɛ sʋ́ woo.

15

Yesu Pilato Ansítɔ́ Lɪí
(Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohane 18:28-38)

1 Ɔyɪ kɛhɛ nyankɪ-nyankɪ a, Yudafɔ ahandɛ-
ahandɛ amʋ fɛ́ɛ́ befia kɪtá agywɪn. Akʋ bʋgyi, Bulu
igyí ahapó dɛhɛn, Mose mbla asunápó pó Yudafɔ
ahandɛ atráhɛ*. Ɪnʋ bɛha bɛklɪ́ʋ Yesu, pó mʋ yɔ́wa
Pilato ɪbɪtɔ. 2 Pilato lɛ́fɪtɛ́ Yesu ɔbɛ́ɛ, "Fʋ́gyí Yudafɔ
owíe amʋ nɪ?"
Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ee, mʋ́ fablí á!"
3 Ɪnʋ igyí ahapó dɛhɛn amʋ bɛka asʋ́n tsɔtsɔɔtsɔ
dínká Yesusʋ. 4 Mʋ́ sʋ Pilato lɛ́fɪtɛ́ Yesu ɔbɛ́ɛ, "Kɪ asʋ́n
tsɔtsɔɔtsɔá baká dínká fʋ́sʋ́, fʋma mʋ́ ɔnɔ́ lɛ́?"
5 Táme Yesu mɛlɛ asʋansʋ ɔnɔ́. Mʋ sʋ ɪlɔwa Pilato
wánwan.

Yesu Lowu Ipɔ́n Ha
(Mateo 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohane 18:39–19:16)

6 Katsʋn Nkɛ kugyíkʋtɔ á, igyi ɔmásʋ́ ogyípʋ́ Pilato
amándíɛ́ áni obési obu adɪpʋ́tʋ́ ɔkʋlɛá amʋ́ onutó
bʋdeklé há amʋ́. 7 Oyin ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Baraba mʋa
mʋ aba bʋda obu alɪ bré ámʋtɔ. Bɔkʋsʋ́ líí ɔmásʋ́,
kpokiti léda, bɔmɔ ɔha mʋ́tʋ́. 8 Ɔdɔm amʋ́ʋ́ bɔyɔ
Pilato wá yɔ́bwií ɪpa há mʋ bɛɛ, osíi obu ɔdɪpʋ́ ɔkʋlɛ
ha amʋ́ alɪ ámʋ́ʋ́ otetsía bwɛ́ há amʋ́ ámʋ. 9 Mʋ́ʋ́
Pilato lɛ́fɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪdéklé mlɪaa, nsíi Yudafɔ
Owíe anfɪ ha mlɪ lɔ́ɔ́?" 10 Ɔlɛfɪtɛ́ amʋ́ alɪ, tsúfɛ́ olowun
ání Yesu ɪwɪ olu sʋ́ Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn amʋ bakítá
mʋ ba mʋ.
11 Igyí ahapʋ́ dɛhɛn amʋ bɛha ɔdɔm amʋ ɔnɔ́ bɛɛ,
bʋkókoli Pilato, osi Baraba mboún ha amʋ́. 12 Pilato
létrá fɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntɔ mbwɛ́ɛ ɔhá ámʋ́ʋ́ mlɪdɛ́tɪ
mlɪaa, Yudafɔ Owíe amʋ?"
13 Ɪnʋ amʋ́ fɛ́ɛ́ bɔsʋrá okitikíti bɛɛ, "Da mʋ manta
oyikpalíhɛsʋ!"
14 Pilato lɛ́fɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Tsitsa mɔmʋ alabwɛ́?"
Táme bɛlasʋ́rá okitikíti kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ bɛɛ "Da mʋ
manta oyikpalíhɛsʋ!"
15 Pilato dékléá ɔbɔ́bwɛ ɔdɔm amʋ apé há amʋ́. Mʋ́
sʋ olesi Baraba há amʋ́, ɔlɛha mʋ ɪsá akɔpʋ́ bɛpɪtí
Yesu mplɪ, ɔlɔpʋ mʋ wá amʋ́ ɪbɪtɔ ɔbɛ́ɛ, bʋyɛ́da mʋ
manta oyikpalíhɛsʋ.

Yesu Ahinlá Bwɛ
(Mateo 27:27-31; Yohane 19:2-3)

16 Ɪsá akɔpʋ́ ámʋ bɛkpa Yesu ya ɔmásʋ́ ogyípʋ́ amʋ
wóyítɔ́. Bɛtɪ amʋ́ aba ɪsá akɔpʋ́ atráhɛ amʋ fɛ́ɛ́,
bɛda Yesu ɔbʋn. 17 Bɔpʋ ligá pɛpɛ kʋ wá mʋ, bɔlʋ
obungyo-awu, bwɛ́ mʋ́ owíepa bun mʋ nwun. 18 Ɪnʋ
bɔbwɛ mʋ ahinlá, bɛtɪ mʋ bɛɛ, "Yudafɔ Owíe, fʋ́
nkpasʋ ɔnlɪnsʋ!" Bɔtswɪ opé! 19 Ɪnʋ bɔpʋ oyí sísi
mʋ nwuntɔ, tutúu atsʋnɔ́ wʋ́lí mʋ, dá akpawunu mʋ
ansítɔ́. 20 Bɔbwɛ mʋ ahinlá tá á, bɔwɔí amʋ́ ligá pɛpɛ
amʋ, yínkía mʋ onutó atadɪɛ wá mʋ, bɛkpa mʋ dálɪ
bɛyɛ́da mʋ mántá oyikpalíhɛsʋ.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhɛsʋ
(Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohane 19:17-27)

21 Befia Kireneyin ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Simon, ogyi
Aleksandro mʋa Rufo ɔsí. Otsú abú asɪ ɔbá, bɛka
mʋ hɪ́ɛ bɛɛ, ɔsʋ́ra oyikpalíhɛ amʋ. 22 Mʋ́ʋ́ bɛkpa
Yesu ya ɔtɪnɛkʋá bʋtɛtí ɪnʋ Golgota. Mʋ́ asɪ gyí,
"Nwun Okokobi Otsiákpá." 23 Bɔpʋ afá kʋá ɪtɛba
ɪwɪɔsɪn asɪ wá ntátɔ́ tin Yesu ɔnɔ́ bɛɛ onúu, táme
omonu. 24 Bɛda mʋ mántá oyikpalíhɛ amʋsʋ tá á,
beye mʋ atadɪɛtɔ. Ɪnʋ bɔtswɪ abi pʋ́kɪ ɔhagyíɔha
ogyíkpá. 25 Ɪbɔ́bwɛ fɛ́ nyankɪ dokwebátɔ́ bɛda mʋ
mántá oyikpalíhɛsʋ. 26 Mʋ́ʋ́ bɔwanlín tɔá sʋá bʋdɛ
mʋ da mántá oyikpalíhɛ amʋsʋ dínká mʋ awunso
bɛɛ, "YUDAFɔ OWÍE." 27-28 Bɛda awikplu abanyɔ́ akʋ ɛ́

* 14:63 Ilosuná ání asʋ́n ámʋ lawíé mʋ ɪwɪtɔ dʋbɪ. † 14:68 Ɪnʋ batɛ lɔ́bʋn ɪma nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ. * 15:1 Ahandɛ atráhɛ anfɪ bʋtɛtí Sanhedrin Griiki ɔblítɔ.

mántá nyikpalíhɛsʋ tsía mʋtɔ. Ɔkʋlɛ bʋ mʋ gyɔpɪsʋ, ɔkʋlɛ ɛ́ bʋ mʋ bɪnasʋ.†

29 Ɩnʋ atsónpʋ bɔkpʋkpʋ́ʋ nwuntɔ, blí mʋ ɪwɪ abususʋ bɛɛ, "Yɛ́ɛ fʋ́ fɛɛ, fɛ́talí bwíɛ́ Bulu ɔtswɛ́kpa amʋ, lápwɛ́ mʋ nkɛnsá owítɔ́ ní? 30 Hɔ fʋ́ ɪwɪ, afʋkplɪ tsu oyí ámʋsʋ akɪ!"

31 Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn pʋ́ Mose mbla asunápʋ́ amʋ ɛ́ bɔbwɛ mʋ ahinlá bɛɛ, "Ɔlɔhɔ ahá nkpa, támɛ ɔmɛtálí hɔ mʋ ɪwɪ. 32 Ní mʋgyí Israelfɔ owíe, Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu léda mʋ ofúli) a, ɔkplíʋ tsu oyí ámʋsʋ awun, ahɔ mʋ gyi!"

Ahá ámʋ́ʋ́ bɛda mántá oyísʋ́ mʋ gyɔpɪsʋ mʋ́a bɪnasʋ ámʋ ɛ́ bɔbwɛ mʋ ahinlá.

Yesu Lowu

(Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohane 19:28-30)

33 Brɛ́á dódúanyɔ lɛda á, owí lɛta ɔsʋlʋ́ʋ amʋsʋ fɛ́ɛ alɪ yɔ́fʋn ntʋ́pwɛ dɔsatɔ. 34 Dɔsa ámʋtɔ a, Yesu lɔ́kplʋn kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́, blí ɔbɛ́ɛ, "Eloi, Eloi, Lama Sabaktani?" Mʋ́ asɪ gyí, "Mí Bulu, mí Bulu, ntogyi sʋ́ fakpá mí ɔma?"

35 Ahá amʋ́ʋ́ bʋlí ɪnʋ ámʋtɔ akʋ bonu asʋ́n ánfɪ, bɛblí bɛɛ, "Mlɪnu, ɔdɛ Elia kpolí." 36 Ɩnʋ amʋ́tɔ́ ɔkʋ lɛ́srí tsʋ́ ɔsapɔ, pʋ́dá ntá ɔdáɪtɔ, pʋ́yi oyísʋ́, tsʋ́ mʋ́ fʋ́a pʋ́tin mʋ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, onʋ́ʋ. Mʋ́ʋ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Mlɪlɪu akɪ bɛɛ, Elia ɔbɛ́ba bɛsɪɛí mʋ lɛ́ oyí ámʋsʋ?"

37 Ɩnʋ Yesu lɔ́kplʋn kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́, ɔlɛlɛ ɔŋɛ́.

38 Ɩnʋnʋ Bulu lɛ́balí tatiá bɔpʋká ɔtswɛ́kpa obu ámʋtɔ anyɔ, tsʋ́ awunsɔ beyi asɪ. 39 Brɛ́á ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛá ɔlɪ́ Yesu ansítɔ́ ɔdɛkʋ́ɪ lʋ́wɔn alɪá Yesu lɛ́lɛ ɔŋɛ́ tráhɛ a, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ "Lɛ́lɛ́, Bulu mʋ Bi oyin ánfɪ gyí!"

40 Atsɪ akʋ ɛ́ bʋlí ɪfʋ́ntɔ́ bʋdɛkʋ́ɪ sɪsí. Amʋ́tɔ́ akʋ gyí, Magdalayintse Maria, Salome pʋ́ Maria ání ɔlɔkwɪ́ Yakobo mʋa mʋ gyama Yosef. 41 Amʋ́ ɛ́ betsiá buo Yesu, tsía kɪ mʋsʋ brɛ́á ɔbʋ Galilea. Atsɪ tsɔtsɔɔtsɔ akʋá bobuo mʋ ba Yerusalem ɛ́ bʋbʋ ɪnʋ.

Yesu Pulá

(Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohane 19:38-42)

42 Ɛkɛ ámʋ igyi ɛkɛá Yudafɔ bʋtɔpʋ́lá ɪwɪ asa bʋtegyi amʋ́ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́. Brɛ́á owí dɛpʋ́ɔn a, 43 Arimateayin Yosef lʋ́wa ɪklʋn yʋ́ Pilato wá yʋ́kulí mʋ ɔbɛ́ɛ, osíi Yesu fúli ha mʋ amʋpula. Yudafɔ asʋ́n ogyípʋ́ ogyi, bʋtobʋ́ mʋ. Mʋ ɛ́ ɔdɛ Bulu iwíegyí ámʋ ɔkpa kíɪ. 44 Ɩlɔwa Pilato wánwan ání Yesu lawʋ́na wu. Mʋ́ sʋ ɔlɛtɪ mʋ ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ, fɪ́tɛ́ mʋ ní olowu ɪlawá ɔpá. 45 Brɛ́á ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ amʋ lʋ́tsulá mʋ́sʋ́ á, Pilato lési fúli amʋ há Yosef. 46 Mʋ́ʋ́ Yosef lʋ́hɔ ɔhráda, ɔlɔyɔ yɛ́sɪɛí Yesu lɛ́ oyí ámʋsʋ, kíklɪ mʋ wá ɔhráda ámʋtɔ, tsʋ́ mʋ yʋ́pulá ɔbʋ́ kʋá bɛda bʋtátʋ́, olemináa ibwi yíléyílé kʋ tin ɔbʋ́ ámʋ ɔnʋ́. 47 Magdalayintse Maria mʋa Yosef mʋ yin Maria bowun Yesu opulákpá.

16

Yesu Kʋsʋ́ Tsʋ́ Afúlitɔ

(Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohane 20:1-10)

1 Yudafɔ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́ ámʋ ɪlɔtsʋn a, Magdalayintse Maria mʋa Yakobo mʋ yin Maria pʋ́ Salome bɔhɔ ofobí fánfán kʋ bɛɛ, bɛyɛ́kpa Yesu fúli amʋ. 2 Kwasieda nyankɪ, brɛ́á owí lopwié a, bɔyɔ Yesu opulákpá ɪnʋ. 3 Brɛ́á bʋna ɔkpatɔ á, amʋ́ wʋlɛwʋlɛ bʋdɛ aba fɪtɛ́ bɛɛ, "Ma abénya obéminaa ibwi ámʋ lɛ́ ɔbʋ́ ámʋ ɔnʋ́ há anɪ?" 4 Botsu ansí kɪ a, bamína ibwi ámʋ lɛ́ ɔbʋ́ ámʋ ɔnʋ́ dodo. Ibwi ámʋ lɛ́hɪɛ mʋ́ní. 5 Brɛ́á bebitíwíé ɔbʋ́ ámʋtɔ á, bowun ání ɔyasubi ɔkʋ lʋ́wa ligá futútúútú, otsie ɔbʋ́ ámʋ gyɔpɪsʋ. Ifú lɛkɪtá amʋ́.

6 Ɔyasubi ámʋ lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪmánya ifú. Nawun ání Yesu Nasaretyin amʋ́ʋ́ bɛda mántá oyikpalíhɛsʋ ámʋ mlɪdédunká. Bulu lakʋ́sʋ́a mʋ, ɔma nfɪ. Mlɪkɪ ɔtíné ámʋ́ʋ́ bopulá mʋ amʋ. 7 Mlɪyɛbláa mʋ akasípʋ́ amʋ pʋ́ Petro mlɪaa, alagya mlɪ nkpá ɔyɔ́ Galilea ɔmátʋ́. Ɩnʋ́ mlʋ́wun mʋ fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ ɔlɛbláa mlɪ ámʋ nɪ."

8 Ɩnʋ bɛsrí dalɪ ɔbʋ́ ámʋtɔ, tsʋ́fɛ́ opʋ́ni letsií amʋ́, ɔnʋ́ ɛ́ lobwie amʋ́. Mʋ́ sʋ brɛ́á bɔyɔ á, bʋmɛbláa ɔhaa, tsʋ́fɛ́ ifú dɛ amʋ́, bʋdɛkpɪnkí kpakpakpakpa.

Yesu Lwɪɔwanlɛ Súná Magdalayintse Maria

(Mateo 28:9-10; Yohane 20:11-18)

9 [Kwasieda bakɛ, brɛ́á Yesu lʋ́kʋsʋ́ tsʋ́ afúlitɔ á, olegyankpá lɛ́ ɪwɪ ɔwan súná Magdalayintse Maria amʋ́ʋ́ olegya ɔŋɛ laláhɛ asienɔ́ lɛ́ mʋtɔ ámʋ. 10 Mʋ ɛ́ ɔlɛyɛ́bláa Yesu abʋ́ʋ́pʋ amʋ́ʋ́ bʋdɛ mʋ sʋ́, bʋdɛ awɪrɛhɔ gyí amʋ. 11 Támɛ brɛ́á ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, Yesu lakʋ́sʋ́, mawun mʋ a, bʋmohogyi.

Yesu Lwɪɔwanlɛ Súná Mʋ Abʋ́ʋ́pʋ Abanyɔ́

(Luka 24:13-35)

12 Ínɪ ɔma a, Yesu lɛ́lɛ ɪwɪ ɔwan ɔkpa bámbásʋ́ súná mʋ abʋ́ʋ́pʋ abanyɔ́ brɛ́á bʋna bɔyɔ́ akuda, támɛ bʋmɔkɔsí bí mʋ. 13 Amʋ́ ɛ́ beyinkí yɛ́bláa atráhɛ amʋ, támɛ amʋ́ ɛ́ bʋmohogyi.

Yesu Lwɪɔwanlɛ Súná Mʋ Akasípʋ́

(Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohane 20:19-23; Gyumagyihɛ 1:6-8)

14 Ínɪ fɛ́ɛ ɔma a, Yesu lɛ́lɛ ɪwɪ ɔwan súná mʋ akasípʋ́ dʋ́ɔkʋn ámʋ brɛ́á bʋdɛ atɔ́ gyí. Amʋ́ klʋntɔ-ɔdwin pʋ́ amʋ́ máhógyi sʋ ɔlɔwa ɪyɪn wá amʋ́. Tsʋ́fɛ́ bʋmɔhɔ ahá ámʋ́ʋ́ bowun mʋ mʋ kʋsʋ́ tsʋ́ afúlitɔ ɔma amʋ gyi. 15 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪyɔ ɔyítɔ́ fɛ́ɛ, amlɪyɛda Bulu asʋn wankláán ámʋ ɔkan ha ahá fɛ́ɛ. 16 Ɔha ání olohogyi, bɔbɔ mʋ asʋ́ á, Bulu ɔbɔ́hɔ mʋ nkpa, támɛ ɔhá ání omohogyi obégyi pʋ́n. 17 Osʋ́na anfɪ obʋ́bʋʋ́ ahá ání bohogyi nɪ. Bégya ɔŋɛ laláhɛ mí ɪdátʋ́, bɛblí ɔblíʋ bámbá, 18 bɛ́kɪtá awɔ ɪbɪtɔ, bʋ́nʋ afá ání ɪtɔmɔ́ kʋgyíkʋ, támɛ ɪmʋ́ɔbwɛ amʋ́ tɔtɔ. Bʋ́pʋ ɪbɪ dínká alɔpʋsʋ, ɪwɪ bʋ́wa amʋ́ ɔnlɪn."

Yesu Ɔsʋ́sʋ́ Yɔ

(Luka 24:50-53; Gyumagyihɛ 1:9-11)

19 Brɛ́á anɪ Wíe Yesu lɛ́bláa amʋ́ asʋ́n tá á, Bulu lʋ́tsu mʋ ya ɔsʋ́sʋ́, oleyɛ́tsiá mʋ gyɔpɪsʋ. 20 Mʋ akasípʋ́ amʋ befi asɪ bʋdɛ asʋ́n ámʋ ɔkan da ɔtínɛgyíɔtínɛ́. Anɪ Wíe Yesu lɛ́lí amʋ́ ɔma bɔyɔ agyʋ́má. Ɔlɔtsʋn osʋ́na ání bɔbwɛsʋ, wá asʋ́n ámʋ ɔwʋnlín.]*

† 15:27-28 Mʋ́tʋ́ yɛ́ɛ 28 bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Ínɪ lɛ́ha Bulu asʋ́n ámʋ́ʋ́ bɔwanlín tswɪ amʋ lɛ́ba mʋ́tʋ́. Asʋ́n ámʋ gyí, "Bɛkla mʋ wá lakpan abwɛpʋ́tʋ́." * 16:20 Mʋ́tʋ́ yɛ́ɛ 9-20 ɪma nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ.

Asɔn Wankláán Ání
Luka
Lɔ́wanlín

1 Onumnyampɔ Tiofilo:
Ahá tsɔtsɔɔtsɔ babɔ́ mbɔ́dí wanlín tɔ́á ɩlɛba anɩtɔ
tswɩ. 2 Bɔwanlín tɔ́á ahá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ ɩnʊ tsú mʊ́
nfiasí, bʊgyi mʊ́ asúmpʊ́ amʊ bowun, dá mʊ́ ɔkan
amʊ bɛbláa anɩ pépɛ́ɛ́pɛ́. 3 Onumnyampɔ Tiofilo, mí
ɛ́ nabɔ́ mbɔ́dí kwí mʊ́tɔ́ wankláán tsú mʊ́ nfiasí. Mʊ́
sʊ ndekléá nɔ́wanlín mʊ́ pépɛ́ɛ́pɛ́ há fʊ́, 4 ménɩ fébɩá
atɔ́ ámʊ́ʊ́ basúná fʊ́ ámʊ igyi ɔnɔkwalɩ.

Asú Ɔbɔpʊ́ Yohane Kwɩí Asɔ́n
5 Bréá Herode dɛ́ iwíe gyí Yudea ɔmátɔ́ á, Bulu
igyí ɔhapʊ́ ɔkʊ létsiá, bʊtɛtí mʊ Sakaria. Otsú Bulu
igyí ahapʊ́ ɔpasua kʊá bʊtɛtí mʊ́ Abiatɔ. Mʊ ka gyí
Elisabet, otsú Bulu igyí ɔhapʊ́ Aaron abí-anátɔ́. 6 Mʊa
mʊ ka asɔ́n da ɔkpa Bulu ansítɔ́. Bʊtegyi anɩ Wíe
Bulu mbla pʊ́ mʊ nhɩhɩ́ fɛ́ɛ́sʊ́ pépɛ́ɛ́pɛ́. 7 Bʊma obí,
tsúfɛ́ Elisabet mégyí ɔtsɩ kwíípʊ́. Mʊa mʊ kulu fɛ́ɛ́
bahíɛ́ dan.
8 Ɛkɛ ɔkʊ ɩlɔtʊ Sakaria aná ɔpasua ání amʊ́ ɔbéha
Bulu igyí. Sakaria lóyɔ ɔbʊ Bulu ansítɔ́ ɔdɛ mʊ
agyómá yɔ. 9 Abi bʊtɔtswɩ pʊlɛ ɔhá ání obébitíwíe
Ɔwankíkpá ɩnʊ yɔ́wa ɔhíén ogyá, igyí ahapʊ́ ámʊ
amándíɛ́ ɔnɔ́. Bɔtswɩ a, ileyi Sakariasʊ. 10 Bréá ɔdɛ
ɔhíén ámʊ ogyá wa á, ɔdɔm ání bɔyɔ ɔtswɛ́kpa ɩnʊ
fɛ́ɛ́ bʊlíí kpankpá bʊdɛ mpái bɔ.
11 Bulu-ɔbɔpʊ ɔkʊ lébɛlíí afɔdɩɛ-asubwi ámʊ
gyɔpɩsʊ, lɛ́ ɩwɩ ɔwan súná Sakaria. 12 Bréá olowun
Bulu-ɔbɔpʊ amʊ a, ɔlɔwan, ifú lowie mʊ ayetɔ. 13 Ɩnʊ
Bulu-ɔbɔpʊ amʊ lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Sakaria, mánya
ifú! Bulu lanú fʊ́ isú. Fʊ́ ká obénya ɔmé kwíí obi
yinhé há fʊ́. Dɩnka mʊ dá 'Yohane.' 14 Obí ánfɩ kwí
bɔ́wa mlɩ ɔdwɛ, wá mlɩ ansigyí. Ibɔ́wa ahá tsɔtsɔɔtsɔ
ɛ́ ansigyí. 15 Tsúfɛ́ kebi ámʊ ɔbɔ́bwɛ ɔha kpɔnkpɔntɩ
Bulu ansítɔ́. Nta bʊhɛ́ kʊkʊ máda mʊ ɔnɔ́ ɛkɛkɛɛkɛ.
Ɔŋɛ Wankíhɛ́ ɔbɔ́bʊlá mʊtɔ tsú bréá ɔbʊ mʊ yin
ɩwɩtɔ. 16 Ɔbéha Israelfɔ tsɔtsɔɔtsɔ bédamlí klʊntɔ ba
amʊ́ Wíe Bulu wá. 17 Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́Elia túmi pʊ́
mʊ ɔŋɛ́ bétsiá mʊtɔ. Obégya anɩ Wíe nkpá bá. Ɔbéha
abí así bɔ́dwɛ amʊ́ abí, ɔbédamlí ahá áni bʊtɔkʊ́sʊ́ líí
Bulusʊ agywɩn, ɩbwɛ fɛ́ yilé abwɛpʊ́ klɛ́, ménɩ ɔbéla
ahá yáí wankláán há anɩ Wíe."
18 Sakaria léfɩtɛ́ Bulu-ɔbɔpʊ amʊ ɔbɛ́ɛ, "Ntɔ nɔ́pʊbí
áni asɔ́n ánfɩ ɩbéba mʊ́tɔ́? Tsúfɛ́ mía mí ká
anɩlapɔn."
19 Ɩnʊ Bulu-ɔbɔpʊ amʊ lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Mí dá gyí
Gabriel. Bulu ansítɔ́ ɔlɩpʊ́ ngyi. Mʊláwá mí ɔbɛ́ɛ,
mbébláa fʊ asʊn wankláán ánfɩ. 20 Tsú ndɛ pʊya ɛkɛá
asɔ́n ánfɩ ɩbéba mʊ́tɔ́ á, fɔ́tɔ omúmu, tsúfɛ́ fʊmɔhɔ
mí asʊn blíhɛ́ anfí ɩbéba mʊ́ brɛ́tɔ́ anfɩsʊ gyi."
21 Ɩlɔbwɛ alɩ á, ɩmɔwánkí ahá ámʊ́ʊ́ bʊlíí bʊgyo
Sakaria amʊ tɔ́á sʊá alawá ɔpá ɔtswɛ́kpa obutɔ́tɔ́ ɩnʊ
alɩ. 22 Bréá ɔlɛdalɩ ba a, alatɔ́ omúmu. Mʊ́ sʊ bowun
áni alawun tɔkʊ obutɔ́tɔ́ ɩnʊ. Ínɩá ɔmɛtálí tɔ́í sʊ á,
ɔlɔpʊ mʊ ɩbɩ mʊa mʊ nwun bláa amʊ́ asɔ́n.
23 Sakaria létsiá ɔtswɛ́kpa ɩnʊ yɔ́fʊn ɛkɛá ɔlɛha
Bulu igyí tá, oleyinkí yɔ́ wóyí. 24 Nkɛ ámʊ ɔma a,
Elisabet lénya ɔmé, tsíá ŋáín ɩwɩ alɩ tsra anu kɛ́kɛ́.
25 Elisabet léblí ɔbɛ́ɛ, "Ínɩ mí Wíe Bulu labwɛ́ há mí
ní. Alawun mí nwɛ, dínkí nsʊ́pa lɛ́ mísʊ́ ahátɔ."

Yesu Kwɩí Ɩwɩ Asɔ́n
26 Bréá Elisabet ɔmé lɔhɔ tsra asie á, Bulu lɔ́wa mʊ
ɔbɔpʊ Gabriel wúlu kʊá ɩbʊ Galilea ɔmátɔ́, bʊtɛtí mʊ́
Nasaret. 27 Bulu lɔ́wa mʊ obitebí ɔkʊá ɔmɔkʊ́dí oyin
wá kɩ, bʊtɛtí mʊ Maria wá. Alɩ bré ámʊtɔ bʊdɛpʊ
obitebí ámʊ há oyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Yosef, ogyi owíe
Dawid mʊ na bɛɛ otsía. 28 Bulu-ɔbɔpʊ amʊ léba Maria
wóyítɔ́ bɛha mʊ itsiá, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Bulu lagyi fʊ
bʊalɛ, alahíɛ́ yúlá fʊ́!"
29 Asɔ́n ánfɩ lɛha Maria légyigyáa, ɔlɛfɩtɛ́ mʊ ɩwɩ
ɔbɛ́ɛ, "Ngya ntɔ itsiá odu ɔhá ánfɩ lahá mí alɩ?"
30 Bulu-ɔbɔpʊ amʊ lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Maria, mánya
ifú. Bulu lahíɛ́ yúlá fʊ́! 31 Kɩ, fénya ɔmé kwíí obi
yinhé. Dɩnka mʊ dá 'Yesu.' 32 Ɔbɔ́bwɛ ɔha yilé. Bɛ́tɩ
mʊ Ɔsʊ́sʊ́ʊ́sʊ́ Bulu mʊ Bi. Anɩ Wíe Bulu ɔbéyaí mʊ
mʊ nain Owíe Dawid obíásʊ́. 33 Obégyi iwíe Yakob*
wóyísʊ́ brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́. Mʊ iwíegyí mɔ́ɔmɔ ɔnɔ́ ɛkɛkɛɛkɛ."
34 Maria léfɩtɛ́ Bulu-ɔbɔpʊ amʊ ɔbɛ́ɛ, "Nkálɩ ɩbɔ́bwɛ
asa ínɩ ɩbéba mʊ́tɔ́, tsúfɛ́ mmeyín oyin."
35 Bulu-ɔbɔpʊ amʊ lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ɔŋɛ Wankíhɛ́
ɔbéba fʊsʊ. Ɔsʊ́sʊ́ʊ́sʊ́ Bulu ámʊ túmi bóbun fʊsʊ.
Ínɩ sʊ ahá bɛ́tɩ Obi wankíhɛ́ amʊ́ʊ́ fɔ́kwɩí ámʊ bɛɛ,
'Bulu mʊ Bi.' 36 Kɩ, fʊ́ obusuanyin Elisabet kʊ́ráá ɔbá
bɔkwɩí obi yinhɛ́ mʊ tsɩdɛhɛn anfɩtɔ. Ahá bɛɛ, megyí
ɔtsɩ kwíípʊ́ ogyi, támɛ mʊ ɔmé lahɔ tsra asie dodo.
37 Tsúfɛ́ tɔtɔ mɔdʊ́n Bulu bwɛ!"
38 Ɩnʊ Maria lébláa Bulu-ɔbɔpʊ amʊ ɔbɛ́ɛ, "Bulu
osúmbi ngyi. Ibá mʊ́tɔ́ ha mɩ fɛ́ alɩá fablí." Ɩnʊ á,
Bulu-ɔbɔpʊ amʊ lénatí sí mʊ.

Maria Léyɛsɩnáa Elisabet
39 Nkɛ ámʊtɔ á, Maria lɔ́kʊlá atɔ́, wa ɔsa yɔ́ Yudea
abʊsʊ wúlu kʊtɔ. 40 Mʊ́ʊ́ olowie Sakaria wóyítɔ́ há
Elisabet itsiá. 41 Elisabet lénya nú itsiá ámʊ alí kebi
ámʊ lékan ɩwɩ mʊ ɩwɩtɔ, Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lɔbʊlá mʊtɔ.
42 Ɩnʊ ɔlɔkplʊ́n blí ɔbɛ́ɛ, "Bulu layúlá fʊ́ atsɩ fɛ́ɛ́tɔ́.
Alayúlá fʊ́ ɩwɩtɔ obí ámʊ é. 43 Iyé! Mí Wíe mʊ
yin onutó lába mí wá á? Ntogyi sʊ́ Bulu lawá mí
numnyam anfɩ odu? 44 Kɩ, nenyanú fʊ́ itsiá ámʊ
alɩ obí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ mí ɩwɩtɔ ámʊ lékan ɩwɩ ansigyísʊ́.
45 Bulu layúlá fʊ́, tsúfɛ́ fahogyi áni tɔ́á alahíɛ́ há fʊ́
ɩbéba mʊ́tɔ́."

Maria Bulu Kanfʊ́ Ɩlʊ
46 Ɩnʊ Maria lɔ́wa ɩlʊ ɔbɛ́ɛ,
"Mí ɔkláa dɛ́ mí Wíe Bulu kanfʊ́.
47 Mí Nkpa Ɔhɔ́pʊ Bulu lahá ansí dɛ mí gyí.
48 Tsúfɛ́ alakáín mí mʊ osúmbi áni ɔma tɔtɔ
bwɛtɔ́sʊ́, wun mɩ nwɛ.
Tsú séi pʊ́ya a, abí-aná fɛ́ɛ́ bɛ́blí bɛɛ, Bulu layúlá mí.
49 Bulu Otúmípʊ amʊ labwɛ́ atɔ́ kpɔnkpɔntɩ há
mí.
Ɔlɔwankí.
50 Otowun ɩlín kugyíkʊtɔ
ahá áni bʊtenyá mʊ ifú nwɛ.
51 Alapʊ́ mʊ túmi bwɛ́ atɔ́ akpɔnkpɔntɩ,
pʊ́dá ɩwɩ atsupʊ́ nwuntɔ asɔ́n sáín.
52 Alakplí awíe mbíásʊ́,
tsú ahá áni bʊma tɔtɔ bwɛtɔ́ fʊ́á.
53 Alahá ahiánfɔ bamlí ɩwɩ anyapʊ́,
há ɩwɩ anyapʊ́ banátí ɩbɩkpan.

* 1:33 Israelfɔ gyí Yakob abí-aná.

54-55 Alakpá mʋ asúmpʋ́ Israelfɔ.
Ɔmɛtan ání ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, mówun anɪ anáin Abraham
mʋa mʋ abí-aná nwɛ bré fɛ́ɛ́,
fɛ́ aliá ɔlɛbláa amʋ́.”
Alɪ Maria lɔ́mɔ mʋ ɪlʋ ámʋ ɔnɔ́ ní. 56 Oletsiá Elisabet wá fɛ́ tsra asa asa oleyinkí yɔ́ wóyí.

Asú Ɔbɔpʋ́ Yohane Kwɪí

57 Bréá Elisabet lɔ́bɔkwɪí á, ɔlɔkwɪí obi yinhé. 58 Mʋ abusuanfɔ pʋ́ mʋ aba bonu ání anɪ Wíe Bulu lahíé wun mʋ nwɛ. Mʋ́ sʋ ansí légyi amʋ́ fɛ́ɛ́.
59 Obí ámʋ lénya ndawʋ́tswí á, mʋ ɪwɪsʋ ahá bɛba mʋ obuto ɔlɛkpá, abʋtɪn mʋ keté, dɪnka mʋ dá. Tɛkɪ bɛɛ abʋpʋ mʋ sɪ dá Sakaria dɪnka mʋ, 60 táme mʋ yin lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ó-o! Mlɪdɪnka mʋ Yohane.”
61 Ahá ámʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, “Anɪmɔ́kʋ́nʋ́ abʋtɪ fʋ́ obusuanyin ɔkʋkʋ alɪ kɪ.” 62 Ɪnʋ bɔbwɛ mʋ sɪ ɪbɪ, fíté mʋ aliá bʋtíɪ kebi ámʋ.
63 Sakaria lɔ́bwɛ ɪbɪ ɔbɛ́ɛ bʋtsúu tɔkʋ ha mʋ amʋwanlɪn mʋ́ dɪnka mʋ́sʋ́, ɔlɔwanlín ɔbɛ́ɛ, “Mʋ dá gyí ‘Yohane.’ ” Ilofwie amʋ́ fɛ́ɛ́tʋ́. 64 Ɪnʋnʋ mʋ ɔdandʋ lɛsankí, ɔlɔtɔí kánfʋ́ Bulu. 65 Ifú lɛkɪtá apíó aba ámʋ fɛ́ɛ́. Alɪ asʋ́n ánfɪ lɛklɛí wá Yudea abʋsʋ awúlu amʋ fɛ́ɛ́tʋ́. 66 Ɔhagyíɔha ání olonu asʋ́n ánfɪ léfɪté mʋ ɪwɪ ɔbɛ́ɛ, “Ntɔ obí kebi ánfɪ ɔbɔ́bwɛ ɛkɛkʋ́?” Tsúfɛ́ ɪlɔwankí amʋ́ ání Bulu ɪbɪ dín mʋsʋ.

Sakaria Bulu Kanfʋ́ Ɪlʋ

67 Ɪnʋ á, Ɔŋɛ Wankíhé lɔbʋlá Sakariatɔ, ɔlɔwa asʋ́n ání Bulu lapʋ́há mʋ blí bɪ.
68 Ɔbɛ́ɛ,
“Mlɪha akanfʋ anɪ Wíe Israel Bulu.
Tsúfɛ́ alabɛlɛ mʋ ahá, há anɪlagyi ɪwɪ.
69 Alalé Ɔhɔ́pʋ Ɔwʋnlínpʋ́ ɔkʋ
tsú mʋ osúmpʋ́ Owíe Dawid abusuantɔ há anɪ.
70 (Fɛ́ aliá ɔlɛblí tsʋn mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ wankíhé amʋsʋ
tswɪ dodoodo.)
71 Ɔbɛ́ɛ, mɛ́lɛ anɪ tsú anɪ alupʋ́
pʋ́ ahá ání bʋtamafia anɪ ɪbɪtɔ.
72-73 Ɔbɛ́ɛ, mówun anɪ anáin nwɛ.
Ɔmɛ́ɛtan mʋ ntam wankíhé amʋ́ʋ́ ɔlɛka há anɪ
náin Abraham amʋsʋ.
74 Ɔbɛ́ɛ, mɛ́lɛ anɪ tsú anɪ alupʋ́ ɪbɪtɔ,
ménɪ abɛ́talí súm mʋ, anɪméenya adʋ́n ifú.
75 Ɔbɛ́ha abɔ́bwɛ mʋ ahá,
bwɛ́ yilé mʋ ansísʋ́ anɪ nkpatɔ fɛ́ɛ́.

76 Mí bí, fʋ́ mʋ́ á, ahá bɛ́tɪ fʋ́ bɛɛ, ‘Ɔsʋ́sʋ́ʋ́sʋ́ Bulu ámʋ
ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́.’
Tsúfɛ́ fégya anɪ Wíe nkpá,
lá ɔkpa há mʋ.
77 Fɛ́bláa mʋ ahá fɛɛ, Bulu ɔbɛ́talí hɔ amʋ́ nkpa
tsʋn lakpansikíésʋ́.
78 Anɪ Wíe Bulu nwewʋ́un sʋ
Kristo amʋ ɔbɛ́dalɪ fɛ́ owí tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ ba anɪ wá.
79 Ɔbɔ́wankí wʋ́lí ahá ámʋ́ʋ́ bʋtsie oklʋ́ntɔ pʋ́
lowu ɔkpasʋ ámʋ fɛ́ɛ́sʋ́.
Ɔbɛ́kpa anɪ tsʋn iwilwii ɔkpasʋ.”
Ɪnɪ Sakaria lɔ́pʋmɔ́ mʋ asʋ́n ɔnɔ́ ní. 80 Kebi ámʋ lédan, nya Ɔŋɛ́tʋ́ ɔwʋnlín. Oletsiá dimbísʋ́ alɪ yɔ́fʋn ɛkɛá ɔlɛlɛ ɪwɪ ɔwan súná Israelfɔ.

2

Yesu Kristo Kwɪí
(Mateo 1:18-25)

1 Alɪ bré ámʋtɔ á, Roma owíe dɛhɛn Augusto lɔ́wa mbla ɔbɛ́ɛ, bʋkláa ahá ání bʋbʋ Romafɔ asɪ fɛ́ɛ́, abʋwanlɪn amʋ́ adá. 2 Mʋ́gyí ahákla gyankpapʋ nɪ. Alɪ bré ámʋtɔ á, oyin ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Kirenio dɛ́ Siria ɔmásʋ́ gyí. 3 Ínɪ sʋ ɔhagyíɔha lɔ́yɔ dá ɔwanlínkpá mʋ onutʋ́ wúlutɔ.
4 Yosef ɛ́ lɔ́kʋsʋ́ tsú Nasaret wúlu ání ɪbʋ Galilea ɔmátʋ́ dʋ́ yɔ́ Yudea ɔmátʋ́, Owíe Dawid wúlutɔ Betlehem. Tsúfɛ́ Owíe Dawid mʋ na ógyi. 5 Mʋa Maria amʋ́ʋ́ bapʋ́há mʋ bɛɛ otsía, ɔna odwinsʋ ámʋ nyɔ lóyɔ dá ámʋ ɔwanlínkpá. 6 Bréá bʋbʋ Betlehem ɪnʋ á, ɪkwíɪ lɛkan Maria, 7 ɔlɔkwíɪ mʋ bití, ogyi oyin. Ɔlɛkɪklíɪ mʋ wá tatidatɔ, pʋ́ mʋ tswɪ mbwɪ atogyihɛ dákatɔ, tsúfɛ́ bʋmenya otsiákpá afɔ́ɔ́ ɔswʋ́kpá.

Akúfa Akpapʋ́ Pʋ́ Bulu-abɔpʋ

8 Alɪ bré ámʋtɔ á, akúfa akpapʋ́ akʋ bʋbʋ ɪnʋ fʋ́n dimbítʋ́, bʋdɛ amʋ́ akúfa ɪwɪ gyo onyé. 9 Bulu-ɔbɔpʋ lélɛ ɪwɪ ɔwan súná amʋ́, Bulu numnyam lɔ́wankí wʋ́lí amʋ́sʋ́. Mʋ́ sʋ ifú lɛhɪɛ kítá amʋ́. 10 Ɪnʋ á, Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪmánya ifú! Mlɪkɪ, napʋ́ asʋn wankláán ání ɪbʋ́wa mlɪa ɔyítʋ́ ahá fɛ́ɛ́ ansigyí ba mlɪ. 11 Ndɛ bakwíí nkpa Ɔhʋ́pʋ, anɪ Wíe Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofúli amʋ) há mlɪ Owíe Dawid wúlutɔ! 12 Tʋ́á mlʋ́pʋbí mʋ gyí, mlʋ́wun kebi bɔbwɛ ɔkʋá bapʋ́ tatida kíklɪ mʋ ɪwɪ, ɔda mbwɪ atogyihɛ dákatɔ.”
13 Ɔtsáwʋlɛ pɛ́ á, Bulu-abɔpʋ tsɔtsɔɔtsɔ bɛba bɛtsiá Bulu-ɔbɔpʋ amʋtɔ, bʋdɛ Bulu kanfʋ́ bɛɛ,
14 “Mlɪha apʋ numnyam ha Buluá ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ʋ́sʋ́!
Ɪwɪ ilwii ahá ání Bulu ansí tegyi amʋ́ ɪwɪ
ɔsʋlʋ́sʋ.”
15 Bréá Bulu-abɔpʋ amʋ beyinkí yɔ́ ɔsʋ́sʋ́ á, akúfa akpapʋ́ ámʋ bɛbláa aba bɛɛ, “Mlɪha ayɔ Betlehem, ayɛkɪ ɪtʋ́ ánfɪ ɪlaba, Bulu lalé súná anɪ ánfɪ.”
16 Ínɪ sʋ bɔwa ɔsa yɔ́. Lélé á, bowun Maria mʋa Yosef pʋ́ kebi bɔbwɛ amʋ, ɔda mbwɪ atogyihɛ dákatɔ. 17 Bréá bowun kebi ámʋ a, bɛlɛ mʋ ɪwɪ asʋ́n ámʋ́ʋ́ bonu ámʋ blí. 18 Akúfa akpapʋ́ asʋ́n ánfɪ lɔ́wa ahá ání bonu mʋ́ fɛ́ɛ́ wánwan. 19 Támɛ Maria mʋ́ lékɪtá asʋ́n ámʋ fɛ́ɛ́ wá nwuntɔ, tsía gywɪ́n mʋ́ ɪwɪ. 20 Bréá akúfa akpapʋ́ ámʋ beyinkí bɔyɔ́ á, bʋna bʋdɛ Bulu adábi da, kánfʋ́ mʋ, asʋ́n ámʋ́ʋ́ bonu pʋ́ ɪtʋ́ ámʋ́ʋ́ bayʋ́wun fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lébláa amʋ́ ámʋ sʋ.

Yesu Idá Dɪnká

21 Kebi ámʋ obuto ɔlɛkɛ́ á, bɛtɪn mʋ keté, dínká mʋ dá Yesu. Ɪdá ánfɪ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ léha mʋ asa mʋ yin lénya mʋ ɔmé ní.

Yesu Pʋya Bulu Ɔtswɛ́kpa

22 Bréá mʋ akwɪípʋ́ bógyʋráa ɪwɪ Mose Mbla ɔnɔ́ lɔfʋn a, bɔpʋ mʋ dʋ́ yɔ́ Yerusalem, pʋ́ mʋ yɔ́pʋ wá Bulu ɪbɪtɔ. 23 (Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Mose Mbla ámʋtɔ bɛɛ, “Ilehián ání Israelfɔ bɔ́pʋ amʋ́ bití okugyíɔkʋ há Bulu.”) 24 Mʋ́ sʋ bɔyɔ́bɔ afɔdɪɛ ámʋ Mbla ámʋ ɔnɔ́. Abrɔ́dʋma anyɔ ntɛɛ aklobi anyɔ bɔpʋbʋ́ alɪ afɔdɪɛ ánfɪ há Bulu.
25 Alɪ bré ámʋtɔ á, oyin dɛhɛn ɔkʋ bʋ Yerusalem, bʋtɛtí mʋ Simeon. Yilé ɔbwɛpʋ́ ógyi, otenyá Bulu ifú. Ɔŋɛ Wankíhé bʋ mʋsʋ, otsie ogyo bréá Bulu

ɔbɔ́pʋ Ɔlɛpʋ́ ba mʋ ahá Israelfɔ. [26] Ɔŋɛ Wankíhɛ́
amʋ lɛ́lɛ súná mʋ ání omóowu, yɔ́fʋn brɛ́á alawun
Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofúli amʋ) asa.
[27] Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ lɛ́ha Simeon lóyɔ Bulu ɔtswɛ́kpa
wunsɪnɛ́sʋ́. Alɪ brɛ́ ámʋtɔ á, Yesu akwʋ́pʋ́ baba mʋ
amándíɛ́ ánfɪ ɔbwɛkpá fɛ́ alɪá Mose Mbla ámʋ lɛblí.
[28] Ɪnʋ Simeon lóhɔ kebi bɔbwɛ amʋ, ɔlɛkanfʋ́ Bulu
ɔbɛ́ɛ,

[29] "Mí Wíé! Asʋ́n ámʋ́ʋ́ fɛblí tswɪ amʋ ɪlaba mʋ́tɔ́.
Séi mʋ́ á, mí fʋ́ osʋ́mbi anfɪ nɛ́talí wʋ́ iwilwiitɔ
ngya.

[30] Tsʋ́fɛ́ mí onutó napʋ́ mí ansíbi wun Ɔlɛpʋ́ ámʋ.
[31] Fʋ́ onutó falá mʋ bwɛ́ ahá fɛ́ɛ́ ansítɔ́.

[32] Wankɪ ogyi, ɔbɛ́lɛ fʋ́ súná ahá ání bʋmegyí Israelfɔ,
pʋ́ numnyam ba fʋ́ ahá Israelfɔ."

[33] Asʋ́n ánfɪ Simeon léblí tsʋ́ kebi bɔbwɛ anfɪ ɪwɪ
lɛha ɔnɔ́ lobwie mʋ akwʋ́pʋ́. [34] Simeon lóyulá amʋ́,
ɔlɛbláa obí mʋ yin Maria ɔbɛ́ɛ, "Ɪna kebi ánfɪ sʋ
Israelfɔ ɔfan bɛ́dɪda, ɔfan ɛ́ bélɪí. Osʋ́na ogyi tsʋ́
Bulusʋ, ahá bɔ́kʋsʋ́ lɪí mʋsʋ. [35] Ínɪ sʋ Bulu ɔbɛ́ha ahá
tsɔtsɔɔtsɔ klʋnsʋ asʋ́n bélʋn ɔwan. Fʋ́ ɛ́ á, awɪrɛhɔ
bɛ́hɪɛ kítá fʋ́ klʋn. Ibɔ́hɔ fʋ ɔsɪn fɛ́ ɔdayí ɪya anyɔ
bakpíé yi fʋ."

[36] Ɔtsɪ dɛhɛn ɔkʋá ogyi Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ ɛ́ bʋ
ɪnʋ. Mʋ dá gyí Hana. Mʋ sɪ gyí Fanuel, otsʋ́ Asa
abusuantɔ. Ɔtsɪ dɛhɛn anfɪ mʋa mʋ kulu betsiá aba
nfinsienɔ́, mʋ kulu lʋ́wu. [37] Olosu ɪsʋra alɪ bɔfʋn
brɛ́á ɔlɔhɔ nfí adukwe-na (84). Ɔlɔpʋ Bulu ɔtswɛ́kpa
wunsɪnɛ́sʋ́ ɪnʋ mlí mʋ ɔdɪkpa, ɔdɛ Bulu súm, klí ɔnɔ́,
bɔ́ mpáɪ ɔpa mʋ́a onyé. [38] Mʋ ɛ́ ɔlɛdalɪ ba bɛkanfʋ́
Bulu, blí kebi bɔbwɛ amʋ ɪwɪ asʋ́n súná ahá ámʋ́ʋ́
bʋdɛ Yerusalemfɔ ɪwɪgyí ɔkpa kíɪ amʋ.

Yesu Yinkía Ya Nasaret Wúlutɔ

[39] Brɛ́á Yesu akwʋ́pʋ́ bɔbwɛ amándíɛ́ ámʋ tá Bulu
mbla ámʋ ɔnɔ́ á, beyinkí kplí yɔ́ amʋ́ wúlutɔ Nasaret,
Galilea ɔsʋlʋ́sʋ. [40] Kebi ámʋ lɛ́dan, nyá ɔwʋnlín, nyá
nyánsa, Bulu ɛ́ lʋ́yulá mʋ.

Yesu Bʋ Bulu Ɔtswɛ́kpa

[41] Yesu akwʋ́pʋ́ bʋtetsía yɔ́ Yerusalem yégyi Is-
raelfɔsʋ Katsʋn Nkɛ ofífígyíofí. [42] Brɛ́á Yesu lóhɔ nfí
dúanyɔ á, mʋa amʋ́nyɔ bɔyɔ nkɛ ámʋ ogyíkpá fɛ́ alɪá
bʋtɔyɔ́ yáí. [43] Brɛ́á begyi nkɛ ámʋ tá beyinkí á, Yesu
akwʋ́pʋ́ bʋmɛbɪ ání alasin ɪnʋ. [44] Bʋkɪ bɛɛ mʋa mʋ
abanyɔ ná. Mʋ́ sʋ bɛnatí ɛkɛwʋ́lɛ owítɔ́ asa bɔwa mʋ
dunká apíó abatɔ bɪ. [45] Brɛ́á bodunká mʋ kásían á,
beyinkí yɔ́ Yerusalem, yʋ́dunká mʋ. [46] Ɛ́kɛ sáásí a,
boyʋ́wotií mʋsʋ Bulu ɔtswɛ́kpa wunsɪnɛ́sʋ́ ɪnʋ. Otsie
Mose mbla asunápʋ́ wá, ɔdɛ asʋ yáa amʋ́ asʋ́ntɔ́, ɔdɛ
amʋ́ asʋ́n fɪtɛ́. [47] Ɔnɔ́ lobwie ahá ání bʋbʋ ɪnʋ fɛ́ɛ́, tsʋ́
alɪá ɔdɛ asʋ́n ámʋ asɪ nu pʋ́ alɪá ɔdɛ mʋ́ ɔnɔ́ lɛ. [48] Ɔnɔ́
lobwie mʋ akwʋ́pʋ́ brɛ́á bowun mʋ. Mʋ yin léfɪtɛ́ mʋ
ɔbɛ́ɛ, "Mí bí, ntogyi sʋ fabwɛ́ anɪ alɪ? Mía fʋ́ sínyɔ
ansí lapé anɪdé fʋ́ dunká."

[49] Ɪnʋ Yesu léfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi sʋ mlɪdɛ́ mí
dunká? Ilehián ání mlɛ́bɪ ání mí Sí wóyítɔ nɛ́tsiá."
[50] Táme mʋ akwʋ́pʋ́ bʋmonu asʋ́n ání ɔdɛ amʋ́ bláa
asɪ.

[51] Mʋa amʋ́nyɔ beyinkí yɔ́ Nasaret, ɔlɛba ɪwɪasɪ
há amʋ́. Maria lɛ́kɪtá asʋ́n ámʋ fɛ́ɛ́ wá kpawunutɔ,
tsía gywʋ́n mʋ́ ɪwɪ. [52] Yesu lɛ́dan, wa ɔwʋnlín, nyá
nyánsa, Bulu mʋ́a anyánkpʋ́sa fɛ́ɛ́ ansí legyi mʋ ɪwɪ.

3

Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane Bulu Asʋ́n Ɔkanda
(Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Yohane 1:19-28)

[1-2] Roma owíe dɛhɛn Tiberio iwíegyí ofí dʋ́anusɪtɔ
á, Bulu lɛ́bláa mʋ igyí ɔhapʋ́ Sakaria mʋ bi Yohane
dimbísʋ́ ɔbɛ́ɛ, ɔdáa mʋ asʋ́n ɔkan. (Alɪ brɛ́ ámʋtɔ á,
Pontio Pilato dɛ́ Yudea ɔmásʋ́ gyí. Herode dɛ́ Galilea
ɔmásʋ́ gyí. Herode mʋ dɛhɛn Filipo ɛ́ dɛ́ Iturea pʋ́
Trakoniti ɔmásʋ́ gyí, Lisania ɛ́ dɛ́ Abilene ɔmásʋ́ gyí.
Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn ání bʋbʋ ɪnʋ alɪ brɛ́ ámʋtɔ ɛ́
gyí Hana mʋa Kaiafa.) [3] Mʋ́ sʋ Yohane léki Yordan
bʋnkpa ɔnɔ́, ɔdɛ ɔkan da blí ɔbɛ́ɛ, "Mlɪdamli klʋntɔ,
amlɪsi lakpan bwɛ. Bulu osikie mlɪ, ambɔ mlɪ asʋ́."

[4] Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́Yesaia lʋ́wanlín Yohane ɪwɪ asʋ́n
wá mʋ ɔwʋlʋ́tʋ́ ɔbɛ́ɛ,
"Ɔkʋ dɛ́kplʋn dimbísʋ́ ɔbɛ́ɛ,
'Mlɪla anɪ Wíe ɔkpa.
Mlɪtswii ɪkpa ha mʋ!
[5] Mlɪtin bʋnkpa kugyíkʋ,
amlɪbwiebwie abʋ mʋ́a nkúku fɛ́ɛ́.
Mlɪtswíi ɪkpa,
amlɪla mʋ́sʋ́ wankláán.
[6] Ahá fɛ́ɛ́ bʋ́wun Bulu nkpahɔ́ɔ.' "

[7] Ɔdɔm bɛba Yohane wá bɛɛ, ɔbɔ́ amʋ asʋ́. Ɔlɛfɪtɛ́
amʋ ɔbɛ́ɛ, "Abɛ abí-aná, ntɔ gyá mlɪ, mlɪsrí Bulu
ɪsʋbɪtí ámʋ́ʋ́ ɪbá ámʋ? [8] Mʋ́mʋ́ mlɪswie abí oduá
ibʋ́sʋná ání lɛ́lɛ́ mlɪladámlí klʋntɔ. Mlɪmákɪ mlɪaa,
mlɪ náin gyí Abraham. Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, Bulu
ɔbɛ́talí há abwi ánfɪ ɪbɛ́damlí Abraham abí-aná.
[9] Séi á, Bulu lapʋ́ ɛfɛ́ yi nyí-atsitsitɔ. Oyígyíoyí ání
imoswie abi wankláán á, bʋ́kun mʋ́ dá, wá mʋ́ fɛ́ɛ́
ogyá."

[10] Ɔdɔm amʋ bɛfɪtɛ́ Yohane bɛɛ, "Ntɔ mɛɛ abwɛ́ɛ?"

[11] Yohane lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Fʋ́á fʋbʋ atadɪɛ anyɔ
á, pʋ kʋlɛ ha ɔhá ání ɔma kʋkʋ. Fʋ́á fʋbʋ atogyihɛ ɛ́
bwɛ mʋ́ alɪ."

[12] Lampʋ́ʋ́ ahʋ́pʋ akʋ ɛ́ bɛba asʋ́ ɔbɔkpá. Bɛfɪtɛ́
Yohane bɛɛ, "Osʋnápʋ́, ntɔ ilehián ání abʋ́bwɛ?"

[13] Yohane lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪmátswɪ dɪnká ahá.
Mlɪhɔ tʋ́á bɛɛ mlɪhʋ́ʋ́."

[14] Ɪsá akɔpʋ akʋ ɛ́ bɛfɪtɛ́ Yohane bɛɛ, "Anɪ ɛ́ mɛ́, ntɔ
abwɛ́ɛ?"

Yohane lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪmápʋ ɔwʋnlín swíí
ɔhaa kʋ́ba, ntɛ́ɛ wá afunu dínká ɔhaasʋ. Mlɪ akatua
igyí mlɪ ansí."

[15] Ínɪá amʋ́ ansí dɪn Kristo amʋsʋ, bʋdɛ mʋ ɔkpa
kíɪ sʋ á, ɪmɔwánkí amʋ́ ní Yohane gyí Kristo amʋ.
[16] Mʋ́ sʋ Yohane lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ɔkʋá ɔdʋn mɪ
bʋ ɔma ɔbá. Mmɔfʋn ání nɛ́sankí mʋ ntʋkʋta ɔfɛ́
kʋ́ráá. Mí mʋ́ á, ntsu ndɛpʋbʋ́ mlɪ asʋ́. Mʋ ɔbʋ́pʋ
Ɔŋɛ Wankíhɛ́ pʋ́ ogyá bʋ́ mlɪ asʋ́ ní. [17] Ɔdɛ mʋ ɪlín,
ɔbʋ́pʋfúní ntɛ́tɛ lɛ́ ayʋ́ ámʋtɔ. Ɔbɛ́kpa ayʋ́ ámʋ wá
mʋ odudutɔ. Táme ɔbɛ́fɛí ofuníkpá ɪnʋ wankláán,
kpá ntɛ́tɛ amʋ wá ogyá ání ɪtamadunto." [18] Yohane
lɛ́da asʋn wankláán ámʋ ɔkan, bláa ahá ámʋ asʋ́n
tsɔtsɔɔtsɔ ɔbɛ́ɛ, bʋdámli klʋntɔ.

[19] Ɪsʋ ogyípʋ́ Herode laswɪí mʋ dɛhɛn Filipo mʋ
ka Herodia tsía, trá bwɛ lalahɛ tsɔtsɔɔtsɔ tsía mʋ́tɔ́.
Mʋ́ sʋ Yohane lɛ́kiná há mʋ. [20] Mʋ́á ɪdʋn kʋ́ráá gyí,
Herode lɛ́ha bɛkɪtá Yohane wá obu.

Yesu Asʋ́bɔ
(Mateo 3:13-17; Marko 1:9-11)

[21] Brɛ́á Yohane dɛ́ ahá ámʋ asú bɔ á, Yesu ɛ́
léba, Yohane lɔ́bɔ mʋ asú. Brɛ́á Yesu dɛ́ mpáı
bɔ á, nwʋlʋ́táa lefinkí, [22] Ɔŋɛ Wankíhé lédamlí fɛ́
abrɔ́dʋma, kplí bogyonká mʋsʋ. Ɔmɛ kʋ lotsu ɔsʋ́sʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Fʋ́gyí mí bíá ntɔdwɛ́, mı ansí tɛhíɛ́ gyi fʋ́ ıwı
ní.”

Yesu Anáin Ilíntɔ
(Mateo 1:1-17)

[23] Brɛ́á Yesu lɔ́hɔ fɛ́ nfí adʋasa á, olefi Bulu asʋ́n
ɔkanda ası. Ahá mʋ́ bʋyin ání Yosef mʋ bi ní. Yosef
mʋ sı gyí Eli. [24] Eli mʋ sı gyí Martat. Martat mʋ sı gyí
Lewi. Lewi mʋ sı gyí Melki. Melki mʋ sı gyí Yanai.
Yanai mʋ sı gyí Yosef. [25] Yosef mʋ sı gyí Martatia.
Martatia mʋ sı gyí Amos. Amos mʋ sı gyí Nahum.
Nahum mʋ sı gyí Hesli. Hesli mʋ sı gyí Nagai. [26] Nagai
mʋ sı gyí Mahat. Mahat mʋ sı gyí Martatia. Martatia
mʋ sı gyí Semein. Semein mʋ sı gyí Yosek. Yosek mʋ
sı gyí Yoda. [27] Yoda mʋ sı gyí Yohanan. Yohanan mʋ
sı gyí Resa. Resa mʋ sı gyí Serubabel. Serubabel mʋ
sı gyí Sealtiel. Sealtiel mʋ sı gyí Neri. [28] Neri mʋ sı
gyí Melki. Melki mʋ sı gyí Adi. Adi mʋ sı gyí Kosam.
Kosam mʋ sı gyí Elmadam. Elmadam mʋ sı gyí Er.
[29] Er mʋ sı gyí Yosua. Yosua mʋ sı gyí Elieser. Elieser
mʋ sı gyí Yorim. Yorim mʋ sı gyí Martat. Martat
mʋ sı gyí Lewi. [30] Lewi mʋ sı gyí Simeon. Simeon
mʋ sı gyí Yuda. Yuda mʋ sı gyí Yosef. Yosef mʋ sı
gyí Yonam. Yonam mʋ sı gyí Eliakim. [31] Eliakim mʋ
sı gyí Melea. Melea mʋ sı gyí Mena. Mena mʋ sı
gyí Martata. Martata mʋ sı gyí Natan. Natan mʋ sı
gyí Owíe Dawid. [32] Owíe Dawid mʋ sı gyí Yisai. Yisai
mʋ sı gyí Obed. Obed mʋ sı gyí Boas. Boas mʋ sı
gyí Salmon. Salmon mʋ sı gyí Nahson. [33] Nahson
mʋ sı gyí Aminadab. Aminadab mʋ sı gyí Admin.
Admin mʋ sı gyí Arni. Arni mʋ sı gyí Hesron. Hesron
mʋ sı gyí Peres. Peres mʋ sı gyí Yuda. [34] Yuda mʋ
sı gyí Yakob. Yakob mʋ sı gyí Isak. Isak mʋ sı gyí
Abraham. Abraham mʋ sı gyí Tera. Tera mʋ sı gyí
Nahor. [35] Nahor mʋ sı gyí Serug. Serug mʋ sı gyí Reu.
Reu mʋ sı gyí Peleg. Peleg mʋ sı gyí Eber. Eber mʋ
sı gyí Sala. [36] Sala mʋ sı gyí Kainan. Kainan mʋ sı
gyí Arfaksad. Arfaksad mʋ sı gyí Sem. Sem mʋ sı
gyí Noa, Noa ɛ́ mʋ sı gyí Lamek. [37] Lamek mʋ sı gyí
Metusela. Metusela mʋ sı gyí Enok. Enok mʋ sı gyí
Yared. Yared mʋ sı gyí Mehalaleel. Mehalaleel mʋ
sı gyí Kenan. [38] Kenan mʋ sı gyí Enos. Enos mʋ sı gyí
Set. Set mʋ sı gyí Adam. Adam ɛ́ mʋ sı gyí Bulu.

4

Yesu Isɔ́kı
(Mateo 4:1-11; Marko 1:12-13)

[1] Brɛ́á Yesu léyinkí tsú Yordan ntsu ɔnɔ́ á, Ɔŋɛ
Wankíhé lɔbʋlá mʋtɔ, ılɛkpa mʋ ya dimbísʋ́. [2] Brɛ́á
ɔbʋ ınʋ á, Ɔbʋnsám létsiá bɔsɔ mʋ kı nkɛ adʋana
kɛ́kɛ́. Yesu mégyíi tɔtɔ nkɛ ámʋtɔ fɛ́ɛ́. Mʋ́ sʋ brɛ́á
nkɛ ámʋ ılɔmɔ ɔnɔ́ á, akʋ́n híɛ́ dɛ mʋ.
[3] Inʋ Ɔbʋnsám lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ní Bulu mʋ Bi fʋgyi
á, mʋ́mʋ́ ha ibwi ánfı ıdamli bodobodo.”
[4] Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bɔwanlín wá Bulu asʋ́n
ámʋtɔ bɛɛ, ‘Megyí atogyihɛ wʋlɛ nyankpʋsa ogyíi
tsia nkpa.’ ”
[5] Ɔbʋnsám lɔ́pʋ mʋ ya ıbʋ fʋ́áhé kʋsʋ. Olosuná mʋ
ɔyítɔ́ iwíe ogyíkpá fɛ́ɛ́ ɔtsáwʋlɛ pɛ́. [6] Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa mʋ
ɔbɛ́ɛ, “Nɔ́pʋ ɔmá ánfı fɛ́ɛ́ túmi pʋ́ amʋ́ numnyam
há fʋ́, tsúfɛ́ mí ıbıtɔ bapʋ́wá. Ɔhá ání ndeklé a, mʋ
nɔ́pʋhá. [7] Mʋ́ sʋ ní fosúm mí á, nɔ́pʋ mʋ́ fɛ́ɛ́ há fʋ́.”
[8] Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Bɔwanlín wá Bulu asʋ́n
ámʋtɔ bɛɛ, ‘Da akpawunu ha fʋ́ Wíe Bulu. Mʋ nkʋlɛ
fʋ súm.’ ”
[9] Ɔbʋnsám lékpa mʋ ya Yerusalem, ɔlɔpʋ mʋ yélıí
Bulu ɔtswɛ́kpa obu ámʋ ɔtántra. Inʋ ɔlɛbláa Yesu
ɔbɛ́ɛ, “Ní Bulu mʋ Bi fʋ́gyi lélɛ́ á, tu kpayi. [10] Tsúfɛ́
bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, ‘Bulu ɔbɛ́ha mʋ
abɔpʋ bɛ́kı fʋsʋ. [11] Bɛ́kpatá fʋ́ ıbıtɔ, ménı fʋ́ yabi
mɛ́ɛda ibwi kʋkʋsʋ.’ ”
[12] Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bɛtrá wanlín bɛɛ,
‘Mákapʋ́ fʋ́ Wíe Bulu kı.’ ”
[13] Brɛ́á Ɔbʋnsám lɔ́mɔ ısɔ́kı anfı fɛ́ɛ́ ɔnɔ́ á, ɔlɔkʋ
nátí sí mʋ asa.

Yesu Gyumagyihɛ Asıtsuá Galilea Ɔmátɔ́
(Mateo 4:12-17; Marko 1:14-15)

[14] Ɔŋɛ Wankíhé túmi lɛkpa Yesu, oleyinkí yɔ́
Galilea ɔmátɔ́. Mʋ ıwı asʋ́n lɛklɛí wa ɔmá ámʋ
fɛ́ɛ́tɔ́. [15] Oletsiá súná atɔ́ Yudafɔ ofíakpa, ahá ámʋ fɛ́ɛ́
bɛkanfʋ́ mʋ.

Bʋmɔhɔ Yesu Mʋ Wúlutɔ
(Mateo 13:53-58; Marko 6:1-6)

[16] Inʋ Yesu léyinkí bá Nasaret, ɔtínɛ́á oletsiá dan.
Fɛ́ alıá otetsíá bwɛ́ á, ɔlɔyɔ Yudafɔ ofíakpa ɔkpʋ́nʋ́
ɔdakɛ́. Brɛ́á ɔlɔkʋsʋ́ yélıí amʋ́ ansítɔ́ ɔbɛ́kla Bulu
asʋ́n á, [17] botsu Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ Yesaia ɔwʋlʋ́ há
mʋ. Ɔlɛsankí mʋ́ á, olowun ɔtınɛkʋá bɔwanlín wá
bɛɛ,
[18] “Anı Wíe Bulu ladá mí ofúli.
Ínı sʋ mʋ Ɔŋɛ́ bʋ mısʋ.
Alalé mí ɔbɛ́ɛ, ndáa asʋn wanklάán ámʋ ɔkan suna
ahá ání bʋma tɔtɔ.
Ɔbɛ́ɛ, mbɛ́blάa nkpábi mbɛ́ɛ, masí amʋ́ ıwı há
amʋ́.
Mí ambla ansibi abwiepʋ́ mbɛ́ɛ, mabwíí amʋ́ ansíbi.
Ɔbɛ́ɛ mbɛ́blάa ahá ání bʋdɛ amʋ́ ipiantɔ wa ɛ́
mbɛ́ɛ, malɛ́ amʋ́ ipiantɔ.
[19] Fʋ́wun mí amblı mbɛ́ɛ,
anı Wíe ahá nwewúunbı lafʋn.”
[20] Inʋ olokuntá ɔwʋlʋ́ ámʋ, yínkía ha mʋ́sʋ́ ɔkípʋ,
ɔlɔwɔí tíá ası. Ahá ámʋ́ʋ́ bʋbʋ ofíakpa ınʋ ámʋ
fɛ́ɛ́ besi bʋdɛ mʋ kíı díín. [21] Inʋ Yesu lébláa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Ndɛ, Bulu asʋn wanlínhɛ́ anfı laba mʋ́tɔ́. Mʋ́
mlılanú á.”
[22] Ahá ámʋ fɛ́ɛ́ bonu asʋn wanklάán ámʋ́ʋ́ ılɛdalı
mʋ ɔnɔ́ ámʋ. Ɔnɔ́ lobwie amʋ́, bɛfıtɛ́ bɛɛ, “Megyí
Yosef mʋ bi ámʋ nı?”
[23] Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Nyin ání mlɛ́ha mí yébi
anfı mlıaa, ‘Ilɔ ɔtsapʋ́, tsa fʋ́ ıwı!’ Mlɛ́labláa mı
mlıaa, ‘Bwɛ atɔ́ ámʋ́ʋ́ anılanú ání fʋ́dɛbwɛ Kaper-
naum amʋ fʋ́ wúlutɔ nfı ɛ́.’ ” [24] Inʋ oleyinkí bláa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Bʋtamahɔ Bulu ɔnɔ́sʋ́
ɔtɔípʋ́ ɔkʋkʋ asʋ́n mʋ wúlutɔ.
[25] “Mlınu, Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ Elia bísʋ́ á, nyankpʋ
mʋ́tswíe nfinsa mʋa ıfʋn kɛ́kɛ́. Akʋ́n lɛhıɛ ba Israel
ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́. Ibʋ mʋ́tɔ́ ání asʋrapʋ tsɔtsɔɔtsɔ betsiá
Israel ɔmátɔ́ alı brɛ́ ámʋtɔ, [26] támɛ Bulu mɛ́ha Elia ɔyɔ
amʋ́tɔ́ ɔkʋkʋ wá. Ɔsʋrapʋ ɔkʋá ɔbʋ Sarefat wúlutɔ,
Sidon ɔmátɔ́ nkʋlɛ wá ɔlɛha mʋ ɔlɔyɔ. [27] Ilɔ pɛpɛ
alɔpʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́ betsiá Israel ɔmátɔ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́
ɔtɔípʋ́ Elisa bísʋ́. Támɛ ɔmɛha ɔkʋkʋ ıwı mɛplí, dʋn
Naaman ání otsú Siria nkʋlɛ.”

[28] Ɔblɔ́ lɛhɪɛ kítá ahá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ ofíakpa ɪnʊ ámʊ, brɛ́á bonu Yesu asʊn blíhɛ́ anfɪ. [29] Bɔkʊsʊ́ gya mʊ dálɪ amʊ́ wúlutɔ. Wúlu amʊ ɪdɪn bʊsʊ. Begya mʊ alɪ yówie wúlu amʊ ɔnɔ́, bɛɛ abʊwuta mʊ wa tsonkolitɔ. [30] Yesu lɛ́natí tsʊn amʊ́tɔ́ yɔ́ ɔtínɛ́á ɔyɔ́.

Yesu Ɔŋɛ Laláhɛ Gyáa
(Marko 1:21-28)

[31] Ɪnʊ Yesu lɛ́kplí yɔ́ Kapernaum, Galilea wúlu kʊtɔ. Olosuná amʊ́ atɔ́ amʊ́ ofíakpa ɔkpʊ́nʊ́ ɔdaké. [32] Mʊ atosunáhé lobwie amʊ́ ɔnɔ́, tsúfɛ́ olosuná amʊ́ atɔ́ túmisʊ. [33] Oyin ɔkʊ bʊ ofíakpa ɪnʊ, ɔŋɛ laláhɛ bʊ mʊsʊ. Ɔlɔkplʊ́n blí ɔbɛ́ɛ, [34] "Kɪ mɪ! Yesu Nasaretyin, amansʊ bʊ anɪa fʊnyɔ nsɪnɛ́? Ntɛ́ɛ anɪ ɔhɪkpá fɛbá lóó? Nyin ɔhá oduá fʊ́gyi. Fʊ́gyí Bulu Ɔha Wankíhɛ́ amʊ nɪ!"

[35] Yesu lɔ́kplʊn wa ɔŋɛ́ ámʊ ɔbɛ́ɛ, "Kpa ɔnɔ́ bun, afʊdalɪ mʊtɔ." Ɪnʊ ɔŋɛ laláhɛ amʊ lɛ́fɪn oyin ámʊ dá ahá ámʊtɔ ɪnʊ, dálɪ mʊtɔ. Tɔtɔ mɔbwɛ mʊ.

[36] Ɔnɔ́ lobwie amʊ́ fɛ́ɛ, bɛfɪtɛ́ aba bɛɛ, "Amansʊ nɪ? Oyin ánfɪ bʊ túmi, ɔdɛkplʊ́n wa ɔŋɛ laláhɛ, ɪdɛ mʊ bu, dálɪ ahátɔ?" [37] Mʊ ɪwɪ asʊ́n lɛklɛí wá ɔmá ámʊ fɛ́ɛ́tɔ́.

Alɔpʊ Tsɔtsɔ́ɔtsɔ Tsa
(Mateo 8:14-17; Marko 1:29-34)

[38] Yesu lɛ́dalɪ Yudafɔ ofíakpa ɪnʊ yɔ́ Simon wóyítɔ́. Ɔlɔyɔ á, owísó lakítá Simon mʊ sia tsíhɛ́, ɔda kínkíínkín. Bɛbláa Yesu bɛɛ, ogyíi mʊ bʊalɛ. [39] Yesu lɔ́kpʊkpɛ́ tʊ́ ɔtsɪ ámʊ, ɔlɔkplʊ́n wa owísó ámʊ ɔbɛ́ɛ, ɪkʊ́sʊ mʊsʊ. Ɪnʊnʊ ɪlɔkʊsʊ́ mʊsʊ, ɔtsɪ ámʊ lɔ́kʊsʊ́ bwɛ́ amʊ́ afɔ́ɔtɔ.

[40] Brɛ́á owí dɛta á, ahá bɔsʊrá amʊ́ ahá ání bʊdɛ ɪlɔ ɔtsan-ɔtsan lɔ ba, Yesu lɔ́pʊ ɪbɪ dínká amʊ́sʊ́ tsá amʊ́tɔ́ okugyíɔkʊ ɪlɔ. [41] Ɔŋɛ laláhɛ bʊ amʊ́tɔ́ akʊtɔ. Yesu lɔ́kplʊn wa ɔŋɛ laláhɛ amʊ. Bɛdalɪ, bʊdɛ ɔkitikíti bɛɛ, "Fʊ́gyí Bulu mʊ Bi ámʊ nɪ."

Táme Yesu lɔ́wa mbla wá ɔŋɛ laláhɛ amʊ ání bʊmátɔí, tsúfɛ́ bʊyin ání mʊgyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofʊ́lí amʊ) nɪ.

Bulu Asʊ́n Ɔkanda Yudafɔ Ofíakpa
(Marko 1:35-39)

[42] Mʊ́ ɔyɪ kɛhɛ bakɛ a, Yesu lɛ́dalɪ wúlu amʊtɔ yɔ́ ɪtsétɔ́ ɔtɪnɛkʊ. Ahá bodunká mʊ alɪ yɔ́tʊ mʊ, bokokóli mʊ bɛɛ ɔmánatí sí amʊ́. [43] Táme ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ilehián ání néda Bulu iwíegyí ɪwɪ asʊn wanklááin ámʊ ɔkan awúlu atráhɛ amʊ ɛ́sʊ́. Tsúfɛ́ mʊ́ ɔbwɛkpá Bulu lɔ́wa mí ní."

[44] Ínɪ sʊ oleki Yudea ɔmátɔ́ fɛ́ɛ, dá Bulu asʊn wanklááin amʊ ɔkan amʊ́ ofíakpa.

5

*Yesu Akasí*pʊ́ Gyankpapʊ Tɪ
(Mateo 4:18-22; Marko 1:16-20)

[1] Ɛkɛ ɔkʊ Yesu líí Genesaret paatɪ* ɔnɔ́, ahá tsɔtsɔ́ɔtsɔ bɛba boputá mʊ ání bónu Bulu asʊ́n. [2] Olowun nklʊn anyɔ paatɪ ámʊ ɔnɔ́. Aye alɛpʊ́ ámʊ bakplí yɔ́ bʊdɛ amʊ́ asawutɔ da. [3] Yesu lɔ́dʊ wíé kʊlɛá igyi Simon klɛ́tɔ. Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa Simon ɔbɛ́ɛ, osʊ́n mʊ́ kpalobí dɪnka ntsusʊ. Ɪnʊ oletsiá mʊ́tɔ́ súná ahá ámʊ atɔ́.

[4] Brɛ́á ɔlɔtɔí tá á, ɔlɛbláa Simon ɔbɛ́ɛ, "Mlɪpla ɔklʊn amʊ ya okluklʊ́kpá, amlɪyɔtswɪ asawu lɛ aye."

[5] Mʊ́ʊ́ Simon lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Owíé, anɪlɔ́bwɛ kásían ígye onyé fɛ́ɛ, anɪménya tɔtɔ. Táme ínɪá fɛɛ ayɔ́, sʊ nɔ́yɔtswɪ asawu amʊ." [6] Brɛ́á bɔyɔ́tswɪ asawu amʊ a, bɛlɛ aye tsɔtsɔ́ɔtsɔ. Mʊ́ sʊ asawu amʊ lɔ́wa tɪtíɪ bɪ. [7] Ɪnʊ bɔbwɛ ɪbɪ tí amʊ́ agyʊ́má ayɔbá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ ɔklʊn nyɔɔsɪtɔ ámʊ bɛɛ bʊbétsa amʊ́. Bɛba bɛtsa amʊ́, bɛlɛ aye amʊ bʊ́lá nklʊn anyɔ ámʊ dédɛ́ɛ́dɛ́, ideklé ɪmɛ. [8] Brɛ́á Simon Petro lɔ́wun mʊ́ alɪ á, ɔlɛda akpawunu Yesu ayabitɔ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíé, mákpʊkpɛ́ mantáa mɪ! Lakpan ɔbwɛpʊ́ ngyi."

[9] Tsúfɛ́ aye amʊ́ʊ́ balɛ́ ámʊ lɔwa mʊa mʊ aba ámʊ wánwan. [10] Alɪ kén ɪlɔwa Sebedeo abí Yakobo mʊa Yohane, bʊgyi Simon agyʊ́má ayɔbá ámʊ ɛ́ wánwan ní.

Mʊ́ʊ́ Yesu lɛ́bláa Simon ɔbɛ́ɛ, "Mánya ifú! Tsʊ́ ndɛ pʊ́ya a, anyánkpʊ́sa fɛ́lɛ." [11] Simon mʊa mʊ aba ámʊ benya plá nklʊn amʊ besi otsubúnɔ alɪ, besi tógyítɔ́ tswɪ, kplá buo Yesu.

Ilɔ Pɛpɛ Ɔlɔpʊ́ Ɔkʊ Tsa
(Mateo 8:1-4; Marko 1:40-45)

[12] Ɛkɛ ɔkʊ Yesu bʊ wúlu kʊsʊ, ɪlɔ pɛpɛ ɔlɔpʊ́ ɔkʊ lɔ́wun mʊ. Ɪnʊ ɔlɛbɛda akpawunu, pʊ́ ɔsʊkpɪ yi ɔsʊlʊ́tɔ, kókóli mʊ ɔbɛ́ɛ, "Owíé, ní fʊ́tsulá á, fɛ́talí há mí ɪwɪ bɛ́plɪ."

[13] Yesu lɛ́tɪnkí ɪbɪ da mʊ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Natsʊ́lá, fʊ́ ɪwɪ ɪplíɪ." Ɪnʊnʊ ɪlɔ ámʊ lɛ́ŋa lɛ mʊ ɪwɪ. [14] Ɪnʊ Yesu lɛ́da mʊ ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Mábla ɔhaa. Natɪ laa afʊpʊ fʊ́ ɪwɪ yosuná Bulu igyí ɔhapʊ́, afʊha mʊ ɪwɪgyʊrátɔ amʊ́ʊ́ Mose mbla losuná tsʊ́ ɪlɔ pɛpɛtsa ɪwɪ ámʊ. Igyi adánsɪɛ suna ahá ání fʊ́ ɪwɪ laplíɪ."

[15] Táme Yesu ɪwɪ asʊ́n létrá klɛí yɔ́ ntínɛ́ dínká mʊ́sʊ́. Ɔdɔm bɛba mʊ atosunáhɛ́ onukpá, ɔtsa amʊ́tɔ́ alɔpʊ ɛ́ ɪlɔ. [16] Táme oletsiá dálɪ amʊ́tɔ́ brɛ́ kʊ yɔ́ dimbísʊ́ ɔtɪnɛkʊ mʊ nkʊlɛ yɔ́bɔ mpáɪ.

*Tsuk*ʊlɛ Osínpʊ Tsa
(Mateo 9:1-8; Marko 2:1-12)

[17] Ɛkɛ ɔkʊ Yesu dɛ́ atɔ́ suná. Farisifɔ, Mose mbla asunápʊ́ akʊá botsʊ́ Galilea pʊ́ Yudea ɔmátɔ́ pʊ́ Yerusalem bɛba betsiá asɪ ɪnʊ. Bulu túmi bʊ Yesutɔ há ɪlɔtsa. [18] Ɪnʊ á, ayin akʊ bɔsʊrá tsukʊlɛ osínpʊ akpasʊ ba. Bekleá bɔ́pʊ mʊ wíé wóyítɔ, pʊ́ mʊ tswɪ Yesu ansítɔ́. [19] Ɔdɔm amʊ sʊ bʊmenya ɔkpa. Ínɪ sʊ bɔyɔ́dʊ obu ámʊ awunso, dá mʊ́ ɔtɪnɛkʊ tíí, bɛkplía akpa amʊ tswɪ ahá ámʊtɔ Yesu ansítɔ́ ɪnʊ. [20] Brɛ́á Yesu lɔ́wun ání bahɔ mʊ gyi a, ɔlɛbláa tsukʊlɛ osínpʊ amʊ ɔbɛ́ɛ, "Opíó, nasí fʊ́ lakpan kíé fʊ́."

[21] Mose mbla asunápʊ́ pʊ́ Farisifɔ ámʊ bɛblí wá nwuntɔ bɛɛ, "Ma gyí oyin ánfɪ ɔdɛ abususʊ blí ánfɪ? Ma ɔbétalí sí lakpan kíé ahá dʊn Bulu nkʊlɛ?"

[22] Yesu lɛ́bɪ amʊ́ agywɪn. Mʊ́ sʊ ɔlɛfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi sʊ́ mlɪdɛ́ ínɪ odu gywɪ́n? [23] Mɔmʊ lɔ́pɔn ha blí? 'Nasí fʊ́ lakpan kíé fʊ́.' lóó, ntɛ́ɛ 'Kʊsʊ tsu fʊ́ akpa afʊnatɪ?' [24] Táme ndekléá mlɪbʊ́ ání mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ mbʊ túmi ɔyí ánfɪtɔ sí ahá lakpan kíé amʊ́." Ɪnʊ ɔlɛbláa tsukʊlɛ osínpʊ amʊ ɔbɛ́ɛ, "Ndɛ fʊ́ bláa mbɛ́ɛ, kʊsʊ. Tsu fʊ́ akpa afʊnatɪ yɔ wóyí!"

[25] Ɪnʊnʊʊnʊ tsukʊlɛ osínpʊ amʊ lɔ́kʊsʊ́ líí amʊ́ fɛ́ɛ ansítɔ́, tsʊ́ mʊ akpa, ɔlɔpʊ ɔkpa ɔyɔ́ wóyí ɔdɛ Bulu kanfʊ́. [26] Ɔnɔ́ lobwie ahá ámʊ fɛ́ɛ. Ifʊ́ lowie amʊ́ fɛ́ɛ́tɔ́, bɛkanfʊ́ Bulu bɛɛ, "Ndɛ anɪlawun ofʊ́la!"

* 5:1 Genesaret paatɪ: Mʊ́ kén gyí Galilea ɔpʊ nɪ.

Lewi Tı
(Mateo 9:9-13; Marko 2:13-17)

[27] Mó ɔma bréá Yesu lédalı ınv á, olowun lampóo
ɔhópv ɔkvá bvtetí mv Lewi, tsie mv lampóo ɔhókpa.
Yesu lébláa mv ɔbéɛ, “Bobuo mı.” [28] Inv Lewi lókvsó,
sí mv tógyítɔ ɔmagyáa, yóbuo mv.
[29] Mó ɔma a, Lewi lótswı ɔpónó mv wóyítɔ há Yesu.
Lampóo ahópv tsɔtsɔɔtsɔ pó aha bambá é bɛba atɔ
ámv ogyíkpá. [30] Farisifɔ pó Mose mbla asunápó ání
bvbv Farisifɔ ámvtɔ bɛfıté Yesu akasípó amv bɛɛ,
“Ntogyi só mlıa lampóo ahópv pó lakpan abwɛpó
mlıdé ıbı wa gyi atɔ, mlıdé ntá nú?”
[31] Yesu léle mó ɔnɔ́ ɔbéɛ, “Alɔpv léhián ılɔ ɔtsapó,
megyí ahá ání ıwı bv amó ɔnlın. [32] Mmɛba aha
wankláán ɔtıkpá. Mboún lakpan abwɛpó ɔtıkpá
nɛba, méni bédamlí klvntɔ.”

*Ɔnó*klí lwı Asvn Fıtéhé
(Mateo 9:14-17; Marko 2:18-22)

[33] Aha akv bɛbláa Yesu bɛɛ, “Asú Ɔbɔpó Yohane
akasípó bvtetsía klí ɔnɔ́ bó mpái. Farisifɔ akasípó é
bvtɔbwé alı, támɛ fó akasípó mó bvdegyí, bvdenúu.”
[34] Yesu léfıté amó ɔbéɛ, “Ɔtsı ɔkpaínpó anyawíe
béklí ɔnɔ́ bréá ɔbv amó wá? Ɛkɛkɛɛkɛ! [35] Támɛ ɛkɛ
ɔkv béba ání békpa mv nátí sí amó. Alı nkɛ ámvtɔ
béklí ɔnɔ́ ní.”
[36] Inv ɔlɛha amó yébi ɔbéɛ, “Ɔhaa tamapó tati
pɔpwɛ tan tati dada. Ní ɔbwé mó alı á, alayín-
tá pɔpwɛ amv, pɔpwɛ amv pó dada amv ansí é
ımɛ́ɛkanáa aba. [37] Alı kén bvtamapó nta pɔpwɛ wá
ɔwvlú-kpákpá kɛntɛ wuhétɔ ní. Nta pɔpwɛ amv
ibófu fá kɛntɛ amv tsítsá, yíntá kɛntɛ amv é. [38] Ínı
sv ɔwvlú-kpákpá kɛntɛ pɔpwɛtɔ bútɔpó nta pɔpwɛ
wá. [39] Ɔhaa tamafíté nta pɔpwɛsv bréá alanu dánhɛ.
Tsúfé ɔtɛblí ɔbéɛ, ‘Ildánhɛ amv bv alé dvn.’ ”

6

*Ɔkp*ónú Ɔdaké Mv Wie
(Mateo 12:1-8; Marko 2:23-28)

[1] Yesu mva mv akasípó bɔtsvn ayó ndɔ kvtɔ
ɔkpónú ɔdaké. Mv akasípó amv bɔprúvn atɔ-abí ámv
kv, bɔpvsáa mó wí. [2] Farisifɔ ámv akv bɛfıté amó bɛɛ,
“Ntogyi só mlıdé tɔá anı mbla mɛha ɔkpa ání bvbwɛ́ɛ
ɔkpónó ɔdaké bwɛ?”
[3] Yesu léfıté amó ɔbéɛ, “Mlımɔ́kókla nu tɔá Owíe
Dawid lɔ́bwɛ bréá akón dɛ mva mv abúopv kı?
[4] Olebitíwíé Bulu osúmkpa yótsu bodobodoá bapóhá
Bulu ıgyí ba, mva mv abúopv amv begyi. Bulu igyí
ahapó nkvlɛ bɛlɛ ɔkpa bútegyi alı bodobodo amv.”
[5] Mɔ́ɔ́ Yesu ɔlɔmɔ mv asón ɔnɔ́ ɔbéɛ, “Mí,
Nyankpvsa-Mv-Bi ánfı gyí ɔkpónó ɔdaké mv wie.”

*Ilɔ*tsa Ɔkpónó Ɔdaké
(Mateo 12:9-14; Marko 3:1-6)

[6] Yesu lóyɔ atɔ osunákpá Yudafɔ ofíakpaɔkpónó
ɔdaké bámbá. Oyin ɔkvá mv gyɔpı ıbı lawú bv ınv.
[7] Mose mbla asunápó pó Farisifɔ akv bɛtɛ Yesu kı
bɛɛ, ɔbétsa ılɔ ɔkpónó ɔdaké, méni bénya mv ıwı
asón, póyénatí mvsv súná ahandɛ. [8] Yesu yin amó
nwuntɔ asón. Mó sv ɔlɛbláa oyin ámɔ́ɔ́ mv ıbı kvlɛ
lawú ámv ɔbéɛ, “Kvsv bɛlıí amó ansítɔ nfı.” Inv
oyin ámv lókvsó bɛlıí amó ansítɔ. [9] Mɔ́ɔ́ Yesu lébláa
amó ɔbéɛ, “Ndɛ mlı fıté, ntɔ mbla ámv léha ɔkpa ání
abwɛ́ɛ ɔkpónó ɔdaké? Yilé lóó, ntɛɛ lalahɛ? Ahɔ́ɔ
ɔha nkpa lóó, ntɛɛ amɔ́ɔ mv?” [10] Inv ɔlɛdamlí kı amó
fɛ́ɛ́ fıá. Mɔ́ɔ́ ɔlɛbláa oyin ámv ɔbéɛ, “Tınkı fó ıbı
amv.” Olenya tínkí ıbı amv alı pé, ɔŋɛ́ lowie mótɔ́.
[11] Ɔblɔ́ lɛkıtá amó, bɛfıté aba bɛɛ, “Ntɔ kóún abéhıɛ
bwɛ́ Yesu anfı?”

*Akas*ípó Amv Adá
(Mateo 10:1-4; Marko 3:13-19)

[12] Ɛkɛ ɔkv Yesu lódv yɔ́ ıbvsv yóbɔ mpái há Bulu
tsú onyé yéha ɔyı kɛhɛ. [13] Mó ɔyı kɛhɛ a, ɔlɛtı mv
akasípó, ɔlɛlɛ amótɔ́ dúanyɔ, ɔlɛtı amó mv sumbí
ayɔpó. [14] Amógyí, Simon ání ɔlɛdınká mv Petro
mva mv pio Andrea; Yakobo mva Yohane; Filipo,
Bartolomeo, [15] Mateo, Toma, Alfeo mv bi Yakobo,
Simon ání ogyi ıwısvtsıá adunkápó ɔpasuatɔ ɔha;
[16] Yakobo ɔkv mv bi Yuda pó Yuda Iskariot ání ɔlɛbɛlɛ
Yesu há.

*Yesu Atósuná M*óa ılɔ Tsa
(Mateo 4:23-25)

[17] Yesu mva sumbí ayɔpó ámv bɛkplí tsú ıbv ámvsv
ba ɔsvlúv tantasv. Mv abúopv tsɔtsɔɔtsɔ pó ɔdɔm
kpɔnkpɔɔnkpɔntıá botsú Yudea ɔmátɔ́, Yerusalem
pó ɔpv ɔnɔ́ awúlu Tiro mɔ́a Sidonsv bɛba ınv. [18] Bɛba
bɛɛ bɛbá bonu mv asvn blíhé, ɔtsa amó ılɔ. Ahá ání
ɔŋɛ lalahɛ dɛ amó háan é bɛba, olegya ɔŋɛ lalahɛ lé
amótɔ́. [19] Amó fɛ́ɛ́ bekleá bópv ıbı da mv, tsúfé ɔŋɛ́
dɛdalı mvtɔ, ɔlɛtsa amó fɛ́ɛ́ ılɔ.

*Oyúla A*sún
(Mateo 5:1-12)

[20] Yesu lótsu ansí kı mv akasípó, ɔlɛbláa amó ɔbéɛ,
“Bulu layúlá mlıá mlımá tɔtɔ,
tsúfé mlıbó mv iwíegyí amv nı.
[21] Bulu layúlá mlıá akón dɛ mlı séi,
tsúfé mléba begyi mwɛ.
Bulu layúlá mlıá mlıdésú séi,
tsúfé mléba bɔmɔsí.
[22] “Bulu layúlá mlıá bvdɛ mlı lu, bvdɛ mlı gyáa lɛ
amótɔ́, sía mlı, tí mlı ıda lalahɛ mí, Nyankpvsa-Mv-
Bi ánfı sv. [23] Ansí igyí mlı ɛkɛ ámv, amlıfuli kpayi
ansigyísó, tsúfé mlı ıkɔ́ká tsɔ ɔsósó. Alí amó anáin
bɔbwɛ Bulu ɔnɔ́só atɔípó amv nı.
[24] Támɛ mlı ání mlılanyá ıwı séi, mlıgyɔwı ní.
Tsúfé mlı ansigyí fɛ́ɛ́ mlılanyá á.
[25] Mlı ání mlılamwé séi, mlıgyɔwı ní.
Tsúfé akón béba bɛkıtá mlı.
Mlı ání mlıdémɔsí séi, mlıgyɔwı ní.
Tsúfé mléba begyi awırehɔ, su.
[26] “Mlı ání ahá fɛ́ɛ́ bvdɛ mlı kanfó, mlıgyɔwı, tsúfé
alí mlı anáin bɛkanfó Bulu ɔnɔ́só atɔípó afunupv
amv é ní.

*Alup*ódwɛ
(Mateo 5:38-48; 7:12a)

[27] “Támɛ ndɛ mlı ání mlónu bláa mbéɛ, Mlıdwɛ
mlı alupó, amlıbwɛ yilé ha amó. [28] Mlıyula ahá ání
bvtɔlwíí mlı, amlıbɔ mpái ha ahá ání bvtesía mlı.
[29] Ní ɔha ɔdá fó ısvtɔ a, damli nyɔɔsı é ha mv ɔda. Ní
ɔkv ɔswíí fó tati á, wɔı fó atadıɛ é ha mv. [30] Ní ɔkv
ɔkólí fó atɔ́ á, ha mv. Ní ɔkv é otsú fó atɔ́ á, máyóhɔ
mó. [31] Bwɛ ha ahá alıá fvdeklé fɛɛ bvbwɛ́ɛ ha fv.
[32] “Ní fó adwɛpó nkvlɛ fvtɔdwɛ́ á, ıpán mɔmv
fénya? Lakpan abwɛpó kóráá bvtɔdwɛ́ amó adwɛpó.
[33] Ní ɔhá ání ɔtɔbwɛ́ yilé há fó nkvlɛ fvtɔbwɛ́ yilé há
á, ntogyi só Bulu ɔdáa fó ıpán? Lakpan abwɛpó é
bvtɔbwé alı. [34] Ní ɔhá ání fvyin ání obénya há fó nkvlɛ

fʋtɛhá ɪpán a, ntogyi sʋ́ Bulu ɔdáa fʋ́ ɪpán? Lakpan abwɛpʋ́ óó bʋtɔpʋ́ atɔ́ pan amʋ́ aba, yínkí hɔ mʋ́ alɪ. [35] Mʋ́ sʋ mlɪdwɛ mlɪ alupʋ́, mlɪbwɛ yilé ha amʋ́, mlɪpan amʋ́ atɔ́, mlɪmátɪ amʋ́ akɔ, mɛ́nɪ Bulu ɔbɛ́ka mlɪ ɪkɔ tsɔtsɔɔtsɔ. Fʋ́wun mlɪlabwɛ Ɔsʋ́sʋ́sʋ́ Bulu ámʋ abí. Tsʋ́fɛ́ ɔbʋ awɪtɔlɛ há ahá ání atɔ́ tamagyi amʋ́ ansí pʋ́ aha laláhɛ fɛ́ɛ́. [36] Mlɪbwɛ nwɛ awúnpʋ fɛ́ alɪá mlɪ Sí Bulu gyí nwɛ owúnpʋ.

Ɪlálɛ
(Mateo 7:1-5)

[37] "Mlɪmálɛ ahá ɪlá, mɛ́nɪ Bulu mɛ́ɛlɛ mlɪ ɪlá. Mlɪmáha ɔhaa ɪpʋ́n, mɛ́nɪ Bulu ɛ́ ɔmɛ́ɛha mlɪ pʋ́n. Mlɪsi mlɪ aba ɪlá kie amʋ́, Bulu osi mlɪ klɛ́ kie mlɪ. [38] Mlɪha ahá tʋ́á dɛ amʋ́ hián, Bulu ɔbɛ́lahá mlɪ. Ɔbʋ́pʋ atɔ susúhɛ wanklááin wá mʋ́, wʋ́sʋ́ʋ mʋ́, sílá mʋ́, ɪbɔ́bʋlá tsítsá há mlɪ. Tsʋ́fɛ́ tʋ́á fɔpʋ́súsu ha fʋ́ bá á, mʋ́ kɛ́n Bulu ɔbʋ́pʋsúsu ha fʋ ní."

[39] Yesu létrá ha amʋ́ yébi ɔbɛ́ɛ, "Nsibi obwiepʋ́ ɔbɛ́talí kpá nsibi obwiepʋ́? Amʋ́ fɛ́ɛ́ bʋmɛ́ɛkpa wíé ɔbʋ́tʋ́? [40] Ɔkasípʋ́ tamadʋn mʋ wie, táme ɔkasípʋ́ ɔkásí bí á, ɔtɔbwɛ́ fɛ́ mʋ wie.

[41] "Ntogyi sʋ́ fʋ́dɛ ipí túkúrííbi wúun fʋ́ bá nsíbisʋ, táme fʋmɛdɛ́ ogyakpatín ání ɪdɪn fʋ́ klɛ́sʋ mʋ́ wúun? [42] Ntɛ́ɛ ntogyi sʋ́ fʋ́dɛ fʋ́ bá bláa fɛɛ, 'Mí pío, ha mí andɪnkɪ ipí fʋ́ nsíbisʋ', táme fʋmɛdɛ́ ogyakpatín ání ɪdɪn fʋ́ klɛ́sʋ mʋ́ wun? Apinabwɛbí ɔbwɛpʋ́, gyankpa dɪnkɪ ogyakpatín ámʋ fʋ́ nsíbisʋ, mɛ́nɪ fʋ́wun atɔ́ wanklááin, tálí dínkí ipí ámʋ fʋ́ bá klɛ́sʋ.

*Oyí P*ʋ́ Mʋ́ Abi Swiehé
(Mateo 7:6-20; 12:33-35)

[43] "Oyi wanklááin mɛ́ɛtalí swíé abi lalláhɛ. Alɪ kɛ́n oyi lalláhɛ ɛ́ mɛ́ɛtalí swíé abi wanklááin ní. [44] Tsʋ́fɛ́ oyí-ibí bʋtɔpʋ́bí mʋ́. Bʋtamakpʋ́tí kankaba okplóto oyísʋ, bʋtamakpʋ́tí tsɔkpʋn ɛ́ tʋnkpa ɪflasʋ. [45] Ɔha wanklááin tɛlɛ́ tsiátɔ́ wanklááin ɔwan tsʋ́ mʋ klʋntɔ, ɔha lalláhɛ ɛ́ tɛlɛ́ tsiátɔ́ lalláhɛ ɔwan tsʋ́ mʋ klʋntɔ. Tsʋ́fɛ́ tʋ́á ɪdʋn ɔha klʋn a, mʋ́tɛ́dálí tsu mʋ ɔnɔ́.

*B*ʋtásʋ́ pʋ́ Osublútɔ Obuyíi
(Mateo 7:24-27)

[46] "Ntogyi sʋ́ mlɪdɛ́ mí tɪ mlɪaa, 'Mí Wíé! Mí Wíé!' táme mlɪtamagyi mí asʋn blíhésʋ? [47] Nósuná mlɪ alɪá ɔhá ání ɔlɛba mí wá bonu mí asʋ́n, gyi dɪnká mʋ́sʋ́ gyí. [48] Ogyi fɛ́ ɔhá ání ɔbá beyi obu á, olegyankpá kwí mʋ́ ntswɪasɪ ɔbʋ́ yʋ́tʋ bʋtá, ɔlɔwa ntswɪasɪ ámʋ dínká mʋ́sʋ́. Brɛ́á ntsu lʋ́bʋlá kítá mʋ́ á, ɪmɛtalí kpínkí obu ámʋ, tsʋ́fɛ́ oleyi mʋ́ wanklááin. [49] Táme ɔhagyíɔha ání olonu mí asʋn blíhé, omegyi mʋ́sʋ́ gyí fɛ́ ɔhá ání oleyi mʋ obu ɔsʋlʋ́sʋ kɛkɛ, ɔmɔwa mʋ́ ntswɪasɪ. Brɛ́á ntsu lɔbʋlá wa mʋ́ á, ilobwie dá gbloo ɪnʋnʋ, yíntá fɛ́ɛ́!"

7

*Romaf*ɔ ɪsá Akɔpʋ́ Ɔhandɛ Osúmpʋ́ Ɔkʋ ɪlɔ Tsa
(Mateo 8:5-13; Yohane 4:43-54)

[1] Brɛ́á Yesu lébláa ahá ámʋ asʋ́n ánfɪ fɛ́ɛ́ tá á, ɔlɔyɔ Kapernaum wúlutɔ. [2] Romafɔ ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ ɔkʋ bʋ ɪnʋ. Ɔbʋ osúmpʋ́ ɔkʋá ɔtɛhíɛ́ kle mʋ asʋ́n. Osúmpʋ́ amʋ délɔ, odeklé owu. [3] Brɛ́á ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ amʋ lónu Yesu nka á, ɔlɔwa Yudafɔ ahandɛ akʋ sísí Yesu ɔbɛ́ɛ, bʋyókokóli mʋ ɔbɛtsa mʋ osúmpʋ́ amʋ ɪlɔ ha mʋ. [4] Ahandɛ amʋ bɛhɪɛ kókóli Yesu bɛɛ, "Abwíí ɪpa, ní ɔkʋ léhián fʋ́ mbʋa á, mʋ́mʋ́ oyin ánfɪ ní! [5] Tsʋ́fɛ́ ɔtɔdwɛ́ anɪ pɪ. Mʋléyi anɪ ofíakpa kʋ́ráá há anɪ ní."

[6] Mʋ́ sʋ Yesu mʋa amʋ́nyɔ bɔpʋ ɔkpa. Brɛ́á bɛta wóyí ámʋtɔ wie tá á, ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ amʋ lʋ́wa mʋ anyawíe ɔbɛ́ɛ bʋyéfia Yesu, abʋbla mʋ bɛɛ, mbɛ́ɛ, "Owíé! Máhan fʋ́ ɪwɪ, tsʋ́fɛ́ mmɔfʋn ání féba mí wóyítʋ́. [7] Nawun ání mí ɛ́ mmɔfʋn ání nɛ́ba fʋ́ wá. Fʋ́ mʋ́ blɪ asʋankʋ, ɪwɪ bʋ́wa mí osúmpʋ́ amʋ ɔnlɪn. [8] Tsʋ́fɛ́ mí ɛ́ mbʋ ahandɛ akʋ asɪ. Ɪsá akɔpʋ́ akʋ ɛ́ bʋbʋ mí asɪ. Nɛlɛ́ ɔnɔ́ mbɛ́ɛ amʋ́tʋ́ ɔkʋ ɔnátɪ á, ɔtɛnátí. Ní mbɛ́ɛ ɔbá ɛ́ á, ɔtɛba. Tógyítʋ́á nɛbláa mí osúmpʋ́ mbɛ́ɛ ɔbwɛ́ɛ á, ɔtɔbwɛ́."

[9] Brɛ́á Yesu lónu asʋ́n ánfɪ á, ɔnɔ́ lobwie mʋ, ɔlɛdamlí bláa ɔdɔm amʋ́ʋ́ bʋbʋo mʋ amʋ ɔbɛ́ɛ, "Ɔnɔkwalɪ asʋ́n, ndɛ mlɪ bláa, mmɔkʋ́wun ɔhá ání ɔbʋ hógyi kpɔnkpɔntɪ ánfɪ odu Israelfɔtɔ kʋ́ráá kɪ!"

[10] Brɛ́á abɔpʋ amʋ́ʋ́ ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ amʋ lʋ́wa ámʋ beyinkí yʋ́ wóyítʋ́ a, bowun ání osúmpʋ́ amʋ ɪwɪ lawá mʋ ɔnlɪn.

*Ɔsʋ*rapʋ Ɔkʋ Mʋ Bi Tsinkí

[11] Lɪmɔwa ɔpá kʋkʋ Yesu lʋ́yɔ Nain wúlutɔ. Ɔdɔm bʋbʋo mʋa mʋ akasípʋ́. [12] Brɛ́á olowie wúlu ɔnɔ́ á, ɔlɔtʋ akʋ, bʋsʋn fúli akpasʋ bɛbá. Obi yinhé ɔkʋlɛ pɛ́ ogyi há ɔsʋrapʋ ɔkʋ. Ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪá botsʋ́ wúlu amʋtɔ ɛ́ bʋbʋo ɔtsɪ ámʋ. [13] Brɛ́á anɪ Wíe lʋ́wun ɔtsɪ ámʋ a, mʋ asʋ́n lɔwa mʋ nwɛ, ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Másu!" [14] Mʋ́ʋ́ ɔlɔyʋ́pʋ ɪbɪ da akpa amʋ, asʋrápʋ́ amʋ besi lí. Lɪnʋ ɔlɛbláa fúli amʋ ɔbɛ́ɛ, "Ɔyasubi, ndɛ fʋ́ bláa mbɛ́ɛ, kʋsʋ!" [15] Lɪnʋ fúli amʋ lʋ́kʋsʋ́ tsía, wá tɔí bɪ. Yesu lʋ́pʋ mʋ wá mʋ yin ɪbɪtɔ.

[16] Ifú lɛkɪtá ahá ámʋ fɛ́ɛ́, bɛkanfʋ́ Bulu bɛɛ, "Bulu labɔbʋá mʋ ahá! Mʋ ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ kpɔnkpɔntɪ ɔkʋ lalɪn anɪtɔ!"

[17] Yesu ɪwɪ asʋ́n ánfɪ lɛklɛí wá Yudea ɔmá pʋ́ awúlu ání ɪbʋ nsɪné ɪnʋ fɛ́ɛ́tʋ́.

*Yesu M*ʋa Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane
(Mateo 11:2-19)

[18] Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane akasípʋ́ bɛyébláa mʋ asʋ́n ánfɪ fɛ́ɛ́. Mʋ́ sʋ ɔlɔwa amʋ́tʋ́ abanyɔ́ sísí Yesu ɔbɛ́ɛ, [19] bʋyéfɪtɛ́ mʋ bɛɛ, "Fʋ́gyí ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔbɛ́ba amʋ nɪ, ntɛ́ɛ akʋ́ɪ ɔha bambá ɔkpa?"

[20] Brɛ́á ahá ámʋ bɛba bowie Yesu wá á, bɛbláa mʋ bɛɛ, "Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane ɔbɛ́ɛ abɛ́fɪtɛ́ fʋ́ anɪaa, 'Fʋ́gyí ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔbɛ́ba amʋ nɪ, ntɛ́ɛ akʋ́ɪ ɔha bambá ɔkpa?' "

[21] Yesu létsa alɔpʋ pʋ́ ahá ání ɪwɪ dɛ́ amʋ́ ɔsʋn tsɔtsɔɔtsɔ alɪ bré ámʋtɔ. Olegya ɔŋɛ laláhɛ lɛ́ ahátɔ, bwíí ansibi abwiepʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́ ansíbi. [22] Lɪnʋ ɔlɛlɛ Yohane akasípʋ́ asʋ́n ámʋ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪyinki yɛbláa Yohane tʋ́á mlɪlabowun pʋ́ mʋa mlɪlabonu. Mlɪlabowun ání ansibi abwiepʋ́ bʋdɛ atɔ́ wúun, abɔ bʋna. Ilɔ pɛpɛ alɔpʋ́ ɪwɪ dɛplíí, ɪsʋ atínpʋ bʋdɛ asʋ́n nu. Afúli bʋdetsinkí, ahiánfɔ ɛ́ bʋdɛ asʋn wanklááin ámʋ nu. [23] Bulu obóyulá ɔhá ání mí bwɛhɛ́ mɔkʋsʋ́ líí mʋsʋ."

[24] Brɛ́á abí ámʋ́ʋ́ Yohane lʋ́wa sumbí ámʋ beyinkí bɔyʋ́ á, Yesu lʋ́wa tɔí tsʋ́ Yohane ɪwɪ súná ɔdɔm amʋ bɪ. Ɔbɛ́ɛ, "Brɛ́á mlɪlédalɪ yɔ dimbísʋ́ ɪnʋ á, ntɔ ɔkíkpa mlɪlʋ́yɔ? Fɪtáa ání afʋ́ dɛ mʋ́ tsʋ́ʋn lóó? Ɛkɛkɛɛkɛ! [25] Ní megyí mʋ́ á, ntɔ kʋ́ʋn ɔkíkpa mlɪlʋ́yɔ? Ɔhá ání ɔdɪdí ntsrim. Ɛkɛkɛɛkɛ! Ahá ání bʋtɛdídá tati ámʋ odu gyi ɔdwɛ á, awíe wóyí bʋtetsía. [26] Mlɪbla mɪ! Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ mlɪlédalɪ yɛ́kɪ? Ee, Yohane nɪ. Ɔdʋn

Bulu ɔnɔ́sʋ ɔtɔ́ípʋ́. [27] Mʋ ɪwɪ asʋ́n Bulu lɛ́blí bɔwanlín
mʋ́ tswɪ bɛɛ, ‘Kɪ, ndɛ obí wa gya fʋ nkpá. Mʋ ɔbɛ́la
ɔkpa há fʋ́ ní.’ ” [28] Yesu lɔ́yɔ mʋ asʋ́nsʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ndɛ
mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ɔhagyíɔha ání ɔha tsɪhɛ́ lakɛn kwʋí
mɔ́fʋn mʋ, táme mʋ ɛ́ ɔmɔfʋn Bulu iwíegyí ámʋtɔ
ɔkʋsʋ kʋ́ráá.”

[29] Aha ání bonu Yesu asʋ́n ánfɪ pʋ́ lampóo ahɔ́pʋ
kʋ́ráá bowun ání Bulu asʋ́n da ɔkpa. Botsulá há Asʋ́
Ɔbɔpʋ́ Yohane lɔ́bɔ amʋ́ asʋ́. [30] Táme Farisifɔ pʋ́ Mose
mbla asunápʋ́ amʋ mʋ́ bʋmɛha Yohane ɔbɔ amʋ́ asʋ́.
Bekiná tɔá Bulu lɛ́hɪhíɛ ha amʋ́ bwɛ.

[31] Yesu lɔ́yɔ mʋ asʋ́nsʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Séi ánfɪ á, amɛndɪ
nɔ́pʋkápʋ́ ndɛmba-abí ánfɪ? Ntɔ bɛlɪan? [32] Bʋgyi fɛ́
nyebíá bʋtsie dɪnsʋ bʋdɛ aba kpolí, blí bɛɛ, ‘Anɪlapléí
ansigyísʋ́, mlɪmɛ́tsa. Mʋ́ sʋ anɪlawá awɪrɛhɔ ɪlʋ,
táme mlɪmʋ́sʋ́.’ [33] Mlɪgyí fɛ́ nyebí ánfɪ, tsʋ́fɛ́ Yohane
lɛ́ba á, oletsiá klí ɔnɔ́, omonu ntá, táme mlɪaa, ‘Ɔŋɛ
laláhɛ bʋ mʋtɔ!’ [34] Mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ mʋ́
naba ndɛ atɔ́ gyí, ndɛ ntá núu. Mʋ́ ɛ́ mlɪaa, ‘Mlɪkɪ
opotsuapʋ pʋ́ nta ɔbʋpʋ́. Lakpan abwɛpʋ́ pʋ́ lampóo
ahɔ́pʋ onyawíe.’ [35] Táme ɔhá ání ɔbʋ Bulu nyánsa á,
mʋ tsíátɔ́ tɛlɛ́ mʋ́ ɔwan.”

Ɔtsɪ Lakpan Ɔbwɛpʋ́ Ɔkʋ

[36] Farisiyin ɔkʋ létɪ Yesu atɔ́ ogyíkpá mʋ wóyítɔ́.
Brɛ́á Yesu tsie ɔpónʋ́ ámʋ asɪ á, [37] ɔtsɪ ɔkʋá ɔbʋ wúlu
amʋtɔ, ogyi lakpan ɔbwɛpʋ́ lónu Yesu nka ání batswɪ
ɔpʋ́nʋ́ há mʋ Farisiyin amʋ wóyítɔ́. Ɪnʋ olotsu mʋ
ofobí fánfán ání ɪbʋ bíá prɛntʋa wanklááan ɔbɔ ba
ɪnʋ. [38] Ɔlɛbɛda akpawunu Yesu ayabiasɪ, ɔlɛkpa isʋ́
yi woo. Ɔlɔpʋ mʋ ntsʋ́ fwí Yesu ayabiasɪ, pʋ́ mʋ
nwunsʋ-imi tsítsi mʋ́. Ɔlɔkʋlá Yesu ayabi pʋ́tá, tsɛ́í
ofobí fánfán ámʋ wʋ́lí mʋ ayabisʋ. [39] Brɛ́á Farisiyin
amʋ́ʋ́ ɔlɛtɪ Yesu amʋ lʋ́wʋn ínɪ á, ɔlɛblí wá nwuntɔ
ɔbɛ́ɛ, “Ní Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔ́ípʋ́ oyin ánfɪ gyí lɛ́lɛ́ á, tɛkɪ
alawun ɔhá oduá ɔtsɪ ánfɪ gyí asa ɔdɛpʋ ɪbɪ da mʋ,
tsʋ́fɛ́ lakpan ɔbwɛpʋ́ ogyi.”

[40] Yesu lɛ́bláa oyin ámʋ ɔbɛ́ɛ, “Simon, mbʋ asʋankʋ
bláa fʋ.”

Simon lɛ́fɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Osunápʋ́, amansʋ igyi? Bla
mɪ.”

[41] Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ahá abanyɔ́ akʋ bɛpan sika
oyin ɔkʋ wá. Ɔkʋlɛ lɛ́pan blɪba-anu (5,000,000), ɔkʋlɛ
ɛ́ lɛ́pan mpím lafanu (500,000)*. [42] Bʋmenyá kɔ́ba
amʋ ká. Mʋ́ sʋ oyin ámʋ lɛ́sikíɛ́ amʋ́ abanyɔ́ fɛ́ɛ́. Bla
mɪ, amʋ́tɔ́ ɔmɔmʋ ɔbɔ́dwɛ oyin ámʋ dʋn?”

[43] Simon lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Nahogyiá ɔmʋamʋʋ́ mʋ
ɪkɔ tsɔ dʋn amʋ.”

Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ igyi.” [44] Ɪnʋ Yesu
léyinkí kɪ ɔtsɪ ámʋ, ɔlɛbláa Simon ɔbɛ́ɛ, “Fawun
ɔtsɪ ánfɪ? Nɛba fʋ́ wóyítɔ́ a, fʋmɛha mí ntsʋ anfwɪ
ayabiasɪ. Táme ɔtsɪ ánfɪ mʋ́ lapʋ́ mʋ ntsʋ́ fwí mí
ayabiasɪ, pʋ́ mʋ nwunsʋ-imi tsítsi mʋ́. [45] Fʋmɛlatá
mí pʋ́tá, táme tsʋ́ brɛ́á nɛba nfɪ ɔpá á, ɔtsɪ ánfɪ
mɔ́kʋ́sí mí ayabi kʋlá pʋ́tá. [46] Fʋmɛtsɛí ofobí wʋ́lí mí
nwuntɔ, táme mʋ mʋ́ alatsɛ́í ofobí fánfán wʋ́lí mí
ayabisʋ. [47] Mʋ́ sʋ ndɛ fʋ́ bláa mbɛ́ɛ, ɔdwɛ tsɔtsɔɔtsɔ
ánfɪ alalɛ́ súná mí ánfɪ idesuná ání Bulu lasí mʋ
lakpan tsɔtsɔɔtsɔ ámʋ fɛ́ɛ́ kíé mʋ. Táme ɔhá ání Bulu
osíí lakpan kpalobí kíé á, ɔdwɛ kpalobí ɔtɛlɛ́ súná.”

[48] Ɪnʋ Yesu lɛ́bláa ɔtsɪ ámʋ ɔbɛ́ɛ, “Nasí fʋ́ lakpan fɛ́ɛ́
kíé fʋ́.”

[49] Ahá ámʋʋ́ amʋa Yesu bʋtsie ɔpʋ́nʋasɪ ámʋ, bɛblí
wá nwuntɔ bɛɛ, “Ma gyí oyin ánfɪ ɔbɛ́ɛ mʋna mʋdɛ
ahá lakpan sikíé amʋ́.”

[50] Mʋʋ́ Yesu lɛ́bláa ɔtsɪ ámʋ ɔbɛ́ɛ, “Fʋ́ hógyi lahɔ fʋ
nkpa. Natɪ iwilwiitɔ.”

8

Atsɪá Bobuo Yesu

[1-2] Ɪmɔwa ɔpá kʋkʋ, Yesu léki awúlu mʋa nkuda
asɪ, ɔdɛ Bulu iwíegyí ámʋ ɪwɪ asʋn wanklááan ɔkan
da. Mʋ akasípʋ́ dúanyɔ ámʋ pʋ́ atsɪ akʋá olegya
ɔŋɛ lalɛ́hɛ lɛ́ amʋ́tʋ́, tsá amʋ́ ɪlɔ bobuo mʋ. Atsɪ
ámʋ gyí, Magdalayintse Maria ání Yesu légya ɔŋɛ
laláhɛ asienʋ́ lɛ́ mʋtɔ. [3] Owíe Herode wóyísʋ́ ɔkípʋ
Kusa mʋ ka Yohana. Ɔtsɪ ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Susana pʋ́
atsɪ tsɔtsɔɔtsɔá betsiá pʋ́ amʋ́ atɔ́ kɪ Yesu mʋa mʋ
akasípʋ́sʋ.

Atɔ́-abí Owunyápʋ Ɪwɪ Yébi
(Mateo 13:1-9; Marko 4:1-9)

[4] Brɛ́á ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ botsu awúlu-
awúlusʋ ba befia Yesu wá á, ɔlɛha amʋ́ yébi ɔbɛ́ɛ,

[5] “Ɔdɔtɔpʋ ɔkʋ lɔ́yɔ atɔ́-abí owunyákpa. Brɛ́á ɔdɛ
mʋ́ wunyáa a, ɪkʋ lɔ́wʋlí ɔkpatɔ, ahá bɛtsatsáa mʋ́sʋ́,
mbubwi ɛ́ bɔtswɛtswɛ́ɛ mʋ́ fɛ́ɛ́. [6] Ɪkʋ lɔ́wʋlí abʋtásʋ́,
ɔtínɛá ɪsɪ kpalobí dɪn. Ɪlɔwa ɔsa kwɛ, táme brɛ́á owí
lɛlɪn a, ɪlɔtɔ mʋ́ mʋ́, tsʋ́fɛ́ imenya ntsʋ. [7] Abí ámʋ kʋ
lɔwʋlí awutɔ, awu ámʋ lɔbʋlá kítá mʋ́, ɪmɛdan. [8] Abí
ámʋ kʋ lɔwʋlí ɔsʋlʋ́ʋ wanklááansʋ́, dan. Iloswie abí
tsɔtsɔɔtsɔ fɛ́ mʋ́ ámʋʋ́ olodu ámʋ odu tsé lafa.”

Yesu lɔ́mɔ mʋ asʋ́n ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔhá ání ɔbʋ asʋ
onúu.”

Tɔá Sʋá Yesu Lɔ́tɔí Ayébisʋ
(Mateo 13:10-17; Marko 4:10-12)

[9] Yesu akasípʋ́ bɛfɪté mʋ yébi anfɪ asɪ. [10] Ɔlɛbláa
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Bulu lahá mlɪ ɔkpa ɔbɛ́ɛ, mlɪbíɪ mʋ iwíe-
gyí ámʋ ɪwɪ asʋn ŋaínhɛ́. Táme ndɛ aha bambá asʋ́n
bláa ayébisʋ, mɛ́nɪ bówun, táme bʋmɛ́ɛbɪ. Bónu,
táme bʋmóonu mʋ́ asɪ.

Atɔ́-abí Owunyápʋ Yébi Amʋ Asɪ
(Mateo 13:18-23; Marko 4:13-20)

[11] “Yébi amʋ asɪ ní. Atɔ́-abí ámʋ gyí Bulu asʋ́n.
[12] Abí ámʋʋ́ ɪlɔwʋlí ɔkpatɔ ámʋ gyí ahá ání bʋtonʋ́
asʋ́n ámʋ, táme Ɔbʋnsám tɛba bɛlɛ mʋ́ lɛ́ amʋ́ klʋntɔ,
mɛ́nɪ bʋmɔ́ɔhɔ mʋ́sʋ́ gyi, fówun bénya nkpa ání
ɪtamatá. [13] Abí ámʋʋ́ ɪlɔwʋlí abʋtásʋ́ amʋ gyí ahá
ámʋʋ́ bonʋ́ asʋ́n ámʋ pɛ́, bahɔ mʋ́ ansigyísʋ́, táme
bʋma nlín. Mʋ́ sʋ bʋtamahogyi wa ɔpá. Ní ɪsɔ́kɪ kʋ
inyá tʋ́ amʋ́ pɛ́, badɪda. [14] Abí ámʋʋ́ ɪlɔwʋlí awutɔ
ámʋ gyí ahá ání bonʋ́ asʋ́n ámʋ a, bahɔ mʋ́, táme
ɔyí ánfɪtɔ atɔ hiánhɛ ɪwɪ gywɪ́ʋn, pʋ́ mʋtɔ́ atonyahɛ́
ɪwɪ ansigyí tegyi asʋ́n ámʋsʋ. Ínɪ sʋ bʋtamaswíé
abí dan. [15] Abí ámʋʋ́ ɪlɔwʋlí ɔsʋlʋ́ʋ wanklááansʋ́ ámʋ
gyí ahá ámʋʋ́ bonʋ́ asʋ́n ámʋ a, bʋtɔhɔ mʋ wá
klʋn wanklááan ání itonʋ́ asʋ́n, gyi mʋ́sʋ́tɔ́. Ínɪ sʋ
bʋtotomi swíé abí tsɔtsɔɔtsɔ.

Ɔkandíɛ Ɪwɪ Yébi
(Marko 4:21-25)

[16] “Ɔhaa tamanywɛ́ ɔkandíɛ pʋ́ atɔ́ bun mʋ́sʋ́, ntɛ́ɛ
pʋwá mpá ayasɪ. Ɔfʋ́ákpá ɔtɔpʋ́bian, mɛ́nɪ ɪbɔ́wankí
há ahá ání bɛ́ba wóyí ámʋtɔ.

* 7:41 Sika ánfɪ igyi sika futútú lafanu (500) mʋa aduenu (50), igyi ɔha nkɛ lafanu (500) mʋa aduenu (50) ɪkɔká.

17 “Tsúfɛ́ tɔtɔ má ɪnʋá ibéŋaín, ɪméɛlɪn ɔwan. Asʋn
ŋaínhɛ́ kʋkʋ ɛ́ ma ɪnʋá bʋméɛbɪ mʋ́.
18 “Mlɪkɪ wankláán mlɪ asʋ́n-nutɔ́. Tsúfɛ́ ɔhá ání
odekléá obónu mí atosunáhɛ́ amʋ asɪ á, Bulu ɔbóɔ́pʋ
ɪkʋ tsía mʋ́tɔ́ há mʋ. Támɛ ɔhá ání omedékléá obónu
mʋ́ asɪ á, Bulu ɔbóswɪ́ mʋ kpalobí ámʋ́ʋ́ olosusúu ání
alabí ámʋ kóráá.”

Yesu Abusuanfɔ Onutó
(Mateo 12:46-50; Marko 3:31-35)

19 Yesu mʋ yin mʋa mʋ apíó bɛba mʋ wá, támɛ
ɔdɔm amʋ sʋ bʋmɛtalí wíé ba mʋ wá. 20 Ahá ámʋtɔ
ɔkʋ lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, “Fʋ́ yín mʋa fʋ́ apíó bʋlɪí
kpankpá, bʋdekléá bówun fʋ.”
21 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí yín mʋa mí apíó gyí
ahá ání bʋtonʋ́ Bulu asʋ́n ámʋ, gyi mʋ́sʋ́.”

Atsufú Asɪbá
(Mateo 8:23-27; Marko 4:35-41)

22 Ɛ́kɛ ɔkʋ Yesu lébláa mʋ akasípʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪha afa
Galilea ɔpʋ yɔ mʋ́ ɔbɪn.” Mʋ́ sʋ bɔpʋ ɔkpa bɔyɔ́.
23 Bɛ́ɛá bɔyɔ́ á, Yesu lédɪdɪ. Ɪnʋ afú kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ
kʋ lówa tsʋ́ʋn bɪ. Ntsu ámʋ ɪdɛda wíé ɔklʋn amʋtɔ,
ideklé ɪmɛ. Ɪlɔtʋ amʋ́ ansí pɛpɛ. 24 Mʋ́ sʋ betsinkí
Yesu, bláa mʋ bɛɛ, “Anɪ Wíe! Anɪdɛ́ ntsu wie!”
Yesu lɔ́kʋsʋ́ lɛ́ ɔnɔ́ wa afú mʋ́a ntsu ámʋ, ɪnʋ fɛ́ɛ́
lɔlʋá. 25 Ɪnʋ ɔlɛfɪté amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪ hógyi mɛ?”
Ifú lɛkɪtá amʋ́, ɔnɔ́ lobwie amʋ́, bɛfɪté aba bɛɛ,
“Nyankpʋsa ɔmɔmʋ nɪ, alalɛ́ ɔnɔ́ wa afú mʋ́a ntsu
kóráá, banú mʋ ɔmɛ alɪ?”

Ɔŋɛ Laláhɛ Gyáa Lɛ Ogbedépʋ́tɔ́
(Mateo 8:28-34; Marko 5:1-20)

26 Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɛfa ɔpʋ tsʋ́ Galilea yówie
Gerasefɔ* ɔsʋlʋ́sʋ. 27 Bɛ́ɛá Yesu dédalɪ ɔklʋn amʋtɔ
á, oyin ɔkʋá otsʋ́ wʋ́lu amʋtɔ, ɔŋɛ laláhɛ bʋ mʋtɔ
lébefia mʋ. Oyin ánfɪ lékpa atɔ́, tʋ́ dálɪ wóyítɔ́, yɔ́
otsie afúli opulákpá ɪlawá ɔpá. 28 Bɛ́ɛá olowun Yesu
a, ɔlɔsʋrá okitikíti, dá akpawunu Yesu ayabitɔ, kplɔ́n
blí ɔbɛ́ɛ, “Ɔsʋ́sʋ́sʋ́ Bulu mʋ Bi Yesu, amansʋ igyí?
Kókoli, mápɪtí mí atɔ́.” 29 Alɪ bɛ́ɛ ámʋtɔ á, Yesu
lakplɔ́n wa ɔŋɛ laláhɛ amʋ ɔbɛ́ɛ, ɪdálɪ mʋtɔ dodo. Mʋ́
sʋ oyin ámʋ léblí alɪ ní. Ɔŋɛ́ laláhɛ amʋ ɪtowíé mʋtɔ
brégyíbré. Mʋ́ sʋ bʋtɔwá mʋ ɪbɪ pʋ́ mʋ ayabi ɪkan,
gyɔ mʋ ɪwɪ. Mʋ́ ʋ́ʋ́ á, otebíá ɪkan amʋ, ɔŋɛ laláhɛ
amʋ ɪtɛhá mʋ ɔtɛsrí wíé aputu.
30 Ɪnʋ Yesu lɛ́fɪté mʋ ɔbɛ́ɛ, “Nkálɪ bʋtɛtí fʋ́?”
Oyin ámʋ lélɛ́ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí dá gyí ‘Ɔdɔm.’ ”
Tsúfɛ́ ɔŋɛ laláhɛ tsɔtsɔɔtsɔ bʋ mʋtɔ. 31 Ɔŋɛ laláhɛ
amʋ bokokóli Yesu ɔbɛ́ɛ, ɔmágya amʋ́ yɔ́wa ɪlán
klúklúúklúá ɪma ɔkatɔ.†
32 Mprákuo tsɔtsɔɔtsɔ akʋ bʋdegyí okúku kʋsʋ ɪnʋ
fʋ́n. Mʋ́ sʋ ɔŋɛ laláhɛ amʋ bokokóli Yesu bɛɛ, ɔhá
abʋyowie mprákuo ámʋtɔ. Ɔlɛha amʋ́ ɔkpa ɔbɛ́ɛ
bʋyɔ́. 33 Ɪnʋnʋ bɛdalɪ oyin ámʋtɔ yówie mprákuo
ámʋtɔ, amʋ́ fɛ́ɛ́ bɛsrí kpákplí okúku amʋ wíé ɔpʋtɔ,
wúwu.
34 Bɛ́ɛá mprákuo akpapʋ́ ámʋ bowun tɔá ɪlaba a,
bɛsrí yéblí asʋ́n ánfɪ wʋ́lutɔ pʋ́ ɔmá ámʋtɔ. 35 Ɪnʋ
ahá bɛba bɛkɪ tɔá ɪlaba. Bowun ání oyin ámʋ́ʋ́ tɛkɪ
ɔŋɛ laláhɛ bʋbʋ mʋtɔ ámʋ ansítɔ́ ladí, alawá atadɪɛ
otsie Yesu wá. Ɪlɔwa amʋ́ ifú. 36 Ahá ámʋ́ʋ́ bowun
ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ ɪlɛba amʋ bɛbláa amʋ́ alɪá oyín ámʋ́ʋ́ ɔŋɛ
laláhɛ bʋbʋ mʋtɔ ámʋ lénya mʋ ɪlɔtsá. 37 Ɔmá ámʋtɔ
ahá fɛ́ɛ́ bokokóli Yesu bɛɛ, ɔdálɪ amʋ́ ɔmátɔ́, tsúfɛ́ ifú
lɛhɪɛ kítá amʋ́. Mʋ́ sʋ Yesu lówie ɔklʋn amʋtɔ ɔbɛ́ɛ
amʋnatɪ. 38 Oyin ámʋ́ʋ́ tɛkɪ ɔŋɛ laláhɛ tsie mʋtɔ ámʋ
lókokóli mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ha mí ambuo fʋ yɔ.” Támɛ Yesu
méha mʋ ɔkpa.
39 Mboún ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Yinki yɔ wóyí,
afʋyɛbláa mlɪ pɪ toyiléá Bulu labwɛ́ há fʋ́.”
Mʋ́ sʋ oyin ámʋ léki wʋ́lu amʋ fɛ́ɛ́ fíá, ɔdɛ toyilé
ámʋ́ʋ́ Yesu labwɛ́ há mʋ amʋ blí wʋ́lu amʋtɔ fɛ́ɛ́.

Ɔhandɛ Ɔkʋ Mʋ Bi Mʋa Ɔtsɪ Ɔkʋ Ɪlɔ Tsa
(Mateo 9:18-26; Marko 5:21-43)

40 Bɛ́ɛá Yesu léyinkí yówie ɔpʋ amʋ ɔbɪn a, ɔdɔm
bɔhɔ mʋ atʋ́ʋ, tsúfɛ́ bʋdɛ mʋ ɔkpa kíɪ. 41 Ɪnʋ oyin
ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Yairo, ogyi Yudafɔ ofíakpa ɔhandɛ
léba bɛda akpawunu mʋ ayabitɔ, kókóli mʋ ɔbɛ́ɛ, ɔbá
abʋyɔ mʋ wóyítɔ́. 42 Mʋ bi tsíhɛ́ ɔkʋlɛ pɛ́á ɔbʋ, alahɔ
nfí dúanyɔ da odewu.
Bɛ́ɛá Yesu lɔ́pʋ ɔyɔ́ ɪnʋ á, ɔdɔm amʋ́ʋ́ bʋbʋo mʋ
amʋ bɛkpa buo mʋ yɛɛ. 43 Ɔtsɪ ɔkʋá obugya dɛ mʋ
wʋlí nfí dúanyɔ ní, ɔhaa mɔ́kʋ́tálí tsá mʋ, alayíntá
mʋ́ ɪwɪsʋ atɔ́ fɛ́ɛ́ ɪlɔ atsapʋ́ ɪbɪtɔ bʋ ahá ámʋtɔ. 44 Ɔtsɪ
ánfɪ lɔ́tsʋn yɔ Yesu ɔma, pʋ́ ɪbɪ da mʋ tati osiebí.
Ɪnʋnʋ obugya amʋ lɛka itin. 45 Mʋ́ʋ́ Yesu lɛ́fɪté ɔbɛ́ɛ
“Ma lápʋ́ ɪbɪ da mɪ?”
Bɛ́ɛá ahá ámʋ fɛ́ɛ́ bɛɛ bʋmɔkʋ́pʋ́ ɪbɪ da mʋ a, Petro
lɛ́fɪté Yesu ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, ɔdɔm anfí bʋpʋ fʋ́ ánfɪ á,
mʋ́ fʋ́dɛ asʋ́n ánfɪ fɪté?”
46 Támɛ Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, “Ɔkʋ lapʋ́ ɪbɪ da mɪ. Nawun
ání ɔŋɛ́ kʋ ladálɪ mɪtɔ.” 47 Bɛ́ɛá ɔtsɪ ámʋ lówun
ání ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ mabwɛ́ ámʋ lalɪn ɔwan á, ɔlɛdalɪ ba.
Ɔdɛkpɪnkí kpakpakpakpa, ɔlɛyɛ́da akpawunu Yesu
ayabitɔ, bláa mʋ ahá ámʋ fɛ́ɛ́ ansítɔ́ tɔá sʋá mɔpʋ ɪbɪ
da mʋ, pʋ́ alɪá manyá ɪlɔtsá. 48 Ɪnʋ Yesu lébláa mʋ
ɔbɛ́ɛ, “Mí bí, fʋ́ hógyi latsá fʋ́ ɪlɔ. Natɪ iwilwiitɔ.”
49 Bɛ́ɛá Yesu bʋ mʋ tʋ́ɪ anfɪsʋ á, ɔkʋ lésrí tsʋ́ Yairo
wóyítɔ́ ba bɛbláa Yairo ɔbɛ́ɛ, “Fʋ́ bí ámʋ ɔdɪkpa
mɔwa alɛ́. Mátepí trá wa osunápʋ́ tʋ́ɪ.”
50 Bɛ́ɛá Yesu lónu asʋ́n ánfɪ á, ɔlɛbláa Yairo ɔbɛ́ɛ,
“Mánya ifú. Fʋ́ mʋ́ hogyi wʋlɛ, obénya nkpa.”
51 Bɛ́ɛá Yesu lówie wóyítɔ́ ɪnʋ á, ɔmɛha ɔhaa obuo
mʋ yɔ obuá kebi ámʋ da mʋ́tɔ́, dʋn Petro, Yohane,
Yakobo pʋ́ kebi ámʋ akwʋ́pʋ́. 52 Alɪ bɛ́ɛ ámʋtɔ á, ahá
ámʋ fɛ́ɛ́ bʋdesʋ́, bʋdɛ okitikíti. Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Mlɪsi okitikíti sʋrá. Ɔmɔkʋ́wʋ́, dɪdí ɔdɛ.”
53 Ahá ámʋ fɛ́ɛ́ bʋyin ání otsibi amʋ lawʋ́. Mʋ́ sʋ
bɔmɔsí Yesu. 54 Ɪnʋ Yesu lɛ́kɪtá otsibi amʋ ɪbɪ, kpɔ́lí
mʋ ɔbɛ́ɛ, “Obí, kʋsʋ!” 55 Ɔŋɛ́ lɛlawíé mʋ, ɔlɔkʋsʋ́ lɪí
ɔtsáwʋlɛ pɛ́. Mʋ́ʋ́ Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪdunka
tɔkʋ ha mʋ ogyi.” 56 Ɔnɔ́ lobwie otsibi amʋ akwʋ́pʋ́,
támɛ Yesu léda amʋ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ, “Mlɪmábláa ɔhaa asʋ́n
ánfɪ.”

9

Akasípʋ́ Dúanyɔ Ámʋ Sumbíwa
(Mateo 10:5-15; Marko 6:7-13)

1 Yesu létɪ akasípʋ́ dúanyɔ ámʋ fia, ɔlɛha amʋ́
túmi, há amʋ́ ɔkpa ɔbɛ́ɛ, bʋgyáa ɔŋɛ laláhɛ fɛ́ɛ́,
abʋtsa ɪlɔ. 2 Ɔlɔwa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, bʋyɛ́da Bulu iwíe-
gyí ámʋ ɔkan, abʋtsa alɔpʋ. 3 Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Ní mlɔyɔ́ á, mlɪmátsu tɔtɔ.” Mlɪmátsu oyi yi-
áhɛ́, akpankogyo, atogyihɛ, kɔ́ba ntɛ́ɛ atadɪɛ nyɔɔsɪ.

* 8:26 Gadarafɔ bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ. † 8:31 Ɪlán klúklúúklúá ɪma ɔka gyí ɔŋɛ́ laláhɛ ɪsʋ ɔbɪtíkpá.

4 Wóyígyíwóyítɔ́á bɔ́hɔ mlı á, mlıtsia ınv yɔ́fvn ɛkɛá
mlɛ́dalı wúlu amvtɔ. 5 Ní bvmɔhɔ mlı wúlu kvsv,
mlıdɛ́dalı mlɔyɔ́ á, mlıkpakpa mlı ayabitɔ-ısı wvlı
wúlu amvtɔ, isuna ání bvmɛbı bwɛ́.”
6 Bɛnatí kí nsınɛ́ ınv awúlu fɛ́ɛ́sʊ́, bvdɛ asvn wan-
kláán ámv ɔkan da, tsá ılɔ.

Herode Légyigyáa
(Mateo 14:1-12; Marko 6:14-29)

7 Brɛ́á Galilea ɔmásʊ́ ogyípʊ́ Herode lónu tɔ́á ıdɛ
mʊ́sʊ́ yɔ á, olegyigyáa. Tsúfɛ́ akv bvdɛblí bɛɛ, “Asʊ́
Ɔbɔpʊ́ Yohane lakʊ́sʊ́ tsʊ́ afúlitɔ.” 8 Akv ɛ́ bɛɛ,
“Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ dada Elia lálɛ́ ıwı ɔwan.” Akv ɛ́
bɛɛ, “Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ dada amvtɔ ɔkv lákʊ́sʊ́ tsʊ́
afúlitɔ.” 9 Herode léblí ɔbɛ́ɛ, “Nahá batın Yohane.
Ngya oyin ɔmɔmv ıwı asʊ́n ntráa ndenu alı?” Mʊ́
sv ɔlɔbɔ mbɔ́dí ání mʊ́wun Yesu.

Ahá Mpím-nu Atogyihɛ Ha
(Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Yohane 6:1-14)

10 Yesu sumbí ayɔpʊ́ amv beyinkí bá bɛbláa mv
tɔ́á bayɔ́bwɛ. Ɔlɛkpa amʊ́ buo ıwı, amʊ́ nkvlɛ bɔyɔ
Betsaida wúlutɔ. 11 Brɛ́á ɔdɔm amv bɛbı ání ɔbv ınv
á, begya mv ɔkpa yɔ́ ınv. Yesu lɔ́hɔ amʊ́ atʊ́u, ɔlɛbláa
amʊ́ Bulu iwíegyí amv ıwı asʊ́n, ɔlɛtsa amʊ́á bvdɛlɔ.
12 Brɛ́á owí dɛpɔ́ɔn a, sumbí ayɔpʊ́ dúanyɔ ámv
bɛba bɛbláa Yesu bɛɛ, “Ha amʊ́ abvnatı, mɛ́nı bɛ́talí
yɔ́ awúlu ání ıbv mantáa nfısv yʊ́dunká atogyihɛ
mʊ́a ɔdıkpa, tsúfɛ́ anıméenya tɔtɔ há amʊ́ dimbí
ánfıtɔ.”
13 Támɛ Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlıdunka atʊ́ ha
amʊ́ abvgyi.”
Akasípʊ́ amv bɛbláa mv bɛɛ, “Tɔ́á anıbv fɛ́ɛ gyí
bodobodo apin anu pʊ́ ntsutso iye bwáhɛ́ anyɔ.
Nkɛ́tı anılayɔ́hɔ atogyihɛ ba ahá ánfı fɛ́ɛ.” 14 (Ayin
ání bvbv ınv bɔ́bwɛ fɛ́ mpím-nu (5,000).)
Yesu léblάa akasípʊ́ amv ɔbɛ́ɛ, “Mlıha amʊ́ abvtsia
ɔkʊ́tʊ́. Iku kvlɛ ıbwɛ́ɛ fɛ́ ahá aduenu (50).”
15 Akasípʊ́ amv bɔbwɛ dínká mʊ́sʊ́, ɔhagyíɔha lɛ́t-
siá ası. 16 Inv olotsu bodobodo anu pʊ́ ntsutso iye
bwáhɛ́ anyɔ ámv. Inv olotsu ansí fʊ́á kíı ɔsʊ́sʊ́, ɔlɛda
Bulu ıpán. Mʊ́ʊ́ olebiabía mʊ́tɔ́ pʊ́há akasípʊ́ amv
ɔbɛ́ɛ, bvyée mʊ́ ha ahá ámv fɛ́ɛ abvgyi. 17 Amv fɛ́ɛ
begyi mwɛ sian. Brɛ́á akasípʊ́ amv bɔtɔsí isíanhɛ
amv a, ılɔbvlá alakpá dúanyɔ.

Ɔhá Ání Yesu Gyí
(Mateo 16:13-19; Marko 8:27-29)

18 Ɛkɛ ɔkv Yesu nkvlɛ dɛ́ mpáı bɔ, mv akasípʊ́ amv
bvbv ınv. Mʊ́ʊ́ ɔlɛfıtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ma ahá bɛɛ ngyi?”
19 Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Akv bɛɛ, fʊ́gyí Asʊ́ Ɔbɔpʊ́
Yohane. Akv bɛɛ, Bulu Ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Elia. Akv ɛ́ bɛɛ,
Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ dada ɔkv lákʊ́sʊ́ tsʊ́ afúlitɔ.”
20 Mʊ́ʊ́ ɔlɛfıtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlı ɛ́ mɛ́? Mlıa mígyí
ma?” Petro lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Fʊ́gyí Kristo, (ɔhá
ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mv ofúli amv) nı.”

Yesu lwıɔsın Pʊ́ Mv Lowu lwı Asʊ́n Blí
(Mateo 16:20-28; Marko 8:30–9:1)

21 Inv Yesu léda amʊ́ ɔlá kpákpáákpá ɔbɛ́ɛ,
bvmábláa ɔhaa mv ıwı asʊ́n ánfı. 22 Ɔlɛtrá bláa amʊ́
ɔbɛ́ɛ, “Ilehián ání mí, Nyankpvsa-Mv-Bi ánfı néhıɛ
wun ıwıɔsın tsɔtsɔɔtsɔ Yudafɔ ahandɛ, Bulu igyí
ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Mose mbla asunápʊ́ ıbıtɔ; amʊ́ fɛ́ɛ
bɛ́kiná mí, há bɔ́mɔ mí, támɛ Bulu ɔbɛ́lakʊ́sʊ́a mı tsʊ́
afúlitɔ ɛkɛ sáásí.”

23 Inv ɔlɛbláa ahá ámv ɔbɛ́ɛ, “Ní ɔkv dɛ́kléá obɔ́buo
mı á, osíi tɔ́á otekle bwɛ, otsu mv oyikpalíhɛ ekek-
egyíɛkɛ bobuo mı. 24 Tsúfɛ́ ní ɔkv lɛ́prı mv nkpa á,
ɔbɔ́hvlíı mʊ́. Ní ɔkv ɛ́ lési mv nkpa há mí sv ɛ́ á, Bulu
ɔbɔ́hɔ mv nkpa. 25 Ní ɔkv onyá ɔyítɔ́ atɔ́ fɛ́ɛ, támɛ
ɔhʊ́lı mv ɔkláa a, labi mɔmv ılɔwa há mv? 26 Ní ɔkv
onyá mía mí atosunáhé pɛ́lı a, mí, Nyankpvsa-Mv-
Bi ánfı ɛ́ nénya mv pɛ́lı brɛ́á nna mía mí Sí pʊ́ mv
abɔpv wánkíhɛ́ numnyamtɔ nɛbá. 27 Ɔnɔkwalı ndɛ
mlı bláa. Akv bvbv mlıtɔ nfı bvmóowu asa bʊ́wun
Bulu iwíegyí amv.”

Yesu lwıtsɛ́ɛ
(Mateo 17:1-8; Marko 9:2-8)

28 Yesu léblí asʊ́n ánfı ndawʊ́tswí ɔma a, ɔlɛkpa
Petro mva Yohane pʊ́ Yakobo buo ıwı, bɔdv yʊ́ mpáı
ɔbɔkpá ıbv kvsv. 29 Brɛ́á ɔdɛ mpáı ámv bɔ á, mv
ansítʊ́ lɛtsɛ. Mv atadıɛ lofulí hónánáná, ıdɛ ogyá
kpa. 30-31 Inv á, ahá abanyɔ́ ání batsíá kı, bvgyi Mose
mva Elia bɛlɛ ıwı ɔwan ɔsʊ́sʊ́ numnyamtɔ. Amʊ́a
Yesu bɔtɔí tsʊ́ mv lowuá Bulu léhıɛ tswı mv ání
ımɔ́ɔwa ɔpá obʊ́wu Yerusalem ıwı. 32 Petro mva mv
aba ámv bɛdıdı. Brɛ́á bɔwan tsinkí á, bʊ́wun Yesu
numnyam, ahá abanyɔ́ ámv ɛ́ bvlıí mv wá. 33 Brɛ́á ahá
abanyɔ́ ámv bvdɛnatí á, Petro léblάa Yesu ɔbɛ́ɛ, “Mí
Wíé, ıbv aléá abɛ́tsiá nfı. Ha ada abʊ́ asa. Fʊ́ klɛ́ kvlɛ,
Mose klɛ́ kvlɛ, Elia ɛ́ klɛ́ kvlɛ.” (Ɔmɛbı tɔ́á ɔdɛblí).
34 Brɛ́á ɔdɛ asʊ́n ánfı blí á, agyinde kv lobobun amʊ́
fɛ́ɛ́sʊ́. Inv ifu lɛkıtá amʊ́ abasá ámv. 35 Inv á, ɔmɛ kv
lɛdalı tsu agyinde amvtɔ ɔbɛ́ɛ, “Ɔ́nı gyí mí Bíá nalɛ́
ní. Mlıyaa asv amlınu mv ɔmɛ.”
36 Ɔmɛ amv lɔ́tsutsʊ́a ıbɛka tin á, ılasí Yesu nkvlɛ
ınv. Akasípʊ́ amv bɛkpa ɔnɔ́ bun asʊ́n ánfısv nkɛ
ámvtɔ. Bvmɛbláa ɔhaa ıtɔ́á bayɔ́wun.

Ilɔ Dídahɛ Ɔlɔpʊ́ Tsa
(Mateo 17:14-18; Marko 9:14-27)

37 Mʊ́ ɔyı kɛhɛ a, Yesu mva akasípʊ́ abasá ámv
bɛkplí tsʊ́ ıbv ámvsv, ɔdɔm amv befia mv. 38 Inv
amʊ́tʊ́ ɔkv lɔ́kplvn ɔbɛ́ɛ, “Osunápʊ́, kʊ́koli, damli kı
mí bí ha mı. Obi yinhɛ́ ɔkvlɛ pɛ́ ogyi mí. 39 Ɔŋɛ
laláhɛ kv towíé mvtɔ, ɔtɔkplʊ́n. Ɔtɛdıda gbla, ɔdɛkɔ
tsikitsiki, mv ɔnɔ́ tɔbwɛ́ afu. Ipiantɔ asa itesí mv, ıdɛ
mv yintá. 40 Nobobwií ıpa há fʊ́ akasípʊ́ amv mbɛ́ɛ,
bvgyáa mʊ́ lɛ mvtɔ, támɛ bvmɛtalí.”
41 Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ndɛmba-abíá mlımá
hógyi, mlı tsiátʊ́ ma alɛ. Alí nétsiá mlı wá, nyá klvn
há mlı ekekegyíɛkɛ ní?”
Inv ɔlɛbláa oyin ámv ɔbɛ́ɛ, “Kpa fʊ́ bí ámv ba mı.”
42 Brɛ́á ɔlɛkpa kebi ámv ɔbá á, ɔŋɛ laláhɛ amv léfın
mv dá, ɔdɛkɔ tsikitsiki. Támɛ Yesu lɔ́kplvn wa ɔŋɛ
laláhɛ amv, tsá kebi ámv. Inv oleyinkía mv há mv
sı. 43 Bulu túmi kpɔnkpɔntı ámv lɛha ɔnɔ́ lobwie ahá
ámv fɛ́ɛ.

Yesu Lowu lwı Asʊ́n Blí Otse Nyɔɔsı
(Mateo 17:22-23; Marko 9:30-32)

Brɛ́á mv bwɛhɛ́ ıdɛ ɔhagyíɔha wánwan wa á, Yesu
léblάa mv akasípʊ́ ɔbɛ́ɛ, 44 “Mlıhıɛ yaa asv amlınu.
Bɛ́lɛ mí, Nyankpvsa-Mv-Bi ánfı há adʊ́n bɔ́mɔ mí.”
45 Támɛ akasípʊ́ amv bomonu mʊ́ ası. Bulu lɔ́pv mʊ́
asınu ŋáín amʊ́. Mʊ́ sv ımɔwankí amʊ́ asʊ́n ání
ɔdɛblí. Ifú ɛ́ dɛ amʊ́ ání bɛ́fıtɛ́ mv.

Ma Ɔbɔ́bwɛ Ɔhandɛ?
(Mateo 18:1-5; Marko 9:33-37)

46 Nwɛ́ɛn kʋ léba akasípʋ amʋ nsɪnɛ́, tsú amʋ́tɔ́ ɔhá
ání ɔbɔ́bwɛ ɔhandɛ ɪwɪ. 47 Yesu lébɪ amʋ́ agywɪn. Mʋ́
sʋ ɔlɛkpa kebi ɔkʋ bɛlí mʋ ɪwɪ wá. 48 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ kebi ánfɪ mí dátɔ́ lahɔ mɪ.
Ɔhagyíɔha ání ɔhɔ mɪ ɛ́ lahɔ ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí ámʋ.
Tsúfɛ́ ɔhá ání ogyi ɔtráhɛ mlɪtɔ fɛ́ɛ́ gyí ɔdɛ́hɛn.”

Anɪ Obʋ́opʋ
(Marko 9:38-40)

49 Yohane lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, anɪlɔ́wun
oyin ɔkʋ dépʋ fʋ́ dá gya ɔŋɛ lalɔ́hɛ, anɪléka mʋ tin,
tsúfɛ́ ɔma anɪtɔ.”
50 Táme Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪmáka mʋ tin!
Tsúfɛ́ ɔhá ání ɔmɔkʋsʋ́ líí mlɪsʋ buo mlɪ.”

Samariafɔ Bʋmɔhɔ Yesu

51 Brɛ́á nkɛá Bulu obótsu Yesu ya ɔsʋ́sʋ́ dɛkpʋkpɛ́
ba a, ɔlɔbwɛ agywɪn ání ɔbɔ́yɔ Yerusalem kokooko.
52 Ɔlɔwa abí gyankpá yʋ́ Samaria wʋ́lu kʋsʋ ɔbɛ́ɛ,
bʋyɛ́la ɪnʋ yaɪ ha mʋ. 53 Táme bʋmɔhɔ mʋ wʋ́lu
amʋtɔ, tsúfɛ́ Yerusalem ɔyɔ́. 54 Brɛ́á mʋ akasípʋ́
Yakobo mʋa Yohane bowun alɪ á, bɛfɪté mʋ bɛɛ, “Anɪ
Wíé, fʋdeklé fɛɛ ahá ogyá itsu ɔsʋ́sʋ́ bɔhɔ amʋ́ mɔ́?”
55 Táme Yesu lédamlí, wá ɪyɪn wá amʋ́.* 56 Mʋ́ʋ́
bɔpʋ ɔkpa yʋ́ wʋ́lu bámbásʋ́ a.

Ahá Áni Bɛɛ Bɔ́bwɛ Yesu Abʋ́opʋ
(Mateo 8:18-22)

57 Brɛ́á bʋna ɔkpatɔ bɔyɔ́ á, oyin ɔkʋ lébláa Yesu
ɔbɛ́ɛ, “Nɔ́buo fʋ yʋ́ ɔtínɛgyíɔtínɛ́á fɔyɔ́.”
58 Yesu lébláa oyin ámʋ ɔbɛ́ɛ, “Awɪá bʋbʋ mbɔ́,
mbubwi ɛ́ bʋbʋ asia, táme mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ
mʋ́ á, mma ɔtínɛ́á nɔ́pʋ mí nwun tswɪ.”
59 Yesu lébláa ɔha bambá ɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Bobuo mɪ.”
Táme oyin ámʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ “Owíé, ha mí
anyopulá mí sí asa ambobuo fʋ.”
60 Mʋ́ʋ́ Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Si awupʋ́† abʋpula
amʋ́ afúli. Táme fʋ́ mʋ́ yʋ afʋyɛda Bulu iwíegyí ámʋ
ɔkan.”
61 Ɔkʋ ɛ́ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, nɔ́buo fʋ, táme
ha mí anyinki yɛklá mí wóyítɔ́ ahá asa.”
62 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔhá ání ɔtɛsrí dámlí kɪ ɔma
mɔ́fʋn ha Bulu iwíegyí ámʋtɔ agyʋ́má yɔ.”

10

Akasípʋ́ Aduesienɔ́-nyɔ Sumbí Wa
(Mateo 10:7-16)

1 Ínɪ ɔma a, Yesu lélɛ mʋ akasípʋ́ aduesienɔ́-
nyɔ (72)* akʋ ɛ́, ɔlɔwa amʋ́ abanyɔ́-abanyɔ́ ɔbɛ́ɛ
bʋgyánkpa yʋ́ wʋ́lugyíwʋ́luá mʋ onutɔ́ mɔ́yɔ mʋ́sʋ́.
2 Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Atɔ kpɔtíhɛ́ amʋ ɪtsɔ, táme mʋ́
akpɔtípʋ́ bʋmɔtsʋ́. Mʋ́ sʋ mlɪkokoli ndɔ mʋ wie, ɔwa
akpɔtípʋ́ tsɔtsɔ abʋba bɔkpɔtí mʋ atɔ́ ámʋ. 3 Mlɪnatɪ,
mlɪbɪ ání ndɛ mlɪ wa fɛ́ akʋ́fabi ɔyɔ́ adʋ́ndutɔ.
4 Mlɪmátsu sika kɛntɛ, akpankogyo ntɛ́ɛ ntʋkʋta kítá.
Ní mlɪná ɔkpatɔ á, mlɪmálíí tʋ́ntʋn ahá. 5 Ní mlowíé
wóyígyíwóyítɔ́á a, mlɪgyankpa bla amʋ́ mlɪaa, ‘Bulu
ɔhá mlɪ iwilwii.’ 6 Ní wóyí mʋ wie amʋ tekle iwilwii
a, mlɪ iwilwii bésin wóyí ámʋsʋ. Táme ní ɔtamakle
iwilwii a, ɪbɛ́sankí bá mlɪ wá. 7 Mlɪtsia wóyí ámʋ́ʋ́
bɔhɔ mlɪ mʋ́tɔ́ ámʋtɔ. Mlɪgyi atɔ́, amlɪnu tógyítɔá
bɛ́ha mlɪ, tsúfɛ́ agyʋ́má ɔyɔpʋ́ bʋtɛká ɪkɔ. Mlɪmátu
láyétsiá wóyí bámbátɔ́. 8 Ní mlowíe wʋ́lu kʋsʋ, bɔhɔ
mlɪ á, mlɪgyi tɔá béha mlɪ. 9 Mlɪtsa alɔpʋ ání bʋbʋ
wʋ́lu amʋtɔ, amlɪbla wʋ́lu amʋtɔ ahá mlɪaa, ‘Bulu
iwíegyí lawíé wóyí tá.’ 10 Táme ní mlowíé wʋ́lu
kʋsʋ, bʋmɔhɔ mlɪ á, mlɪdalɪ yɛlí brɔnʋsʋ, amlɪblɪ
mlɪaa, 11 ‘Anɪdɛ́ mlɪ wʋ́lutɔ otʋ́tʋʋ amʋ́ʋ́ ɪlawʋ́lí anɪ
ayabiasɪ amʋ kʋ́ráá kpakpáa wʋlí. Táme mlɪbɪ ání
Bulu iwíegyí ámʋ lawíé wóyí tá.’ 12 Ndɛ mlɪ bláa
mbɛ́ɛ, Bulu ɔbɛ́bɪtí wʋ́lu amʋtɔ ahá ɪsʋ dʋn Sodomfɔ
mʋ asʋ́n ogyíkɛ́ amʋ.

Ahá Áni Bʋmɛdamlí Klʋntɔ Asʋ́ngyí
(Mateo 11:20-24)

13 “Korasinfɔ, mlɪgyɔwɪ. Betsaidafɔ, mlɪgyɔwɪ
ní. Ní Tiro pʋ́ Sidon awʋ́lu lalɔ́hɛ amʋtɔ nɔbwɛ
ofʋ́la akpɔnkpɔntɪ ánfɪ nɔbwɛ mlɪtɔ ánfɪ á, tɛkɪ
bʋda akpekpetɔ, bakpá nsʋ́ʋ́ wá nwuntɔ pʋ́sʋ́ná ání
badámlí klʋntɔ. 14 Táme mlɪbɪ ání Bulu ɔbɛ́bɪtí mlɪ
ɪsʋ mʋ asʋ́n ogyíkɛ́ dʋn Tiro mʋ́a Sidonfɔ. 15 Mlɪ
Kapernaumfɔ, mlɪdéklé mlɪaa mlʋ́tsu ɪwɪ fʋ́á alɪ
yʋ́wɔ ɔsʋ́sʋ́? Ɛkɛkɛɛkɛ! Bulu ɔbɛ́ba mlɪ asɪ yʋ́wie
afʋ́lɪtɔ.”
16 Yesu lébláa mʋ akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔhá ání ɔhɔ
mlɪ asʋ́n lahɔ mɪ. Ɔhá ání olekiná mlɪ asʋ́n hɔ lakíná
mí asʋ́n hɔ. Ɔhá ání olekiná mí asʋ́n hɔ ɛ́ lakíná mí
Sí ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí ámʋ asʋ́n hɔ.”

Akasípʋ́ Aduesienɔ́-nyɔ Ámʋ Yinkí Ba

17 Akasípʋ́ aduesienɔ́-nyɔ ámʋ beyinkí ba ansigy-
ísʋ́. Bɛbláa Yesu bɛɛ, “Anɪ Wíé, ní akplʋ́n wa ɔŋɛ
lalɔ́hɛ kʋ́ráá fʋ́ dátɔ a, bʋtobʋ́ anɪ.”
18 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Nowun ání Satan lékpa
tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ fɛ́ alɪá nsaɪntɔ tɔfwí ɪbɪ bɛda ɔsʋlʋ́tɔ pɔ.
19 Mlɪnu! Nahá mlɪ túmi ání mlɪtsatsa awɔ pʋ́
nyankpʋkpíesʋ tsʋn, amlɪgyi Ɔbʋnsám túmi fɛ́ɛ́sʋ́.
Tɔtɔɔtɔ mɔ́ɔbwɛ mlɪ. 20 Táme ansí mágyi mlɪ ání
ɔŋɛ lalɔ́hɛ labʋ́ mlɪ. Mboún ansí igyi mlɪ ání Bulu
lawánlín mlɪ adá tswɪ ɔsʋ́sʋ́.”

Ansí Legyi Yesu
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

21 Alɪ brɛ́ ámʋtɔ á, Ɔŋɛ Wankíhɛ́ léha ansí lɛhɪɛ gyi
Yesu. Mʋ́ʋ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Mí Sí, ɔsʋ́ mʋa asɪ Owíé!
Nɛdá fʋ́ ɪpán ání falé tɔá fɔpʋŋáín anyansapʋ pʋ́ asʋ́n
abɪpʋ́ ɔwan súná ahá ání bʋmeyín ɔlala, bʋgyi fɛ́
nyebí. Ee, Mí Sí! Alí fʋdeklé fɛɛ ɪbá mʋ́tɔ́ ní.”
22 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa mʋ akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí Sí lapʋ́
tógyítɔ́ wá mí ɪbɪtɔ. Ɔhaa méyín ɔhá ání Obí ámʋ gyí,
nkétɪ Ɔsí ámʋ nkʋlɛ. Ɔhaa méyín Ɔsí ámʋ ɛ́, nkétɪ Obí
ámʋ, pʋ́ ɔhá ání Obí ámʋ latsʋ́lá ání ɔbɛ́lɛ mʋ súná
mʋ.”
23 Brɛ́á ɔhaa má amʋ́ wá á, ɔlɛdamlí kɪ amʋ́, bláa
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪ mʋ́ á, Bulu layʋ́lá mlɪ, mlɪdɛ́ atɔ́ ánfɪ
wʋ́un. 24 Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ pʋ́
awíe tsɔtsɔɔtsɔ bekle ání bʋ́wun atɔ́ ánfɪ, abʋnu asʋ́n
ánfɪ mlɪdénu, táme bʋmenya mʋ́ alɪ.”

Samariayin Awɪtɔlɛpʋ Ɔkʋ

25 Mose mbla osunápʋ́ ɔkʋ lɔ́kʋsʋ́ líí fítɛ́ Yesu asʋ́n
ánfɪ pʋ́sɔ mʋ kɪ. Ɔlɛfɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Osunápʋ́, ntɔ
mbwɛ́ɛ asa anya nkpa ání ɪtamatá?”

* 9:55 ínɪ bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Ɔbɛ́ɛ, “Mlɪméyín ɔŋɛ́ oduá ɪdɛ mlɪ kpa. Tsúfɛ́ Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ámʋ
mɛ́ba ahá ɔmɔkpá, nkpa ɔhɔ́kpa ɔlɛba.” † 9:60 Awupʋ́ gyí ahá ání bawú ɔŋɛ́tɔ́. * 10:1 Aduesienɔ́-nyɔ (72):
Aduesienɔ́ (70) bʋ nwʋlʋ́ ámʋ akʋtɔ.

26 Yesu lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Nkálı Mose Mbla léblí?
Nkálı fonu mʋ́ ası?”
27 Oyin ámʋ lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Pʋ fʋ́ klʋn, fʋ́ ɔkláa, fʋ́
ɔwʋnlín pʋ́ fʋ́ agywʋn fɛ́ɛ́ dwɛ fʋ́ Wíe Bulu, afʋdwɛ
fʋ́ bá fɛ́ fʋ́ ıwı.”
28 Yesu lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Mʋ́ fablí á. Bwɛ mʋ́, fénya
nkpa ání ıtamatá.”
29 Táme oyin ámʋ lékléá obósuná ání mʋ́ asʋn da
ɔkpa. Mʋ́ sʋ ɔlɛfıté Yesu ɔbɛɛ, “Ma gyí mí bá?”
30 Yesu lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Bré kʋsʋ oyin ɔkʋ lékplí
tsú Yerusalem ɔyɔ́ Yeriko. Bréá ɔna ɔkpatɔ á, oleyé-
fia ogyo atswapʋ́ akʋ. Ahá ánfı bɛkpa mʋ tati, swíí
mʋ atɔ́ fɛ́ɛ́, dá mʋ sian mʋ mɔ, nátí sí mʋ tswı. 31 Bulu
igyí ɔhapʋ́ ɔkʋ ná ɔkpa ámʋ kɛ́nsʋ́. Bréá olowun
mʋ sísí á, ɔlɛbaí tsʋn ıfʋ́ntɔ́ nátí sí mʋ. 32 Alı kɛ́n
Lewiyin ɔkʋ é lɔ́bɔtʋ mʋ, báí tsʋn ıfʋ́ntɔ́ nátí ní.
33 Táme Samariayin ɔkʋá ɔná ɔkpa ámʋsʋ mʋ́ léba
bowotií mʋsʋ. Bréá olowun oyin ámʋ a, ɔlɔwa mʋ
nwɛ. 34 Ɔlɛnatí yɔ́tʋ mʋ. Ɔlɛtsɛí nta kpekplé wʋ́lí
mʋ nlɔsʋ, yí ofobí wá mʋ́, klí mʋ́, tsú mʋ dínká mʋ
afrímúsʋ́, pʋ́ mʋ ya afɔ́ɔ́ ɔswʋ́kpá yɛ́kı mʋsʋ. 35 Mʋ́
ɔyı kɛhɛ a, Samariayin amʋ lélɛ sika futútú anyɔ́ há
afɔ́ɔ́ ɔswʋ́kpá ınʋsʋ ɔkípʋ ɔbɛɛ, ‘Kı mʋsʋ ha mı. Ní
feyintá tɔkʋ tsía a, neyínkí néka fʋ́.’ ”
36 Yesu lɔ́mɔ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛɛ, “Fʋ́ atɔ kıhɛtɔ á, ahá
abasá ánfıtɔ ɔmɔmʋ gyí oyin ámʋ́ʋ́ olefia ogyo
atswapʋ́ ámʋ mʋ ba?”
37 Mose mbla osunápʋ́ amʋ lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Oyin
ámʋ́ʋ́ olowun mʋ nwɛ ámʋ.” Yesu lébláa mʋ ɔbɛɛ,
“Mʋ́mʋ́ yɔ afʋyɔbwɛ mʋ́ odu.”

*Marta M*ʋa Maria Wá Yɔ

38 Bréá Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bʋna ɔkpatɔ bɔyɔ́
Yerusalem a, bowie wʋ́lu kʋsʋ. Ɔtsı ɔkʋá bʋtetí
mʋ Marta lɔ́hɔ mʋ ɔfɔ́ɔ́, ɔlɛkpa mʋ ya mʋ wóyítɔ́.
39 Mʋ pio tsıhé gyí Maria. Maria anfı lébetsiá Yesu
ayabiası, ɔdɛ mʋ atosunáhé nʋ. 40 Marta nkʋlɛ
dɛ́damlí tsʋn mʋ́tɔ́, aliá ıbɔ́bwɛ ɔbɔ́bwɛ amʋ́ afɔ́ɔ́tɔ.
Ilɔdʋn mʋ. Mʋ́ʋ́ ɔlɛnatí yɔ́ Yesu wá, yɛ́fıté mʋ ɔbɛɛ,
“Mí Wíé, fawun ání mí pío lasí agyʋ́má ámʋ fɛ́ɛ́ tswı
mı nkʋlɛsʋ? Bla mʋ ɔbɛtsa mí.”
41 Yesu lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Ɔ́o Marta, Marta! Fʋdɛ fʋ́
ıwı háan ntobí tsɔtsɔɔtsɔ ıwı. 42 Toku kʋlɛ pɛ́ déhián,
Maria lalé mʋ́á ıbʋ alé dʋn. Ɔhaa mɛ́ɛtalí swíí mʋ.”

11

*Mpá*ıbɔ lwı Atosunáhé
(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

1 Ɛkɛ ɔkʋ Yesu bʋ ɔtınɛkʋ ɔdɛ mpáı bɔ. Bréá ɔlɔbɔ
mpáı ámʋ tá á, mʋ akasípʋ́ amʋtɔ ɔkʋlɛ lébláa mʋ
ɔbɛɛ, “Mí Wíé, suna anı mpáı bɔ fɛ́ aliá Asú Ɔbɔpʋ́
Yohane lósuná mʋ akasípʋ́.”
2 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Ní mlɔ́bɔ mpáı á, mlıbɔ
mʋ́ alı.
‘Anı Sí,
ahá bʋbúu fʋ́ dá.
Ba begyi iwíe.
3 Ha anı atogyihɛá ıbɔ́fʋn anı ekekegyíɛkɛ.
4 Si anı lakpan kie anı,
fɛ́ aliá anıtesíkíé ahá ání bʋtɔpʋ́ ılá gyi anı.
Mákpa anı wá ısɔ́kıtɔ.’ ”
5 Inʋ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Ní mlıtɔ ɔkʋ bʋ onyawíe
a, ɔbɔ́kʋsʋ́ yɔ́ mʋ wá ɔyínsınɛ́ yɛ́bláa mʋ ɔbɛɛ, ‘Mí
nyáwíé, pan mı bodobodo apin asa. 6 Mí nyáwíe ɔkʋ
labɔswıí mí sɛ́ɛ́ɛ́sɛ́i. Mma tɔtɔá nɛ́ha mʋ obégyi.’
7 “Mʋ nyawie amʋ ɔbɛ́bláa mʋ sísí ɔbɛɛ, ‘Máwa mí
tɔ́ı. Mía mí abí anıladí. Nafin obu, mmɛ́ɛtalí kʋ́sʋ́
bɛha fʋ́ tɔtɔ.’ 8 Ndɛ mlı bláa mbɛɛ, fíalı onyawíe
ɔkpasʋ á, ɔmɔ́ɔkʋsʋ́ há mʋ. Táme aliá ɔdɛ mʋ kokóli
kótóó sʋ á, ɔbɔ́kʋsʋ́ há mʋ aliá odeklé.
9 “Mʋ́ sʋ ndɛ mlı bláa mbɛɛ, mlıkʋlı Bulu, ɔbɛ́ha
mlı. Mlıdunka, mlʋ́wun. Mlıda mʋ klʋnsʋ, obɛ́finkí
mʋ́ há mlı. 10 Tsúfɛ́ ɔhá ání ɔtɔkʋ́lí atɔ́ tenyá. Ɔhá ání
ɔtodúnká atɔ́ towun. Ɔhá ání ɔtɛdá klʋnsʋ bʋ́tefínkí
há. 11 Ɔsí ɔmɔmʋ bʋ ınʋ, mʋ bi ɔkʋ́lí mʋ iye a, ɔbɛ́kıtá
ıwɔ wá mʋ ıbıtɔ? 12 Ntɛ́ɛ ní ɔkʋ́lí mʋ bɔnɔ a, ɔbɛ́kıtá
nyankpʋkpíe wá mʋ ıbıtɔ? 13 Mlı lakpan abwɛpʋ́
kʋ́ráá mlıyin aliá bʋtɔpʋ́ atɔ wankláán há mlı abí.
Ntogyi sʋ́ mlı Sí ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ mʋ́ mɔ́ɔpʋ Ɔŋɛ
Wankíhé há ahá ání bʋdɛ mʋ kʋlí?”

*Yesu M*ʋa Beelsebul
(Mateo 12:22-30; Marko 3:20-27)

14 Yesu légya ɔŋɛ laláhɛ lɛ́ oyin ɔkʋá alatɔ́ omú-
mʋtɔ. Bréá ɔŋɛ laláhɛ amʋ lédalı a, oyin ámʋ lɔ́wa tɔí
bı. Mʋ́ sʋ ɔnɔ́ lobwie ɔdɔm amʋ. 15 Táme amʋ́tɔ́ akʋ
bɛblí bɛɛ, “Ɔŋɛ laláhɛ owíe Beelsebul túmi ɔdɛpʋgya
ɔŋɛ laláhɛ lɛ́ ahátɔ.”
16 Amʋ́tɔ́ akʋ é bekleá bʋ́sɔ Yesu kı. Mʋ́ sʋ bɛbláa
mʋ bɛɛ, ɔbwɛ́ɛ osúna pʋsuna ání lélé otsú Bulu
wá. 17 Táme Yesu lébı amʋ́ agywʋn. Mʋ́ sʋ ɔlɛbláa
amʋ́ ɔbɛɛ, “Iwíe ogyíkpá ání ılaye anyɔ, bʋdɛ aba
kɔ tɛdıda. Wóyí oduá mʋ́tɔ́ atsiápʋ́ bʋdɛ aba kɔ é
tobwíé. 18 Ní Satan iwíe ogyíkpá labʋ́í anyɔ, bʋdɛ
aba kɔ á, mʋ iwíegyí bɛ́dıda. Táme mlıdɛ́blí mlıaa,
Beelsebul dátɔ́ ndɛ ɔŋɛ laláhɛ gyáa lɛ ahátɔ. 19 Ní
Beelsebul túmi ndɛpʋgya ɔŋɛ laláhɛ lɛ́ ahátɔ á,
mʋ́mʋ́ ma túmi mlı abí é bʋdɛpʋgya ɔŋɛ laláhɛ lɛ́
ahátɔ? Mlı abí ámʋ onutó obégyi mlı asʋ́n. 20 Táme
ínıá Bulu túmi ndɛpʋgya ɔŋɛ laláhɛ sʋ á, mlıbı ání
Bulu iwíegyí ámʋ laba mlı wá dodo.
21 “Tsúfɛ́ ní ɔwʋnlínpʋ́ bʋ akɔtɔ́, ɔdɛ mʋ wóyí gyo
a, mʋ tɔtɔ tamafwí. 22 Táme ní ɔhá ání ɔbʋ ɔwʋnlín
dʋn mʋ ɔbá begyi mʋsʋ á, ɔtɔswíí mʋ mʋ akɔtɔ́ ámʋ́ʋ́
mʋ ansí dın mʋ́sʋ́ ámʋ, yée mʋ atɔ́á olenya ɛ́tɔ́.
23 “Ɔhá ání omobuo mı dɛ́ mí lu. Ɔhá ání ɔmɛdɛ́ mí
tsa akpa ahá ba Bulu é dɛ́ amʋ́ gyáa tɛía mı.

Ɔŋɛ Laláhɛ Yinkí Ba Ɔhatɔ
(Mateo 12:43-45)

24 “Ní ɔŋɛ laláhɛ ıdálı ɔhatɔ á, iteyéki dimbísʋ́
dúnká otsiákpá, táme ıtamanyá. Inʋ ıtɛblí ání
ibɛ́yinkí yɔ́ mʋ́ wóyí dadatɔ. 25 Ní ısánkí yɔ́ á, itowun
ání bafɛ́í mʋ́tɔ́, lá mʋ́tɔ́ wankláán. 26 Iteyínkí yɛ́kpa
mʋ́ aba asienɔ́ ání bʋtɔbwɛ́ lalahɛ dʋn mʋ, bʋtɛba
betsiá ınʋ. Inʋ ɔhá ámʋ tsiátɔ́ teyíntá dʋn aliá igyi
yáí.”

Oyúla Onutó

27 Bréá Yesu dɛ́ asʋ́n ánfı blí á, ɔtsı ɔkʋ bʋ ɔdɔm
amʋtɔ. Ɔtsı ámʋ lótsu ɔmɛ fʋ́á blí ɔbɛɛ, “Bulu layúlá
opʋ́ni amʋ́ʋ́ fɛdı mʋ́tɔ́ pʋ́ nyɔ́pʋ amʋ́ʋ́ fɔnyɔpʋ́ ámʋ.”
28 Táme Yesu lébláa mʋ ɔbɛɛ, “Ahá ání bʋtonú Bulu
asʋ́n, gyí mʋ́sʋ́ mboún Bulu layúlá!”

Bodunká Ofúla
(Mateo 12:38-42)

29 Bréá ɔdɔm amʋ bʋdemoní tsía a, Yesu léblí ɔbɛɛ,
“Ndɛmba-abí laláhɛ, mlıdé osúna dunká amlıwun,
táme mlımóowun kʋkʋʋkʋ dʋn Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́
Yona osúna amʋ. 30 Tsúfɛ́ alı ámʋ́ʋ́ Yona lɔ́bwɛ osúna

há Niniwefɔ ámʋ a, alɪ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ ɛ́ nɔ́bwɛ osúna há ndɛmba-abí ní. [31] Seba owíe tsɪhɛ́ ɔbɔ́kʋsʋ́ líí Bulu asón ogyíké, há mlɪ ndɛmba-abí ánfɪ ɪpón. Tsúfɛ́ olotsu ɔsaasí ɔmá kʋtɔ kéín gya ɔkpa ba, bonu Salomo nyánsa atosunáhɛ́. Mlɪkɪ, ɔhá ání ɔdʋn Salomo líí nfɪ á. [32] Niniwefɔ ɛ́ bɔ́kʋsʋ́ líí Bulu asón ogyíké amʋ, há mlɪ ndɛmba-abí ánfɪ ɪpón. Tsúfɛ́ brɛ́á Yona léda Bulu asón ɔkan súná amʋ́ á, bɛdamlí klʋntɔ ba Bulu wá. Mlɪkɪ, ɔhá ání ɔdʋn Yona onutó líí nfɪ á.

Nyankpʋsa-oyí Ɔkandíɛ
(Mateo 5:15; 6:22-23)

[33] "Ɔhaa tamanywɛ́ ɔkandíɛ pʋ́ŋáín, ntɛ́ɛ pó ɔlɔ́ bun mósʋ́. Ɔfʋ́akpá ɔtɔpʋ́bian, ménɪ ɪbɔ́wankí há ahá ání béba wóyí ámʋtɔ. [34] Fʋ́ ansíbi igyi ɔkandíɛ há fʋ́ nyankpʋsa-oyí. Ní fʋ́ ansíbi bʋ alɛ́ á, fʋ́ nyankpʋsa-oyí ámʋ fɛ́ɛ́ bɔ́wankí. Támɛ ní fʋ́ ansíbi ma alɛ a, fʋ́ nyankpʋsa-oyí ámʋ fɛ́ɛ́ ibóklun. [35] Mʋ́ sʋ mlɪkɪ ání wankɪ onutó bʋ́ mlɪtɔ, megyí oklún. [36] Ní fʋ́ nyankpʋsa-oyí ámʋ lɔ́wankí, oklún ma ɔtɪnɛtɪnɛ a, fʋ́ ɪwɪ fɛ́ɛ́ bɔ́wankí fɛ́ alɪá ɔkandíɛ tɔwánkí wʋ́lí fʋ́sʋ́."

Mose Mbla Asunápʋ́ Pʋ́ Farisifɔ Tsiátɔ́
(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)

[37] Brɛ́á Yesu lɔ́tɔí tá á, Farisiyin ɔkʋ léti mʋ atɔ́ ogyíkpá mʋ wóyítɔ́. Mʋ́ sʋ Yesu lɔ́yɔ yétsiá ɔpɔ́nʋ́ ámʋ asɪ. [38] Ɪlɔwa Farisiyin amʋ wánwan ání Yesu mɔ́fwɪ ɪbɪ pʋ́gyʋ́ra ɪwɪ asa ɔdɛ atɔ́ ámʋ gyí. [39] Ɪ́nɪ sʋ Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪ Farisifɔ mlɪtɔfwí mlɪ nwɛ pʋ́ mlɪ ablanwɛ́ wankláán, támɛ ɔnsípɛ mʋ́a owuntɔlɪn sɔ́ɔn lábʋ́lá mlɪ. [40] Mlɪ aha mimláhɛ, megyí mʋ́tɔ́ mʋ́a mʋ́ ɔma fɛ́ɛ́ Bulu lɔ́bwɛ? [41] Mlɪpʋ mlɪ atonyahɛ́ ámʋ ha ahiánfɔ, tʋ́gyítɔ́ ɪwɪ bɛ́tɪn ha mlɪ.

[42] "Farisifɔ, mlɪgyɔwɪ ní! Mlɪteye mlɪ ɔtsʋtsʋ́ pʋ́ kpántánkplámá aná fɛ́ɛ́tɔ́ idú, pʋ́ idúsí amʋ há Bulu. Támɛ mlɪmɛ́dɛ́ Bulu mbla ámʋ́ʋ́ ɪhíɛ́ dehián, igyi asʋ́ngyí ɔnɔkwalɪsʋ pʋ́ Buludwɛ ámʋsʋ gyí. Módéhián nɪ, támɛ mlɪmákiná iyétɔ dʋ́sí amʋ ɛ́ ha.

[43] "Farisifɔ, mlɪgyɔwɪ ní! Mlɪtekle otsiákpá yílé tsiá Yudafɔ ofíakpa. Mlɪtekle mlɪaa, ahá bʋbʋ́n ha mlɪ itsiá dɪnsʋ. [44] Mlɪgyɔwɪ ní! Mlɪlabwɛ́ fɛ́ ntsán ání bʋmɛhɪɛ mʋ́ nsʋ*, ahá bʋtɔtsʋn mʋ́sʋ́ bʋmeyín ání ntsán igyi."

[45] Mose mbla asunápʋ́ amʋtɔ ɔkʋlɛ lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, "Osunápʋ́, ní fɛblí alɪ á, fasía anɪ ɛ́ o."

[46] Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, "Mose mbla asunápʋ́, mlɪ ɛ́ mlɪgyɔwɪ ní! Tsúfɛ́ mlɪtɔpʋ́ atɔ dwindwín súrá ahá, támɛ mlɪtamapʋ́ osrebi ɔkʋlɛ kʋ́ráá tsá amʋ́ sʋrá. [47] Mlɪgyɔwɪ ní! Tsúfɛ́ mlɪtɔpwɛ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ́ʋ́ mlɪ anáin bɔmɔ ámʋ ntsán wankláán. [48] Ɪ́nɪ désuná ání mlɪlatsúlá dínká mlɪ anáin bwɛhɛ́ ámʋsʋ ní. Tsúfɛ́ mlɪ anáin bɔmɔ amʋ́, mlɪ ɛ́ mlɪlapwɛ́ amʋ́ ntsán. [49] Mʋ́ sʋ Bulu lɔ́pʋ mʋ nyánsa blí ɔbɛ́ɛ, 'Nɔ́wa mí ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ pʋ́ mí sumbí ayɔpʋ́ amʋ́tɔ́. Bɔ́mɔ akʋ, dínká akʋ ésʋ́.' [50] Bulu ɔbɛ́fɪtɛ́ mlɪ ndɛmba-abí ánfɪ mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ ámʋ obugya amʋ́ʋ́ ɪlɔwʋlí asɪ tsʋ́ brɛ́á ɔyí lɛlɪn ɔpá ámʋ. [51] Ɔbɛ́fɪtɛ́ tsʋ́ Habel obugyasʋ alɪʋ bɔfʋn Sakaria klésʋ. Mʋ bɔmɔ afɔdɪɛ-asubwi mʋ́a Bulu ɔtswɛ́kpa amʋ nsɪnɛ́ ní. Ee! Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, Bulu ɔbɛ́fɪtɛ́ mʋ́ tsʋ́ mlɪ ndɛmba-abí ánfɪ wá.

[52] "Mose mbla asunápʋ́, mlɪgyɔwɪ ní! Tsúfɛ́ mlɪdɛ́ asʋ́nbɪ sáafɪ amʋ. Mlɪmɛ́fínkí wíé, mlɪmɛ́há ahá ɔkpa ɛ́ abʋwie."

[53] Brɛ́á Yesu lénatí ɪnʋ ɔyɔ́ á, Mose mbla asunápʋ́ pʋ́ Farisifɔ ámʋ bɔpʋ mʋ ɪwɪ ɔblɔ́, yɔ́ bʋdɛ mʋ asʋ́n tsɔtsɔɔtsɔ fɪtɛ́ pʋ́fínɪ mʋ yibi, [54] kɪ bɛɛ bénya mʋ ɔnɔ́tɔ́ asʋankʋ pʋ́kítá mʋ.

12

Apinabwɛbíbwɛ Ɪwɪ Ɔláda
(Mateo 10:26-27)

[1] Igyi alɪ, brɛ́á ahá mpím-mpím bɛba befia ɪnʋ, bʋdɛ aba ayabiasɪ tsatsáa a, Yesu légyankpá dá mʋ akasípʋ́ amʋ ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Mlɪkɪ wankláán Farisifɔ Bodobodotu-afásʋ́,* tsúfɛ́ apinabwɛbí abwɛpʋ́ bʋgyi. [2] Tɔtɔ má ɪnʋá babun atɔ́ mʋ́sʋ́ ání bʋmóobwií mʋ́sʋ́. Tógyítɔ́ ɛ́ ma ɪnʋá ileŋaín ání ɪmɛ́ɛlɪn ɔwan. [3] Béda asʋ́n ání mlɪléblí nklobítɔ ɔkan. Kugyíkʋá igyi, ɪpɪ́ɔ́ bóbon.

Ɔhá Ání Abénya Ifú
(Mateo 10:28-31)

[4] "Apíó aba, ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, mlɪmánya nyankpʋsa ifú. Ɔbɛ́talí mʋ́ mlɪ ɔyʋlʋ́ʋ, támɛ ɔmɛ́ɛtalí bwɛ́ mlɪ tɔtɔ mʋ́ ɔma. [5] Nʋ́sʋná mlɪ ɔhá ání mlɪnyá ifú. Mʋgyí Bulu. Mʋ ɔmɔ́ mlɪ ɔma a, ɔbʋ túmi tswɪ mlɪ ɔkláa ɛ́ wá ɪsʋbɪtí ogyá ání ɪtamaduntɔ. Ee! Mʋ mlɪnyá ifú ní!

[6] "Afɪnɪ bʋtɔkʋkʋ fɛ akénsire anu kɛ́kɛ́? Megyí kʋ́ba ana? Amʋ́ kʋ́ráá á, Bulu tamatan ɔkʋkʋsʋ, [7] ménɪ bɛɛ mlɪá Bulu yin mlɪ nwunsʋ imi kʋ́ráá klátɔ. Mʋ́ sʋ mlɪmánya ifú. Mlɪbʋ ibíá dʋn akénsire tsɔtsɔɔtsɔ!

Adánsɪɛgyí Pʋ́ Asʋ́nkiná
(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

[8] "Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ní ɔkʋ létalí gyi mí ɪwɪ adánsɪɛ ahátɔ á, mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ ɛ́ négyi mʋ ɪwɪ adánsɪɛ Bulu-abɔpʋ ansítɔ́. [9] Támɛ ní ɔkʋ lékiná mí ahátɔ á, mí ɛ́ nékiná mʋ Bulu-abɔpʋ ansítɔ́.

[10] "Ɔhagyíɔha ání ɔlɛblí mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ ɪwɪ asʋn laláhɛ a, Bulu ɔbɛ́talí sikíé mʋ. Támɛ ní ɔkʋ léblí Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ ɪwɪ abususʋ a, Bulu méesikíé ndɛ, oméesikíé mʋ ɔkɛ.

[11] "Ní bɛkpá mlɪ ya Yudafɔ ofíakpa, ntɛ́ɛ ɔmásʋ́ agyípʋ́ pʋ́ awíe ansítɔ́ á, mlɪmágywíɪn asʋ́n ání mléblí pʋ́ká ɪwɪ lɛ́ ntɛ́ɛ alɪá mléle mʋ́ ɔnɔ́. [12] Tsúfɛ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ obósuná mlɪ alɪá mléblí alɪ brɛ́ ámʋtɔ."

Osikani Mimláhɛ Ɔkʋ Ɪwɪ Yébi

[13] Ɔdɔm amʋtɔ ɔkʋ lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, "Osunápʋ́, bla mí déhɛn, ɔha mía mʋnyɔ aye atɔá anɪ sí lési yáí anɪtɔ."

[14] Támɛ Yesu léfɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, "Agya, ma léyaí mí asʋ́n ogyípʋ́ ntɛ́ɛ atɔ́tɔ́ oyépʋ há mlɪ?" [15] Mʋ́ʋ́ ɔlɛblá́a ahá ámʋ fɛ́ɛ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪkɪ wankláán ɔnsípɛwasʋ, tsúfɛ́ nyankpʋsa nkpa ɪma atonyahɛ́ tsɔtsɔɔtsɔtɔ."

[16] Ɪnʋ ɔlɛha amʋ́ yébi ɔbɛ́ɛ, "Osikani ɔkʋ ndɔtɔ atɔ́ lɛhɪɛ wá alɛ́ ofi ɔkʋ. [17] Mʋ́ʋ́ ɔlɛfɪtɛ́ mʋ ɪwɪ ɔbɛ́ɛ, 'Nkálɪ nɔ́bwɛ mí atɔ́-abí? Mma ɔtínɛ́á nʋ́pʋyáí.' [18] Ɪnʋ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, 'Nyin tʋ́á nɔ́bwɛ. Nɔ́bwie mí ɪdan, láwá

* 11:44 Yudafɔ amándíɛ ɔnɔ́ á, ní fɛtsá ntsánsʋ́ a, ifin lada fʋ. Mʋ́ sʋ bʋtɛkpá mʋ́ afá futútú, pʋ́híɛ mʋ́ nsʋ.
* 12:1 Farisifɔ Bodobodotu-afá gyí amʋ́ afunu atosunáhɛ́. Kɪ Mateo 16:12.

akpɔnkpɔntɪ. Mʊ́tɔ́ nɔ́pʊ mí atíkɔ pʊ́ mí ntobí ámʊ wá ní. [19] Fɔ́wun nabláa mí ɔkláa mbɛ́ɛ, “Mí ɔkláa, ɪklʊn ɪdí fʊ́ asɪ. Kɪ, fʊbʊ atɔ́ tsɔtsɔ́ɔtsɔ́á ɪda ha fʊ́ nfí-nfí. Gyi, afʊnu, ansí igyi fʊ.” ’ [20] Ɪnʊ Bulu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, ‘Ɔha mimláhɛ! Onyenɪ ndɛ fʊ́ ɔkláa hɔ́ɔ lɛ fʊ́ ɪbɪtɔ. Ma obégyi atɔ́ ánfɪ fakle yáí ánfɪ fɛ́ɛ́?’ ”

[21] Yesu lɔ́mɔ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Alí bɔ́bwɛ ɔhá ání olekle atɔ́ yáí há mʊ ɪwɪ ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ, táme ɔma tɔtɔ Bulu wá ní.”

Ansí Pʊdínká Bulusʊ
(Mateo 6:25-34)

[22] Ɪnʊ Yesu lébláa mʊ akasípʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʊ́ sʊ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, mlɪmáhan ɪwɪ tɔ́á mlégyi, tɔ́á mlónu pʊ́ tɔ́á mlédɪdá sʊ. [23] Nyankpʊsa nkpa dehián dʊn atogyihɛ. Mʊ ɔyʊlʊ́ʊ ɛ́ ɪdʊn atɔ dɪdáhé. [24] Mlɪkɪ aklankpa. Bʊtamadú, bʊtamasíétí wá ɪdantɔ. Bʊma ɪdan ntɛ́ɛ ɪfa, táme Bulu tɛhá amʊ́ atogyihɛ. Mlɪmá labi dʊn mbubwi? [25] Mlɪtɔ ma ɔbétalí han ɪwɪ pʊ́ bré kpalobí tsía mʊ nkɛtɔ? [26] Ní mlɪméɛtalí bwɛ́ ɪtɔ́ túkúrííbi ánfɪ kʊ́ráá á, ntogyi sʊ́ mlɪdɛ́ ɪwɪ háan tráhɛ amʊsʊ? [27] Mlɪkɪ alɪá pututɔ-oyí ntswítswíı tɛdan. Ɪtamayɔ́ agyómá ntɛ́ɛ lʊ́ atati. Táme ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, Owíe Salomo, mʊ inya fɛ́ɛ́tɔ́ a, ɔmɛtalí híhɪɛ ɪwɪ wá akílɛ fɛ́ oyí ntswítswíı anfɪtɔ kʊkʊ. [28] Ní Bulu dɛ́ ɪfá ání ndɛ ɪlɪí, ɔkɛ ɪlawú, bawá mʊ́ ogyá tati dɪdá á, ɔméɛtalí dídá mlɪ atati dʊn mʊ́? Ntogyi sʊ́ mlɪ hógyi mɔtsɔ́ alɪ?

[29] “Mʊ́ sʊ mlɪmágywíun tɔ́á mlégyi ntɛ́ɛ tɔ́á mlónu ɪwɪ, ɪha mlɪ ansí ɪpɛ. [30] Tsúfɛ́ ínɪ aná ɔmá-ɔmá bʊtɛsrí gya nɪ. Mlɪ Sí ámʊ yin ání ɪdɛ mlɪ hián. [31] Ɪtɔ́á mlɪgyánkpa dunka gyí Bulu iwíegyí, Bulu ɔbɔ́pʊ ínɪ tsía mʊ́tɔ́ há mlɪ.

Atonyahé Pʊyáí Ɔsʊ́sʊ́
(Mateo 6:19-21)

[32] “Ɔpasua túkúrííbi, mlɪmánya ifú. Tsúfɛ́ ɪbʊ mlɪ Sí ámʊ ɔdwɛ ání ɔbɔ́pʊ iwíe ogyíkpá amʊ há mlɪ. [33] Mlɪfɛ mlɪ ɪwɪsʊ atɔ́, amlɪpʊ kɔ́ba amʊ kie ahá ání bʊma tɔtɔ. Mlɪbʊn akɛntɛá imɛ́eyintá ha mlɪ ɪwɪ. Mʊ́gyí, mlɪyaɪ mlɪ siadɪɛ ɔsʊ́sʊ́. Ɪnʊ mʊ́ á, kʊkʊ méɛdalɪ mʊ́tɔ́, tsúfɛ́ awikplu bʊma ɪnʊ, atéplɛ ɛ́ bʊtamawí atɔ́ ɪnʊ. [34] Tsúfɛ́ ɔtínéá fʊ́ siadɪɛ bʊ a, ɪnʊ́ fʊ́ agywɪun tetsía.

Asúmpʊ́á Bʊtogyo

[35] “Mlɪwa atadɪɛ, amlɪnywɛ mlɪ nkandíɛ. [36] Mlɪbwɛ ɪwɪ fɛ́ asúmpʊ́á bʊdɛ amʊ́ wíe ɔkpa kíı, obótsu ɔká otsiákpá ba. Fɛ́kɪ ní ɔbá bɛda klʊnsʊ á, béfinkí há mʊ. [37] Ansí bégyi asúmpʊ́ oduá amʊ́ wíe ɔbéba bɔtʊ amʊ́ bʊtsie bʊgyo mʊ. Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Amʊ́ wíe amʊ ɔbésabáa tati, há amʊ́ bétsiá ɔpʊ́nʊ́asɪ, mʊ onutó ɔbɔ́kɔnkí atogyihɛ amʊ há amʊ́. [38] Ansí bégyi amʊ́, ní ɔbá bɔtʊ amʊ́ bʊtsie bʊgyo mʊ, ɔyínsɪnɛ́ ntɛ́ɛ bakɛ. [39] Táme mlɪnu asʊ́n ánfɪ. Ní wóyí mʊ wie yin bréá owikplu ɔbéba mʊ wóyítɔ́ a, tɛkɪ omesi wóyí ámʊ tswɪ, owikplu móbwie wíé wí mʊ atɔ́. [40] Mlɪ ɛ́ mlɪgyo, tsúfɛ́ mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ néba bréá mlɪ ansí mɛdín mísʊ́.”

Osúmpʊ́ Wankláán Pʊ́ Ɔlaláhɛ
(Mateo 24:45-51)

[41] Petro léfɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, “Anɪ nkʊlɛ fʊdɛ yébi anfɪ ha lóó, ntɛ́ɛ anɪa ahá ánfɪ fɛ́ɛ́?”

[42] Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, “Ma mɛɛ gyí osúmpʊ́á ɔlɛtɪn ansí, ɔbʊ ɔnɔkwalɪ? Mʊ ɪbɪtɔ mʊ wie tɔpʊ́ mʊ aba atráhɛ wá, ɔbɛ́ɛ ɔhá amʊ́ atogyihɛ dɪnka brésʊ́. [43] Ansí bégyi osúmpʊ́ amʊ ní mʊ wie amʊ ɔbá bowun ání léléɛ ɔdɛ mʊ́ bwɛ. [44] Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Mʊ wie amʊ ɔbɔ́pʊ mʊ atɔ́ fɛ́ɛ́ wá mʊ ɪbɪtɔ. [45] Táme ní osúmpʊ́ amʊ léblí wá nwuntɔ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí wíe ɪbábɪ mɔkʊ́fʊn, ɔbɔ́wa ɔpá.’ Ínɪ sʊ olefi asɪ ɔdɛ mʊ aba asúmpʊ́ atsɪ mʊ́a ayin da, ɔdɛ atɔ́ gyí si amʊ́, ɔdɛ ntá núu bʊ á, [46] mʊ wie amʊ ɔbéba bofwie mʊtɔ ɛkɛá ɔmɛdín ansí. Mʊ wie amʊ ɔbéhɪɛ títɪ mʊtɔ, trá bɪtí mʊa ahá ání bɔmɔhɔ mʊ gyi ɪsʊ kékɛ́ɛ.

[47] “Osúmpʊ́ oduá oyin tɔ́á igyi mʊ wie apɛ́, táme ɔmɛla ɪwɪ bwɛ́ yáí á, mʊ wie ɔbéhɪɛ pítí mʊ atɔ́ wankláán. [48] Táme osúmpʊ́á omeyín mʊ wie apɛ́, ɔlɔbwɛ tɔ́á ilehián ha atɔ́ pɪtí á, mʊ wie ɔbépɪtí mʊ kpalobí. Bulu tɛfítɛ́ tsɔtsɔ tsú ɔhá ání ɔlɛha mʊ tsɔtsɔ wá, ɔtɛfítɛ́ tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́ tsú ɔhá ání ɔlɛha tsɔtsɔɔtsɔ wá.

Ipian Yesu Lɔ́pʊba, Megyí Iwilwii
(Mateo 10:34-36)

[49] “Ogyá ɔdʊdákpá nɛba ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ. Ní mí nkʊlɛ sʊ mʊ́ á, tɛkɪ idetsií dodoodo. [50] Asúbɔ kʊ ɪda mɪsʊá bɔ́bɔ mí. Mí klʊn mɛ́ɛdɪ mí asɪ yɔ́fʊn bréá ɪlamɔ́ ɔnɔ́. [51] Ɪmábwɛ mlɪ fɛ́ iwilwii nɔpʊba ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ. Megyí iwilwii, ahá nsɪnɛ́ yintá nɔpʊba. [52] Tsúfɛ́ tsú séi pɔ́ya a, wóyí ání ahá abanú bʊbʊ mʊ́tɔ́ á, abasá bɔ́kʊsʊ́ líí abanyɔ́sʊ́. Abanyɔ́ ɛ́ bɔ́kʊsʊ́ líí abasásʊ́. [53] Abi yinhé mʊ́a amʊ́ así nsɪnɛ́ béyintá. Abi tsɪhé mʊ́a amʊ́ ayín ɛ́ nsɪnɛ́ béyintá. Osia tsɪhé mʊ́a mʊ sia tsíhé nsɪnɛ́ ɛ́ béyintá.”

*Bré*tɔ́ Asʊ́n Asɪnu
(Mateo 16:2-3)

[54] Yesu létrá bláa ahá ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Ní nyankpʊ obílá bʊsʊ á, mlɪtɛblí mlɪaa, ndɛ nyankpʊ obótswie, léléɛ ototswie. [55] Ní nsaɪntɔ itsú fʊ́á á, mlɪtɛblí mlɪaa, ndɛ owí ɔbélɪn, léléɛ ɪtɛlɪn. [56] Apinabwɛbí abwɛpʊ́! Mlɪyin alɪá bʊtɛlɛ́ ɔsʊlʊ́sʊ pʊ́ nwulʊ́táasʊ atɔ́ asɪ. Ntogyi sʊ́ mlɪmétálí nú ɪtɔ́ ánfɪ ɪdɛbá séi ánfɪ mʊ́ asɪ?

Anyabá Nsɪnɛ́la
(Mateo 5:25-26)

[57] “Ntogyi sʊ́ mlɪtamatálí gyí asʊ́n wankláán há mlɪ ɪwɪ? [58] Ní ɔkʊ ɔsáma fʊ á, wa ɔsa ha amlɪblɪ mʊ́ wóyítɔ́, mɛ́nɪ fʊ́ onyabá mɔ́ɔpʊ fʊ́ ya asʊ́n ogyíkpá. Fɔ́wun asʊ́n ogyípʊ́ mɛ́ɛgyi fʊ́ asʊ́n, pʊ́ fʊ́ wá prósiyin ɪbɪtɔ, ɔwa fʊ́ obu. [59] Ní megyí alɪ á, mmɛ́ɛmlɛ́ fʊ́, nkɛ́tɪ faká tógyítɔ́ tá asa fédalɪ ɪnʊ.”

13

*Mlɪ*damli lklʊntɔ, Mɛ́nɪ Mlɪmɔ́owu

[1] Ahá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ ɪnʊ alɪ bré ámʊtɔ akʊ bɛbláa Yesu bɛɛ, Pilato lamɔ́ Galileafɔ akʊ bréá bʊdɛ afɔdɪɛ bɔ há Bulu, Yerusalem Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʊ, há obugya lada afɔdɪɛ ámʊ. [2] Yesu léfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪkí mlɪaa, Galileafɔ ánfɪ bʊgyi lakpan abwɛpʊ́ dʊn Galileafɔ atráhɛ, sʊ́ bowun ɪwɪɔsɪn ánfɪ odu? [3] Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, megyí alɪ ígyi! Ní mlɪ ɛ́ mlɪmédamlí klʊntɔ á, mlɪ fɛ́ɛ́ mlówu fɛ́ amʊ́. [4] Ntɛ́ɛ ahá dúkwe ámʊ́ʊ́ abansʊ́rʊ lobwie dá mʊ́ Siloam ɔmanti ání ɪbʊ Yerusalemtɔ ámʊ mɛ́, mlɪkí mlɪaa, lakpan abwɛpʊ́ bʊgyi dʊn aha atráhɛ ání betsiá Yerusalem alɪ bré ámʊtɔ fɛ́ɛ́? [5] Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, megyí alɪ ígyi. Ní mlɪmédamlí klʊntɔ á, mlɪ ɛ́ mlówu fɛ́ amʊ́.”

*P*ɔntɔ Máswíéhé

6 Múú ɔlɛha amú yébi ɔbɛɛ, “Oyin ɔkʋ lótswíe
pɔntɔ mʋ ndɔtɔ. Ɛkɛ ɔkʋ ɔlɔyɔ yɛ́kɪ bɛɛ, abí kʋ ɪdɪn
mʋ́tɔ́. Ɔlɔyɔ á, kʋkʋ mɛdín mʋ́tɔ́. 7 Ínɪ sʋ ɔlɛbláa mʋ
ɔpayin ɔbɛɛ, ‘Nfinsa ní, nna oyí ánfɪ asɪ. Mmɔkʋ́wun
kʋkʋʋkʋ mʋ́tɔ́. Ntogyi sʋ́ ɪbɛ́trá lɪ́ yíntá ɔsʋlʋ́ʋ? Kun
mʋ́ da!’ 8 Táme ɔpayin amʋ lébláa mʋ ɔbɛɛ, ‘Mí wíé,
fʋ́ mʋ́ si mʋ́ ɪtra lɪʋ ofi ɔkʋlɛ, ampulipuli mʋ́ asɪ, kpa
wúna wa mʋ́ asɪ. 9 Ní ofiébá iloswie á, ɪbʋ alé, táme
ní imoswie á, nakun mʋ́ dá.’ ”

Ɔtsɪ Ɔkʋ Ilɔ Tsa Ɔkpʋ́nʋ́ Ɔdaké

10 Yesu lɔ́yɔ ɔdɛ atɔ́ suná Yudafɔ ofíakpa ɔkpʋ́nʋ́
ɔdaké ɪkʋ. 11 Ɔtsɪ ɔkʋá ɔŋɛ laláhɛ lɔ́wa mʋ ɪlɔ nfí
dúkwe ní, ɪlahá mʋ alaklo, ɔmɛtálí bwíí nátí bʋ ɪnʋ.
12 Bréá Yesu lɔ́wun mʋ á, ɔlɛtɪ mʋ bláa mʋ ɔbɛɛ, “Anɪ
yín, ɪwɪ ɪwá fʋ́ ɔnlɪn!” 13 Ɪnʋ ɔlɔpʋ ɪbɪ da ɔtsɪ ámʋ.
Ɪnʋnʋ olotswií líí kánfʋ́ Bulu.

14 Ofíakpa ɔhandɛ amʋ lénya ɔblɔ́ ání Yesu latsá
ɔha ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké. Mʋ́ sʋ ɔlɛbláa ahá ámʋ ɔbɛɛ,
“Nkensíé bʋ ɪnʋ há agyʋ́má yɔ. Mlɪba nkɛ ámʋtɔ,
abʋtsa mlɪ ɪlɔ. Megyí ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké!”

15 Anɪ Wíe Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛɛ, “Apinabwɛbí
abwɛpʋ́! Mlɪtɔ okugyíɔkʋ tɔwɔ́í mʋ nnantswie ntɛ́ɛ
afrímú lɛ́ ɪbantɔ, pʋ́ amʋ́ ya ntsu onúkpa ɔkpʋ́nʋ́
ɔdaké. 16 Mʋ́ ɪma alɛá mí mʋ́ nésankí Abraham mʋ
na ánfɪ Ɔbʋnsám lakíklɪ mʋ nfí dúkwe kɛ́kɛ́ ánfɪ
ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké?” 17 Mʋ asʋn blíhɛ́ anfɪ léha pɛ́lɪ lɛ́kɪtá
mʋ alupʋ́ ámʋ, ansí légyi atráhɛ amʋ fɛ́ɛ, ofʋ́la
kpɔnkpɔntɪ ámʋʋ́ ɔdɛbwɛ ámʋ sʋ.

Takyí-akpin Ibí Yébi
(Mateo 13:31-32; Marko 4:30-32)

18 Ɪnʋ Yesu lɛ́fɪtɛ́ ɔbɛɛ, “Ntɔ Bulu iwíegyí ámʋ
lɛlɪan? Ntɛ́ɛ ntɔ nɔ́pʋkápʋ́ mʋ? 19 Igyi fɛ́ takyí-akpin
ibí, oyin ɔkʋ lódu wá mʋ ndɔtɔ. Ɪlɛdan mlí oyi yilé,
mbubwi bʋtogyónká mʋ́ abámbitɔ.”

Bodobodotu-afá Yébi
(Mateo 13:33)

20 Yesu lɛ́trá blí ɔbɛɛ, “Ntɔ mpʋ́kapʋ Bulu iwíegyí
ámʋ? 21 Igyi fɛ́ Bodobodotu-afá ání ɔtsɪ ɔkʋ lɔ́pʋtsía
bodobodo nfʋ́ʋ́ kɛntɛ kʋlɛ, ɪlɛha mʋ́ ilotu.”

Obu-ɔnɔ́ Kplánhɛ
(Mateo 7:13-14, 21-23)

22 Bréá Yesu ɔyɔ́ Yerusalem a, ɔlɔtsʋn nkudasɪ pʋ́
awúlusʋ. Ɔna ɔdɛ amʋ́ atɔ́ suná. 23 Ɔha ɔkʋ léfɪtɛ́ mʋ
ɔbɛɛ, “Owíé, ahá kpalobí kʋ obénya nkpa?”

Yesu lɛ́bláa ahá ámʋ ɔbɛɛ, 24 “Mlɪbɔ mbódí
amlɪtsʋn obu-ɔnɔ́ kplánhɛ amʋtɔ. Tsúfɛ́ ahá
tsɔtsɔɔtsɔ bɔ́bɔ mbódí ání bʋ́tsʋn wie ɪnʋ, táme
bʋmɛ́ɛtalí. 25 Táme ní wóyí mʋ wie ɔkʋ́sʋ́ fin obu
ámʋ, mlɛbá bɛlɪ́ klʋn ɔma, dá klʋn amʋsʋ mlɪaa,
‘Owíé, finki ha anɪ!’ á, ɔbɛ́bláa mlɪ ɔbɛɛ, ‘Mmeyín
mlɪ, mmeyín ɔtínéá mlotsú.’ 26 Ɪnʋ́ mlɛ́blí mlɪaa,
‘Anɪa fʋnyɔ́ létsiá gyi atɔ́, nʋ́ ntá, fetsiá súná atɔ́
anɪ dɪnsʋ!’ 27 Táme ɔbɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛɛ, ‘Mmeyín
mlɪ. Mmeyín ɔtínéá mlotsú. Mlɪnatɪ tɛɪ mísʋ́, mlɪ
lalahɛ abwɛpʋ́ fɛ́ɛ!’ 28 Ní mlowun Abraham, Isak,
Yakob pʋ́ Bulu ɪnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ amʋ fɛ́ɛ bʋbʋ Bulu iwíe
ogyíkpá, táme bʋmɛha mlɪ mʋ́ ɔkpa amlɪwie ɪnʋ á,
ɪnʋ́ mlósu kpisíí nɪ. 29 Ahá bʋ́tsu owí ɔdalɪkpa pʋ́
owí ɔkplíwíékpá, bɪnasʋ mʋ́a gyɔpɪsʋ ba betsiá atɔ́
ogyíkpá Bulu iwíegyí ámʋtɔ. 30 Ɔnɔkwalɪ, amapʋ
akʋ bémlí agyankpapʋ. Agyankpapʋ akʋ ɛ́ bémlí
amapʋ.”

Yesu Lósú Ha Yerusalem
(Mateo 23:37-39)

31 Ɪnʋ Farisifɔ akʋ bɛba Yesu wá bɛbláa mʋ bɛɛ,
“Dalɪ Galilea ɔmátɔ́ nfɪ, tsúfɛ́ ɔmásʋ́ ogyípʋ́ Herode
dékléá ɔbɔ́mɔ fʋ́.”

32 Yesu lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛɛ, “Mlɪyɛbláa ɔkpataku ámʋ
mlɪaa, ‘Négya ɔŋɛ laláhɛ lɛ́ ahátɔ, tsá ahá ɪlɔ ndɛ,
gya lɛ ɔkɛ, mʋ́ mʋ́ ɔnɔ́ klátɪ.’ 33 Táme ilehián ání nɔ́yɔ
mí ɔnátɪ amʋsʋ ndɛ, ɔkɛ mʋ́a klátɪ. Tsúfɛ́ ɔkpa má
ɪnʋá bɔ́mɔ Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ ɔkʋkʋ ɔtɪnɛtɪnɛ, dʋn
Yerusalem!

34 “Óo Yerusalemfɔ, Yerusalemfɔ! Mlɪtɔ́mɔ́ Bulu
ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́, dá abí ání Bulu lawá sísí mlɪ abwɪ
mʋ́ ní. Ntekleá nóbun mlɪ abísʋ́ brégyíbré, fɛ́ aliá
batɛ tobun mʋ abísʋ́, táme mlɪtamahá mí ɔkpa.
35 Mlɪkɪ, Bulu obési mlɪ ɔtswɛ́kpa tswɪ mlɪ. Ndɛ mlɪ
bláa mbɛɛ, mlɪmɛ́ɛtrá wun mɪ ɛkɛkɛɛkɛ, yɔ́fʋn ɛkɛá
mlɛ́blí mlɪaa, ‘Bulu oyúla ɔhá ámʋʋ́ ɔbá mʋ dátɔ́’
ámʋ.”

14

Ɔlɔpʋ Ɔkʋ Tsa

1 Farisifɔ ɔhandɛ ɔkʋ létɪ Yesu atɔ́ ogyíkpá mʋ
wóyítɔ́ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké. Ahá bɔpʋ ansí yi Yesusʋ, bʋdɛ
mʋ téɛ. 2 Ɪnʋ oyin ɔkʋá alapúnyá léba Yesu wá. 3 Yesu
lɛ́fɪtɛ́ Mose mbla asunápʋ́ pʋ́ Farisifɔ ámʋ ɔbɛɛ, “Anɪ
mbla lɛ́ha ɔkpa ání bʋtsáa ɪlɔ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké lóó, ntɛɛ
ɪmɛha ɔkpa?”

4 Amʋ́tɔ́ ɔkʋkʋ móbwií ɔnɔ́. Múú Yesu lɛ́kɪtá oyin
ámʋ, tsá mʋ ɪlɔ, olesi mʋ ɔlɛnatí. 5 Ɪnʋ ɔlɛfɪtɛ́
ahá ámʋ ɔbɛɛ, “Mlɪtɔ ma mʋ bi ntɛɛ mʋ ɔnantswie
ɔbɛ́kpadá wíé ibúntɔ́ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké, ɔmɔ́ɔkɔsí lɛ́
mʋ?”

6 Bʋmɛtalí lɛ́ mʋ́ ɔnɔ́.

Iwɪasɪbá

7 Ɪnʋ Yesu lɔ́wun ání ahá ámʋʋ́ bɛtɪ atɔ́ ogyíkpá
ɪnʋ ámʋtɔ akʋ bʋdɛ otsiákpá yilé dunká bétsiá. Múú
ɔlɛha amʋ́ yébi ɔbɛɛ, 8 “Ní ɔkʋ ɔtí fʋ́ ɔká otsiákpá
a, máyétsiá ɔfʋ́ákpá. Fíalɪ ɔlɛtɪ ɔhandɛ ɔkʋá ɔdʋn
fʋ. 9 Ɪnʋ ɔhá ámʋʋ́ ɔlɛtɪ mlɪ ámʋ ɔbɛbláa fʋ ɔbɛɛ,
‘Mí wíé, kʋsʋ pʋ obíá ha ɔhá ánfɪ.’ Ɪnʋ pɛ́lɪ bɛ́kɪtá
fʋ́, fɛ́pɛtí yódunká ɔtɪnɛkʋ tsía. 10 Mʋ́ sʋ ní ɔha
ɔtí fʋ́ atɔ́ ogyíkpá a, yetsiá obíá kusubisʋ mboún,
ɔhá ámʋ ɔbɛbláa fʋ ɔbɛɛ, ‘Mí wíé, betsiá ɔfʋ́ákpá
nfɪ.’ Ínɪ obótsu fʋ́ ansítɔ́ fʋ́á ahá ámʋ fɛ́ɛ ansítɔ́.
11 Tsúfɛ́ ɔhagyíɔha ání ototsú ɪwɪ á, Bulu tɛba mʋ asɪ.
Ɔhagyíɔha ání ɔtɛba ɪwɪasɪ ɛ́ á, Bulu totsú mʋ fʋ́á.”

12 Yesu lɛ́bláa ɔhá ámʋʋ́ ɔlɛtɪ mʋ atɔ́ ogyíkpá amʋ ɛ́
ɔbɛɛ, “Ní fɔtswɪ ɔpʋ́nʋ́ ɔpa onyé á, mátɪ fʋ́ anyawíe,
fʋ́ apíó, fʋ́ abusuanfɔ ntɛ́ɛ ɪwɪ anyapʋ́á bʋtsie man-
táa fʋ́. Ní fɔbwɛ́ mʋ́ alɪ á, amʋ́ ɛ́ bɛ́latí fʋ́ amʋ́ klɛ asɪ
ká ɪkɔ. 13 Mboún tɪ ahiánfɔ, tsukʋlɛ asínpʋ, abubúpʋ
pʋ́ ansibi abwiepʋ́. 14 Bulu obóyulá fʋ́, tsúfɛ́ bʋma
tɔtɔá bɔ́pʋká fʋ́ ɪkɔ. Bulu ɔbɛ́ka fʋ́ ɪkɔ ɛkɛá ɔbɔ́kʋsʋá
aha yilé tsú afúlitɔ.”

Nkɛ Kpɔnkpɔntɪ Kʋ Yébi
(Mateo 22:1-10)

15 Ahá ámʋʋ́ amʋa Yesu bʋtsie ɔpʋ́nʋ́asɪ ámʋtɔ
ɔkʋlɛ lónu mʋ asʋn blíhɛ́ anfɪ, ɔlɛblí ɔbɛɛ, “Ansí
bégyi ahá ání bégyi atɔ́ Bulu ɔpʋ́nʋ́ ɔtswíkɛ mʋ
iwíegyí ámʋtɔ!”

16 Táme Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛɛ, “Oyin ɔkʋ lɔ́tswɪ
ɔpʋ́nʋ́ kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ kʋ, ɔlɛtɪ ahá tsɔtsɔɔtsɔ.

17 Brɛ́á bɛnɪná atogyihɛ amʋ tá á, ɔlɔwa mʋ asúmpʋ
ɔbɛ́ɛ bʋyɛ́bláa ahá ámʋ́ʋ́ ɔlɛtɪ ámʋ bɛɛ, ‘Babwɛ́ tá!’
18 Táme amʋ́ fɛ́ɛ́ bɛblí bɛɛ amʋ́ ɪbɪ dɛ. Ogyankpapʋ
ɔbɛ́ɛ, ‘Nahɔ ɔsʋlʋ́ʋ kʋ. Ilehián ání néyɛ́kɪ mʋ́. Mʋ́
sʋ mlɪkɪta mʋ́tɔ́ ha mɪ.’ 19 Onyɔ́ɔsɪ ɛ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Nahɔ
nnantswie yínhɛ́ idʋ́, bópulipʋ́lí mí ndɔtɔ há mí.
Nɛyɛ́kapʋ amʋ́ kɪ. Mʋ́ sʋ mlɪkɪta mʋ́tɔ́ ha mɪ.’
20 Ɔbambá ɛ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Nwɛ́ɛn kʋ́tʋ́ʋ́ netsiá ɔká. Mʋ́ sʋ
mmɛ́ɛtalí ba.’
21 “Ɪnʋ osúmpʋ́ amʋ léyinkí bɛbláa mʋ wie. Ɔblʋ́
lɛkɪtá mʋ wie amʋ, ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Wa ɔsa srɪ yeki
dɪnsʋ pʋ́ brɔnʋsʋ, afʋkpa ahiánfɔ, tsukʋlɛ asínpʋ,
ansibi abwiepʋ́ pʋ́ abubúpʋ ba.’ 22 Ɪmɔwa ɔpá os-
úmpʋ́ amʋ léba bɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí wíɛ́, nayʋ́ sumbí
ámʋ, táme otsiákpá trá da.’ 23 Mʋ wie amʋ lébláa mʋ
ɔbɛ́ɛ, ‘Tsʋn mmuátse mʋ́a nkpakwí fɛ́ɛ́. Tɪ ɔhagyíɔha
ání fʋ́wun fɛɛ ɔbá, mɛ́nɪ ahá bʋ́bʋlá mí wʋ́yítʋ́.
24 Nɛkásɛ, ahá ámʋ́ʋ́ nɛhɪɛ tí ámʋtɔ ɔkʋkʋ mɛ́ɛda mí
ató ánfɪ ɔnʋ́!’ ”

Yesu Búotɔ Ipian
(Mateo 10:37-38)

25 Yesu mʋa ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ ámʋ ná bɔyʋ́.
Mʋ́ʋ́ ɔlɛdamlí bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, 26 “Ɔhagyíɔha ání ɔlɛba
mí wá, táme ɔdɛ mʋ sɪ, mʋ yin, mʋ otsiába, mʋ abí,
mʋ apʋ́ʋ́, mʋ onutʋ́ kʋ́ráá ɪwɪ dwɛ dʋn mɪ á, ɔmɛ́ɛtalí
bwɛ́ mí ɔkasípʋ́. 27 Ɔhá ání omotsu mʋ oyikpalíhɛ
bobuo mɪ mɔ́fʋn ání ɔbɔ́bwɛ mí ɔkasípʋ́.
28 “Mlɪtɔ ɔmɔmʋ bʋ́ ɪnʋ, ní obéyi obu kpɔnkpɔntɪ
á, oméetsiá asɪ kɪ tɔ́á obéyintá, wun áni mʋ kɔ́ba
bɔ́fʋn? 29 Ní ɔmɛkɪ mʋ́ alɪ, asa ɔlɔkʋsʋ wá obu ámʋ
ntswɪasɪ, pwɛ́ mʋ́ fʋn ɔkpatɔ, ɔmɛtalí mɔ́ mʋ́ ɔnɔ́ á,
obu ámʋ awʋ́npʋ fɛ́ɛ́ bɔ́mɔsí mʋ. 30 Bɛ́blí bɛɛ, ‘Oyin
ánfɪ lɔ́kʋsʋ ɔdɛ obu yíi, ɔmɛtalí mɔ́ mʋ́ ɔnɔ́.’
31 “Ntɛ́ɛ owíe ɔmɔmʋ bʋ ɪnʋá ní owíe ɔkʋ dɛ́ akɔpʋ́
mpím-adʋanyɔ (20,000) ɔbá bɔkɔ mʋ a, oméetsiá asɪ
kɪ aliá ɔbɔ́bwɛ ɔbɔ́pʋ mʋ ɪsá akɔpʋ́ mpím-dʋ́ (10,000)
yéfia amʋ́? 32 Ní owun áni ɔmɛ́ɛtalí á, ɔbɔ́wa abí
ɔsasʋ bʋ́yʋ́kʋkʋ́lí mʋ há ɪkʋlɛbwɛ, brɛ́á bʋmɔkʋ́nyá
kpʋ́kpɛ́ ba. 33 Ínɪ sʋ mlɪtɔ ɔhá áni omesi mʋ tʋ́gyítʋ́
ɔmagyáa ɔmɛ́ɛtalí bwɛ́ mí ɔkasípʋ́.

Nfɔ́liá Ɪma Labi
(Mateo 5:13; Marko 9:50)

34 “Nfɔ́lɪá bʋ alɛ́, táme ní ɪtá ɔdwɛ á, ntɔ bɛ́lapʋ́wá
mʋ́ ɔdwɛ? 35 Ɪtráa ma alɛ há tɔtɔɔtɔ bwɛ. Tsɛí
bʋtɛtsɛ́í mʋ́ tsítsá wʋ́nasʋ. Ɔhá áni ɔbʋ asʋ onʋ́ʋ
asʋ́n ánfɪ.”

15

Kufa Fwɪhɛ́
(Mateo 18:12-14)

1 Ɛkɛ ɔkʋ lampʋ́ʋ́ ahʋ́pʋ pʋ́ lakpan abwɛpʋ́ bɛba
Yesu asʋn blíhɛ́ onukpá. 2 Farisifɔ pʋ́ Mose mbla
asunápʋ́ amʋ bowuntí mʋ bɛɛ, “Oyin ánfɪ mʋa lak-
pan abwɛpʋ́ tɛ́nátí, bʋtɔwá ɪbɪ gyi atʋ́ kʋ́ráá.” 3 Mʋ́
sʋ Yesu léha yébi pʋ́sʋ́ná amʋ́ ató ɔbɛ́ɛ,
4 “Mlɪtɔ ma bʋ́ akʋ́fa lafakʋlɛ (100), ɔkʋlɛ ɔfwí á,
omesi adukwebá-kwebá (99) tráhɛ wá dimbítʋ́ ɪnʋ,
yʋ́dunká mʋ alɪʋ kpɛ́fʋn brɛ́á obʋ́wun mʋ? 5 Nahogyi
mbɛ́ɛ, ní owun mʋ a, ansí bégyi mʋ, obʋ́tsu mʋ wá
nkɔnkɔ, 6 pʋ́ mʋ ya wʋ́yítʋ́. Ɔbɛ́tɪ mʋ anyawíe pʋ́
mʋ aba, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Mlɪha anya ansigyí. Nawun
mí kufa amʋ́ʋ́ ɔlɔfwɪ ámʋ!’ 7 Alɪ kén ndɛ mlɪ bláa
mbɛ́ɛ, ní lakpan ɔbwɛpʋ́ ɔkʋlɛ pɛ́ ɔdámlí klʋntɔ á,
ansí bɛ́hɪɛ gyi ahá ɔsʋ́sʋ́ ɪnʋ dʋn alɪá ibégyi amʋ́ aha
wankláán adukwebá-kwebá (99) áni bʋmɛtrá hián
klʋntɔdamlí ɪwɪ.

Kɔ́ba Fwɪhɛ́
8 “Ntɛ́ɛ ní ɔtsɪ ɔkʋ bʋ sika futútú dʋ́, mʋ́tʋ́ kʋlɛ
lafwí á, omʋ́ʋ́nywɛ ɔkandíe kɪkɪ mʋ wʋ́yítʋ́ wan-
kláán, kpákpá ntobítʋ́ kɪ, fɛ́í wʋ́yí ámʋtɔ wankláán
yʋ́fʋn brɛ́á alawun mʋ́? 9 Ní owun mʋ́ á, ɔbɛ́tɪ mʋ
apʋ́ʋ́ aba, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Mlɪha anya ansigyí. Nawun
mí sika futútú ámʋ́ʋ́ ɪlɔfwɪ ámʋ. 10 Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ,
alí ansí bɛ́hɪɛ gyi Bulu-abɔpʋ ní lakpan ɔbwɛpʋ́ ɔkʋlɛ
ɔdámlí klʋntɔ ní.’ ”

Obi Fwɪhɛ́ Ɔkʋ
11 Yesu létrá ha amʋ́ yébi ɔbɛ́ɛ, “Oyin ɔkʋ létsiá,
ɔbʋ abi yinhɛ́ anyɔ. 12 Ɔkʋsʋ amʋ lébláa mʋ sɪ ɔbɛ́ɛ,
‘Mí sí, ye fʋ́ atʋ́tʋ́, afʋpʋ mí klɛ́ ha mɪ.’ Ɪnʋ mʋ sɪ
lɛ́kɪtá mʋ atʋ́tʋ́ ye há amʋ́. 13 Imegyi nkɛ kʋkʋ ɔkʋsʋ
amʋ lʋ́kʋlá mʋ ató fɛ́ɛ́, olotu ɔkpa yʋ́ tsʋ́tsʋ́ʋ́tsʋ́ ɔmá
kʋtɔ. Ɪnʋ oleyétsiá nkpa laláhɛ yíntá mʋ ató ámʋ
fɛ́ɛ́. 14 Brɛ́á oleyintá ató ámʋ tá á, akʋ́n kpɔnkpɔntɪ
kʋ léba ɔmá ámʋtɔ, ɔlɔwa akʋ́n dɪ bɪ. 15 Mʋ́ sʋ ɔlɔpʋ
ɪwɪ yɛ́mantá ɪnʋyin ɔkʋsʋ, oyin ámʋ lékpa mʋ yáa
mʋ ibʋ́asɪ ɔbɛ́ɛ, ɔyɛ́kɪ mʋ mprákuosʋ ha mʋ. 16 Tɛkɪ
olekleá obétsiá gyi mprákuo atogyihɛ amʋ kʋ, táme
ɔhaa méha mʋ mʋ́ ɪwɪ ɔkpa. 17 Brɛ́á mʋ ansí leyinkí ba
mʋ ɪwɪsʋ á, ɔlɛfɪtɛ́ mʋ ɪwɪ ɔbɛ́ɛ, ‘Apafɔ amɔmʋ kʋ́ráá
má mí sí wʋ́yítʋ́, bʋmɛdɛ́ ató gyí sian ekekegyíekɛ?
Mʋ́ ntsie nfɪ, akʋ́n dɛ mí mɔ? 18 Nɔ́kʋsʋ yínkí yʋ́ mí sí
wá, yɛ́bláa mʋ mbɛ́ɛ, mí sí, napʋ́ ɪlá gyí Bulu, pʋ́gyi
fʋ́ é. 19 Mmɛkanáa áni fétrá tɪ mí fʋ́ bí. Pʋ mí bwɛ́ɛ fʋ́
apafɔ ámʋtɔ ɔkʋlɛ.’ 20 Mʋ́ sʋ ɔlɔkʋsʋ pʋ́ ɔkpa ɔbá mʋ
sɪ wá.
“Brɛ́á olowotií, mʋ sɪ lʋ́wun mʋ sísí á, ɔlɔwa mʋ
nwɛ, ɔlɛsrí yéfia mʋ, látá mʋ pútá. 21 Ɪnʋ mʋ bi ámʋ
lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí sí, napʋ́ ɪlá gyí Bulu, pʋ́gyi fʋ́ é.
Mmɛkanáa áni fétrá tɪ mí fʋ́ bí.’ 22 Táme mʋ sɪ létɪ
mʋ asʋ́mpʋ́, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Mlɪwa ɔsa yotsu atadɪɛ
wankláán ámʋ bɔwa mʋ. Mlɪwa mʋ opetia, amlɪwa
mʋ ntukʋta. 23 Mlɪyɛlɛ ɔnantswie yínhɛ́ kánáhɛ amʋ́ʋ́
alawá nfɔ ámʋ ba, amlɪbɔmɔ mʋ, apʋgyi nkɛ ha mʋ.
24 Tsʋ́fɛ́ mí bí ánfɪ lawʋ́ tsínkí. Ɔlɔfwɪ, anɪlawun mʋ.’
Ɪnʋ bɔwa nkɛ gyí bɪ.
25 “Alɪ brɛ́ ámʋtɔ á, obi dɛhɛn amʋ bʋ ndɔtɔ. Brɛ́á
olotsu ndɔ ámʋtɔ ɔbá, alatá wʋ́yítʋ́ wie tá á, olonu
áni pléi dɛ wʋ́yítʋ́ ɪnʋ. 26 Mʋ́ sʋ ɔlɛtɪ mʋ sɪ asʋ́mpʋ́
amʋtɔ ɔkʋlɛ, fítɛ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Amansʋ lábá?’ 27 Osʋ́mpʋ́
amʋ lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Fʋ́ pʋ́ʋ́ laba. Mʋ́ sʋ fʋ́ sí lahá
bamʋ́ ɔnantswie kánáhɛ amʋ, tsʋ́fɛ́ alayínkí bɔtʋ
mʋ, ɔbʋ nkpa, ɔbʋ ɔnlɪn.’
28 “Ɔblʋ́ lɛkɪtá ɔdéhɛn amʋ. Mʋ́ sʋ olesin mmuáa.
Mʋ sɪ lédalɪ ba bokokʋ́lí mʋ ɔbɛ́ɛ, ɔbá wʋ́yítʋ́. 29 Táme
ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí sí, kɪ nfí dʋ́dʋ́ʋ́dʋ́á napʋ́tsíá
fʋ́ wá sʋ́m fʋ́. Mmɔkʋ́bwɛ́ mábʋ́lá kʋkʋ kɪ. Táme
fʋmɔkʋ́há mí ɔkpalábí fɛɛ mía mí aba apʋ́wa ɪwɪ
ansigyí kɪ. 30 Táme fʋ́ bí ánfɪ alayíntá fʋ́ tʋ́gyítʋ́, mʋa
akipʋ́ bayégyi nkpa ánfɪ mʋ́ laba a, famʋ́ ɔnantswie
yinhɛ́ kánáhɛ amʋ́ʋ́ alawá nfɔ ámʋ há mʋ!’ 31 Ɪnʋ
mʋ sɪ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Mí bí, yɛɛ fʋ́ mʋ́ fʋ́bʋ mí wá
brégyíbrɛ́. Fʋ́bʋ́ mí ató fɛ́ɛ́. 32 Fʋ́ pʋ́ʋ́ ánfɪ lawʋ́ tsínkí.
Ɔlɔfwɪ, anɪlawun mʋ. Mʋ́ sʋ lehián áni abégyi mʋ́
nkɛ, nyá ansigyí.’ ”

16

Agyómásó Ɔkípʋ Ansɪtínpʋ Ɔkʋ

1 Yesu lébláa mʋ akasípó ɔbɛ́ɛ, “Ɩwɪ onyapó ɔkʋ
létsiá, ɔbʋ agyómásó ɔkípʋ. Ahá bowi tsá mʋ wie
amʋsʋ bɛɛ ɔdɛ mʋ gyí. 2 Ɩ́nɪ sʋ ɔlɛtɪ oyin ámʋ, fítɛ́ mʋ
ɔbɛ́ɛ, ‘Ntɔ asʋ́n ndenu tsú fʋ́ ɩwɪ alɪ? Bobu akúnta
ha mɪ, tsʋ́fɛ́ fʋmɛ́ɛtrá kɪ mí agyómásʋ́.’ 3 Agyómásó
ɔkípʋ amʋ léfɪtɛ́ mʋ ɩwɪ ɔbɛ́ɛ, ‘Nkálɪ nɔ́bwɛ? Mí wíe
ɔbá begya mɪ. Mma ɔwʋnlín ání nénatí dɔ ha ahá.
Ɩbʋ mɪ pélɪ ání nénatí kólí ató é. 4 Ɩbʋ alé! Nyin tɔ́á
nɔ́bwɛ, ménɪ ní osí mí á, nénya ahá ání bɔ́hɔ mɪ wá
amʋ́ wóyítɔ́.’

5 “Mʋ́ sʋ ɔlɛtɪ ahá ání bʋdɛ mʋ wie ɩkɔ kʋlɛkʋlɛ.
Ɔlɛfɪtɛ́ ogyankpapʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Ɩkɔ afɪnɪ fʋ́dɛ mí wíe?’ 6 Ɩkɔ
ɔkɪtápʋ́ amʋ lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Nfɔ agbɔngbɔ́ lafa-
anyɔ (200).’ Agyómásʋ́ ɔkípʋ amʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ,
‘Tsan fʋ́ adánsɪɛ ɔwʋlʋ́ ámʋtɔ, afʋwanlʋn lafakʋlɛ
(100).’ 7 Ɔlɛfɪtɛ́ ɔkʋ é ɔbɛ́ɛ, ‘Ɩkɔ afɪnɪ fʋ́dɛ?’ Ɩkɔ
ɔkɪtápʋ́ amʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Bodobodo nfʋ́ó akɛntɛ
ɔpím-ɔkʋlɛ (1,000).’ Agyómásʋ́ ɔkípʋ amʋ lébláa
mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Tsan fʋ́ adánsɪɛ ɔwʋlʋ́ ámʋtɔ afʋwanlɪn
lafakwe (800).’

8 “Osikani ámʋ lékanfʋ́ agyómásʋ́ ɔkípʋ anfí ɔma
ɔnɔkwalɪ ánfɪ ání alatálí tɪn ansí alɪ.” Yesu lɔ́mɔ mʋ́
ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ndɛmba-abí ání bʋbuo ɔyítɔ́ ató ansɪtínʋ
ání bɔpʋ bʋtsie amʋ́ abatɔ ɪdʋn amʋ́á bʋyin Bulu klɛ́.
9 “Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, mlɪpʋ ɔyítɔ́ ató bwɛ apíó,
ménɪ ní ɪtá á, Bulu ɔbɔ́hɔ mlɪ wá mʋ wóyíá ɪbʋ
ɪnʋ bré fɛ́ɛ́tɔ́. 10 Ɔhá ání ɔlɛtalí kítá ató túkúrííbi,
olegyi ɔnɔkwalɪ mʋ́sʋ́ á, mʋ kén obégyi ɔnɔkwalɪ ató
kpɔnkpɔntɪ ésʋ́ nɪ. Táme ɔhá ání ɔmɔwa ɔnɔkwalɪ
ató túkúrííbisʋ ɔmɔ́owa ɔnɔkwalɪ ató kpɔnkpɔntɪsʋ.
11 Mʋ́ sʋ ní mlɪmá ɔnɔkwalɪ ɔyítɔ́ atɔ́sʋ́ a, ma mɛɛ
ɔbɔ́hɔ mlɪsʋ gyi, pʋ́ ɔsʋ́sʋ́ ató onutó wá mlɪ ɪbɪtɔ?
12 Ntɛ́ɛ ní fʋma ɔnɔkwalɪ ɔkʋ klɛ́sʋ́ á, ma mɛɛ ɔbɔ́pʋ
fʋ́ klɛ́ há fʋ́?

13 “Osʋ́mpʋ́ ɔkʋkʋ mɛ́ɛtalí sʋ́m awie anyɔ. Ɔbɔ́dwɛ
ɔkʋlɛ, lʋ́ ɔkʋlɛ. Ntɛ́ɛ obɔ́bʋ ɔkʋlɛ, omɔ́obʋ ɔkʋlɛ.
Fʋmɛ́ɛtalí sʋ́m Bulu, sʋ́m Kɔ́ba.”

Yesu Asʋn Blíhɛ́ Kʋ

(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marko 10:11-12)

14 Farisifɔ bʋtɔdwɛ́ kɔ́ba. Mʋ́ sʋ bréá bonu Yesu
asʋn blíhɛ́ anfɪ á, bɔbwɛ mʋ ahinlá. 15 Ɩnʋ Yesu
lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪtɛlɛ́ ɩwɪ súná ání aha yilé mlɪgyí
ahá ansítɔ́, táme Bulu mʋ́ yin mlɪ klʋntɔ. Tsʋ́fɛ́ tɔ́á
nyankpʋsa tɛkɪá ɪbʋ labi igyi Bulu akisítɔ.
16 “Mose Mbla ámʋ pʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ asʋn
wanlínhɛ́ lɔyɔ agyómá alɪ bɔfʋn Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane
brésʋ́. Tsʋ́ mʋsʋ bʋdɛ Bulu iwíegyí ámʋ ɩwɪ asʋn
wanklááń ɔkan da, ahá é bʋdɛprɪ́ʋ wie mʋ́tɔ́. 17 Ɔsʋ́
mʋ́a asɪ bétalí mɔ́ ɔnɔ́, táme itoduáhé ntɛ́ɛ asʋ́nbi
ɪkʋlɛ kʋ́ráá móowu Mose Mbla ámʋtɔ.
18 “Oyin okíná mʋ ka láyétsiá ɔtsɪ bámbá á, alatɔ́
mbʋa. Oyingyíoyin ání otsía ɔtsɪ ánfɪ mʋ kulu lakíná
mʋ é latɔ́ mbʋa.”

*Ɩ*wɪ Onyapʋ́ Ɔkʋ Mʋa Lasaro

19 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɩwɪ onyapʋ́ ɔkʋ létsiá.
Atati wʋlɪhɛ ɔtɛdídá, otegyi nkpa wanklááń ekek-
egyíɛkɛ. 20 Ató ɔkʋ́lípʋ́ ɔkʋá mʋ ɩwɪ letsitsíí nlɔ é
létsiá. Bʋtɛtí mʋ Lasaro. Betsiá pʋ́ ohiáni ánfɪ yɛ́yaí
ɩwɪ onyapʋ́ ámʋ ɔkpa ɔnɔ́. 21 Ɔkɪá obénya atogyihɛ
mpupubiá ɪbɛ́kpakpáa bun oyin ámʋ ɔpʋ́nʋ́asɪ gyi.
Akíaɪ létsiá beyintá mʋ nlɔ ámʋ kʋ́ráátɔ́.
22 “Bréá ohiáni ánfɪ lʋ́wu á, Bulu-abɔpʋ botsu
mʋ ya, oleyétsiá anɪ náin Abraham wá ɔsʋ́sʋ́. Ɩwɪ
onyapʋ́ ánfɪ é lʋ́bowu, bopulá mʋ. 23 Ɔlɔyɔ ɔbʋ ɪsʋbɪtí
ogyá ání ɪtamaduntɔ, ɔdɛ ɩwɪɔsɪn wúun. Olotsu ansí
fʋ́á, olowun ání Lasaro tsie Abraham wá tsʋ́tsʋ́útsʋ́.
24 Ɩnʋ ɔlɔkplʋ́n ɔbɛ́ɛ, ‘Anɪ sí Abraham-ée! Wun
mɪ nwɛ, afʋha Lasaro ɔyɔpʋ mʋ osrebi da ntsutso
pʋbɛda mí ɔdandʋsʋ, ilwii kpalobí. Ndɛ ɩwɪɔsɪn
wúun ogyá ánfɪtɔ dʋbɪ!’
25 “Táme Abraham lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Obí, kaɪn, fʋ́
nkpatsiátʋ́ a, fegyi ɔdwɛ, Lasaro é letsiá ɔsɪntɔ. Séi
á, ɔbʋ ɔdwɛtɔ, fʋ́ é fʋ́bʋ ɔsɪntɔ. 26 Ɔma a, ɩlán
kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ kʋ da anɪa fʋnyɔ nsɪnɛ́. Mʋ́ sʋ
ɔhaa mɛ́ɛtalí fá tsú nfɪ ba fʋ́ wá ɪnʋ, ɔhaa é mɛ́ɛtalí
fá tsú ɪnʋ ba anɪ wá nfɪ.’ 27 Oyin ámʋ lébláa Abraham
ɔbɛ́ɛ, ‘Mʋ́mʋ́ nobwíí ɪpa, anɪ sí Abraham, wa Lasaro
sɪsɪ mí sí wóyítɔ́. 28 Mbʋ apio yinhɛ́ abanú akʋ
ɪnʋ, ɔyɛda amʋ́ ɔlá, ménɪ bowú á, bʋmɛ́ɛba bowun
ɩwɪɔsɪn ánfɪ odu.’
29 “Abraham lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Mose mʋa Bulu
ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ nwʋlʋ́ bʋ amʋ́ wá, ɪdɛ amʋ́ ɔlá da.
Bʋnʋ́u mʋ́, abʋgyi mʋ́sʋ́.’ 30 Oyin ámʋ lélɛ mʋ́ ɔnɔ́
ɔbɛ́ɛ, ‘Anɪ sí Abraham, asʋ́n ámʋ nu kɛkɛ mɛ́ɛha amʋ́
abʋdamlí klʋntɔ. Mboʋ́n ní ɔkʋ ɔkʋ́sʋ́ tsú afʋ́lítɔ yɔ́
amʋ́ wá á, bédamlí klʋntɔ.’ 31 Táme Abraham lébláa
mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Ní bʋmegyi Mose mʋa Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́
amʋ nwʋlʋ́tʋ́ asʋ́n ámʋsʋ á, ɔkʋ ɔkʋ́sʋ́ tsú afʋ́lítɔ yɔ́
ɩnʋ kʋ́ráá á, bʋmóonu ɔhá ámʋ asʋ́n.’ ”

17

Lakpanbwɛ

(Mateo 18:6-7, 21-22; Marko 9:42)

1 Yesu lébláa mʋ akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɩbwɛ́bwɛ́ɛbwɛ́
á, tɔkʋ béha nyankpʋsa ɔbɔ́bwɛ lakpan, táme ɔhá ání
ɩna mʋsʋ mʋ ba lʋ́bwɛ lakpan ɔgyówɪ ní. 2 Ní ɔkʋ léha
ahá ánfɪ bʋmɔkʋ́dan mísʋ́ hógyitɔ ánfɪtɔ ɔkʋ lʋ́bwɛ
lakpan á, ní bɛda nfʋ́ókwɛbʋ síán mʋ ɔmɛtɔ, tswɪ mʋ
wá ɔpʋ ɔkluklʋ́kpá pʋ́ á, ɪbʋ alé dʋn. 3 Mʋ́ sʋ mlɪkɪ mlɪ
ɩwɪ wanklááń.

“Ní fʋ́ bá ɔpʋ́ ɩlá gyi fʋ á, wa ɪyɪn wa mʋ. Ní
ɔlɛdamlí klʋntɔ á, sikie mʋ. 4 Ní ɔlɔpʋ ɩlá gyi fʋ tse
sienʋ́* ɛkɛwʋ́lɛ owítɔ, ɔlɛla bobwíí ɪpa há fʋ́ á, sikie
mʋ.”

Hógyi

5 Yesu sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, “Ha anɪ
hógyi imoni tsɪa.”
6 Yesu lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní mlɪ hógyi lómoní fɛ́
takyí-akpin ibí á, mlɛ́talí bláa kɛlɪ ánfɪ mlɪaa, ‘Puli
yɛlí ɔpʋtɔ.’ Ɩbʋ́bwɛ dínká mʋ́sʋ́.

Osʋ́mpʋ́ Gyumagyihɛ

7 “Ní mlɪtɔ ɔkʋ bʋ osʋ́mpʋ́á ɔtɔyɔ́ agyómá mʋ
ndɔtɔ ntɛ́ɛ ɔtɛkɪ mʋ akúfasʋ, otsú agyómátʋ́ ba a,
bláa mʋ wie tɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Wa ɔsa bwɛ afʋgyi atɔ́?’
Ɛkɛkɛɛkɛ! 8 Bláa ɔtɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Tsu tati saba,
afʋbɔtswɪ ɔpʋ́nʋ́ ha mɪ. Bɛlɪ́ mí angyi atʋ́. Negyi
ta á, fayégyi fʋ́ klɛ́.’ 9 Ɔtɛdá osʋ́mpʋ́ amʋ ɪpán ɔbɛ́ɛ,
alabwɛ́ tʋ́á mɔwa mʋ bwɛ? Ɛkɛkɛɛkɛ! 10 Ɩ́nɪ sʋ ní mlɪ é
mlɔbwɛ́ tʋ́á bɔwa mlɪ bwɛ tá á, mlɪblɪ mlɪaa, ‘Asʋ́mpʋ́
kɛkɛ anɪgyí. Tʋ́á igyi anɪ bwɛhɛ́ anɪlabwɛ́ á.’ ”

* 17:4 Idesuná áníí tsé dʋ́dʋ́á ɔlɔpʋ ɩlá gyi fʋ.

Ilɔ Pɛpɛ Alɔpó Dú Tsa

11 Yesu ná Samaria pó Galileafɔ ɔkasʋ ɔyó
Yerusalem. 12 Brɛ́á ɔlɛta wúlu kʋsʋ wie tá á, ɩlɔ pɛpɛ
alɔpó dú akʋ bʋna bɛbá befia mʋ, besi lí tsútsú.
13 Ɩnʋ bɔkplʋ́n blí bɛɛ, “Yesu! Owíé! Wun anɩ nwɛ.”
14 Yesu lótsu ansí kɩ amʋ́, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɩpʋ
mlɩ ɩwɩ yosuná Bulu igyí ɔhapʋ́.†”
Brɛ́á bɔpʋ ɔkpa bɔyʋ́ á, amʋ́ ɩwɩ lɛ́plɩ. 15 Ɔkʋlɛ mʋ́
lówun ání mʋ ɩwɩ laplíɩ a, oleyinkí ɔdɛkplʋ́n kanfʋ́
Bulu kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́. 16 Olebemlí bún Yesu ayabitɔ, ɔdɛ
mʋ ɩpán da. Samariayin oyin ánfɩ gyí. 17 Ɩnʋ Yesu
léfɩtɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Megyí ahá idú natsá? Mʋ́ kwebá atráhɛ
mɛ́? 18 Mʋ́ sʋ amʋ́tʋ́ ɔkʋkʋ méba bɛkanfʋ́ Bulu dʋn
Samariayin ɔfɔ́ɔ ánfɩ nkʋlɛ?” 19 Ɩnʋ ɔlɛbláa oyin ámʋ
ɔbɛ́ɛ, “Kʋsʋ natɩ. Fʋ́ hógyi latsá fʋ́ ɩlɔ.”

Bulu Iwíegyí Ámʋ ɩbá
(Mateo 24:23-28, 37-41)

20 Farisifɔ akʋ bɛfɩtɛ́ Yesu bɛɛ, “Ɔmɛnkɛ Bulu iwí-
egyí ámʋ ɩbɛ́ba?” Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Megyí tɔ́á
ɔha ɔbɔ́pʋ ansíbi wun Bulu iwíegyí ámʋ igyi. 21 Ɔhaa
mɛ́ɛtalí blí ɔbɛ́ɛ, ‘Kɩ, mʋ́bʋ nfɩ.’ Ntɛ́ɛ ‘Mʋ́bʋ nána á.’
Tsúfɛ́ mɩ ɔkʋlɛ gyí Farisiyin, ɔkʋlɛ ɛ́ gyí lampóo ɔhɔ́pʋ.
Tsúfɛ́ mɩ, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɩ ɔbákɛ
bɔ́bwɛ fɛ́ alɩ ámʋ́ʋ́ nyankpʋ tɔfwí ɩbɩ, bʋtowun mʋ́
nsaɩntɔ fɛ́ɛ ámʋ. 22 Táme négyankpá wun ɩwɩɔsɩn
tsɔtsɔɔtsɔ, ndɛmba-abí ánfɩ ɛ́ békiná mí. 23 Alɩ ámʋ́ʋ́
ilegyi Noa brésʋ́ amʋ a, alí ibégyi mí, Nyankpʋsa-
Mʋ-Bi ánfɩ ɛ́ ɩbábɩ nɩ. 24 Ahá betsiá, bʋdɛ atɔ́ gyí, bʋdɛ
ntá núu; bʋdɛ aká tsiá, bʋdɛ atsɩ kítá há akúlu alɩ
yɔ́fʋn ɛkɛá Noa lówie mʋ dáka kpɔnkpɔntɩ ámʋtɔ,
ntsu lɔ́bʋlá bɔmɔ amʋ́ fɛ́ɛ. 25 Alɩ kén ɩlɛba Lot ɛ́
brésʋ́ nɩ. Ahá betsiá, bʋdɛ atɔ́ gyí, bʋdɛ ntá núu,
bʋdɛ atɔ́ hɔ́ɔ, bʋdɛ atɔ́ fɛ; bʋdɛ atɔ́ du, bʋdɛ ibu
yíi, 29 yɔ́fʋn ɛkɛá Lot lɛ́dalɩ Sodom wúlutɔ, ogyá mʋ́a
atonkodu lotswie tsu ɔsʋ́sʋ́ bɛhɩ amʋ́ fɛ́ɛ. 30 Alí
kén mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɩ ɩwɩɔwanlɛ́kɛ́ bɔ́fwie
ahátɔ ní.
31 “Ɛkɛ ámʋ a, ɔhá ání ɔdɩn obusʋ, mʋ atɔ́ ɩbʋ obutɔ
ɔmákplí botsu tɔtɔ. Alɩ kén ɔhá ání ɔbʋ ndɔtɔ ɛ́
máyinkí botsu tɔtɔ nɩ. 32 Mlɩkaɩn Lot mʋ ka asʋ́nsʋ́!‡
33 Tsúfɛ́ ní ɔkʋ lódunká ání ɔbɛ́prɩ mʋ nkpa á, ɔbɔ́hʋlíɩ
mʋ́. Táme ní ɔkʋ lɔ́hʋlíɩ mʋ nkpa á, ɔbɛ́lanyá mʋ́.
34 Ndɛ mlɩ bláa mbɛ́ɛ, alɩ ɛkɛ ámʋ onyé á, ní ahá
abanyɔ́ bʋda ɔklan kʋlɛsʋ á, Bulu obótsu ɔkʋlɛ sí
ɔkʋlɛ.
35-36 “Ní atsɩ abanyɔ́ bʋdɛ nfúó kwɛ á, Bulu obótsu
ɔkʋlɛ sí ɔkʋlɛ.§” 37 Yesu akasípʋ́ amʋ bɛfɩtɛ́ mʋ bɛɛ,
“Anɩ Wíe, nkʋ́nʋ́ ɩbɛ́ba?”
Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔtínɛ́á ɩtɔ wuhé da a, ɩnʋ́
alása bʋtefia nɩ.”

18

Ɔsʋrapʋ Mʋa Asʋ́n Ogyípʋ́ Ɔkʋ

1 Ɩnʋ Yesu léha yébi kʋ pʋ́sʋ́ná ání bʋbɔ́ɔ mpáɩ
brégyíbré, ɩmákpɔn amʋ́. 2 Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Asʋ́n
ogyípʋ́ ɔkʋ létsiá wúlu kʋsʋ. Ɔtamanyá Bulu ifʋ́,
ɔtamanyá ɔhaa ɛ́ pélɩ. 3 Ɔsʋrapʋ ɔkʋ ɛ́ létsiá wúlu
amʋtɔ. Oletsiá bokokóli mʋ ɔbɛ́ɛ, ogyíi mʋ asʋ́n
ɔnɔkwalɩsʋ ha mʋ, ɔlɛ mʋ tsu mʋ olupʋ́ ɩbɩtɔ! 4 Tɛkɩ
olekle okina, táme ɔma-ɔma a, ɔlɛbláa mʋ ɩwɩ ɔbɛ́ɛ,
‘Ɩbʋ mʋ́tʋ́á ntamanyá Bulu ifʋ́, ntamanyá ɔhaa ɛ́ pélɩ.
5 Táme alɩ ánfɩ ɔsʋrapʋ anfɩ ná ɔdɛ mí háan anfɩ sʋ á,
négyi mʋ asʋ́n ɔnɔkwalɩsʋ. Ní megyí alɩ á, oméesi
mí tɔ́ɩ wa. Ɔmɛ́ɛha mméenya ɔkpa bwɛ́ tɔtɔ.’ ”
6 Yesu lɔ́yɔ mʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɩkɩ alɩá asʋ́n ogyípʋ́ anfí
ɔtamagyi asʋ́n ɔnɔkwalɩsʋ ánfɩ lablí. 7 Mʋ́mʋ́ nkálɩ
Bulu mʋ́ méegyi mʋ ahá ámʋ́ʋ́ alalé, bʋdesʋ́ kpolí
mʋ ɔpa-onyé ámʋ asʋ́n ɔnɔkwalɩsʋ? Obési amʋ́ asʋ́n
wá obíátɔ́? Ɛkɛkɛɛkɛ! 8 Ndɛ mlɩ bláa mbɛ́ɛ, obégyi
mʋ́ ɔnɔkwalɩsʋ há amʋ́ ɔsasʋ. Táme ndɛfɩtɛ́ mbɛ́ɛ,
ní mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɩ neyínkí bá a, nówun
ahógyipʋ akʋ ɔsʋlʋ́ʋ anfɩsʋ?”

Lampóo Ɔhɔ́pʋ Mʋa Farisiyin

9 Yesu létrá ha yébi kʋ pʋ́sʋ́ná amʋ́ atɔ́ tsú ahá ání
bʋtɛkɩ amʋ́ ɩwɩ yilé abwɛpʋ́ dʋn amʋ́ aba. 10 Ɔlɛha
yébi amʋ ɔbɛ́ɛ, “Ayin abanyɔ́ akʋ bɔdʋ yʋ́ mpáɩ
ɔbɔkpá Bulu ɔtswɛ́kpa. Amʋ́tʋ́ ɔkʋlɛ gyí Farisiyin,
ɔkʋlɛ ɛ́ gyí lampóo ɔhɔ́pʋ.
11 “Farisiyin amʋ lɔ́kʋsʋ́ líí, bɔ́ mpáɩ wá nwuntɔ
ɔbɛ́ɛ, ‘Bulu, nɛdá fʋ́ ɩpán ání mmegyí fɛ́ akʋ. Mí
mʋ́ mma ɔnsípɛ, ntamasísi ɔha, ntamatɔ́ mbʋa,
mmegyí fɛ́ Lampóo ɔhɔ́pʋ anfɩ ɛ́. 12 Ntɛklí ɔnɔ́ tse nyɔ
ndawʋ́tswí ɩkʋlɛtɔ. Nteye mí atɔ́ fɛɛ́tʋ́ dú, lɛ́ idúsí há
fʋ́.’
13 “Táme lampóo ɔhɔ́pʋ amʋ mʋ́ lɛ́yɛlíí tsútsú,
oloko nwuntɔ wá. Omotsulá tsú ansí kʋ́ráá fʋ́á kɩ
ɔsʋ́sʋ́. Ɔlɔpʋ ɔbɩmáa dá ɩbɩtɔ, kʋ́kʋ́li Bulu ɔbɛ́ɛ, ‘Óo
Bulu, wun mɩ nwɛ, lakpan ɔbwɛpʋ́ ngyi.’ ” 14 Yesu
lɔ́mɔ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ndɛ mlɩ bláa mbɛ́ɛ, asa beyinkí
yʋ́ wóyí á, Bulu ansí légyi lampóo ɔhɔ́pʋ amʋ ɩwɩ dʋn
Farisiyin amʋ. Tsúfɛ́ ɔhá ání ɔtɔtsʋ́ ɩwɩ á, Bulu ɔbɛ́ba
mʋ asɩ. Ɔhá ání ɔtɛba ɩwɩasɩ ɛ́ á, Bulu obótsu mʋ fʋ́á.”

Nyebí Yulá
(Mateo 19:13-15; Marko 10:13-16)

15 Aha akʋ bɔpʋ amʋ́ abí ba Yesu bɛɛ, ɔpʋ́ʋ ɩbɩ dɩnka
amʋ́sʋ́, oyula amʋ́. Mʋ akasípʋ́ bowun amʋ́. Mʋ́ sʋ
bɔwa ɩyɩn wá amʋ́. 16 Táme Yesu lɛ́tɩ nyebí ámʋ ba
mʋ ɩwɩ wá, ɔlɛbláa akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Mlɩha nyebí
ámʋ abʋba mí wá. Mlɩmátin amʋ́ ɔkpa, tsúfɛ́ ahá ánfɩ
odu bʋ́ Bulu iwíegyí amʋ nɩ. 17 Ɔnɔkwalɩ ndɛ mlɩ bláa.
Ɔhá ání ɔmɔhɔ Bulu iwíegyí ámʋ fɛ́ kebi á, omóowie
mʋ́tʋ́.”

Atonyahɛ́ ɩwɩ Atosunáhé
(Mateo 19:16-30; Marko 10:17-31)

18 Ɛkɛ ɔkʋ Yudafɔ ɔhandɛ ɔkʋ lébɛfɩtɛ́ Yesu ɔbɛ́ɛ,
“Osunápʋ́ yilé, ntɔ nɔ́bwɛ asa nénya nkpa ání
ɩtamatá?”
19 Yesu léfɩtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ntogyi sʋ́ fʋdɛ mí tɩ ɔha
yilé? Ɔhaa mégyí ɔha yilé, nkɛ́tɩ Bulu nkʋlɛ. 20 Yɛ́ɛ
fʋyin Bulu mbla ámʋ o. Mʋ́gyí, mátɔ mbʋa, mámɔ
ɔha, máwi atɔ́, máka asʋ́n dínká fʋ́ básʋ́, bu fʋ́ sí mʋa
fʋ́ yín.”
21 Ɔhandɛ amʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Tsú mí nyebitɔ ɔpá
ndɛ mʋ́ fɛɛ́sʋ́ gyí.”

† 17:14 Abʋbɩ ání mlɩ ɩwɩ laplíɩ Mose mbla ɔkpasʋ.
‡ 17:32 Brɛ́á omobu Bulu, ɔlɛdamlí kɩ ɔma a, olemlí nfólɩsín. Kɩ Genesis 19:26.
§ 17:35-36 Mʋ́tʋ́ yée 36 bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Ní ayin abanyɔ́ bʋdɛ agyʋ́má yɔ ndɔ kʋlɛtɔ á, Bulu obótsu ɔkʋlɛ sí ɔkʋlɛ.

22 Yesu lónu mʋ asʋn blíhɛ́ anfɪ á, ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ,
"Toku kʋlɛ ɪlasí ání fɔ́bwɛ. Yɛfɛ fʋ́ ɪwɪsʋ atɔ́ fɛ́ɛ,
afʋye kɔ́ba amʋ ha ahiánfɔ, mɛ́nɪ fénya siadɪɛ ɔsʋ́sʋ́.
Fɔbwɛ́ mʋ́ tá á, ba afʋbobuo mɪ." 23 Brɛ́á oyin ámʋ
lónu asʋ́n ánfɪ á, ɪlɔtɔ mʋ klʋn, tsʋ́fɛ́ ɔhíɛ́ ɔbʋ atɔ́.
24 Yesu lɔ́wun ání ɪlahan mʋ. Mʋ́ sʋ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ,
"Ɪbʋ ɔnlɪn asa ɪwɪ onyapʋ́ obɔ́wie Bulu iwíegyí
ámʋtɔ. 25 Léléɛ́ mʋ́ á, ɪlɔpɔn ha kpɔ́sɔ́ ání ɔbɔ́tsʋn ɔbɪn-
atɔ ɔbɔ́tɔ́, dʋn ání ɪwɪ onyapʋ́ obɔ́wie Bulu iwíegyí
ámʋtɔ."
26 Ahá ání bonu asʋ́n ánfɪ bɛfɪtɛ́ bɛɛ, "Mʋ́mʋ́ ma
mɛɛ Bulu ɔbɔ́hɔ nkpa?"
27 Támɛ Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Tɔ́á nyankpʋsa
mɛ́ɛtalí bwɛ́ mɔdʋ́n Bulu bwɛ."
28 Ɪnʋ Petro lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíe, kɪ, anɪlasí
anɪ wóyí tswɪ bobuo fʋ."
29 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa.
Ɔhaa má ɪnʋá obési mʋ wóyí, mʋ ka, mʋ apíó, mʋ
akwʋ́ípʋ́ ntɛ́ɛ mʋ abí tswɪ Bulu iwíegyí ámʋ sʋ, 30 Bulu
mɛ́ɛlawá mʋ́ otsiákpá há mʋ tsé dʋ́ tsé lafa séi, láha
mʋ nkpa ání ɪtamatá bré ámʋ́ʋ́ ɪbá ámʋtɔ."

Yesu Lowu Iwɪ Asʋ́n Blí Otse Saasɪ
(Mateo 20:17-19; Marko 10:32-34)

31 Yesu léɪtɪ akasípʋ́ dúanyɔ ámʋ ya ɪtsɛ́tɔ́, ɔlɛbláa
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ayɔ́ Yerusalem. Ɪnʋ́ asʋ́n ámʋ́ʋ́ Bulu
ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ bɔwanlín tsʋ́ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-
Bi ánfɪ ɪwɪ ámʋ fɛ́ɛ́ bɛ́ba mʋ́tɔ́ ní. 32 Bɛ́lɛ mí há ahá
ání bʋmegyí Yudafɔ. Bɔ́bwɛ mí ahinlá, síá mí, tʋ́
atsʋnɔ́ wɔ́lí mí. 33 Bɛ́pɪtí mí atɔ́, mɔ́ mí. Mʋ́ ɛkɛ sáásí
a, nɔ́kʋsʋ́ tsʋ́ afʋ́lɪtɔ."
34 Akasípʋ́ amʋ bʋmonu ínɪ asɪ, tsʋ́fɛ́ Bulu lɔ́pʋŋáín
amʋ́. Bʋmɛbɪ tɔ́á ɔdɛblí ɛ́.

Ansibi Obwiepʋ́ Ɔkʋ ɪlɔ Tsa
(Mateo 20:29-34; Marko 10:46-52)

35 Yesu léta Yeriko wʋ́lʋtɔ wie tá á, ansibi obwiepʋ́
ɔkʋ tsie ɔkpa ɔnɔ́, ɔdɛ atɔ́ kʋlí. 36 Ansibi obwiepʋ́
ámʋ lónu ání ɔdɔm bʋdɛtsʋ́vn. Mʋ́ʋ́ ɔlɛfɪtɛ́ ɔbɛ́ɛ,
"Amansʋ igyi?"
37 Ahá bɛbláa mʋ bɛɛ, "Yesu Nasaretyin amʋ
dɛ́tsʋ́vn."
38 Ɪnʋ ansibi obwiepʋ́ ámʋ lɔ́kplʋn blí ɔbɛ́ɛ, "Anɪ
wíe Dawid mʋ na Yesu, wun mɪ nwɛ!"
39 Ahá ámʋ́ʋ́ bʋgya Yesu nkpá ámʋ bɔkplʋ́n wa
ansibi obwiepʋ́ ámʋ bɛɛ, ɔwáa ɔsa kpa ɔnɔ́ bun.
Ɔlɛlakplʋ́n dʋn alɪ ɔbɛ́ɛ, "Anɪ wíe Dawid mʋ na, wun
mɪ nwɛ!"
40 Yesu lési lɪí, ɔlɛha ɔbɛ́ɛ bʋkpá mʋ ba mʋ. Brɛ́á
bɛkpa mʋ ba a, Yesu léfɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, 41 "Ntɔ fʋdeklé
fɛɛ mbwɛ́ɛ ha fʋ?"
Ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Owíe, ha mí anwun atɔ́!"
42 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Fʋ́ hógyi latsá fʋ́ ɪlɔ. Wun
atɔ́."
43 Ɪnʋnʋ mʋ ansíbi lobwíí, ɔlɛkplá buo Yesu, ɔdɛ
Bulu kanfʋ́. Ɔdɔm amʋ fɛ́ɛ́ bowun ínɪ, amʋ́ ɛ́ bɛkanfʋ́
Bulu.

19

Yesu Mʋa Sakeo

1 Yesu déka tsʋn Yeriko wʋ́lʋtɔ. 2 Lampóo ahópʋ
ɔhandɛ ɔkʋá ɔbʋ kɔ́ba bʋ wʋ́lu amʋtɔ, bʋtɛtí mʋ
Sakeo. 3 Oyin ánfɪ dékléá ɔbɔ́pʋ ansíbi wun Yesu,
táme ɔma ɪswí, ahá ɛ́ bɔdʋbɪ. 4 Mʋ́ sʋ ɔlɛsrí yɔ́dʋ
pɔntɔ-oyí kʋá Yesu ɔbɔ́tsʋn mʋ́ asɪ, mɛ́nɪ obɔ́wun
mʋ. 5 Brɛ́á Yesu lɔ́wie oyí ámʋ asɪ á, olotsu ansí fʋ́á,
wun Sakeo, ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Sakeo, wa ɔsa kplɪ ba.
Ndɛ, fʋ́ wóyí nɔ́swɪí ní."
6 Sakeo lɔ́wa ɔsa kplí, pʋ́ ansigyí kpá mʋ ya wóyítɔ́.
7 Ahá ání bowun mʋ́ fɛ́ɛ́ bowuntí bɛɛ, "Oyin ánfɪ
layɔ́swɪí lakpan ɔbwɛpʋ́ wóyítɔ́."
8 Sakeo lɔ́kʋsʋ́ lɪí wóyítɔ́ ɪnʋ, bláa anɪ Wíe Yesu
ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíé, kɪ, néye mí atɔ́tɔ anyɔ, pʋ́ ɪfʋn kíé
ahiánfɔ. Ní nasísi ɔkʋ ɛ́ á, nélahá mʋ mʋ́ aku ana."
9 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Ndɛ Bulu lahɔ wóyí ánfɪ
nkpa, tsʋ́fɛ́ Abraham mʋ na ɔ́nɪ ánfɪ ɛ́ gyí. 10 Ahá ání
bafwí odunkákpá mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ nɛba,
anhɔ amʋ́ nkpa."

Asʋ́mpʋ́ Kɔ́ba Ha
(Mateo 25:14-30)

11 Ahá ámʋ bʋdɛ asʋ́n ámʋ́ʋ́ Yesu déblí ámʋ nu.
Alɪ bré ámʋtɔ á, Yesu latá Yerusalem wie tá. Mʋ́
sʋ ɔlɛha amʋ́ yébi pʋ́tswíí amʋ́, tsʋ́fɛ́ bʋdesusʋ́u bɛɛ
Bulu iwíegyí béfi asɪ ɪnʋnʋ. 12 Ɔlɛha yébi amʋ ɔbɛ́ɛ,
"Ɪwɪ onyapʋ́ ɔkʋ lɔ́bwɛ agywɪn ɔbɛ́ɛ, mʋ́tu ɔkpa yʋ́
amʋ́ owíe dɛhɛn wá, ɔyaɪ mʋ owíe, oyinki begyi iwíe
mʋ ɔmátɔ́. 13 Asa ɔbɔ́yɔ á, ɔlɛtɪ mʋ asʋ́mpʋ́ idʋ́, oleye
pɔ́ɔnʋ kʋlɛkʋlɛ há amʋ́ fɛ́ɛ́. Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ bʋpʋ́yɔ
agyʋ́má yɔ́fʋn ɛkɛá mɛ́ba. 14 Támɛ mʋ wʋ́lʋtɔ ahá
bolu mʋ, wá abí buo mʋ bɛɛ, bʋmedékléá ɔbwɛ́ɛ amʋ́
owíe.
15 "Támɛ mʋ́ ɔ́ɔ á, owíe dɛhɛn amʋ léyaí mʋ iwíe
amʋ, ɔlɛsankí ba wóyí. Olenya wíé pɛ́ ɔlɛha bɛtɪ
mʋ asʋ́mpʋ́ amʋ, ɔkɪ tɔ́á banyá dínká kɔ́ba amʋsʋ.
16 Ogyankpapʋ léba bɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, 'Mí wíé, nanyá
pɔ́ɔnʋ dʋ́ tsía fʋ́ klɛ́ amʋtɔ.' 17 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa osʋ́mpʋ́
amʋ ɔbɛ́ɛ, 'Fabwɛ́ atɔ́. Osʋ́mpʋ́ wankláán fʋ́gyi. Ínʋá
fawá ɔnɔkwalɪ ɪtɔ́ túkʋ́rííbi ánfɪ ɪwɪ sʋ á, nɔ́pʋ awʋ́lʋ
idʋ́ wá fʋ́ ɪbɪtɔ, fɛ́kɪ mʋ́sʋ́.' 18 Onyɔɔsɪ léba bɛbláa mʋ
ɔbɛ́ɛ, 'Mí wíé, nanyá pɔ́ɔnʋ anʋ tsía fʋ́ klɛ́ amʋtɔ.'
19 Owíe amʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, 'Fʋ́ ɛ́ fɛ́kɪ awʋ́lʋ anʋsʋ.'
20 "Ɔbambá ɛ́ léba bɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, 'Mí wíé, fʋ́ sika
ámʋ nɪ. Nɛda mʋ́ wá dʋ́kʋbi ɔnɔ́ yáí. 21 Nyin fʋ.
Ndɛ fʋ́ ifʋ́ nya, tsʋ́fɛ́ fʋ́ asʋ́n bʋ ɔnlɪn. Fʋtɔtsʋ́ atɔ́
ɔtínɛ́á fʋmɔpʋ tɔtɔ yáí, fʋ́tɔkpɔ́tí atɔ́ ɛ́ ɔtínɛ́á fʋmodʋ
tɔtɔ.' 22 Mʋ wie amʋ léblaa mʋ ɔbɛ́ɛ, 'Osʋ́mpʋ́ lalɔ́hɛ.
Fʋ́ ɔnɔ́tɔ́ asʋ́n nɔ́pʋgyi fʋ asʋ́n. Yɛɛ fʋyin ání mí
asʋ́n ɪhíɛ́ bʋ ɔnlɪn, ntotsʋ́ atɔ́ ɔtínɛ́á mmɔpʋ tɔtɔ
tswɪ, kpɔ́tí atɔ́ ɔtínɛ́á mmodʋ tɔtɔ a? 23 Mʋ́ ntogyi
sʋ́ fʋmɔpʋ mí kɔ́ba amʋ yɔ́tswɪ sika ɔyaíkpá. Fɛ́kɪ ní
neyínkí ba a, nɔ́yɔhɔ mʋ́a mʋ́sʋ́ abí?'
24 "Ɪnʋ owíe amʋ léblaa ahá ání bʋbʋ ɪnʋ ɔbɛ́ɛ,
'Mlɪswɪ osʋ́mpʋ́ anfɪ kɔ́ba amʋ ha ɔmʋamʋ́ʋ́ olenya
idʋ́ ámʋ.' 25 Támɛ ahá ámʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, 'Nanáin,
ɔbʋ pɔ́ɔnʋ dʋ́ dodo o!' 26 Owíe amʋ léblaa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, 'Ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ɔhá ání odekléá obɔ́nʋ mí
atosʋnáhɛ́ amʋ asɪ á, Bulu ɔbɔ́pʋ ɪkʋ tsía mʋ́tɔ́ há
mʋ. Támɛ ɔhá ání omedékléá obɔ́nʋ mí atosʋnáhɛ́
amʋ asɪ á, Bulu ɔbɔ́swɪí mʋ kpalobí ámʋ́ʋ́ alabí ámʋ
kʋ́ráá. 27 Séi á, mlɪkpa ahá ámʋ́ʋ́ bɔkʋsʋ́ lɪí mísʋ́ bɛɛ
mmágyi iwíe amʋ ba, amlɪbɔmɔ́ɔ amʋ́ mí ansítɔ́
nfɪ!' "

Bɔhɔ Yesu Fɛ́ Owíe Yerusalem
(Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Yohane 12:12-19)

* 19:29 Nfɔ-nyíbʋ igyi obubwí kʋá ɪbʋ mantáa Yerusalem, bʋtɛtí mʋ́ Olifbʋ.

28 Yesu léha amó yébi anfı tá á, ɔlɔtsʊn gyankpá pó
ɔyɔ́ Yerusalem. 29 Ɔlɛta Betfage mʊ́a Betania awúluá
ıdın Nfɔ-nyíbʊ* ámʊsʊ wie tá á, ɔlɔwa mʊ akasípó
abanyɔ́ gyankpá, 30 bláa amó ɔbɛ́ɛ, “Mlıyɔ wúlu anfí
ıda mlı ansítɔ́ ánfısʊ. Ní mlowíé wúlu ɔnɔ́ á, mlówun
afrímú kanáhɛ ɔkʊ da ɔfɛ́tɔ́, ɔhaa mɔ́kútsıá mʊsʊ kı.
Mlısankı mʊ ba mı. 31 Ní ɔkʊ ɔfítɛ́ mlı ɔbɛ́ɛ, ‘Ntogyi
sʊ́ mlıdɛ́ mʊ sankí?’ á, mlıbla mʊ mlıaa, ‘Anı Wíe dɛ́
mʊ hián.’ ”
32 Akasípʊ́ abanyɔ́ ámʊ bɔyówun afrímú kánáhɛ
ámʊ fɛ́ alıá Yesu lébláa amʊ́. 33 Brɛ́á bʊdɛ mʊ sankí á,
mʊ awíe bɛfıtɛ́ amʊ́ bɛɛ, “Ntogyi sʊ́ mlıdɛ́ mʊ sankí?”
34 Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Anı Wíe dɛ́ mʊ hián.” 35 Besi
bɛkpa afrímú kánáhɛ amʊ ba Yesu, bɛyaí amʊ́ atati
dínká mʊsʊ, tsʊ́ Yesu bian mʊsʊ. 36 Brɛ́á Yesu tsie
mʊsʊ ɔyɔ́ á, ahá ámʊ bɛkpa amʊ́ atati yáí tswı ɔkpatɔ,
ɔlɛnatí mʊ́sʊ́ tsʊn.
37 Brɛ́á Yesu lɔ́wa Nfɔ-nyíbʊ ámʊ kplí ɔyɔ́
Yerusalem wúlutɔ bı a, mʊ abúopʊ amʊ fɛ́ɛ́ bɔtswı
opé kánfʊ́ Bulu kóklókʊ́ʊ́, ofúla amʊ́ʊ́ ɔlɔbwɛ, bowun
amʊ fɛ́ɛ́ sʊ. 38 Bɛɛ, “Bulu oyúla owíe anfı ɔbá mʊ dátɔ́
ánfı! Iwilwii bʊ ɔsʊ́sʊ́. Numnyam ıbwɛ́ɛ Bulu klɛ́
ɔsʊ́sʊ́ʊ́sʊ́ ınʊ.”
39 Farisifɔ akʊ bʊbʊ ɔdɔm amʊtɔ. Inʊ bɛbláa Yesu
bɛɛ, “Osunápʊ́, ka fʊ́ abúopʊ anfı itin!”
40 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, ní ahá
ánfı bɛhíɛ́ kpá ɔnɔ́ bun kʊ́ráá á, abwi ánfı bʊ́kplʊn
kanfʊ́ Bulu.”

Yesu Lósú Yerusalem Sʊ

41 Brɛ́á Yesu léta Yerusalem wie tá, olowun wúlu
amʊ sísí á, olosu ha mʊ́. 42 Ɔbɛ́ɛ, “Yerusalemfɔ, tɛkı
ilehián ání mlɛ́bı tʊ́á ıtɔpʊ́ iwilwii ba ndɛ, táme
mlımétálí bí mʊ́. 43 Brɛ́ kʊ ıbá, mlı alupʊ́ bɛ́kafía mlı
abuntíi, pwɛ́ okpʊ́ wá mlı, sá mlı tin ɔkpagyíɔkpasʊ.
44 Bɛ́hı wúlu anfı pʊ́ mʊ́tɔ́ atsiápʊ́. Bʊméesi ibwi kʊlɛ
dínká mʊ́ básʊ́, tsʊ́fɛ́ mlımɛ́bı brɛ́á Bulu léba mlı
nkpa ɔhɔ́kpa!”

Ibíá Agyípʊ́ Gyáa Lɛ Bulu Ɔtswɛ́kpa Wunsınésʊ́
(Mateo 21:12-17; Marko 11:15-19; Yohane 2:13-22)

45 Brɛ́á Yesu lówie Yerusalem a, ɔlɔyɔ Bulu
ɔtswɛ́kpa wunsınésʊ́. Olenya wíé ınʊ alı, ɔlɔwa ibía
agyípʊ́ gyáa bı. 46 Ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Bɔwanlín wá
Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ, ‘Bɛ́tı mí ɔtswɛ́kpa bɛɛ, mpáı
ɔbɔkpá.’ Táme mlılapʊ́ ınʊ mlí awikplu ɔŋaínkpá.”
47 Oletsıá súná atɔ́ Bulu ɔtswɛ́kpa ınʊ ekekegyíɛkɛ.
Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn, Mose mbla asunápʊ́ pʊ́
Yudafɔ ahandɛ amʊ bodunká ɔkpa ání bɔ́tsʊn mʊ́sʊ́
mʊ́ mʊ. 48 Táme bʊmenya, tsʊ́fɛ́ ahá ámʊ fɛ́ɛ́ bʊbuo
mʊ asʊn blíhé.

20

Yesu Túmi Iwı Asʊn Fıtéhé
(Mateo 21:23-27; Marko 11:27-33)

1 Ɛkɛ ɔkʊ Yesu bʊ Bulu ɔtswɛ́kpa wunsınésʊ́ ınʊ
ɔdɛ Bulu asʊ́n wankláán ámʊ ɔkan da, ɔdɛ atɔ́ suná.
Inʊ Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn, Mose mbla asunápʊ́ pʊ́
Yudafɔ ahandɛ bɛba bɔtʊ mʊ. 2 Bɛfıtɛ́ mʊ bɛɛ, “Ma
léha fʊ́ ɔkpa fʊ́dɛ ntobí ánfı bwɛ? Ma léha fʊ́ túmi?”
3 Yesu léle mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí ɛ́ nfítɛ mlı asʊn kua
kʊlɛ. 4 Bulu wá Asú Ɔbɔpʊ́ Yohane lénya túmi pʊ́bʊ́
ahá asú lóó, ntɛ́ɛ nyankpʊsa? Mlıbla mı.”
5 Amʊ́ wʊlɛwʊlɛ bɔyɔ asʊ́n ánfıtɔ bɛɛ, “Ní ablí
anıaa itsú Bulu wá á, ɔbɛ́fıtɛ́ anı ɔbɛ́ɛ, mʊ́ ntogyi sʊ́
anımʊ́hɔ mʊ gyi? 6 Ní ablí anıaa nyankpʊsa wá ɛ́ á,
ɔdɔm anfı bɛ́da anı abwi mʊ́, tsʊ́fɛ́ bohogyi ání Bulu
ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔ́ípʊ́ Yohane gyí.” 7 Mʊ́ sʊ bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ,
“Ohwée! Anımɛ́yín ɔtínɛ́á olenya mʊ túmi tsʊ́.”
8 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʊ́mʊ́ mí ɛ́ mmɛ́ɛbláa mlı
túmi oduá ndɛpʊbwɛ́ ntobí ánfı.”

Apafɔ Laláhɛ Akʊ
(Mateo 21:33-46; Marko 12:1-12)

9 Inʊ Yesu létrá ha amʊ́ yébi ɔbɛ́ɛ, “Ɔdɔtɔpʊ ɔkʊ
lódɔ wáın ndɔ, ɔlɔpʊ ndɔ ámʊ wá apafɔ ıbıtɔ, tʊ́
ɔkpa yɔ́ ɔmá kʊtɔ yétsıá ınʊ nfí-nfí. 10 Brɛ́á wáın-abí
ámʊ kpɔtíbı lɔfʊn a, ɔlɔwa mʊ osʊ́mpʊ́ apafɔ ámʊ
wá ɔbɛ́ɛ, ɔyɔ́hɔ mʊ ogyíkpá ba mʊ. Táme apafɔ ámʊ
bɛda obí ámʊ, gya mʊ sísí ıbıkpan. 11 Ɔdɔtɔpʊ amʊ
lélawá mʊ osʊ́mpʊ́ nyɔɔsı amʊ́ wá. Apafɔ ámʊ bɛda
mʊ, súpa mʊ, gya mʊ ɛ́ sísí ıbıkpan. 12 Ɔlɛtrá lawá
ɔba sáásí. Apafɔ ámʊ bepilán mʊ, gya mʊ lɛ́ ndɔ
ámʊtɔ. 13 Mʊ́ʊ́ ndɔ mʊ wie amʊ léblí ɔbɛ́ɛ, ‘Nkálı
kʊ́ráá nɔ́bwɛ? Nɔ́wa mí onutó mí bí ɔdwɛpʊ́ amʊ́ wá.
Fíalı bʊ́bu mʊ mʊ́.’ 14 Táme brɛ́á apafɔ ámʊ bowun mʊ
bi ámʊ sísí á, bɛbláa aba bɛɛ, ‘Ɔ́nı obégyi mʊ sı atɔ́ ní.
Mlıha amɔ mʊ, mɛ́nı ndɔ ámʊ ibémlí anı klɛ́.’ 15 Inʊ
bɛkıtá mʊ, bítía mʊ dálı ndɔ ámʊtɔ yómɔ mʊ.
“Ntɔ mlılahogyi mlıaa ndɔ mʊ wie amʊ ɔbɔ́bwɛ
apafɔ ánfı? 16 Ɔbɛ́ba bɔmɔ amʊ́, pʊ́ ndɔ ámʊ wá apafɔ
bámbá ıbıtɔ.”
Brɛ́á ahá ámʊ bonu asʊ́n ánfı á, bɛblí bɛɛ, “Ínı mʊ́
ıtsʊ́ʊn anısʊ!”
17 Yesu lékı amʊ́ ansítɔ́ díín, ɔlɛfıtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Bulu
asʊ́n ánfı ası mɛ́?
‘Ibwi ámʊ́ʊ́ obu ayípʊ bekiná ámʊ
lébemlí okonkísʊ́bwi ní.’
18 Ɔhagyíɔha ání ɔlɛdıda ibwi ámʊsʊ obébiabía
blʊ́blʊ́blʊ́blʊ́. Ní ibwi ámʊ isʊ́nkí dá ɔkʊsʊ ɛ́ á,
ıbɔ́kwɛ mʊ fíkɔ́fíkɔ́fíkɔ́ fɛ́ nfʊ́ʊ́.”

Lampóoka
(Mateo 22:15-22; Marko 12:13-17)

19 Ilɔwankí Mose mbla asunápʊ́ pʊ́ Bulu igyí ahapʊ́
amʊ ání amʊ́ ıwı yébi alahá. Inʊ bekleá bɛ́kıtá
mʊ, táme benya ahá ámʊ ifʊ́. 20 Mʊ́ sʊ bodunká
ɔkpa áni bɔ́tsʊn mʊ́sʊ́ kítá Yesu. Inʊ bɛlɛ ahá bɛɛ
bʊpína bwɛ ıwı fɛ́ aha wankláán, abʊtɛ mʊ kı bɛɛ
bónu asʊankʊ tsʊ́ mʊ ɔnɔ́, mɛ́nı bélıí mʊ́sʊ́ kítá
mʊ ya ɔmásʊ́ ogyípʊ́. Mʊbʊ́ʊ túmi gyi mʊ asʊ́n.
21 Yesu atépʊ amʊ bɛfıtɛ́ mʊ bɛɛ, “Osunápʊ́, anıyin
ání ɔnɔkwalıpʊ fʊgyi, fʊ́tosʊ́ná mʊ́ ɛ́. Fʊtamakı ɔhaa
ansítɔ́. Mboʊ́n fʊtosʊ́ná Bulu ɔkpa ámʊ ɔnɔkwalısʊ.
22 Afítɛ fʊ́! Anı mbla lɛha ɔkpa ání akáa lampóo ha
Roma owíe dɛhɛn Kaesare, ntɛ́ɛ anımáka?”
23 Táme Yesu lówun amʊ́ agywıun. Mʊ́ sʊ ɔlɛbláa
amʊ́ ɔbɛ́ɛ, 24 “Mlıpʊ kʊ́ba amʊ kʊ ba mí ankı.” Bɔpʊba
mʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɛfıtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ma nwun pʊ́ mʊ ıdá dín
mʊ́sʊ́?”
Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Kaesare.”
25 Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʊ́mʊ́ mlıpʊ tʊ́á igyi
Kaesare klɛ́ ha Kaesare, amlıpʊ mʊ́á igyi Bulu klɛ́ ɛ́
ha Bulu.”
26 Mʊ́ sʊ bʊmɛtalí líí Yesu asʊn blíhé anfısʊ kítá mʊ
ahá ámʊ ansítɔ́. Ɔnɔ́ ɛ́ lobwie amʊ́, bʊmɛtalí trá bwií
ɔnɔ́.

Kʊsʊ́ Tsú Afúlitɔ Iwı Asʊn Fıtéhé
(Mateo 22:23-33; Marko 12:18-27)

27 Sadukifɔ ɔpasua bʊtɛblí bɛɛ, kʊsʊ́ tsú afúlitɔ
ma ɪnʊ. Amʊ́tɔ́ akʊ bɛba Yesu wá, 28 bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ,
“Osunápʊ́, Mose lɔ́wanlín tswɪ anɪ ɔbɛ́ɛ, ‘Ní ɔkʊ
mʊa mʊ ka bʊmɔkwʊí asa olowu sí mʊ ka ámʊ a,
mʊ pio otsú mʊ ka ámʊ tsia, fɛ́kɪ ɔkwɪ ha owupʊ́
ámʊ.’ 29 Oyin ɔkʊlɛ abí abasíénɔ́ akʊ betsiá. Amʊ́tɔ́
ogyankpapʊ létsiá ɔká, táme ɔmɔkwʊí asa olowu.
30 Mʊ gyama lótsu ɔsʊrapʊka amʊ tsía, táme mʊ
ɛ́ ɔmɔkwʊí. 31 Ɔsaasɪ ɛ́ lótsu ɔtsɪ ámʊ tsía. Mʊ ɛ́
ɔmɔkwʊí. Alɪ yɔ́tʊ osienɔ́sí ámʊ. Amʊ́tɔ́ ɔkʊkʊ
mɔ́kwʊí asa olowu. 32 Ɔma-ɔma a, ɔsʊrapʊ amʊ ɛ́
lóbowu. 33 Afúli ɔkʊsʊ́kɛ́ a, amʊ́tɔ́ ɔmɔmʊ ɔbɔ́bwɛ mʊ
kulu? Tsúfɛ́ amʊ́ abasíénɔ́ ámʊ fɛ́ɛ́ betsiá mʊ.”
34 Mʊ́ʊ́ Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔyí ánfɪtɔ ahá
tétsía aká mʊ́a akúlu. 35 Táme ɪmɛ́ɛba alɪ bɛ́ɛ́ ámʊ́ʊ́
ɪbá ámʊtɔ. Ahá ámʊ́ʊ́ bɔfʊn ání bɔ́kʊsʊ́ tsú afúlitɔ,
tsíá nkpa ɔyí ámʊ́ʊ́ ɪbɛ́ba amʊtɔ ámʊ mʊ́ bʊméetsiá
akúlu, bʊméetsiá aká. 36 Bʊmɛ́ɛtrá wu, tsúfɛ́ bɔ́bwɛ fɛ́
Bulu-abɔpʊ. Bulu ahá bʊgyi, tsúfɛ́ bakʊ́sʊ́ tsú afúlitɔ.
37 Anɪ náin Mose kʊ́ráá lɔ́wanlín atɔ́ tsú afúlikʊsʊ́
ɪwɪ. Tsúfɛ́ ɔlɔwanlín ɔbɛ́ɛ, ɛkɛ ámʊ́ʊ́ olowun oyíbi kʊ
dɛ ogyá tsií, táme ɪmɛdéhɔ́ɔ amʊ a, ɔlɛtɪ Bulu ɔbɛ́ɛ,
‘Abraham mʊa Isak pʊ́ Yakob Bulu.’ 38 Megyí awupʊ́
Bulu ógyi, akɪankpapʊ Bulu ógyi, tsúfɛ́ mʊ ansítɔ́ mʊ́
á, amʊ́ fɛ́ɛ́ bʊbʊ nkpa.”
39 Ɪnʊ Mose mbla asunápʊ́ amʊ akʊ bɛblí bɛɛ,
“Osunápʊ́, fabí lɛ́ mʊ́ ɔnɔ́!” 40 Mʊ́ sʊ amʊ́tɔ́ ɔkʊkʊʊkʊ
métrá wa klʊn fɪtɛ́ mʊ asʊansʊ.

Ma Gyí Kristo Amʊ?
(Mateo 22:41-46; Marko 12:35-37)

41 Ɪnʊ Yesu léfɪtɛ́ mbla asunápʊ́ amʊ ɔbɛ́ɛ, “Nkálɪ
ɪlɔbwɛ asa ahá bɛɛ, Owíe Dawid mʊ na gyí Kristo
amʊ? 42 Tsúfɛ́ owíe Dawid onutó léblí Israelfɔ ɪlʊ
ámʊtɔ ɔbɛ́ɛ,
‘Anɪ Wíe Bulu lébláa mí Wíe ɔbɛ́ɛ,
Tsia mí gyɔpɪsʊ,
43 yɔ́fʊn brɛ́á nɔ́pʊ fʊ́ alupʊ́ bwɛ́ fʊ́ ayabi oyíkpa.’
44 Owíe Dawid létɪ Kristo amʊ ɔbɛ́ɛ, mʊ wie. Mʊ́ nkálɪ
sʊ ɔtráa ogyi mʊ na?”

Mose Mbla Asunápʊ́ Tsiátɔ́
(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)

45 Ɪnʊ ɔlɛbláa mʊ akasípʊ́ ahá ámʊ ansítɔ́ ɔbɛ́ɛ,
46 “Mlɪkɪ Mose mbla asunápʊ́ anfɪ wankláán. Bʊtekle
ligá wa nátí kí. Bʊtekle bɛɛ ahá bʊbún ha amʊ́ itsiá
dɪnsʊ. Otsiákpá yilé bʊtekle tsiá Yudafɔ ofíakpa pʊ́
nkɛ ogyíkpá. 47 Bʊtɔswíí asʊrapʊ amʊ́ wóyí, bʊtepina
bɔ mpáɪ tíntíintín ahátɔ pʊ́bun amʊ́ lalahɛsʊ. Bulu
ɔbɛ́bɪtí amʊ́ ɪsʊ kínkíínkín!”

21

Ɔsʊrapʊ Ɔkʊ Tswɪtswɪ
(Marko 12:41-44)

1 Brɛ́á Yesu tsie mantáa tswɪtswɪ dáka ámʊ Bulu
ɔtswɛ́kpa ɪnʊ á, olowun alɪá ahá ání amʊ́ ɪbɪtɔ bʊ
odwin bʊdɛpʊ kɔ́ba akpɔnkpɔntɪ bɔwa dáka ámʊtɔ.
2 Ɪnʊ ɔsʊrapʊ ohiáni ɔkʊ ɛ́ lɔ́pʊ mʊ kɔ́ba ana bɔwa
mʊ́tɔ́. 3 Mʊ́ʊ́ Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa,
tswɪtswɪá ɔsʊrapʊ anfɪ, ɔma tɔtɔ anfɪ lawá á, ɪdʊn
ɔhagyíɔha klɛ́. 4 Tsúfɛ́ atráhɛ amʊ fɛ́ɛ́ á, amʊ́ kɔ́ba
tsɔtsɔɔtsɔtɔ balɛ́ kpalobí tsú bɔwa. Táme ɔsʊrapʊ
anfɪ mʊ́ ínɪá ɔma tɔtɔ sʊ tɔ́á ɔbʊ fɛ́ɛ́ alapʊ́ bɔwa á.”

Bulu Ɔtswɛ́kpa Amʊ Bwie
(Mateo 24:1-2; Marko 13:1-2)

5 Yesu akasípʊ́ akʊ bʊdɛtɔí tsú alɪá bɔpʊ abwi ání
ɪbʊ bíá yi Bulu ɔtswɛ́kpa amʊ, pʊ́ atokiehɛ́ wankláán
lá mʊ́tɔ́. Táme Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, 6 “Brɛ́ kʊ ɪbá,
bɔ́bwie mʊ́ fɛ́ɛ́ bun. Ibwi kʊlɛ kʊ́ráá méesian dɪnká
mʊ́ básʊ́.”

Ɪwɪɔsɪn Mʊ́a Ɪkplán
(Mateo 24:3-14; Marko 13:3-13)

7 Mʊ́ʊ́ mʊ akasípʊ́ amʊ bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, “Osunápʊ́,
brɛ́ mɔmʊtɔ ínɪ fɛ́ɛ́ bɛ́ba? Osúna mɔmʊ abɔ́pʊbíá brɛ́
ámʊ ɪlafʊn?”
8 Ɪnʊ Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪkɪ wankláán, mɛ́nɪ
ɔhaa méɛmlɛ́ mlɪ. Tsúfɛ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔ́pʊ mí dá
ba bɛɛ, amʊ́gyí Kristo amʊ nɪ. Mʊ́ bɛ́ɛ́ lafʊn ta,
táme mlɪmábuo amʊ́. 9 Ní mlonúá ɪsá mʊ́a kpokiti
ladá á, opúni mátsií mlɪ. Tsúfɛ́ ilehián ání ínɪ aná
bégyankpá bá, táme ɔyí ɔnɔ́mɔkɛ́ ɪmɛ́ɛba ɪnʊnʊ.”
10 Ɪnʊ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔmá bɔ́kɔ aba. Awíe
bɔ́kʊsʊ́ líí abasʊ. 11 Ɔsʊlʊ́ʊ ɪbɛ́kpɪnkí ntíné-ntíné.
Akʊ́n mʊ́a ɪlɔ tsánkíhé ɛ́ bɛ́ba ntíné-ntíné. Ntobíá
ɪhíɛ́ bʊ ifú pʊ́ osúna akpɔnkpɔntɪ bɛ́ba tsú ɔsʊ́sʊ́.
12 Táme asa mʊ́ fɛ́ɛ́ bɛ́ba a, bɛ́kɪtá mlɪ, bɛ́hɪɛ dínká
mlɪsʊ, pʊ́ mlɪ ya Yudafɔ ofíakpa yégyi mlɪ asʊ́n,
wá mlɪ obu. Mí sʊ bɛ́kpa mlɪ ya awíe pʊ́ ɔmásʊ́
agyípʊ́ ansítɔ́. 13 Ínɪ ɔbɛ́ha mlɪ ɔkpa mlɛ́talí gyi mí
ɪwɪ adánsɪɛ súná amʊ́ ní. 14 Táme mlɪmáhan mlɪ ɪwɪ
susúu alɪá mlɛ́lɛ ɪwɪ ɔnɔ́. 15 Tsúfɛ́ nɛ́ha mlɪ nyánsa
mʊ́a ɔnɔwankɪ, mlɪ anyabá ámʊtɔ ɔkʊkʊ mɛ́ɛtalí gyi
mlɪ nwɛ́ɛn. 16 Mlɪ akwɪ́pʊ́, mlɪ apíó, mlɪ wóyítɔ́ ahá
pʊ́ mlɪ anyawíe kʊ́ráá bɛ́lɛ mlɪ há, bɔ́mɔ mlɪtɔ akʊ.
17 Mí sʊ ahá fɛ́ɛ́ bɔ́lu mlɪ. 18 Táme mlɪ nwunsʊ-imi kʊlɛ
kʊ́ráá mɔ́ɔfwɪ. 19 Ní mlɛtálí líí kínkín á, mlénya nkpa
ání ɪtamatá.

Yerusalem Bwie Ɪwɪ Asʊ́n Blí
(Mateo 24:15-21; Marko 13:14-19)

20 “Ní mlowun ání ɪsá akɔpʊ́ bakáfía Yerusalem
wúlu a, mlɪbɪá wúlu amʊ ɪbá obwiekpá. 21 Mʊ́mʊ́ ahá
ání bʊbʊ Yudea ɔmátɔ́ bʊsrɪ́ʊ yɔ abʊsʊ. Ahá ání bʊbʊ
Yerusalem wúlutɔ bʊdálɪ. Amʊ́á bʊma wúlu amʊtɔ
ɛ́ bʊmáyinkí ba. 22 Tsúfɛ́ alɪ nkɛ ámʊ ɪbɔ́bwɛ Israelfɔ
ɪsʊbɪtí nkɛ fɛ́ alɪá Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ bɔwanlín
tswɪ. 23 Amenyapʊ́ pʊ́ abí ayín ání bʊpia abi bɔbwɛ
alɪ brɛ́ ámʊtɔ, bʊgyɔ́wɪ ní. Tsúfɛ́ asʊn wunhɛ amʊ
ɔnɔ́ bɔ́wa ɔnlɪn. Ɪkplán kpɔnkpɔntɪ bɛ́ba ɔsʊlʊ́sʊ,
ɪsʊbɪtí kpɔnkpɔntɪ ɛ́ ɪbɛ́ba mʊ́sʊ́ atsiápʊ́sʊ. 24 Amʊ́tɔ́
akʊ bésin ɔdayí ɔnɔ́. Bɛ́kɪtá amʊ́ akʊ ɛ́ ndoun ya ɔmá-
ɔmátɔ́. Yerusalem wúlu bétsiá ɔmá bámbásʊ́fɔ asɪ,
alɪ yɔ́fʊn brɛ́á amʊ́ ɔmá ámʊ asɪtsiábí lamɔ́ ɔnɔ́.

Nyankpʊsa-Mʊ-Bi Ámʊ Ɪbábɪ
(Mateo 24:29-31; Marko 13:24-27)

25 “Bɔ́wun osúna owí, ɔtsra pʊ́ ntsrakpabisʊ. Ɔpʊ
bɛ́da ifúsʊ́. Ɔsʊlʊ́sʊ atsiápʊ́ bénya ifú, bʊmɛ́ɛbɪ tɔ́á
bʊbwɛ́ɛ. 26 Nwulʊ́táa mʊ́a mʊ́tɔ́ atɔ́ fɛ́ɛ́ bɛ́kpɪnkí.
Mʊ́ sʊ ahá bénya ifú, tíun ŋɛ́ tɔ́á ɪdɛ́bá sʊ. 27 Alɪ
brɛ́ ámʊtɔ á, ɔhagyíɔha obɔ́wun ání mí, Nyankpʊsa-
Mʊ-Bi ánfɪ napʊ́ túmi mʊ́a numnyam kpɔnkpɔntɪ
mbʊ nwulʊ́táatɔ tsú ɔsʊ́sʊ́ nɛ́bá. 28 Ní ntobí ánfɪ ɪdɛ
mʊ́sʊ́ yɔ á, mlɪkʊsʊ lɪɪ, amlɪtsʊ ansí fʊa kɪ, tsúfɛ́ mlɪ
nkpahɔ́bɪ lafʊn.”

Ɔyí Ɔnɔ́mɔ Ɪwɪ Osúna
(Mateo 24:32-35; Marko 13:28-31)

29 Yesu léha amʊ́ yébi ɔbɛ́ɛ, “Mlɪpʊkɪ pɔntɔ mʊ́a nyí
atráhɛ. 30 Ní ɪdɛ atɛ pɔpwɛ lɛ á, mlɪtowun mʊ́, bí ání

awikpan brɛ́ lafʋn ta. [31] Alɪ kɛ́n, ní mlowun ání ntobí
ánfɪ fɛ́ɛ́ ɪdɛ mʋ́tɔ́ bá a, mlɪbɪ ání Bulu iwíegyí ámʋ
ɪlawíɛ́ wóyí tá.
[32] “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Ndɛmba-abí ánfɪ fɛ́ɛ́
bʋmóowu tá, asa ínɪ fɛ́ɛ́ béba mʋ́tɔ́. [33] Ɔsʋ́ móa asɪ
fɛ́ɛ́ bɔ́tsʋn, táme mí asʋn blíhɛ́ mɔ́ɔtsʋn ɛkɛkɛɛkɛ.

Iwɪsʋda

[34] “Mlɪkɪ wankláán, mɛ́nɪ opotsuawa, ntábʋ pʋ́
ɔyítɔ́ atɔ́ ɔmagyáa méegyi mlɪ agywɪɪnsʋ, mɛ́nɪ mí,
Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ ɔbákɛ amʋ mɛ́ɛbɛkɪtá mlɪ fɛ́
yibi. [35] Tsʋ́fɛ́ ɪbéba ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́sʋ́. [36] Ínɪ sʋ mlɪgyo,
amlɪbɔ mpáɪ, mɛ́nɪ mlénya ɔwʋnlín tálí tsʋn ofʋ́la
amʋ fɛ́ɛ́tɔ́, bɛlʋ́ mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ ansítɔ́.”
[37] Nkɛ ámʋtɔ á, Yesu létsiá yósuná atɔ́ Bulu
ɔtswɛ́kpa ɪnʋ ɔpa. Onyé á, alanátí yʋ́ Nfɔ-nyíbʋ
ámʋsʋ. [38] Ahá tsɔtsɔɔtsɔ bʋtɔkʋ́sʋ́ ba Ɔtswɛ́kpa ɪnʋ
bakɛ, bonu mʋ asʋn blíhɛ́.

22

Bɛkɪklí Yesu Nwunsʋ
(Mateo 26:1-5; Marko 14:1-2; Yohane 11:45-53)

[1] Israelfɔ Bodobodo Mátúhɛ́Nkɛ, igyi amʋ́sʋ́
Katsʋn Nkɛ ámʋ gyí ɪbá bɔfʋn. [2] Bulu igyí ahapʋ́
dɛhɛn pʋ́ Mose mbla asunápʋ́ amʋ bodunká ɔkpa
áni bɔ́tsʋn mʋ́sʋ́ kítá Yesu ŋáintɔ, mʋ́ mʋ, tsʋ́fɛ́ bʋdɛ
ahá ámʋ ifʋ́ nya.

Yuda Iskariot Lʋ́tsulá Áni Ɔbɛ́lɛ Yesu Há
(Mateo 26:14-16; Marko 14:10-11)

[3] Ɪnʋ Ɔbʋnsám lʋ́wie Yuda Iskariot, ogyi Yesu
akasípʋ́ dúanyɔ ámʋtɔ ɔkʋlɛtɔ. [4] Mʋ́ sʋ ɔlɔyɔ Bulu
igyí ahapʋ́ dɛhɛn pʋ́ Bulu ɔtswɛ́kpa agyópʋ dɛhɛn
wá, bɛkɪtá agywɪɪn alɪá ɔbɛ́lɛ Yesu há amʋ́. [5] Ansí
légyi amʋ́. Mʋ́ sʋ botsulá áni béka mʋ ɪkɔ. [6] Yuda
lʋ́tsulá. Mʋ́ sʋ olodunká ɔkpa áni ɔbɔ́tsʋn mʋ́sʋ́ híɛ́ɛ́
lɛ́ Yesu há amʋ́, brɛ́á ahá tsɔtsɔɔtsɔ ámʋ bʋma ɪnʋ.

Katsʋn Atogyihɛ Gyí
(Mateo 26:17-19; Marko 14:12-21; Yohane 13:21-30)

[7] Bodobodo Mátúhɛ́Nkɛ ámʋtɔ ɛkɛá bʋtɔmɔ́ Is-
raelfɔsʋ Katsʋn Nkɛ akʋ́fa lɔfʋn. [8] Yesu lɔ́wa Petro
mʋa Yohane ɔbɛ́ɛ, bʋyɔ́bwɛ Israelfɔsʋ Katsʋn ato-
gyihɛ amʋ yaɪ ha amʋ́.
[9] Petro mʋa Yohane bɛfɪtɛ́ mʋ bɛɛ, “Anɪ Wíé,
nkʋ́nʋ ayɔ́bwɛ mʋ́ yaɪ?”
[10] Mʋ́ʋ́ ɔlɛblɪáa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní mlowíé wʋ́lu ɔnɔ́
á, mléfia oyin ɔkʋá ɔsʋ ntsu-ɔlɔ́. Mlɪbuo mʋ yɔ
wóyítɔ́. [11] Mlowíé á, mlɪfɪtɛ wóyí mʋ wie amʋ mlɪaa,
‘Ɔsunápʋ́ ɔbɛ́ɛ, afɪtɛ fʋ́, nkʋ́nʋ afɔ́ ɔswʋ́kpá bʋ,
áni mía mí akasípʋ́ abɛ́ba begyi Katsʋn atogyihɛ
amʋ?’ [12] Obósuná mlɪ abansʋ́rʋ yílé kʋá balá mʋ́tɔ́
yáí. Mlɪbwɛ atɔ́ ámʋ yaɪ ɪnʋ.”
[13] Petro mʋa Yohane bɔpʋ ɔkpa. Boyówun tógy-
ítɔ́ alɪ ámʋ́ʋ́ Yesu lɛ́blɪáa amʋ́ ámʋ pɛ́pɛ́ɛ́pɛ́, bɔbwɛ
Katsʋn atogyihɛ amʋ yáí ɪnʋ.

Yesu Ntʋ́pwɛ Atogyihɛ Tráhɛ
(Mateo 26:26-30; Marko 14:22-26; 1 Korintofɔ 11:23-
25)

[14] Atɔ́ ámʋ gyíbɪ lɔfʋn, Yesu mʋa mʋ sumbí ayɔpʋ́
bɛba betsiá ɔpʋ́nʋ́ ámʋ asɪ. [15] Yesu lɛ́blɪáa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Nhíɛ́ ndeklé mbɛ́ɛ, mía mlɪnyɔ abégyi Katsʋn Nkɛtɔ
atogyihɛ anfɪ asa mí anwun ɪwɪɔsɪn. [16] Tsʋ́fɛ́ ndɛ
mlɪ bláa mbɛ́ɛ, mmɛ́ɛtrá gyi mʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ yʋ́fʋn ɛkɛá
ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ atogyihɛ anfɪ ɪlɪí há ámʋ laba mʋ́tɔ́ Bulu
iwíegyí amʋtɔ.”
[17] Ɪnʋ olotsu ntá-ɛwɛ, dá Bulu ɪpán, ɔlɛblɪáa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Mlɪhɔ amlɪnʋ ha aba. [18] Tsʋ́fɛ́ ndɛ mlɪ bláa
mbɛ́ɛ, mmɛ́ɛtrá nu wáɪn-abí ntá ánfɪ ɛkɛkɛɛkɛ yʋ́fʋn
brɛ́á Bulu iwíegyí ámʋ ɪbéba.”
[19] Ɪnʋ ɔlɛlɛ bodobodo ipín, ɔlɛda Bulu ɪpán, bíábía
mʋ́tɔ́ pʋ́há amʋ́, blí ɔbɛ́ɛ, “Mí ɔyʋlʋ́á mlɪ sʋ nasí há
ní. Mlɪtsia bwɛ ínɪ pʋkaɪn mísʋ́.” [20] Alɪ kɛ́n, brɛ́á
begyi atɔ́ ámʋ tá á, olotsu ntá-ɛwɛ ámʋ há amʋ́, blí
ɔbɛ́ɛ, “Ntá-ɛwɛ ánfɪ gyí Bulu ntam pɔpwɛ áni nɛ́tseí
mí obugya wʋ́lí pʋ́sí mʋ́sʋ́ há mlɪ ní.
[21] “Ínɪá ndɛblí á, mía ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔbɛ́lɛ mí há ámʋ ɪbɪ
da ɔlɛpɛ ɔkʋlɛtɔ. [22] Mí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ánfɪ nʋ́wu
fɛ́ alɪá Bulu lɛ́hɪɛ yáí, táme ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔbɛ́lɛ mí há ámʋ
ɔgyʋ́wɪ.”
[23] Ɪnʋ befi asɪ bʋdɛ aba fɪtɛ́ bɛɛ, “Ngya anɪtɔ ma
ɔbɔ́bwɛ ínɪ?”

Ma Ɔbɔ́bwɛ Ɔhandɛ?

[24] Nwɛ́ɛngyí lɛ́ba sumbí ayɔpʋ́ ámʋtɔ, amʋ́tɔ́ ɔmʋá
ɔbɔ́bwɛ ɔhandɛ sʋ. [25] Yesu lɛ́blɪáa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔmátɔ́fɔ
awíe bʋbʋ túmi amʋ́ ahásʋ. Ahá ámʋ bʋtɛtí amʋ́
ahandɛ bɛɛ, ‘Bʋalɛ agyípʋ́.’ [26] Táme mlɪtɔ mʋ́ á,
ɪmába alɪ. Ɔhá áni ɔdeklɛá ɔbɔ́bwɛ mlɪtɔ ɔhandɛ
ɔbwɛ́ɛ mʋ ɪwɪ ɔtráhɛ. Ɔhá áni ɔdeklé ɔbɛ́ɛ, mɔ́bwɛ
mlɪ nkpá ogyápʋ ɛ́ ɔbwɛ́ɛ mʋ ɪwɪ fɛ́ osʋ́mpʋ́. [27] Ma
dʋ́n mʋ ba? Ɔhá áni otsie ɔpʋ́nʋ́asɪ lʋ́ʋ́, ntɛ́ɛ ɔhá áni
odesʋ́m ɔpʋ́nʋ́ ámʋ asɪ? Megyí ɔhá ámʋ́ʋ́ otsie mʋ́
asɪ ámʋ dʋn? Táme mbʋ mlɪtɔ fɛ́ osʋ́mpʋ́.
[28] “Mlɪlɔ́wa klʋn buo mɪ mí ɪsɔ́kɪ fɛ́ɛ́tɔ́ nɪ. [29] Alɪ
ámʋ́ʋ́ mí Sí layáí mí owíe amʋ a, alí mí ɛ́ ndɛ mlɪ
yaí ní, [30] mɛ́nɪ mlɛ́tsiá mí ɔpʋ́nʋ́asɪ, gyi atɔ́, nʋ́ ntá
mí iwíe ogyíkpá ɪnʋ. Mlɛ́tsiá awíe mbíásʋ́, gyi Israel
abusuan dúanyɔ ámʋ asʋ́n.”

Petro Ɔbɔ́swɪí Ɔbɛ́ɛ Mʋmeyín Yesu
(Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Yohane 13:36-38)

[31] Yesu lɛ́blɪáa Simon Petro ɔbɛ́ɛ, “Simon, Simon!
Kɪ, Ɔbʋnsám dɛ́ ɔkpa kʋlí ɔbɛ́ɛ, obófuní mlɪ fɛ́ ayʋ́.
[32] Táme nakókóli Bulu há fʋ́ mbɛ́ɛ, fʋmádɪda hógyitɔ.
Ní feyínkí ba mí wá á, wa fʋ́ aba ámʋ ɛ́ ɔwʋnlín.”
[33] Petro lɛ́blɪáa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé natsʋ́lá, ní obu
igyi kʋ́ráá mía fʋnyɔ abɛ́dɪ. Ní lowu ígyi ɛ́ á, mía
fʋnyɔ abówu.”
[34] Yesu lɛ́blɪáa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Petro, ndɛ fʋ́ blɪáa mbɛ́ɛ,
ndɛ, asa batɛ ɔbɛ́lɛ ɔnɔ́ á, fɔ́swɪí pʋ́ ɪbɪ wá ogyá tse sa
fɛɛ fʋmeyín mí.”

Iwɪklí Áni Ɪbɛ́ba Ɛkɛkʋ́

[35] Ɪnʋ Yesu lɛ́fɪtɛ́ akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Brɛ́á nɔwa mlɪ
sumbí, mlɪmɛ́dɛ́ sika akɛntɛ, mlɪmɛ́dɛ́ akpankogyo
ntɛ́ɛ ntʋkʋta nyɔɔsɪ a, tɔkʋ lehián mlɪ?”
Bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Ɛkɛkɛɛkɛ! Tɔtɔ mehián anɪ.”
[36] Mʋ́ʋ́ ɔlɛblɪáa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Táme séi mʋ́ á, fʋ́á
fʋ́bʋ sika kɛntɛ, ntɛ́ɛ akpankogyo a, tsu kɪta. Ní
mlɪtɔ ɔkʋ má ɔdayí ɪya anyɔ á, ofɛ́ mʋ tati pʋhɔ kʋ!
[37] Tsʋ́fɛ́ ilehián áni mí ɪwɪ asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɪbʋ Bulu asʋn
wanlínhétɔ ámʋ ɪbéba mʋ́tɔ́. Bɔwanlín bɛɛ, ‘Bɛkla
mʋ wá lakpan abwɛpʋ́tɔ́.’ Tsʋ́fɛ́ asʋ́n ámʋ́ʋ́ bɔwanlín
tsʋ́ mí ɪwɪ ámʋ ɪbá lafʋn ta.”
[38] Akasípʋ́ amʋ bɛblɪáa mʋ bɛɛ, “Anɪ Wíe, kɪ, ndayí
anyɔ ní.”
Mʋ́ʋ́ Yesu lɛ́blɪáa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɪtsɔ.”

Mpáıbɔ Nfɔ-nyíbʊsʊ
(Mateo 26:36-46; Marko 14:32-42)

39 Yesu lédalı wúlutɔ yó Nfɔ-nyíbʊ ámʊsʊ, fɛ́ alıá
otetsíá yó ınʊ yáí. Mʊ akasípʊ́ ɛ́ bobuo mʊ. 40 Brɛ́á
bowie ınʊ á, ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlıkokoli Bulu, mɛ́nı
mlımóowie ısɔ́kıtɔ."
41 Mʊ́ʊ́ ɔlɛdalı amʊtɔ́ yó nkpá kpalobí fɛ́ nfı mʊ́a nfı,
yɛ́da akpawunu bɔ́ mpáı ɔbɛ́ɛ, 42 "Mí Sí, ní fótsulá á,
ha ntá-ɛwɛ ánfı* ıtsʊn mısʊ. Táme megyí tɔ́á ndeklé,
mʊ́a fʊdeklé ıbá mʊ́tɔ́." 43 Inʊ Bulu-ɔbɔpʊ lótsu ɔsʊ́sʊ́
bá bɛlɛ ıwı ɔwan súná mʊ, wá mʊ ɔwʊnlín. 44 Asʊ́n
ıhíɛ́ dɛ mʊ háan. Mʊ́ sʊ ɔlɔbɔ mpáı kínkíínkín. Ilɛha
mʊ apípi lemlí fɛ́ obugya, ıdɛtíın da ɔsʊlʊ́tɔ ta-ta-ta.
45 Brɛ́á ɔlɔkʊsʊ́ tsú mpáı ámʊ ɔbɔkpá, yínkí ba
akasípʊ́ amʊ wá á, olowun ání bʊdɛdıdı. Awırɛhɔ dɛ
amʊ́. Mʊ́ sʊ ıwı lawú amʊ́. 46 Mʊ́ʊ́ ɔlɛfıté amʊ́ ɔbɛ́ɛ,
"Ntogyi sʊ́ mlıdédıdı? Mlıkʊsʊ amlıkokoli Bulu,
mɛ́nı mlımóowie ısɔ́kıtɔ."

Yesu Kıtá
(Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Yohane 18:1-11)

47 Yesu ɔnɔ́ mesi, ɔdɔm bowotií amʊ́sʊ́. Akasípʊ́
dúanyɔ ámʊtɔ ɔkʊlɛá bʊtetí mʊ Yuda gyá amʊ́
nkpá. Inʊ ɔlɛnatí tʊ́ Yesu ɔbɛ́ɛ, amʊlata mʊ puta,
48 táme Yesu léfıté mʊ ɔbɛ́ɛ, "Yuda, latá fɛ́latá mí,
Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfı pútá, pɔ́lɛ́ mí há?"
49 Akasípʊ́ amʊ́ʊ́ bʊbʊ Yesu wá ámʊ bowun tɔ́á ıbá.
Mʊ́ sʊ bɛfıté Yesu bɛɛ, "Akɔ́ɔ amʊ́? Anıbʊ ndayí."
50 Inʊ amʊ́tɔ́ ɔkʊlɛ lɔ́tswı mʊ ɔdayí kpá Bulu igyí
ɔhapʊ́ dɛhɛn osʊ́mpʊ́ ɔkʊ gyɔpı-ısʊ lɛ́.
51 Yesu lɛ́bláa ɔkasípʊ́ amʊ ɔbɛ́ɛ, "Mábwɛ! Isíí mlı
ɔka!" Inʊ ɔlɔpʊ ıbı da osʊ́mpʊ́ amʊ ısʊ ámʊ, ileyinkí
tsá.
52 Mʊ́ʊ́ Yesu léfıté Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn, Bulu
ɔtswɛ́kpa agyópʊ ahandɛ pʊ́ Yudafɔ ahandɛ amʊ́ʊ́
bɛba mʊ ɔkıtákpá amʊ ɔbɛ́ɛ, "Ogyo otswapʊ́ ngyi,
sʊ́ mlılatsú nkpotí pʊ́ ndayí mlɛbá mí ɔkıtákpá?
53 Ntsie mlı wá Bulu ɔtswɛ́kpa wunsınésʊ́ ekek-
egyíɛkɛ, mlımʊ́pʊ ıbı da mı ɛkɛkɛɛkɛ. Táme mlı brɛ́
ní, oklún túmi dɛ́ iwíe gyí."

Petro Lɔ́swıí Ɔbɛ́ɛ Mʊmeyín Yesu
(Mateo 26:57-58, 69-75; Marko 14:53-54, 66-72; Yohane 18:12-18, 25-27)

54 Inʊ ahá ámʊ bɛkıtá Yesu, kpá mʊ ya Bulu igyí
ɔhapʊ́ dɛhɛn wóyítɔ́. Petro lépɛtí obuo amʊ́ ɔma
tsútsúútsú. 55 Táme brɛ́á bosun agyabi wunsınésʊ́
ınʊ, bʊtsie mʊ́ ası á, Petro léyétsiá amʊ́ wá. 56 Otsibi
ɔkʊá ogyi osʊ́mpʊ́ ınʊ lówun ání Petro tsie ogyá ámʊ
ası, ɔlɛkı mʊ díín, blí ɔbɛ́ɛ, "Oyin ánfı ɛ́ buo Yesu!"
57 Táme Petro lɔ́pʊ ɔnɔlí blí ɔbɛ́ɛ, "Ɔtsı, mmeyín
mʊ ɔtınɛtınɛ!"
58 Ilɔbwɛ kpalobí á, ɔha ɔkʊ ɛ́ lówun Petro, ɔlɛbláa
Petro ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́ ɛ́ fʊ́bʊ amʊ́tɔ́."
Táme Petro lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Owíé, megyí mí ní!"
59 Fɛ́ dɔnhwírı kʊlɛ ɔma a, ɔha bambá ɛ́ lɛ́ba botsulá
mʊ́sʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Lɛ́lɛ́, oyin ánfı ɛ́ létsiá mʊ wá, tsʊ́fɛ́
Galileayin ogyi."
60 Táme Petro lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Agya! Kı, mmeyín
asʊ́n ánfı ıwı kʊkʊ."
Petro ɔnɔ́ mesi, batɛ lɔ́bɔn. 61 Anı Wíe Yesu lédamlí
kı Petro. Inʊ Petro lékaín asʊ́n ámʊ́ʊ́ anı Wíe lɛ́bláa
mʊ ɔbɛ́ɛ, "Fɔ́swıí tse sa fɛɛ fʊmeyín mí asa batɛ ɔbɛ́lɛ
ɔnɔ́ onyenı." ámʊsʊ. 62 Inʊ ɔlɛdalı yó kpankpá híɛ́
yósu.

Yesu Ahinlá Bwɛ
(Mateo 26:67-68; Marko 14:65)

63 Yesusʊ akípʊ befi ası bʊdɛ mʊ ahinlá bwɛ, bʊdɛ
mʊ da. 64 Bɔpʊ atɔ́ klí mʊ ansíbi, fítɛ́ mʊ bɛɛ, "Bulu
ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́, maládá fʊ́? Bla anı." 65 Bɛkpa mʊ asiabí,
bláa mʊ nyányála.

Yudafɔ Asʊ́n Agyípʊ́ Ansítɔ́ Lıí
(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Yohane 18:19-24)

66 Yudafɔ ahandɛ, Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Mose
mbla asunápʊ́ amʊ befia ɔyı kɛhɛ nyankı-nyankı,
bɛbıtía Yesu bɛlıí amʊ́ ansítɔ́. 67 Bɛbláa Yesu bɛɛ, "Ní
fʊ́gyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofʊ́uli amʊ) a,
bla anı."
Yesu lɛ́bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní nɛbláa mlı kʊ́ráá,
mlımóohogyi. 68 Ní nɛfıté mlı asʊankʊ ɛ́ á, mlımɛ́ɛlɛ
mʊ́ ɔnɔ́. 69 Táme tsú séi pʊ́ya a, mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi
ánfı nétsiá Bulu Otʊ́mípʊ amʊ gyɔpısʊ."
70 Amʊ́ fɛ́ɛ́ bɛfıté Yesu bɛɛ, "Mʊ́ sʊ fʊ́gyí Bulu mʊ Bi
ámʊ nı?"
Yesu lɛ́bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ee, ɔnɔkwalı amʊ mlılablí
á."
71 Inʊ bɛfıté aba bɛɛ, "Ntogyi sʊ́ abétrá dunká
adansıfɔ bámbá? Mʊ́ anılanú tsú mʊ onutɔ́ ɔnɔ́ á."

23

Yesu Kpa Ya Pilato
(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Yohane 18:28-38)

1 Inʊ ahá ámʊ́ʊ́ befia ınʊ ámʊ bɔkʊsʊ́ kpá Yesu ya
ɔmásʊ́ ogyípʊ́ Pilato. 2 Bɛka asʊ́n dínká mʊsʊ bɛɛ,
"Anılawun ání oyin ánfı dɛ́ ɔmá ánfıtɔ ahá yintá. Ɔdɛ
amʊ́ bláa ɔbɛ́ɛ, bʊmátra ka lampóo há Roma owíe
dɛhɛn. Ɔdɛblí ɛ́ ɔbɛ́ɛ, mʊgyí Kristo, (ɔhá ání Bulu
ladá mʊ ofʊ́uli amʊ), idesuná ání owíe ogyi."
3 Pilato léfıté Yesu ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́gyí Yudafɔ owíe amʊ
nı?"
Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ee, mʊ́ fablí á."
4 Pilato lɛ́bláa Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ ɔdɔm amʊ
ɔbɛ́ɛ, "Mmɔkʊ́wun tsitsa kʊkʊá oyin ánfı labwɛ́."
5 Táme amʊ́ mʊ́ bʊdɛ mʊ́tɔ́ kʊ́tʊ́ʊ́ bɛɛ, "Ɔdɛpʊ mʊ
atosunáhɛ́ tí ıtrɛ́ mʊ́a ıkɔ́ wá Yudea ɔmá ánfıtɔ. Olefi
mʊ́ ası tsú Galilea, alapʊ́ bowie nfı."

Yesu Líí Herode Ansítɔ́

6 Brɛ́á Pilato lónu asʊ́n ánfı á, ɔlɛfıté ɔbɛ́ɛ,
"Galileayin oyin ánfı gyí?" 7 Brɛ́á ɔlɛbı ání Yesu
otsú Galilea, ɔtínɛ́á owíe Herode dɛ́ iwíe gyí a, ɔlɛha
bɛkpa mʊ ya Herode. Alı brɛ́ ámʊtɔ á, Herode bʊ
Yerusalem wúlutɔ ınʊ. 8 Brɛ́á owíe Herode lówun
Yesu a, ansí lɛhıɛ gyi mʊ. Tsʊ́fɛ́ olodunká ání
obówun mʊ dodoodo, mʊ ıwı asʊ́n ání alanú sʊ.
Odeklé ání Yesu ɔbwɛ́ɛ osʊ́na kʊ suna mʊ. 9 Mʊ́ sʊ
ɔlɛfıté Yesu asʊ́n tsɔtsɔɔtsɔ, táme Yesu mɛ́lɛ kʊkʊ
ɔnɔ́. 10 Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn amʊ pʊ́ Mose mbla
asunápʊ́ amʊ bʊlıí ınʊ, bʊdɛkplʊ́n ka asʊ́n dínká
mʊsʊ. 11 Owíe Herode mʊa mʊ ısá akɔpʊ́ ámʊ ɛ́
bɔsʊpáa mʊ, bwɛ́ mʊ ahinlá. Bɔpʊ sríkı ligá kʊ wá
mʊ, beyinkía mʊ ya Pilato. 12 Owíe Herode mʊa Pilato
bemlí anyawíe tsú ɛkɛ ámʊ. Tɛkı amʊ́ nsınɛ́ ıma alɛ
yáí.

* 22:42 Ntá-ɛwɛ ánfı igyi ıwıɔsın ání Yesu obówun.

Yesu Lowu lpón Ha
(Mateo 27:15-26; Marko 15:6-15; Yohane 18:39–19:16)

13 Pilato létı Bulu igyí ahapó dɛhɛn, Yudafɔ ahandɛ
pó ɔmá ámu fɛ́ɛ befia. 14 Mʊ́ʊ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ,
“Mlılɛ́kpa oyin ánfı ba mı mlıaa, ɔdɛ ɔmá ámu
agywın yintá. Nafıtɛ́ mu ɔnɔ́tɔ́ asʊ́n mlı ansítɔ́,
nawun ání asʊ́n ámʊ́ʊ́ mlılɛ́ka dínká mʊsʊ ámu ımа
mʊ́tɔ́. 15 Owíe Herode ɛ́ lawun mʊ́ alı. Mʊ́ sʊ́ alayínkía
mu sísí anı nı́. Oyin ánfı mɔ́kʊ́bwɛ́ tɔtɔá bɔ́mɔ mu.
16 Ínı sʊ néha bɛ́pıtí mu atɔ́, mí ansi mu ɔnatı.”
17-18 Inu ɔdɔm amu fɛ́ɛ́ bɔkplʊ́n blí bɛɛ, “Lɛ mu ınu,
afʊsi Baraba ha anı!”* 19 (Baraba anfı da obu, tsʊ́fɛ́
ɔlɔkʊsʊ́ lıí wʊ́lu amʊsʊ, ɔlɔmɔ ɔha ɛ́ mʊ́tɔ́.)
20 Pilato lékléá obési Yesu. Mʊ́ sʊ ɔlɛtrá tɔí kplá
ɔdɔm amu. 21 Táme bɔkplʊ́n kʊ́klʊ́kʊ́ʊ́ bláa mu bɛɛ,
“Da mu manta oyikpalíhɛsʊ! Da mu manta oyikpal-
íhɛsʊ!”
22 Pilato lébláa amʊ́ otse saası ɔbɛ́ɛ, “Tsitsa mɔmu
alabwɛ́? Mmɔkʊ́wun tɔ́á alabwɛ́, sʊ́ néha bɔ́mɔ mu.
Néha abʊpıtı mu atɔ́, ɔnatı.”
23 Táme bʊbʊ mʊ́sʊ́ bʊdɛkplʊ́n kʊklʊ́kʊ́ʊ́ bɛɛ, ɔháa
abʊda mu manta oyikpalíhɛsʊ. Inu bɔdʊn mu ɔnɔlí.
24 Mʊ́ sʊ Pilato lɔ́bwɛ dínká tɔ́ ámʊ́ʊ́ bʊdedunká
ámʊsʊ. 25 Olesi oyin ámʊ́ʊ́ ɔlɔkʊsʊ́ lıí ɔmá ámʊsʊ, mɔ́
ɔha mʊ́tɔ́ sʊ́ ɔda obu ámʊ, olesi Yesu há mu ısá akɔpʊ́
ɔbɛ́ɛ bʊbwɛ́ɛ mu alıá ahá ámʊ bʊdeklɛ́.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhɛsʊ
(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Yohane 19:17-27)

26 Brɛ́á bɛkpa Yesu bɔyɔ́ á, befia Kireneyin ɔkʊá
bʊtɛtí mu Simon. Otsú abúası. Isá akɔpʊ́ ámu bɛka
mu híɛ́ bɛɛ ɔsʊ́ra oyikpalíhɛ amu buo Yesu.
27 Ɔdɔm bobuo Yesu. Atsıá bʊbʊ amʊ́tɔ́ bʊpu amʊ́
anyɔ́pʊ, bʊhíɛ́ bʊdesʊ́ ha Yesu. 28 Yesu lédamlí,
ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Yerusalemfɔ atsı, mlımásu mı.
Mlısu mlı ıwı pʊ́ mlı abí. 29 Tsʊ́fɛ́ nkɛ kʊ ıbá mléblí
mlıaa, ‘Bulu layúlá atsıá bʊmɔkʊ́kwíí kı, obí mɔ́kʊ́dí
amʊ́ opúnitɔ kı, obí mɔ́kʊ́nyɔ́pʊ́ amʊ́ ɛ́ kı.’ 30 Alı brɛ́
ámʊtɔ á, ahá bébláa abʊ bɛɛ, ‘Mlıbwie bun anısʊ.
Nkʊ́ku, mlıpula anı.’ 31 Tsʊ́fɛ́ nı́ bʊdɛ oyi bɔbwɛ ogyá
wa alı á, nkálı bɔ́bwɛ oyi wʊlıhɛ?”†
32 Isá akɔpʊ́ ámu bɛkpa lalahɛ abwɛpʊ́ abanyɔ́ ɛ́
mántá Yesusʊ, bɔyɔ́mɔ amʊ́. 33 Brɛ́á bowie ɔtınɛkʊá
bʊtɛtí ınu “Nwun Okokobi” a, bɛda Yesu mántá
oyikpalíhɛsʊ. Bɛda amʊ́ abanyɔ́ ámu ɛ́ mántá nyik-
palíhɛsʊ. Ɔkʊlɛ bʊ Yesu gyɔpısʊ, ɔkʊlɛ ɛ́ bʊ mu
bınasʊ. 34 Inu Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, “Mí Sí, sikie amʊ́, tsʊ́fɛ́
bʊmeyín tɔ́á bʊdɛbwɛ.”‡
Isá akɔpʊ́ ámu bɔtswı abi ye Yesu atadıɛtɔ. 35 Ahá
tsɔtsɔɔtsɔ ámʊ́ʊ́ bobuo amʊ́ yɔ́ ınu ámu besi bʊlıí ınu
bʊdɛ mu kıı́. Yudafɔ ahandɛ amu bɔbwɛ mu ahinlá
bɛɛ, “Ɔlɔhɔ ahá nkpa. Nı́ lɛ́lɛ́ mʊgyí Kristo, (ɔhá
ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mu ofúli), mu Bulu lalɛ́ nı́ á, ɔhɔ́ɔ mu
ıwı nkpa!”
36-37 Isá akɔpʊ́ ámu ɛ́ bɔpu ntá ɔdáı tin mu ɔnɔ́, bwɛ́
mu ahinlá bɛɛ, “Nı́ fʊ́gyí Yudafɔ owíe amu nı á, lɛ fʊ́
ıwı!”
38 Bɔwanlín atɔ́ mántá oyikpalíhɛ amu awunso bɛɛ,
“Yudafɔ Owíe amu nı.”
39 Lalahɛ abwɛpʊ́ ámʊ́ʊ́ bɛda mántá oyikpalíhɛsʊ
ámʊtɔ ɔkʊlɛ léblí Yesu ıwı abususʊ ɔbɛ́ɛ, “Megyí
fʊ́gyí Kristo amu nı? Lɛ fʊ́ ıwı, afʊlɛ anı mɛɛ!”
40 Táme onyɔɔsı amu lʊ́wa ıyın wá mu ɔbɛ́ɛ,
“Fʊmɛdɛ́ Bulu ifʊ́ nya! Fʊ́a mʊnyɔ fɛ́ɛ́ dɛ́ ısʊbıtí kʊlɛ
hʊ́ɔ. 41 Anı mʊ́ á, anı ısʊbıtí ıda ɔkpa, anı lakpan ání
anılɔ́bwɛ sʊ. Táme oyin ánfı mʊ́ mɔ́kʊ́bwɛ́ laláhɛ
kʊkʊ.” 42 Mʊ́ʊ ɔlɛbláa Yesu ɔbɛ́ɛ, “Yesu, nı́ fɛbá fʊ́ ıwíe
ogyíkpá a, kaın mísʊ́!”
43 Yesu lébláa mu ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalı ndɛ fʊ́ bláa. Ndɛ,
mía fʊnyɔ abétsıá Paradiso.”

Yesu Lowu
(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Yohane 19:28-30)

44-45 Alı brɛ́ ánfı ıbɔ́bwɛ fɛ́ ɔpa dódúanyɔ. Owí lɛta
ɔsʊlʊ́ʊ amusʊ fɛ́ɛ́ alıı yɔ́fʊn ntʊ́pwɛ dɔsatɔ. Owí
mɛtrá lın ɛ. Inu á, tati ámʊ́ʊ́ bɔpʊká Bulu Ɔtswɛ́kpa
obu ámʊtɔ ılɛbalí anyɔ. 46 Yesu lɔ́kplʊn kʊ́klʊ́kʊ́ʊ́ blí
ɔbɛ́ɛ, “Mí Sí, napʊ́ mí ɔŋɛ́ wá fʊ́ ıbıtɔ.” Olenya blí alı
tá pɛ́, ɔlɛlɛ ɔŋɛ́.
47 Brɛ́á ısá akɔpʊ́ ɔhandɛ amu lʊ́wun tɔ́á ılaba a,
ɔlɛkanfʊ́ Bulu ɔbɛ́ɛ, “Lɛ́lɛ́, ɔha yilé oyin ánfı gyí.”
48 Ahá ámʊ́ʊ́ bʊlıí ınu ámu fɛ́ɛ́ bowun tɔ́á ılaba,
bɔpu awırɛhɔ nátí bɔyɔ́ wóyí. 49 Táme amʊ́á bʊyin
Yesu pʊ́ atsı ámʊ́ʊ́ bobuo mu tsʊ́ Galilea ɔmátɔ́ ámu
besi bʊlıí tsʊ́tsʊ́ʊ́tsʊ́ bʊdɛ ıtɔ́á ıdɛ mʊ́sʊ́ yɔ kıı́.

Yesu Pulá
(Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Yohane 19:38-42)

50-51 Oyin ɔkʊ létsıá, bʊtɛtí mu Yosef. Otsú Yuda
wʊ́lu kʊá bʊtɛtí mʊ́ Arimateatɔ. Ɔha yilé ogyi, obú
ɛ́ bʊ mʊsʊ. Ibʊ mʊ́tɔ́á ɔbʊ ɔmá ámu asʊ́n agyípʊ́tɔ,
táme omotsulá dínká amʊ́ agywun pʊ́ amʊ́ bwɛhɛ́
ánfısʊ. Otsie ogyo Bulu iwíegyí ámu. 52 Oyin ánfı lóyɔ
Pilato wá, yɔ́kʊlí mu ɔkpa ɔbɛ́ɛ, osíi Yesu fúli amu ha
mu. Pilato léha mu ɔkpa. 53 Inu Yosef léyɛsıɛí Yesu
fúli, ɔlɔpu ɔhráda kíklı mu ıwı, pʊ́ mu yɔ́wa ɔbɔ́ kʊá
mu onutɔ́ ɔlɛha bɛda bʊtátɔ́ há mu ıwı, bʊmɔkʊ́pʊ́lá
ɔhaa mʊ́tɔ́ kı. 54 Ɛkɛ ámu igyi Fieda. Ɛkɛ ámu igyi
ogyá ɔdʊdáké. Owí inyá tá pɛ́, ɔkpʊ́nʊ́ ɔdakɛ́ ámu
lafi ası.
55 Atsı ámʊ́ʊ́ bʊbuo mu tsʊ́ Galilea amu bobuo
Yosef yɛ́kı Yesu opulákpá pʊ́ alıá ɔlɔpu fúli amu tswı
ɔbɔ́ ámʊtɔ. 56 Beyinkí yɔ́ wóyí yɔ́kwɛ ohuam, ɔhíɛ́n
pʊ́ ofobí fánfán ání bɔ́pu yɛ́kpa Yesu. Botsutsʊ́a
abʊbwɛ ta á, owí latá, bɛda ɔkpʊ́nʊ́ ɔkpʊ́nʊ́ ɔdakɛ́
ámu fɛ́ alıá Mose Mbla lɛblí.

24

Yesu Kʊsʊ́ Tsʊ́ Afúlitɔ
(Mateo 28:1-10; Marko 16:1-8; Yohane 20:1-10)

1 Kwasieda, igyi ndawɔ́tswítɔ́ ɛkɛ gyankpapu bakɛ
a, atsı ámu bɔkʊsʊ́ tsʊ́ afá ámʊ́ʊ́ bɔkwɛ yáí ámu
yɔ́ Yesu ntsán ámu ası. 2 Bowun ání bamína ibwi
ámʊ́ʊ́ bɔpʊtin ɔbɔ́ ámu ɔnɔ́ ámu lɛ́ ınu. 3 Mʊ́ sʊ
bebitíwíɛ́ ɔbɔ́ ámʊtɔ, táme bʊmowun Yesu fúli amu.
4 Besi bʊlıí, bʊdɛ nwuntɔ bu. Bɛkı a, ayin abanyɔ́
akʊ lıí amʊ́ wá ınu á. Amʊ́ atadıɛ dɛ ogyá kpa.
5 Ifʊ́ lɛkıtá atsı ámu, bɛda akpawunu pʊ́ ansítɔ́ bun
ɔsʊlʊ́tɔ. Táme ayin ámu bɛfıtɛ́ amʊ́ bɛɛ, “Ntogyi sʊ́
mlıdɛ́ ɔkıankpapu dunká afúlitɔ? 6 Ɔma nfı, alakʊ́sʊ́!

* 23:17-18 Mʊ́tɔ́ yée 17 bu nwʊlʊ́ dada amu akʊtɔ: Katsʊn Nkɛ kugyíkʊtɔ á, lehián ání Pilato obési obu ɔdıpʊ́ ɔkʊlɛ ání Yudafɔ ámu bʊdeklɛ́ há amʊ́. † 23:31 Nı́ mí ánfı mí asʊ́n da ɔkpa ánfı kʊ́ráá bʊdɛbwɛ alı á, nkálı Bulu ɔbɔ́bwɛ ahá ání bégyi pʊ́n mu ansítɔ́? ‡ 23:34 Mʊ́tɔ́ yée 34 ıma nwʊlʊ́ dada amu akʊtɔ.

Mlɪkaɪn asʊ́n ámʊ́ʊ́ ɔlɛbláa mlɪ brɛ́á mlɪa mʊnyɔ mlɪbʊ Galilea ɔmátɔ́ ámʊsʊ. 7 Ɔbɛ́ɛ, ‘Ilehián ání bɛ́lɛ mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ há lakpan abwɛpʊ́. Bɛ́da mí mántá oyikpalíhɛsʊ. Mʊ́ ɛkɛ sáásí a, nɔ́kʊsʊ́ tsʊ́ afúlitɔ.’ ” 8 Ɪnʊ atsɪ ámʊ bɛkaín Yesu asʊ́n ánfɪsʊ. 9 Beyinkí tsʊ́ ntsán ámʊ asɪ bɛbláa sumbí ayɔpʊ́ dúɔkʊn ámʊ pó aha atráhɛ amʊ́ʊ́ bʊbʊ ɪnʊ ámʊ fɛ́ɛ́ tɔ́á bayówun.

10 Atsɪá bɔyɔ ntsán ámʊ asɪ gyí, Magdalayintse Maria, Yohana pʊ́ Yakobo mʊ yin Maria. Amʊ́a atsɪ akʊá bʊbʊ amʊ́tɔ́ lékla asʊ́n ánfɪ suná sumbí ayɔpʊ́ ámʊ. 11 Asʊ́n ámʊ lɔbwɛ sumbí ayɔpʊ́ ámʊ fɛ́ mimlála. Mʊ́ sʊ bʊmɔhɔ mʊ́sʊ́ gyi. 12 Táme Petro mʊ́ lɔ́kʊsʊ́, tsíí ɔsrɪ yʊ́ ntsán ámʊ asɪ. Olobun kpɛlɛ́kɪ ɔbɔ́ ámʊtɔ. Tati ámʊ́ʊ́ bɔpʊpʊ́lá Yesu nkʊlɛ olowun ání ɪda ɪfʊ́ntɔ́. Oleyinkí yʊ́ wóyítɔ́, ɔdɛ nwuntɔ bu tsʊ́ asʊ́n ánfɪ ɪlaba anfɪ ɪwɪ.*

Emaus Wúlutɔ Yɔ
(Marko 16:12-13)

13 Ɛ̃kɛ ámʊ kén á, abʊ́opʊ amʊ abanyɔ́ bɛnatí bɔyɔ́ wúlu kʊá bʊtɛtí mʊ́ Emaustɔ. Tsʊ́ Yerusalem ya ɪnʊ bɔ́bwɛ fɛ́ máɪlɪ asienɔ́. 14 Amʊ́ nkʊlɛ bʊna bʊdɛ nkɔmbɔ gyí tsʊ asʊ́n ámʊ́ʊ́ ɪlaba amʊ ɪwɪ. 15 Brɛ́á bʊdɛ mʊ́tɔ́ yɔ á, Yesu onutó ɛ́ lɔ́bɔtʊ amʊ́, mʊa amʊ́nyɔ bʊna. 16 Bulu létin amʊ́ ansí. Mʊ́ sʊ bʊmɛbɪ mʊ. 17 Yesu léfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Amansʊ ɪwɪ nkɔmbɔ mlɪná mlɪdégyí alɪ?”

Besi lɪí tikpa, awɪrɛhɔ lɛkɪtá amʊ́. 18 Amʊ́tɔ́ ɔkʊlɛá bʊtɛtí mʊ Kleopa léfɪtɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Fʊ́ nkʊlɛ gyí ɔfɔ́ɔ Yerusalem wúlutɔ, fʊ́meyín asʊ́n ání ɪlaba ɪnʊ nkɛ ánfɪtɔ?”

19 Yesu léfɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, “Amansʊ igyi?”

Bɛbláa mʊ bɛɛ, “Yesu, Nasaretyin amʊ ɪwɪ asʊ́n igyi. Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ ogyi. Ɔlɔbwɛ ofúla akpɔnkpɔntɪ, blí Bulu asʊ́n túmisʊ, Bulu mʊa anyánkpʊ́sa fɛ́ɛ́ ansítɔ́. 20 Anɪ Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ wúlu ahandɛ bapʊ́ mʊ há ahá, bahá mʊ lowu ɪpʊ́n, dá mʊ mántá oyikpalíhɛsʊ. 21 Tɛkɪ mʊgyí ɔhá ání anɪlɛ́kɪ ɔkpa anɪaa, ɔbɛ́ha anɪ Israelfɔ abégyi ɪwɪ ní. Ndɛ ɛkɛ sáásí ɔpá asʊ́n ánfɪ lɛ́bá. 22-23 Mʊ́á ɪdʊn kʊ́ráá á, anɪtɔ atsɪ akʊ bayʊ́ mʊ ntsán ámʊ asɪ bakɪɛnɪ, táme bʊmowun mʊ fúli amʊ. Bɛɛ, bayówun Bulu-abɔpʊ akʊ babláa amʊ́ bɛɛ, ɔbʊ nkpa. Tɔ́á beyinkí bɛbláa anɪ lawá anɪ wánwan. 24 Ínɪ sʊ anɪtɔ akʊ ɛ́ basrí yʊ́ ntsán ámʊ asɪ, bayówun mʊ́ fɛ́ aliá atsɪ ámʊ bɛba bɛblí. Amʊ́ ɛ́ bʊmowun fúli amʊ.”

25 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪlémimlá o! Mlɪ agywɪn tamayʊ́ agyómá ɔsasʊ. Nkálɪ igyi sʊ́ mlɪmʊ́hɔ asʊ́n ámʊ́ʊ́ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ bɛblí tswɪ amʊ fɛ́ɛ́sʊ́ gyi? 26 Mlɪméyín mlɪaa, ilehián ání Kristo, (ɔhá ání Bulu ladá mʊ ofúli amʊ) obówun ɪwɪɔsɪn, asa obénya mʊ numnyam?” 27 Ɪnʊ Yesu lɛ́lɛ mʊ ɪwɪ asʊ́n ání bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ, tsʊ́ Mosesʊ bɔtʊ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ fɛ́ɛ́sʊ́ asɪ súná amʊ́.

28 Brɛ́á bowie wúlu amʊtɔ bɔyʊ́ á, Yesu lɔ́bwɛ fɛ́ ɔdɛtsʊ́ʊn ɔyɔ́ ɔtɪnɛ bambá. 29 Táme abʊ́opʊ amʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Anɪ sí, owí lapɔn, dɪ anɪ wá ndɛ.” Mʊ́ sʊ Yesu lɛ́baí yʊ́ amʊ́ wá. 30 Brɛ́á bʊdɛ atɔ́ gyí a, Yesu lɛ́lɛ bodobodo ipín, dá Bulu ɪpán. Mʊ́ʊ́ olebiabía mʊ́tɔ́ pʊ́há amʊ́. 31 Ɪnʊnʊ amʊ́ ansísʊ́ lɛtɪtɪ́ɪ amʊ́, bɛbɪ mʊ, táme ɔlɔfwɪ sí amʊ́. 32 Ɪnʊ bɛfɪtɛ́ aba bɛɛ, “Ansí mɛhɪɛ gyí anɪ brɛ́ ámʊ́ʊ́ anɪa mʊnyɔ anɪná, ɔdɛ anɪ asʊ́n bláa, ɔdɛ Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ asɪ lɛ súná anɪ ámʊ?”

33 Bɔkʊsʊ́ ɪnʊnʊ yínkí ba Yerusalem. Bɛba a, sumbí ayɔpʊ́ dúɔkʊn ámʊ pʊ́ aha tráhɛ bafia, 34 bʊ́dɛblí bɛɛ, “Lɛ́lɛ́, anɪ Wíe lakʊ́sʊ́. Alalɛ́ ɪwɪ ɔwan súná Simon!”

35 Mʊ́ sʊ ahá abanyɔ́ ámʊ ɛ́ bɛblí tɔ́á bayówun ɔkpatɔ. Tɔ́á bɔpʊbí mʊ gyí bodobodo amʊ́ʊ́ oleye ha amʊ́ ámʊ.

Yesu Iwɪɔwanlɛ Súná Mʊ Akasípʊ́
(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Yohane 20:19-23; Gyumagyihɛ 1:6-8)

36 Ahá abanyɔ́ ámʊ bʊbʊ mʊ́sʊ́ bʊdɛtɔí alɪ á, Yesu onutó léba bɛlɪí amʊ́ nsɪnɛ́. Ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Ɪwɪ ilwíi mlɪ.”†

37 Opʊ́ni letsií amʊ́, bɔwan. Ɪlɔbwɛ amʊ́ fɛ́ fúli bʊdewúun. 38 Ɪnʊ Yesu léfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ntogyi sʊ́ mlɪdɛ́ ifʊ́ nya, mlɪdɛ́ nwɛ́ɛn gyí mlɪ klʊntɔ alɪ? 39 Mlɪkɪ mí ɪbɪ, amlɪkɪ mí ayabiasɪ. Megyí mí onutó ní? Mlɪkɪta mí amlɪkɪ. Fúli má ɔyʊlʊ́ʊ mʊ́a awʊ́ fɛ́ alɪá mbʊ.”

40 Brɛ́á ɔlɛblí asʊ́n ánfɪ tá á, ɔlɔpʊ mʊ ɪbɪ pʊ́ mʊ ayabi súná amʊ́. 41 Ansí lɛhɪɛ gyi amʊ́, asʊ́n ámʊ ɛ́ lɔ́wa amʊ́ wánwan. Mʊ́ sʊ bʊmohogyi ání lɛ́lɛ́ mʊ nɪ. Ɪnʊ ɔlɛfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪbʊ atogyihɛ kʊ nfɪ?” 42 Bɛha mʊ iye tɔhɛ́ itin kʊ, 43 ɔlɔhɔ mʊ́, wí mʊ́ amʊ́ ansítɔ́ ɪnʊ.

44 Ɪnʊ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ínɪ gyí asʊ́n ání nɛbláa mlɪ brɛ́á mbʊ mlɪ wá ní. Nɛbláa mlɪ mbɛ́ɛ, ilehián ání mí ɪwɪ asʊ́n kugyíkʊá bɔwanlín wá Mose Mbla, Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ nwʊlʊ́ pʊ́ Israelfɔ ɪlʊ ɔwʊlʊ́tɔ́ fɛ́ɛ́ béba mʊ́tɔ́.”

45 Ɪnʊ olobwií amʊ́ agywɪn, mɛ́nɪ bónu Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ asɪ. 46 Ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Bɔwanlín tswɪ bɛɛ, Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli amʊ) amʊ obówun ɪwɪɔsɪn, wʊ́. Bulu ɔbɔ́kʊsʊ́a mʊ mʊ́ ɛkɛ sáásí tsʊ́ afúlitɔ. 47 Mʊ́ ɔma a, ahá bɛ́da Bulu asʊn wanklááin ámʊ ɔkan mí ɪdátɔ́ há ɔmá fɛ́ɛ́ bɛɛ bʊdámli klʊntɔ, fɛ́kɪ Bulu obési amʊ́ lakpan kíé amʊ́. Béfi mʊ́ asɪ tsʊ́ Yerusalem. 48 Mɪgyí mí adansɪfɔ há asʊ́n ánfɪ ní. 49 Nɔ́pʊ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ́ʊ́ mí Sí lɛ́hɪɛ yáí há mlɪ ámʊ sísí mlɪ. Mʊ́ sʊ mlɪtsia wʊ́lu anfɪtɔ alɪ yɔ́fʊn ɛkɛá Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ obótsu ɔsʊ́sʊ́ bá bɛha mlɪ túmi.”

Yesu Ɔsʊ́sʊ́ Yɔ
(Marko 16:19-20; Gyumagyihɛ 1:9-11)

50 Brɛ́á Yesu léblí asʊ́n ánfɪ tá á, ɔlɛkpa amʊ́ dálɪ, bɔyɔ Betania wúlutɔ. Ɪnʊ olotsu ɪbɪ fʊ́á, yʊ́lá amʊ́. 51 Brɛ́á ɔdɛ amʊ́ yulá á, mʊa amʊ́nyɔ nsɪnɛ́ lɔ́wa ɪfɔ́ wa bɪ, Bulu lʊ́tsu mʊ ya ɔsʊ́sʊ́. 52 Ɪnʊ bɛda akpawunu súm mʊ, bɔpʊ ansigyí kpɔnkpɔntɪ yínkí yétsiá Yerusalem. 53 Betsiá yʊ́ Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʊ brégyíbrɛ́, yɛ́kanfʊ́ Bulu.

---

* 24:12 Mʊ́tɔ́ yée 12 ɪma nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ.

† 24:36 ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Ɪwɪ ilwíi mlɪ.” ɪma nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ.

Asʊn Wankláán Ání
Yohane
Lɔ́wanlín

1 Asa ɔyí lɛbɛlɪn a, Asʊ́n ámʊ bʊ ɪnʊ. Asʊ́n ámʊ mʊa
Bulu bʊ ɪnʊ. Asʊ́n ámʊ gyí Bulu.

Asʊ́n Ání ɪtɛhá Nkpa

2 Asʊ́n ámʊ mʊa Bulu bʊ ɪnʊ asa ɔyí lɛbɛlɪn. 3 Mʊsʊ́
Bulu lɔ́tsʊn bwɛ tógyítɔ́. Tɔtɔɔtɔ má ɪnʊá Bulu lɔ́bwɛ
tsʊn mʊ ɔma. 4 Mʊtɔ nkpa itsʊ́. Nkpa ámʊ tɔ́pɔ́
wankɪ ba ahá fɛ́ɛ́ ní. 5 Wankɪ anfɪ tɔwánkí oklúntɔ,
táme oklʊ́n mɔ́kógyi mʊsʊ́ kɪ.

6 Bulu lɔ́wa oyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Yohane* sísí.
7 Ɔlɛba bɛbláa ahá wankɪ amʊ ɪwɪ asʊ́n, mɛ́nɪ ahá
fɛ́ɛ́ bɔ́hɔ asʊ́n ámʊsʊ gyi. 8 Megyí Yohane onutó gyí
wankɪ amʊ. Mʊ mʊ́ wankɪ amʊ ɪwɪ asʊ́n ɔlɛba bɛbláa
ahá. 9 Ɔhá ámʊ́ʊ́ ogyi wankɪ onutó, ɔtɔwánkí há
ɔhagyíɔha amʊ ɔbá ɔyítɔ́.

10 Ɔbʊ ɔyí ánfɪtɔ. Mʊsʊ́ Bulu lɔ́tsʊn bwɛ ɔyí, táme
ɔyí ánfɪtɔ atsɪápʊ́ bʊmɛbɪ mʊ. 11 Ɔlɛba mʊ onutó
ɔmátɔ́, táme mʊ pɪ bʊmɔhɔ mʊ. 12 Táme ɔlɛha ahá
ání bɔhɔ mʊ, hɔ mʊ gyi fɛ́ɛ́ ɔkpa ání bʊbwɛ́ɛ Bulu abí.
13 Amʊ́ Bulu abí bwɛ motsʊ́ ɪlíntɔ, ntɛ́ɛ nyankpʊsa
apɛ́bwɛtɔ, ntɛ́ɛ oyin ɔwɔ́lɪ ɔkpasʊ. Mboún Bulu
onutó lɔ́bwɛ amʊ́ mʊ abí.

14 Asʊ́n ámʊ lébemlí nyankpʊsa, oletsiá anɪtɔ.
Awɪtɔlɛ pɔ́ ɔnɔkwalɪ sɔ́ɔ́n létsiá mʊtɔ. Anɪlɔ́wun mʊ
numnyam. Mʊ Sɪ lɔ́wa mʊ numnyam amʊ, tsʊ́fɛ́ Obí
ɔkʊkʊ́nʊ́ ɔkʊlɛ pɛ́ ogyi há mʊ.

15 Yohane lɛ́lɛ mʊ súná, tɔ́í tsʊ́ mʊ ɪwɪ ɔbɛ́ɛ, "Ɔ́nɪ
ɪwɪ asʊ́n nɛblí mbɛ́ɛ, 'Ɔhá ámʊ́ʊ́ obuo mɪ ɔbá ámʊ
dʊn mɪ, tsʊ́fɛ́ ɔbʊ ɪnʊ asa bɔkwɪí mí' " ní.

16 Mʊ awɪtɔlɛ ɪtsɔ. Ínɪ sʊ́ ɔdɛ awɪtɔlɛ tsɔtsɔɔtsɔ
ánfɪ wa há anɪ fɛ́ɛ́ ní. 17 Mosesʊ Bulu mbla ámʊ ná
ɪlɛba, táme ɔnɔkwalɪ mʊ́a awɪtɔlɛ mʊ́ ɪna anɪ Wíe
Yesu Kristosʊ ɪlɛba. 18 Ɔhaa mɔ́kʊ́wun Bulu kɪ. Obí
ɔkʊkʊ́nʊ́ ɔkʊlɛ pɛ́, mʊ onutó ogyi Bulu, otsie Ɔsí ámʊ
gyɔpɪsʊ, Ɔsí ámʊ tɛhíɛ́ kle mʊ asʊ́n ámʊ, nkʊlɛ lablá́a
anɪ alıá Bulu gyí.

Asʊ́ Ɔbɔpʊ́ Yohane Bulu Asʊ́n Ɔkanda
(Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Luka 3:1-18)

19-20 Yudafɔ ahandɛ ání bʊbʊ Yerusalem bɔwa Bulu
igyí ahapʊ́ pʊ́ Lewifɔ Yohane wá bɛɛ bʊyɛ́fɪtɛ́ mʊ bɛɛ,
ma ogyi? Yohane mési asʊansʊ ŋáín amʊ́. Ɔlɛlɛ bláa
amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Megyí mígyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá
mʊ ofúli amʊ)." 21 Bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, "Mʊ́mʊ́ fʊ́gyí ma?
Fʊ́gyí Elia?"

Ɔlɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Megyí mígyí Elia."

Bɛtrá fɪtɛ́ mʊ bɛɛ, "Fʊ́gyí Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ amʊ́ʊ́
ɔbɛ́ba amʊ?"

Ɔlɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ó-o."

22 Mʊ́ʊ́ bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, "Ma fʊhíɛ́ fʊgyi? Bla anɪ,
mɛ́nɪ abɛ́yɛ́bláa ahá ámʊ́ʊ́ bɔwa anɪ ámʊ. Nkálɪ
fʊ́dɛblí tsʊ́ fʊ́ onutó ɪwɪ?"

23 Yohane lɔ́pʊ asʊ́n ání Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Yesaia
léblí tswɪ lɛ́ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ,
"Mígyí ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔdɛkplʊ́n dimbísʊ́ ɔbɛ́ɛ,
'Mlɪtswii anɪ Wíe ɪkpa ámʊ ha mʊ' amʊ nɪ."

24-25 Ɪnʊ Farisifɔ akʊá bɔwa Yohane wá ɛ́ bɛfɪtɛ́ mʊ
bɛɛ, "Ní megyí fʊ́gyí Kristo amʊ, megyí fʊ́gyí Elia
ntɛ́ɛ Bulu Ɔnɔ́sʊ́ Ɔtɔípʊ́ amʊ́ʊ́ ɔbɛ́ba amʊ ɛ́ á, ntogyi
sʊ́ fʊdɛ ahá asʊ́ bɔ?" 26 Yohane lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ,
"Ntsu ndɛpʊbɔ́ ahá asʊ́, táme ɔha ɔkʊ bʊ mlɪtɔ nfɪ,
mlɪméyín mʊ. 27 Mʊgyí ɔhá ání obuo mɪ ɔbá ní.
Mmɔfʊn ání nésankí mʊ ntʊkʊta ɔfɛ́ kpán."

28 Asʊ́n ánfɪ fɛ́ɛ́ léba Yordan ntsu ɔbɪn Betania
wúlutɔ. Ɪnʊ́ Yohane létsiá bɔ́ ahá asʊ́ ní.

Bulu Okúfabi

29 Ɔyɪ kɛhɛ a, Yohane lɔ́wun ání Yesu ná ɔbá mʊ
wá. Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa ahá ámʊ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪkɪ, Bulu Okúfabi
amʊ ɔbá á. Mʊsʊ́ Bulu tɔtsʊn sí ɔyítɔ́ ahá lakpan kíɛ́
amʊ́ ní! 30 Mʊ ɪwɪ asʊ́n nɛblí mbɛ́ɛ, 'Ɔkʊ buo mɪ ɔbá.
Ɔdʊn mɪ, tsʊ́fɛ́ ɔbʊ ɪnʊ asa bɔkwɪí mí' ní. 31 Mí onutó
mmeyín mʊ, táme nɛba ndɛ ahá asʊ́ bɔ, mɛ́nɪ Israelfɔ
bɛ́bɪ ɔhá ání ogyi."

32 Yohane léblí ɔbɛ́ɛ, "Nowun Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ,
ɔlɛkplí tsʊ́ ɔsʊ́sʊ́ fɛ́ abrɔ́dʊma bogyonká mʊsʊ. 33 Mí
onutó mmeyín mʊ, táme Bulu lɔ́wa mí ɔbɛ́ɛ mbá
bɔpʊ ntsu bɔ ahá asʊ́. Mʊlɛ́bláa mɪ ɔbɛ́ɛ, 'Ɔhá ámʊ́ʊ́
fʊ́wun Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ ɔbɛ́kplí tsʊ́ ɔsʊ́sʊ́ bogyonká
mʊsʊ ámʊ ɔbɔ́pʊ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ bɔ́ ahá asʊ́ ní.'
34 Nawun ání ɪlaba mʊ́tɔ́. Mʊ́ sʊ ndɛ mʊ ɪwɪ adánsɪɛ
gyí mbɛ́ɛ, mʊgyí Bulu mʊ Bi ámʊ nɪ."

Yesu Akasípʊ́ Agyankpapʊ

35 Mʊ́ ɔyɪ kɛhɛ a, Yohane mʊa mʊ akasípʊ́ abanyɔ́
bɛsankí ba ɪnʊ. 36 Brɛ́á Yohane lɔ́wun Yesu dɛ́tsʊ́ʊn
a, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Mlɪkɪ, Bulu Okúfabi amʊ ná ɪnʊ á."

37 Akasípʊ́ abanyɔ́ ámʊ bonu asʊ́n ánfɪ. Mʊ́ sʊ
bɛkplá buo Yesu. 38 Yesu lɛ́damlí kɪ wun ání bʊbuo
mʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɛfɪtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntɔ mlɪdédunká?"

Bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, "Osunápʊ́, nkʊ́nʊ fʊtsie?"

39 Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪba bɛkɪ." Mʊ́ sʊ ayin
abanyɔ́ ámʊ bobuo Yesu yɛ́kɪ mʊ otsiákpá. Ɪbɔ́bwɛ
fɛ́ ntʊ́pwɛ dɔnatɔ. Betsiá mʊ wá tá owí.

40 Ayin ámʊ́ʊ́ bonu asʊ́n ání Yohane léblí tsʊ́ Yesu
ɪwɪ, bɛkplá buo Yesu amʊtɔ ɔkʊlɛ gyí Simon Petro
mʊ pio Andrea. 41 Mʊ́ ɔma a, ɪtɔ gyankpapʊá Andrea
lɔ́bwɛ gyí, oloyódunká mʊ pio Simon, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ,
"Anɪlawun Mesia." (Mʊ́ asɪ gyí, "Kristo", ɔhá ámʊ́ʊ́
Bulu ladá mʊ ofúli amʊ.)† 42 Ɪnʊ ɔlɛkpa Simon ba
Yesu wá.

Yesu lɛ́kɪ mʊ díín, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́gyí Yohane mʊ
bi Simon nɪ. Tsʊ́ ndɛ pɔ́ya a, bɛ́tɪ fʊ́ Kefa." (Griiki
ɔblítɔ "Petro." Mʊ́ asɪ gyí, "Bʊtá.")

Filipo Mʊa Nataniel Tɪ

43 Ɔyí kɛhɛ a, Yesu lɔ́bwɛ ɔbɛ́ɛ mɔ́yɔ Galilea ɔmátɔ́,
olowun Filipo. Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa Filipo ɔbɛ́ɛ, "Buo mɪ."
44 Filipo otsʊ́ Betsaida, Andrea mʊa Petro wúlutɔ.
45 Filipo lɔ́wun Nataniel, ɔlɛbláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Anɪlawun
oyin ámʊ́ʊ́ Mose lɔ́wanlín mʊ ɪwɪ asʊ́n wá Bulu mbla
ámʊtɔ, Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ ɛ́ bɔwanlín mʊ ɪwɪ
asʊ́n ámʊ. Mʊ dá gyí Yesu. Mʊ sɪ gyí Yosef, otsʊ́
Nasaret wúlutɔ."

46 Nataniel léfɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, "Ɪtɔ yilé kʊ bɛ́talí dalɪ
tsʊ Nasaret wúlutɔ?"

Filipo lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Ba afʊbɛkɪ."

47 Brɛ́á Yesu lɔ́wun Nataniel ɔbá mʊ wá á, ɔlɛblí
ɔbɛ́ɛ, "Israelyin onutónutó ní. Afunu kʊkʊ ma
mʊtɔ."

48 Nataniel léfɪtɛ́ Yesu ɔbɛ́ɛ, "Nkálɪ lɔbwɛ fɛbɪ mí?"

---

* 1:6 Asʊ́ ɔbɔpʊ́ Yohane † 1:41 Kristo igyi Griiki ɔblíɪ, Mesia ɛ́ igyi Hebri ɔblíɪ.

Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Nowun fʊ brɛ́á fʊbʊ pɔntɔ-oyí ámʊ asɪ ɪnʊ, asa Filipo lɛ́bɛtɪ fʊ́.”
49 Nataniel lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Osunápʊ́, fʊ́gyí Bulu mʊ Bi Israel Owíe amʊ nɪ.”
50 Yesu lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Alɪ ámʊ́ʊ́ nabláa fʊ mbɛ́ɛ, nowun fʊ pɔntɔ-oyí ámʊ asɪ ámʊ sʊ fahogyi? Fówun ofúla ání ɪdʊn ínɪ.” 51 Yesu létrá bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔ́kwalɪ ndɛ mlɪ bláa, mlówun ání ɔsʊ́sʊ́ lafínkí, Bulu-abɔpʊ bʊdɛ ɔsʊ́sʊ́ yɔ yínkí bá Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ámʊsʊ.”

2

Ɔkátsiá Kana Wúlutɔ

1 Ɛkɛ sáásí a, betsiá ɔ́ká Kana wúlu ání ɪbʊ Galilea ɔmátɔ́. Yesu mʊ yin bʊ ɪnʊ. 2 Bɛtɪ Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ ɛ́ mʊ́ asɪ. 3 Brɛ́á amʊ́ ntá lɛta á, Yesu mʊ yin lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Bʊtráa bʊma ntá.”
4 Yesu lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Amʊ́ yín, yɛ́ɛ megyí mí asʊ́n igyi o! Mí brɛ́ mɔkʊ́nyá fʊn.”
5 Mʊ yin lɛ́bláa wóyí ámʊtɔ asʊ́mpʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪbwɛ dɪnka asʊ́ngyíasʊ́n ání ɔbɛ́bláa mlɪsʊ.”
6 Yudafɔ bʊtɔfwí ɪwɪ amʊ́ amándíɛ́ ɔkpasʊ. Mʊ́ sʊ bɔpʊ awʊndɪ akpɔnkpɔɔnkpɔntɪ asie yáí wóyí ámʊtɔ. 7 Yesu lɛ́bláa ɪnʊ asʊ́mpʊ́ amʊ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪsa ntsu bʊla awʊndɪ ámʊ fɛ́ɛ.” Lɛ́lɛ́ bɛsa. 8 Ɪnʊ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪsa ɪkʊ ya nkɛsʊ ɔ́kípʊ amʊ.” Bɛsa ya mʊ. 9 Ɔlɛda mʊ́ ɔnɔ́ á, ɪladámlí bwɛ́ ntá. Omeyín ɔtínéá benya ntá ámʊ tsʊ́. (Táme asʊ́mpʊ́ amʊ mʊ́ bʊyin.) Ɪnʊ ɔlɛtɪ ɔ́ká otsiápʊ amʊ ya ɪtsétʊ́, 10 ɔlɛbláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Nta wankláán ɔhagyíɔha tegyankpá yáí. Ní bonu mʊ́ tá asa bʊtɔpʊ́ mʊ́á ɪma alɛ ba. Táme fʊ́ mʊ́ fapʊ́ wankláán ɔhagyíɔha yáí bɔfʊn séi.”
11 Ínɪ gyí osʊ́na gyankpapʊ ání Yesu lɔ́bwɛ ní. Ɔlɔbwɛ mʊ́ Kana ání ɪbʊ Galilea ɔmátɔ́, pʊ́lɛ́ mʊ numnyam ɔwan. Ɪlɛha mʊ akasípʊ́ bɔhɔ mʊ gyi.
12 Ínɪ ɔma a, Yesu mʊa mʊ yin, mʊ apíó pʊ́ mʊ akasípʊ́ bɔyɔ Kapernaum wúlutɔ, yétsiá ɪnʊ nkɛ kpalobí.

Yesu Bulu Ɔtswɛ́kpa Yɔ
(Mateo 21:12-13; Marko 11:15-17; Luka 19:45-46)

13 Brɛ́á nkɛá Yudafɔ bɔ́pʊgyi Israelfɔsʊ Katsʊn Nkɛ lowie wóyí tá á, Yesu lɔ́dʊ yɔ́ Yerusalem. 14 Ɔlɔyɔ Bulu ɔtswɛ́kpa amʊ wunsɪnésʊ́ yówun ání ahá bʊdɛ nnantswie, akúfa pʊ́ abrɔ́dʊma fɛ. Olowun akʊ ɛ́ bʊtsie mpʊ́nʊ́asɪ bʊdɛ kɔ́ba tsɛ́ɛ. 15 Ɪnʊ ɔlɔbwɛ mplɪ, wíé amʊ́tɔ́, gyáa amʊ́a mbwɪ ámʊ fɛ́ɛ dálɪ. Olowutá kɔ́ba atsépʊ amʊ mpʊ́nʊ́ dá, dá amʊ́ kɔ́ba sáín. 16 Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa abrɔ́dʊma afɛpʊ́ ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪlɛ amʊ́ nfɪ! Mlɪmápʊ mí Sí wóyítɔ́ bwɛ́ mlɪ ibíá ogyíkpá.” 17 Ínɪá ɪlɛba alɪ sʊ á, mʊ akasípʊ́ amʊ bɛkaín Bulu asʊn wanlínhé anfɪsʊ. “Fʊ́ osʊ́mkpá amʊ asʊ́n ɪhíɛ́ igyi mí asʊnbogya.”
18 Yudafɔ ahandɛ amʊ bɛba Yesu wá bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, “Osʊ́na mɔmʊ fɔ́bwɛ pʊ́sʊ́ná anɪ ání Bulu túmitɔ fʊ́dɛ ínɪ bwɛ?”
19 Yesu lɛ́bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪbwie Bulu ɔtswɛ́kpa anfɪ, nɔ́pʊ nkɛnsá yí mʊ́.”
20 Yudafɔ ahandɛ amʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Nfí adʊanasie kɛ́kɛ́ bɔpʊyi obu ánfɪ. Mʊ́ fʊ́ mʊ́ fɛɛ, fɔ́pʊ nkɛnsá yí mʊ́?”
21 Táme mʊ nyankpʊsa-oyí ɪwɪ asʊ́n ɔdɛblí, megyí Bulu ɔtswɛ́kpa amʊ. 22 Brɛ́á Bulu lɔ́kʊsʊ́a mʊ tsʊ́ afúlitɔ ɔma a, mʊ akasípʊ́ amʊ bɛkaín ání ɔlɛblí asʊ́n ánfɪ. Mʊ́ sʊ bɔhɔ Bulu asʊ́n pʊ́ Yesu asʊn blíhé amʊsʊ gyi.

Yesu Yin Nyankpʊsa Klʊntɔ

23 Yesu lɔ́bwɛ osʊ́na tsɔtsɔɔtsɔ Israelfɔsʊ Katsʊn Nkɛ ámʊtɔ brɛ́á ɔbʊ Yerusalem, ahá tsɔtsɔɔtsɔ bowun. Mʊ́ sʊ bɔhɔ mʊ gyi. 24 Táme Yesu mʊ́pʊ ansí dínká amʊ́sʊ́, tsʊ́fɛ́ oyin alɪá amʊ́ fɛ́ɛ bʊgyi. 25 Mehián ání ɔhaa ɔbɛ́bláa mʊ ɔha ɪwɪ asʊ́n, tsʊ́fɛ́ mʊ onutó oyin asʊ́n ání ɪbʊ nyankpʊsa klʊntɔ.

3

Yesu Mʊa Nikodemo

1 Yudafɔ ɔhandɛ ɔkʊ létsiá, bʊtɛtí mʊ Nikodemo. Farisiyin ogyi. 2 Ɔlɛba Yesu wá ɛkɛ ɔkʊ onyé bɛbláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Osʊ́nápʊ́, anɪyin ání Bulu lɔ́wa fʊ́ sísí fɛ́ atɔ́ osʊ́nápʊ́. Tsʊ́fɛ́ ɔhaa mɛ́ɛtalí bwɛ́ osʊ́na anfɪ fʊ́dɛbwɛ ánfɪ, ní Bulu mʊ́búʊ mʊ.”
3 Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔ́kwalɪ ndɛ fʊ́ bláa, ɔhaa mɛ́ɛtalí nyá Bulu ogyi iwíe mʊsʊ, nkɛ́tɪ balákwíí mʊ.”
4 Nikodemo lɛ́fɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, “Nkálí bɛ́lakwíí ɔhá ání aladan? Ɔbɛ́talí sánkí wíé mʊ yin iputɔ, ɔbɛ́lakwíí mʊ?”
5 Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔ́kwalɪ ndɛ fʊ́ bláa. Ní bʊmɛlakwíí ɔkʊ tsʊn ntsu mʊ́a Ɔŋɛ Wankíhétɔ á, ɔmɛ́ɛtalí wíé Bulu iwíegyí ámʊtɔ. 6 Ɔyulʊ́ʊ nkpa itsú nyankpʊsatɔ, ɔŋétʊ́ klɛ́ ɛ́ itsú Bulu Ɔŋétʊ́. 7 Mʊ́ sʊ máha mʊ́ ɪwa fʊ́ wánwan ání nabláa fʊ mbɛ́ɛ, ilehián ání bɛ́lakwíí mlɪ. 8 Afú tɔtsʊn yɔ ɔtínéá ideklé. Fʊtonʊ́ mʊ́ nka, táme fʊmeyín ɔtínéá itsú pʊ́ ɔtínéá ɪyɔ́. Alɪ kén igyi há ɔhagyíɔha ání bakwíí mʊ tsʊ́ Ɔŋɛ́ ámʊtɔ ní.”*
9 Nikodemo lɛ́fɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ngya ntɔ asʊ́n ní?”
10 Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Israelfɔ osʊnápʊ́ yilé fʊ́gyi, mʊ́ fɛɛ fʊmɔkʊ́nʊ́ asʊ́n ánfɪ asɪ? 11 Ɔnɔ́kwalɪ ndɛ fʊ́ bláa. Tɔ́á anɪyin ɪwɪ anɪdɛ́tɔí tsʊ́, tɔ́á anɪlawun ɛ́ ɪwɪ anɪdɛ́ adánsɪɛ gyí, táme mlɪtamahɔ anɪ asʊ́n ámʊ. 12 Ní nɛbláa mlɪ tɔ́á ɪdɛ mʊ́sʊ́ yɔ ɔyí ánfɪtɔ, mlɪmóhogyi a, nkálɪ ɪbɔ́bwɛ nɛbláa mlɪ tɔ́á ɪdɛ mʊ́sʊ́ yɔ ɔsʊ́sʊ́ mboʊ́n mlóhogyi? 13 Ɔhaa mɔ́kʊ́dʊ́ yɔ́ ɔsʊ́sʊ́ ɪnʊ kɪ, nkɛ́tɪ Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ámʊ́ʊ́ olotsu ɪnʊ ba amʊ.
14 “Alɪ ámʊ́ʊ́ Mose lɔ́pʊ kɔ́ɔbrɪ ɪwɔ sían oyísʊ́, tsʊ́ mʊ́ líí dimbísʊ́ ɪnʊ ámʊ a, alɪ kén ilehián ání béda Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ámʊ mántá oyísʊ́, tsʊ́ mʊ́ líí,† 15 ménɪ ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mʊ gyi obénya nkpa ání ɪtamatá ní. 16 Tsʊ́fɛ́ dwɛ́ Bulu léhɪɛ dwɛ́ anyánkpʊ́sa. Mʊ́ sʊ ɔlɔpʊ mʊ Bi ɔkʊkʊ́nʊ́ ɔkʊlɛ pɛ́ ámʊ há, ménɪ ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mʊ gyi omóowu, mboʊ́n obénya nkpa ání ɪtamatá. 17 Bulu mʊ́pʊ mʊ Bi ámʊ sísí ɔyí ánfɪtɔ ɔbɛ́ɛ, ɔbá begyi ahá asʊ́n, ɔha ahá ɪpʊ́n, mboʊ́n ɔbɛ́ɛ, ɔbá bɔhɔ ahá nkpa.
18 “Ɔhá ání ɔlɔhɔ mʊ Bi ámʊ gyi lagyi asʊ. Ɔhá ání ɔmɔhɔ mʊ Bi ámʊ gyi a, Bulu lahá mʊ ɪpʊ́n dodo, tsʊ́fɛ́ ɔmɔhɔ mʊ Bi ɔkʊlɛ pɛ́ ámʊ gyi. 19 Alɪá ɔbɛ́ha ɪpʊ́n ámʊ gyí, wankɪ amʊ laba ɔyítʊ́, táme ahá bɔdwɛ oklʊ́n dʊn wankɪ amʊ, tsʊ́fɛ́ lalahɛ abwɛpʊ́ bʊgyi. 20 Ɔhagyíɔha ání ɔtɔbwɛ́ lalahɛ tolʊ́ wankɪ amʊ. Ɔtamakpʊ́kpɛ́ mantáa mʊ́, tsʊ́fɛ́ ɔdɛ ifʊ́ nya ání mʊ bwɛhɛ́ bɛ́lʊn ɔwan. 21 Táme ɔhá ání ɔtɔbwɛ́

* 3:8 Ɔŋɛ́ mʊ́a afʊ́ lɛlɪan aba Griiki ɔblítɔ. † 3:14 MʊMʊ oyikpalíhɛsʊ sián ɪwɪ asʊ́n ɔdɛblí.

yilé tɛhá wankı amʋ tɔwánkí wʋ́lí mʋsʋ, mɛ́nı ahá
bɔ́wun ání Bulu apɛ́ ɔdɛbwɛ.”

Yesu Mʋa Asú Ɔbɔpʋ́ Yohane

22 Ínı ɔma a, Yesu mʋa mʋ akasípʋ́ bɛdalı
Yerusalem yɔ́ Yudea ɔmátɔ́. Betsiá ınʋ kpalobí,
oletsiá bɔ ahá asú. 23 Alı bré ámʋtɔ á, Yohane ɛ́ dɛ́
ahá asú bɔ Aenon nsáıntɔ, mantáa Salim wʋ́lu. Tsúfɛ́
ntsu dada nsınɛ́ ınʋ. Ahá betsiá yɔ́ mʋ wá, oletsiá bɔ́
amʋ́ asú. 24 (Bʋmɔkʋ́nyá kítá Yohane tswı obu alı bré
ámʋtɔ.)

25 Ɩwıgyʋráa ıwı nwɛ́ɛngyí kʋ lɛba Yohane akasípʋ́
pʋ́ Yudayin ɔkʋ nsınɛ́. 26 Ɩnʋ Yohane akasípʋ́ bɔyɔ mʋ
wá yɛ́blaa mʋ bɛɛ, “Osunápʋ́, yɛ́ɛ fakáín oyin ámʋ́ʋ́
fʋ́a mʋnyɔ mlılétsiá Yordan bʋnkpa ɔbın, fegyi mʋ
ıwı adánsıɛ wankláán ámʋsʋ? Ɔdɛ ahá asú bɔ, ahá
fɛ́ɛ́ bʋdɛ mʋ wá yɔ.”

27 Yohane lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔhaa mɛ́ɛtalí bwɛ́ tɔtɔ,
nkɛ́tı Bulu lahá mʋ ɔkpa. 28 Mlı onutó mlétalí gyi
mı adánsıɛ ání nɛbláa mlı mbɛ́ɛ, ‘Megyí mígyí Kristo
amʋ, táme Bulu lʋ́wa mí gya mʋ nkpá.’ ” 29 Ɩnʋ ɔlɛha
amʋ́ yébi ɔbɛ́ɛ, “Ɔká otsiápʋ bʋ́ mʋ ka. Ɔká otsiápʋ
amʋ mʋ nyawie ɛ́ tetsía ɔká otsiákpá ınʋ, mɛ́nı ansí
bégyi mʋ ní onú mʋ nyawie amʋ ɔmɛ. Alı kɛ́n ansí
dɛ mí gyí séi ní. 30 Mí atʋmabi béta wíé mʋ klɛtɔ.”

Ɔhá Ání Olotsu Ɔsʋ́sʋ́ Ba

31 Ɔhá ámʋ́ʋ́ otsú ɔsʋ́sʋ́ ámʋ dʋn ɔhagyíɔha. Ɔhá
ání otsú ɔsʋlʋ́sʋ ɛ́ gyí ɔsʋlʋ́sʋ ɔha. Ɔsʋlʋ́sʋ asʋ́n
ɔtɛblí, táme ɔhá ání otsú ɔsʋ́sʋ́ dʋn ɔhagyíɔha.
32 Otegyi tʋ́á alawun pʋ́ tʋ́á alanú ıwı adánsıɛ, ɔhaa
tamahɔ mʋ asʋn blíhé. 33 Táme ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ
mʋ asʋn blíhésʋ gyi dɛ́ mʋ́sʋ́ si ání Bulu asʋ́n igyi
ɔnɔkwalı. 34 Ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu lʋ́wa ámʋ tɛlɛ́ Bulu
asʋ́n blí, tsúfɛ́ Bulu tɔpʋ́ Ɔŋɛ́ ámʋ bʋ́lá mʋtɔ. 35 Ɔsí
ámʋ tɔdwɛ́ mʋ Bi ámʋ, alapʋ́ túmi fɛ́ɛ́ wá mʋ ıbıtɔ.
36 Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mʋ Bi ámʋ gyi bʋ nkpa ání
ıtamatá. Ɔhagyíɔha ání ɔmɔhɔ mʋ gyi má nkpa ání
ıtamatá. Bulu ısʋbıtí ɛ́ ıdın mʋsʋ.

4

Yesu Mʋa Samariayintse Ɔkʋ

1 Farisifɔ bonu ání Yesu dɛ́ abúopʋ nya, bɔ́ amʋ́ asú
dʋn Yohane. 2 (Táme megyí Yesu onutó dɛ́ amʋ́ bɔ.)
3 Bréá Yesu lébı ání Farisifɔ
ámʋ banú asʋn ánfı á, ɔlɛdalı Yudea ɔmátɔ́ yínkí yɔ́
Galilea ɔmátɔ́. 4 Táme lehián ání ɔbɔ́tsʋn Samariafɔ
ɔsʋlʋ́sʋ.

5 Yesu lóyówie Sikar ání igyi Samaria wʋ́lu kʋtɔ.
Wʋ́lu anfı bʋ mantáa ɔsʋlʋ́ʋ kʋá Yakob lɔ́pʋhá mʋ bi
Yosef bímbí ámʋ. 6 Ɩnʋ́ Yakob ibʋ́n bʋ nı. Ɔkpa ámʋ
bʋ ıfɔ́. Mʋ́ sʋ Yesu lʋ́tsutsʋ́a obowie ınʋ á, ılapían
mʋ. Mʋ́ sʋ oletsiá ibʋ́n ámʋ ası. Alı bré ámʋtɔ á,
ılabwɛ́ fɛ́ ɔpawísʋ́.

7 Ɩnʋ á, Samariayintse ɔkʋ léba ntsu ɔsakpá. Yesu
lʋ́kʋlí mʋ ɔbɛ́ɛ, “Nobwíí ıpa, ha mí ntsu annu.”
8 Alı bré ámʋtɔ á, Yesu akasípʋ́ bɔyɔ́ wʋ́lutɔ yʋ́hɔ
atogyihɛ.

9 Yudafɔ bʋtamapʋ́ ıbı da Samariafɔ nwɛ núu ntsu.
Mʋ́ sʋ ɔtsı ámʋ léfité Yesu ɔbɛ́ɛ, “Yudayin fʋgyi, mí ɛ́
Samariayintse ngyi. Nkálı igyi sʋ́ fʋdɛ mí ntsu kʋlí?”

10 Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní fʋyin Bulu atokiehé
pʋ́ ɔhá ání ɔdɛ fʋ́ ntsu kʋlí á, tɛkı fʋ́kʋlí mʋ, ɔbéha fʋ́
ntsu ání ıtɛhá nkpa.”

11 Ɔtsı ámʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Anı sí, fʋmɛdɛ́ ɔfɛ́,
ibʋ́n ánfıtɔ ɛ́ bʋ oklʋ́. Nkʋ́nʋ fénya ntsu ání ıtɛhá
nkpa? 12 Fʋ́dʋn anı náin Yakob ání olokwi ibʋ́n ánfı
há anı, mʋa mʋ abí pʋ́ amʋ́ mbwı bonu ntsu mʋ́tɔ́?”

13 Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔmɛwʋ́lı bélakítá
ɔhagyíɔha ání otonu ibʋ́n ánfıtɔ ntsu. 14 Táme
ɔhagyíɔha ání obʋ́nʋ ntsuá nɛ́ha mʋ a, ɔmɛwʋ́lı
mɛ́ɛtrá kıtá mʋ ɛkɛkɛɛkɛ. Ntsu ámʋ́ʋ́ nɛ́ha mʋ amʋ
ıbɛ́damlí ntsu ɔwíkpa mʋtɔ ání ıbɛ́lın ha nkpa ání
ıtamatá.”

15 Ɔtsı ámʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Anı sí, ha mí ntsu ánfı
kʋ, mɛ́nı ɔmɛwʋ́lı mɛ́ɛtrá kıtá mí, mmɛ́ɛtrá ba nfı ɛ́
bɛsa ntsu.”

16 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Yɛtı fʋ́ kʋ́lu amlıba.”

17 Ɔtsı ámʋ lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mma okʋ́lu.”

Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalı igyi fablí ání fʋma
okʋ́lu. 18 Tsúfɛ́ fatsía akʋ́lu tse nu kı. Mégyí fʋ́ kʋ́lu
gyí oyin ámʋ́ʋ́ fʋ́a mʋnyɔ mlıná séi ámʋ ɛ́. Fawá
ɔnɔkwalı.”

19 Mʋ́ʋ́ ɔtsı ámʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Anı sí, nawun
ání Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ fʋgyi. 20 Anı anáin Samariafɔ
bosʋ́m Bulu ıbʋ ánfısʋ, táme mlı Yudafɔ mʋ́ mlıaa
Yerusalem kʋ́ʋ́n lehián ání ɔhagyíɔha obʋ́sʋm
Bulu.”

21 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔtsı, hɔ mí asʋ́n ánfısʋ gyi.
Bré kʋ béba ání ahá bʋmɛ́ɛtrá sʋ́m Ɔsí ámʋ ıbʋ ánfısʋ
ntɛ́ɛ Yerusalem. 22 Mlı Samariafɔ mlıméyín ɔhá ání
mlıdésum. Anı Yudafɔ mʋ́ anıyin ɔhá ání anıdésum,
tsúfɛ́ Yudafɔsʋ ına nkpahɔ́ɔ lɛba ɔyítɔ́. 23 Bré ıbá,
ılafʋn ta ání Bulu asʋ́mpʋ́ anɔkwalıpʋ bʋ́sʋm Ɔsí
ámʋ ɔŋɛ́tɔ pʋ́ ɔnɔkwalısʋ. Tsúfɛ́ ahá ánfı odu Ɔsí
ámʋ dédunká ɔbɛ́ɛ bʋsʋ́m mʋ nı. 24 Ɔŋɛ́ Bulu gyí. Mʋ́
sʋ ilehián ání ahá ání bʋtosʋ́m mʋ bʋ́sʋm mʋ ɔŋɛ́tɔ́
pʋ́ ɔnɔkwalısʋ.”

25 Ɔtsı ámʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Nyin ání Mesia*, (ɔhá
ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofʋ́lı amʋ) ɔbɛ́ɛba. Ní ɔbá á, ɔbɛ́lɛ
asʋ́ngyíasʋ́n ası sʋ́ná anı.”

26 Mʋ́ʋ́ Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí ánfı ndɛ fʋ́ asʋ́n
bláa anfı gyí Kristo amʋ nı.”

27 Ɩnʋ akasípʋ́ amʋ bɛsankí tsʋ́ wʋ́lutɔ ba bɔtʋ amʋ́.
Ilɔwa amʋ́ wánwan ání bawun Yesu mʋa ɔtsı bʋlıí
bʋdɛtɔí. Táme amʋ́tɔ́ ɔkʋkʋ métalí fıté ɔbɛ́ɛ, “Ntɔ
fʋdedunká tsʋ́ mʋ wá, ntɛ́ɛ ntogyi sʋ́ fʋ́a ɔtsı ámʋ
mlıdétɔí?”

28 Ɔtsı ámʋ lési mʋ ɔlɔ́ yáí ınʋ, yínkí yɔ́ wʋ́lutɔ
yɛ́bláa ahá ɔbɛ́ɛ, 29 “Mlıba amlıbɛkı oyin ɔkʋá alabláa
mı tʋ́á nabwɛ́ kı fɛ́ɛ́. Mlılahogyi mlıaa, megyí Kristo
amʋ nı?” 30 Mʋ́ sʋ ahá bɛdalı tsʋ wʋ́lu amʋtɔ bɛkı
Yesu.

31 Alı bré ámʋtɔ á, mʋ akasípʋ́ ámʋ bʋdɛ mʋ kokóli
bɛɛ, ogyíi atɔ́.

32 Táme ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mbʋ tʋ́á négyi,
mlıméyín mʋ́ ıwı kʋkʋʋkʋ.”

33 Mʋ́ sʋ akasípʋ́ amʋ bɛfité aba bɛɛ, “Ntɛ́ɛ ɔkʋ
labɛha mʋ tɔkʋ alagyi?”

34 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí atogyihɛ gyí ání
nɔ́bwɛ tʋ́á ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí sísí ámʋ ɔbɛ́ɛ mbwɛ́ɛ,
ammɔ mʋ́ ɔnɔ́. 35 Yɛ́ɛ mlıtɛblí mlıaa, ‘Tsra ana pɛ́ lasí
ayó tínbı bɔ́fʋn?’ Táme ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, mlıtsu
ansí kı adɔbʋ́ʋ amʋtɔ, ayó ámʋ ılablı fʋn tín. 36 Bʋdɛ
mʋ atínpʋ akɔ ka dodo. Bʋdɛ mʋ́ tín yaí há nkpa
ání ıtamatá. Mʋ́ sʋ ansí bégyi adupʋ́ mʋ́a atínpʋ

* 4:25 Griikifɔ tɛ́tí Mesia bɛɛ Kristo.

amʋ fɛ́ɛ́ ɛkɛwʊ́lɛ. [37] Mʊ́ sʋ ɔnɔkwalɪ igyi bʋtɛblí bɛɛ,
‘Ɔkʋ todú, ɔkʋ ɛ́ tɛtɪn.’ [38] Nɔwa mlɪ mbɛ́ɛ mlɪyɛ́tɪn
ayóá mlɪmɔ́yɔ mʊ́ odukpá. Aha bambá lɔ́yɔ mʊ́ ɪwɪ
agyʊ́má, ɪlawá labi há mlɪ.”
[39] Samariafɔá bʋbʋ wʊ́lu amʋtɔ tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ
Yesu gyi, adánsɪɛ ámʊ́ʋ́ ɔtsɪ ámʋ légyi suná amʊ́
ɔbɛ́ɛ, “Alabláa mɪ tógyítɔá nabwɛ́ mí nkpatɔ fɛ́ɛ́”
ámʋ sʋ. [40] Ínɪ sʋ brɛ́á bɛba Yesu wá á, bokokóli mʋ
bɛɛ, otsía amʊ́ wá. Yesu létsiá ɪnʋ nkenyɔ́.
[41] Yesu asʋn blíhɛ́ sʋ Samariafɔ ámʋ tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́
bɛlahɔ mʋ gyi. [42] Bɛbláa ɔtsɪ ámʋ bɛɛ, “Megyí fʊ́ asʋ́n
ámʋ sʋ́ anɪlɛ́trá hɔ mʋ gyi ngya o. Anɪ onutó anɪlanʊ́,
anɪlawun ání lɛ́lɛ́ oyin ánfɪ gyí ɔyítɔ́ Nkpa Ɔhópʋ
amʋ nɪ.”

Ɔhandɛ Ɔkʋ Mʋ Bi Ɪlɔ Tsa

[43] Nkenyɔ́ ámʋ ɔma a, Yesu lɛ́natí yó Galilea ɔmátɔ́.
[44] (Tsúfɛ́ mʋ onutó olowun blí ɔbɛ́ɛ, “Bʋtamabú Bulu
ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ mʋ onutó ɔmátɔ́.”) [45] Brɛ́á olowie
Galilea a, ɪnʋfɔ bɔhɔ mʋ atúu, tsúfɛ́ amʋ́ onutó bɔyɔ
Yerusalem Yudafɔsʋ Katsʋn Nkɛ ámʋ ogyíkpá. Mʋ́
sʋ bowun tɔ́á ɔlɔbwɛ ɪnʋ fɛ́ɛ́.
[46] Yesu létrá yinkí yó Galilea ɔmátɔ́, Kana wʊ́lutɔ,
ɔtínɛ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɛdamlí ntsu bwɛ́ ntá ámʋ. Ɔmá ɔhandɛ
ɔkʋ tsie Kapernaum wʊ́lutɔ. Ɔbʋ obi yinhɛ́ ɔkʋá ɔda
ɔdɛlɔ. [47] Brɛ́á ɔhandɛ amʋ lónu ání Yesu latsú Yudea
ba Galilea a, olegya mʋ ɔkpa yókokóli mʋ ɔbɛ́ɛ, mʋ bi
yínhɛ́ lawú tá, ɔkplʊ́ ba Kapernaum, ɔbɛtsa mʋ ɪlɔ ha
mʋ. [48] Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mʋ́ sʋ ní mlɪmɔ́kʋ́wun
osúna a, mlɪmɔ́ɔhɔ mɪ gyi ɛkɛkɛɛkɛ?”
[49] Ɔmá ɔhandɛ amʋ lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Owíé! Ní anɪ
ayabi mɔwa ɔsa á, kebi ámʋ obówu.”
[50] Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Yɔ! Fʊ́ bí ámʋ obénya
nkpa!”
Oyin ámʋ lɔ́hɔ asʋ́n ámʋ́ʋ́ Yesu lɛ́bláa mʋ amʋsʋ
gyi, oleyinkí ɔyɔ́ wóyí. [51] Brɛ́á ɔyɔ́ á, mʋ asʋ́mpʋ́ bɛba
befia mʋ, bláa mʋ bɛɛ, “Fʊ́ bí ámʋ lanyá nkpa.”
[52] Ɪnʋ ɔlɛfɪtɛ́ amʋ́ brɛ́á ɪwɪ lɔ́wa mʋ bi ámʋ ɔnlɪn.
Bɛbláa mʋ bɛɛ, “Owísʋ́ ámʋ lési mʋ ígye ɔpa ɔdɔ-
kʋlɛtɔ.” [53] Ɪnʋ á, ɔlɛkaín ání alɪ brɛ́ ámʋtɔ kɛ́n Yesu
lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, mʋ bi ámʋ obénya nkpa ní. Ínɪ sʋ
mʋa mʋ wóyítɔfɔ fɛ́ɛ́ bɔhɔ Yesu gyi.
[54] Ínɪ gyí osúna nyɔɔsɪá Yesu lɔ́bwɛ brɛ́á olotsu
Yudea ba Galilea nɪ.

5

Tsukʋlɛ Osínpʋ Ɔkʋ Ɪlɔ Tsa

[1] Asʋ́n ánfɪ ɔma a, Yesu lɔ́dʋ yó Yerusalem Yudafɔ
Bulusʋ́m nkɛ kʋ ogyíkpá. [2] Bɔpwɛ buntíi wá wʊ́lu
amʋ. Bokwi ibʊ́n kʋ mantáa buntíi amʋ ɔkpa ɔnɔ́ kʋá
bʋtɛtí mʋ́ Akʊ́fa Ɔtsʋ́nkpa. Bʋtɛtí ibʊ́n ámʋ Betesda
Hebri ɔblítɔ. Beyi mbu anu bómlí mʋ́. [3-4] Alɔpʋ
tsɔtsɔɔtsɔ bʋbʋn ibʊ́n ámʋ asɪ mbu ánfɪtɔ. Amʋ́tɔ́
akʋ bʋgyi ansibi abwiepʋ́, abɔ pʋ́ tsukʋlɛ asínpʋ.*
[5] Oyin ɔkʋá alasin tsukʋlɛ nfí adʋasa-kwe (38) kɛ́kɛ́
da ɪnʋ. [6] Brɛ́á Yesu lɔ́wun mʋ a, olowun ání alalɔ́, dí
ɪnʋ wá ɔpá. Mʋ́ sʋ ɔlɛfɪtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Fʋdeklé fɛɛ ɪwɪ
ɪwá fʊ́ ɔnlɪn?”
[7] Tsukʋlɛ osínpʋ amʋ lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Owíé, ní
bowʊ́li ntsu ámʋtɔ á, mma ɔhá ání obótsu mí wá
mʋ́tɔ́. Nótsutsʋ́a ambɔbwɛ á, ɔkʋ lagyankpá wíé
mʋ́tɔ́ dodo.”
[8] Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Kʋsʋ! Tsu fʊ́ ɔklan,
afʋnatɪ!” [9] Ɪnʋnʋnʋ oyin ámʋ ɪwɪ lɔ́wa mʋ ɔnlɪn,
ɔlɔkʋsʋ́ tsʋ́ mʋ ɔklan, wá natí bɪ.
Alɪ ɛkɛ ámʋ igyi Yudafɔ Ɔkpʋ́nʋ́ Ɔdaké. [10] Mʋ́ sʋ
Yudafɔ ahandɛ bɛka oyin ámʋ́ʋ́ Yesu latsá mʋ ɪlɔ
ámʋ ansítɔ́, blí bɛɛ, “Ndɛ igyi Ɔkpʋ́nʋ́ Ɔdaké. Anɪ
mbla mɛha ɔkpa ání fɔ́sʋrá fʊ́ ɔklan.”
[11] Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɛtsa mí ɪlɔ ámʋ
lɛ́bláa mí ɔbɛ́ɛ, ‘Tsu fʊ́ ɔklan, afʋnatɪ.’ ”
[12] Mʋ́ sʋ bɛfɪtɛ́ mʋ bɛɛ, “Ma lɛ́bláa fʋ ɔbɛ́ɛ, fʋtsʋ́ʋ
fʊ́ ɔklan afʋnatɪ?”
[13] Oyin ámʋ mɛ́bɪ ɔhá ání ɔlɛtsa mʋ ɪlɔ, tsúfɛ́ ahá
bʋhíɛ́ bʋtsɔ ɪnʋ, Yesu lɔ́fwɪ wá amʋ́tɔ́.
[14] Ɔma a, Yesu lóyówun mʋ Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ.
Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Yɛ́ɛ fawun ání ɪwɪ lawá fʊ́
ɔnlɪn. Mátrá bwɛ lakpan, mɛ́nɪ mʋ́á ɪdʋn ínɪ mɛ́ɛba
fʋsʋ.”
[15] Oyin ámʋ léyɛ́bláa Yudafɔ ahandɛ amʋ ɔbɛ́ɛ,
Yesu létsa mʋ ɪlɔ. [16] Ínɪá Yesu dɛ́ ntobí ánfɪ odu bwɛ
ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké sʋ á, Yudafɔ ahandɛ amʋ bɔwa mʋ
kpɛkpɛ́ɛ bɪ. [17] Táme Yesu lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí Sí
mɔ́kʋ́sí agyʊ́má yɔ. Mʋ́ sʋ mí ɛ́ mmɔkʋ́sí.”
[18] Mʋ asʋn blíhɛ́ anfɪ sʋ á, Yudafɔ ahandɛ amʋ
bekle ání bʋ́mɔ mʋ ɔkpagyíɔkpasʋ. Tsúfɛ́ megyí
ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké mbla ámʋ nkʋlɛ tʋ́ʋn sʋ, mboún ɔlɛblí
ɔbɛ́ɛ, mʋ sɪ gyí Bulu, ilosuná ání mʋa Bulunyɔ bʋgyi
kɛ́kɛ́ɛ.

*Bulu Tɛ́*há Mʋ Bi Ámʋ Túmi

[19] Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa.
Mí Bulu mʋ Bi ánfɪ onutó mmɛ́ɛtalí bwɛ́ tɔtɔ mí
ɪwɪsʋ. Tɔ́á nowun ání mí Sí dɛ́bwɛ á, mʋ́ ntɔbwɛ́.
[20] Tsúfɛ́ mí Sí tɔdwɛ́ mí, otosúná mí ɪtɔ́á mʋ onutó
ɔdɛbwɛ fɛ́ɛ́. Inn! Ɪbʋ́wa mlɪ wánwan ání obósuná mí
mʋ́á ɪdʋn alɪ. [21] Alɪ ámʋ́ʋ́ mí Sí tɔkʋ́sʋá ahá tsʋ́ afúlitɔ,
há amʋ́ nkpa ámʋ a, alɪ mí ɛ́ ntɛhá ahá ání ndeklé
nkpa ní. [22] Mí Sí tamagyi asʋ́n há ɪpʋ́n, táme alapʋ́
asʋ́ngyí fɛ́ɛ́ wá mí ɪbɪtɔ, [23] mɛ́nɪ ɔhagyíɔha obóbu mí
fɛ́ alɪá otobú mí Sí ámʋ. Ɔhá ání ɔtamabú mí tamabú
mí Sí ámʋ́ʋ́ ɔlɔpʋ mí sísí ámʋ ɛ́.
[24] “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ɔhagyíɔha ání
otonʋ́ mí asʋ́n, ɔtɔhɔ ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí sísí ámʋ
gyi, bʋ nkpa ání ɪtamatá. Bulu méegyi mʋ asʋ́n,
há mʋ pʋ́n, tsúfɛ́ aladálɪ lowutɔ ba nkpatɔ dodo.
[25] Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Brɛ́ kʋ ɪbá. Brɛ́ ámʋ ɪlawúna
fʋn ání ahá ání bʋgyi fɛ́ aha wuhɛ́† bónu Bulu mʋ Bi
ámʋ ɔmɛ. Amʋ́á bonu mʋ́ bénya nkpa. [26] Tsúfɛ́ mí
Sí bʋ́ʋ tʋ́mi, ɔtɛhá nkpa. Alɪ kɛ́n alahá mí ánfɪ ngyi
mʋ Bi ánfɪ tʋ́mi, ɔbɛ́ɛ nháa ahá nkpa ní. [27] Alahá mí
tʋ́mi ɔbɛ́ɛ, ngyíi ahá asʋ́n, tsúfɛ́ mígyí Nyankpʋsa-
Mʋ-Bi ámʋ nɪ. [28] Asʋ́n ánfɪ ɪmáwa mlɪ wánwan. Brɛ́
kʋ ɪbá, afúli fɛ́ɛ́ bónu mí ɔmɛ, [29] kʋ́sʋ́. Amʋ́á bɔbwɛ
yilé bélakʋ́sʋ́, nyá nkpa ání ɪtamatá. Amʋ́á bɔbwɛ
laláhɛ a, négyi amʋ́ asʋ́n, há amʋ́ ɪpʋ́n.”
[30] “Mmɛ́ɛtalí bwɛ́ tɔtɔɔtɔ mí ɪwɪsʋ. Asʋ́n ání nonʋ́
tsʋ́ mí Sí wá á, mʋ́ ntɔpʋ́gyí asʋ́n. Mʋ́ sʋ́ ntegyi
asʋ́n ɔnɔkwalɪsʋ ní. Tsúfɛ́ ntamabwɛ́ tɔ́á mí onutó
ndeklé, mboún tɔ́á ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí sísí ámʋ
tekle.”

* 5:3-4 mʋ́tɔ́ yée 4 bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Ɪbʋ nʋ bʋ ɪnʋ á, Bulu-ɔbɔpʋ tobowulíi ntsu ámʋtɔ. Ínɪ sʋ bʋtsie ɪnʋ bʋgyo mʋ. Tsúfɛ́ ní ɔbá bowulíi mʋ́ á, fʋ́á fegyankpá wíé mʋ́tɔ́ á, fʋtenyá ɪlɔtsá. † 5:25 Ahá ání bawú ɔŋétɔ́. ‡ 5:31 Mose mbla lósuná ání ahá abanyɔ́ ogyí adánsɪɛ.

Yesu lwı Adánsıɛ Wankláán Agyípó

31 Yesu lóyɔ músʊ blí ɔbɛ́ɛ, “Ní mí onutó negyi
mí ıwı adánsıɛ á, mlımɔ́ɔhɔ mʊ́ ání ɔnɔ́kwalı igyi.‡
32 Bulu ɛ́ tegyi mí ıwı adánsıɛ. Nyin ání mí ıwı
adánsıɛ ámʊ́ʊ́ odegyí amʊ igyi ɔnɔ́kwalı. 33 Mlılawá
abí sísí Yohane. Alabláa mlı ɔnɔ́kwalı amʊ. 34 Mí mʊ́
á, mmehián anyánkpʊ́sa adánsıɛ. Mboún ndɛ mlı
asʊ́n ánfı bláa, mɛ́nı Bulu ɔbɔ́hɔ mlı nkpa. 35 Yohane
asʊn blíhɛ́ lɔbwɛ fɛ́ ɔkandíɛ ání ıdɛwankí. Mʊ́ sʊ
mlılótsulá gyi mʊ́ ɔdwɛ kpalobí. 36 Mbʊ tɔ́á itegyi mí
ıwı adánsıɛ, ıdʊn Yohane klɛ́ amʊ. Agyʊ́má ámʊ́ʊ́ mí
Sí lawá ɔbɛ́ɛ mbwɛ́ɛ mɔ mʊ́ ɔnɔ́, ndɛ mʊ́ bwɛ ámʊ dɛ́
adánsıɛ gyí ání mʊlɔ́wa mí sísí. 37 Mí Sí ámʊ́ʊ́ ɔlɔwa
mí ámʊ onutó lagyi mí ıwı adánsıɛ. Mlımɔ́kʊ́nu mʊ
ɔmɛ, mlımɔ́kɔ́wun mʊ ɛ́ kı. 38 Mlımɔ́hɔ mʊ asʊ́n wá
mlı klʊntɔ, tsʊ́fɛ́ mlımɔ́hɔ mí ámʊ́ʊ́ ɔlɔwa sísí ámʊ
gyi. 39 Mlıkíá mlénya nkpa ání ıtamatá tsʊ́ Bulu asʊn
wanlínhɛ́ amʊtɔ. Mʊ́ sʊ́ mlı ansí lapɛ́, mlıdɛ́ mʊ́ kasí
ní. Mí ıwı adánsıɛ Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ idegyí.
40 Táme mlılakína mí wá bá, mɛ́nı mlénya nkpa ámʊ.
41 “Mmedédunká mbɛ́ɛ, ahá bʊkánfʊ mí, 42 tsʊ́fɛ́
nyin mlı dodo. Nyin ání mlıtamadwɛ́ Bulu tsʊ́ mlı
klʊntɔ. 43 Naba mí Sí dátɔ́, mlımɔ́hɔ mı. Táme ní ɔha
bambá ɔbá mʊ onutó ıwısʊ á, mlɔ́hɔ mʊ. 44 Mlıtekleá
mlékanfʊ́ aba, táme mlıtamabʊ́ mbɔ́dí ání Bulu ɔkʊlɛ
pɛ́ ámʊ ɔkánfʊ mlı. Nkálı ıbɔ́bwɛ mlɔ́hɔ mı gyi?
45 Mlımákı mlıaa, nɛ́lɛ mlı ılá mí Sí ansítɔ́. Mose
amʊ́ʊ́ mlı ansí ıdın mʊsʊ mlıaa ɔbɔ́hɔ mlı nkpa ámʊ
mboún ɔbɛ́lɛ mlı ılá Bulu ansítɔ́ ní. 46 Ní lɛ́lɛ́ mlılɔ́hɔ
Mose asʊ́nsʊ́ gyi a, tɛkı mlɔ́hɔ mí asʊ́nsʊ́ gyi, tsʊ́fɛ́
mí ıwı asʊ́n ɔlɔwanlín tswı. 47 Táme ínıá mlımɔ́hɔ tɔ́á
ɔlɔwanlín tswísʊ gyi a, nkálı ıbɔ́bwɛ mlɔ́hɔ mí asʊn
blíhésʊ gyi?”

6

Ahá Mpím-nu Atogyihɛ Ha

(Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Luka 9:10-17)

1 Ínı ɔma a, Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ bɛfa Galilea ɔpʊá
bʊtɛtí mʊ́ Tiberia amʊ yɔ́ mʊ́ ɔbın. 2 Ɔdɔm betsiá
buo mʊ, tsʊ́fɛ́ ɔdɛ alɔpʊ tsa wánwansʊ. 3 Mʊa mʊ
akasípʊ́ bɔdʊ yɔ́ okʊ́ku kʊsʊ, yétsiá ası ınʊ. 4 (Alı
brɛ́ ámʊtɔ á, Yudafɔ nkɛá bɔ́pʊgyi Israelfɔsʊ Katsʊn
Nkɛ ámʊ ılafʊn ta.) 5 Inʊ Yesu lótsu ansí fʊ́á wun
ání ɔdɔm kpɔnkpɔɔnkpɔntı bɛbá mʊ wá. Mʊ́ʊ́ ɔlɛfıtɛ́
Filipo ɔbɛ́ɛ, “Nkʊ́nʊ́ abénya atogyihɛ hɔ ha ahá ánfı
bégyi?” 6 (Yesu léblí asʊ́n ánfı pʊ́sa Filipo kı, tsʊ́fɛ́
oyin tɔ́á ɔbɔ́bwɛ dodo.)

7 Filipo lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní apʊ́ tsra kwe ıkɔ́ká
hɔ atogyihɛ kʊ́ráá á, ımɔ́ɔfʊn ání okugyíɔkʊ obénya
kpalobí gyí!”

8 Simon Petro mʊ pio Andrea, ogyi akasípʊ́ amʊtɔ
ɔkʊlɛ lébláa Yesu ɔbɛ́ɛ, 9 “Oyimbi ɔkʊ dɛ́ bodobodo
apín pʊ́tʊ́pʊ́tʊ́ anu pʊ́ ntsutsɔ iye bwáhɛ́ anyɔ. Táme
ntɔ ínı bɔ́bwɛ ahá tsɔtsɔɔtsɔ ánfı?”

10 Yesu lébláa mʊ akasípʊ́ amʊ ɔbɛ́ɛ, “Mlıha amʊ́
abʊtsiatsia ası.” Ahá ámʊ fɛ́ɛ́ betsiá ıfásʊ́. Ayin ání
bʊbʊ amʊ́tɔ́ bɔ́bwɛ fɛ́ mpím-nu (5,000). 11 Mʊ́ʊ́ Yesu
lɔ́hɔ bodobodo amʊ, dá Bulu ıpán, ɔlɛha beye mʊ́
há ahá ámʊ́ʊ́ bʊtsie ınʊ ámʊ. Alı kén ɔlɔbwɛ ntsabi
bʊáhɛ́ amʊ ɛ́ ní. Amʊtɔ́ okugyíɔkʊ lénya alıá odeklé.
12 Begyi mwɛ sian. Yesu lébláa akasípʊ́ amʊ ɔbɛ́ɛ,
“Mlıkʊla síanhɛ amʊ, mɛ́nı ımɔ́ɔbwɛ atɔ yintáhɛ́.”
13 Lɛ́lɛ́, bɔtɔsí síanhɛ amʊ́ʊ benya tsʊ́ bodobodo anu
ámʊtɔ ámʊ. Ilɔbʊlá alakpá dúanyɔ kɛ́kɛ́.

14 Ahá ámʊ bowun osʊ́na anfı Yesu labwɛ́ ánfı. Mʊ́
sʊ bɛblí bɛɛ, “Lɛ́lɛ́, oyin ánfı gyí Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́
amʊ́ʊ́ bɔwanlín mʊ ıwı asʊ́n wá Bulu asʊ́ntɔ́ bɛɛ,
ɔbɛ́ba ɔyítɔ́ ámʊ ní.” 15 Yesu lʊ́wun ání ahá ámʊ
babwɛ́ agywın bɛɛ, bɛ́ba bɛkıtá mʊ ɔwʊnlíntɔ́ yáí
mʊ iwíe. Mʊ́ sʊ mʊ nkʊlɛ ɔlɛladʊ́ yɔ́ nkpá sí amʊ́.

Ɔpʊsʊ Natí

(Mateo 14:22-33; Marko 6:45-52)

16 Brɛ́á owí lɔpɔn a, Yesu akasípʊ́ bɛkplí ba Galilea
ɔpʊ ɔnɔ́. 17 Owí latá, táme Yesu mɔ́kʊ́yínkí bɔtʊ amʊ́.
Mʊ́ sʊ bɔdʊ wíé ɔklʊntɔ, bʊdɛfa bɔyɔ́ Kapernaum.
18 Afʊ́ kpɔnkpɔntı kʊ léba ıdɛtsʊ́vın, ɔpʊ amʊ lɔ́wa
dabı. 19 Alı brɛ́ ámʊtɔ á, akasípʊ́ amʊ baplá ɔklʊn
amʊ yɔ́ fɛ́ málı asa ntɛ́ɛ ana. Inʊ bowun ání Yesu
ná ɔpʊ amʊsʊ ɔbá amʊ́ wá. Mʊ́ sʊ ifʊ́ lɛkıtá amʊ́.
20 Táme Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí ní, mlımánya ifʊ́!”
21 Inʊ bɔtsu mʊ wá ɔklʊn amʊtɔ ansigyísʊ́. Ilɔtsutsʊ́a
ıwankı amʊ́ á, ɔklʊn amʊ lawíé otsubʊ́nɔ, ɔtínɛ́ amʊ́ʊ́
bɔyɔ́ ámʊ.

Yesu Dunká

22 Ɔyí kɛhɛ a, ɔdɔm amʊ́ʊ besi bʊbʊ ɔpʊ amʊ ɔbın
ınʊ ámʊ bowun ání ɔklʊn kʊkʊ ıtráa mɛlíí ınʊ. Mʊ́á
tɛkı ılıí ınʊtɔ akasípʊ́ amʊ bowie nátí ní. Bowun ání
Yesu mʊ́wie mʊ́tɔ́ asa bɛnatí. 23 Mʊ́ ɔma a, nklʊn akʊ
lʊ́tsu Tiberia wʊ́lutɔ bɛlıí mantáa ɔtínɛ́ ámʊ́ʊ́ begyi
bodobodo amʊ́ʊ́ Yesu léda Bulu ıpán pʊ́há amʊ́ ámʊ.
24 Ɔdɔm amʊ bowun ání Yesu lanátí ınʊ, mʊ akasípʊ́
amʊ ɛ́ bʊma ınʊ. Mʊ́ sʊ bɔdʊ wíé nklʊn amʊtɔ yɔ́
Kapernaum, bʊdɛ Yesu dunká.

Bodobodoá Itɛhá Nkpa

25 Brɛ́á ɔdɔm amʊ boyʊ́wun Yesu ntsu ɔbın ınʊ á,
bɛfıtɛ́ mʊ bɛɛ, “Osunápʊ́, brɛ́ mɔmʊ fobowie nfı?”

26 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔ́kwalı ndɛ mlı bláa.
Megyí osʊ́na amʊ́ʊ́ ndɛbwɛ mlıdɛ́wʊ́un amʊ sʊ
mlıgyá mí ɔkpa. Mboún bodobodo amʊ́ʊ́ nɛha mlı,
mlılégyí mwɛ ámʊ sʊ. 27 Mlımáwun ipian atogyihɛ
ání ıteyíntá sʊ. Mboún mlıwun ipian mʊ́á ibétsiá
yɔ́, ıbɛ́ha nkpa ání ıtamatá, ání mí, Nyankpʊsa-Mʊ-
Bi ánfı nɛ́ha mlı sʊ. Tsʊ́fɛ́ mí mí Sí Bulu lahıɛ nsʊ ání
mbʊ ɔkpa há mʊ́.”

28 Bɛfıtɛ́ Yesu bɛɛ, “Gyʊma mɔmʊ abwɛ́ɛ isuna ání
anıdɛ́ tɔ́á Bulu tekle bwɛ?”

29 Yesu lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Tɔ́á Bulu dɛ́klé ɔbɛ́ɛ
mlıbwɛ́ɛ gyí, mlıhɔ mí ánfı ɔlɔwa sísí ánfı gyi.”

30 Inʊ bɛfıtɛ́ Yesu bɛɛ, “Osʊ́na mɔmʊ fɔ́bwɛ
abʊ́wun, mɛ́nı abʊ́hɔ fʊ gyi? Ntɔ fɔ́bwɛ? 31 Anı anáin
begyi mana dimbí ámʊsʊ. Bɔwanlín mʊ́ wá Bulu
asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ, ‘Mose léha amʊ́ atɔ́á ilʊtsu ɔsʊ́sʊ́ bá
begyi.’ ”

32 Mʊ́ʊ́ Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔ́kwalı ndɛ mlı
bláa. Megyí Mose léha mlı atogyihɛ amʊ tsʊ́ ɔsʊ́sʊ́.
Mí Sí léha mlı bodobodo onutónutó ámʊ tsʊ́ ɔsʊ́sʊ́.
33 Tsʊ́fɛ́ bodobodo ání Bulu tɛhá gyí mí ánfı natsʊ́
ɔsʊ́sʊ́ bá, nɛbá bɛha ɔyítɔ́ ahá nkpa ánfı.”

34 Ahá ámʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Owíé, tsia ha anı
bodobodo anfı brégyíbré, tsʊ́ séi pʊ́ya.”

35 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mígyí bodobodo amʊ́ʊ́
ıtɛhá nkpa ámʊ nı. Akʊ́n mɛ́ɛkıtá ɔhá ání ɔlɛba mí
wá ɛkɛkɛɛkɛ. Ɔmɛwʊ́lı mɛ́ɛkıtá ɔhá ání ɔlɔhɔ mı
gyi ɛ́ ɛkɛkɛɛkɛ. 36 Fɛ́ alıá nɛbláa mlı á, mlılawun mı,
táme mlımɔ́kʊ́hɔ mı gyi bɔfʊn séi. 37 Ɔhagyíɔha ání
Ɔsí ámʊ léha mí ɔbɛ́ba mí wá. Mmɛɛgya ɔhagyíɔha
ání ɔlɛba mí wá. 38 Tsʊ́fɛ́ mmotsu ɔsʊ́sʊ́ ba mbɛ́ɛ,

nɛbá bɔbwɛ tɔ́á ndeklé. Mboún tɔ́á ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔlɔwa
mí sísí ámʊ déklé ɔbwɛkpá nɛba. 39 Tɔ́á ɔhá ámʊ́ʊ́
ɔlɔwa mí sísí ámʊ déklé gyí, ahá ámʊ́ʊ́ ɔlɔpʊhá mí
ámʊtɔ ɔkʊkʊ mádalı mí ıbı. Mboún nkʊ́sʊa amʊ́ fɛ́ɛ́
tsu afúlitɔ ɛkɛ tráhɛ amʊ. 40 Tɔ́á mí Sí ámʊ tekle
gyí, ɔhagyíɔha ání olowun mí, mʊ Bi ánfı, hɔ mı gyi
obénya nkpa ání ıtamatá. Nɔ́kʊsʊ́a mʊ tsú afúlitɔ ɛkɛ
tráhɛ amʊ.”

41-42 Ínıá Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, “Mígyí bodobodo amʊ́ʊ́
notsu ɔsʊ́sʊ́ ba amʊ nı” sʊ á, Yudafɔ ámʊ bɔwa mʊ
wuntí bı. Bɛɛ, “Megyí Yosef mʊ bi Yesu amʊ nı?
Anıméyín mʊ sı mʊa mʊ yin? Ɔkpa mɔmʊ sʊ́ ɔdɛblí
ɔbɛ́ɛ, ‘Ɔsʊ́sʊ́ notsu nɛba?’ ”

43 Yesu léblıáa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlısi wuntí mlı
wʊlɛwʊlɛ. 44 Ɔhaa mɛ́ɛtalí ba mí wá, nkétı mí Sí ámʊ́ʊ́
ɔlɔwa mí sísí ámʊ lakpá mʊ ba mı. Mí ɛ́ nɔ́kʊsʊ́a
mʊ tsú afúlitɔ ɛkɛ tráhɛ amʊ. 45 Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́
amʊtɔ ɔkʊ lɔ́wanlín tswı ɔbɛ́ɛ, ‘Bulu obósuná ahá
fɛ́ɛ́ ató.’ Ɔhagyíɔha ání alanú mí Sí asʊ́n, kásí mʊ́
tsú mʊ wá tɛba mí wá. 46 Ɔhaa mɔ́kʊ́wun Ɔsí ámʊ
kı. Mí ánfı notsu Bulu wá bá anfı nkʊlɛ láwun mʊ
kı. 47 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mı
gyi bʊ nkpa ání ıtamatá. 48 Mígyí bodobodoá ıtɛhá
nkpa ní. 49 Ínıá mlı anáin begyi mana dimbísʊ́ ɔó á,
amʊ́ fɛ́ɛ́ bowu. 50 Táme bodobodo anfı gyí mʊ́a ılatsú
ɔsʊ́sʊ́ bá, mɛ́nı ɔhagyíɔha ání obégyi mʊ́ móowu ní.
51 Mígyí bodobodo amʊ́ʊ́ ntɛhá nkpa, natsú ɔsʊ́sʊ́ ba
amʊ nı. Ɔhagyíɔha ání ogyi bodobodo anfı obétsiá
nkpa, omóowu ɛkɛkɛɛkɛ. Mí ɔyʊlʊ́ʊ gyí bodobodo
amʊ. Mʊ́ nési há, mɛ́nı ɔyítɔ́fɔ bénya nkpa ní.”

52 Inʊ Yudafɔ ámʊ benya asʊ́n anfí Yesu lablí ánfı
ıwı ɔblɔ́. Amʊ́ wʊlɛwʊlɛ begyi aba nwɛ́ɛn bɛɛ, “Nkálı
oyin ánfı obétalí pʊ́ mʊ ɔyʊlʊ́ʊ há anı ɔbɛ́ɛ agyíí?”

53 Yesu léblıáa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Ní
mlımégyi mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfı ɔyʊlʊ́ʊ, nu mí
obugya a, mlımá nkpa ání ıtamatá kʊkʊʊkʊ mlıtɔ.
54 Ɔhá ání olegyi mí ɔyʊlʊ́ʊ, nu mí obugya bʊ nkpa
ání ıtamatá. Nɔ́kʊsʊ́a mʊ tsú afúlitɔ ɛkɛ tráhɛ amʊ.
55 Tsúfɛ́ mí ɔyʊlʊ́ʊ igyi atogyihɛ onutó, mí obugya
ɛ́ igyi atonuhɛ onutó. 56 Ɔhá ání ogyi mí ɔyʊlʊ́ʊ,
nu mí obugya tsie mıtɔ, mí ɛ́ ntsie mʊtɔ. 57 Mí Sí
Ɔkıankpapʊ amʊ lɔ́wa mí sísí. Mʊ sʊ́ mbʊ nkpa. Mʊ́
sʊ fʊ́á fegyi mı a, mí sʊ fʊ́ ɛ́ fʊbʊ nkpa. 58 Mígyí
bodobodo onutóá notsu ɔsʊ́sʊ́ ba nı. Mlı anáin begyi
mána, táme bowu. Ɔhá ání ogyi bodobodo anfı mʊ́
obétsiá nkpa ání ıtamatá.”

59 Yesu léblí asʊ́n ánfı brɛ́á ɔdɛ atɔ́ suná Kaper-
naum, Yudafɔ ofíakpa.

Nkpa Ání Itamatá Asʊ́n

60 Yesu abúopʊ tsɔtsɔɔtsɔ ámʊtɔ akʊ bonu asʊ́n
ánfı á, bɛblí bɛɛ, “Atosunáhé ánfı mʊ́ bʊ ɔnlın o! Ma
ɔbétalí hɔ mʊ́?”

61 Yesu lɔ́wun ání mʊ abúopʊ amʊtɔ akʊ bʊdɛ
wunti ání alablí alı sʊ á, ɔlɛfıtɛ́ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Asʊ́n ánfı
ılahan mlı? 62 Mʊ́mʊ́ ní mlowun Nyankpʊsa-Mʊ-Bi
ámʊ ɔyɔ́ ɔtínɛ́á olotsu ba mɛ, nkálı mlɔ́bwɛ? 63 Bulu
Ɔŋɛ́ ámʊ tɛ́há nkpa. Nyankpʊsa ɔwʊnlín mʊ́ á, kpaalı
ígyi. Asʊ́n ánfı ndɛ mlı bláa anfı itsú Ɔŋɛ́ ámʊ́ʊ́ ɔtɛhá
nkpa ámʊ wá, 64 táme mlıtɔ akʊ bʊmɔhɔ mʊ́sʊ́ gyi.”
Yesu lɔ́wun amʊ́á bʊmɔhɔ mʊ́sʊ́ gyi pʊ́ ɔhá ání ɔbɛ́lɛ
mʊ há yáí dodoodo. 65 Ɔlɛtrá bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ínı sʊ́
nɛbláa mlı mbɛɛ, ɔhaa mɛ́ɛtalí ba mí wá, nkétı mí Sí
lakpá mʊ ba mı” ní.

66 Tsú ɛkɛ ámʊ a, Yesu abúopʊ amʊ tsɔtsɔɔtsɔ
beyinkí mʊ ɔma, bʊmɛtrá buo mʊ. 67 Mʊ́ sʊ Yesu
léfıtɛ́ mʊ akasípʊ́ dúanyɔ ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Mlı ɛ́ mlıdékléá
mléyinkí mí ɔma lóó?”

68 Simon Petro léblıáa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Owíé, ma wá
abóyɔ? Fʊ́ wá asʊ́n ání ıtɛhá nkpá ání ıtamatá bʊ.
69 Anılahogyi, anılabí ání fʊ́gyí Ɔha Wankíhé amʊ́ʊ́
fotsú Bulu wá ámʊ nı.”

70 Inʊ Yesu léblıáa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlı ahá dúanyɔ nɛlɛ,
táme mlıtɔ ɔkʊ gyí ɔbʊnsám!” 71 (Simon Iskariot mʊ
bi Yuda ɔdɛ á. Tsúfɛ́ ogyi akasípʊ́ dúanyɔ ámʊtɔ
ɔkʊlɛ. Mʊ ɔbɛ́lɛ mʊ há ní.)

7

*Yesu M*ʊa Mʊ Apio Yinhé

1 Mʊ́ ɔma a, Yesu létsiá kí Galilea ɔmátɔ́. Omekleá
ɔbóyɔ Yudea ɔmátɔ́, tsúfɛ́ Yudafɔ ahandɛ amʊ bʊdɛ
mʊ tɛ́ɛ abʊmɔ mʊ. 2 Táme Yudafɔ Kantankpatɔtsiá
Nkegyí lafʊn. 3 Mʊ́ sʊ mʊ apio yinhé bɛbláa mʊ bɛɛ,
“Natı yɔ Yudea nkɛ ámʊ ogyíkpá, mɛ́nı fʊ́ abúopʊ
amʊ́ʊ́ bʊbʊ ınʊ ámʊ ɛ́ bówun ofúla ání fʊdɛbwɛ. 4 Ɔhá
ání odekléá ahá bʊbíı mʊ gyumagyihɛ tamaŋáín ıwı.
Ínıá fʊ́dɛ ntobíá igyi alı bwɛ á, wuna lɛ mʊ́ suna, ɔyí
fɛ́ɛ́ abʊwun.” 5 (Mʊ apíʊ́ ámʊ kʊ́ráá bʊmɔhɔ mʊ gyi.
Mʊ́ sʊ bɛbláa mʊ alı ní.)

6 Ínı sʊ Yesu léblıáa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Brɛ́á nɔ́yɔ ınʊ
mɔkʊ́nyá fʊn. Mlı mʊ́ mlɛ́talí yɔ́ ınʊ brégyíbré.
7 Ɔyítɔ́fɔ bʊmɛ́ɛtalí lú mlı, táme mí mʊ́ bʊdɛ mí lu,
tsúfɛ́ ndɛ amʊ́ ılá lɛ. 8 Mlıyɔ nkɛ ámʊtɔ. Mí mʊ́
mmɔkʊ́nyá yɔ́, tsúfɛ́ mí bré mɔkʊ́fʊn.” 9 Yesu léblí
asʊ́n ánfı tá á, olesi tsiá Galilea ɔmátɔ́.

*Yesu Kantankpat*ɔtsiá Nkɛ Ámʊ Ogyíkpá Yɔ

10 Táme brɛ́á Yesu apíʊ́ ámʊ bɛnatí yɔ́ nkɛ ámʊ
ogyíkpá a, mʊ ɛ́ oleŋaín ıwı yɔ́ ınʊ. 11 Yudafɔ ahandɛ
amʊ bodunká mʊ nkɛ ámʊ ogyíkpá, bʊdɛ ahá fıtɛ́
bɛɛ, “Oyin ámʊ mɛ?”

12 Ɔdɔm amʊ bɛblí asʊ́n tsɔtsɔɔtsɔ nklobítɔ tsú
Yesu ıwı. Akʊ bɛɛ, “Ɔha wankláán ogyi.” Akʊ ɛ́ bɛɛ,
“Ɛkɛkɛɛkɛ, ɔdɛ ahá mlɛ́.” 13 Táme amʊ́tɔ́ ɔhaa métalí
blí mʊ ıwı asʊ́n kʊ́klʊ́ ahá abʊnu, tsúfɛ́ bʊdɛ Yudafɔ
ahandɛ amʊ ifú nya.

14 Brɛ́á bowie nkɛ ámʊ nsınɛ́ á, Yesu lɔ́dʊ wíé Bulu
ɔtswɛ́kpa wunsınɛ́sʊ́ ınʊ yɛ́fi atɔ́ suná ası. 15 Mʊ
atosunáhé lobwie Yudafɔ ahandɛ amʊ ɔnɔ́. Mʊ́ sʊ
bɛfıtɛ́ aba bɛɛ, “Oyin ánfı mɔ́kʊ́kásí ɔwʊlʊ́ yɔ́ nkpá.
Nkálı ılɔbwɛ asa ɔlɛbı ɔwʊlʊ́ alı?”

16 Yesu léle mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Megyí mí wá atosunáhé
anfı itsú. Itsú Bulu wá. Mʊlɔ́wa mí sísí. 17 Ní ɔkʊ
dékléá ɔbɔ́bwɛ Bulu apɛ́ á, obówun ní atosunáhé
anfı itsú mí wá ntɛ́ɛ Bulu wá. 18 Ɔhá ání ɔdɛ mʊ
onutó asʊ́n blí dɛ́ mʊ numnyam dunká. Táme ní
ɔkʊ todúnká numnyam há ɔhá ání ɔlɔwa mʊ sísí á,
ɔnɔkwalıpʊ ɔhá ámʊ gyí. Ɔtamawá afunu. 19 Yɛ́ɛ
Mose lɔ́pʊ mbla ámʊ ba mı́ a? Táme mlıtɔ ɔkʊkʊ
mɛ́dɛ́ mʊ́sʊ́ gyi. Ntogyi sʊ mlıdékléá mlɔ́mɔ mí?”

20 Inʊ ɔdɔm amʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Ɔŋɛ laláhɛ bʊ
fʊtɔ! Ma dékléá ɔbɔ́mɔ fʊ́?”

21 Yesu léblıáa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ofúla kʊlɛ pɛ́ nɔbwɛ
ɔkpʊ́nʊ́ ɔdaké, mlı fɛ́ɛ́ ɔnɔ́ lobwie mlı. 22 Mose lɔ́wa
mbla há mlı ɔbɛ́ɛ, mlıtíun keté. (Ibʊ mʊ́tɔ́ ání megyí
Mose lɔ́tsɔ keté tín, mlı anáin léfi mʊ́ ası.) Yɛ́ɛ
mʊ́ sʊ́ mlıtɛtın ahá keté ɔkpʊ́nʊ́ ɔdaké ní a? 23 Ní
mlıdɛ́ keté tíun ɔkpʊ́nʊ́ ɔdaké, mɛ́nı mlımɔ́ɔkʊsʊ́ líí
Mose mbla ámʊsʊ á, ntogyi sʊ́ mlılanyá ɔblɔ́ mísʊ́

mlıaa, natsá nyankpʋsa kɛ́ín ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́? [24] Mlıyɔ asʋ́ntɔ́ wankláán, asa amlıha ıpɔ́n. Mlıpʋ ɔnɔ́kwalı gyi asʋ́n."

Yesu Iwı Nwɛ́ɛngyí

[25] Yerusalemfɔ akʋ bɛfıtɛ́ amʋ́ ıwı bɛɛ, "Megyí oyin ánfı Yudafɔ ahandɛ bʋdedunká abʋmɔ ní? [26] Megyí mʋ líí ahátɔ ɔdɛtɔí, amʋ́tɔ́ ɔkʋkʋ mɛ́kpla mʋ a? Ntɛ́ɛ ılawánkí amʋ́ ání mʋgyí Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofúli amʋ) nı? [27] Oyin ánfı mʋ́ a, anı fɛ́ɛ́ anıyin ɔtínɛ́á otsú, támɛ ní Kristo ámʋ ɔbá á, ɔhaa mɛ́ɛbı ɔtínɛ́á otsú."

[28] Brɛ́á Yesu bʋ mʋ́sʋ́ ɔdɛ atɔ́ ámʋ suná Bulu ɔtswɛ́kpa wunsınɛ́sʋ́ ınʋ á, olotsu ɔnɔ́ fʋ́á blí ɔbɛ́ɛ, "Mlıyin mı, mlıyin ɔtínɛ́á notsú, támɛ megyí mí onutó túmisʋ nɛba. Ɔnɔkwalıpʋ ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí sísí ámʋ gyí. Mlıméyín mʋ. [29] Támɛ mí mʋ́ nyin mʋ, tsúfɛ́ mʋlɔ́wa mí sísí. Mʋ wá notsu ba."

[30] Inʋ bekle abʋkıta mʋ, támɛ bʋmɔpʋ ıbı da mʋ, tsúfɛ́ mʋ brɛ́ mɔkɔ́fʋn. [31] Támɛ amʋ́tɔ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ mʋ gyi. Mʋ́ sʋ bɛfıté bɛɛ "Ní Kristo amʋ ɔbá á, ɔbɛ́talí bwɛ́ osúna dʋn mʋ́ ánfı oyin ánfı dɛ́bwɛ?"

Bɔwa Bɛɛ Bʋkíta Yesu

[32] Brɛ́á Farisifɔ ámʋ bonu ání ɔdɔm amʋ bʋdɛ Yesu ıwı asʋ́n blí nklobítɔ á, amʋ́a Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn amʋ bɔwa Bulu ɔtswɛ́kpa agyópʋ bɛɛ bʋkíta Yesu. [33] Ínı sʋ Yesu lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ilasí nkɛ kpalobí pɛ́ nétsiá mlı wá. Mʋ́ ɔma a, néyinkí yʋ́ ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí sísí ámʋ wá. [34] Mlódunká mí, támɛ mlımóowun mı. Mlıméɛtalí ba ɔtínɛ́á mbʋ ɛ́ ɛkɛkɛɛkɛ."

[35] Yudafɔ ahandɛ amʋ bɛfıtɛ́ aba bɛɛ, "Nkʋ́nʋ́ oyin ánfı obʋ́tʋ ɔkpa yʋ́, sʋ abʋ́dunká mʋ anımóowun mʋ? Ntɛ́ɛ odekléá ɔbʋ́yɔ Griikifɔ awúlu amʋ́ʋ́ anı pı badásáín yʋ́ mʋ́sʋ́ ámʋsʋ, ntɛ́ɛ obʋ́yʋ́suná Griikifɔ ámʋ atɔ́? [36] Asʋ́n ánfı ɔdɛblí ɛ́ ası mɛ́? Ɔbɛ́ɛ, 'Mlódunká mí, támɛ mlımóowun mı. Mlıméɛtalí ba ɔtínɛ́á mbʋ ɛ́.' "

Nkpa Ntsu

[37] Nkɛ ámʋ ɛkɛ tráhɛá ígyi ɛkɛ títriu á, Yesu lʋ́kʋsʋ́ líí kplʋn blí ɔbɛ́ɛ, "Ní ɔmɛwʋ́lı dɛ ɔkʋ á, ɔbá mí wá obonu ntsu. [38] Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mı gyi a, 'Nkpa ntsu bʋ́wı dalı mʋtɔ.' Alí bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ ní." [39] (Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ́ʋ́ Bulu ɔbɛ́ha ahá ání bʋ́hɔ mʋ gyi amʋ ıwı asʋ́n ɔdɛblí. Alı brɛ́ ámʋtɔ á, Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ mʋ́kʋ́nyá ba, tsúfɛ́ Bulu mʋ́kʋ́nyá wá Yesu numnyam.)

Ahá Ámʋtɔ Leye

[40] Brɛ́á ɔdɔm amʋ bonu Yesu asʋn blíhɛ́ anfı á, amʋ́tɔ́ akʋ bɛblí bɛɛ, "Lɛ́lɛ́, Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ amʋ́ʋ́ anıdɛ́ mʋ ɔkpa kíı amʋ nı."

[41] Akʋ ɛ́ bɛɛ, "Kristo amʋ nı!" Támɛ amʋ́tɔ́ akʋ ɛ́ bɛblí bɛɛ, "Yɛ́ɛ megyí Galilea ɔmátɔ́ Kristo amʋ obʋ́tsu o. [42] Bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, Owíe Dawid abusuantɔ Kristo amʋ ɔbɛ́dalı tsu. Bʋ́kwıí mʋ Betlehem, Dawid wúlutɔ." [43] Ina Yesu ıwı asʋ́n ánfı sʋ ıkʋlɛbwɛ metsiá amʋ́tɔ́. [44] Amʋ́tɔ́ akʋ bekle abʋkıta Yesu, támɛ ɔhaa mɔ́pʋ ıbı da mʋ.

Yesu Máhogyi

[45] Ɔma-ɔma a, Bulu ɔtswɛ́kpa agyópʋ amʋ́ʋ́ bɔwa sumbí ámʋ bɛsankí ba Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn pʋ́ Farisifɔ ámʋ wá. Bɛfıté agyópʋ amʋ bɛɛ, "Ntogyi sʋ mlımɛ́kıtá mʋ ba?"

[46] Bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Ɔhaa mʋ́kʋ́tʋ́í fɛ́ oyin ánfı kı!"

[47] Farisifɔ ámʋ bɛfıté amʋ́ bɛɛ, "Mʋ́ sʋ oyin ámʋ lamlɛ́ mlı ɛ́. [48] Mlılawun ɔhandɛ ntɛ́ɛ Farisiyin ɔkʋ lahɔ mʋ gyi kı? [49] Ɛkɛkɛɛkɛ! Ɔdɔm anfı bʋmeyín Mose mbla ámʋ ıwı tɔtɔ. Mʋ́ sʋ Bulu ɔlwíı amʋ́."

[50] Inʋ Farisifɔ ámʋtɔ ɔkʋlɛ, ogyi Nikodemo amʋ́ʋ́ ɔlɔyɔ Yesu wá onyé ámʋ léfıté amʋ́ ɔbɛ́ɛ, [51] "Anı mbla lɛha ɔkpa ání abɛ́ha ɔkʋ ıpɔ́n asa abɛ́fıté mʋ ɔnɔ́tɔ́ asʋ́n nú?"

[52] Bɛfıté mʋ bɛɛ, "Galileayin fʋ́ ɛ́ fʋ́gyi? Kı Bulu asʋ́n ámʋtɔ wankláán. Fʋ́wun ání Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ ɔkʋkʋʋkʋ mʋ́ʋ́tsu Galilea ɔmátɔ́." [53] [Inʋ amʋ́ fɛ́ɛ́ bɛnatí yʋ́ wʋ́yítɔ́.

8

Ɔtsı Ɔkʋ Mbʋatɔ Pʋ́ Mʋ Kıtá

[1] Brɛ́á ahá amʋ bɛdasáín á, Yesu lʋ́dʋ yʋ́ Nfɔ-nyíbʋ ámʋsʋ*. [2] Mʋ́ ɔyı kɛhɛ bakɛ a, oleyinkí ba Bulu ɔtswɛ́kpa wunsınɛ́sʋ́ ınʋ. Ahá ámʋ fɛ́ɛ́ bɛba mʋ wá. Mʋ́ sʋ oletsiá ası, olefi ası ɔdɛ amʋ́ atɔ́ suná. [3] Brɛ́á ɔdɛtɔí á, Farisifɔ pʋ́ Mose mbla asunápʋ́ amʋ bɛkpa ɔtsı ɔkʋá bakítá mʋ, ɔdɛ mbʋatɔ ba bɛlıí amʋ́ ansítɔ́. [4] Mʋ́ʋ́ bɛbláa Yesu bɛɛ, "Osunápʋ́, bakítá ɔtsı ánfı mbʋa ɔtɔkpá. [5] Mose Mbla ámʋ léblí ɔbɛ́ɛ, adáa atsı ánfı odu abwi mɔ. Nkálı fʋdɛblí tsú asʋ́n ánfı ıwı?" [6] Asʋ́nklé sʋ́ bɛfıté mʋ asʋ́n ánfı, abʋyɔtɔ mʋ ha ahandɛ. Inʋ Yesu lʋ́bun, pʋ́ osrebi ɔdɛ atɔ́ wanlín ɔsʋlʋ́tɔ.

[7] Brɛ́á bʋtráa bʋdɛ asʋ́n ámʋ fıtɛ́ plá á, olobwií tsíá, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlıtɔ ɔhá ání ɔmɔkʋ́bwɛ́ lakpan kı ogyánkpa da ɔtsı ánfı ibwi." [8] Ɔlɛblí mʋ́ alı á, oleyinkí bun ɔdɛ mʋ atɔ́ wanlín ɔsʋlʋ́tɔ. [9] Brɛ́á ahá ámʋ bonu mʋ asʋ́n ánfı á, bɔwa natí ıkʋlɛ-kʋlɛ bı, tsú ahandɛsʋ bɔtʋ nyebísʋ́. Ilebesi Yesu mʋa ɔtsı ámʋ nkʋlɛ ɔbʋn nsınɛ́ ınʋ. [10] Yesu lʋ́bwií tsíá, ɔlɛfıté ɔtsı ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Ɔtsı, nkíı ahá ámʋ mɛ? Ɔkʋkʋ mɛ́sían ání ɔbɛ́ha fʋ́ ıpɔ́n?"

[11] Ɔtsı ámʋ lɛ́lɛ́ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Owíé! Ɔkʋkʋ mɛ́ha mí pɔ́n o!" Mʋ́ʋ́ Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Ibʋ alɛ́! Mí ɛ́ mmɛ́ɛha fʋ́ ıpɔ́n! Natı, mátrá bwɛ lakpan."]†

Ɔyítɔ́ Wankı

[12] Ínı ɔma a, Yesu léyinkí bláa Farisifɔ ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Mígyí ɔyítɔ́ wankı nı. Ɔhagyíɔha ání obuo mı obénya wankı ání ıbɛ́ha mʋ nkpa, oméesin oklúntɔ ɛkɛkɛɛkɛ."

[13] Inʋ á, Farisifɔ ámʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, "Nfɔ́lı tamakánfʋ́ mʋ ıwı. Fʋmɔkʋ́blí tɔtɔ."

[14] Yesu lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní mí onutó ndɛ mí ıwı adánsıɛ gyí ó á, ɔnɔkwalı igyi. Tsúfɛ́ mí mʋ́ nyin ɔtínɛ́á notsú pʋ́ ɔtínɛ́á nɔyɔ́. Támɛ mlıméyín ɔtínɛ́á notsú pʋ́ ɔtínɛ́á nɔyɔ́. [15] Anyánkpʋsa asʋ́ngyí ɔkpasʋ mlıtegyi asʋ́n tsʋn, támɛ mí mʋ́ ntamagyi ɔhaa asʋ́n. [16] Ní negyi asʋ́n ó á, ɔnɔkwalı ɔkpasʋ negyi mʋ́ tsʋn. Tsúfɛ́ megyí mí nkʋlɛ tegyi mʋ́. Mía mí Sí ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí sísí ámʋ nyɔ tegyi mʋ́. [17] Bɔwanlín wá mlı onutó Mbla ámʋtɔ bɛɛ, 'Ní adansıfɔ abanyɔ́ bɛblí asʋn kua kʋlɛ a, amʋ́ asʋ́n ıbʋ mʋ́tá.' [18] Mí onutó ntegyi mí ıwı adánsıɛ. Mí Sí lʋ́wa mí sísí. Mʋ ɛ́ otegyi mí ıwı adánsıɛ."

* 8:1 Nfɔ-nyíbʋ igyi obubwí kʋá ıbʋ mantáa Yerusalem, bʋtetí mʋ́ Olifbʋ.

† 8:11 Ima Griikifɔ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ.

19 Bɛfɪté mʊ bɛɛ, “Nkʊ́nʊ́ fʊ́ sí bʊ?”
Yesu léle mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪméyín mí wankláán,
mlɪméyín mí Sí ámʊ ɛ́. Ní mlɪyin mɪ wankláán á, tɛkɪ
mlébɪ mí Sí ámʊ ɛ́.”
20 Yesu léblí asʊ́n ánfɪ brɛ́á ɔdɛ atɔ́ suná Bulu
ɔtswɛ́kpa tswɪtswɪ adáka otsiákpá. Támɛ ɔhaa
mɛ́kɪtá mʊ, tsʊ́fɛ́ mʊ bré mɔkʊ́nyá fʊn.

Yesu Ɔsʊ́sʊ́yɔ

21 Yesu létrá bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí mʊ́ nɔyɔ́. Mlɔ́-
dunká mí. Mlɔ́wu wá mlɪ lakpantɔ. Mlɪmɛ́ɛtalí ba
ɔtínɛ́á nɔyɔ́.”
22 Yudafɔ ahandɛ amʊ bɛfɪté bɛɛ, “Mɔ́ ɔbɔ́mɔ mʊ
ɪwɪ, sʊ́ ɔdɛblí ɔbɛ́ɛ, mlɪmɛ́ɛtalí ba ɔtínɛ́á nɔyɔ́?”
23 Yesu léle mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪ mʊ́ mlotsú ɔyí
ánfɪtɔ, támɛ mí mʊ́ notsú ɔsʊ́sʊ́. Ɔyí ánfɪtɔfɔ mlɪgyí.
Mmegyí ɔyí ánfɪtɔyin mí mʊ́ ngyi. 24 Mʊ́ sʊ́ ndɛ mlɪ
bláa mbɛ́ɛ, mlɔ́wu wá mlɪ lakpantɔ ní. Mlɔ́wu wá mlɪ
lakpantɔ, ní mlɪmʊ́hógyi ání ‘Mígyí ɔhá ámʊ́ʊ́ mbɛ́ɛ
ngyi ámʊ.’ ”
25 Bɛfɪté mʊ bɛɛ, “Fʊ́gyí ma?”
Yesu léblaa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔhá ámʊ́ʊ́ ntɛbláa mlɪ yáí
mbɛ́ɛ, ngyi ámʊ kɛ́n ntráa ndɛ mlɪ bláa a. 26 Mbʊ asʊ́n
tsɔtsɔɔtsɔá nɛ́blí tsʊ́ mlɪ ɪwɪ pʊ́há mlɪ pɔ́n. Támɛ
ɔnɔkwalɪpʊ ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔlɔwa mí sísí ámʊ gyí. Asʊ́n
ání nonu tsʊ́ mʊ wá ndɛ mlɪ ɔyítɔ́fɔ bláa.”
27 Ɪmɔwankí amʊ́ ání mʊ Sɪ ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔsʊ́sʊ́ ámʊ
ɪwɪ asʊ́n ɔdɛ amʊ́ bláa. 28 Mʊ́ sʊ Yesu léblaa amʊ́
ɔbɛ́ɛ, “Ní mlɛdá Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ámʊ mántá oyik-
palíhɛsʊ, tsʊ́ mʊ́ líí á, mlɔ́wun ání ‘Mígyí ɔhá ámʊ́ʊ́
mbɛ́ɛ ngyi’ ámʊ. Mlébɪ ání ntamabwɛ́ tɔtɔɔtɔ mí
onutó túmitɔ. Mʊ́á mí Sí lɔ́pʊwá mɪ ɔnɔ́ á, mʊ́ ntɛblí.
29 Ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔlɔwa mí sísí ámʊ buo mɪ. Ɔmɔkʊ́yínkí
mí ɔma, tsʊ́fɛ́ tɔ́á itegyi mʊ ansí ntɔbwɛ́ brégyíbré.”
30 Ɪnʊ ahá ámʊ́ʊ́ bonu mʊ asʊ́n ánfɪtɔ tsɔtsɔɔtsɔ
bɔhɔ mʊ gyi.

Abraham Abí-aná

31 Yesu léblaa Yudafɔ ámʊ́ʊ́ bɔhɔ mʊ gyi amʊ ɔbɛ́ɛ,
“Ní mlobuo mí atosunáhé a, mlɪgyí mí akasípʊ́ léléɛ.
32 Mlébɪ ɔnɔkwalɪ amʊ. Ɔnɔkwalɪ amʊ ɪbɛ́ha mlégyi
ɪwɪ.”
33 Bɛblí bɛɛ, “Abraham abí-aná anɪgyí.
Anɪmɔ́kʊ́bwɛ́ ɔhaa nkpábi kɪ. Mʊ́ ntogyi sʊ́ fʊ́dɛ
anɪ bláa fɛɛ, ‘Mlégyi ɪwɪ?’ ”
34 Yesu léle mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa.
Ɔhagyíɔha ání ɔtɔbwɛ́ lakpan á, ogyi lakpan ɔkpábi.
35 Ɔkpábi tamatsía mʊ wie wóyí yɔ́, obí tetsía mʊ sɪ
wóyí yɔ́. 36 Mʊ́ sʊ ní Bulu mʊ Bi ámʊ ɔhá mlegyi ɪwɪ á,
mʊ́mʊ́ mlɪlagyi ɪwɪ fɛ́ɛ. 37 Nyin ání Abraham abí-aná
mlɪgyí, támɛ mlɪdékléá mlɔ́mɔ mí, tsʊ́fɛ́ mlɪmɔ́hɔ mí
atosunáhé. 38 Tɔ́á nowun tsu mí Sí wá ndɛblí. Mlɪ ɛ́
asʊ́n ání mlɪlónu tsʊ́ mlɪ sí wásʊ́ mlɪdégyí.”
39 Bɛbláa mʊ bɛɛ, “Anɪ sí gyí Abraham.”
Yesu léblaa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní Abraham abí mlɪgyí á,
tɛkɪ mlɪ bwɛhɛ́ lɛlɪan Abraham. 40 Mlɪdékléá mlɔ́mɔ
mí, tsʊ́fɛ́ ndɛ mlɪ ɔnɔkwalɪá nonu tsʊ́ Bulu wá bláa.
Abraham mɔ́bwɛ alɪ! 41 Mlɪ sí bwɛhɛ́ mlɪdébwɛ.”
Bɛbláa Yesu bɛɛ, “Megyí mbʊa bɔtɔ kwíí anɪ. Bulu
onutó gyí anɪ Sí. Anɪmá ɔsí ɔkʊkʊ tsía mʊtɔ.”
42 Yesu léblaa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní mlɪ Sí gyí Bulu á, tɛkɪ
mlɪtɔdwɛ́ mí, tsʊ́fɛ́ mʊ wá notsu ba. Mʊlɔ́wa mí sísí.
Megyí mí onutó túmitɔ nɛba. 43 Ntogyi sʊ́ mlɪmédɛ́
mí asʊn blíhɛ́ asɪ nu? Mlɪmédɛ́ mʊ́ asɪ nu, tsʊ́fɛ́ mí
asʊ́n dɛ mlɪ asʊtɔ wɔ́ɔ. 44 Ɔbʊnsám gyí mlɪ sí. Mʊ́
sʊ mlɪtekleá mlɔ́bwɛ tɔ́á mlɪ sí tekle. Ahá ɔmɔpʊ́
ogyi tsʊ́ nfiasí. Ɔtamabuo ɔnɔkwalɪ. Mʊ́ sʊ ɔnɔkwalɪ
kʊkʊ ɪma mʊtɔ. Ní ɔwá afunu a, mʊ tsiátɔ́ ɔwan
ɔdɛlɛ, tsʊ́fɛ́ ofunupʊ ogyi. Mʊgyí afunupʊ fɛ́ɛ ɔsí ní.
45 Támɛ ntɛblí ɔnɔkwalɪ. Mʊ́ sʊ mlɪtamahɔ mí asʊ́nsʊ́
gyi nɪ. 46 Mlɪtɔ ma ɔbɛ́talí súná ání lakpan ɔbwɛpʊ́
ngyi? Ní ndɛ ɔnɔkwalɪ blí á, mʊ́ ntogyi mlɪmɔ́ɔhɔ
mɪ gyi? 47 Ɔhá ání otsú Bulu wá tɛyáá asʊ nú mʊ asʊ́n.
Mlɪ mʊ́ mlɪmʊ́tsʊ́ mʊ wá. Mʊ́ sʊ mlɪtamayáá asʊ nú
mʊ asʊ́n ní.”

Yesu Mʊa Nanáin Abraham

48 Yudafɔ ámʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Ní ablí anɪaa
Samariayin fʊgyi, ɔŋɛ laláhɛ bʊ fʊtɔ á, anɪlawá
afunu?”
49 Yesu léblaa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔŋɛ laláhɛ ma mítɔ́.
Ntobú mí Sí, támɛ mlɪ mʊ́ mlɪtamabú mí. 50 Mmɛdɛ́
mí ɪwɪ numnyam wa. Ɔha ɔkʊ bʊ ɪnʊá ɔdɛ mʊ́
dunká há mí. Mʊgyí asʊ́n ogyípʊ́ wankláán ámʊ nɪ.
51 Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Ɔhagyíɔha ání otegyi mí
atosunáhésʊ omóowu ɛkɛkɛɛkɛ.”
52 Ɪnʊ Yudafɔ ámʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Séi ánfɪ mʊ́ á,
anɪlawun ání lélé ɔŋɛ laláhɛ bʊ fʊtɔ! Abraham mʊa
Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ bawú. Támɛ fʊ́ mʊ́ fʊdɛblí
fɛɛ, ɔhagyíɔha ání otegyi fʊ́ atosunáhésʊ omóowu
ɛkɛkɛɛkɛ. 53 Anɪ náin Abraham lówu. Fʊkɪ fɛɛ fʊdʊn
mʊ? Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ ɛ́ bowu. Nkálɪ fʊ́dɛ fʊ́
ɪwɪ kíɪ?”
54 Yesu léle mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní nɔwá mí ɪwɪ num-
nyam a, kpaalɪ ígyi. Mí Sí gyí ɔhá ání ɔtɔwá mí
numnyam. Mʊ mlɪdéblí mlɪaa ogyi mlɪ Bulu ní. 55 Ɪbʊ
mʊ́tɔ́ ání mlɪméyín mʊ, támɛ mí mʊ́ nyin mʊ. Ní
nɛblí mbɛ́ɛ mmeyín mʊ a, nabwɛ́ ofunupʊ fɛ́ mlɪ. Mí
mʊ́ nyin mʊ, ntegyi mʊ asʊ́nsʊ́. 56 Mlɪ náin Abraham
lénya ansigyí ání mówun mí bábɪ. Olowun mʊ́ ɛ́, ansí
legyi mʊ.”
57 Yudafɔ ámʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Fʊmɔkʊ́hɔ nfí
aduenu (50) kʊ́ráá, mʊ́ fɛɛ fɔtʊ Abraham?”
58 Yesu léblaa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa.
Mbʊ ɪnʊ asa bɔkwʊí Abraham.”
59 Yesu lénya blí alɪ pɛ́, ahá ámʊ bɔkʊlá abwi bɛɛ
abʊtswɪ da mʊ mɔ. Támɛ Yesu lɔ́bwɛ híɛ́ɛ, dálɪ Bulu
ɔtswɛ́kpa wunsɪnésʊ́ ɪnʊ.

9

Ansibi Obwiepʊ́ Ɔkʊ Tsa

1 Ɛkɛ ɔkʊ Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ bʊna ɔkpatɔ,
bowun oyin ɔkʊá bɔkwʊí mʊ ansibi obwiepʊ́. 2 Yesu
akasípʊ́ amʊ bɛfɪté mʊ bɛɛ, “Ɔsunápʊ́, ma lakpan sʊ́
bɔkwʊí oyin ánfɪ ansibi obwiepʊ́? Mʊ onutó lakpan
sʊ lóó, ntɛɛ mʊ akwʊípʊ́?”
3 Yesu léle mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Megyí mʊ ntɛɛ mʊ
akwʊípʊ́ lakpan sʊ bɔkwʊí mʊ ansibi obwiepʊ́.
Mboún alɪá Bulu ɔbɛ́lɛ mʊ túmi súná tsʊn mʊ ɪlɔ
ámʊtɔ sʊ. 4 Ɪlasí kpalobí owí ɔbɛ́ta. Ɔhaa mɛ́ɛtalí
trá yɔ agyʊ́má. Mʊ́ sʊ ilehián ání abóyɔ agyʊ́má
ámʊ́ʊ́ ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔlɔwa mí sísí ámʊ lɔ́wa mí ɔbɛ́ɛ nyɔ́ɔ
amʊ. 5 Ɪníá nenya mbʊ ɔyí ánfɪtɔ á, mígyí ɔyí ánfɪtɔ
wankɪ.”
6 Bréá Yesu léblaa amʊ́ asʊ́n ánfɪ tá á, olotu atsʊnɔ́
tswɪ ɔsʊlʊ́tɔ, ɔlɔpʊ osrebi tsía ɪsɪ, títɪ mʊ́ tan ansibi
obwiepʊ́ ámʊ ansíbisʊ. 7 Mʊ́ʊ́ ɔlɛblaa ansibi ob-
wiepʊ́ ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Natɪ yɔfwɪ ansítʊ́ Siloam paatɪtɔ.”

(Siloam asɪ gyí, “Bɔwa mʊ sísí.”) Oyin ámʊ lɔ́yɔ́fwɪ
ansítɔ́ yínkí ɔbá wóyí á, ɔdɛ atɔ́ wúun.
8 Mʊ aba pɔ́ ahá ání bʊtowun mʊ ɔdɛ atɔ́ kʊlí bɛfɪté
bɛɛ, “Megyí oyin ánfɪ tetsía kʊ́lí atɔ́ bré ámʊ nɪ?”
9 Amʊ́tɔ́ akʊ bɛɛ, “Mʊ nɪ!” Akʊ ɛ́ bɛɛ, “Ó-o, lían
ɔlɛlɪan mʊ.”
Ɪnʊ oyin ámʊ onutó léblí ɔbɛ́ɛ, “Mí ní.”
10 Bɛfɪté mʊ bɛɛ, “Nkálɪ ɪlɔbwɛ asa fʊdɛ atɔ́ wúun
ngya?”
11 Ɔlɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Oyin ámʊ́ʊ́ bʊtɛtí mʊ Yesu
amʊ lɔ́bwɛ ɔdɪba tan mí ansíbisʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa mɪ
ɔbɛ́ɛ, nnátɪ yɔfwɪ ansítɔ́ Siloam paatɪtɔ. Nɔyɔ́fwɪ,
mʊ́ʊ́ ndɛ atɔ́ wúun a.”
12 Bɛfɪté mʊ bɛɛ, “Nkónʊ́ ɔbʊ?” Mʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́
ɔbɛ́ɛ, “Ohwée.”

Farisifɔ Ansibi Obwiepʊ́ Ámʊ Asʊ́n Fɪté

13 Ɪnʊ bɛkpa oyin ámʊ́ʊ́ tɛkɪ ogyi ansibi obwiepʊ́
ámʊ yáa Farisifɔ wá. 14 Ɛkɛ ámʊ́ʊ́ Yesu lɔ́bwɛ ɔdɪba
pʊ́bwíí mʊ ansíbi amʊ igyi ɔkpʊ́nʊ́ ɔdaké. 15 Mʊ́ sʊ
Farisifɔ ámʊ bɛlafíté oyin ámʊ aɪlá ɪlɔbwɛ asa ɔdɛ
atɔ́ wúun. Ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔdɪba ɔlɔpʊtan mí
ansíbisʊ, nɔyɔ́fwɪ ansítɔ́. Mʊ́ʊ́ ndɛ atɔ́ wúun ngya
a.”
16 Farisifɔ ámʊ akʊ bɛblí bɛɛ, “Megyí Bulu ɔha oyin
ámʊ́ʊ́ olobwií mʊ ansíbi amʊ gyí, tsúfé ɔtamagyi
ɔkpʊ́nʊ́ ɔdaké mbla ámʊsʊ.”
Táme akʊ ɛ́ bɛfɪté bɛɛ, “Nkálɪ lakpan ɔbwɛpʊ́
ɔbɛ́talí bwɛ́ osúna anfɪ odu? Asʊ́n ánfɪ sʊ bʊmɛtrá
bwɛ kʊlɛ.”
17 Mʊ́ sʊ bɛlafíté oyin ámʊ bɛɛ, “Fɛɛ mʊlɔ́bwíí fʊ́
ansíbi. Amansʊ fʊbʊ blí tsú mʊ ɪwɪ?”
Oyin ámʊ lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔ́ípʊ́
ogyi.”
18 Yudafɔ ahandɛ amʊ bʊmohogyi ání lélɛ́, bɔkwɪ́
mʊ ansibi obwiepʊ́ asa séi ɔdɛ atɔ́ wúun, kpɛ́fʊn bréá
bɛtɪ mʊ akwɪ́pʊ́ ba. 19 Bɛfɪté amʊ́ bɛɛ, “Mlɪ bí ámʊ́ʊ́
mlɪaa, mʊ ansíbi lobwie asa mlɪlɔ́kwɪ́ mʊ amʊ nɪ?
Nkálɪ ɪlɔbwɛ asa ɔdɛ atɔ́ wúun ngya?”
20 Mʊ akwɪ́pʊ́ amʊ bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Anɪyin ání
anɪ bí ní. Anɪyin ání anɪlɔ́kwɪ́ mʊ ansibi obwiepʊ́.
21 Táme aɪlá ɪlɔbwɛ asa ɔdɛ atɔ́ wúun pʊ́ ɔhá ání
olobwií mʊ ansíbi mʊ́ á, anɪméyín. Kókoli mlɪ,
mlɪfɪtɛ mʊ onutó. Megyí kebi ógyi, aladan. Ɔbɛ́talí
lɛ́ mʊ́ ɔnɔ́.” 22 Mʊ akwɪ́pʊ́ amʊ bʊdɛ Yudafɔ ahandɛ
amʊ ifú nya. Mʊ́ sʊ bɛblí alɪ ní. Tsúfé ahandɛ amʊ
bablí tswɪ bɛɛ, ɔhagyíɔha ání ɔbɛ́blí ɔbɛ́ɛ, Yesu gyí
Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli amʊ) a, bégya
mʊ lɛ́ Yudafɔ ofíakpa ɪnʊ. 23 Mʊ́ sʊ mʊ akwɪ́pʊ́ amʊ
bɛɛ, “Megyí kebi ógyi, aladan, mlɪfɪtɛ mʊ onutó!” ní.
24 Bɛlatí oyin ámʊ́ʊ́ bɔkwɪ́ mʊ ansibi obwiepʊ́ ámʊ
otse nyɔɔsɪ, bláa mʊ bɛɛ, “Ka ntam Bulu ansítɔ́ ání
féblí ɔnɔkwalɪ. Anɪyin ání lakpan ɔbwɛpʊ́ oyin ámʊ́ʊ́
olobwií fʊ́ ansíbi amʊ gyí.”
25 Mʊ́ʊ́ oyin ámʊ lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní lakpan
ɔbwɛpʊ́ ogyi o, yilé ɔbwɛpʊ́ ogyi o, mí mʊ́ mmeyín.
Toku kʊlɛ pɛ́ nyin. Mʊ́gyí, tɛkɪ bré ámʊ ntamawun
atɔ́, táme séi mʊ́ ndewúun.”
26 Mʊ́ʊ́ bɛfɪté mʊ bɛɛ, “Nkálɪ ɔlɔbwɛ fʊ́? Nkálɪ
olobwií fʊ́ ansíbi amʊ?”
27 Mʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Nabláa mlɪ dodoodo,
táme mlɪmónu. Ntogyi sʊ́ ntráa bla mlɪ? Mlɪ ɛ́
mlɪdékléá mlɔ́bwɛ mʊ akasípʊ́ lóó?”
28 Besia mʊ, bláa mʊ bɛɛ, “Fʊ́gyí mʊ ɔkasípʊ́. Anɪ
náin Mose akasípʊ́ anɪ mʊ́ anɪgyí. 29 Anɪyin ání Bulu
lɔ́tɔí bláa Mose asʊ́n, táme anɪméyín ɔtínéá oyin ánfɪ
mʊ́ otsú.”
30 Oyin ámʊ léblá amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ngya ntɔ asʊ́n ní?
Mlɪméyín ɔtínéá otsú, táme mʊlábwíí mí ansíbi nɪ
o. 31 Anɪ fɛ́ɛ anɪyin ání Bulu tamanʊ́ lakpan abwɛpʊ́
isu. Ɔhá ání otobʊ́ mʊ́, otegyi mʊ mblasʊ isu otonʊ́.
32 Tsʊ́ bréá Bulu lɔ́bwɛ ɔyí ɔpá á, ɔhaa mɔ́kʊ́nʊ́ ání
ɔkʊ labwíí ɔhá ání bɔkwɪ́ mʊ ansibi obwiepʊ́ ansíbi
kɪ. 33 Ní megyí Bulu ɔha oyin ánfɪ gyí á, tɛkɪ ɔmɛ́ɛtalí
bwɛ́ tɔtɔɔtɔ.”
34 Ahandɛ amʊ bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Fʊ́ ánfɪ fʊgyi
lakpan ɔbwɛpʊ́ tsʊ́ bréá bɔkwɪ́ fʊ́ ánfɪ dékléá fósuná
anɪ asʊ́n?” Ɪnʊnʊ begya mʊ lɛ́ ofíakpa ɪnʊ.

*Ɔŋɛ́*tɔ́ Ansíbi Bwie

35 Yesu lónʊ ání bagya oyin ámʊ lɛ́ ofíakpa ɪnʊ.
Mʊ́ sʊ bréá olowun mʊ a, ɔlɛfɪté mʊ ɔbɛ́ɛ, “Fɔhɔ
Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ámʊ gyi?”
36 Oyin ámʊ léblá amʊ ɔbɛ́ɛ, “Owíé, suna mí ɔhá ání
ogyi, mí anhɔ mʊ gyi!”
37 Yesu léblá amʊ ɔbɛ́ɛ, “Fawun mʊ dodo. Mʊgyí
ɔhá ánfɪ ɔdɛ fʊ́ asʊ́n bláa séi ánfɪ á.”
38 Mʊ́ʊ́ oyin ámʊ léblá amʊ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, nahɔ fʊ
gyi.” Ɪnʊ olosúm Yesu.
39 Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, “Asʊ́n ogyíkpa nɛba ɔyí ánfɪtɔ,
mɛ́nɪ ahá ání bʊmɛdɛ́ atɔ́ wúun bówun atɔ́. Ahá ání
bʊdewúun ɛ́ ansíbi ibwie.”
40 Farisifɔ akʊá bʊbʊ Yesu wá ɪnʊ bonu asʊ́n ánfɪ.
Mʊ́ʊ́ bɛfɪté mʊ bɛɛ, “Mʊ́ sʊ fʊdɛblí fɛɛ anɪ ɛ́ anɪgyí
ansibi abwiepʊ́?”
41 Yesu lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní ansibi abwiepʊ́ mlɪgyí
á, tɛkɪ Bulu mɛ́ɛha mlɪ ɪpɔ́n. Táme ínɪá mlɪaa mlɪdɛ́
atɔ́ wúun sʊ á, mlɪ lakpan lasin mlɪsʊ.”

10

*Akúfa Ɔkpap*ʊ́ Mʊa Mʊ Akúfa

1 Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Ɔhá ání
ɔdʊ́ tsʊn akúfa ɪbansʊ wíé mʊ́tɔ́, ɔmɔtsʊn ɔkpa ɔnɔ́
á, owikplu pʊ́ ogyo otswapʊ́ ogyi. 2 Tsúfé ɪban ɔnɔ́
akúfa ɔkpapʊ́ tɔtsʊn wie mʊ́tɔ́. 3 Ɪban ámʊsʊ ɔkípʊ
tefínkí mʊ́ há akúfa ɔkpapʊ́ ámʊ tebítíwíé. Ɔtɔpʊ́
akúfa amʊ dá tí amʊ́, bʊtonʊ́ mʊ ɔmɛ, ɔtɛkpá amʊ́
dálɪ. 4 Ní ɔkpá akúfa amʊ fɛ́ɛ dálɪ a, otegya amʊ́ nkpá,
bʊtobuo mʊ, tsúfé bʊyin mʊ ɔmɛ. 5 Bʊtamabuo ɔfɔ́ɔ.
Srí bʊtɛsrí sí mʊ, tsúfé bʊmeyín mʊ ɔmɛ.”
6 Yesu léha amʊ́ yébi anfɪ, táme bʊmonu mʊ́ asɪ.

*Akúfa Ɔkpap*ʊ́ Wanklááin Ámʊ

7 Yesu létrá bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa.
Mígyí akúfa ɪban ámʊ ɔnɔ́ ní. 8 Awikplu pʊ́ ogyo
atswapʊ́ ahá ání begyankpá ba fɛ́ɛ bʊgyi. Akúfa
amʊ bʊmɛbɪ amʊ́ ɔmɛ. 9 Mígyí akúfa ɪban ámʊ ɔnɔ́
ní. Ní ɔkʊ ɔtsʊn mɪtɔ wíé dálɪ a, tɔtɔ mɔ́ɔbwɛ mʊ́.
Obéyénya atɔ́ gyí mwɛ. 10 Owikplu agywɪun gyí, ɔbá
bowi, ɔmɔ, oyinta atɔ́. Mí mʊ́ nɛba, mɛ́nɪ ahá bénya
nkpa ání ɪlɔfʊn.
11 “Mígyí akúfa ɔkpapʊ́ wanklááin ámʊ nɪ. Akúfa
ɔkpapʊ́ wanklááin totsúlá hólɪ mʊ nkpa há mʊ akúfa.
12 Táme akúfa ɔkpapʊ́ ání ɔdɛ ɪpa gyí, megyí mʊ
onutó bʊ́ akúfa amʊ tɛsrí ní owun ɔkpataku ɔbá
bɛkɪtá amʊ́. Ɔkpataku ámʊ tɛkítá akúfa amʊtɔ ɔkʊ,
atráhɛ bʊtɛdásáín. 13 Oyin ámʊ tɛsrí, tsúfé ɪpa kɛkɛ
odegyí. Akúfa amʊ nkpa tamahían mʊ. 14 Mígyí
akúfa ɔkpapʊ́ wanklááin ámʊ nɪ. Nyin mí akúfa, mí
akúfa ɛ́ bʊyin mɪ, 15 fé aɪlá mí Sí ámʊ yin mɪ á, alí mí

ɛ́ nyin mʊ nɪ. Ntɔhólı mí nkpa há mí akúfa. 16 Mbʊ
akúfa bámbá akʊ ɛ́. Bʊma akúfa ıban ánfıtɔ. Ilehián
ání nékpa amó ɛ́ ba. Amó ɛ́ bónu mí ɔmɛ. Amó fɛ́ɛ́
bɔ́bwɛ akúfa iku kʊlɛ pó ɔkpapú ɔkʊlɛ.
17 "Ínı sʊ́ mí Sí tekle mı asʊ́n ní. Tsúfɛ́ natsúlá ání
nɔ́hʊlíı mí nkpa há ahá, mɛ́nı nɛ́lanyá mʊ́. 18 Ɔhaa
mɛ́ɛtalí swíí mí. Mí onutó latsúlá ání nɔ́hʊlíı mʊ́.
Mbʊ ɔkpa hólı mí nkpa, mbʊ ɔkpa lányá mʊ́ ɛ́. Ínı
mí Sí lébláa mı ɔbɛ́ɛ mbwɛ́ɛ ní."
19 Mʊ asʊn blíhé anfı sʊ Yudafɔ ahandɛ amʊ
bʊmɛtrá bwɛ kʊlɛ. 20 Amʊ́tɔ́ akʊ bɛblí bɛɛ, "Ɔŋɛ laláhɛ
bʊ mʊtɔ. Mʊ nwun ideyintá. Ɔhaa mátrá nu mʊ asʊn
blíhé."
21 Akʊ ɛ́ bɛɛ, "Ɔhá ání ɔŋɛ laláhɛ bʊ mʊtɔ mɛ́ɛtalí
blí asʊ́n ánfı odu. Ɔŋɛ laláhɛ ɔbɛ́talí bwíí ansibi
obwiepó ansíbi?"

Yesu Kiná

22 Ɛkɛá bʊtɔpʊ́káín Bulu ɔtswɛ́kpa gyʊrásʊ
Yerusalem lɔfʊn. Alı bɛ́ɛ ámʊ igyi lılıtɔ. 23 Yesu lóyɔ
odeki Bulu ɔtswɛ́kpatɔ ɔtınɛkʊá bʊtɛtí ınʊ "Salomo
Abrándaásʊ́." 24 Yudafɔ ahandɛ amʊ akʊ befia bomlí
mʊ. Bɛfıté mʊ bɛɛ, "Ɔmɛnkɛ kéín asa fébláa anı
ɔnɔkwalı amʊ? Ní fʊ́gyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá
mʊ ofúli amʊ) a, wuna lɛ mʊ́ tii anı."
25 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Nɛbláa mlı bɔtsʊn, táme
mlımédéhogyi. Ofúla amʊ́ʊ́ ndɛbwɛ mí Sí dátɔ́ ámʊ
dɛ́ mí ıwı adánsıɛ gyí. 26 Táme mlımédéhogyi, tsúfɛ́
mlımá mí akúfatɔ. 27 Mí akúfa bʊtonú mí ɔmɛ. Nyin
amʊ́, bʊtobuo mı. 28 Ntɛhá amʊ́ nkpa ání ıtamatá.
Bʊmóowu ɛkɛkɛɛkɛ. Ɔhaa mɛ́ɛtalí swíí mí amʊ́. 29 Mí
Sí ámʊ́ʊ́ ɔlɔpʊ amʊ́ há mí ámʊ dʊn tógyítɔ́. Ɔhaa
mɛ́ɛtalí swíí amʊ́ lɛ́ mí Sí ıbıtɔ. 30 Mía mí Sí anıgyí
kʊlɛ."
31 Inʊ á, Yudafɔ ahandɛ amʊ bɛtrá kʊlá abwi bɛɛ
abʊtswı da Yesu mɔ. 32 Táme Yesu léfıté amʊ́ ɔbɛ́ɛ,
"Nabwɛ́ ofúla tsɔtsɔɔtsɔá itsú mí Sí wá súná mlı.
Mʊ́tɔ́ mɔmʊ sʊ́ mlıdékléá mléda mí abwi?"
33 Bɛbláa mʊ bɛɛ, "Megyí ofúla ání fabwɛ́ kʊkʊvkʊ
sʊ́ anıaa abéda fʊ́ abwi. Alı ámʊ́ʊ́ fablí abususʊ
pʊ́kʊ́sʊ́ líí Bulusʊ ámʊ sʊ. Nyankpʊsa fʊgyi, táme fɛɛ
Bulu fʊ́gyi."
34 Yesu léfıté amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Bʊmɔwanlín wá mlı
Mbla ɔwʊlʊ́ ámʊtɔ bɛɛ, Bulu ɔbɛ́ɛ, 'Mlıgyí fɛ́ Bulu?'
35 Anıyin ání ɔnɔkwalı Bulu asʊ́n igyi. Mʊ́ sʊ ní Bulu
létı ahá ámʊ́ʊ́ ɔlɔpʊ mʊ asʊ́n há ámʊ ɔbɛ́ɛ, bʊgyi fɛ́
mʊ a, ntogyi sʊ́ mlıdɛ́ ɔblʊ́ nya? 36 Mí mʊ́ á, mí Sí lɛ́lɛ
mí yáí, ngyi mʊ klɛ, ɔlɔwa mí sísí ɔyí ánfıtɔ. Ntogyi
sʊ́ mlıdéblí mlıaa nablí mbɛ́ɛ, 'Bulu mʊ Bi ngyi' sʊ
nablí abususʊ pʊ́kʊ́sʊ́ líí mʊsʊ? 37 Ní megyí mí Sí
agyómá ndɛbwɛ mʊ́ á, mlımáhɔ mı gyi. 38 Táme ní
mí Sí agyómá ndɛbwɛ, asa mlımɔ́hɔ mı gyi kʊ́ráá á,
mʊ́mʊ́ mlıhɔ ofúla amʊ́ʊ́ ndɛbwɛ ámʊ mʊ́ gyi, amlıbı
ání Mí Sí ámʊ bʊ mıtɔ, mí ɛ́ mbʊ mʊtɔ."
39 Bɛtrá bwɛ ání bɛ́kıtá mʊ, táme ɔlɛdalı amʊ́ ıbı,
nátí sí amʊ́.
40 Yesu léyinkí fá Yordan ɔbʊ́n ba ɔtínɛ́ ámʊ́ʊ́
Yohane létsiá bʊ́ ahá asʊ́ ámʊ, olesi tsiá ınʊ. 41 Ahá
tsɔtsɔɔtsɔ bɛba mʊ wá, bʊdɛ aba bláa bɛɛ, "Yohane
mɔ́bwɛ osúna kʊkʊvkʊ, táme asʊ́n ání Yohane léblí
tsʊ́ oyin ánfı ıwı fɛ́ɛ́ laba mʊ́tɔ́ pɛ́pɛ́ɛ́pɛ́." 42 Ahá
tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ mʊ gyi ınʊ.

11

Lasaro Lowu

1 Oyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Lasaro mʊa mʊ apio tsıhé
Maria pʊ́ Marta betsiá Betania wʊ́lutɔ. Oyin ámʊ
lɔ́lɔ. 2 Maria anfı létsɛí mʊ ofobí fánfáánfán wʊ́lí anı
Wíe Yesu ayabisʊ, pʊ́ mʊ imi tsítsi mʊ́ nı. Mʊ pio
yínhé gyí Lasaro anfí ɔda ɔdɛlɔ á.* 3 Mʊ́ sʊ mʊ apio
tsıhé ánfı bɔwa abí sísí Yesu bɛɛ, "Owíé, fʊ́ ɔdwɛpʊ́
dɛ́lɔ."
4 Yesu lónu asʊ́n ámʊ a, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Megyí ılɔ
ánfı ɔbɔ́mɔ mʊ, mboún ıbɛ́lɛ Bulu numnyam ɔwan.
Ibɔ́wa mí Bulu mʊ Bi ánfı ɛ́ numnyam."
5 Yesu tekle Marta mʊa Maria pʊ́ Lasaro fɛ́ɛ́ asʊ́n.
6 Táme bɛ́ɛ olonu ání Lasaro dɛ́lɔ á, ɔlɛtrá si tsiá
ɔtínɛ́á ɔbʊ nkenyʊ́ kɛ́kɛ́. 7 Mʊ́ ɔma a, ɔlɛbláa mʊ
akasípʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlıha ayinki yɔ Yudea."
8 Mʊ akasípʊ́ amʊ bɛfıté mʊ bɛɛ, "Osunápʊ́, nwɛ́n
nfı Yudafɔ ahandɛ bakle abʊda fʊ́ abwi mɔ. Mʊ́ fɛɛ
fɛ́trá yinkí yʊ́ ınʊ?"
9 Yesu lópʊ yébi lɛ́ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Megyí dɔnhwírı
dúanyɔ bʊ ɛkɛwʊ́lɛtɔ? Ní ɔha ná ɔyı kɛhɛtɔ
á, ɔtamasúti, tsúfɛ́ nsaıntɔ lɔ́wankí, sʊ odewúun.
10 Táme ní ɔkʊ ná oklúntɔ á, otosúti, tsúfɛ́ ɔmɛdɛ́
atɔ́ wúun." 11 Asʊ́n ánfı ɔma a, ɔlɛtrá blí ɔbɛ́ɛ, "Anı
nyáwíe Lasaro ladídı, táme nɔyʊ́ anyetsinkí mʊ.
12 Akasípʊ́ amʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, "Anı Wíe, ní ɔdɛdıdı
mʊ́ á, ıwı bɔ́wa mʊ ɔnlın!"
13 Lasaro lowu ıwı asʊ́n Yesu dɛ́blí, táme akasípʊ́
amʊ mʊ́ bʊkı bɛɛ mʊ dıdí kɛkɛ ıwı asʊ́n ɔdɛblí. 14 Inʊ
Yesu lówunáa kpa mʊ́ opulu ɔbɛ́ɛ, "Lasaro lawʊ́.
15 Mlı sʊ ılawá mí ansigyí ání mma ınʊ asa olowu,
mɛ́nı mlɔ́hɔ mı gyi. Mlıba ayɛkı mʊ."
16 Inʊ Toma ání ogyi Tabí† lébláa mʊ aba ámʊ ɔbɛ́ɛ,
"Mlıha anıa mʊnyɔ fɛ́ɛ́ ayɔ, mɛ́nı ní lowu ígyi kʊ́ráá
á, anıa mʊnyɔ awu!"

Ɔhá Ání Ɔtɔkʊ́sʊa Ahá Tsú Afúlitɔ, Há Amʊ́ Nkpa

17 Yesu lówie Betania wʊ́lutɔ á, bɛbláa mʊ bɛɛ bop-
ulá Lasaro ılagyi nkɛná. 18 Tsú Betania ya Yerusalem
mɔfʊn máılı anyɔ. 19 Mʊ́ sʊ Yudafɔ tsɔtsɔɔtsɔ bɛba
Maria mʊa Marta gyɔwı ɔhakpá, amʊ́ pío lowu sʊ.
20 Benya bláa Marta ání Yesu ɔbá alı, ɔlɔkʊsʊ́ yéfia
mʊ ɔkpa. Maria mʊ́ lésin wóyítɔ́. 21 Mʊ́ʊ́ Marta lébláa
Yesu ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíe, tɛkı ní fʊbʊ nfı á, tɛkı mí pío
mʊ́wu sí mí. 22 Táme séi kʊ́ráá nyin ání tógyítɔ́á
fɔ́kʊlí Bulu á, ɔbɛ́ha fʊ́."
23 Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́ pío ámʊ ɔbɛ́lakʊ́sʊ́."
24 Marta lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Nyin ání ɔbɔ́kʊsʊ́ ɛkɛ
tráhɛ amʊ́ʊ́ afúli bɔ́kʊsʊ́ ámʊ."
25 Yesu lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Mígyí ɔhá ání ntɔkʊ́sʊa
ahá tsú afúlitɔ, há amʊ́ nkpa. Ɔhá ání ɔlɔhɔ mı gyi
owú kʊ́ráá á, ɔbɛ́trá tsiá nkpa. 26 Ɔhá ání otsie nkpa,
ɔlɔhɔ mı gyi ɛ́ mʊ́owu ɛkɛkɛɛkɛ. Fahɔ mʊ́sʊ́ gyi?"
27 Marta lótsulá mʊ́sʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ee! Mí Wíe, nahogyi
ání fʊ́gyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli), Bulu
mʊ Bi ámʊ́ʊ́ bɛɛ ɔbɛ́ba ɔyítɔ́ ámʊ nı."

Yesu Lósú

28 Bɛ́ɛ́á Marta léblí alı tá á, oleyinkí ba wóyítɔ́ bɛtı
Maria ya ıtsétɔ́, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Osunápʊ́ laba, ɔdɛ
fʊ́ tı." 29 Maria lénya nú mʊ́ alı, ɔlɔkʊsʊ́ yʊ́ Yesu
wá. 30 (Alı bɛ́ɛ ámʊtɔ á, Yesu mɔ́kʊ́nyá wíé wʊ́lutɔ.

* 11:2 Ínı kén bʊ 12:1-8tɔ. † 11:16 Didimus mʊ́a Toma ası gyí Tabí Griiki mʊ́a Hebri ɔblítɔ.

ɔlií ɔtíné ámúú Marta lóyótɔ mɔ amɔ.) [31] Bréá ahá
ámúú bɔtsie Maria wá wóyítɔ́, bɔdɛ mɔ klɔn yiá ámɔ
bowun ání alakósú ɔtsáwɔlɛ pɛ́ ɔyɔ́ á, bɔkɔsú buo mɔ.
Bɔkɪ bɛɛ ɔyɔ́ opulákpá ɪnɔ yósu.
[32] Bréá Maria lówie Yesu wá á, ɔlɛda akpawunu,
bláa Yesu ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíé, ní fɔbɔ nfɪ á, tɛkɪ mí pío
mówu sí mí!"
[33] Bréá Yesu lówun ání Maria mɔa ahá ámúú bɔbuo
mɔ amɔ féé bɔdesú a, ɪlɛhɪɛ han mɔ. Mú sɔ mɔ ansí
lɛpɛ. [34] Ɔlɛfɪtɛ amó ɔbɛ́ɛ, "Nkónó mlɪlópulá mɔ."
Ɪnɔ bɛbláa mɔ bɛɛ, "Anɪ Wíe, bɛkɪ."
[35] Ɪnɔ Yesu lósú. [36] Mú sɔ Yudafɔ ámɔ bɛblí bɛɛ, "Kɪ
alɪá ɔtɛhíé dwé Lasaro!"
[37] Támɛ amótó akɔ bɛblí bɛɛ, "Megyí oyin ánfɪ
lóbwií ansibi obwiepó ámɔ ansíbi nɪ. Ntogyi só
ɔmɛtalí kítá Lasaro yáí, alawú?"

Lasaro Kɔsúa

[38] Yesu ansí létrá pɛ́, ɔlɛnatí yɔ́ opulákpá ɪnɔ. Ibwi
alatɔ bopulá mɔ, beminána ibwi tin mó ɔnɔ́. [39] Ɪnɔ
ɔlɛbláa amó ɔbɛ́ɛ, "Mlɪmina ibwi ámɔ lɛ ɔbɔ́ ámɔ
ɔnɔ́."
Támɛ owupú ámɔ mɔ pio tsíhé Marta lébláa mɔ
ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíé, ndɛ aná mó á, alayíntá. Ndɛ ɛkɛ náásí
ɔpá bopulá mɔ."
[40] Yesu lébláa mɔ ɔbɛ́ɛ, "Mmɛbláa fɔ mbɛ́ɛ ní fo-
hogyi a, fówun alɪá Bulu ɪwɪ bɔ ifú?" [41] Ɪnɔ beminána
ibwi ámɔ lɛ́ ɔbɔ́ ámɔ ɔnɔ́. Yesu lótsu ansí fóá kɪ ɔsósó,
blí ɔbɛ́ɛ, "Mí Sí, nɛdá fó ɪpán ání fanú mí ɔmɛ. [42] Nyin
ání fɔtonú mí mpáɪ ekekegyíɛkɛ. Támɛ ahá ánfɪ
bɔlií nfɪ ánfɪ só nablí alɪ, méɪnɪ bóhogyi ání fólówa
mí." [43] Bréá ɔlɔbɔ mpáɪ ánfɪ tá á, ɔlɔkplón blí ɔbɛ́ɛ,
"Lasaro, dalɪ ba!" [44] Lasaro lédalɪ a, tati klɪ mɔ ɪbɪ pó
mɔ ayabi. Dúku é klɪ mɔ ansító. Yesu lébláa amó
ɔbɛ́ɛ, "Mlɪsankɪ mɔ ɔnatɪ."

Bɛkɪklí Yesu Nwunsɔ

[45] Yudafɔ ámúú bobuo Maria ba ɪnɔ ámɔ bowun
tóá Yesu labwé. Mú sɔ amó tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ mɔ
gyi. [46] Támɛ amótó akɔ bɔyɔ yɛ́bláa Farisifɔ ámɔ
tóá Yesu labwé. [47] Ɪnɔnɔ Bulu igyí ahapó dɛhɛn pó
Farisifɔ ámɔ bɛtɪ aba asón agyípó fia. Múú bɛfɪtɛ aba
bɛɛ, "Nkálɪ abóbwɛ? Lélé mú á, oyin ánfɪ dé osúna
tsɔtsɔɔtsɔ bwɛ. [48] Ní anɪméka mɔ itin á, ɔhagyíɔha
ɔbóhɔ mɔ gyi. Ibéha Romafɔ béba bobwie anɪ Bulu
ɔtswékpa amɔ, yíntá anɪ ɔmá!"
[49] Támɛ amótó ɔkɔlɛá bɔtɛtí mɔ Kaiafa, ogyi Bulu
igyí ɔhapó dɛhɛn ofí ámɔtɔ lébláa amó ɔbɛ́ɛ, "Mlɪ
mú mlɪméyín ɔlala! [50] Mlɪmókóbí ání ɪbɔ aléá ɔbakólɛ
obówu ahá féé nwunsɔ, dɔn ání ɔmá ámɔtɔ ahá féé
béhɪ?" [51] Megyí Kaiafa onutó agywɪn ɔ́lɔpɔblí asón
ánfɪ. Támɛ ínɪá ofí ámɔtɔ mɔgyí Bulu igyí ɔhapó
dɛhɛn sɔ á, igyi asón ání ɔlɛblí tswɪ ání ilehián ání
Yesu obówu há Yudafɔ ɔmá. [52] Megyí bɛɛ ɔmá ámɔ
nkɔlɛ pɛ́ sɔ obówu, mboún alɪá ɔbékpa Bulu ahá ání
badásáín féé bɔwa abatɔ, bóbwɛ ɪkɔlɛ sɔ.
[53] Tsú ɛkɛ ámɔ bɔwa agywɪn bwɛ ání bómɔ Yesu
bɪ. [54] Ínɪ sɔ Yesu métrá tsiá lé ɪwɪ ɔwan Yudafɔtɔ.
Mboún ɔlɛnatí yɔ́ wúlu kɔá bɔtɛtí mú Efraim, ání ɪbɔ
dimbísú. Mɔa mɔ akasípó amɔ betsiá ɪnɔ.
[55] Bré ámɔtɔ á, Yudafɔ nkɛá bópɔgyi Israelfɔsɔ
Katsɔn Nkɛ ámɔ lawíé wóyí tá. Ahá tsɔtsɔɔtsɔ botsu
awúlusɔ dó yɔ́ Yerusalem ání bɔyógyɔráa ɪwɪ asa nkɛ
ámɔ ɪfɔn. [56] Bréá bɔyɔ Bulu ɔtswékpa wunsɪnésó ɪnɔ
á, bodunká ání bówun Yesu. Mú sɔ bɛfɪtɛ aba bɛɛ,
"Nkálɪ mlɪdékíɪ? Mlɪlahogyi mlɪaa, ɔbéba nkɛ ánfɪtɔ
lóó?" [57] Támɛ bré ámɔtɔ á, Bulu igyí ahapó dɛhɛn pó
Farisifɔ ámɔ babláa ahá bɛɛ, ní ɔkɔ owun ɔtínéá Yesu
bɔ a, ɔhá amɔ ɪbɪ, méɪnɪ bɛyɛ́kɪtá mɔ.

12

Ofobí Fánfáánfán Pɔwólí Yesu
(Mateo 26:6-13; Marko 14:3-9)

[1] Ilesi nkensíé abɔgyi Israelfɔsɔ Katsɔn Nkɛ a, Yesu
lóyɔ Lasaro amúú ɔlɔkɔsúa tsu afúlitɔ ámɔ wúlutɔ
Betania. [2] Mú ntɔ́pwɛsɔ bɔtswɪ ɔpónó há mɔ. Marta
léye atogyihɛ ɔpónó ámɔ asɪ. Lasaro mɔa ahá ámúú
bɛtɪ ámɔ bɔwa ɪbɪ gyi ató Yesu wá. [3] Ɪnɔ Maria lópu
ofobí fánfáánfán ání ɪbɔ ibíá prɛntɔa yílé ɔbɔ bɛtsɛí
wólí Yesu ayabisɔ, ɔlɔpɔ mɔ nwunsɔ-imi tsítsi mó.
Ofobí ámɔ ɔfan lɔhɔ wóyí ámɔtɔ féé.* [4] Támɛ Yuda
Iskariot, ogyi Yesu akasípó amɔtɔ ɔkɔlɛ, ɔbélɛ Yesu
há ámɔ mó léblí ɔbɛ́ɛ, [5] "Ofobí ánfɪ bɔ bíá. Ntogyi só
bɔmɛfɛ mú, pó kɔ́ba amɔ há ahiánfɔ? Mú bíá bóbwɛ
ɔbakólɛ ofi ɔkɔlɛ akatua." [6] Megyí ahiánfɔ nwewúun
sɔ Yuda dé asón ánfɪ blí. Owikplu ógyi sɔ. Mɔ wá
sika okentebi bɔ, otetsíá wí kɔ lé mútó.
[7] Yesu léblí ɔbɛ́ɛ, "Mlɪsi mɔ ɔpɔ ofobí ánfɪ wɔlɪ
mí ha mí opuláké. [8] Ahiánfɔ mó bétsiá mlɪ wá
ekekegyíɛkɛ, támɛ mí mú mméetsiá mlɪ wá yɔ́."

Bɛkɪklíɪ Lasaro Nwunsɔ

[9] Yudafɔ tsɔtsɔɔtsɔ bonu ání Yesu laba Betania.
Mú sɔ begya ɔkpa yɔ́ mɔ ɔkíkpa. Megyí mɔ nkɔlɛ
sɔ bɔyɔ́ ɪnɔ. Bɛyɛ́kɪ Lasaro amúú Yesu lɔ́kɔsúa tsu
afúlitɔ ámɔ é. [10] Mú sɔ Bulu igyí ahapó dɛhɛn amɔ
bɔbwɛ agywɪn bɛɛ bómɔ Lasaro é. [11] Tsúfé mɔ kɔsúa
tsu afúlitɔ sɔ Yudafɔ tsɔtsɔɔtsɔ bɔdɛ ɔma yinkí bɔhɔ
Yesu gyi.

Bɔhɔ Yesu Fé Owíe Yerusalem
(Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Luka 19:28-40)

[12] Ɔyɪ kɛhɛ a, ɔdɔm amúú baba nkɛ ogyíkpá amɔ
bonu ání Yesu ɔbá Yerusalem. [13] Mú sɔ bɛka mbláa,
bɔpɔ ɔkpa beyéfia mɔ. Bɔdɛ okitikíti bɛɛ, "Hosiána!
Bulu oyúla ɔhá anfí ɔna anɪ Wíe Bulu dátó ɔbá ánfɪ!
Bulu oyúla Israel Owíe amɔ!"
[14] Yesu lénya afrímú ɔkɔ, ɔlɔdɔ bian mɔsɔ, fé alɪá
bɔwanlín wá Bulu asóntó bɛɛ,
[15] "Sionfɔ, mlɪmánya ifú!
Mlɪ Wíe dín afrímú ibísó ɔbá á!"
[16] Yesu akasípó amɔ bɔmɔkɔsí nú asón ánfɪ asɪ.
Támɛ bréá Bulu lɔ́kɔsúa Yesu tsú afúlitɔ, wá mɔ
numnyam ɔma a, bɛkaín ání bɔwanlín asón ánfɪ tsú
mɔ ɪwɪ. Mú bɔbwɛ há mɔ a.
[17] Aha ání bobuo Yesu bréá ɔlɛtɪ Lasaro fúli-ɔbótó,
kósúa mɔ tsú afúlitɔ bɔyɔ mósó dá asón ánfɪ ɔkan.
[18] Ínɪ sɔ ɔdɔm amɔ beyéfia mɔ nɪ. Bonu ání alabwé
osúna anfɪ. [19] Farisifɔ amɔ bɛbláa aba bɛɛ, "Mlɪlawun
ání anɪlabwé kásían. Mlɪkɪ, ahá fɛɛ bayɔ́ bɔbuo mɔ
o!"

Griikifɔ Akɔ Bodunká Yesu

[20] Griikifɔ akɔ bɔbɔ ahá ámúú bɛba Bulu osúmkpá
Yerusalem Israelfɔsɔ Katsɔn Nkɛ ámɔtɔ. [21] Bɔyɔ
Filipo ání otsu Betsaida ání ɪbɔ Galilea ɔmátó wá
yɛ́bláa mɔ bɛɛ, "Owíé, anɪdékléá abówun Yesu."

* 12:3 Oyí kɔá bɔtɛtí Naadɪ nlín bɔtɔpóbwé ofobí ámɔ.

22 Filipo lébláa Andrea, mʋa mʋnyɔ bɛyébláa
Yesu. 23 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Bré lafʋn ání bʋ́wa
Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ámʋ numnyam. 24 Ɔnɔ́kwalı ndɛ
mlı bláa. Ní kpolibí mɔ́kʋ́wíé ɔbɔ́tʋ́, ıkwɛ, plʋ́ á, kpoli
ibi-kʋlɛ amʋ kɛ́n igyi. Támɛ ní ıkwɛ, plʋ́ á, ıtɔbwɛ́
abí tsɔ́tsɔ́ɔtsɔ. 25 Ní ɔkʋ tɔdwɛ́ mʋ nkpa ɔyí ánfıtɔ á,
ɔbɔ́hʋlíı mʋ́. Ní ɔkʋ ɛ́ tamadwɛ́ mʋ nkpa á, obénya
nkpa ání ıtamatá. 26 Ní mlıtɔ ɔkʋ ɔbɛ́ɛ mósum mí á,
ilehián ání obóbuo mı, ménı obétsiá ɔtínɛ́á mbʋ. Ní
ɔkʋ dé mí sum á, mí Sí ɔbʋ́wa mʋ numnyam.”

Yesu Lowu lwı Asʋ́n Blí

27 Yesu lɔ́yɔ mʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Séi á, asʋ́n dé mí klʋn
háan! Amansʋ néblí? Blí ntɛblí mbɛ́ɛ, Mí Sí, lɛ mí
tsu asʋn wunhɛ anfıtɔ lʋ́ʋ́? Ɔ́-ɔ, mʋ́ sʋ nɛba nı. 28 Mí
Sí, wa fʋ́ ıwı numnyam!”
Inʋ á, ɔmɛ ɔkʋ lʋ́tsu ɔsʋ́sʋ́ ba ɔbɛ́ɛ, “Nawá mí ıwı
numnyam dodo. Nétrá wa mʋ́.”
29 Bré́á ɔdɔm amʋ́ʋ́ bʋlıí ınʋ ámʋ bonu ɔmɛ amʋ a,
bɛblí bɛɛ “Ɔpráda lapʋ́tí.” Akʋ ɛ́ bɛɛ, “Bulu-ɔbɔpʋ
lábláa mʋ asʋ́n!”
30 Inʋ Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlı sʋ ɔmɛ anfı lalın,
megyí mí. 31 Bré́á Bulu obégyi ɔyítɔ́fɔ asʋ́n ní. Bré́á
Bulu ɔbɛ́kplí Ɔbʋnsám, ɔyísʋ́ ogyípʋ́ amʋ obíásʋ́ ní.
32 Támɛ mí mʋ́ á, ní bɛdá mí mántá oyikpalíhɛsʋ, tsʋ́
mʋ́ líí á, nékpa ahá fɛ́ɛ́ ba mí ıwı wá.” 33 (Yesu léblí
asʋ́n ánfı pʋ́sʋ́ná lowu oduá mʋ́wu.)
34 Inʋ ɔdɔm amʋ bɛfıté mʋ bɛɛ, “Anı mʋ́ anılónu
tsʋ́ anı Mbla ɔwʋlʋ́ ámʋtɔ áníKristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu
ladá mʋ ofʋ́lı amʋ) obétsiá bré fɛ́ɛ́. Mʋ́ ntogyi sʋ
fʋ́dɛblí fɛɛ, ilehián ání bɛdá Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ámʋ
mántá oyísʋ́, tsʋ́ mʋ́ líí? Ma gyí Nyankpʋsa-Mʋ-Bi
ámʋ?”
35 Yesu lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Bré kpalobí kʋ pé ılasí ání
Wankı amʋ ɔbétrá tsiá mlı wá. Ínıá Wankı amʋ trá
ɔbʋ mlı wá á, mlınatı wankı amʋtɔ, ménı owí méɛta
wá mlı. Tsʋ́fɛ́ ɔhá ání ɔna oklʋ́ntɔ tamabí ɔtınɛ́á ɔyɔ́.
36 Bré ánfı wankı† amʋ trá ɔbʋ mlı wá á, mlıhɔ mʋ gyi,
ménı mlɔ́bwɛ wankı amʋ abí.”

Yudafɔ Yesu Máhogyi

Bré́á Yesu lébláa amʋ́ asʋn anfı tá á, ɔlɛnatí
yéŋaín. 37 Ínıá ɔlɔbwɛ osʋ́na tsɔ́tsɔ́ɔtsɔ amʋ́ ansítɔ́
ó á, bʋmɔhɔ mʋ gyi. 38 Ínı léha Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́
Yesaia asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɔlɛblí tswı dodo amʋ léba mʋ́tʋ́.
Ɔbɛ́ɛ,
“Anı Wíe, ma láhɔ asʋ́n ámʋ́ʋ́ anılɛ́blí ámʋsʋ gyi?
Ma anı Wíe lalɛ́ mʋ túmi súná?”
39 Mʋ́ sʋ bʋmɛtálí hɔ Yesu gyi, tsʋ́fɛ́ Yesaia létrá blí
ɔbɛ́ɛ,
40 “Anı Wíe Bulu lahá bʋmedéwʋ́un,
bʋ́mɛdɛ́ asʋ́n nu,
Mʋ́ sʋ bʋmóowun ató,
bʋmóonu asʋ́n, ménı bédamlí ba mí wá,
nétsa amʋ́ ılɔ.”
41 Yesaia lʋ́wun Yesu numnyam. Mʋ́ sʋ ɔlɛblí asʋ́n
ánfı tsʋ́ mʋ ıwı ní.
42 Mʋ́ ʋ́ á, Yudafɔ ahandɛ amʋ tsɔtsɔ́ɔtsɔ bɔhɔ mʋ
gyi, támɛ bʋmɛlɛ amʋ́ hógyi ɔwan. Tsʋ́fɛ́ benya ifʋ́
ání Farisifɔ ámʋ bébı amʋ́, gya amʋ́ lɛ́ amʋ́ ofíakpa.
43 Tsʋ́fɛ́ bʋtekle bɛɛ ahá bʋkánfʋ amʋ́ dʋn ání Bulu
ɔbɛ́kanfʋ́ amʋ́.

Yesu Asʋ́n Bulu Ɔbɔ́pʋgyi Ahá Asʋ́n

44 Yesu lɔ́kplʋn blí ɔbɛ́ɛ, “Megyí mí nkʋlɛ
ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mı gyi déhógyi. Ɔhá ámʋ́ʋ́
ɔlɔwa mí sísí ámʋ ɛ́. 45 Ɔhagyíɔha ání ɔdɛ mí wʋ́un
dɛ́ ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔwa mí sísí ámʋ ɛ́ wʋ́un. 46 Naba
ɔyí ánfıtɔ fɛ́ wankı, fɛ́kı ɔsʋlʋ́ʋ anfısʋ ıwankı, ménı
ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mı gyi méesin oklʋ́ntɔ. 47 Ní
ɔkʋ onú mí asʋ́n, támɛ omegyi mʋ́sʋ́ á, megyí mí
ɔbɛ́ha mʋ ıpʋ́n. Tsʋ́fɛ́ mmɛba asʋ́n ogyíkpá. Ahá
nkpa ɔhɔ́kpa nɛba. 48 Ɔha ání okína mí, ɔmɔhɔ mí
asʋ́n ɛ́ bʋ asʋ́n ání bʋ́pʋhá mʋ ıpʋ́n. Mí asʋn blíhɛ́
amʋ ıbɛ́ha mʋ ıpʋ́n ɛkɛ tráhɛ amʋ. 49 Tsʋ́fɛ́ megyí mí
onutʋ́ túmi nɔpʋtɔ́í. Mí Sí lɔ́wa mí sísí. Mʋlɛ́ha mí
asʋ́n ání mblíı, pʋ́ aliá mblíı mʋ́. 50 Nyin ání mʋ asʋ́n
ámʋ ıtɛhá nkpa ání ıtamatá. Mʋ́ sʋ asʋ́n ání ɔtɔwá
mí blí kʋ́ʋn ntɛblí.”

13

Akasípʋ́ Amʋ Ayabiası Fwı

1 Asa béfi Israelfɔsʋ Katsʋn Nkɛ ámʋ gyí ası á, Yesu
lébı ání mʋ bré lafʋn ání médalı ɔyí ánfıtɔ yɔ́ mʋ Sı
wá. Ɔlɔdwɛ ahá ámʋ́ʋ́ bʋgyi mʋ klɛ ɔsʋlʋ́sʋ nfı ámʋ
alıı yɔ́fʋn mʋ owuké.
2 Mʋa mʋ akasípʋ́ amʋ befia ntʋ́pwɛ atɔ́ ogyíkpá.
Alı bré ámʋtɔ á, ɔbʋnsám lawʋ́na wie Simon Iskariot
mʋ bi Yuda klʋntɔ ání ɔyélɛ Yesu ha. 3 Yesu yin ání
mʋ Sı lʋ́pʋ tʋ́gyítʋ́ wá mʋ ıbıtɔ. Oyin ání Bulu wá
motsu ba, mʋ wá méyinkí yɔ́ ní. 4 Mʋ́ sʋ ɔlɛlɛ ıbı ɔlɛpɛ
ámʋtɔ, ɔlɔ́kʋsʋ́ wʋ́í mʋ atadıɛ tswı, tsʋ́ ɔsan sábɔ.
5 Ɔlɛtsɛí ntsu wá onuwétʋ́, olefi ası ɔdɛ mʋ akasípʋ́
amʋ ayabiası fwı. Ɔfwí ɔmáyín a, alapʋ́ mʋ osíétʋ́
ɔsan ámʋ tsítsi mʋ ayabiası. 6 Bré́á ılɔtʋ Simon Petro
a, ɔlɛfıté Yesu ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, fʋ́ ɔbɔ́fwı mí ayabiası?”
7 Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Fʋmóonu tɔ́ ánfı ndɛbwɛ
ánfı ası séi. Ɔma asa fóbonu mʋ́ ası.”
8 Mʋ́ʋ́ Petro lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔ́-ɔ! Mméesi, afʋfwı
mí ayabiası ɛkɛkɛɛkɛ.”
Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ní mmɔfwı fʋ́ ayabiası á,
fʋméenya ogyíkpa mí wá.”
9 Simon Petro lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, megyí mí
ayabi nkʋlɛ. Wuna fwı mí ıbı pʋ́ mí nwuntɔ ɛ́.”
10 Yesu lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔhá ání alabie ntsu métrá
hián ntsubíe. Mboún mʋ ayabiası fwı pɛ́, tsʋ́fɛ́ alalın
dodo. Mlı ıwı lalın, támɛ megyí mlı fɛ́ɛ́.” 11 (Yesu
lébláa mʋ alı, tsʋ́fɛ́ oyin ɔhá ání ɔbɛ́lɛ mʋ há. Mʋ́
sʋ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Megyí mlı fɛ́ɛ́ lálın” nı.)
12 Bré́á ɔlɔfwı amʋ́ ayabiası tá á, ɔlɛlatsʋ mʋ atadıɛ
wá, yínkí yétsiá ɔpʋ́nʋ́ ámʋ ası. Mʋ́ʋ́ ɔlɛfıté amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Mlılanʋ́ ıtʋ́ ánfı nabwɛ́ há mlı ánfı ası?
13 Mlıtɛtí mí ‘Osunápʋ́,’ mlıtɛtí mí ‘Owíé.’ Mʋ́ ɔkpa
ní, tsʋ́fɛ́ mʋ́ ngyi ní. 14 Ní mí ání ngyi mlı osunápʋ́
pʋ́ mlı Wíe, nafwí mlı ayabiası á, mʋ́mʋ́ ilehián ání
mlı ɛ́ mlɔ́fwı mlı aba ayabiası. 15 Nabwɛ́ sʋ́ná mlı,
ménı mlɔ́bwɛ mʋ́ alı ámʋ́ʋ́ nabwɛ́ mʋ́ há mlı ámʋ.
16 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Osʋ́mpʋ́ ɔkʋkʋ mɔ́dʋn mʋ
wie. Alı kén sumbí ɔyɔpʋ́ mɔ́dʋn ɔhá ání ɔlɔwa mʋ
nı. 17 Ínıá mlılabí ɔnɔkwalı anfı á, Bulu obóyulá mlı
ní mlegyi mʋ́sʋ́.
18 “Megyí mlı fɛ́ɛ́ ıwı asʋ́n ndɛblí. Tsʋ́fɛ́ nyin ahá
ání nalɛ́. Támɛ lehián ání Bulu asʋ́n ánfı ıbɛ́ba mʋ́tʋ́.
Asʋ́n ámʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Ɔhá ámʋ́ʋ́ mía mʋnyɔ anıdɛ ıbı
wa ɔlɛpɛtɔ ámʋ lakʋ́sʋ́ líí mísʋ́.’ 19 Ndɛ mlı bláa séi
asa ıba, ménı ní ıbá á, mlɔ́hɔ mı gyi ání mígyí ɔhá
ámʋ́ʋ́ mbɛ́ɛ ngyi ámʋ nı. 20 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa.

† 12:36 Yesu gyí Wankı amʋ.

ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ ɔhá ání nɔwa sumbí lahɔ mɪ. Alɪ kén ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mɪ lahɔ mí Sí ámʊ ɔlɔwa mí sísí ámʊ é ní."

Yesu Lɛ Há
(Mateo 26:20-25; Marko 14:17-21; Luka 22:21-23)

21 Bréá Yesu léblí asʊ́n ánfɪ tá á, asʊ́n ɪhíé dɛ mʊ
háan mʊ klʊntɔ. Mʊ́ sʊ olowunáa kpa mʊ́ tati ɔbéɛ,
"Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa, mlɪtɔ ɔkʊlɛ ɔbélɛ mí há."
22 Akasípʊ́ amʊ bɛkpɛlé kɪ aba ansítɔ́, tsʊ́fé
bʊmeyín amʊ́tɔ́ ɔmʊá ɔdɛ. 23 Akasípʊ́ amʊtɔ ɔkʊleá
otsie mantáa Yesu, gyí ɔmʊá Yesu tɛhíé dwé ní. 24 Mʊ́
sʊ Simon Petro lóbun mʊ ansíbi ɔbéɛ, ɔfítɛ mʊ ɔhá
ání ɔbélɛ mʊ há.
25 Mʊ́ʊ́ ɔkasípʊ́ amʊ léyinkí kpísá Yesusʊ, fítɛ́ mʊ
ɔbéɛ, "Mí Wíé, ma ɔbélɛ fʊ́ há?"
26 Yesu lébláa mʊ ɔbéɛ, "Ɔhá ámʊ́ʊ́ nébia
bodobodo, pʊ́dá oputsʊ́tɔ́ há ámʊ gyí mʊ nɪ." Ɪnʊ
olebia bodobodo pʊ́dá oputsʊ́tɔ́ há Yuda, ogyi Simon
Iskariot mʊ bi. 27 Olenya hɔ mʊ́ alɪ, Ɔbʊnsám lówie
mʊtɔ. Mʊ́ sʊ Yesu lébláa mʊ ɔbéɛ, "Bwɛ tɔ́á fʊdekléá
fɔ́bwɛ sasa!" 28 Ahá ámʊ́ʊ́ bʊtsie ɔpʊ́nʊ́ ámʊ asɪ
ámʊtɔ ɔkʊkʊ mébɪ tɔ́á sʊá Yesu lébláa mʊ asʊ́n ánfɪ.
29 Amʊ́tɔ́ akʊ bʊkɪ bɛɛ, Yuda gyí amʊ́ sikasʊ ɔkípʊ.
Fíalɪ Yesu dɛ́ mʊ bláa ɔbéɛ, ɔyɔ́hɔ atɔ́á bɔ́pʊgyi nkɛ
ámʊ, ntɛ́ɛ ɔpʊ́ʊ tɔkʊ ya ahiánfɔ.
30 Yuda lénya hɔ bodobodo amʊ alí, ɔlɛdalɪ. Owí
latá alɪ brɛ́ ámʊ.

Mbla Pɔpwɛ

31 Yuda lénya dálɪ obuto ɪnʊ alɪ Yesu léblí ɔbéɛ,
"Bréá Mí, Nyankpʊsa-Mʊ-Bi ánfɪ numnyam bélɪn
ɔwan ní. Bulu ɔbɔ́tsʊn mɪsʊ lé mʊ numnyam ɔwan.
32 Ní ɔtsʊn mɪsʊ lé mʊ numnyam ɔwan á, alɪ kén
ɔbɔ́tsʊn mʊ ɪwɪsʊ lé mí numnyam ɔwan ní. Ɔbɔ́wa
mí numnyam ɪnʊnʊ. 33 Mí abí, mmɛ́ɛtrá tsiá mlɪ wá,
wá ɔpá. Mlɔ́dunká mí. Alɪ ámʊ́ʊ́ nɛbláa Yudafɔ
ahandɛ amʊ mbéɛ, 'Mlɪmɛ́ɛtalí ba ɔtíné́á nɔyɔ́ ámʊ'
a, alɪ kén ndɛ mlɪ bláa mlɪ é ní. 34 Mbla pɔpwɛ ndɛwa
há mlɪ mbéɛ, mlɪdwɛ aba. Alɪ ámʊ́ʊ́ nɔdwɛ mlɪ ámʊ
a, alɪ kén mlɪpʊ́ ɔdwɛ ámʊ dwɛ mlɪ aba ní. 35 Ní mlɪdé
aba dwɛ á, ibɔ́suná ahá fɛ́ɛ́ ání mí akasípʊ́ mlɪgyí."

Petro Ɔbɔ́swɪí Ɔbéɛ Mʊmeyín Yesu
(Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Luka 22:31-34)

36 Simon Petro léfɪtɛ́ Yesu ɔbéɛ, "Mí Wíé, nkʊ́nʊ
fɔyɔ́?"
Yesu lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Ɔtíné ámʊ́ʊ́ nɔyɔ́ ámʊ a,
fʊmɛ́ɛtalí buo mɪ yɔ́ ɪnʊ séi. Támɛ ɔma a, fɔ́bobuo
mɪ."
37 Petro léfɪtɛ́ mʊ ɔbéɛ, "Mí Wíé, ntogyi sʊ́
mmɛ́ɛtalí buo fʊ séi. Nɔ́wu fʊ́ sʊ!"
38 Yesu léfɪtɛ́ mʊ ɔbéɛ, "Fɔ́wu mí sʊ? Ɔnɔkwalɪ ndɛ
fʊ́ bláa. Fɔ́swɪí pʊ́ ɪbɪ wá ogyá tse sa fɛɛ fʊmeyín mí
asa batɛ ɔbélɛ ɔnɔ́."

14

Ɔsí Ámʊ Wá Ɔkpa

1 Yesu lébláa mʊ akasípʊ́ amʊ ɔbéɛ, "Opʊ́ni mátsií
mlɪ. Mlɪhɔ Bulu gyi, amlɪhɔ mɪ gyi. 2 Otsiákpá
tsɔtsɔɔtsɔ bʊ mí Sí wóyítɔ́. Ní otsiákpá ma ɪnʊ á, tɛkɪ
mmɛbláa mlɪ mbéɛ nɛyéla ɪnʊ yáí mlɪ. 3 Ní nɔyɔ́ yéla
otsiákpá amʊ yáí mlɪ tá á, néyinkí bá bɛkpa mlɪ yáa
mí ɪwɪ wá, mɛ́nɪ mlétsiá ɔtíné́á mbʊ. 4 Mlɪyin ɔkpa
ání ɪda yɔ ɔtíné ámʊ́ʊ́ nɔyɔ́."

5 Ɪnʊ Toma léfɪtɛ́ mʊ ɔbéɛ, "Mí Wíé, anɪméyín
ɔtíné́á fɔyɔ́, nkálɪ abɔ́bwɛ abébɪ ɔkpa ámʊ?"
6 Yesu lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Mígyí ɔkpa ámʊ,
ɔnɔkwalɪ amʊ pʊ́ nkpa ámʊ. Ɔhaa mɛ́ɛtalí yɔ́ mí Sí
ámʊ wá, nkétɪ alatsʊn mɪsʊ. 7 Ní mlɪyin mɪ lélɛ́ á,
tɛkɪ mlɪlabí mí Sí ámʊ é. Támɛ séi mʊ́ mlɪlawun mʊ,
mlɪlabí mʊ é."
8 Filipo lébláa mʊ ɔbéɛ, "Anɪ Wíé, suna anɪ fʊ́ Sí
ámʊ. Mʊ́ kpán tsɔ anɪ."
9 Yesu léfɪtɛ́ mʊ ɔbéɛ, "Filipo! Mbʊ mlɪ wá
dodoodo. Mʊ́ sʊ fʊmɔkʊ́bí mí? Ɔhagyíɔha áni
alawun mɪ kɪ lawun mí Sí ámʊ. Ntogyi sʊ́ fʊdeblí
fɛɛ, nsʊ́na mlɪ Ɔsí ámʊ? 10 Fʊmohogyi ání mbʊ mí
Sí ámʊtɔ, mʊ é ɔbʊ mɪtɔ? Asʊ́n ánfɪ ndɛ mlɪ bláa
anfɪ motsʊ́ mí onutó wá. Mboʊ́n mí Sí ámʊ́ʊ́ ɔbʊ
mɪtɔ ámʊ dɛ́ mʊ agyʊ́má yɔ. 11 Ní ndɛ mlɪ bláa
mbéɛ, mbʊ mí Sí ámʊtɔ, mʊ é ɔbʊ mɪtɔ á, mlɪhɔ mɪ
gyi. Ní mlɪmɔ́ɔhɔ asʊ́n ámʊsʊ gyi ʊʊ́ á, ofʊ́la amʊ́ʊ́
ndɛbwɛ ámʊ sʊ mlɪhɔ mɪ gyi. 12 Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ
bláa. Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mɪ gyi a, ɔbɔ́bwɛ ɪtɔ́á
ndɛbwɛ. Ɔbɔ́bwɛ mʊ́ dʊn mí klé, tsʊ́fé mí mʊ́ nɔyɔ́
mí Sí ámʊ wá. 13 Nɔ́bwɛ tɔ́gyítɔ́á mlɔ́kʊlí mí ɪdátɔ́ há
mlɪ, mɛ́nɪ nɔ́wa mí Sí ámʊ numnyam. 14 Ní mlɔkʊ́lí
tɔ́gyítɔ́ mí ɪdátɔ́ á, nɔ́bwɛ mʊ́.

Ɔŋɛ Wankíhé Amʊ Ɪbá

15 "Ní mlɪtɔdwɛ́ mí á, mlégyi mí mblasʊ. 16 Nɔ́kʊlí
mí Sí, ɔbɔ́pʊ Ɔma Ɔlɪípʊ́ bambá sísí mlɪ, ɔbéba betsiá
mlɪ wá brɛ́ fɛ́ɛ́. 17 Mʊgyí Ɔŋɛ Wankíhé. Mʊtɔ́sʊ́ná
ɔnɔkwalɪ ání ɪbʊ Bulutɔ. Ɔyítɔ́ ahá bʊmɛ́ɛtalí hɔ mʊ,
tsʊ́fé bʊmɛdé mʊ dunká. Bʊmɛ́ɛbɪ mʊ é, támɛ mlɪ mʊ́
mlɪyin mʊ, tsʊ́fé ɔbʊ mlɪ wá, obétsiá mlɪtɔ.
18 "Mméesi mlɪ tswɪ fɛ́ awumbi. Néyinkí bá mlɪ wá.
19 Ɪlasí kpalobí ɔyítɔ́ ahá bʊmɛ́ɛtrá wun mɪ, támɛ mlɪ
mʊ́ mlɔ́wun mɪ. Ínɪá mbʊ nkpa sʊ á, mlɪ é mlétsiá
nkpa. 20 Ní ɛkɛ ámʊ ɪfʊn a, mlébɪ ání mbʊ mí Sí ámʊtɔ.
Mlɪ é mlɪbʊ mɪtɔ fɛ́ alɪ ámʊ́ʊ́ mí é mbʊ mlɪtɔ ámʊ.
21 "Ahá ání bʊdɛ mí mblasʊ gyí a, amʊ́gyí mí
adwɛpʊ́ ní. Ɔhagyíɔha ání ɔtɔdwɛ́ mí á, mí Sí ɔbɔ́dwɛ
mʊ. Mí é nɔ́dwɛ mʊ, lɛ́ mí ɪwɪ ɔwan súná mʊ."
22 Mʊ́ʊ́ Yuda (megyí Yuda Iskariot) léfɪtɛ́ mʊ ɔbéɛ,
"Mí Wíe, ntogyi sʊ́ anɪ nkʊlɛ pɛ́ fɛ́lɛ ɪwɪ ɔwan súná,
megyí ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́?"
23 Yesu lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Ní ɔkʊ dɛ́ mí dwɛ á,
ɔbɔ́bwɛ dínká mí atosunáhésʊ. Mí Sí ɔbɔ́dwɛ mʊ.
Mía mí Sí ámʊ nyɔ abéba betsiá mʊ wá. 24 Ɔhá ání
ɔtamadwɛ́ mí ɔmɔ́ɔbwɛ dínká mí atosunáhésʊ. Asʊ́n
ánfɪ ndɛblí mlɪdénu ánfɪ motsʊ́ mí onutó wá. Mí Sí
lɔ́wa mí, mʊ wá itsʊ́.
25 "Ndɛ mlɪ asʊ́n ánfɪ bláa, séi ánfɪ mbʊ mlɪ wá.
26 Támɛ Ɔma Ɔlɪípʊ́, ogyi Ɔŋɛ Wankíhé amʊ́ʊ́ mí
Sí ɔbɔ́pʊsísí mí ɪdátɔ́ ámʊ obɔ́suná mlɪ tɔ́gyítɔ́.
Ɔbékaín mlɪ asʊ́ngyíasʊ́n ání nɛbláa mlɪ.
27 "Iwilwii ndɛ mlɪ ha! Napʊ́ mí iwilwii há mlɪ.
Megyí mʊ́ ámʊ́ʊ́ ɔyítɔ́fɔ bʊtɛhá ámʊ odu. Mlɪmáha
opʊ́ni itsii mlɪ. Ifʊ́ é mákɪtá mlɪ. 28 Nabláa mlɪ bɔtsʊn
mbéɛ, ndɛnatí, támɛ néyinkí bá mlɪ wá. Ní mlɪtɔdwɛ́
mí á, tɛkɪ mlénya ansigyí ání nɔyɔ́ mí Sí wá, tsʊ́fé
ɔdʊn mɪ. 29 Ndɛ mlɪ ínɪ fɛ́ɛ́ bláa yaí, mɛ́nɪ ní ɪbá
mʊ́tɔ́ á, mlóhogyi. 30 Mmɛ́ɛtrá tɔí yɔ́ nkpá, tsʊ́fé ɔyísʊ́
ogyípʊ́ ámʊ ɔbá. Ɔma túmi mísʊ́. 31 Ntonʊ́ mí Sí ɔmɛ,
mɛ́nɪ ɔyítɔ́fɔ bébɪ ání ntɔdwɛ́ mʊ.
"Mlɪkʊsʊ anatɪ."

15

Wáın Oyí Onutó

1 Yesu léblí ɔbéɛ, “Mígyí wáın ıfla onutó. Mí Sí gyí
mó ɔdópu. 2 Bámbigyíbámbiá ıbʊ mí ıwı, ıtamaswíé
á, ɔtɛkpálí mó tsítsá. Táme kugyíkʊá itoswíé á, ɔtɛlá
mó wanklááan, ménı ibóswie tsɔtsɔɔtsɔ dʊn. 3 Mí
atosunáhé anfı mlılanú ánfı sʊ mlı ıwı latın dodo.
4 Mlıtsia mító, mí ɛ́ antsia mlıtɔ. Bámbi kʊkʊʊkʊ
mɛ́ɛtalí swíé abí, nkétı ıtsa mó oyísʊ brégyíbré. Alı
kén mlı ɛ́ mlımɛ́ɛtalí swíé abí, nkétı mlıbʊ mıtɔ ní.
5 “Mígyí wáın ıfla ámʊ. Mlıgyí mó abámbi.
Ɔhá ání ɔbʊ mıtɔ, mí ɛ́ mbʊ mʊtɔ obóswie abí
tsɔtsɔɔtsɔ, tsúfɛ́ mlımɛ́ɛtalí bwɛ́ tɔtɔɔtɔ tsʊn mí
ɔma. 6 Ɔhagyíɔha áni ometsie mıtɔ gyí fɛ́ bámbiá
bakpálí mó bun, ıbówʊlı, bɛ́kpa mó wá ogyá. 7 Ní
mlıtsie mıtɔ, mí asún ɛ́ ıbʊ mlıtɔ á, mlɛ́fıtɛ mí
Sí tógyítóá mlıdéklé, ɔbɛ́ha mlı. 8 Ní mloswíé abí
tsɔtsɔɔtsɔ á, ıbówa mí Sí numnyam. Mó obósuná áni
mí akasípó mlıgyí ní. 9 Alı ámʊ́ʊ́ mí Sí tɔdwɛ́ mí ámʊ
a, alı kén mí ɛ́ ntɔdwɛ́ mlı ní. Mlıtsia mítɔ, ménı
nɔ́dwɛ mlı yɔ́. 10 Ní mlegyi mí mblasʊ á, nɔ́dwɛ mlı
yɔ́, fɛ́ alı ámʊ́ʊ́ mí ɛ́ ntegyi mí Sí mblasʊ, ɔtɔdwɛ́ mí
yɔ́ ámʊ.
11 “Nabláa mlı asún ánfı fɛ́ɛ́, ménı ansigyí ámʊ́ʊ́
ıbʊ mıtɔ ámʊ bétsiá mlıtɔ. Fówun ansí bégyi mlı
wanklááan. 12 Mbla áni ndɛpʊhá mlı gyí; mlıdwɛ aba fɛ́
alıá ntɔdwɛ́ mlı. 13 Ɔdwɛ kʊkʊ mɔdʊ́n áni ɔkʊ obówu
mʊ nyawie nwunsʊ. 14 Ní mlegyi mí mblasʊ á, mí
anyawíe mlıgyí. 15 Mmɛ́ɛtrá tı mlı mí asúmpú. Tsúfɛ́
osúmpó méyín tóá mʊ wie dɛ́bwɛ. Ndɛ mlıtı mí
anyawíe, tsúfɛ́ nabláa mlı tógyítóá nonu tsú mí Sí
wá. 16 Megyí mlı lɛ́lɛ mí. Míléle mlı yáí mbɛ́ɛ, mlıyɔ́ʊ
amlıyoswie abíá ibétsiá brɛ́ fɛ́ɛ́, ménı mí Sí ɔbɛ́ha mlı
tógyítóá mlɔ́kʊlí mʊ mí ıdátó. 17 Mbla áni ndɛwa há
mlı gyí, ‘Mlıdwɛ aba.’

Ahá Bólu Mlı

18 “Ní ɔyító ahá bʊdɛ mlı lu á, mlıkaın áni mí
begyankpá lú. 19 Ní ɔyító ahá mlıgyí a, tɛkı ɔyító ahá
bɔ́dwɛ mlı fɛ́ amʊ abí. Táme nalé mlı tsú ɔyítɔ́fɔtɔ, sʊ
mlımá amʊ́tó. Ínı sʊ ɔyítɔ́fɔ bʊtolú mlı ní. 20 Mlıkaın
asún ámʊ́ʊ́ nɛbláa mlı mbɛ́ɛ, ‘Osúmpó ɔkʊkʊ mɔ́dʊn
mʊ wie’ amʊsʊ. Ní ahá bʊdʊn mísʊ́ a, mlı ɛ́ bɛ́dʊnká
mlısʊ. Ní begyi mí asónsʊ́ á, mlı ɛ́ bégyi mlı asónsʊ́.
21 Táme míbó mlı, sʊ bɔ́pʊ ínı fɛ́ɛ́ gyi mlı, tsúfɛ́
bʊmeyín ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔlɔwa mí ámʊ. 22 Ní mmɔkʊ́bláa
amʊ́ asʊansʊ á, tɛkı bʊma ıpón kʊkʊ gyí. Táme séi
ánfı mʊ́ bʊma ɔnɔ́ lɛ́. 23 Ɔhagyíɔha áni otolú mí tolú
mí Sí ɛ́. 24 Nabɔbwɛ agyʊ́má áni ɔhaa mɔ́kʊ́bwɛ́ mʊ́
odu kı amʊ́tó. Ní bʊmɔpʊ amʊ́ ansíbi wun mʊ́ á, tɛkı
Bulu mɛ́ɛha amʊ́ ıpón. Bowun tóá nɔbwɛ asa bʊdɛ
mía mí Sí lu. 25 Ilehián áni ıbɛ́ba alı, ménı asún ámʊ́ʊ́
bɔwanlín wá amʊ́ Mblatɔ bɛɛ, ‘Bolu mí kpaalı’ ámʊ
ıbɛ́ba mʊ́tó.
26 “Nɔ́wa Ɔma Ɔlıpú obótsu mí Sí wá bá. Mʊgyí Ɔŋɛ
Wankíhɛ́ amʊ. Mʊtósúná ɔnɔkwalı áni ıbʊ Bulutɔ.
Obégyi mí ıwı adánsıɛ. 27 Mlı ɛ́ mlégyi mí ıwı adánsıɛ,
tsúfɛ́ mlılatsía mí wá tsú brɛ́á nefi ató suná ası.

16

1 “Nabláa mlı asún anfı fɛ́ɛ́, ménı mlımɛ́ɛdıda
hógyitɔ. 2 Yudafɔ ahandɛ bégya mlı lɛ́ amʊ́ ofíakpa.
Brɛ́ kʊ kʊ́ráá ıbɛ́ba áni ahá bɔ́mɔ mlı, súsu bɛɛ Bulu
agyʊ́má bʊdɛyɔ. 3 Bɔ́pʊ ínı gyi mlı, tsúfɛ́ bʊmɔkʊ́bí
mí ntɛ́ɛ mí Sí ámʊ. 4 Táme nabláa mlı asún ánfı, ménı
ní ıbá á, mlɛ́kaín áni nɛbláa mlı yáí.

Ɔŋɛ Wankíhé Gyumagyihɛ

“Mmɔkɔsí bláa mlı asún ánfı, tsúfɛ́ mbʊ mlı wá.
5 Táme séi ndɛ mlı bláa, tsúfɛ́ nɔyɔ́ ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔlɔwa
mí sísí ámʊ wá. Táme mlıtɔ ɔkʊkʊ mɛ́fıtɛ́ mí ɔbɛ́ɛ,
‘Nkónó fɔyɔ́.’ 6 Ínıá nabláa mlı asún ánfı sʊ á, awırɛhɔ
lahíé kítá mlı. 7 Táme ndɛ mlı ɔnɔkwalı bláa. Ɔkláa
lawá mlı ogyá áni nɔyɔ́. Tsúfɛ́ ní mmɔyɔ á, Ɔma
Ɔlıípú amʊ ɔmɛ́ɛba mlı wá. Táme ní nɔyɔ́ á, nɔ́pʊ
mʊ sísí mlı. 8 Ní ɔbá á, ɔbɛ́lɛ súná ɔyító ahá áni
lakpanbwɛ sʊ bafwí, ɔbɛ́lɛ tɔ́á igyi Bulu yilébwɛ pʊ́
mʊ asúngyí ɛ́ súná amʊ́. 9 Bɛ́bı áni mísʊ́ máhógyi igyi
lakpan. 10 Bɛ́bı tɔ́á igyi Bulu yilébwɛ, tsúfɛ́ nɔyɔ́ mí Sí
wá, mlımɛ́ɛtrá wun mı ɛkɛkɛɛkɛ. 11 Bɛ́bı tɔ́á igyi Bulu
asúngyí, tsúfɛ́ Bulu lahá ɔbʊnsám, ogyi ɔyísʊ́ ogyípʊ́
amʊ ıpón dodo.
12 “Mbʊ asún tsɔtsɔɔtsɔ áni nɛ́bláa mlı, táme
mlımɛ́ɛtalí nú mʊ́ fɛ́ɛ́ ası séi. 13 Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ
tósúná ɔnɔkwalı áni ıbʊ Bulutɔ. Ní ɔbá á, ɔbɛ́lɛ asún
áni igyi ɔnɔkwalı fɛ́ɛ́ súná mlı. Tsúfɛ́ megyí mʊ
onutó túmitɔ ɔbɔ́tɔí, mboún ɔbɛ́blí asún kugyíkʊá
olonu. Ɔbɛ́bláa mlı mʊá ıbɛ́ba ɛ́. 14 Ɔŋɛ́ ámʊ ɔbɔ́wa
mí numnyam, tsúfɛ́ ɔbɛ́bláa mlı asún áni ntɛblí.
15 Tógyítóá mí Sí bʊ́ʊ a, mí bʊ́. Mʊ́ sʊ nabláa mlı mbɛ́ɛ,
Ɔŋɛ́ ámʊ ɔbɛ́bláa mlı asún áni ntɛblí ní.

Akasípʊ́ Amʊ Awırɛhɔ Pʊ́ Ansigyí

16 “Ilasí kpalobí mlımɛ́ɛtrá wun mı, táme ımɔ́ɔwa
ɔpá kʊkʊ mlélawun mı.”
17 Akasípʊ́ amʊtɔ akʊ bɛfıtɛ́ aba bɛɛ, “Ngya ntɔ
asún ní? Ɔbɛ́ɛ, ılasí kpalobí, anımɛ́ɛtrá wun mʊ,
táme ımɔ́ɔwa ɔpá kʊkʊ, abélawun mʊ. Ɔdɛblí ɛ́
ɔbɛ́ɛ, ‘Nɔyɔ́ mí Sí wá?’ 18 ‘Ilasí kpalobí’ ánfı ası mé?
Anımédé asón ánfı ɔdɛblí ánfı ası nu.”
19 Yesu lébı áni akasípʊ́ amʊ bʊdeklé abʊfıtɛ mʊ
asún ámʊtɔ. Mʊ́ sʊ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Blí ndɛblí
mbɛ́ɛ, ılasí kpalobí mlımɛ́ɛtrá wun mı. Táme
ımɔ́ɔwa ɔpa kʊkʊ mlélawun mı. Ínı mlıdé aba fıtɛ
ní? 20 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Mlósu kpisíi, táme
ɔyító ahá mʊ́ bénya ansigyí. Mlégyi awırɛhɔ, táme
mlı awırɛhɔgyí amʊ ıbɛ́ba bemlí ansigyí. 21 Ní ıkwíı
dɛ ɔtsı dwiín á, ahʊmıtı tɛkítá mʊ, tsúfɛ́ mʊ ıwıɔsın
wúunbı lafʊn. Táme onyákwíí tá pɛ́ ɔtɛtan mʊ
ıwıɔsın ámʊsʊ, tsúfɛ́ ansí dɛ mʊ gyí áni makwíí obí
wá ɔyító. 22 Alı kén igyi há mlı ní. Ahʊmıtı dɛ mlı
séi, táme nélawun mlı. Mʊ́ sʊ mlɛ́hıɛ nyá ansigyí áni
ɔhaa mɛ́ɛtalí ká mlı itin.
23 “Alı ɛkɛ ámʊ a, mlımɛ́ɛtrá kʊlí mí tɔtɔɔtɔ.
Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa. Tógyítóá mlɔ́kʊlí mí Sí mí
ıdátó a, ɔbɛ́ha mlı. 24 Bɔtʊ ndɛ mlımɔ́kʊ́fíté tɔtɔɔtɔ mí
ıdátó. Mlıfıtɛ, ɔbɛ́ha mlı, ménı ıbɛ́hıɛ wá mlı ansigyí.

Yesu Ɔyísʊ́ Gyí

25 “Ndɛ mlı asún ánfı bláa ayébisʊ, táme brɛ́ kʊ
bɛ́ba, mmɛ́ɛtrá tɔí ayébisʊ. Nówuná kpa mí Sí asún
tati súná mlı. 26 Tsú brɛ́ ámʊsʊ póya a, mlɔ́kʊlí mí Sí
ámʊ ató mí ıdátó. Mmɛdéblí mbɛ́ɛ, mí ɔbɔ́kʊlí mʊ ató
há mlı. 27 Tsúfɛ́ mí Sí ámʊ onutó tɔdwɛ́ mlı. Ɔtɔdwɛ́
mlı, tsúfɛ́ mlıtɔdwɛ́ mí, mlılahogyi áni notsú mʊ wá.
28 Mí Sí wá notsu ba ɔyító. Séi á, ndeyinkí tsú ɔyító
nɔyɔ́ mí Sí ámʊ wá.”
29 Inʊ akasípʊ́ amʊ bɛbláa mʊ bɛɛ, “Ɛhɛ́ɛn! Séi
mʊ́ á, fʊtráa fʊmɛdétɔí ayébisʊ. 30 Séi mʊ́ anılabí áni

fʊyin tógyítɔ́. Mʊ́ sʊ mehián ání ɔhaa ɔbétrá fɪtɛ́ fʊ́ asʊansʊ. Ɪnɪ lahá anɪlahogyi ání lélé fotsú Bulu wá.”
31 Yesu léfité amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Séi mʊ́ mlɪlahogyi? 32 Bré
kʊ ɪbá. Ɪlafʊn ta, mlɛ́dasáín. Mlɪtɔ okugyíɔkʊ ɔbóyɔ
mʊ otsukpá sí mí. Támɛ iméesi mí nkʊlɛ, tsúfɛ́
mí Sí ámʊ bʊ mí wá. 33 Nabláa mlɪ asʊ́n ánfɪ fɛ́ɛ́,
mɛ́nɪ mlɔ́tsʊn mɪsʊ nyá iwilwii. Mlɔ́wun ɪwɪɔsɪn ɔyí
ánfɪtɔ, támɛ mlɪwa klʊn, tsúfɛ́ nagyi ɔyísʊ́ dodo!”

17

Yesu Lɔ́bɔ Mpáɪ Mʊ Akasípʊ́ Nwunsʊ

1 Yesu léblí asʊ́n ánfɪ tá, olotsu ansí fʊ́á kɪ ɔsʊ́sʊ́ bɔ́
mpáɪ ɔbɛ́ɛ, “Ɔ́o mí Sí, bré lafʊn. Wa mí numnyam,
mɛ́nɪ mí ɛ́ nówa fʊ́ numnyam. 2 Tsúfɛ́ fɛha mí túmi
ahá fɛ́ɛ́sʊ́, ání nháa ahá ání fɛha mí fɛ́ɛ́ nkpa ání
ɪtamatá. 3 Nkpa ání ɪtamatá ámʊ gyí, bʊbíɪ fʊ́ Bulu
Ɔnɔkwalɪpʊ ɔkʊkʊ́nʊ́ ɔkʊlɛ pɛ́ ánfɪ, abʊbɪ mí Yesu
Kristo anfɪ fɔpʊsísí ɔyítɔ́ ánfɪ. 4 Nawá fʊ́ numnyam
ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ, tsúfɛ́ namɔ́ agyʊ́má ámʊ́ʊ́ fɔpʊhá mí
ámʊ fɛ́ɛ́ ɔnɔ́. 5 Mí Sí! Wa mí numnyam fʊ́ ansítɔ́ ngya,
fɛ́ alɪ ámʊ́ʊ́ mbʊ mʊ́ fʊ́ wá yáí asa fɔbwɛ ɔyí ámʊ.
6 “Nalɛ́ fʊ́ súná ahá ámʊ́ʊ́ fɛlɛ ɔyítɔ́ há mí ámʊ.
Fʊ́bʊ́ amʊ́, fɔpʊ amʊ́ há mí, bagyi fʊ́ asʊ́nsʊ́. 7 Séi babí
ání tógyítɔ́á mbʊ itsú fʊ́ wá. 8 Tsúfɛ́ nabláa amʊ́ asʊ́n
ání fɔpʊhá mí fɛ́ɛ́, banú. Babí ání lélé fʊ́ wá notsú,
bahogyi ání fʊ́lɔ́wa mí.
9 “Ndɛ fʊ́ kokóli ha amʊ́. Megyí ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́
ndɛ mpáɪ bɔ há. Mboún ahá ámʊ́ʊ́ fɔpʊhá mí ámʊ,
tsúfɛ́ fʊ́bʊ́ amʊ́. 10 Mí klɛ́ igyi fʊ́ klɛ́, fʊ́ klɛ́ ɛ́ igyi mí
klɛ́. Fatsʊn amʊ́sʊ́ lɛ́ mí numnyam ɔwan. 11 Nɛbá
fʊ́ wá séi. Mmɛɛtrá tsiá ɔyítɔ́, támɛ amʊ́ mʊ́ bʊbʊ
ɔyítɔ́. Mí Sí Wankíhé, pʊ fʊ́ ɪdá ámʊ́ʊ́ fɔpʊhá mí
ámʊ túmi kɪ amʊ́sʊ́, mɛ́nɪ bɔ́bwɛ kʊlɛ fɛ́ alɪ ámʊ́ʊ́
mía fʊnyɔ anɪgyí kʊlɛ amʊ. 12 Bréá mbʊ amʊ́ wá
á, nɛkɪtá amʊ́ wankláán, ɪdá ámʊ́ʊ́ fɔpʊhá mí ámʊ
túmitɔ. Nɛlɛ ansí kítá amʊ́ wankláán. Mmɛha amʊ́tɔ́
ɔkʊkʊ mɔ́fwɪ, dʊn ɔmʊamʊ́ʊ́ ɪda yaí ání ɔbɛ́hɪ ámʊ,
fɛ́kɪ Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ ɪbɛ́ba mʊ́tɔ́. 13 Nɛbá
fʊ́ wá séi. Támɛ bré ánfɪ ntráa mbʊ ɔyítɔ́ nfɪ ndɛ
asʊ́n ánfɪ blí, mɛ́nɪ bénya ansigyí fɛ́ alɪ ámʊ́ʊ́ mí ɛ́
mbʊ ansigyítɔ́ amʊ. 14 Nabláa amʊ́ asʊ́n ámʊ́ʊ́ fɛbláa
mɪ ámʊ. Mʊ́ sʊ ɔyítɔ́ ahá bʊdɛ amʊ́ lʊ, tsúfɛ́ bʊtráa
bʊmegyí ɔyítɔ́fɔ, fɛ́ alɪ ámʊ́ʊ́ mí ɛ́ mmegyí ɔyítɔ́yín
amʊ. 15 Mmɛdéblí mbɛ́ɛ, fʊlɛ́ɛ amʊ́ lɛ ɔyítɔ́. Mboún
mbɛ́ɛ fʊkíɪ amʊ́sʊ́ wankláán, mɛ́nɪ bʊmóowie lalahɛ
ɔbwɛpʊ́* ámʊ ɪbɪtɔ. 16 Alɪ ámʊ́ʊ́ mmegyí ɔyítɔ́yín
ngyi ámʊ a, alí amʊ́ ɛ́ bʊmegyí ɔyítɔ́fɔ ní. 17 Fʊ́ asʊ́n
ámʊ gyí ɔnɔkwalɪ. Tsʊn mʊ́sʊ́ afʊpʊ amʊ́ bwɛ fʊ́ klɛ́.
18 Alɪ ámʊ́ʊ́ fɔwa mí sísí ɔyítɔ́ ámʊ a, alí mí ɛ́ nawá
amʊ́ sísí ní. 19 Amʊ́ sʊ nɔpʊ ɪwɪ há fʊ́, mɛ́nɪ amʊ́ ɛ́
bʊ́tsʊn ɔnɔkwalɪ amʊsʊ mlí fʊ́ klɛ́.
20 “Megyí mí akasípʊ́ amʊ nkʊlɛ ndɛ mpáɪ bɔ há.
Mboún ahá ání bʊ́tsʊn amʊ́ atosunáhésʊ hɔ mɪ gyi
fɛ́ɛ́ ndɛbɔ há. 21 Ndɛ mpáɪ bɔ mbɛ́ɛ, amʊ́ fɛ́ɛ́ bʊbwɛ́ɛ
kʊlɛ. Mí Sí, alɪ ámʊ́ʊ́ fʊbʊ mɪtɔ, mí ɛ́ mbʊ fʊtɔ ámʊ
a, ha amʊ́ ɛ́ abʊtsia anɪtɔ alɪ kén, fʊ́wun ɔyítɔ́ ahá
bóhogyi ání fʊ́lɔ́wa mí sísí ɔyítɔ́. 22 Nawá ahá ánfɪ
numnyam amʊ́ʊ́ fɔwa mí ámʊ, mɛ́nɪ bɔ́bwɛ kʊlɛ fɛ́
alɪá ntsu tamatsʊn míá fʊnyɔ nsɪné. 23 Mbʊ amʊ́tɔ́
fɛ́ alɪá fʊbʊ mɪtɔ, mɛ́nɪ bɔ́bwɛ kʊlɛ, ntsu mɔ́ɔtsʊn
amʊ́ nsɪné. Ní ɪbá alɪ á, ɔyítɔ́ ahá bɛ́bɪ ání fʊ́lɔ́wa mí,
fʊtɔdwɛ́ amʊ́ fɛ́ alɪ ámʊ́ʊ́ fʊtɔdwɛ́ mí ámʊ.

24 “Mí Sí! Ndeklé mbɛ́ɛ ahá ámʊ́ʊ́ fɔpʊhá mí ámʊ
bétsiá mí wá ɔtíné ámʊ́ʊ́ mbʊ amʊ. Fʊ́wun bʊ́wun
numnyam amʊ́ʊ́ fɔwa mí ámʊ. Tsúfɛ́ fʊtɔdwɛ́ mí asa
fɔbwɛ ɔyí. 25 Mí Sí Yilé ɔbwɛpʊ́! Ɔyítɔ́fɔ bʊmɛbɪ fʊ́,
támɛ mí mʊ nyin fʊ. Ahá ánfɪ ɛ́ bʊyin ání fʊ́lɔ́wa mí
sísí ɔyítɔ́. 26 Nɛlɛ fʊ́ súná amʊ́. Nétrá lɛ fʊ́ súná amʊ́.
Fʊ́wun ɔdwɛ ámʊ́ʊ́ fʊtɔdwɛ́ mí ámʊ itsia amʊ́tɔ́,
mɛ́nɪ mí ɛ́ nétsiá amʊ́tɔ́.”

18

Yesu Kɪtá
(Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Luke 22:47-53)

1 Yesu lɔ́bɔ mpáɪ ánfɪ tá á, mʊa mʊ akasípʊ́ amʊ
bɛnatí yʊ́tsʊn Kidron tsonkolitɔ wíé ndobíi kʊtɔ.
2 Yuda amʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ Yesu há ámʊ ɛ́ yin ndobíi amʊtɔ,
tsúfɛ́ Yesu mʊa mʊ akasípʊ́ bʊtetsíá yéfia ɪnʊ. 3 Mʊ́
sʊ Yuda lɛ́kpa Romafɔ ɪsá akɔpʊ́ pʊ́ Bulu ɔtswɛ́kpa
agyʊ́pʊ akʊá Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Farisifɔ bɔwa,
bɔyɔ ɪnʊ. Bʊdɛ mbia, nkandíɛ pʊ́ akɔtɔ́. 4 Ɪnɪá Yesu
yin tɔá ɪbá mʊsʊ sʊ á, ɔlɛdalɪ fia amʊ́, fítɛ amʊ ɔbɛ́ɛ,
“Ma mlɪdédunká?”
5 Bɛlɛ mʊ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Yesu Nasaretyin amʊ.”
Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí ní.”
(Yuda amʊ́ʊ́ ɔdɛ mʊ lɛ há ámʊ ɛ́ líí amʊ́ wá ɪnʊ.)
6 Bréá Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí ní!” á, bɛsankí
yɛ́dɪda lalá kpla. 7 Yesu lélafítɛ amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mbɛ́ɛ, ma
mlɪdédunká?”
Bɛbláa mʊ bɛɛ, “Yesu Nasaretyin amʊ.”
8 Yesu lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Nakʊ́ bláa mlɪ mbɛ́ɛ, mí
ní. Mʊ́ sʊ ní mí mlɪdédunká mʊ́ á, mlɪha ahá ánfɪ
abʊnatɪ.” 9 (Ɔlɛbláa amʊ́ alɪ, mɛ́nɪ asʊ́n ámʊ́ʊ́ ɔlɛblí
ámʊ ɪbɛ́ba mʊ́tɔ́. Ɔbɛ́ɛ, “Ahá ámʊ́ʊ́ fɔpʊhá mí ámʊtɔ
ɔkʊkʊ mɔ́fwɪ.”)
10 Ɪnʊ á, Simon Petro dɛ́ ɔdayí ɪya anyɔ, ɔlɛbɪtí
mʊ́ lɛ́, kpá Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn osʊ́mpʊ́ gyɔpɪ ɪsʊ.
Osʊ́mpʊ́ amʊ ɪdá gyí Malkus. 11 Yesu lébláa Petro
ɔbɛ́ɛ, “Sankia fʊ́ ɔdayí wa mʊ́ ɔflɛtɔ! Imehián ání
nówun ɪwɪɔsɪn ání mí Sí lahá mí ɔbɛ́ɛ nwúun lóó?”

Yesu Kpa Ya Hana
(Mateo 26:57-58; Marko 14:53-54; Luke 22:54)

12 Ɪnʊ ɪsá akɔpʊ́ ámʊ, amʊ́ ɔhandɛ pʊ́ Bulu
ɔtswɛ́kpa agyʊ́pʊ amʊ bɛkɪtá Yesu, klí mʊ ɪbɪ.
13 Begyankpá kpá mʊ ya Kaiafa mʊ sia Hana. Kaiafa
gyí Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn ofí ámʊtɔ ní. 14 Mʊlébláa
Yudafɔ ahandɛ amʊ ɔbɛ́ɛ, ɪbʊ aléá ɔbakʊ́lɛ obʊ́wu
ahá fɛ́ɛ́ nwunsʊ ní.

Petro Lékiná Yesu
(Mateo 26:69-70; Marko 14:66-68; Luke 22:55-57)

15 Simon Petro mʊa ɔkasípʊ́ bambá bobuo Yesu.
Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn amʊ yin ɔkasípʊ́ bámbá ánfɪ
wankláán. Mʊ́ sʊ olobuo Yesu bítíwíé Bulu igyí
ɔhapʊ́ dɛhɛn amʊ wóyítɔ́. 16 Támɛ Petro mʊ́ lési ɔlɪí
wóyí ámʊ ɔnɔ́. Ɔkasípʊ́ bámbá ánfɪ óyin Bulu igyí
ɔhapʊ́ dɛhɛn anfɪ lédalɪ yébláa otsibi ɔkʊá ɔdɛ wóyí
ámʊ ɔnɔ́ gyo, ɔlɛkpa Petro ba wóyí ámʊtɔ. 17 Otsibi
amʊ léfité Petro ɔbɛ́ɛ, “Megyí oyin ámʊ akasípʊ́
amʊtɔ ɔkʊ fʊ́gyi?”
Petro lélɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɛkɛkɛɛkɛ. Mma amʊ́tɔ́.”
18 Atsalɪ bʊ ɪnʊ. Mʊ́ sʊ asʊ́mpʊ́ pʊ́ agyʊ́pʊ amʊ
bɔdʊdá ogyá, bulí mʊ́ asɪ. Petro ɛ́ léyɛlíí amʊ́ wá,
ɔdɛ ogyá ámʊ núu.

* 17:15 ɔbʊnsám gyí lalahɛ ɔbwɛpʊ́.

Bulu Igyí Ɔhapó Dɛhɛn Léfɪté Yesu Asún
(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Luka 22:66-71)

19 Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn amʋ léfɪté Yesu asún, tsú
mʋ akasípó pó mó atosunáhé ɪwɪ. 20 Yesu léɪɛ mó ɔnó
ɔbéɛ, "Ahá ansítɔ nɛlɪí blí mí asún fɛ́ɛ́. Netsiá súná
atɔ́ Yudafɔ ofíakpa pó Bulu ɔtswɛ́kpa, ɔtínɛ́á ahá fɛ́ɛ́
bʋtefia. Mmɛblí asʋansʋ ŋáintɔ. 21 Ntogyi só fódɛ mí
asún ánfɪ fɪté. Fɪtɛ ahá ání bonu asún ání nɛblí. Amʋ
yín asún ání nɛblí."
22 Brɛ́á Yesu léblí asún ánfɪ á, ɪnʋ agyópʋ amʋtɔ
ɔkʋleá ɔlɪí mantáa mʋ léda mʋ ɪsʋtɔ, fítɛ́ mʋ ɔbéɛ,
"Alí fɛ́lɛ Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn asún ɔnɔ́ ní?"
23 Yesu lébláa mʋ ɔbéɛ, "Ní nablí asʋkpan á, lɛ mó
blí ɔhagyíɔha onu. Táme ní ɔnɔkwalɪ nablí á, ntogyi
sʋ fódɛ mí da?"
24 Yesu trá ɔda ɔfétɔ́ ɔhandɛ Hana lɔ́pʋ mʋ sísí Bulu
igyí ɔhapó dɛhɛn Kaiafa.

*Petro Lɛ́*trá Kiná Yesu
(Mateo 26:71-75; Marko 14:69-72; Luka 22:58-62)

25 Simon Petro trá ɔlɪí ogyá ámʋ asɪ, ɔkʋ léfɪté mʋ
ɔbéɛ, "Megyí oyin ánfɪ akasípó amʋtɔ ɔkʋlɛ fʋgyi?"
Petro lɔ́swɪí ɔbéɛ, "Ɛkɛkɛɛkɛ. Mma amʋ́tɔ́!"
26 Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn amʋ osúmpó ɔkʋ, ogyi
ɔhá ámʋ́ʋ́ Petro lékpa mʋ ɪsʋ kʋlɛ amʋ mʋ pio léfɪté
Petro ɔbéɛ, "Megyí fʋa mʋnyɔ nowun ndobíi amʋtɔ
ní?"
27 Petro létrá swɪí pó ɪbɪ wá ogyá. Ɪnʋnʋ batɛ lɔ́bɔn.

Yesu Kpa Ya Pilato
(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Luka 23:1-5)

28 Ɔyɪ kɛhɛ bakɛ-bakɛ a, bɛkpa Yesu tsú Kaiafa
wóyítɔ́ ya Roma ɔhandɛ ání ɔdɛ Yudea ɔmásʋ́ gyí
wóyítɔ́. Yudafɔ ahandɛ amʋ bʋmedékléá bɔ́pʋ ifin
da ɪwɪ. Mó sʋ bʋmebitíwíé wóyítɔ́ ɪnʋ. Tsúfé
bʋdekléá bɛ́kɪ ání amʋ́ ɪwɪ lɛtɪn, mɛ́nɪ bétalí gyi
Israelfɔsʋ Katsʋn Nkɛ ámʋ.* 29 Mó alɪ sʋ Pilato lédalɪ
ba kpankpá bɛfɪté amʋ́ ɔbéɛ, "Amansʋ mlɪbʋ blí tsú
oyin ánfɪ ɪwɪ?"
30 Bɛbláa mʋ bɛɛ, "Ní ɔhá ánfɪ mɔ́kʋ́bwɛ́ lakpan á,
tɛkɪ anɪmɛ́kpa mʋ ba fʋ.
31 Pilato lébláa amʋ́ ɔbéɛ, "Mʋ́mʋ́ mlɪkpa mʋ ya,
amlɪyegyi mʋ asún mlɪ mbla ɔnɔ́."
Yudafɔ ahandɛ amʋ bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Anɪmá ɔkpa
mɔ́ ɔha." 32 (Asún ánfɪ léba mʋ́tɔ́, mɛ́nɪ asún ámʋ́ʋ́
Yesu léblí tsú mʋ lowu áni obówu ɪwɪ ámʋ ɪbɛ́ba
mʋ́tɔ́.)
33 Ɪnʋ Pilato léyinkí wíé wóyítɔ́. Mʋ́ʋ́ ɔlɛtɪ Yesu,
fítɛ́ mʋ ɔbéɛ, "Fʋ́gyí Yudafɔ owíe amʋ nɪ?"
34 Yesu léɪɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Fʋ́ onutó asʋn fɪtéhé igyi,
ntɛ́ɛ akʋ lábláa fʋ mí ɪwɪ asún?"
35 Pilato léɪɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Yudayin ngyi? Fʋ́ onutó
ahá pó Bulu igyí ahapó dɛhɛn lékpa fʋ́ ba mɪ. Ntɔ
fabwɛ́?"
36 Yesu lébláa mʋ ɔbéɛ, "Megyí ɔyí ánfɪtɔ ndɛ iwíe
gyí. Ní ɔyí ánfɪtɔ á, tɛkɪ mí abʋ́ʋ́pʋ bɔ́kɔ hɔ mɪ.
Bʋmɛ́ɛha bʋmɔ́ɔpʋ mí wá Yudafɔ ahandɛ ɪbɪtɔ, táme
megyí ɔyí ánfɪtɔ ndɛ iwíe gyí!"
37 Pilato léfɪté mʋ ɔbéɛ, "Mʋ́mʋ́ yɛ́ɛ owíe fʋgyi á?"
Yesu lélé mʋ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Ɔnɔkwalɪ fablí fɛɛ Owíe
ngyi. Mí á, bɔkwɪí mí nɛba ɔyí ánfɪtɔ áni mbá
ambegyi ɔnɔkwalɪ amʋ ɪwɪ adánsɪɛ. Ɔhagyíɔha áni
ogyi Ɔnɔkwalɪ amʋ klɛ́ tɛyaa asʋ nú mí ɔmɛ."
38 Pilato léfɪté mʋ ɔbéɛ, "Ntɔ gyí ɔnɔkwalɪ amʋ?"

*Pilato Lɛ́*ha Ɔkpa Ɔbéɛ Bʋmɔ́ɔ Yesu
(Mateo 27:15-31; Marko 15:6-20; Luka 23:13-25)

Pilato léblí asún ánfɪ tá á, ɔlɛtrá dalɪ yɔ
Yudafɔ ámʋ wá wóyí ɔnɔ́ ɪnʋ. Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbéɛ,
"Mmɔkʋ́wun lalahɛ kʋkʋʋkʋá nɔ́pʋhá oyin ánfɪ
ɪpɔ́n. 39 Táme mlɪ amándíé ɔnɔ́ á, ntesí obu ɔdɪpʋ́
ɔkʋlɛ há mlɪ Katsʋn Nkɛ kugyíkʋtɔ. Mlɪdéklé mlɪaa,
nsíi Yudafɔ Owíe anfɪ ha mlɪ?"
40 Bɔkplʋ́n lɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Ɛkɛkɛɛkɛ! Megyí mʋ. Si
Baraba ha anɪ." (Ogyo otswapʋ́ Baraba é gyí).

19

1 Ɪnʋ Pilato léha bɛkpa Yesu ya, yɛ́pɪtí mʋ atɔ́
wanklááń. 2 Ɪsá akɔpʋ́ ámʋ bɔlʋ obungyo-awu, bwɛ́
mʋ́ owíepa bun mʋ nwun, bɔwa mʋ ligá pɛpɛ kʋ.
3 Ɪnʋ bɛnatí bwɛ́ mʋ ahinlá bɛɛ, "Yudafɔ Owíe, fʋ́
nkpasʋ ɔnlɪnsʋ!" Fʋ́wun badá mʋ ɪsʋtɔ kpa.
4 Pilato létrá dalɪ yɔ wóyí ɔnɔ́ ɪnʋ yɛ́bláa amʋ́
ɔbéɛ, "Nakpá mʋ nɛba mlɪ, amlɪwun áni mmɔkʋ́wun
lalahɛ kʋkʋ mʋ ɪwɪ." 5 Brɛ́á Yesu lédalɪ ba a, obungyo-
awu ɪpa ámʋ bun mʋ nwun, ɔlɔwa ligá pɛpɛ amʋ.
Pilato lébláa amʋ́ ɔbéɛ, "Mʋ nɪ!"
6 Bulu igyí ahapó dɛhɛn pó Bulu ɔtswɛ́kpa agyópʋ
amʋ benya wun mʋ pɛ́, bɔsʋrá okitikíti blí bɛɛ, "Da
mʋ manta oyikpalíhɛsʋ! Da mʋ manta oyikpal-
íhɛsʋ!"
Pilato lébláa amʋ́ ɔbéɛ, "Mlɪ onutó mlɪkpa mʋ
ya, amlɪyɛda mʋ manta oyikpalíhɛsʋ. Mí mʋ́
mmɔkʋ́wun lalahɛ kʋkʋ mʋ ɪwá nɔ́pʋhá mʋ ɪpɔ́n."
7 Yudafɔ ámʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, "Anɪ mbla ɔnɔ́ á,
ilehián áni obówu. Tsúfé ɔlɛblí ɔbéɛ, Bulu mʋ Bi
mʋgyi."
8 Brɛ́á Pilato lónu asón ánfɪ á, ifú létrá kɪtá mʋ
tsía mʋ́tɔ́. 9 Oleyinkí yɔ́ mʋ wóyítɔ́ yɛ́fɪté Yesu ɔbéɛ,
"Nkónʋ́ fotsú?"
Táme Yesu mɛ́kpla mʋ. 10 Mʋ́ sʋ Pilato léfɪté mʋ
ɔbéɛ, "Fʋmɛ́ɛkplá mí? Fʋmeyín áni mbʋ túmiá
nétalí sí fʋ́ ntɛ́ɛ nétalí há bɛda fʋ́ mántá oyikpalíhɛsʋ
mʋ́ fʋ́?"
11 Yesu léɪɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbéɛ, "Ní megyí Bulu léha fʋ́
ɔkpa á, tɛkɪ fʋma túmi kʋkʋ mísʋ́. Ínɪ sʋ ɔhá ámʋ́ʋ́
ɔlɔpʋ mí wá fʋ́ ɪbɪtɔ ámʋ lakpan dʋn fʋ́ klɛ́."
12 Pilato lónu asón ánfɪ á, olekle osi Yesu. Táme
Yudafɔ ámʋ bɔsʋrá okitikíti kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ blí bɛɛ, "Ní
fesi ɔhá ánfɪ á, mʋ́mʋ́ megyí Roma owíe dɛhɛn* mʋ
nyawie fʋgyi. Tsúfé ɔhagyíɔha áni ɔblí ɔbéɛ owíe
mʋgyi á, alakʋ́sʋ́ líí Roma owíe dɛhɛnsʋ!"
13 Brɛ́á Pilato lónu asón ánfɪ á, ɔlɛkpa Yesu dálɪ
ba kpankpá, tsía mʋ asʋ́ngyí obíá áni itsie ɔtɪnɛkʋá
bɔpʋ abwi bwɛ́ ɪnʋ, bʋtɛtí ɪnʋ "Abwitɔ" sʋ. (Bʋtɛtí
ɪnʋ "Gabata" Hebri ɔblítɔ.) 14 Ɛkɛ ámʋ igyi ogyá
ɔdʋdáké há Israelfɔsʋ Katsʋn Nkɛ. Ɪbɔ́bwɛ fɛ́ ɔpa
dódúanyɔtɔ á, Pilato lébláa Yudafɔ ámʋ ɔbéɛ, "Mlɪ
Owíe amʋ nɪ!"
15 Bɔsʋrá okitikíti bɛɛ, "Kpa mʋ ya, kpa mʋ ya,
afʋyɛda mʋ manta oyikpalíhɛsʋ."
Pilato léfɪté amʋ́ ɔbéɛ, "Ndáa mlɪ owíe manta
oyikpalíhɛsʋ?"
Bulu igyí ahapó dɛhɛn amʋ bɛbláa mʋ bɛɛ,
"Anɪmá owíe ɔkʋkʋ dʋn Roma owíe dɛhɛn!"

* 18:28 Ní fowíé ɔhá áni omegyí Yudayin wóyítɔ́ a, ifin lada fʋ.
* 19:12 Roma Owíe dɛhɛn gyí Kaesare.

16 Ɪnʋ Pilato lési Yesu há amʋ́ ɔbɛ́ɛ bʋyɛ́da mʋ
manta oyikpalíhɛsʋ.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhɛsʋ
(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Luka 23:26-43)

Ɪsá akɔpʋ́ ámʋ bɛkpa Yesu nátí. 17 Mʋ onutó olotsu
mʋ oyikpalíhɛ dínká mʋ nkanta alɪ yéwie ɔtɪnɛkʋá
bʋtɛtí ɪnʋ "Nwun Okokobi Otsiákpá." (Bʋtɛtí ɪnʋ
"Golgota" Hebri ɔblítɔ.) 18 Bɛda Yesu mántá oyikpal-
íhɛsʋ ɪnʋ, bɛda ayin abanyɔ́ akʋ ɛ́ mántá nyikpal-
íhɛsʋ mʋ wá ɪnʋ. Ɔkʋlɛ bʋ Yesu bɪnasʋ, ɔkʋlɛ ɛ́ bʋ
mʋ gyɔpɪsʋ, Yesu bʋ amʋ́ nsɪné. 19 Pilato lɔ́wanlín
asʋ́n mántá oyikpalíhɛ amʋ awunso. Asʋ́n ámʋ
gyí, "Yesu Nasaretyin, Yudafɔ Owíe." 20 Yudafɔ
tsɔtsɔɔtsɔ bɛkla asʋn wanlínhé anfɪ. Tsʋ́fɛ́ ɔtíné
ámʋ́ʋ́ bɛda Yesu mántá oyikpalíhɛsʋ ámʋ ɪbʋ man-
táa Yerusalem. Ɔlɛha bɔwanlín asʋ́n ámʋ Hebri
ɔblíʋ, Roma ɔblíʋ pʋ́ Griiki ɔblítɔ. 21 Bulu igyí ahapʋ́
dɛhɛn amʋ bɛbláa Pilato bɛɛ, "Máwanlín fɛɛ, 'Yudafɔ
Owíe.' Mboʋ́n wanlɪn fɛɛ, 'Oyin ánfɪ ɔbɛ́ɛ, mígyí
Yudafɔ Owíe.' "
22 Pilato lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mʋ́á nawánlín á,
nawánlín mʋ́ dodo."
23 Ɪsá akɔpʋ́ ámʋ bɛda Yesu mántá oyikpalíhɛ
amʋsʋ tá á, botsu mʋ atadɪɛ, beye mʋ́tʋ́ aku ana.
Okugyíɔkʋ klɛ́ kʋlɛ. Botsu mʋ ligá ání bɔlʋ mʋ́ tsʋ́
ɔsʋ́sʋ́ beyi asɪ. 24 Ɪnʋ bɛbláa aba bɛɛ, "Mlɪmáha abalɪ
atadɪɛ ánfɪ mʋ́tʋ́. Mlɪha atswɪ abi kɪ bɛɛ, ma obénya
mʋ́." Asʋ́n ánfɪ léba, mɛ́nɪ Bulu asʋ́n ámʋ́ʋ́ bɔwanlín
tswɪ bɛɛ,
"Beye mí atadɪɛtɔ,
bɔtswɪ abi mí ligásʋ́" amʋ ɪbɛ́ba mʋ́tʋ́.
Ɪsá akɔpʋ́ ámʋ bɔbwɛ dínká mʋ́sʋ́.
25 Yesu mʋ yin, mʋ yin mʋ pio tsíhɛ́ Maria, ogyí
Klopa mʋ ka pʋ́ Magdalayintse Maria bʋlʋ́ʋ́ oyikpal-
íhɛ amʋ asɪ. 26 Brɛ́á Yesu lʋ́wun mʋ yin pʋ́ mʋ ɔkasípʋ́
ámʋ́ʋ́ ɔtɛhɛ́ɛ́ dwɛ́ ámʋ, bʋlʋ́ʋ́ mantáa ɪnʋ á, ɔlɛbláa mʋ
yin ɔbɛ́ɛ, "Amʋ́ yín, fʋ́ bí ní."
27 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa ɔkasípʋ́ amʋ ɛ́ ɔbɛ́ɛ, "Fʋ́ yín ní." Tsʋ́
ɛkɛ ámʋ a, ɔkasípʋ́ amʋ lékpa mʋ ya mʋ wóyítʋ́.

Yesu Lowu
(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Ɪnɪ ɔma a, Yesu lʋ́wun ání mʋ agyʋ́má lamʋ́ ɔnʋ́.
Mʋ́ʋ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Ɔmɛwʋ́lɪ dɛ mí." Ɪnɪ lɛha Bulu asʋ́n
ámʋ́ʋ́ bɔwanlín tswɪ amʋ ɪlɛba mʋ́tʋ́.
29 Onuwé kʋ tsie ɪnʋ, ntá ɔdáɪ ɪbɔ mʋ́. Ɪsá akɔpʋ́
ámʋ bɔpʋ ɔsapɔ dá ntá ámʋtɔ pʋ́sían oyísʋ́, tsʋ́ mʋ́
fʋ́á yétin mʋ ɔnʋ́. 30 Yesu lɛ́kpɪkpíʋ mʋ́ mɛ́. Ɪnʋ ɔlɛblí
ɔbɛ́ɛ, "Ɪlatá!"
Mʋ́ʋ́ oloko nwuntɔ wá, ɔlɛlɛ ɔŋɛ́ á.

Yesu Abɪntɔ Atʋ́ Wɔ

31 Ɛkɛ ámʋ igyi Fieda. Mʋ́ ɔyɪ kɛhɛ igyi ɔkpʋ́nʋ́
ɔdaké kpɔnkpɔntɪ há Yudafɔ. Mʋ́ sʋ bʋmekle ání
ahá ámʋ bʋsían nyikpalíhɛ amʋsʋ yʋ́fʋn owi tahé.† Mʋ́
sʋ bɔkʋlí Pilato ɔkpa bɛɛ ɔháa mʋ ɪsá akɔpʋ́
abʋyebiabía amʋ́ ayabi, mɛ́nɪ bʋ́kɔsí wʋ́, fʋ́wun bɛ́lɛ
amʋ́ tsʋ nyikpalíhɛ amʋsʋ asa owí ɔta. 32 Mʋ́ sʋ bɔyɔ
yébiabía ayin abanyɔ́ ámʋ ayabi. 33 Táme brɛ́á bowie
Yesu wá á, bowun ání alawʋ́ dodo. Mʋ́ sʋ bumebia
mʋ ayabi. 34 Táme ɪsá akɔpʋ́ ámʋtɔ ɔkʋlɛ lɔ́pʋ mʋ
pía wɔ Yesu abɪntɔ, ntsʋ mʋ́a obugya lɛfɛn dáɪ.
35 (Ɔhá ámʋ́ʋ́ olowun mʋ́ ámʋ légyi mʋ́ ɪwɪ adánsɪɛ,
fʋ́wun mlɪ ɛ́ mlʋ́hogyi. Megyí afunu igyi. Oyin ání
ɔnɔkwalɪ asʋ́n mʋdɛblí.) 36 Ɪnɪ fɛ́ɛ́ léba mʋ́tʋ́, mɛ́nɪ
Bulu asʋ́n ámʋ́ʋ́ bɔwanlín tswɪ bɛɛ, "Bʋmɛ́ebia mʋ
iwʋ́ kʋkʋʋkʋ" ámʋ ɪbɛ́ba mʋ́tʋ́. 37 Bulu asʋn wanlínhé
amʋ kɛ́n lɛblí ɔbɛ́ɛ, "Bɛ́kɪ ɔhá ámʋ́ʋ́ bɔwɔ mʋ abɪntɔ
pía ámʋ."

Yesu Pulá
(Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Luka 23:50-56)

38 Ɪnɪ fɛ́ɛ́ ɔma a, Arimateayin Yosef léba bokokóli
Pilato ɔbɛ́ɛ, ɔpʋ́ʋ Yesu fʋ́li amʋ ha mʋ. (Yosef anfɪ
buo Yesu ŋáintɔ, tsʋ́fɛ́ ɔdɛ Yudafɔ ahandɛ amʋ ifʋ́
nya.) Pilato léha mʋ ɔkpa. Mʋ́ sʋ Yosef léyɛlɛ Yesu
fʋ́li amʋ oyʋ́pulá. 39 Nikodemo amʋ́ʋ́ ɔlɛba Yesu
wá ɛkɛ ɔkʋ onyé ámʋ ɛ́ léba. Ɔlɔpʋ afá fánfáánfán
aku anyɔ‡ ání bɔkwɛ mʋ́ wá abatɔ tsɔtsɔɔtsɔ ba.
Mʋ́ odwin bʋ́bwɛ kílo adʋasa (30). 40 Ayin ánfɪ
bɔpʋ́ ɔhráda kíklɪ afá ámʋ mántá fʋ́li amʋ ɪwɪ fɛ́
alɪá Yudafɔ bʋtɔbwɛ́ amʋ́ afʋ́li asa bʋtopʋ́lá amʋ́.
41 Ndobíí kʋ ɪbʋ mantáa ɔtíné ámʋ́ʋ́ bɛda Yesu mántá
oyikpalíhɛsʋ ámʋ. Bolotí bʋtátʋ́ bwɛ́ mʋ́ fʋ́li-ɔbʋ́
ɪnʋ. Bʋmɔkʋ́pʋ́lá ɔhaa mʋ́tʋ́ kɪ. 42 Ɪnɪá ɛkɛ ámʋ igyi
ogyá ɔdʋdáké, fʋ́li ɔbʋ́ ámʋ ɛ́ ɪbʋ mantáa ɪnʋ sʋ á,
bopʋlá Yesu mʋ́tʋ́.

20

Yesu Kʋsʋ́ Tsʋ́ Afʋ́lítɔ
(Mateo 28:1-8; Marko 16:1-8; Luka 24:1-12)

1 Ndawʋ́tswítʋ́ ɛkɛ gyankpapʋ, igyi Kwasieda
bakɛ-bakɛ, brɛ́á nsaɪntɔ mʋ́kʋ́títɪ a, Magdalayintse
Maria lʋ́yɔ Yesu opʋlákpá ɪnʋ. Olenya wíe ɪnʋ alí
olowun ání bamína ibwi ámʋ lɛ́ ɔbʋ́ ámʋ ɔnʋ́.
2 Mʋ́ sʋ oleyinkí srí ba ɔkasípʋ́ ámʋ́ʋ́ Yesu tɛhíɛ́ dwɛ́ mʋ
amʋ mʋa Simon Petro wá, bɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Balé
Yesu ɔbʋ́ ámʋtɔ. Anɪméyín ɔtíné́á bapʋ́ mʋ yʋ́wa!"
3 Mʋ́ʋ́ Petro mʋa mʋnyɔ bɔpʋ ɔkpa bɔyʋ́ opʋlákpá
ɪnʋ. 4 Amʋ́ abanyɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́ betsií ɔsrɪ́ʋ, táme ɔlɛsrí
sí Petro gyankpá yʋ́wie opʋlákpá ɪnʋ. 5 Brɛ́á olobun
kɪ ntsán ámʋtɔ á, olowun ání ɔhráda ámʋ kpán dá,
táme omebitíwíé mʋ́tʋ́. 6 Simon Petro lʋ́bɔtʋ mʋ,
ɔlɔtsʋn bítíwíé ntsán ámʋtɔ, olowun ɔhráda amʋ
da. 7 Olowun ɔhráda ámʋ́ʋ́ bɔpʋtʋ́ mʋ nwun ámʋ ɛ́,
ilokuntá ɪda ɪfʋ́ntʋ́. 8 Ɔkasípʋ́ amʋ́ʋ́ olegyankpá wíé
ɪnʋ ámʋ ɛ́ lébitíwíé mʋ́tʋ́, wun ɔhráda ámʋ pʋ́ mʋ́
ámʋ́ʋ́ bɔpʋtʋ́ mʋ nwun ámʋ alí olohogyi. 9 Brɛ́ ámʋtɔ
á, Bulu asʋn wanlínhé amʋ́ʋ́ ɪlɛblí ɔbɛ́ɛ, ilehián ání
Yesu ɔbʋ́kʋsʋ́ tsʋ́ afʋ́lítɔ ámʋ mɔkʋ́nyá wánkí amʋ́.
10 Beyinkí yʋ́ wʋ́yí.

Yesu Iwɪɔwanlɛ Súná Magdalayintse Maria
(Mateo 28:9-10; Marko 16:9-11)

11 Táme Maria lési ɔlí opʋlákpá ɪnʋ odesú. Brɛ́á
odesú a, olobun kɪ ɔbʋ́ ámʋtɔ. 12 Ɪnʋ olowun Bulu-
abɔpʋ abanyɔ́ ání bɔwa atadɪɛ fʋtʋ́tʋ́ʋ́tʋ́, bʋtsie
ɔtíné ámʋ́ʋ́ bɔpʋ Yesu fʋ́li tswɪ amʋ. Ɔkʋlɛ tsie mʋ
adɪanwun, ɔkʋlɛ tsie ayabiasʋ. 13 Bɛfíté mʋ bɛɛ, "Amʋ́
yín, nkálɪ igyi sʋ́ fʋdesʋ́?"
Ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Balé mí Wíe nátí. Mmeyín
ɔtíné́á bapʋ́ mʋ yʋ́tswɪ!"
14 Ɔlɛblí tá á, ɔlɛdamlí kɪ ɔma. Ɔkɪ a, Yesu líí mʋ
ɔma, táme ɔmɛbiá Yesu nɪ. 15 Yesu léfíté mʋ ɔbɛ́ɛ,
"Amʋ́ yín, nkálɪ ígyi sʋ́ fʋdesʋ́? Ma fʋdedunká?"

† 19:31 Yudafɔ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdaké tefi asɪ tsʋ́ owi tahé.
‡ 19:39 Afá aku anyɔ ámʋ adá gyí mire mʋ́a aloe.

Mʋ mʋ́ ɔkɪ ání ndobíi amʋtɔ agyʋ́má ɔyɔpʋ́ ní. Mʋ́ sʋ ɔlɛbláa Yesu ɔbɛ́ɛ, “Anɪ sí, ní fʋ́latsʋ́ mʋ yʋ́tswɪ ɔtɪnɛkʋ á, suna mí, anyetsu mʋ natɪ.”
16 Yesu lɔ́kpolí mʋ ɔbɛ́ɛ, “Maria.”
Ɔlɛdamlí kɪ, kpʋ́lí Yesu Hebri ɔblítɔ ɔbɛ́ɛ, “Rabuni!” (Mʋ́ asɪ gyí, “Osunápʋ́.”)
17 Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mápʋ ɪbɪ da mɪ, tsʋ́fɛ́ mmɔkʋ́nyá yʋ́ ɔsʋ́sʋ́ mí Sí wá. Mboún natɪ yɛbláa mí apʋ́ʋ́ ámʋ fɛɛ, nɔyɔ́ mí Sí ání ogyi mlɪ Sí wá. Nɔyɔ́ mí Bulu ání ogyi mlɪ Bulu wá.”
18 Magdalayintse Maria léyɛbláa akasípʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Nawun anɪ Wíe!” Ɔlɛbláa amʋ́ asʋ́n ání Yesu lɛ́bláa mʋ.

Yesu lwɪɔwanlɛ Súná Mʋ Akasípʋ́
(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Luka 24:36-49)

19 Kwasieda ámʋ ntʋ́pwɛsʋ á, akasípʋ́ amʋ befia. Befin obu wá ɪwɪ, tsʋ́fɛ́ bʋdɛ Yudafɔ ahandɛ amʋ ifʋ́ nya. Ɪnʋ á, Yesu lɛ́bɛlʋ́ amʋ́ nsɪné, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɪwɪ ilwíi mlɪ.” 20 Ɔlɛbláa amʋ́ alɪ tá á, ɔlɔpʋ mʋ ɪbɪtɔ pʋ́ mʋ abɪntɔ súná amʋ́. Ansí légyi amʋ́, tsʋ́fɛ́ bawun amʋ́ Wíe. 21 Yesu létrá bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɪwɪ ilwíi mlɪ. Alɪ ámʋ́ʋ́ mí Sí lawá mí ámʋ a, alí ndɛ mlɪ wa ní.” 22 Ɪnʋ ɔlɔlʋn ɔŋɛ́ fʋ́ wʋ́lí amʋ́sʋ́, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪhɔ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ. 23 Ní mlesí ahá lakpan kíé amʋ́ á, Bulu lasíkíé amʋ́. Támɛ ní mlɪmésikíé amʋ́ á, Bulu méesikíé amʋ́.”

Yesu lwɪɔwanlɛ Súná Toma

24 Bréá Yesu léba a, amʋ́tʋ́ ɔkʋlɛá bʋtɛtí mʋ Toma, bʋtɛlátí mʋ Tabí má ɪnʋ. 25 Mʋ́ sʋ akasípʋ́ atráhɛ amʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, “Anɪlawun anɪ Wíe!”
Támɛ Toma lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní mmɔkʋ́wun mʋ ɪbɪtɔ ndatobi nlɔ ámʋ, kpíé osrebi wá mʋ́tʋ́, kpíé ɪbɪ wá mʋ abɪntɔ ɔlɔ ámʋtɔ á, mmʋ́ʋ́ohogyi ɛkɛkɛɛkɛ.”
26 Nkekwé ɔma a, akasípʋ́ amʋ bɛtrá fia obu ámʋtɔ. Alɪ ɛkɛ ámʋ mʋ́ á, Toma bʋ́ amʋ́tʋ́. Befin obu ámʋ, támɛ Yesu lɛ́bɛlʋ́ amʋ́ nsɪné, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɪwɪ ilwíi mlɪ.” 27 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa Toma ɔbɛ́ɛ, “Kɪ mí ɪbɪtɔ, kpie osrebi wa nfɪ. Kpie fʋ́ ɪbɪ wa mí abɪntɔ. Si nwɛ́ɛn gyí, afʋhogyi!”
28 Toma lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé pʋ́ mí Bulu!”
29 Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Alɪ ámʋ́ʋ́ fawun mɪ ámʋ sʋ fahogyi lʋ́ʋ́? Ansí bégyi ahá ámʋ́ʋ́ bʋmɔpʋ amʋ́ ansíbi wun, asa bohogyi amʋ!”

Tɔ́á Sʋá Bɔwanlín Ɔwʋlʋ́ Ánfɪ

30 Yesu létrá bwɛ osʋ́na tsɔtsɔɔtsɔ mʋ akasípʋ́ amʋ ansítɔ́ ání bʋmɔwanlín wá ɔwʋlʋ́ ánfɪtɔ. 31 Támɛ bawánlín ínɪ, ménɪ mlʋ́hogyi ání Yesu gyí Bulu mʋ Bi Kristo amʋ. Asʋ́n ánfɪsʋ hʋ́gyi ɔbɛ́ha mlénya nkpa ání ɪtamatá mʋ ɪdátʋ́ ní.

21

Yesu lwɪɔwanlɛ Súná Akasípʋ́ Abasíénɔ́

1 Ínɪ ɔma a, Yesu létrá lɛ ɪwɪ ɔwan súná mʋ akasípʋ́ Tiberia ɔpʋ* ɔnɔ́ tsʋn ɔkpa ánfɪsʋ. 2 Simon Petro mʋa Toma ání bʋtɛlátí mʋ Tabí, Nataniel, otsʋ́ Kana wʋ́luá ɪbʋ Galilea ɔmátʋ́, Sebedeo abí ámʋ pʋ́ akasípʋ́ abanyɔ́ é befia. 3 Simon Petro lɛ́kla amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Nɔyɔ́ ɔpʋsʋ yɛ́lɛ aye.”
Bɛbláa mʋ bɛɛ, “Anɪ é abʋ́buo fʋ yʋ́.” Ínɪ sʋ boyʋ́wie ɔklʋntɔ nátí. Támɛ betsiá ntsusʋ onyé ámʋ fɛ́ɛ, bʋmenya tɔtɔ. 4 Bréá ɔyí ɪbá bɛkɛ a, bowun ɔkʋ lɪí ɔpʋ amʋ ɔnɔ́. Bʋmɛbɪ ání Yesu nɪ. 5 Mʋ́ʋ́ Yesu lɛ́fɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí anyawíe, mlɪménya tɔtɔ?”
Bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Ee!”
6 Yesu lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪtswɪ asawu amʋ wa gyɔpɪsʋ fʋ́n, mlɛ́lɛ aye.” Mʋ́ sʋ bɔtswɪ wa ɪnʋ. Aye lɔbʋlá asawu amʋ, bʋmɛtalí bítí mʋ́ lɛ́.
7 Mʋ́ʋ́ ɔkasípʋ́ amʋ́ʋ́ Yesu tɛhɪɛ́ dwɛ́ ámʋ lɛ́bláa Petro ɔbɛ́ɛ, “Anɪ Wíe Yesu nɪ!” Bréá Petro lónu ání anɪ Wíe Yesu nɪ á, olʋtsu mʋ atadɪɛ mla ɪwɪ. (Tsʋ́fɛ́ ɔlɔwɔí mʋ atadɪɛ tswɪ), olʋtu wíé ntsu ámʋtɔ gyuaa, ɔdɛpɪtí ɔyʋ́ Yesu wá. 8 Támɛ akasípʋ́ atráhɛ amʋ́ʋ́ bʋbʋ ɔklʋntɔ ámʋ bɛbɪtía asawu amʋ́ʋ́ aklɛmɛtí bʋbɔ mʋ́ ámʋ ba otsʋbúnɔ, tsʋ́fɛ́ bʋma ɪfɔ́ ɔpʋ ɔnɔ́ ɪnʋ. Mʋ́ ɪfʋ́tʋ́ bʋ́bwɛ fɛ́ ayabi lafasa (300). 9 Bréá bowie ɔpʋ ɔnɔ́ á, bowun ání bawá agyawunu ogyá, bʋdɛ iye tɔ mʋ́sʋ́, bʋdʋbʋdʋ é da mʋ́ asɪ. 10 Mʋ́ʋ́ Yesu lɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪlɛ aklɛmɛtí ámʋ́ʋ́ mlɪlalé ámʋ kʋ ba.”
11 Mʋ́ sʋ Simon Petro léyinkí dʋ́ wíé ɔklʋn amʋtɔ, ɔlɛyɛ́bɪtía asawu amʋ́ʋ́ aklɛmɛtí akpɔnkpɔntɪ bʋbɔ mʋ́ ámʋ bɔtswɪ ɔpʋ ɔnɔ́. Aklɛmɛtí ámʋ bʋgyi lafakʋlɛ aduenu-sa (153). Ínɪá bʋtsɔ ʋ́ á, asawu amʋ mɛtɪtíí. 12 Yesu létɪ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪbegyi atʋ́.” Amʋ́tʋ́ ɔkʋkʋ métalí wá klʋn fítɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Ma fʋgyi?” Tsʋ́fɛ́ bɛbɪ ání amʋ́ Wíe nɪ. 13 Yesu lʋ́tsu bodobodo amʋ há amʋ́, olʋtsu aye amʋ é há amʋ́.
14 Bulu lɔ́kʋsʋa Yesu tsʋ́ afʋ́lítɔ ɔma a, ínɪ gyí otsɛ saasɪ ání ɔlɛlɛ ɪwɪ ɔwan súná mʋ akasípʋ́ amʋ nɪ.

Yesu Mʋa Petro

15 Bréá begyi nyankɪ atogyihɛ amʋ tá á, Yesu lɛ́fɪtɛ́ Simon Petro ɔbɛ́ɛ, “Yohane mʋ bi Simon, fʋtɔdwɛ́ mí dʋn fʋ́ aba ánfɪ lʋ́ʋ́?”
Petro lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ee, mí Wíé, fʋyin ání ntɔdwɛ́ fʋ́.”
Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Kɪ mí akʋ́fabi amʋsʋ.” 16 Ɔlɛtrá fɪtɛ́ Petro otsɛ nyɔɔsɪ ɔbɛ́ɛ, “Yohane mʋ bi Simon, fʋtɔdwɛ́ mí?”
Petro lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ee, mí Wíe, fʋyin ání ntɔdwɛ́ fʋ́.”
Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Kpa mí akʋ́fa amʋ.” 17 Yesu lɛ́fɪtɛ́ mʋ otsɛ saasɪ ɔbɛ́ɛ, “Yohane mʋ bi Simon, fʋtɔdwɛ́ mí lɛ́lɛ́?”
Ɪlɛhan Petro, tsʋ́fɛ́ otsɛ saasɪ Yesu lafítɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Fʋtɔdwɛ́ mí?” á. Mʋ́ sʋ ɔlɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, fʋ́ onutʋ́ fʋyin tʋ́gyítʋ́. Yɛ́ɛ fʋyin ání ntɛhíɛ́ dwɛ́ fʋ́!”
Yesu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Kɪ mí akʋ́fa amʋsʋ. 18 Ɔnɔkwalɪ ndɛ mlɪ bláa. Bréá fʋ́gyi ɔyasubi á, fʋ́ onutʋ́ fʋtɛtálí tsʋ́ fʋ́ atadɪɛ híhɪɛ ɪwɪ, kʋ́sʋ́ yʋ́ ɔtínɛgyíɔtínéá fʋdeklé. Támɛ ní fɔbwɛ́ oyin dɛhɛn a, fɛ́tɪnkí ɪbɪ, há ɔkʋ ɔbɛ́dɪdá fʋ́ atʋ́, kpá fʋ́ ya ɔtínéá fʋmedékle.” 19 (Yesu lɛ́blí asʋ́n ánfɪ, pʋ́sʋ́ná ɔkpa ání Petro ɔbʋ́tsʋn mʋ́sʋ́ wʋ́ pʋ́wá Bulu numnyam.) Ɪnʋ ɔlɛbláa Petro ɔbɛ́ɛ, “Buo mɪ!”

Yesu Mʋa Ɔkasípʋ́á Ɔtɛhíɛ́ Dwɛ́

20 Petro lɛ́damlí kɪ a, Yesu ɔkasípʋ́ amʋ́ʋ́ ɔtɛhíɛ́ dwɛ́ ámʋ buo amʋ́. (Mʋgyí ɔhá ámʋ́ʋ́ oleyinkí kpísá Yesusʋ ntʋ́pwɛ atʋ́ ogyíkpá, fítɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, “Owíé, ma ɔbɛ́lɛ fʋ́ há?” ámʋ nɪ.) 21 Bréá Petro lʋ́wun mʋ a, ɔlɛfɪtɛ́ Yesu ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, ntɔ ɔbɛ́ba oyin ánfɪ ésʋ́?”
22 Yesu lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní ndeklé mbɛ́ɛ otsía nkpa yʋ́fʋn bréá néyinkí ba a, fʋ́ asʋ́n igyi? Fʋ́ mʋ́ buo mɪ wʋlɛ!”

* 21:1 Bʋtɛtráa tɪ mʋ́ Galilea ɔpʋ.

[23] Asʊ́n ánfɪ ɪlɛklɛí wá Yesu abúopʊ amʊtɔ, ání alɪ
ɔkasípʊ́ amʊ mʊ́ móowu. Támɛ Yesu mɛ́blí ɔbɛ́ɛ,
omóowu. Blí ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Ní ndeklé mbɛ́ɛ, otsía
nkpa yɔ́fʊn brɛ́á néyinkí ba a, fʊ́ asʊ́n igyi?"
[24] Mʊgyí ɔkasípʊ́á olowun ínɪ fɛ́ɛ́, ɔlɔwanlín mʊ́
tswɪ nɪ. Anɪyin ání mʊ asʊn blíhɛ́ anfɪ igyi ɔnɔkwalɪ.

Ɔnɔ́mɔ

[25] Atɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ ɪtráa bʊ ɪnʊá Yesu lɔ́bwɛ tsía ínɪtɔ.
Ní bɔwanlín mʊ́ fɛ́ɛ́ wá nwʊlʊ́tɔ́ ɪkʊlɛ-kʊlɛ a, tɛkɪ
bʊméenya nwʊlʊ́ ámʊ ɔyaíkpá ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ. Natɔ́í
tá.

Sumbí Ayɔpó Ámu Gyumagyihɛ

1 Mí wíé Tiofilo,
Mí Luka dé ɔwulú ánfı wanlín sísí fó. Mí ɔwulú
gyankpapu amutɔ á, nɔwanlín Yesu atɔ bwɛhé pó mu
atosunáhé fɛ́ɛ́; tsú brɛ́á olefi mu agyómá ası, 2 bɔfun
ɛkɛá Bulu lótsu mu ya ɔsúsú. Asa Bulu lótsu mu nátí
á, ɔlɔtsun Ɔŋɛ Wankíhé túmitɔ bláa ahá ámúú ɔlɛlɛ
ɔbɛ́ɛ, bubwɛ́ɛ mu sumbí ayɔpú ámu tɔá bubwɛ́ɛ. 3 Mu
ıwıɔsın wúun pú mu lowu ɔma a, oletsiá lɛ́ ıwı ɔwan
ɔkpa ɔtsan-ɔtsansu súná amú, púsúná ání lɛ́lɛ́ otsie
nkpa nkɛ adυana ání ɔlɛlatsíá ɔsulúsu fɛ́ɛ́; ɔdɛ Bulu
iwíegyí ıwı asún blí. 4 Brɛ́ kυá mυa amúnyɔ befia a,
ɔlɛda amú ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Mlımánatí Yerusalem. Mlıtsia
ınu gyo mí Sí atokiehé ámúú ɔlɛhıɛ yáí ɔbɛ́ɛ méha
mlı, nɛbláa mlı mú ıwı asún ámu. 5 Asú Ɔbɔpú Yohane
lɔ́pu ntsu bɔ́ ahá asú, táme nkɛ kútúklú ku ɔma a,
Bulu ɔbɔ́pu Ɔŋɛ Wankíhé amu bɔ́ mlı asú."

Yesu Ɔsúsú Yɔ

6 Mú su brɛ́á mυa amúnyɔ bɛlafia a, bɛfıtɛ́ mu bɛɛ,
"Anı Wíé, brɛ́ ánfıtɔ féyinkía iwíegyí amu há Israelfɔ
ní?"
7 Yesu lɛ́bláa amú ɔbɛ́ɛ, "Imehián ání mlɛ́bı nkɛ
ntɛ́ɛ brɛ́á mí Sí nkυlɛ lahíé mu onutó túmitɔ.
8 Mboún ní Ɔŋɛ Wankíhé amu owíé mlıtɔ á, mlénya
túmi tálí gyi mí ıwı adánsıɛ tsú Yerusalem wúlutɔ,
Yudea pú Samaria ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́ yɔ́fun ɔyí ɔka." 9 Brɛ́á
ɔlɛblí asún ánfı tá á, amú ansítɔ́ ınu Bulu lótsu mu ya
ɔsúsú, ɔlɔfwı wíé nwulótáatɔ.
10 Besi bυdɛ nwulótáa kíı alıı. Bɛlákı a, ayin abanyɔ́
akυá bɔwa atadıɛ futútú líí amú wá á. 11 Ayin ámu
bɛfıtɛ́ amú bɛɛ, "Ɔ́o Galileafɔ ayin, ntɔ mlıdɛ́kíı
nwulótáasu alı? Alı ánfı mlılawun Bulu latsú Yesu
ɔya ɔsúsú ánfı á, alı kɛ́n obéyinkía mu ba nı."

Matias Yuda Otsiákpá Tsiá
(Mateo 27:3-10)

12 Inu beyinkí kplí tsú Nfɔ-nyíbu ámusu* ba
Yerusalem. Ɔkpa ámu ıbɔ́bwɛ máılı fun. 13 Bowie
wúlutɔ á, bɔdu yɔ́ abansúrutɔ, ɔtínɛ́ ámúú butsie yaí
ámu. Sumbí ayɔpúá bɔyɔ ınu gyí: Petro, Yohane,
Yakobo mυa Andrea, Filipo mυa Toma, Bartolomeo
mυa Mateo, Alfeo mu bi Yakobo, Simon ání ogyi
ıwısutsiá adunkápú ɔpasuatɔ ɔha pú ɔyin ɔkυá butɛtí
mu Yakobo mu bi Yuda. 14 Ahá ání bɛtrá du yɔ́ ınu gyí,
atsı aku, Yesu mu yin Maria pú Yesu apíó. Ahá ánfı
fɛ́ɛ́ létsiá bwɛ́ ıkυlɛ bɔ́ mpáı.
15 Nkɛ ámutɔ á, ahógyipu bɔ́bwɛ fɛ́ lafakulɛ-
adυanyɔ (120) befia. Inu Petro lɔ́kusú líí amú nsınɛ́
bláa amú ɔbɛ́ɛ, 16 "Mí apíó ahógyipu, Ɔŋɛ Wankíhé
asún ámúú ɔlɛblí tsun Owíe Dawidsu, ıbu Bulu asun
wanlínhé amutɔ, tsú Yuda Iskariot ámúú ɔlɛkpa ahá
bɛyɛ́kıtá Yesu ıwı ámu ılaba mútɔ́. 17 Yuda Iskariot
anfı létsiá anıtɔ. Anıa munyɔ lɔ́yɔ osum agyómá
ánfı."
18 Yuda lɔ́pu mu lalahɛ ání ɔlɔbwɛ ıkɔá bɛka mu
yɔ́hɔ ɔsυlúv ku. Ɔlɛkpa tsú ɔsúsú bɛda ɔsυlúv
amusu pɔ, mu ipu lɛfa po, mu mpúni ɛ́ lɛfɛn dalı
wurɔdɔ. 19 Ɔhagyíɔha ání ɔbu Yerusalem lónu asún
ánfı. Bɛdınká ɔsυlúv amu dá amú ɔblítɔ bɛɛ, "Hakel-
dama." Mú ası gyí, "Ɔsυlúvá obugya lawúlí músú."
20 Petro lɔ́yɔ mu asónsú ɔbɛ́ɛ, "Tsúfɛ́ bɔwanlín wá
Israelfɔ ılu ɔwulú ámutɔ bɛɛ,
'Mu wóyí ıdí kpan.
Ɔhaa mátsiá mútɔ́.'
Bɛtrá wanlín tswı bɛɛ,
'Ɔha bambá otsía mu otsiákpá.'
21-22 "Mú su ilehián ání ɔku ɔbétsa anı Yesu
afúlitɔkusú ánfı ıwı adánsıɛ gyí. Ilehián ání ɔhá ámu
obótsu ayin ámúú betsiá anıtɔ brɛ́ ámúú anılóbuo
anı Wíe Yesu, nátí kí ntíné-ntíné amutɔ. Ɔhá ání
olobuo anı tsú brɛ́á Asú Ɔbɔpú Yohane lɛ́blí asúbɔ
asún alu bɔfun ɛkɛ ámúú Bulu lótsu Yesu ya ɔsúsú sí
anı ámu."
23 Ínı su bɛlɛ ahá abanyɔ́, bugyi Yosef ání butɛtí mu
Barsaba, butɛtráa tı mu Yustus mυa Matia. 24 Múú
bɔbɔ mpáı bɛɛ, "Anı Wíe, fuyin ɔhagyíɔha klυntɔ
asún. Suna anı ahá ánfıtɔ ɔmυá falé, 25 otsia Yuda
amúú alakíná agyómá ánfı, nyá mu ısubıtí ámu
otsiákpá, ɔyɔ fó osum agyómá ámu." 26 Múú bɛkapú
atɔ́ amú abanyɔ́ nwunsu. Ileyi Matiasu. Mú su bɔpu
mu wá sumbí ayɔpú dúɔkun ámutɔ, bɛlabwɛ́ dúanyɔ.

2

Ɔŋɛ Wankíhé Ibátɔ

1 Pentekoste Ɛkɛ, igyi Israelfɔ atɔ pɔpwɛ ɔnɔ́
ɔdaké ámu lɔfun a, ahógyipu amu fɛ́ɛ́ bɛba befia
amú ofíakpa. 2 Ɔtsáwulɛ pɛ́ á, olú kυá igyi fɛ́ afú
kpɔnkpɔntı ilotsu ɔsúsú bɔbulá wóyí ámúú bubu
mútɔ́ ámu. 3 Inu bowun tɔkυá igyi fɛ́ ogya plɛnplɛn,
ılɛlıan ɔdandu. Ilɛdasáín dínká amútɔ́ okugyíɔkusu.
4 Ɔŋɛ Wankíhé lɔbulá okugyíɔkutɔ, ılɛha okugyíɔku
léfi ası ɔdɛ ɔblíı bámbá blí.
5 Brɛ́ ámutɔ á, Yudafɔá butenyá Bulu ifú, bubu
ndítɔ́ fɛ́ɛ́ baba butsie Yerusalem. 6 Brɛ́á ɔdɔm anfı
bonu okitikíti amu a, bɛsrí befia ınu. Amútɔ́ oku-
gyíɔku lónu mu wúlutɔ ɔblíı. Mú su ɔnɔ́ lobwie amú.
7 Ilɔwa amú ifú, wá amú wánwan. Mú su bɛfıtɛ́ bɛɛ,
"Ahá ánfı budɛtɔí á, megyí Galileafɔ sɔ́ɔ́n bugyi?
8 Mú nkálı ılɔbwɛ asa anıdénuá budɛ anıtɔ okugyíɔku
wúlutɔ ɔblíı blí? 9 Anıtɔ aku atsú Partia, Media,
Elam, Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Ponto, Asia,
10 Frigia, Pamfilia, Egyipte ɔmátɔ́ pó Libia awúlu ání
ıbu mantáa Kirene wúlutɔ. Aku ɛ́ botsú Roma wú-
lutɔ, 11 bógyi Yudafɔ pó amúá bumegyí Yudafɔ bawíé
Yudafɔ Bulusúmtɔ́ aná fɛ́ɛ́ bubu anıtɔ. Kretafɔ pú
Arabifɔ ɛ́ bubu anıtɔ. Táme anıdénuá budɛ Bulu atɔ
kpɔnkpɔntı ání alabwɛ́ blí anıtɔ okugyíɔku ɔblítɔ."
12 Alı ámúú asún ámu ilobwie amú ɔnɔ́ ámu su bɔbwɛ
yɔɔ, sí budɛ amú aba fıtɛ́ bɛɛ, "Ngya amansu ɛ́ ní?"
13 Táme amútɔ́ aku bɔbwɛ ahógyipu amu ahinlá
bɛɛ, "Ntá banu bu."

Petro Asúntólɛ Súná Ahá Ámu

14 Inu Petro mυa mu aba dúɔkun ámu bɔkusú líí.
Múú Petro lótsu ɔmɛ fóá bláa ɔdɔm amu ɔbɛ́ɛ, "Apíó
aba Yudafɔ pó mlı fɛ́ɛ́á mlıbu Yerusalem, mlıhıɛ yaa
asu, anlɛ asúntɔ́ suna mlı. 15 Mlımákı mlıaa ahá
ánfı babú, tsúfɛ́ ɔyí mɔkókɛ. Brɛ́á dokwebá ladá ní.
16 Mboún asún ánfı ılaba ndɛ ánfı Bulu ɔnósú ɔtɔípú
Yoel lɛ́blí yáí ní. Ɔbɛ́ɛ,
17 'Bulu ɔbɛ́ɛ, "Nkɛ tráhɛ amutɔ á,

* 1:12 Nfɔ-nyíbu igyi obubwí kυá ıbu mantáa Yerusalem, butɛtí mú Olifbu.

nɔ́pʋ mí Ɔŋɛ́ wá anyánkpʋ́sa fɛ́ɛ́tɔ́.
Mlı abi yinhɛ́ pɔ́ mlı abi tsıhɛ́ bɛ́blí asʋ́n ání nɔ́pʋwá
amʋ́ ɔnɔ́.
Mlı nyasubi bɔ́wun atɔ́.
Mlı ayin dɛhɛn bɔ́kun nkude.
18 Nkɛ ámʋtɔ á, nɔ́pʋ mí Ɔŋɛ́ wá mí asʋ́mpʋ́
atsı mʋ́a ayin fɛ́ɛ́tɔ́.
Mʋ́ sʋ bɛ́blí asʋ́n ání nɔ́pʋwá amʋ́ ɔnɔ́.
19 Nɔ́bwɛ ofʋ́la nwʋlʋ́táasʋ,
bwɛ́ osʋ́na ɔsʋlʋ́sʋ.
Ɔgyá, obugya pɔ́ ogyási tuun bɛ́ba ɔyítɔ́.
20 Owí ɔbɛ́ta ɔpá.
Ɔtsra ɛ́ ɔbɛ́pɛ kɔɔ fɛ́ obugya,
asa anı Wíe numnyam ɛkɛ kpɔnkpɔntı ámʋ
ıbɔ́fʋn.
21 ıbɛ́ba ání ɔhagyíɔha ání okpɔ́lí anı Wíe a, ɔbɛ́ha mʋ
obɛ́nya nkpa.” ’ ”
22 Petro lɔ́yɔ mʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí apío Israelfɔ, mlıyaa
asʋ amlınu asʋ́n ánfı. Bulu lɔ́bwɛ ofʋ́la mʋ́a atɔ́
kpɔnkpɔntı pʋ́ osʋ́na tsɔtsɔɔtsɔ tsʋn Yesu Nasare-
tyin amʋsʋ, pʋ́sʋ́ná ání mʋlɔ́wa mʋ. Mlı fɛ́ɛ́
mlılɔ́wun mʋ́, tsʋ́fɛ́ mlı ansísʋ́ ínı fɛ́ɛ́ lɛba. 23 Igyi
tɔ́á Bulu yin yaí dodo, igyi mʋ apɛ́ ání bɛ́lɛ Yesu há
mlı. Mlılɛ́ha ahá ání bʋtamagyi mblasʋ bɛda mʋ
mántá oyikpalíhɛsʋ, mʋ́ mʋ. 24 Táme Bulu lɛ́lɛ mʋ
lowu sínsíínsíntɔ́, kʋ́sʋ́a mʋ tsʋ́ afʋ́litɔ. Tsʋ́fɛ́ lowu
mɛ́ɛtalí gyi mʋsʋ, osin afʋ́litɔ. 25 Ínı sʋ́ Owíe Dawid
léblí mʋ ıwı asʋ́n ɔbɛ́ɛ,
‘Brɛ́gyíbrɛ́ á, ntowun anı Wíe mí ansísʋ́.
Tsʋ́fɛ́ ɔlıí mí gyɔpısʋ, sʋ tɔtɔ mɔ́ɔwa mí ifʋ́.
26 Mʋ́ sʋ ansí tegyi mı,
ntɔtɔ́í ansigyísʋ́.
Nyankpʋsa ngyi. Lowu da gyo mí,
táme ndɛ Bulu ɔkpa kíı.
27 Tsʋ́fɛ́ fʋméesi mí ɔkláa wá afʋ́litɔ.
Fʋmɛ́ɛha mí fʋ́ osʋ́mpʋ́ wankíhɛ́ mmɔ́ɔpló.
28 Fʋ́lɔ́sʋná mí ɔkpa ání ntsʋ́ʋn mʋ́sʋ́, mí anya nkpa
ání ıtamatá.
Ní fʋ́bʋ mí wá á, ansí bɛ́gyi mı ekekegyíɛkɛ.’ ”
29 Petro lɛ́trá bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí apío Israelfɔ,
mbʋ́a hıɛ bla mlı amlınu. Anı náin Owíe Dawid lɔ́wu,
bopulá mʋ. Bɔ́tʋ ndɛ mʋ ntsán da anı wá nfı. 30 Bulu
ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ ogyi, oyin ání ntam ání Bulu léka há
mʋ bɛ́ba mʋ́tɔ́. Bulu léka ntam há mʋ ɔbɛ́ɛ, mɛ́ha
mʋ natına ɔkʋ obɛ́tsiá mʋ obíásʋ́ ɛkɛ kʋ́. 31 Ínıá anı
náin Owíe Dawid lɔ́wun mʋ́ yáí sʋ á, ɔlɔtɔí tsʋ́ Kristo,
(ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofʋ́lí amʋ) kʋsʋ́ tsʋ́ afʋ́litɔ
ıwı ɔbɛ́ɛ,
‘Bulu mɛ́esi mʋ wá afʋ́litɔ.
Mʋ́ sʋ mʋ ɔyʋlʋ́ʋ mɔ́ɔpló.’ ”
32 Petro lɔ́yɔ mʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Yesu gyí ɔhá ání Bulu
lɔ́kʋsʋ́a tsʋ afʋ́litɔ, anı fɛ́ɛ anıgyí mʋ́ adansıfɔ.
33 Bulu lɔ́tsʋ Yesu ya ɔsʋ́sʋ́, há mʋ otsiákpá yilé mʋ
gyɔpısʋ. Anı Sí Bulu lɔ́pʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ ání ɔlɛhıɛ yáí
ɔbɛ́ɛ, mɔ́pʋhá mʋ ahógyipʋ há mʋ. Ɔŋɛ́ ámʋ Yesu
lapʋ́há anı á. Mʋ́ gyumagyihɛ mlıdɛ́wúun, mlıdénu
á. 34 Megyí Owíe Dawid Bulu lɔ́tsʋ ya ɔsʋ́sʋ́, táme
mʋléblí yáí ɔbɛ́ɛ,
‘Anı Wíe Bulu lɛ́bláa mí Wíe ɔbɛ́ɛ,
Tsia mí gyɔpısʋ,
35 yɔ́fʋn brɛ́á nɔ́pʋ fʋ́ alupʋ́ bwɛ́ fʋ́ ayabi oyíkpa.’ ”
36 “Mʋ́ sʋ mlı Israelfɔ fɛ́ɛ́ mlınu. Ibʋ mʋ́tɔ́á mlılɛ́da
Yesu mántá oyikpalíhɛsʋ. Táme mlıhıɛ bı ání Bulu
ladá mʋ ofʋ́li, bwɛ́ mʋ Kristo pʋ́ anı Wíe.”
37 Brɛ́á Israelfɔ ámʋ bonu asʋ́n ánfı á, ılɛhıɛ han
amʋ́. Mʋ́ sʋ bɛfıtɛ́ Petro mʋa mʋ aba sumbí ayɔpʋ́
atráhɛ amʋ bɛɛ, “Apío, ntɔ abwɛ́ɛ?”
38 Mʋ́ʋ́ Petro lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlıtɔ okugyíɔkʋ
ɔdámli klʋntɔ, abɔ mlı asʋ́ Yesu Kristo dátɔ́, mɛ́nı
Bulu obɛ́si mlı lakpan kíɛ mlı, há mlı Ɔŋɛ Wankíhɛ́
amʋ. 39 Tsʋ́fɛ́ mlıa mlı abí-aná pʋ́ ahá ání bʋbʋ
tsʋ́tsʋ́ʋ́tsʋ́ ání Bulu ɔbɛ́tı fɛ́ɛ́ ɔlɛhıɛ Ɔŋɛ Wankíhɛ́
anfı há.”
40 Petro léblí asʋ́n tsɔtsɔɔtsɔ, pʋ́tɔ́í kplá amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Mlılɛ mlı ıwı tsʋ ndɛmba-abí laláhɛ anfıtɔ.”
41 Amʋ́tɔ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ Petro asʋ́n ámʋ. Mʋ́
sʋ bɔbɔ amʋ́ asʋ́. Ɛkɛ ámʋ a, ahá bɔ́bwɛ fɛ́ mpím-
sa (3,000) bɛtsıá ahógyipʋ amʋtɔ. 42 Ahógyipʋ amʋ
bɛlɛ ansí kítá sumbí ayɔpʋ́ ámʋ atosunáhɛ́, amʋ́
ıkʋlɛbwɛ tógyítɔ́tɔ́, ɔpasua ámʋtɔ atogyihɛtɔ yée pʋ́
mpáıbɔtɔ́.

Ahógyipʋ Amʋ Tsiátɔ́

43 Sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bɔbwɛ ofʋ́la pʋ́ osʋ́na
tsɔtsɔɔtsɔ, ɔnɔ́ lobwie ɔhagyíɔha. 44 Ahógyipʋ amʋ
fɛ́ɛ́ bɔbwɛ tógyítɔ́ kʋlɛ. Betsiá ye amʋ́ atɔ́ há aba.
45 Betsiá fɛ́ amʋ́ atɔ́, ye kɔ́ba ání benyatɔ há amʋ́tɔ́
okugyíɔkʋá ɔma. 46 Amʋ́ fɛ́ɛ́ betsiá fía Bulu ɔtswɛ́kpa
wunsınésʋ́ ekekegyíɛkɛ. Bɔpʋ amʋ́ klʋntɔ-ɔdwɛ tsía
gyi atɔ́ ɔpasuatɔ amʋ́ aba wóyítɔ́. 47 Betsiá kánfʋ́
Bulu, ahá fɛ́ɛ́ bekle amʋ́ asʋ́n, anı Wíe Bulu létsiá pʋ́
ahá ání ɔdelɛ bɛtsıá amʋ́tɔ́ ekekegyíɛkɛ.

3

Petro Mʋa Yohane ıbɔ Ɔkʋ Tsa

1 Ɛkɛ ɔkʋ ntʋ́pwɛ dɔsatɔ mpáıbɔ brɛ́ á, Petro mʋa
Yohane bɔyɔ Bulu ɔtswɛ́kpa amʋ wunsınésʋ́. 2 Oyin
ɔkʋá bɔkwıí mʋ ıbɔ tetsía Bulu ɔtswɛ́kpa amʋ ɔkpa
ɔnɔ́ kʋá bʋtɛtí mʋ́ “Ɔkpa ɔnɔ́ Wanklάán.” Ahá
bʋtɔtsʋ́ mʋ ba bɛyaí ınʋ ekekegyíɛkɛ, ɔtɔkʋ́lí ahá
ání bɔ́wie Ɔtswɛ́kpa ınʋ kɔ́ba. 3 Brɛ́á ıbɔ amʋ lɔ́wun
ání Petro mʋa Yohane bʋdebitíwíɛ Ɔtswɛ́kpa ınʋ á,
ɔlɔkʋlí amʋ́ kɔ́ba. 4 Petro mʋa Yohane besi líí bʋdɛ
mʋ kíı díín. Mʋ́ʋ́ Petro lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Fʋ́ mʋ́ kı
anı wʋlɛ.” 5 Ibɔ amʋ kı ɔbɛ́ɛ, bɛ́ha mʋ tɔkʋ. Mʋ́
sʋ olotsʋ ansí fʋ́á ɔdɛ amʋ́ kíı. 6 Táme Petro lɛ́bláa
mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mma sika futútʋ́ ntɛ́ɛ pɛ́pɛ, táme nɛ́ha fʋ́
tɔ́á mbʋ. Kʋsʋ lıı, afʋnatı Yesu Kristo Nasaretyin
amʋ dátɔ́!” 7 Inʋ Petro lɛ́kıtá mʋ gyɔpı bı, tsʋ́ mʋ
líí, ınʋnʋ ɔwʋnlín lowie mʋ ayabi pʋ́ mʋ ntsakpátɔ́.
8 Olofulí kpáyi ɔtsáwʋlɛ pɛ́, wá natí bı. Mʋ́ sʋ ɔlɛkplá
buo Petro aná wíé Bulu ɔtswɛ́kpa wunsınésʋ́ ınʋ;
ɔna odefulí kpáyi; ɔdɛ Bulu kanfʋ́. 9 Ahá ání bʋbʋ
ınʋ fɛ́ɛ́ bowun mʋ ání ɔna ɔdɛ Bulu kanfʋ́. 10 Mʋ́ sʋ
brɛ́á ılowankí amʋ́ ání ıbɔ amʋ́ʋ́ otɛtsía Ɔkpa Ɔnɔ́
Wanklάán ınʋ kʋ́lí atɔ́ ámʋ nı á, ılɔwa amʋ́ wánwan,
bwíɛ amʋ́ ɔnɔ́.

*Petro T*ɔí Bulu Ɔtswɛ́kpa Wunsınésʋ́

11 Oyin ámʋ pʋ́ Petro mʋa Yohane kínkíínkín Bulu
ɔtswɛ́kpa wunsınésʋ́, ɔtınɛkʋá bʋtɛtí ınʋ Salomo
Abrándaásʋ́. Mʋ ılɔtsa lɔwa amʋ́ wánwan. Mʋ́ sʋ
bɛsrí ba amʋ́ wá ınʋ. 12 Brɛ́á Petro lɔ́wun amʋ́ á,
ɔlɛfıtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí apío Israelfɔ, ntogyi sʋ́ asʋ́n
ánfı lawá mlı wánwan alı? Ntogyi sʋ́ mlılaba mlıdɛ́
anı kíı alı? Mlıkí mlıaa, anı onutʋ́ túmi ntɛ́ɛ anı
Bulusʋ́m wanklάán láhá sʋ oyin ánfı lakʋ́sʋ́ ɔna?
13 Bulu ámʋ́ʋ́ anı anáin Abraham, Isak pʋ́ Yakob
bosʋ́m ámʋ lɔ́wa mʋ osʋ́mpʋ́ Yesu numnyam. Táme

mlılópʋ mʋ há mlıaa bʋmɔ́ɔ mʋ. Mlılékiná ɔhá
ánfı tɛkı Pilato lɔ́bwɛ agywʋn ání mési mʋ ɔnatı
ánfı. [14] Mlılékiná Ɔha Wankíhé pó Yilé Ɔbwɛpʋ́ ánfıá
bɔwanlín mʋ ıwı asʋ́n wá Bulu asʋ́n ɔwʋlʋ́tɔ́ anfı,
bláa Pilato mlıaa, osíı ahá ɔmɔpʋ́ ámʋ mboún ha
mlı. [15] Mlılɛ́ha bɔmɔ nkpa ɔhapʋ́ ánfı, támɛ Bulu
lɔ́kʋsʋ́a mʋ tsʋ́ afúlitɔ. Anıgyí mʋ́ ıwı adansıfɔ ní.
[16] Yesu túmi láhá ıbɔ anfí mlıyin yaí, mlıdékıı anfı
ıwı lawá mʋ ɔnlın. Anı Yesu hógyi látsá mʋ, mlı fɛ́ɛ́
mlıdɛ́wúun a.

[17] "Ínı sʋ mí apíó, nyin ání mábí léha mlıa mlı
ahandɛ mlılópʋ ínı fɛ́ɛ́ gyi Yesu. [18] Támɛ a, Bulu léblí
tsʋn mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ fɛ́ɛ́sʋ́ yáí ɔbɛ́ɛ, 'Kristo,
(ɔhá ámʋ́ʋ́ nɛda mʋ ofúli amʋ) obówun ıwɔsın.'
Mʋ́ sʋ ɔlɛha ılɛba alı ní. [19] Mʋ́ sʋ mlıdamli klʋntɔ,
amlıyinki ba Bulu wá, ménı obési mlı lakpan fɛ́ɛ́ kíé
mlı, wá mlı ɔwʋnlín pɔpwɛ, [20] lápʋ́ Yesu sísí mlı. Mʋ
Bulu léda ofúli yáí há mlı ní. [21] Ilehián ání Yesu
obétsiá ɔsʋ́sʋ́ ınʋ yɔ́fʋn brɛ́á Bulu ɔbɛ́la tógyítɔ́ bwɛ́,
fɛ́ alıá ɔlɛha mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ wankíhé amʋ bɛblí
tswı. [22] Anı náin Mose léblí ɔbɛ́ɛ, 'Mlı Wíe Bulu ɔbɛ́ha
mʋ ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ ɔkʋá ogyi fɛ́ mí ɔbɛ́dalı tsʋ́ mlıtɔ
há mlı. Mlıgyi mʋ asʋn blíhé fɛ́ɛ́sʋ́. [23] Ɔhagyíɔha
ání ɔmobu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ anfı á, Bulu ɔbɛ́lɛ mʋ lɛ́ mʋ
ahátɔ, mʋ́ mʋ.'

[24] "Tsʋ́ Samuelsʋ á, Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́á bɛba fɛ́ɛ́
bɔtɔí tsʋ́ asʋ́n ánfı ıdɛbá nkɛ ánfıtɔ ıwı. [25] Mlıgyí Bulu
ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ abí-aná. Mlıbʋ́ ıtʋ́ ámʋ́ʋ́ Bulu léhıɛ
yáí há anı anáin amʋ. Tsʋ́fɛ́ Bulu lébláa Abraham
ɔbɛ́ɛ, 'Nɔ́tsʋn fʋ́ abí-anásʋ́ yʋ́lá ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́.' [26] Ínı
sʋ́ brɛ́á Bulu lélɛ mʋ osʋ́mpʋ́ Yesu a, olegyankpá pʋ́
mʋ sísí mlı Israelfɔ, ɔbɛ́ɛ obóyulá mlı, amlısi lakpan
bwɛ ní."

4

Petro Mʋa Yohane Ɔnɔ́lɛ Yudafɔ Asʋ́n Ogyíkpá

[1] Brɛ́á Petro mʋa Yohane bʋbʋ mʋsʋ́ bʋdɛtɔí kplá
ahá ámʋ a, Bulu igyí ahapʋ́ mʋa Bulu ɔtswɛ́kpa
agyópʋ ɔhandɛ pʋ́ Sadukifɔ akʋ bɛba bɔtʋ amʋ́.
[2] Ɔblʋ́ lɛkıtá ahandɛ anfı. Tsʋ́fɛ́ sumbí ayɔpʋ́ ámʋ
bʋdɛ ahá ámʋ atɔ́ suná bɛɛ, Yesu lawʋ́ kʋ́sʋ́ tsʋ́
afúlitɔ. Mʋ́ sʋ wukʋ́sʋ́ bʋ ınʋ há ɔhagyíɔha. [3] Ahandɛ
amʋ bɛkıtá Petro mʋa Yohane. Owí dɛta sʋ bɔpʋ
amʋ́ yʋ́wa obu yɛ́ha ɔyı kɛhɛ. [4] Támɛ ahá ámʋ́ʋ́ bonu
amʋ́ atosunáhé amʋtɔ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bohogyi, bɛtsıá
ahógyipʋ amʋtɔ. Mʋ́ sʋ ahógyipʋ amʋtɔ ayin bɔbwɛ
fɛ́ mpím-nu (5,000).

[5] Ɔyı kɛhɛ nyankı a, Yudafɔ awíe, amʋ́ ahandɛ pʋ́
Mose mbla asunápʋ́ bɛba befia Yerusalem. [6] Ahá
ánfı pʋ́ ahandɛ ání befia asʋ́n ámʋ ası gyí; Bulu
igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn Hana, mʋ wóyítɔ́ ahandɛ Kaiafa,
Yohane, Aleksandro pʋ́ wóyí ámʋtɔ ahá fɛ́ɛ́. [7] Bɛha
bɔpʋ Petro mʋa Yohane bɛlıí amʋ́ ansítɔ́, bɛfıtɛ́ amʋ́
bɛɛ, "Ma túmitɔ ntɛ́ɛ ma dátʋ́ mlılétsa oyin ánfı?"

[8] Inʋ á, Ɔŋɛ Wankíhé lɔbʋlá Petrotɔ. Mʋ́ sʋ ılɛha
mʋ túmi ɔlɛbláa Yudafɔ awíe pʋ́ amʋ́ ahandɛ amʋ
ɔbɛ́ɛ, [9] "Ndɛ mʋ́ mlıdɛ́ anı fıtɛ́ tʋ́á sʋá anılawá awıtɔlɛ
há ıbɔ anfı, tsá mʋ ılɔ? [10] Mʋ́mʋ́ tsʋ́ ndɛ mlıa Israelfɔ
fɛ́ɛ́ mlıbı ání Yesu Kristo, Nasaretyin amʋ túmi pʋ́
mʋ dátʋ́ oyin ánfı ɔ́lıí mlı ansítʋ́ ánfı lanyá ılɔtsá.
Mʋgyí ɔhá ámʋ́ʋ́ mlılɛ́da mántá oyikpalíhɛsʋ mʋ́ mʋ
asa Bulu lɔ́kʋsʋ́a mʋ tsʋ́ afúlitɔ ámʋ ní. [11] Yesu anfı
ıwı asʋ́n bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ,
'Ibwi ámʋ́ʋ́ mlı obu ayípʋ mlılékiná ámʋ
lábɔbwɛ okonkísʋ́bwi ní.'

[12] Yesu anfı nkʋlɛ pɛ́ gyí ɔhá ání Bulu lɔ́pʋhá anı ɔyí
ánfıtɔ ɔbɛ́ɛ, atsʋ́ʋn mʋsʋ nya nkpa. Ɔhaa trá ɔma
ınʋá ɔdʋn mʋ."

[13] Ínıá Yudafɔ ahandɛ amʋ bʋyin ání Petro mʋa
Yohane bʋmɔkʋ́kásí ɔwʋlʋ́ kı, támɛ ifʋ́ mɛdɛ́ amʋ́
sʋ á, ɔnɔ́ lobwie amʋ́. Ilɔwankí amʋ́ ání babuo
Yesu kı. [14] Ahandɛ amʋ bʋmenya asʋansʋ blí. Tsʋ́fɛ́
bowun ání ıbɔ amʋ́ʋ́ alanyá ılɔtsá ámʋ líí Petro mʋa
Yohane wá. [15] Mʋ́ sʋ bɛbláa Petro aná bɛɛ, bʋdálı
asʋ́n ogyíkpá ınʋ kpalobí, abʋkıta agywʋn. Mʋ́ʋ́
ahandɛ amʋ bɛfıtɛ́ aba bɛɛ, [16] "Nkálı abɔ́bwɛ ahá
ánfı? Ɔhagyíɔha labí Yerusalem wʋ́lutɔ ání amʋ́
labwɛ́ osʋ́na kpɔnkpɔntı ánfı. Anımɛ́ɛtalí gyi mʋ́
nwɛ́ɛn. [17] Támɛ alıá ıbɔ́bwɛ asʋ́n ánfı mɛ́ɛtrá kleí
á, mlıha ada amʋ́ ɔlá kínkíínkín anıaa bʋmátra bláa
ɔhaa asʋansʋ Yesu dátʋ́ ɛ."

[18] Inʋ bɛlatí Petro mʋa Yohane ba obutʋ ınʋ, bɛda
amʋ́ ɔlá bɛɛ, bʋmátra bláa ɔhaa asʋ́ngyíasʋ́n ntɛɛ
sʋ́ná atʋ́ Yesu dátʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ. [19] Mʋ́ʋ́ Petro mʋa
Yohane bɛbláa amʋ́ bɛɛ, "Mlı onutʋ́ mlıkı. Mɔmʋ bʋ
alɛ́ Bulu ansítʋ́, ání abónu mlı asʋ́n lʋʋ́, ntɛɛ Bulu
klɛ́? [20] Tsʋ́fɛ́ anı mʋ́ anımɛ́ɛtalí sí tʋ́á anılawun pʋ́
asʋ́n ání anılanú blí." [21] Bʋmɛtalí bítí amʋ́ ısʋ, tsʋ́fɛ́
ahá ámʋ fɛ́ɛ́ bʋdɛ Bulu kanfʋ́ ofʋ́la kpɔnkpɔntı ámʋ́ʋ́
alabwɛ́ ámʋ sʋ. Mʋ́ sʋ ahandɛ amʋ bɛtrá da amʋ́ ɔlá
kínkíínkín, besi amʋ́ bɛnatí. [22] Oyin ámʋ ılɔtsá lɔ́wa
ifʋ́, tsʋ́fɛ́ alahɔ dʋn nfí adʋana (40) alı brɛ́ ámʋtɔ.

Ahógyipʋ Amʋ Atɔ Kʋlíhé

[23] Yudafɔ ahandɛ amʋ benya sí amʋ́ alı, Petro
mʋa Yohane beyinkí ba amʋ́ aba ahógyipʋ amʋ
wá. Bɛbláa amʋ́ asʋ́n ání Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn
pʋ́ Yudafɔ ahandɛ amʋ bɛblí fɛ́ɛ́. [24] Brɛ́á ahógyipʋ
amʋ bonu asʋ́n ámʋ a, amʋ́ fɛ́ɛ́ bɔpʋ ɔmɛ kʋlɛ kʋ́lí
Bulu bɛɛ, "Anı Wíe Bulu Otʋ́mípʋ, fʋ́lɔ́bwɛ ɔsʋ́ fɔbwɛ
ası, ɔpʋ mʋa ntsu pʋ́ mʋ́tʋ́ atʋ́ fɛ́ɛ́. [25] Fɔtsʋn Ɔŋɛ
Wankíhésʋ há anı náin Dawid, ogyi fʋ́ osʋ́mpʋ́ lébli
ɔbɛ́ɛ,
'Ntogyi sʋ́ ɔmá-ɔmá banyá ɔblʋ́?
Ntogyi sʋ́ ahá fɛ́ɛ́ babwɛ́ agywʋn kʋkʋ kpaalı?
[26] Ɔsʋlʋ́sʋ awíe badídá atʋ́.
Wʋ́lu ahandɛ batí aba fia,
kítá agywʋn lalahɛ anı Wíe Bulu mʋa Kristo,
(ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɛda mʋ ofʋ́li) amʋsʋ.' "

[27] Petro lɔ́yɔ mʋ asʋ́nsʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Lélé á, asʋ́n ánfı laba
mʋ́tʋ́. Owíe Herode mʋa Pontio Pilatoá bʋmegyí
Yudafɔ pʋ́ Israelfɔ babwɛ́ kʋlɛ wʋ́lu anfıtɔ, kʋ́sʋ́ líí
Yesusʋ. Mʋgyí fʋ́ osʋ́mpʋ́ wankíhéá fɛ́da mʋ ofʋ́li
nı. [28] Támɛ bʋmɛbı ání tʋ́á fɛhıhíɛ yaí fɛɛ ıbɛ́ba mʋ́tʋ́
fʋ́ apɛ́ pʋ́ fʋ́ túmitɔ dodo babwɛ́ á. [29] Anı Wíe Bulu, kı
alıá baká anısʋ, afʋkpa fʋ́ asʋ́mpʋ́, ménı abɛ́talí blí
fʋ́ asʋ́n ámʋ, anımɛ́enya ifʋ́. [30] Tsa ahá ılɔ fʋ́ túmitɔ,
afʋha abwɛ ofʋ́la pʋ́ osʋ́na fʋ́ osʋ́mpʋ́ wankíhé Yesu
dátʋ́."

[31] Brɛ́á bɔbɔ mpáı ánfı tá á, amʋ́ ofíakpa ınʋ fɛ́ɛ́
ılɔkpınkí. Ɔŋɛ Wankíhé lɔ́bʋlá amʋ́tʋ́. Mʋ́ sʋ bɔwa
klʋn dá Bulu asʋ́n ámʋ ɔkan.

Ahógyipʋ Amʋ Atɔ́tʋ́ Yée

[32] Ahógyipʋ amʋ fɛ́ɛ́ bɔpʋ klʋn kʋlɛ mʋ́a agywʋn
kʋlɛ tsía. Ɔkʋkʋ méblí ɔbɛ́ɛ tʋ́á mʋbʋ igyi mʋ
nkʋlɛ klɛ́. Mboún okugyíɔkʋ atʋ́ lɔbwɛ amʋ́ fɛ́ɛ́ klɛ́.
[33] Sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bɔpʋ túmi kpɔnkpɔɔnkpɔntı gyi
anı Wíe Yesu ıwı adánsıɛ bɛɛ, Bulu lakʋ́sʋ́a mʋ tsʋ́

afúlitɔ. Bulu léhıɛ wá awıtɔlɛ há ahógyipʋ amʋ fɛ́ɛ́.
34 Amʋ́tɔ́ ɔkʋkʋ mégyi ohian, tsúfɛ́ amʋ́á bʋbʋ ɔsʋlʋ́ʋ
pʋ́ wóyí betsiá fɛ́ mʋ́, pʋ́ mʋ́ ɔnɔ́ kɔ́ba ba 35 sumbí
ayɔpʋ́ ámʋ, betsiá ye mʋ́ há ɔhagyíɔha alıá ilehián
mʋ.
36-37 Mʋ́ sʋ alı kén Lewiyin ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Yosef
léfɛ ɔsʋlʋ́ʋ, ɔlɔpʋ kɔ́ba amʋ ba sumbí ayɔpʋ́ ámʋ nı.
Yosef anfı otsú Kipro ɔmátɔ́, sumbí ayɔpʋ́ bɛha mʋ
ıdá Barnaba, (mʋ́ ası gyí, "Ahá atɛtɔ-ɔnlın ɔwapʋ́.")

5

*Anania M*ʋa Safira

1 Lnʋ oyin ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Anania mʋa mʋ ka Safira
ɛ́ bɛfɛ amʋ́ siadıɛ kʋ. 2 Támɛ Anania lélɛ kɔ́ba amʋ
kʋ ŋáín, mʋ ka ɛ́ yin mʋ́ ıwı. Ɔlɔpʋ kɔ́ba amʋ tráhɛ
ba sumbí ayɔpʋ́ ámʋ. 3 Mʋ́ʋ́ Petro léfıtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ,
"Anania, ntogyi sʋ́ fahá Ɔbʋnsám lagyi fʋsʋ, fapʋ́
kɔ́ba amʋ́ʋ́ fenya ámʋ kʋ ŋáín, bɔ́wa afunu suná Ɔŋɛ
Wankíhé? 4 Fɔ́bʋ́ fʋ́ ɔsʋlʋ́ʋ asa fɛfɛ mʋ́. Ínıá fɛfɛ mʋ́
ɛ́ á, fʋ́bʋ́ fʋ́ kɔ́ba. Ntɔ láhan fʋ sʋ́ fabwɛ́ ıtɔ́á igyi
alı? Bulu fawá afunu súná o, megyí anyánkpʋ́sa."
5 Anania lénya nú asʋ́n ánfı alı á, ɔlɛtın da wʋ́. Mʋ́ sʋ
ifʋ́ lɛhıɛ kítá ahá ání bonu asʋ́n ánfı fɛ́ɛ́. 6 Lnʋ nyasubi
akʋ bɔkʋsʋ́ tsʋ́ tati kíklı mʋ ıwı, tsʋ́ mʋ yópulá.
7 Ilegyi fɛ́ dɔnhwírı asa ɔma asa mʋ ka Safira ɛ́
lóbowie ınʋ. Alı bɛ́ɛ́ ámʋtɔ á, omeyín tɔ́á ılaba mʋ
kulusʋ. 8 Petro léfıtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, "Safira, bla mı. Kɔ́ba
anfı gyí tɔ́á fʋ́a fʋ́ kulu mlılénya bɛ́ɛ́á mlılɛ́fɛ ɔsʋlʋ́ʋ
amʋ nı?"

Safira lélɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ee, alı anılénya ní."
9 Mʋ́ sʋ Petro léfıtɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi sʋ fʋ́a fʋ́ kulu
mlılabwɛ́ ɔnɔ-ɔkʋlɛ mlıaa mlósɔ Anı Wíe Ɔŋɛ́ kı? Kı,
nyasubi ání bayópulá fʋ́ kulu yínkí lawíé obu-ɔnɔ́
ınʋ á. Bósʋrá fʋ́ ɛ́ ya." 10 Lnʋnʋ ɔtsı ámʋ ɛ́ létın da
Petro ayabitɔ ınʋ wʋ́. Brɛ́ɛ́ nyasubi ámʋ bobowie ınʋ
á, bowun ání Safira ɛ́ lawʋ́, sʋ botsu mʋ yópulá mʋ
mantáa mʋ kulu. 11 Ifʋ́ lɛhıɛ wíé ɔpasua ámʋ pʋ́ ahá
ání bonu asʋ́n ánfı fɛ́ɛ́tɔ́.

*Sumbí A*yɔpʋ́ Ámʋ Ofúla Pʋ́ Osúna Bwɛ

12 Bulu lɔ́tsʋn sumbí ayɔpʋ́ ámʋsʋ bwɛ́ ofúla pʋ́
osúna tsɔtsɔɔtsɔ wúlu amʋtɔ. Ahógyipʋ amʋ fɛ́ɛ́
bɔbwɛ kʋlɛ tsía fia ɔtınɛkʋá bʋtɛtí ınʋ Salomo
Abrándaásʋ́. 13 Ahá ání bʋmegyí ahógyipʋ kʋ́ɛ́á bɛtı
ahógyipʋ amʋ ıdayilé. Támɛ ɔkʋkʋ mɔ́bwɛ agywun
ɔbɛ́ɛ, mɛ́bɛtsıá ahógyipʋ amʋtɔ. 14 Igyi alı ʋʋ́ á, atsı
mʋ́a ayin tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ anı Wíe Yesu gyi. Bulu
létsiá pʋ́ amʋ́ tsía ahógyipʋ amʋtɔ. 15 Sumbí ayɔpʋ́
ámʋ ofúlábwɛ sʋ wúlu amʋtɔ ahá betsiá tsʋ́ amʋ́
alɔpʋ ba brɔnʋsʋ, bɛyaí nklan tswı pʋ́ amʋ́ tswı
mʋ́sʋ́. Fʋ́wun ní Petro ɔbá bɔtsʋn ınʋ á, mʋ yiyí
bɔ́wʋlí amʋ́sʋ́. 16 Ɔdɔm ání botsú awʋ́luá ıbʋ bomlí
Yerusalemtɔ ɛ́ bɔpʋ amʋ́ alɔpʋ pʋ́ ahá ání ɔŋɛ lalálıɛ
dɛ́ amʋ́ háan ba, sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bɛtsa amʋ́ ılɔ.

*Sumbí A*yɔpʋ́ Ámʋ Lu

17 Sumbí ayɔpʋ́ ámʋ ıwı lɔ́wa Bulu igyí ɔhapʋ́
dɛhɛn amʋ mʋa mʋ aba ání bʋbʋ Saduki ɔpasuatɔ
olu. 18 Ínı sʋ bɛkıtá sumbí ayɔpʋ́ ámʋ wá obu. 19 Támɛ
onyé, Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ léba befinkí obu ámʋ, kpá
sumbí ayɔpʋ́ ámʋ dálı. 20 Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lébláa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, "Mlıyɔ amlıyɛlí Bulu ɔtswɛ́kpa wunsınésʋ́ ınʋ,
amlıbla ahá nkpa pɔpwɛ amʋ ıwı asʋ́n fɛ́ɛ́." 21 Sumbí
ayɔpʋ́ ámʋ begyi Bulu-ɔbɔpʋ amʋ asʋ́nsʋ́. Mʋ́ sʋ
bɛnatí yʋ́ wunsınésʋ́ ınʋ bakɛ, bʋdɛ ahá atʋ́ suná.

Ɔma-ɔma a, Bulu igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn amʋ létı
Yudafɔ asʋ́n agyípʋ́ amʋ fɛ́ɛ́ fia. Mʋ́ʋ́ bɔwa abí
bɛɛ bʋyɛ́lɛ sumbí ayɔpʋ́ ámʋ ba. 22 Támɛ bɔyɔ á,
sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bʋma ınʋ. Ínı sʋ beyinkí bɛbláa
ahandɛ amʋ bɛɛ, 23 "Anılɔ́yɔ ınʋ á, anılʋ́wun ání
aklʋn amʋ fin wanklááin. Obu adıpʋ́sʋ́ akípʋ amʋ
bʋlıí bʋdɛ aklʋn amʋ ɔnɔ́ gyo. Támɛ brɛ́ɛ́ anılɛ́finkí
aklʋn amʋ a, anımʋ́wun ɔhaa obu ámʋtɔ." 24 Bulu
ɔtswɛ́kpa agyópʋ ɔhandɛ mʋa Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn
amʋ bonu asʋ́n ánfı a, bɔbwɛ yɔɔ, sí bʋdɛ asʋ́n ání
ıbɛ́ba mʋ́ ɔma gywʋ́n. 25 Lnʋ ɔha ɔkʋ lébɛbláa amʋ́
ɔbɛ́ɛ, "Mlıkı, ahá ámʋ́ʋ́ mlılʋ́wa obu ámʋ bʋlıí Bulu
ɔtswɛ́kpa wunsınésʋ́ ınʋ, bʋdɛ ahá atʋ́ suná." 26 Mʋ́
sʋ Bulu ɔtswɛ́kpa agyópʋ ɔhandɛ amʋ mʋa mʋ aba
bɔyɔ yɛ́kpa sumbí ayɔpʋ́ ámʋ ba. Bɛkpa amʋ́ díín pʋ́
amʋ́ ba, tsʋ́fɛ́ benya ifʋ́ ání ní bɔpʋ́ ıbı da amʋ́ á, ahá
bɛ́da amʋ́ abwi.

27 Bɔpʋ amʋ́ ba bɛlıí Yudafɔ asʋ́n agyípʋ́ amʋ
ansítʋ́. Mʋ́ʋ́ Bulu igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn amʋ léfıtɛ́ amʋ́
ɔbɛ́ɛ, 28 "Anımɛ́da mlı ɔlá anıaa, mlımátrá tı oyin ánfı
dá súná atʋ́? Támɛ mlıkı tɔ́á mlılabwɛ́. Mlılahá mlı
atosunáhé labʋ́lá Yerusalem wʋ́lutɔ fɛ́ɛ́. Mlıdékléá
mlɔ́pʋ mʋ lowʋ sʋ́rá anı."

29 Petro mʋa sumbí ayɔpʋ́ atráhɛ amʋ bɛlɛ mʋ́
ɔnɔ́ bɛɛ, "Bulu asʋ́nsʋ́ lehián ání abégyi, megyí
anyánkpʋ́sa. 30 Mlılɛ́da Yesu mántá oyikpalíhɛsʋ mʋ́
mʋ. Támɛ anı anáin Bulu lɔ́kʋsʋ́a mʋ tsʋ́ afúlitɔ.
31 Olotsu mʋ ya ɔsʋ́sʋ́, pʋ́ mʋ yɛ́yaí mʋ gyɔpısʋ, bwɛ́
mʋ ahá Ɔkpapʋ́ pʋ́ Nkpa Ɔhɔ́pʋ. Fʋ́wun ɔkpa ıdı
ha Israelfɔ abʋdamli klʋntɔ, Bulu osi amʋ́ lakpan
kie amʋ́. 32 Anıgyí alı asʋ́n ánfı ıwı adansıfɔ ní.
Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ́ʋ́ Bulu lɔ́pʋkíé ahá ání bʋtegyi mʋ
asʋ́nsʋ́ amʋ ɛ́ dɛ́ mʋ́ ıwı adánsıɛ gyí."

33 Brɛ́ɛ́ Yudafɔ ahandɛ amʋ bonu asʋ́n ánfı á,
ılɔwa amʋ́ ɔblʋ́. Mʋ́ sʋ bɔbwɛ agywun bɛɛ, bɔ́mɔ
sumbí ayɔpʋ́ ámʋ. 34 Támɛ Yudafɔ ahandɛ amʋtɔ
ɔkʋá ogyi Farisiyin, mʋ dá gyí Gamaliel, ogyi Mose
mbla osunápʋ́ ání ahá fɛ́ɛ́ bʋtobʋ́ mʋ lɔ́kʋsʋ́ líí, blí
ɔbɛ́ɛ bʋkpá sumbí ayɔpʋ́ ámʋ dalı kpalobí. 35 Lnʋ
ɔlɛbláa Yudafɔ ahandɛ amʋ ɔbɛ́ɛ, "Israelfɔ ayin,
mlıkı wanklááin ıtʋ́ ánfı mlıaa mlɔ́pʋgyi ahá ánfı ıwı.
36 Mlıkaın ání brɛ́ kʋtɔ á, oyin ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Teuda
létsiá. Ɔlɔbwɛ mʋ ıwı fɛ́ ɔha kpɔnkpɔntı ɔkʋ. Mʋ́
sʋ ahá bɔ́bwɛ fɛ́ lafana (400) sʋ́ʋ́n bobuo mʋ. Támɛ
bɔmɔ mʋ, mʋ abúopʋ fɛ́ɛ́ bɛdasáín, mʋ bwɛhɛ́ ɛ́ fɛ́ɛ́
lowie ntsu. 37 Mʋ ɔma a, Yuda ání ogyi Galileayin
ɛ́ léba ahákláblı. Mʋ ɛ́ ɔlɛkpa ɔdɔm buo ıwı. Támɛ
bɔmɔ mʋ, mʋ abúopʋ amʋ fɛ́ɛ́ bɛdasáín. 38 Mʋ́ sʋ ndɛ
mlı bláa mbɛ́ɛ, mlısi ahá ánfı. Mlımápʋ ıbı da amʋ́.
Tsʋ́fɛ́ ní itsú anyánkpʋ́sa wá á, mʋ́ fɛ́ɛ́ ıbɛ́ba bɔtsʋn.
39 Támɛ ní itsú Bulu wá á, mlımɛ́ɛtalí ká amʋ́ itin.
Mʋ́ sʋ mlımábwɛ amʋ́ tɔtɔ, mɛ́nı ımɔ́ɔbwɛ fɛ́ mlıa
Bulunyɔ mlıdɛ́kɔ."

Yudafɔ ahandɛ amʋ botsulá dínká Gamaliel asʋ́n
ánfısʋ. 40 Lnʋ bɛha bɛtı sumbí ayɔpʋ́ ámʋ ba obutɔ
ınʋ. Bɛha bɔnwɛn amʋ́ atʋ́, bɛda amʋ́ ɔlá bɛɛ,
bʋmátra tı Yesu dá súná atʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ, besi amʋ́
bɛnatí. 41 Brɛ́ɛ́ sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bɛdalı Yudafɔ asʋ́n
ogyíkpa ınʋ bɔyɔ́ á, ansí dɛ amʋ́ gyí. Tsʋ́fɛ́ Bulu lahá
amʋ́ ɛ́ bawun ıwıɔsın Yesu sʋ. 42 Sumbí ayɔpʋ́ ámʋ
betsiá súná atʋ́ ekekegyíɛkɛ, dá Bulu asʋn wanklááin
ámʋ ɔkan Bulu ɔtswɛ́kpa ınʋ pʋ́ wóyígyíwóyítɔ́ bɛɛ,
Yesu gyí Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofúli amʋ).

6

Ɔnɔ́ Alıípú Abasíénɔ́ Lɛ

1 Brɛ́á akasípɔ́ amʋ bɛba bʋdɛkleí á, ıtré lɛda
Yudafɔ Griiki ablípɔ́ amʋ́ʋ́ bʋtɛblí Hebri ɔblíı amʋ
nsıné. Griiki ablípɔ́ amʋ bɛɛ, ekekegyíɛkɛ, ní bʋdɛ
atɔ́ yée a, bʋtamahá Griikifɔ asʋrapʋ amʋ. 2 Mʋ́
sʋ sumbí ayɔpʋ́ dúanyɔ ámʋ bɛtı ahógyipʋ amʋ
fɛ́ɛ́ fia, bláa amʋ́ bɛɛ, “Ima alɛá abési Bulu asʋ́n
ɔkanda betsıá ye atɔ́. 3 Ínı sʋ apíó, mlıkı mlıtɔ amlılɛ
ahá abasíénɔ́ ání obʋ́ bʋ amʋ́sʋ́, Ɔŋɛ Wankíhɛ́ mʋ́a
nyánsa ıtsɔ amʋ́tɔ́. Fʋ́wun apʋ amʋ́ lı atɔ́tɔ́ yée ɔnɔ́,
4 mɛ́nı anı ɛ́ abɛ́lɛ ansí kı mpáıbɔ pʋ́ Bulu asʋ́n ámʋ
ɔkanda.”

5 Ansí legyi ahógyipʋ amʋ fɛ́ɛ́ asʋ́n ánfı ıwı. Mʋ́ sʋ
bɛlɛ oyin ɔkʋá mʋ hógyi ɔnɔ́ bʋ ɔnlın, Ɔŋɛ Wankíhɛ́
ɛ́ ıtsɔ mʋtɔ, bʋtɛtí mʋ Stefano mʋa Filipo, Prokoro,
Nikanor, Timon, Parmena pʋ́ Nikolao, ogyi Griikiyin
ɔkʋá otsʋ́ Antiokia asa alawíé Yudafɔ osʋ́mtɔ́. 6 Bɔpʋ
ahá ánfı bosuná sumbí ayɔpʋ́ ámʋ, sumbí ayɔpʋ́ ámʋ
ɛ́ bɔpʋ ıbı dínká amʋ́sʋ́, bɔ́ mpáı há amʋ́.

7 Ínı sʋ Bulu asʋ́n ámʋ lɛklɛí, akasípɔ́ amʋ bomoní
Yerusalem. Bulu igyí ahapʋ́ ámʋ ɔ́ɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ
Yesu asʋ́n ámʋ.

Stefano Kıtá

8 Bulu lɔ́wa awıtɔlɛ há Stefano túmi
kpɔnkpɔɔnkpɔntı. Mʋ́ sʋ ɔlɔbwɛ ofʋ́la pʋ́ osʋ́na
akpɔnkpɔntı ɔmá ámʋtɔ. 9 Táme akʋ bɔkʋsʋ́ lıí mʋsʋ.
Ahá ánfı botsʋ́ ofíakpa kʋá bʋtɛtí mʋ́ “Nkpábıá Bahɔ
lwısʋtsıá.” Amʋ́ akʋ bʋgyi Yudafɔá botsʋ́ Kirene pʋ́
Aleksandria awʋ́lusʋ. Akʋ ɛ́ botsʋ́ Kilikia pʋ́ Asia
ɔmátɔ́. 10 Táme Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lɛ́ha Stefano nyánsa
ɔlɔpʋtɔ́í. Mʋ́ sʋ bʋmɛtalí gyí mʋ nwɛ́ɛn. 11 Ínı sʋ
bɛha akʋ ɔnɔ́ bɛɛ bʋblí bɛɛ, bonu ání Stefano dɛ́tɔí
wɔ Mose mʋa Bulu. 12 Ínı lɛ́ha ahá ání bʋbʋ ınʋ pʋ́
Yudafɔ ahandɛ pʋ́ Mose mbla asunápʋ́ amʋ benya
ɔblɔ́ Stefanosʋ. Inʋ bɛnatí yɔ́tʋ mʋ, kítá mʋ, kpá
mʋ ya Yudafɔ Asʋ́n Agyípʋ́ amʋ ansítɔ́. 13 Bɛlahá akʋ
bɔwa afunu dínká mʋsʋ bɛɛ, “Oyin ánfı tɔtɔ́í wɔ Bulu
ɔtswɛ́kpa wankíhɛ́ pʋ́ Mose mbla ámʋ ekekegyíɛkɛ.
14 Anılónu ání ɔdɛblí ɔbɛ́ɛ, ‘Yesu Nasaretyin amʋ
ɔbɔ́bwie Bulu ɔtswɛ́kpa amʋ, tsɛ amándíé ání Mose
lɔ́sʋ́na anı fɛ́ɛ́.’ ” 15 Yudafɔ Asʋ́n Agyípʋ́ amʋ fɛ́ɛ́ besi
bʋdɛ Stefano kíı díín. Inʋ bɛkı a, mʋ ansítɔ́ dɛ ogyá
kpa fɛ́ Bulu-ɔbɔpʋ ansítɔ́.

7

Stefano Iwı Ɔnɔ́lɛ

1 Bulu igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn amʋ léfıté Stefano ɔbɛ́ɛ,
“Asʋ́n ánfı bablí tsʋ́ fʋ́ ıwı ánfı fɛ́ɛ́ bʋ mʋ́tɔ́?”

2 Stefano lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí apíó pʋ́ mí
así, mlıyaa asʋ amlınu! Bulu Onumnyampʋ amʋ
lɛ́lɛ ıwı ɔwan súná anı náin Abraham brɛ́á otsie
Mesopotamia ɔmátɔ́, Kaldeafɔtɔ asa olotʋ yétsıá
Haran wʋ́lutɔ. 3-4 Inʋ Bulu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Tu dalı
fʋ́ ɔmátɔ́ si fʋ́ abusuan, afʋyɔ ɔsʋlʋ́ʋ kʋá nósuná
fʋ́sʋ́.’ Mʋ́ sʋ Abraham lʋ́tʋ tsʋ́ Kaldeafɔ ɔsʋlʋ́sʋ
yétsıá Haran wʋ́lutɔ. Mʋ sı lowu ɔma a, Bulu lɛ́ha
mʋ olotʋ ba ɔtínɛ́ ánfı mlıtsie ndɛ ánfı. 5 Brɛ́ ámʋtɔ á,
Bulu mɔ́kʋ́nyá há Abraham ɔsʋlʋ́ʋ anfı yabi oyíkpa
kʋlɛ kʋ́ráá. Táme Bulu lɛ́hıɛ mʋ ası yaí ɔbɛ́ɛ, mʋa
mʋ abí-aná obégyi ɔsʋlʋ́ʋ anfı ɛkɛkʋ́. Alı brɛ́ ámʋtɔ
á, Abraham mɔ́kʋ́kwíí obí. 6 Asʋ́n ání Bulu lɛ́bláa
mʋ gyí, ‘Fʋ́ abí-aná bɔ́bwɛ afɔ́ɔ ɔsʋlʋ́ʋ kʋsʋ. Bɔ́pʋ
amʋ́ bwɛ́ nkpábi, wá amʋ́ amʋmʋyɔ nfí lafana (400).
7 Táme négyi ɔmá ámʋ́ʋ́ fʋ́ abí-aná béyetsıá amʋ́ ası
ámʋ asʋ́n, bítí amʋ́ ısʋ. Mʋ́ ɔma a, nɛ́lɛ amʋ́ lɛ́ amʋ́
ıbıtɔ, fʋ́wun bɛ́ba bosʋ́m mí nfı.’ 8 Bulu lɛ́ka ntam há
Abraham. Ntam amʋ ɔnɔ́ á, Abraham ɔbɛ́tın mʋ abí-
aná keté. Mʋ́ sʋ mʋ bi Isak lɔ́hɔ nkekwɛ́ á, Abraham
lɛ́tın mʋ keté. Isak ɛ́ lɛ́tın mʋ bi Yakob keté. Yakob ɛ́
lɛ́tın mʋ abí, bʋgyi anı anáin dúanyɔ ámʋ keté amʋ́
nyebitɔ.

9 “Anı anáin anfı bɛfɛ amʋ́ gyama Yosef, mʋ ıwı
olu sʋ. Mʋ́ sʋ ɔlɔyɔ yébwɛ ɔkpábi Egyipte ɔmátɔ́.
Táme Bulu lɛ́lıí mʋ ɔma, 10 lɛ́ mʋ lɛ́ mʋ asʋn wunhɛ
fɛ́ɛ́tɔ́. Bulu lɛ́ha mʋ nyánsa, há Egyipte owíe lénya
mʋ ıwı ansigyí. Mʋ́ sʋ ɔlɔbwɛ Yosef mʋ ɔmá pʋ́
mʋ wóyí fɛ́ɛ́sʋ́ ɔkípʋ. 11 Akʋ́n kʋ lɛ́bá Egyipte pʋ́
Kanaan ɔsʋlʋ́sʋ fɛ́ɛ́. Ilɔpʋ ıkplán ba ɔmá ámʋtɔ. Anı
anáin amʋ bʋmenyá atɔ́ gyi. 12 Mʋ́ sʋ brɛ́á Yakob
lɔ́nʋ ání atogyihɛ bʋ Egyipte a, ɔlɔwa anı anáin
anfı sísí. Bɔyɔ ınʋ ɛkɛ gyankpapʋ yénya atogyihɛ
ba. 13 Beyinkí yɔ́ otse nyɔɔsı a, Yosef lɛ́lɛ ıwı ɔwan
súná amʋ́ ɔbɛ́ɛ, mʋgyí amʋ́ gyama Yosef nı. Ínı
sʋ Egyipte owíe ɛ́ lɛ́bı Yosef abusuan. 14 Mʋ́ ɔma
a, Yosef lɔ́wa mʋ apíó sísí ɔbɛ́ɛ, bʋyɛ́kpa mʋ sı
Yakob pʋ́ mʋ abusuanfɔ, bɔ́bwɛ fɛ́ ahá aduesienɔ́-
nʋ (75) ba, abʋbetsıá Egyipte ɔmátɔ́. 15 Inʋ Yakob
lɔ́yɔ Egyipte. Inʋ́ mʋa anı anáin amʋ bowu ní. 16 Nfí
tsɔtsɔɔtsɔ ɔma a, bɔpʋ amʋ́tɔ́ akʋ afʋ́lı ya Sekem.
Wʋ́lu anfıtɔ Abraham légyankpá tsía ní. Bopulá amʋ́
ılán kʋá Abraham lɔ́pʋ kɔ́ba hɔ tsʋ oyin ɔkʋá bʋtɛtí
mʋ Hamor abí wátɔ́.

17 “Nkɛ ámʋ́ʋ́ Bulu lɛ́hıɛ Abraham amʋ lotsʋtsʋ́a
ıbɔfʋn a, anı anáin amʋ baklɛ́í wá Egyipte ɔmátɔ́.
18 Ɔma a, Egyipte owíe ɔkʋá ɔmɛbı Yosef lɛ́betsıá obía
ámʋsʋ. 19 Owíe anfı lɔ́wa owuntɔlın anı anáin amʋsʋ.
Ɔlɛka amʋ́ hífɛ ɔbɛ́ɛ, bʋtswíı amʋ́ abi bɔbwɛ tsalıfwı
abʋwu. 20 Alı brɛ́ ámʋtɔ bɔkwıí Mose nı. Ogyi obí
ání ɔhífɛ ɔbʋ akílɛ, Bulu ansí legyi mʋ ıwı. Mʋ yin
léyaí mʋ tsra asa mʋ sı wóyítɔ́. 21 Brɛ́á bɛlɛ mʋ mʋ
wóyítɔ́ a, Farao mʋ bi tsíhɛ́ lʋ́tsʋ mʋ, pʋ́ mʋ bwɛ́
mʋ bi alıı, ɔlɛdan. 22 Egyiptefɔ bosuná Mose amʋ́
amándíé kugyíkʋ. Ɔlɔbwɛ ɔha kpɔnkpɔntı mʋ ıtʋ́ı
pʋ́ mʋ bwɛhétɔ́.

23 “Brɛ́á Mose lɔ́hɔ nfí adʋana (40) á, ɔlɔbwɛ
agywıın ɔbɛ́ɛ, mɔ́yɔ yɛ́kı alıá Egyiptefɔ bɔpʋ bʋdɛ
mʋ apíó Israelfɔ kpa. 24 Inʋ á, olowun ání Egyipteyin
dɛ́ mʋ apíó Israelfɔ ámʋtɔ ɔkʋ da. Mʋ́ sʋ ɔlɔyɔ
ɔyɔ́hɔ mʋ pio ámʋ́ʋ ıdɛ mʋ dʋ́ʋn amʋ, ilemlí mʋa
Egyipteyin amʋ nyɔ. Inʋ ɔlɛda Egyipteyin ámʋ mʋ́.
25 Mose mʋ́ kı ɔbɛ́ɛ, ıbɔ́wankí mʋ apíó Israelfɔ ání
Bulu dépʋ mʋ hɔ amʋ́ nkpa, táme ımɔwankí amʋ́.
26 Mʋ́ ɔyı kɛhɛ a, olowun Israelfɔ abanyɔ́ bʋdɛkɔ.
Ɔlɔyɔ ɔyɛ́kpatá amʋ́, ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, ‘Mlıkı, apíó
mlıgyí. Ntogyi sʋ́ mlı wʋlɛwʋlɛ mlıdɛ́ aba amʋmʋyɔ
wa?’ 27 Táme ɔmʋamʋ́ʋ ɔdɛ mʋ ba da ámʋ lɔ́wutá
Mose sísí, fítɛ́ mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Ma lɔ́wa fʋ́ ɔbɛ́ɛ fʋbégyi
anısʋ, afʋgyi anı nsıné asʋ́n? 28 Fʋdekléá fɔ́mɔ mí,
fɛ́ alı ámʋ́ʋ́ ígye fɔmɔ Egyipteyin amʋ lɔ́ó?’ 29 Mose
lénya nʋ́ asʋ́n ánfı alı, ɔlɛsrí dalı Egyipte ɔmátɔ́ yɔ́
Midiafɔ ɔsʋlʋ́sʋ. Oletsıá ınʋ kwíí abi anyɔ.

30 “Nfí adʋana ɔma a, Bulu-ɔbɔpʋ lɛ́lɛ ıwı ɔwan
súná Mose dimbísʋ́ oyíbı kʋá ıbʋ awu, ogyá detsıí
mʋ́tɔ́tɔ́, mantáa Sinaibʋ. 31 Mose lɔ́wun mʋ́ á, ılɔwa
mʋ ifʋ́. Brɛ́á ɔlɔkpʋkpɛ́ ɔyɔ́ yɛ́kı mʋ́ wankláán á,
Bulu lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, 32 ‘Mígyí fʋ́ anáin Abraham,

Isak pó Yakob Bulu.’ Mose lénya ifú, ɔdɛkpɩnkí
kpakpakpakpa. Mó sʋ ɔmɛtalí kɩ mó. 33 Anɩ Wíe Bulu
lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Wɔɩ fó ntʋkʋta tswɩ, tsúfɛ́ ɔtíné ánfɩ
fʋlɩ́ ánfɩ igyi ɔtɩnɛ wankíhé. 34 Nawun ání mí ahá
bʋdɛ ɩwɩɔsɩn wúun Egyipte ɔsʋlʋ́sʋ. Nanú amʋ́ isú.
Mó sʋ nakplí nɛbá bɔhɔ amʋ́. Ba, anwa fʋ́ Egyipte.’
35 “Mose anfí Israelfɔ bekiná Egyipte ɔmátó, fítɛ́
mʋ bɛɛ, ‘Ma lʋ́wa fʋ́ ɔbɛ́ɛ fʋbégyi anɩsʋ, afʋgyi anɩ
nsɩné asʋ́n?’ ní. Mose anfɩ kén Bulu léha ɔbɛ́ɛ,
ɔbwɛ́ɛ anɩ anáin amʋ́sʋ́ ogyípʋ́ pó amʋ́ ɔlɛpʋ́ ní. Bulu
lʋ́wa mʋ sumbí ánfɩ tsʋn Bulu-ɔbɔpʋ amʋ́ʋ́ ɔlɛlɛ ɩwɩ
súná mʋ ogya plɛnplɛntɔ ámʋsʋ. 36 Mʋ kén gyí ɔhá
ání ɔlɛkpa amʋ́ dalɩ Egyipte, bwɛ́ ofʋ́la pʋ́ osʋ́na
tsɔtsɔɔtsɔ Egyipte ɔsʋlʋ́sʋ, Ɔpʋ Pɛpɛ amʋ ɔnɔ́ pʋ́
dimbí ámʋsʋ nfí adʋana (40) kɛ́kɛ́ ní. 37 Mʋ kén lébláa
Israelfɔ ámʋ ɔbɛ́ɛ, ‘Bulu ɔbɛ́lɛ mʋ ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ ɔkʋá
ogyi fɛ́ mí tsʋ́ mlɩtɔ há mlɩ’ ní. 38 Brɛ́á mʋa Israelfɔ
ámʋ befia dimbí ámʋsʋ á, Mose anfɩsʋ Bulu-ɔbɔpʋ
amʋ lʋ́tɔí tsʋn Sinaibʋ ámʋsʋ há anɩ anáin amʋ nɩ.
Mʋ kɛ́nsʋ́ Bulu lʋ́pʋ mʋ nkpa asʋ́n ámʋ tsʋn, ɩdɛ anɩ
ɛ́ tʋ ní.
39 “Táme anɩ anáin bʋmobu mʋ. Bekiná mʋ asʋ́n
nu. Amʋ́ nkʋlɛ sʋ mʋ́ á, tɛkɩ bʋtráa bʋbʋ Egyipte
ɔmátó. 40 Ínɩ sʋ bɛbláa Aaron bɛɛ, ɔyáɩ ɩkpɩ ání bɛ́kpa
amʋ́ ha amʋ́. Tsʋ́fɛ́ bʋmeyín tʋ́á ɩlabwɛ́ Mose amʋ́ʋ́
ɔlɛkpa amʋ́ tsʋ́ Egyipte amʋ. 41 Alɩ brɛ́ ámʋtɔ á,
bɛblí sika pɛpɛ ɔnantswiebí pʋ́bwɛ́ ɔkpɩ, tsíá há mʋ́
igyí. Amʋ́ ansí legyi amʋ́ ɩbɩ ɔnɔ́ ɩtɔ bwɛhé ánfɩ ɩwɩ.
42 Bulu lési amʋ́ asʋ́n, bɔyɔ bʋdɛ owí mʋa ɔtsra pʋ́
ntsrakpabi tswɛ́ɛ. Fɛ́ alɩá bɔwanlín wá Bulu ɔnɔ́sʋ́
atɔípʋ́ amʋ ɔwʋlʋ́tʋ́ bɛɛ,
‘Israelfɔ! Megyí mí mlɩlʋ́mɔ mbwɩ bɔ́ afɔdɩɛ há
nfí adʋana (40) ámʋ́ʋ́ mlɩlétsiá dimbí ámʋsʋ.
43 Mboún ɔkpɩ Molok tati-obu
pʋ́ Refan ntsrakpabi ɔkpɩ
mlɩlɔ́bwɛ sʋ́rá, nátí tswɛ.
Ínɩ sʋ négya mlɩ yʋ́wa Babilonfɔ ɔsʋlʋ́ʋ ɔma ɔtɩnɛkʋ.’
44 “Tati-obu ámʋ́ʋ́ itosʋ́na amʋ́ ání Bulu bʋ amʋ́
wá ámʋ ɛ́ letsiá anɩ anáin amʋ wá dimbí ámʋsʋ.
Mose lɔ́bwɛ mʋ́ alɩá Bulu lʋ́sʋná mʋ ɔbɛ́ɛ, ɔbwɛ́ɛ
mʋ́ pépɛ́ɛ́pɛ́. 45 Anɩ anáin amʋ bowu sí Bulu tati-obu
ámʋ há anɩ así, Yosua légya amʋ́ nkpá bɔpʋba ɔsʋlʋ́ʋ
anfɩsʋ. Amʋ́ onutó ansítʋ́ Bulu légya ɔmá-ɔmá lɛ́
ɔsʋlʋ́ʋ anfɩsʋ pʋ́há amʋ́. Bulu tati-obu ámʋ letsiá
amʋ́ wá alɩ bɔtʋ Owíe Dawid brɛ́sʋ́. 46 Bulu ansí legyi
Owíe Dawid ɩwɩ. Mʋ́ sʋ Dawid lʋ́kʋlí mʋ ɔbɛ́ɛ, mʋyíí
obu ha mʋ, mɛ́nɩ anɩ Yakob abí-aná fɛ́ɛ́ abʋ́sʋm mʋ
ɩnʋ. 47 Táme Owíe Salomo mboún lébeyi obu ámʋ.
48 “Táme Ɔsʋ́sʋ́ʋ́sʋ́ Bulu tamatsíá nyankpʋsa obu
yihɛtɔ. Fɛ́ alɩá Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ ɔkʋ́ léblí ɔbɛ́ɛ,
49 ‘Anɩ Wíe Bulu ɔbɛ́ɛ, “Ɔsʋ́sʋ́ gyí mí owíe obíá,
ɔsʋlʋ́ʋ ɛ́ igyi mí ayabi oyíkpa.
Ntɔ obu mlɩaa mléyi ha mí?
Nkʋ́nʋ gyí mí ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakpá?
50 Megyí mí lɔ́bwɛ ntobí ánfɩ fɛ́ɛ́?” ’ ”
51 Stefano lʋ́mɔ mʋ asʋ́n ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Asʋtɔ-ɔnlɩn
awíé, klʋntɔ bʋ mlɩ odwin. Mlɩlakíná Bulu asʋ́n ámʋ
nu. Mlɩ ɛ́ mlɩtɔkʋ́sʋ́ líí Ɔŋɛ Wankíhé amʋ asʋ́nsʋ́
brégyíbré, fɛ́ alɩá mlɩ anáin amʋ betsiá bwɛ́. 52 Bulu
ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ ɔmɔmʋsʋ́ mlɩ anáin bʋmɛdɩnká? Bɔmɔ
Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ́ʋ́ bɛblí yáí bɛɛ, Yilé Ɔbwɛpʋ́
ámʋ ɔbɛ́ba amʋ ɛ́. Mlɩlɛ́lɛ Yilé Ɔbwɛpʋ́ ámʋ há, bɔmɔ
mʋ. 53 Mlɩlʋ́hɔ Mose mbla ámʋ tsʋ́ Bulu-abɔpʋ ámʋ
wá ní, táme mlɩmégyi mʋ́sʋ́.”

Stefano Abwi Da Mɔ́

54 Brɛ́á Yudafɔ ahandɛ amʋ bonu Stefano asʋn
blíhé anfɩ á, ɔblʋ́ lɛhɩɛ kítá amʋ́, bɛda ansítʋ́ kpʋn.
55 Táme Ɔŋɛ Wankíhé lʋ́bʋlá Stefanotɔ, olotsu ansí
fʋá, ɔdɛ ɔsʋ́sʋ́ kíɩ. Olowun Bulu numnyam, Yesu
líí Bulu gyɔpɩsʋ. 56 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɩkɩ,
nawun ání ɔsʋ́sʋ́ lafínkí, Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ámʋ líí
Bulu gyɔpɩsʋ.”
57 Brɛ́á bonu ínɩ á, bɔpʋ ɩbɩ tin asʋ. Ɩnʋ amʋ́ fɛ́ɛ́
bɔsʋrá okitikíti tú bun mʋsʋ, 58 bɛbɩtía mʋ dalɩ wúlu
amʋtɔ bɛyɛ́da mʋ abwi mʋ́. Adansɩfɔ ámʋ bɔwʋí amʋ́
awunso atadɩɛ tswɩ ɔyasubi ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Saulo
wá. 59 Bʋdɛ mʋ abwi da alɩʋ, olokpolí anɩ Wíe ɔbɛ́ɛ,
“Mí Wíe Yesu, hɔ mí ɔŋɛ́.” 60 Ɩnʋ á, ɔlɛda akpawunu,
kplʋ́n kʋklʋ́kʋ́ʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíe, si lakpan ánfɩ kie
amʋ́.” Olenya blí alɩ pɛ́, olomu ɔnɔ́.

8

1 Saulo ɛ́ lʋ́tsulá dínká Stefano mɔsʋ.

*Saulo Ɔpasua Ámʋ*sʋ Dɩnká

Tsʋ́ ɛkɛ ámʋsʋ á, bɛdɩnká ɔpasua ámʋ́ʋ́ ɩbʋ
Yerusalem amʋsʋ, wá amʋ́ mɔ bɩ. Mʋ́ sʋ ɔpasua ámʋ
fɛ́ɛ́ bɛdasáín wá Yudea pʋ́ Samaria ɔmátʋ́, sí sumbí
ayɔpʋ́ ámʋ nkʋlɛ pɛ́ wá ɩnʋ. 2 Táme Bulu asʋ́mpʋ́ akʋ
bosu Stefano, bɩn mʋ.
3 Saulo mʋ́ léfi ɔpasua ámʋ bwie asɩ. Oletsiá kí ahá
wʋ́yítʋ́, bítía ahógyipʋ atsɩ mʋ́a ayin fɛ́ɛ́ yʋ́wa obu.

*Filipo Bulu As*ʋ́n Ɔkanda Samaria Wúlutɔ

4 Ahógyipʋ amʋ bɛda Bulu asʋn wanklʋ́ʋ́n ámʋ
ɔkan ɔtínɛgyíɔtínɛ ání bɛdasáín yʋ́. 5 Mʋ́ sʋ Filipo
lʋ́yɔ Samaria wúlu yilé kʋtɔ yɛ́bláa amʋ́ Kristo, (ɔhá
ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofʋ́lí amʋ) ɩwɩ asʋn wanklʋ́ʋ́n
ámʋ. 6 Afíapʋ amʋ fɛ́ɛ́ bonu mʋ asʋn blíhé, bowun
osʋ́na ání ɔlɔbwɛ ɛ́. Mʋ́ sʋ bɔhɔ mʋ asʋ́n ámʋ. 7 Ɔŋɛ
lalʋ́hɛ lʋ́sʋrá okitikíti dʋ́lɩ ahá tsɔtsɔɔtsɔtɔ. Ahá ání
amʋ́ ɩfʋ́n lawʋ́ pʋ́ tsʋkʋlɛ asínpʋ tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́ benya
ɩlɔtsá. 8 Mʋ́ sʋ ansí lɛhɩɛ gyi Samariafɔ ámʋ.
9 Alɩ bɛ́ ámʋtɔ á, ɔfʋ́pʋ́ kpɔnkpɔntɩ ɔkʋá bʋtɛtí mʋ
Simon bʋ wúlu amʋtɔ. Brɛ́á Filipo mʋ́kʋ́ba ɩnʋ á,
ɔtɔbwɛ́ tʋ́mila súná mʋ pɩ amʋ, ɩtɔwá amʋ́ ifʋ́. Ɔtɔpʋ́
ɩbɩ sí kántʋ́ blí ɔbɛ́ɛ, otʋ́mípʋ kpɔnkpɔntɩ mʋgyi.
10 Nyebí ahandɛ fɛ́ɛ́ bʋtobʋ́ mʋ, blí bɛɛ, “Oyin ánfɩ
dɛ́ Bulu tʋ́mi kpɔnkpɔntɩ ámʋ.” 11 Ínɩá ɔdɛpʋ mʋ
asʋma bwɛ́ ofʋ́la suná amʋ́, ɩlawá ɔpá sʋ á, amʋ́
fɛ́ɛ́ bɔhɔ mʋ gyi. 12 Táme brɛ́á Filipo léba bɛda Bulu
iwíegyí pʋ́ Yesu Kristo ɩwɩ asʋn wanklʋ́ʋ́n ámʋ ɔkan
a, atsɩ mʋ́a ayin bɔhɔ mʋ asʋ́n ámʋsʋ gyi, ɔlɔbɔ amʋ́
asʋ́. 13 Simon onutʋ́ ɛ́ lʋ́hogyi, ɔlɛha Filipo lʋ́bɔ mʋ
asʋ́. Mʋ asʋ́bɔ ɔma a, ɔlɔpʋ ɩwɩ mantáa Filipo. Brɛ́á
olowun alɩá Filipo dɛ́ ofʋ́la mʋ́a osʋ́na bwɛ á, ɔnɔ́
lobwie mʋ.
14 Sumbí ayɔpʋ́ ámʋ́ʋ́ bʋbʋ Yerusalem amʋ bonu
ání Samariafɔ bahɔ Bulu asʋn ámʋ. Mʋ́ sʋ bɔwa
Petro mʋa Yohane amʋ́ wá. 15 Brɛ́á boyʋ́wie ɩnʋ á,
bɔbɔ mpáɩ há Samariafɔ ahógyipʋ amʋ bɛɛ, bʋnyáa
Ɔŋɛ Wankíhé. 16 Tsʋ́fɛ́ asʋ́ kɛkɛ babʋ́ amʋ́ anɩ Wíe
Yesu dátʋ́, táme amʋ́tʋ́ ɔkʋkʋ mʋ́kʋ́nyá Ɔŋɛ Wankíhé
amʋ. 17 Ɩnʋ Petro mʋa Yohane bɔpʋ ɩbɩ dínká amʋ́
nwunsʋ, Bulu léha amʋ́ Ɔŋɛ Wankíhé amʋ.
18 Simon lʋ́wun ání ɩbɩ kɛkɛ sumbí ayɔpʋ́ amʋ bapʋ́
dínká ahógyipʋ amʋ nwunsʋ, Bulu lahá amʋ́ Ɔŋɛ
Wankíhé. Mʋ́ sʋ ɔlɛlɛ kʋ́ba há Petro mʋa Yohane,
19 ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɩha mí tʋ́mi ánfɩ kʋ, mɛ́nɩ ní

mí ɛ́ nɔpʊ́ ɪbɪ dínká ɔkʊ nwunsʊ á, Bulu ɔbɛ́ha mʊ
Ɔŋɛ Wankíhɛ́.”

20 Táme Petro lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Fʊ́a fʊ́ kɔ́ba ámʊ
nyɔ fɛ́ɛ́ mlɪhɪ. Tsúfɛ́ fʊkɪ fɛɛ, fɛ́talí pʊ́ kɔ́ba hɔ
Bulu itokiehɛ́ ánfɪ. 21 Fʊma ogyíkpá ntɛ́ɛ ɔlɪ́kpá
anɪ gyumagyihɛ anfɪtɔ, tsúfɛ́ fʊ́ klʊntɔ mɛtɪn Bulu
ansítɔ́. 22 Damli klʊntɔ tsu fʊ́ lakpan ánfɪtɔ, afʊkʊlɪ
anɪ Wíe Bulu. Fíalɪ obési agywun laláhɛ anfí fabwɛ́
ánfɪ kíé fʊ́. 23 Tsúfɛ́ nawun ání fʊhíé fʊ́bʊ ɔnsɪpɛ,
lakpan lagyi fʊsʊ.”

24 Simon lɛ́bláa Petro mʊa Yohane ɔbɛ́ɛ, “Nobwíí
ɪpa, mlɪkokoli mlɪ Wíe Bulu ha mɪ, mɛ́nɪ ɔmɛ́ɛha
asʊ́n ánfɪ fablí ánfɪtɔ kʊkʊ mɛ́ɛba mɪsʊ.”

25 Brɛ́á Petro mʊa Yohane begyi adánsɪɛ, dá Yesu
ɪwɪ asʊ́n ámʊ ɔkan tá á, beyinkí yɔ́ Yerusalem. Brɛ́á
bʊna bɔyɔ́ á, bɛda asʊn wanklɑ́ɑ́n ámʊ ɔkan Samaria
nkuda tsɔtsɔɔtsɔ asɪ.

*Etiopia Owíe Sikas*ʊ Ɔkípʊ Klʊntɔdamlí

26 Alɪ brɛ́ ámʊtɔ á, Bulu-ɔbɔpʊ lɛ́bláa Filipo
ɔbɛ́ɛ, “Kʊsʊ pʊ ɔsaasí dimbísʊ́ ɔkpa ámʊ́ʊ́ ɪda tsu
Yerusalem ɪyɔ́ Gasa amʊ.” 27 Mʊ́ʊ́ Filipo lɔ́kʊsʊ́ pʊ́
ɔkpa. Brɛ́á ɔyɔ́ á, ɔlɔtʊ Etiopia ɔmá ɔhandɛ ɔkʊá
baflo mʊ. Ɔhandɛ amʊ gyí Etiopia owíe tsɪhɛ́ Kan-
dake sikasʊ ɔkípʊ. Oyin ánfɪ layɔ́ Yerusalem yósum
Bulu, 28 yínkí ɔyɔ́ wóyí, otsie mʊ kekétɔ́, mpɔnkɔ
bʊdɛ mʊ bɪtí. Ɔdɛ Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Yesaia ɔwʊlʊ́
ámʊ kláa. 29 Mʊ́ʊ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lɛ́bláa Filipo ɔbɛ́ɛ,
“Kpʊkpɛ manta keké ánfɪ.” 30 Filipo lɛ́srí tʊ́ keké ámʊ
wun ání Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Yesaia ɔwʊlʊ́ ámʊ oyin
ámʊ dɛ́ kláa. Mʊ́ sʊ ɔlɛfɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ɔhandɛ, fʊdɛ
asʊ́n ámʊ́ʊ́ fʊdɛkláa amʊ asɪ nu?”

31 Ɔhandɛ amʊ lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Nkálɪ ɪbɔ́bwɛ
nónu mʊ́ asɪ ní ɔkʊ mɛ́lɛ mʊ́ asɪ súná mí?” Mʊ́ sʊ
ɔlɛbláa Filipo ɔbɛ́ɛ, “Dʊ tsia mí wá ayɔ.” 32 Bulu asʊ́n
ání ɔdɛkláa ɔwʊlʊ́ ámʊtɔ gyí:

“Ɔlɔbwɛ díín fɛ́ kufa ání bapʊ́ bɛya ɔmɔkpá. Ɔmob-
wíí mʊ nnonyɔ.
Ɔlɔbwɛ díín fɛ́ alɪá kufa tɔbwɛ́
ní bʊdɛ mʊ ɪwɪ imi dɪnkí.

33 Bɔkpɔí mʊ, bʊmegyi mʊ asʊ́n ɔnɔkwalɪsʊ.
Ɔhaa mɛ́ɛtalí súná mʊ abí-aná,
tsúfɛ́ bɛka mʊ nkpa tin ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ.”

34 Mʊ́ʊ́ ɔmá ɔhandɛ amʊ lɛ́fɪtɛ́ Filipo ɔbɛ́ɛ, “Ma
ɪwɪ asʊ́n Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ anfɪ déblí, mʊ onutó
ntɛ́ɛ ɔha bambá?” 35 Ɪnʊ Filipo lɛ́lɪí Yesaia asʊn
wanlínhɛ́ anfɪsʊ bláa mʊ Yesu ɪwɪ asʊn wanklɑ́ɑ́n
ámʊ. 36-37 Bɔpʊ bɔyɔ́ á, bɔtʊ ntsu kʊ. Mʊ́ʊ́ ɔmá ɔhandɛ
amʊ lɛ́fɪtɛ́ Filipo ɔbɛ́ɛ, “Ntsu dá a, ntɔ létin mí asʊ́bɔ
ɔkpa?”*

38 Mʊ́ sʊ ɔmá ɔhandɛ amʊ léha mʊ keké ámʊ
ɔbɪtípʊ́ lɛ́lɪí. Mʊa Filipo bɛkplí wíé ntsu ámʊtɔ, Filipo
lɔ́bɔ mʊ asʊ́. 39 Brɛ́á bɛdalɪ ntsu ámʊtɔ á, anɪ Wíe
Ɔŋɛ́ lotsu Filipo nátí. Ɔmá ɔhandɛ amʊ métrá wun
mʊ, táme ɔlɔpʊ ansigyí natí ɔyɔ́ wóyí. 40 Filipo ɛ́
léyɛdalɪ Asoto wúlutɔ. Ɔlɛnatí kí ɪnʊ awúlusʊ dá
asʊn wanklɑ́ɑ́n ámʊ ɔkan alɪ, oloyówie Kaesarea
wúlutɔ.

9

*Saulo Klʊ*ntɔdamlí
(*Gyumagyihɛ* 22:6-16; 26:12-18)

1-2 Alɪ brɛ́ ánfɪtɔ fɛ́ɛ́ á, Saulo mɔ́kʊ́sí Yesu akasípʊ́
amʊ bláa ɔbɛ́ɛ, mɔ́mɔ amʊ́. Mʊ́ sʊ ɔlɔyɔ Bulu igyí
ɔhapʊ́ dɛhɛn wá yɔ́kʊlí mʊ ɔbɛ́ɛ, ɔwánlɪn ɔwʊlʊ́ pʊlɛ
mʊ suna Damasko Yudafɔ ofíakpa ahandɛ, mɛ́nɪ ní
mʊ ɪbɪ da oyin ntɛ́ɛ ɔtsɪ ɔkʊ, ɔna anɪ Wíe ɔkpa ámʊsʊ
a, mɛ́kɪtá mʊ, kpá mʊ ba Yerusalem.

3 Saulo lɔ́pʊ ɔkpa ɔyɔ́ Damasko. Ɔlɛta wie tá á,
nsaɪntɔ lɛkpa ogyá wa mʊ. 4 Ɔlɛdɪda ɔsʊlʊ́tɔ kpla.
Ɪnʊ olonu ɔmɛ kʊ. Ɔmɛ amʊ lɛ́fɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, “Saulo,
Saulo, ntogyi sʊ́ fʊ́dɪn mísʊ́ alɪ?”

5 Saulo lɛ́fɪtɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Fʊ́ ma nɪ, mí Wíé?” Mʊ́ʊ́ ɔmɛ
amʊ lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Mí Yesu nɪ. Mísʊ́ fʊdɪn ní.
6 Kʊsʊ, afʊyɔ wúlutɔ ɪnʊ. Ɔkʊ obósuná fʊ́ tɔ́á lehián
ání fɔ́bwɛ.”

7 Saulo aba ání mʊa amúnyɔ bʊna besi líí díín.
Bonu ɔmɛ amʊ, táme bʊmowun ɔhaa. 8 Saulo lɔ́kʊsʊ́
líí. Olobwií ansíbi, táme ɔmɛdɛ́ atɔ́ wúun. Mʊ́ sʊ
bɛkɪtá mʊ ɪbɪ, kpá mʊ ya Damasko wúlutɔ. 9 Oletsiá
nkɛnsá owítɔ́ omowun atɔ́. Omegyi atɔ́, omonu tɔtɔ
ɛ́ alɪ brɛ́ ámʊtɔ.

10 Alɪ brɛ́ ámʊtɔ á, Yesu ɔkasípʊ́ ɔkʊ bʊ Damasko,
bʊtɛtí mʊ Anania. Olowun atɔ́. Mʊ́tɔ́ á, anɪ Wíe Yesu
lɔ́kpolí mʊ ɔbɛ́ɛ, “Anania!”
Olotsulá ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, mí ní.”

11 Mʊ́ʊ́ anɪ Wíe lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Kʊsʊ, yɔ brɔnʊ
ámʊ́ʊ́ bʊtɛtí mʊ́ ‘Ɔkpa Tswííhɛ́’ amʊsʊ. Wie Yuda
wóyítɔ́, afʊfɪtɛ oyin ámʊ́ʊ́ otsú Tarso, bʊtɛtí mʊ
Saulo amʊsʊ. Alaba, ɔbʊ ɪnʊ ɔdɛ mpáɪ bɔ. 12 Alawun
ání oyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Anania laba bɔpʊ ɪbɪ dínká
mʊsʊ, mʊ ansíbi labwíí.”

13 Mʊ́ʊ́ Anania lɛ́bláa anɪ Wíe ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, nanú
oyin ánfɪ ɪwɪ asʊ́n. Alɪá ɔdɛpʊ lalahɛ gyi fʊ́ ahá ání
bʊbʊ Yerusalem. 14 Igyí ahapʊ́ dɛhɛn amʊ ɛ́ bahá mʊ
túmi bɛɛ, ɔbá Damasko bɛkɪtá ahá ání bʊtɔbʊ́ mpáɪ
fʊ́ dátɔ́ fɛ́ɛ́.”

15 Anɪ Wíe lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Yɔ, mílalɛ́ mʊ mbɛ́ɛ,
ɔbwɛ́ɛ mí osúmpʊ́, ɔha ɔmá bámbátɔ́fɔ, amʊ́ awíe
pʊ́ Israelfɔ fɛ́ɛ́ abʊbɪ mí. 16 Mí onutó nósuná mʊ alɪá
ɔbɔ́kʊkʊ wun ipian mí sʊ.”

17 Mʊ́ sʊ Anania lɔ́yɔ Yuda wóyítɔ́, yɔ́pʊ ɪbɪ dínká
Saulosʊ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ “Opíó Saulo, anɪ Wíe Yesu
amʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ ɪwɪ ɔwan súná fʊ́ brɛ́ ámʊ́ʊ́ fɛbá nfɪ ámʊ
láwá mí fʊ́ wá. Ɔbɛ́ɛ, mbɛha fʊ́ afʊlawun atɔ́, Ɔŋɛ
Wankíhɛ́ ɔbʊla fʊ́tɔ́.” 18 Tɔkʊá igyi fɛ́ klɛmɛtí afwɪ
lɛ́maín lɛ́ mʊ ansíbisʊ kpádá ɪnʊnʊ. Mʊ́ sʊ ɔlɛla ɔdɛ
atɔ́ wúun. Ɪnʊ ɔlɔkʊsʊ́, bɔbɔ mʊ asʊ́. 19 Bɛha mʊ atɔ́
olegyi, ɔwʊnlín lɛlawíé mʊ.

*Saulo Bulu A*sʊ́n Ɔkanda Damasko

Saulo létsiá akasípʊ́ amʊ wá nkɛ kpalobí. 20 Ɪnʊnʊ
ɔlɛnatí yɔ́ amʊ́ ofíakpa, yéfi Yesu ɪwɪ asʊ́n ɔkan da
asɪ ɔbɛ́ɛ, “Yesu gyí Bulu mʊ bi ámʊ nɪ.”

21 Ahá ání bonu mʊ asʊn blíhɛ́ anfɪ fɛ́ɛ́ ɔnɔ́ lobwie
amʊ́. Mʊ́ sʊ bɛfɪtɛ́ bɛɛ, “Megyí mʊdɛ́ Yesu asʊ́mpʊ́
mɔ Yerusalem nɪ? Megyí amʊ́ ɔkɪtákpá ɔlɛba nfɪ,
ɔkpa amʊ́ ya igyí ahapʊ́ dɛhɛn amʊ?”

22 Táme Saulo lɛ́lanyá túmi blí asʊ́n ámʊ ɔwʊnlínsʊ́
ɔbɛ́ɛ, lɛ́lɛ́ Yesu gyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ

* 8:36-37 Mʊ́tɔ́ yée 37 bʊ nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ: Filipo lɛbláa mʊ ɔbɛ́ɛ “Ní fahɔ Kristo gyi tsú fʊ́ ɪklʊn fɛ́ɛ́tɔ́ a, nɛ́talɪ bɔ́ fʊ́ asʊ́.” Ɔlɛbláa Filipo ɔbɛ́ɛ, “Ee, nahogyi mbɛɛ Yesu Kristo gyi Bulu mʊ Bi.”

ofúli amʋ). Alıá ɔlɛhıɛ lɛ́ asʋ́n ámʋtɔ lɛha Yudafɔ
ání bʋbʋ Damasko ınʋ bɔbwɛ basaa. Bʋmowun mʋ́á
bótsu.
23 Nkɛ tsɔtsɔɔtsɔ ɔma a, Yudafɔ ámʋ befia kítá
agywıın bɛɛ bɔ́mɔ Saulo. 24 Mʋ́ sʋ betsiá gyo wúlu
amʋ ɔnɔ́ ɔpa onyé, ménı bénya mʋ mɔ́ mʋ. Támɛ akʋ
bowi tsá Saulosʋ bɛɛ, alí Yudafɔ ámʋ babwɛ́ agywıın
ní. 25 Mʋ́ sʋ ɛkɛ ɔkʋ onyé á, Saulo abúopʋ amʋtɔ akʋ
botsu mʋ wá lakpátɔ́, pʋ́ mʋ tsʋn ikwitɔ kplí mʋ yi
ıban ɔma, ɔlɛsrí nátí.

Saulo Yerusalem Yɔ

26 Brɛ́á Saulo lɔ́wie Yerusalem a, ɔlɔtsʋn ɔkpa
kugyíkʋsʋ ání obɔ́wie Yesu akasípʋ́ amʋtɔ. Támɛ
bʋmohogyi ání alabwɛ́ ɔkasípʋ́. Mʋ́ sʋ benya mʋ
ifú. 27 Inʋ Barnaba lɛ́kpa mʋ ya, yɛ́lɛ mʋ súná sumbí
ayɔpʋ́ amʋ. Ɔlɛbláa amʋ́ alıá anı Wíe lɛ́lɛ ıwı ɔwan
súná Saulo Damasko ɔkpatɔ, mʋa Yesunyɔ batɔ́í;
pʋ́ alıá Saulo lɔ́wa klʋn dá Bulu asʋ́n ámʋ ɔkan
ɔwʋnlínsʋ́ Yesu dátɔ́ Damasko wúlutɔ. 28 Mʋ́ sʋ Saulo
lɔ́wie amʋ́tʋ́, beki Yerusalem wúlutɔ. Ɔlɔwa klʋn
blí Bulu asʋ́n ámʋ Yesu dátɔ́. 29 Mʋa Yudafɔ ámʋ́ʋ́
bʋtɛblí Griiki ɔblíı amʋ betsiá tɔ́í, gyi aba nwɛ́ɛn.
Támɛ alı bré ámʋtɔ fɛ́ɛ́ á, bʋdɛ agywıın bwɛ ání bɔ́mɔ
mʋ. 30 Brɛ́á mʋ́ afú lɔwʋlí ahógyipʋ amʋ a, bɛkpa mʋ
yáa Kaesarea, há mʋ ɔlɛnatí yɔ́ Tarso.
31 Mʋ́ sʋ ıwı lolwií ɔpasua ání bʋ Yudea, Galilea pʋ́
Samaria ɔmátʋ́. Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lɛ́kpa amʋ́ bɛkleí, dan
hógyitɔ, betsiá tsiátʋ́á ilegyi anı Wíe Yesu ansí.

Aha Akʋ ılɔ Tsa

32 Petro lɛ́natí ki Samaria nkudası. Ɛkɛ ɔkʋ ɔleyɛ́kı
Bulu ahá ání bʋbʋ Lida wúlutɔ. 33 Inʋ á, oleyéfia
oyin ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Enea, olesin tsukʋlɛ nfikwe ní.
34 Petro lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Enea, Yesu Kristo latsá fʋ́
ılɔ. Kʋsʋ kunta fʋ́ ɔklan." Inʋ Enea lɔ́kʋsʋ́. 35 Ahá ání
bʋtsie Lida wúlutɔ pʋ́ Saron nsáıntɔ fɛ́ɛ́ bowun oyin
ámʋ. Mʋ́ sʋ bohogyi, bobuo anı Wíe.
36 Ɔtsı ɔkʋ bʋ Yopa wúlutɔ, ogyi ɔkasípʋ́. Bʋtɛtí mʋ
Tabita. Mʋ dá ámʋ ası Griiki ɔblítɔ gyí, "Dorka." Mʋ́
ası gyí, "Abrɛ." Yilé ɔbwɛpʋ́ ogyi. Ɔbʋ awıtɔlɛ há
ahiánfɔ. 37 Brɛ́á Petro bʋ Lida a, ılɔ lɛda Tabitasʋ.
Olowu, bebie mʋ ntsu, sí mʋ tswı abansʋ́rʋ kʋtɔ.
38 Yopa mʋ́a Lida awúlu ımafɔ aba wá. Mʋ́ sʋ brɛ́á
akasípʋ́ amʋ́ʋ́ bʋbʋ Yopa amʋ bonu lowu ánfı á,
bɔwa abi anyɔ sísí Petro bɛɛ, bobwíí ıpa há mʋ, ɔwáa
ɔsa tʋ amʋ́. 39 Inʋ Petro lɔ́wa ɔsa bwɛ́, mʋ́a amʋ́nyɔ
bɛnatí. Brɛ́á olobowie ınʋ á, bɛkpa mʋ ya abansʋ́rʋ
amʋtɔ. Wúlu amʋtɔ asʋrapʋ fɛ́ɛ́ bʋbʋ fúli amʋ ası.
Bɛkpa pútá Petro bʋdesʋ́, bʋdɛ atadıɛá Dorka lɔ́bwɛ
brɛ́á otsie nkpa pʋsʋ́ná mʋ. 40 Petro légya asʋrapʋ
amʋ fɛ́ɛ́ lɛ́ obu ámʋtɔ. Mʋ́ʋ́ ɔlɛda akpawunu bɔ́ mpáı,
asa ɔlɛdamlí kı fúli amʋ blí ɔbɛ́ɛ, "Tabita, kʋsʋ." Inʋ
Tabita lɔ́bwií ansíbi. Brɛ́á olowun Petro a, ɔlɔkʋsʋ
tsía. 41 Inʋ Petro lɛ́kıtá mʋ bı, ɔlɔkʋsʋ́ líí. Petro létı
asʋrapʋ amʋ pʋ́ ahógyipʋ atráhɛ amʋ. Mʋ́ʋ́ ɔlɔpʋ
Tabita súná amʋ́ ání alatsínkí. 42 Asʋ́n ánfı lɛkleí wá
Yopa wúlutɔ. Mʋ́ sʋ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ anı Wíe
gyi. 43 Petro létsiá Simon ání ɔtɔyɔ́ ɔwʋlʋ́-kpákpá ıwı
agyʋ́má wá Yopa ınʋ wá ɔpá.

10

Konelio Abí Wa Petro Wá

1 Oyin ɔkʋ létsiá Kaesarea ınʋ, bʋtɛtí mʋ Konelio.
Ogyi Romafɔ ısá akɔpʋ́ ɔpasua kʋá bʋtɛtí mʋ́ Italia
ɔhandɛ. 2 Ɔbʋ nsi Bulusʋ́m ıwı. Mʋa mʋ wóyítɔ́fɔ
fɛ́ɛ́ bʋtosʋ́m Bulu. Konelio tekíé Yudafɔ ahiánfɔ atɔ́.
Ɔtɔbɔ́ mpáı há Bulu brégyíbré. 3 Ɛkɛ ɔkʋ Konelio
lɔ́wun atɔ́ ntʋ́pwɛ dɔsatɔ. Mʋ atowunhɛ amʋtɔ
á, olowun Bulu-ɔbɔpʋ ansí káín, Bulu-ɔbɔpʋ amʋ
lɔ́kpolí mʋ ɔbɛ́ɛ, "Konelio!"
4 Ifú lɛkıtá mʋ. Mʋ́ sʋ olesi ɔdɛ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ
kíı. Mʋ́ʋ́ ɔlɛfıté Bulu-ɔbɔpʋ amʋ ɔbɛ́ɛ, "Mí Wíé, nkálí
igyi?"
Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Bulu lahɔ fʋ́
mpáı. Fʋ́ ahá atɔ́ kie ɛ́ lagyi mʋ ansí. 5 Wa abí
abʋyɔ Yopa yɛtı Simon Petro ba. 6 Ɔlɔyɔ́swıí ɔwʋlʋ́-
kpákpá ıwı agyʋ́má ɔyɔpʋ́ Simon wóyítʋ́, mantáa
ɔpʋ ɔnɔ́." 7 Brɛ́á Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lɛ́natí á, Konelio
létı mʋ asʋ́mpʋ́ abanyɔ́ ání bʋbʋ mʋ wóyítʋ́ pʋ́ mʋ
ɔbısʋfɛ ání ogyi ısá ɔkɔpʋ́, otenyá Bulu ifú. 8 Ɔlɛbláa
amʋ́ asʋ́n ání ılaba fɛ́ɛ́, ɔlɔwa amʋ́ sísí Yopa.
9 Mʋ́ ɔyı kɛhɛ bɔkʋsʋ́ bɔyɔ́ Yopa. Bɛta ınʋ wie tá
á, ıbɔ́bwɛ fɛ́ ɔpa dódúanyɔtɔ. Petro ɛ́ dɛ́dʋ ɔyɔ́ obu
awunso mpáı ɔbɔkpá. 10 Akʋ́n ıhíɛ́ dɛ mʋ. Mʋ́ sʋ
olekle ání obénya tɔkʋ wá ɔnɔ́. Brɛ́á bʋdɛ atɔ́ ámʋ
nıná há mʋ a, Petro lɔ́wun atɔ́. 11 Atowunhɛ amʋtɔ á,
olowun ání ɔsʋ́sʋ́ lafínkí, tɔkʋá igyi fɛ́ ɔhráda téíhɛ́,
bʋdɛ mʋ nsiebí ana, ıdɛkplí ıbá ɔsʋlʋ́sʋ. 12 Ɔyítʋ́ mbwı
ɔtsan-ɔtsan, mbwıá bʋbʋ ayín, támɛ bʋtɛká abɔnɔ
pʋ́ ɔyítʋ́ mbubwi fɛ́ɛ́ bʋbʋ ɔhráda ámʋtɔ. 13 Mʋ́ʋ́
olonu ɔmɛ kʋ lɛ́dalı ɔbɛ́ɛ, "Petro, kʋsʋ mɔ mbwı ánfı
afʋwı."
14 Támɛ Petro lɛ́lɛ mʋ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Ó-o! Mí Wíé,
bɔkwıí mí ɔpá á, mmɔkógyi tʋ́á Yudafɔ amándíɛ́
lekisí ntɛ́ɛ mʋ́ ıwı mɛtın kı."
15 Ɔmɛ amʋ léla bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Mátı tʋ́á Bulu latın
mʋ́ ıwı atokisíhɛ́." 16 Atowunhɛ amʋ pʋ́ ɔmɛ amʋ léba
tse sa. Mʋ ansítɔ́ ınʋ á, botsu ɔhráda ámʋ ya ɔsʋ́sʋ́
ɔtsáwʋlɛ pɛ́.
17 Brɛ́á Petro dɛ́ nwuntɔ bu tsʋ́ atowunhɛ anfı ıwı
á, Konelio abí ámʋ ɛ́ bafíté wun Simon wóyítʋ́, ba
bʋlıí ɔkpa ɔnɔ́. 18 Konelio abí ámʋ bokpolí fíté bɛɛ,
"Ɔfɔ́ ɔkʋ tsie nfı, bʋtɛtí mʋ Simon Petro?"
19 Petro trá ɔdɛ nwuntɔ bu tsʋ́ atowunhɛ amʋ ıwı,
Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lɛ́bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, "Simon, ahá abasá akʋ
baba bʋdɛ fʋ́ dunká. 20 Kʋsʋ bwɛ, afʋkplı yefia amʋ́
amlınatı. Mágyi nwɛ́ɛn, tsʋ́fɛ́ mílawá amʋ́ fʋ́ wá."
21 Inʋ Petro lɛ́kplí yɔ́tʋ amʋ́, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mígyí
ɔhá ámʋ́ʋ́ mlıdédunká ámʋ nı. Ntogyi sʋ́ mlıná?"
22 Ahá ámʋ bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Anımédé tsitsa. Isá
akɔpʋ́ ɔhandɛ Konelio ání otenyá Bulu ifú, Yudafɔ
fɛ́ɛ́ bʋtɛtí mʋ ıdayilé lɔ́wa anı fʋ́ wá. Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ
labɛbláa mʋ ɔbɛ́ɛ, ɔbá bɛtı fʋ́ afʋba mʋ wóyítʋ́, ménı
obónu asʋ́n ání fʋ́bʋ blí." 23 Mʋ́ʋ́ Petro lɛ́kpa amʋ́ wá
wóyítʋ́, ɔlɛha amʋ́ ɔdıkpa.
Ɔyı kɛhɛ a, Petro mʋa amʋ́nyɔ bɔkʋsʋ́ pʋ́ ɔkpa
bɔyɔ́ Kaesarea. Brɛ́á bɔyɔ́ á, ahógyipʋ akʋá bʋbʋ
Yopa ınʋ ɛ́ bobuo amʋ́ yɔ́. 24 Mʋ́ ɔyı kɛhɛ a, boyówie
Kaesarea wúlutɔ. Botsutsʋ́a abʋwie ınʋ á, Konelio
latí mʋ wóyítʋ́ ahá pʋ́ mʋ anyawíe kláklá befia,
ɔdɛ amʋ́ ɔkpa kíı. 25 Brɛ́á Petro lɔ́wie wóyí ámʋ
ɔnɔ́ á, Konelio lɔ́kʋsʋ́ yɛ́fia mʋ, dá akpawunu mʋ
ayabitɔ sʋ́m mʋ. 26 Támɛ Petro léha mʋ ɔlɔkʋsʋ́.
Ɔlɛbláa Konelio ɔbɛ́ɛ, "Kʋsʋ, máda akpawunu há
mí. Nyankpʋsa mí ɛ́ ngyi." 27 Petro mʋa mʋnyɔ
bʋna bʋdɛtɔí alıı olowie wóyítʋ́. Inʋ olowun ání ahá
tsɔtsɔɔtsɔ bafia. 28 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlı onutó
mlıyin ání Yudafɔ mbla mɛha ɔkpa ání Yudayin mʋa

ɔmá bámbátɔyin bʊbwɛ́ɛ anyawíe ntɛ́ɛ ɔbɔ́yɔ mʊ wá kpán. Táme Bulu lahá mí nabí ání mmákı mbɛ́ɛ ɔkʊ ıwı mɛtın ntɛ́ɛ ɔmɔfʊn amándíɛ́ ɔkpasʊ. [29] Mó sʊ brɛ́á fɔwa abí fɛ́ɛ́ bʊbɛ́tı mí á, mmɔkpʊkpʊ́ʊ nwuntɔ ní. Amansʊ igyi? Bla mı.”

[30] Mʊ́ʊ Konelio lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Ndɛ ɛkɛ náásí, ntʊ́pwɛ dɔsatɔ mbʊ wóyítɔ́ ndɛ mpáı bɔ. Ɔtsáwʊlɛ pɛ́ á, nowun oyin ɔkʊ líí mí ansítɔ́. Oyin ámʊ lɔ́wa atadıɛ futútú. [31] Oyin ámʊ lébláa mı ɔbɛ́ɛ, ‘Konelio, Bulu lanú fʊ́ mpáı. Fʊ́ ahá atɔ́ kie é lagyi mʊ ansí. [32] Mʊ́ sʊ wa abí abʊyɔ Yopa wúlutɔ yɛtı Simon Petro ba. Ɔwʊlʊ́-kpákpá ıwı agyʊ́má ɔyɔpʊ́ Simon wóyí ɔlɔswıí. Otsie mantáa ɔpʊ ɔnɔ́.’ [33] Mʊ́ sʊ ınʊnʊ nɔwa abí sísí fʊ́. Ibʊ alɛ́á faba. Séi á, anı fɛ́ɛ́ anılafia Bulu dátɔ́. Anıgyó anı Wíe asʊ́n ání alapóhá fʊ́ ɔbɛ́ɛ, fʊbláa anı.”

Petro Asʊn Blíhé

[34] Mʊ́ʊ́ Petro lótsu ɔnɔ́ blí ɔbɛ́ɛ, “Nawun ání lɛ́lɛ́ Bulu tamakı ɔhaa ansítɔ́. [35] Mboún ɔhá ání otenyá mʊ ifú, ɔtɔbwɛ́ yilé asʊ́n otekle ɔmágyíɔmátɔ́. [36] Mlıyin asʊn wankláán ání Bulu lɔ́pʊhá Israelfɔ. Asʊ́n ámʊ gyí, Bulu lapʊ́ iwilwii ba tsʊn Yesu Kristo, ahá fɛ́ɛ́ Owíe amʊsʊ. [37] Mlıyin asʊ́n kpɔnkpɔntı ání ılɛba Yudea ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́. Ilotsu ası tsú Galilea ɔmátɔ́, brɛ́á Asú Ɔbɔpʊ́ Yohane léda asʊ́bɔ ɔkan ɔma. [38] Mlıyin anı Wíe Yesu Nasaretyin amʊ. Mlıyin ání Bulu lɔ́pʊ mʊ Ɔŋɛ Wankíhé pʊ́ túmi wá mʊtɔ, oleki ɔtínɛgyíɔtínɛ bwɛ́ yilé, tsá ahá ání bʊbʊ ɔbʊnsám túmi ası ılɔ, tsʊ́fɛ́ Bulu buo mʊ. [39] Anıgyí ahá ání anılówun mʊ bwɛhɛ́ ání ɔlɔbwɛ Yudea pʊ́ Yerusalem ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́ ní. Bɛda mʊ mántá oyikpalíhɛsʊ mʊ́ mʊ. [40] Táme mʊ́ ɛkɛ sáásí a, Bulu lɔ́kʊsʊ́a mʊ, lɛ́ mʊ ɔwan, ahá bowun mʊ. [41] Megyí ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ lɔ́wun mʊ, táme anı ahá ámʊ́ʊ́ Bulu lɛ́lɛ yáí ɔbɛ́ɛ, abwɛ́ɛ mʊ adansıfɔ ámʊ mʊ́ anılówun mʊ. Mʊ kʊ́sʊ́ tsú afúlitɔ ɔma a, anıa mʊnyɔ légyi, anılɔ́wı ní. [42] Ɔlɛhıɛ anı ɔbɛ́ɛ, adáa mʊ asʊn wankláán ámʊ ɔkan suna ahá, agyi mʊ ıwı adánsıɛ ání mʊgyí ɔhá ání Bulu laléá obégyi akıankpapʊ pʊ́ awupʊ́ fɛ́ɛ́ asʊ́n ní. [43] Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ fɛ́ɛ́ bɛblí bɛɛ lɛ́lɛ́, ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ Kristo gyi a, Bulu obési mʊ lakpan fɛ́ɛ́ kíé mʊ Kristo dátɔ́.”

*Ɔmá Bámbá*sʊ́fɔ Ɔŋɛ Wankíhé Nya

[44] Brɛ́á Petro dɛ́ asʊ́n ánfı blí á, Ɔŋɛ Wankíhé lɛ́bá ahá ámʊ́ʊ́ bʊdɛ mʊ asʊ́n ámʊ nu ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́. [45] Ɔnɔ́ lobwie Yudafɔ ahógyipʊ amʊ́ʊ́ bobuo Petro ba ınʊ ámʊ ání Bulu lapʊ́ mʊ Ɔŋɛ Wankíhé amʊ kíé ahá ání bʊmegyí Yudafɔ. [46] Tsʊ́fɛ́ bowun ání ahá ámʊ bʊdɛ ɔblıı bámbá blí, bʊhíɛ́ bʊdɛ Bulu kanfʊ́. Mʊ́ sʊ Petro lébláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, [47] “Bulu lahá ahá ánfı é Ɔŋɛ Wankíhé fɛ́ anı. Ɔkʊ ɔbɛ́talí tin amʊ́ ɔkpa ɔbɛ́ɛ bʊmábɔ amʊ́ asʊ́?” [48] Mʊ́ sʊ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, bʊbʊ́ amʊ́ asʊ́ Yesu Kristo dátɔ́. Mʊ́ ɔma a, bokokóli Petro bɛɛ, otsía amʊ́ wá kpalobí.

11

Petro Iwı Asʊ́n Ɔnɔ́lɛ Yerusalem

[1] Yesu sumbí ayɔpʊ́ ámʊ pʊ́ ahógyipʊ amʊ́ʊ́ bʊbʊ Yudea ɔmátɔ́ ámʊ bonu ání ɔmá bámbátɔ́fɔ é bahɔ Bulu asʊ́n ámʊ. [2] Mʊ́ sʊ brɛ́á Petro lɔ́yɔ Yerusalem wúlutɔ á, mʊa ahógyipʊ akʊá bʊtekleá ahá bʊtínʊ keté asa abʊwie ɔpasua ámʊtɔ bɛbıtí asʊ́n. Bɛfıtɛ́ mʊ bɛɛ, [3] “Ntogyi sʊ fayɔ́ ahá ání bʊmɛtın keté wóyí, fʊa amʊ́nyɔ mlılawá ıbı gyi atɔ́?” [4] Mʊ́ sʊ Petro lɛ́lɛ asʊ́n ání ılɛbatɔ súná amʊ́ ıkʊlɛ-kʊlɛ ɔbɛ́ɛ,

[5] “Mbʊ Yopa wúlutɔ ndɛ mpáı bɔ nowun atɔ́. Mʊ́tɔ́ á, nowun ání tɔkʊá igyi fɛ́ ɔhráda tɛ́íhé, bʊdɛ mʊ́ nsiebí ana lɛ́kplí tsú ɔsʊ́sʊ́ bá mí wá. [6] Nowun pututɔ-mbwı pʊ́ wúlutɔ mbwı, mbwıá bʊbʊ ayín, táme bʊtɛká abɔnɔ pʊ́ ɔyítɔ́ mbubwi fɛ́ɛ́ ɔhráda ámʊtɔ. [7] Inʊ nonu ɔmɛ kʊ lɛdalı bláa mı ɔbɛ́ɛ, ‘Petro, kʊsʊ mɔ mbwı ánfı afʊwı.’

[8] “Mʊ́ʊ́ nɛblí mbɛ́ɛ, ‘Mí Wíe, ɛkɛkɛɛkɛ. Bɔkwıí mí ɔpá á, mmɔkʊ́gyi tɔ́á Yudafɔ amándíɛ́ lekisí ntɛ́ɛ mʊ́ ıwı mɛtın kı.’

[9] “Mʊ́ʊ́ ɔmɛ amʊ lótsu ɔsʊ́sʊ́ lábláa mı ɔbɛ́ɛ, ‘Mátı tɔ́á Bulu latın mʊ́ ıwı atokisíhé.’ [10] Tsesa sʊ́ʊ́n nowun atowunhɛ anfı. Mʊ́ ɔma a, ılɛlayínkí yʊ́ ɔsʊ́sʊ́.

[11] “Alı brɛ́ ámʊtɔ kén á, ayin abasá akʊá bɔwa mí wá tsú Kaesarea baba bʊlıí wóyí ámʊ́ʊ́ ntsie mʊ́tɔ́ ámʊ ɔnɔ́. [12] Ɔŋɛ Wankíhé lébláa mı ɔbɛ́ɛ, mbúo amʊ́ yɔ, mmágyi nwɛ́ɛn. Apíʊ́ abasíé ánfı botsú Yopa anfı é bobuo mı yʊ́ Kaesarea, anı fɛ́ɛ́ anılóyɔ Konelio wóyítɔ́. [13] Konelio lébláa anı ɔbɛ́ɛ, mowun Bulu-ɔbɔpʊ ɔkʊ mʊ wóyítɔ́, ɔlɛbláa mʊ ɔbɛ́ɛ, ‘Wa abí abʊyɔ Yopa yɛtı ɔyin ɔkʊá bʊtetí mʊ Simon Petro ba. [14] Ɔbɛ́bláa fʊ asʊ́n ání fʊ́a fʊ́ wóyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ mlɔ́tsʊn mʊ́sʊ́ nyá nkpa.’

[15] “Nenya tsú ɔnɔ́ ndɛtɔí alı, Ɔŋɛ Wankíhé léba amʊ́sʊ́ fɛ́ aliá ılɛba anısʊ ɛkɛ gyankpapʊ amʊ. [16] Inʊ nɛkaín anı Wíe asʊn blíhésʊ. Ɔbɛ́ɛ, ‘Yohane lɔ́pʊ ntsu bɔ́ ahá asʊ́. Táme mlı mʊ́ á, Bulu ɔbɔ́pʊ Ɔŋɛ Wankíhé bɔ́ mlı asʊ́.’ [17] Mʊ́ sʊ ní Bulu lapʊ́ mʊ atokiehé ámʊ kíé amʊ́, fɛ́ aliá ɔlɔpʊkíé anı ahá ámʊ́ʊ́ anılɔ́hɔ anı Wíe Yesu Kristo gyi amʊ a, mígyí ma ání nétin Bulu ɔkpa?”

[18] Brɛ́á sumbí ayɔpʊ́ ámʊ bonu asʊ́n ánfı á, besi Petro tɔ́ı wa, bɛkanfʊ́ Bulu bɛɛ, “Mʊ́mʊ́ Bulu lahá ahá ání bʊmegyí Yudafɔ ɔkpa ɔbɛ́ɛ, amʊ́ é bʊdámli klʊntɔ, abʊnya nkpa.”

Kristo Ɔpasua Áni Ibʊ Antiokia

[19] Stefano lowu ɔma a, bɛdınká ahógyipʊ amʊsʊ. Mʊ́ sʊ bɛdasáín yʊ́ Foinike mʊa Kipro ɔsʊlʊ́sʊ pʊ́ Antiokia wúlutɔ. Yudafɔ nkʊlɛ bɛbláa Bulu asʊn wankláán ámʊ. [20] Táme amʊ́tɔ́ akʊ mʊ́ botsu Kipro pʊ́ Kirene ɔmátɔ́ ba Antiokia bɛbláa Griikifɔ ámʊ anı Wíe ıwı asʊn wankláán ámʊ. [21] Anı Wíe Bulu lɛ́lıí amʊ́ ɔma. Mʊ́ sʊ amʊ́tɔ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bohogyi, dámlí klʊntɔ ba anı Wíe Yesu wá.

[22] Yerusalem ɔpasua ámʊ bonu asʊ́n ánfı. Mʊ́ sʊ bɔwa Barnaba sísí Antiokia. [23-24] Barnaba gyí ɔha wankláán, Ɔŋɛ Wankíhé pʊ́ hógyi é ıtsɔ mʊtɔ. Brɛ́á olowie Antiokia, olowun aliá Bulu lagyi amʊ́ bʊalɛ a, ansí legyi mʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɔtɔí kplá amʊ́ ɔbɛ́ɛ, bʊpʊ́ʊ amʊ́ klʊn fɛ́ɛ́ dınka anı Wíe Yesusʊ, abʊgyi mʊ mblasʊ. Ínı sʊ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔtsʊn mʊ asʊ́n ámʊsʊ hɔ anı Wíe gyi. [25] Mʊ́ ɔma a, Barnaba lóyɔ Tarsɔ wúlutɔ yʊ́dunká Saulo. [26] Brɛ́á olowun mʊ a, ɔlɛkpa mʊ ba Antiokia. Betsiá ınʊ ofi ɔkʊlɛ, tsía fía ɔpasua ámʊ, súná amʊ́ atɔ́. Antiokia begyankpá tí akasípʊ́ amʊ bɛɛ “Akristofɔ” ní.

[27] Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ akʊ botsu Yerusalem ba Antiokia alı brɛ́ ámʊtɔ kén. [28] Amʊ́tɔ́ ɔkʊlɛ dá gyí Agabo. Ɔlɔkʊsʊ́ líí, blí Ɔŋɛ Wankíhé túmitɔ tswı ɔbɛ́ɛ, “Akʊ́n kpɔnkpɔntı kʊ béba Roma ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́.” Ilɛba mʊ́tɔ́ brɛ́á Roma Owíe Klaudio tsie obíásʊ́. [29] Akasípʊ́ amʊ bɔbwɛ agywın bɛɛ, amʊ́tɔ́ okugyíɔkʊ obódunká tɔ́á

obénya, abʋpʋ yekie apíó ahógyipʋ ání bʋbʋ Yudea ɔmátɔ́. [30] Begyi dınká músʋ́, bɔpʋhá Barnaba mʋa Saulo bɔpʋya ɔpasua ámʋ ahandɛ.

12

Petro Obudı

[1] Alı bré ámʋtɔ á, Owíe Herode lédınká ɔpasua ámʋtɔ akʋsʋ, wá amʋ́ amʋmʋyɔ. [2] Ɔlɛha bɛtın Yohane mʋ pio Yakobo ɔdayítɔ́. [3] Herode lówun ání ıbʋ Yudafɔ ámʋ ɔdwɛ. Mʋ́ sʋ omesi, ɔlɛyɛ́kıtá Petro ɛ́. Alı bré ámʋtɔ bʋdɛ Israelfɔ Bodobodo MátúhɛNkɛ gyí. [4] Mʋ́ sʋ bréá ɔlɛkıtá Petro a, ɔlɔpʋ mʋ tswı obu, ɔlɛlɛ ısá akɔpʋ́ dúasie ɔbɛ́ɛ, bʋtsía gyo mʋ ıwı abaná-abaná. Ɔlɔbwɛ agywın ɔbɛ́ɛ, begyi Nkɛ ámʋ tá á, mégyi Petro asʋ́n dınsʋ. [5] Bɔwa Petro obu, táme ɔpasua ámʋ bɔbɔ mpáı kínkíínkín há mʋ.

Petro Obulɛ

[6] Onyé asa ɔyí ɔbɛ́kɛ Owíe Herode ɔbɛ́lɛ Petro ba dınsʋ begyi mʋ asʋ́n á, bɔwa Petro ıkan anyɔ kɛ́ké, ɔda ɔdɛdıdı ısá akɔpʋ́ abanyɔ́ nsınɛ́. Isá akɔpʋ́ akʋ ɛ́ bʋlıí bʋdɛ obu ámʋ ɔnɔ́ gyo. [7] Ɔtsáwʋlɛ pɛ́ á, Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ lébɛlıí amʋ́ wá obuto ınʋ, ınʋ fɛ́ɛ́ lówankí. Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lɔ́pʋ ıbı da Petro abıntɔ, oletsinkí. Ɔlɛbláa Petro ɔbɛ́ɛ, “Wa ɔsa kʋsʋ.” Inʋ ıkan amʋ lɔ́wɔí lɛ́ mʋ ıbı. [8] Mʋ́ʋ́ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lébláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Kʋsʋ pʋ ɔfɛ́ klí osíétɔ, afʋtsʋ fʋ́ ntʋkʋta wa.” Petro lɔ́bwɛ. Mʋ́ʋ́ ɔlɛtrá bláa Petro ɔbɛ́ɛ, “Tsu fʋ́ ligá wa afʋba ayɔ.” [9] Petro lóbuo Bulu-ɔbɔpʋ amʋ dálı obu ámʋtɔ. Imɔwankí Petro ní akíankpatɔ ntɛ́ɛ atowunhɛtɔ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ dɛ́ mʋ asʋ́n bláa. [10] Mʋa Bulu-ɔbɔpʋ amʋ bɔtsʋn obu-ɔnɔ́ gyankpapʋ pʋ́ nyɔɔsı agyópʋsʋ. Bɛba bɔtʋ dátɔ ıklʋn ání fɔ́pʋdálı wie wúlutɔ. Iklʋn amʋ onutó lefinkí há amʋ́ bɔtsʋn. Bɔpʋtsʋn brɔnʋ kʋsʋ bɔyɔ́ á, Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lɔ́fwı sí Petro.

[11] Bréá Petro ansítɔ́ lɛtıtíı mʋ a, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Séi mʋ́ nawun ání lélé Bulu lawá mʋ ɔbɔpʋ, alabɛlɛ mí Owíe Herode ıbı pʋ́ tɔá Yudafɔ bʋdɛ ɔkpa kítɔ.”

[12] Ínıá Petro lówun mʋ́ alı sʋ á, ɔlɛnatí yɔ́ Yohane ání bʋtɛtráa tı mʋ Marko mʋ yin Maria wóyí. Alı bré ámʋtɔ á, ahá tsɔtsɔɔtsɔ bafia ınʋ bʋdɛ mpáı bɔ. [13] Petro léda amʋ́ ıklʋnsʋ, osúmbi tsıhé ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Rode lébɛkı ɔhá ání ogyi. [14] Bréá Rode lébı ání Petro ɔmɛ nı á, ansí lɛhıɛ gyi mʋ. Mʋ́ sʋ ɔlɛtan obu ámʋ finkí. Mboún oleyinkí srí yɛ́bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Petro laba ɔlıí obu-ɔnɔ́.” [15] Ahá ámʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, “Fʋ́ nwun layíntá.” Táme ɔlɔyɔ mʋ́sʋ́, ɔdɛblí ɔbɛ́ɛ, “Lélé a.” Mʋ́ sʋ bɛbláa mʋ bɛɛ, “Mʋ́mʋ́ fíalı Bulu-ɔbɔpʋá ɔtɛkı Petrosʋ ní.”

[16] Alı bré ámʋtɔ fɛ́ɛ́ á, Petro trá ɔdɛ ıklʋn amʋsʋ da. Bréá bɔyɔ yéfinkí mʋ́, bowun Petro a, ɔnɔ́ lobwie amʋ́. [17] Petro lɔ́bwɛ ıbı súná amʋ́ ɔbɛ́ɛ bʋkásʋ, ɔlɛbláa amʋ́ aliá anı Wíe lalé mʋ obu. Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlıbla Yakobo mʋa apíó ahógyipʋ atráhɛ amʋ asʋ́n ánfı.” Mʋ́ʋ́ ɔlɛnatí amʋ́ wá yɔ́ ɔtınɛ bambá á.

[18] Bréá ɔyí lɛkɛ a, ısá akɔpʋ́ ámʋ fɛ́ɛ́ begyigyáa, fíté aba bɛɛ, “Nkíı Petro mɛ?” [19] Owíe Herode léha bodunká Petro ɔtínɛgyíɔtíné, táme bʋmowun mʋ. Mʋ́ sʋ ɔlɛtı obu adıpʋ́sʋ́ akípʋ amʋ, fíté amʋ́ asʋ́n, ɔlɛha bɔmɔ amʋ́.

Mʋ́ ɔma a, ɔlɛnatí Yudea ɔmátɔ́ yétsiá Kaesarea wúlutɔ nkɛnsá kʋ.

Owíe Herode Lowu

[20] Bré kʋtɔ á, ɔblɔ́ lɛhıɛ kítá Owíe Herode Tiro mʋa Sidonfɔ sʋ. Mʋ́ sʋ awúlu anyɔ ánfı bɛlɛ abí bɛɛ bʋyókokóli mʋ, iwilwii itsia amʋ́ nsınɛ́. Tsúfɛ́ Owíe Herode ɔmátɔ́ bʋtenyá atogyihɛ tsú. Ahá ámʋ begyankpá yɛ́lɛ asʋ́ntɔ́ súná Owíe Herode wóyísʋ́ ɔkípʋ ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Blasto, olotsulá gya amʋ́ nkpá bɔyɔ Owíe Herode wá yókokóli mʋ.

[21] Owíe Herode léhıɛ amʋ́ ɛkɛ. Ɛkɛ ámʋ lɔ́fʋn a, ɔlɛhıhíɛ ıwı dálı betsiá mʋ obíásʋ́, bláa amʋ́ asʋ́n. [22] Ahá ámʋ bɔkplɔ́n blí bɛɛ, “Megyí nyankpʋsa dɛ́tɔí, mboún ɔkpı dɛ́toí o!” [23] Inʋnʋ Bulu-ɔbɔpʋ léda Herode, anyambi bɔwı mʋ, olowu. Tsúfɛ́ ɔmɔpʋ numnyam há Bulu.

[24] Bulu asʋ́n lɔyɔ mʋ́sʋ́, klɛ́í yɔ́ tsútsúútsú.

[25] Barnaba mʋa Saulo bɔyɔ amʋ́ agyómá tá Yerusalem, bɛkpa Yohane ání bʋtɛtráa tı mʋ Marko buo ıwı yínkí yɔ́ Antiokia.

13

Barnaba Mʋa Saulo Sumbí Wa

[1] Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ pʋ́ atɔ́ asunápʋ́ akʋ betsiá Antiokia ɔpasua ámʋtɔ. Amʋ́gyí: Barnaba, Simeon ání bʋtɛtí mʋ Obibi, Lukio ání otsú Kirene ɔmátɔ́, Manaen ání bɛyaí mʋa Galilea ɔmásʋ́ ogyípʋ́ Herodenyɔ tsukʋlɛ pʋ́ Saulo. [2] Bréá bɛklí ɔnɔ́, bʋdɛ anı Wíe súm á, Ɔŋɛ Wankíhé lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlılɛ Barnaba mʋa Saulo ha mı, abʋyɔ agyómá ámʋ́ʋ́ nɛtı amʋ́ mbɛ́ɛ bʋbɔ́yɔ ámʋ.”

[3] Mʋ́ sʋ bréá bɛklí ɔnɔ́ ámʋ bɔ́ mpáı tá á, bɔpʋ ıbı dínká amʋ́ nwunsʋ, sí amʋ́ ɔkpa.

Barnaba Mʋa Saulo Kipro Ɔsʋlʋ́sʋ Yɔ

[4] Ɔŋɛ Wankíhé lówa Barnaba mʋa Saulo sumbí. Bɔyɔ Seleukia wúlutɔ yótsu ntsusʋ-yibi fá yɔ́ ɔsʋlʋ́ʋ kʋá ıbʋ ntsu nsınɛ́, bʋtɛtí mʋ́ Kiprosʋ. [5] Bréá bowie wúlu kʋá ıbʋ ınʋ, bʋtɛtí mʋ́ Salamisʋ á, bɔyɔ Yudafɔ ofíakpa yɛ́da Bulu asʋ́n ámʋ ɔkan. Yohane ámʋ́ʋ́ bʋtɛtráa tı mʋ Marko amʋ ɛ́ lóbuo amʋ́ yɛ́tsa amʋ́ agyómá yɔ.

[6] Bɛdalı Salami wúlutɔ, bɛnatí alı bowie ɔsʋlʋ́ʋ kʋá bʋtɛtí mʋ́ Pafosʋ. Inʋ befia ɔfápʋ́ kpɔnkpɔntı ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Bar-Yesu. Ogyi Yudayin, ɔtɔwá afunu ɔbɛ́ɛ Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ mʋgyi. [7] Mʋ nyawie gyí ınʋ ɔmásʋ́ ogyípʋ́ Sergio Paulo. Ɔmásʋ́ ogyípʋ́ anfı létın ansí. Ɔlɔwa bɛyɛ́tı Barnaba mʋa Saulo ba mʋ wóyítɔ́. Tsúfɛ́ odekléá mónu Bulu asʋ́n. [8] Táme ɔfápʋ́ Bar-Yesu anfí mʋ dá ası gyí, Elima Griiki ɔblítɔ anfı méha amʋ́ ɔkpa abʋbla ɔmásʋ́ ogyípʋ́ amʋ Bulu asʋ́n ámʋ. Ɔlɔbɔ mbódí ání ɔmásʋ́ ogyípʋ́ amʋ mánu Yesu ıwı asʋ́n ámʋ, fʋ́wun ɔmɔ́ɔhɔ mʋ́sʋ́ gyi. [9] Inʋ Ɔŋɛ Wankíhé lóbʋlá Saulo amʋ́ʋ́ bʋdɛ mʋ tı Paulo amʋtɔ, olesi ɔlıí ɔdɛ ɔfápʋ́ amʋ ansítɔ́ kíı. [10] Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa ɔfápʋ́ amʋ ɔbɛ́ɛ, “Ɔbʋnsám mʋ bi, fʋtekísí ıtɔ wanklááń kugyíkʋ. Fapʋ́ ahámlé pʋ́ lalahɛgyí bwɛ́ fʋ́ agyómá. Mʋ́ sʋ fʋméesi Bulu ɔnɔkwalı amʋ afunutɔ wa? [11] Kı, Bulu ɔbɛ́bıtí fʋ́ ısʋ. Fʋ́ ansíbi bóbwie. Fʋmɛ́ɛtrá wun ɔyı kɛhɛtɔ owí alı yɔ́fʋn bré kʋ.”

Inʋnʋ Elima ansítɔ́ loklun mʋ. Mʋ́ sʋ ɔlɔwa tatápʋ bı, ɔdɛ ɔkʋ dunká ɔkıta mʋ oyítɔ́. [12] Bréá ɔmásʋ́ ogyípʋ́ amʋ lówun tɔá ılaba a, ɔlɔhɔ anı Wíe gyi. Anı Wíe ıwı asʋ́n ámʋ́ʋ́ bʋdɛ mʋ suná ámʋ lɛha ɔnɔ́ lobwie mʋ.

Barnaba Mʋa Paulo Antiokia Ání Ibʋ Pisidia Ɔmátɔ́ Yɔ

[13] Paulo mʋa mʋ aba ámʋ botsu ɩntsusʋ-yibi tsú
Pafo wúlutɔ yó Perge ání ɩbʋ Pamfilia ɔsʋlʋ́sʋ. Táme
Yohane Marko mʋ́ léyinkí amʋ́ ɔma tsú ɩnʋ yó
Yerusalem. [14] Bɔkʋsʋ́ tsú Perge yó Antiokia ání ɩbʋ
Pisidia ɔsʋlʋ́sʋ. Ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́ á, bɔyɔ ɩnʋ Yudafɔ
ofíakpa yétsiá asɩ. [15] Bɛ́kla atɔ́ tsú Mose Mbla pʋ́ Bulu
ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ nwʋlʋ́tʋ́ ta á, ofíakpa amʋ ahandɛ bɔwa
abí bɛyébláa Paulo aná bɛɛ, "Apío, ní mlɩdɛ́ asʋankʋá
mléblí pʋ́wá ahá ánfɩ ɔwʋnlín á, ɔkpa da." [16] Mʋ́ʋ́
Paulo lɔ́kʋsʋ́ líí, ɔlɔbwɛ amʋ́ ɩbɩ ɔbɛ́ɛ bʋkásʋ. Mʋ́ʋ́
ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,

"Apío Israelfɔ pʋ́ ɔmá bámbásʋ́fɔá mlɩtenyá Bulu
ifú, mlɩyaa asʋ amlɩnʋ. [17] Israel Bulu lɛ́lɛ anɩ anáin
bwɛ́ mʋ ahá. Ɔlɛha bɛkleí bɛ́á bʋgyi afɔ́ Egyipte
ɔsʋlʋ́sʋ. Ɔlɔpʋ mʋ túmi kpɔnkpɔɔnkpɔntɩ kpá amʋ́
dalɩ ɔmá ámʋtɔ. [18] Olenya klʋn kpá amʋ́ nfí adʋana
(40) kɛ́kɛ́ dimbí ámʋsʋ. [19] Oleyintá ɔmá asienɔ́ kɛ́kɛ́
Kanaan ɔsʋlʋ́sʋ, oleye amʋ́ ɔsʋlʋ́ʋ amʋ pʋ́bwɛ́ siadɩɛ
há anɩ anáin. [20] Nfí lafana aduenu (450), ɔlɔpʋbwɛ́ ínɩ
fɛ́ɛ́ há amʋ́.

"Mʋ́ ɔma a, ɔlɛha asʋ́n agyípʋ́ bɛkpa amʋ́ alɩɩ bɔtʋ
Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ Samuel. [21] Bɛ́ɛ́á bɛbláa Bulu bɛɛ
ɔyáɩ awíe ha amʋ́ á, Bulu léyaí Kis mʋ bi Saulo owíe
há amʋ́. Saulo otsʋ́ Benyamin abusuantɔ. Olegyi
iwíe nfí adʋana (40). [22] Bɛ́ɛ́á Bulu lɛ́kplí mʋ a, ɔlɛha
bɛyaí Dawid obíásʋ́ há amʋ́. Asʋ́n ánfɩ Bulu léblí
tsú mʋ ɩwɩ ní. Ɔbɛ́ɛ, 'Yisai mʋ bi Dawid gyí ɔhá ání
mí klʋn dɩn mʋsʋ, tsʋ́fɛ́ ɔbɔ́bwɛ tógyítɔá nébláa mʋ
mbɛ́ɛ ɔbwɛ́ɛ.'

[23] "Dawid anfɩ abí-anátɔ́ Bulu labɛlɛ Yesu tsú há
Israelfɔ ɔbɛ́ɛ, ɔbwɛ́ɛ amʋ́ Ɔlɛpʋ́ fɛ́ alɩá ɔlɛhɩɛ yáí.
[24] Asa Yesu lɛ́bá a, Asʋ́ Ɔbɔpʋ́ Yohane légyankpá dá
ɔkan súná Israelfɔ fɛ́ɛ́ ɔbɛ́ɛ, bʋdámli klʋntɔ, abʋha
mʋ ɔbɔ amʋ́ asʋ́. [25] Bɛ́ɛ́á Yohane ɔbá bɔmɔ mʋ
agyʋ́má ɔnɔ́ á, ɔlɛftɛ́ ahá ámʋ ɔbɛ́ɛ, 'Ma mlɩdésusʋ́ʋ
mlɩaa ngyi? Megyí mígyí ɔhá ámʋ́ʋ́ mlɩdɛ́ ɔkpa kíɩ
amʋ. Mʋ mʋ́ ɔbɛ́ba mí ɔma. Mmɔfʋn ání nʋ́wɔí mʋ
ntʋkʋta.'

[26] "Mí apío, Abraham abí-aná pʋ́ ɔmá bámbásʋ́fɔá
mlɩtenyá Bulu ifú, mlɩyaa asʋ amlɩnʋ. Anɩgyí ahá
ání Bulu lɔ́pʋ nkpahɔ́ʋ asʋ́n ámʋ sísí. [27] Yerusalem
atsiápʋ́ pʋ́ amʋ́ ahandɛ bʋmɛbɩ ání Yesu gyí Ɔlɛpʋ́.
Bʋmonu Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ amʋ asʋ́n ání bɔwanlín
tswɩ asɩ. Bʋtɛ́kla mʋ́ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́ kugyíkʋ. Táme
begyi Yesu asʋ́n, há mʋ ɩpʋ́n, mɔ́ mʋ; ɩlɛha Bulu
ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ amʋ asʋ́n ánfɩ lɛba mʋ́tɔ́. [28] Bʋmenya
Yesu ɩwɩ asʋ́n kʋkʋá bélíí mʋ́sʋ́ mɔ́ mʋ, táme bɛbláa
Pilato bɛɛ ɔhá abʋmɔ mʋ. [29] Mʋ́ sʋ bɛ́ɛ́á bɔbwɛ tɔ́á
bɔwanlín tsú mʋ ɩwɩ fɛ́ɛ́ tá á, bɛlɛ mʋ tsú oyikpalíhɛ
amʋsʋ yópulá mʋ. [30] Táme Bulu lɔ́kʋsʋ́a Yesu tsú
afúlitɔ. [31] Mʋ́ ɔma a, oletsiá lɛ ɩwɩ súná ahá ámʋ́ʋ́
mʋa amʋ́nyɔ bɛnatí tsú Galilea yó Yerusalem amʋ
bɛ́ɛ́ tsɔtsɔɔtsɔtɔ. Ahá ánfɩ gyí ahá ání bʋdɛ mʋ ɩwɩ
adánsɩɛ gyí suná Israelfɔ ní.

[32-33] "Anɩ mʋ́ anɩdɛ́ mlɩ asʋn wanklááń ámʋ bláa.
Mʋ́gyí, Bulu labwɛ́ tɔ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɛhɩɛ anɩ anáin amʋ há
amʋ́ abí-aná. Amʋ́gyí anɩ á. Tsʋ́fɛ́ alakʋ́sʋ́a Yesu
tsú afúlitɔ há anɩ, fɛ́ alɩá bɔwanlín wá Israelfɔ ɩlʋ
nyɔɔsɩtɔ bɛɛ,

'Mí Bí gyí fʋ́.
Ndɛ nabwɛ́ fʋ́ Sí.'

[34] Bulu létrá tɔí tsú Yesu kʋsʋ́ tsú afúlitɔ pʋ́ mʋ ɔyʋlʋ́ʋ
amʋ́ʋ́ ɩmɔ́ɔplɔ́ wá ɔbɔ́tɔ́ ɛkɛkɛɛkɛ ámʋ ɩwɩ ɔbɛ́ɛ,

'Nɔ́pʋ mí oyúla wankíhɛ́ amʋ́ʋ́ nɛhɩɛ mbɛ́ɛ, ɩbwɛ́
alɩágyíalíá
nɔ́pʋhá Dawid amʋ há mlɩ.'

[35] Owíe Dawid ɛ́ létrá lawánlín wá Israelfɔ ɩlʋ bám-
bátɔ́ ɔbɛ́ɛ,
'Fʋmɛ́ɛha fʋ́ osʋ́mpʋ́ wankíhɛ́ mɔ́ɔplɔ́ wá fúli ɔbɔ́tɔ́.'
[36] Owíe Dawid lósum Bulu mʋ nkpatɔ, bwɛ́ Bulu apɛ́
tá á, olowu, bopulá mʋ mʋ anáintɔ, ɔlɔplɔ́. [37] Táme
Yesu anfí Bulu lɔ́kʋsʋ́a tsu afúlitɔ ánfɩ mʋ́ mɔ́plɔ.
[38-39] Mʋ́ sʋ apío, mlunu asʋ́n ánfɩ anɩdɛ́ mlɩ bláa anfɩ
asɩ. Yesu anfɩ nkʋlɛsʋ mlɔ́tsʋn nya lakpansikíɛ́.
Mose mbla métalí há amlɩgyi asʋ Bulu ansítɔ́. Táme
ɔhagyíɔha ání alahɔ Yesu anfɩ gyi obégyi asʋ Bulu
ansítɔ́. [40] Mʋ́ sʋ mlɩkɩ wanklááń, ménɩ asʋ́n ámʋ́ʋ́
Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ bɛblí tswɩ amʋ méɛba mlɩsʋ.
[41] Asʋ́n ámʋ gyí,
'Asʋ́n ámʋ ɩwá mlɩ
ahá ání mlɩtɔwá Bulu asʋ́n nyányáa ifú,
amlɩwu.
Tsʋ́fɛ́ ní ndɛ ɔkʋ ɔblí gyʋma ání ndegyí mlɩtɔ kʋ́ráá
á,
mlɩmʋ́ʋ́hogyi.' "

[42] Bɛ́ɛ́á Paulo mʋa Barnaba bʋdɛdalɩ Yudafɔ
ofíakpa ɩnʋ á, ahá ámʋ bɔkʋlí amʋ́ bɛɛ bʋbá ɔkpʋ́nʋ́
ɔdakɛ́ ámʋ́ʋ́ ɩbá ámʋ, abʋtra bɔtɔí tsu asʋ́n ámʋ ɩwɩ
suna amʋ́. [43] Bɛ́ɛ́á ahá ámʋ bɛdalɩ Yudafɔ ofíakpa ɩnʋ
á, Yudafɔ tsɔtsɔɔtsɔ pʋ́ ɔmá bámbátɔ́ abí ání bawíé
Yudafɔ osʋ́mtɔ́ bɛkplá buo Paulo mʋa Barnaba. Mʋ́
sʋ sumbí ayɔpʋ́ ánfɩ bɔtɔí kplá amʋ́ bɛɛ, bʋpʋ́ʋ ansí
dɩnka Bulu awɩtɔlɛsʋ.

[44] Ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́ amʋ́ʋ́ bɛbláa amʋ́ bɛɛ bʋbá amʋ
lɔ́fʋn a, ilesi kpalobí tɛkɩ ahá bɛta wʋ́lu amʋtɔ.
Amʋ́ fɛ́ɛ́ bɛba Bulu asʋ́n onukpá Yudafɔ ofíakpa ɩnʋ.
[45] Bɛ́ɛ́á Yudafɔ bowun ɔdɔm amʋ a, Paulo aná ɩwɩ
lɔ́wa amʋ́ olu. Ínɩ sʋ begyi Paulo asʋn blíhɛ́ amʋ
nwɛ́ɛn, síá mʋ. [46] Táme Paulo mʋa Barnaba bɔwa
klʋn bláa ahá ámʋ bɛɛ, "Tɛkɩ mlɩ lehián ání abé-
gyankpá bláa Bulu asʋ́n ánfɩ. Táme ínɩá mlɩlékiná
mʋ́ nu, mlɩdɛ́ mlɩ ɩwɩ kíɩ mlɩaa, mlɩméhián nkpa ání
ɩtamatá ámʋ sʋ á, anɩlayínkí ayɔ́ ɔmá bámbásʋ́fɔ wá.
[47] Tsʋ́fɛ́ alí Bulu lɔ́wa anɩ ní. Ɔbɛ́ɛ,
'Napʋ́ fʋ́ bwɛ́ ɔkandíɛ há ɔmá bámbásʋ́fɔ.
Ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ bɔ́tsʋn fʋsʋ nyá nkpa ání ɩtamatá.'
"

[48] Bɛ́ɛ́á ɔmá bámbásʋ́fɔ ámʋ bonu asʋ́n ánfɩ á, ansí
legyi amʋ́, bɛ́kanfʋ́ anɩ Wíe asʋ́n ámʋ. Ɩnʋ ahá ání
Bulu lalɛ́ ɔbɛ́ɛ, bʋnyáa nkpa ání ɩtamatá bɔhɔ asʋ́n
ámʋsʋ gyi.

[49] Anɩ Wíe asʋ́n ámʋ ɩlɛkleí wíé ɔmá ámʋtɔ
ɔtínɛgyíɔtíné. [50] Táme Yudafɔ ámʋ pʋ́ atsɩá bʋbʋ
Yudafɔ osʋ́mtɔ́, obʋ́ bʋ amʋ́sʋ́ pʋ́ wʋ́lu ahandɛ
bɔkʋsʋ́ líí Paulo mʋa Barnabasʋ, gya amʋ́ lɛ́ ɔmá
ámʋtɔ. [51] Sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bɛkpakpáa amʋ́ ayabitɔ-
ɩsɩ wʋ́lí amʋ́ nwunsʋ, bɛnatí yó Ikonion wʋ́lutɔ.
[52] Táme Ɔŋɛ Wankíhɛ́ pʋ́ ansigyí lɔbʋlá Antiokia
akasípʋ́ amʋtɔ.

14

*Paulo M*ʋa Barnaba Bulu Asʋ́n Blí Ikonion Wʋ́-
lutɔ

[1] Ikonion wʋ́lutɔ ɛ́ á, alɩ kɛ́n Paulo mʋa Barnaba
bɔyɔ Yudafɔ ofíakpa nɩ. Bɛblí Bulu asʋ́n ɩnʋ wan-
klááń. Mʋ́ sʋ Yudafɔ pʋ́ Griikifɔ tsɔtsɔɔtsɔ bɔhɔ
Yesu gyi. [2] Táme Yudafɔ ámʋ́ʋ́ bʋmohogyi amʋ bɔtɔí

wá ɔmátɔfɔ ámʋ asʋtɔ, há amʋ́ bɔkʋsʋ́ líí ahógyipʋ amʋsʋ. [3] Ifú mɛkɪtá Paulo mʋa Barnaba. Betsiá ɪnʋ wá ɔpá blí anɪ Wíe Yesu asʋ́n ámʋ wankláán. Yesu ɛ́ lélií amʋ́ ɔma, sʋ bɔbwɛ ofʋ́la pʋ́ osʋ́na pʋ́súná ání mʋ awɪtɔlɛ asʋ́n ámʋ́ʋ́ bʋdɛblí ámʋ igyi ɔnɔ́kwalɪ. [4] Mʋ́ sʋ wʋ́lu amʋtɔ ɪlɔbɔí anyɔ. Akʋ bobuo Yudafɔ ámʋ, akʋ ɛ́ bobuo sumbí ayɔpʋ́ ámʋ.

[5] Mʋ́ ɔma a, Yudafɔ, ɔmátɔ́fɔ pʋ́ amʋ́ ahandɛ bɔbwɛ agywɪʋn bɛɛ, bɔ́wa sumbí ayɔpʋ́ ámʋ ɪwɪɔsɪntɔ, dá amʋ́ abwi mɔ́. [6] Sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bonu asʋ́n ánfɪ. Mʋ́ sʋ bɛsrí yɔ́ Likaonia awʋ́lu yilé Listra mʋ́a Derbe pʋ́ awʋ́luá ɪbʋ mantáa ɪnʋsʋ. [7] Bɛda asʋn wankláán ámʋ ɔkan ɪnʋ ɛ́.

*Paulo M*ʋa Barnaba Gyumagyihɛ Listra Mʋ́a Derbe

[8] Oyin ɔkʋ létsiá Listra wʋ́lutɔ, bɔkwɪí mʋ ɪbɔ. Ɔmɔkʋ́kʋ́sʋ́ líí mʋ ayabisʋ kɪ. [9] Ɪbɔ anfɪ tsie ɔdɛ Paulo asʋn blíhé nu. Paulo lési lí kɪ mʋ alʋ, olowun ání alahogyiá Bulu ɔbétalí tsá mʋ. [10] Mʋ́ sʋ ɔlɔkplʋ́n kʋklʋ́kʋ́ʋ́ blí ɔbɛ́ɛ, "Kʋsʋ lɪʋ fʋ́ ayabi anyɔsʋ." Ɪnʋ oyin ámʋ lʋ́kʋsʋ́ ɔtsáwʋlɛ pɛ́, wá natí bɪ. [11] Brɛ́á ɔdɔm amʋ bowun tʋ́á Paulo labwɛ́ á, bɔkplʋ́n blí Likaonia ɔblítɔ bɛɛ, "Ɪkpɪ ámʋ badámlí anyánkpʋ́sa kplí ba anɪ wá." [12] Mʋ́ sʋ bɔpʋ amʋ́ ɔkpɪ kpɔnkpɔntɪ dá tí Barnaba bɛɛ, "Seus." Bɔpʋ mʋ ɔtsɪámɪ dá tí Paulo bɛɛ, "Hermes," tsʋ́fɛ́ Paulo líí amʋ́ ɔnɔ́, ɔdɛtɔí ní. [13] Ɔkpɪ Seus ɔtswɛ́kpa bʋ wʋ́lu ɔnɔ́. Seus igyí ɔhapʋ́ lʋ́yʋ́pʋ nnantswie pʋ́ oyí ntswítswíʋ ba wʋ́lu ɔnɔ́ ɪnʋ. Tsʋ́fɛ́ mʋa ɔdɔm amʋ bʋdekléá bʋ́tswɛ sumbí ayɔpʋ́ ámʋ.

[14] Brɛ́á Barnaba mʋa Paulo bonu tʋ́á bɛbá bɔbwɛ á, bɛkɪtá amʋ́ atadɪɛ bálí. Ilosuná ání bʋmotsulá dínká ɪtʋ́ ámʋ́ʋ́ bɛbá bɔbwɛ ámʋsʋ. Bɛsrí wíé ɔdɔm amʋtɔ blí bɛɛ, [15] "Ntogyi mlɪdɛ́ ínɪ bwɛ? Anɪ ɛ́ anyánkpʋ́sa anɪgyí fɛ́ mlɪ. Bulu asʋn wankláán abá bɛbláa mlɪ, amlɪsi atɔkpan ánfɪ ɔmagyáa bobuo anɪ Wíe Bulu Ɔkɪankpapʋ. Mʋlɔ́bwɛ ɔsʋ́ mʋ́a asɪ, ɔpʋ pʋ́ mʋ́tʋ́ atɔ́ fɛ́ɛ. [16] Bímbí ámʋ a, olesi ɔkpa há ɔmágyíɔmá ání bʋbwɛ́ɛ tʋ́á bʋdeklé. [17] Táme mʋ́ ʋ́ á, Bulu mɔ́kʋ́sí atɔ wankláán tsɔtsɔɔtsɔ bwɛ, pʋ́súná ání mʋbʋ ɪnʋ. Mʋtɛ́há nyankpʋ totswie, mlɪ ndɔtɔ atɔ́ tɔwá alé. Mʋtɛ́há mlɪ atogyihɛ, ɔtɛhá ansí tegyi mlɪ." [18] Paulo aná asʋn blíhɛ́ anfɪ fɛ́ɛ ɔma a, ɪlɔwa ɔnlɪn asa bɛtalí ká ɔdɔm amʋ tin bɛɛ, bʋmátɪn mbwɪ wʋ́lí amʋ́ ayabiasɪ tswɛ amʋ́.

[19] Mʋ́ ɔma a, Yudafɔ akʋ botsu Antiokia ání ɪbʋ Pisidia ɔmátɔ́ pʋ́ Ikonion wʋ́lutɔ ba bɛblí asʋ́n pʋ́tsɛ ɔdɔm amʋ agywɪʋn, bɔkʋsʋ́ líí Paulosʋ. Bɛda Paulo abwi, bítía mʋ dálɪ wʋ́lu amʋtɔ. Bʋkɪ bɛɛ alawú, sʋ besi mʋ tswɪ. [20] Táme brɛ́á akasípʋ́ amʋ bɛba bobomlí Paulo a, ɔlɔkʋsʋ́ yínkí yɔ́ wʋ́lu amʋtɔ. Mʋ́ ɔyɪ kɛhɛ a, mʋa Barnaba bɛnatí yɔ́ Derbe wʋ́lutɔ.

Antiokia Áni ɪbʋ Siria Ɔmátɔ́ Yinkí Bá

[21] Paulo mʋa Barnaba bɛda asʋn wankláán ámʋ ɔkan Derbe. Ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɛdamlí klʋntɔ mlí Yesu akasípʋ́. Mʋ́ʋ́ bɛlayínkí yɔ́ Listra, tsʋn yɔ Ikonion alʋ bɛbɛdalɪ Antiokia ání ɪbʋ Pisidia ɔmátɔ́. [22] Ɪnʋ Paulo mʋa Barnaba bɔwa akasípʋ́ amʋ atɛtɔ-ɔnlɪn bɛɛ, bʋkíta hógyi amʋtɔ. Bɛbláa amʋ́ bɛɛ, "Ilehián ání abɔ́tsʋn ipian tsɔtsɔɔtsɔtɔ asa abʋwie Bulu iwíegyí ámʋtɔ." [23] Bɔtʋ́ ɔpasua kugyíkʋ á, bʋtɛklí ɔnɔ́ bɔ́ mpáɪ, yáí ahandɛ há amʋ́, pʋ́ amʋ́ wá anɪ Wíe amʋ́ʋ́ amʋ́ ansí dɪn mʋsʋ ámʋ ɪbɪtɔ.

[24] Beki Pisidia ɔmátɔ́ ɔpasua ámʋsʋ tá á, bɛba Pamfilia ɔmátɔ́. [25] Bɛda Bulu asʋn wankláán ámʋ ɔkan Perge wʋ́lutɔ. Bɔkʋsʋ́ tsʋ́ ɪnʋ yɔ́ Atalia wʋ́lutɔ. [26] Paulo mʋa Barnaba bɛlatsíá ntsusʋ-yibitɔ tsʋ́ ɪnʋ bowie Antiokia. Ɪnʋ gyí ɔtínɛ́á ahógyipʋ amʋ begyankpá klí ɔnɔ́ bɔ́ mpáɪ, ání Bulu ɔwáa awɪtɔlɛ ha amʋ́, mɛ́nɪ bɔ́yɔ agyómá ánfɪ bamɔ́ mʋ́ ɔnɔ́ ánfɪ ní.

[27] Brɛ́á bowie Antiokia a, bɛtɪ ɔpasua ámʋ fɛ́ɛ fia. Bɛbláa amʋ́ alʋá Bulu lapʋ́ amʋ́ gyi gyʋma, pʋ́ alʋá Bulu lahá ahá ání bʋmegyí Yudafɔ ɛ́ bahɔ mʋ gyi. [28] Betsiá akasípʋ́ amʋ wá nkɛ tsɔtsɔɔtsɔ.

15

*Sumbí Ayɔ*pʋ́ Pʋ́ Ɔpasua Ámʋ Ifía Yerusalem

[1] Brɛ́á Paulo mʋa Barnaba bʋbʋ Antiokia a, ayin akʋ botsu Yudea ɔmátɔ́ ba ɪnʋ. Bosuná ahógyipʋ ámʋ́ʋ́ bʋmegyí Yudafɔ ámʋ atɔ́ bɛɛ, ní bʋmɔkʋ́tín keté Mose mbla ɔnɔ́ á, Bulu mɔ́ɔhɔ amʋ́ nkpa. [2] Paulo mʋa Barnaba bɔkʋsʋ́ líí asʋ́n ánfɪsʋ. Mʋ́ sʋ amʋ́a atɔ́ asunápʋ́ amʋ begyi mʋ́ nwɛ́ɛn kínkíínkín. Ínɪ sʋ bɛblí bɛɛ, bɔ́wa Paulo mʋa Barnaba pʋ́ Antiokia ahógyipʋ amʋ akʋ Yerusalem, abʋyowun Yesu sumbí ayɔpʋ́ pʋ́ ɪnʋ ɔpasua ahandɛ amʋ tsʋ́ asʋ́n ánfɪ ɪwɪ.

[3] Ɔpasua ámʋ besi ahá ámʋ ɔkpa bɛnatí. Brɛ́á bɔyɔ́ á, bʋna Foenike pʋ́ Samaria ɔmátɔ́. Bɛbláa ɪnʋfɔ ámʋ bɛɛ, ahá ání bʋmegyí Yudafɔ ɛ́ badámlí klʋntɔ ba Bulu wá. Asʋ́n ánfɪ lɛhɪɛ wá ahógyipʋ amʋ fɛ́ɛ ansigyí. [4] Brɛ́á bowie Yerusalem a, ɔpasua ámʋ, amʋ́ ahandɛ pʋ́ sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bɔhɔ amʋ́ atúu. Paulo aná bɛbláa amʋ́ tʋ́á Bulu labwɛ́ tsʋn amʋ́sʋ́ fɛ́ɛ. [5] Táme ahógyipʋ amʋ akʋá botsʋ́ Farisifɔtɔ bɔkʋsʋ́ líí blí bɛɛ, "Ilehián ání ɔmá bámbásʋ́fɔ ámʋ bɛ́tɪn keté, gyi Mose mbla ɛ́sʋ́."

[6] Sumbí ayɔpʋ́ ámʋ pʋ́ ɔpasua ahandɛ amʋ befia yɔ asʋ́n ánfɪtɔ. [7] Bɛbɪtí asʋ́n ánfɪ wá ɔpá. Mʋ́ ɔma a, Petro lʋ́kʋsʋ́ líí, bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mí apíʋ́, mlɪyin ání tsʋ́ brɛ́ kʋtɔ á, Bulu lɛ́lɛ mí tsʋ́ mlɪtɔ ɔbɛ́ɛ, mbláa ahá ání bʋmegyí Yudafɔ mʋ asʋn wankláán ámʋ, mɛ́nɪ amʋ́ ɛ́ bónu, hɔ mʋ́sʋ́ gyí. [8] Bulu yín nyankpʋsa klʋntɔ. Ɔlɔpʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ amʋ há amʋ́, fɛ́ alʋá ɔlɔpʋhá anɪ pʋ́súná ání alahɔ amʋ́. [9] Olosuná ání bʋmegyí ɔtsan há anɪ, tsʋ́fɛ́ ɔlɛha amʋ́ klʋntɔ lɛtɪn brɛ́á amʋ́ ɛ́ bohogyi. [10] Ntogyi sʋ mlɪdɛ́ Bulu sɔ́ɔ kɪ? Ntogyi sʋ́ mlɪdɛ́pʋ Mose mbla ánfɪ anɪa anɪ anáin anɪmɛ́talí gyi mʋ́sʋ́ ánfɪ han akasípʋ́ anfɪ? [11] Ɛkɛkɛɛkɛ! Anɪlahogyi ání Bulu ɔbɔ́tsʋn anɪ Wíe Yesu awɪtɔlɛsʋ hɔ anɪ nkpa fɛ́ amʋ́."

[12] Brɛ́á Petro lʋ́tɔí tá á, afíapʋ amʋ fɛ́ɛ bɔbwɛ díín. Mʋ́ʋ́ Paulo mʋa Barnaba bɛbláa amʋ́ alʋá Bulu lʋ́tsʋn amʋ́sʋ́ bwɛ́ ofʋ́la pʋ́ osʋ́na tsɔtsɔɔtsɔ ahá ámʋ́ʋ́ bʋmegyí Yudafɔ ámʋtɔ. [13] Brɛ́á Paulo mʋa Barnaba bɔtɔí tá á, Yakobo lʋ́yɔ mʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Apíʋ́, mlɪyaa asʋ amlɪnu. [14] Simon Petro lablʋ́a anɪ ɔbɛ́ɛ, Bulu légyankpá lɛ́ sʋ́ná ání otekle ahá ámʋ́ʋ́ bʋmegyí Yudafɔ ámʋ asʋ́n. Mʋ́ sʋ ɔlɛlɛ amʋ́tʋ́ akʋ bwɛ́ mʋ ahá. [15] Asʋ́n ánfɪ pʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ asʋn blíhɛ́ labwɛ́ kʋlɛ. Tsʋ́fɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ,

[16] 'Bulu ɔbɛ́ɛ. Ínɪ ɔma a, nélatsʋ́ Dawid iwíegyí
amʋ́ʋ́ ɪladɪda ámʋ kʋ́sʋ́.
Nélayi mʋ́ abuntíi fɛ́ɛ,
há mʋ́ bélií wankláán,
[17] mɛ́nɪ aha tráhɛ amʋ pʋ́ amʋ́a bʋmegyí Yudafɔ,
mí dá dɪn amʋ́sʋ́ fɛ́ɛ bʋ́dunká míá ngyi amʋ́
Wíe, wun mɪ.

[18] Alí mí, mlı Wíe Buluá
nɛlɛ ínı súná tsú bímbí ndɛblí ní.'
[19] "Ínı sʊ tɔ́á mí Yakobo ndɛblí gyí, mlımáha apʊ
asʊansʊ kíklı ahá ánfı bʊmegyí Yudafɔ, badámlí
klʊntə ba Bulu wá ánfı. [20] Mboún mlıha awanlın
ɔwʊlʊ bláa amʊ anıaa, bʊmágyi atogyihɛá bapóhá
ıkpı, tsúfɛ́ mʊ́ ıwı mɛtın. Bʊmáwa atsı mʊ́a ayin
asʊ́n. Bʊmágyi ɔbwıá bɔpʊsáa mʊ mʊ́ pʊ́ obugya.
[21] Tsúfɛ́ bímbí ɔpá á, bʊtɛdá Mose mbla ámʊ ɔkan
wúlugyíwúlutɔ, bʊtɛkla mʊ́ Yudafɔ ofíakpa kugyíkʊ
ɔkpʊ́nʊ́ ɔdakɛ́ ɛ́."

Ɔwʊlʊ́ Pʊsísí Ahógyipʊá Bʊmegyí Yudafɔ

[22] Mʊ́ sʊ sumbí ayɔpʊ́ ámʊ, ɔpasua ahandɛ amʊ pʊ́
ɔpasua ámʊ bɔbwɛ agywın bɛɛ, bɛlɛ ayin akʊ tsú
amʊ́tɔ́ abʊbuo Paulo mʊa Barnaba yɔ Antiokia. Bɛlɛ
Yuda ání bʊtɛtí mʊ Barsaba mʊa Silas. Amʊ́ fɛ́ɛ́ bʊgyi
akpapʊ́ há ahógyipʊ amʊ. [23] Ɔwʊlʊ́ ání bɔpʊhá amʊ́
bɔpʊyátɔ asʊ́n gyí:
"Ahógyipʊá mlımégyí Yudafɔ, mlıbʊ Antiokia,
Siria pʊ́ Kilikia ɔmátɔ́. Mlı apío sumbí ayɔpʊ́ pʊ́
ɔpasua ahandɛ dɛ́ ɔwʊlʊ́ ánfı wanlín sísí mlı.
"Anıdɛ́ mlı itsiá ha.
[24] "Anılónu ání anı apío akʊ botsu anıtɔ ba mlı wá
ınʊ, bɔpʊ asʊankʊ kíklı mlı, pʊ́yíntá mlı agywın.
Anımókʊ́wá amʊ́. [25] Ínı sʊ anılafia, tsúlá ání abɛ́lɛ
aha akʊ abʊkpa anı apío adwɛpʊ́ Barnaba mʊa Paulo
ba mlı wá. [26] Ahá ánfı lásí amʊ́ nkpa há anı Wíe
Yesu Kristo agyʊ́má ámʊ sʊ ní. [27] Mʊ́ sʊ anıdɛ́ Yuda
mʊa Silas wa anıaa, bʊpʊ́ ɔnɔ́ bɛbláa mlı asʊ́n
ámʊ́ʊ́ anılawánlín wá ɔwʊlʊ́ ámʊtɔ ámʊ kén. [28] Ɔŋɛ
Wankíhɛ́ lalɛ́ súná anı, anı ɛ́ anılahɔ mʊ́ ání ıma
alɛá abɔ́pʊ atɔ dwindwín kʊkʊ sʊ́rá mlı, dʊn mbla
ánfı mʊ́ ıwı dehián anfı. [29] Mbla ámʊ gyí, 'Mlımágyi
atogyihɛá bapóhá ıkpı. Mlımágyi ɔbwıá bɔpʊsáa mʊ
mʊ́ pʊ́ obugya. Mlımáwa atsı mʊ́a ayin asʊ́n.'
"Ní mlıdɛ́ mbla ánfısʊ gyi a, ıbʊ́wa alɛ́ há mlı.
Anılafʊn nfı."
[30] Bɔwanlín ɔwʊlʊ́ ánfı há amʊ́ tá á, besi amʊ́a
sumbí ayɔpʊ́ ámʊ ɔkpa bɔpʊya Antiokia. Boyʊ́wie
ınʊ tí ahógyipʊ amʊ fɛ́ɛ́ fía, pʊ́ ɔwʊlʊ́ ámʊ wá amʊ́
ıbıtɔ. [31] Bɛkla ɔwʊlʊ́ ámʊ a, ansí lɛhıɛ gyi amʊ́,
tsúfɛ́ mʊ́tɔ́ asʊ́n lɛha klʊn lɛ́dı amʊ́ ası. [32] Yuda
mʊa Silas, bʊgyi Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ bɔtɔí kplá
amʊ́ wanklááń pʊ́wá amʊ́ ɔwʊnlín, wá amʊ́ atɛtɔ-
ɔnlın. [33-34] Betsiá amʊ́ wá nkɛ kpalobí, ɔpasua ámʊ
lési amʊ́ ɔkpa iwilwiitɔ, beyinkí yɔ́ ahá ámʊ́ʊ́ bɔwa
amʊ́ sumbí ámʊ wá.*
[35] Paulo mʊa Barnaba ɛ́ betsiá Antiokia ınʊ yɔ́fʊn
bré kʊ. Amʊ́a ınʊ ahógyipʊ amʊ akʊ betsiá súná atɔ́,
tsía dá anı Wíe asʊn wanklááń ámʊ ɔkan.

*Paulo M*ʊa Barnaba Abasʊmaín

[36] Bré kʊ ɔma a, Paulo lɛ́bláa Barnaba ɔbɛ́ɛ, "Ha
ayinki yɔ awúluá anıladá anı Wíe asʊn wanklááń
ámʊ ɔkan fɛ́ɛ́sʊ́, ayɛkı alıá bʊtsie." [37] Barnaba lɛ́kléá
bɛ́kpa Yohane ání bʊtɛtí mʊ Marko buo ıwı. [38] Táme
Paulo lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, ıma alɛá Marko obóbuo amʊ́, tsúfɛ́
ɔmɛtrá buo amʊ́ abʊyɔ Bulu agyʊ́má ámʊ. Oleyinkí
amʊ́ ɔma tsú Pamfilia wúlutɔ ɔpá. [39] Paulo mʊa
Barnaba bɛprú asʊ́n ánfı kínkíínkín, ılɛha bɛmaín
abasʊ. Barnaba lɛ́kpa Marko buo ıwı, botsu ntsusʊ-
yibi yɔ́ Kipro ɔmátɔ́. [40] Paulo ɛ́ lɛ́kpa Silas buo ıwı,
Antiokia ahógyipʊ amʊ bɔpʊ amʊ́ wá Bulu ıbıtɔ,
bɔpʊ ɔkpa. [41] Paulo lɔ́yɔtsʊn Siria mʊ́a Kilikia ɔmátɔ́;
ɔlɔwa ɔpasua ámʊ́ʊ́ ıbʊbʊ ınʊ ámʊ ɔwʊnlín.

16

*Timoteo L*ɛ́yɛ́tsıá Paulo Mʊa Silastɔ

[1] Paulo mʊa Silas bɛnatí yɔ́ Derbe pʊ́ Listra. Ohó-
gyipʊ ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Timoteo bʊ Listra wúlutɔ ınʊ.
Mʊ yin gyí Yudayin ání ɔlɔhɔ Yesu gyi, táme mʊ sı
gyí Griikiyin. [2] Apío ání bʊbʊ Listra pʊ́ Ikonion bɛtı
Timoteo ıdayilé. [3] Paulo lɛ́kléá ɔbɛ́kpa Timoteo nátí.
Mʊ́ sʊ ɔlɛha bɛtın Timoteo keté, tsúfɛ́ Yudafɔ ámʊ́ʊ́
bʊbʊ ınʊ ámʊ fɛ́ɛ́ bʊyin ání Griikiyin Timoteo mʊ sı
gyí. [4] Brɛ́á bɔyɔ́ á, bowíé wúlugyíwúlusʊ bʊtosúná
ınʊ ahógyipʊ mbla oduá Yesu sumbí ayɔpʊ́ ámʊ pʊ́
ɔpasua ahandɛ amʊ́ʊ́ bʊbʊ Yerusalem amʊ bawá bɛɛ
bʊgyíi mʊ́sʊ́. [5] Ínı sʊ ɔpasua ámʊ benya ɔwʊnlín
hógyitɔ, klɛ́í ekekegyíɛkɛ.

*Paulo Makedonia Ɔmát*ɔ́ Yɔ

[6] Paulo mʊa mʊ aba ámʊ bɔtsʊn Frigia pʊ́ Galatia
ɔmásʊ́. Tsúfɛ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ mɛ́ha amʊ́ ɔkpa ɔbɛ́ɛ,
bʊdáa Bulu asʊ́n ámʊ ɔkan Asia ɔmátɔ́. [7] Brɛ́á bowie
Misia ɔsʊlʊ́ʊ ɔka á, bɔbwɛ agywın bɛɛ béyinkí tsʊn
yɔ Bitinia ɔmátɔ́, táme Yesu Ɔŋɛ́ mɛha amʊ́ ɔkpa.
[8] Mʊ́ sʊ bɔtsʊn Misia ɔsʊlʊ́sʊ kplí yɔ́ Troa wúlutɔ. [9] Mʊ́
onyé á, Paulo lʊ́wun atɔ́. Olowun ání Makedoniayin
ɔkʊ líí mʊ ansítɔ́, ɔdɛ mʊ kokóli ɔbɛ́ɛ, "Fa ɔpʊ amʊ ba
Makedonia, afʊbegyi anı bʊalɛ." [10] Paulo lénya wun
atɔ́ ámʊ alı, ılɔwankí mʊ ání Bulu dɛ́ anı wa ɔbɛ́ɛ, ayɔ
yɛda asʊn wanklááń ámʊ ɔkan ınʊ. Mʊ́ sʊ anılɔ́pʊ
ɔkpa yɔ́ Makedonia.

*Lidia Kl*ʊntɔdamlí Filipi Wúlutɔ

[11] Anılówie ntsusʊ-yibitɔ tsú Troa, fá ɔpʊ yɔ́ Samo-
trake ɔsʊlʊ́sʊ. Mʊ́ ɔyı kɛhɛ a, anılélatsía yɔ́ Neapoli
wúlutɔ. [12] Anılɔ́pʊ ayabitɔ tsú Neapoli yɔ́ Filipi
wúlutɔ. Filipi gyí Makedonia wúlu yilé ní. Ro-
mafɔ bʊ́v wúlu anfıtɔ. Anılétsiá ınʊ nkɛ kpalo-
bí. [13] Ɔkpʊ́nʊ́ ɔdakɛ́ á, anılédalı wúlutɔ yɔ́ ɔpʊ ɔnɔ́
ɔtınɛkʊá anıkí anıaa, abówun ɔtínɛá Yudafɔ bʊtefia
bɔ mpáı. Anılétsiá ınʊ bláa atsı akʊá bebefia ınʊ
Bulu asʊ́n. [14] Atsıá bonu asʊ́n ámʊtɔ ɔkʊlɛ gyí Lidia.
Tiatirayin ogyi, ɔtɛfɛ́ tatiá mʊ́ ntsu lɛpɛ, ıbʊ bía.
Bulu osúmpʊ́ ogyi. Anı Wíe léha mʊ olonu Paulo
asʊn blíhɛ́ amʊtɔ. [15] Mʊ́ sʊ bréá anılóbɔ mʊa mʊ
wóyítɔ́ ahá asʊ́ á, olobwií ıpa há anı, blí ɔbɛ́ɛ,
"Ní mlılahogyi ání nahɔ Yesu gyi a, mlıbetsiá mí
wóyítɔ́." Ɔtsı ánfı bʊ anısʊ alı anılóbuo mʊ yɔ́ mʊ
wóyítɔ́.

*Paulo M*ʊa Silas Obudı Filipi

[16] Ɛkɛ ɔkʊ ayɔ́ Yudafɔ mpáı ɔbɔkpá ınʊ á, anılɔ́tʊ
otsibi ɔkʊá ogyi ɔkpábi ınʊ. Atóla ɔŋɛ́ bʊ mʊsʊ, ɔtɛlá
atɔ́, blí asʊ́n ání ıbɛ́ba. Ɔtɔbwɛ́ kɔ́ba tsɔtsɔɔtsɔ há
mʊ awíe tsú mʊ́tɔ́. [17] Otsibi anfı lɛ́kplá buo anıa
Paulonyɔ. Ɔna ɔdɛkplʊ́n blí ɔbɛ́ɛ, "Ahá ánfı gyí
Ɔsʊ́sʊ́ʊ́sʊ Bulu ámʊ asʊ́mpʊ́ nı. Amʊ́dɛ́ mlı nkpahɔ́ɔ
ɔkpa suná ní." [18] Ɔlɔbwɛ mʊ́ nkɛ tsɔtsɔɔtsɔ. Ínı lɛhan
Paulo. Mʊ́ sʊ ɔlɛdamlí bláa otsibi amʊ ɔbɛ́ɛ, "Atɔ́la
ɔŋɛ́, ndɛ mbla wa há fʊ́ Yesu Kristo dátɔ́, dalı mʊtɔ!"
Inʊnʊ ɔŋɛ́ ámʊ lɛ́dalı mʊtɔ.
[19] Ɔkpábi amʊ awíe bowun ání amʊ́ kɔ́ba ɔkpa
latin. Mʊ́ sʊ bɛkıtá Paulo mʊa Silas, bítía amʊ́ ya

* 15:33-34 15:34 Mʊ́tɔ́ yée 34 bʊ nwʊlʊ́ dada amʊ akʊtɔ: Táme Silas mʊ́ lɔ́bwɛ agywın ání obésin Antiokia ınʊ.

wúlu ahandɛ ansítɔ. 20 Bɔpʋ amʋ́ ya Romafɔ asʋ́n
agyípʋ́ bɛɛ, “Yudafɔ ahá ánfı bʋgyi, bʋdɛ asʋ́n klée
wa anı wúlu anfıtɔ. 21 Bʋdɛ amándíɛ́ laláhɛ ání anı
mbla mɛha mʋ́ ıwı ɔkpa suná. Romafɔ anı mʋ́ anıgyí.
Anımɛ́ɛtalí hɔ amʋ́ amándíɛ́ ámʋ gyi mʋ́sʋ́.” 22 Inʋ
ɔdɔm amʋ bʋtʋ bun Paulo mʋa Silasʋ.

Asʋ́n agyípʋ́ amʋ bɛha bɛɛ bʋwʋ́ı amʋ́ atadıɛ,
abʋnwɛn amʋ́ mplı. 23 Bɛpıtí Paulo mʋa Silas atɔ́
wanklaán tá á, bɛha bɔpʋ amʋ́ tswı obu. Bɛbláa
obu adıpʋ́sʋ́ ɔkípʋ bɛɛ, ogyóo amʋ́ wanklaán. 24 Asʋ́n
ámʋ́ʋ́ bɛbláa obu adıpʋ́sʋ́ ɔkípʋ amʋ sʋ ɔlɔpʋ amʋ́
yɛ́tswı obutótɔ, wá amʋ́ ayabi kplakitsi.

Obu Adıpʋ́sʋ́ Ɔkípʋ Yesu Hógyi

25 Mʋ́ ɔyí-nsınɛ́ á, Paulo mʋa Silas bʋdɛ mpáı bɔ,
bʋdɛ ılʋ wa kánfʋ́ Bulu. Obu adıpʋ́ atráhɛ amʋ é bʋda
bʋdenu. 26 Ɔtsáwʋlɛ pɛ́ á, ɔsʋlʋ́ʋ lɛ́kpınkí ɔwʋnlínsʋ́,
ılɛkpınkí obu ámʋ ntswıası. Mʋ́ aklʋn fɛ́ɛ́ lefinkí.
Obu adıpʋ́ ámʋ ıkan pʋ́ amʋ́ kplakitsi amʋ fɛ́ɛ́ lɔwɔí.
27 Obu adıpʋ́sʋ́ ɔkípʋ amʋ létsinkí, wun ání aklʋn amʋ
fɛ́ɛ́ lafínkí. Inʋ ɔlɛlɛ ɔdayí ıya anyɔ ɔbɛ́ɛ amʋwɔ ıwı,
tsʋ́fɛ́ ɔkı ɔbɛ́ɛ obu adıpʋ́ ámʋ fɛ́ɛ́ badálı srí. 28 Táme
Paulo lɔ́kplʋn kʋ́klʋ́kʋʋ́ bláa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Mábwɛ ıwı
tɔtɔ. Anı fɛ́ɛ́ anıbʋ ınʋ.”

29 Obu adıpʋ́sʋ́ ɔkípʋ amʋ léha botsu ɔkandíɛ ba
mʋ, ɔlɔwa ɔsa wíé obu ámʋtɔ. Ifʋ́ dɛ mʋ, sʋ
ɔdɛkpınkí kpakpakpakpa. Ɔlɛyéda akpawunu Paulo
mʋa Silas ayabitɔ. 30 Inʋ ɔlɛkpa amʋ́ dálı yɛ́fıtɛ́ amʋ́
ɔbɛ́ɛ, “Mí awíé, ntɔ mbwɛ́ɛ asa Bulu ɔhɔ mı nkpa?”

31 Mʋ́ʋ́ Paulo mʋa Silas bɛbláa mʋ bɛɛ, “Hɔ Yesu
gyi, mɛ́nı Bulu ɔbɔ́hɔ fʋ́a fʋ́ wóyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ nkpa.”
32 Mʋ́ʋ́ bɛbláa mʋa mʋ wóyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ anı Wíe Yesu
asʋn wanklaán ámʋ. 33 Onyé-onyé ámʋ a, oyin ámʋ
léyiá amʋ́ ıwı nlɔ ámʋ́ʋ benya bré ámʋ́ʋ́ bɛpıtí amʋ́
atɔ́ ámʋ. Ɔlɛha amʋ́ bɔbɔ mʋa mʋ wóyítɔ́ ahá ámʋ
asʋ́ ınʋnʋ. 34 Obu adıpʋ́sʋ́ ɔkípʋ anfı lɔ́pʋ amʋ́ ya mʋ
wóyítɔ́, ɔlɛyéha bɛnına atɔ́ há amʋ́ begyi. Ína mʋa
mʋ wóyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ bahɔ Bulu gyi sʋ á, ansí lɛhıɛ gyi
amʋ́.

35 Mʋ́ ɔyı kɛhɛ a, asʋ́n agyípʋ́ amʋ bɔwa ahá
akıtápʋ́ akʋ bɛɛ bʋyébláa obu adıpʋ́sʋ́ ɔkípʋ amʋ bɛɛ,
osíi ahá ámʋ abʋnatı.

36 Mʋ́ sʋ oyin ámʋ léblaa Paulo ɔbɛ́ɛ, “Asʋ́n agyípʋ́
amʋ bapʋ́ ɔmɛ sísí mí bɛɛ, nsíi fʋ́a Silas amlınatı. Mʋ́
sʋ mlınatı iwilwiitɔ.”

37 Táme Paulo léblaa ahá akıtápʋ́ amʋ akʋ ɔbɛ́ɛ,
“Bʋmegyi anı asʋ́n, táme banwɛ́n anı atɔ́ ɔbʋntɔ.
Romafɔ anıgyí, táme bawá anı obu. Ntogyi sʋ
bʋdekléá bési anı ŋáintɔ? Ɛkɛkɛɛkɛ! Asʋ́n agyípʋ́
amʋ onutó bʋbá bɛlɛ anı.”

38 Ahá akıtápʋ́ amʋ beyinkí yɔ́ yébláa asʋ́n agyípʋ́
amʋ. Bréá bonu ání Romafɔ Paulo mʋa Silas bʋgyi
á, ifʋ́ lɛhıɛ́ kítá amʋ́. 39 Mʋ́ sʋ boyóbwií ıpa há Paulo
aná, bɛkpa amʋ́ dalı yókokóli amʋ́ bɛɛ bʋdálı wúlu
amʋtɔ. 40 Inʋ Paulo mʋa Silas bɛnatí yɔ́ Lidia wóyítɔ́.
Befia apíó ahógyipʋ amʋ ınʋ, tɔí kplá amʋ́, wá amʋ́
ɔwʋnlín asa bɛnatí.

17

Paulo Tesalonika Yɔ

1 Bréá Paulo mʋa Silas bɛnatí tsʋ́ ınʋ bɔyɔ́ á, bʋna
Amfipoli pʋ́ Apolonia awúlusʋ bɛba Tesalonika.
Yudafɔ ofíakpa kʋ bʋ ınʋ. 2 Fɛ́ alıá Paulo tɔbwɛ́
brégyíbré á, ɔlɔyɔ ofíakpa ınʋ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́, mʋa
amʋ́nyɔ bɔyɔ Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋtɔ. Ɔlɔbwɛ mʋ́
alı tse sa sɔ́ɔ́n. 3 Ɔlɛlɛ Bulu asʋ́n ámʋtɔ sʋ́ná amʋ́,
dínká ibwi mʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ilehián ání Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́
Bulu ladá mʋ ofʋ́úli amʋ), obówun ıwıɔsın wʋ́, lákʋ́sʋ́
tsʋ́ afʋ́lıtɔ.” Ɔlɔyɔ mʋ asʋ́n ámʋsʋ ɔbɛ́ɛ, “Yesu anfí
ndɛ mʋ ıwı asʋ́n blí ánfı gyí Kristo amʋ nı.” 4 Paulo
asʋ́n ánfı lɔwankí Yudafɔ ámʋtɔ akʋ. Mʋ́ sʋ bobuo
mʋa Silas. Alı kɛ́n Griikifɔ Bulu asʋ́mpʋ́ pʋ́ atsıá obʋ́
bʋ amʋ́sʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ é bobuo amʋ́ ní.

5 Ína lɛ́ha Paulo mʋa Silas ıwı lɔ́wa Yudafɔ ámʋ
olu. Mʋ́ sʋ bɛkpa aha laláhɛ akʋ buo ıwı tsʋ́ brɔnʋsʋ,
bɔpʋ ahá tsɔtsɔɔtsɔ yɛ́han agywın wúlu amʋtɔ.
Betsií yɔ́ oyin ɔkʋá bʋtɛtí mʋ Yason wóyítɔ́, bʋdɛ
Paulo mʋa Silas dunká abʋbıtıa amʋ́ ba ɔdɔm amʋ
ansítɔ́. 6 Táme bʋmowun Paulo mʋa Silas. Mʋ́
sʋ bɛbıtía Yason mʋa ahógyipʋ amʋ akʋ ya wúlu
ahandɛ ansítɔ́, bʋdɛ okitikíti bɛɛ, “Ahá ánfı ná bʋdɛ
agywın háan ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́ ní. Bawíé nfı, 7 Yason lahɔ
amʋ́ yáí mʋ wóyítɔ́. Amʋ́ fɛ́ɛ́ bʋdɛkʋsʋ́ líí Roma Owíe
Dɛhɛn mblasʋ. Tsʋ́fɛ́ bʋdɛ ahá bláa bɛɛ, owíe bambá
ɔkʋ bʋ ınʋ, mʋ dá gyí Yesu.” 8 Bréá wúlu ahandɛ pʋ́
ɔdɔm amʋ bonu asʋ́n ánfı á, ılɛhıɛ han amʋ́. 9 Táme
bɛbıtí Yason mʋa mʋ aba ámʋ ısʋ, bɛka ıkɔ, ká ntam
bɛɛ bʋmɛ́ɛtrá han agywın, besi amʋ́ bɛnatí.

Paulo Mʋa Silas Beroia Yɔ

10 Besi owí lɛta, ahógyipʋ amʋ bɛha Paulo mʋa
Silas bɛnatí yɔ́ Beroia wúlutɔ. Benya wíé ınʋ alı,
bɔyɔ Yudafɔ ofíakpa. 11 Yudafɔá bʋbʋ wúlu anfıtɔ
botsulá hɔ asʋ́n ámʋ dʋn amʋ́á bʋbʋ Tesalonika.
Bɔpʋ ansigyí hɔ Bulu asʋ́n ámʋ, tsía yɔ́ Bulu asʋn
wanlínhɛ́ amʋtɔ ekekegyíɛkɛ kı bɛɛ, ɔnɔkwalı Paulo
dɛ́ amʋ́ bláa. 12 Yudafɔ tsɔtsɔɔtsɔ pʋ́ Griikifɔ atsı
mʋa ayin ání obʋ́ bʋ amʋ́sʋ́ é bɔhɔ asʋ́n ámʋsʋ gyi.
13 Yudafɔ ámʋ́ʋ́ bʋbʋ Tesalonika amʋ bonu ání Paulo
layɔ́ ɔdɛ Bulu asʋ́n ámʋ ɔkan da Beroia. Ína sʋ begya
ɔkpa yɔ́ ınʋ bʋdɛ ınʋfɔ ámʋ agywın yintá. 14 Ɔsasʋ,
ahógyipʋ amʋ bɛlɛ Paulo lɛ́ wúlu amʋtɔ ya ɔpʋ ɔnɔ́,
táme Silas mʋa Timoteo mʋ́ besi bʋbʋ ınʋ. 15 Ahá
ámʋ́ʋ́ beyési Paulo ɔkpa ámʋ bɛkpa mʋ alı yówie
Atene wúlutɔ. Bréá bʋdeyinkí á, Paulo lɔ́pʋ ɔmɛ sísí
Silas mʋa Timoteo ɔbɛ́ɛ, bʋwáa ɔsa bɔtʋ mʋ.

Paulo Atene Yɔ

16 Bréá Paulo lési otsie ogyo Silas mʋa Timoteo
Atene wúlutɔ á, ınʋ tsıá lɛhıɛ han mʋ. Tsʋ́fɛ́ olowun
ání ıkpı sɔ́ɔ́n bʋ wúlu amʋtɔ. 17 Mʋ́ sʋ ní ɔyɔ́ Yudafɔ
ofíakpa ınʋ á, mʋa Yudafɔ pʋ́ Griikifɔ ámʋ́ʋ́ bʋdɛ
Bulu sʋ́m ámʋ bʋtɛtsía lɛ́ asʋ́ntɔ́ há aba. Alı kɛ́n
mʋa dınsʋ atsiápʋ́ é betsiá tɔí tsʋ́ mʋ́ ıwı ní. 18 Mʋa
atıansıpʋ akʋá botsu Epikuro pʋ́ Stoak ɔpasuatɔ* ba
ınʋ é betsiá bítí asʋ́n ánfı. Amʋ́tɔ́ akʋ bɛfıtɛ́ bɛɛ, “Ntɔ
ɔkan ɔnɔ́tɔ́ ɔkapʋ́ ánfı déda?”

Aha akʋ bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, “Ɪdɛbwɛ fɛ́ ıkpı akʋ
ıwı ɔdɛtɔí tsʋ́.” Tsʋ́fɛ́ Paulo dɛ́ Yesu mʋa afʋ́lıkʋsʋ́
ıwı asʋ́n ɔkan da. 19 Mʋ́ʋ́ bɛkıtá Paulo, kpá mʋ ya
Areopago, igyi amʋ́ wúlu ahandɛ ofíakpa. Ahandɛ
amʋ bɛbláa Paulo bɛɛ, “Anıdéklé anıaa, futɔ́ı tsʋ fʋ́
atosunáhɛ́ pɔpwɛ amʋ ıwı suna anı. 20 Anımɔ́kʋ́nʋ́
asʋ́n ánfı kı. Mʋ́ sʋ anıdéklé anıaa, fʋlɛ́ɛ mʋ́tɔ́

* 17:18 Epikuro ɔpasuatɔfɔ bʋgyi aha akʋá bʋtɛblí bɛɛ, ilehián ání ansí bégyi anı. Fowú á, ılatá. Stoak ɔpasuatɔfɔ é bɛɛ, mehián ání ansí bégyi anı dʋbıdʋbı, awırɛhɔ é mákıtá anı dʋbı.

suna anı.” [21] Tsúfɛ́ Atenefɔ pó afɔ́ɔá bʊbʊ ınʊ fɛ́ɛ́ bʊtamabwɛ́ tɔtɔ dʊn asʊ́n ání ılaba nu pó mʊ́ blí.

[22] Inʊ Paulo lɔ́kʊsʊ́ líí afíapʊ amʊ ansítɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Atenefɔ, nawun ání mlıtɛhíɛ́ tswɛ ıkpı. [23] Tsúfɛ́ ínıá ndeki wúlu anfıtɔ fɛ́ɛ́ á, nawun ntobí oduá mlıtɔtswɛ. Nawun afɔdıɛ-asubwi kʊá bɔwanlín dínká mʊ́sʊ́ bɛɛ, ‘BULUÁ ANIMÉYÍN Mʊ.’ Mʊ́ sʊ Bulu ámʊ́ʊ́ mlıdésum, mlımeyín mʊ dá ámʊ ıwı ɔkan ndɛda súná mlı á. [24] Bulu lɔ́bwɛ ɔyí pʊ́ mʊ́tɔ́ atɔ́ fɛ́ɛ́. Mʊgyí ɔsʊ́ mʊ́a ası Owíe. Ɔtamatsíá ɔtswɛ́kpa ání anyánkpʊ́sa ıbı léyi mʊ́tɔ́. [25] Ɔtamadúnká tɔtɔ tsʊ́ ɔhaa wá, mɛ́nı ıbwɛ fɛ́ tɔkʊ tehían mʊ. Tsúfɛ́ mʊtɛ́há ahá fɛ́ɛ́ nkpa, ɔŋɛ́ pʊ́ tógyítɔ́á itehían amʊ́. [26] Mʊlɛ́ha sʊ ahá fɛ́ɛ́ bɛlın tsu ɔbakʊ́lɛ pɛ́tɔ́, ɔlɛha bɛkleí wá ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́. Mʊlɛ́ha ɔmá kugyíkʊ ɔtínɛ́á bʊtsie pʊ́ brɛ́á bɛ́tsiá yɔ́fʊn. [27] Ɔlɔbwɛ mʊ́ alı, mɛ́nı nyankpʊsa obódunká mʊ wun mʊ. Támɛ tɛkı ɔma ıfɔ́ anıtɔ ɔkʊkʊ wá. [28] Tsúfɛ́ ɔkʊ léblí ɔbɛ́ɛ, ‘Bulu sʊ anıtsie nkpa. Mʊ sʊ́ anıtɛkán ıwı, anıgyí aliá anıgyí.’ Fɛ́ aliá mlı ılʊ awapʊ́ akʊ bɛblí bɛɛ, ‘Bulu ahá anı ɛ́ anıgyí.’

[29] “Ínıá Bulu ahá anıgyí sʊ á, anımákı anıaa, Bulu gyí fɛ́ tunkuá nyankpʊsa lapʊ́ sika pɛpɛ, sika futútú ntɛ́ɛ ibwi pwɛ́ mʊ́ aliá odeklé. [30] Bímbí ámʊ a, ahá bʊmɛbı aliá Bulu gyí. Bulu lɔ́bun ansíbi mʊ́sʊ́, támɛ séi mʊ́ á, alabláa anyánkpʊ́sa fɛ́ɛ́ ɔbɛ́ɛ, bʊdámli klʊntɔ. [31] Bulu lalɛ́ ɛkɛ yáí ání ɔbɔ́tsʊn ɔhá ámʊ́ʊ́ alalɛ́ yáí ámʊsʊ gyi ɔyítɔ́ ɔhagyíɔha asʊ́n ɔnɔkwalısʊ. Odeklé ɔbɛ́ɛ ahá bʊbíı ání ɔnɔkwalı igyi. Mʊ́ sʊ́ ɔlɔkʊsʊ́a ɔhá ámʊ tsú afúlitɔ ní.”

[32] Ínıá Paulo lɔ́tɔí tsú afúlikʊsʊ́ ıwı sʊ á, akʊ bɔmɔsí mʊ. Támɛ amʊ́tɔ́ akʊ bɛblí bɛɛ, “Anıdéklé anıaa, fʊtráa ba afʊbɛbláa anı asʊ́n ánfı kʊ ɛ́.” [33] Inʊ Paulo lɔ́kʊsʊ́ dálı ofíakpa ınʊ. [34] Támɛ ahá kpalobí kʊ bɔhɔ Paulo asʊ́n ámʊsʊ gyi, bobuo mʊ. Amʊ́tɔ́ ɔkʊlɛ dá gyí Dionisio, oletsiá wúlu ahandɛ amʊtɔ. Mʊa ɔtsı ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Damari pʊ́ aha akʊ ɛ́.

18

Paulo Korinto Yɔ

[1] Ínı ɔma a, Paulo lɔ́kʊsʊ́ tsú Atene yɔ́ Korinto wúlutɔ. [2] Ɔlɔyɔ́tʊ Yudayin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Akwila, bɔkwıí mʊ Italia ɔmanti kʊá bʊtɛtí mʊ́ Pontotɔ. Akwila mʊa mʊ ka Priskila bɛba Korinto ınʊ mɔkʊ́wá ɔpá. Tsúfɛ́ alı brɛ́ ámʊtɔ á, Roma Owíe Klaudio lagya Yudafɔ fɛ́ɛ́ lɛ́ Roma wúlutɔ. Paulo lɔ́yɔ amʊ́ wá. [3] Tatí-obubí abwɛpʊ́ amʊ́ ɛ́ bʊgyı. Mʊ́ sʊ Paulo létsiá amʊ́ wá, mʊa mʊnyɔ betsiá bwɛ́ tatí-obubí ámʊ fɛ́. [4] Ɔkpʊ́nʊ́ ɔdakɛ́ kugyíkʊ á, Paulo tɔyɔ́ Yudafɔ ofíakpa yɛ́lɛ Bulu asʊ́n ámʊtɔ wanklááan súná Yudafɔ pʊ́ Griikifɔ ámʊ, mɛ́nı bɔ́hɔ Yesu gyi.

[5] Brɛ́á Silas mʊa Timoteo bʊtʊ Makedonia bɔtʊ Paulo a, olesi agyʊ́má ámʊ yɔ, pʊ́ Bulu asʊ́n ámʊ ɔkanda kʊ́ʊn bwɛ́ mʊ gyumagyihɛ. Oletsiá gyi adánsıɛ súná Yudafɔ ámʊ ɔbɛ́ɛ, Yesu gyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofʊ́lı amʊ) nı. [6] Támɛ bʊmɔhɔ mʊ asʊ́n ámʊ. Bɔkʊsʊ́ líí mʊsʊ, sía mʊ. Mʊ́ sʊ Paulo lɔ́fwı ıbı lɛ́ amʊ́ asʊ́ntɔ́, bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Tsʊ́ ndɛ pʊ́ya a, nalɛ́ ıbı mlı asʊ́ntɔ́. Ní lowu mlıdéklé a, ıbá mlısʊ. Néyébláa ahá ání bʊmegyí Yudafɔ mboʊ́n Bulu asʊ́n.” [7] Ínı sʊ Paulo lédalı Yudafɔ ofíakpa ınʊ yétsiá oyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Tito Yustus wóyítɔ́. Megyí Yudayin oyin ámʊ gyí, támɛ ogyi Bulu osʊ́mpʊ́. Mʊ wóyí ıbʊ mantáa Yudafɔ ofíakpa ınʊ. [8] Támɛ Krispu ání ogyi Yudafɔ ofíakpa ınʊ ɔhandɛ mʊa mʊ wóyítɔ́fɔ fɛ́ɛ́ mʊ́ bɔhɔ anı Wíe Yesu gyi. Korintofɔ ámʊ tsɔtsɔɔtsɔ ɛ́ bohogyi, bɔ́bɔ amʊ́ asʊ́.

[9] Ɛkɛ ɔkʊ onyé á, Paulo lʊ́wun atɔ́. Mʊ́tɔ́ á, anı Wíe lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Mánya ifʊ́. Yɔ mʊ́sʊ́ afʊda asʊ́n ámʊ ɔkan wʊlɛ. Mákpa ɔnɔ́ bun. [10] Tsúfɛ́ mía fʊnyɔ ná. Ɔhaa mɛ́ɛtalí bwɛ́ fʊ́ tɔtɔ. Mí ahá bʊtsɔ wúlu anfıtɔ.” [11] Mʊ́ sʊ Paulo létsiá Korinto ınʊ súná ahá ámʊ Bulu asʊ́n ofi ɔkʊlɛ mʊ́a ıfʊn.

[12] Brɛ́á Galio létsiá Roma owíe otsiákpá, ɔdɛ Griikifɔ ɔsaasí ɔmanti kʊá bʊtɛtí mʊ́ Akaiasʊ kíı a, Yudafɔ ámʊ bɔbwɛ ɔnɔ-ɔkʊlɛ, kítá Paulo, pʊ́ mʊ ya mʊ ansítɔ́. [13] Bɛɛ, “Oyin ánfı dɛ́ ahá asʊkpan suná ɔbɛ́ɛ bʊsʊ́m Bulu tsʊn ɔkpa ání ılɔkʊsʊ́ líí anı mblasʊsʊ.”

[14] Paulo lénya bwíí ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ amʊtɔı alı Galio lɛ́bláa Yudafɔ ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Ní tsitsa ntɛ́ɛ lakpan kʊ oyin ánfı labwɛ́ á, tɛkı ıbʊ aléá néyaa asʊ nʊ́ mlı asʊ́n. [15] Támɛ ínıá adá pʊ́ mlı onutó mbla ıwı asʊ́n ıwı nwɛ́ɛn mlıdégyí sʊ á, mlıyɔ amlıyɛblí mʊ́. Mméegyi asʊ́n ánfı odu.” [16] Mʊ́ʊ́ ɔlɛha begya amʊ́ lɛ́ asʊ́n ogyíkpá ınʊ á. [17] Ahá ámʊ fɛ́ɛ́ bowunáa kítá Sostene ání ogyi Yudafɔ ofíakpa ınʊ ɔhandɛ, dá mʊ ınʊ. Támɛ Galio mʊ́tsu kʊkʊ lɛ́ mʊ́tɔ́.

Paulo Yinkí Yɔ́ Antiokia

[18] Paulo létsiá ahógyipʊ amʊ wá Korinto yɔ́fʊn brɛ́ kʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɛklá amʊ́, mʊa Priskila pʊ́ Akwila bɛnatí yɔ́ Kenkrea wúlutɔ. Paulo lɛ́kpa mʊ nwun Kenkrea ınʊ, pʊ́sʊ́ná ání alamʊ́ ntam kʊá ɔlɛka ɔnɔ́. Mʊ́ʊ́ botsu ntsusʊ-yibi pʊ́ bɔyɔ́ Siria ɔmátɔ́ á. [19] Brɛ́á bowie Efeso wúlutɔ á, Paulo lɛ́natí sí Priskila mʊa Akwila, yɔ́ Yudafɔ ofíakpa, mʊa Yudafɔ ámʊ bʊdɛ asʊ́ntɔ́ lɛ há aba. [20] Bokokóli mʊ bɛɛ, ɔtráa tsia amʊ́ wá kpalobí, omotsulá. [21] Támɛ brɛ́á ɔdɛdalı ɔyɔ́ á, ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ní Bulu lʊ́tsulá á, néyinkí ba mlı wá.” ınʊ olowie ntsusʊ-yibitɔ tsú Efeso ınʊ nátí.

[22] Brɛ́á ɔlɛkplí Kaesarea a, ɔlɔdʊ yɔ́ Yerusalem yɛ́ha ɔpasua ámʊ tsiá. Mʊ́ʊ́ oleyinkí kplí yɔ́ Antiokia a. [23] Oletsiá Antiokia ınʊ kpalobí. Mʊ́ ɔma a, ɔlɛnatí ınʊ beki Galatia pʊ́ Frigia osʊlʊ́sʊ, ɔdɛ akasípʊ́ amʊ Bulu asʊ́n bláa, pʊ́wá amʊ́ ɔwʊnlín.

Apolo Bulu Asʊ́n Ɔkanda Efeso Mʊ́a Korinto

[24] Alı brɛ́ ámʊtɔ á, Yudayin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Apolo laba ɔbʊ Efeso wúlutɔ. Bɔkwıí mʊ Aleksandria, wúlu ání ıbʊ Egyipte ɔmátɔ́. Oyin tɔí, oyin Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ ɛ́ wanklááan. [25] Bosuná mʊ anı Wíe ɔkpa ámʊ. Mʊ́ sʊ Yesu ıwı ɔnɔkwalı amʊ blí tɛhíɛ́ wá mʊ ansigyí. Támɛ Asʊ́ Ɔbɔpʊ́ Yohane asʊ́bɔ ámʊ pɛ́ oyin. [26] Apolo ménya ifʊ́. Ɔlɔwa klʊn súná atɔ́ Yudafɔ ofíakpa ınʊ wanklááan. Brɛ́á Priskila mʊa Akwila bonu mʊ asʊn blíhɛ́ a, bɛkpa mʊ yáa wóyítɔ́ yʊ́suná mʊ Bulu ɔkpa ámʊ wanklááan dʊn alıá oyin yaí. [27] Brɛ́á Apolo lɔ́bwɛ agywın ɔbɛ́ɛ, ɔbɔ́yɔ Akaia ɔsʊlʊ́sʊ á, ahógyipʊ amʊ bɔwa mʊ atɛtɔ-ɔnlın. Bɔwanlín ɔwʊlʊ́ sísí ınʊ ahógyipʊ bɛɛ, bʊhɔ́ɔ mʊ wanklááan. Brɛ́á oloyʊ́wie ınʊ á, ɔlɛhıɛ bʊ́a ahá ání ına Bulu awıtɔlɛsʊ bahɔ Yesu gyi. [28] Apolo mʊa Yudafɔ ámʊ begyi Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ ıwı nwɛ́ɛn, ɔlɔtɔí lɛ́ asʊ́ntɔ́ túmisʊ pʊ́gyi amʊ́sʊ́. Ɔlɔpʊ Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ súná amʊ́ ání Yesu gyí Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofʊ́lı amʊ).

19

Paulo Bulu Asún Ɔkanda Efeso

1 Bréá Apolo bʋ Korinto a, Paulo lɔ́dʋ yɔ́tsʋn ɔsʋ́sʋ́
awʋ́lusʋ bɛdalɪ tíí Efeso. Ɔlɔtʋ akasípʋ́ akʋ ɪnʋ.
2 Mʋ́ʋ́ ɔlɛfɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪlénya Ɔŋɛ Wankíhɛ́ bréá
mlɪlóhogyi?"
Bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Anɪmɔ́kʋ́nʋ́ kɪ ání Ɔŋɛ Wankíhɛ́
kʋ bʋ ɪnʋ."
3 Paulo létrá fɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Asʋ́ mɔmʋ bɔbɔ mlɪ?"
Bɛlɛ mʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ, "Yohane asʋ́ ámʋ bɔbɔ anɪ."
4 Paulo lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Yohane lɔ́bɔ ahá ání
badámlí klʋntɔ asʋ́. Ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ bʋhɔ́ɔ ɔhá
ámʋ́ʋ́ obʋo mʋ ɔbá ámʋsʋ gyi. Mʋgyí Yesu."
5 Bréá ahá ámʋ bonu asʋ́n ánfɪ á, bɛha bɔbɔ amʋ́
asʋ́ anɪ Wíe Yesu dátɔ́. 6 Mʋ́ ɔma a, Paulo lɔ́pʋ ɪbɪ
dínká amʋ́ nwunsʋ, Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lɛba amʋ́sʋ́. Bɛblí
ɔblíʋ bámbá, blí Bulu ɔnɔ́ asʋ́n é. 7 Amʋ́ fɛ́ɛ́ bɔ́bwɛ
ayin dúanyɔ.
8 Paulo lélatsiá yɔ́ Yudafɔ ofíakpa ɪnʋ. Ɔlɔwa klʋn
tɔ́í lɛ́ asʋ́ntɔ́ sʋ́ná amʋ́ tsra asa kɛ́kɛ́. Omenya ifʋ́,
mɛ́nɪ bɔ́hɔ asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɔdɛblí tsʋ́ Bulu iwíegyí ɪwɪ
ámʋsʋ gyi. 9 Táme amʋ́ akʋ bɔwa klʋntɔ odwin,
bʋmɔhɔ mʋ asʋ́nsʋ́ gyi. Bɔtɔí wɔ anɪ Wíe Ɔkpa ámʋ́ʋ́
Paulo dɛ́ amʋ́ sʋ́ná ámʋ ahátɔ ɪnʋ. Mʋ́ sʋ Paulo lɛ́kpa
akasípʋ́ amʋ nátí, oletsiá sʋ́ná amʋ́ atɔ́ oyin ɔkʋá
bʋtɛtí mʋ Tirano atɔ́ ɔkasíkpá. 10 Paulo lɔ́sʋná amʋ́
atɔ́ nfinyɔ kɛ́kɛ́. Mʋ́ sʋ Yudafɔ pʋ́ Griikifɔ ání bʋbʋ
Asia ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́ bonu anɪ Wíe asʋ́n ámʋ.

Skewa Abí Asún

11 Bulu lɔ́tsʋn Paulosʋ bwɛ́ ofʋ́la akpɔnkpɔntɪ kʋ.
12 Ahá bɔkʋlá mʋ adʋ́kubi pʋ́ mʋ ɪwɪsʋ atɔ́ yɛ́dʋnká
alɔpʋsʋ, benya ɪlɔtsá, ɔŋɛ lalɔ́hɛ é lɛdalɪ ahátɔ.
13 Yudafɔ akʋ é bʋbʋ nsʋnɛ́ ɪnʋ bʋna bʋdeki gya ɔŋɛ
lalɔ́hɛ lɛ́ ahátɔ. Bɔwa klʋn bɛɛ, bɔ́pʋ anɪ Wíe Yesu
dá gya ɔŋɛ lalɔ́hɛ lɛ́ ahátɔ. Mʋ́ sʋ bɔkplʋ́n wa ɔŋɛ
lalɔ́hɛ bɛɛ, "Dalɪ Yesu amʋ́ʋ́ Paulo dɛ́ mʋ ɪwɪ asʋ́n
ɔkan da ámʋ dátɔ́." 14 Igyí ahapʋ́ ɔhandɛ ɔkʋá bʋtɛtí
mʋ Skewa abi yinhɛ́ abasíénɔ́ létsiá bwɛ́ ínɪ.
15 Ɛkɛ ɔkʋ ɔŋɛ lalɔ́hɛ lɛ́fɪtɛ́ amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Nyin Yesu,
nabí Paulo, mlɪ é mɛ́, amɛndɪ mlɪgyí?" 16 Ɔhá ámʋ́ʋ́
ɔŋɛ lalɔ́hɛ bʋ mʋtɔ ámʋ lʋ́tʋ wíé amʋ́tɔ́, dá amʋ́, tɪ́tɪ
amʋ́ atadɪɛ fɛ́ɛ́. Ɪnʋ amʋ́ fɛ́ɛ́ bɔpʋ amʋ́ yayá pʋ́ amʋ́
ɪwɪ nlɔ srí dalɪ wóyí ámʋtɔ. 17 Yudafɔ pʋ́ Griikifɔá
bʋbʋ Efeso ɪnʋ fɛ́ɛ́ bonu asʋ́n ánfɪ. Ifʋ́ lɛkɪtá amʋ́. Mʋ́
sʋ bɔpʋ obʋ́ há anɪ Wíe Yesu. 18 Ahá ámʋ́ʋ́ bohogyi
amʋtɔ tsɔtsɔɔtsɔ bɛlɛ amʋ́ lakpan blí. 19 Amʋ́tɔ́ akʋ
bʋgyi okó alɛpʋ́. Botsu okó ámʋ nwʋlʋ́ ba bɔwa mʋ́
fɛ́ɛ́ ogyá ahá ansítɔ́ ɪnʋ. Bobu amʋ́ nwʋlʋ́ ámʋ ibíá
á, ɪlɔbwɛ sika futútú mpím-aduenu (50,000)*. 20 Ɪna
anɪ Wíe Yesu túmisʋ mʋ asʋ́n ámʋ lenya ɔkpa kléí
wankláán.

Demetrio Mʋa Mʋ Aba lkɔ́ Lɛ Wá Efeso

21 Asʋ́n ánfɪ fɛ́ɛ́ ɔma a, Bulu Ɔŋɛ́ ámʋ léha
Paulo lɔ́bwɛ agywɪn ání ɔbɔ́yɔ Makedonia pʋ́ Akaia
ɔsʋlʋ́sʋ, fʋ́wʋn ɔyɔ Yerusalem. Mʋ́ʋ́ Paulo léblí ɔbɛ́ɛ,
"Ní nowíé ɪnʋ á, ilehián ání néyɛ́kɪ Roma wʋ́lʋtɔ é."
22 Mʋ́ sʋ ɔlɔwa mʋ abʋ́ápʋ abanyɔ, bʋgyi Timoteo
mʋa Erasto sísí Makedonia. Mʋ onutɔ́ olesi tsiá Asia
ɔmátɔ́ kpalobí.
23 Alɪ bré ámʋtɔ á, anɪ Wíe Ɔkpa ámʋ́ʋ́ bʋdɛ
ahá suná ámʋ sʋ asʋ́n kpɔnkpɔntɪ kʋ lɛda Efeso
ɪnʋ. 24 Oyin ɔkʋá ɔtɔbwɛ́ sika futútú atɔ́, bʋtɛtí mʋ
Demetrio bʋ ɪnʋ. Oyin ánfɪ tɔpʋ́ sika futútú bwɛ́
ɔkpɪ yílé Artemi† ɔtswɛ́kpa akusubi ání ɪlɛlɪan mʋ
ɔtswɛ́kpa yílé ámʋ fɛ́. Mʋa mʋ aba agyʋ́má ánfɪ
ayɔpʋ́ bʋtenyá kɔ́ba tsɔtsɔɔtsɔ tsʋ́ mʋ́tɔ́. 25 Ɔlɛtɪ mʋ
aba ámʋ pʋ́ ahá ání bʋtɔbwɛ́ agyʋ́má ámʋ odu fia.
Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Mí apíó, mlɪyin ání agyʋ́má
ánfɪ sʋ́ anɪ fɛ́ɛ́ anɪlawá alɛ́ ní. 26 Yɛ́ɛ mlɪtsie mlɪdénu,
mlɪdɛ́wʋ́un tɔ́á Paulo dɛ́bwɛ? Alatá ahá bláa ta Efeso
wʋ́lʋtɔ pʋ́ Asia ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́ fía ɔbɛ́ɛ, ɪkpɪ ání ahá bapʋ́
ɪbɪ pwɛ́ bʋmegyí tɔtɔ. Alatá ahá ɔnɔ́ mlɛ́ tá, bʋdɛ
mʋ asʋ́nsʋ́ hógyi. 27 Megyí anɪ agyʋ́má wʋlɛ ibéyintá.
Ɔhaa mɛ́ɛtrá bʋ ɔkpɪ tsíhɛ́ Artemi ɔtswɛ́kpa yílé
ámʋ. Ɔkpɪ ámʋ dá é bɔ́fwɪ lɛ́ ɔyítɔ́. Táme tɛkɪ mʋgyí
ɔkpɪá ahá fɛ́ɛ́ bʋtɔtswɛ Asia ɔmátɔ́ pʋ́ ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́ ní."
28 Bréá ɔdɔm amʋ bonu asʋ́n ánfɪ á, benya ɔbló,
sʋ́rá okitikíti bɛɛ, "Ɔkpɪ kpɔnkpɔntɪ anɪ Efesofɔ
ɔkpɪ Artemi gyí!" 29 Kpokiti lɛda wʋ́lʋ amʋtɔ fɛ́ɛ́.
Ahá ámʋ bɛkɪtá Paulo abʋ́opʋ Gaio mʋa Aristarko
ání botsʋ́ Makedonia srí pʋ́ amʋ́ ya wʋ́lʋ ofíakpa.
30 Paulo onutɔ́ lékléá ɔbɔ́yɔ ofíakpa ɪnʋ, ɔyɔtɔí kpla
ɔdɔm amʋ, táme akasípʋ́ amʋ bʋmɛha mʋ ɔkpa.
31 Ɔmá ámʋtɔ ahandɛ akpɔnkpɔntɪ akʋá bʋgyi Paulo
anyawíé é bɔwa obí lóyóbwií ɪpa há mʋ bɛɛ, ɔmáyɔ
ofíakpa ɪnʋ. 32 Kpokiti léda ofíakpa ɪnʋ. Ánɪ bɛɛ
alɪ, anɪ é bɛɛ alɪ. Amʋ́tɔ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bʋmɛbɪ tɔ́á
sʋá befia ɪnʋ. 33 Yudafɔ ámʋ akʋ bɔyɔ ofíakpa ɪnʋ.
Bowʋtá Aleksandro sísí ɔbʋntɔ, bʋdɛ mʋ asʋ́n ání
ɔyɛ́blí bláa. Ínɪ sʋ Aleksandro lʋ́tʋ ɪbɪ fʋ́á, ɔbɛ́ɛ
amʋlɛ mʋ ɔnɔ́. 34 Táme bréá bowʋn ání Yudayin ogyi
á, bɛlasʋ́rá okitikíti, blí asʋn kua kʋlɛ dɔnhwírɪ anyɔ
kɛ́kɛ́ bɛɛ "Ɔkpɪ kpɔnkpɔntɪ anɪ Efesofɔ ɔkpɪ Artemi
gyí!"
35 Ínɪ fɛ́ɛ́ ɔma a, wʋ́lʋ atɔ́ ɔwanlínpʋ́ léha ɔdɔm
amʋ bɛkpa ɔnɔ́ bʋn. Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Efesofɔ
ayin, ma méyín ání Efeso nfɪ gyí anɪ ɔkpɪ kpɔnkpɔntɪ
Artemi pʋ́ mʋ ibwɪ ámʋ́ʋ́ ɪlɛkpa tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ
nwʋn? 36 Ɔhaa má ɪnʋá ɔbɛ́talí gyí asʋ́n ánfɪ ɪwɪ
nwɛ́ɛn? Mlɪnya klʋn, mɛ́nɪ mlɪmɔ́ɔko mlɪ. 37 Ahá
ánfɪ mlɪlakpá ba nfɪ ánfɪtɔ ɔkʋkʋ mɔ́kʋ́wí tɔtɔ tsʋ́
ɔtswɛ́kpa ɪnʋ. Bʋmɔkɔ́blí asʋansʋ kʋ́sʋ́ líí anɪ ɔkpɪ
tsíhɛ́ Artemisʋ. 38 Táme ní Demetrio mʋa mʋ aba
agyʋ́má ayɔpʋ́ amʋ bɛɛ bʋbʋ ɔkʋ ɪwɪ asʋ́n á, asʋ́n
agyípʋ́ bʋbʋ ɪnʋ, asʋ́n ogyíkpá é bʋ ɪnʋ. Bɛ́talí pʋ́
asʋ́n ámʋ ya ɪnʋ kpɛ́blí mʋ́. 39 Ní mlɪbʋ asʋn bambá
kʋ tsía ínɪtɔ mʋ́ á, bɛ́talí yɛ́blí mʋ́ ɔtínɛ́ ámʋ́ʋ́ anɪ fɛ́ɛ́
anɪtefia gyi asʋ́n ámʋ. 40 Tsʋ́fɛ́ ní anɪmɛ́kɪ wanklá́án
á, abénya asʋ́n ání anɪlahan wʋ́lʋ amʋ agywɪn ndɛ.
Ní bɛfítɛ́ anɪ é á, anɪméenya asʋansʋ pʋ́lɛ́ mʋ́ ɔnɔ́."
41 Olenya blí asʋ́n ánfɪ tá alɪ, ɔlɛha amʋ́ fɛ́ɛ́ bɛdasáín.

20

Paulo Yinkí Yɔ́ Makedonia Mʋ́a Griikifɔtɔ

1 Kpokiti amʋ ɔma a, Paulo léba bɛtɪ akasípʋ́ amʋ
fɛ́ɛ́ fía, tɔ́í kplá amʋ́, wá amʋ́ atɛtɔ-ɔnlɪn. Ɔlɛklá amʋ́
asa ɔlɔpʋ ɔkpa ɔyɔ́ Makedonia ɔsʋlʋ́sʋ. 2 Oleki nsʋnɛ́
ɪnʋ ɔpasua ámʋsʋ tɔ́í kplá amʋ́ asa olobowie Griikifɔ
ɔsʋlʋ́sʋ. 3 Oletsiá ɪnʋ tsra asa. Bréá ɔlɔbwɛ agywɪn
ɔbɛ́ɛ, mɛ́fa ɔpʋ yɔ́ Siria ɔsʋlʋ́sʋ á, olowʋn ání Yudafɔ

* 19:19 Sika futútú mpím-aduenu (50,000) bɔ́bwɛ ɔbakʋ́lɛ nfí lafakʋlɛ-adʋasa (130) ɪkɔ́ká.

† 19:24 Artemi gyí ɔkpɪ kpɔnkpɔntɪ ɔkʋ dá.

bʊdɛ mʊ tɛ́ɛ abʊkɪta mʊ. Mʊ́ sʊ ɔlɔbwɛ agywɪn
ɔbɛ́ɛ mɛ́layɔ́tsʊn Makedonia ɔsʊlʊ́sʊ. 4 Ahá ání bɛkpa
mʊ ya ɪnʊ gyí Beroiayin Sopater, ogyi Piro mʊ bi;
Tesalonikafɔ Aristarko mʊa Sekundo pʊ́ Derbeyin
Gaio; amʊ́a Timoteo pʊ́ Asiafɔ Tihiko mʊa Trofimo.
5 Alɪ ahá ánfɪ begyankpá yógyo anɪ Troa wʊ́lutɔ.
6 Israelfɔ begyi amʊ́ Bodobodo MátúhéNkɛ ɔma a,
anɪlétsiá ntsusʊ-yibitɔ tsʊ́ Filipi wʊ́lutɔ. Anɪlénatí
nkɛ́ná owítɔ́. Ɛkɛ nʊ́ʊ́sí a, anɪlɔ́bɔtʊ nkpá agyápʊ
amʊ Troa wʊ́lutɔ. Anɪ fɛ́ɛ anɪlétsiá ɪnʊ nkensíénɔ́.

Eutiko Tsinkí Tsʊ́ Lowutɔ

7 Kwasieda, igyi ndawótswí ámʊtɔ ɛkɛ gyankpapʊ
ntʊ́pwɛsʊ á, anɪléfía abégyi atɔ́ abatɔ fɛ́ aliá anɪ
Wíe lósuná anɪ. Ínɪá Paulo dékléá ɔbɛ́natí ɔyɪ kɛhɛ
sʊ á, ɔlɔtɔí kplá amʊ́ alɪʊ yɛ́ha ɔyínsɪnɛ́. 8 Nkandíɛ
tsɔtsɔ́ɔtsɔ bʊ ɔsʊ́sʊ obu ámʊ́ʊ́ anɪléfía mʊ́tɔ́ ámʊtɔ.
9 Oyimbi ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Eutiko lɔ́dʊ bian nfánsrí ɔnɔ́,
ɔdɛ asʊ́n ámʊ nu. Ínɪá Paulo lɔ́tɔí wá ɔpá sʊ á, dɪdí
lowie mʊ, fʊ́rʊ mʊ. Ɔlɛkpa tsʊ́ ɔsʊ́sʊ́ abansʊ́rʊ saasɪ
nfánsrítɔ́ ɪnʊ bɛda ɔsʊlʊ́tɔ. Brɛ́á boyɔ́tsu mʊ a, alawʊ́
fɛ́ɛ. 10 Mʊ́ʊ́ Paulo lɛ́kplí yɔ́ ɪnʊ, yémlí bʊn mʊsʊ, látá
mʊ pʊ́tá, blí ɔbɛ́ɛ, “Opʊ́ni mátsií mlɪ, ɔŋɛ́ bʊ mʊtɔ.”
11 Paulo léyinkí dʊ́ yɔ́ ɔsʊ́sʊ́ ɪnʊ, mʊa mʊ aba ámʊ
nyɔ bebiabía bodobodo gyi. Ɔlɔyɔ mʊ tɔ́ɪ amʊsʊ alɪʊ
yɔ́fʊn ɔyɪ kɛhɛ, ɔlɛnatí. 12 Mʊ́ʊ́ ahá ámʊ bɛ́kpa kebi
ámʊ ya wóyí á. Ansí lɛhɪɛ gyi amʊ́ ání ɔbʊ nkpa.

Paulo Troa Tsʊ́ Yɔ́ Mileto Wʊ́lutɔ

13 Anɪlégyankpá yówie ntsusʊ-yibi ámʊtɔ ayɔ́ Aso
wʊ́lutɔ yɔ́tsu Paulo ɪnʊ. Tsʊ́fɛ́ Paulo léha anɪ ɪbɪ
ɔbɛ́ɛ, ɔbɔ́tsʊn ayabitɔ ɔkpa ká tíí ɪnʊ. 14 Brɛ́á anɪa
mʊnyɔ anɪléyéfia aba Aso wʊ́lutɔ ɪnʊ á, olowie
ntsusʊ-yibi ámʊtɔ, anɪléfa yɔ́ Mitilene wʊ́lutɔ.
15 Anɪlénatí ɪnʊ ɔyɪ kɛhɛ, anɪlɔ́kʊsʊ́ ɪnʊ yówie Kio.
Ɛkɛ nyɔ́ɔsɪ a, anɪlɔ́kʊsʊ́ ɪnʊ yówie Samo wʊ́lutɔ. Mʊ́
ɛkɛ sáásí ɛ́ á, anɪlétrá kʊsʊ́ ɪnʊ yówie Mileto wʊ́lutɔ.
16 Paulo mékléá obéyintá bré Asia ɔmátɔ́. Mʊ́ sʊ
ɔmɛkplí Efeso wʊ́lutɔ, tsʊ́fɛ́ ɔdɛkɔ́sí ání ní ɔbɛ́talí
á, obóyówie Yerusalem asa abʊgyi Pentekoste nkɛ
ámʊ.

Paulo Efeso Ɔpasua Ahandɛ Klá

17 Brɛ́á anɪlóyowie Mileto wʊ́lutɔ á, Paulo lɔ́wa abí
sísí Efeso ɔpasua ahandɛ ɔbɛ́ɛ, bʊbá bɔtʊ mʊ. 18 Brɛ́á
ahandɛ amʊ bebefia mʊ a, ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪyin
aliá mía mlɪnyɔ anɪlɔ́pʊtsía tsʊ́ ɛkɛ gyankpapʊ ání
nɛba Asia ɔmátɔ́. 19 Mlɪyin aliá nɛba ɪwɪasɪ yɔ́ agyómá
há mí Wíe, pʊ́ aliá Yudafɔ bɔkʊsʊ́ líí mísʊ́, nowun
ipian, su kʊ́ráá. 20 Mlɪyin ání mmɔpʊ asʊ́n ání ɪbɛ́kpa
mlɪ ŋáín mlɪ brɛ́á nɛda Bulu asʊ́n ámʊ ɔkan dɪnsʊ
pʊ́ mlɪ wóyítɔ́. 21 Aliá nɔtɔí kplá Yudafɔ pʊ́ Griikifɔ
fɛ́ɛ mbɛ́ɛ, bʊsíí lakpan bwɛ abʊdamli ba Bulu wá,
abʊbɔhɔ anɪ Wíe Yesu gyi.

22 “Séi ánfɪ á, nɔyɔ́ Yerusalem, fɛ́ aliá Ɔŋɛ Wankíhé
lablaa mɪ. Mmeyín tɔ́á ɪbɛba mɪsʊ ɪnʊ. 23 Táme mʊ́á
Ɔŋɛ Wankíhé tɛbláa mí wʊ́lugyíwʊ́lusʊ, nyin gyí,
asʊn wunhɛ pʊ́ obudɪ da gyo mí. 24 Táme mmotsu
mʊ́ asʊnbogya. Mboʊ́n aliá nɔ́mɔ agyómá ámʊ́ʊ́ anɪ
Wíe Yesu léha mí ámʊ ɔnɔ́. Agyómá ámʊ gyí, nébláa
ahá Bulu awɪtɔlɛ asʊn wankláán ámʊ.

25 “Séi ánfɪ a, nyin ání mlɪ ahá ánfɪ nɛbɛda Bulu
iwíegyí ɪwɪ asʊ́n ɔkan mlɪtɔ ánfɪtɔ ɔkʊkʊ mɛ́ɛtrá wʊn
mɪ ɛkɛkɛɛkɛ. 26 Mʊ́ sʊ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, ní mlɪtɔ
ɔkʊ ménya nkpa ání ɪtamatá á, megyí mí sʊ omenya.
27 Tsʊ́fɛ́ nabláa mlɪ tógyítɔ́á Bulu déklé ɔbɛ́ɛ mlɪbʊ́.

28 “Mʊ́ sʊ mlɪkɪ mlɪ ɪwɪ pʊ́ ahá ámʊ́ʊ́ Ɔŋɛ Wankíhé
lɔ́pʊwá mlɪ ɪbɪtɔ ámʊsʊ wankláán. Mlɪkpa Bulu
ɔpasua ámʊ́ʊ́ ɔlɛyaí tsʊn mʊ onutó mʊ bi lowusʊ
ámʊ wankláán. 29 Nyin ání nɛnátí á, akʊá bʊgyi fɛ́
nkpataku, bʊbʊ ɪyɪn bɛ́ba bowie mlɪtɔ, dá ɔpasua
ámʊ sáín. 30 Mlɪtɔ akʊ óó bɔ́kʊsʊ́, dámlí ɔnɔkwalɪ
amʊ pʊ́bítía mlɪtɔ akʊ buo ɪwɪ. 31 Mʊ́ sʊ mlɪda ɪwɪsʊ.
Mlɪkaɪn ání netsiá mlɪ wá nfinsa sɔ́ɔ́n, pʊ́ ansí ntsʊ́
yírɪ ɪwɪ súná mlɪ atɔ́ ɔpa onyé.

32 “Mʊ́ sʊ séi á, ndɛpʊ mlɪ wá Bulu mʊa mʊ awɪtɔlɛ
asʊ́n ámʊtɔ. Mʊ awɪtɔlɛ asʊ́n ámʊ ɪwá mlɪ ɔwʊnlín,
ɪha amlɪdan, talɪ lɪ kínkín, amlɪnya atɔ́ ámʊ́ʊ́ ɔlɛhɪɛ
yáí há mʊ ahá ámʊ́ʊ́ bamlí mʊ klɛ amʊ. 33 Brɛ́á mbʊ
mlɪ wá á, mmɛpɛ ansí ɔhaa sika pɛpɛ, mʊ sika futútú
ntɛ́ɛ mʊ atɔ́sʊ́. 34 Mlɪ onutó mlɪyin ání mí ɪbɪ anfɪ
nɔpʊyɔ́ agyómá nyá tɔ́á ɪdɛ mía mí aba ámʊ hián
fɛ́ɛ. 35 Natsʊn ɔkpagyíɔkpasʊ súná mlɪ aliá mlɔ́pʊ ɪbɪ
yɔ́ agyómá, pʊ́gyi ahá ání ɪwɪ ma amʊ́ ɔnlɪn bʊalɛ.
Mlɪkaɪn anɪ Wíe Yesu onutó asʊn blíhésʊ. Ɔbɛ́ɛ,
‘Bulu toyúlá ɔhá ání otekíé atɔ́ dʊn ɔhá ání bʊtekíé
mʊ.’ ”

36 Brɛ́á Paulo léblí asʊ́n ánfɪ tá á, mʊa amʊ́nyɔ fɛ́ɛ
bɛda akpawunu bɔ́ mpáɪ. 37 Amʊ́ fɛ́ɛ bosu brɛ́á bɛlatá
aba pʊ́tá, klá aba. 38 Tɔ́á ɪlɔwa amʊ́ ahʊmɪtɪ gyí mʊ́
ámʊ́ʊ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, mʊmɛ́ɛtrá wʊn amʊ́ ɛkɛkɛɛkɛ ámʊ.
Besi mʊ ɔkpa yówie ɔpʊ ɔnɔ́, olowie ntsusʊ-yibitɔ.

21

Paulo Yerusalem Yɔ

1 Brɛ́á anɪlégyí nkla tá á, anɪlówie ntsusʊ-yibitɔ,
nátí laa yɔ́ Ko wʊ́lutɔ. Ɛkɛ nyɔ́ɔsɪ a, anɪlóyɔ Rodo.
Tsʊ́ ɪnʊ á, anɪlébá Patara otsubúnɔ. 2 Anɪlénya
ntsusʊ-yibi kʊá ɪyɔ́ Foinike otsubúnɔ, anɪlówie
mʊ́tɔ́. 3 Brɛ́á ayɔ́ á, anɪlówʊn ɔsʊlʊ́ʊ kʊá bʊtɛtí mʊ́
Kipro sísí. Anɪlési mʊ́ tswɪ bɪnasʊ ɪfʊ́n, tsʊn yɔ Siria
ɔmátɔ́. Anɪléyɛkplí Tiro otsubúnɔ, tsʊ́fɛ́ ɪnʊ́ bɛ́lɛ
ntsusʊ-yibi ámʊtɔ atɔ́ ní. 4 Anɪlɔ́tʊ akasípʊ́ akʊ ɪnʊ,
anɪlétsiá amʊ́ wá nkensíénɔ́. Ɔŋɛ Wankíhé lɛ́lɛ súná
amʊ́ ɔbɛ́ɛ, Paulo máyɔ Yerusalem wʊ́lutɔ. 5 Anɪ nkɛ
lɔfʊn, anɪlɔ́tʊá anɪ ɔkpasʊ. Brɛ́á anɪdénatí á, akasípʊ́
amʊ, amʊ́ aká pʊ́ amʊ́ abí fɛ́ɛ beyési anɪ ɔkpa alɪʊ
yówie ɔpʊ ɔnɔ́. Ɪnʊ á, anɪ fɛ́ɛ anɪlɛ́da akpawunu bɔ́
mpáɪ. 6 Anɪlégyí nkla, anɪlówie ntsusʊ-yibi ámʊtɔ pʊ́
ayɔ́, amʊ́ ɛ́ beyinkí yɔ́ wóyí.

7 Anɪlédunká ɔpʊsʊ tsʊ́ Tiro alɪʊ bowie Ptolemai
otsubúnɔ. Brɛ́á anɪlówie ɪnʊ á, anɪléyɛha ahógyipʊ
ání bʊbʊ ɪnʊ itsiá, anɪlétsiá amʊ́ wá ɛkɛwʊ́lɛ. 8 Ɔyɪ
kɛhɛ a, anɪlɔ́kʊsʊ́ tsʊ́ ɪnʊ ba Kaesarea otsubúnɔ.
Anɪlóyɔswʊí Bulu asʊ́n ɔkan ɔdapʊ́ Filipo wóyí. Oyin
ánfɪ gyí ahá abasíénɔ́ ámʊ́ʊ́ bɛlɛ Yerusalem bɛɛ,
bʊtsáa ahandɛ agyómá yɔ ámʊtɔ ɔkʊlɛ. 9 Filipo bʊ abi
tsɪhé abaná, bʊmɔkʊ́yɔ́ ayin wá kɪ. Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́
mʊ abi tsɪhé ánfɪ bʊgyi. 10 Anɪlégyí nkɛ kpalobí ɪnʊ.
Ɛkɛ ɔkʊ Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔ́ípʊ́ Agabo lɔ́tsu Yudea ɔmátɔ́
ba ɪnʊ. 11 Olenya bowie laa alí olotsu Paulo osíétɔ́ ɔfɛ́
klí mʊ onutó ɪbɪ pʊ́ mʊ ayabi. Mʊ́ʊ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Ɔŋɛ
Wankíhé ɔbɛ́ɛ, ‘Alí Yudafɔá bʊbʊ Yerusalem bɛ́klí
ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔbʊ ɔfɛ́ ánfɪ, pʊ́ mʊ wá ahá ání bʊmegyí
Yudafɔ ɪbɪtɔ ní.’ ”

12 Brɛ́á anɪlónu asʊ́n ánfɪ á, anɪa ahá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ ɪnʊ
ámʊ fɛ́ɛ anɪlókokóli Paulo anɪaa ɔmáyɔ Yerusalem.
13 Ɪnʊ Paulo léfɪtɛ́ anɪ ɔbɛ́ɛ, “Ntogyi sʊ́ mlɪdésʊ́,
mlɪlahá ɪwɪ lawʊ́ mí alɪ? Mí mʊ́ á, megyí klí

ámʊ́ʊ́ bɛ́kıklíı mı Yerusalem amʊ pɛ́ nalá ıwı yáí há. Mboún nalá ıwı yáí ání nówu anı Wíe Yesu sʊ ɛ́.”
14 Paulo ɔnɔ́ lɔdʊn anı. Mʊ́ sʊ anılési mʊ tɔ́ı wa. Mʊ́ʊ́ anılɛ́blí anıaa, “Ìbá mʊ́tɔ́ alıá anı Wíe déklé.”
15 Ínı ɔma a, anılɔ́kʊlá anı atɔ́ dʊ yɔ́ Yerusalem.
16 Anıa Kaesareafɔ akasípʊ́ akʊ lɔ́yɔ ınʊ. Bɛkpa anı ya oyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Mnason wóyítɔ́ bɛɛ, aswíı mʊ wá. Akasípʊ́ agyankpapʊ amʊtɔ ɔkʊlɛ ogyi, otsú Kipro ɔmátɔ́.

Paulo Yerusalem Wie

17 Brɛ́á anılówie Yerusalem ınʊ á, ahógyipʊ amʊ bɔhɔ anı atúu. 18 Ɔyı kɛhɛ anıa Paulonyɔ anılɛ́yɛkı Yakobo. Ɔpasua ahandɛ amʊ fɛ́ɛ́ bɛba ınʊ. 19 Paulo lɔ́wa amʊ́ ɔnɔ́, ɔlɛblála amʊ́ tógyítɔ́á Bulu latsʊn mʊsʊ bwɛ́ ahá ání bʊmegyí Yudafɔtɔ. 20 Brɛ́á bonu Paulo asón ánfı á, amʊ́ fɛ́ɛ́ bɛkanfʊ́ Bulu. Mʊ́ʊ́ bɛblála mʊ bɛɛ, “Opíó nu, Yudafɔ mpím-mpím ání badámlí klʊntɔ fɛ́ɛ́ bʊdɛ Mose mbla ámʊtɔ kínkíínkín. 21 Táme akʊ babláa amʊ́ bɛɛ, fasúná Yudafɔ ání bʊbʊ ɔmá bámbásʊ́ fɛ́ɛ́ fɛɛ, bʊmágyi Mose mbla ámʊsʊ. Ɔma ɛ́ á, fɛɛ bʊmátın amʊ́ abí keté, bʊmágyi anı amándíɛ́ ésʊ́. 22 Ìbwɛ́bwɛ́ɛ́bwɛ́ á, ahá bónu ání faba nfı. Nkálı abóbwɛ tsú mʊ́ ıwı? 23 Abɛ́blála fʊ tɔá fʊbwɛ́ɛ. Ayin abaná akʊá bʊbʊ anıtɔ baká ntam há Bulu. Ilehián ání bógyʊráa ıwı. 24 Kpa amʊ́ ya, amlıyɔgyʊráa ıwı. Ka amʊ́ atɔ yintáhɛ́ fɛ́ɛ́ ıkɔ, mɛ́nı bɛ́kpa amʊ́ nwun. Ínı ɔbɛ́ha ahá fɛ́ɛ́ bɛ́bı ání fʊtegyi Mose mbla ámʊsʊ. Ínı sʊ fʊ́ ıwı asón ámʊ́ʊ́ bonu ámʊ ıma mʊ́tɔ́. 25 Anılawánlín ɔwʊlʊ́ sísí ahógyipʊá bʊmegyí Yudafɔ dodo. Anılɔ́wanlín anıaa, anılablí ání bʊmágyi atogyihɛá bapʊ́há ıkpı. Bʊmágyi obugya pʊ́ ɔbwıá bapʊ́sa mɔ. Bʊmáwa atsı mʊ́a ayin asón ɛ́.”
26 Mʊ́ sʊ brɛ́á ɔyí lɛkɛ a, Paulo lɛ́kpa ayin abaná ámʊ ya, mʊa amʊ́nyɔ bɔyɔ́gyʊráa ıwı. Ɔlɔyɔ Bulu ɔtswɛ́kpa ınʊ yɛ́blí ɛkɛá amʊ́ ıwıgyʊráa amʊ ıbɔ́mɔ ɔnɔ́, ɔbɛ́ba bɔbɔ afɔdıɛ há amʊ́tɔ́ okugyíɔkʊ.

Paulo Kıtá Bulu Ɔtswɛ́kpa

27 Brɛ́á nkensíénɔ́ ámʊ ıbá bɔfʊn a, Yudafɔ akʊá botsú Asia ɔmátɔ́ bowun Paulo Bulu ɔtswɛ́kpa ınʊ. Ɔdɔm amʊ́ʊ́ bʊbʊ wunsınésʊ́ ınʊ ámʊ fɛ́ɛ́ benya ɔblɔ́ Paulosʊ, bɛkıtá mʊ. 28 Bɔsʊrá okitikíti bɛɛ, “Israelfɔ ayin, mlıdalı ba oo! Oyin ámʊ́ʊ́ ɔna ɔdɛ ahá atɔ́ suná, yíntá amʊ́ agywun ámʊ nı. Mʊdɛ́kʊsʊ́ lííı ɔmá ánfı, Mose Mbla pʊ́ Bulu ɔtswɛ́kpa amʊsʊ ní. Alakpá Griikifɔ kʊ́ráá ba Bulu ɔtswɛ́kpa wunsınésʊ́ nfı. Mʊ́ sʊ alapʊ́ ifin da ɔwankíkpá amʊ.” 29 Bɛblí mʊ́ alı, tsúfɛ́ bowun Efesoyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Trofimo mʊa Paulo wúlu amʊtɔ dodo. Ínı sʊ bʊkı bɛɛ Paulo lɔ́pʊ oyin ámʊ yáa Bulu ɔtswɛ́kpa ınʊ.
30 Wúlu amʊtɔ fɛ́ɛ́ lɛda kpokiti. Ahá bɛdalı tsu amʊ́ wóyítɔ́ srí ba bɛkıtá Paulo, bɛbıtía mʊ dálı ɔtswɛ́kpa wunsınésʊ́ ınʊ, fin ıban ámʊ. 31 Brɛ́á bʊdɛ mʊ da, bʊdɛkléá bɔ́mɔ mʊ a, ɔkʊ léyɛblála Romafɔ ısá akɔpʊ́ ɔhandɛ ɔbɛ́ɛ, “Kpokiti ladá Yerusalem wúlutɔ.” 32 Ìnʊnʊ ɔhandɛ amʊ lɛ́kpa ısá akɔpʊ́ ámʊ akʊ pʊ́ amʊ́ ahandɛ akʊ bɛsrí yɔ́ ınʊ. Ɔdɔm amʊ benya wun amʊ́ alı besi Paulo dá. 33 Ɔhandɛ amʊ lɛ́natí yɔ́tʊ Paulo, ɔlɛha mʊ ısá akɔpʊ́ ámʊ bɛkıtá mʊ, wá mʊ ıkan anyɔ. Mʊ́ʊ́ ɔlɛfıté ahá ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Ma gyí oyin ánfı? Ntɔ alabwɛ́?” 34 Ɔdɔm amʊ bʊdɛ okitikíti, bʊdɛtɔtɔ́ı. Akʊ bɛɛ alı, akʊ ɛ́ bɛɛ alı. Okitikíti amʊ ɔnɔ́ lɔwa ɔnlın. Mʊ́ sʊ ɔhandɛ amʊ mɛ́bı ɔnɔkwalıá ıbʊ asón ámʊtɔ. Ínı sʊ ɔlɛha ɔbɛ́ɛ, bʊkpá Paulo ya ısá akɔpʊ́ ámʊ otsiákpá. 35 Brɛ́á bowie obu-ɔnɔ́ ɔdʊkpá á, ɔdɔm amʊ bʊdɛ ıyın wa. Mʊ́ sʊ ısá akɔpʊ́ ámʊ botsu Paulo wá nkɔnkɔ. 36 Ahá ámʊ fɛ́ɛ́ bʊbʊo Paulo, bʊdɛ okitikíti bɛɛ, “Mlıha awuna mɔ mʊ! Mlıha awuna mɔ mʊ!”

Paulo Ìwı Ɔnɔ́lɛ

37 Brɛ́á bowie obu ámʊ ɔnɔ́, bɔ́dʊ wíé amʊ́ otsiákpá ınʊ á, Paulo lɛblála ɔhandɛ amʊ ɔbɛ́ɛ, “Nobwíí ıpa, mblála fʊ asʊankʊ.”
Ɔhandɛ amʊ lɛ́fıté mʊ ɔbɛ́ɛ, “Fʊtonʊ́ Griiki ɔblíı? 38 Mʊ́ sʊ megyí fʊ́gyí Egyipteyin amʊ́ʊ́ ɔlɛha kpokiti lɛda brɛ́ kʊtɔ, ɔlɛkpa ahá amɔpʊ́ mpím-na (4,000) buo ıwı ya dimbísʊ́ ámʊ nı?”
39 Ìnʊ Paulo lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Yudayin ngyi mí mʊ́. Tarso ání ıbʊ Kilikia ɔmátɔ́ bɔkwıí mí. Megyí wúlubitɔ notsú. Nobwíí ıpa, ha mí ambla ahá ánfı asón.”
40 Ìsá akɔpʊ́ ɔhandɛ amʊ léha mʊ ɔkpa. Mʊ́ sʊ Paulo léyɛlıí obu-ɔnɔ́ ɔdʊkpá ınʊ, bwɛ́ ahá ámʊ ıbı bɛ́kasʊ. Ìnʊ lɔ́tɔ diin. Mʊ́ʊ́ Paulo lɛblála amʊ́ asón Hebri ɔblítɔ ɔbɛ́ɛ,

22

1 “Mí así, apíó aba, mlıyaa asʊ mí anlɛ mí ɔnɔ́ amlunu.” 2 Brɛ́á bonu ání Hebri ɔblítɔ Paulo dɛ́tɔí á, ınʊ lɔtɔ diin. Mʊ́ʊ́ Paulo lɔ́yɔ mʊ asʊ́nsʊ́ ɔbɛ́ɛ,
3 “Yudayin ngyi. Tarso wúlutɔ bɔkwıí mí Kilikia ɔsʊlʊ́sʊ, támɛ Yerusalem nfı bɛyaí mí. Gamaliel lɔ́suná mí anı anáin mbla ámʊ wankláán. Nɔwa nsi Bulusúm ıwı fɛ́ alıá mlı ɛ́ mlıdɛ́ mʊ súm ndɛ. 4 Ahá ání bʊna anı Wíe ɔkpa ánfısʊ á, nɛdınká amʊ́sʊ́. Nɔmɔ akʊ kʊ́ráá. Nɛkıtá amʊ́tɔ́ atsı mʊ́a ayin akʊ, kíklı amʊ́ yɔ́twsı obu. 5 Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Yudafɔ asón agyípʊ́ amʊ fɛ́ɛ́ bɛ́talí gyi asón ánfı ıwı adánsıɛ. Amʊ́ wá nɔhɔ ɔwʊlʊ́ tsú pʊ́ nɛya apíó ání bʊbʊ Damasko wúlutɔ, mí anyɛkıtá alı ahá ámʊ wa amʊ́ ıkan, pʊ amʊ́ ba Yerusalem, abʊbıtı amʊ́ ısʊ.

Paulo Klʊntɔdamlí Ìwı Asʊ́n Blí
(Gyumagyihɛ 9:1-19; 26:12-18)

6 “Ɛkɛá nɔpʊ ɔkpa nɔyɔ́, nɛta Damasko wúlutɔ wie tá, ıbɔ́bwɛ fɛ́ ɔpa dódúanyɔtɔ á, ɔtsáwʊlɛ pɛ́, wankı kʊá mʊ́ ɔnɔ́ ıhíɛ́ bʊ ɔnlın, itsú ɔsʊsʊ́ lɔwankí wʊ́lí mísʊ́. 7 Mʊá nówun a, nda ɔsʊlʊ́tɔ. Ìnʊ nonu ɔmɛ kʊ. Ɔmɛ amʊ léfıté mí ɔbɛ́ɛ, ‘Saulo, Saulo, ntogyi sʊ́ fʊdın mísʊ́ alıı?’ 8 Ìnʊ nɛfıté mbɛ́ɛ, ‘Fʊ́ ma nı, Owíé?’ Mʊ́ʊ́ ɔmɛ amʊ lɛblála mı ɔbɛ́ɛ, ‘Mí Yesu, Nasaretyin ámʊ́ʊ́ fʊ́dın mísʊ́ amʊ nı.’ 9 Mí aba ámʊ́ʊ́ mía amʊ́nyɔ anıná ámʊ bowun wankı amʊ, támɛ bʊmonu asón ání ɔmɛ amʊ dɛ́ mí blála. 10 Nɛfıté mbɛ́ɛ, ‘Owíé, ntɔ mbwɛ́ɛ?’ Anı Wíe lɛblála mı ɔbɛ́ɛ, ‘Kʊsʊ, afʊyɔ Damasko wúlutɔ. Bɛblála fʊ tógyítɔ́á Bulu lahá fʊ́ ɔbɛ́ɛ fʊbwɛ́ɛ.’ 11 Wankı amʊ ɔnɔ́ bʊ ɔnlın. Mʊ́ sʊ mmɛtrá wun tɔtɔ. Ínı sʊ mí aba ámʊ lɛ́kıtá mí ıbı, kpá mí ya Damasko wúlutɔ.
12 “Oyin ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Anania, otenyá Bulu ifʊ́ bʊ wúlu amʊtɔ. Otegyi Mose mbla ámʊsʊ wankláán. Mʊ́ sʊ Yudafɔ ání bʊbʊ wúlu amʊtɔ fɛ́ɛ́ bʊtɛtí mʊ ıdayilé. 13 Oyin ánfı léba bɛlıí mí ansítɔ, blála mı ɔbɛ́ɛ, ‘Opíó Saulo, bwii ansíbi afʊkı atɔ́.’ Ìnʊnʊ mí ansíbi lobwií, nowun mʊ. 14 Ɔlɛblála mı ɔbɛ́ɛ, ‘Anı anáin Bulu ámʊ lɛ́lɛ fʊ́ yáí ɔbɛ́ɛ, fʊbɛ́bı mʊ apɛ́, afʊbı mʊ Bi Yilé Ɔbwɛpʊ́ ámʊ, afʊnu mʊ ɔmɛ. 15 Tsúfɛ́ fɛba begyi mʊ ıwı adánsıɛ, blála ahá fɛ́ɛ́ asón ání fonu pʊ́

múá fowun. [16] Ntɔ fʊtráa fʊgyo? Kʊsʊ kokoli anɪ Wíe, afʊha abʊbɔ fʊ́ asú, ɔfwɪ fʊ́ lakpan fɛ́ɛ́ lɛ.'

Paulo Bulu Asʊ́n Ɔkanda Ɔmátɔ́fɔtɔ

[17] "Brɛ́á neyinkí yɔ́ Yerusalem wúlutɔ ndɛ mpái bɔ Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʊ á, nowun atɔ́. [18] Mʊ́tɔ́ á, nowun anɪ Wíe Yesu, ɔlɛbláa mí ɔbɛ́ɛ, 'Wa ɔsa bwɛ, afʊdalɪ Yerusalem nfɪ. Tsʊ́fɛ́ bʊmɔ́ɔhɔ fʊ́ adánsɪɛ ání fɛ́gyi tsu mí ɪwɪ.' [19] Ɪnʊ nɛbláa mʊ mbɛ́ɛ, 'Mí Wíe, amʊ́ onutó bʊyin ání netsiá yɔ́ Yudafɔ ofíakpa yɛ́kɪtá ahá ání bɔhɔ fʊ gyi, dá amʊ́, wá amʊ́ obu. [20] Bʊyin ání brɛ́á bɔmɔ fʊ́ ɔdansɪyin Stefano a, mbʊ ɪnʊ. Nɛlí amʊ́ ɔma mbɛ́ɛ bʊmɔ́ɔ mʊ, nɔhɔ ámʊ atadɪɛ kʊ́ráá kítá.' [21] Táme anɪ Wíe lɛ́bláa mɪ ɔbɛ́ɛ, 'Natɪ, nɔ́wa fʊ́ fɔ́yɔ tsʊ́tsʊ́útsú, ahá ání bʊmegyí Yudafɔ wá.' "

[22] Ahá tsɔtsɔɔtsɔ amʊ bɛya asʊ nú Paulo asʊn blíhɛ́ alɪ bɔtʊ brɛ́á ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, Bulu lɔ́wa mʊ ahá ání bʊmegyí Yudafɔ wá. Ɪnʊ bɔsʊrá okitikíti kóklókóʊ́, blí bɛɛ, "Mlɪlɛ mʊ ɪnʊ! Ɪma alɛá obétsiá ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ!" [23] Ɪnʊ bɔsʊrá okitikíti, nyá ɔblɔ́ wɔ́í amʊ́ atadɪɛ tswɪ tsalífwí, kpá ɪsɪ tswɪ wá afútɔ́. [24] Mʊ́ʊ́ ɪsá akɔpʊ́ ɔhandɛ amʊ lɛ́bláa mʊ ahá ɔbɛ́ɛ, "Mlɪkpa Paulo, amlɪpʊ mʊ ya mlɪ otsiákpá. Mlɪpɪtɪ mʊ atɔ́ ɔblɪ ɔnɔkwalɪ, abɪ tɔ́á sʊá ahá ámʊ bʊdɛ okitikíti sʊrá mʊ nwunsʊ alɪ." [25] Brɛ́á bɛklí Paulo tá, bɛɛ abʊda mʊ a, ɔlɛfɪtɛ́ ɪsá ɔkɔpʊ́ ɔhandɛ ɔkʊá ɔlɪí mʊ wá ɔbɛ́ɛ, "Mbla lɛha ɔkpa ání mlɪpítɪ Romayin oduá bʊmɔkʊ́gyi mʊ asʊ́n, há mʊ ɪpʊ́n atɔ́?"

[26] Brɛ́á ɪsá akɔpʊ́ ɔhandɛ amʊ lʊ́nu asʊ́n ánfɪ á, ɔlɛyébláa mʊ ɔhandɛ amʊ ɔbɛ́ɛ, "Fakle afʊsɛ wʊlʊ manta ɪwɪ. Sáa Romayin oyin ámʊ gyí oo!"

[27] Mʊ́ʊ́ ɔhandɛ amʊ léba Paulo wá, bɛfɪtɛ mʊ ɔbɛ́ɛ, "Bla mɪ, lélɛ́ Romayin fʊgyi?"

Paulo lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Romayin ngyi."

[28] Mʊ́ʊ́ ɔhandɛ amʊ lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Mí mʊ́ á, ɪkɔ kpɔnkpɔntɪ nɛka asa nemlí Romayin."

Táme Paulo lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Mí mʊ́ á, Romayin onutónutó ngyi."

[29] Ɪnʊnʊ ahá ámʊ́ʊ́ bɛɛ abʊfɪtɛ Paulo asʊ́n ámʊ fɛ́ɛ́ badásáín. Ifʊ́ lɛkɪtá ɔhandɛ amʊ onutó ó, brɛ́á ɔlɛbɪ ání Romayin gyí asa alahá bawá mʊ ɪkan.

Paulo Yudafɔ Asʊ́n Agyípʊ́ Ansítɔ́ Lɪí

[30] Ɔyɪ kɛhɛ a, ɔhandɛ amʊ lɛ́kléá ɔbɛ́bɪ tɔ́á Paulo lɔ́bwɛ, sʊ́ Yudafɔ bʊdɛ asʊ́n kláa dɪnká mʊsʊ. Mʊ́ sʊ ɔlɛha bɔwɔí Paulo lɛ́ ɪkan amʊtɔ, ɔlɛha bɛtɪ Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Yudafɔ asʊ́n agyípʊ́ amʊ befia. Mʊ́ʊ́ ɔlɛha bɛkpa Paulo bɛlí amʊ́ ansítɔ́.

23

[1] Paulo lʊ́tsu ansí kɪ Yudafɔ asʊ́n agyípʊ́ amʊ díín. Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mí apʊ́ʊ́ Israelfɔ, nyin mí klʊntɔ ání mmɔkʊ́tsía nkpa laláhɛ Bulu ansítɔ́ bɔtʊ ndɛ." [2] Mʊ́ʊ́ igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn Anania lɛ́bláa ahá ámʊ́ʊ́ bʊlí mantáa mʊ amʊ ɔbɛ́ɛ, bʊdáa mʊ ɔnɔ́sʊ́. [3] Ɪnʊ Paulo lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́ Bulu ɔbɛ́da. Fabwɛ́ ɪwɪ fɛ́ buntíiá bakpá mʊ́ afá futútú, fabetsiá asɪ fɛɛ fɔ́pʊ Mose Mbla gyi mí asʊ́n. Fʊdɛ ahá bláa fɛɛ bʊdá mí ansítɔ́. Fʊ́ mʊ́ megyí mbla ámʊ fatʊ́n a?"

[4] Aha akʊá bʊlí mantáa Paulo bɛfɪtɛ́ mʊ bɛɛ, "Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn fʊdesia alɪ á?"

[5] Paulo lɛ́bláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mí apʊ́ʊ́, mmeyín mbɛ́ɛ, mʊgyí Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn. Tsʊ́fɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ, 'Máblí ɔhá ání ɔdɛ fʊ́ ɔmásʊ́ gyí ɪwɪ asʊn laláhɛ.' "

[6] Brɛ́á Paulo lʊ́wun ání Yudafɔ asʊ́n agyípʊ́ amʊtɔ akʊ bʊgyi Sadukifɔ, akʊ é bʊgyi Farisifɔ á, ɔlɔsʊrá okitikíti asʊ́n ogyíkpá ɪnʊ ɔbɛ́ɛ, "Mí apʊ́ʊ́, mí ánfɪ nlɪí á, Farisiyin ngyi. Mí anáin é á, Farisifɔ bʊgyi. Mí é nohogyi ání awupʊ́ bélakʊ́sʊ́. Mʊ́ ndɛblí sʊ bakpá mí ba asʊ́n ogyíkpá nfɪ ní."

[7] Olenya blí alɪ pɛ́, ahá tsɔtsɔɔtsɔ amʊtɔ leye anyɔ. Farisifɔ ámʊ pʊ́ Sadukifɔ ámʊ bɔwa aba nwɛ́ɛngyí bɪ. [8] Tsʊ́fɛ́ Sadukifɔ bʊtɛblí bɛɛ, kʊsʊ́ tsʊ́ afʊ́lítɔ kʊkʊ má ɪnʊ. Bulu-abɔpʊ pʊ́ ɔŋɛ laláhɛ kʊkʊ é ma ɪnʊ. Táme Farisifɔ mʊ́ bohogyi ání ínɪ fɛ́ɛ́ bʊ ɪnʊ. [9] Ínɪ lɛ́ha nwɛ́ɛn amʊ ɔnɔ́ lɛhɪɛ wá ɔnlɪn. Mbla asunápʊá bʊgyi Farisifɔ bɔkʊsʊ́ lííí blí bɛɛ, "Anɪmɔ́kʊ́wun tsitsa kʊkʊ oyin ánfɪ ɪwɪ. Fíalɪ ɔŋɛ́ kʊ ntɛ́ɛ Bulu-ɔbɔpʊ ɔkʊ lɛ́bláa mʊ."

[10] Nwɛ́ɛn amʊ ɔnɔ́ lɛhɪɛ wa ɔnlɪn, ideklé imli ɪkɔ́. Ɪnʊ ɪsá akɔpʊ́ ɔhandɛ amʊ lɛ́nya ifʊ́ ání bɔ́bwɛ títɪ Paulo. Mʊ́ sʊ ɔlɛbláa ɪsá akɔpʊ́ ámʊ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪwa ɔsa kpa Paulo ya mlɪ otsiákpá ɪnʊ."

[11] Mʊ́ onyé á, anɪ Wíe lɛ́bɛlɪí Paulo wá, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Wa klʊn! Alɪ ánfɪ fagyi mí ɪwɪ adánsɪɛ Yerusalem nfɪ á, alɪ kén fʊyégyi mʊ́ Roma wúlutɔ é ní."

Paulo Mɔ́ Ɪwɪ Agywɪɪn Kɪtá

[12] Mʊ́ ɔyɪ kɛhɛ a, Yudafɔ ámʊ akʊ befia, kítá Paulo ɪwɪ agywɪɪn. Bɛka ntam bɛɛ ní bʊmɔkʊ́mɔ́ Paulo bʊméegyi atɔ́, bʊmɔ́onu ntsu. [13] Ahá ámʊ́ʊ́ bɛka ntam amʊ bʊdʊn adʊana (40). [14] Bɔyɔ bʊlu igyí ahapʊ́ dɛhɛn pʊ́ Yudafɔ ahandɛ wá, yɛ́bláa amʊ́ bɛɛ, "Anɪlahíɛ́ ká ntam anɪaa, ní anɪmɔ́kʊ́mɔ́ Paulo anɪméɛda tɔtɔ ɔnɔ́. [15] Mʊ́ sʊ tɔ́á anɪdéklé anɪaa fʊ́a Yudafɔ asʊ́n agyípʊ́ amʊ mlɪbwɛ́ɛ ha anɪ gyí, mlɪkɪ ansí wa abí sɪsɪ ɪsá akɔpʊ́ ɔhandɛ amʊ mlɪaa, ɔpʊ́ʊ Paulo ba, amlɪlanu mʊ asʊ́ntɔ́. Anɪladá ɪwɪsʊ anɪaa, obótsutsʊ́a obowie nfɪ anɪlamɔ́ mʊ."

[16] Paulo mʊ bitɛpʊ ɔkʊ lʊ́nu asʊ́n ánfɪ fɛ́ɛ́. Mʊ́ sʊ ɔlɛsrí yɔ́ ɪsá akɔpʊ́ otsiákpá ɪnʊ yʊ́wi tsá Paulosʊ. [17] Ɪnʊ Paulo lɛ́tɪ ɪsá akɔpʊ́ ɔhandɛ ɔkʊ, bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Kpa ɔyasubi ánfɪ ya mlɪ ɔhandɛ wá. Ɔdɛ asʊankʊ, ɔbɛ́bláa mʊ." [18] Ɪsá akɔpʊ́ ɔhandɛ amʊ lɛ́kpa ɔyasubi ámʊ ya amʊ́ ɔhandɛ wá, yɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Obu ɔdɪpʊ́ Paulo ɔbɛ́ɛ, nkpá ɔyasubi ánfɪ ba fʊ. Ɔdɛ asʊankʊ, ɔbɛ́bláa fʊ."

[19] Ɔhandɛ amʊ lɛ́kɪtá ɔyasubi ámʊ ɪbɪ, kpá mʊ yáa ɪtsɛ́tɔ́ yɛ́fɪtɛ́ mʊ ɔbɛ́ɛ, "Amansʊ fʊbʊ ání fɛ́bláa mɪ?"

[20] Ɔyasubi ámʊ lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Yudafɔ ahandɛ babwɛ́ agywɪɪn bɛɛ bépina wa abí fʊ́ wá bɛɛ, fʊkpá Paulo ba obowun amʊ́ ɔkɛ, abʊlanu mʊ asʊ́n ámʊtɔ wanklááin. [21] Táme máhɔ mʊ́sʊ́ gyi, tsʊ́fɛ́ amʊ́ ayin ání bʊdʊn adʊana (40) bɛɛ bénŋaín ɔkpatɔ gyo Paulo, mɔ́ mʊ. Amʊ́ fɛ́ɛ́ baká ntam bɛɛ, tɔtɔ méɛda amʊ́ ɔnɔ́, kpɛ́fʊn brɛ́á bamɔ́ mʊ. Fʊ́ nkʊlɛ bʊgyo séi ání fʊ́tsʊlá kpá mʊ ba."

[22] Mʊ́ʊ́ ɔhandɛ amʊ lɛ́da ɔyasubi ámʊ ɔlá ɔbɛ́ɛ, "Máyɛ́bláa ɔhaa fɛɛ fawí asʊ́n ánfɪ tsá mísʊ́." Olesi mʊ ɔkpa.

Paulo Lɛ Ya Kaesarea

[23] Ɪnʊ ɔhandɛ amʊ lɛ́tɪ ɪsá akɔpʊ́ ahandɛ abanyɔ́, ɔlɛbláa amʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪlɛ ɪsá akɔpʊ́ lafanyɔ (200), mpɔnkɔsʊ adɪnkápʊ́ aduesienó (70) pʊ́ pía atswípʊ lafanyɔ (200) abʊkʊsʊ onyenɪ dokwebátɔ́ yɔ Kaesarea. [24] Mlɪha Paulo mpɔnkɔ, odɪnká amʊ́sʊ́ yɔ. Mlɪkpa mʊ, amlɪha mʊ oyowie ɔmásʊ́ ogyípʊ́ Felike

wá pisii.” [25] Ɔhandɛ amʋ lɔ́wanlín ɔwʋlʋ́ mántá mʋsʋ ɔbɛ́ɛ,

[26] “Mí Klaudio Lisia dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí fʋ́, ɔmásʋ́ ogyípʋ́ onumnyampʋ Felike. Ndɛ fʋ́ itsiá ha. [27] Ndɛ fʋ́ ɪbɪ ha ání Yudafɔ lɛ́kɪtá oyin ánfɪ, bʋdekléá bɔ́mɔ mʋ, támɛ mía ɪsá akɔpʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ anɪlɔ́yɔ́hɔ mʋ lɛ́ amʋ́ ɪbɪ. Tsúfɛ́ nonu ání Romayin ogyi. [28] Ndeklé mbɛ́ɛ, nébɪ tɔ́á ɔlɔbwɛ. Mʋ́ sʋ nɔpʋ mʋ ya amʋ́ Yudafɔ asʋ́n agyípʋ́ ansítɔ́. [29] Ɪnʋ nowun ání amʋ́ mbla ɪwɪ nwɛ́ɛn bʋdegyí. Mʋ́ sʋ ɔmɔkʋ́bwɛ́ lakpan kʋkʋá bɔ́mɔ mʋ, ntɛ́ɛ bɔ́wa mʋ obu. [30] Támɛ ɔkʋ laba bowi tsá mísʋ́ ɔbɛ́ɛ, Yudafɔ ámʋ akʋ babwɛ́ agywɪun bɛɛ bɔ́mɔ mʋ. Ɪnʋ́ nɔbwɛ agywɪun mbɛ́ɛ, nɔ́pʋ mʋ sísí fʋ́. Nabláa mʋ anyabá ámʋ ɛ́ mbɛ́ɛ bʋpʋ́ʋ amʋ́ asʋ́n ba fʋ. Nafʋn nfɪ. Nɛhá fʋ́ itsiá gyágyáágyá.”

[31] Ɪsá akɔpʋ́ ámʋ bɔbwɛ dínká amʋ́ ɔhandɛ asʋn blíhésʋ. Onyé-onyé ámʋ bɛkpa Paulo kɔnkɔɔnkɔn alɪ yówie Antipatri wúlutɔ. [32] Brɛ́á ɔyí lɛkɛ a, bɛha mpɔnkɔsʋ adɪnkápʋ́ amʋ bɛkpa mʋ yáa Kaesarea, ayabitɔ anatípʋ́ amʋ beyinkí yɔ́ amʋ́ otsukpá. [33] Brɛ́á mpɔnkɔsʋ adɪnkápʋ́ amʋ boyówie ɪnʋ a, bɔpʋ Paulo pʋ́ ɔwʋlʋ́ ámʋ wá ɔmásʋ́ ogyípʋ́ amʋ ɪbɪtɔ. [34] Ɔmásʋ́ ogyípʋ́ amʋ lékla ɔwʋlʋ́ ámʋ, ɔlɛfɪté Paulo ɔbɛ́ɛ, “Nkónʋ yin fʋgyi?” Brɛ́á ɔlɛbɪ ání Kilikia ɔmátɔ́ Paulo otsʋ́ á, [35] ɔlɛbláa Paulo ɔbɛ́ɛ, “Ní fʋ́ anyabá ámʋ bɛbá á, nónu fʋ́ ɔnɔ́ asʋ́n.” Ɪnʋ ɔlɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, bʋpʋ́ʋ Paulo yɔwa Owíe Herode wóyítɔ́, abʋgyo mʋ ɪwɪ.

24

Paulo Ɔnɔ́tɪn

[1] Nkenʋ́ ɔma a, igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn Anania mʋa Yudafɔ ahandɛ akʋ pʋ́ Mose mbla ɔbɪpʋ́ akʋá bʋtetí mʋ Tertulo bɛba Kaesarea. Bɛbá bɛkla asʋ́n ání bʋbʋ tsu Paulo ɪwɪ súná ɔmásʋ́ ogyípʋ́ Felike. [2] Bɛtɪ Paulo bɛlíí. Mʋʋ́ Tetulo lékla mʋ asʋ́n ɔbɛ́ɛ,

“Onumnyampʋ Felike, fahá iwilwii laba ɔmá ánfɪtɔ. Fʋ́ nyánsa lalá atɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ bwɛ́ anɪ ɔmá ánfɪtɔ. [3] Fʋ́ bwɛhɛ́ legyi anɪ ansí ɔtínɛgyíotíné. Fʋdɛ́ atɔ́ bwɛ. [4] Mmedéklé mbɛ́ɛ néyintá fʋ́ bré tsɔtsɔ. Mʋ́ sʋ nokókóli fʋ, nya klʋn ha anɪ, afunu anɪ asʋ́n tinbí ánfɪ. [5] Anɪlawun ání atɔ́ oyintápʋ́ oyin ánfɪ gyí. Ɔtɛhá kpokiti tɛdá Yudafɔtɔ ɔyítɔ́ ɔtínɛgyíɔtínéá ɔtɔyɔ́. Ɔtráa ogyi Nasaret ɔpasua ámʋ Bulu igyí ɔhapʋ́. [6-7] Alakle ɔpʋ ifin da Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ, asa ɔkláa ogyá anɪlɛ́kɪtá mʋ. * [8] Ní fʋ́ onutʋ́ fɛfɪté mʋ a, fʋ́wun ání asʋ́n ánfɪ anɪdéblí tsʋ́ mʋ ɪwɪ ánfɪ fɛ́ɛ bʋ mʋ́tɔ́ ntɛ́ɛ ɪma mʋ́tɔ́.” [9] Ɪnʋ ámʋ fɛ́ɛ botsulá mʋ́sʋ́ bɛɛ, asʋ́n ámʋʋ́ alablí ámʋ bʋ mʋ́tɔ́.

Paulo Ɔnɔ́lɛ Felike Ansítɔ́

[10] Ɔmásʋ́ ogyípʋ́ Felike lɔ́bwɛ Paulo ɪbɪ ɔbɛ́ɛ, ɔlɛ́ mʋ ɔnɔ́. Ɪnʋ Paulo léblí ɔbɛ́ɛ,

“Nyin ání fʋdɛ asʋ́n gyí ɔmá ánfɪtɔ ɪlawá ɔpá. Ínɪ sʋ ɪbʋ mɪ ɔdwɛ ání nélɛ mí ɔnɔ́ fʋ́ ansítɔ́. [11] Nobwíí ɪpa, fétalí fíté nʋ́ ání ɪbʋ mʋ́tɔ́á nɔyɔ Yerusalem yósum Bulu, ɪmɔkʋ́dʋn nkɛ dúanyɔ. [12] Mí anyabá ánfɪ bʋmowun mía ɔhaa agyi nwɛ́ɛn Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ. Bʋmowun mí anha kpokiti ɪda Yudafɔ ofíakpa kʋkʋ ntɛ́ɛ ɔtɪnɛtɪnɛ wúlu amʋtɔ. [13] Bʋma asʋansʋá bɔ́pʋgyi adánsɪɛ ání amʋ́ asʋ́n ánfɪ bʋ mʋ́tɔ́. [14] Támɛ natsúlá ání ntosúm anɪ anáin Bulu tsʋn anɪ Wíe Ɔkpa ámʋʋ́ bʋdɛ mʋ́ tɪ ɔpasua laláhɛ amʋsʋ. Nɔhɔ Mose Mbla ámʋ pʋ́ mʋá Bulu ɔnɔ́sʋ atɔípʋ́ amʋ bɔwanlín tswɪ ɛ́ fɛ́ɛsʋ́ gyi. [15] Ndɛ ɔkpa kíɪ fɛ́ alɪá amʋ́ ɛ́ bʋdɛ ɔkpa kíɪ ání Bulu ɔbɔ́kʋsʋ́a aha yilé pʋ́ aha laláhɛ fɛ́ɛ tsʋ́ afúlitɔ ɛkɛ kʋ́. [16] Ínɪ sʋ ntɔ́bʋ́ mbódí ání mí klʋn méetsiá há mí pɔ́n Bulu mʋa anyánkpʋ́sa fɛ́ɛ ansítɔ́ brégyíbré.

[17] “Ínɪá nɛdalɪ Yerusalem ɪlawá ɔpá á, nayínkí ba ɪnʋ, napʋ́ atokiehɛ́ nɛbá mí ahá abʋpʋha ahiánfɔ, mí anha Bulu igyí. [18] Mʋ́ ɔbwɛkpá mbʋ Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ. Brɛ́á nɔgyʋráa ɪwɪ tá amándíɛ́ ámʋ ɔnɔ́ á, bɛba bɔtʋ mí ɪnʋ. Megyí mía ɔdɔm kʋkʋ lóyɔ ɪnʋ. Kpokiti kʋkʋ ɛ́ mɛda ɪnʋ. [19] Yudafɔ akʋ botsu Asia ɔmátɔ́ ba bʋbʋ ɪnʋ. Ní nɔbwɛ ɪtɔ laláhɛ kʋ á, tɛkɪ amʋ́ kʋ́ráá ɔbɛ́ba bɛbláa fʋ, mía amónyɔ abɛ́blí mʋ́. [20] Ní ɪbɔ́wa alɛ́ kʋ́ráá á, ha ahá ánfɪ onutʋ́ abʋblɪ tsitsa oduá Yudafɔ asʋ́n agyípʋ́ amʋ bowun mí ɪwɪ, brɛ́á bɔpʋ mí ya amʋ́ ansítɔ́. [21] Asʋn kua kʋlɛ pɛ́á nɔkplʋ́n blí brɛ́á nlíí Yudafɔ asʋ́n agyípʋ́ amʋ ansítɔ́ gyí, ‘Mlɪdɛ́ mí asʋ́n gyí ndɛ, tsúfɛ́ nohogyi ání awupʋ́ bɛ́lakʋ́sʋ́ tsʋ́ afúlitɔ.’ ”

[22] Ínɪá onumnyampʋ Felike yin anɪ Wíe ɔkpa ámʋ wanklɛ́ɛ́n sʋ á, olotu asʋ́n ámʋ híɛ́. Ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Ní ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ Lisia ɔbá nfɪ á, nówun alɪá nɔ́mɔ asʋ́n ámʋ ɔnɔ́.” [23] Ɔlɛbláa ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ ámʋ ɔbɛ́ɛ, ogyóo Paulo ɪwɪ wanklɛ́ɛ́n, ɔha mʋ otsia iwilwiitɔ. Ɔhá mʋ aba ɔkpa abʋkɪ mʋsʋ.

Paulo Felike Mʋa Mʋ Ka Drusila Ansítɔ́ Lɪí

[24] Nkɛ kpalobí kʋ ɔma a, Felike mʋa mʋ ka Drusila ání ogyi Yudayintse bɛba. Felike léha bɛyɛ́kpa Paulo ba, ɔlɔbɔtɔí tsʋ́ mʋ hógyi ání ɔbʋ Kristo Yesutɔ ɪwɪ súná amʋ́. [25] Támɛ brɛ́á ɔdɛtɔí tsʋ́ yilébwɛ, ɪwɪsʋgyí pʋ́ Bulu asʋ́n ogyíkɛ́ amʋʋ́ ɪbá ámʋ ɪwɪ á, ifʋ́ lɛkɪtá Felike. Mʋ́ sʋ ɔlɛbláa Paulo ɔbɛ́ɛ, “Kʋ yinki asa. Nenyá brɛ́ wanklɛ́ɛ́n kʋ á, nélatí fʋ́.” [26] Brɛ́ ámʋtɔ fɛ́ɛ Felike lɛ́kɪ ɔkpa ání Paulo obódunká tɔkʋ bɛha mʋ ɔnɔ́. Mʋ́ sʋ ɪbʋ nʋ bʋ ɪnʋ á, alapina wa abí bayɛ́tɪ Paulo, mʋa mʋnyɔ batɔ́í.

[27] Nfinyɔ ɔma a, Felike lɛ́natí. Porkio Festo lébetsiá mʋ obíásʋ́. Ínɪá Felike déklé ɔbɛ́ɛ, mʋ asʋ́n ɪwá Yudafɔ ámʋ ɔdwɛ sʋ á, olesi Paulo wá obu nátí.

25

Paulo Roma Owíe Ɔkpa Wá Yɔ

[1] Ɔmásʋ́ ogyípʋ́ Porkio Festo lébetsiá obíásʋ́ Kaesarea. Mʋ́ ɛkɛ sáásí a, ɔlɔdʋ yɔ́ Yerusalem. [2] Ɪnʋ Bulu igyí ahapʋ́ dɛhɛn pʋ́ Yudafɔ ahandɛ akʋ bɔpʋ Paulo ɪwɪ asʋ́n yɔ́tswɪ mʋ ansítɔ́. [3] Bɔbwɛ agywɪun ání bɔ́yɔwa obúun ɔkpatɔ, mʋ́ Paulo. Mʋ́ sʋ bɔyɔ́kʋlí Festo bɛɛ, ɔpʋ́ʋ Paulo ba Yerusalem. [4] Támɛ Festo lébláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Paulo da obu Kaesarea wúlutɔ dodo. Ɪmɔ́ɔwa ɔpá mí ɛ́ néyinkí yɔ́ ɪnʋ. [5] Mlɪha mlɪ ahandɛ amʋ akʋ abʋbuo mɪ yɔ ɪnʋ, abʋyɛblí tsitsa oduá alabwɛ́.”

[6] Festo létrá tsiá Yerusalem nkekwɛ́ ntɛ́ɛ nkɛ dú asa oleyinkí yɔ́ Kaesarea. Olowie ɪnʋ á, ɔlɔwa bɔyɔ́pʋ Paulo ba, oletsiá asʋ́n ámʋsʋ ɔyɪ kɛhɛ. [7] Paulo lénya wíé ɪnʋ alɪ, ahandɛ amʋʋ́ botsu Yerusalem ba amʋ

* 24:6-7 Ínɪ bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Anɪlɔ́bwɛ agywɪun ání abɔ́pʋ anɪ onutʋ́ mbla gyi mʋ asʋ́n. Támɛ ɪsá akɔpʋ́ ɔhandɛ Lisia lɔ́pʋ mʋ túmi bɔhɔ mʋ lɛ́ anɪ ɪbɪtɔ. Mʋ́ ɔma a, ɔlɛbláa anɪ ɔbɛ́ɛ, apʋ́ mʋ asʋ́n ba fʋ.

bɛkafía mʊ, kla asʊ́n tsɔtsɔɔtsɔ dínká mʊsʊ. Táme
bʊmɛtalí nyá tɔtɔ pʊ́súná ání asʊ́n ámʊ ıbʊ mʊ́tɔ́.
8 Mʊ́ʊ́ Paulo lɛ́lɛ mʊ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Mmɔkʊ́tʊ́n Yudafɔ
mbla kʊkʊ, ntɛ́ɛ bwɛ́ tɔkʊ pʊ́ ifin da Bulu ɔtswɛ́kpa
amʊ ntɛ́ɛ pʊ́ lalahɛ kʊkʊ ɛ́ gyi Roma owíe dɛhɛn."
9 Festo déklé ɔbɛ́ɛ mʊ asʊ́n ıwá Yudafɔ ámʊ
ɔdwɛ. Mʊ́ sʊ ɔlɛfıté Paulo ɔbɛ́ɛ, "Fʊdeklé fɛɛ fɔ́yɔ
Yerusalem, mí anyegyi fʊ́ asʊ́n ınʊ?"
10 Paulo lɛ́lɛ mʊ́ ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, "Roma Owíe Dɛhɛn asʊ́n
ogyíkpá nlıí. Nfí ilehián ání bégyi mí asʊ́n. Fʊ́ onutɔ́
fʊyin áni mmɔkʊ́bwɛ́ Yudafɔ tɔtɔ. 11 Ní natʊ́n mbla,
ilehián lowu á, mmɔkʊ́tin ɔkpa mbɛ́ɛ bʊmámɔ mí.
Táme ní asʊ́n ánfı Yudafɔ bablí dínká mísʊ́ anfı ma
mʊ́tɔ́ á, ɔhaa má ɔkpa ání ɔbɔ́pʊ mí wá amʊ́ ıbıtɔ.
Mʊ́ sʊ mʊ́ bʊpʊ́ʊ mí asʊ́n ya Roma Owíe Dɛhɛn onutɔ́
ogyi mʊ́."
12 Inʊ Festo mʊa mʊ ahandɛ bɔyɔ abrıwa wá. Mʊ́ʊ́
ɔlɛbɛbláa Paulo ɔbɛ́ɛ, "Fʊ́ onutɔ́ fɛɛ, Roma Owíe
Dɛhɛn ogyíi fʊ́ asʊ́n. Mʊ́ sʊ abɔ́pʊ fʊ́ ya mʊ wá."

Festo Agripa Paulo Iwı Asʊ́n Bláa

13 Nkɛ kʊ ɔma a, Owíe Agripa mʊa Berenike bɛba
Kaesarea. Bɛbá bɛha Festo nwunkpa. 14 Betsiá ınʊ
wá ɔpá. Mʊ́ sʊ Festo lébláa amʊ́ Paulo ıwı asʊ́n.
Ɔbɛ́ɛ, "Felike lɔ́wa oyin ɔkʊ obu nfı, olesi mʊ wá
nátí. 15 Brɛ́á nɔyɔ Yerusalem a, Bulu igyí ahapʊ́
dɛhɛn pʊ́ Yudafɔ ahandɛ bɛba bɛblí asʊ́n tsɔtsɔɔtsɔ
dínká mʊsʊ, bláa mı bɛɛ nháa mʊ ıpʊ́n, abʊmɔ
mʊ. 16 Táme nɛbláa amʊ́ mbɛ́ɛ, 'Ima anı Romafɔ
amándíétɔ́ áni béha ɔkʊ ıpʊ́n, nkétı mʊa mʊ anyabá
bafia gyi asʊ́n.' 17 Mʊ́ sʊ ɛkɛá mía Yudafɔ ámʊ
anılóbowie Kaesarea nfı á, mmesi wá obíátɔ́. Ɔyı
kɛhɛ kʊ́tʊ́ʊ nɛha bɔyʊ́pʊ oyin ámʊ ba, netsiá asʊ́n
ámʊsʊ. 18 Nkı mbɛ́ɛ mʊ anyabá ámʊ bénya tsitsa kʊ
tsʊ́ mʊ ıwı, táme bʊmenya. 19 Mboʊ́n amʊ́ Bulusʊ́m
pʊ́ Yesu ɔkʊá alawʊ́ tsʊn, táme Paulo ɔbɛ́ɛ, ɔtráa
otsie nkpa ıwı asʊ́n bʊdɛbıtí. 20 Mʊ́ sʊ mmowun alıá
nɔ́yɔ asʊ́n ámʊtɔ. Nɛfıté Paulo mbɛ́ɛ, obɔ́tsulá abʊyɔ
Yerusalem, yégyi asʊ́n ámʊ ınʊ. 21 Táme ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ,
mʊdekléá mʊ asʊ́n ıyɔ́ Roma Owíe Dɛhɛn ansítɔ́. Mʊ́
sʊ nɛha bɔwa mʊ obu yɔ́fʊn brɛ́á nɔ́pʊ mʊ sísí Roma
Owíe Dɛhɛn."
22 Mʊ́ʊ́ Agripa lébláa Festo ɔbɛ́ɛ, "Mí ɛ́ ndeklé mbɛ́ɛ
nónu asʊ́n ánfı tsʊ́ mʊ onutɔ́ ɔnɔ́tɔ́." Festo lébláa mʊ
ɔbɛ́ɛ, "Ɔkɛ néha bɔ́pʊ mʊ ba, ɔbɛlɛ asʊ́n ámʊtɔ suna
fʊ́."

Paulo Agripa Ansítɔ́ Lıí

23 Ɔyı kɛhɛ a, Agripa mʊa Berenike bɛhíhıɛ ıwı, ısá
akɔpʊ́ pʊ́ wúlu ahandɛ bobuo amʊ́ ba. Festo léha
bɛkpa Paulo ba ınʊ. 24 Mʊ́ʊ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Owíe Agripa
mʊa ahá áni bafia nfı fɛ́ɛ́, mlılawun oyin ánfı ɔlıí?
Yudafɔ áni bʊbʊ nfı pʊ́ Yerusalem fɛ́ɛ́ bɔpʊ mʊ asʊ́n
ba mı. Bɛɛ, mehián áni ɔbétrá tsiá nkpa. 25 Brɛ́á
nɔyɔ asʊ́n ámʊtɔ á, mmowun tɔ́á alabwɛ́ sʊ bɔ́mɔ
mʊ. Táme mʊ onutɔ́ ɔbɛ́ɛ, mpʊ́ʊ mʊ asʊ́n ya Roma
Owíe Dɛhɛn. Mʊ́ sʊ nabwɛ́ agywıın mbɛ́ɛ, néha bɔ́pʊ
mʊ ya. 26 Táme mmowun tsitsa kʊkʊ mʊ ıwı áni
nɔ́wanlín mántá mʊsʊ bɔ́pʊ mʊ ya. Mʊ́ sʊ́ nakpá
mʊ ba mlı ansítɔ́ ní, títriu fʊ́ Owíe Agripa. Ndekléá
atɛ́tɛ asʊ́n ámʊtɔ, otínɛ́á ileyéyi a, mí anya asʊankʊ
wanlín sísí mʊ. 27 Tsʊ́fɛ́ nawun áni ıma alɛá bɔ́pʊ obu
ɔdıpʊ́ sísí, bʊmɔwanlín tɔ́á alabwɛ́ mántá mʊsʊ."

26

Paulo Iwı Ɔnɔ́lɛ Agripa Ansítɔ́

1 Mʊ́ʊ́ Owíe Agripa lébláa Paulo ɔbɛ́ɛ, "Nahá fʊ́
ɔkpa, kʊsʊ lɛ fʊ́ ɔnɔ́." Paulo lótsu ıbı fʊá, lɛ́ mʊ ɔnɔ́
ɔbɛ́ɛ,
2 "Owíe Agripa, nawun áni ɔkláa lawá mí ogyá nlıí
fʊ́ ansítɔ́, ndɛ mí ɔnɔ́ lɛ tsʊ́ asʊ́n ánfı Yudafɔ bakla
dınká mísʊ́ anfı ıwı. 3 Mʊá ıbʊ ansigyí kʊ́ráá gyí,
fʊyin Yudafɔ amándíɛ́ pʊ́ tɔ́á bʊtegyi mʊ́ ıwı nwɛ́ɛn
fɛ́ɛ́. Ínı sʊ kókoli, nya klʊn afʊnu mí ɔnɔ́.
4 "Yudafɔ fɛ́ɛ́ bʊyin mí tsiátɔ́. Bʊyin alıá nɔpʊtsía
mí ɔmátɔ́ tsʊ́ mí nyebitɔ pʊ́ alıá nɔpʊtsía Yerusalem
wúlutɔ. 5 Amʊ́ fɛ́ɛ́ bʊyin mı dodoodo. Ní bʊdeklé
a, amʊ́ onutɔ́ bétalí bláa fʊ ání Farisiyin ngyi wan-
kláán. Farisifɔ ɛ́ bʊtegyi Yudafɔ Bulusʊ́m mbla
ámʊsʊ wankláán dʊn ɔpasua kugyíkʊ. 6 Tɔ́á sʊá ndɛ
nlıí nfı, fʊdɛ mí asʊ́n gyí gyí, ndɛ ɔkpa kíı áni Bulu
ɔbɔ́bwɛ dínká mʊ asʊ́n ámʊ́ʊ́ ɔlɛka mʊ́ ıwı ntam há
anı anáin amʊsʊ. 7 Anı abusuan dúanyɔ ámʊ fɛ́ɛ́ bɔpʊ
ansí dínká ntam anfısʊ áni ıbɛ́ba mʊ́tɔ́ há amʊ́. Mʊ́
sʊ́ bʊdɛ Bulu sʊ́m ekekegyíɛkɛ ní. Nanáin, ntam anfı
sʊ́ Yudafɔ bʊdɛ asʊ́n kláa dınká mísʊ́ nı. 8 Ntogyi sʊ́
mlı Yudafɔ ánfı mʊ́ mlımétálí hógyi áni Bulu ɔbétalí
kʊ́sʊá ahá tsʊ́ afúlitɔ?
9 "Tɛkı mí ʊ́ʊ́ nohogyiá nɔ́bwɛ tógyítɔ́á nɛ́talí
pʊ́tin Yesu Nasaretyin amʊ gyumagyihɛ ɔkpa. 10 Ínı
gyí tɔ́á nɔbwɛ Yerusalem nı. Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn
amʊ bɛha mí túmi bɛɛ, nkíta Bulu ahá ámʊ tswı obu.
Ní bʊ́mɔ amʊ́ ɛ́ á, mí ɛ́ ntotsʊ́lá mbɛ́ɛ bʊmɔ́ɔ amʊ́.
11 Netsiá yɔ́ Yudafɔ ofíakpa kugyíkʊtɔ, ntɛhá bʊtɛkítá
amʊ́, bítí amʊ́ ısʊ, híɛ́ amʊ́ bʊtɛblí Yesu ıwı abususʊ.
Amʊ́ ıwı ɔblɔ́ sʊ ntɛdínká amʊ́sʊ́ yɔ́ ɔmá bámbásʊ́
yɛ́kítá amʊ́, bítí amʊ́ ısʊ.

Paulo Iklʊntɔdamlí Iwı Asʊ́n
(Gyumagyihɛ 9:1-19; 22:6-16)

12 "Mʊ́ ɔkpa ɛkɛ ɔkʊ Bulu igyí ahapʊ́ dɛhɛn amʊ
bɛha mí nɔyɔ́ Damasko wúlutɔ yɔ́bwɛ ní. 13 Brɛ́á
nna ɔkpatɔ nɔyɔ́ á, Nanáin, ıbwɛ fɛ́ ɔpa dódúanyɔtɔ,
wankı kʊ lɔ́wankí tsʊ́ ɔsʊ́sʊ́ wʊ́lí mísʊ́. Ilɔwankí dʊn
owí. Ilɔwankí wʊ́lí mía mí aba ámʊ́ʊ́ anıná ámʊsʊ.
14 Inʊ anı fɛ́ɛ́ anılédıda. Nonu ɔmɛ kʊ Hebri ɔblítɔ
ɔbɛ́ɛ, 'Saulo, Saulo, ntogyi sʊ́ fʊ́dın mísʊ́ alı? Iwı tɔ́ı
fʊdɛwa.' 15 Mʊ́ʊ́ nɛfıté mbɛ́ɛ, 'Owíé, fʊ́ ma nı?' Mʊ́ʊ́
anı Wíe lébláa mı ɔbɛ́ɛ, 'Mí Yesu nı. Mísʊ́ fʊdın ní.
16 Nabɛlɛ ıwı ɔwan súná fʊ́, mɛ́nı fɔ́bwɛ mí osʊ́mpʊ́.
Kʊsʊ, afʊyɛblá́a ahá tɔ́á fawun tsʊ mí ıwı ndɛ, pʊ́
mʊá nélɛ súná fʊ́. 17 Nɔ́kɔ hɔ fʊ tsʊ́ ahá ámʊ́ʊ́ ndɛ fʊ́
wa sísí, bʊgyi fʊ́ onutɔ́ ahá Yudafɔ pʊ́ amʊá bʊmegyí
Yudafɔ ıbıtɔ. 18 Fóbwií amʊ́ ansí, bɛ́dalı tsʊ oklʊ́ntɔ
ba wankıtɔ. Fɛ́lɛ amʊ́ tsʊ́ Satan túmi ası ba Bulu
wá, mɛ́nı obési amʊ́ lakpan kíɛ́ amʊ́, fʊ́wun bénya
otsiákpá ahá ámʊ́ʊ́ Bulu latsʊn amʊ́ hógyisʊ bwɛ́
amʊ́ mʊ ahá amʊtɔ.'

Paulo Gyumagyihɛ Iwı Asʊ́n

19 "Nanáin Agripa, ínı sʊ nɔbwɛ dínká atɔ́ ámʊ́ʊ́
nowun itsʊ́ ɔsʊ́sʊ́ ámʊsʊ. 20 Gyankpapʊ a, nɔyɔ
Damasko wúlutɔ. Mʊ́ ɔma a, nɔyɔ Yesu pʊ́
Yudea ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́. Nɔyɔ ahá ámʊ́ʊ́ bʊmegyí Yudafɔ
ámʊ ɛ́ wá. Nɛyébláa amʊ́ mbɛ́ɛ, bʊsíi lakpan bwɛ,
abʊdamli ba Bulu wá, abʊtsia tsiátɔ́ áni ilosuná áni
badámlí klʊntɔ. 21 Ínı sʊ́ Yudafɔ ámʊ bɛkıtá mí brɛ́á
mbʊ Bulu ɔtswɛ́kpa ınʊ bɛɛ bɔ́mɔ mí ní. 22 Táme Bulu
dɛ́ mí kpa alı bɔfʊn ndɛ. Mʊ́ sʊ́ nlıí nfı ndɛ, ndɛ

mlı nyebí-ahandɛ fɛ́ɛ́ tɔ́á nawun bláa nı. Asʊ́n ání
Mose mʊa Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́ amʊ bɛblí bɛɛ ıbɛ́ba
mʊ́tɔ́ kɛ́n ndɛblí. 23 Bɛɛ, ‘Ílehián ání Kristo, (ɔhá
ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli amʊ) obówun ıwɔsın wú,
mɛ́nı ɔbɔ́bwɛ ɔha gyankpapʊ ání ɔbɔ́kʊsʊ́ tsʊ́ afúlitɔ.
Ɔbɔ́pʊ wankı ba Yudafɔ pʊ́ ahá ání bʊmegyí Yudafɔ
ɛ́.’ ”

24 Brɛ́á Paulo léblí ínı á, ɔmásʊ́ ogyípʊ́ Festo
lɔ́kplʊn wa Paulo ɔbɛ́ɛ, “Paulo, fʊ́ nwun layíntá! Fʊ́
ɔwʊlʊ́bı dʊbıdʊbı amʊ lahá fʊdɛ gbedé lɔ.”
25 Mʊ́ʊ́ Paulo lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Onumnyampʊ Festo,
mmɛdɛ́ gbedé lɔ. Ɔnɔ́kwalı onutónutó ndɛ mlı bláa.
26 Nanáin Agripa yin asʊ́n ánfı fɛ́ɛ́ ıwı. Nɛ́talí bláa mʊ
faan. Nahogyi ání megyí asʊn ŋaínhɛ́ igyi há mʊ,
tsʊ́fɛ́ bʊmɔbwɛ mʊ́ ŋáín. 27 Nanáin Agripa, fɔhɔ Bulu
ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́ asʊn wanlínhɛ́ amʊsʊ gyi? Nyin ání
fɔhɔ mʊ́sʊ́ gyí.”

28 Ìnʊ Owíe Agripa lébláa Paulo ɔbɛ́ɛ, “Fahogyi fɛɛ
fɛ́talí dámlí mí bwɛ́ Okristɔyin brɛ́ tinbí ánfıtɔ?”
29 Paulo lébláa mʊ ɔbɛ́ɛ, “Brɛ́ tinbí o, brɛ́ tsɔtsɔɔtsɔ
o, mí mpáı ání ndɛbɔ há Bulu gyí, fʊ́a ahá ánfı mlıdɛ́
mí asʊn blíhɛ́ nu ndɛ ánfı fɛ́ɛ́ mléba bɔbwɛ fɛ́ mí.
Táme bʊmáwa mlı ıkan anfı mʊ́.”
30 Ìnʊ á, Owíe Agripa mʊa ɔmásʊ́ ogyípʊ́ Festo pʊ́
Berenike mʊa ahá ámʊ́ʊ́ bʊtsie ınʊ ámʊ fɛ́ɛ́ bɔkʊsʊ́
dálı. 31 Bɛyɛ́lıí ıtsɛ́tɔ́, amʊ́ wʊlɛwʊlɛ bʊdɛblí bɛɛ,
“Oyin ánfı mɔ́kʊ́bwɛ́ tɔtɔá ilehián ha mʊ lowu ntɛ́ɛ
mʊ obuwa.” 32 Mʊ́ʊ́ Owíe Agripa lébláa Festo ɔbɛ́ɛ,
“Tɛkı ní oyin ánfı méblí ɔbɛ́ɛ, Roma owíe dɛhɛn
kʊ́ʊ́n ogyíi mʊ asʊ́n á, tɛkı fɛ́talí sí mʊ.”

27

Paulo Pʊya Roma Wúlutɔ

1 Brɛ́á bɛblí alı tá á, bɛkıtá agywın bɛɛ, abɔ́tsʊn
ɔpʊsʊ yɔ́ Italia ɔmátɔ́. Bɔpʊ Paulo mʊa obu adıpʊ́ akʊ
ɛ́ wá Romafɔ ısá akɔpʊ́ ɔhandɛ ɔkʊá bʊtɛtí mʊ Yulio
ıbıtɔ. Ɔhandɛ anfı bʊ Roma Owíe Dɛhɛn Augusto
ısá akɔpʊ́ ɔpasuatɔ. 2 Anılʊ́wie ntsusʊ-yibi kʊá itsú
Adramitio fʊ́n, ıyɔ́ ɔpʊ ɔnɔ́ awúluá ıbʊ Asia ɔmátɔ́.
Makedoniayin Aristarko, otsú Tesalonika amʊ ɛ́ bʊ
anıtɔ. 3 Ɔyı kɛhɛ a, anılélıí Sidon ɔpʊ ɔnɔ́. Ìsá akɔpʊ́
ɔhandɛ Yulio lʊ́wun Paulo nwɛ, ɔlɛha mʊ ɔlɔyɔ mʊ
aba wá, mɛ́nı béha mʊ atɔ́á ibɛ́hián mʊ. 4 Anılʊ́kʊsʊ́
tsʊ́ ınʊ, afú lefia anı ɔpʊ amʊsʊ. Mʊ́ʊ́ anılʊ́yɔtsʊn
Kipro ɔsʊlʊ́ʊ awunso fʊ́n, tsʊ́fɛ́ afú ámʊ mɛdɛ́tsʊ́ʊn
ınʊ mʊ́. 5 Anılʊ́tsʊn ɔpʊsʊ yɔ́tsʊn Kilikia pʊ́ Pamfilia
fʊ́nsʊ́ yɔ́wie Likia ɔsʊlʊ́sʊ, Mira wúlutɔ. 6 Ìsá akɔpʊ́
ɔhandɛ amʊ lʊ́wun ntsusʊ-yibi kʊá itsú Aleksandria
wúlutɔ ıyɔ́ Italia ɔmátɔ́, ɔlɛlɛ anı wá mʊ́tɔ́.
7 Anıdín ɔpʊ amʊsʊ pʊtɔɔ. Mʊ́ sʊ anılégyí nkɛ
tsɔtsɔɔtsɔ ɔkpatɔ. Ilepian anı asa anılʊ́wie Knido.
Afú ámʊ méha anı ɔkpa. Mʊ́ sʊ anılʊ́pʊ yɔ́tsʊn
mantáa Kreta ɔmá. Ìnʊ á, anılʊ́pʊkplí tsʊn Salmone
wúlu ɔsaasí fʊ́n. Tsʊ́fɛ́ afú mɛdɛ́tsʊ́ʊn ınʊ mʊ́.
8 Ínıá anılʊ́tsʊn ɔpʊ ɔnɔ́-ɔnɔ́ kʊ́ráá ʊ́ á, ilepian anı
asa anılʊ́bowie ɔtınɛkʊá bʊtɛtí ınʊ “Otsubúnɔ Wan-
kláán,” ıbʊ mantáa Lasea wúlutɔ.
9 Nkɛ tsɔtsɔɔtsɔ lʊ́bɔtsʊn, nkɛá bʊtɔpʊ́klí ɔnɔ́ kʊ́lí
lakpansikíɛ ɛ́ ılɔtsʊn. Nkɛ ámʊtɔ ɛ́ á, ɔpʊ amʊ ıdɛda.
Mʊ́ sʊ mʊ́sʊ́ tsʊn lɔwa ifú. Ínı sʊ Paulo lʊ́tɔí kplá amʊ́
ɔbɛ́ɛ, 10 “Mí awíɛ́, nawun ání ní anımɛ́kı wankláán
anı ɔkpa ánfı natítʊ́ a, abɔ́hʊlıı atɔ́ tsɔtsɔɔtsɔ. Megyí
atɔ́ pʊ́ ntsusʊ-yibi ámʊ wʊlɛ, anı onutónutó ɛ́ abɛ́sin
mʊ́tɔ́.” 11 Táme ısá akɔpʊ́ ɔhandɛ amʊ lʊ́hɔ ntsusʊ-
yibi ámʊtɔ ɔhandɛ pʊ́ mʊ wie asʊ́n sí Paulo. 12 Ínıá
otsubúnɔ ınʊ ıma alɛá abɛ́tsıá ınʊ nyankpʊtswíebı sʊ
á, amʊ́tɔ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɛblí bɛɛ abɛ́natí ınʊ. Amʊ́
ansí dın ání abɔ́yɔ́wie Foinike, igyi Kreta otsubúnɔ,
ıbʊ owí ɔkplíwíɛ́kpá fʊ́n, tsía ınʊ nyankpʊtswíebı
amʊ.

*Atsufú Kp*ɔnkpɔntı Ɔpʊsʊ Tsʊ́ʊn

13 Ìnʊ afú kʊá itsú gyɔpısʊ lʊ́wa tsʊ́ʊn brɛʊʊ bı.
Ínı sʊ ahá ámʊtɔ akʊ bosusúu ání amʊ́ agywın ámʊ
bɛ́kanáa. Mʊ sʊ bɛlatsú símpiá ıtɛhá ntsusʊ-yibi tɛlíí
tsukʊlɛ wá ntsusʊ-yibi ámʊtɔ, bɔpʊtsʊn Kreta ɔpʊ
ɔnɔ́-ɔnɔ́. 14 Táme ımɔwa ɔpá kʊkʊ afú kpɔnkpɔntı
kʊ lʊ́kʊsʊ́ tsʊ́ Kreta ıfʊ́nsʊ́. Afú ámʊ dá gyí “Bınasʊ-
owí-ɔdalıkpa-afú.” 15 Afú ámʊ lébefia anı. Ínıá
anımɛ́talí sánkía ntsusʊ-yibi ámʊ sʊ á, anılési ıwı
há afú ámʊ, ılɔpʊ ntsusʊ-yibi ámʊ nátí. 16 Ìlɔpʊ
mʊ́ srí yɔ́tsʊn mantáa ɔpʊ nsınɛ ɔsʊlʊ́ʊ kʊá bʊtɛtí
mʊ́ Kauda ası. Ìlɔwa ɔnlın asa bɛtalí tsʊ́ ɔklʊnbi
ámʊ́ʊ́ bʊtɔpʊ́lɛ́ ahá ání bʊdɛ ntsu wie, isian ntsusʊ-
yibi ámʊ ɔma amʊ wá yibi ámʊtɔ. 17 Ìnʊ ntsusʊ-
yibi ámʊtɔ agyʊ́má ayɔpʊ́ bɛbıtía ɔklʊnbi ámʊ wá
ntsusʊ-yibi ámʊtɔ. Bɔpʊ ɔfɛ́ klí ntsusʊ-yibi ámʊ
kínkíínkín, mɛ́nı ımɛɛmaín. Benya ifú bɛɛ afú ámʊ
ıbɔ́tsʊan ntsusʊ-yibi ámʊ yɔ́wie Libia otsubúnɔ os-
ublútɔ. Mʊ́ sʊ bɛlɛ tati ání isian ntsusʊ-yibi ámʊsʊ,
mɛ́nı ntsusʊ-yibi ámʊ bɛ́natí pʊtɔɔ. Mʊ́ ʊʊ́ á, afú
ámʊ lʊ́tsʊan ntsusʊ-yibi ámʊ nátí ɔwʊnlínsʊ́. 18 Mʊ́
ɔyı kɛhɛ a, afú ámʊ ɔnɔ́ lɛhɛ́ wá ɔnlın. Mʊ́ sʊ bɔwa
amʊ́ atɔ sʊráhɛ́ lɛ wá ɔpʊtɔ bı. 19 Ɔkɛ sáásí a, bɛlɛ
ntsusʊ-yibi ámʊ ıwı ntobí kugyíkʊá amʊ́ ıbı léda wá
ɔpʊ amʊtɔ. 20 Anıtráa anımɛ́dɛ́ owí mʊa ntsrakpabi
wúun nkɛ tsɔtsɔɔtsɔ, afú ámʊ ɔnɔ́ ɛ́ ıtráa bʊ ɔnlın.
Mʊ́ sʊ anı ansí mɛtrá dınká tɔtɔsʊ dʊn lowu.
21 Nkɛ tsɔtsɔɔtsɔ lɔtsʊn, ahá ámʊ bʊtráa bʊmɛdɛ́
atɔ́ gyí. Ìnʊ Paulo lʊ́kʊsʊ́ líí amʊ́ fɛ́ɛ́ ansítʊ́, bláa amʊ́
ɔbɛ́ɛ, “Mí awíɛ́, tɛkı ní mlılʊ́nu mí ɔmɛ, anımɛ́natí
Kreta otsubúnɔ a, tɛkı anımɔ́kʊ́ bɛfia ipian, hʊ́lı anı
atɔ́ alı. 22 Táme séi á, mbláa mlı amlınu. Mlıwa
klʊn, tsʊ́fɛ́ anıtɔ akʊkʊ móowu, ntsusʊ-yibi ánfı wʊlɛ
obɛ́yintá. 23 Ígye onyé á, mí Buluá ntosʊ́m lʊ́wa mʊ
ɔbɔpʊ mí wá. 24 Ɔlɛbláa mı ɔbɛ́ɛ, ‘Paulo, mánya ifú.
Ìbwɛ́bwɛ́ɛ́bwɛ́ á, fɛ́lıí Roma Owíe Dɛhɛn ansítʊ́. Bulu
lawá awıtɔlɛ há fʊ́. Mʊ́ sʊ alahɔ ahá ánfı fʊ́a amʊ́nyɔ
mlıná ánfı fɛ́ɛ́ nkpa.’ 25 Mʊ́ sʊ mí awíɛ́, mlınya klʊn,
tsʊ́fɛ́ mí ansí dın ání Bulu ɔbɛ́ha ıbɛ́ba mʊ́tɔ́ fɛ́ alıá
mʊ ɔbɔpʊ labɛblána mı. 26 Táme ıbwɛ́bwɛ́ɛ́bwɛ́ á, afú
ámʊ ıbɛ́da anı ya ɔpʊ nsınɛ ɔsʊlʊ́ʊ kʊsʊ.”
27 Ɛkɛ dúanası onyé á, afú ámʊ bʊ mʊ́sʊ́ ıdɛ anıda
yáa nsınɛ ınʊ ɔpʊá bʊ́tɛtí mʊ́ Adriasʊ. Mʊ́ ɔyínsınɛ
á, ntsusʊ-yibi ámʊtɔ agyʊ́má ayɔpʊ́ bosusúu ání
anılatá ɔsʊlʊ́ʊ tʊ tá. 28 Mʊ́ sʊ bɔpʊ ɔfɛ́ kápʊ́ ɔpʊ
amʊ oklú kı. Benya ayabi lafakʊlɛ adʊanyɔ (120).
Brɛ́ kpalobí ɔma bɛtrá kapʊ́ mʊ́ kı a, benya ayabi
adukwebá (90). 29 Ifú lɛkıtá ntsusʊ-yibitɔ agyʊ́má
ayɔpʊ́ ámʊ ání abɔ́dʊ abʊtásʊ́. Mʊ́ sʊ bɛda asímpi
ání bʊtɔpʊ́kítá ntsusʊ-yibi líí ana kɛ́kɛ́ sían mʊ́ ɔma,
sí mʊ́ wá ɔpʊ amʊtɔ. Bokokóli Bulu bɛɛ ɔyí ıkɛ́ɛ
amʊ́. 30 Agyʊ́má ayɔpʊ́ amʊ akʊ bekleá bɛ́srí dalı
ntsusʊ-yibi ámʊtɔ. Mʊ́ sʊ bɛkı ansí lɛ́ ɔklʊn kusubi
ámʊ dínká ɔpʊ amʊsʊ híɛ́ɛ́, fɛ́ símpi ámʊ bʊdɛpʊsían
ɔklʊn ámʊ ɔnɔ́sʊ́. 31 Táme Paulo lébláa ısá akɔpʊ́ ámʊ
pʊ́ amʊ́ ɔhandɛ ɔbɛ́ɛ, “Ní ntsusʊ-yibi ámʊtɔ agyʊ́má
ayɔpʊ́ bʊmetsiá mʊ́tɔ́ á, mlımɛ́enya nkpa.” 32 Mʊ́ sʊ

ısá akɔpʋ amʋ bɛka ɔklʋn kusubi ámʋ ɔfɛ́ tın, há afʋ
lɔtsʋan mʋ́ nátí.
33 Ɔyí ıbá bɛkɛ a, Paulo lóbwií ıpa há amʋ́ fɛ́ɛ́
ɔbɛ́ɛ, bʋgyíi atɔ́. Ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, “Kwasieda anyɔ
sɔ́ɔn ní, atogyihɛ mɛdınká mlı ɔwɔ́lı. Mlımɔ́kɔ́gyi
tɔtɔɔtɔ. 34 Nobwíí ıpa há mlı, mlıgyi atɔ́ ngya, mɛ́nı
mlımɔ́owu. Mlıtɔ ɔkʋkʋ nwunsʋ-imi kʋlɛ kóráá
mɔ́ɔfwı.” 35 Paulo lɔ́tɔí tá á, ɔlɛlɛ bodobodo ipín, dá
Bulu ıpán amʋ́ fɛ́ɛ́ ansítɔ́, ɔlɛmaín kʋ wá gyí bı. 36 Inʋ
anıtɔ okugyíɔkʋ lɔ́wa klʋn gyi atɔ́. 37 Anı ahá lafanyɔ
aduesienɔ́-sie (276) bʋ ntsusʋ-yibi ámʋtɔ. 38 Brɛ́á
amʋ́ fɛ́ɛ́ begyi atɔ́ alıá bétalí á, bɛlɛ ayó ámʋ́ʋ́ ıbʋ
ntsusʋ-yibi ámʋtɔ ámʋ fɛ́ɛ́ wá ɔpʋtɔ, há ntsusʋ-yibi
ámʋ lɛta odwin.

Ntsusʋ-yibi Ámʋ Bwiebwíe

39 Brɛ́á ɔyí dɛkɛ́ a, agyómá ayɔpʋ́ ámʋ bowun ání
ɔpʋ amʋ bámbi lowie ɔsʋlʋ́ʋ kʋsʋ, táme bʋmɛbı
ɔtsubúnɔ oduá igyi. Inʋ bɔbwɛ agywın bɛɛ bɛ́kan
ntsusʋ-yibi ámʋ ya ınʋ. 40 Mʋ́ sʋ bɛkakáa símpi
ámʋ tıntın wa ɔpʋtɔ. Bɛsankí ntsusʋ-yibi ámʋ mpaı
ɛ́. Mʋ́ʋ́ botsu tati yílé ámʋ́ʋ́ isian ntsusʋ-yibi ámʋ
ansítɔ́ ámʋ fʋ́á, fía afʋ́ ámʋ, bɔpʋ bɔyɔ́ ɔpʋ ɔnɔ́.
41 Táme ntsusʋ-yibi ámʋ lɔyɔ́dʋ ŋɛsısʋ, sin ınʋ, ɔpʋ
amʋ lɛda wɔ́lí ɔklʋn amʋ ɔma máín-máín mʋ́.
42 Isá akɔpʋ́ ámʋ bɔbwɛ agywın bɛɛ bɔ́mɔ obu
adıpʋ́ ámʋ fɛ́ɛ́, mɛ́nı ɔkʋkʋ mɛ́ɛpıtí dalı, srí. 43 Táme
amʋ́ ɔhandɛ léklé ání ɔbɔ́hɔ Paulo nkpa. Mʋ́ sʋ
ɔmɛha amʋ́ ɔkpa ání bʋmɔ́ɔ obu adıpʋ́ ámʋ. Táme
ɔlɛblάa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, ɔhagyíɔha ání ɔbétalí á, otʋ́ʋ
wie ɔpʋ amʋtɔ, ɔpıtı dalı. 44 Ɔma a, ɔlɛha atráhɛ
amʋ ɛ́ bɔdʋ dínká ntsusʋ-yibi ámʋ afʋnsʋ yówie
ogbémgbesʋ. Amʋ́ fɛ́ɛ́ begyi mbla ámʋsʋ, bɔyɔ
ogbémgbesʋ ınʋ.

28

Malta Wúlutɔ Asʋ́n

1 Anı fɛ́ɛ́ anılédınká ogbémgbe amʋsʋ. Ɔma asa
anılébı ání ɔpʋ nsınɛ́ ɔsʋlʋ́ʋ kʋá bʋtɛtí mʋ́ Malta
nı. 2 Nyankpʋ détswíe, sʋ atsalı bʋ ınʋ. Táme ınʋ
atsıápʋ́ amʋ begyi anı bʋalɛ dʋ́dá ogyá ɔpʋ ɔnɔ́ ınʋ
há anı, anı fɛ́ɛ́ anılétsıá mʋ́ ası. 3 Paulo lɛ́kpa ngyayibí
ɔbɛ́ɛ amʋpʋwa ogyá ámʋtɔ. Sáa ıbɛ bʋ mʋ́tɔ́. Ogyá
ámʋ okunkúu sʋ ıbɛ ámʋ lɔ́tswı yi Paulo ɔbıwɛtɔ.
4 Brɛ́á ınʋ atsıápʋ́ amʋ bowun ání ıwɔ ámʋ yí mʋ
a, bɛblάa aba bɛɛ, “Ahá ɔmɔpʋ́ oyin ánfı gyí. Ibʋ
mʋ́tɔ́ ání aladálı ɔpʋ amʋtɔ, táme anı ɔkpı ámʋ́ʋ́
ɔtɛbítí ısʋ ámʋ médékle ɔbɛ́ɛ otsía nkpa.” 5 Inʋ
Paulo lɔ́wʋnáa ıbı, ıwɔ ámʋ lɛ́kpa wíé ogyá, táme
tɔtɔ mɔ́bwɛ Paulo. 6 Amʋ́ fɛ́ɛ́ besi bʋlıí bʋdɛkíı. Bʋkı
bɛɛ Paulo obópunyá, ntɛ́ɛ ɔbétın wu. Táme brɛ́á bɛlıí
wá ɔpá tɔtɔ mɛ́ba a, bɛladámlí amʋ́ agywın blí bɛɛ,
“Ɔkpı ɔkʋ ɔhá ánfı gyí.”

7 Ɔhandɛ ɔkʋ bʋ ɔsʋlʋ́ʋ kʋ ɔpʋ nsınɛ́ ınʋ. Mʋ dá
gyí Publio. Ɔlɔhɔ anı atʋ́ʋ, kpá anı ya mʋ wóyítɔ́,
anılétsıá mʋ wá nkɛnsá kɛ́kɛ́. 8 Alı brɛ́ ámʋtɔ á, owísó
lakítá ɔhandɛ amʋ mʋ sı, mʋ ıwıtɔ latʋ́; ɔda. Paulo
lɛ́yɛkı mʋ, ɔlɔpʋ ıbı dínká mʋsʋ bɔ́ mpáı há mʋ, ıwı
lɔwa mʋ ɔnlın. 9 Mʋ́ ɔma a, bɔpʋ alɔpʋá bʋbʋ ɔsʋlʋ́ʋ
amʋsʋ fɛ́ɛ́ ba, Paulo létsa amʋ́ ılɔ. 10 Anılétsıá ınʋ
tsra asa, ınʋfɔ ámʋ bɔwa anı numnyam, kíé anı atɔ́
tsɔtsɔɔtsɔ. Brɛ́á anıdɛ́natí á, bɔpʋ atɔ́á ibéhián anı
ɔkpatɔ fɛ́ɛ́ sí anı ɔkpa.

Roma Wúlutɔ Yɔ

11 Anılɔ́yɔ ɔpʋ ɔnɔ́ yótsu ntsusʋ-yibi kʋá ılatsıá
ınʋ nyankpʋtswíebı amʋ fɛ́ɛ́. Itsú Aleksandria wú-
lutɔ. Besré atabí akʋá bʋgyi ıkpı yi ntsusʋ-yibi ámʋ
ansítɔ́. 12 Anılɛ́yɛlıí ɔpʋ nsınɛ́ ɔsʋlʋ́ʋ kʋ otsubúnɔ,
bʋtɛtí mʋ́ Sirakus, anılétsıá ınʋ nkɛnsá. 13 Tsʋ́ ınʋ
á, anılóbomlí tsʋn bowie wúlu yílé kʋá bʋtɛtí mʋ́
Regiosʋ. Mʋ́ ɔyı kɛhɛ a, afʋ́ kʋ lɔ́wa tsʋ́ʋn bı tsu ayası
fʋ́n. Nkenyɔ́ ɔma a, anılóyowie otsubúnɔ kʋá bʋtɛtí
mʋ́ Puteoli. 14 Anılɛ́fía ahógyipʋ akʋ ınʋ. Bokokóli
anı bɛɛ, atsía amʋ́ wá nkensíénɔ́. Anılɔ́kʋsʋ́ tsʋ́ ınʋ á,
anılóyɔ Roma wúlutɔ. 15 Apíó ání bʋbʋ Roma wúlutɔ
bonu ání abá. Mʋ́ sʋ amʋ́tɔ́ akʋ bɛba ibíá ogyíkpá,
bʋtɛtí ınʋ Apia. Akʋ ɛ́ bɛba ɔtınɛkʋá bʋtɛtí ınʋ Afɔ́ɔ
Ɔswıíkpá Asa, ıbʋ ɔkpatɔ befia anı. Brɛ́á Paulo lɔ́wun
amʋ́ á, mʋ ansí legyi, ɔlɛda Bulu ıpán.

Bulu Asʋ́n Ɔkanda Roma Wúlutɔ

16 Brɛ́á anılóyowie Roma wúlutɔ á, Roma aban léha
Paulo ɔkpa ání ɔbétalí yétsıá ɔtınɛ́á odeklé, táme ısá
ɔkɔpʋ́ ɔkʋ obógyo mʋ ıwı brégyíbrɛ́.
17 Ɛkɛ sáásí a, Paulo létı Yudafɔ ahandɛá bʋbʋ ınʋ
fɛ́ɛ́ fia. Mʋ́ʋ́ ɔlɛblάa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí apíó, ıbʋ mʋ́tɔ́á
mmɔpʋ lalahɛ kʋkʋʋkʋ gyi mí ɔmátɔ́fɔ, mmeyintá
anı anáin amándíɛ́ kʋkʋ ɛ́. Táme anı ahandɛ ání
bʋbʋ Yerusalem bɛkıtá mí ya Romafɔ. 18 Bɔyɔ mí
asʋ́ntɔ́ á, tɛkı bekleá bési mí, tsʋ́fɛ́ bomowun tsitsa
kʋkʋ mí ıwı asa bɛɛ bʋmɔ́ɔ mí. 19 Táme Yudafɔ ámʋ
bʋmotsulá ání bʋsíi mı. Amʋ́ bwɛhɛ́ sʋ nɔkʋlí ɔkpa
mbɛ́ɛ, Roma Owíe Dɛhɛn onutó ogyíi mí asʋ́n. Megyí
bɛɛ mbʋ mí ɔmá ıwı asʋansʋ. 20 Mʋ́ sʋ natí mlı fia nı.
Tsʋ́fɛ́ ɔhá ámʋ́ʋ́ Israelfɔ bʋdɛ mʋ ɔkpa kíı amʋ sʋ́ nda
ıkan anfıtɔ.”

21 Amʋ́ ɛ́ bɛblάa Paulo bɛɛ, “Anımɔ́kʋ́hɔ ɔwʋlʋ́ kʋkʋ
tsʋ́ Yudea ɔmátɔ́ tsʋ́ fʋ́ ıwı. Anı apíó Yudafɔ ámʋtɔ
ɔkʋkʋ ɛ́ mɔ́kʋ́tsʋ́ ınʋ bɛblάa anı asʋn lalάhɛ kʋkʋ tsʋ́
fʋ́ ıwı. 22 Táme ha anı abı fʋ́ agywun. Tsʋ́fɛ́ anıyin
ání ahá bʋtɛblí asʋn lalάhɛ tsʋ́ Bulusʋ́m ɔpasua ánfı
fʋ́bʋ mʋ́tɔ́ ánfı ıwı ɔtınɛgyíɔtínɛ́.”

23 Mʋ́ sʋ mʋa Yudafɔ ámʋ bɛhıɛ ɛkɛá béfia. Ɛkɛ
ámʋ lɔ́fʋn a, Yudafɔ tsɔtsɔɔtsɔ bɛba befia Paulo
wóyí ınʋ. Paulo lɔ́tɔí kplá amʋ́. Ɔlɔpʋ Mose Mbla
pʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ amʋ asʋn wanlínhɛ lɛ́ Bulu
iwíegyí ámʋ ıwı asʋ́ntɔ́ sʋ́ná amʋ́ tsʋ́ nyankı pɔn
owí. Ɔlɔbɔ mbódí ání ɔbɛ́damlí amʋ́ abʋhɔ Yesu
Kristo ıwı asʋ́n ámʋsʋ gyi. 24 Amʋ́tɔ́ akʋ bohogyi,
táme akʋ bʋmohogyi. 25 Amʋ́ wʋlɛwʋlɛ amʋ ɔnɔ́
mɔbwɛ kʋlɛ, bɔwa asʋ́n ámʋ prıı bı. Táme Paulo
létrá blάa amʋ́ asʋn kua kʋlɛ asa bɛdasáín. Ɔlɛblάa
amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Ɔŋɛ Wankíhé lébláa mlı anáin ɔnɔkwalı
amʋ tsʋn Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ Yesaiasʋ. Ɔbɛ́ɛ,

26 ‘Yɔ ahá ánfı wá afʋyɛblάa amʋ́ fɛɛ,
Bónu lánú, táme bʋmóonu mʋ́ ası.
Bɛ́kı lákı, táme bʋmɛ́ɛbı mʋ́.
27 Tsʋ́fɛ́ klʋntɔ bʋ amʋ́ odwin.
Batílá asʋ, bun ansíbi ɛ́.
Ní megyí alı á, tɛkı bówun atɔ́
bónu asʋ́n,
amʋ́ agywun bóbwií.
Bɛ́damlí ba mí wá,
nɛ́tsa amʋ́ ılɔ.’ ”

28–29 Paulo lɔ́mɔ mʋ asʋ́n ɔnɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mʋ́ sʋ ndekléá
mlıbíı ání Bulu nkpahɔ́ɔ asʋ́n ámʋ lawíé ahá ání
bʋmegyí Yudafɔ ɛ́ wá dodo. Amʋ́ mʋ́ bɔ́hɔ asʋ́n

ámʋ.”* 30 Paulo létsiá ɪnʋ nfinyɔ kɛ́kɛ́. Oletsiá mʋ
onutó obu háɪhɛtɔ. Oletsiá hɔ afɔ́ ání bɛba bɛsɪnáa
mʋ fɛ́ɛ́. 31 Ɔlɔwa klʋn dá Bulu iwíegyí ámʋ ɪwɪ asʋ́n
ɔkan, olosuná anɪ Wíe Yesu Kristo ɪwɪ asʋ́n ɛ́ ahá fɛ́ɛ́
ansítɔ́. Ɔhaa métin mʋ ɔkpa.

* 28:28-29 Mʋ́tɔ́ yée 29 bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Brɛ́á Paulo léblí asʋ́n ánfɪ tá á, Yudafɔ ámʋ bɔkʋsʋ́ nátí, amʋ́ wʋlɛwʋlɛ bʋna bʋdɛ asʋ́n ámʋ nwɛ́ɛn gyí.

Ɔwʋlʋá Paulo Lɔ́wanlín Sísí
Romafɔ

1 Mí Yesu Kristo osúmbi Paulo dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí mlɪ Romafɔ. Bulu létɪ mí ɔbɛ́ɛ, mbɔ́bwɛ mʋ sumbí ɔyɔpʋ́. Ɔlɛlɛ mí yáí ání nɛ́da mʋ asʋn wankláán ámʋ ɔkan.
2 Bulu léhɪɛ asʋn wankláán ánfɪ yáí tsʋn mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́sʋ dodoodo, bɔwanlín mʋ́ wá mʋ asʋn wanlínhɛ́ amʋtɔ. 3 Asʋn wankláán ámʋ ɪlɔtɔí tsú mʋ Bi, ogyi anɪ Wíe Yesu Kristo ɪwɪ. Anyánkpʋ́sa ɔkpasʋ á, ɔlɛlɪn Owíe Dawid abusuantɔ. 4 Bulu lɛ́lɛ súná ání lɛ́lɛ́ mʋ Bi ní. Ɔlɔtsʋn Ɔŋɛ Wankíhé túmitɔ kʋ́sʋ́a mʋ tsú afúlitɔ. Mʋgyí anɪ Wíe Yesu Kristo. 5 Ɪna mʋsʋ Bulu lawá awɪtɔlɛ lɛ́ mí mʋ sumbí ɔyɔpʋ́, mɛ́nɪ nɛ́kpa ɔmá bámbásʋ́fɔ bɔ́hɔ mʋ gyi, nú mʋ ɔmɛ. 6 Mlɪ Romafɔ ánfɪ Bulu latí ɔbɛ́ɛ, mlɪbɔ́bwɛ Yesu Kristo klɛ́ ɛ́ mlɪbʋ mʋ́tɔ́.
7 Ínɪ sʋ mí Paulo ndɛ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí mlɪá mlɪbʋ Roma fɛ́ɛ́. Bulu lahíɛ́ dwɛ́ mlɪ, tí mlɪ, pʋ́ mlɪ bwɛ́ mʋ ahá. Ndɛ anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo kokóli mbɛ́ɛ, bʋgyíi mlɪ bʋalɛ, abʋha mlɪ iwilwii.

Paulo Bulu Ipánda

8 Gyankpapʋ a, nna Yesu Kristosʋ ndɛ mí Bulu ɪpán da mlɪtɔ okugyíɔkʋ nwunsʋ. Tsúfɛ́ mlɪ Kristo hógyi sʋ mlɪ dá dɛ ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́. 9 Napʋ́ mí klʋn fɛ́ɛ́ ndɛ Bulu súm tsʋn mʋ Bi Yesu ɪwɪ asʋn wankláán ɔkan ámʋ́ʋ́ ndɛda ámʋsʋ. Obégyi mɪ adánsɪɛ ání ntɛkáín mlɪsʋ brégyíbrɛ́á ndɛ mpáɪ bɔ. 10 Ntetsía kokóli mʋ ekekegyíɛkɛ mbɛ́ɛ, otsúla finki ɔkpa ha mɪ, antalɪ bɛsɪnáa mlɪ nkɛ ánfɪtɔ. 11 Tsúfɛ́ ɪdɪn mí ɔwɔ́lɪá mía mlɪnyɔ abɛ́fia, mɛ́nɪ nɛ́bɛha mlɛ́nya Ɔŋɛ Wankíhé atokiehé ání ɪbɔ́wa mlɪ ɔwʋnlín. 12 Mʋ́á ndɛblí gyí, ní nɛbá mlɪ wá á, mí hógyi bɔ́wa mlɪ ɔwʋnlín, mlɪ klɛ́ ɛ́ ɪbɔ́wa mí ɔwʋnlín.
13 Mí apíó, ndekléá nɛha mlɪ bɪ ání nabwɛ́bwɛ́ɛ́bwɛ́ agywɪn ání nɛ́bɛsɪnáa mlɪ, táme tɔkʋ dɛ mí ɔkpa tíín bɔfʋn ndɛ. Ndekléá nɛ́ba ɪnʋ bɔtɔí kplá ahá, mɛ́nɪ bɔ́hɔ Yesu gyi, fɛ́ alɪá nahá ahá bahɔ mʋ gyi ɔmá bámbátɔ́. 14 Ɪnɪ gyí tɔ́á ilehián ání nɔ́bwɛ ahá fɛ́ɛ́tɔ́ nɪ. Ilehián ání nɔ́bwɛ mʋ́ Griikifɔ pʋ́ ɔblíʋ bámbá ablípʋ́, atɪansɪpʋ pʋ́ aha mimláhɛ fɛ́ɛ́tɔ́. 15 Ínɪ sʋ mí ansí lapɛ́ ání nɛ́bláa mlɪ ahá ání mlɪbʋ Roma wʋ́lʋtɔ ɛ́ asʋn wankláán ámʋ.

Bulu Asʋn Wankláán Ámʋ Túmi

16 Bulu asʋn wankláán ámʋ ɪma mí pélɪ. Tsúfɛ́ mʋ́gyí Bulu túmi ání ɔdɛpʋhɔ ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ Kristo gyi nkpa ní. Yudafɔ gyánkpá, asa ahá ání bʋmegyí Yudafɔ bʋbuo. 17 Tsúfɛ́ asʋn wankláán ámʋtɔ Bulu lɛ́lɛ alɪá ɔtɔbwɛ́ ɔha yilé ɔbwɛpʋ́ súná. Mʋ́ ɔsʋ́-asɪ fɛ́ɛ́ ɪlɪí hógyisʋ. Ínɪ Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ lɛblí ní. "Ɔhá ání mʋ hógyi sʋ Bulu latsú mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa obénya nkpa."

Lakpan Ɔbwɛpʋ́ Ɔhagyíɔha Gyí Bulu Ansítɔ́

18 Bulu lɛ́lɛ mʋ ɔblɔ́ súná tsú ɔsʋ́sʋ́. Olenya ɔblɔ́ ahá ání bʋtamanyá mʋ ifú, bʋdɛ lalahɛ bwɛ, bapʋ́ amʋ́ ɔwʋntɔlɪn bʋdɛ Bulu asʋ́n ání igyi ɔnɔkwalɪ ɔkpa tíín. 19 Bulu ɔbɛ́bɪtí amʋ́ ɪsʋ. Tsúfɛ́ tɔ́á ilehián ání bɛ́bɪ tsú Bulu ɪwɪ ɪda amʋ́ ansítɔ́ dodo. Bulu onutó lɛ́lɛ mʋ́ ɔwan súná ámʋ. 20 Ɪbʋ mʋ́tɔ́ ání ɔhaa tamawun Bulu túmiá ɪtamatá pʋ́ alɪá ogyi. Táme tsú brɛ́á Bulu lɔ́bwɛ ɔyí ɔpá á, Bulu tsiátɔ́ meŋaín. Tsúfɛ́ mʋ atɔ bwɛhé lɛlɛ mʋ́ súná wankláán ání ahá bɛ́talí wʋn mʋ́, pʋ́bí mʋ. Ínɪ sʋ ɔhaa má ɔnɔ́ kʋkʋ lɛ́. 21 Bʋyin Bulu, táme bʋmɔwa mʋ numnyam ání iletsiá mʋ, bʋmɔpʋ ɪpán kʋkʋ ɛ́ há mʋ. Mboún tɔ́á ɪma asɪ bʋ́tɔgywín tsu Bulu ɪwɪ. Bʋtamatráa nu mʋ asʋ́n ámʋ asɪ. Basin oklʋ́ntɔ. 22 Bʋtɛkɪ amʋ́ ɪwɪ bɛɛ bɛtɪn ansí, táme bemimláa. 23 Basí Bulu ɔkɪankpapʋ amʋ tswɪ, yʋ́ bʋdɛ ɪkpɪ ání bʋma nkpa súm. Bɔpwɛ amʋ́, ntɛ́ɛ sré amʋ́ fɛ́ nyankpʋsa ání otowú, ntɛ́ɛ mbubwi, ntɛ́ɛ mbwɪ pʋ́ awɔ akʋ.
24 Ínɪ sʋ Bulu ladámlí ɔma há amʋ́, basí bʋdɛ atɔ laláhɛá bʋdeklé tsu amʋ́ klʋntɔ bwɛ, amʋ́a amʋ́ aba bʋdɛ ɪwɪ sʋpáa. 25 Bʋtamatráa hɔ Bulu ɔnɔkwalɪ amʋsʋ gyi. Asʋ́n ání ɪma mʋ́tɔ́ mboún bʋdehógyi. Ínɪ sʋ bayʋ́ bʋdɛ Bulu atɔ bwɛhé mboún súm, sí atʋ́ fɛ́ɛ́ Ɔbwɛpʋ́ ámʋ onutó. Kanfʋ́ letsiá mʋ brɛ́ fɛ́ɛ́! Amen.
26 Amʋ́ bwɛhé ánfɪ sʋ Bulu lɛ́damlí ɔma há amʋ́, bʋna bʋdɛ hakpanla bwɛ. Amʋ́ atsɪ kʋ́ráá besi ayin wá dɪ, fɛ́ alɪá ɪda yaí, amʋ́ wʋlɛwʋlɛ bʋda aba wá. 27 Alɪ kɛ́n ayin ɛ́ besi atsɪ wá dɪ fɛ́ alɪá bʋtɔbwɛ́ mʋ́ yáí, bʋda aba wá ní. Hakpanla anfɪ bwɛ sʋ Bulu lɛ́bɪtí amʋ́ ɪsʋ ání lɛkanáa ha amʋ́, bʋdɛ mʋ́ wúun nɪ.
28 Ínɪá bakíná Bulu bɪ sʋ á, Bulu ladámlí ɔma há amʋ́, bʋdɛ asʋkpan susúu, bʋdɛ tɔ́á ɪma aleá ɔha ɔbɔ́bwɛ bwɛ. 29 Lalahɛ sɔ́ɔ́n bʋ amʋ́tɔ́. Ɪkʋ gyí; lakpanbwɛ, opotsuawa, olu, ɔnsípɛ, ahámɔ, mblíkpɛ́ɛ, ahámlɛ́, agywɪn laláhɛ bwɛ pʋ́ ahátsíi. 30 Ahá ɔnɔ́tɪn, Bulu asʋ́nkiná, atɔ́mábú, ɪwɪtsú, ɪwɪ adábi da. Lakpan ɔkpagyáa, akwɪ́pʋ́sʋ kʋsʋ́lɪí. 31 Bʋtamagywín, bʋtamagyi amʋ́ asʋn blíhésʋ. Bʋtamadwɛ́ ahá, bʋtamawun ahá nwɛ. 32 Ínɪá bʋyin ání Bulu mbla ámʋ losuná ání ɔhá ání otsía atsiábi anfɪ odu obówu óó á, megyí ínɪ ánfɪ nkʋlɛ bʋdɛbwɛ. Bʋtráa bʋdɛ lalahɛ abwɛpʋ́ ɛ́ atɛtɔ-ɔnlɪn wa dínká mʋ́sʋ́.

2

*Bulu Tamak*ɪ Ɔha Ansítɔ́

1 Ínɪ sʋ fʋ́á fʋtsie fʋdɛ fʋ́ aba ɪlá lɛ, fʋma ɔnɔ́ kʋkʋ lɛ́ Bulu ansítɔ́. Tsúfɛ́ fʋdɛ akʋ ɪlá lɛ, táme fʋdɛ mʋ́ odu kɛ́n bwɛ. Mʋ́ sʋ ní fʋdɛ amʋ́ ɪlá lɛ á, ɪwɪ pʋ́n fʋ́dɛha. 2 Anɪyin ání Bulu ɔbɛ́ha ahá ání bʋdɛ ínɪ odu bwɛ ɪpʋ́n. Anɪyin ɛ́ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa. 3 Mʋ́ sʋ ní fʋ́dɛ ahá ɪlá lɛ lakpan ání fʋ́ onutó fʋ́dɛbwɛ sʋ á, bɪ ání Bulu ɛ́ ɔbɛ́ha fʋ́ ɪpʋ́n. Fʋmɛ́ɛtalí kɔlɪ dalɪ mʋ ɪbɪ. Ntɛ́ɛ fʋmeyín alɪ? 4 Bulu lalɛ́ mʋ yilé pʋ́ mʋ awɪtɔlɛ ɔwan súná fʋ́, alanyá klʋn há fʋ́, táme fʋmobu mʋ. Ntɛ́ɛ fʋmeyín ání alɪá fɛ́damlí klʋntɔ yínkí ba mʋ wá sʋ alalɛ́ mʋ awɪtɔlɛ súná fʋ́? 5 Táme klʋntɔ bʋ fʋ odwin, asʋtɔ bʋ fʋ ɔnlɪn. Mʋ́ sʋ ɪsʋtɔbɪtí ání ɪda gyo fʋ́ ɛkɛá Bulu Ɔnɔkwalɪpʋ obégyi asʋ́n ɪtráa démoní tsía. 6 Bulu ɔbɛ́ka ɔhagyíɔha ɪkɔ mʋ bwɛhé ɔnɔ́. 7 Akʋ bapʋ́ ansí dínká ání bénya numnyam, ɪdayilé pʋ́ nkpa ání ɪtamatá. Mʋ́ sʋ banyá klʋn bʋdɛ yilé bwɛ ekekegyíɛkɛ. Amʋ́ Bulu ɔbɛ́ha nkpa ání ɪtamatá ní. 8 Táme akʋá bʋbʋ ɔnsípɛ, bakíná ɔnɔkwalɪ amʋ pʋ́ yilébwɛ, bʋbuo lalahɛ mʋ́ á, Bulu ɔbɔ́pʋ ɔblɔ́ gyi amʋ́ asʋ́n, bítí amʋ́ ɪsʋ wankláán. 9 Asʋn wunhɛ mʋ́a ɪwɪɔsʋn bɛ́ba lalahɛ abwɛpʋ́ fɛ́ɛ́sʋ́. Ibégyankpá tʋ́ Yudafɔ, asa ɪbʋ́tʋ ahá ání bʋmegyí Yudafɔ. 10 Táme Bulu ɔbɔ́wa yilé abwɛpʋ́ numnyam, há amʋ́ iwilwii, trá ha amʋ́ ayɛ. Obégyankpá há Yudafɔ, asa ɪbʋ́tʋ

ahá áni̇ bʊmegyí Yudafɔ. 11 Tsúfɛ́ Bulu tegyi asʊ́n
ɔnɔ̀kwalɪsʊ, ɔtamakɪ ɔhaa ansítɔ́.
12 Ahá ámʊ́ʊ́ bʊmeyín Mose Mbla ámʊ, bʊdɛ lakpan
bwɛ ámʊ ʊ́ʊ́ bɔ́fwɪ. Táme Bulu mɔ́ɔpʊ mbla ámʊ
gyi amʊ́ asʊ́n. Ahá ámʊ́ʊ́ bʊyin mbla ámʊ asa
bʊdɛ lakpan bwɛ ámʊ mʊ́ á, Bulu ɔbɛ́lɪ́í mbla ámʊsʊ
há amʊ́ ɪpʊ́n. 13 Tsúfɛ́ megyí ahá áni̇ bʊyin Mose
Mbla ámʊ asʊ́n da ɔkpa Bulu ansítɔ́. Mboún ahá
áni̇ bʊtegyi mʊ́sʊ́. 14 Ɪbʊ mʊ́tɔ́á ahá ámʊ́ʊ́ bʊmegyí
Yudafɔ bʊmeyín Mose Mbla ámʊ. Táme ní amʊ́ onu-
tʊ́ bʊdɛ mbla ámʊsʊ gyí a, bʊdesuná áni̇ bʊyin yilé
mʊ́a lalahɛ amʊ́ klʊntɔ. 15 Amʊ́ bwɛhɛ́ ánfɪ desuná
áni̇ Bulu lɔ́wanlín mbla ámʊ dínká amʊ́ klʊnsʊ. Amʊ́
klʊn dɛ adánsɪɛ gyí áni̇ lɛ́lɛ́ bʊyin mʊ́. Tsúfɛ́ brɛ́ kʊtɔ
á, amʊ́ agywɪun tɛhá amʊ́ ɪpʊ́n, brɛ́ kʊtɔ ɛ́ á, ɪtɛhá
amʊ́ asʊ. 16 Alɪ kɛ́n ɪbɛ́ba ɛkɛ ámʊ́ʊ́ Bulu ɔbɔ́tsʊn Yesu
Kristosʊ gyi tʊ́á ahá babwɛ́ ŋáintɔ ɪwɪ asʊ́n ní. Alí
Kristo ɪwɪ asʊn wanklááni̇ ámʊ́ʊ́ ndɛ mʊ́ ɔkan da ámʊ
idesuná ní.

Yudafɔ Pʊ́ Mose Mbla

17 Fʊ́ fɛɛ Yudayin fʊgyi, fʊ́ ansí dɪn Mose Mbla
ámʊsʊ, fʊ́dɛpʊ ɪbɪ sí kántɔ́ fɛɛ Bulu mʊ bi fʊ́gyi.
18 Fʊyin Bulu apɛ́, tsúfɛ́ fakásí Mose Mbla ámʊ. Mʊ́
sʊ fʊyin tʊ́á ɪbʊ alɛ́. 19 Fʊtɛkɪ fʊ́ ɪwɪ ansibi abwiepʊ́
ɔkpapʊ́, fʊ́gyi fɛ́ ɔkandíɛ há ahá áni̇ bʊmeyín Bulu,
basin oklʊ́ntɔ. 20 Fʊ́ fɛɛ fʊgyi aha mimláhɛ ansí
ɔtínpʊ. Fɛ́talí súná ahá áni̇ bʊmeyín ɔlala tʊ́á ɪbʊ alɛ́.
Tsúfɛ́ fatsúlá fɛɛ Mose Mbla ámʊ sʊ fabí tʊ́gyítɔ́, fabí
ɔnɔ̀kwalɪ kugyíkʊ ɛ́. 21 Táme ínɪá fʊ́dɛ ahá yilé suná á,
ntogyi sʊ fʊmʊ́osuná fʊ́ ɪwɪ mʊ́? Fʊdɛ ɔkan da bláa
ahá fɛɛ bʊmáwi atɔ́, táme fʊ́ onutʊ́ fʊdewí? 22 Fɛɛ
bʊmátɔ mbʊa, táme fʊdɛ mbʊa tɔ? Fɛɛ bʊmásum
ɪkpɪ, táme fʊtowí ɔkpɪasɪ atɔ́. 23 Fʊtotsú ɪwɪ Mose
Mbla ámʊ sʊ, táme fʊtɛpán mʊ́sʊ́. Ínɪ sʊ fʊdɛ Bulu
kpɔí. 24 Bulu asʊn wanlínhɛ amʊ léblí ɔbɛ́ɛ, “Mlɪ
Yudafɔ bwɛhɛ́ sʊ ahá áni̇ bʊmegyí Yudafɔ bʊdɛ Bulu
ɪwɪ asʊn lalahɛ blí.”
25 Ní mlɪdɛ́ Bulu mbla ámʊsʊ gyí á, mlɪ ketétíun
bʊ labi. Táme ní mlɪtamagyi mʊ́sʊ́ á, mlɪgyí fɛ́ ahá
áni̇ bʊmɛtɪn keté. 26 Ní ɔkʊ mɛ́tɪn keté, ɔdɛ Mose
Mbla ámʊsʊ gyí a, ogyi fɛ́ keté ɔtínpʊ Bulu ansítɔ́.
27 Mlɪ Yudafɔ mlɪyin mbla ámʊ, tsúfɛ́ bɔwanlín mʊ́
tswɪ mlɪ, bɛtɪn mlɪ keté ɛ́, táme mlɪtɛpán Mose Mbla
ámʊsʊ. Mʊ́ sʊ ɔhá áni̇ ɔmɛtɪn keté kʊ́ráá, táme
ɔdɛ mbla ámʊsʊ gyí ɔbɛ́lɛ mlɪ ɪlá. 28 Tsúfɛ́ megyí
keté ɔtínpʊ gyí Yudayin onutʊ́. Ketétíun onutʊ́nutʊ́
bʊ ɪnʊ. Megyí ɔyʊlʊ́sʊ ketétíun kɛkɛ. 29 Ní ɔkʊ gyí
Yudayin onutʊ́nutʊ́ á, mʊ klʊntɔ tʊ́sʊ́ná. Ketétíun
onutʊ́ itsú klʊntɔ. Bulu Ɔŋɛ́ ámʊ tɔ́bwɛ́ mʊ́, megyí
mbla ámʊ́ʊ́ bɔwanlín tswɪ amʊsʊ gyí. Ɔhá áni̇ Bulu
Ɔŋɛ́ ámʊ ɪlɛtɪn mʊ keté á, Bulu onutʊ́ tɛ́kánfʊ́ mʊ,
megyí nyankpʊsa.

3

1 Mʊ́mʊ́ labi mɔmʊ Yudafɔ bʊbʊ dʊn ahá áni̇
bʊmegyí Yudafɔ? Ntɛɛ labi mɔmʊ ketétíun bʊ? 2 Ɪbʊ
mʊ́tɔ́á labi ámʊ ɪhíɛ́ ɪtsɔ! Gyankpapʊ gyí, Bulu lɔ́pʊ
mʊ klʊnsʊ asʊ́n wá Yudafɔ ɪbɪtɔ. 3 Ɪbʊ mʊ́tɔ́ áni̇
amʊ́tɔ́ akʊ bʊmɔhɔ Bulu asʊ́n ámʊsʊ gyi. Táme amʊ́
tsiátɔ́ anfɪ odu ɪbɛ́talí há Bulu obési tʊ́á ɔlɛhɪɛ áni̇
ɔbɔ́bwɛ lʊ́ʊ́? 4 Ɛkɛkɛɛkɛ! Megyí alɪ ígyi! Ní afunupʊ
ahá fɛ́ɛ́ bʊgyi ʊ́ʊ́ á, Bulu mʊ́ á, ɔnɔ̀kwalɪpʊ ogyi. Igyi
fɛ́ alɪá Owíe Dawid léblaa Bulu ɔbɛ́ɛ,
“Ní fɔtɔ́í á, ahá bʊblí bɛɛ fʊ́ asʊ́n igyi ɔnɔ̀kwalɪ.
Ní begyi fʊ́ asʊ́n ɛ́ á, bʊblí bɛɛ fʊ́ asʊ́n da ɔkpa.”
5 Ní anɪ tsiátɔ́ laláhɛ lalɛ́ Bulu tsiátɔ́ wanklááni̇ súná
á, mʊ́mʊ́ ní ɔdɛ anɪ ɪsʊ bɪtí anɪ tsiátɔ́ laláhɛ sʊ á,
nkálɪ abɛ́blí? Abɛ́blí anɪaa, Bulu má ɔkpa bítí anɪ ɪsʊ?
(Nyankpʊsa asʊn blíhɛ́ ndɛblí á.) 6 Ɛkɛkɛɛkɛ! Ɪma
mʊ́tɔ́ alɪ. Ní Bulu asʊ́n mɛda ɔkpa á, nkálɪ obégyi
ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ asʊ́n?
7 Ɔkʊ ɔbɛ́fɪtɛ́ ɔbɛ́ɛ, ní mí ɔnɔ̀kwalɪmáwá lalɛ́ súná
áni̇ Bulu bʊ ɔnɔ̀kwalɪ, ɪlatsú mʊ dá fʊ́á á, mʊ́mʊ́
ntɔ sʊ́ Bulu ɔbɛ́trá ha mí pʊ́n ɔbɛ́ɛ lalahɛ ɔbwɛpʊ́
ngyi? 8 Ní igyi alɪ á, mʊ́mʊ́ ntɔ sʊ́ anɪmɛ́ɛblí anɪaa,
“Mlɪha abwɛ lakpan, fʊ́wun Bulu tsiátɔ́ wanklááni̇
ɪlʊn ɔwan?” Fɛ́ alɪ ámʊ́ʊ́ akʊ bʊdɛ mí ɔnɔ́ tɪn bɛɛ, nna
ndɛblí ámʊ. Bulu ɔbɛ́ha amʊ́ ɪpʊ́n alɪá ɪlɛkanáa.

Ɔhaa Mégyí Yilé Ɔbwɛpʊ́

9 Nkálɪ mɛɛ abɛ́blí pʊ́mɔ́ mʊ́ ɔnɔ́? Mʊ́ sʊ anɪ
Yudafɔ anɪdʊn ahá ámʊ́ʊ́ bʊmegyí Yudafɔ ámʊ lʊ́ʊ́?
Ɛkɛkɛɛkɛ! Anɪmɔ́dʊn amʊ́ ɔkpagyíɔkpasʊ. Nablí
bɔtsʊn mbɛ́ɛ, ɪkʊlɛ Yudafɔ pʊ́ ahá ámʊ́ʊ́ bʊmegyí
Yudafɔ ámʊ fɛ́ɛ́ bʊgyi. Tsúfɛ́ lakpan lagyi amʊ́ fɛ́ɛ́sʊ́.
10 Bulu asʊ́n lɛblí ɔbɛ́ɛ,
“Ɔhaa asʊ́n mɛda ɔkpa Bulu ansítɔ́. Ɔbakʊ́lɛ kʊ́ráá
mɛ́dalɪ mʊ́tɔ́.
11 Ɔhaa tamanʊ́ Bulu asʊ́n asɪ;
ɔhaa tamadʊ́nká Bulu ɔkpa.
12 Amʊ́ fɛ́ɛ́ badámlí ɔma há Bulu,
ámʊ́ fɛ́ɛ́ bafwí.
Yilé ɔbwɛpʊ́ ɔkʊkʊ má ɪnʊ. Ɔbakʊ́lɛ kʊ́ráá
mɛ́dalɪ mʊ́tɔ́.”
13 Bulu asʊ́n ámʊ létrá blí ɔbɛ́ɛ,
“Bʊtekle asʊkpan blí.
Bʊtɔpʊ́ amʊ́ ɔnɔ́ mlɛ́ ahá.
Amʊ́ ɔnɔ́tɔ́ asʊn blíhɛ́ tɔmɔ́ fɛ́ ɪwɔ elín.”
14 Bulu asʊ́n ámʊ létrá blí ɔbɛ́ɛ,
“Ɪlwɪ́ pʊ́ asʊn-sɪnsín blí bʊtegyi dɪ.”
15 Ɔlɛtrá blí ɔbɛ́ɛ,
“Ahámɔ ma amʊ́ ɔpá.
16 Ɔtínɛgyíɔtínɛ́á bʊna á, bʊdɛ ahá yintá, bʊdɛ
ahá ipiantɔ wa.
17 Bʊmeyín ɔkpa áni̇ ɪtɔpʊ́ iwilwii ba.”
18 Bulu asʊ́n ámʊ kʊ ɛ́ lɛblí ɔbɛ́ɛ,
“Bʊtamanyá Bulu ifʊ́.”
19 Séi á, anɪyin áni̇ asʊ́ngyíasʊ́n áni̇ Mose Mbla ámʊ
losuná á, ɪda ha Yudafɔ ámʊ́ʊ́ bɔpʊ mbla ámʊ há
ámʊ. Mʊ́ sʊ ɔkʊkʊ méenya ɔkpa lɛ́ asʊansʊ ɔnɔ́ brɛ́á
Bulu dɛ́ ahá fɛ́ɛ́ asʊ́n gyí. 20 Tsúfɛ́ Mose Mbla ámʊsʊ
gyí mɛ́ɛtalí há ɔha ogyi asʊ Bulu ansítɔ́. Há mbla ámʊ
ɪtɛhá anɪtɛbí áni̇ lakpan abwɛpʊ́ anɪgyí.

Alɪá Ɔha Tegyi Asʊ Bulu Ansítɔ́

21 Séi á, Bulu lasúná ɔkpa áni̇ ɔtɔtsʊn mʊ́sʊ́ há ɔha
asʊ. Ɪmɛná Mose Mbla ámʊsʊ gyísʊ. Táme Mose
Mbla ámʊ pʊ́ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔ́ípʊ́ amʊ asʊn wanlínhɛ́
léblí ɔkpa ámʊ ɪwɪ asʊ́n yáí. 22 Ɔkpa ámʊ gyí ɔkpa
áni̇ Bulu tɔtsʊn há ɔha asʊ mʊ ansítɔ́ ní. Yesu Kristo
hógyisʊ Bulu tɔtsʊn hɔ ɔhagyíɔha. Ma fʊgyi ɔ, ma
fʊmegyí ɔ, nkʊ́nʊ fɔtsʊ́ ɔ, nkʊ́nʊ fʊmɔtsʊ́ ɔ, ɔhaa
mɔ́tsʊn ɔtsan Bulu ansítɔ́. 23 Tsúfɛ́ ahá fɛ́ɛ́ babwɛ́
lakpan. Mʊ́ sʊ bahólɪ Bulu numnyam. 24 Awɪtɔlɛ
Bulu lawá há anɪ. Mʊ́ sʊ́ nyankpʊsa obégyi asʊ mʊ
ansítɔ́ ní. Awɪtɔlɛ anfɪ ɪna Kristo Yesusʊ. Mʊlɛ́ka
nyankpʊsa nwunsʊ ɪkɔ. 25-26 Anyánkpʊ́sa bʊdɛ lakpan
bwɛ tsʊ́ brɛ́ ɔpá, táme Bulu lénya klʊn há amʊ́,
ɔmɛbɪtí amʊ́ ɪsʊ. Séi á, Bulu labɔpʊ Yesu bʊ́ afɔdɪɛ,

pó mʋ obugya lɛ́ anɪ ɪwɪ mbusuo, mɛ́nɪ abɔ́tsʋn mʋ hógyisʋ nyá lakpansikíɛ́. Bulu lɔ́bwɛ mó alɪ pʋ́súná ání mʋ asʋ́n da ɔkpa, mɛ́nɪ ibósuná nkɛ ánfɪtɔ ání yilé ɔbwɛpʋ́ ogyi. Ototsú ahá ání bɔhɔ Yesu gyi ání amʋ́ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́.

27 Séi mɛ́, tɔkʋ bʋ ɪnʋá abótsu ɪwɪ mʋ́sʋ́? Tɔtɔ má ɪnʋ. Ntogyi sʋ́ anɪmɛ́ɛtalí tsʋ́ ɪwɪ? Mose Mbla ámʋ sʋ lóó? Ó-o! Anɪ hógyi sʋ anɪmɛ́ɛtalí tsʋ́ ɪwɪ. 28 Megyí atɔ wankláán ámʋ́ʋ́ Mose Mbla losuná anɪ bwɛ ámʋ sʋ anɪtegyi asʋ Bulu ansítɔ́. Ɪna Kristosʋ hógyisʋ abégyi asʋ Bulu ansítɔ́. 29 Yudafɔ nkʋlɛ Bulu ógyi? Megyí ahá ání bʋmegyí Yudafɔ mʋ́ Bulu ogyi? Ee! Amʋ́ ɛ́ amʋ́ Bulu ní. 30 Bulu ɔkʋlɛ pɛ́ bʋ ɪnʋ. Mʋ́ sʋ ɪna hógyisʋ olotsulá ání Yudafɔ asʋ́n da ɔkpa. Ɪna hógyi kɛ́nsʋ́ ɔlɔhɔ ahá ámʋ́ʋ́ bʋmegyí Yudafɔ ámʋ ɛ́ ání amʋ́ asʋ́n da ɔkpa. 31 Mʋ́ sʋ ilehián ání abóhɔ Yesu gyi, sí Mose Mbla ámʋsʋ hógyi lóó? Ɛkɛkɛɛkɛ! Megyí alɪ ígyi. Yesu hógyi tɛ́há anɪtɛkítá mbla ámʋtɔ kínkíínkín.

4

Abraham Iwɪ Asʋ́n Lasúná Alɪá Hógyi Bʋ Labi

1 Séi á, amansʋ anɪ Yudafɔ abɛ́blí tsʋ́ anɪ náin Abraham ɪwɪ? Ntɔ olowun tsu Bulu aháhɔ asʋ́n ánfɪ ɪwɪ? 2 Ní yilébwɛ sʋ́ Abraham légyí asʋ Bulu ansítɔ́ á, mʋ́mʋ́ ɔbʋ tɔ́á ɔbɔ́pʋtsʋ́ ɪwɪ, táme megyí Bulu ansítɔ́. 3 Nkálɪ Bulu asʋn wanlínhé amʋ léblí? Ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Abraham lɔ́hɔ Bulu gyi. Mʋ́ sʋ Bulu lótsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa." 4 Ní ɔkʋ ɔyɔ́ agyʋ́má á, bʋtɛ́ká mʋ ɪkɔ. Megyí atokiehé ɪkɔ́ká ámʋ gyí. Igyi tɔ́á ilehián ání obénya tsʋ́ mʋ agyʋ́má yɔtɔ́. 5 Táme megyí ahá bwɛhɛ́ sʋ, mboún amʋ́ hógyi sʋ́ Bulu totsʋ́ amʋ́ ání amʋ́ asʋ́n da ɔkpa. Tsúfɛ́ Bulu tɛ́há lakpan abwɛpʋ́ ání bɔhɔ mʋ gyi bʋtegyi asʋ mʋ ansítɔ́. 6 Owíe Dawid léblí oyúla asʋ́n ánfɪ kɛ́n dodo. Ɔlɔtɔí tsʋ́ ahá ání Bulu mɛ́kɪ amʋ́ bwɛhɛ́ asa olotsu amʋ́ ání amʋ́ asʋ́n da ɔkpa ɪwɪ. Ɔlɔwanlín mʋ́ wá Bulu asʋn ámʋtɔ ɔbɛ́ɛ,
7 "Bulu layúlá ahá ání alasí amʋ́ lakpan kíɛ́ amʋ́,
alagyóra amʋ́!
8 Ahá ámʋ́ʋ́ Bulu lasí amʋ́ lakpan kíɛ́ amʋ́, ɔmɛ́ɛtrá
kaín mʋ́sʋ́ ámʋ bégyi ɔdwɛ!"

9 Keté atínpʋ nkʋlɛ bʋ́ ɔdwɛgyí anfí Owíe Dawid dɛ́ mʋ́ ɪwɪ asʋ́n blí ánfɪ? Ó-o! Ahá ámʋ́ʋ́ bʋmɛtɪn keté ámʋ ɛ́ bʋbʋ mʋ́tɔ́. Kaɪn ání anɪlakla asʋanku Bulu asʋn wanlínhé amʋtɔ. Anɪa, "Abraham lɔ́hɔ Bulu gyi. Mʋ́ sʋ Bulu lótsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa." 10 Brɛ́ mɔmʋ Bulu lótsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa? Ɔlɛtɪn keté asa lóó? Ɛkɛkɛɛkɛ! Bulu lótsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa dodoodo. 11 Ɔma-ɔma asa ɔlɛbɛtɪn keté pɔ́híɛ mʋ nsʋ. Ilosuná ání mʋ hógyi sʋ́ Bulu lótsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa. Ínɪ sʋ ogyi fɛ́ ahá ámʋ́ʋ́ bʋmɛtɪn keté, táme bɔhɔ Bulu gyi, Bulu lótsu amʋ́ ání amʋ́ asʋ́n da ɔkpa ámʋ. Mʋ́ sʋ ogyi amʋ́ fɛ́ɛ́ ɔsí ní. 12 Ogyi keté atínpʋ amʋ ɛ́ ɔsí. Tsúfɛ́ megyí amʋ́ ketétíɪn sʋ, mboún amʋ́ Buluhógyi sʋ. Fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ Abraham lɔ́hɔ Bulu gyi asa bɛtɪn mʋ keté ámʋ.

Tɔ́á Bulu Lɛ́hɪɛ Yáí Mʋ Ahógyipʋ

13 Bulu lɛ́hɪɛ Abraham mʋa mʋ abí-aná ání ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́ ɪbɔ́bwɛ amʋ́ klɛ́. Megyí bɛɛ Abraham légyi Mose mblasʋ, sʋ Bulu léblí asʋ́n ánfɪ. Táme ínɪá ɔlɔhɔ Bulu gyi, Bulu ɛ́ lótsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́ sʋ. 14 Ní ahá ání bʋdɛ Mose Mbla ámʋtɔ obégyi Bulu ató á, mʋ́mʋ́ ɔha Bulu hógyi igyi kpaalɪ. Bulu nhɪhɪɛ́ há ɔha ɛ́ ma labi kʋkʋ. 15 Tsúfɛ́ Bulu ɔblɔ́ mbla ámʋ tɛtí. Táme ní mbla má ɪnʋ á, mblatʋn ɛ́ ɪma ɪnʋ.

16 Mʋ́ alɪ sʋ ɪna hógyisʋ ahá bɛ́talí nyá atɔ́á Bulu léhɪɛ yáí há amʋ́. Atokiehé ámʋ́ʋ́ ɔbɔ́pʋhá Abraham abí-aná ámʋ ɪbɛ́da amʋ́ ɪbɪ. Megyí ahá ání bʋtegyi mblasʋ nkʋlɛ bʋ́, táme ahá ání bɔhɔ Bulu gyi fɛ́ Abraham ɛ́. Tsúfɛ́ Abraham gyí anɪ fɛ́ɛ́ ɔsí. 17 Fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ Bulu asʋn wanlínhé amʋ ɪlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Napʋ́ fʋ́ bwɛ́ ɔmá tsɔtsɔɔtsɔ ɔsí ámʋ. Abraham gyí anɪ fɛ́ɛ́ ɔsí Bulu ansítɔ́." Tsúfɛ́ olohogyi ání Bulu tɛ́há awupʋ́ nkpa, ɔtɛhá tɔ́á ɪma ɪnʋ yáí ɪtɛba mʋ́tɔ́ fɛ́ tɔ́á ɪbʋ ɪnʋ yáí. 18 Brɛ́á tɔtɔ má ɪnʋá Abraham ɔbɔ́pʋ mʋ ansí dínká mʋ́sʋ́ á, ɔlɔhɔ Bulu gyi ání ɔbɔ́bwɛ mʋ ɔmá tsɔtsɔɔtsɔ ɔsí alɪ ámʋ́ʋ́ ɔlɛblí yáí ámʋ. Bulu léblá a mʋ ɔbɛ́ɛ, "Fʋ́ abí-aná bɛ́kleɪ́ fɛ́ ntsrakpabi." 19 Alɪ brɛ́ ámʋtɔ á, Abraham lahɔ nfí lafakʋlɛ (100). Mʋ́ sʋ aladan tsʋn kwɪ́sʋ́. Alɪ kɛ́n mʋ ka Sara ɛ́ ɔkwɪ́pʋ́ní lawʋ́, ɔmɛ́ɛtrá kwɪí ní. Oyin ínɪ fɛ́ɛ́, táme ɔmɛkpa mʋ hógyi ɔma. 20 Ínɪ fɛ́ɛ́ ɔma a, omegyi nwɛ́ɛn ɔbɛ́ɛ, ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ Bulu léhɪɛ mʋ amʋ ɪmɛ́ɛba mʋ́tɔ́. Mboún ɔlɛkɪtá mʋ hógyitɔ kínkíínkín, ɔlɛkanfʋ́ Bulu mʋ́ sʋ. 21 Tsúfɛ́ ɔhíɛ́ oyin ání Bulu ɔbɛ́talí bwɛ́ ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ alahíɛ́ há mʋ amʋ. 22 Mʋ hógyi anfɪ sʋ́ Bulu léblí ɔbɛ́ɛ, mʋ asʋ́n da ɔkpa ní. 23 Megyí mʋ nkʋlɛ sʋ bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, "Bulu lótsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa." 24 Anɪ ɛ́, anɪ sʋ bɔwanlín mʋ́. Ní anɪlɔ́hɔ Bulu gyi a, obótsu anɪ ání anɪ asʋ́n da ɔkpa. Mʋgyí ɔhá ání ɔlɔkʋsʋ́a anɪ Wíe Yesu tsʋ́ afúlitɔ. 25 Anɪ lakpan sʋ́ Bulu léha bɛlɛ mʋ há bɔmɔ mʋ. Bulu lɔ́kʋsʋ́a mʋ tsʋ́ afúlitɔ, mɛ́nɪ obótsu anɪ ɛ́ ání anɪ asʋ́n da ɔkpa.

5

Isʋgyí Bulu Ansítɔ́

1 Anɪ hógyi sʋ́ Bulu latsʋ́ mʋ́ ání anɪ asʋ́n da ɔkpa. Mʋ́ sʋ anɪ Wíe Yesu Kristo lalá anɪa Bulunyɔ nsɪnɛ́. 2 Hógyi sʋ ɔkpa lafínkí há anɪ ngya. Ínɪá anɪ Wíe Yesu sʋ́ Bulu awɪtɔlɛ anfɪ laba anɪsʋ, anɪlapʋ́ hogyi nyá ɔlɪ́kpá ngya a, ɪhíɛ́ bʋ anɪ ɔdwɛ. Tsúfɛ́ anɪdín ansí ání abébenya mʋ numnyam amʋ kʋ. 3 Ansí ɪtráa dɛ anɪ gyí ání anɪdɛ́ ipian wúun. Tsúfɛ́ ipian tɛ́há anɪtɔwá nsi. 4 Nsiwa tɛhá anɪtɛbí tsía alɪá ilegyi Bulu ansí. Ní abí tsía alɪá ilegyi mʋ ansí á, abɛ́dɪnká ansí mʋsʋ. 5 Ansí pʋdínká Bulusʋ mɛ́ɛha pɛ́lɪ mɛ́ɛkɪtá anɪ. Tsúfɛ́ Bulu lɔ́tsʋn Ɔŋɛ Wankíhé amʋ́ʋ́ ɔlɔpʋhá anɪ ámʋsʋ pʋ́ mʋ ɔdwɛ wá anɪ klʋntɔ.

6 Brɛ́á anɪtráa anɪgyí lakpan abwɛpʋ́, anɪmá ɔwʋnlín á, Kristo lóbowu há anɪ lalahɛ abwɛpʋ́ brɛ́á Bulu onutɔ́ léhɪɛtɔ. 7 Ní ɔkʋ asʋ́n da ɔkpa kʋ́ráá á, ɪbɔ́wa ɔnlɪn asa ɔkʋ obótsulá wʋ́ há mʋ. Fíalɪ ɔha yilé mʋ́ á, ɔkʋ ɔbɔ́wa klʋn wʋ́ há mʋ. 8 Táme tɔ́á ilosuná ání Bulu tɛhíɛ́ dwɛ́ anɪ gyí, brɛ́á anɪgyí lakpan abwɛpʋ́ á, ɔlɛha Kristo lóbowu há anɪ. 9 Ɪna Yesu Kristo obugya amʋ́ʋ́ ɪlɔwʋlí asɪ ámʋsʋ Bulu lési anɪ lakpan kíɛ́ anɪ, tsʋ́ anɪ ání anɪ asʋ́n da ɔkpa. Kristo sʋ ɔbɛ́lɛ anɪ kokooko. Ɔmɛ́ɛbɪtí anɪ ɪsʋ lakpan abwɛpʋ́ ɪsʋ-ɔbɪtíkɛ́ amʋ. 10 Tɛkɪ Bulu alupʋ́ anɪgyí. Táme tsʋ́ʋn mʋ Bi ámʋ lowusʋ á, alabwɛ́ anɪ mʋ anyawíe kláklá. Ínɪá anɪlabwɛ́ mʋ anyawíe sʋ á, ɔbɔ́hɔ anɪ nkpa kokooko. Tsúfɛ́ Kristo ɛ́ bʋ nkpa. 11 Megyí mʋ́ wʋlɛ. Mʋ́á ɪtráa dʋn kʋ́ráá gyí, anɪdɛ́ ɔdwɛ gyí. Tsúfɛ́ anɪ Wíe Yesu Kristo lalá anɪa Bulunyɔ nsɪnɛ́. Mʋ́ sʋ anɪlabwɛ́ Bulu anyawíe.

*Adam M*ʋa Kristo

12 Adam nkʋlɛ bwɛhɛ́ sʋ lakpan lɛ́ba ɔyítɔ́. Mʋ lak-
pan ámʋ sʋ́ lowu lɛ́ba ɔyítɔ́. Ínı sʋ lowu lɛ́nya túmi
ɔhagyíɔhasʋ, tsúfɛ́ ahá fɛ́ɛ́ babwɛ́ lakpan. 13 Lakpan
bʋ ɔyítɔ asa Bulu lɔ́pʋ mʋ mbla ba Mose. Támɛ
brɛ́á Bulu mɔ́kʋ́pʋ́ mbla ámʋ ba mʋ a, olobun ansíbi
lakpansʋ. 14 Tsú Adam brɛ́sʋ́ bɔtʋ Mose brɛ́sʋ́ lowu
legyi iwíe anyánkpʋ́sa fɛ́ɛ́sʋ́. Ɩbʋ mʋ́tɔ́ ání bʋmɔtʋn
mbla kʋkʋ fɛ́ Adam, támɛ amʋ́ ɛ́ bowu.

Akíı alıá Adam léklé ɔlıan ɔmapʋ amʋ. 15 Adam
ná ɔtsan há Yesu Kristo. Tsúfɛ́ Bulu awıtɔlɛ amʋ
megyí fɛ́ Adam lakpan ámʋ. Adam nkʋlɛ lakpan sʋ́
ahá fɛ́ɛ́ bowu. Támɛ Yesu Kristo nkʋlɛ awıtɔlɛwa
sʋ Bulu laláwá awıtɔlɛ, pʋ́ mʋ atokiehɛ́ há ahá
tsɔtsɔ́ɔtsɔ. Mʋ atokiehɛ́ ámʋ ıbʋ bíá dʋn lowu ámʋ.
16 Tɔ́á anyánkpʋ́sa benya tsú Bulu atokiehɛ́ ámʋtɔ
ına ɔtsan há tɔ́á benya tsú Adam lakpan ámʋtɔ. Mʋ
lakpan kʋlɛ pɛ́ amʋ lɛ́ha ɔhagyíɔha légyi pɔ́n Bulu
ansítɔ́. Mʋ́lɔ́pʋ lowu ba, támɛ lakpan tsɔtsɔ́ɔtsɔ ɔma
a, Bulu atokiehɛ́ kʋlɛ pɛ́ lɛha Bulu lɔ́tsu ahá fɛ́ɛ́ ání
amʋ́ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́. 17 Ɔbakʋ́lɛ lakpan sʋ
lowu légyi iwíe ahásʋ. Támɛ alıá Bulu lahíɛ́ wá
awıtɔlɛ há ahá ıbʋ wánwan. Alatsʋn Yesu Kristo
nkʋlɛsʋ tsú anı ání anı asʋ́n da ɔkpa, anıa mʋnyɔ
abégyi iwíe anı nkpatɔ fɛ́ɛ́.

18 Ínı sʋ alı ámʋ́ʋ́ ɔbakʋ́lɛ lakpan sʋ Bulu lɛ́ha ahá
fɛ́ɛ́ pɔ́n ámʋ a, alı kɛ́n ɔbakʋ́lɛ yilébwɛ sʋ Bulu lahá
ahá fɛ́ɛ́ bagyi asʋ mʋ ansítɔ́, alahá amʋ́ nkpa ání
ıtamatá ɛ́ ní. 19 Alı ámʋ́ʋ́ ına ɔbakʋ́lɛ asʋtɔ-ɔnlın
sʋ ahá fɛ́ɛ́ bemlí lakpan abwɛpʋ́ ámʋ a, alı kɛ́n ına
ɔbakʋ́lɛ obʋ́ sʋ Bulu obɔ́tsu ahá tsɔtsɔ́ɔtsɔ ání amʋ́
asʋ́n da ɔkpa ní.

20 Bulu lɔ́pʋ mbla ámʋ ba, mɛ́nı ahá bɔ́wun lakpan
ání bʋdɛbwɛ wankláán. Támɛ brɛ́á lakpan dɛ́klɛí
á, Bulu awıtɔlɛ ɛ́ ıdɛkleí tsía. 21 Lakpan légyi ahásʋ,
ılɛha ahá bowu. Alı kɛ́n Bulu lawá awıtɔlɛ tsʋ́ ahá ání
amʋ́ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́ ní. Ínı lahá ahá batsʋn
anı Wíe Yesu Kristosʋ nyá nkpa ání ıtamatá.

6

*Kristo S*ʋ Anıbʋ Nkpa

1 Nkálı abɛ́blí séi? Ilehián ání abɔ́yɔ anı
lakpanbwɛsʋ, mɛ́nı Bulu awıtɔlɛ bɔ́moní tsía?
2 Ɛkɛkɛɛkɛ! Igyi fɛ́ anılawú, mʋ́ sʋ lakpan ma túmi
anısʋ. Ntogyi sʋ abétrá tsiá bwɛ́ lakpan? 3 Bré ámʋ́ʋ́
bɔbɔ anı asʋ́ ámʋ a, anıa Kristo Yesunyɔ anılɔ́bwɛ
kʋlɛ. Mlıyin mʋ́ alı? Alı bré ámʋtɔ á, anıa Kristonyɔ
lɔ́wu, 4 bopulá anı, tsúfɛ́ anıa mʋnyɔ anılabwɛ́ kʋlɛ.
Mʋ́ sʋ alı ámʋ́ʋ́ anı Sí Onumnyampʋ amʋ lɔ́kʋsʋ́a mʋ
tsú afúlitɔ ámʋ a, alı kɛ́n anı ɛ́ abétsiá itsiá pɔpwɛtɔ
ní.

5 Mʋ́ sʋ ínıá anıa mʋnyɔ anılɔ́bwɛ kʋlɛ mʋ lowutɔ
á, alı kɛ́n anıa mʋnyɔ lɔ́bwɛ kʋlɛ mʋ kʋsʋ́ tsú afúlitɔ
ɛ́ ní. 6 Mlıbı ání brɛ́á bɛda Yesu mántá oyikpalíhɛ
amʋsʋ á, mʋa anı tsiátɔ́ dada amʋ lɔ́wu, mɛ́nı
anımɛ́ɛtrá bwɛ lakpan nkpábi. 7 Tsúfɛ́ ní ɔha owú
á, ɔtamatráa bwɛ lakpan. Lakpan má mʋsʋ túmi.
8 Ínıá anıa mʋnyɔ anılawú sʋ á, anıbʋ hógyi ání anıa
mʋnyɔ abétsiá nkpa. 9 Anıyin ání Bulu lɔ́kʋsʋ́a Kristo
tsú afúlitɔ. Ɔmɛ́ɛtrá wu ɛkɛkɛɛkɛ. Lowu ıtráa ma
mʋsʋ túmi. 10 Yesu lɔ́wunáa wu ɔtsáwʋlɛ, mɛ́nı ɔbɛ́lɛ
lakpan ınʋ. Támɛ ínıá otsie nkpa á, otsie ha Bulu.
11 Mlı ɛ́ mlıkı mlı ıwı ání mlılawú há lakpan, amlılɛ
mlı ıwı lɛ mʋ́ túmi ası. Mlıtsia nkpa ha Bulu, tsúfɛ́
mlıa Kristo Yesunyɔ mlılabwɛ́ kʋlɛ.

12 Ínı sʋ mlımáha lakpan igyi mlı nyankpʋsa-
oyí ánfı ibɔ́wu ánfısʋ, mɛ́nı ımɛ́ɛha ɔwɔ́lı laláhɛ
igyi mlısʋ, amlıbwɛ tɔ́á ideklé. 13 Mlımápʋ mlı
nyankpʋsa-oyí ıwı atɔ́ há lalahɛbwɛ. Mboún mlıpʋ
mlı ıwı fɛ́ɛ́ ha Bulu, fɛ́ ahá ání alakʋ́sʋa amʋ́ tsú
afúlitɔ ba nkpatɔ, ɔpʋ mlı bwɛ tɔ́á ıda ɔkpa. 14 Ɩma
alɛá lakpan ɔbétrá gyi mlısʋ, tsúfɛ́ séi mlıtráa mlımá
Mose Mbla ámʋ ası. Bulu awıtɔlɛ ası mboún mlıbʋ.

*Yilébw*ɛ Nkpábi Anıgyí

15 Ínı ɔma a, amansʋ abɛ́blí? ıbʋ alɛ́á abétrá bwɛ
lakpan séi ánfı ánımá mbla ámʋ ası, anıbʋ Bulu
awıtɔlɛ mboún ası? Ɛkɛkɛɛkɛ! 16 Mlımɛ́yín ání ní
mlɛba ıwıası há tɔkʋ, mlıdɛ́ mʋ́ apɛ́ bwɛ, mlıdɛ́ mʋ́
súm fɛ́ mlı wíe a, mlılabwɛ́ mʋ́ nkpábi? Ní mlɛba
ıwıası há lakpan á, mʋ́mʋ́ mlɔ́wu, támɛ ní mlɛba
ıwıası há Bulu á, mlégyi asʋ mʋ ansítɔ́. 17 Mlılɔ́bwɛ
nkpábi há lakpan bré kʋtɔ. Séi á, mlılapʋ́ mlı klʋn
fɛ́ɛ́ hɔ atosunáhé amʋ́ʋ́ bapʋ́há mlı ámʋ, mlıdɛ́ mʋ́sʋ́
gyí. Mʋ́ sʋ ndɛ Bulu ıpán da. 18 Bulu lahá mlılagyi ıwı
lɛ́ lakpan ıbıtɔ, mlılabwɛ́ nkpábi há yilébwɛ. 19 Alıá
ıbɔ́bwɛ mlɔ́nu asʋ́n ánfı ası, sʋ́ napʋ́ nkpábi tsiátɔ
ndɛ mlı suná. Bré kʋtɔ á, mlılɔ́bwɛ mlı ıwı nkpábi há
hakpan mʋ́a lalahɛbwɛ. Alı kɛ́n ilehián ání mlɔ́bwɛ
mlı ıwı nkpábi ha yilébwɛ, mɛ́nı mlɔ́fʋn yi nı.

20 Bré ámʋ́ʋ́ mlıgyí nkpábi há lakpanbwɛ ámʋ a,
yilébwɛ má túmi mlısʋ. 21 Labi mɔmʋ mlılénya tsú
lakpan ámʋ́ʋ́ mlılɔ́bwɛ, ndɛ ıbʋ mlı pɛ́lı amʋtɔ? Mʋ́
labi gyí lowu. 22 Támɛ séi mʋ́ á, Bulu lahá mlılagyi
ıwı lakpanbwɛ túmi ası. Mlılamlí mʋ nkpábi. Labiá
mlénya tsú mʋ́tɔ́ gyí; mlétsiá tsiátɔ́á ılɔfʋn yi, nyá
nkpa ání ıtamatá. 23 Tsúfɛ́ lakpanbwɛ ıkɔ́ká gyí
lowu, támɛ Bulu atokiehɛ́ gyí nkpa ání ıtamatá. Mʋ́
ɔlɔpʋgyi anı bʋalɛ tsʋn anıa anı Wíe Kristo Yesu
ıkʋlɛbwɛsʋ ní.

7

*Mbla Ám*ʋ ıtráa ma Túmi Akristofɔsʋ

1 Mí apíó, mlı fɛ́ɛ́ mlıyin Mose Mbla ámʋ. Mlıyin
ání brɛ́á ɔha tsie nkpa á, ɔbʋ mbla ası. 2 Fɛ́ ní ɔtsı
tsia okúlu, mʋ kulu amʋ mɔ́kʋ́wú á, ɔbʋ mʋ kulu
amʋ ası. Támɛ ní mʋ kulu amʋ owú a, alagyi ıwı,
okúlu wóyí mbla kʋkʋ ıtráa mɛdɛ́ mʋ. 3 Mʋ́ alı sʋ
ní mʋ kulu amʋ mɔ́kʋ́nyá wú, ɔdálı mʋ ɔma a, alatɔ
mbʋa. Támɛ ní mʋ kulu amʋ owú mʋ́ á, ɔtráa ɔma
okúlu wóyí mbla ası. Mʋ́ sʋ ní ɔláyétsiá oyin bámbá
á, ɔmɔkʋ́tɔ́ mbʋa. 4 Mí apíó, alı kɛ́n igyi há mlı ní. Mlı
ɛ́ brɛ́á mlılɔ́hɔ Kristo gyi a, mlıa mʋnyɔ mlılɔ́wu. Mʋ́
sʋ mlıtráa mlımá Mose Mbla ası. Séi á, mlılabwɛ́ ɔhá
ámʋ́ʋ́ Bulu lɔ́kʋsʋ́a tsu afúlitɔ ámʋ klɛ́, mɛ́nı mlɔ́bwɛ
yilé há Bulu. 5 Tsúfɛ́ brɛ́á anıbʋ anı tsiátɔ́ dada amʋtɔ
á, mbla ámʋ lɛ́ha anı ɔwɔ́lı laláhɛ legyi anısʋ. Mʋ́ sʋ
anılɔ́bwɛ tɔ́á ıtɔpʋ́ lowu ba. 6 Támɛ séi mʋ́ á, Bulu
lahá anılagyi ıwı tsú mbla ámʋ́ʋ́ tɛkı anıbʋ mʋ́ ası
ámʋ ıbıtɔ. Anıa Kristonyɔ lɔ́wu. Mʋ́ sʋ mbla ámʋ
ıtráa ma túmi anısʋ. Anılagyi ıwı, anıdɛ́ Bulu sʋ́m
tsʋn ɔkpa pɔpwɛ ání Ɔŋɛ Wankíhé dɛ́ anı sunásʋ́.
Megyí ɔkpa ání mbla wánlínhé amʋ lʋ́suná anısʋ.

*Mbla Ám*ʋ Mʋ́a Lakpanbwɛ

7 Mʋ́ sʋ anıdɛ́blí anıaa, ıtɔ laláhɛ Mose Mbla ámʋ
gyí? Ɛkɛkɛɛkɛ! Mbla ámʋ ıbɛ́ha abɛ́bı tɔ́á lakpan
gyí. Tɛkı ní mbla ámʋ ımɛblí ɔbɛ́ɛ, “Mápɛ ansí fʋ́

bá atɔ́sʊ́” a, tɛkɪ mmɛbɪ tɔ́á gyí ɔnsípɛ. [8] Ɪna alɪ mbla ánfɪ sʊ lakpan lénya ɔkpa pʊ́ ɔnsípɛ kugyíkʊ wá mítɔ́. Tsúfɛ́ ní mbla ámʊ má ɪnʊ á, tɛkɪ lakpan má túmi mísʊ́. [9] Mí onutó netsiá brɛ́ kʊtɔ, mmɛbɪ mbla ámʊ. Táme brɛ́á nɛbɛbɪ mʊ́ á, nowun ání napán mʊ́sʊ́. Lakpan ɔbwɛpʊ́ ngyi. Mʊ́ sʊ nówu. [10] Nowun ání mbla ámʊ́ʊ́ nkɪ mbɛ́ɛ, ɪbɛ́ha mí nkpa ámʊ lɔ́pʊ lowu ba mɪ. [11] Tsúfɛ́ lakpan lénya ɔkpa tsʊn mbla ámʊsʊ mlɛ́ mí, mɔ́ mí.

[12] Tsiátɔ́ mbla ámʊ mʊ́ á, tsitsa kʊkʊ ma mʊ́ ɪwɪ. Mʊ́ nhɪhɪé kugyíkʊ lɔwankí, ɪda ɔkpa, ɪbʊ alɛ́ é. [13] Mʊ́ sʊ idesuná ání Bulu mbla ánfí ɪbʊ alɛ́ ánfɪ lɔ́pʊ lowu ba mɪ? Ɛkɛkɛɛkɛ! Megyí alɪ ígyi. Lakpan lɔ́tsʊn ɪtɔ wankláán ámʊsʊ pʊ́ lowu ba mɪ. Ɪna mbla ámʊsʊ lakpan lɛ́lɛ ɪwɪ súná ání itépí ma alɛ.

Atɔ́á Ɪdɛkɔ Nyankpʊsatɔ

[14] Anɪyin ání ɔŋɛ́tɔ́ atɔ́ mbla ámʊ gyí, táme mí mʊ́ á, nyankpʊsa ngyi. Nabwɛ́ lakpan ɔkpábi. [15] Mmɛtálí bí mí tsiátɔ́, tsúfɛ́ megyí tɔ́á ndeklé ntɔbwɛ́, tɔ́á mmedéklé mboún ntɔbwɛ́. [16] Ní tɔ́á mmedéklé ndɛbwɛ mʊ́ á, natsúlá ání Mose Mbla ámʊ ɪbʊ alɛ́. [17] Idesuná ání megyí mí dɛ́ alɪ atɔ́ ánfɪ bwɛ. Mboún lakpan túmiá ɪbʊ mɪsʊ tɛ́há ntɔbwɛ́ mʊ́. [18] Nyin ání brɛ́ ánfɪ mbʊ mí tsiátɔ́ dada anfɪtɔ á, ɪtɔ wankláán kʊkʊ má mítɔ, tsúfɛ́ nyankpʊsa ngyi. Ntekleá nɔ́bwɛ yilé, táme nakásían. [19] Mmɛdɛ́ yiléá ndeklé bwɛ. Lalahɛ amʊ́ʊ́ mmedékléá nɔ́bwɛ ámʊ mboún ndɛbwɛ. [20] Ní ndɛ lalahɛ amʊ́ʊ́ mmedékléá nɔ́bwɛ ámʊ bwɛ á, mʊ́mʊ́ idesuná ání megyí mí onutó dɛ́ mʊ́ bwɛ. Mboún lakpan túmi ámʊ́ʊ́ ɪbʊ mɪtɔ ámʊ dɛ́ mʊ́ bwɛ.

[21] Mʊ́ sʊ nawun ání mbla ánfɪ lagyi mɪsʊ. Ní ndekléá nɔ́bwɛ yilé á, lalahɛ kóún ntɔbwɛ́. [22] Tsúfɛ́ nhíé ndekléá négyi Bulu mbla ámʊsʊ tsú mí klʊntɔ. [23] Táme ntowun ání mbla kʊ dɛ́ mbla ámʊ́ʊ́ ɪbʊ mí klʊntɔ ámʊ ɪsá kɔ, gyi mʊ́sʊ́, bwɛ́ mí lakpan ɔkpábi. Ɪlahá lakpan ámʊ́ʊ́ ɪbʊ mɪtɔ ámʊ ɪdɛ mí bwɛhɛ́ kugyíkʊsʊ gyí. [24] Kɪ ipian kpɔnkpɔɔnkpɔntɪá mbʊ mʊ́tɔ́! Ɪlapʊ́ mí ɪya lowutɔ. Ma ɔbɛ́lɛ mí tsú mʊ́tɔ́? [25] Táme anɪ Wíe Yesu Kristo sʊ ndɛ Bulu ɪpán da ání alalɛ́ mí!

Mí klʊntɔ mʊ́ á, tɛkɪ ndekléá nɔ́bwɛ Bulu mbla ámʊ ɔkpábi. Táme tsiátɔ́ laláhɛ amʊ́ʊ́ ɪbʊ mɪtɔ ámʊ lahá nabwɛ́ lakpan ɔkpábi mboún.

8

Nkpatsiá Dínká Bulu Ɔŋɛ́ Ámʊ Asʊ́nsʊ́

[1] Ínɪ sʊ séi á, Bulu mɛ́ɛtrá ha ahá ání amʊ́a Kristo Yesunyɔ babwɛ́ kʊlɛ ɪpón. [2] Tsúfɛ́ Kristo Yesu sʊ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ túmi ání ɪtɛhá nkpa lahá anɪlagyi ɪwɪ tsú lakpanbwɛ mʊ́a lowu ɪbɪtɔ. [3] Mose Mbla ámʊ métalí lɛ́ anɪ tsú anɪ lakpantɔ. Tsúfɛ́ anɪ tsiátɔ́ dada amʊ́ʊ́ ɪtɛhá anɪtɔbwɛ́ lakpan ámʊ ɪmɛha anɪmégyí mbla ámʊ atosunáhésʊ. Táme Bulu lɔ́tsʊn ɔkpa pɔpwɛsʊ hɔ anɪ. Ɔlɔwa mʊ Bi onutó lébá fɛ́ nyankpʊsa ání ɔtɔbwɛ́ lakpan, táme mʊ mʊ́ ɔmɔbwɛ lakpan. Bulu lɔ́tsʊn mʊ lowusʊ mɔ́ anɪ tsiátɔ́ dada amʊ́ʊ́ lakpan legyi mʊ́sʊ́ ámʊ. [4] Ɔlɔbwɛ mʊ́ alɪ, mɛ́nɪ ní anɪbuo Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ a, abɛ́talí tsía tsiátɔ́ wankláán ámʊ́ʊ́ tɛkɪ mbla ámʊ lósuná ámʊ, anɪmɛ́ɛtrá tsiá anɪ tsiátɔ́ dada amʊ. [5] Tsúfɛ́ lalahɛ ahá ání tsiátɔ́ dada ámʊ́ʊ́ ɪtɔbwɛ́ lakpan ɪdɛ amʊ́sʊ́ gyí bʊtɔgywíʊn. Táme ahá ání bʊbuo Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ a, tɔ́á Ɔŋɛ́ ámʊ tekle bʊtɔgywíʊn. [6] Ɔhá ání lakpan lagyi mʊ tsiátɔ́sʊ tenyá lowu tsú mʊ́tɔ́. Táme ɔhá ání Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lagyi mʊsʊ mʊ́ tenyá nkpa mʊ́a iwilwii. [7] Tsúfɛ́ ɔha ání lakpan lagyi mʊ tsiátɔ́sʊ tolú Bulu. Ɔtamagyi Bulu mblasʊ, tsúfɛ́ ɔmɛ́ɛtalí gyi mʊ́sʊ́ ɛkɛkɛɛkɛ. [8] Ahá ání lakpan lagyi amʊ́ tsiátɔ́sʊ bʊmɛ́ɛtalí gyi Bulu ansí.

[9] Táme Bulu Ɔŋɛ́ bʊ mlɪtɔ lélé. Mʊ́ sʊ mlɪmɛ́ɛtrá tsiá mlɪ tsiátɔ́ amʊ́ʊ́ lakpan legyi mʊ́sʊ́ ámʊ. Mlɔ́bwɛ tɔ́á Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ tekle. Ní ɔkʊ má Kristo Ɔŋɛ́ ámʊ a, omegyí mʊ klɛ. [10] Ɪbʊ mʊ́tɔ́á lakpan sʊ mlɪ nyankpʊsa-oyí ánfɪ obówu. Táme ní Kristo bʊ mlɪtɔ á, mlɪ ɔkláa bʊ nkpa. Tsúfɛ́ Bulu latsú mlɪ ání mlɪ asʊ́n da ɔkpa mʊ ansítɔ́. [11] Bulu lɔ́kʊsʊ́a Kristo tsú afúlitɔ lélé. Mʊ́ sʊ ní mʊ Ɔŋɛ́ bʊ mlɪtɔ á, mʊ́mʊ́ ɔbɔ́tsʊn Ɔŋɛ́ ámʊsʊ há mlɪ nyankpʊsa-oyí ámʊ́ʊ́ ibówu ámʊ nkpa pɔpwɛ.

[12] Ínɪ sʊ mí apíó, imehián ání abɛ́trá tsiá anɪ tsiátɔ́ dada amʊ, bwɛ́ tɔ́á anɪ ɔwɔ́lɪ laláhɛ tekle. Mboún lehián ání abɔ́bwɛ tɔ́á Ɔŋɛ Wankíhɛ́ tekle. [13] Tsúfɛ́ ní mletsía mlɪ tsiátɔ́ dada amʊtɔ á, mlɔ́wu tsítsá. Táme ní mlɔtsʊn Bulu Ɔŋɛ́ ámʊsʊ kína mlɪ nyankpʊsa-oyí ámʊ apɛ́ bwɛ á, mlétsiá nkpa ání ɪtamatá. [14] Tsúfɛ́ ahá ání bahá Bulu Ɔŋɛ́ dɛ amʊ́ kpa gyí Bulu abí. [15] Megyí Ɔŋɛ́ ání ɪbɛ́ha mlɔ́bwɛ nkpábi, tsía nyá ifʊ́ Bulu lɔ́pʊwá mlɪtɔ. Mboún Ɔŋɛ́ ámʊ lɔ́bwɛ mlɪ Bulu abí. Ɔŋɛ́ ámʊ sʊ anɪtɛtálí su kpolí Bulu anɪaa, “Abba, mí Sí!” [16] Ɔŋɛ́ ámʊ totsúlá há anɪ ání lélé á, Bulu abí anɪgyí. [17] Ní Bulu abí anɪgyí á, mʊ́mʊ́ anɪgyí mʊ atɔ́ agyípʊ́. Anɪa Kristonyɔ obégyi mʊ atɔ́. Tsúfɛ́ ní awun Kristo ipian ámʊ kʊ á, mʊ́mʊ́ abénya mʊ numnyam amʊ ɛ́ kʊ.

Numnyam Áni Abénya Ɛkɛkʊ́

[18] Ní nɛkɪ numnyam ání ɪda gyo anɪ, Bulu ɔbɛ́lɛ súná anɪ á, ipian ánfɪ anɪdéwúun brɛ́ ánfɪtɔ ɪmɔfʊn mʊ́ ɔtɪnɛtɪnɛ. [19] Bulu atɔ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́ bʊhíé bʊdɛ ɔkpa kíʊ ha ɛkɛá Bulu ɔbɛ́lɛ mʊ abí numnyam ɔwan. [20] Tsúfɛ́ Bulu atɔ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́ lasí ɪda kɛkɛ. Megyí mʊ́ onutó apɛ́ igyi. Mboún mʊlɔ́bwɛ mʊ́ alɪ, ɪha mʊ atɔ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́ ɪkɪ ɔkpa [21] ání ɛkɛkʊ́ á, ɔbɛ́ha amʊ́ fɛ́ɛ́ bégyi ɪwɪ, bʊmɛ́ɛtrá yintá ɛkɛkɛɛkɛ. Mʊ atɔ bwɛhɛ́ ámʊ ibénya mʊ abí ɪwɪgyí pʊ́ amʊ́ numnyam amʊ kʊ. [22] Anɪyin ání bɔtʊ ndɛ á, Bulu atɔ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́ ɪdɛ ɪwɪɔsɪn wúun. Ɪdɛkɪmí fɛ́ aliá ɪkwíɪ todwíín ɔtsɪ. [23] Megyí Bulu atɔ bwɛhɛ́ ámʊ nkʊlɛ dɛ́kɪmí. Anɪ ámʊ́ʊ́ alapʊ́ mʊ Ɔŋɛ́, igyi mʊ atokiehé gyankpapʊ wá anɪtɔ ámʊ ɛ́ anɪdɛ́kɪmí anɪ klʊntɔ. Anɪhíɛ́ anɪtsie anɪgyó ɛkɛá Bulu ɔbɛ́ha anɪ nyankpʊsa-oyí ánfɪ obégyi ɪwɪ, ɔbɔ́bwɛ anɪ mʊ abí. [24] Tsúfɛ́ ɔkpakíɪ anfɪ sʊ ɔlɔhɔ anɪ nkpa. Bʊtamakɪ tɔ́á fóbʊ ɔkpa, tɔ́á fʊma ɔkpa bʊtɛkɪ. [25] Ní anɪdɛ́ tɔ́á anɪmá ɔkpa kíʊ a, anɪtenyá klʊn tsía gyo mʊ́.

[26] Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ tɛtsá anɪ anɪ pɔ́ntɔ. Tsúfɛ́ anɪméyín aliá abɔ́kʊlí Bulu atɔ́, ibégyi mʊ ansí. Ɔŋɛ́ ámʊ onutó tɛhíɛ́ kímí pʊ́kʊ́lí Bulu atɔ́ há anɪ, dʊn aliá anɪ onutó abɛ́talí. [27] Bulu yin ɔhagyíɔha klʊntɔ asʊ́n. Mʊ́ sʊ oyin mʊ Ɔŋɛ́ ámʊ agywɪʊn. Tsúfɛ́ Ɔŋɛ́ ámʊ tokókóli Bulu há mʊ ahá aliá Bulu onutó dɛ́ mʊ́ klé.

[28] Anɪyin ání Bulu tɛhá tógyítɔ́ tɔwá alɛ́ há mʊ adwɛpʊ́. Amʊ́gyí ahá ání mʊ onutó ɔlɛtɪ mʊ nhɪhɪé ɔnʊ́ ní. [29] Tsúfɛ́ ahá ámʊ́ʊ́ Bulu yin yaí ámʊ a, amʊ́ ɔlɛlɛ. Ahá ámʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ ámʊ ɔlɛtɪ ɔbɛ́ɛ, bʊbɛ́lɪan mʊ Bi ámʊ. Fʊ́wun mʊ Bi ámʊ ɔbɔ́bwɛ ɔdɛ́hɛn mʊ abí tsɔtsɔɔtsɔtɔ. [30] Ahá ámʊ́ʊ́ Bulu yin yaí dodo amʊ

ɔlɛtɪ. Ahá ámʊ́ʊ́ ɔlɛtɪ ámʊ olotsu ání amʊ́ asʊ́n da ɔkpa mʊ ansítɔ́. Ahá ámʊ́ʊ́ olotsu ání amʊ́ asʊ́n da ɔkpa ámʊ ɔlɔwa numnyam.

Yesu Bulu Ɔdwɛ Ɔwanlɛ

31 Amansʊ anɪtráa anɪbʊ blí tsú ínɪ ɪwɪ? Ní Bulu bʊ anɪ wá á, ma ɔbétalí kʊ́sʊ́ líí anɪsʊ? Ɔhaa má ɪnʊ! 32 Bulu mékiná mʊ onutó mʊ Bi ámʊ si há lowu anɪ fɛ́ɛ́ nwunsʊ. Olesi mʊ há faan. Nkálɪ sʊ́ ɔmɔ́ɔpʊ atɔ́ tráhɛ fɛ́ɛ́ tsía mʊ Bi ámʊtɔ há anɪ? 33 Ma ɔbétalí ká asʊ́n dínká ahá ámʊ́ʊ́ Bulu lalɛ́ ámʊsʊ? Bulu lóó? Ɛkɛkɛɛkɛ! Mʊgyí ɔhá ání alatsú anɪ ání anɪ asʊ́n da ɔkpa mʊ ansítɔ́. 34 Ma ɔbétalí há anɪ ɪpʊ́n? Ɔhaa má ɪnʊ! Tsúfɛ́ Kristo Yesu gyí ɔhá ání olobowu há anɪ, Bulu lʊ́kʊsʊ́a mʊ tsú afúlitɔ. Alayɔ́ otsie Bulu gyɔpɪsʊ, ɔdɛ mʊ kokóli anɪ nwunsʊ. 35 Ma ntɛ́ɛ ntɔ ɔbétalí títɪ anɪa Kristonyɔ nsɪnɛ́ ɔdwɛtɔ? Asʊn wunhɛ lóó, ntɛ́ɛ ɪkplán? Ní bʊdʊn anɪsʊ lóó, ntɛ́ɛ akʊ́n? Yayá natí lóó, ntɛ́ɛ lowu? 36 Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ bɛɛ,
"Fʊ́ sʊ bʊdɛ anɪ mɔ ekekegyíɛkɛ.
Bʊdɛ anɪ kɪ́ɪ fɛ́ akúfa ání bapʊ́ bɛya ɔmɔkpá."

37 Táme ínɪ fɛ́ɛ́tɔ́ a, ɔdwɛ ámʊ́ʊ́ Kristo bʊ ha anɪ ámʊ sʊ anɪlagyi ɪsʊ dáfá. 38 Tsúfɛ́ nhíɛ́ nyin ání tɔtɔ méɛtalí ká ɔdwɛá Bulu bʊ ha anɪtɔ. Lowu o, nkpa o, Bulu-abɔpʊ o, túmi kugyíkʊá ɪtráa dɛ iwíe gyí ɔsʊ́sʊ́ o, atɔ́á ɪbʊ nʊ séi pʊ́ mʊá ɪbéba o. 39 Tógyítɔ́á ɪbʊ ɔsʊ́ pʊ́ asɪ ntɛ́ɛ ɔsʊlʊ́ʊ ayasɪ kʊkʊʊkʊ méɛtalí ká ɔdwɛ ámʊ́ʊ́ Bulu ladwɛ́ anɪ tsʊn anɪ Wíe Kristo Yesusʊ ámʊtɔ ɛkɛkɛɛkɛ.

9

Ahá Áni Bulu Lalɛ́

1 Mía Kristonyɔ anɪlabwɛ́ kʊlɛ. Mʊ́ sʊ ɔnɔkwalɪ asʊ́n ndɛblí séi. Ɔŋɛ Wankíhé dɛ́ mí kpa. Mʊ́ sʊ mí klʊn ɛ́ dɛ mí bláa ání mmɛdɛ́ afunu wa. 2 Mí pɪ Israelfɔ sʊ asʊ́n ɪhíɛ́ dɛ mí háan, ahʊmɪtɪá ɪmɛká itin dɛ mí. 3 Ní ɪbʊ́wa aléá nénya ɪlwɪí, mía Kristonyɔ nsɪnɛ́ béyintá, mɛ́nɪ bénya nkpa ání ɪtamatá kʊ́ráá á, tɛkɪ nʊ́pʊ ɪwɪ há. 4 Mí pɪ Israelfɔ gyí ahá ání Bulu lɛ́lɛ pʊ́bwɛ́ mʊ abí. Amʊ́ ɔlɛlɛ mʊ numnyam súná. Ɔlɛka ntam há amʊ́, pʊ́ mʊ mbla wá amʊ́ ɪbɪtɔ. Olosuná amʊ́ ɔkpa ání bɔ́pʊtswɛ mʊ. Ɔlɛbláa amʊ́ tɔ́á alahíɛ́ ání ɔbɔ́pʊhá amʊ́ fɛ́ɛ́. 5 Amʊ́ lɛ́lɪn tsu Israelfɔ anáin akpɔnkpɔntɪ ámʊtɔ. Mʊá ɪdʊn kʊ́ráá á, amʊ́tɔ́ Kristo amʊ lɛ́bɛlɪn ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ. Kanfʊ́ letsiá Kristo, (ɔhá ámʊ́ʊ́ Bulu ladá mʊ ofúli amʊ), ogyi Bulu, atɔ́ fɛ́ɛ́sʊ́ ogyípʊ́ amʊ bré fɛ́ɛ́tɔ́! Amen!

6 Ínɪ ɪmosuná ání Bulu asʊ́n ámʊ́ʊ́ ɔlɛblí tswɪ amʊ ɪmɛ́ɛba mʊ́tɔ. Tsúfɛ́ megyí Israelfɔ ámʊ fɛ́ɛ́ gyí Israelfɔ onutónutó. 7 Megyí Abraham abí fɛ́ɛ́ gyí mʊ abí onutó. Tsúfɛ́ Bulu lɛ́bláa Abraham ɔbɛ́ɛ, "Isaktɔ fʊ́ abí-aná bɛ́dalɪ tsu." 8 Ínɪ lósuná ání megyí ahá ání botsú Abraham abí fɛ́ɛ́tɔ́ gyí Bulu ahá. Abraham abí-aná ámʊ́ʊ́ Bulu léhɪɛ há mʊ amʊ nkʊlɛ gyí Bulu ahá. 9 Tsúfɛ́ tɔ́á Bulu léhɪɛ Abraham gyí, "Néyinkí bá ofíébá sɛsɛbrɛ. Néba a, fʊ́ ká Sara lakwíí obiyímbi."

10 Megyí ínɪ wʊlɛ. Rebeka lʊ́kwɪí atabí há anɪ náin Isak. 11 Táme bréá ɔmɔkʊ́nyá kwíí amʊ́, abʊdan bɪ yilé ntɛ́ɛ lalahɛbwɛ á, Bulu lɛ́bláa Rebeka amʊ́ ɪwɪ asʊ́n. Bulu lʊ́bwɛ mʊ́ alɪ, mɛ́nɪ ibʊ́suná anɪ ání ɔkpa ámʊ́ʊ́ ɔtɔtsʊn mʊ́sʊ́ hɔ ahá ámʊ ɪmɛ́ná anɪ bwɛhɛ́sʊ́. Mboún ɪna mʊ nkʊlɛ pɛ́ apɛ́ pʊ́ alɪá ɔtɛlɛ́ mʊ ahásʊ.

12 Asa Rebeka ɔbʊ́kwɪí nyebí ámʊ a, Bulu lɛ́bláa mʊ ɔbɛ́ɛ, "Ɔdéhɛn obósum ɔkʊsʊ." 13 Fɛ́ alɪá bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ bɛɛ, "Ntɔdwɛ́ Yakob dʊn Esau."

14 Séi á, nkálɪ abéblí? Abéblí anɪaa, Bulu asʊ́n mɛda ɔkpa lóó? Ɛkɛkɛɛkɛ! 15 Tsúfɛ́ Bulu lɛ́bláa Mose ɔbɛ́ɛ, "Ahá ání nówun amʊ́ nwɛ á, amʊ́ nówun nwɛ. Amʊá nahíɛ́á négyi bʊalɛ a, amʊ́ négyi bʊalɛ." 16 Mʊ́ sʊ megyí ɔha apɛ́ ntɛ́ɛ mʊ nsiwa Bulu tɛkɪ. Mboún mʊ onutó nwewúun igyi. 17 Bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ bɛɛ, Bulu lɛ́bláa Egyipte owíe Farao ɔbɛ́ɛ, "Atoku anyɔ ánfɪ sʊ nɛyaí fʊ́ iwíe, alɪá nɔ́tsʊn fʊsʊ lɛ́ mí túmi súná, pʊ́ alɪá ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ bónu mí dá, kanfʊ́ mí." 18 Ínɪ sʊ ní Bulu ɔhíɛ́ ání obówun ɔkʊ nwɛ á, otowun mʊ nwɛ. Ní ɔhíɛ́ ání ɔbɛ́ha ɔkʊ ɔbɔ́wa klʊntɔ odwin ɛ́ á, ɔtɛhá mʊ ɔtɔwá klʊntɔ odwin.

*Bulu Ɔblɔ́*nya Pʊ́ Mʊ Ahá Nwewúun

19 Mlɪtɔ ɔkʊ ɔbɛ́fɪtɛ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní alɪ igyi ní mʊ́ á, ntogyi sʊ́ Bulu dɛ́ nyankpʊsa ɪpʊ́n ha? Ma ɔbétalí tin Bulu ɔkpa?" 20 Táme ndɛ mlɪ fɪtɛ́ mbɛ́ɛ, fʊ́gyi ma ání fɛ́lɛ Bulu ɪlá? Ɔlɔ́ ɔbétalí fɪtɛ́ mʊ ɔpwɛpʊ́ ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi sʊ fapwɛ́ mí alɪ?" 21 Alɪágyíaliá igyi á, atɔ́ ɔpwɛpʊ́ tɔ́pʊ obʊ́n pwɛ́ tɔ́á odeklé. Ɔbétalí pʊ́ obʊ́n ipin kʊlɛ pwɛ́ nlonyɔ. Ɔbɔ́pʊ kʊlɛ bwɛ́ ɔlɔ́ nu ntsu, kpá nsʊ́ʊ wá kʊlɛtɔ.

22 Alɪ kén igyi há Bulu ní. Ɔbʊ ɔkpa lɛ́ mʊ ɔblɔ́ súná, mɛ́nɪ ahá bówun mʊ túmi. Táme ɔlɛhɪɛ nyá klʊn há ahá ámʊ́ʊ́ olenya ɔblɔ́ amʊ́sʊ́ amʊ. Tɛkɪ ɪlɔfʊn ání ɔbéhɪ amʊ́. 23 Bulu bʊ ɔkpa lɛ́ mʊ numnyam kpɔnkpɔntɪ ámʊ ɔwan ahá ámʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ yáí ání obówun amʊ́ nwɛ, ɔwa amʊ́ numnyam amʊsʊ. 24 Anɪgyí ahá ámʊ́ʊ́ ɔlɛlɛ yáí ámʊ nɪ. Megyí Yudafɔ nkʊlɛtɔ ɔlɛlɛ ahá. Ɔlɛlɛ ahá ání bʊmegyí Yudafɔ akʊ ɛ́. 25 Bulu lɛ́blí mʊ ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Hosea ɔwʊlʊ́tɔ́ ɔbɛ́ɛ,
"Nétɪ ahá ámʊ́ʊ́ tɛkɪ bʊmegyí mí ahá ámʊ mí ahá.
Ahá ámʊ́ʊ́ tɛkɪ ntamakle amʊ́ asʊ́n ámʊ ɔbɔ́bwɛ mí adwɛpʊ́.
26 Ɔtínɛ́ ámʊ́ʊ́ tɛkɪ nɛbláa amʊ́ mbɛ́ɛ, 'Megyí mí ahá mlɪgyí' ámʊ a,
ɪnʊfɔ nétɪ mbɛ́ɛ, 'Bulu Ɔkɪankpapʊ abí' ní."
27 Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Yesaia lʊ́kplʊn bláa Israelfɔ ɔbɛ́ɛ, "Ní Israelfɔ bɛkléí fɛ́ ɔpʊ ɔnɔ́ ɪsɪ kʊ́ráá á, amʊ́tɔ́ ahá kpalobí pɛ́ nʊ́hɔ nkpa. 28 Tsúfɛ́ ɔbɪsasʊ anɪ Wíe obégyi ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ asʊ́n, búa mʊ́ wankláán." 29 Tsúfɛ́ Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ Yesaia légyankpá wanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ ɔbɛ́ɛ, "Ní mí Wíe Bulu, túmi fɛ́ɛ́ Owíe mési anɪ abí-aná akʊ yáí á, tɛkɪ anɪ fɛ́ɛ́ abéhɪ fɛ́ Sodom mʊ́a Gomorafɔ."

Israelfɔ Bulu Máhogyi

30 Nkálɪ anɪdéblí ngya? Anɪdéblí anɪaa, ahá ámʊ́ʊ́ bʊmegyí Yudafɔ ámʊ bʊmɔbɔ mbɔ́dí kʊkʊ, asa Bulu léha amʊ́ asʊ! Hógyi sʊ́ benya mʊ́. 31 Táme Israelfɔ ámʊ́ʊ́ amʊ́ ansí lɛpɛ, bʊdɛ mbla ámʊsʊ gyí, Bulu ɔha amʊ́ asʊ ámʊ bʊmɛtalí. 32 Ntogyi sʊ? Tsúfɛ́ bʊmɛpɛ ansí pʊ́ hógyi dúnká mʊ́. ɪlɔbwɛ amʊ́ fɛ́ mbla ámʊsʊ gyísʊ Bulu ɔbɔ́tsʊn ha amʊ́ asʊ. Ínɪ sʊ bosutíin "Ibwi ámʊ́ʊ́ ɪtɛlɛ́ ahá dá" ámʊsʊ dɪda kpla. 33 Ibwi ánfɪ ɪwɪ asʊ́n bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ bɛɛ,
"Bulu ɔbɛ́ɛ, 'Mlɪkɪ!
Ndɛpʊ Ibwi* tswɪ Sion wʊ́lutɔ.
Ahá bósutíin ibwi ámʊsʊ dɪda.
Pɛ́lɪ mɛ́ɛkɪtá ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mʊ gyi.' "

* 9:33 Ibwi ámʊ gyí Kristo.

10

1 Mí apíó, tɔ́á ntekle mí klʋntɔ, pó mpáı ání ndɛbɔ
gyí, Bulu ɔbɔ́hɔ mí ahá Israelfɔ. 2 Nétalí gyi amó ıwı
adánsıɛ mbɛ́ɛ, amʋ ansí lahíɛ́ pɛ́ Bulusúm ıwı, táme
bʋmeyín ɔkpa ání bɔ́tsʋn mʋ́sʋ́ súm mʋ wankláán.
3 Tsúfɛ́ bʋmeyín ɔkpa ání Bulu tɔtsʋn mʋ́sʋ́ há ahá
asʋ. Mʋ́ sʋ bɛyırí ıwı bʋdɛ amʋ́ ɔkpa dunká, ménı
bégyi asʋ Bulu ansítɔ́. Mʋ́ alı sʋ bʋmɛba ıwıası
há ɔkpa ámʋ́ʋ́ Bulu tɔtsʋn mʋ́sʋ́ há ahá asʋ ámʋ.
4 Ɔnɔkwalı amʋ gyí, Kristo lɔ́mɔ Mose Mbla ámʋ fɛ́ɛ́
ɔnɔ́. Mʋ́ sʋ ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mʋ gyi obégyi asʋ
Bulu ansítɔ́.

Nkpahɔ́ɔ Bʋ ınʋ Há Ɔhagyíɔha

5 Mose lɔ́wanlín tsú ɔhagyíɔha ání ɔtɛkı mbla ámʋ
ání mʋ́sʋ́ Bulu ɔbɔ́tsʋn tsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa
ıwı ɔbɛ́ɛ, “Ɔhagyíɔha ání otegyi mbla ámʋsʋ ɔbɔ́tsʋn
mʋ́sʋ́ nyá nkpa.” 6 Táme hógyisʋ bʋtɔtsʋn gyi asʋ
Bulu ansítɔ́. Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí ɔbɛ́ɛ,
“Máfıtɛ́ ıwı fɛɛ, ‘Ma ɔbɔ́dʋ yɔ́ ɔsʋ́sʋ́?’ ” (Fɛfítɛ́ alı
á, ilosuná ání fɔ́yɔpʋ Kristo tsúa ɔsʋ́sʋ́ ba.) 7 Ntɛ́ɛ fítɛ́
ıwı fɛɛ, “Ma ɔbɛ́kplí yɔ́ ɔsʋlʋ́ʋ ayası?” (Fɛfítɛ́ alı á,
ilosuná ání fɔ́yɔpʋ Kristo tsúa afúlitɔ ba.) 8 Mboún
asʋ́n ání Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí gyí, “Bulu
asʋ́n ámʋ ımа ıfɔ́ fʋ́ wá. Ibʋ fʋ́ ɔnɔ́tɔ́, ibʋ fʋ́ klʋntɔ
dodo.” Asʋ́n ámʋ gyí hógyi asʋ́n ámʋ́ʋ́ anıdéblí ámʋ
nı. 9 Ní fobwíí ɔnɔ́ blí fɛɛ, “Yesu gyí anı Wíe,” fɔpʋ́
fʋ́ klʋn fɛ́ɛ hogyi ání Bulu lɔ́kʋsʋ́a mʋ tsú afúlitɔ á,
Bulu ɔbɔ́hɔ fʋ nkpa. 10 Tsúfɛ́ ıklʋn ɔha tɔpʋ́hɔ Kristo
gyi. Fʋ́wun Bulu obɔ́tsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa.
Ɔnɔ́ ɛ́ ɔha tɔpʋ́blí ɔbɛ́ɛ, Yesu gyí mʋ wie, ménı Bulu
ɔbɔ́hɔ mʋ nkpa. 11 Alı kén Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ
léblí ɔbɛ́ɛ, “Pélı méɛkıtá ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mʋ gyi
ɛkɛkɛɛkɛ” ní. 12 Ínı sʋ ımɛfáhʋn ání Yudayin fʋgyi,
ntɛ́ɛ fʋmegyí Yudayin. Tsúfɛ́ owíe ɔkʋlɛ pɛ́ ası amʋ́
fɛ́ɛ́ bʋbʋ. Ɔbɔ́pʋ mʋ yilébwɛ gyi ahá ání bosu kpolí
mʋ fɛ́ɛ́ bʋalɛ. 13 Alı kén Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí
ɔbɛ́ɛ, “Ɔhagyíɔha ání otosu kpolí anı Wíe obénya
nkpa” ní.

14 Táme nkálı bétalí su kpolí ɔhá ání bʋmɔhɔ mʋ
gyí? Nkálı bétalí hɔ ɔhá ání bʋmɔkʋ́nú mʋ ıwı asʋ́n
gyí? Nkálı bónu mʋ ıwı asʋ́n ní ɔhaa méda mʋ́ ɔkan
súná amʋ́? 15 Nkálı bétalí dá mʋ́ ɔkan súná amʋ́, ní
bʋmɔkʋ́wá amʋ́? Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí ɔbɛ́ɛ,
“Ihíɛ́ bʋ akílɛ ání fʋ́wun ání ɔha ɔbá bɛda Bulu asʋn
wanlááan ɔkan!” 16 Táme megyí Israelfɔ fɛ́ɛ́ lɔ́hɔ Bulu
asʋn wanlááan ámʋ. Tsúfɛ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔ́ípʋ́ Yesaia
lɔ́wanlín wá mʋ ɔwʋlʋ́tɔ́ ɔbɛ́ɛ, “Mí Wíé, ɔhaa mɔ́hɔ
anı asʋn blíhɛ́ amʋsʋ gyi.” 17 Táme asʋn wanlááan
ámʋ téhá bʋtohogyi. Ina Kristo asʋ́n ánfı blísʋ́ ahá
bʋtonú mʋ asʋ́n. Mʋ́ nu sʋ́ ahá bʋtɔhɔ mʋ gyi.

18 Mbɛ́ɛ, bɛɛ nú bʋmonu asʋ́n ámʋ? Bonu! Tsúfɛ́
Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí ɔbɛ́ɛ,
“Amʋ́ ɔme lawíé ɔyítɔ́ fɛ́ɛ,
ámʋ́ asʋ́n ɛ́ lawíé tsútsʋ́ʋ́tsʋ́.”
19 Ntráa fıtɛ. Israelfɔ bʋmonu mʋ asʋ́n ası? Mʋ́á
Mose lébláa amʋ́ gyankpapʋ gyí,
“Bulu ɔbɛ́ɛ, ‘Nɔ́pʋ ɔmá ání bʋmegyí Israelfɔ wá mlı
ansıpɛpɛ.
Nɔ́yulá ɔmá mímláhɛ pʋ́wá mlı ɔblɔ́.’ ”
20 Bré bámbátɔ́ a, Yesaia lɔ́wa klʋn bláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Bulu ɔbɛ́ɛ,
‘Ahá ání bʋmɛdɛ́ mí dunká lémɛntí mí.
Ahá ání bʋmɛfıtɛ́ mísʋ́ nɛlɛ ıwı ɔwan súná.’ ”
21 Táme Israelfɔ ámʋ mʋ́ á, Bulu léblí amʋ́ ıwı asʋ́n
ɔbɛ́ɛ, “Íniá natɛ́í ıbıtɔ bré fɛ́ɛ́ ání nɔ́hɔ amʋ́ atúu ó á,
bʋtráa bʋdɛ asʋtɔ-ɔnlın wa. Bʋmɛdɛ́ mí bu.”

11

Bulu Israelfɔ Nwewúun

1 Ndɛ mlı fıtɛ́ mbɛ́ɛ, mʋ́ sʋ Bulu lakíná mʋ onutʋ́
ahá lélɛ? Ó-o! Mí onutʋ́ ánfı ʋʋ́ʋ́ Israelyin ngyi.
Abraham abí-anátɔ́ notsú. Benyamin abusuantɔ obí
ngyi. 2 Megyí bɛɛ Bulu lakíná mʋ onutʋ́ ahá amʋ́ʋ́
ɔlɛlɛ amʋ́ yáí ámʋ. Mlıkaın alı ámʋ́ʋ́ Bulu asʋn
wanlínhɛ́ amʋ léblí tswı ɔbɛ́ɛ, Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔ́ípʋ́ Elia
lékla Israelfɔ ıwı asʋ́n súná Bulu amʋsʋ. 3 Ɔbɛ́ɛ, “Mí
Wíé! Israelfɔ bamɔ́ fʋ́ ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ fɛ́ɛ́. Babwíé
fʋ́ afɔdıɛ-asubwi ɛ́ fɛ́ɛ́. Ilasí mí nkʋkʋ́nʋ́ nkʋlɛ.
Bʋdekléá bɔ́mɔ mí ɛ́.” 4 Bulu léha Elia mbuaı ɔbɛ́ɛ,
“Ó-o! Megyí fʋ́ nkʋlɛ lásí. Tsúfɛ́ nalé ahá mpím-
sienó (7,000) ání bʋmɔkʋ́tswɛ ɔkpı Baal* kı há mí
ıwı.” 5 Alı ígyi ndɛ nkɛ ánfıtɔ ɛ́ ní. Bulu lawá awıtɔlɛ
lɛ́ Israelfɔ kpalobí akʋ yáí. 6 Ní alawá awıtɔlɛ lɛ́ aha
akʋ á, mʋ́mʋ́ ıtráa megyí ɔha bwɛhɛ́ sʋ ɔbɛ́lɛ mʋ.
Tsúfɛ́ ní ına ahá bwɛhɛ́sʋ́ mʋ́ á, tɛkı mʋ awıtɔlɛ amʋ
ilesian.

7 Mʋ́ nkálı ilegyi? Israelfɔ ıbı mɛda ıtɔ́ ámʋ́ʋ́ bɛpɛ
ansí bʋdedunká ámʋ. Amʋ́tɔ́ ahá kpalobí akʋá Bulu
lélɛ yáí nkʋlɛ ıbı léda mʋ́. Ɔlɛha atráhɛ bɔwa asʋtɔ-
ɔnlın bréá ɔdɛ ahá tı. 8 Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí
ɔbɛ́ɛ, “Bulu léha ılelın amʋ́ ɔwɔ́lı. Mʋ́ sʋ bɔ́tʋ ndɛ
bʋmɛtálí pʋ́ amʋ́ ansíbi wun atɔ́, pʋ́ amʋ́ asʋ ɛ́ nú
asʋ́n.” 9 Owíe Dawid ɛ́ léblí ɔbɛ́ɛ,
“Amʋ́ ɔdwɛ ogyíkpá ıbwɛ́ɛ mpʋ́sa abʋda mʋ́tɔ́. Ibwɛ́ɛ
agbláa, ıkpa kıta amʋ́.
Ibwɛ́ɛ ıma, abʋsrɛı dıda mʋ́tɔ́, ibwɛ ısʋbıtí ha
amʋ́.
10 Ansítɔ́ iklʋ́n amʋ́, ménı bʋmɛ́ɛtrá wun atɔ́.
Ha abʋtsia ipiantɔ bré fɛ́ɛ́.”
11 Mʋ́ sʋ ntráa ndɛfıtɛ́ mbɛ́ɛ, Yudafɔ basréí dıda,
bʋmɛ́ɛtalí trá kʋsʋ́? Ɛkɛkɛɛkɛ! Amʋ́ lakpan sʋ Bulu
lɔ́hɔ ahá ání bʋmegyí Yudafɔ nkpa. Fʋ́wun ıpɛ amʋ́
ansí. 12 Séi á, anıyin ání Yudafɔ lakpan sʋ́ ɔmá fɛ́ɛ́
banyá atɔ wankláán. Amʋ́ dıda lawá labi há ahá ání
bʋmegyí Yudafɔ. Ní bɛlányá nkpahɔ́ɔ mʋ́ á, mʋ́mʋ́
labi ání ahá ání bʋmegyí Yudafɔ bénya ıma blítɔ́.

Ahá Ání Bʋmegyí Yudafɔ Nkpahɔ́ɔ

13 Ahá ání mlımégyí Yudafɔ, mlı ndɛ asʋ́n ánfı bláa
ngya a. Kristo sumbí ɔyɔpʋ́ ngyi. Ɔlɔwa mí sumbí
mlı wá. Mí gyumagyihɛ legyi mı ansí. 14 Fíalı nétalí
há mí ahá Yudafɔ ansí bɛ́pɛ, fʋ́wun Bulu obénya
ɔkpa hɔ amʋ́tɔ́ akʋ nkpa. 15 Bréá Bulu lédamlí ɔma há
Yudafɔ á, ılɛha ɔmá atráhɛ fɛ́ɛ́ bɔbwɛ Bulu anyawíe.
Ní igyi alı mʋ́ á, brégyíbréá Bulu ɔbɔ́hɔ amʋ́ ɛ́ á,
ıbɔ́bwɛ fɛ́ afúli fɛ́ɛ́ bakʋ́sʋ́ tsú afúlitɔ.

16 Ní bɛlɛ́ tɔkʋtɔ gyankpapʋ há Bulu igyí a, mʋ́mʋ́
ıtɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́ igyi mʋ klɛ. Ní Bulu bʋ́ oyí nlín á, idesuná
ání oyí ámʋ abámbi ɛ́ igyi mʋ klɛ. 17 Bɛkpalí oyí
bámbi pʋ́ bambá tsá mʋ́sʋ́. Yudafɔ gyí oyí ámʋ. Mlı
ahá ání mlımégyí Yudafɔ gyí bámbi bambá ámʋ́ʋ́
bapʋ́ bɛtsa mʋ́sʋ́ ámʋ, ménı mlénya oyí ámʋtɔ ntsu
wanlááan ámʋ kʋ. 18 Mʋ́ alı sʋ á, mlımákı mlıaa mlı
dʋn oyí ámʋ onutʋ́ abámbi amʋ́ʋ́ Bulu lékpalí lɛ́ ámʋ.

* 11:4 Baal gyí ɔkpı ɔkʋá ahá ámʋ́ʋ́ begyankpá tsíá ɔsʋlʋ́ʋ amʋsʋ asa Israelfɔ bɛba betsiá ınʋ ámʋ bosúm.

Mlımátsu ıwı amʊ́ ansítɔ́, tsúfɛ́ oyí ámʊ nlín tamanu ntsu lɛ́ mlıtɔ. Mlı mboún tonu ntsu lɛ́ mʊ́tɔ́ pʊ́dan.
19 Fíalı mlı akʊ mléblí mlıaa, “Bɛkpalí abámbi amʊ, mɛ́nı anı ɛ́ abɛ́nya oyíkpa.” 20 Ɩbʊ mʊ́tɔ́ alı. Itsú alıá Israelfɔ bʊmohogyi sʊ́ Bulu lɛ́kpalí amʊ́ tsítsá. Mlı ɛ́ mlı hógyi sʊ́ Bulu lapʊ́ mlı tsá mʊ́sʊ́. Mʊ́ sʊ mlımáha nwuntɔ ıwa mlı ɔdwɛ. Mlıha ifú ıkıta mlı. 21 Tsúfɛ́ Israelfɔ ámʊ́ʊ́ bʊgyi oyí ámʊ onutó abámbi kʊ́ráá bɔbwɛ lakpan, Bulu lɛ́bıtí amʊ́ ısʊ, mʊ́ mlı? 22 Séi á, mlılawun ání Bulu bʊ awıtɔlɛ, táme mʊ asʊ́n bʊ ɔnlın. Ɔbʊ ɔnlın ahá ání badıda hógyitɔsʊ. Táme alawá awıtɔlɛ há mlı. Ɔbɔ́wa awıtɔlɛ há mlı ní mlı ansí dın mʊsʊ. Ní megyí alı á, ɔbɛ́bıtí mlı ısʊ mlı ɛ́. 23 Táme ní Yudafɔ ámʊ́ʊ́ besi mʊ hógyi amʊ beyinkí bɔhɔ mʊ gyi a, Bulu ɔbɛ́lapʊ́ amʊ́ tsá oyí ámʊsʊ. Tsúfɛ́ ɔbʊ túmi ání obɛ́yinkía amʊ́ tsá. 24 Mlı ahá ámʊ́ʊ́ mlımégyí Yudafɔ ámʊ mʊ́ á, oyí lalâhɛ bámbi mlıgyí, bɔpʊ mlı tsá oyí ámʊsʊ. Tɛkı ıma ınʊ alı. Israelfɔ mʊ́ á, oyi wankláán ámʊ onutó abámbi bʊgyi, bɛkpalí amʊ́ tsítsá. Mʊ́ sʊ amʊ́ yinkía yi mʊ́ yintisʊ mɔ́ɔwa ɔnlın há Bulu.

Bulu Towun Ahá Fɛ́ɛ́ Nwɛ

25 Mí apío, asʊn ŋaínhé kʊ bʊ ınʊá ndekléá mlıbı́ı, mɛ́nı mlımɛ́ɛkı mlı ıwı ání mlılétın ansí dʊbı. Asʊ́n ámʊ gyí, Yudafɔ ámʊ akʊ bʊbʊ asʊtɔ-ɔnlın. Bɔ́wa asʊtɔ-ɔnlın alu bɔfʊn bréá Bulu lahá ahá ání bʊmegyí Yudafɔ fɛ́ɛ́ baba mʊ wá. 26 Mʊ́ ɔma a, Bulu ɔbɔ́hɔ Yudafɔ fɛ́ɛ́ nkpa. Bulu asʊ́n ámʊ léblí ɔbɛ́ɛ,
“Sion wʊ́lutɔ Nkpa Ɔhɔ́pʊ amʊ ɔbɛ́lın tsu.
Ɔbɛ́ba bɛha Yakob abí-aná fɛ́ɛ́ bési lalahɛ bwɛ.
27 Ínı gyí ntam ání nɛ́ka há amʊ́
bréá nɛ́lɛ amʊ́ tsú amʊ́ lakpantɔ ní.”
28 Ínıá Yudafɔ ámʊ bʊmɔhɔ asʊn wankláán ámʊsʊ gyi sʊ á, bemlí Bulu alupʊ́, mɛ́nı ıbɔ́wa labi há mlı ámʊ́ʊ́ mlımégyí Yudafɔ ámʊ. Táme ínıá bʊgyi ahá ání Bulu lɛ́lɛ sʊ a, amʊ́ anáin sʊ otekle amʊ́ asʊ́n. 29 Ní Bulu ɔlɛ́ ɔkʊ ntɛ́ɛ ɔpʊ́ mʊ atokiehé há ɔkʊ á, ɔtamatráa tsɛ mʊ agywıun. 30 Bré kʊtɔ á, mlı ánfı mlımégyí Yudafɔ ánfı mlımóbu Bulu. Táme séi á, Yudafɔ bʊmɛdɛ́ Bulu bu. Mʊ́ sʊ Bulu lawun mlı nwɛ. 31 Alı kɛ́n Bulu ɔbɛ́ba bowun Yudafɔ ámʊ́ʊ́ bʊmɛdɛ́ mʊ bu ámʊ ɛ́ nwɛ fɛ́ alıá alawun mlı nwɛ ní. 32 Tsúfɛ́ Bulu lʊ́tsu mʊ́ ání ahá fɛ́ɛ́ bʊbʊ asʊtɔ-ɔnlın, alıá ıbɔ́bwɛ obɔ́wun amʊ́ fɛ́ɛ́ nwɛ sʊ.

Mlıha Akánfʊ Bulu

33 Óo, mlıkı Bulu awıtɔlɛ wʊlɛ! Mʊ nyánsa pʊ́ mʊ asʊ́nbı ma ɔka! Ma ɔbɛ́talí bí mʊ ɔkpa pʊ́ mʊ asʊ́ngyítɔ? 34 Bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ amʊtɔ bɛɛ,
“Ma yín anı Wíe nwuntɔ?
Ma ɔbɛ́talí súná mʊ asʊ́n? Ɔhaa má ınʊ.
35 Ma lápʊ́ tɔkʊ há mʊ, ɔdɛ ɔkpa kíıá ɔbɛ́laka mʊ ıkɔ?”
36 Bulu lɔ́bwɛ tógyítɔ́. Mʊbʊ́ tógyítɔ́. Tógyítɔ́ bʊ ınʊ há mʊ. Kanfʊ́ ıbwɛ́ɛ mʊ klɛ bré fɛ́ɛ́tɔ́. Amen!

12

Tsiátɔ́á Bʊtɔpʊ́sum Bulu

1 Ínıá Bulu híɛ́ ɔdɛ anı nwɛ wúun alı sʊ á, mí apío, ndɛ mlı kokóli mbɛ́ɛ, mlıpʊ mlı ıwı fɛ́ɛ́ ha Bulu mlı nkpatɔ. Ibwɛ́ɛ fɛ́ igyí ahatɔ́ wankíhé ha mʊ. Ínı gyí osum ání itsú klʊntɔ, ilegyi mʊ ansí ní. 2 Mlımáha ɔsʊlʊ́ʊ anfısʊ atsiábi igyi mlısʊ. Mlıha Bulu ɔtsɛ mlı agywıun, ıha mlı tsiátɔ́ ıtsɛ. Fʊ́wun mlɛ́talí bí ání Bulu apɛ́ bʊ alɛ́, ıbʊ ɔdwɛ, ılɔfʊn.

3 Bulu agyʊ́má ámʊ́ʊ́ alawá awıtɔlɛ pʊ́há mí ámʊsʊ ndɛ mlıtɔ okugyíɔkʊ bláa mbɛ́ɛ, ɔhaa mákı mʊ ıwı dáfá alıá ogyi. Ɔhagyíɔha ɔbá ansí ası, ɔkı ání ɔmɔdʊn hógyi amʊ́ʊ́ Bulu lapʊ́há mʊ amʊ. 4 Nyankpʊsa-oyí ıwı atɔ́ anı fɛ́ɛ anıgyí. Ntobí ámʊtɔ kugyíkʊ bʊ mʊ́ gyʊma ání itegyi nyankpʊsa-oyí ámʊsʊ. 5 Alı kɛ́n ıbʊ mʊ́tɔ́ ání anıtsɔ́, táme anıa Kristonyɔ anılabwɛ́ ɔyʊlʊ́ʊ ɔkʊlɛ nı. Mʊ́ sʊ anıgyí ntobí ɔtsan-ɔtsan ání anıtsátsáa abasʊ, anılɔ́bwɛ ɔyʊlʊ́ʊ ɔkʊlɛ amʊ. 6 Bulu atokiehé ámʊ́ʊ́ ɔlɛha anı ámʊ ına ɔtsan-ɔtsan. Ilehián ání anı fɛ́ɛ́ abɔ́pʊ mʊ atokiehé ámʊ yɔ́ agyʊ́má atɔ́ ámʊ́ʊ́ ɔlɛha anı ámʊ ɔnɔ́. Mʊ́ sʊ ní ɔkʊ atokiehé gyí Bulu ɔnɔ́ asʊ́nblí á, ɔhá ámʊ ɔbwɛ́ɛ mʊ́ alıá mʊ hógyi losuná mʊ. 7 Ní ɔkʊ klɛ́ gyí mʊ aba ahógyipʊ bʊá a, ɔbʊ́a amʊ́. Ní ɔkʊ klɛ́ gyí atɔ́ suná á, osúna mʊ́. 8 Ní ɔkʊ klɛ́ gyí ahá atɛtɔ-ɔnlın wa á, ɔwá ahá atɛtɔ-ɔnlın. Ní ɔkʊ ɛ́ klɛ́ gyí atɔ́ kie á, ɔlɛ́ ıwıtɔ okie mʊ́. Ní ɔkʊ klɛ́ gyí ahá ɔnɔ́ lıí á, ɔwáa nsi ɔbwɛ mʊ́. Ní ɔkʊ klɛ́ ɛ́ gyí ahá nwɛ wúun a, ɔbwɛ́ɛ mʊ́ ɔdwɛtɔ.

9 Mlıdwɛ ahá tsu mlı klʊntɔ. Mlıkisi lalahɛ kugyíkʊ. Mlıkıta yilébwɛtɔ kínkíínkín. 10 Mlıha mlı ansí ıpɛ mlı aba Akristofɔ dwɛsʊ, amlıbu aba wankláán. 11 Mlımáha mlı nsiwa bwɛ́ atɔ́ ɔnɔ́ ıba ası. Mlıha Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ ɔwa mlı ɔwʊnlín, amlısum anı Wíe. 12 Mlı ɔkpakíı amʊ sʊ mlınya ansigyí, amlılu kínkín mlı ipiantɔ. Mlıbɔ mpáı bré fɛ́ɛ́tɔ́. 13 Mlıbʊa mlı aba Bulu ahá ání bʊbʊ ıkplántɔ. Mlıyırı ıwı hɔ afɔ́ɔ.

14 Mlıyula ahá ání bʊdın mlısʊ. Mlıyula amʊ́, mlımálwıí amʊ́. 15 Ní akʊ bʊdɛ ansigyí nya á, mlıa amʊ́nyɔ mlınya ansigyí. Ní akʊ bʊdesú ɛ́ á, mlıa amʊ́nyɔ mlısu. 16 Mlı fɛ́ɛ́ mlıtsia wankláán. Mlımátsu ıwı. Mlıpʊ ıwı manta ahá ání ahá bʊtamabú amʊ́. Mlımákı mlı ıwı ání mlıdʊn akʊ.

17 Ní ɔkʊ ɔpʊ́ lalahɛ gyi mlı á, mlımápʊ lalahɛ ká mʊ ıkɔ. Mlıbɔ mbɔ́dí amlıbwɛ tɔ́á ıbʊ aléá ahá fɛ́ɛ́ bʊ́tsulá dínká mʊ́sʊ́. 18 Alágyíalíá igyi mlı mʊ́ á, iwilwii itsía mlıa ɔhagyíɔha nsınɛ́. 19 Mí apío adwɛpʊ́, mlımápʊ lalahɛ ká mlı aba ıkɔ. Mlısi tógyítɔ́ ha Bulu. Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ, “Bulu ɔbɛ́ɛ, ‘Mí, mlı Wíe téká ıkɔ. Mí ɔbɛ́ka ahá akɔ amʊ́ lakpan sʊ.’ ” 20 Bulu asʊn wanlínhɛ́ lɛ́trá blí ɔbɛ́ɛ, “Ní akʊ́n dɛ fʊ́ olupʊ́ á, ha mʊ atɔ́ ogyi. Ní ɔmɛwʊ́lı dɛ mʊ a, ha mʊ ntsu onu. Ní fɔbwɛ́ mʊ́ alı á, ıbɛ́ha pɛ́lı bɛ́kıtá mʊ ɔbɛ́tsɛ.”* 21 Mlımáha lalahɛ igyi mlısʊ, mboún mlıbwɛ yilé pʊ́gyi lalahɛsʊ.

13

Iwıasıbá Ha Ɔmá Akpapʊ́

1 Ilehián ání ɔhagyíɔha ɔbɛ́ba ıwıası há ɔmá akpapʊ́. Tsúfɛ́ Bulu tɛ́há ɔmá akpapʊ́ túmi. Ɔmá ɔkpapʊ́ ɔkʊkʊ má ınʊá megyí Bulu lɛ́yaí mʊ. 2 Ínı sʊ ní ɔkʊ ɔkʊ́sʊ́ líí ɔmá ɔkpapʊ́ ɔkʊsʊ á, alakʊ́sʊ́ líí Bulu túmisʊ. Mʊ́ sʊ ɔhá ámʊ dɛ́ ısʊbıtí klɛ́ ha ıwı. 3 Tsúfɛ́ ɔmá akpapʊ́ bʊmegyá yilé abwɛpʊ́, lalahɛ abwɛpʊ́ bʊgya. Mʊ́ sʊ ní fʊmedɛ́kleá fʊnyáa ɔmá akpapʊ́ ifú á, mʊ́mʊ́ bwɛ yilé abʊkanfʊ fʊ́. 4 Bulu osʊ́mbi ɔhagyíɔha ání bapʊ́ mʊ yáí ɔmá ɔnɔ́ gyí. Mlı yilé sʊ bʊdɛ agyʊ́má yɔ. Táme ní ɔkʊ dɛ́ lalahɛ bwɛ á, mʊ́mʊ́ obɛ́nya amʊ́ ifú, tsúfɛ́ bʊbʊ ɔkpa bítí ahá ısʊ.

* 12:20 Igyi fɛ́ fakpá ogyá wʊ́lí mʊ ɔtántra.

Bulu asúmbi bʊgyi, ɔlɛha amʊ́ ɔkpa ání bʊbítı lalahɛ abwɛpʊ́ ısʊ ha mʊ. [5] Ínı sʊ ɔhagyíɔha ɔbá ıwıası ha ɔmá akpapʊ́. Megyí bɛɛ bʊdɛ ifʊ́ nya ání bébıtí amʊ́ ısʊ nkʊlɛ sʊ. Mboún amʊ́ klʊn dɛ́ amʊ́ bláa ɔbɛ́ɛ, ilehián ání bóbu amʊ́.

[6] Ínı kén sʊ́ ilehián ání mléka tswıtswı ɛ́ ní. Bulu asúmbi ɔmá akpapʊ́ bʊgyi. Bapʊ́ amʊ́ bré fɛ́ɛ́ bʊdɛ ɔmásʊ́ kíı. [7] Mlıka ıkɔ kugyíkʊá ıdın mlısʊ. Mlıka tswıtswı mʊ́a lampóo. Obʊ́ ɔkpasʊ á, mlıbu amʊ́ fɛ́ɛ́. Ní igyi kanfʊ́ ɛ́ á, mlıkanfʊ amʊ́ fɛ́ɛ́.

Abadwɛ

[8] Mlımákıtá ɔhaa ıkɔ dʊn mlı abadwɛ. Ní ɔkʊ dɛ́ mʊ aba dwɛ á, ɔdɛ mbla ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́ gyí. [9] Mose Mbla ámʊ léblí ɔbɛ́ɛ, "Mátɔ mbʊa." "Mámɔ ɔha." "Máwi atɔ́." "Mápɛ ansí fʊ́ ba atɔ́sʊ́." Ínı pʊ́ mbla tráhɛ amʊ fɛ́ɛ́ nwun gyí mbla kʊlɛ ámʊ́ʊ́ ılɛblí ɔbɛ́ɛ, "Dwɛ fʊ́ bá fɛ́ fʊ́ ıwı" ámʊ. [10] Ní ɔkʊ dɛ́ mʊ ba dwɛ á, ɔmɔ́ɔpʊ lalahɛ gyi mʊ ɛkɛkɛɛkɛ. Ínı sʊ ɔhá ání ɔtɔdwɛ́ mʊ aba lagyi mbla ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́.

[11] Mlı onutó mlıyin bré oduátɔ́ anıbʊ. Bré lafʊn ání mlétsinkí, tsúfɛ́ anı nkpahɔ́ɔ lafʊn ta dʊn bré ámʊ́ʊ́ anılégyankpá hɔ Kristo gyi amʊ. [12] Onyé dɛtsʊ́ʊn, ɔyí lakɛ ta. Mʊ́ sʊ mlıha asi oklúntɔ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́ bwɛ, atsu anı ɔyı kɛhɛtɔ akɔtɔ́ tsan. [13] Mlıha anı tsíátɔ́ ıbwɛ fɛ́ ahá ání bʊtsıe wankıtɔ. Mlımáha ayinta anı bré yetsiá ɔdwɛ ogyíkpá, anıdɛ́ atɔ dɛdɛ́ gyí, anıdɛ́ ntá núu bʊ. Anımáwa atsı mʊ́a ayin asʊ́n. Anımáwa ɔnsípɛ, anımátrɛ kɔ́. [14] Mboún mlıpʊ anı Wíe Yesu Kristo tin mlı ıwı. Mlımátrá tsiá tsiátɔ́ dada amʊ́ʊ́ mlı ɔwɔ́lı lalahɛ tekle amʊ.

14

Akristofɔ Ulálɛ Ɔkpa Lalahɛsʊ

[1] Mlıhɔ mlı aba Akristofɔá bʊma ɔwʊnlín hógyitɔ wa mlıtɔ. Ní bɛɛ tɔkʊ bʊ alɛ́ ntɛ́ɛ ıma alɛ a, mlımágyi amʊ́ nwɛ́ɛn. [2] Ɔkʊ lóhogyi ání ɔbʊ ɔkpa gyi tógyítɔ́, táme ɔkʊ ɛ́ hógyi ɔnɔ́ ıma ɔnlın. Mʊ́ sʊ ɔtamagyi iye. [3] Ɔkpa má ınʊá ɔhá ání ɔtegyi tógyítɔ́ ɔbɛ́lɛ ɔhá ání ɔtamagyi tɔkʊ ulá. Alı kén ɔhá ání ɔtamagyi tɔkʊ ɛ́ ɔmálɛ ɔhá ání ɔtegyi tógyítɔ́ ılá ní. Tsúfɛ́ Bulu lahɔ amʊ́. [4] Fʊ́gyí ma ání fɛ́ha ɔkʊ osúmbi pón? Mʊ wie nkʊlɛ pɛ́ bʊ́ʊ ɔkpa ání ɔbɛ́blí ɔbɛ́ɛ, otsie wanklááan ntɛ́ɛ ometsie wanklááan. Ɔbɛ́talí tsía wanklááan, tsúfɛ́ Bulu ɔbɛ́talí há mʊ obɛ́tsiá wanklááan.

[5] Ɔkʊ ɔbɛ́talí blí ɔbɛ́ɛ, ɛkɛ kʊ dʊn mʊ́ aba, ɔkʊ ɛ́ ɔbɛ́blí ɔbɛ́ɛ nkɛ ámʊ fɛ́ɛ́ igyi kʊlɛ. Ɔhagyíɔha ɔyɔ́ mʊ klʊntɔ wanklááan, otsu mʊ́a ıbʊ alɛ́. [6] Ní ɔkʊ ɔlɛ́ ɛkɛ ɔkʊ ɔbɛ́ɛ igyi ɛkɛ yílé á, ɔdɛ mʊ́sʊ́ gyí pʊtsʊ́ Bulu fʊ́á. Ní ɔkʊ ɛ́ tegyi tógyítɔ́ á, ɔdɛ mʊ́ gyí pʊtsʊ́ anı Wíe fʊ́á. Ní ɔkʊ ɛ́ tamagyi iye a, mʊ ɛ́ ɔdɛ mʊ́ kisí pʊ́tsʊ́ anı Wíe fʊ́á. Tsúfɛ́ amʊ́ fɛ́ɛ́ bʊtɛdá Bulu ıpán mʊ́sʊ́. [7] Anıtɔ ɔhaa métsíe nkpa há mʊ ıwı, anıtɔ ɔkʊkʊ ɛ́ móowu há mʊ ıwı. [8] Ní anıtsie nkpa á, anıtsie ha anı Wíe. Awú ɛ́ á, anılawú há mʊ. Mʊ́ sʊ ní anılawú o, anıtsie nkpa o, anı Wíe bʊ́ anı. [9] Tsúfɛ́ Kristo lówu, yínkí kʊ́sʊ́ ba nkpatɔ, mɛ́nı ɔbɔ́bwɛ akıankpapʊ pʊ́ awupʊ́ fɛ́ɛ́ Owíe. [10] Ínı sʊ imehián ání fɛ́ha fʊ́ bá ıpʊ́n ntɛ́ɛ fɛ́kı fʊ́ bá ansítɔ́ kʊ́tíkʊ́tí. Tsúfɛ́ anı fɛ́ɛ́ abɛ́yélıí Bulu ansítɔ́, obɛ́gyi anıtɔ okugyíɔkʊ asʊ́n. [11] Bɔwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ, "Anı Wíe Bulu ɔbɛ́ɛ,

'Nanyá mbʊ nkpa ánfı á,
ɔhagyíɔha ɔbɛ́da akpawunu mí ansítɔ́;
ɔhagyíɔha ɔbɛ́lɛ blí ɔbɛ́ɛ, Bulu ngyi.' "

[12] Mʊ́ sʊ anıtɔ okugyíɔkʊ ɔbɛ́lɛ mʊ asʊ́n ɔnɔ́ Bulu ansítɔ́.

Máha Fʊ́ Bá Ɔdıda Mʊ Hógyitɔ

[13] Mʊ́ sʊ mlıha asi aba ulá lɛ. Mboún abwɛ́ɛ agywıın ání anımɔ́ɔbwɛ tɔtɔá ıbɛ́ha anı bá ɔkʊkʊ mɛ́ɛsrɛí ntɛ́ɛ dıda. [14] Séi ínıá namlí Okristoyin sʊ nabí ání atogyihɛ kʊkʊ má ınʊá mʊ ıwı mɛtın. Táme ní Kristoyin ɔkʊ lóhógyi ání tɔkʊ ıwı mɛtın a, mʊ́mʊ́ mʊ wá mʊ́ ıwı mɛtın. [15] Ní fʊ́tegyi tɔkʊ, ıdɛ fʊ́ bá háan a, mʊ́mʊ́ fʊ́ bwɛhɛ́ mɛdɛ́ ɔdwɛ suná. Máha fʊ́ atogyihɛ ıha fʊ́ bá ání Kristo lówu há mʊ ɔfwı. [16] Mʊ́ sʊ máha tɔá fʊyin ání ıbʊ alɛ́ ıbwɛ tsitsa ahá ansítɔ́. [17] Tsúfɛ́ Bulu iwíegyí ámʊ imegyí atogyihɛ ntɛ́ɛ atonuhɛ asʊ́n, mboún yilébwɛ, iwilwii pʊ́ ansigyí ání itsʊ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊtɔ asʊ́n igyi. [18] Ɔhagyíɔha ání otosúm Kristo ɔkpa ánfısʊ á, mʊ asʊ́n tegyi Bulu ansí. Ahá ɛ́ bʊtobú mʊ.

[19] Ínı sʊ mlıha anı ansí ıpɛ tɔá ıbɔ́pʊ iwilwii ba, ıbɔ́wa apíó aba ɔwʊnlín hógyitɔsʊ brégyíbré. [20] Máyintá Bulu gyumagyihɛ fʊ́ atogyihɛ sʊ. Ɔkpa bʊ ınʊá abɛ́talí gyi tógyítɔ́, táme ní ɔkʊ dɛ́ tɔá ıbɛ́ha mʊ ba ɔbɔ́bwɛ lakpan bwɛ mʊ́ á, ıma alɛ. [21] Ní ɔkʊ tamagyi iye kʊ, ntɛ́ɛ nu ntá ntɛ́ɛ bwɛ́ tɔá ıbɛ́ha mʊ ba ɔbɛ́dıda á, ıbʊ alɛ́. [22] Mʊ́ sʊ tógyítɔá fohogyi tsu ntobí ánfı ıwı á, ha mʊ́ ıbwɛ fʊá fʊ́ Bulunyɔ nsınɛ asʊ́n. Ní ɔkʊ opúni mɛdɛ́ mʊ tsií mʊ bwɛhɛ́sʊ́ á, mʊ́mʊ́ ɔkláa lawá mʊ ogyá. [23] Táme ní mʊ klʊn mɛdí mʊ ası mʊ atogyihɛ kʊ gyí sʊ, ogyi mʊ́ á, Bulu lahá mʊ ıpʊ́n dodoodo. Tsúfɛ́ mʊ atɔ́ ámʊ gyí mɛlíí hógyisʊ. Tógyítɔá ɔha mɔ́pʊ hógyi bwɛ́ igyi lakpan.

15

Ahá Ansísʊ́ Atɔ́ Bwɛ

[1] Ilehián ání anı ahá ání anı hógyi ɔnɔ́ bʊ ɔnlın abɛ́nya klʊn há ahá ání amʊ́ hógyi ɔnɔ́ ıma ɔnlın. Megyí tɔá iletsiá anı wʊlɛ abɔ́bwɛ. [2] Ilehián ání anıtɔ okugyíɔkʊ ɔbɔ́bwɛ tɔá ıbʊ alɛ́ há mʊ ba, mɛ́nı ıbɛ́ha mʊ ɔbɛ́dan hógyitɔ. [3] Tsúfɛ́ Kristo kʊ́ráá mɔ́bwɛ tɔá mʊ onutó otekle. Mʊ ıwı asʊ́n bɔwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ, "Asiabí ámʊ́ʊ́ besia fʊ́ ámʊ fɛ́ɛ́ ılɛbɛdınká mísʊ́." [4] Asʊ́n kugyíkʊá bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ tsú tıtutı a, bɔwanlín mʊ́ ání ibósuná anı atɔ́, wá anı atɛtɔ-ɔnlın, atomi lı kínkíínkín. Fʊ́wun abɛ́nya klʊn kı ɔkpa ha atɔ́ ámʊ́ʊ́ anı ansí dʊn mʊ́sʊ́ ámʊ. [5] Bulu tɛ́há ahá bʊtenyá klʊn. Mʊtɔ́wá ahá atɛtɔ-ɔnlın. Ndɛ mʊ kʊlí mbɛ́ɛ, ɔhá amlıbwɛ kʊlɛ, fɛ́ alıá Kristo Yesu lósuná anı. [6] Ínı ɔbɛ́ha mlı fɛ́ɛ́ mlɔ́pʊ ɔmɛ kʊlɛ kánfʊ́ Bulu, ogyi anı Wíe Yesu Kristo mʊ Sı ámʊ nı.

Ahá Ání Bʊmegyí Yudafɔ Asʊn Wanklááan Bláa

[7] Ínı sʊ mlıhɔ aba atúu fɛ́ alıá Kristo lɔ́hɔ mlı, mɛ́nı ıbɔ́wa Bulu numnyam. [8] Tsúfɛ́ ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, Kristo labwɛ́ Yudafɔ osúmpʊ́, mɛ́nı ibósuná ání Bulu obɛ́gyi mʊ tɔ́ ámʊ́ʊ́ ɔlɛhıɛ amʊ́ anáin amʊsʊ. [9] Kristo léba, mɛ́nı ahá ání bʊmegyí Yudafɔ bɛ́tı Bulu ıdayilé, nwɛ ámʊ́ʊ́ olowun amʊ́ ámʊ sʊ. Fɛ́ alıá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ ılɛblí. Asʊ́n ámʊ gyí,

"Anı Wíe Bulu, ínı sʊ nɔ́wa fʊ́ numnyam ahá ání
bʊmegyí Yudafɔ ansítɔ́.
Nɔ́wa ılʊ kánfʊ́ fʊ́."

[10] Bulu asʊ́n ámʊ létrá blí ɔbɛ́ɛ,

"Mlı ahá ání mlımégyí Yudafɔ, mlıa Bulu ahá mlınya
ansigyí!"

11 Bɛtrá wanlín bɛɛ,
“Ahá ání mlımégyí Yudafɔ fɛ́ɛ́, mlıkanfʊ anı Wíe
Bulu.
Ɔmá fɛ́ɛ́ abí, mlıkanfʊ mʊ.”
12 Bulu ɔnósʊ ɔtɔípʊ Yesaia ɛ́ léblí tswı ɔbɛ́ɛ,
“Ɔha ɔkʊ ɔbɛ́lın tsu anı náin Yisai* abí-anátɔ.
Mʊ obébegyi iwíe ahá ání bʊmegyí Yudafɔsʊ ní.
Mʊsʊ́ bédınká ansí ní.”
13 Buluá bʊtɛkı ɔkpa há ogyi. Ndɛ mʊ kokóli mbɛ́ɛ,
ɔhá ıwı lwii mlı, ansí igyí mlı amlıhɔ mʊ gyi. Mʊ Ɔŋɛ
Wankíhɛ́ ɔháa mlı túmi, mɛ́nı mʊ ɔkpakíı mɔ́ɔkpɔn
mlı.

Tɔ́á Sʊá Paulo Lɛ́lɛ lwıtɔ Wánlín Atɔ́ Alı

14 Mí apíó Akristofɔ, mí onutó nhíɛ́ nyin ání aha
wanklɛ́ɛ́n mlıgyí, mlılabí asón tsɔtsɔɔtsɔ, mlɛ́talí
tɔ́í kplá aba. 15 Táme nawá klʊn nhíɛ́ ndɛ mlı
asʊ́n bláa ɔwʊlʊ́ ánfıtɔ pʊ́káín mlı. Tsúfɛ́ Bulu
lawá awıtɔlɛ pʊ́ agyʊ́má ánfı wá mí ıbıtɔ ɔbɛ́ɛ
mbwɛ́ɛ. 16 Mʊ́gyí, mbɔ́bwɛ Kristo Yesu osúmbi ahá
ání bʊmegyí Yudafɔtɔ. Mʊ́ sʊ ndɛ osum agyʊ́má
ánfı yɔ fɛ́ Bulu igyí ɔhapʊ́. Ndɛ ahá ámʊ́ʊ́ bʊmegyí
Yudafɔ ámʊ Bulu asʊn wanklɛ́ɛ́n ámʊ bláa, mɛ́nı
bémlí igyí ahatɔ́ ání Ɔŋɛ Wankíhɛ́ latın mʊ́ ıwı,
ilegyi Bulu ansí. 17 Ínıá míá Kristo Yesunyɔ anılabwɛ́
kʊlɛ sʊ á, mbʊ ɔkpa tsú ıwı agyʊ́má ánfı ndɛyɔ
há Bulu ánfı sʊ. 18 Tsúfɛ́ mmɛ́ɛtalí blí asʊansʊ tsía
atɔ́á Kristo latsʊn mí asʊn blíhɛ́ pʊ́ mí bwɛhɛ́sʊ́
bwɛ́ ahá ání bʊmegyí Yudafɔtɔ, mɛ́nı bóbu Bulu.
19 Ina ofúla mʊa osúna amʊ́ʊ́ nɔbwɛ Bulu Ɔŋɛ́ ámʊ
túmitɔ ámʊsʊ nɛtalí dá Kristo asʊn wanklɛ́ɛ́n ámʊ
fɛ́ɛ́ ɔkan, tsú Yerusalem alıı yɛ́dalı Iliriko ɔsʊlʊ́sʊ.
20 Tɔ́á ıdın mí klʊnsʊ bré fɛ́ɛ́, ndekléá nɔ́bwɛ gyí,
nɛ́natí dá Bulu asʊn wanklɛ́ɛ́n ámʊ ɔkan ntínɛ́á
bʊmɔkónyá nú Kristo asʊ́n kı. Mmedékléá nɔ́tʊá
ɔkʊ gyumagyihɛsʊ. 21 Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʊ́n
ámʊtɔ bɛɛ,
“Ahá ání bʊmɔkʊ́nú mʊ nka kı bówun mʊ,
áhá ání bʊmɔkʊ́nú mʊ asʊ́n kı ɛ́ bónu mʊ́ ası.”

Paulo Roma Ɔpasua Yɛ́sınáa

22 Ínı láhá mmɔkʊ́nyá ɔkpa ba mlı wá bɔtʊ ndɛ
ní. 23 Táme séi mʊ́ á, mí agyʊ́má lamʊ́ ɔnʊ́ nfı
fʊ́nsʊ́. Nfí tsɔtsɔɔtsɔ ní ndekléá nɛ́ba mlı wá bɛkı
mlı. 24 Mʊ́ sʊ nabwɛ́ agywın ání ní ndɛtsʊ́ʊn nɔyʊ́
Spania a, nɔ́tsʊn kı mlı. Agyi ɔdwɛ kpalobí á, mlılasí
mí ɔkpa nayʊ́ ınʊ. 25 Séi á, nabwɛ́ agywın ání
négyankpá yʊ́ Yerusalem, yɔ́bʊá Bulu ahá ání bʊbʊ
ınʊ. 26 Tsúfɛ́ Akristofɔá bʊbʊ Makedonia pʊ́ Akaia
ɔsʊlʊ́sʊ bapʊ́ ɔdwɛ dúnká atɔ́ bʊdɛpʊsísí Bulu ahá
ání bʊgyi ahiánfɔ Yerusalem. 27 Ibʊ amʊ́ ɔdwɛ ání
bɔ́bʊá ahiánfɔ. Bawun ání ilehián ání bɔ́bʊá Yudafɔ
ɛ́ ká ıkɔ. Tsúfɛ́ banyá Ɔŋɛ́tʊ́ atɔ́, nú nkpahɔ́ɔ asʊ́n
ámʊ tsú amʊ́ wá. Mʊ́ sʊ ilehián ání bɔ́dunká ɔyítʊ́ atɔ́
kʊ há amʊ́ ɛ́. 28 Ní nɔpʊ́ kɔ́ba ání bɔtswıtswı ha mí fɛ́ɛ́
wá amʊ́ ıbıtɔ á, nɔ́bɔtsʊn mlı wá yʊ́ Spania. 29 Nyin
ání ní nɛbá á, nɔ́pʊ Kristo oyúla kpɔnkpɔɔnkpɔntı
ba mlı.

30 Mí apíó adwɛpʊ́, ndɛpʊ anı Wíe Yesu Kristo
pʊ́ ɔdwɛá Bulu Ɔŋɛ́ lahá mlı há mlı aba kɔ́kóli mlı
mbɛ́ɛ, mlılíı mí ɔma, amlıbɔ mpáı ha mı kínkíínkín.
31 Mlıbɔ mpáı mlıaa, Bulu ɔlɛ́ɛ mí tsu Yudafɔ ámʊ́ʊ́
bʊmɔhɔ mʊ gyi amʊ ıbıtɔ. Mlıbɔ ha mı, Bulu ahá
ání bʊbʊ Yerusalem ınʊ abʊhɔ atɔ́ ámʊ́ʊ́ napʊ́ nɛya
amʊ́ ámʊ. 32 Fówun ní Bulu lótsulá á, nɛ́ba mlı wá
ansigyí kpɔnkpɔɔnkpɔntıtɔ, bɛda ɔkpʊ́nʊ́. 33 Buluá
ɔtɛhá iwilwii, otsía mlı fɛ́ɛ́ wá. Amen!

16

Itsiáha

1 Ndɛ opio tsıhɛ́ Foibe lɛ súná mlı. Kenkrea wúlutɔ
ɔpasuatɔ ahandɛ ɔbʊápʊ ogyi. 2 Mlıhɔ mʊ anı Wíe
Yesu dátɔ́ alıá ılɛkanáa ání Bulu ahá bɔ́bwɛ, amlıbʊa
mʊ ɔkpagyíɔkpasʊ alıá odeklɛ́. Tsúfɛ́ mʊ onutó
alabʊ́a ahá tsɔtsɔɔtsɔ, alabʊ́a mı ɛ́.
3 Nɛhá Priska mʊa mʊ kulu Akwila fɛ́ɛ́ tsiá. Mía
amʊ́nyɔ létsiá bwɛ́ anı Wíe Kristo Yesu agyʊ́má.
4 Bɔpʊ amʊ́ ıwı há ání bówu mí sʊ kʊ́ráá. Ndɛ amʊ́
ıpán da wanklɛ́ɛ́n. Megyí mí nkʊlɛ. Akristofɔá
bʊmegyí Yudafɔ ɔpasua fɛ́ɛ́ bʊdɛ amʊ́ ıpán da. 5 Nɛhá
ɔpasua ámʊ́ʊ́ betsiá fia amʊ́ wóyítɔ́ ámʊ ɛ́ fɛ́ɛ́ tsiá.
Nɛhá mí ɔdwɛpʊ́ Epaineto tsiá. Mʊlégyankpá
hɔ Kristo Asia ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́ ní. 6 Nɛhá Maria ámʊ́ʊ́
olowun ipian mlı sʊ ámʊ tsiá. 7 Nɛhá mí aba Yudafɔ
Androniko mʊa Yunia tsiá. Bawá mía amʊ́nyɔ obu
kı. Bʊgyi Kristo sumbí ayɔpʊ́ ání obú bʊ amʊ́sʊ́.
Begyankpá hɔ Kristo asa natá bɔhɔ.
8 Nɛhá mí pío ɔdwɛpʊ́ Kristotɔ Amplia tsiá. 9 Nɛhá
anı Kristo agyʊ́má ɔyɔbá Urbano mʊa mí nyáwíe
kláklá Staki tsiá. 10 Nɛhá Apele amʊ́ʊ́ alalɛ́ súná
wanklɛ́ɛ́n ání alapʊ́ mʊ ıwı há Kristo amʊ mʊa
Aristobulo abusuanfɔ fɛ́ɛ́ tsiá. 11 Nɛhá mí bá Yudayin
Herodion tsiá. Nɛhá Narkiso abusuanfɔ ání bʊgyi
Akristofɔ tsiá.
12 Nɛhá Trifaina mʊa Trifosa, bʊgyi atsı ámʊ́ʊ́
bʊdɛ Kristo agyʊ́mátɔ́ kínkíínkín ámʊ tsiá. Nɛhá mí
ɔdwɛpʊ́ tsíhɛ́ Persi, ɔdɛ Kristo agyʊ́má yɔ kínkíínkín
ámʊ ɛ́ tsiá. 13 Nɛhá Rufo mʊa mʊ yin ámʊ́ʊ́ mí ɛ́
ntɛtí mʊ mí yín ámʊ tsiá. Rufo gyí anı Wíe agyʊ́má
ɔyɔpʊ́ ání alahɔ dá agyʊ́má ámʊtɔ. 14 Nɛhá Asinkrito,
Flegon, Herme, Patroba, Herma pʊ́ apíó Akristofɔ
ámʊ́ʊ́ bʊbʊ amʊ́ wá ámʊ fɛ́ɛ́ tsiá. 15 Nɛhá Filologo,
Yulia pʊ́ Nereo mʊa mʊ pio tsíhɛ́ pʊ́ Olimpa mʊa
Bulu ahá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ amʊ́ wá ámʊ fɛ́ɛ́ tsiá.
16 Mlılata aba puta Bulu ɔdwɛtɔ. Kristo ɔpasua
ámʊ fɛ́ɛ́ bʊdɛ mlı tsiá ha.

Tɔ́á Roma Ahógyipʊ Amʊ Bʊbwɛ́ɛ

17 Apíó, nokókóli mlı, mlıkı wanklɛ́ɛ́n, mɛ́nı
mlɛ́talí wun ahá ání bʊbʊ mlıtɔ, bʊdɛ mlı dasáín.
Alı ahá ámʊ bʊtɛhá ahá bʊtɛdıda hógyitɔ. Amʊ́ ato-
sunáhɛ́ tɛdá mʊ́ ámʊ́ʊ́ nosuná mlı ámʊ mʊ́. Mlıkʊla
ıwı lɛ amʊ́sʊ́. 18 Tsúfɛ́ ahá ámʊ odu á, megyí anı Wíe
Yesu Kristo bʊdesúm. Amʊ́ ɔwʊ́lı lalɛ́hɛ bʊdesúm.
Bapʊ́ amʊ́ ɔnɔwankı pʊ́ ahákanfʊ́ bʊna bʊdɛ ahá ání
bʊmeyín ɔlala mlɛ́. 19 Táme mlı mʊ́ á, ɔhagyíɔha
lanú alıá mlılapʊ́ mlı ıwı há Kristo. Mʊ́ sʊ ıbʊ mı
ɔdwɛ, ansí dɛ mí gyi wanklɛ́ɛ́n mlı sʊ. Táme ndekléá
mlıtín ansí, amlıbı tɔ́á ıbʊ alɛ́. Mlımáwa ıbı lalahɛtɔ.
20 Bulu tɛ́há anı iwilwii. Imɔ́ɔwa ɔpá á, ɔbɛ́tsa Satansʊ
mántá ɔsʊlʊ́ʊ tántáántán, mlɛ́lıí mʊsʊ.
Anı Wíe Yesu Kristo ogyíi mlı bʊalɛ, ɔlı mlı ɔma.
21 Mí bá agyʊ́má ɔyɔpʊ́ Timoteo dɛ́ mlı tsiá ha. Alí
mí aba Yudafɔ Lukio mʊa Yason pʊ́ Sosipatro ɛ́ bʊdɛ
mlı tsiá ha ní.

* 15:12 Yisai lɔ́kwıí Owíe Dawid ání ogyi Yesu Kristo mʊ nain.

22 Mí mlı pío Okristoyin Tertio ání nɔwanlín ɔwʋló
ánfı há Paulo, ndɛ mlı tsiá ha.
23-24 Mí wóyí mʋ wie Gaio amʋ́ʋ́ ɔpasua ámʋ́ʋ́
bʋtefia mʋ wóyítɔ́ amʋ dɛ́ mlı tsiá ha. Erasto, ogyi
wúlu kɔ́basʋ ɔkípʋ mʋa anı pío Kwartɔ ɛ́ bɛhá mlı
tsiá.*

Paulo Bulu Kanfʋ́

25 Mlıha akanfʋ anı Bulu! Mʋ ɔbɛ́talí tsʋn Yesu
Kristo asʋ́n amʋ́ʋ́ nablí ámʋsʋ há mlɛ́lıí kínkíínkín
hógyitɔ. Ɔlɔpʋ ɔnɔkwalı anfı ŋáín tsú ɔyí ɔpá. 26 Séi
mʋ́ á, alatsʋn mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ amʋ atɔ wanlínhésʋ
lɛ́ mʋ́ ɔwan. Fɛ́ alıá Buluá ɔbʋ ınʋ brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́ lahá ɔmá-
ɔmá babí mʋ́, mɛ́nı ahá fɛ́ɛ́ bóhɔ mʋ gyi, bú mʋ.
27 Bulu nkʋlɛ gyí Bulu. Mʋ nkʋlɛ bʋ́ʋ nyánsa.
Numnyam ání ılɛkanáa ıtsʋ́ʋn anı Wíe Yesusʋ ıtʋ mʋ
brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́. Amen!

* 16:23-24 Mʋ́tɔ́ yée 24 bʋ nwʋló dada amʋ akʋtɔ: Anı Wíe Yesu Kristo ɔwáa awıtɔlɛ ha mlı fɛ́ɛ́. Amen!

Ɔwʋló Gyankpapʋá Paulo Lɔ́wanlín Sísí

Korintofɔ

1 Mí Kristo Yesu sumbí ɔyɔpó Paulo ání Bulu létɪ
mʋ apétɔ́ pú anɪ pío Sostene dɛ́ ɔwʋló ánfɪ wanlín.
2 Anɪdɛ́ mó wanlín sísí Bulu ɔpasua ání ɪbʋ Korinto
wúlutɔ, Bulu lalɛ́ amʋ́, bwɛ́ amʋ́ mʋ ahá. Amʋ́a
Kristo Yesu babwɛ́ kʋlɛ, fɛ́ anɪ Wíe Yesu Kristo
asúmpʋ́á bʋbʋ ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́, Yesu Kristo gyí anɪ fɛ́ɛ́ Owíe.
3 Anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo bʋgyíi mlɪ
bʋalɛ, abʋha mlɪ iwilwii.

Anɪa Kristo lkʋlɛbwɛtɔ Oyúla

4 Ntɛdá Bulu pán brégyíbré, alɪá mlɪa Kristo Yesu
kʋlɛbwɛ sʋ alawá awɪtɔlɛ há mlɪ. 5 Tsúfɛ́ mʋ́ sʋ
mlɪlanyá ɪwɪ tógyítɔ́tɔ́. Mʋ́á ɪdʋn gyí mlɪ tɔí pʋ́ mlɪ
asʋ́nbɪ fɛ́ɛ́tɔ́. 6 Ínɪ lasúná ání asʋ́n ámʋ́ʋ́ anɪlébláa mlɪ
tsú Kristo ɪwɪ ámʋ bʋ mʋ́tɔ́. 7 Ínɪ sʋ ɔŋɛ́tɔ́ atokiehé
kugyíkʋ mɛdɛ́ mlɪ hián séi ánfɪ mlɪhíɛ́ mlɪdɛ́ ɛkɛá anɪ
Wíe Yesu Kristo obótsu ɔsʋ́sʋ́ ba bɛlɛ ɪwɪ ɔwan ɔkpa
kíɪ anfɪ. 8 Mʋ onutɔ́ ɔbɔ́wa mlɪ ɔwʋnlín yɔ́fʋn ɛkɛ
ámʋ́ʋ́ ɔbɛ́sankí bá begyi anɪ asʋ́n ámʋ, mɛ́nɪ asʋansʋ
méetsiá mlɪ ɪwɪ. 9 Ɔnɔkwalɪpʋ Bulu gyí. Mʋlɛ́tɪ
mlɪ ɔbɛ́ɛ, mlɪa mʋ Bi, ogyi anɪ Wíe Yesu Kristonyɔ
mlɪbɔ́bwɛ kʋlɛ.

*Ɔpasua Ámʋ*tɔ lkʋlɛmábwé

10 Apíó, nɔpʋ́ anɪ Wíe Yesu Kristo kɔ́kɔ́li mlɪ ání
mlɪ fɛ́ɛ́ mlɪbwɛ́ɛ kʋlɛ, mɛ́nɪ mlɪmɛ́ɛdasaín. Mlɪha
mlɪ agywɪʋn ɪbwɛ kʋlɛ mlɪ asʋn blíhé kugyíkʋtɔ.
11 Mí apíó, tɔ́á sʋá ndɛ asʋ́n ánfɪ blí gyí, akʋá bʋtsʋ́
Kloe abusuantɔ́ babláa mɪ bɛɛ, asʋ́n bʋbʋ mlɪ nsɪné.
12 Bɛblí bɛɛ, mlɪtɔ akʋ mlɪaa, “Paulo anɪbuo.” Abam-
bá bɛɛ, “Apolo anɪbuo.” Akʋ ɛ́ bɛɛ, “Petro, bʋtɛtráa tɪ
mʋ Kefa anɪbuo.” Akʋ ɛ́ bɛɛ, “Kristo anɪbuo.” 13 Nfítɛ
mlɪ, beye Kristotɔ? Paulo bɛda mántá oyikpalíhɛ
amʋsʋ há mlɪ, ntɛ́ɛ mʋ dátɔ́ bɔbɔ mlɪ asʋ́?
14 Nɛdá Bulu ɪpán ání Gaio mʋa Krispu ɔma a,
mmɛtrá bɔ mlɪtɔ ɔkʋkʋ asʋ́. 15 Mʋ́ sʋ ɔhaa mɛ́ɛtalí
blí ɔbɛ́ɛ, mí ɪdátɔ́ nɔbɔ mʋ asʋ́. 16 Kɛ́! Nakáín, nɔbɔ
Stefana mʋa mʋ wóyítɔ́ ahá ɛ́ asʋ́. Amʋ́ ɔma a,
mmɛ́ɛkaín ání nɛtrá bɔ ɔhaa asʋ́. 17 Kristo mɔ́wa
mí ahá asʋ́bɔ. Mboún ɔbɛ́ɛ, mbɛda asʋn wankláán
ámʋ ɔkan. Megyí ɔnɔwankɪ pʋ́ anyánkpʋ́sa agywɪʋn
nɔ́pʋblí mʋ́, tsúfɛ́ ní nɔpʋ́ mʋ́ blí mʋ́ á, túmi kʋkʋʋkʋ
ɪmɛ́ɛtrá tsiá Kristo oyikpalíhɛ amʋtɔ.

*Bulu Túmi P*ʋ́ Mʋ Nyánsa

18 Anɪ Wíe Yesu oyikpalíhɛsʋ lowu ɪwɪ asʋ́n ámʋ
igyi mimlála há ahá ání bʋdɛhɪ. Táme igyi Bulu túmi
há anɪ ahá ání Bulu dɛ́ nkpa ání ɪtamatá ha. 19 Tsúfɛ́
bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ,
“Néyintá anyansapʋ nyánsa.
Mmɔ́ɔhɔ amʋ́ agywɪʋn wankláán kʋkʋ.”
20 Ní igyi alɪ á, mʋ́mʋ́ ntɔ onyansapʋ gyí? Ntɔ Mose
mbla osunápʋ́ gyí? Ɔyí ánfɪtɔ nwɛ́ɛn agyípʋ́ mɛ?
Ɔyítɔ́ ansɪtíʋn mɛ́, imegyí mimlála Bulu ansítɔ́?
21 Bulu lɔ́pʋ mʋ onutɔ́ nyánsa bwɛ́ mʋ́. Nyankpʋsa
mɛ́ɛtalí pʋ́ mʋ nyánsa bí mʋ ɛkɛkɛɛkɛ. Mʋ́ sʋ alapʋ́
anɪ mimlá ɔkan amʋ́ʋ́ anɪdɛ́da ámʋ hɔ ahá ání bahɔ
mʋ gyi nkpa. 22 Tsúfɛ́ osʋ́na ání itsú Bulu wá Yudafɔ
bʋtekleá bɔ́pʋbí ání asʋ́n ámʋ bʋ mʋ́tɔ́. Griikifɔ ɛ́
á, nyánsa bʋtekleá bɔ́pʋbí ání ɪbʋ mʋ́tɔ́. 23 Mʋ́ sʋ ní
adá ɔkan anɪaa, bɛda Kristo mántá oyikpalíhɛsʋ á,
ɪtɔkʋ́sʋ́ líí Yudafɔsʋ, igyi mimlála ɔmá bámbásʋ́fɔ
ɛ́ ansítɔ́. 24 Táme ahá ání Bulu lalɛ́, bʋgyi Yudafɔ
pʋ́ Griikifɔ mʋ́ á, Kristo gyí Bulu túmi kpɔnkpɔntɪ
pʋ́ mʋ nyánsa há amʋ́. 25 Tsúfɛ́ Bulu mimlála igyi
ansɪtínla dʋn nyankpʋsa nyánsa. Mʋ pɔ́n ɛ́ kʋ́ráá
dʋn nyankpʋsa ɔwʋnlín.
26 Apíó, mlɪkaɪn alɪá mlɪgyí brɛ́á Bulu létɪ mlɪ.
Ahá bʋtamabú mlɪ ɔdʋdʋɔ ání mlɪlɛ́tɪn ansí. Mlɪ
ɔdʋdʋɔ mlɪmégyí ɪwɪ anyapʋ́, ɔdʋdʋɔ ɛ́ bʋmotsú
abusuan kpikplitɔ. 27 Bulu lɛ́lɛ ahá ání bʋma nyánsa
ɔyí ánfɪtɔ, mɛ́nɪ ɔbɔ́pʋ amʋ́ sʋ́pa atɪansɪpʋ. Ɔlɛlɛ
ɔyí ánfɪtɔ apɔ́npʋ ɛ́, mɛ́nɪ ɔbɔ́pʋ amʋ́ wá awʋnlínpʋ́
pɛ́lɪtɔ. 28 Ɔlɛlɛ ahá ání obú ma amʋ́sʋ́, pʋ́ amʋ́á bʋma
labi kʋkʋ ɔyí ánfɪtɔ, mɛ́nɪ ɔbɔ́pʋ amʋ́ wá amʋ́á obú
bʋ amʋ́sʋ́ pɛ́lɪtɔ. 29 Ɔlɔbwɛ mʋ́ fɛ́ɛ́ alɪ, mɛ́nɪ ɔhaa
mʋ́otsu ɪwɪ mʋ ansítɔ́. 30 Bulu sʋ mlɪa Kristo Yesunyɔ
mlɪlabwɛ́ kʋlɛ, alapʋ́ Kristo bwɛ́ anɪ nyánsa. Mʋlátsʋ́
anɪ ání anɪ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́, alabwɛ́ anɪ mʋ
ahá. Alahɔ anɪ lɛ́ lakpan nkpábitɔ, há anɪlagyi ɪwɪ.
31 Mʋ́ sʋ fɛ́ alɪá Bulu asʋ́n ámʋ léblí á, “Ɔhagyíɔha ání
ɔbɛ́ɛ, mʋ́tsu ɪwɪ á, ɔpʋ́ʋ tɔ́á anɪ Wíe labwɛ́ tsu ɪwɪ.”

2

*Kristo Da Mántá Oyikpalíh*ɛsʋ

1 Mí apíó, brɛ́á nɛba bɛda Bulu asʋn ŋaínhɛ́ amʋ
ɔkan súná mlɪ á, mmɔpʋ ɔnɔwankɪ ntɛ́ɛ nyánsa kʋkʋ
bɛbláa mlɪ Bulu asʋ́n ámʋ. 2 Tsúfɛ́ brɛ́á mbʋ mlɪ
wá á, nɔbwɛ agywɪʋn ání nɔ́tɔí tsú Yesu Kristo pʋ́
mʋ oyikpalíhɛsʋ lowu nkʋlɛ ɪwɪ. 3 Brɛ́á nɛba a, mí
awútɔ́ yɔ́ɔ́ɔ́yɔ́. Ifú dɛ mí, ndɛkpɪnkí. 4 Megyí mí
nyánsa pʋ́ mí ɔnɔwankɪ nɔpʋdá asʋ́n ámʋ ɔkan súná
mlɪ. Mboún Ɔŋɛ́ Wankíhé amʋ túmi léha asʋ́n ámʋ
ɪlɔwankí mlɪ. 5 Ɪlɛba alɪ, mɛ́nɪ mlénya mlɪ hógyi tsú
Bulu túmitɔ, megyí nyankpʋsa nyánsatɔ.

Bulu Nyánsa

6 Táme ní nowíé ahá ání badan hógyi amʋtɔ wá
á, ntɔpʋ́ Bulu nyánsa bláa amʋ́ asʋ́n amʋ́. Megyí
ndɛ ɔyɪ kɛhɛtɔ nyánsa, ntɛ́ɛ ɔyí ánfɪtɔ ɪsʋ agyípʋ́
ání bɛ́ba bɔhʋlíɪ amʋ́ túmi klɛ́. 7 Nyánsa ánfɪ anɪdɛ́
mʋ́ ɪwɪ asʋ́n blí ánfɪ igyi nyánsa ání Bulu lɔ́pʋŋáín
asa ɔyí lɛbɛlɪn, ání ɔbɔ́pʋwá anɪ numnyam. 8 Ɔyí
ánfɪtɔ otúmípʋ ɔkʋkʋ mɛ́bɪ nyánsa ánfɪ. Ní bɛbɪ mʋ́
á, tɛkɪ bʋmɛda anɪ Wíe Onumnyampʋ amʋ mántá
oyikpalíhɛsʋ. 9 Táme fɛ́ alɪá bɔwanlín wá Bulu asʋ́n
ámʋtɔ á,
“Tɔ́á ansíbi mɔkʋ́wʋn kɪ, asʋ mɔ́kʋ́nʋ́ kɪ,
ɪmɔkʋ́ba nyankpʋsa agywɪʋntɔ ɛ́ kɪ a,
mʋ́ Bulu lalá yáí há mʋ adwɛpʋ́ ní.”
10 Táme anɪlabí ínɪ, tsúfɛ́ alalɛ́ mʋ́ súná anɪ tsʋn mʋ
Ɔŋɛ Wankíhé amʋsʋ. Ɔŋɛ́ ámʋ tokwí tógyítɔ́tɔ́ kɪ,
ɔtɛlɛ́ Bulu asʋn ŋaínhɛ́á ɪbʋ ɔtɔ́tɔ́ɔ́tɔ́ kʋ́ráá súná anɪ.
11 Ɔhaa tamawʋn mʋ ba nwʋntɔ, nkɛ́tɪ mʋ onutɔ́ ɔŋɛ́.
Alɪ kén Bulu Ɔŋɛ́ ámʋ nkʋlɛ tówʋn Bulu nwʋntɔ ní.
12 Anɪ mʋ́ á, Bulu lɔ́pʋ mʋ Ɔŋɛ́ wá anɪtɔ, megyí ɔyí
ánfɪtɔ ɔŋɛ́ bʋ anɪtɔ. Mboún Ɔŋɛ́á itsú Bulu wá, mɛ́nɪ
abɛ́talí nú ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ Bulu lapʋ́kíé anɪ faan amʋ asɪ.
13 Mʋ́ sʋ megyí anɪ onutɔ́ nyánsa asʋ́n anɪdɛ́ mlɪ
bláa. Mboún asʋ́n ání itsú Ɔŋɛ́ Wankíhé ámʋ wá. Mʋ́
anɪdɛ́pʋlɛ́ Ɔŋɛ́tɔ́ ɔnɔkwalɪ asʋ́n asɪ ní. 14 Ɔhá ání ɔma
Ɔŋɛ́ Wankíhé mɛ́ɛtalí hɔ tɔ́á itsú Bulu Ɔŋɛ́ ámʋ wá,
tsúfɛ́ igyi mimlála mʋ wá. Ɔhá ání Ɔŋɛ Wankíhé bʋ
mʋtɔ tónú asʋ́n ání Ɔŋɛ́ ámʋ déblí asɪ. 15 Mʋtɛtálí tɛ́tɛ
tógyítɔ́tɔ́ nú mʋ́ asɪ. Táme mʋ mʋ́ á, ɔhaa mɛ́ɛtalí

tɛ́tɛ mʊ asʊ́ntɔ́, nú mʊ asɪ ɛkɛkɛɛkɛ. [16] Nkálɪ ɪbɔ́bwɛ
asa bɛ́talí nú mʊ́ asɪ? Igyi fɛ́ aliá Bulu asʊn wanlínhɛ́
amʊ léblí ɔbɛ́ɛ,
"Ma ɔbɛ́talí bí anɪ Wíe agywɪn?
Ma ɔbɛ́talí súná mʊ asʊ́n?"
Támɛ Kristo agywɪn bʊ anɪtɔ. Mʊ́ sʊ anɪ mʊ́ abɛ́talí
bí mʊ agywɪn.

3

Bulu Asúmpʊ́

[1] Apíó, brɛ́á nɛba mlɪ wá á, mmɛtalí tɔ́í mlɪ
ansítɔ́ fɛ́ ahá ání ɔŋɛ Wankíhɛ́ bʊ amʊ́tɔ́. Nɛbláa
mlɪ asʊ́n fɛ́ ahá ání amʊ́ agywɪn ɪdɪn ɔyí ánfɪtɔ
atɔ́sʊ́, bʊmɔkʊ́dan Kristotɔ. [2] Nyɔ́pʊ-ntsu nɛha mlɪ.
Mmɛha mlɪ atogyihɛ onutó. Alɪ brɛ́ ámʊtɔ á,
mlɪmɔ́kɔ́fʊn atogyihɛ onutó gyí. [3] Tsúfɛ́ ɔyí ánfɪtɔ
tsiátɔ́ ɪtráa bʊ mlɪtɔ. Mlɪdɛ́ aba lu, mlɪdɛ́trɛ́. Ní
mlɪdɛ́ ínɪ bwɛ mɛ́, imosuná ání mlɪ agywɪn trá dɪn
ɔyí ánfɪtɔ atɔ́sʊ́, mlɪgyí fɛ́ ɔmátɔ́fɔ? [4] Mlɪtɔ akʊ mlɪaa,
"Paulo mbuo." Mlɪtɔ akʊ ɛ́ mlɪaa, "Apolo mbuo."
Mbɛ́ɛ, ínɪ medésuná ání mlɪgyí fɛ́ ɔmátɔ́fɔ?

[5] Mbɛ́ɛ, ma gyí Apolo, ntɛ́ɛ ma gyí Paulo, sʊ́
mlɪdɛ́trɛ́ anɪ sʊ? Bulu asʊ́mpʊ́ kɛkɛ anɪgyí, mlɪlatsʊn
anɪ ɪbɪtɔ mlí mʊ ahógyipʊ. Anɪtɔ okugyíɔkʊ légyi
gyʊma ání Bulu léha mʊ. [6] Mílódu, Apolo lɔ́wʊlí mʊ́
ntsu, támɛ Bulu léha mʊ́ ɪlɛdan. [7] Megyí odupʊ́ mʊ́a
ntsu ɔwʊlípʊ́ lɔ́bwɛ tɔtɔ. Bulu nkʊlɛ tɔ́bwɛ, tsúfɛ́
mʊtɛ́há mʊ́ ɪtɛdan. [8] Odupʊ́ mʊ́a ntsu ɔwʊlípʊ́ fɛ́ɛ́
bʊgyi kɛ́kɛ́ɛ Bulu ansítɔ́, ɔbɛ́ka okugyíɔkʊ ɪkɔ mʊ
bwɛhɛ́ ɔnɔ́. [9] Agyʊ́má ayɔpʊ́ mía Apolo anɪgyí há
Bulu. Mlɪgyí Bulu ndɔ, mlɪgyí mʊ obu ɛ́ ní.

[10] Bulu lɔ́wa awɪtɔlɛ há mí, bwɛ́ mí obu oyípʊ
ɔtɪansɪpʊ. Mʊ́ sʊ́ nɔpʊ abwi wá obu ámʊ ntswɪasɪ,
aha bambá bɛtalí bʊdɛpwɛ dínká mʊ́sʊ́ ní. Támɛ
ɔhagyíɔha ɔkíı wankláán obu ámʊ pwɛtɔ́. [11] Tsúfɛ́
ɔhaa mɛ́ɛtalí wá ntswɪasɪ bámbá dʊn mʊ́ ámʊ́ʊ́ ɪda
yaí, igyi Yesu Kristo amʊ. [12] Ní ɔkʊ ɔpʊ́ sika pɛpɛ o,
sika futútú o, abwi ání ɪbʊ bíá o, nyí o, afɪtáa ntɛ́ɛ ipí
yi dínká ntswɪasɪ ámʊsʊ á, [13] ɔbíı ání kugyíkʊ ɪbɛ́lɪn
ɔwan ɛkɛ ámʊ́ʊ́ Bulu obégyi anɪ asʊ́n ámʊ. Ogyá
ɔbɔ́pʊsɔ mʊ́ kɪ bɛɛ, ɔlɔbwɛ mʊ́ wankláán. [14] Ní ogyá
ámʊ mɔhɔ obu ámʊ yíntá á, Bulu ɔbéda mʊ ɪpán.
[15] Támɛ ní obu ámʊ lɔ́hɔ a, ɔbɛ́hɪɛ hólɪ atɔ́. Bulu
ɔbɔ́hɔ mʊ nkpa, támɛ obɔ́fuflu fɛ́ ɔhá ání alasrí dalɪ
ogya plɛnplɛntɔ.

[16] Mlɪméyín ání Bulu ɔtswɛ́kpa mlɪgyí, Bulu Ɔŋɛ́
ámʊ tsie mlɪtɔ? [17] Ɔhagyíɔha ání oleyintá mʊ
ɔtswɛ́kpa a, Bulu ɛ́ obéyintá mʊ, tsúfɛ́ Bulu ɔtswɛ́kpa
lɔwankí. Mʊ ɔtswɛ́kpa amʊ gyí mlɪ á.

[18] Ɔhaa mámlɛ́ mʊ ɪwɪ! Ní mlɪtɔ ɔkʊ dɛ́ mʊ ɪwɪ
tɪ ɔtɪansɪpʊ ndɛ ɔyí ánfɪtɔ á, ilehián ání ɔbɔ́bwɛ
mʊ ɪwɪ ɔha mimláhɛ, mɛ́nɪ ɔbɔ́bwɛ ɔtɪansɪpʊ onutó.
[19] Tsúfɛ́ ɔyí ánfɪtɔ ansɪtíın igyi mimlála Bulu ansítɔ́.
Fɛ́ aliá bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ bɛɛ,
"Ɔtɪansɪpʊ agywɪn laláhɛ Bulu tɔpʊ́kítá mʊ." [20] Bulu
asʊn wanlínhɛ́ amʊ lɛtrá blí ɔbɛ́ɛ, "Bulu yin ání
ɔtɪansɪpʊ agywɪn itépí ma labi." [21] Ínɪ sʊ ɔhaa mápʊ
ansí dínká ɔhaasʊ tsú ɪwɪ. Mlɪbʊ́ tógyítɔ́. [22] Paulo o,
Apolo o, Petro o, ɔyí ánfɪ o, nkpa ntɛ́ɛ lowu o, ndɛ o,
ɔkɛ o, mlɪbʊ́ mʊ́ fɛ́ɛ́. [23] Kristo bʊ́ mlɪ, Kristo ɛ́ gyí Bulu
klɛ́.

4

Kristo Sumbí Ayɔpʊ́

[1] Ínɪ sʊ ɔhagyíɔha otsú mʊ́ ání Kristo asʊ́mbi kɛkɛ
mía Apolo anɪgyí, Bulu lapʊ́ mʊ asʊn ŋaínhɛ́ amʊ
agyʊ́má wá anɪ ɪbɪtɔ. [2] Tɔ́á ɪhíɛ́ dehián gyí, ɔhá ání
bapʊ́ agyʊ́má wá mʊ ɪbɪtɔ obégyi ɔnɔkwalɪ. [3] Mí
mʊ́ á, ní mlɪtɔ akʊ ntɛ́ɛ aha bambá bʊdɛ mí pɔ́n ha
kʊ́ráá á, imegyí tɔtɔ mí ansítɔ́. Mí onutó ó mmɔkʊ́há
ɪwɪ pɔ́n ntɛ́ɛ asʊ. [4] Nyin mí klʊntɔ, támɛ imosuná
ání mí asʊ́n da ɔkpa. Anɪ Wíe Yesu gyí mí asʊ́n
ogyípʊ́. [5] Ínɪ sʊ mlɪmákɔsí lɛ́ mlɪ aba ɪlá kpɛ́fʊn anɪ
Wíe ɔbákɛ amʊ. Mʊ ɔbɔ́wankí wólí oklʊ́ntɔ atɔ́sʊ́, lɛ́
anɪ agywɪn ɔwan, asa Bulu ɔbɛ́kanfʊ́ ɔhagyíɔha alɪá
ilehián nɪ.

[6] Mí apíó, mlɪ sʊ́ ndɛpʊ mía Apolo tsiátɔ́ súná
mlɪ atɔ́, mɛ́nɪ mlónu mʊ́ ámʊ́ʊ́ ahá bʊtɛblí bɛɛ,
"Mlɪmányankí tɔá bɔwanlín tswɪsʊ" ámʊ asɪ, fɔ́wun
mlɪmóowun ɔhaa tsú ɪwɪ. [7] Ma lébláa fʊ ɔbɛ́ɛ fʊdʊn
ɔkʊ? Ntɔ fʊbʊá imegyí Bulu léha fʊ́? Ní Bulu léha fʊ́
tógyítɔ́ á, ntogyi sʊ́ fʊ́dɛ ɪwɪ tsu fɛ́ megyí ha bɛha fʊ́?

[8] Mlɪdɛ́kʊ́ ání mlɪlamwɛ́! Mlɪlanyá ɪwɪ! Mlɪlawúna
mlɪdɛ́ iwíe gyí. Mí sʊ mʊ́ á, tɛkɪ mlɪdɛ́ iwíe amʊ
gyí lɛ́lɛ́, mɛ́nɪ anɪa mlɪnyɔ abégyi iwíe amʊ. [9] Ɪdɛ mí
bwɛ fɛ́ Bulu lahá anɪ sumbí ayɔpʊ́ ánfɪ anɪlabwɛ́ ɔma
agyápʊ fɛ́ ndoun bakpá bɔyɔ́mɔ. Tsúfɛ́ anɪlamlí atɔ
kɪhɛ há ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́, Bulu-abɔpʊ mʊ́a anyánkpʊ́sa fɛ́ɛ́.
[10] Kristo sʊ́ anɪlabwɛ́ aha mimláhɛ, mlɪ mʊ́ mlɪlatɪn
ansí. Anɪgyí apɔ́npʊ, mlɪ mʊ́ mlɪbʊ ɔwʊnlín. Ahá
bʊdɛ mlɪ bu, anɪ mʊ́ ɔhaa tamabú anɪ. Megyí alɪ
mlɪdɛ́ anɪ kíı nɪ? Ntɛ́ɛ megyí alɪ? [11] Bɔ́fʊn séi á,
akʊ́n mʊ́a ɔmɛwʊ́lɪ dɛ anɪ, atatidatɔ anɪda. Bʊdɛ anɪ
atswɛ fʊlí, anɪmá ɔdɪkpa. [12] Anɪtɛyírɪ ɪwɪ pʊ́ anɪ ɪbɪ
yɔ́ agyʊ́má pʊ́nyá anɪ atɔ hiánhɛ. Ní bɔlwɪí anɪ á,
anɪtɔyʊ́lá amʊ́. Ní bʊdʊn anɪsʊ ɛ́ á, anɪtotomi. [13] Ní
bɛblí anɪ ɪwɪ asʊn laláhɛ a, anɪtɔpʊ́ ɔdwɛ lɛ́ mʊ́ ɔnɔ́.
Bɔfʊn séi á, anɪlabwɛ́ wúna, bʊdɛ ipí pʊtsítsá anɪsʊ
ɔyí ánfɪtɔ.

[14] Mmɛdɛ́ ínɪ wanlín pʊ́sʊ́pa mlɪ, mboún ndɛpʊtɔ́í
kplá mlɪ fɛ́ mí abí adwɛpʊ́. [15] Tsúfɛ́ ní ahá mpím-dú
(10,000) lósuná mlɪ Kristo ɪwɪ asʊ́n kʊ́ráá á, ɔbakʊ́lɛ
pɛ́ abí mlɪgyí ɔŋɛ́tɔ́. Nɔbwɛ mlɪ sí Kristo Yesutɔ brɛ́á
nɛda asʊn wanlááán ámʊ ɔkan súná mlɪ. [16] Mʊ́ sʊ ndɛ
mlɪ kokóli, mlɪkasɪ mí tsiátɔ́. [17] Ínɪ sʊ ndɛ Timoteo wa
sísí mlɪ. Mí bí ní, ntɔdwɛ́ mʊ. Ɔbʊ ɔnɔkwalɪ Kristotɔ.
Mʊ ɔbɛ́ba bɛkaín mlɪ tsiátɔ́ oduá nɔpʊ mbuo Kristo,
ndɛpʊsʊ́ná ɔpasua kugyíkʊá ɪbʊ ɔtínɛgyíɔtínɛ nɪ.

[18] Mlɪtɔ akʊ bʊdɛ ɪwɪ tsu. Bʊkɪ bɛɛ, fíalɪ mmɛ́ɛtrá
ba mlɪ wá ɛkɛkɛɛkɛ. [19] Támɛ ní anɪ Wíe Yesu lótsulá
á, ɪmɔ́ɔwa ɔpá kʊkʊ nɛ́ba mlɪ wá bɛkɪ bɛɛ, asʊ́n kɛkɛ
ɪwɪ atsupʊ́ ánfɪ bʊdɛblí lóó, ntɛ́ɛ lɛ́lɛ́ bʊbʊ Bulu túmi.
[20] Tsúfɛ́ megyí asʊn blíhɛ́ kɛkɛ Bulu iwíegyí ámʊ igyi,
mboún Bulu túmi. [21] Ní nɛbá mlɪ wá á, ntɔ mpʊ́ba?
Mpʊ́ mplɪ ba lóó, ntɛ́ɛ ɔdwɛ mʊ́a ɪklʊn lwiíhɛ́?

5

Mbʊatɔ lwɪ Asʊ́n

[1] Bahíɛ́ bɛbláa mɪ bɛɛ, mlɪtɔ akʊ bʊdɛ atsɪ mʊ́a ayin
asʊ́n wa. Ɔmátɔ́fɔ kʊ́ráá bʊmɛdɛ́ mʊ́ odu bwɛ. Mlɪtɔ
ɔkʊ mʊ́ kʊ́ráá laswíí mʊ sɪ mʊ ka, [2] ɪbʊ mlɪ ansigyí!
lma mlɪ awɪrɛhɔ. Pɛ́lɪ mɛdɛ́ mlɪ, mɛ́nɪ mlégya ɔhá
ánfɪ odu lɛ́ mlɪ ɔpasuatɔ. [3] Ínıá mlɪmédé mí wúun
ó á, mbʊ mlɪtɔ ɔŋɛ́tɔ́. Nahá ɔhá ánfɪ ɔbʊ tsiátɔ́ anfɪ
odu ɪpɔ́n dodoodo, fɛ́ mbʊ ɪnʊ. [4] Mlɪtɪ ɔpasua ámʊ
fia anɪ Wíe Yesu Kristo dátɔ́. Nétsiá mlɪtɔ ɔŋɛ́tɔ́, anɪ
Wíe Yesu Kristo túmi ɛ́ ibétsiá mlɪtɔ. [5] Ɪnʊ á, mlɪpʊ

mʋ wa ɔbʋnsám ɪbɪtɔ, oyinta mʋ ɔyʋlʋ́ʋ, mɛ́nɪ Bulu
ɔbɔ́hɔ mʋ ɔkláa nkpa anɪ Wíe Yesu ɔbákɛ amʋ.
6 Kpaalı mlıdɛ́ ıwı tsu. Mlıméyín ání bodobodotu-
afá kpalobí téhá bodobodo amʋ fɛ́ɛ́ itotú? 7 Ínı
sʋ mlıle lalahɛ ɔbwɛpʋ́ anfı mlıtɔ, mɛ́nı mlı ıwı
bɛ́tın fɛ́ bodobodoá bʋmɔwa afá mʋ́tɔ́, tsúfɛ́ alí
mlıhíɛ́ mlıgyí ní. Megyí bodobodoá bʋmɔwa afá
mʋ́tɔ́, imotu bʋtɔpʋ́gyí Katsʋn Nkɛ? Bamɔ́ anı
Israelfɔsʋ Katsʋn Nkɛtɔ Okúfabi, ogyi Kristo amʋ, lɛ́
anı nwunsʋ mbusuo há anı dodoodo. 8 Mʋ́ sʋ mlıha
apʋ bodobodoá imotu, igyi ıwtíun mʋa ɔnɔkwalıwa
gyi Katsʋn Nkɛ ámʋ. Mlımáha apʋ bodobodoá ılatú,
igyi tsiátɔ́ laláhɛ mʋ́a lakpan gyi mʋ́.
9 Nɔwanlín wá ɔwʋló kʋá nɔpʋsísí mlıtɔ mbɛ́ɛ,
mlımápʋ mbʋa atɔpʋ́ gyi mba. 10 Megyí ɔyítɔ́ mbʋa
atɔpʋ́, ɔnsıpɛ awapʋ́, awikplu ntɛ́ɛ ıkpı atswɛ́pʋ
ıwı asʋ́n nɛblí. Mʋ́mʋ́ tɛkı mlédalı ɔyí ánfıtɔ asa
mlımɔ́owa amʋ́ mba ní. 11 Tɔá nɔwanlín sísí mlı gyí,
mlımápʋ ɔhá ání ɔbɛ́ɛ Okristoyin mʋgyi, táme ɔtɔtɔ́
mbʋa ntɛ́ɛ ɔbʋ ɔnsípɛ, ɔtɔtswɛ ıkpı, otesía mʋ aba,
ɔtɔbʋ́ ntá ntɛ́ɛ otowí atɔ́ gyi mba. Mlıa ɔhá ámʋ nyɔ
mlımáwa ıbı gyi atɔ́ kʋ́ráá.
12 Ntɔ sʋ́ négyi ahá ání bʋma ɔpasua ámʋtɔ asʋ́n?
Megyí ahá ání bʋbʋ mʋ́tɔ́, bʋdɛ lakpan ánfı odu
bwɛ mboún asʋ́n lehián ání mlégyi? 13 Bulu obégyi
ahá ámʋ́ʋ́ bʋma ɔpasua ámʋtɔ ámʋ mʋ́ asʋ́n. Táme
bɔwanlín wá Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋtɔ bɛɛ, “Mlı mʋ́
mlıgya lalahɛ ɔbwɛpʋ́ lɛ mlıtɔ.”

6

Bulu Ahá Wʋlɛwʋlɛ Nsınɛ́ Asʋ́ngyí

1 Ní mlıtɔ ɔkʋ mʋa mʋ ba Okristoyin benyá á,
ntogyi sʋ́ mlıtɔwá klʋn pʋ́ya ɔmátɔ́fɔ asʋ́n ogyíkpá,
mlıtamapʋ́ ya Bulu ahá abʋblı mʋ́? 2 Mlıméyín
ání Bulu ahá obégyi ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ asʋ́n? Ní mlı
obégyi ɔyítɔ́ ahá asʋ́n á, mʋ́ ntogyi sʋ́ mlımɛ́ɛtalí
gyi mlı wʋlɛwʋlɛ nsınɛ́ asʋ́n? 3 Ntɛ́ɛ mlıméyín ání
anı obégyi Bulu-abɔpʋ ɛ́ asʋ́n? Ntogyi sʋ́ anımɛ́ɛtalí
gyi ekekegyíekɛ asʋ́n mʋ́? 4 Ní asʋ́n ıdá mlı nsınɛ́
á, ntogyi sʋ́ mlıtɔpʋ́ya ɔmátɔ́fɔ asʋ́n agyípʋ́ amʋ́ʋ́
mlı ɔpasuafɔ bʋtamabʋ́ ámʋ? 5 Ndɛ asʋ́n ánfı wanlín
sísí pʋ́sʋ́pa mlı. Mʋ́ sʋ ɔtıansıpʋ ɔkʋlɛ kʋ́ráá má mlı
ɔpasuatɔ ání ɔbɛ́talí gyi mʋ aba nsınɛ́ asʋ́n? 6 Ntogyi
sʋ́ ohógyipʋ ɔbɛ́samáa mʋ ba, mʋ́a ıdʋn kʋ́ráá pʋ́ mʋ
yélıí ɔmátɔ́fɔ ansítɔ́?
7 Alı ámʋ́ʋ́ asʋ́n ıbʋ mlı Akristofɔ wʋlɛwʋlɛ nsınɛ́
ámʋ kʋ́ráá ilosuná ání mlılagyi pʋ́n dodo. Ntogyi sʋ́
mlı bá ɔpʋ́ ılá gyí mlı, ntɛ́ɛ osísi mlı, mlıméesikíɛ́?
8 Mlı mboún latsʋn gyankpá mlıdɛ́ mlı aba sisíı,
mlıdɛ́ lalahɛ pʋgyi mlı aba? 9 Ntɛ́ɛ mlıméyín ání aha
laláhɛ bʋmʋ́owie Bulu iwíegyí ámʋtɔ? Mlımámlɛ́
mlı ıwı. Ahá ání bʋtɔwá atsı mʋ́a ayin asʋ́n, ıkpı
atswɛ́pʋ, mbʋa atɔpʋ́, ayin ání bʋtekle amʋ́ aba ayin,
10 awikplu, ɔnsípɛ awapʋ́, ntá abʋpʋ́, ahá asiapʋ́ pʋ́
ahá asisípʋ bʋméenya ogyíkpá Bulu iwíegyí ámʋtɔ.
11 Tɛkı brɛ́ ámʋ a, alí mlıtɔ akʋ mlıgyí ní. Táme Bulu
labie mlı ntsu, alabwɛ́ mlı mʋ ahá. Alatsʋn mʋ Ɔŋɛ́
ámʋ pʋ́ anı Wíe Yesu Kristosʋ tsú mlı ání mlı asʋ́n
da ɔkpa mʋ ansítɔ́.

Mlı Ɔyʋlʋ́ʋ Pʋwá Bulu Numnyam

12 Mlıtɔ ɔkʋ ɔbɛ́talí blí ɔbɛ́ɛ, “Mbʋ ɔkpa bwɛ́ tɔ́-
tógyítɔ́.” Ee! Táme ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, “Megyí mʋ́
fɛ́ɛ́ ɔbɔ́wa labi.” Ɔkʋ ɛ́ ɔbɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Mbʋ ɔkpa bwɛ́
tɔ́tógyítɔ́, táme mmɛ́ɛha tɔtɔ méegyi mısʋ.” 13 Ibʋ
mʋ́tɔ́á ɔkʋ ɔbɛ́talí blí ɔbɛ́ɛ, “Atogyihɛ bʋ ınʋ há ipu,
ipu ɛ́ bʋ ınʋ há atogyihɛ.” Ee! Táme mʋ́ fɛ́ɛ́ ıbɛ́hı
ɛkɛkʋ́. Bulu mɔ́bwɛ nyankpʋsa há atsı mʋ́a ayin asʋ́n
wa. Mboún anı Wíe bʋ́ anı ɔyʋlʋ́ʋ, anı ɔyʋlʋ́ʋ ɛ́ bʋ́ anı
Wíe. 14 Bulu lɔ́kʋsʋ́a anı Wíe Yesu tsú afúlitɔ. Ɔbɔ́pʋ
mʋ túmi ámʋ kʋ́sʋ́a anı ɛ́.
15 Ntɛ́ɛ mlıméyín mlıaa, mlı ɔyʋlʋ́ʋ igyi Kristo
nyankpʋsa-oyí ámʋ ıwı atɔ́? Mʋ́ nkálı sʋ́ mpʋ́ʋ
Kristo ɔyʋlʋ́ʋ yɛda obu-ɔnɔ́ otsiápʋ́ ɔyʋlʋ́ʋ? Itsʋ́ʋn
mısʋ! 16 Ntɛ́ɛ mlıméyín mlıaa, ní ɔkʋ ɔpʋ́ ıbı da obu-
ɔnɔ́ otsiápʋ́ a, mʋa mʋnyɔ ɔyʋlʋ́ʋ labwɛ́ kʋlɛ? Tsúfɛ́
Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí ɔbɛ́ɛ, “Oyin ámʋ mʋa
ɔtsı ámʋ babwɛ́ ɔyʋlʋ́ʋ kʋlɛ.” 17 Táme ní ɔkʋ mʋa
Kristo bɔbwɛ́ kʋlɛ a, mʋa mʋnyɔ babwɛ́ ıkʋlɛ ɔŋɛ́tɔ́
ɛ́.
18 Mlımápleí atsı ntɛ́ɛ ayintɔ. Lakpan kugyíkʋá ɔha
tɔbwɛ́ tamakʋ́sʋ́ líí mʋ ɔyʋlʋ́sʋ. Táme ní ɔkʋ ɔwá atsı
mʋ́a ayin asʋ́n mʋ́ á, alabwɛ́ lakpan ání ılɔkʋsʋ́ líí mʋ
onutó ɔyʋlʋ́sʋ. 19 Ntɛ́ɛ mlıméyín mlıaa, mlı ɔyʋlʋ́ʋ
gyí Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ ɔtswɛ́kpa obu? Bulu lɔ́pʋ mʋ
há mlı, otsie mlıtɔ. Mʋ́ sʋ megyí mlıbʋ́ mlı ıwı. 20 Ibíá
kpékplékpé Bulu lɔ́hɔ mlı. Mʋ́ sʋ mlıpʋ mlı ɔyʋlʋ́ʋ
wa Bulu numnyam.

7

Akúlu Mʋa Aká, Akpankʋ Pʋ́ Asʋrapʋ Atosunáhɛ́

1 Nayɔ́ asʋn fıtɛ́hɛ́ amʋ́ʋ́ mlılɔ́wanlín sísí mí ámʋtɔ
kı a,
Ee! Ibʋ aléá oyin mɔ́ɔpʋ ıbı da ɔtsı. 2 Táme mbʋatɔ
ladʋbı sʋ oyingyíoyin onyá mʋ onutó ɔká, ɔtsıgyíɔtsı
ɛ́ onya mʋ onutó okúlu. 3 Ilehián ání okúlu obégyi
ɔkátsiá mbla fɛ́ɛ́sʋ́ ha mʋ ka, ɔká ɛ́ ɔbɔ́bwɛ mʋ́ alı
ha mʋ kulu. 4 Megyí ɔtsı bʋ́ mʋ ıwı, mʋ kulu bʋ́ mʋ.
Alí megyí oyin ɛ́ bʋ́ mʋ ıwı, mʋ ka bʋ́ mʋ nı. 5 Mʋ́
sʋ mlımákiná aba ɔdıkpa ha, nkétı mlı abanyɔ́ ámʋ
mlılatsʋ́lá ání mlétsiá nkɛ kpalobí, mɛ́nı mlétsiá bɔ́
mpáı, asa mlélayɔ́ aba wá. Mlılawun aba mʋ́ ɔma,
mɛ́nı Ɔbʋnsám mɛ́ɛtalí sɔ mlı kı, ní mlımétalí kítá
ıwı.
6 Ɔkpa ıda ání mlɔ́bwɛ mʋ́ alı, táme megyí ɔhíɛ́
igyi. 7 Mí nkʋlɛ sʋ mʋ́ á, tɛkı mlétsiá kpankʋ fɛ́ mí,
táme ɔhagyíɔha bʋ mʋ́á Bulu lɔ́pʋkíɛ́ mʋ. Ɔmɔbwɛ
anı fɛ́ɛ́ kɛ́kɛ́ɛ. Ɔhagyíɔha mʋa mʋ klɛ.
8 Séi ndɛ akpankʋ mʋ́a asʋrapʋ bláa mbɛ́ɛ, ní
bʋ́tsulá tsía mí atsiábi a, tɛkı ıbʋ alé. 9 Táme ní
mlımɛ́ɛtalí kítá ıwı ntɛ́ɛ gyi mlı ıwısʋ mʋ́ á, mlıtsia
akúlu mʋ́a aká, dʋn ání mlénatí dá tsʋn.
10 Táme akúlu mʋ́a aká awíe mʋ́ á, mbla kʋ bʋ ınʋá
megyí mí, mboún anı Wíe Yesu lɔ́wa há amʋ́. Ɔbɛ́ɛ,
ɔká mákiná mʋ kulu. 11 Táme ní ɔmáín mʋ kulusʋ a,
ɔkíta ıwı ntɛ́ɛ oyínki yɔ mʋ kulu wá. Okúlu ɛ́ mákiná
mʋ ka.
12 Mlı aha tráhɛ mʋ́ á, mí onutó dɛ́ mlı ínı bláa.
Megyí anı Wíe Yesu dɛ́ mʋ́ blí. Ní ohógyipʋ yínhɛ́
tsía ɔtsıá omegyí ohógyipʋ, táme ɔtsı ámʋ latsʋ́lá
ání mʋa mʋnyɔ bétsiá á, ɔmákiná mʋ. 13 Ní ohógyipʋ
tsíhɛ́ ɛ́ tsía oyin ání omegyí ohógyipʋ, táme alatsʋ́lá
ání mʋa mʋnyɔ bétsiá á, mʋ ɛ́ ɔmákiná mʋ. 14 Tsúfɛ́
ohógyipʋ tsíhɛ́ ámʋ sʋ Bulu ɔbɔ́hɔ mʋ kulu. Alı
kɛ́n ohógyipʋ yínhɛ́ ámʋ sʋ Bulu ɔbɔ́hɔ mʋ ka ɛ́ ní.
Ní megyí alı á, Bulu mɔ́otsu amʋ́ abí ání amʋ́ asʋ́n
da ɔkpa mʋ ansítɔ́, táme ínı sʋ Bulu latsʋ́ amʋ́ ání
amʋ́ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́. 15 Táme ní ɔkʋ́lʋ́ ntɛ́ɛ

ɔká áni omegyí ohógyipʋ dékléá obékiná mʋ tsiába
ohógyipʋ a, ohógyipʋ amʋ osíi mʋ ɔnatı. Mbla kʋkʋ
mɛklí mʋ, tsúfɛ́ Bulu létı anı ɔbɛ́ɛ, abétsiá iwilwiitɔ.
16 Ohógyipʋ tsíhé, fʋyin ní fʋ́ ɔbɔ́hɔ fʋ́ kúlu nkpa?
Ntɛ́ɛ ohógyipʋ yínhé, fʋyin ní fʋ́ ɔbɔ́hɔ fʋ́ ká nkpa?

Tsia Alıá Fʋ́gyi

17 Mʋ́ sʋ ɔhagyíɔha ɔpʋ́ʋ tɔ́á anı Wíe Yesu léha
mʋ asa Bulu létı mʋ tsia. Mʋ́gyí tɔ́á ntɛbláa ɔpasua
kugyíkʋ ní. 18 Ní ɔkʋ létın keté asa Bulu létı mʋ a,
ɔmálayínkí yɛ́bwɛ mʋ́ ıwı tɔtɔɔtɔ. Ní ɔkʋ ɛ́ métın
keté asa Bulu létı mʋ ɛ́ á, ɔmáyétın. 19 Ketétıın ntɛ́ɛ
ketémátın megyí tɔtɔ. Bulu mbla ámʋsʋ gyí mboún
gyí asʋ́n. 20 Ɔhagyíɔha otsía alıá ogyi asa Bulu létı mʋ.
21 Ɔkpábi fʋgyi asa Bulu létı fʋ́? Imáhan fʋ. Táme ní
ɔkpa ıbá áni fégyi ıwı á, kʋsʋ mʋ́sʋ́. 22 Tsúfɛ́ ní ɔkpábi
fʋgyi asa anı Wíe létı fʋ́ á, alahá fagyi ıwı. Alı kén ɔhá
áni otsie mʋ ıwısʋ asa anı Wíe létı mʋ ɛ́ gyí ɔkpábi séi
há Kristo nı. 23 Bulu lɔ́hɔ mlı ibíá kpékplékpéé. Ínı sʋ
mlımábwɛ mlı ıwı nkpábi há anyánkpósa. 24 Mí apíó,
alıágyíalíá ɔhagyíɔha gyí asa Bulu létı mʋ a, ɔpʋ́ʋ mʋ́
alı tsia.

*Mbitebí Mʋ́*a Asʋrapʋ

25 Mlı mbitebíá mlımɔ́kʋ́tsía akúlu kı mʋ́ á, mma
mbla kʋkʋá itsú anı Wíe wá há mlı. Táme anı Wíe
mʋa mʋ nwewúun, alahá mí nyánsa áni mlétalí hɔ
mı gyi. 26 Asʋ́n áni ndɛ há mlı gyí, ɔyítɔ́ lawá ɔnlın séi.
Mʋ́ sʋ nahogyiá ıbʋ aléá ɔhagyíɔha obétsiá alıá otsie
yaí. 27 Ní fʋ́bʋ ɔká á, mákiná mʋ. Ní kpankʋ fʋ́gyi ɛ́
á, mátepí tsía. 28 Táme ní fetsiá ɔká á, fʋmɔkʋ́bwɛ́
lakpan. Ní obitebíá ɔmɔkʋ́tsía okúlu kı ɛ́ otsía a,
ɔmɔkʋ́bwɛ́ lakpan. Asʋn wunhɛá ıbéba tekı ndetsu
kʋ́sʋ́ akúlu mʋ́a akásʋ́. Mʋ́ sʋ ndɛ ínı blí.

29 Mí apíó, mʋ́á ndɛblí gyí, brɛ́ itinbí ılasí. Ínı sʋ
tsú séi á, ɔhá áni ɔbʋ ɔká ɔbwɛ́ɛ fɛ́ ɔhá áni ɔma.
30 Ɔsın ígyi ɔ, ɔdwɛ ígyi ɔ, ıwınya ígyi ɔ, ɔbwɛ́ɛ ıwı fɛ́
asʋansʋ mɛdín mʋsʋ. 31 Ahá áni bʋdɛ ɔyí ánfıtɔ atɔ́
pʋbwɛ́ tɔkʋ bʋmápʋ amʋ́ ansí fɛ́ɛ́ dínká mʋ́sʋ́. Tsúfɛ́
ɔyí ánfı pʋ́ mʋ́tɔ́ atɔ́ fɛ́ɛ́ béba bɔtsʋn.

32 Mmedékléá asʋ́n ıháan mlı. Ɔhá áni ɔma ɔká
tɔpʋ́ mʋ ansí dínká anı Wíe agyʋ́másʋ́, mɛ́nı obégyi
mʋ ansí. 33 Táme ɔká mʋ wie mʋ́ tɔpʋ́ ansí dínká ɔyítɔ́
atɔ́sʋ́, mɛ́nı obégyi mʋ ka ansí. 34 Mʋ́ sʋ mʋ agywın
tɔbwɛ́ anyɔ. Alı kén ɔtsı kpankʋ ɛ́ tesí mʋ ıwı há anı
Wíe, ɔyʋlʋ́ʋ mʋ́a ɔŋétɔ́ fɛ́ɛ́, mɛ́nı obégyi Bulu ansí
ní. Táme okúlu mʋ wie mʋ́ tɔpʋ́ mʋ ansí dínká ɔyítɔ́
atɔ́sʋ́, mɛ́nı obégyi mʋ kulu ansí.

35 Mlı yilé sʋ ndɛ asʋ́n ánfı blí. Mmɛdɛ́ mlı itin ka.
Mboún ndekléá mlıbwɛ́ɛ tɔ́á ıda ɔkpa, amlısi mlı ıwı
fɛ́ɛ́ há anı Wíe Yesu.

36 Ní oyin ɔfítɛ́ ɔtsısʋ, owun áni ɔmɛ́ɛtalí kítá ıwı,
ɔtsı ámʋ ɛ́ déklé ɔdan tsʋn a, ɔyékpaín mʋ. Megyí
lakpan igyi. 37 Táme ní ɔlábwɛ́ agywın áni ɔméetsiá
mʋ, ɔbɛ́talí kítá ıwı tsíá kpankʋ á, ɔbʋ ɔkpa bwɛ́ tɔ́á
odeklé. Ní ɔbɛ́talí kítá ıwı á, mʋ́mʋ́ ɔkíta ıwı. Ibʋ alɛ́
dʋn. 38 Ibʋ aléá obétsiá ɔká, táme ní ometepí tsía a,
ıbʋ alɛ́ dʋn.

39 Mbla léklí ɔtsı áni ɔméekiná mʋ kulu yɔ́fʋn mʋ
owuké. Táme ní oyin ámʋ owú á, ɔbʋ ɔkpa tsía
oyin áni odeklé. Táme ilehián áni ɔhá ámʋ ɔbɔbwɛ
Okristoyin. 40 Mí nkʋlɛ sʋ mʋ́ á, ní otsie kpankʋ á,
ansí bégyi mʋ dʋn. Nyin áni Bulu Ɔŋɛ́ ámʋ́ʋ ıbʋ mıtɔ
ámʋ sʋ́ natálí ndɛ mlı asʋ́n ánfı bláa.

8

*Ɔkp*ıtɔ Atogyihɛ

1 Mlıha ablı ɔkpıtɔ-atɔ́ gyí ıwı asʋ́n ámʋ́ʋ́
mlılɔ́wanlín sísí mí ámʋ.
Mlıdéblí mlıaa, "Anı fɛ́ɛ́ anıyin asʋ́n." Ibʋ mʋ́tɔ́,
táme mlıbı áni asʋ́nbı tɛhá ɔha totsʋ́ ıwı, ɔdwɛ ɛ́
ıtɛhá ɔha tɛdan. 2 Ní ɔkʋ ɔbɛ́ɛ, mʋyin asʋ́n dʋbı a,
ɔmɔkʋ́nyá bí tɔ́á idehián. 3 Ɔhá áni ɔtɔdwɛ́ Bulu á,
Bulu ɛ́ yin mʋ.

4 Mʋ́ sʋ nkálı anıdéblí tsʋ́ ɔkpıtɔ atɔ́ gyí ıwı? Anı
fɛ́ɛ́ anıyin áni ɔkpı mégyí tɔtɔɔtɔ. Anıyin áni Bulu
ɔkʋlɛ pɛ́ ɛ́ bʋ ınʋ, ɔkʋkʋ trá ɔma ɔtınɛtınɛ. 5 Ínıá ıkpı
mʋ́a túmi tsɔtsɔɔtsɔ bʋbʋ ɔsʋ́ mʋ́a ası ó á, 6 anı mʋ́
anıyin áni Bulu ɔkʋlɛ pɛ́ bʋ ınʋ. Mʋgyí anı Sí, ɔsʋ́
mʋ́a ası Ɔbwɛpʋ́. Mʋ anıtsie nkpa há. Anı Wíe ɔkʋlɛ
pɛ́ ɛ́ bʋ ınʋ. Mʋgyí Yesu Kristo. Mʋsʋ Bulu lɔ́tsʋn
bwɛ tógyítɔ́. Mʋ kén sʋ anıtsie nkpa ní.

7 Táme megyí Akristofɔ fɛ́ɛ́ yín alı asʋ́n ánfı.
Ikpısúm lamántá amʋ́ dodo. Ínı sʋ ní begyi ɔkpıtɔ-
atɔ́ á, bʋdɛ mʋ́ tsu áni basúm ɔkpı ámʋ nı. Mʋ́ sʋ
ifin lada amʋ́, tsúfɛ́ bʋmɔkʋ́dan hógyitɔ. 8 Megyí
tɔ́á anıtegyi sʋ́ anıa Bulunyɔ nsınɛ́ bɔ́wa alɛ́. Ntɔ
anılégyí ɔ, ntɔ anımégyí ɔ, tɔtɔ meyintá anı ıwı.

9 Táme mlıkı wankláán áni ɔkpa ánfı mlıbʋ gyi
ɔkpıtɔ-atɔ́ ánfı ımɛ́ɛha ɔhá áni ɔmɔkʋ́dan hógyitɔ
ɔmɛ́ɛdıda. 10 Ní ɔhá áni ɔmɔkʋ́dan hógyitɔ owun
fʋ́ ánfı fɛɛ fʋyin asʋ́n, fʋdɛ atɔ́ gyí ɔkpıtɔ á, ıbʋ
alɛ́? Mʋ́mʋ́ yɛ́ɛ fʋdɛ mʋ atɛtɔ-ɔnlın wa fɛɛ, ogyíi
ɔkpıtɔ atɔ́ ánfı mʋ onutó oyin áni ıma alɛ anfı ní o.
11 Mʋ́mʋ́ fapʋ́ fʋ́ asʋ́nbı mlɛ́ fʋ́ pío wá. Fahá fʋ́ pío ánfı
ɔmɔkʋ́dan hógyitɔ, Kristo lʋ́wu há mʋ anfı lafwí.
12 Ní fɔpʋ́ ılá gyi fʋ́ pío Okristoyin áni ɔmɔkʋ́dan
hógyitɔ, fɛhá mʋ ɔbwɛ́ tɔ́á oyin áni ıma alɛ á, Kristo
fapʋ́ ılá gyi a. 13 Mʋ́ sʋ ní tɔ́á négyi ıbɛ́ha mí pío
Okristoyin ɔbɔ́bwɛ lakpan á, mméetepí trá gyi iye
ɛkɛkɛɛkɛ, mɛ́nı ımɛ́ɛha mʋ ɔdıda.

9

Sumbí Ɔyɔpʋ́ Túmi Pʋ́ Mʋ Gyumagyihɛ

1 Mlıkı mlıaa mmetsie mí ıwısʋ? Ntɛ́ɛ megyí
sumbí ɔyɔpʋ́ ngyi? Mmɔkʋ́wun anı Wíe Yesu kı?
Megyí mí gyumagyihɛ sʋ́ mlılamlí anı Wíe klɛ́ ndɛ?
2 Ní mmegyí sumbí ɔyɔpʋ́ há akʋ á, mlı mʋ́ mlıyin
áni sumbí ɔyɔpʋ́ ngyi. Tsʋ́fɛ́ ínıá mlıgyí Akristofɔ á,
ilegyi adánsıɛ áni anı Wíe sumbí ɔyɔpʋ́ ngyi.

3 Ínı gyí tɔ́á ntɔpʋ́lɛ́ mí ıwı ɔnʋ́ súná ahá áni
bʋtɛlɛ́ mí ılá ní. 4 Mía Barnaba mʋ́ anımágyi atɔ́,
nu ntsu? 5 Anımá ɔkpa tsía ohógyipʋ, kpá mʋ buo
ıwı, fɛ́ sumbí ayɔpʋ́ atráhɛ amʋ pʋ́ anı Wíe apío
mʋ́a Petro aná? 6 Ntɛ́ɛ mía Barnabanyɔ mʋ́ ayɔ́ɔ
agyʋ́má kı anı ıwısʋ? 7 Isá ɔkɔpʋ́ onutó tɛ́ká ıwı ıkɔ?
Ɛkɛkɛɛkɛ! Ɔdɔtɔpʋ ɔmɔmʋ tamagyi mʋ ndɔtɔ-atɔ́?
Mbwı ɔyaípʋ́ ɔmɔmʋ tamagyi mʋ ɔbwı yáíhé?

8 Anyánkpʋ́sa agywın ndɛpʋblí ínı? Yɛ́ɛ Mose
Mbla ɔó ılɛblí alı á? 9 Tsʋ́fɛ́ bɔwanlín wá Mose Mbla
ámʋtɔ bɛɛ, "Bʋtamawá ɔnantswieá ɔdɛ ayó da ɔnʋ́
ıkan."* Fahogyi fɛɛ nnantswie ıwı dɛ́ Bulu hián sʋ́
ɔlɛblí asʋ́n ánfı? 10 Megyí anı sʋ́ ɔdɛ asʋ́n ánfı blí? Anı
sʋ́ ɔdɛ mʋ́ blí a. Bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ,

* 9:9 Deut. 25:4. Kı atɔ táanhɛá bʋ ıfʋn XXX, (1 Ti. 5:18). Mʋ́ ası gyí, "Bʋtamalɛ́ ɔkwɛ́n pʋ́ ıbı tsítsi ɔsʋlʋ́tɔ."

"ɪflɛ́ ɔwɔ́pʋ mʋa atɔ́ ɔkpɔtípʋ́ fɛ́ɛ́ bʋgyo tɔ́á bénya tsʋ́ agyʋ́má ámʋ́ʋ́ bayɔ́ ámʋtɔ." [11] Ní anɪlabláa mlɪ asʋn wankláán ámʋ, igyi ɔŋɛ́tɔ́ abíá anɪladʋ́ wá mlɪtɔ á, anɪ mʋ́ anɪmá ɔkpa nyá anɪ ɔyítɔ́ atohiánhɛ tsʋ́ mlɪ wá? [12] Ní akʋ bʋbʋ ɔkpa nyá atɔ́ tsʋ́ mlɪ wá á, anɪmá ɔkpa dʋn amʋ́?

Táme anɪmótsu kʋkʋ lɛ́ ínɪtɔ. Anɪlapʋ́ klʋntɔ pisii hɔ tógyítɔ́, méɪnɪ anɪmɔ́ɔpʋ tɔtɔɔtɔ tin Kristo asʋn wankláán ámʋ ɔkpa. [13] Mlɪméyín mlɪaa, Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ agyʋ́má ayɔpʋ́ ɛ́ bʋbʋ ogyíkpá ɪnʋ? Ntɛ́ɛ mlɪméyín ání afɔdɪɛ-asʋbwi amʋ asɪ asʋ́mpʋ́ bʋtegyi mʋ́ asɪ atɔ́? [14] Alɪ kén anɪ Wíe lɛ́hɪɛ ání mʋ asʋn wankláán ámʋ ɔkan adapʋ́ ɛ́ bʋgyíi atɔ́ tsʋ ahá ání bʋdɛ labi nya tsʋ́ asʋ́n ámʋtɔ wá ní.

[15] Táme mí mʋ́ mmɔkʋ́pʋ́ alɪ ɔkpa ánfɪ mbʋ anfɪ nyá tɔtɔ tsʋ́ mlɪ wá. Megyí bɛɛ ndekléá néfi mʋ́ asɪ, sʋ́ ndɛ asʋ́n ánfɪ wanlín sísí mlɪ. Ɪbʋ mí aléá nówu, dʋn ání nɔ́hʋlíɪ ɪtɔ́ ánfɪ nɔ́pʋtsʋ́ ɪwɪ ánfɪ. [16] Táme ní ndɛ asʋn wankláán ámʋ ɔkan da a, imegyí tɔ́á nɔ́pʋtsʋ́ ɪwɪ. Tsʋ́fɛ́ ɔhíɛ́ igyi há mí. Bulu ɔbɛ́bɪtí mí ɪsʋ ní mmɛda mʋ́ ɔkan. [17] Ní mí onutɔ́ léblí mbɛ́ɛ nɔ́bwɛ mʋ́ á, tɛkɪ Bulu ɔbɛ́da mí ɪpán. Táme megyí mí onutɔ́ apétɔ́ ndɛ mʋ́ bwɛ. Ɔkpábi ngyi, Bulu lɔ́bu mí ɔnɔkwalɪpʋ pʋ́ agyʋ́má ánfɪ wá mí ɪbɪtɔ. [18] Ɪkɔ́ká mɔmʋ nénya tsʋ́ mʋ́tɔ́ ngya? Mʋ́gyí néda asʋn wankláán ámʋ ɔkan, bʋméɛ́ka mí tɔtɔ. Tɛkɪ mbʋ ɔkpa pʋ́kle tɔkʋ há mí ɪwɪ, táme mmɔ́ɔbwɛ mʋ́ alɪ.

[19] Ntsie mí ɪwɪsʋ. Mma ɔhaa asɪ, táme nabwɛ́ ɪwɪ ɔkpábi há ɔhagyíɔha, méɪnɪ nɛ́kpa ahá tsɔtsɔɔtsɔ ba Kristo. [20] Ntɔbwɛ́ ɪwɪ fɛ́ Yudayin ní mbʋ Yudafɔtɔ, méɪnɪ nétalí nyá Yudafɔ ámʋ. Mma Mose mbla asɪ, táme ntɔbwɛ́ ɪwɪ fɛ́ ahá ání bʋbʋ mʋ́ asɪ, méɪnɪ nétalí nyá amʋ́tɔ́ akʋ. [21] Alɪ kén ní mía ɔmátɔ́fɔá bʋma Mose mbla asɪ anɪná á, ntɔbwɛ́ ɪwɪ fɛ́ amʋ́, méɪnɪ nétalí kpá amʋ́ ba Kristo nɪ. Ínɪ medésuná ání mma Bulu mbla ámʋ asɪ, tsʋ́fɛ́ ntobʋ́ Kristo mbla ámʋ. [22] Ntɔbwɛ́ ɪwɪ fɛ́ ahá ání amʋ́ hógyi ɔnɔ́ ma ɔnlɪn, méɪnɪ nétalí há amʋ́ bɛ́dan Kristotɔ. Ntɛdamlí ɪwɪ ɔkpa ɔtsan-ɔtsansʋ há ahá fɛ́ɛ́, méɪnɪ nétalí kpá amʋ́tɔ́ akʋ ba Kristo.

[23] Asʋn wankláán ámʋ sʋ́ ntɔbwɛ́ ínɪ fɛ́ɛ́, méɪnɪ mí ɛ́ nénya ogyíkpá mʋ́tɔ́. [24] Mlɪkaɪn ání ní ahá bʋsrí a, okugyíɔkʋ tɛyírɪ ɪwɪ, táme ɔbakʋ́lɛ tégyi ɪsʋ, bʋtɛkíɛ́ mʋ atɔ́? Mlɪ ɛ́ mlɪyɪrɪ ɪwɪ srɪ, méɪnɪ mlégyi ɪsʋ, bɛ́kie mlɪ atɔ́. [25] Ɔsrʋ́ɪ otsiípʋ́ okugyíɔkʋ tɛkítá ɪwɪ, méɪnɪ ɔbɛ́srí pʋ́hɔ ɪdá ání ɪtamatsíá yɔ́. Táme anɪ mʋ́ anɪdɛ́ ínɪ bwɛ, méɪnɪ abɔ́hɔ ɪdá ání ɪmɔ́ɔfwɪ ɛkɛkɛɛkɛ. [26] Ínɪ sʋ megyí kpaalɪ nsrí. Mí ansí dɪn tɔkʋsʋ. Ntamatswɪ atswɛ wá afʋ́tɔ́. [27] Ntesen ansítɔ́, bwɛ́ mí ɪwɪ ɔkpábi, méɪnɪ ní nɛdá asʋ́n ámʋ ɔkan súná ahá ta á, Bulu méɛbláa mɪ ɔbɛ́ɛ, nabwɛ́ tsítsá.

10

*Ɪkp*ɪsʋ́m ɪwɪ Ɔláda

[1] Mí apíó, ndekléá mlɪbíɪ tɔ́á Bulu lɔ́bwɛ há anɪ anáin amʋ fɛ́ɛ́ bímbí ámʋ. Ɔlɛha agyinde lobʋn amʋ́ fɛ́ɛ́sʋ́, ɔlɛha ɔpʋ pɛpɛ bʋnkpatɔ lɛ́sɛ, ɔlɛkpa amʋ́ fɛ́ɛ́ tsʋn ɔpʋ amʋtɔ. [2] Bulu lɔ́pʋ agyinde mʋ́a ɔpʋ amʋ bɔ́ amʋ́ fɛ́ɛ́ asʋ́, pʋ́súná ání bʋgyi Mose abʋ́ɔpʋ. [3] Amʋ́ fɛ́ɛ́ begyi ɔŋɛ́tɔ́ atogyihɛ oloku ɔkʋlɛ amʋ. [4] Bonu ɔŋɛ́tɔ́ ntsu oloku ɔkʋlɛ amʋ tsʋ́ bʋtá ámʋ́ʋ́ ɪlɛkpa amʋ́ ámʋtɔ. Kristo gyí bʋtá ámʋ nɪ. [5] Táme ínɪ fɛ́ɛ́ ɔma a, Bulu ansí megyi amʋ́ ɔdʋdʋɔ ɪwɪ, ɔlɛhɪ amʋ́ dimbí ámʋsʋ ɪnʋ.

[6] Ntobí ánfɪ ɪlɛba amʋ́sʋ́ ánfɪ fɛ́ɛ́ igyi atosuánhɛ há anɪ, méɪnɪ amʋ́ lalahɛ amʋ odu bwɛ méɛdɪnká anɪ ɔwɔ́lɪ, [7] ánɪmóosʋ́m ɪkpɪ ɛ́ fɛ́ amʋ́. Tsʋ́fɛ́ Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ ɪlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Ahá ámʋ betsiá asɪ gyí atɔ́, nʋ ntá, kʋ́sʋ́ kʋ́m." [8] Mlɪmáwa atsɪ mʋ́a ayin asʋ́n fɛ́ alɪá amʋ́tɔ́ akʋ bɔbwɛ, ɪlɛha amʋ́tɔ́ mpím adʋanyɔ-sa (23,000) benya lowu ɛkɛwʋ́lɛ. [9] Mlɪmáha asɔ Kristo kɪ fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ amʋ́tɔ́ akʋ bɔbwɛ, awɔ bodundʋn amʋ́ mʋ́ ámʋ. [10] Mlɪmálɛ Bulu ɪlá fɛ́ alɪá amʋ́tɔ́ akʋ bɔbwɛ, Bulu lɔ́pʋ ɔbɔpʋ sísí, ɔlɔbɔmɔ amʋ́.

[11] Ntobí ánfɪ ílɛba amʋ́sʋ́ fɛ́ɛ́ igyi atosuánhɛ há anɪ. Bɔwanlín mʋ́ tswɪ, pʋ́dá anɪ ahá ánfɪ ɔyí ɔnɔ́mɔbí latʋ́ anɪ ánfɪ ɔlá.

[12] Mʋ́ sʋ ní fʋkɪ fɛɛ fʋlʋ́ɪ kínkíínkín Kristo hógyitɔ á, kɪ wankláán, méɪnɪ fʋméɛdɪda. [13] Bɪ ání fʋ́ ɪsʋ́kɪ amʋ mɔtsʋn ɔtsan há aha tráhɛ klɛ́. Ɔnɔkwalɪpʋ Bulu gyí. Ɔméɛha ɪsʋ́kɪá ɪdʋn fʋ ɪba fʋsʋ. Táme ní fowíé ɪsʋ́kɪtɔ á, Bulu obʋ́sʋná fʋ́ ɔkpa ání fɔ́tsʋn mʋ́sʋ́ tálí líí mʋ́ ɔnɔ́, méɪnɪ fɛ́dalɪ mʋ́tɔ́.

[14] Mʋ́ sʋ apíó adwɛpʋ́, mlɪmáwa ɪwɪ ɪkpɪsʋ́mtɔ́ ɛkɛkɛɛkɛ. [15] Atɪansɪpʋ mlɪgyí. Mʋ́ sʋ mlɪ onutɔ́ mlɪyɔ asʋ́n ánfɪtɔ amlɪkɪ. [16] Ní adá Bulu ɪpán, anʋ anɪ Wíe Yesu ɔpʋ́nʋ́asɪ ɛwɛ ámʋtɔ ntá á, imosuná ání anɪa Kristo obʋgya labwɛ́ kʋlɛ? Ní abíá bodobodo amʋ ɛ́ ye aba á, mʋ́ ɛ́ imosuná ání anɪa mʋ ɔyʋlʋ́ʋ labwɛ́ kʋlɛ? [17] Ínɪá anɪ tsɔ́ ó á, bodobodo ipin kʋlɛ anɪtegyi. Mʋ́ sʋ anɪ fɛ́ɛ́ anɪlabwɛ́ ɔyʋlʋ́ʋ kʋlɛ fɛ́ bodobodo ipín ámʋ.

[18] Mlɪpʋkɪ Israelfɔ, megyí ahá ámʋ́ʋ́ bʋtegyi afɔdɪɛ-atɔ́ ámʋ tɔ́bwɛ́ kʋlɛ afɔdɪɛ ámʋ bɔtɔ́? [19] Mʋ́ sʋ nkálɪ mí asʋ́n ánfɪ desuná? Blí ndɛblí mbɛ́ɛ, ɪkpɪ ntɛ́ɛ atogyihɛ amʋ́ʋ́ bapʋ́há amʋ́ igyí amʋ ɪbʋ labi? [20] Ɛkɛkɛɛkɛ! Tɔ́á ndɛblí gyí, ní akpɪpʋ́ bɛhá ɪkpɪ igyí a, ɔŋɛ laláhɛ bɔpʋhá, megyí Bulu. Mʋ́ sʋ mmedékléá mlɪa ɔŋɛ laláhɛ mlɔ́bwɛ kʋlɛ. [21] Mlɪméɛtalí pʋ́ anɪ Wíe ɛwɛ tin ɔnɔ́, láyʋ́pʋ ɔŋɛ laláhɛ ɛwɛ ɛ́ tin ɔnɔ́. Mlɪa Kristo mlɪméɛtalí wá ɪbɪ gyi atɔ́, mlɪa ɔŋɛ laláhɛ ɛ́ amlɪwa ɪbɪ gyi atɔ́. [22] Ní abwɛ́ mʋ́ alɪ á, anɪmɔ́ɔwa Bulu ɔblɔ́ fɛ́ Israelfɔ? Ntɛ́ɛ anɪkíá anɪbʋ ɔwʋnlín dʋn Bulu?

[23] Ahá bʋtɛblí bɛɛ, "Anɪbʋ ɔkpa bwɛ́ tógyítɔ́." Ɪbʋ mʋ́tɔ́ alɪ, táme megyí mʋ́ fɛ́ɛ́ bʋ labi. Fʋdɛblí fɛɛ, "Anɪbʋ ɔkpa bwɛ́ tógyítɔ́." Táme megyí mʋ́ fɛ́ɛ́ tɔ́bʋ́a anɪ. [24] Mlɪmákɪ mlɪ nkʋlɛ klɛ́, mboʋ́n mlɪkɪ mlɪ aba ɛ́ klɛ́.

[25] Tɔ́á mlɪbwɛ́ɛ gyí, mlɪwɪ ibíásʋ́ iye kugyíkʋ. Mlɪmáfitɛ́ mʋ́ ɪwɪ asʋansʋ, mlɪ klʋn ɛ́ ɪmáha mlɪ pón. [26] Tsʋ́fɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, "Bulu bʋ́ ɔyí mʋ́a mʋ́tɔ́ atɔ́ fɛ́ɛ́."

[27] Ní ɔmátɔ́yín ɔtí fʋ́ atɔ́ ogyíkpá, iletsiá fʋ́ á, fayɔ́. Táme ní fɔyʋ́ á, máfitɛ́ mʋ́ ɪwɪ asʋansʋ, fʋ́ klʋn ɛ́ ɪmáha fʋ́ ɪpón. [28] Táme ní ɔkʋ ɔbláa fʋ ɔbɛ́ɛ, "Ɔkpɪtɔ-atɔ́ igyi" á, alɪá ɪméɛhan ɔhá ámʋ sʋ mágyi atɔ́ ámʋ. [29] Megyí alɪá ɪbɛ́han fʋ sʋ, mboʋ́n ɔhá ámʋ sʋ. Mʋ́ʋ́ ntogyi sʋ́ tɔ́á ɔkʋ désusʋ́ʋ ibétin mí ɪwɪgyí ɔkpa?

[30] Ní ntɛdá Bulu ɪpán atogyihɛsʋ asa ntegyi mʋ́ á, ntogyi sʋ́ ɔkʋ ɔbɛ́lɛ mí ɪlá atɔ́ ámʋ sʋ?

[31] Mʋ́ sʋ ní fʋdegyí o, fʋdenʋ́ʋ o, bwɛ mʋ́ fɛ́ɛ́ pʋwa Bulu numnyam. [32] Mlɪmáha mlɪ tsiátɔ́ itin Yudafɔ pʋ́ Griikifɔ ntɛ́ɛ Bulu ɔpasua ámʋ Kristo wá ba ɔkpa. [33] Ntamakle mí nkʋlɛ yilé. Tógyítɔ́á ntɔbwɛ́ á, ntɔbɔ́

mbɔdí ání néha ahá ansí bégyi amú, méni Kristo ɔbóhɔ amú nkpa.

11

[1] Mlıkası mí tsiátɔ, fé alıá mí é nɛkasí Kristo klé.

Alıá Atsı Bɔpʋtsíá Ɔpasuatɔ

[2] Mí apió, ntɛkánfʋ́ mlı, tsúfɛ́ mlı ansí dın mísʋ́. Mlıdébwɛ dínká Kristo atosunáhé amʋ́ʋ́ nɔpʋhá mlı ámʋ sʋ. [3] Táme ndekléá mlınúu mʋ́ ası ání oyingyíoyin bʋ Kristo ası, ɔtsıgyíɔtsı bʋ oyin ası, fé alıá Kristo é bʋ Bulu ası. [4] Ínı sʋ oyingyíoyin ání obun atɔ́ nwun asa ɔdɛ mpái bɔ ntɛ́ɛ ɔdɛ asʋ́n ání Bulu lapʋ́wá mʋ́ ɔnɔ́ blí médé Kristo bu. [5] Táme ɔtsıgyíɔtsıá ɔmɛklí nwun asa ɔdɛ mpái bɔ ntɛ́ɛ ɔdɛ asʋ́n ání Bulu lapʋ́wá mʋ ɔnɔ́ blí é médé mʋ kulu bu. Igyi fé alakpá nwun. [6] Ní ɔmɔ́ɔpʋ atɔ́ klí nwun á, mʋ́mʋ́ ɔkpáa mʋ́. Táme ní ɔtsı ɔkpá nwun, ıbʋ mʋ pélı a, ɔpʋ́ʋ atɔ́ klí mʋ́sʋ́. [7] Bulu lɔ́bwɛ oyin fé mʋ ıwı, pʋ́wá mʋ ıwı numnyam. Mʋ́ sʋ mehián ání ɔbɔ́pʋ atɔ́ bun nwun asa obósum Bulu. Táme ɔtsı mʋ́ á, Bulu lɔ́bwɛ mʋ pʋ́wá oyin numnyam. [8] Tsúfɛ́ oyin médalı tsu ɔtsıtɔ, ɔtsı mboún lédalı tsú oyintɔ. [9] Megyí ɔtsı sʋ́ Bulu lɔ́pwɛ oyin, mboún oyin sʋ́ ɔlɔpwɛ ɔtsı. [10] Ínı sʋ ilehián ání ɔtsı ɔbéklí nwun, pʋ́súná ání ɔbʋ túmi ası, tsúfɛ́ Bulu-abɔpʋ bʋdɛ mʋ kíı. [11] Ínıá anıa Kristonyɔ anılabwé kʋlɛ sʋ á, ɔtsı léhián oyin, oyin é léhián ɔtsı. [12] Tsúfɛ́ alı ámʋ́ʋ ɔtsı gyankpapʋ lédalı tsu oyintɔ ámʋ a, alı kén ɔtsı é lɔ́kwıí oyin ní. Táme Bulu lɔ́bwɛ tógyítɔ.

[13] Mlı onutó mlıyɔ asʋ́n ánfıtɔ amlıkı. Ibʋ aléá ɔtsı méɛklí nwun asa ɔbɔ́bɔ mpái há Bulu? [14] Fé alıá Bulu lélɛ ɔyítɔ á, ıma aléá oyin obési mʋ imi ıbʋ́wa ıswí fé ɔtsı klé. [15] Imi tíntín igyi numnyam há ɔtsı, tsúfɛ́ Bulu lɔ́pʋ mʋ́ há mʋ fé nwun-abʋ́ntɔ. [16] Táme ní ɔkʋ dé mʋ́ ıwı nwɛ́ɛn gyí a, asʋ́n ání mbʋ blí gyí, mmotsulá dínká kʋkʋsʋ dʋn ínı. Alı kén Bulu ɔpasua atráhe fɛ́ɛ́ bʋmotsulá dínká mʋ́sʋ́ ní.

Ɔpʋ́nʋ́asıyɔ
(Mateo 26:26-29; Marko 14:22-25; Luka 22:14-20)

[17] Mmɛ́ɛkanfʋ́ mlı asʋ́n ánfı nɛbá bɛbláa mlı ánfı mʋ́tɔ́. Tsúfɛ́ yilé kʋkʋ tamadálı tsu mlı ifíatɔ. Lalahe kóún ıtɛtí há mlı. [18] Gyankpapʋ a, babláa mı bɛɛ mlıtamabwé kʋlɛ ní ɔpasua ámʋ befia. Nahogyi ání asʋ́n ánfı kʋ bʋ mʋ́tɔ́. [19] Lélé mʋ́ á, ilehián ání nwɛ́engyí bétsiá mlıtɔ, méni mlʋ́wun ɔnɔkwalıá ıbʋ mʋ́tɔ́. [20] Táme bɛblí bɛɛ, ní mlefia a, megyí ɔpʋ́nʋ́asıyɔ sʋ mlıtefia. [21] Tsúfɛ́ mlıtamagyo aba. Akʋ bʋtegyi amʋ́ atɔ́, bʋtamahá aba. Mʋ́ sʋ akʋ bʋtonu bʋ, akʋ é bʋtsie akʋ́n. [22] Mlı onutó mlımá wóyíá mlıtegyi atɔ́, nu ntá mʋ́tɔ́? Ntɛ́ɛ mlıdékléá mlɔ́sʋpáa Bulu ɔpasua ámʋ, amlıwa ahiánfɔ ámʋ pélıtɔ? Amansʋ mblí tsu ínı ıwı? Nkánfʋ mlı? Ínıtɔ mʋ́ á, ɛkɛkɛɛkɛ, mmɛ́ɛkanfʋ́ mlı!

[23] Tsúfɛ́ tɔá nosuán tsu anı Wíe wá kén ndɛ mlı bláa a. Anı Wíe Yesu lélɛ bodobodo ipín onyé ámʋ́ʋ́ bɛlɛ mʋ há ámʋ, [24] ɔlɛda Bulu ıpán, bíábía mʋ́tɔ́, blí ɔbɛ́ɛ, "Mí ɔyʋ́ʋá ndɛpʋhá mlı ní. Mlıtsia bwɛ ínı pʋkaın mísʋ́." [25] Alı kén atogyihɛ amʋ ɔma a, olotsu ntá-ɛwɛ ámʋ, blí ɔbɛ́ɛ, "Ntá-ɛwɛ ánfı gyí mí obugya ání Bulu dépʋsí ntam pɔpwɛ amʋ́ʋ́ ıbʋ mlıa mʋnyɔ nsınɛ́ ámʋsʋ ní. Brégyíbréá mlónu mʋ́ á, mlınu mʋ́ pʋkaın mísʋ́."

[26] Tsúfɛ́ brégyíbréá mlıdé bodobodo anfı gyí, nu ntá tsú ɛwɛ ánfıtɔ á, mlıdé anı Wíe lowu ámʋ ɔkan da kpéfʋn bréá obéyinkí bá. [27] Mʋ́ sʋ ɔhá ání obégyi alı bodobodo anfı, nu ntá tsú anı Wíe ɛwɛ ánfıtɔ mábú ɔkpasʋ á, alagyi anı Wíe ɔyʋlʋ́ʋ pʋ́ mʋ obugya amʋ ıwı pón. [28] Ínı sʋ ilehián ání mlóyɔ mlı nwuntɔ wanklááń, asa mlégyi bodobodo anfı, nu ntá-ɛwɛ ánfıtɔ. [29] Tsúfɛ́ ní mlımóbu anı Wíe Kristo ɔyʋlʋ́ʋ, mlılégyí bodobodo amʋ, nu ntá ámʋ é dínká ifinsʋ á, Bulu ɔbéha mlı ıpón mʋ́ sʋ. [30] Mʋ́ sʋ́ mlıtɔ ahá tsɔtsɔɔtsɔ bapɔn, akʋ bʋdɛlɔ, akʋ mʋ́ kʋ́ráá bawú ní. [31] Ní anıtɔyɔ́ anı nwuntɔ wanklááń asa a, tɛkı Bulu méɛha anı pón. [32] Táme ní anı Wíe ɔlɛ́ anı ılá, bítí anı ısʋ á, ɔmɛ́ɛha anıa ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ ıpón kʋlɛ.

[33] Ínı sʋ mí apió, ní mleyéfia ɔpʋ́nʋ́ ámʋ ası á, mlıtsia gyo aba. [34] Ní akʋ́n dɛ ɔkʋ á, ogyíi atɔ́ tsu wóyítɔ́ asa ɔba, méni mlı ifía amʋ ımɛ́ɛtı ısʋbıtí há mlı. Mí onutó néba bɛbláa mlı tɔá mlıbwɛ́ɛ tsu asʋn tráhe amʋ ıwı.

12

Ɔŋɛ Wankíhé Atokiehé

[1] Séi á, apió, ndekléá nélɛ Ɔŋɛ Wankíhé atokiehé asʋ́n amʋ́ ası wanklááń súná mlı.

[2] Mlıyin ání bréá mlıgyí ɔmátɔ́fɔ á, bosuná mlı asunakpan, ılɛha mlılɔ́yɔ mlıdé ıkpıá bʋtamatɔ́í sum. [3] Mʋ́ sʋ ndekléá mlıbíı mʋá itsú Bulu wá. Ɔhagyíɔha ání ɔdɛpʋ Ɔŋɛ Wankíhé tɔ́í mɛ́ɛtalí lwíí anı Wíe Yesu. Ɔhá ání Ɔŋɛ Wankíhé dé mʋ kpa nkʋlɛ ɔbétalí blí ɔbɛ́ɛ, "Yesu gyí mí Wíe."

[4] Bulu atokiehé ɔtsan-ɔtsan bʋ ınʋ, táme Ɔŋɛ Wankíhé amʋ kén teye mʋ́ fɛ́ɛ́. [5] Bulusúm agyʋ́má igyi ɔtsan-ɔtsan, táme anı Wíe amʋ kén anı fɛ́ɛ́ anıdésum. [6] Ɔkpa ɔtsan-ɔtsansʋ Bulu tɔyɔ́ agyʋ́má tsʋn anısʋ, táme Bulu ámʋ kén dé mʋ́ fɛ́ɛ́ bwɛ tsʋn anı fɛ́ɛ́sʋ́. [7] Bulu tɛlé mʋ Ɔŋɛ́ ámʋ ɔwan tsʋn ɔkpa ɔkʋsʋ anıtɔ okugyíɔkʋtɔ, méni abɔ́pʋkpá aba. [8] Ɔŋɛ Wankíhé tɛhá ɔkʋ tɔpʋ́ nyánsa tɔ́í kplá ahá, ɔtɛhá ɔkʋ é tɛbí asʋ́n. [9] Ɔtɛhá ɔkʋ tɛhíé hɔ Bulu gyi, ɔtɛhá ɔkʋ é tɛtsá ahá ılɔ. [10] Ɔŋɛ Wankíhé amʋ kén tɛhá ɔkʋ túmi ɔtɔpʋ́bwé ofúla, ɔtɛhá ɔkʋ é tɛblí asʋ́n ání Bulu lɔ́pʋwá mʋ ɔnɔ́. Ɔtɛhá ɔkʋ tɛtálí bí ɔŋɛ́á itsú Bulu wá pʋ́ mʋá itsú ɔŋɛ lalahe wá. Ɔtɛhá ɔkʋ tɛblí ɔblíı bámbá, ɔkʋ é tonú mʋ́ ası. [11] Ɔŋɛ Wankíhé amʋ nkʋlɛ tɔ́bwé ínı fɛ́ɛ́, oteye atokiehé ánfı há ɔhagyíɔha alıá odeklé.

Ɔpasua Ámʋ Igyi Nyankpʋsa-oyí Ɔkʋlɛ

[12] Nyankpʋsa-oyí ıwı atɔ́ ıtsɔ, táme mʋ́ fɛ́ɛ́ lɔ́bwɛ nyankpʋsa amʋ. Alı kén igyi Kristo é ní. Mʋ ɔpasua ámʋ gyí mʋ nyankpʋsa-oyí ámʋ nı. [13] Anıtɔ akʋ anıgyí Yudafɔ, akʋ Griikifɔ, akʋ nkpábi ntɛ́ɛ adíhıɛ, táme bɔpʋ Ɔŋɛ Wankíhé amʋ bɔ́ anı fɛ́ɛ́ asʋ́ wá Kristo ɔyʋlʋ́ʋ kʋlɛ amʋtɔ, Bulu lɔ́pʋ Ɔŋɛ́ ámʋ kén núná anı fɛ́ɛ́.

[14] Táme mégyí toku kʋlɛ lɔ́bwɛ nyankpʋsa-oyí ámʋ, mboún ıwı atɔ́ ɔtsan-ɔtsan. [15] Ní yabi ɔblí ɔbɛ́ɛ, "Mma nyankpʋsa-oyí ámʋ ıwı, tsúfɛ́ megyí ıbı ngyi" á, ilosuná ání megyí nyankpʋsa-oyí ámʋ ıwı atɔ́ ogyi? [16] Ní ısʋ é ɔblí ɔbɛ́ɛ, "Mma nyankpʋsa-oyí ámʋ ıwı, tsúfɛ́ megyí nsíbi ngyi" á, ilosuná ání megyí nyankpʋsa-oyí ámʋ ıwı atɔ́ ogyi? [17] Ní nsíbi nkʋlɛ gyí nyankpʋsa-oyí ámʋ fɛ́ɛ́ á, nkálı ɔbɔ́bwɛ obónu asʋ́n? Ntɛ́ɛ ní ısʋ nkʋlɛ gyí nyankpʋsa-oyí ámʋ fɛ́ɛ́ á, nkálı ɔbɔ́hɔ atɔ́ afú? [18] Táme Bulu lɔ́pʋ ıwı atɔ́

tsɔtsɔɔtsɔ bwɛ́ nyankpʋsa-oyí ámʋ, ɔlɔpʋ kugyíkʋ yi ɔtínɛ́á odeklé. [19] Ní ɪwɪ ntobí ámʋ igyi toku kʋlɛ a, nkálı nyankpʋsa-oyí ámʋ ɪbɔ́bwɛ? [20] Ɪwɪ ntobí ámʋ ɪtsɔ mʋ́, táme mʋ́ fɛ́ɛ́ lɔ́bwɛ nyankpʋsa-oyí amʋ nɪ.

[21] Mʋ́ sʋ nsíbi mɛ́ɛtalí bláa ɪbɪ ɔbɛ́ɛ, "Fʋma labi há mí!" ɛkɛkɛɛkɛ. Nwun ɛ́ mɛ́ɛtalí bláa yabi ɔbɛ́ɛ, "Fʋma labi há mí!" [22] Ní akɪ a, ɪwɪ atɔ́ ámʋ́ʋ́ anɪdɛ́kíɪ anɪaa ɪlɔpɔn amʋ ɪwɪ téhían nɪ. [23] Mʋ́ ámʋ́ʋ́ anɪdɛ́kíɪá obʋ́ ɪma mʋ́sʋ́ ámʋ anɪtobʋ́ dʋn nɪ. Ɔtíné ámʋ́ʋ́ anɪtamakleá ahá bʋwúun amʋ ɛ́ anɪtɔpʋ́ atɔ́ tin nɪ. [24] Táme anɪtamapʋ́ atɔ́ tin anɪ ɪwɪ ntobí ámʋ́ʋ́ ɪbʋ akílɛ amʋ. Bulu lɔ́bwɛ anɪ ɪwɪ atɔ́ ámʋ alɪ, mɛ́nɪ abʋ́bu mʋ́ ámʋ́ʋ́ ɪma numnyam amʋ, kɪ mʋ́sʋ́ wankláán. [25] Fʋ́wun ɪkʋlɛbwɛ bɛ́tsiá amʋ́tʋ́, mɛ́nɪ gyɔpɪ okpítá bʋna a, bʋna ɛ́ lakpítá gyɔpɪ. [26] Ní nyankpʋsa-oyí ámʋ ɪwɪ tɔkʋ dɛ́ ɔsʋn wúun a, nyankpʋsa-oyí ámʋ fɛ́ɛ́ towun mʋ́. Ní bɛkánfʋ́ mʋ́tʋ́ kʋ ɛ́ á, ansí tegyi nyankpʋsa amʋ.

[27] Yoo, ayʋ́ nkpá. Kristo ɔyʋlʋ́ʋ kʋlɛ amʋ mlɪ fɛ́ɛ́ mlɪgyí. Mlɪgyí mʋ ɔpasua ámʋ nɪ. Mlɪtɔ okugyíɔkʋ gyí mʋ nyankpʋsa-oyí ámʋ ɪwɪ tɔkʋ. [28] Bulu léhɪhíɛ ínɪ fɛ́ɛ́ wá mʋ ɔpasua ámʋtɔ. Gyankpapʋ, sumbí ayɔpʋ́. Nyɔɔsɪ, Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́, saasɪ, atɔ́ asunápʋ́. Mʋ́ ɔma a, ofʋ́la abwɛpʋ́. Amʋ́á bʋbʋ ɪlɔtsá túmi, bʋalɛ agyípʋ́, ahandɛ pʋ́ ɔblíɪ bambá ablípʋ́. [29] Amʋ́ fɛ́ɛ́ gyí sumbí ayɔpʋ́? Ɛkɛkɛɛkɛ! Amʋ́ fɛ́ɛ́ gyí Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́, ntɛ́ɛ atɔ́ asunápʋ́, ntɛ́ɛ ofʋ́la abwɛpʋ́? Ɪmɛ́ɛba mʋ́tʋ́ alɪ! [30] Amʋ́ fɛ́ɛ́ bʋ ɪlɔtsá atokiehé? Amʋ́ fɛ́ɛ́ tɛ́blí ɔblíɪ bambá, ntɛ́ɛ amʋ́ fɛ́ɛ́ tɛtálí nʋ́ ɔblíɪ bambá ámʋ asɪ? [31] Mlɪbɔ mbɔ́dí amlɪdunka atokiehé ámʋtɔ mʋ́á idehián dʋn.

Nélasʋ́ná mlɪ ɔkpa ání ɪdʋn ínɪ tsía mʋ́tʋ́.

13

Ɔdwɛ

[1] Ní ntɛtálí blí anyánkpʋ́sa pʋ́ Bulu-abɔpʋ ɔblíɪ fɛ́ɛ́, táme ntamadwɛ́ mí aba á, ngyi fɛ́ ɔkan ntɛ́ɛ gbɛ́mgblɛ́ín ání bʋdɛ mʋ́ da, ɪdɛlín kʋ́klʋ́kʋʋ́. [2] Ní mbʋ Bulu ɔnɔ́ asʋ́nblí, Bulu asʋn ŋaínhé bɪ pʋ́ hógyi kpɔnkpɔntɪá ntɛtálí pʋ́pʋlí abʋ, táme mma mí bá ɪwɪ ɔdwɛ á, mʋ́mʋ́ mma labi kʋkʋ. [3] Ní nɔpʋ́ mí atɔ́ fɛ́ɛ́ kíé ahiánfɔ, nɔpʋ́ mí ɪwɪ há mbɛ́ɛ bʋwáa mí ogyá, táme mma mí bá ɪwɪ ɔdwɛ á, mma labi há ɔhaa.

[4] Ahá ɔdwɛpʋ́ tenyá ɪklʋn, ɔbʋ awɪtɔlɛ. Ɔma olu, ɔtamaká ɔnɔ́tʋ́, ɔtamatsʋ́ ɪwɪ. [5] Otobʋ́ atɔ́, ɔma ɔnsípɛ. Ɔtamakʋ́sí nyá ɔblʋ́, ɔtamahɔ asʋ́n wá ɪwɪtɔ. [6] Ɔtamatsʋ́lá asʋkpan, ɔnɔkwalɪ otobʋo. [7] Otenyá klʋn há tógyítʋ́, ɔtɔhɔ asʋ́nsʋ́ gyi. Mʋ ansí tɛdínká asʋ́nsʋ́, ototomi ɛ́.

[8] Ɔdwɛ mʋ́ ɪtamatá, táme Bulu ɔnɔ́ asʋ́nblí bɔ́mɔ ɔnɔ́. Ɔblíɪ bámbá blí béka itin, asʋ́nbɪ ɛ́ ɪbɛ́ba bɔtsʋn. [9] Tsʋ́fɛ́ anɪmɔ́kʋ́nyá bí tógyítʋ́ tá, anɪmɔ́kʋ́nyá blí Bulu ɔnɔ́ asʋ́n ɛ́ yi. [10] Táme ɔŋɛ́tʋ́ atokiehé ánfɪ fɛ́ɛ́ ɪmɔfʋn. Ní mʋ́á ɪlɔfʋn yi ɪbá á, ínɪ fɛ́ɛ́ bɔ́fwɪ.

[11] Igyi fɛ́ ínɪ. Brɛ́á ngyi kebi á, nɔtɔí fɛ́ kebi. Mí atɔ bwɛhɛ́ pʋ́ mí asʋn susʋ́hɛ fɛ́ɛ́ lɔbwɛ fɛ́ kebi. Táme séi ánfɪ nadan a, nasí nyebitɔ bwɛhɛ́ ámʋ fɛ́ɛ́ bwɛ. [12] Séi á, anɪdɛ́ atɔ́ kíɪ fʋlaa fɛ́ ogyásitɔ anɪdɛ́ mʋ́ kíɪ. Brɛ́ ɪkʋ bɛ́ba a, abɔ́wun mʋ́ wankláán. Séi á, anɪ atɔ́bɪ mɔfʋn. Ɔma a, abɛ́ba bɛbɪ mʋ́ fɛ́ alıá Bulu yin anɪ.

[13] Ɔnɔkwalɪ a, atokʋ asa ánfɪ obɛ́tsiá ní. Hógyi, ɔkpakíɪ pʋ́ ɔdwɛ, táme ɔdwɛ dʋn mʋ́ fɛ́ɛ́.

14

Ɔŋɛ Wankíhé Atokiehé Bámbá

[1] Mlɪdunka ɔdwɛ ɔkpa, amlɪdunka ɔŋɛ́tʋ́ atokiehé ɛ́. Mʋ́á ɪdʋn a, Bulu ɔnɔ́ asʋ́nblí. [2] Tsʋ́fɛ́ ní ɔkʋ dɛ́ ɔblíɪ bambá blí á, megyí anyánkpʋ́sa ɔdɛblʋ́aa, Bulu ɔdɛblʋ́aa. Ɔhaa tamanʋ́ mʋ́ asɪ, tsʋ́fɛ́ mʋ ɔŋɛ́ dɛ́ asʋn ŋaínhé blí. [3] Táme ɔhá ání ɔdɛ Bulu ɔnɔ́ asʋ́n blí mʋ́ á, ahá ɔdɛblʋ́aa, ɔdɛpʋbʋ́a amʋ́ abʋdan hógyitɔ. Ɔdɛpʋwá amʋ́ ɔwʋnlín, ɔdɛpʋlwíí amʋ́ ɪklʋn ɛ́. [4] Ɔhá ání ɔdɛ ɔblíɪ bambá blí nkʋlɛ ténya ɔwʋnlín Bulusʋ́mtɔ. Táme ɔhá ání ɔdɛ Bulu ɔnɔ́ asʋ́n blí mʋ́ tɔwá ɔpasua ámʋ ɔwʋnlín.

[5] Tɛkɪ ndekléá mlɪ fɛ́ɛ́ mlɛ́blí ɔblíɪ bambá, táme ní mlɪdɛ́ Bulu ɔnɔ́ asʋ́n blí á, ɪbʋ mɪ alɛ́ dʋn. Tsʋ́fɛ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́ dʋn ɔblíɪ bambá ɔblípʋ́. Nkɛ́tɪ ní ɔblíɪ bambá ɔblípʋ́ ámʋ tɛtálí lɛ́ mʋ́ asɪ, mɛ́nɪ ɔpasua ámʋ bénya tɔkʋ tsʋ́ mʋ́tʋ́. [6] Mí apíʋ́, ní naba mlɪ wá séi bɛblí ɔblíɪ bambá kʋ, mmɛlɛ mʋ́ asɪ á, labi mɔmʋ ɪbʋ́wa há mlɪ? Táme ní nɛblí asʋ́n, nɛhá mlɛ́bɪ asʋ́n, ntɛ́ɛ nɛblí asʋn lɛsʋ́náhé kʋ, ntɛ́ɛ nɛblí Bulu ɔnɔ́ asʋ́n kʋ, ntɛ́ɛ súná mlɪ atɔ́ á, ɪbʋ́wa labi há mlɪ dʋn.

[7] Mlɪpʋkɪ ɪtʋ́á fɛdá mʋ́ itotsʋ́lá, fɛ́ ɪkwɛ, ɔténtɛ ntɛ́ɛ ɔkpɛ aná. Ní fʋmɛda mʋ́ itsula wankláán á, bʋtamanʋ́ mʋ́ asɪ. [8] Ní klʋnsɪ ɔdapʋ́ mɛ́bɪ dá mʋ́ á, ɔhaa tamanʋ́ mʋ́ asɪ, dídá atɔ́ yʋ́ ɪsá. [9] Alɪ kén ní mlɪdɛ́ ɔblíɪ ání ɔhaa mɛ́dɛ́ mʋ́tʋ́ nʋ blí á, mlɪdɛ́tʋí wá afʋ́tʋ́ ní. [10] Ɔblíɪ tsɔtsɔɔtsɔ bʋ ɔyítʋ́. Kugyíkʋ ɪlɔfʋn, ɪbʋ mʋ́ ablípʋ́ anulɛ́. [11] Táme ní ɔkʋ dɛ́ ɔblíɪ kʋ blí, mí ɛ́ mmɛdɛ́ mʋ́tʋ́ nʋ á, ntamanʋ́ mʋ asɪ, mʋ ɛ́ ɔtamanʋ́ mí asɪ. [12] Mʋ́ sʋ ínɪá mlɪhíɛ́ mlɪdɛ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ atokiehé ámʋ dunká á, mlɪkʋlɪ mʋ́á ɪbʋ́wa ɔpasua ámʋ ɔwʋnlín.

[13] Ínɪ sʋ ɔhá ání ɔtɛblí ɔblíɪ bámbá ɔkʋ́lɪ Bulu mʋ́ asɪnu, mɛ́nɪ ɔbɛ́talí lɛ mʋ́ asɪ súná mʋ́ anupʋ́. [14] Tsʋ́fɛ́ ní ndɛpʋ ɔblíɪ bámbá bʋ́ mpáɪ á, mí ɔŋɛ́ dɛ́ mʋ́ bɔ, táme mmɛdɛ́ asʋ́n ání ndɛblí asɪ nu. [15] Nkálı mɛɛ nʋ́bɔ mpáɪ ɔŋɛ́tʋ́ bré kʋtɔ, pʋ́ mí agywun ɛ́ bʋ́ mʋ́ bré bámbátʋ́. Alɪ kén nʋ́wa ɪlʋ ɔŋɛ́tʋ́, pʋ́ mí agywun wá mʋ́ bré kʋtɔ ɛ́ ní. [16] Tsʋ́fɛ́ ní fʋ́dɛ Bulu kanfʋ́ ɔŋɛ́tʋ́ pɛ́ á, nkálı ɪbʋ́bwɛ ɔhá ání ɔmɛdɛ́ mʋ́ asɪ nu ɔbɛ́tsa fʋ́? Nkálı bɛ́tsa fʋ́ Bulu ɪpán da ní bʋmɛdɛ́ asʋ́n ání fʋdɛblí asɪ nu? [17] Fíalı fʋdɛ Bulu ɪpán da wankláán, táme ɪtamawá fʋ́ bá ɔwʋnlín.

[18] Nɛdá Bulu ɪpán ání ntɛblí ɔblíɪ bambá dʋn mlɪtɔ okugyíɔkʋ. [19] Táme ní afia a, ntekleá nɛ́blí asʋ́n anu pɛ́ ání ɔhagyíɔha obʋ́nu mʋ́ asɪ, ɪbʋ́bʋá amʋ́ ɛ́ dʋ́n ání nɛ́blí asʋ́n mpím-dʋ́ (10,000) ɔblíɪ bámbátʋ́ ání ɔhaa mʋ́nu mʋ́ asɪ.

[20] Mí apíʋ́, mlɪmábwɛ agywun fɛ́ nyebí. Mlɪbwɛ ɪwɪ fɛ́ kebi-bɔbwɛ lakpanbwɛtɔ, táme mlɪgywun fɛ́ ahandɛ. [21] Bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ,

"Nʋ́tʋí tsʋn afɔ́ɔsʋ́, bɛ́blʋ́aa mí ahá ɔblíɪ bambá.
Mʋ́ ʋ́ á, mí ahá bʋmʋ́ʋnu mí ɔmɛ."

Anɪ Wíe lɛ́blí.

[22] Ínɪ sʋ ɔblíɪ bambá blí igyi osʋ́na há ɔmátʋ́fɔ, megyí ahʋ́gyipʋ. Bulu ɔnɔ́ asʋ́n blí ɛ́ igyi osʋ́na há ahʋ́gyipʋ, megyi ɔmátʋ́fɔ.

[23] Ní ɔpasua ámʋ ifia, ɔhagyíɔha dɛ́ ɔblíɪ bambá blí, ɔha bambá pʋ́ ɔmátʋ́yín bɛbá mlɪtɔ á, bʋmɛ́ɛblí bɛɛ, mlɪ nwun layíntá? [24] Táme ní mlɪ fɛ́ɛ́ mlɪdɛ́ Bulu ɔnɔ́ asʋ́n blí, ɔmátʋ́fɔ ntɛ́ɛ ahá ání bʋtamanʋ́ mʋ́tʋ́ bɛbá mlɪtɔ á, amʋ́ onutʋ́ bʋ́yɔ asʋ́n ámʋtɔ, nʋ́ ɪwɪasɪ ání babwɛ́ lakpan. [25] Ɪbɛ́ha amʋ́ klʋntɔ asʋ́n bɛ́lʋn

ɔwan, bɛ́da akpawunu, kánfʊ́ Bulu bɛɛ, “Lɛ́lɛ́, Bulu bʊ mlɪtɔ.”

Ɔpasua Ámʊtɔ Nhɪhɪɛ́

26 Mí apíó, ní mlɛbá befia Bulu osúmkpá, mlɪtɔ ɔkʊ
tɔwá ılʊ, ɔkʊ tosúná atɔ́, ɔkʊ towun atɔ́, ɔkʊ tɛblí
ɔblíı bámbá, ɔkʊ ɛ́ tonú mʊ́ ası á, bʊbwɛ́ɛ mʊ́ pʊwa
ɔpasua ámʊ ɔwʊnlín. 27 Ní akʊ bɛ́blí ɔblíı bámbá á,
bʊbwɛ́ɛ ahá abanyɔ́. Ní bʊtsɔ kʊ́ráá á, abasá. Bʊblí
mʊ́ ıkʊlɛ-kʊlɛ, mɛ́nı ɔkʊ ɔbɛ́lɛ mʊ́ ası. 28 Ní ɔhaa
má ofíakpa ınʊá ɔbɛ́lɛ mʊ́ ası mʊ́ á, bʊkpá ɔnɔ́ bun,
amʊ́a amʊ́ Bulu abʊtɔı nklobítɔ. 29 Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́
abanyɔ́ ntɛ́ɛ abasá bʊtɔ́ı, atráhɛ abʊyɔ amʊ́ asʊn
blíhɛ́ amʊtɔ. 30 Táme ní Bulu ɔlɛ́ atɔ́ súná ɔkʊá otsie
ofíakpa ınʊ á, Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ ámʊ osíi tɔí, ɔhá
ámʊ ɔblı tɔ́á alawun. 31 Mlı fɛ́ɛ́ mlɛ́talí blí Bulu ɔnɔ́
asʊ́n ámʊ ıkʊlɛ-kʊlɛ, mɛ́nı mlı fɛ́ɛ́ mlósuán tɔkʊ tsú
mʊ́tɔ́ pʊ́wá ıwı ɔwʊnlín. 32 Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ amʊ
bʊnyáa túmi ɔŋɛ́ ámʊ́ʊ ıdɛ amʊ́ kpa amʊ́sʊ́, mɛ́nı
bɔ́tɔí há amʊ́ aba ɔkpa. 33 Tsúfɛ́ Bulu asʊ́n lolwií,
omegyí basabasa.

34 Ní ɔpasua ámʊ ifia a, atsı bʊbwɛ́ɛ díín. Bʊma
ɔkpa tɔ́í. Bʊbá ıwıası fɛ́ alıá Mose Mbla léblí. 35 Ní
bʊdekléá bónu asʊankʊtɔ á, bʊfítɛ amʊ́ akúlu wóy-
ítɔ́, tsúfɛ́ ıbʊ pélıá ɔtsı ɔbɔ́tɔí ofíakpa.

36 Mlılahogyi mlıaa, mlı wá Bulu asʊ́n ámʊ ilotsuá
ası? Ntɛ́ɛ mlı nkʊlɛ látsɔ mʊ́ nu? 37 Ní ɔkʊ dɛ́kíı ání
Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ mʊgyi, ntɛ́ɛ ɔbʊ Ɔŋɛ́tɔ́ atokiehɛ́ kʊ
á, ıwánkı mʊ ání anı Wíe onutó mbla ígyi ndɛwanlín
sísí mlı. 38 Ní ɔmɔhɔ asʊ́n ánfı á, mlı ɛ́ mlımáhɔ mʊ
asʊ́n.

39 Mí apíó, ínı sʊ mlıprı ání mlɛ́blí Bulu ɔnɔ́ asʊ́n,
táme mlımábláa ɔhaa mlıaa, ɔmáblí ɔblíı bambá.
40 Mlıbwɛ tógyítɔ́ dınka mʊ́ ɔkpasʊ wankláán, ıfʊn.

15

Kristo Kʊsʊ́ tsú Afúlıtɔ

1 Mí apíó, séi á, nkáun mlı asʊn wankláán ámʊ́ʊ́
nɛda mʊ́ ɔkan súná mlı, mlılóhɔ mʊ́sʊ́ gyí, mlı
hógyi ılıí mʊ́sʊ́ ámʊ. 2 Asʊ́n ánfı ɔbɛ́ha mlı nkpa
ání ıtamatá, ní lɛ́lɛ́ mlılóhɔ mʊ́sʊ́ gyí nı. Táme ní
mlekíná mʊ́sʊ́ hogyi mʊ́ á, mlı hógyi labwɛ́ kpaalı!

3 Tsúfɛ́ asʊ́n ání ıhíɛ́ dehián bɔpʊhá mí nɔpʊba mlı
ígyi. Mʊ́gyí, Kristo lóbowu anı lakpan sʊ, fɛ́ alıá
Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ léblí. 4 Bopulá mʊ, Bulu
lókʊsʊ́a mʊ tsú afúlıtɔ ɛkɛ sáásí fɛ́ alıá Bulu asʊn
wanlínhɛ́ amʊ ılɛblí. 5 Ɔlɛlɛ ıwı ɔwan súná Petro.
Mʊ́ ɔma a, ɔlɛlɛ ıwı ɔwan súná sumbí ayɔpʊ́ dúanyɔ
ámʊ fɛ́ɛ́. 6 Ínı ɔma a, ɔlɛlɛ ıwı ɔwan súná mʊ abúopʊ
tsɔtsɔɔtsɔá bʊdʊn ahá lafanu (500) ɔtsáwʊlɛ. Amʊ́tɔ́
akʊ bawú, táme ɔdʊdʊɔ bʊtráa bʊtsie nkpa. 7 Ɔlɛlɛ
ıwı ɔwan súná Yakobo ɛ́. Ɔma a, ɔlɛlɛ ıwı ɔwan súná
sumbí ayɔpʊ́ ámʊ fɛ́ɛ́.

8 Ɪtráhɛ-tráhɛ a, ɔlɛlɛ ıwı ɔwan súná mí onutó ánfı
nesin ɔma ba anfı. 9 Tsúfɛ́ mígyí sumbí ayɔpʊ́ ámʊtɔ
ɔkʊsʊ nı. Tɛkı mmɔfʊn ání bɛ́tı mí sumbí ɔyɔpʊ́
kʊ́ráá, tsúfɛ́ nɛdınká Bulu ɔpasua ámʊsʊ. 10 Táme
Bulu awıtɔlɛ sʊ́ ndɛ namlí alı. Mʊ awıtɔlɛ amʊ
ımɔbwɛ kpaalı. Tsúfɛ́ nayɔ́ agyʊ́má dʊn amʊ́tɔ́
okugyíɔkʊ. Táme megyí mí ɔwʊnlín nɔpʊyɔ́ mʊ́. Mʊ
awıtɔlɛ amʊ dɛ́ mí kpa. 11 Ínı sʊ ní mílɛ́trá da asʊ́n
ámʊ ɔkan ɔ, amʊ́ ɔ, mʊ́á idehián gyí mlılóhɔ anı asʊ́n
ámʊsʊ gyi.

Anı Kʊsʊ́ Tsú Afúlıtɔ

12 Ní anıtɛdá Bulu asʊ́n ámʊ ɔkan anıaa, Bulu
lókʊsʊ́a Kristo tsú afúlıtɔ á, ntogyi sʊ́ mlıtɔ akʊ
mʊ́ bɛɛ, awupʊ́ bʊmɔ́ɔkʊsʊ́ tsú afúlıtɔ? 13 Ní awupʊ́
bʊmɔ́ɔkʊsʊ́ mʊ́ á, idesuná ání Bulu mɔ́kʊsʊ́a Kristo
ɛ́. 14 Ní Kristo mɔ́kʊsʊ́ tsú afúlıtɔ á, tɛkı anı asʊn
wanklááń amʊ ɔkanda igyi kpaalı. Mlı mʊ́sʊ́ hogyi ɛ́
igyi kpaalı. 15 Ní Bulu tamakʊ́sʊ́a awupʊ́ mʊ́ á, mʊ́mʊ́
afunu anıdɛ́wa tın Bulu ɔnɔ́, blí anıaa alakʊ́sʊ́a
Kristo tsú afúlıtɔ. Ní ɔtamakʊ́sʊ́a awupʊ́ á, mʊ́mʊ́
asʊ́n ánfı ımа mʊ́tɔ́. 16 Ní ɔmɔ́ɔkʊsʊ́a amʊ́ mʊ́ á,
mʊ́mʊ́ ɔmɔkʊsʊ́a Kristo ɛ́ ní. 17 Ní ɔmɔkʊsʊ́a Kristo
a, mʊ́mʊ́ kpaalı mlılahɔ mʊ gyi. Idesuná ání mlılasin
lakpantɔ. 18 Mʊ́mʊ́ ıtráa desuná ání Kristo ahógyipʊá
bawú ɛ́ bafwí. 19 Ní ɔyí ánfıtɔ nkpa nkʊlɛsʊ́ anı
ansídın Kristosʊ mʊ́ á, mʊ́mʊ́ anı ılá bʊ nwɛ dʊn
ɔhagyíɔha.

20 Táme ɔnɔkwalıá ıda gyí, Bulu lakʊ́sʊ́a Kristo
tsú afúlıtɔ. Kristo labwɛ́ ahá ání Bulu ɔbɔ́kʊsʊ́atɔ
ogyankpapʊ. 21 Alı ámʊ́ʊ́ lowu léba tsʊn nyankpʊsasʊ
ámʊ a, alı kén kʊsʊ́ tsú afúlıtɔ ɛ́ ılɛba tsʊn
nyankpʊsasʊ ní. 22 Tsúfɛ́ alı ámʊ́ʊ́ ahá bʊtowú
amʊ́a Adam ıkʊlɛbwɛ sʊ ámʊ a, alı kén amʊ́a Kristo
ıkʊlɛbwɛ sʊ amʊ́ fɛ́ɛ́ bénya nkpa ní. 23 Táme anıtɔ
okugyíɔkʊ bʊ mʊ bré. Kristo Bulu légyankpá kʊ́sʊ́a
tsu afúlıtɔ. Ní Kristo oyínkí bá a, mʊ ɛ́ ɔbɔ́kʊsʊ́a mʊ
ahá fɛ́ɛ́. 24 Mʊ́ ɔma a, Kristo obégyi ɔŋɛ́tɔ́ túmi lalahɛ́,
iwíegyí pʊ́ túmiá ıdɛ ɔyísʊ́ gyí fɛ́ɛ́sʊ́ asa ɔyí ɔbɔ́mɔ
ɔnɔ́. Mʊ́ ɔma a, obéyinkía iwíegyí ámʊ wá anı Sí Bulu
ıbıtɔ. 25 Tsúfɛ́ ilehián ání Kristo obégyi iwíe kpɛ́fʊn
brɛ́á alagyi mʊ alupʊ́ fɛ́ɛ́sʊ́, pʊ́ mʊ ayabi tsá amʊ́sʊ́.
26 Olupʊ́ tráhɛ ání ɔbɛ́hı tsú afúlıtɔ. 27 Tsúfɛ́ Bulu
asʊn wanlínhɛ́ amʊ ılɛblí ɔbɛ́ɛ, “Bulu lɔ́pʊ tógyítɔ́
wá mʊ ası.” Ínı imosuná ání Bulu bʊ Kristo ası.
28 Ní Kristo ogyi tógyítɔ́sʊ́ tá á, ɔbɔ́pʊ ıwı wá Bulu
ası. Mʊlɛ́ha mʊ túmi dínká tógyítɔ́sʊ́, fɔ́wun Bulu
ɛ́ obégyi tógyítɔ́á ıbʊ ɔtínɛgyíɔtínɛ́sʊ́.

29 Ní Bulu mɔ́ɔkʊsʊ́a awupʊ́ á, ntogyi sʊ́ ahá bʊdɛ
asú bɔ há ahá ání bawú? Ntogyi sʊ́ bɛ́ha bɔ́bɔ amʊ́
asú há amʊ́? 30 Ntɛ́ɛ ntogyi sʊ́ anı mʊ́ abɔ́pʊ anı nkpa
pléí brégyíbrɛ́? 31 Mí apíó, nɛkásɛ, ntefia alowusʊ
ekekegyíɛkɛ! Igyi tɔ́á ntɔpʊ́tsú ıwı ání mlıa anı Wíe
Kristo Yesu mlılabwɛ́ ıkʊlɛ. 32 Mʊ́ sʊ kpaalı nɔkɔ
Efesofɔá bʊgyi fɛ́ mbwıkítá-atɔ? Ní Bulu mɔ́ɔkʊsʊ́a
awupʊ́ mʊ́ a, “Mʊ́mʊ́ mlıha agyi, awı, anu, tsúfɛ́ ɔkɛ
sɛsɛbrɛ anılawú.” Fɛ́ alıá bɔwanlín wá Bulu asʊ́n
ámʊtɔ.

33 Mlımáha ahá ání bʊtɛblí asʊ́n ánfı odu abʊmlɛ
mlı! Tsúfɛ́ ahandɛ bɛɛ, “Mba lalahɛ́ gyí teyíntá ɔha.”
34 Mlılabwɛ agywın wankláán, amlısi lakpan bwɛ.
Tsúfɛ́ mlıtɔ akʊ bʊtépí bʊmeyín Bulu. Ndɛ asʊ́n ánfı
wanlín sísí mlı pʊ́sʊ́pa mlı.

Ɔyʊlʊ́ʊá Abɔ́pʊkʊ́sʊ́ Tsú Afúlıtɔ

35 Ɔkʊ ɔbɛ́fıtɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Nkálı Bulu ɔbɔ́kʊsʊ́a awupʊ́?
Ɔyʊlʊ́ʊ mɔmʊ bɔ́pʊkʊ́sʊ́?” 36 Ɔha mimlahɛ! Bı ání
ní fodú atɔ́-abí á, ıtɔplɔ́ asa ıtɔkwɛ. 37 Megyí ıtɔ́bí
ámʊ́ʊ́ fɔpʊwá ɔsʊlʊ́tɔ ámʊ gyí ɔbán amʊ́ʊ́ ıtɛdan
amʊ. 38 Bulu tɛhá mʊ́ ɔyʊlʊ́ʊ pɔpwɛ ání mʊ onutó
odeklé. Ɔtɛhá atɔ́-abí kugyíkʊ mʊ́ ɔyʊlʊ́ʊ ɔtsan.

39 Alı ámʊ́ʊ́ atɔ́-abí ɔtsan-ɔtsan bʊ́ʊ ınʊ ámʊ a, alí
tógyítɔ́ ɔyʊlʊ́ʊ igyi ɔtsan ní. Anyánkpʊ́sa, mbwı,
mbubwi pʊ́ ntsutsʊ aye fɛ́ɛ́tɔ́ okugyíɔkʊ ɔyʊlʊ́ʊ
ɔtsan.

40 Ɔsʊ́sʊ-atɔ́ bʊ ınʊ, ɔsʊlʊ́sʊ-atɔ́ ɛ́ bʊ ınʊ. Mʊ́ fɛ́ɛ́
ıbʊ ɔyʊlʊ́ʊ ɔtsan-ɔtsan. Ɔsʊ́sʊ́ klɛ́ numnyam ɔtsan,

ɔsʋlʋ́sʋ klɛ́ ɛ́ numnyam ɔtsan. 41 Owí numnyam igyi
ɔtsan há ɔtsra. Ɔtsra klɛ́ ɛ́ igyi ɔtsan há ntsrakpabi.
Ɔtsrakpabi kugyíkʋ ná ɔtsan, mʋ́ numnyam ɛ́ ɪna
ɔtsan há mʋ́ bá.
42 Alı ɪbɔ́bwɛ brɛ́á Bulu ɔbɔ́kʋsʋ́a awupʋ́ ní. Anı
ɔsʋlʋ́sʋ-ɔyʋlʋ́ʋ anfí itowú, plɔ́ ánfı ɪbɔ́tsʋn ɔtsan há
mʋ́á Bulu ɔbɔ́kʋsʋ́a tsu afúlitɔ, tsʋ́fɛ́ mʋ́ mʋ́ imɔ́owu
ɛkɛkɛɛkɛ. 43 Anı ɔyʋlʋ́ʋ anfı tɔpɔn brɛ́á bopʋ́lá mʋ́,
táme ní Bulu ɔkʋ́sʋ́a mʋ́ á, itenyá ɔwʋnlín, wá
numnyam. 44 Ɔsʋlʋ́sʋ-ɔyʋlʋ́ʋ igyi séi, táme ní Bulu
ɔkʋ́sʋ́a mʋ́ á, ɪbɔ́bwɛ ɔŋɛ́tɔ́ ɔyʋlʋ́ʋ. Tsʋ́fɛ́ alı ámʋ́ʋ́
ɔsʋlʋ́sʋ-ɔyʋlʋ́ʋ bʋ ınʋ ámʋ á, alí ɔŋɛ́tɔ́ klɛ́ ɛ́ bʋ ınʋ
ní. 45 Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ lɛ́bláa anı ɔbɛ́ɛ, “Adam
gyankpapʋ amʋ lɔ́bwɛ ɔkıankpapʋ.” Táme Adam
tráhɛ, ogyi Kristo amʋ mʋ́ gyí Ɔŋɛ́á ɔtɛhá nkpa.
46 Ɔsʋlʋ́sʋ-ɔyʋlʋ́ʋ anıtegyankpá nyá asa anıtebenya
ɔŋɛ́tɔ́ klɛ́. 47 Ɔsʋlʋ́tɔ-ısı Bulu lɔ́pʋpwɛ́ nyankpʋsa
gyankpapʋ, ogyi Adam amʋ. Kristo, amʋ́ʋ́ obuo amʋ
mʋ́ otsʋ́ ɔsʋ́sʋ́. 48 Nyankpʋsa okugyíɔkʋ bʋ ɔsʋlʋ́sʋ-
ɔyʋlʋ́ʋ fɛ́ Adam, táme anı ɔsʋ́sʋ́-ɔyʋlʋ́ʋ mʋ́ bɔ́bwɛ fɛ́
Kristo klɛ́. 49 Alı ámʋ́ʋ́ anıgyí fɛ́ ɔsʋlʋ́sʋ Adam amʋ
a, alı kɛ́n abɔ́bwɛ fɛ́ Kristo amʋ́ʋ́ otsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ ámʋ ɛ́
ɛkɛkʋ́ ní.
50 Apíó, tɔ́á ndɛblí gyí, anı ɔyʋlʋ́ʋ anfí igyi ɔyʋlʋ́ʋ
mʋ́a obugya anfı imɛ́enya ogyíkpá Bulu iwíegyí
ámʋtɔ. Tɔ́á iteyíntá ımɛ́ɛtalí nyá ogyíkpá tɔ́á
ıtamayíntátɔ́.
51 Táme mlıyaa asʋ amlınu asʋn ŋaínhɛ́ kʋá Bulu
lalɛ́ súná mí. Ɔbɛ́ɛ, megyí anı fɛ́ɛ obówu, táme anı fɛ́ɛ
ɔyʋlʋ́ʋ bɛ́tsɛ. 52 Ní ɔkpɛ tráhɛ ıfʋ́lí pɛ́ á, anı fɛ́ɛ abɛ́tsɛ
ɔtsáwʋlɛ pɛ́. Bulu ɔbɔ́kʋsʋ́a awupʋ́ ámʋ. Amʋ́ ɔyʋlʋ́ʋ
ımɛ́ɛtrá yintá, ɔbɛ́tsɛ anı nkpa atsiápʋ́ ɛ́ fɛ́ɛ. 53 Tsʋ́fɛ́
ilehián ání Bulu ɔbɛ́tsɛ anı ɔyʋlʋ́ʋ anfí itowú plɔ́
ánfı, há anı ɔyʋlʋ́á ıtamawú, ıtamaplɔ́. 54 Ní ıbá mʋ́tɔ́
ání Bulu latsɛ tɔ́á itowú, bwɛ́ mʋ́ tɔ́á ıtamawú, tɔ́á
ıtɔplɔ́ ɛ́ lábwɛ́ tɔ́á ıtamaplɔ́ á, ınʋ́ Bulu asʋn wanlínhɛ́
anfı ıbɛ́ba mʋ́tɔ́ ní. Ɔbɛ́ɛ, “Batú lowu ası plíplíplíplí.
Isʋgyí onutó laba.”
55 Bulu asʋn wanlínhɛ́ kʋ ɛ́ lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Óo lowu,
nkʋ́nʋ fʋ́ ɔkpɛ bʋ?
Nkʋ́nʋ́ fʋ́ ısʋgyí bʋ?”
56 Lakpan igyi ɔkpɛ ání ıtɔmɔ́, Mose mbla ámʋ ɛ ıtɛhá
lakpan túmi. 57 Nkálı kʋ́ráá abɔ́kʋkʋ da Bulu ıpán?
Mʋláhá anılatsʋn anı Wíe Yesu Kristosʋ gyi asʋ.
58 Mʋ́ sʋ apíó adwɛpʋ́, mlılı kínkíínkín,
mlımákpınkí. Mlısi mlı ıwı fɛ́ɛ ha Bulu agyʋ́má
brégyíbrɛ́, tsʋ́fɛ́ mlıyin ání mlı gyumagyihɛ mɔ́ɔbwɛ
kpaalı.

16

Itswıtswı Ha Yerusalem Ahiánfɔ

1 Ítswıtswı ha Bulu ahá ání bʋbʋ Yerusalem asʋ́n
ámʋ ɛ́ á, mlıbwɛ mʋ́ fɛ́ alı ámʋ́ʋ́ nɛbláa ɔpasua
ámʋ́ʋ́ ıbʋbʋ Galatia ɔmátɔ́ mbɛ́ɛ bʋbwɛ́ɛ mʋ́ ámʋ.
2 Ɔhagyíɔha ɔkʋ́ı mʋ kɔ́ba alıá otenyá ɔnɔ́, ɔlɛ kʋ
yaı Kwasiedagyíkwasieda. Mlımágyo mlıaa mbá asa
amlıtswıtswı mʋ́. 3 Ní nɛbá á, nɔ́wanlín nwʋlʋ́ʋ há
ahá ání mlı onutó mlɛ́lɛ mlıaa, bʋpʋ́ʋ atɔ́ ámʋ ya
Yerusalemfɔ ámʋ, pʋ́lɛ́ amʋ́ʋ́ súná amʋ́. 4 Ní ıbʋ aléá
nɔ́yɔ á, mʋ́mʋ́ bɔ́bʋo mı yɔ́.

Paulo Ɔkpatu Nhıhıɛ́

5 Ní nɔkʋ́sʋ́ tsʋ́ Makedonia a, nɛ́ba mlı wá, tsʋ́fɛ́
ndekléá nɔ́tsʋn ınʋ asa nɛ́ba. 6 Fíalı nɛ́tsiá mlı
wá kpalobí. Fíalı kʋ́ráá nɛ́tsiá ınʋ nyankpʋ mʋ́a
atsalı bré ámʋ fɛ́ɛ, fɔ́wun mlılasí mí ɔkpa nayɔ́
ɔtínɛgyíɔtínɛ́á nɔ́yɔ. 7 Séi mʋ́ á, mmedékléá nɛ́ba
bɛka tsʋn mlı wá kɛkɛ. Ní Bulu lɔ́tsulá á, nɛ́tsiá mlı
wá kpalobí.
8 Táme nɛ́tsiá Efeso nfı kpɛ́fʋn Pentekoste ɛkɛ
ámʋ. 9 Tsʋ́fɛ́ ɔkpa kpɔnkpɔntı lafínkí há mí ání
nɔ́yɔ agyʋ́má ání ıbɔ́wa labi. Ibʋ mʋ́tɔ́á mí alupʋ́
tsɔtsɔɔtsɔ bʋbʋ nfı mʋ́.
10 Ní Timoteo owíé mlı wá á, mlımáha ifú ıkıta
mʋ, tsʋ́fɛ́ anı Wíe agyʋ́má ámʋ kɛ́n ɔdɛyɔ fɛ́ mí.
11 Mlımáha ɔhaa ɔkı mʋ ansítɔ́ kɔ́tíkɔ́tí. Mlısi mʋ
ɔkpa wankláán oyinki bɔtʋ mí, tsʋ́fɛ́ ntsie ngyo mʋa
anı apíó atráhɛ amʋ.
12 Anı pío Apolo asʋ́n ámʋ a, nalíí mʋsʋ mbɛ́ɛ, obʋ́o
apío ámʋ ba mlı wá, táme omedékléá ɔbɛ́ba séi. Ní
onyá ɔkpa á, ɔbɛ́ba.

Asʋ́n Tráhɛ

13 Mlıda ıwısʋ, amlılu kínkíínkín mlı hógyitɔ.
Mlıwa klʋn, amlıwa ıwı ɔwʋnlín. 14 Mlıpʋ ɔdwɛ bwɛ
mlı tógyítɔ́.
15 Mí apío, mlıyin ání Stefana mʋa mʋ wóyítɔ́ ahá
gyí agyankpapʋá bɛdamlí klʋntɔ Akaia nsáuntɔ. Basí
ıwı há, bʋdɛ Bulu ahá ámʋ súm. 16 Nokóóli mlı,
mlıba ıwıası ha amʋ́a ahá ání bɛ́ba bɛtsıá amʋ́tɔ́,
bɔ́pʋ nsi yɔ́ agyʋ́má ámʋ.
17 Ansí lagyi mı ání Stefana mʋa Fortunato pʋ́
Akaiko baba mí wá. Tsʋ́fɛ́ bʋdɛ mlı ɔbwɛkpá bwɛ.
18 Bawá mí atɛtɔ-ɔnlın wankláán, fɛ́ alı ámʋ́ʋ́ bɔwa
mlı ámʋ. Mlıbu ahá ánfı odu.
19 Ɔpasua ámʋ́ʋ́ ıbʋ Asia amʋ fɛ́ɛ bʋdɛ mlı tsiá ha.
Akwila mʋa Priska pʋ́ ɔpasua ámʋ́ʋ́ ıbʋ amʋ́ wóyítɔ́
amʋ ɛ́ bɛhá mlı tsiá wankláán anı Wíe ıdátɔ́. 20 Apío
aba ámʋ fɛ́ɛ bɛhá mlı ıtsiá gyágyáágyá.
Mlılata aba puta Kristotɔ.
21 Mí Paulo onutó lapʋ́ mí ıbı wanlín ínı, ndɛpʋhá
mlı tsiá.
22 Ní ɔkʋ tamadwɛ́ anı Wíe Yesu a, ılwıí dın mʋsʋ!
Marana-ta! (Mʋ́ ası gyí, “Anı Wíe, ba!”)
23 Anı Wíe Yesu Kristo ogyíi mlı bʋalɛ.
24 Anıa anı Wíe Kristo Yesu ıkʋlɛbwɛ sʋ ntɛhíɛ́ dwɛ́
mlı fɛ́ɛ. Amen!

Ɔwʋlʋ́ Nyɔɔsıá Paulo Lɔ́wanlín Sísí

Korintofɔ

1 Mí Paulo ání ına Bulu apétɔ́ nabwɛ́ Kristo Yesu
sumbí ɔyɔpʋ́ mʋa anı pío Timoteo dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfı
wanlín.
Anıdɛ́ mʋ́ wanlín sísí Bulu ɔpasua ání ıbʋ Korinto
wúlutɔ pʋ́ Bulu ahá ání bʋbʋ Akaia ɔsʋlʋ́sʋ fɛ́ɛ́.
2 Anı Sí Bulu mʋa anı Wíe Yesu Kristo bʋgyíi mlı
bʋalɛ, abʋha mlı iwilwii.

Paulo Bulu Ipánda

3 Mlıha akanfʋ Bulu. Mʋgyí anı Wíe Yesu Kristo
mʋ Sı pʋ́ mʋ Bulu. Mʋgyí anı Síá otowun anı nwɛ pʋ́
anı Buluá otolwíí anı klʋn ɔkpagyíɔkpasʋ! 4 Otolwíí
anı klʋn anı asʋn wunhɛ kugyíkʋtɔ, ménı anı ɛ́
abɛ́talí pʋ́ klʋn lwiíhɛ́ ámʋ́ʋ́ anılanyá tsú mʋ wá ámʋ
lwíí anı aba klʋn amʋ́ asʋn wunhɛtɔ. 5 Alı ámʋ́ʋ́
Kristo léhıɛ wun ipian kpɔnkpɔɔnkpɔntı, anı ɛ́ anıdɛ́
mʋ́ kʋ wúun amʋ a, alí kén Bulu ná Kristosʋ ɔhíɛ́
ɔdɛ anı klʋn lwií ní. 6 Mʋ́ sʋ ní anıdɛ́ ipian wúun
a, mlı iwilwii pʋ́ mlı nkpahɔ́ɔ sʋ anıdɛ́ mʋ́ wúun.
Tsúfɛ́ Bulu dɛ́ anı klʋn lwií, ménı anı ɛ́ abólwií mlı
klʋn, fɔ́wun mlétalí nyá klʋn, tomi wun anı ipian
ámʋ odu kén. 7 Ifú mɛdɛ́ anı mlı sʋ, tsúfɛ́ anıyin ání
anıa mlınyɔ dɛ́ ipian ámʋ wúun. Mʋ́ sʋ Bulu obólwií
mlı klʋn fɛ́ anı.
8 Apío, ıbʋ aléá mlébı ání ıwıɔsın ámʋ́ʋ́ anılɔ́wun
Asia ɔmátɔ́ ámʋ ɔnɔ́ lɛhıɛ wá ɔnlın. Ilekle dʋn anı.
Ifú lɛkıtá anı, anıkí ání abɔ́wu kokooko. 9 Ɔnɔkwalı
asʋ́n, ılɔbwɛ anı fɛ́ bahá anı lowu ıpʋ́n. Támɛ
alıá anımɔ́ɔpʋ ansí dínká anı ıwısʋ, mboún Buluá
ɔtɔkʋ́sʋa awupʋ́sʋ́, sʋ ılɛba alı. 10 Lélɛ́ mʋ́ á, ɔlɛlɛ anı
tsú lowutɔ. Anılahogyi ání obétsiá lɛ́ anı brégyíbré.
11 Ɔbélɛ anı, tsúfɛ́ mlıdɛ́ mpáı bɔ anı nwunsʋ. Ínı
sʋ ahá tsɔtsɔɔtsɔ béda Bulu ıpán anı nwunsʋ, tsúfɛ́
alawá awıtɔlɛ há anı, mpáı ámʋ́ʋ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ
bʋdɛbɔ há anı ámʋ sʋ.

Paulo Nhıhıɛ́ Tsɛ

12 Abɛ́talí pʋ́ ıbı sí kántɔ́ anıaa anı klʋn mɔ́kʋ́há
anı pʋ́n anı nkpatɔ, títriu anıa mlınyɔ nátıtɔ. Megyí
anı ɔsʋlʋ́ʋ anfısʋ nyánsa anılɔ́pʋ anıdɛ́ anı agyʋ́má
yɔ, mboún Bulu awıtɔlɛ sʋ́ anılatálí lɛ́ ıwıtɔ anıdɛ́
tógyítɔ́ bwɛ ɔnɔkwalısʋ. 13-14 Tsúfɛ́ megyí asʋ́n ání
mlımɛ́etalí kla, nu mʋ́ ası anıtɔwánlín sísí mlı.
Ibʋ mʋ́tɔá mlımédɛ́ mʋ́ ası nu yi, támɛ nahogyiá
mlóbonu mʋ́ ası wankláán ɛkɛkʋ́. Fɔ́wun mlı ɛ́
mlétalí pʋ́ anı tsú ıwı, fɛ́ alıá anı ɛ́ abɔ́pʋ mlı tsú ıwı
anı Wíe ɔbákɛ amʋ.
15 Mí ansí dın asʋ́n ánfısʋ. Mʋ́ sʋ nɔbwɛ agywın
ání néba mlı wá, ménı mlénya oyúla anyɔ. 16 Mʋ́gyí,
nʋ́tsʋn mlı wá yʋ́ Makedonia. Ní neyínkí ɛ́ nélatsʋn
mlı wá; fɔ́wun mlétalí sí mí ɔkpa, néyinkí ba Yudea
ɔmátɔ́. 17 Mléfıtɛ́ mlıaa, ntogyi sʋ́ nalátsɛ mí agywın.
Ntɛ́ɛ nabwɛ́ fɛ́ ɔyítɔ́ ahá ámʋ́ʋ́ bʋtɛblí bɛɛ, "Ee" latsɛ́
amʋ́ ɔnɔ́ bɛɛ "Ó-ɔ" amʋtɔ ɔkʋ? 18 Alı ámʋ́ʋ́ Bulu bʋ
ɔnɔkwalı, ɔtamawá afunu amʋ a, alí mí "Ee" igyi
mí "Ee" ní. 19 Tsúfɛ́ Bulu mʋ Bi Yesu Kristo amʋ
tamablí ɔbɛ́ɛ "Ee" latsɛ́ mʋ́ ɔbɛ́ɛ "Ó-ɔ." Mʋ mʋ́ á,
"Ee" kóún ototsúlá. Mʋ ıwı asʋ́n ɔkan mía Silas pʋ́
Timoteo anılédɛ́ súná mlı ní. 20 Tsúfɛ́ mʋtʋ́tsúlá "Ee"
há Bulu nhıhıɛ́ kugyíkʋ ıtɛba mʋ́tɔ́. Mʋ́ sʋ́ akánfʋ́
Bulu tá á, anıtɛblí anıaa, "Amen!" nı. 21 Bulu téhá
anıa mlınyɔ anıtɛtálí líí kínkíínkín anıa Kristonyɔ
ıkʋlɛbwɛtɔ. Mʋgyí ɔhá ání ɔlɛda anı ofúli. 22 Mʋ kén
lɔ́pʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ wá anı klʋntɔ, pʋ́híɛ anı nsʋ;
isuna ání mʋbʋ́ anı, ɔbɔ́bwɛ tɔá ɔlɛhıɛ há anı.
23 Bulu ɔbítı mí ısʋ ní megyí ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa.
Alıá mmɛ́ɛba bowun tsitsa kʋkʋ blí tsú mlı ıwı sʋ́
mmɛtrá bɔtsʋn ınʋ. 24 Anımédékléá ıbɔ́bwɛ fɛ́ anıdɛ́
mlı hıɛ alıá mlɔ́pʋ mlı hógyi yɔ́ agyʋ́má. Mboún
alıá ansí bégyi mlı sʋ́ anıa mlınyɔ anıdɛ́ agyʋ́má yɔ.
Anıyin ání mlı hógyi sʋ mlılíí kínkíínkín dodo.

2

1 Mʋ́ sʋ nabwɛ́ agywın ání mmɛ́ɛtrá ba bɔwa mlı
awırɛhɔ. 2 Tsúfɛ́ ní nɛbá bɔwa mlı awırɛhɔ á, ma
ɔbɛ́ha ansí bégyi mı dʋn mlı ámʋ́ʋ́ nawá awırɛhɔ
ámʋ? 3 Mʋ́ sʋ́ nɔwanlín ɔwʋlʋ́ gyankpapʋ amʋ sísí
mlı ní. Fɔ́wun ní nɛbá á, mlı ámʋ́ʋ́ mlɛ́ha ansí bégyi
mı ámʋ mlımɛ́ɛla há awırɛhɔ mboún ıkıta mí. Tsúfɛ́
mí ansí dın mlı fɛ́ɛ́sʋ́ ání ní ansí dɛ mí gyí a, mlı ɛ́
ansí bégyi mlı. 4 Megyí ansigyí nɔpʋwánlín ɔwʋlʋ́
ámʋ. Asʋ́n ıhíɛ́ dɛ mí háan, ndesú asa nɔwanlín mʋ́!
Támɛ megyí alıá nɛ́ha mlégyi awırɛhɔ sʋ nɔwanlín
mʋ́. Mboún alıá mlébı ání ntɛhíɛ́ dwɛ́ mlı sʋ.

Lakpansikíé

5 Ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔpʋ asʋ́n ba ɔpasua ámʋtɔ ámʋ
mɔ́kʋ́pʋ́ ɔlala gyi mı. Ní bɛɛ bʋkíı mʋ́ á, ɔpasua
ámʋ fɛ́ɛ́ alapʋ́ asʋ́n gyí. (Mmedékléá nɔ́dʋn mʋ́ blí.)
6 Isʋbıtí ámʋ́ʋ́ mlı ɔdʋdʋɔ mlılébıtí mʋ amʋ ıtsɔ mʋ.
7 Ilafʋn ání mlésikíé mʋ, yíá mʋ klʋn ngya. Fɔ́wun
asʋ́n mɔ́ɔdʋn mʋ, ıwı móowu mʋ. 8 Mʋ́ sʋ nokókóli
mlı, mlılɛ suna mʋ ání mlıtráa mlıbʋ mʋ ıwı ɔdwɛ.
9 Ndekléá nébı ní mlıtegyi mí asʋ́n ámʋ fɛ́ɛ́sʋ́. Mʋ́
sʋ nɔwanlín ɔwʋlʋ́ ámʋ nı. 10 Ní mlesíkíé ɔkʋ á, mí
ɛ́ nasíkíé mʋ. Ní nesíkíé mʋ ɛ́ á, mlı sʋ́ nasíkíé mʋ
Kristo ıdátɔ́, ní ilehián nı, 11 ménı Ɔbʋnsám oméenya
anı ıwı ɔkpa, tsúfɛ́ anıyin ıkpa ání ɔtɔtsʋn mʋ́sʋ́ fɛ́ɛ́.

Paulo Klʋn Médı Mʋ Ası

12 Brɛ́á nɛba Kristo asʋn wankláán ámʋ ɔkan
ɔdakpá Troa wúlutɔ á, nowun ání anı Wíe lafínkí
ɔkpa há mí. 13 Támɛ mí klʋn médı mí ası, tsúfɛ́
mmɔtʋ mí pío Tito ınʋ. Mʋ́ sʋ nɛklá amʋ́ ká tsʋn yɔ
Makedonia nsáıntɔ.

Isʋgyí Kristo Idátɔ́

14 Támɛ ndɛ Bulu ıpán da ání Kristo ısʋgyí sʋ
alabwɛ́ anı ndoun, alakpá anı buo ıwı, anıdɛ́ mʋ
ısʋgyí amʋ nkɛ gyí. Ní ayɔ́ ɔtínɛgyíɔtínɛ́ a, ɔtɔtsʋn
anısʋ bláa ahá ámʋ Kristo asʋn wankláán ámʋ, fɛ́ alıá
ofobí fánfán tɔwá ɔfan yɔ́ tsútsúútsú. 15 Lélɛ́ mʋ́ á,
Kristo gyí atɔ tɔhé, anıgyí mʋ́ ɔfan ání ıdɛkʋsʋ́ há
Bulu, há ahá ání bʋdɛ nkpa nya pʋ́ amʋ́á bʋdɛfwı fɛ́ɛ́.
16 Itobon ahá ání bʋdɛfwı, kpá amʋ́ ya lowutɔ, ıtɔwá
ahá ání ɔdɛ amʋ́ nkpa hɔ́ɔ ɔfan, kpá amʋ́ ya nkpatɔ.
Ma mɛɛ lɔ́fʋn ha gyʋma ánfı odu yɔ? Ɔhaa má ınʋ.
17 Anı mʋ́ anımégyí fɛ́ ahá ɔdʋdʋɔá bʋdɛ Bulu asʋ́n
ámʋ fɛ pʋ́kle kɔ́ba. Ínıá Bulu lɔ́wa anı sʋ á, anıtɛblí
mʋ́ ɔnɔkwalısʋ fɛ́ Kristo asʋ́mbi ání bʋlıí Bulu ansítɔ́.

3

Bulu Ntam Pɔpwɛ Asʋ́mpʋ́

1 Asʋ́n ánfı anıdɛ́blí ánfı ıtráa desuná ání anıdɛ́
ıwı kanfʋ́ súná mlı lóó? Ntɛ́ɛ ilehián ání abɔ́pʋ
anı adánsıɛ nwʋlʋ́ bá mlı, ntɛ́ɛ abɔ́ho mʋ́ tsú mlı

wá fɛ́ alıá akʋ bʋtɔbwɛ́? [2] Ɛkɛkɛɛkɛ! Mlı onutó tsiátɔ́ gyí adánsıɛ nwʋlʋ́á bawánlín dínká anı klʋnsʋ, ɔhagyíɔha dɛ́ mʋ́ wúun kla, pʋ́bí ání anıdɛ́ agyʋ́má wankláán yɔ. [3] Mlıgyí ɔwʋlʋ́á Kristo lʋ́wanlín, ılɔtsʋn anısʋ ba. Táme megyí oyípɛ ɔlɔpʋwánlín mʋ́, Bulu Ɔkıankpapʋ amʋ Ɔŋɛ́ ɔlɔpʋwánlín mʋ́. Megyí abwi pɛ́tɛ́plɛ́ anyɔsʋ* ɛ́ ɔlɔwanlín mʋ́ dínká, mboún anyánkpʋ́sa klʋnsʋ.

[4] Anıbʋ ɔkpa blí alı, tsúfɛ́ Kristo sʋ anı ansí dın Bulusʋ. [5] Anıyin ání anımɔ́fʋn ání abɛ́talí bwɛ́ tɔtɔ anı onutó ıwısʋ. Bulu sʋ́ anılɔ́fʋn ha tógyítɔ́ bwɛ. [6] Mʋláhá anılabwɛ́ mʋ ntam pɔpwɛ amʋ asúmpʋ́. Megyí ıbı Bulu lɔ́pʋwánlín mʋ́ mʋ́, mboún Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ. Tsúfɛ́ mbla wanlínhɛ́ amʋ ıtɔpʋ́ lowu ba, táme Ɔŋɛ Wankíhɛ́ klɛ́ amʋ mʋ́ ıtɔpʋ́ nkpa ba.

[7] Mbla dada amʋ́ʋ́ Bulu lɔ́wanlín dínká abwi anyɔsʋ ámʋ ılɔpʋ lowu ba. Táme mʋ́ numnyam léha Mose ansítɔ́ lɛhıɛ wankí asa ɔlɔpʋba Israelfɔ. Brɛ́á numnyam amʋ ɔnɔ́ ıdɛ asıbá ó á, bʋmɛtalí kı mʋ ansítɔ́. [8] Ínıá mbla wanlínhɛ́ amʋ lénya numnyam alı á, mʋ́mʋ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ gyumagyihɛ numnyam ıbɛ́hıɛ dʋn mʋ́! [9] Mbla wanlínhɛ́ amʋ́ʋ́ ıtɛhá anıtegyi ıpɔ́n ámʋ kʋ́ráá ıbʋ numnyam. Mʋ́mʋ́ nkálı Ɔŋɛ Wankíhɛ́ gyumagyihɛ amʋ́ʋ́ ıhíɛ́ bʋ numnyam dʋn mʋ́ ámʋ ıbɔ́bwɛ? Tsúfɛ́ ıtɛhá anıtegyi asʋ Bulu ansítɔ́! [10] Mʋ́mʋ́ idesuná ání Bulu mbla dada amʋ ıtráa ma numnyam kʋ́ráá. Pɔ́pwɛ anfı numnyam lagyi mʋ́sʋ́. [11] Tsúfɛ́ ní Mbla dada amʋ́ʋ́ imetsiá wá ɔpá ámʋ ıbʋ numnyam alı á, mʋ́mʋ́ pɔ́pwɛ anfí ibɛ́tsiá brɛ́ fɛ́ɛ́ ánfı klɛ́ ıbɛ́hıɛ dʋn mʋ́!

[12] Anı ansí dın ntam pɔpwɛ anfısʋ. Mʋ́ sʋ anıbʋ ɔkpa tɔ́í faan. [13] Anımégyí fɛ́ Mose ání oletsiá pʋ́ tati bun nwun, mɛ́nı Israelfɔ bʋmʋ́owun mʋ ansítɔ́ wankí, brɛ́á mʋ́ ɔnɔ́ ıdɛ asıbá. [14] Táme mʋ́ ʋʋ́ á, Bulu léha amʋ́ klʋntɔ lʋ́wa odwin bɔfʋn ndɛ. Mʋ́ sʋ ní bʋdɛ Bulu mbla dada amʋ kláa amʋ́ ofíakpa a, bʋtamanú mʋ́ ası, tsúfɛ́ tati ámʋ létin amʋ́ agywıın. Tɔtɔ mɛ́ɛtalí bwíí tati ámʋ lɛ́ amʋ́ agywıınsʋ, nkɛ́tı amʋ́a Kristo babwɛ́ kʋlɛ. [15] Bɔ́tʋ ndɛ kʋ́ráá ní bʋdɛ Mose mbla ámʋ kláa a, tati ámʋ ıtráa bun amʋ́ agywıınsʋ. Mʋ́ sʋ bʋtamanú mʋ́ ası. [16] Táme ní ɔha onyá dámlí klʋntɔ ba anı Wíe wá pɛ́, Kristo labwíí tati ámʋ lɛ́ mʋ agywıınsʋ. [17] Anı Wíe amʋ́ʋ́ asʋ́n ánfı ıdɛtɔí tsú mʋ ıwı ámʋ gyí Ɔŋɛ́ Wankíhɛ́ amʋ nı. Ɔtínɛgyíɔtínɛá Ɔŋɛ́ ámʋ ıbʋ a, ıwıgyí tétsía ınʋ. [18] Anı Wíe dɛ́ tati ámʋ bwií lɛ́ anı fɛ́ɛ́ ansítɔ́. Mʋ́ sʋ́ anıdɛ́ mʋ numnyam amʋ lɛ súná ní. Mʋ Ɔŋɛ́ ámʋ lahá anıdɛ́ mʋ lían, tsúfɛ́ mʋ numnyam amʋ ıtráa dɛwankí anıtɔ tsía.

4

Ɔlɔ́tɔ́ Siadıɛ

[1] Bulu láwun anı nwɛ pʋ́ agyʋ́má ánfı wá anı ıbıtɔ. Mʋ́ sʋ abatɔ tamawú anı. [2] Anılakína tɔá ıbʋ pɛ́lı pʋ́ oklúntɔ atɔ́ fɛ́ɛ́. Anımɛ́dɛ́ ahá mlɛ́, anımɛ́dɛ́ Bulu asʋ́n ámʋ ɛ́ damlí bun. Mboún anıdɛ́ ɔnɔkwalı amʋ onutó blí pʋ́lɛ́ ıwı súná ahá fɛ́ɛ́, ıwankı amʋ́ alıá anıgyí Bulu ansítɔ́. [3] Ní tɔkʋ ibun asʋn wanklááan ámʋ́ʋ́ anıdɛ́blí ámʋsʋ kʋ́ráá á, ahá ámʋ́ʋ́ bʋdɛfwı ámʋ nkʋlɛ ibun há. [4] Ɔbʋnsám gyí ɔyí laláhɛ anfısʋ ogyípʋ́. Mʋlápʋ́ atɔ́ tin ahá ánfı bʋtamahɔ Bulu gyi anfı ansíbi. Mʋ́ sʋ́ bʋmɛdɛ́ asʋn wanklááan ámʋ́ʋ́ igyi wankı amʋ ası nu ní. Wankı amʋ gyí Kristo. Mʋléhıɛ lıan Bulu numnyam nı. [5] Tsúfɛ́ anımɛ́ná anımɛ́dɛ́ anı onutó ıwı asʋ́n ɔkan da. Yesu Kristo ıwı asʋ́n ɔkan anıdɛ́da anıaa, mʋgyí anı Wíe. Tɔá anıtɛblí tsú anı ıwı gyí, Yesu sʋ anılabwɛ́ mlı asúmpʋ́. [6] Tsúfɛ́ Bulu ámʋ́ʋ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Wankı ıdálı tsu oklúntɔ!" ámʋ kɛ́n lahá mʋ wankı amʋ ıdɛwankí anı klʋntɔ. Ilahá anılabí ání mʋ numnyam amʋ ıdɛwankí Yesu Kristo ansítɔ́.

[7] Táme anıgyí fɛ́ nlɔ́ pwɛhɛ́ ání siadıɛ bʋ mʋ́tɔ́. Siadıɛ ámʋ gyí wankı mʋa túmi ánfı ıdɛwankí anı klʋntɔ. Idesuná ání túmi kpɔnkpɔɔnkpɔntı ánfı imotsú anı, Bulu wá itsú. [8] Bʋdɛ anı háan ɔkpagyíɔkpasʋ, táme bʋmɔkʋ́tálí sá anı tin. Iwı dɛ anı klí, táme ımɔkʋ́kpɔn anı. [9] Bʋdın anısʋ, táme Bulu mʋ́kʋ́sí anı há. Bʋtɛfın anı dá, táme Bulu sʋ anımɔ́kʋ́wú. [10] Anılatsúlá ıdɛ anı ɔyʋlʋ́ʋ anfı ipian brɛ́gyíbrɛ́, anıdɛ́wu fɛ́ Yesu, mɛ́nı mʋ nkpa ámʋ ıbɛ́lın ɔwan anıtɔ. [11] Yesu súm sʋ anı nkpa atsiápʋ́ anfı anıtefia lowu brɛ́gyíbrɛ́. Alıá ıbɔ́bwɛ mʋ nkpa bɛ́lın ɔwan anı ɔyʋlʋ́ʋ anfí idewu ánfıtɔ sʋ. [12] Ínı désuná ání lowu dɛ́ anı laláa, mlı ɛ́ mlıdɛ́ nkpa ání ıtamatá nya.

[13] Táme anıbʋ mʋ́sʋ́ anıdɛ́ Bulu asʋ́n ámʋ ɔkan da. Tsúfɛ́ anılɔ́hɔ mʋ gyi fɛ́ alıá Israel ılʋ ɔwapʋ́ ámʋ lʋ́wanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ ɔbɛ́ɛ, "Nɔhɔ Bulu gyi. Mʋ́lahá sʋ́ ndɛ mʋ́ ɔkan da ní." [14] Anıyin ání alı ámʋ́ʋ́ Bulu lɔ́kʋsʋ́a anı Wíe Yesu tsú afúlıtɔ ámʋ a, alı kɛ́n ɔbɔ́kʋsʋ́a anı, ɔbɛ́kpa anıa mlınyɔ fɛ́ɛ́ ba mʋ ıwı wá ní. [15] Ínı fɛ́ɛ́ bʋ́wa labi há mlı, mɛ́nı ní Bulu híɛ́ ɔdɛ awıtɔlɛ wa, kpá ahá ɔdʋdʋɔ ba Kristo wá á, bɛ́hıɛ dá mʋ ıpán, wá mʋ numnyam.

Hógyi Pʋtsía

[16] Mʋ́ sʋ abatɔ tamawú anı. Ibʋ mʋ́tɔ́á anı ɔyʋlʋ́ʋ anfı idewu mʋ́, táme Bulu dɛ́ anı ɔkláa ɔwʋnlín wa ekekegyíɛkɛ. [17] Tsúfɛ́ ıwıɔsın kpalobí ánfı anıdɛ́wúun séi ánfı ıbɛ́ha abɛ́nya numnyam kpɔnkpɔɔnkpɔntıá ıtamatá, ıdʋn ıwıɔsın ánfı. [18] Mʋ́ sʋ anımɛ́dɛ́ ıwıɔsın ánfı anıdɛ́wúun anfı bu. Mʋ́á nyankpʋsa ansíbi tamawun ɔkpa anıdɛ́kıı. Tsúfɛ́ ıwıɔsın ánfı ıbɛ́ba bɔtsʋn. Ansigyí ámʋ́ʋ́ ıbʋ ɔma, ibɛ́tsiá brɛ́ fɛ́ɛ́ ámʋ ɔkpa anıdɛ́kıı.

5

[1] Anı ɔyʋlʋ́ʋ anfı igyi fɛ́ kantankpa ání anıtsie mʋ́tɔ́. Ní bobwíɛ mʋ́ á, Bulu ɔbɛ́ha anı obu bámbá ɔsʋ́sʋ́. Mʋ́mʋ́ á, megyí nyankpʋsa léyi mʋ́. Mʋ onutó léyi mʋ́, imʋ́obwie ɛkɛkɛɛkɛ. [2] Tsúfɛ́ séi kʋ́ráá ıdɛ anı ipian ɔsʋlʋ́sʋ-ɔyʋlʋ́ʋ anfıtɔ. Anıhíɛ́ anıgyó ɛkɛá ɔbɔ́pʋ anı ɔsʋ́sʋ-ɔyʋlʋ́ʋ wá anı fɛ́ atadıɛ. [3] Mʋ́mʋ́ anımɔ́ɔbwɛ fɛ́ ɔŋɛá ıma ɔyʋlʋ́ʋ, anıná yayá. [4] Idɛ anı ipian, anıdɛ́kımí brɛ́ ánfı anıtráa anıbʋ anı ɔyʋlʋ́ʋ dada anfıtɔ. Megyí bɛɛ anıdɛ́kléá awú, adalı ɔyʋlʋ́ʋ anfıtɔ. Mboún anıdɛ́kléá Bulu ɔwáa anı ɔsʋ́sʋ klɛ́ amʋ́ʋ́ ıtamawú plʋ́ ámʋ, mɛ́nı ibɛ́gyi mʋ́ ánfı itowú plʋ́ ánfısʋ. [5] Bulu onutó léla anı yáí há mʋ́, ɔlɔpʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ wá anıtɔ. Mʋ́gyí ibwiá ɔlɛdınká mʋ́sʋ́ ní.

[6] Mʋ́ sʋ anıtɔwá klʋn brɛ́gyíbrɛ́. Ibʋ mʋ́tɔá brɛ́ ánfı anıbʋ ɔsʋlʋ́sʋ-ɔyʋlʋ́ʋ anfıtɔ á, anıbʋ ıfɔ́ anı Wíe wá. [7] Ínı sʋ hógyi anılapʋ́ anıtsie nkpa, megyí tɔá ansíbi dewúun. [8] Ee! Anıhíɛ́ anıdɛ́ klʋn wa, tsúfɛ́

* 3:3 Abwi pɛ́tɛ́plɛ́ anyɔ ámʋ́ʋ́ Bulu lɔ́wanlín mʋ Mbla dú dínká mʋ́sʋ́ há Mose amʋ.

tɔ́á anıhíɛ́ anıdédunká gyí abɔ́wa ıfɔ́ ɔsʊlʊ́sʊ-ɔyʊlʊ́ʊ anfı wá, ayetsiá anı Wíe wá. [9] Mʊ́ sʊ ní anıbʊ ɔsʊlʊ́sʊ nfı ɔ, ɔtʊnɛ bambá ɔ, tɔ́á ıdın anı klʊnsʊ bɾɛ́ fɛ́ɛ́ gyí, abɔ́bwɛ tɔ́á ibégyi anı Wíe ansí. [10] Tsúfɛ́ anı fɛ́ɛ́ abɛ́yɛ́lıí Kristo ansítɔ́, obégyi anıtɔ okugyíɔkʊ asʊ́n, ká mʊ ıkɔ anı ɔsʊlʊ́sʊ-ɔyʊlʊ́ʊ anfı bwɛhɛ́ ɔnɔ́. Yilé igyi ɔ, lalahɛ igyi ɔ.

Bulu Onyawíelɛ

[11] Anıhíɛ́ anıyin ání ilehián ání abénya anı Wíe ifú. Mʊ́ sʊ anıdétɔí kplá ahá anıaa, amʊ́ ɛ́ bʊnyáa mʊ ifú. Bulu híɛ́ oyin anı. Nahogyi ání mlı ɛ́ mlıyin anı mlı klʊntɔ. [12] Megyí ıwı anıtráa anıdétsu súná mlı. Mboún anıdɛ́ mlı ɔkpa suná, ménı mlótsu ıwı anı sʊ. Fɔ́wun ní ahá bʊdɛ ıwı tsu tɔ́á ɔha tɔpʊ́ ansíbi wun sʊ, imegyí tɔ́á ıbʊ ɔha klʊntɔ sʊ á, mlénya kʊ bláa amʊ́. [13] Tsúfɛ́ ní bɛɛ anı nwun layíntá kʊ́ráá á, Bulu asʊ́n igyi. Táme ní bɛɛ anı ansítɔ́ da mʊ́ á, ıda ha mlı. [14] Ɔdwɛ ámʊ́ʊ́ Kristo bʊ ha anı ámʊ dɛ́ anı kpa, tsúfɛ́ anılanú ıwıası ání mʊ nkʊlɛ lɔ́wu há ahá fɛ́ɛ́. Mʊ́ sʊ mʊa ahá fɛ́ɛ́ bawú. [15] Olowu há ahá fɛ́ɛ́ lélɛ́, ménı ahá ání bénya nkpa pɔpwɛ amʊ bʊmɛ́ɛtrá tsiá nkpa alıá bʊdeklɛ́. Mboún bétsiá nkpa há Kristo amʊ́ʊ́ olowu, Bulu lɔ́kʊsʊ́a mʊ há amʊ́ ámʊ.

[16] Ínı sʊ anıtráa anımédɛ́ ɔhaa kíı fɛ́ alıá ɔyítɔ́ ahá bʊtɛkı mʊ. ıbʊ mʊ́tɔ́á bɾɛ́ ámʊ anılétsiá kı Kristo fɛ́ alıá ɔyítɔ́ ahá bʊtɛkı mʊ, táme anıtráa anımédɛ́ mʊ kíı alı. [17] Mʊ́ sʊ ní ɔha mʊa Kristo bɔbwɛ́ ıkʊlɛ a, alabwɛ́ ɔha pɔpwɛ. Mʊ tsiátɔ́ dada amʊ fɛ́ɛ́ ılatsʊn. Mʊ tsiátɔ́ labwɛ́ pɔ́pwɛ! [18] Nkpa pɔpwɛ anfı itsú Bulu wá. Mʊlɔ́tsʊn Kristosʊ bwɛ́ anı ánfı anıgyí mʊ alupʊ́ ánfı mʊ anyawíe. Alapʊ́ agyʊ́má ánfı wá anı ıbıtɔ, ɔbɛ́ɛ alɛ́ɛ aha bambá ɛ́ anyawíe ha mʊ. [19] Tsúfɛ́ Bulu lɔ́tsʊn Kristosʊ ɔdɛ ɔyítɔ́ ahá damlí bwɛ́ mʊ anyawíe. Ɔtráa ɔmɛdɛ́ amʊ́ lakpan ıwı akúnta bu há amʊ́. Ínı ɔlɔpʊwá anı ıbıtɔ ɔbɛ́ɛ, abláa ahá nı.

[20] Kristo atsıámı anıgyí, Bulu dɛ́tɔí tsʊn anısʊ há mlı. Mʊ́ sʊ anılíí Kristo ɔlıkpá anıdɛ́ mlı kokóli anıaa, "Mlıha Bulu ɔbwɛ mlı mʊ anyawíe!" [21] Tsúfɛ́ Kristo mɔ́bwɛ lakpan kʊkʊ! Táme Bulu lɔ́pʊ mʊ bɔ́ afɔdıɛ anı lakpan sʊ, ménı ɔbɔ́tsʊn anıa mʊnyɔ ıkʊlɛbwɛsʊ tsú anı ání anı asʊ́n da ɔkpa mʊ ansítɔ́.

6

[1] Anıa Bulunyɔ anıdɛ́ agyʊ́má yɔ. Mʊ́ sʊ anıdɛ́ mlı kokóli anıaa, mlımáha Bulu awıtɔlɛ amʊ́ʊ́ mlılanyá ámʊ ıbwɛ kpaalı. [2] Tsúfɛ́ Bulu léblí mʊ asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ ɔbɛ́ɛ,

"Brɛ́á mí brɛ́ lɔfʊn ání nówun ahá nwɛ a,
nonu mlı ɔmɛ.
Mí nkpa ɔhɔ́kɛ amʊ ılɔfʊn ɛ́ á, negyi mlı bʊalɛ."

Mlınu! Brɛ́ ámʊ láfʊn a. Ndɛ gyí mlı nkpa ɔhɔ́kɛ amʊ nı!

[3] Anımédékléá abétin ɔhaa anı Wíe wá ba ɔkpa, ménı ɔhaa méenya asʊansʊ blí tsú anı agyʊ́má ánfı ıwı. [4] Mboún anı bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́ a, anıtɛlɛ́ súná ání Bulu asʊ́mbi anıgyí ɔnɔkwalısʊ. Anıtotomi anı ıwıɔsın, anı ıkplán pʊ́ anı asʊn wunhɛ kugyíkʊ étɔ́. [5] Bɛpıtí anı atɔ́, wá anı obu, bɛkpa bun anısʊ dá anı. Anılɔ́yɔ agyʊ́má ání ıdʊn anı. Nkɛkʊ́ anıtamadídı, nkɛkʊ́ ɛ́ anıtetsía akʊ́n. [6] Anılɔ́tsʊn anı tsiátɔ́sʊ lɛ́ súná ání ifin kʊkʊ má anı ıwı. Anıyin asʊ́n, anıtenyá ıklʊn. Anıbʊ awıtɔlɛ, Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ tsie anıtɔ. Anıtɛhíɛ́ dwɛ́ ahá ɛ́ tsú anı klʊntɔ. [7] Anıtɛdá Bulu asʊ́n ámʊ ɔkan ɔnɔkwalısʊ pʊ́ Bulu túmitɔ. Yilébwɛ gyí ısá-akɔtɔ́á anıdépʊkʊ́ ahá, anıdépʊtin anı ıwı ɛ́. [8] Akʊ bʊtobú anı, akʊ ɛ́ bʊtɔsʊ́pa anı. Akʊ bʊtɛkánfʊ́ anı, akʊ ɛ́ bʊtɔkpɔ́í anı. Anı asʊ́n da ɔkpa, táme bʊdɛ anı bu afunupʊ. [9] Fɛ́ anımégyí tɔtɔ ahá ansítɔ́, táme ahá anıgyí. Fowun anı fɛɛ anıdéwu ní, táme kı, anıbʊ nkpa. Bʊtesian anı mɔ, táme anıtɛdálı mʊ́tɔ́. [10] Anıbʊ ıwıɔsıntɔ, táme Kristo sʊ anıbʊ ansigyítɔ́. Ahiánfɔ anıgyí, táme anılahá ahá bamlí ıwı anyapʊ́. Anımá tɔtɔ, táme anıbʊ tógyítɔ́ Kristo sʊ.

[11] Korintofɔ! Anıtɛhíɛ́ nyá mlı ıwı ansigyí, lɛ́ ıwıtɔ bláa mlı asʊ́n. [12] Anıtamakʊ́lá ıwı mlısʊ, táme mlı mʊ́ mlıdɛ́ ıwı kʊlá anısʊ. [13] Ndɛ mlı asʊ́n bláa fɛ́ mí onutʊ́ abí. Mlı ɛ́ mlımápʊ asʊansʊ ŋáín anı.

Ɔmátɔ́fɔ Pʊgyi Mba

[14] Mlıa ɔmátɔ́fɔ mlımágyi mba. Nkálı yilé mʊ́a lalahɛ bɛ́talí tsía tsukʊlɛ? Nkálı wankı mʊ́a ɔklʊ́n ɛ́ bɔ́bwɛ kʊlɛ? [15] Kristo mʊa Ɔbʊnsám* bɛ́talí bwɛ́ agywun kʊlɛ? Ɛkɛkɛɛkɛ! Nkálı ohógyipʊ mʊa ɔhá ání ɔma hógyi bɔ́bwɛ kʊlɛ? [16] Nkálı bɔ́tswɛ ɔkpı Bulu ɔtswɛ́kpa? Tsúfɛ́ anıgyí Bulu Ɔkıankpapʊ amʊ ɔtswɛ́kpa nı. Igyi fɛ́ alıá bɔwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ,

"Bulu ɔbɛ́ɛ, 'Nétsiá mí ahátɔ,
mía amʊ́nyɔ abénatí.
Nɔ́bwɛ amʊ́ Bulu,
amʊ́ ɛ́ bɔ́bwɛ mí ahá.' "

[17] Bɔwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ ɛ́ bɛɛ,

"Anı Wíe Bulu ɔbɛ́ɛ,
'Mlıdalı amʊ́tɔ́, amlımaın ıwı lɛ amʊ́sʊ́.' "

Bɛtrá wanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ,

"Mlımáwa ıbı lalahɛtɔ,
mí anhɔ mlı."

[18] Bɛtrá wanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ,

"Bulu ɔbɛ́ɛ, 'Nɔ́bwɛ mlı Sí,
mlı ɛ́ mlɔ́bwɛ mí abí.'
Alí anı Wíe Otúmípʊ déblí ní."

7

[1] Mí apíó adwɛpʊ́, Bulu lahíɛ́ ntobíá igyi alı yáí anı. Mʊ́ sʊ mlıha afwı ıbı lɛ tógyítɔ́á ıbɔ́kpɔí anı ɔyʊlʊ́ʊ pʊ́ anı ɔklʊ́a fɛ́ɛ́tɔ́. Mlıha anya Bulu ifú, ménı ıbɛ́ha anı ıwı bɛ́tın, ifin kʊkʊ mɛ́ɛtrá tsiá anı ıwı.

Paulo Ansigyí

[2] Kókoli, mlımákʊlá ıwı anısʊ! Anımɔ́kʊ́pʊ́ lalahɛ gyi ɔhaa. Anımɔ́kʊ́yíntá ɔhaa, anımɔ́kʊ́sísi ɔhaa ɛ́. [3] Megyí ıpɔ́n ndɛ mlı ha sʊ́ ndɛ asʊ́n ánfı blí. Tsúfɛ́ nablí bɔtsʊn mbɛ́ɛ, anıtekle mlı asʊ́n. Lowutɔ ɔ, nkpatɔ ɔ, anımɛ́ɛtan mlısʊ ɛkɛkɛɛkɛ. [4] Ntɛtálí bla mlı mí klʊntɔ asʊ́n, ndɛ ıwı ɛ́ tsu mlısʊ wanklʊ́ʊ́n. Anı ipian fɛ́ɛ́ ɔma a, mlılawá mí atɛtɔ-ɔnlın. Ansigyí kpɔnkpɔntı kʊ labʊ́lá mí klʊntɔ.

[5] Tsúfɛ́ brɛ́á anılówie Makedonia a, anıménya ɔkpa dá ɔkpʊ́nʊ́. Atsʊn nfı asʊ́n, ayínkí nfı ıtrɛ́. Mʊ́ sʊ ifú letsiá anı ayetɔ. [6] Táme Buluá otolwíí ahá ámʊ́ʊ́ ıwı lawú amʊ́ ıklʊn amʊ lékpa Tito ba anı, pʊ́lwíí anı ıklʊn. [7] Megyí mʊ ıbá amʊ nkʊlɛ léha ıklʊn lɔ́lwií anı, mboún asʊ́n ání ɔlɔpʊtsʊ́a ınʊ ba ɛ́. Ɔlɛbláa anı ɔbɛ́ɛ, mlıhíɛ́ mlıdékléá mlɔ́wun mı. Alıá asʊ́n ámʊ lahan mlı, mlılanú ıwıası ání mlımébı bwɛ́ pʊ́ alıá mlılahíɛ́ tsúlá dínká mí klésʊ, sʊ ansí lɛtrá gyi mı tsía.

* 6:15 Paulo lɛ́tı Ɔbʊnsám ɔbɛ́ɛ, 'Belial.'

8 Tsúfɛ́ ní mí ɔwʋló ámʋtɔ asʋ́n lɛhan mlı kʋ́ráá á,
mí mʋ́ ımɛhan mı. ıbʋ mʋ́tɔ́á ılɛhan mı bɛ́ɛ́ kʋtɔ,
tsúfɛ́ nowun ání ılɛha awırɛhɔ lɛ́kıtá mlı kpalobí.
9 Ansí dɛ mí gyí séi. Megyí alıá ılɔwa mlı awırɛhɔ
sʋ. Mboún alıá awırɛhɔsú amʋ ılahá mlıladámlí
klʋntɔ sʋ. Tsúfɛ́ mlı awırɛhɔsú anfı odu Bulu tekle
nı. Mʋ́ sʋ mí asʋ́n ámʋ imeyintá tɔtɔ tsú mlı ıwı.
10 Tsúfɛ́ awırɛhɔsúá igyi Bulu apɛ́ tɔpʋ́ klʋntɔdamlí
bá. Itɛhá anıtenyá nkpa. Mʋ́ odu bʋ ɔsın, táme ıma
ɔsın. Ɔyítʋ́ awırɛhɔsú mʋ́ á, lowu ıtɔpʋ́ba. 11 Mlıkı tʋ́á
awırɛhɔsúá igyi Bulu apɛ́ latí há mlı! Ilahá mlılatsú
ıkʋ lɛ́ asʋ́n ámʋtɔ, mlıdésuná ání mlı asʋ́n da ɔkpa
sʋ ɔblɔ́ ɛ́ dɛ mlı. Ilatsíí mlı opʋ́ni, ılahá mlıhíɛ́
mlıdékléá mlɔ́wun mı, mlılatsúlá dínká mí klésʋ.
Mlıhíɛ́ mlıdédunká ání mlɛ́bıtí lalahɛ ɔbwɛpʋ́ ámʋ
ısʋ. Lɛ́lɛ́, mlılalɛ́ súná ání mlımégyi pʋ́n asʋ́n ánfıtɔ.
12 Nɔwanlín ɔwʋló sísí mlı, táme megyí ahá ánfı sʋ.
Megyí ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔbwɛ ılá, ntɛ́ɛ ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɔpʋ ılá
gyí mʋ amʋ sʋ. Alıá nɛ́lɛ súná mlı Bulu ansítɔ́ ání
mlılatsúlá dínká mí klésʋ mboún sʋ. 13 Ínı lahíɛ́ wá
anı atɛtɔ-ɔnlın.
Mʋ́á ıdʋn kʋ́ráá á, ansí legyi anı, brɛ́á anılɔ́wun
ání mlı fɛ́ɛ́ mlılahá ansí dɛ Tito gyí, tsúfɛ́ mlılahá
ıklʋn ladí mʋ ası. 14 Ní nɛkanfʋ́ mlı mʋ ansítɔ́ kʋ́ráá
á, mlımɛ́ha pɛ́lı mɛkıtá mí. Alı ámʋ́ʋ́ asʋ́n ámʋ́ʋ́
anılébláa mlı ámʋ fɛ́ɛ́ igyi ɔnɔkwalı amʋ a, alí kanfʋ́
ámʋ́ʋ́ nɛkanfʋ́ mlı mʋ ansítɔ́ ámʋ ɛ́ laba mʋ́tɔ́ ní. 15 Ní
Tito ɔkáín alıá mlı fɛ́ɛ́ mlıtɛyaa asʋ há mʋ, hɔ mʋ
asʋn blíhɛ́, pʋ́ alıá mletenyá ifú kpínkí mʋ ansítɔ́ á,
ɔtɛtráa nya mlı ıwı ɔdwɛ tsía. 16 Ansí ıhíɛ́ dɛ mí gyí
ání nétalí pʋ́ ansí dínká mlısʋ ɔkpagyíɔkpasʋ.

8

Akristofɔ Atʋ́kie

1 Apío, anıdékléá mlıbıı awıtɔlɛá Bulu lawá há
ɔpasua ámʋ́ʋ́ bʋbʋ Makedonia ɔmátɔ́ ámʋ. 2 Ínıá
bʋbʋ ipian mʋ́a asʋn wunhɛ tsɔtsɔɔtsɔtɔ kʋ́ráá
á, bɔpʋ amʋ́ ohian futútúútú lɛ́ amʋ́ awıtɔlɛ
kpɔnkpɔɔnkpɔntı súná ansigyísʋ́ tsʋn amʋ́ atok-
iehétʋ́. 3 Néblí mbɛ́ɛ, bekie atʋ́ dʋn alıá bʋ́talí
kʋ́ráá, tsú amʋ́ klʋntɔ. 4 Betsiá kʋ́lí anı ɔkpa bɛɛ,
ahá amʋ́ ɛ́ abʋnya ɔkpa wa awıtɔlɛ ha Bulu ahá
ání bʋbʋ Yerusalem. Fʋ́wun amʋ́ ɛ́ amʋ́ ıbı bʋ́wie
osum agyʋ́má ánfıtɔ. 5 Bɔbwɛ dʋn alıá anılʋ́susúu.
Gyankpapʋ a, besi amʋ́ ıwı há anı Wíe, bɛlasí
amʋ́ ıwı há anı Bulu apɛ́tʋ́. 6 Mʋ́ sʋ anılahá Tito
amʋ́ʋ́ olegyankpá bɛha mlılʋ́wa nsi ámʋ anıaa, ɔtráa
yinki bɛha amlıwa nsi mɔ mlı awıtɔlɛ agyʋ́má ámʋ
ɔnʋ́ wanklááan. 7 Mlılafʋn ɔkpagyíɔkpasʋ, tsúfɛ́
mlıhíɛ́ mlıbʋ hógyi, mlıyin tɔí, mlılɛ́tın ansí. Tɔtɔ
tamakpɔn mlı, mlıtɛhíɛ́ dwɛ́ anı ɛ́. Ndekléá mlıbʋ́ɔ
mbʋ́dí awıtɔlɛ agyʋ́má ánfı étʋ́ dʋn ɔhagyíɔha.
8 Mmɛdɛ́ mlı hıɛ mbɛ́ɛ, mlıbwɛ́ɛ mʋ́. Mboún
ndɛpʋ mlı ɔdwɛ kápʋ́ akʋá bʋdɛprú ání amʋ́ ɛ́ bʋ́bʋá.
9 Tsúfɛ́ mlıyin alıá anı Wíe Yesu Kristo lɔ́dwɛ ahá, wá
awıtɔlɛ. Iwı onyapʋ́ ogyi tɛkı, táme anı sʋ ɔlɔbwɛ
ıwı ohiáni, mɛ́nı abʋ́tsʋn mʋ ohian ámʋsʋ bwɛ́ ıwı
anyapʋ́.
10 Mí agywın gyí, ní mlɔmɔ́ agyʋ́má ámʋ́ʋ́ mlılɛ́fi
ası ofíkʋ ámʋ ɔnʋ́ á, ıbʋ́wa labi há mlı. Tsúfɛ́ mlıgyí
ɔpasua gyankpapʋ ání mlılʋ́bwɛ agywın ámʋ, mlı
kɛ́n lɛ́fi mʋ́ ası. 11 Mlıwuna bwɛ mʋ́ mɔ ɔnʋ́.
Mlılɛ ıklʋntɔ bwɛ mʋ́, fɛ́ alıá mlılɛ́fi mʋ́ ası. Mlıkie mʋ́ mlı
ɔwʋnlín ɔnʋ́, mɛ́nı ıbɛ́kanáa agywın ámʋ́ʋ́ mlılʋ́bwɛ
ámʋ. 12 Ní ıhíɛ́ igyi mlı apɛ́á mlɛ́ha á, mlıkie tʋ́á
mlıbʋ. Mʋ́tegyi Bulu ansí, megyí mʋ́á mlımá.
13 Megyí bɛɛ, anıdékléá abɛ́ha ıwı bʋ́lwií akʋ, ıwı
ıklı mlı mʋ́; mboún alıá ıwı bʋ́lwií mlıa amʋ́nyɔ fɛ́ɛ́
kɛ́kɛ́ɛ. 14 Séi mlıbʋ atʋ́ tsɔtsɔá mlɛ́talí pʋ́bʋ́a amʋ́.
Mʋ́mʋ́ ní ıwá alɛ́ há amʋ́, ıwı lɛklí mlı ɛ́ á, amʋ́ ɛ́
bɛ́talí bʋ́a mlı, mɛ́nı mlıa amʋ́nyɔ fɛ́ɛ́ mlɛ́nya kɛ́kɛ́ɛ.
15 Mlıkaın ání Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ lɛ́blí ɔbɛ́ɛ,
“Ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɛkpa tsɔtsɔɔtsɔ ámʋ mɛ́nya mʋ́ dʋbı.
Ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɛkpa kpalobí ámʋ ɛ́ klɛ́ lɔfʋn mʋ.”

*Tito M*ʋa Mʋ Aba

16 Adá Bulu ıpán ání alahá Tito ɛ́ latsúlá dínká mlı
klésʋ fɛ́ mí. 17 Brɛ́á anılʋ́wa mʋ anıaa ɔbá mlı wá á,
olotsulá. Mʋ onutʋ́ ʋʋ́, ıbʋ mʋ ɔdwɛ ání ɔbɛ́trá ba
ınʋ. 18 Anıdɛ́ mʋa opío ɔkʋ wa sísí mlı. Ɔpasua ámʋ
fɛ́ɛ́ bʋdɛ mʋ kanfʋ́, asʋn wanklááan ámʋ ɔkan da sʋ.
19 Makedonia ɔpasua ámʋ fɛ́ɛ́ lɛ́lɛ mʋ ání anıa mʋnyɔ
anátı ki, ahɔ atokiehɛ́ ámʋ ya Yerusalem. Anıdɛ́ atʋ́
ánfı bwɛ pʋ́wá anı Wíe numnyam, mɛ́nı ibʋ́sʋná ání
anı onutʋ́ latsú dínká ıwısʋ ání abʋ́bwɛ mʋ́.
20 Anıdɛ́ anı ıwı kʋ́ı wanklááan, mɛ́nı ɔhaa mɛ́ɛlɛ anı
ılá, tsú alıá anılʋ́pʋ anıdɛ́ atokiehɛ́ ámʋsʋ kʋ́ı. 21 Tʋ́á
anıdésusúu gyí, alıá abʋ́bwɛ mʋ́á ıda ɔkpa Bulu mʋa
anyánkpʋ́sa fɛ́ɛ́ ansítʋ́.
22 Ínı sʋ anılapʋ́ anı apío ámʋtɔ ɔkʋ mántá Tito
anásʋ́. Anılasɔ mʋ kı, anılawun ání ɔhíɛ́ ɔbʋ nsi.
Alahɔ mlı gyi séi. Mʋ́ sʋ ɔhíɛ́ odekléá ɔbɛ́tsa anı
agyʋ́má ámʋ yɔ. 23 Ní ɔkʋ lɛ́fıtɛ́ mʋsʋ á, mlıbla mʋ
mlıaa, mía mʋnyɔ dɛ́ agyʋ́má yɔ pʋ́sʋ́m mlı. Make-
donia ɔpasua lɔ́wa apío atráhɛ amʋ́ʋ́ mʋa amʋ́nyɔ
bɛbá ámʋ. Ínı désuná ání Kristo bʋdɛ numnyam wa.
24 Mʋ́ sʋ mlılɛ mlı ɔdwɛ suna amʋ́. Isuna ɔpasua ámʋ
fɛ́ɛ́ ání mlı sʋ anıbʋ ɔkpa tsʋ́ ıwı.

9

Akristofɔá Bʋma Tɔtɔ Bʋá

1 Imehián ání nɔ́wanlín mlı ɔwʋló tsʋ́ alıá mlıdɛ́
Bulu ahá ání bʋbʋ Yerusalem bʋá ıwı. 2 Tsúfɛ́ nyin
ání mlıhíɛ́ mlıdékléá mlɔ́bʋá amʋ́. Nagyi mlı ıwı
adánsıɛ sʋ́ná amʋ́ mbɛ́ɛ, tsʋ́ ofíkʋ ɔpá Akristofɔá
bʋbʋ Akaia ɔsʋlʋ́sʋ bɛda ıwısʋ yáí ání bʋ́bʋá. Mlı
nsiwa lahá ogyá kʋ lawíɛ́ amʋ́ ɔdʋdʋɔtɔ. Mʋ́ sʋ amʋ́
ɛ́ bafi mʋ́ ası. 3 Táme ndɛ apío ánfı wa sísí mlı,
isuna ání megyí kpaalı negyi mlı ıwı adánsıɛ sʋ́ná
amʋ́. Mlıda ıwısʋ, fɛ́ alıá nɛbláa mlı yáí, amlıka mlı
tswıtswı fɛ́ɛ́. 4 Tsúfɛ́ ní Makedonia Akristofɔ ámʋtɔ
akʋ bobuo mı ba ınʋ, bowun ání mlımʋ́kʋ́dá ıwısʋ
fɛ́ alıá nɛbláa amʋ́ á, abʋ́sʋpáa amʋ́ ansítʋ́, táme
mlʋ́sʋpáa dʋn mı. 5 Mʋ́ sʋ nabwɛ́ agywın ání nɛ́ha
Tito mʋa mʋ aba ámʋ abʋgyankpa ba mlı wá, ıha
amlıdunka tʋ́á mlılɛ́hıɛ ání mlɛ́ha yáí. Táme mlıha
mʋ́ tsʋ́ mlı klʋntɔ, megyí ɔhíɛ́ igyi.
6 Mlıkaın ání ɔhá ání odú kpalobí á, kpalobí
ɔtɔkpʋ́tí, táme ɔhá ání odú tsɔtsɔ tɔkpʋ́tí tsɔtsɔ.
7 Mlıtɔ okugyíɔkʋ ɔháa mʋ́á ɔbɛ́talí tsʋ mʋ klʋntɔ.
Imábwɛ ɔhíɛ́, tsúfɛ́ ɔhá ání ɔtɔpʋ́ ɔdwɛ kíɛ atʋ́ asʋ́n
Bulu tekle. 8 Bulu tɛhá mlı tʋ́á mlıdéhián brégyíbré,
dʋn alıá ilehián mlı. Mʋ́ sʋ mlénya tʋ́á ıdɛ mlı hián
brégyíbré. Ibʋ́fʋn mlı sian, mlʋ́pʋbwɛ́ yilé há aha
bambá. 9 Fɛ́ alıá bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ,
“Bulu ɔha tɛlɛ́ ıwıtɔ kíɛ ahiánfɔ atʋ́.
Mʋ yilébwɛ tamatá.”

10 Bulu tɛ́há adɔtɔpʋ atɔ́-abí bʋtodú, ɔtɛ́há ahá atogyihɛ. Mlıgyí fɛ́ amʋ́. Ɔbɛ́ha mlı atɔ́-abíá mlɔ́pʋ ıkʋ kíé ahá, atogyihɛ tsɔtsɔɔtsɔ bɛ́dalı tsu mlı yilébwɛ ámʋtɔ. 11 Ɔbɛ́hıɛ yúlá mlı ɔkpagyíɔkpasʋ, mɛ́nı mlɔ́wa awıtɔlɛ há ahá brégyíbrɛ́. Ínı ıbɛ́ha ahá ámʋ bɛ́da Bulu ıpán, atɔ́ ámʋ́ʋ́ mlılapʋ́tsʋn anısʋ há amʋ́ ámʋ sʋ. 12 Tsúfɛ́ atoku anyɔ ɔbɛ́dalı tsu mlı atɔ hahɛ́ ánfıtɔ. Megyí atɔ́ ámʋ́ʋ́ mlılapʋ́há Bulu ahá ámʋ́ʋ́ atɔ́ dɛ amʋ́ hián, bʋbʋ Yerusalem amʋ nkʋlɛ, mboún ıbɛ́ha ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɛ́hıɛ dá Bulu ıpán. 13 Tsúfɛ́ ní mlɛ́há amʋ́ á, ıbɛ́ha bɛ́kanfʋ́ Bulu. Ibósuná ání lɛ́lɛ́ mlıdɛ́ Kristo asʋn wanklάán ámʋ́ʋ́ mlılɔ́hɔ amʋsʋ gyí, mlıdɛ́ awıtɔlɛ ɛ́ wa há amʋ́a aha bambá. 14 Bɛ́hıɛ káín mlısʋ, bɔ́ mpáı há mlı, tsú awıtɔlɛ kpɔnkpɔntı ámʋ́ʋ́ Bulu lapʋ́há mlı ámʋ sʋ. 15 Adá Bulu ıpán há mʋ atokiehɛ́ ánfı ıdʋn blí ánfı!

10

Paulo Gyumagyihɛ Ɔnɔ́lɛ

1 Ibʋ mʋ́tɔ́á mlıtɔ akʋ mlıtɛblí mlıaa, ní mbʋ mlı wá á, mí asʋ́n lolwií, táme ntɔwánlín mí nwʋlʋ́ túmisʋ. Táme mí Paulo ndɛ mlı kokɔ́lı mbɛ́ɛ, mlıpʋ́kı alıá Kristo asʋ́n lolwií, ɔlɛba ıwıası. 2 Mlıtɔ akʋ bʋdɛblí bɛɛ, mí bwɛ́hɛ́ lalıan ɔyítɔ́ ahá. Mʋ́ sʋ ní nɛtrá ba ınʋ á, nawun ání ilehián ání mí ansítɔ́ bɔ́wa ɔnlın. Kɔ́koli, mlımáha ampʋ tsiátɔ́ anfı odu ba ınʋ. 3 Ibʋ mʋ́tɔ́á ɔyí ánfıtɔ anıbʋ, táme megyí ɔyí anfıtɔ agywıın anıdépʋkɔ́ ısá. 4-5 Megyí ɔyítɔ́ akɔtɔ́ anıdépʋkɔ́. Bulu akɔtɔ́á ıbʋ túmi anıdépʋbwíé okpikplikpa kugyíkʋá ıtɔkʋ́sʋ́ líí Bulusʋ. Anıtɔpʋ́yíntá afunu asʋ́n kugyíkʋá ahá bʋtɔpʋ́tsú ıwı, ıtɛ́há amʋ́ bʋtamabí Bulu. Anıtɔpʋ́dámlí agywıın lalάhɛ kugyíkʋ, há ıtobʋ́ Kristo. 6 Ní mlı aha tráhɛ amʋ mlılapʋ́ ıwı há Kristo, mlıdɛ́ mʋ asʋ́nsʋ́ gyí a, abɛ́bıtí ahá ámʋ́ʋ́ bʋdɛ asʋtɔ-ɔnlın wa ámʋ ɛ́ asʋ.

7 Mlıkı ɔnɔkwalı amʋ́ʋ́ ıda mlı ansítɔ́ ámʋ. Ní mlıdɛ́kíúá Kristo bʋ́ mlı á, mʋ́mʋ́ mlıkı mʋ́ wanklάán, amlıbı ání mʋbʋ́ anı ɛ́. 8 Ní ndɛ ıwı tsu túmi ámʋ́ʋ́ anı Wíe lapʋ́há anı ámʋ sʋ dʋbı a, ıma mí pɛ́lı. Tsúfɛ́ ɔlɔpʋ́há anı ɔbɛ́ɛ, apʋ́bʋa mlı amlıdan. Megyí ɔbɛ́ɛ, apʋ́yinta mlı. 9 Imábwɛ mlı fɛ́ ndɛ nwʋlʋ́ wanlín, pʋ́wá mlı ifú. 10 Tsúfɛ́ akʋ bɛɛ, "Mákpla Paulo. Mʋ asʋn wanlínhɛ́ bʋ odwin, ɔtɔpʋ́híɛ́ ahá. Táme ní mʋ onutʋ́ ɔbʋ anı wá á, ololwií, mʋ asʋn blíhɛ́ ɛ́ ıma ibíá!" 11 Iwánkı ahá ámʋ ání asʋ́n ání anıtɔwánlín sísí ahá kén anıtɔbwɛ́ ní anıbʋ amʋ́ wá ní.

12 Lɛ́lɛ́ mʋ́ á, amɛndı anıgyíá abɔ́pʋ ıwı kápʋ́ ahá ánfı bʋdɛ ıwı kanfʋ́ ánfı? Amʋ́ wʋlɛwʋlɛ dɛ́pʋ ıwı kápʋ́ aba, bʋdɛ ansí pʋdínká abasʋ. Mimlá igyi amʋ́. 13 Anı mʋ́ anımʋ́ʋ́tsu ıwı dáfá, mboún ɔkpa ámʋ́ʋ́ Bulu lɛ́hıɛ há anı ámʋ ɔnɔ́ abʋ́tsu ıwı fʋn. Mʋ́gyí agyʋ́má ání anılabwɛ́ bɔtʋ mlı ní. 14 Anılégyankpá pʋ́ Kristo asʋn wanklάán ámʋ ba mlı. Mʋ́ sʋ ní anıdɛ́ mlı asʋ́n bláa a, anımɔ́kʋ́tɔ́í dáfá. 15 Anımɛ́dépʋ ɔhaa agyʋ́má ɛ́ tsú ıwı. Mboún anıdɛ́ ɔkpa kíı ání mlı hógyi bɛ́dan. Agyʋ́má ámʋ́ʋ́ anıdɛ́yɔ mlıtɔ ámʋ ɛ́ ıbɛ́klɛí tsía. 16 Mʋ́mʋ́ abɛ́talí dáfá mlısʋ yɛ́da asʋn wanklάán ámʋ ɔkan ɔmá bámbá ɛ́sʋ́, mɛ́nı ımɔ́ɔbwɛ fɛ́ anılapʋ́ ɔtínɛ́á ɔkʋ lagyankpá yɔ́ agyʋ́má tsú ıwı.

17 Táme Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí ɔbɛ́ɛ, "Ɔhagyíɔha ání ɔbɛ́ɛ, mʋ́tsu ıwı á, ɔpʋ́ʋ tɔ́á anı Wíe labwɛ́ tsu ıwı." 18 Tsúfɛ́ ní Bulu ɔkánfʋ́ fʋ́ gyí asʋ́n, ıwı kanfʋ́ mʋ́ kpaalı ígyi.

11

Paulo Mʋa Sumbí Ayɔpʋ́ Afunupʋ

1 Mlınya klʋn, amlınu mí mimlála kpalobí ánfı ası! Kɔ́koli, mlınya klʋn ha mı. 2 Mmesi mlı tswı fɛ́ alıá Bulu tamasí mlı tswı. Tsúfɛ́ mlıgyí fɛ́ obitebíá omeyín oyin, napʋ́ mlı há oyin ɔkʋlɛ, ogyi Kristo. 3 Táme alı ámʋ́ʋ́ ıwɔ ámʋ lɔ́pʋ mʋ alapɛ mlɛ́ Hawa amʋ á, ifú dɛ mí ání ɔkʋ ɔbɛ́mlɛ́ mlı, mlı ansí bɛ́dınkí ɔnɔkwalıwa pʋ́ ɔdwɛ wankíhɛ́ amʋ́ʋ́ mlıbʋ ha Kristo amʋsʋ. 4 Tsúfɛ́ nyin ání ní ɔkʋ ɔbá bɛda Yesu bámbá ɔkʋ ıwı asʋ́n ɔkan súná mlı, imegyí ɔmʋamʋ́ʋ́ anılɛ́da mʋ ıwı asʋ́n ɔkan súná mlı ámʋ a, mlɔ́kɔsí hogyi. Ní mlenyá ɔŋɛ́ bámbá kʋá ına ɔtsan há mʋ́ámʋ́ʋ́ mlılégyankpá nyá ámʋ ɛ́ á, mlɔ́hɔ mʋ́ gyí. Alı kɛ́n ní mlonú asʋn bambá ání ına ɔtsan há mʋ́ámʋ́ʋ́ anılébláa mlı ámʋ ɛ́ á, mlɔ́kɔsí hɔ mʋ́sʋ́ gyí nı!

5 Mmedéhógyiá ahá ánfí bʋdɛ ıwı tı "Sumbí ayɔpʋ́ akpɔnkpɔntı" ánfı bʋdʋn mı ɔkpa ɔkʋkʋsʋ. 6 Ní mmeyín tɔí kʋ́ráá á, nyin asʋ́n ání ndɛblí. Nahogyiá anılahá asʋ́n ánfıtɔ ılawánkí mlı ɔkpagyíɔkpasʋ.

7 Ínıá nɔpʋ ıwıasıbá pʋ́ obú há mlı brɛ́á nɛda Bulu asʋn wanklάán ámʋ ɔkan súná mlı, mmɔhɔ mlı tɔtɔ sʋ yɛ́ɛ tsitsa nɔbwɛ á? 8 Ɔpasua bámbá atɔ́ nɔswıí, pʋ́bá bɔyɔ agyʋ́má há mlı. Mʋ́ sʋ nɛtalí súm mlı, mmɔhɔ mlı tɔtɔ nı. 9 Brɛ́á mbʋ mlı wá, ıwı lɛklí mí á, mmesi ipian tswı mlıtɔ ɔkʋkʋsʋ. Mboún apʋ́ʋ́ ámʋ́ʋ́ botsu Makedonia ba amʋ léha mí mí atohiánhɛ. Ínı sʋ mmesi ipian dínká mlıtɔ ɔkʋkʋsʋ, mméesi dínká ɛ́. 10 Ínıá ɔnɔkwalı nenya ndɛblí tsú Kristo ıwı mʋ́ á, ɔhaa mɛ́ɛtalí ká mí itin ɔbɛ́ɛ, mmápʋ asʋ́n ánfı tsú ıwı Akaia ɔsʋlʋ́sʋ fɛ́ɛ. 11 Ntogyi sʋ? Ntamadwɛ́ mlı lʋ́ʋ́? Ɛkɛkɛɛkɛ! Bulu yin ání ntɔdwɛ́ mlı!

12 Nɔ́bwɛ mí agyʋ́má fɛ́ alıá ndɛ mʋ́ bwɛ dodo. Nɔ́bwɛ mʋ́ pʋ́tin amʋ́ ɔkpa, ní bʋdɛ ıwı tsu bɛɛ, gyʋma kʋlɛ anıa amʋ́nyɔ anıdɛ́bwɛ. 13 Afunupʋ bʋgyi. Bapina bwɛ ıwı fɛ́ Kristo sumbí ayɔpʋ́, bʋna bʋdɛ mlı mlɛ́. 14 Táme ıma wánwan! Tsúfɛ́ Ɔbʋnsám kʋ́ráá tɛkı ansí bwɛ́ ıwı fɛ́ Bulu-ɔbɔpʋ wankíhɛ́! 15 Mʋ́ sʋ ıma wánwan ání mʋ asʋ́mpʋ́ anfı ɛ́ bapina bwɛ ıwı fɛ́ yilé abwɛpʋ́. Amʋ́ ɔnɔ́mɔ bɛ́lɛ amʋ́ bwɛ́hɛ́ kugyíkʋ ɔwan.

Paulo Asʋn Wunhɛ

16 Ntráa ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, ɔhaa mábu mí ɔha mimláhɛ. Táme ní mlıdɛ́ mí bu alı ɔ́ʋ́ á, mlıtsu mʋ́ alı, mí ɛ́ anya ɔkpa tsú ıwı kpalobí. 17 Anı Wíe tamatɔ́í alı, táme nabwɛ́ ıwı fɛ́ ɔha mimláhɛ. 18 Ahá tsɔtsɔɔtsɔ bʋtʋtsʋ́ ıwı fɛ́ ɔyítɔ́ ahá, sʋ mí ɛ́ nɔ́tsu ıwı. 19 Ee á, ínıá mlıaa atıansıpʋ mlıgyí ɔ́ʋ́ á, mlıtʋtsʋ́lá há aha mimláhɛ. 20 Tsúfɛ́ ní ɔkʋ ɔpʋ́ mlı bwɛ́ nkpábi kʋ́ráá á, mlıtʋtsʋ́lá. Ní ɔpʋ́ mlı nyá ıwı, ogyi iwíe mlısʋ, obʋ́ mlı tɔkʋ odu, ɔdá mlı ısʋtɔ kʋ́ráá á, mlıtʋtsʋ́lá há mʋ. 21 Mlıa mma ansítɔ́-ɔnlın. Ee, natsʋ́lá. Mí klɛ́ ma ınʋ.

Táme tʋ́gyítɔ́á ɔkʋ labwɛ́ ɔdɛpʋtsʋ ıwı á, mí ɛ́ nɛ́talí pʋ́ mí klɛ tsʋ́ ıwı. (Táme nahogyi ání igyi mimlála.) 22 Ní bɛɛ Hebrifɔ bʋ́gyi á, mí ɛ́ Hebriyin ngyi. Ní Israelfɔ ɛ́ bʋgyi á, Israelyin mí ɛ́ ngyi. Ní bɛɛ botsʋ́ Abraham abí-anátɔ́ a, ınʋ mí ɛ́ notsʋ́ ní. 23 Bɛɛ Kristo asʋ́mpʋ́ bʋgyi? Mblí mʋ́ mimlásʋ, ndʋn amʋ́! Nayírı ıwı yɔ́ agyʋ́má dʋn amʋ́. Nadí obu dʋn amʋ́. Badá mí dʋn amʋ́. Nesian wu brɛ́ tsɔtsɔɔtsɔtɔ. 24 Yudafɔ banwɛ́n mí mplı tsé adʋasa-kwebá (39) tse

nu kɛ́kɛ́. [25] Romafɔ ɛ́ bapítí mí atɔ́ tse sa kɛ́kɛ́. Bɛda
mí abwi ɔtsáwulɛ. Tse sa kɛ́kɛ́ ntsusu-yibi labun mı,
nasin ntsutso ɛkɛwúlɛ owítɔ́. [26] Mí ɔkpa tsɔtsɔɔtsɔ
tutɔ́ á, nafá ntsu akpɔnkpɔntı, natsun ogyo atswapú
ıbıtɔ dálı. Natsun ɔmá bámbásúfɔ pó anı pı Yudafɔ
fɛ́ɛ́ ıbıtɔ dálı. Natsun awúlusu pó adimbísú, nafá
ɔpu. Natsun ahá ámúú budɛ amú ıwı tı bɛɛ, Akristofɔ
ámu aná fɛ́ɛ́ ıbıtɔ dálı. [27] Nayɔ́ agyúmá kpékplé,
ılapían mí kı. Ntamadídı nkɛkú. Ntetsía akón múa
ɔmɛwúlı, ntɛklí ɔnɔ́, ntɛdí atsalı, nátí yayá aná fɛ́ɛ́.
[28] Ínı fɛ́ɛ́ ɔma a, tɔ́á ıdın mí klunsu, ntɔgywín mú ıwı
ekekegyíɛkɛ gyí ɔpasua ámu fɛ́ɛ́ aléwa. [29] Ma lɔ́pɔn,
mmotsu kuku lɛ́ mu asúntɔ́? Ma bɛkpa wá lakpantɔ,
ımɔwa mí ɔblɔ́.

[30] Ní bɛɛ ntsú ıwı á, ntobía ıtɛhá mí hógyi tɛba
ası nɔ́putsú ıwı. [31] Bulu, ogyí anı Wíe Yesu mu Sı,
ɔlɛkanáa kanfʊ́ bɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́ ámu yin ání mmɛdɛ́ afunu
wa. [32] Owíe dɛhɛn Areta léha mu ɔmásʊ́ ɔkípu léyɛtɛ
mı Damasko wúlu ɔnɔ́, ɔkıta mí. [33] Táme bɔpu mí wá
lakpátɔ́, lɛ́ mí tsun ikwitɔ, kplí mí yi buntíi ání bɔpwɛ
wá wúlu amu ɔma, nɛsrí sí mu.

12

Paulo Atowunhɛ Pʊ́ Mu Atɔ Lɛsúnáhé

[1] Ilehián ání nótsu ıwı, táme tɔtɔɔtɔ ıma ıwıtsútɔ́.
Táme mblí atɔ́á nowun pʊ́ tɔ́á anı Wíe lalɛ́ súná mí.
[2] Nfí dúana (14) ní, bɔwan mı ya ɔsʊ́sʊ́ saasıtɔ. (Mí
nyankpusa-oyí lɔ́yɔ ınu o, mí ɔkláa o, mmɛ́ɛtalí bí.
Bulu nkulɛ yín.) [3-4] Fɛ́ alıá nakóblí á, bɔwan mı ya
Paradiso. (Mí nyankpusa-oyí lɔ́yɔ ınu o, mí ɔkláa o,
mmɛ́ɛtalí bí. Bulu nkulɛ yín.) Nonu asón ání ıma
blítɔ́, ɔhaa ɛ́ má ɔkpa blí mʊ́. [5] Nɛ́talí pʊ́ ıtɔ́ ámʊ́ʊ́
nowun amu tsú ıwı, táme mmɔ́ɔpu mí atɔ bwɛhɛ́ tsú
ıwı. Ntobía ıtɛhá mí ɔwunlín ɔnɔ́ tɛba ası ntɔpʊ́tsú
ıwı. [6] Ní mbɛɛ nótsu ıwı kúráá á, mmóotsu ıwı fɛ́
ɔha mimláhɛ, tsúfɛ́ nɛ́blí ɔnɔkwalı. Táme mmɔ́ɔbwɛ.
Mmedékléá ɔhaa ɔkíı mı dafa alıá mí tsiátɔ́ gyí, ntɛ́ɛ
asón ámʊ́ʊ́ nɔpuba amu.

[7] Alıá mmɔ́ɔpu ntobí ánfı ıbu ifú, ıbu wánwan,
Bulu lalɛ́ súná mí ánfı tsú ıwı su á, ɔlɔpu owu ku wá
mí awútɔ́, igyi Ɔbunsám-ɔbɔpu. Itɛdá wɔ mí, mɛ́nı
mmóotsu ıwı. [8] Nakóklı anı Wíe Yesu tse sa kɛ́kɛ́
mbɛ́ɛ, ɔlɛ́ ıtɔ́ ámu mítɔ́. [9] Táme asón ání ɔtɛbláa mı
brégyíbré gyí, "Mí awıtɔlɛ pɛ́ gyí tɔ́á fehián. Tsúfɛ́
ɔhá ání mu ɔwunlín ɔnɔ́ laba asıtɔ mí túmi tɛhíɛ́ lın
ɔwan." Ínı su ıbu mı ansigyí ání nɔ́pu tɔ́á ıtɛhá mí
ɔwunlín ɔnɔ́ tɛba ası tsú ıwı, mɛ́nı Kristo túmi ámu
ıbɛ́hıɛ bun mısu. [10] Kristo su ansí bégyi mı brégyíbré.
Ní mí ɔwunlín ɔnɔ́ ıba ası, budɛ mí sia, mbu ıkplántɔ,
budın mísʊ́, ntɛ́ɛ ıwı dɛ mí ɔsın, tsúfɛ́ ní mí ɔwunlín
ɔnɔ́ ıba ası á, mʊ́ ntɛlányá ɔwunlín ní.

Korinto Ɔpasua Iwı Asʊ́n

[11] Nabwɛ́ ıwı fɛ́ ɔha mimláhɛ, táme mlılɔ́há ılaba
alı. Tɛkı ilehián ání mlɛblí asun wankláán tsú mí ıwı.
Tsúfɛ́ ıbu mʊ́tɔ́á mmegyí tɔtɔ, táme ndun "sumbí
ayɔpʊ́ akpɔnkpɔntı" ánfı mʊ́. [12] Brɛ́á mbu mlı wá
á, notomi bwɛ́ tɔ́á ıbu wánwan pó osúna múa ofúla
ɔtsan-ɔtsan, púsúná mlı ání lɛ́lɛ́ sumbí ɔyɔpʊ́ ngyi.
[13] Ntɔ dɛ́ mlı háan? Tɔ́á nɔbwɛ mlıtɔ, mmɔbwɛ
ɔpasua bámbátɔ́ gyí, mmesi ıwı tswı mlısu. Kókolı,
mlısikie mí!

[14] Séi á, otse saası ndɛbwɛá néba mlı wá á. Mmɛ́ɛba
besi ıwı tswı mlısu, tsúfɛ́ mmɛdɛ́ tɔtɔ fıtɛ́ tsú mlı wá.
Mlı onutó ndehián. Kebi tamatsú mu sı wá akɔnkɔ,
mu sı tótsú mu wá akɔnkɔ. [15] Ibu mı ɔdwɛá néyintá
tógyítɔ́á mbu mlı su, sí mí ıwı fɛ́ɛ́ kúráá há mlı. Ínıá
ndɛ mlı dwɛ dubı alı á, ntogyi su ɔdwɛá mlı mʊ́ mlıbu
há mísʊ́ dɛdunkí?

[16] Fíalı mlılawun ání lɛ́lɛ́, mmɛba besi ıwı tswı
mlısu, táme mlıdɛ́blí mlıaa, nofwifwí ansí. Ndɛpu
atɔ́ tsun mlı omuá wá mlı ɔnɔ́. [17] Ɔkpa ɔmɔmusu?
Nɔtsun ahá ámʊ́ʊ́ nɔwa mlı wá ámutɔ ɔkusu sísi
mlı lóó? [18] Brɛ́á nokokóli Tito, nɔwa mua anı pío
Okristoyin amu mlı wá mɛ́, olebesisíi mlı? Ɛkɛkɛɛkɛ!
Tsúfɛ́ agywun kulɛ mía munyɔ anıdɛ́pubwɛ́ toku
kulɛ.

[19] Fíalı mlıdɛ́ mʊ́ tsu brɛ́ ánfıtɔ fɛ́ɛ́ mlıaa, anıdɛ́tɔí
pʊ́ká ıwı lɛ́. Megyí alı ígyi. Akristofɔ anıgyí, anıdɛ́tɔí
Bulu ansítɔ́. Mí adwɛpʊ́, anıdɛ́ tógyítɔ́ bwɛ pʊ́wá
mlı ɔwunlín. [20] Tsúfɛ́ ifú dɛ mí ání nɛ́ba mlımɛ́tsíe
wankláán. Mʊ́ su mí asun blíhɛ́ bɔ́wɔ mlı asutɔ. Fíalı
nɔ́bɔtu ıtrɛ́, ɔnsıpɛ, ɔblɔ́, olu, ahásia, ahá ıwı asónblí,
ıwıtsú pó abasuda mlıtɔ. [21] Nhíɛ́ ndɛ ifú nya ání ní
nɛbá ınu á, mí Bulu ɔbɛ́trá ba mı ası mlı su. Nósu,
tsúfɛ́ mlıtɔ aku mlımɔ́kúsí mlı lakpan dada amu bwɛ,
dámlí kluntɔ sí mbuatɔ, hakpanla pʊ́ ɔwólı lalɛ́hɛ
amu.

13

Iklá Pʊ́ Ɔláda

[1] Otse saası nɛbá mlı wá á. Bulu asʊ́n lɛblí ɔbɛ́ɛ,
"Asa mlɛ́ha ɔku ıpɔ́n á, mlınu adansıfɔ abanyɔ́ ntɛ́ɛ
abasá ɔnɔ́." [2] Brɛ́á nɛba mlı wá otse nyɔɔsı a, nɛda
ahá ámʊ́ʊ́ budɛ lakpan bwɛ ámu fɛ́ɛ́ ɔlá. Ntráa ndɛ
amʊ́a aha tráhɛ fɛ́ɛ́ ɔlá da, tsúfɛ́ ní nɛbá ınu á, nɛ́hıɛ
bítí amʊ́ ısu. [3] Tsúfɛ́ mlıdɛ́kléá mlɛ́bı ání lɛ́lɛ́ Kristo
dɛ́tɔí tsun mısu. Kristo ɔwunlín ɔnɔ́ mɔkʊ́ba ası
mlıtɔ. Mu túmi ɛ́ ıhíɛ́ tsɔ mlıtɔ. [4] Ibu mʊ́tɔ́á mu
oyikpalíhɛsu lowu ilosuná ání alapɔn, táme séi á,
otsie nkpa Bulu túmitɔ. Brɛ́á anıa munyɔ anılɔ́bwɛ
kulɛ a, anılɔ́pɔn, táme séi anıa munyɔ anıtsie nkpa
Bulu túmitɔ. Mʊ́ anıdɛ́pukpá mlı ní.

[5] Mlıyɔ mlı nwuntɔ kı bɛɛ, ahógyipu onutó mlıgyí?
Mlıkapu mlı ıwı kı bɛɛ, lɛ́lɛ́ Kristo Yesu bu mlıtɔ?
Mlılawun ání ɔbu mlıtɔ? Ní mlımɔ́kúwun mu
mlıtɔ mʊ́ á, mʊ́mʊ́ megyí ahógyipu onutó mlıgyí.
[6] Nahogyiá mlɛ́ba bɛbı ání Kristo ahógyipu onutó
anıgyí. [7] Anıdɛ́ Bulu kokóli anıaa, mlımátrá bwɛ
lalahɛ kuku. Megyí alıá ibósuná ání anıgyí Kristo
ahógyipu onutó su. Táme ní ahá budɛkíı bɛɛ megyí
Kristo ahógyipu onutó anıgyí ó á, ɔhá mlı mʊ́
amlıbwɛ tɔ́á ıda ɔkpa. [8] Tsúfɛ́ anı mʊ́ anımɛ́ɛtalí kʊ́sʊ́
líí ɔnɔkwalı asón ámusu, dun ání abɛ́ha mʊ́ ıbóyɔ
nkpá wulɛ. [9] Ní anı mʊ́ anı ɔwunlín ɔnɔ́ laba ası, mlı
klɛ́ ılawá ɔnlın á, ansí bégyi anı. Tɔ́á anıdɛ́ Bulu
kulí gyí, ɔhá amlılalı kínkíínkín, amlıdan Kristo
hógyitɔ. [10] Ínı sʊ́ nagyankpá ndɛ ɔwulʊ́ ánfı wanlín
sísí mlı, asa amba ınu ní. Mɛ́nı ní nɛbá á, mmóobotsu
ıbı mlısu. Tsúfɛ́ ndekléá nɔ́pu túmi ámʊ́ʊ́ anı Wíe
lapʊ́há mí ámu búa mlı amlıdan. Mmɔ́ɔpuyíntá mlı.

[11] Apíó, ıtráhɛ a, ansí igyí mlı. Mlıbɔ mbɔ́dí amlılı
kínkíínkín, amlıdan Kristo hógyitɔ. Mlıwa aba
ɔwunlín. Mlı agywun ıbwɛ́ kulɛ, amlıtsia iwilwiitɔ,
mɛ́nı Bulu ámʊ́ʊ́ ɔtɔdwɛ́ anı, ɔtɛhá anı ıwilwii amu
obɛ́tsiá mlıtɔ bɛ́ɛ́ fɛ́ɛ́. Nɛhá mlı itsiá gyágyáágyá.

[12] Mlıha aba itsiá, amlılata aba puta ɔdwɛsu.

Bulu ahá ámʊ́ʊ́ bubu nfı ámu fɛ́ɛ́ bɛhá mlı itsiá
gyágyáágyá.

[13] Anı Wíe Yesu Kristo bʋalɛgyí, Bulu ɔdwɛ pʋ́ Ɔŋɛ
Wankíhɛ́ kʋlɛbwɛ itsía mlı fɛ́ɛ́sʋ́.

ƆWʋlʋ́á Paulo Lɔ́wanlín Sísí
Galatiafɔ

1 Mí sumbí ɔyɔpʋ́ Paulo dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín.
Megyí anyánkpʋ́sa ntɛ́ɛ ɔhaa lɔ́wa mí. Yesu Kristo
mʋa anɪ Sí Bulu ámʋ́ʋ́ ɔlɔ́kʋsʋ́a mʋ tsú afúlitɔ ámʋ
lɔ́wa mí. 2 Ndɛ mʋ́ wanlín sísí ɔpasua ání ɪbʋ Galatia
ɔsʋlʋ́sʋ fɛ́ɛ́. Mía Akristofɔá bʋbʋ nfɪ fɛ́ɛ́ anɪdɛ́ mlɪ
itsiá ha anɪa,
3 "Anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo bʋgyíi mlɪ
bʋalɛ, abʋha mlɪ iwilwii."
4 Yesu anfɪ lési ɪwɪ há bɔmɔ mʋ anɪ lakpan sʋ, mɛ́nɪ
ɔbɛ́lɛ anɪ tsú ɔyí lalɔ́hɛ anfɪtɔ; fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ anɪ Sí Bulu
lɛ́hɪɛ yáí ámʋ. 5 Akánfʋ Bulu bɛ́ fɛ́ɛ́. Amen!

Asʋn Wanklɔ́ɔ́n Kʋkʋ Má Ínɪ Ɔma

6 Mlɪ Galatiafɔ, mlɪ ɪwɪ lawá mí ifú ání mlɪlawúna
yinkí Bulu ɔma. Bulu lɔ́tsʋn Kristo awɪtɔ́lɛsʋ tí
mlɪ ɔbɛ́ɛ, mlɪbɔ́bwɛ mʋ ahá. Mlɪkɪ alɪá mlɪlawúna
mlɪdɛ́ asʋn bambá hɔ́ɔ mlɪaa, mʋ́gyí asʋn wanklɔ́ɔ́n
ámʋ. 7 Táme ɪna ɔtsan há asʋn wanklɔ́ɔ́n ámʋ. Aha
akʋ dékléá béyintá mlɪ agywɪʋn, abʋtsɛ Kristo asʋn
wanklɔ́ɔ́n ámʋ. 8 Táme nɪ́ anɪ, ntɛ́ɛ Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ
kɔ́ráá lɔ́tsu ɔsʋ́sʋ́ bá, bɛda asʋn wanklɔ́ɔ́n bambá kʋ
ɔkan súná mlɪ, ɪna ɔtsan há mʋ́ ámʋ́ʋ́ anɪlɛ́bláa mlɪ
ámʋ a, Bulu ɔlwíɪ mʋ. 9 Nakʋ́ blí asʋ́n ánfɪ, táme
ntráa ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, nɪ́ ɔkʋ ɔbá bɛda Bulu asʋn
wanklɔ́ɔ́n bámbá kʋ ɔkan súná mlɪ, ɪna ɔtsan há mʋ́
ámʋ́ʋ́ anɪlɛ́bláa mlɪ ámʋ a, Bulu ɔlwíɪ mʋ.
10 Megyí bɛɛ, ndɛkléá ahá bʋdwɛ́ɛ mí. Ó-o! Bulu
mboún ndɛkléá ɔdwɛ́ɛ mí. Nɪ́ ntráa ndɛkléá ahá
bʋdwɛ́ɛ mí á, tɛkɪ mmegyí Kristo osúmbi.

Paulo Sumbí Ɔyɔpʋ́ Bwɛ

11 Mí apíó, ndɛkléá ɪwánkɪ mlɪ ání Bulu asʋn wan-
klɔ́ɔ́n ámʋ́ʋ́ ndɛ mʋ́ ɔkan da ámʋ imotsú nyankpʋsa
agywɪʋntɔ. 12 Megyí ɔhaa wá notsúa mʋ́, ntɛ́ɛ ɔkʋ
lɔ́sʋná mí. Yesu Kristo onutó lɛ́lɛ mʋ́ súná mí.
13 Tsúfɛ́ mlɪlanú mí tsiátɔ́ asʋ́n, alɪá ngyi bɛ́á
mbʋo Yudafɔ-osʋm ámʋ, pʋ́ alɪá nɛhɪɛ dínká Bulu
ɔpasua ámʋsʋ, nɔbɔ mbɔ́díá nɛ́hɪ amʋ́ fɛ́ɛ́. 14 Nɔhɔ
gyankpa mí abatɔ Yudafɔ-osʋm ámʋtɔ, pʋ́ alɪá nɔwa
nsi gyi mí anáin amándíɛ́ kugyíkʋsʋ.
15 Táme Bulu lɔ́wa awɪtɔ́lɛ há mí. Ɔlɛ́lɛ mí yáí
tsú bɛ́á mbʋ mí yín ɪwɪtɔ, ɔlɛtɪ mí ɔbɛ́ɛ, nyɔ́ mʋ
agyómá. 16 Ɔlɛ́lɛ mʋ Bi ámʋ súná mí, mɛ́nɪ nɛ́da mʋ
ɪwɪ asʋn wanklɔ́ɔ́n ɔkan ahá ání bʋmegyí Yudafɔtɔ.
Mmɔyɔ ɔhaa wá mbɛ́ɛ, osúna mí asʋ́n alɪ bɛ́ ámʋtɔ.
17 Mmɔyɔ Yerusalem mbɛ́ɛ, noyɔ́wun Kristo sumbí
ayɔpʋ́ ámʋ́ʋ́ bʋbʋ ɪnʋ asa nɛba amʋ é. Mboún
nɛnatí laa yɔ́ Arabia ɔsʋlʋ́sʋ, neyinkí ba Damasko
wʋ́lʋtɔ. 18 Yesu lɛ́lɛ ɪwɪ súná mí, mʋ́ ofi-saasɪtɔ
á, nɔyɔ Yerusalem yɔ́wun sumbí ɔyɔpʋ́ Kefa ání
bʋtɛtráa tɪ mʋ Petro, netsiá mʋ wá nkɛ dúanu (15).
19 Mmɛtrá wun sumbí ɔyɔpʋ́ ɔkʋkʋ dʋn anɪ Wíe Yesu
mʋ gyama Yakobo.
20 Ɔnɔkwalɪ asʋ́n ndɛwanlín sísí mlɪ. Bulu yin ání
mmɛdɛ́ afunu wa.
21 Mʋ́ ɔma a, nɔyɔ Siria pʋ́ Kilikia ɔsʋlʋ́sʋ. 22 Alɪ bɛ́
ámʋtɔ á, Akristofɔ ɔpasua ámʋ́ʋ́ ɪbʋbʋ Yudea ɔsʋlʋ́sʋ
ámʋ bʋmɔkʋ́nyá bí mí. 23 Mʋá bʋdenu tsú mí ɪwɪ fɛ́ɛ́
gyí, ahá bʋdɛblí bɛɛ, "Oyin ámʋ́ʋ́ ɔdɪn anɪsʋ ámʋ ná
ɔdɛ hógyi amʋ́ʋ́ anɪdɛ́ mʋ́ asʋ́n blí, ɔdɛ anɪ itin ka
ámʋ kén ɔkan da." 24 Ɪna mí sʋ bɛkanfʋ́ Bulu.

2

Paulo Mʋa Sumbí Ayɔpʋ́ Atráhɛ Amʋ

1 Nfí dúana ɔma a, mía Barnaba anɪlɛ́kpa Tito buo
ɪwɪ, yínkí yɔ́ Yerusalem. 2 Bulu lɛ́lɛ súná mí ání nyɔ́
ɪnʋ, sʋ́ nɔyɔ. Alɪá mí agyómá mɔ́ɔbwɛ kpaalɪ sʋ á,
negyankpá lɛ́ asʋ́ntɔ́ súná ɔpasua ahandɛ amʋ nkʋlɛ
ɪtsɛ́tɔ́. Nɛbláa amʋ́ asʋn wanklɔ́ɔ́n ámʋ́ʋ́ nna ndɛ
mʋ́ ɔkan da ahá ání bʋmegyí Yudafɔtɔ ámʋ. Botsulá
dínká mʋ́sʋ́. 3 Ibʋ mʋ́tʋ́ ání Griikiyin Tito amʋ́ʋ́
anɪlɛ́kpa buo ɪwɪ ámʋ gyí, táme bʋmɛhɪɛ mʋ bɛɛ,
ɔtíɪn keté. 4 Ɪbʋ mʋ́tʋ́á Akristofɔ afunupʋ akʋá bɛkɪ
ansí bowie anɪtɔ bekleá ɔtíɪn keté. Tsúfɛ́ bodunká
ání béyintá ɪwɪsʋtsiá amʋ́ʋ́ Kristo Yesu lahá anɪ ámʋ;
abʋbwɛ anɪ amli nkpábi ha Yudafɔ mbla ámʋ. 5 Táme
anɪmési ɪwɪ há amʋ́ kpalobí kʋ́ráá, mɛ́nɪ ɔnɔkwalɪá
ɪbʋ asʋn wanklɔ́ɔ́n ámʋtɔ ɪmɛ́ɛtsɛ ha mlɪ.
6 Ɔpasua ahandɛ amʋ́ʋ́ bʋbʋ ɪnʋ ámʋ bʋmɛblɔ́a mɪ
asʋansʋ bɛɛ, mpʋ́tsɪa asʋ́n wanklɔ́ɔ́n ámʋ́ʋ́ ndɛblí
ámʋtɔ. (Ínɪá ndɛ amʋ́ tɪ ahandɛ kʋ́ráá á, megyí bɛɛ,
amʋ́ handɛ amʋ ɪbʋ mɪ labi, tsúfɛ́ Bulu mʋ́ tamakɪ
ɔhaa ansítɔ́.) 7 Táme ahandɛ amʋ bowun ání Bulu
lɔ́pʋ asʋn wanklɔ́ɔ́n ámʋ há mí ɔbɛ́ɛ, ndáa mʋ́ ɔkan
ahá ání bʋmegyí Yudafɔtɔ,* fɛ́ alɪá ɔlɔpʋhá Petro
é ɔbɛ́ɛ, ɔdáa mʋ́ ɔkan Yudafɔtɔ. 8 Tsúfɛ́ Bulu léha
Kefa ání bʋtɛtráa tɪ mʋ Petro túmi, ogyi mʋ sumbí
ɔyɔpʋ́ Yudafɔtɔ. Mʋ kén láhá mí túmi, ngyi mʋ
sumbí ɔyɔpʋ́ ahá ání bʋmegyí Yudafɔtɔ é ní. 9 Ɪnʋ á,
ɪlɔwankí Yakobo mʋa Petro pʋ́ Yohane amʋ́ʋ́ bʋhɪ́ɛ
bʋgyi ɔpasua ámʋ ɔtan ámʋ ání Bulu lápʋ́ alɪ agyómá
ánfɪ kíé mí. Mʋ́ sʋ bɔwa mía Barnaba ɪbɪ, pʋ́súná
ání anɪlabwɛ́ kʋlɛ. Botsulá ání mía Barnaba ayɔ́
agyómá ahá ání bʋmegyí Yudafɔtɔ, amʋ́ ɛ́ abʋyɔ
agyómá Yudafɔtɔ. 10 Mʋá bodunká tsú anɪ wá gyí,
akáun amʋ́tʋ́ ahá ání bʋma tɔtɔsʋ. Mʋ́ kén gyí tʋ́á
ndɛkléá nʋ́bwɛ é ní.

Paulo Iyɪnwa Wá Petro

11 Táme bɛ́á Petro léba Antiokia wʋ́lʋtɔ á, nɔwa
ɪyɪn wá mʋ ahá ansítʋ́, tsúfɛ́ tʋ́á ɔlɔbwɛ itépí ma
alɛ. 12 Bɛ́á ɔlɛba a, mʋa ahógyipʋá bʋmegyí Yudafɔ
bʋtɔwá ɪbɪ gyi atʋ́, táme Yudafɔ akʋ benya tsú
Yakobo wá ba pɛ́, ɔlɛbɪtí ɪwɪ lɛ́ ahá ámʋtɔ, tsúfɛ́
ɔdɛ ahógyipʋ amʋ́ʋ́ bɛɛ bʋtín keté ámʋ ifú nya.
13 Ínɪá ndɛblí á, Yudafɔ atráhɛ amʋ ɛ́ bʋbʋo Petro
apinabwɛbí ánfɪ. Barnaba ʋʋ́ léyinkí yɔ́ obʋo amʋ́.
14 Nowʋn ání amʋ́ bwɛhɛ́ ámʋ ɪmɛkanáa ɔnɔkwalɪá
ɪbʋ asʋn wanklɔ́ɔ́n ámʋtɔ. Mʋ́ sʋ nɛbláa Petro ahá
ámʋ fɛ́ɛ́ ansítʋ́ mbɛ́ɛ, "Petro, Yudayin fʋgyi, táme
fʋmɛdɛ́ Yudafɔ amándíɛ́sʋ́ gyí. Ɔmátʋ́fɔ amándíɛ́sʋ́
fʋdegyí. Ntogyi sʋ́ fʋdɛ ahá ámʋ́ʋ́ bʋmegyí Yudafɔ
ámʋ hɪɛ fɛɛ, bʋbwɛ́ɛ Yudafɔ amándíɛ́ ání fakíná?"

Hógyisʋ́ Bulu Tɔtsʋn Hɔ Yudafɔ Pʋ́ Ɔmá Bám-
básʋ́fɔ Nkpa

15 Yudafɔ lɔ́kwʋí mía fʋnyɔ. Megyí ahá ámʋ́ʋ́
bʋmegyí Yudafɔ, bʋmeyín Bulu mbla ámʋtɔ atsʋ́.
16 Táme anɪ Yudafɔ Akristofɔ ámʋ mʋ́ anɪyin ání
megyí Mose mbla ámʋsʋ gyí sʋ Bulu totsʋ́ ɔha ání
mʋ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítʋ́, nkétɪ Yesu Kristo hógyi.
Mʋ́ sʋ anɪlahɔ mʋ gyi, mɛ́nɪ Bulu ɔbɔ́tsʋn mʋ hógyi

* 2:7 Ahá ání bʋmegyí Yudafɔ támatɪn keté. Yudafɔ gyí keté atínpʋ.

amʋsʋ há anɪ asʋ nɪ́. Tsúfɛ́ nɪ́ mbla ámʋsʋ gyí sʋ mʊ́ á, tɛkɪ ɔhaa méegyi asʋ Bulu ansítɔ́. 17 Anɪdédunká ání Bulu ɔtsʋ́ʋn anɪ Kristo hógyisʋ, otsu anɪ ání anɪ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́. Táme nɪ́ Yudafɔ akʋ bʋdɛ anɪ mboún kíɪ lakpan abwɛpʋ́ á, mʊ́mʊ́ imosuná ání asʋkpan Kristo dɛ́ anɪ suná a? Ɛkɛkɛɛkɛ! 18 Nɪ́ nakíná Mose mbla ámʋ, láyɔ́ ndɛ mʊ́sʋ́ gyí a, mʊ́mʊ́ ilosuná ání ɪtɔ laláhɛ nɔyɔ ndɛbwɛ á. 19 Tsúfɛ́ Mose mbla ámʋ ilosuná ání nawú. Ɪlɛha negyi ɪwɪ, ménɪ nétsiá nkpa pɔpwɛ há Bulu. Mía Kristonyɔ bɛda mántá oyikpalíhɛsʋ ɔŋɛ́tɔ́. 20 Mʊ́ sʋ ntsie nkpa séi, táme megyí mí onutó tsíe nkpa ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ. Kristo, ogyi Bulu mʋ Bi ámʋ tsíe mɪtɔ. Mʋlɔ́dwɛ mí, bowu há mí. Mʋ hógyi sʋ́ ntsie nkpa. 21 Mʊ́ sʋ mmɛdɛ́ Bulu awɪtɔlɛ amʋ kiná. Tsúfɛ́ nɪ́ Mose mbla ámʋ sʋ́ ɔha obégyi asʋ Bulu ansítɔ́ á, mʊ́mʊ́ kpaalɪ Kristo lówu!

3

*Mbla Ámʋ*sʋ Gyí Ntɛɛ Kristo Hógyi

1 Óo Galatiafɔ aha mimláhɛ! Ma lálɛ́ mlɪ ansí alɪ? Megyí mlɪ onutó ansítɔ́ bɛhɪɛ lɛ́ súná mlɪ alɪá bɛda Yesu Kristo mántá oyikpalíhɛsʋ, mʊ́ mʋ? 2 Nfɪ́tɛ mlɪ asʋn kua kʋlɛ. Mose Mbla ámʋsʋ gyí lɛ́ha mlɪlénya Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ lóó, ntɛɛ asʋn wanklɑ́ɑn ámʊ́ʋ́ mlɪlónu, mlɪdɛ́ mʊ́sʋ́ hógyi amʋ sʋ? 3 Aha mimláhɛ mlɪlɔ́kʋkʋ mlɪgyí alɪ á? Ínɪá mlɪlʊ́pʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ tsʋ́a mlɪ Kristotɔtsiá asɪ mɛ́, mlɪ onutó túmi mlɪaa mlɔ́pʋmɔ́ mʊ́ ɔnɔ́ ngya? 4 Kpaalɪ sʋ́ mlɪlʊ́wun ipian ámʋ fɛ́ɛ́ asʋn wanklɑ́ɑn ámʋ sʋ? Megyí kpaalɪ sʋ! 5 Ntráa fɪtɛ mlɪ. Mlɪ Mose mbla ámʋsʋ gyí sʋ́ Bulu lapʋ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ ámʋ há mlɪ, ɔdɛ ofʋ́la ɛ́ bwɛ mlɪtɔ? Ɛkɛkɛɛkɛ! Alɪá mlɪlónu asʋn wanklɑ́ɑn ámʋ, hɔ mʊ́sʋ́ gyí sʋ́ ɔlɔpʋhá mlɪ.

6 Mlɪpʋkɪ anɪ náin Abraham. Ɪbʋ Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋtɔ ání, “Abraham lɔ́hɔ Bulu gyi. Mʊ́ sʋ Bulu lʊ́tsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa.” 7 Mʊ́ sʋ ilehián ání mlɛ́bɪá ahá ámʊ́ʋ́ bɔhɔ Bulu gyi amʋ gyí Abraham abí onutó nɪ́. 8 Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ lɛ́blí yáí ání Bulu ɔbʊ́tsʋn ahá ámʊ́ʋ́ bʋmegyí Yudafɔ ámʋ hógyisʋ, tsú amʊ́ ání amʊ́ asʋ́n da ɔkpa. Ínɪ sʋ́ Bulu lɛ́bláa Abraham asʋn wanklɑ́ɑn ámʋ dodoodo ɔbɛ́ɛ, “Fʊ́sʋ́ nʊ́tsʋn yulá ɔsʋlʋ́sʋ ahá fɛ́ɛ́.” 9 Abraham lɔ́hɔ Bulu gyi. Mʊ́ sʋ Bulu lóyulá mʋ. Mʊ́ sʋ séi ánfɪ á, Bulu ɔbɔ́pʋ oyʊ́la amʊ́ʋ́ ɔlɔpʋyʊ́lá Abraham amʋ yʊ́lá ahá ání bahɔ Kristo gyi.

10 Táme ɪlwɪí dɪn ahá ání amʊ́ ansí dɪn Mose mbla ámʋsʋ gyísʋ. Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, “Bulu lalwíí ɔhagyíɔha ání omegyi mbla ámʊ́ʋ́ bɔwanlín wá Bulu mbla ɔwʋlʊ́tɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́sʋ́.” 11 Séi á, ɪlawánkí ání ɔhaa má ɪnʋá mʋ mbla ámʋsʋ gyí sʋ Bulu obʊ́tsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa. Tsúfɛ́ Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Ɔhá ání mʋ hógyi sʋ Bulu latsú mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa obénya nkpa.” 12 Mbla ámʋsʋ gyí mɛná hógyisʋ, táme Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Ɔhagyíɔha ání otegyi mbla ámʋsʋ ɔbʊ́tsʋn mʊ́sʋ́ nyá nkpa.”

13 Táme anɪ sʋ́ Kristo lémlí ɔha lwɪíhɛ́ brɛ́á bɛda mʋ mántá oyikpalíhɛ amʋsʋ. Mʊ́ sʋ ɔlɛlɛ anɪ tsʋ́ ɪlwɪí ámʊ́ʋ́ mbla ámʋ létɪ há anɪ ámʋ asɪ. Tsúfɛ́ Bulu asʋn wanlínhɛ́ ámʋ lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Ɪlwɪí dɪn ɔhagyíɔha ání bɛda mántá oyísʋ́.” 14 Kristo lówu, ménɪ Bulu ɔbɔ́pʋ oyʊ́la amʊ́ʋ́ ɔlɛhɪɛ há Abraham amʋ kén yʊ́lá ahá ání bʋmegyí Yudafɔ, ménɪ abʊ́tsʋn anɪ Kristo Yesu hógyisʋ nyá Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ́ʋ́ ɔlɛhɪɛ ámʋ.

Mbla Ámʋ Pʊ́ Bulu Nhɪhɪɛ́

15 Mí apíó, mpʊ́ʋ ndɛ tsiátɔ́ asʋ́n kʋ flo asʋ́n ánfɪ ha mlɪ. Alɪ ámʊ́ʋ́ ɔha ɔdínká ibwi mʋ asʋ́nsʋ́ ɔbɛ́ɛ, ɔkʋ ogyíi mʋ atɔ́, ɔhaa má ɔkpa tsɛ mʊ́, ntɛɛ lɛ́ ɪkʋ mʊ́tɔ́ ámʋ a, alɪ igyi ntam amʊ́ʋ́ Bulu léka há Abraham amʋ ɛ́ nɪ́. 16 Anɪ náin Abraham mʋa mʋ nanyɔ Bulu léka ntam há. Alɪ asʋ́n ánfɪ imosuná ání mʋ aná tsɔtsɔɔtsɔ, mboún mʋ na ɔkʋlɛ pɛ́. Mʋ na ámʋ gyí Kristo a. 17 Asʋ́n ání ndɛblí gyí, Bulu léka ntam há anɪ náin Abraham, ɔlɛdɪnká ibwi mʊ́sʋ́ pʊ́súná ání obégyi mʊ́sʋ́. Mbla ámʊ́ʋ́ ɔlɔwa há Mose nfí lafana adʋasa (430) ɔma amʋ mɛ́ɛtalí ká ntam amʊ́ʋ́ ɔlɛdɪnká ibwi mʊ́sʋ́ ámʋtɔ, ntɛɛ tsɛ mʊ́ ɛkɛkɛɛkɛ. 18 Tsúfɛ́ nɪ́ mbla ámʋsʋ gyí sʋ ɔha ɪbɪ bɛ́da agyapadɪɛ ámʊ́ʋ́ Bulu léhɪɛ yáí ámʋ a, mʊ́mʊ́ megyí hɪɛ Bulu léhɪɛ mʊ́ yáí Abraham. Táme ɔnɔkwalɪ amʋ gyí, kie ɔlɔpʋkíé mʋ.

19 Mʊ́mʊ́ labi mɔmʋ mbla ámʋ bʋ? Bulu lɔ́pʋ mʊ́ ɛ́ mántá mʊ́sʋ́, ménɪ ibʊ́sʋná ahá tɔ́á lakpan gyí. Táme ɔlɔwa mbla ámʋ ání ibétsiá alɪ yʊ́fʋn brɛ́á Abraham mʋ na ámʋ ɔbɛ́ba. Mʋgyí mʋ atɔ́ ogyípʋ́ nɪ. Ɔlɔpʋ mbla ámʋ há mʋ abɔpʋ bɔpʋ bɔwa Mose ɪbɪtɔ. Mʋlɔ́bwɛ Bulu mʊ́a Israelfɔ nsɪnɛ́ ɔlapʋ́ nɪ́. 20 Nsɪnɛ́ ɔlapʋ́ tamalíí há ɔbakʊ́lɛ, táme ɔbakʊ́lɛ Bulu gyí.

Labiá Mbla Ámʋ ɪbʋ

21 Bulu mbla ámʋ ɪlɔkʋsʋ́ líí mʋ nhɪhɪɛ́ ámʊ́ʋ́ ɔlɛhɪɛ yáí ámʋsʋ? Ɛkɛkɛɛkɛ! Nɪ́ mbla kʋ ɪbétalí há anɪ nkpa ání ɪtamatá á, tɛkɪ abétalí gyí asʋ Bulu ansítɔ́, nɪ́ anɪlégyí mʊ́sʋ́. 22 Táme Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ ɪlɛblí ání lakpan lagyi ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́sʋ́ plíplíplíplí. Mʊ́ sʋ atɔ́ ámʊ́ʋ́ Bulu lɛ́hɪɛ yáí ámʋ igyi Kristo ahógyipʋ klɛ́.

23 Táme asa Yesu Kristo hógyi lɛ́bá ɔyítɔ́ á, mbla ámʋ ɪlɛklí anɪ fɛ́ obu adɪpʋ́. Ɔhaa ménya mʋ ɪwɪ, bɔfʋn brɛ́á Bulu lɛ́bɛlɛ Kristo hógyi ɔwan. 24 Mʊ́ sʋ mbla ámʋ lɔ́bwɛ anɪsʋ ɔkípʋ bɔfʋn brɛ́á Kristo léba, ménɪ Bulu obʊ́tsu anɪ ání anɪ asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́, tsʋ́ʋn anɪ Kristo hógyisʋ. 25 Ínɪá Kristo hógyi laba sʋ á, imehián ání mbla ámʋ ɔbɛ́trá bwɛ anɪsʋ ɔkípʋ.

26 Tsúfɛ́ mlɪ Kristo Yesu hógyi sʋ mlɪ fɛ́ɛ́ mlɪlabwɛ́ Bulu abí. 27 Mlɪ ahá ání mlɪa Yesu Kristo mlɪlabwɛ́ kʋlɛ tsʋn asʋ́bɔsʋ mlɪlatsú mʋ tsiátɔ́ fɛ́ɛ́. 28 Mʊ́ sʋ Yudayin ntɛɛ Griikiyin trá ɔma ɪnʋ. Ɔkpábi ntɛɛ ɔdíhɪɛ, ɔtsɪ ntɛɛ oyin trá ɔma ɪnʋ. Tsúfɛ́ mlɪ fɛ́ɛ́ mlɪlabwɛ́ kʋlɛ mlɪa Kristo Yesunyɔ ɪkʋlɛbwɛtɔ. 29 Ínɪá mlɪlabwɛ́ Kristo klɛ́ sʋ á, mlɪlabwɛ́ Abraham abí-aná onutó, pʊ́ mʋ atɔ́ agyípʋ́. Ínɪ sʋ ɪtɔ́ ámʊ́ʋ́ Bulu léhɪɛ yáí Abraham amʋ igyi mlɪ klɛ́.

4

1 Mlɪyɔ asʋ́n ánfɪtɔ kɪ. Nɪ́ ɔha owú, sí mʋ agyapadɪɛ yáí mʋ abí brɛ́á bʋmɔkʊ́dan a, bʋgyi fɛ́ nkpábi. Ɪbʋ mʊ́tɔ́á amʊ́bʊ́ amʊ́ sí atɔ́ fɛ́ɛ́, 2 táme ilehián ání bɛ́ba ɪwɪasɪ há amʊ́sʋ́ ɔkípʋ alɪ yʊ́fʋn nfí oduá amʊ́ sí lʊ́súná ání bʋhɔ́ɔ, asa abʋpʋ atɔ́ ámʋ wa amʊ́ ɪbɪtɔ. 3 Alɪ anɪ ɛ́ anɪgyí asa Kristo léba nɪ. Anɪlɔ́bwɛ nkpábi há ɔŋɛ́, ntɛɛ tʊ́miá ɪdɛ ɔyí ánfɪsʋ gyí. 4 Táme brɛ́á brɛ́ ámʋ onutó lɔfʋn a, Bulu lɔ́wa mʋ Bi sísí, ɔha tsɪhɛ́ lɔ́kwɪí mʋ wá mbla ámʋ asɪ. 5 Bulu lɔ́wa mʋ ání ɔbá bɔhɔ anɪ ahá ámʊ́ʋ́ anɪgyí nkpábi há Mose mbla ámʋ tsʋ nkpábitɔ, ménɪ ɔbɔ́bwɛ anɪ mʋ abí onutó.

6 Bulu lódunká ání obʊ́sʋná ání mlɪlabwɛ́ mʋ abí. Mʊ́ sʋ́ ɔlɔpʋ mʋ Bi ámʋ Ɔŋɛ́ wá anɪ ɪklʋntɔ nɪ́. Ɔŋɛ́ ámʋ téhá anɪtokpólí mʋ anɪaa, “Abba, mí Sí!” nɪ́.

7 Mú sʋ opíó, fʋtráa fʋmegyí ɔkpábi, mboún Bulu mʋ
bi. Ínıá mʋ bi fʋgyi sʋ á, mʋ atɔ́ fɛ́ɛ́ igyi fʋ́ klɛ́.

Galatiafɔ lwı Ipian

8 Bréá mlımɔ́kónyá bí Bulu á, mlılɔ́bwɛ nkpábi há
ıkpıá bʋmegyí tɔtɔ. 9 Táme séi mlılabí Bulu, ntɛ́ɛ
nɛ́blí mbɛ́ɛ, alabí mlı. Ntogyi sʋ́ mlıdɛ́kléá mléyinkí
yósum túmi ánfı ıma labi kʋkʋʋkʋ? Ntogyi sʋ́
mlɛ́trá yinkí yɔ́bwɛ amʋ́ nkpábi fɛ́ brɛ́ ámʋ? 10 Mlıdɛ́
amándíɛ́ kʋ bwɛ nkɛ kʋtɔ, tsra kʋtɔ, brɛ́ kʋtɔ pʋ́ nfí
kʋtɔ. 11 Mlı bwɛhɛ́ ánfı sʋ ifú bʋ mıtɔ. Ɩdɛ mí bwɛ fɛ́
ipian ámʋ́ʋ́ ndewúun mlı sʋ ámʋ fɛ́ɛ́ ıbɔ́bwɛ kpaalı.
12 Mí apíó, nokókóli mlı, nabwɛ́ mí ıwı fɛ́ mlı. Ntráa
mma mbla kʋkʋ ası. Mʋ́ sʋ mlıtsia mí atsiábi. Megyí
bɛɛ mbɛ́ɛ, mlılapʋ́ lalahɛ kʋkʋ gyi mı, sʋ́ ndɛ ínı
blí. 13 Mlılakáín ání ıwı ma mí ɔnlın asa nɛba ınʋ
bɛda Bulu asʋn wanklááin ámʋ ɔkan ɛkɛ gyankpapʋ?
14 Ɩsɔ́kı kpɔnkpɔntı mí ılɔ ámʋ lɔ́bwɛ há mlı, táme mʋ́
ʋʋ́ á, mlımʋ́bu mí tɔkʋ. Mboún mlılɔ́hɔ mı fɛ́ Bulu-
ɔbɔpʋ, ntɛ́ɛ Kristo Yesu onutó kʋ́ráá. 15 Ansí lɛhıɛ́
gyi anı alı bré ámʋtɔ! Ntɔ lébá? Mí onutó nowun
ání ní mlɛ́talí á, tɛkı mlılʋ́lotí mlı ansíbi wá mí alı
bré ámʋtɔ. Mʋ́ ntɔ dɛ́ mlı séi? 16 Alı ámʋ́ʋ́ ndɛ mlı
ɔnɔkwalı bláa amʋ sʋ namlí mlı olupʋ́?
17 Ahá ámʋ́ʋ́ bʋdekléá mlıgyí Yudafɔ mblasʋ ámʋ
bʋma mlı ıwı agywıun wanklááin kʋkʋ. Tʋ́á bʋdeklé
gyí bémaín mlı lɛ́ mísʋ́, mɛ́nı mlékle amʋ́ asʋ́n.
18 Ɩbʋ aléá ahá bʋdunká ání mlıdwɛ́ɛ amʋ́, agywıun
wanklááin ɔkpasʋ. Megyí bréá mbʋ mlı wá wʋlɛ. 19 Mí
abí adwɛpʋ́! Ɩwı trá ıdɛ mí ɔsın há mlı, fɛ́ ɔtsıá ıkwíı
dɛ mʋ dwiín. Nkétı mlılanyá Kristo tsiátɔ́ mlıtɔ asa
ıwı bési mí ɔsın. 20 Ɩhíɛ́ dɛ mí háan ha mlı. Ní mí
nkʋlɛ sʋ mʋ́ á, tɛkı mbʋ mlı wá séi, mɛ́nı nétsɛ mí
tɔ́ıtɔ.

*Hagar M*ʋa Sara Nfántʋ́hʋ́n

21 Nfítɛ mlı ahá ámʋ́ʋ́ mlıdɛ́kléá mlóbuo Mose
mbla ámʋ. Mlımónu asʋ́n ání ılɛblí ası? 22 Bɔwanlín
wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, Abraham lɔ́kwıí abi yinhɛ́
anyɔ. Ɔkʋlɛ mʋ yin gyí ɔkpábi, onyɔɔsı mʋ yin
gyí ɔdíhıɛ. 23 Ɔkpábi amʋ lɔ́kwıí mʋ bi kɛkɛ, táme
ɔdíhıɛ ámʋ mʋ́ á, Bulu léhıɛ mʋ yáí ání méha mʋ
obí asa ɔlɔkwıí. 24 Mlıha anu asʋ́n ánfı ası tsʋn ɔkpa
ánfısʋ. Atsı abanyó ánfı bʋlıí há ntam anyɔ ání Bulu
léka. Hagar líí há Sinaibʋsʋ klɛ́, tsʋ́fɛ́ nkpábi mʋ abí
bʋgyi. 25 Sinaibʋ ámʋ bʋ Arabia ɔmátɔ́. Ɩlıí há ndɛ
Yerusalem wʋ́lu. Yerusalem pʋ́ mʋ́tɔ́ ahá fɛ́ɛ́ bʋgyi
nkpábi, Mbla ámʋ sʋ. 26 Sara mʋ́ gyí ɔdíhıɛ, ɔlıí há
ɔsʋ́sʋ́ Yerusalem. Mʋgyí anı yín ní. 27 Tsʋ́fɛ́ Bulu asʋ́n
wanlínhɛ́ amʋ léblí ɔbɛ́ɛ,
"Ɔtsı mákwíípʋ́, nya ansigyí!
Ɔtsıá ıkwíı mɔkʋ́dwíín mʋ kı, kplʋn, afʋsʋra
okitikíti ansigyísʋ́.
Tsʋ́fɛ́ ɔtsı ámʋ́ʋ́ mʋ kulu lési mʋ tswı amʋ obénya
abí tsɔtsɔɔtsɔ,
dʋn ɔmʋamʋ́ʋ́ mʋ kulu da mʋ wá ekekegyíɛkɛ
ámʋ."
28 Mí apíó, séi á, mlılabwɛ́ Bulu ahá tsʋn mʋ tʋ́á
ɔlɛhıɛ yáísʋ́; fɛ́ alıá ɔlɛhıɛ yáí asa bɔkwıí Isak. 29 Alı
bré ámʋtɔ á, obí ámʋ́ʋ́ bɔkwıí mʋ kɛkɛ, ogyi Ismael
amʋ lédunká Isak amʋ́ʋ́ bɔkwıí mʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́
túmitɔ ámʋsʋ. Alı kén igyi há anı ndɛ ní. 30 Táme
nkálı Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ léblí? Ɔbɛ́ɛ, "Gya
ɔkpábi amʋ mʋa mʋ bi, tsʋ́fɛ́ megyí ɔkpábi mʋ bi
ámʋ mʋa ɔdíhıɛ mʋ bi ámʋ obégyi amʋ́ sí atɔ́." 31 Mʋ́
sʋ apíó, megyí ɔkpábi amʋ abí anıgyí. Ɔdíhıɛ ámʋ
abí anıgyí.

5

*Mlı*kı Mlı lwıgyísʋ

1 Anı ıwıgyí sʋ Kristo lahá anılagyi ıwı! Mʋ́ sʋ
mlılı kínkíínkín. Mlımátrá tsulá abʋbwɛ mlı nkpábi
ha mbla ámʋ.
2 Mlınu! Mí Paulo dɛ́ mlı bláa ání ní mlesí ıwı
há, bɛtın mlı keté a, ilosuná ání tʋ́ ámʋ́ʋ́ Kristo
lɔ́bwɛ ámʋ ıma mlı labi kʋkʋ. 3 Ntráa ndɛ mlı ɔlá da
mbɛ́ɛ, ɔhagyíɔha ání ɔlɛha bɛtın mʋ keté á, ilehián
ání obégyi Mose mbla ámʋ fɛ́ɛ́sʋ́. 4 Ndɛ mlı bláa
mbɛ́ɛ, mlı ahá ámʋ́ʋ́ mlıdɛ́ mbla ámʋsʋ gyí, mɛ́nı
Bulu obʋ́tsu mlı ání mlı asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́ ámʋ
mlılamáín ıwı lɛ́ Kristosʋ. Bulu awıtɔlɛ amʋ ılatswı
mlı pan. 5 Anı mʋ́ anı ansí dın ání Bulu obʋ́tsu anı ání
anı asʋ́n da ɔkpa mʋ ansítɔ́. Ínı gyí tʋ́á anıdɛ́ ɔkpa kíı
tsʋn Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ́ʋ́ ɔdɛ agyʋ́má yɔ anıtɔ, tsʋn
anı hógyisʋ ámʋsʋ ní. 6 Tsʋ́fɛ́ ní anıa Kristo Yesu
anıgyí kʋlɛ a, ketétíun ntɛ́ɛ ketémátın mehián. Mʋ́á
idehián gyí anıbʋ hógyiá ıtɛhá anıtɔdwɛ́ Bulu pʋ́ anı
aba.
7 Tɛkı mlıdɛ́ mbɔ́dí bɔ asa. Ma kʋ́ʋ́n latin mlı
ɔkpa ɔbɛ́ɛ, mlımátrá buo ɔnɔkwalı amʋ? 8 Megyí
Bulu bwɛhɛ́ igyi, tsʋ́fɛ́ mʋlɛ́lɛ mlı. 9 Mlıkaın ání
bodobodotu-afá kpalobí téhá bodobodo amʋ fɛ́ɛ́ ito-
tʋ́. 10 Anı Wíe lahá nahogyi, ání mlımɛ́ɛtrá hɔ ɔha
bambá atosunáhɛ́ dʋn mí nkʋlɛ klɛ́. Bulu ɔbɛ́bıtí ɔhá
ámʋ́ʋ́ ɔdɛ mlı agywıun damlí ámʋ ısʋ.
11 Mí apíó, ní ntráa ndɛ ɔkan da blí mbɛ́ɛ, ilehián
ání ahá bʋtín keté á, mʋ́mʋ́ ntogyi sʋ́ Yudafɔ bʋtráa
bʋdın mísʋ́? Mʋ́mʋ́ ní ndɛ Kristo oyikpalíhɛsʋ lowu
ámʋ é ɔkan da á, yɛ́ɛ ɔhaa mɛ́ɛdınká mísʋ́ ɔ. 12 Mí sʋ
mʋ́ á, tɛkı ahá ámʋ́ʋ́ bʋdɛ mlı háan bɛɛ, ilehián ání
mlɛ́tın keté ámʋ bawúna flo amʋ́ ıwı.
13 Mí apíó, Bulu lɛ́lɛ mlı ɔbɛ́ɛ, mlıbégyi ıwı. Táme
mlımátsʋn mlı ıwıgyí amʋsʋ láyʋ́tsu mlı tsiátɔ́ dada
amʋ. Mboún mlıpʋ ɔdwɛ sum mlı aba, 14 tsʋ́fɛ́ Mose
mbla ámʋ fɛ́ɛ́ ılıí mbla kʋlɛ pɛ́ ámʋ́ʋ́ ıdɛblí ɔbɛ́ɛ,
"Dwɛ fʋ́ bá fɛ́ fʋ́ ıwı." ámʋsʋ. 15 Táme ní mlılabwɛ́ mlı
ıwı fɛ́ mbwıkítá-atɔ, mlıdɛ́ aba fínı, mlıdɛ́ aba lalá a,
mʋ́mʋ́ mlıkı wanklááin; ní megyí alı mlɛ́hı aba.

Tsiátɔ́ Dada Pʋ́ Ɔŋɛ́tɔ́ Atsiábi

16 Mʋ́ sʋ ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, mlıha Ɔŋɛ Wankíhɛ́
amʋ ɔkpa mlı. Mʋ́mʋ́ mlımɔ́ɔbwɛ tʋ́á mlı tsiátɔ́ dada
tekle. 17 Tsʋ́fɛ́ tʋ́á anı tsiátɔ́ dada tekle ıhíɛ́ na ɔtsan
há tʋ́á Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ tekle. Tʋ́á Ɔŋɛ Wankíhɛ́
amʋ tekle é ıhíɛ́ na ɔtsan há tʋ́á anı tsiátɔ́ dada tekle.
Atoku anyɔ ánfı ılɔkʋsʋ́ líí abasʋ, mɛ́nı mlımɔ́ɔbwɛ
tʋ́á mlıtekle. 18 Ní Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ dɛ́ mlı kpa á,
mʋ́mʋ́ mlımá Mose mbla ámʋ ası.
19 Tsiátɔ́ dada bwɛhɛ́ tɛlın ɔwan. Mʋ́gyí; atsı
mʋ́a ayin asʋ́nwa, agywıun lalahɛ bwɛ, ifintotsiá,
20 ıkpıtswɛ́ɛ, afátɔ́pleí, olu, ıtrɛ́, fʋ́ nkʋlɛ klɛ́ dunká,
ɔblɔ́kpán, ɔnsıpɛ, aba asımánú, ıwımaín lɛ́ fʋ́ abasʋ,
21 ɔkabágyáa, ntábʋ, pléikpada pʋ́ mʋ́á ılɛlıan ínı aná.
Mʋ́ aná ıwı asʋ́n ndɛ mlı bláa, fɛ́ alıá nɛbláa mlı
yaí. Mbɛ́ɛ, ahá ání bʋtɔbwɛ́ ínı odu bʋméenya Bulu
iwíegyí ámʋtɔ agyapadıɛ kʋkʋ.
22 Táme ní Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ dɛ́ anı kpa á, mʋ́
abi swiehɛ́ ání ibétsiá anıtɔ gyí, ɔdwɛ, ansigyí,
iwilwii, ıklʋnya, awıtɔlɛ, yilébwɛ, ɔnɔkwalı, 23 ilwií

pó ɩwɪsʋgyí. Mbla kʋkʋʋkʋ má ɩnʋá iletin alɩ ntobí
ánfɪ ɔkpa. [24] Ahá ání bʋgyi Kristo klɛ́ bamɔ́ amʋ́ tsiátɔ́
dada pó amʋ́ ɔwɔ́lɩ laláhɛ Kristo Yesu oyikpalíhɛ
amʋsʋ. [25] Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ lahá anɩ nkpa pɔpwɛ.
Mʋ́ sʋ mlɩha agyi mʋ asʋ́nsʋ́. [26] Anɩmátsu ɩwɪ súná
aba, ntɛ́ɛ wá aba ɔbló, ntɛ́ɛ pɛ́ ansí aba atɔ́sʋ́.

6

*Ɩk*ʋ Tsu Lɛ́ Aba Asʋ́ntɔ́

[1] Mí apíó, ní mlɩtɔ ɔkʋ ɔbwɛ́ lakpan kʋ á, mlɩ ahá
ámʋ́ʋ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ dɛ mlɩ kpa ámʋ mlɩnya klʋn tɔɩ
kpla mʋ pʋtɔɔ. Táme mlɩkɩ mlɩ ɩwɪ wankláán, mɛ́nɩ
mlɩ ɛ́ mlɩmɛ́ɛdɩda ɩsʋ́kɩ amʋ odutɔ. [2] Mlɩtsu ɩkʋ lɛ
mlɩ aba asʋ́ntɔ́. Ní mlɩdɛ́ mʋ́ bwɛ alɩ á, mlɩdɛ́ Kristo
mbla ámʋsʋ gyí nɩ. [3] Ní ɔkʋ dɛ́ mʋ ɩwɪ kíɩ ɔbɛ́ɛ
mɔfʋn tógyítɔ́tɔ́, táme omegyí tɔtɔ a, ɔdɛ mʋ ɩwɪ mlɛ́.
[4] Mlɩkapʋ mlɩ onutó tsiátɔ́ kɩ. Ní ɩbʋ alɛ́ á, mʋ́mʋ́
mlɛ́talí pó ɩbɩ sí kántɔ́ mlɩ bwɛhɛ́ sʋ, mlɩmɔ́ɔpʋ kápʋ́
ɔha bambá klɛ́. [5] Tsʋ́fɛ́ anɩtɔ okugyíɔkʋ ɔbɔ́sʋrá mʋ
onutó atɔ sʋráhɛ́.

[6] Bulu asʋ́n ámʋ akasípʋ́ bʋyée atɔ wankláán ání
bʋbʋ ɩkʋ ha amʋ́ asunápʋ́.

[7] Mlɩmámlɛ́ mlɩ ɩwɪ. Ɔhaa tamamlɛ́ Bulu.
Ɔhagyíɔha ɔbɔ́kpɔtí tɔ́á olodu. [8] Ní ɔkʋ lódu
tsiátɔ́ laláhɛ wá mʋ klʋntɔ á, lowu ɔbɔ́kpɔtí tsʋ́
mʋ́tɔ́. Táme ní ɔlɛha Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ lódu tsiátɔ́
wankláán wá mʋ klʋntɔ á, ɔbɔ́kpɔtí nkpa ání ɩtamatá
tsʋ́ mʋ́tɔ́. [9] Mʋ́ sʋ yilébwɛ mákpɔn anɩ, tsʋ́fɛ́ ní abatɔ
mowu anɩ á, abɔ́kpɔtí nkpa ání ɩtamatá mʋ́ brétɔ́.
[10] Mʋ́ sʋ brégyíbrɛ́á anyá mʋ́ ɩwɪ ɔkpa á, mlɩha abwɛ
yilé ha ɔhagyíɔha, títriu anɩ apíó ahógyipʋ.

*Itsiáha P*ʋ́ Ɔláda

[11] Mlɩkɩ atɔ wanlínhɛ́ akpɔnkpɔntɩá napʋ́ mí onutó
ɩbɩ wánlín sísí mlɩ! [12] Ahá ámʋ́ʋ́ bʋdedunká ání
bégyi asʋ ahá ansítɔ́ ámʋ líí mlɩsʋ bɛɛ, mlɩháa abʋtɩn
mlɩ keté ní. Megyí tɔtɔ sʋ́ bʋdɛ ínɩ bwɛ. Alɩá
Yudafɔ bʋmɛ́ɛdɩnká amʋ́sʋ́ bɛɛ, bʋdɛblí bɛɛ Kristo
oyikpalíhɛsʋ lowu ámʋ pésʋ́ ɔha ɔbɔ́tsʋn nya nkpa.
[13] Keté atínpʋ amʋ onutó ʋʋ́ bʋtamagyi Mose mbla
ámʋsʋ. Táme bʋdekléá mlɩtíɩn keté, mɛ́nɩ bɔ́pʋtsʋ́
ɩwɪ súná amʋ́ aba ání bahá mlɩlatɩn keté. [14] Mí mʋ́ á,
ɩmába mʋ́tɔ́ ání nótsu ɩwɪ ɔyí ánfɪtɔ tɔtɔɔtɔsʋ, dʋn
anɩ Wíe Yesu Kristo oyikpalíhɛsʋ lowu ámʋ. Tsʋ́fɛ́
mʋ lowu ámʋ sʋ ɔyítɔ́ tsiá ɩtráa ma mí labi, mí ɛ́
mma labi kʋkʋ há mʋ́. [15] Ketétíɩn ntɛ́ɛ ketémátɩn
megyí tɔtɔ. Mʋ́á idehián gyí ɔha obémlí ɔha pɔpwɛ.
[16] Iwilwii mʋ́a nwewúun ɩtʋ́ ahá ámʋ́ʋ́ bʋdɛ mbla
ánfɪsʋ gyí amʋ, pʋ́ ahá ání bʋhíɛ́ bʋgyi Bulu ahá!*

[17] Asa nɛ́kpa mí asʋ́n opulu á, mbláa mlɩ. Mlɩtɔ
ɔhaa mátrá wa mí tɔ́ɩ. Tsʋ́fɛ́ mí ɩwɪ apɩná ánfɪ
idesuná ání Yesu ɔkpábi ngyi.

[18] Mí apíó, anɩ Wíe Yesu Kristo ogyíi mlɩ bʋalɛ.
Amen!

---

* 6:16 Ahá ání bʋhíɛ́ bʋgyi Bulu ahá gyí Israel pɔpwɛ amʋ nɩ.

Ɔwʋlʋ́á Paulo Lɔ́wanlín Sísí
Efesofɔ

Itsiáha

1 Mí Paulo ání Bulu apɛ́ sʋ nabwɛ́ Kristo Yesu
sumbí ɔyɔpʋ́, dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí mlɪ Bulu ahá
ání mlɪlahɔ Kristo Yesu gyi, mlɪa mʋnyɔ mlɪlabwɛ́
kʋlɛ, mlɪbʋ Efeso wúlutɔ. Ndɛ mlɪ itsiá ha.
2 Anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo bʋgyíi mlɪ
bʋalɛ, abʋha mlɪ iwilwii.

Ɔsʋ́sʋ́ Oyʋ́la Ání Anɪbʋ Kristotɔ

3 Mlɪha akanfʋ anɪ Wíe Yesu Kristo mʋ Sɪ pʋ́ mʋ
Bulu. Tsʋ́fɛ́ tsʋn anɪa Kristonyɔ ɪkʋlɛbwɛtʋ́ á, alapʋ́
ɔŋɛ́tɔ́ atɔ́á ɪbɛ́kpa anɪ fɛ́ɛ́ yʋ́lá anɪ tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́. 4 Asa
Bulu lɔ́bwɛ ɔyí á, ɔlɛlɛ anɪ bwɛ́ mʋ klɛ tsʋn anɪa
Kristonyɔ kʋlɛbwɛsʋ, ání abwɛ́ɛ ahá ání amʋ́ ɪwɪ
lɛtɪn, ifin kʋkʋ má anɪ ɪwɪ mʋ ansítʋ́.
5 Ínɪá Bulu tɔdwɛ́ anɪ sʋ á, ɔlɔbwɛ agywɪn yáí
ɔbɛ́ɛ, mɔ́pʋ anɪ bwɛ́ mʋ abí tsʋn Yesu Kristosʋ. Ínɪ
gyí tʋ́á olɛklɛ, igyi mʋ apɛ́ ní. 6 Mlɪha akanfʋ Bulu,
mʋ awɪtɔlɛ anfí ɪbʋ numnyam, ɔlɔwa tsʋn mʋ Bi
ɔdwɛpʋ́sʋ́ há anɪ faan anfɪ sʋ. 7 Ɔlɔpʋ mʋ Bi ámʋ
obugya ká anɪ nwunsʋ ɪkɔ, sí anɪ lakpan kíɛ́ anɪ.
Awɪtɔlɛ anfí Bulu léhɪɛ wá há anɪ ánfɪ ɪbʋ ifú dʋbɪ.
8 Mʋ nyánsa pʋ́ mʋ asʋn-asɪnʋ lalɛ́ mʋ́ fɛ́ɛ́ ɔwan súná
anɪ tsʋn ɔkpa tsɔtsɔɔtsɔsʋ.
9 Alahá anɪlabí mʋ asʋn ŋaínhɛ́ ání ɔlɛkɪklí yáí
dodoodo ɔbɛ́ɛ, mɔ́bwɛ tsʋn Kristosʋ. 10 Mʋ asʋn
ŋaínhɛ́ amʋ gyí, ní brɛ́ ámʋ ɪfʋn a, mɔ́bwɛ mʋ atɔ
bwɛhɛ́á ɪbʋ ɔsʋ́ mʋ́a asɪ fɛ́ɛ́ kʋlɛ, pʋ́wá anɪ Wíe Kristo
asɪ.
11 Bulu tɛhá mʋ nwuntɔ asʋ́n pʋ́ mʋ apɛ́ tɛba mʋ́tʋ́
brégyíbré. Mʋ onutʋ́ léle anɪ ɔbɛ́ɛ abwɛ́ɛ mʋ abí tsʋn
anɪa Kristonyɔ ɪkʋlɛbwɛtɔ. Tsʋ́fɛ́ alí ɔlɔbwɛ agywɪn
yáí dodoodo nɪ. 12 Ɔlɛlɛ anɪ agyankpapʋ ámʋ́ʋ́ anɪ
ansí dʋn Kristosʋ ámʋ ɔbɛ́ɛ, abɛ́kanfʋ́ mʋ numnyam.
13 Alí ilegyi ha mlɪ ɛ́ ní. Brɛ́ ámʋ́ʋ́ mlɪlónʋ ɔnɔkwalɪ
asʋ́n, igyi asʋn wanklɔ́ɔ́n ámʋ́ʋ́ ɪlɔhɔ mlɪ nkpa ámʋ,
hɔ mʋ́sʋ́ gyi ɔpá mlɪa Kristonyɔ mlɪlɔ́bwɛ kʋlɛ. Bulu
lɔ́pʋ mʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ hɪɛ mlɪ nsʋ, pʋ́sʋ́ná ání
mʋbʋ́ mlɪ, fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ ɔlɛhɪɛ yaí ɔbɛ́ɛ mɔ́bwɛ ámʋ.
14 Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ gyí ntswɪasɪá idesuná ání anɪ
ɪbɪ bɛ́da agyapadɪɛ ámʋ́ʋ́ Bulu léla yáí há mʋ abí
ámʋ nɪ. Idesuná ání alaká anɪ nwunsʋ ɪkɔ, pʋ́wá mʋ
numnyam.

Paulo Mpáɪ

15 Mʋ́ alɪ sʋ, tsʋ́ brɛ́á nonu ání mlɪlahɔ anɪ Wíe
Yesu gyi, pʋ́ alɪá mlɪtɔdwɛ́ Bulu ahá fɛ́ɛ́ á, 16 mmɔkʋ́sí
Bulu ɪpán da mlɪ nwunsʋ. Ní ndɛ mpáɪ bɔ á,
ntɛkáín mlɪsʋ. 17 Ntokókóli anɪ Wíe Yesu Kristo
Bulu, numnyam Ɔsí ámʋ mbɛ́ɛ, ɔhá mʋ Ɔŋɛ́ ámʋ
ɔha mlɪ nyánsa. Ɪlɛ mʋ ɔwan súná mlɪ, mɛ́nɪ mlɛ́bɪ
mʋ wanklɔ́ɔ́n. 18 Ntɔkʋ́lí mʋ mbɛ́ɛ, obwíi mlɪ ansí,
amlɪwun atɔ wanklɔ́ɔ́n ámʋ́ʋ́ ɔbɛ́ɛ, mlɪbɛ́kɪ ɔkpa ha
ámʋ, mɛ́nɪ mlɛ́bɪ ání atʋ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɛlayáí há mʋ ahá
ámʋ ɪhíɛ́ bʋ bíá. 19 Ɔhá amlɪbɪ ání mʋ túmi dʋn
túmi kugyíkʋ há anɪ ahógyipʋ. Mʋ túmi ánfɪ ɔma
a, kʋkʋ má ɪnʋ. 20 Mʋ́ kén ɔlɛlɛ súná brɛ́á ɔlɔkʋsʋ́a
Kristo tsʋ́ afʋ́lítɔ, pʋ́ mʋ yɛ́yaí mʋ gyɔpɪsʋ ɔsʋ́sʋ́ ɪnʋ
ní. 21 Ɪnʋ́ Kristo dɛ́ iwíe gyí awíe fɛ́ɛ́, túmi kugyíkʋ,
ɔŋɛ lalɔ́hɛ pʋ́ ɔmásʋ́gyí túmi fɛ́ɛ́sʋ́ nɪ. Mʋ dibia
dʋn dibia kugyíkʋá ɪbʋ nʋ séi pʋ́ ɔyí ámʋ́ʋ́ ɪbɛ́ba
amʋtɔ. 22 Bulu lɔ́pʋ tʋ́gyítʋ́ wá mʋ asɪ, ɔlɔpʋ mʋ bwɛ́
tʋ́gyítʋ́ nwun há mʋ ɔpasua. 23 Ɔpasua ámʋ gyí Kristo
ɔyʋlʋ́ʋ. Kristo wá ɔpasua ámʋ tenyá túmi kugyíkʋ
tsʋ́. Mʋtɛ́há tʋ́gyítʋ́ tɔwá alɛ́ yi ɔtínɛgyíɔtíné.

2

Tsʋ́ Nkpa Dadatɔ Ba Pɔ́pwɛtɔ

1 Asa mlɪlémlí Akristofɔ á, asʋtɔ-ɔnlɪn mʋ́a lak-
panbwɛ sʋ mlɪgyí ɔŋɛ́tʋ́ aha wuhé. 2 Alɪ brɛ́ ámʋtɔ
á, mlɪlétsiá ɔmátʋ́fɔ atsiábi. Mlɪlʋ́bʋʋ ɔŋɛ lalɔ́hɛ fɛ́ɛ́
owíe Ɔbʋnsám. Mʋgyí ɔŋɛ lalɔ́hɛ ání ɪdɛ agyʋ́má yɔ
ahá ámʋ́ʋ́ bʋtamabʋ́ Bulu ámʋtɔ ní. 3 Lɛ́lɛ́ mʋ́ á, anɪ
fɛ́ɛ́ anɪlétsiá amʋ́ atsiábi, bwɛ́ lalahɛá anɪ ɔwʋ́lɪ léklé.
Anɪlʋ́bʋʋ tʋ́á anɪ ɔyʋlʋ́ʋ pʋ́ anɪ agywɪn létsiá súná
anɪ. Tsiátʋ́ anfɪ sʋ́ tɛkɪ Bulu ɔbɛ́bɪtí anɪ ɪsʋ fɛ́ aha
atráhɛ nɪ.
4-5 Táme ínɪá Bulu nwewúun ɪtsɔ, ɔtɛhíɛ́ dwɛ́ anɪ
sʋ á, ɔlɔtsʋn anɪa Kristonyɔ ɪkʋlɛbwɛsʋ há anɪ nkpa,
brɛ́ ámʋ́ʋ́ anɪgyí aha wuhé Bulu ansítʋ́ anɪ lakpan sʋ
ámʋ. Mʋ awɪtɔlɛ sʋ́ ɔlɔhɔ anɪ nkpa. 6 Anɪa Kristo
Yesunyɔ ɪkʋlɛbwɛ ánfɪ sʋ Bulu lakʋ́sʋa anɪa mʋnyɔ
tsʋ́ lowutɔ, alahá anɪ otsiákpá Kristo wá. Anɪa
mʋnyɔ abégyi iwíe ɔsʋ́sʋ́. 7 Bulu lɛ́lɛ mʋ awɪtɔlɛ
kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ ánfɪ súná anɪ tsʋn Kristo Yesusʋ,
mɛ́nɪ ahá ání bɛ́trá lɪn fɛ́ɛ́ bʋ́wun ání mʋ awɪtɔlɛ
lomoní dʋn tʋ́gyítʋ́. 8 Bulu awɪtɔlɛ pʋ́ mlɪ Kristo
hógyisʋ Bulu lɔ́tsʋn hɔ mlɪ nkpa. Ínɪ motsʋ́ mlɪ, Bulu
atokiehɛ́ igyi. 9 Megyí mlɪ bwɛhɛ́ wanklɔ́ɔ́n kʋkʋ sʋ,
mɛ́nɪ mlɪtɔ ɔkʋkʋ mɔ́ɔpʋ ɪbɪ sí kántʋ́. 10 Bulu lábwɛ́
anɪ alɪ ánfɪ anɪgyí. Alabwɛ́ anɪ aha pɔpwɛ tsʋn anɪa
Kristo Yesunyɔ ɪkʋlɛbwɛsʋ, mɛ́nɪ abɔ́bwɛ yilé ání mʋ
onutʋ́ ɔlɛla yáí há anɪ ɔbɛ́ɛ abwɛ́ɛ.

Kristotɔ Ɪkʋlɛbwɛ

11 Mʋ́ sʋ mlɪkaɪn ání tɛkɪ ɔmátʋ́fɔ mlɪgyí. Brɛ́ ámʋ
a, Yudafɔ bʋtɛtí mlɪ bɛɛ, "Ahá ání bʋmɛtɪn keté,"
bʋ́tɛtí amʋ́ ɪwɪ keté atínpʋ. (Táme ketétíɪn amʋ ó
á, nyankpʋsa ɔyʋlʋ́sʋ pʋ́ ɪbɪ ɔnɔ́ atʋ́ igyi.) 12 Mlɪkaɪn
ání alɪ brɛ́ ámʋtɔ á, mlɪméyín Kristo. Afɔ́ɔ́ mlɪgyí.
Mlɪmégyí Yudafɔ ɔkpagyíɔkpasʋ. Mlɪmá ogyíkpá
Bulu nhɪhɪɛ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɛka mʋ́ ɪwɪ ntam há Yudafɔ
ámʋtɔ. Mʋ́á ɪdʋn kʋ́ráá á, mlɪ ansí mɛdín tɔtɔsʋ,
mlɪméyín mʋ ɛ́. 13 Táme séi á, mlɪa Kristo Yesunyɔ
mlɪlabwɛ́ kʋlɛ. Ínɪ sʋ Kristo latsʋn mʋ obugya amʋ́ʋ́
ɔlɛtseí wʋ́lí há anɪa mlɪnyɔ ámʋsʋ, kpá mlɪ ahá ánfɪ
tɛkɪ mlɪbʋ ɪfɔ́ ánfɪ ba Bulu wá. 14 Tsʋ́fɛ́ Kristo onutʋ́
lapʋ́ iwilwii wá Yudafɔ pʋ́ ɔmá bámbásʋ́fɔ nsɪné,
bwɛ́ anɪ afʋnka anyɔ ámʋ fɛ́ɛ́ kʋlɛ. Alalɛ́ olʋ ámʋ́ʋ́
ɪlɔbwɛ buntíi wá anɪ nsɪné ámʋ. 15 Ɔlɛka Yudafɔ mbla
pʋ́ amʋ́ amándíɛ́tʋ́, mɛ́nɪ afʋnka anyɔ amʋ́ bɔ́bwɛ
ɔpasua pɔpwɛ ɪkʋlɛ mʋtɔ. Fʋ́wun mʋa amʋ́nyɔ
bɔ́bwɛ kʋlɛ, iwilwii bɛ́tsiá amʋ́ nsɪné. 16 Ɔlɔtsʋn
mʋ oyikpalíhɛsʋ lowu ámʋsʋ lɛ́ olʋ lɛ́ amʋ́ nsɪné.
Oyikpalíhɛ amʋsʋ ɔlɔtsʋn tswɪ amʋ́a Bulunyɔ ɔnɔ́
ntsʋ. 17 Brɛ́á Kristo lɛ́bá a, ɔlɛda Bulu iwilwii asʋ́n
ámʋ ɔkan há ahá fɛ́ɛ́. Mlɪ ɔmátʋ́fɔ ání mlɪa Bulunyɔ
nsɪné bʋ ɪfɔ́ pʋ́ Yudafɔ ání amʋ́a Bulunyɔ nsɪné ma
ɪfɔ́ fɛ́ɛ́tʋ́. 18 Kristo sʋ ɔkpa latíí há anɪ afʋnka anyɔ
ámʋ fɛ́ɛ́. Ɔŋɛ Wankíhɛ́ ámʋ sʋ abɛ́talí ba anɪ Sí Bulu
ansítʋ́.
19 Ínɪ sʋ mlɪtráa mlɪmégyí afɔ́ɔ́. Mlɪa Bulu ahá
mlɪlabwɛ́ ɪkʋlɛ, mlɪgyí Bulu wóyí abí. 20 Mlɪgyí fɛ́
obuá bayi. Yesu sumbí ayɔpʋ́ ámʋ pʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́

atɔípó amʋ gyí mó nkpabí. Kristo Yesu onutó gyí obu ámʋ ɔtan. 21 Mʋ sʋ obu ámʋ ɪtsa aba hógyitɔ. Mʋtéhá mó itomóní bwɛ́ Bulu ɔtswɛ́kpa obu wankíhɛ́. 22 Ínıá mlıa Kristonyɔ mlılabwɛ́ ıkʋlɛ sʋ á, ɔdɛ mlıa Yudafɔ ámʋ pʋtsá abasʋ, ɔdɛ obu ání Bulu obétsiá mʋ́tɔ́ ɔŋétɔ́ yíi.

3

*Paulo Ɔmá Bámbás*ʋ́fɔ Bulu Asʋ́n Bláa

1 Mí Paulo nda obu Kristo Yesu asʋn wanklάán ámʋ́ʋ́ ndɛ ɔkan da mlı ahá ání mlımégyí Yudafɔtɔ ámʋ sʋ. 2 Nyin ání mlılanú awıtɔlɛá Bulu lɔ́wa há mí, pʋ́ agyʋ́má ánfı wá mí ıbıtɔ ɔbɛ́ɛ, mbwɛ́ɛ, ıwa labi ha mlı. 3 Bulu lɛ́lɛ mʋ asʋn ŋaínhɛ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɛkıklí yaí ámʋ ɔwan súná mí. Mʋ́ nawánlín kútúklú á. 4 Ní mlɛkla ɔwʋlʋ́ ánfı a, ıbɔ́wankí mlı ání nanú Kristo ıwı asʋn ŋaínhɛ́ amʋ ası. 5 Tsʋ́ ɔyí ɔpá á, Bulu mɔ́kólɛ́ asʋn ŋaínhɛ́ anfı súná nyankpʋsa ɔkʋkʋ. Táme séi ánfı á, alabɛlɛ mʋ́ ɔwan tsʋn mʋ Ɔŋɛ́ ámʋsʋ súná ahá ámʋ́ʋ́ alalé, bʋgyi mʋ sumbí ayɔpʋ́ pʋ́ mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ wankíhɛ́ amʋ. 6 Mʋ asʋn ŋaínhɛ́ amʋ gyí, Bulu layúlá ɔmá bámbásʋ́fɔ ɛ́ fɛ́ Yudafɔ, tsʋn mʋ asʋn wanklάán ámʋsʋ. Amʋ́a Yudafɔ bamlí ɔlɛpɛ ɔkʋlɛtɔ atɔ́ agyípʋ́, alabwɛ́ amʋ́a Yudafɔ kʋlɛ. Mʋ́ sʋ babwɛ́ ɔyʋlʋ́ʋ́ kʋlɛ. Amʋ́ ɛ́ bénya atɔ́ ámʋ́ʋ́ Bulu léhıɛ ání ɔbɛ́ha Yudafɔ tsʋn Kristo Yesusʋ ámʋ kʋ.

7 Ina Bulu awıtɔlɛ pʋ́ mʋ túmisʋ ólɔbwɛ mí mʋ asʋn wanklάán ámʋ osúmpʋ́. 8 Ibʋ mʋ́tɔá kebikʋsʋ ngyi Bulu ahá fɛ́ɛ́tɔ́. Táme Bulu lɔ́wa awıtɔlɛ há mí ɔbɛ́ɛ, ndáa Kristo oyʋ́la amʋ́ʋ́ ıdʋn blí ámʋ ıwı ɔkan ha ahá ání bʋmegyí Yudafɔ. 9 Mʋlɔ́wa mí ɔbɛ́ɛ, nháa anyánkpʋ́sa fɛ́ɛ́ abʋbı aliá ɔdɛpʋ mʋ asʋn ŋaínhɛ́ amʋ yɔ́ agyʋ́má. Mʋlɔ́bwɛ ɔsʋ́ mʋ́a ası, ɔlɔpʋ mʋ asʋ́n ánfı ŋáín tsʋ́ ɔyí ɔpá. 10 Ɔlɔbwɛ mʋ́ alı, mɛ́nı ɔbɔ́tsʋn mʋ ɔpasua ámʋsʋ lɛ́ mʋ nyánsa ɔtsanɔtsan súná ɔŋɛ laláhɛ awíe pʋ́ atʋ́mipʋá bʋbʋ ɔtínɛ́á bʋdɛ iwíe gyí fɛ́ɛ́. 11 Ínı gyí tɔá Bulu léhıhíɛ yaí asa ɔlɛlɛ ɔyí ní. Alahá mʋ́ ılaba mʋ́tɔ́ séi tsʋn anı Wíe Kristo Yesusʋ. 12 Ínıá anılahɔ mʋ gyi, anıa mʋnyɔ anılabwɛ́ ıkʋlɛ sʋ á, abétalí wá klʋn yɔ́ mʋ ansítɔ́ faan, anımɛ́ɛtrá nya ifʋ́. 13 Mʋ́ sʋ ndɛ ıpa bwií há mlı mbɛ́ɛ, mlımáha abatɔ iwu mlı, ıwıɔsın ánfı ndewʋ́un ha mlı ánfı sʋ, tsʋ́fɛ́ ıbɔ́wa labi há mlı.

Kristo Ɔdwɛ

14 Ínı sʋ mí akpawunu iyi ası, ndɛ anı Sí ámʋ kokóli. 15 Mʋtɔ abusuan kugyíkʋá ıbʋ ɔsʋ́ mʋ́a ası lɛlın tsʋ. 16 Mʋbʋ́ʋ oyʋ́la akpɔnkpɔntı há mʋ abí. Mʋ́ sʋ ndɛ mʋ kokóli mbɛ́ɛ, mʋ Ɔŋɛ́ ámʋ ɔhíɛ wa mlı ɔkláa ɔwʋnlín tsʋ mʋ oyʋ́la kpɔnkpɔntı atɔkiehɛ́ ámʋtɔ, 17 Kristo ɔtsʋn mlı hógyisʋ tsia mlı klʋntɔ brégyíbré. Ndɛ mʋ kʋlí mbɛ́ɛ, ɔhá amlıle nlín yɔ ɔtɔ́tɔ́, Buludwɛ pʋ́ mlı abadwɛtɔ, amlılı kínkíínkín. 18 Fɔ́wʋn mlıa Bulu ahá atráhɛ mlétalí bí ání Kristo ɔdwɛ lɛhıɛ́ mʋ́ní, ılɛhıɛ tɛ́í, ıhíɛ́ bʋ ıswí, ılɛhıɛ fʋ́á, ılɛhıɛ wíé ɔtɔ́tɔ́. 19 Ntráa ndɛ mʋ kokóli mbɛ́ɛ, ɔhá amlıbı Kristo ɔdwɛ ámʋ́ʋ́ nyankpʋsa ɔkʋkʋ mɛ́ɛtalí nú mʋ́ ası yi amʋ. Fɔ́wʋn mlı tsiátɔ́ bɔ́bwɛ fɛ́ Bulu klɛ́.

20 Ínıá Bulu túmi dɛ agyʋ́má yɔ anıtɔ sʋ á, ɔtɛtálí bwɛ́ atɔ́ há anı dʋn aliá anıtɔkʋ́lí mʋ, ntɛ́ɛ anıtosʋsu. 21 Ínı sʋ mlıha akanfʋ Bulu. Anyánkpʋ́sa ılıntɔ fɛ́ɛ́ bʋkánfʋ mʋ atɔ́ akpɔnkpɔntı ámʋ́ʋ́ ɔdɛbwɛ Kristo Yesu pʋ́ ɔpasua ámʋtɔ ámʋ sʋ, tsʋ́ séi yɔ́fʋn bɛ́ɛá ıtamatá. Amen!

4

Anıa Kristonyɔ ıkʋlɛbwɛ

1 Ínı sʋ mí ánfı nda obu anı Wíe agyʋ́má yɔ sʋ ánfı ndɛ ıpa bwií há mlı mbɛ́ɛ, mlıtsía tsiátɔ́ oduá ılɛkanáa aliá Bulu lɛ́lɛ mlı ɔbɛ́ɛ, mlıbétsiá. 2 Mlıba ıwıası, amlılwii. Mlınya klʋn ha aba, amlıdwɛ aba. 3 Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ lahá mlılabwɛ́ kʋlɛ. Mʋ́ sʋ mlıbɔ mbɔ́dí amlıtsia iwilwiitɔ, mɛ́nı ıkʋlɛbwɛ ámʋ ibétsiá mlıtɔ yɔ́. 4 Ɔyʋlʋ́ʋ kʋlɛ ıwı ntobí anı fɛ́ɛ́ anıgyí. Ɔŋɛ Wankíhɛ́ kʋlɛ pɛ́ bʋ ınʋ. Alı kɛ́n Bulu lɛ́lɛ anı fɛ́ɛ́ ɔbɛ́ɛ, abɛ́kı toku kʋlɛ pɛ́ ɔkpa ní. 5 Owíe ɔkʋlɛ; hógyi kʋlɛ; asʋ́bɔ kʋlɛ. 6 Bulu ɔkʋlɛ. Mʋgyí anı fɛ́ɛ́ Ɔsí. Mʋdɛ́ anı fɛ́ɛ́sʋ́ gyí, ɔdɛ agyʋ́má yɔ tsʋn anı fɛ́ɛ́sʋ́, otsie anı fɛ́ɛ́tɔ́.

7 Kristo lɔ́wa awıtɔlɛ ye atokiehɛ́ há anı fɛ́ɛ́ ɔbɛ́ɛ, apʋ́yɔ mʋ agyʋ́má, 8 fɛ́ alıá bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ,

"Brɛ́ɛá ɔlɔyɔ ɔsʋ́sʋ́ á,
ɔlɛkpa ndoʋn buo ıwı,
kíé ahá atɔ́."

9 Ní bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, "Ɔlɔyɔ ɔsʋ́sʋ́" á, idesuná ání Kristo légyankpá kplí wíé ɔsʋlʋ́tɔ. 10 Mʋ́mʋ́ idesuná ání ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔlɛkplí wíé ɔsʋlʋ́tɔ ámʋ kɛ́n lɔ́yɔ ɔsʋ́sʋ́, ɔtínɛ́á ılɔfʋá dʋn nı, mɛ́nı ɔbɔ́bʋlá ɔsʋ́ mʋ́a ası fɛ́ɛ́, há mʋ́ ıfʋn. 11 Kristo onutó lɔ́bwɛ anıtɔ akʋ mʋ sumbí ayɔpʋ́. Akʋ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́. Akʋ mʋ asʋn wanklάán ámʋ ɔkan adapʋ́. Akʋ ɛ́ akpapʋ́ pʋ́ asunápʋ́. 12 Kristo lɛ́lɛ amʋ́ alı, mɛ́nı Bulu ahá bétalí yɔ́ mʋ agyʋ́má, pʋ́wá Kristo ɔyʋlʋ́ʋ ıkʋlɛ; ígyi mʋ ɔpasua ámʋ ɔwʋnlín, 13 mɛ́nı anı fɛ́ɛ́ abɔ́bwɛ kʋlɛ hógyitɔ, bí Bulu mʋ Bi ámʋ. Fɔ́wʋn abɛ́dan, fʋn ɔkpagyíɔkpasʋ fɛ́ Kristo. 14 Ínı sʋ anımɛ́ɛtrá bwɛ fɛ́ nyebíá ahá ání amʋ́ ɔnɔ́ bʋ ɔdwɛ bétalí pʋ́ amʋ́ atosunáhɛ́ pɔpwɛ kugyíkʋ bɛmlɛ́, fɛ́ aliá ntsʋ tɛdá ɔklʋn ya ɔtínɛgyíɔtínɛ́á ideklé. 15 Mboʋ́n mlıha abláa aba ɔnɔkwalı asʋ́n ámʋ ɔdwɛtɔ, mɛ́nı abɛ́dan tógyítɔ́tɔ́, bwɛ́ fɛ́ Kristo, ɔgyi ɔpasua ámʋ nwʋn. 16 Ina mʋsʋ ɔyʋlʋ́ʋ, igyi ɔpasua ámʋ ɔtínɛgyíɔtínɛ́ ıtsa aba, ıdɛ aba wanklάán. Ní nyankpʋsa-oyí ıwı ntobí ámʋ fɛ́ɛ́ ıdɛ mʋ́ agyʋ́má yɔ wanklάán á, Kristo tɛhá mʋ́ ıtɛdan ɔdwɛtɔ.

*Nkpa Dada M*ʋ́a Pɔ́pwɛ

17 Mʋ́ sʋ ndɛ mlı ɔlá da anı Wíe ıdátɔ́ mbɛ́ɛ, mlımátrá tsiá fɛ́ ahá ání bʋmeyín Bulu. Itɔá mɔ́ɔwa labi há amʋ́ ıwı bʋtɔgywíın. 18 Amʋ́ nwʋntɔ lɔ́klʋn. Mʋ́ sʋ bʋma nkpa pɔpwɛ amʋ́ʋ́ itsʋ́ Bulu wá ámʋ, tsʋ́fɛ́ bʋmeyín tɔtɔ. Ikʋlʋntɔ bʋ amʋ́ odwin. 19 Lalahɛbwɛ tamawá amʋ́ pɛ́lı, bʋtekle hakpanla kugyíkʋ bwɛ. Bʋtɔbwɛ́ lalahɛ kugyíkʋ, bʋtamatálí kítá ıwı.

20 Táme mlı mʋ́ á, megyí tsiátɔ́ anfı odu mlılɛ́kasí tsʋ́ Kristo ıwı. 21 Nyin ání mlılanú Yesu ıwı asʋ́n, basʋ́ná mlı ɔnɔkwaliá ıbʋ mʋtɔ ɛ́. 22 Mʋ́ sʋ mlısi mlı tsiátɔ́ dada amʋ́ʋ́ mlılétsiá ámʋ. Mlı ɔwʋ́lı lalάhɛ lɛ́mlɛ́ mlı alı brɛ́ ámʋtɔ, ılɛha mlı tsiátɔ́ leyintá. 23 Mlıha Bulu ɔbwɛ mlı klʋn pʋ́ mlı agywʋn pɔ́pwɛ. 24 Mlıtsia tsiátɔ́ pɔpwɛá igyi Bulu atsiábi, mʋ́ ıwı lɛtın, ına dínká ɔnɔkwalı ɔkpa ámʋsʋ.

25 Mʋ́ sʋ mlıtɔ okugyíɔkʋ ɔmátrá wa afʋnʋ. Ɔhagyíɔha ɔbláa mʋ ba Kristoyin ɔnɔkwalı. Tsʋ́fɛ́ anı fɛ́ɛ́ anıgyí nyankpʋsa-oyí ɔkʋlɛ amʋ ıwı atɔ́. 26 Ɔblɔ́ ıkítá mlı á, mlımáha mʋ́ ıha amlıbwɛ lakpan. Imátsiá mlıtɔ yɔ́fʋn owi tahɛ́. 27 Mlımátepí há

Ɔbʋnsám ɔkpa ɔmlɛ mlɪ, amlɪbwɛ lakpan. [28] Owikplu
mátrá wi atɔ. Ɔpʋ́ʋ mʋ ɪbɪ yɔ agyʋ́má, ménɪ obénya
tɔkʋ kpá mʋ ɪwɪ, nyá ɪkʋ ɛ́ há ahá ání bʋma kʋkʋ.
[29] Mlɪmáha asʋn laláhɛ kʋkʋ ɪdalɪ tsʋ mlɪ ɔnɔ́. Mboún
mʋ́á ɪbɔ́bʋá ɔha, ɪbɔ́bwɛ yilé, wá labi, wá mʋ́ anupʋ́
ɔwʋnlín. [30] Mlɪmábwɛ tɔ́á ɪbɛ́han Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ.
Tsʋ́fɛ́ mʋ Bulu lɔ́pʋhɪɛ mlɪ nsʋ, pʋ́súná ání mʋbʋ́ mlɪ,
mɔ́hɔ mlɪ nkpa ɛkɛ ámʋ nɪ. [31] Mlɪlɛ ɔnsɪpɛkpan, olu
pʋ́ ɔblɔ́kpán, ɪtré, isia pʋ́ lakpan kugyíkʋ agywɪʋn lɛ
mlɪtɔ. [32] Mboún mlɪwa awɪtɔlɛ ha aba. Mlɪwʋn aba
nwɛ, amlɪsi lakpan kie aba fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ Kristo sʋ Bulu
lési mlɪ klɛ́ kíé mlɪ ámʋ.

5

Akristofɔ Atsiábi

[1] Ínıá Bulu abí ání ɔtɛhíɛ́ dwɛ́ mlɪgyí sʋ á, mlɪtsia
mʋ atsiábi. [2] Mlɪdwɛ aba ɔkpagyíɔkpasʋ, fɛ́ alıá
Kristo lɔ́dwɛ anɪ, tsʋ́lá bɔmɔ mʋ anɪ sʋ. Ɔlɔpʋ mʋ ɪwɪ
bwɛ́ atɔ hahɛ́ pʋ́ afɔdɪɛ-abɔtɔ́á ɪbʋ ɔfan fánfáánfán
há Bulu, ilegyi mʋ ansí.

[3] Bulu latɪn mlɪ ɪwɪ. Mʋ́ sʋ mlɪmáwa atsɪ mʋ́a
ayin asʋ́n, wá hakpan, ntɛ́ɛ ɔnsípɛ. [4] Mʋ́ ɔma a, ɪma
alɛá mléblí asʋ́n ání ɪbʋ pélɪ pʋ́ mʋ́á ɪma anulé, ntɛ́ɛ
wá ɔplɔɪkpan. Mboún mlɪda Bulu ɪpán brégyíbré.
[5] Ɪwánkɪ mlɪ ání mbʋa ɔtɔpʋ́, ɔhakpan ntɛ́ɛ ɔnsípɛ
ɔwapʋ́ ɔkʋkʋ méenya ogyíkpá Kristo mʋa Bulu iwíe-
gyí ámʋtɔ. (Tsʋ́fɛ́ ɔnsípɛ ɔwapʋ́ gyí fɛ́ ɔkpɪ ɔtswépʋ).

[6] Mlɪmáha ɔkpa ɔhaa ɔpʋ́ʋ asʋ́n ání ɪma labi kʋkʋ
mlɛ́ mlɪ. Tsʋ́fɛ́ tsiátɔ́ laláhɛ anfɪ odu sʋ́ Bulu tenyá
ɔblɔ́ bítí ahá ání bʋbʋ asʋtɔ-ɔnlɪn ɪsʋ ní. [7] Mʋ́ sʋ
mlɪmápʋ amʋ́ gyi mba. [8] Bré ámʋ a, oklʋ́ntɔ mlɪtsie
mlɪdɛ́ lakpan bwɛ, táme séi á, mlɪa anɪ Wíenyɔ
mlɪlabwɛ́ ɪkʋlɛ. Mʋ́ sʋ mlɪtsie wankɪtɔ. Ínɪ sʋ mlɪ
tsiátɔ́ isʋ́na ání mlɪtsie wankɪtɔ. [9] Tsʋ́fɛ́ ɔhá ání
ɔbʋ wankɪtɔ tɔbwɛ́ yilé. Mʋ asʋ́n da ɔkpa, ɔbʋ
ɔnɔkwalɪ. [10] Mʋ́ sʋ mlɪbɔ mbɔ́dí amlɪkasɪ tɔ́á Bulu
tekle. [11] Mlɪmágyi mba. Labi kʋkʋ ɪma mʋ́tɔ́. Mboún
mlɪlɛ amʋ́ bwɛhɛ́ ɔwan. [12] Ɪhíɛ́ bʋ pélɪ ání bɛ́blí
ntobíá ahá bʋtɔbwɛ́ ŋáintɔ ɪwɪ asʋ́n kʋ́ráá. [13] Táme ní
ɪtɔ wankíhɛ́ ɪwánkí wʋ́lí tɔ́á ɪbʋ oklʋ́ntɔsʋ á, itemlí
itowunhɛ. [14] Tsʋ́fɛ́ atɔ wankíhɛ́ tɛlɛ́ tógyítɔ́ ɔwan. Mʋ́
sʋ́ bɛblí bɛɛ,
"Ɔdɪdípʋ́, tsinki.
Kʋsʋ tsʋ afúlitɔ,
Kristo ɔwankɪ wʋlɪ fʋ́sʋ́." nɪ.

[15] Ínɪ sʋ mlɪkɪ mlɪ tsiátɔ́ wanklááń. Mlɪmátsiá nkpa
fɛ́ aha mimláhɛ, mboún mlɪtsia fɛ́ atɪansɪpʋ. [16] Ní
mlenyá bréá mlɔ́pʋbwɛ́ ɪtɔ wanklááń á, mlɪmáyintá
mʋ́. Tsʋ́fɛ́ lalahɛbwɛ lamóní alɪ bré ánfɪtɔ. [17] Mʋ́ sʋ
mlɪmábwɛ mimlála. Mboún mlɪbɔ mbɔ́dí amlɪbɪ tɔ́á
anɪ Wíe tekle, amlɪbwɛ mʋ́.

[18] Mlɪmánu ntá bʋ́, tsʋ́fɛ́ iteyíntá ɔha. Mboún
mlɪha Ɔŋɛ́ Wankíhɛ́ amʋ ɔbʋla mlɪ brégyíbré.
[19] Mlɪpʋ Bulu asʋ́n wá ɪlʋ, amlɪwa ɪlʋá Ɔŋɛ Wankíhɛ́
lɔ́pʋwá mlɪ klʋntɔ pʋtɔɪ kpla aba; amlɪwa ɪlʋ ɛ́ tsʋ
mlɪ klʋntɔ kanfʋ anɪ Wíe. [20] Mlɪda anɪ Sí Bulu ɪpán
tógyítɔ́tɔ́ brégyíbré, anɪ Wíe Yesu Kristo ɪdátɔ́.

Akristofɔ Akʋ́lʋ Mʋ́a Aká Tsiátɔ́

[21] Mlɪba ɪwɪasɪ ha aba fɛ́ alıá mlɪtɛba ɪwɪasɪ há
Kristo.

[22] Ɔtsɪ, ba ɪwɪasɪ ha fʋ́ kʋ́lʋ fɛ́ alıá fʋtɛba ɪwɪasɪ há
Kristo. [23] Tsʋ́fɛ́ okʋ́lʋ bʋ túmi mʋ kasʋ, fɛ́ alıá Kristo
bʋ túmi ɔpasua ámʋsʋ. Ɔpasua ámʋ gyí mʋ ɔyʋlʋ́ʋ,
Kristo amʋ onutó gyí mʋ́ Ɔlɛpʋ́. [24] Alɪ ámʋ́ʋ́ ɔpasua
ámʋ tɛba ɪwɪasɪ há Kristo amʋ a, alí kén ɔká ɛ́ ɔbá
ɪwɪasɪ ha mʋ kʋlʋ tógyítɔ́tɔ́ nɪ.

[25] Akʋ́lʋ, mlɪdwɛ mlɪ aká fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ Kristo lɔ́dwɛ
ɔpasua ámʋ, tsʋ́lá bɔmɔ mʋ mʋ́ sʋ ámʋ. [26] Kristo
lɔ́tsʋlá bɔmɔ mʋ pʋ́tɪn ɔpasua ámʋ ɪwɪ há Bulu.
Olebie ɔpasua ámʋ ntsʋ, pʋ́ mʋ asʋ́n ámʋ gyʋ́ra mʋ́
ɪwɪ. [27] Omekleá ifin pʋ́ asʋansʋ bétsiá ɔpasua ámʋ
ɪwɪ, ntɛ́ɛ mʋ́ ɔtɪnɛkʋ ɪbɔ́kpʋkpʋ́ʋ tɪá, ménɪ ɪbɔ́wa mʋ
onutó ámʋ akílɛ fɛ́ obitebí, ɔbɛ́kpa mʋ ba mʋ ɪwɪ
wá. [28] Alɪ kén lehián ání oyin ɔbɔ́dwɛ mʋ ka fɛ́ mʋ
ɪwɪ ní. Oyin ání ɔtɔdwɛ́ mʋ ka tɔdwɛ́ mʋ onutó ɪwɪ.
[29] Tsʋ́fɛ́ ɔhaa tamalʋ́ mʋ ɪwɪ, bʋlá ɔtɛbʋ́lá mʋ ɪwɪ, kɪ
mʋ ɪwɪsʋ wanklááń fɛ́ alıá Kristo ɛ́ tɔbwɛ́ há ɔpasua
ámʋ. [30] Tsʋ́fɛ́ anɪ fɛ́ɛ́ anɪgyí Kristo ɔyʋlʋ́ʋ ɪwɪ ntobí.
[31] Fɛ́ alıá bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, "Ínɪ
sʋ oyin ɔbénatí sí mʋ sɪ mʋa mʋ yin, yémantá mʋ
kasʋ. Fʋ́wʋn amʋ́ abanyɔ́ ámʋ bɔ́bwɛ ɔyʋlʋ́ʋ kʋlɛ"
nɪ. [32] Ɔnɔkwalɪ, Bulu asʋ́n ŋaínhɛ anfɪtɔ bʋ odwin.
Ndɛkíɪ mbɛ́ɛ, Kristo mʋa ɔpasua ámʋ ɪwɪ asʋ́n igyi.
[33] Mlɪ ɛ́ mlɪ asʋ́n igyi. Mʋ́ sʋ ntráa ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ,
oyingyíoyin ɔdwɛ́ɛ mʋ ka fɛ́ mʋ onutó ɪwɪ, ɔtsɪ ɛ́ obu
mʋ kulu.

6

Abí Mʋ́a Akwɪípʋ́

[1] Abí, mlɪa anɪ Wíenyɔ mlɪlabwɛ́ kʋlɛ. Mʋ́ sʋ mlɪbʋ
mlɪ akwɪípʋ́. Tsʋ́fɛ́ mʋ́gyí tɔ́á ɪda ɔkpa ání mlɔ́bwɛ
ní. [2] Ínɪ gyí mbla ámʋtɔ gyankpapʋá ɔlɛhɪɛ oyʋ́la
mántá mʋ́sʋ́ ní. "Bʋ fʋ́ sí mʋ́a fʋ́ yín, [3] ménɪ ɪbɔ́wa
alɛ́ há fʋ́. Fʋ́wʋn fɛ́dan fulí nwʋn fʋ́ nkpa ánfɪtɔ."

[4] Abí así, mlɪmátsiá wá mlɪ abí ɔblɔ́. Mboún mlɪyaɪ
amʋ́, amlɪsʋna amʋ́ atɔ́ alıá anɪ Wíe tekle.

Nkpábi Pʋ́ Amʋ́ Awíe

[5] Nkpábi, mlɪbʋ mlɪ awíe. Mlɪnya amʋ́ ifʋ́,
amlɪbʋ amʋ́ tsʋ mlɪ klʋntɔ fɛ́ alıá mlɪtobʋ́ Kristo.
[6] Mlɪmábwɛ yilé amʋ́ ansítɔ́ alıá bɛ́kanfʋ́ mlɪ sʋ.
Táme fɛ́ Kristo nkpábi a, mlɪbwɛ atɔ́ tsʋ mlɪ klʋntɔ
fɛ́ alıá Bulu tekle. [7] Mlɪlɛ ɪwɪtɔ yɔ agyʋ́má ansigyísʋ́
ha amʋ́, fɛ́ Kristo mlɪdɛ́ mʋ́ yɔ há, megyí nyankpʋsa.
[8] Mlɪdɪnka ansí ání anɪ Wíe ɔbɛ́ka ɔhagyíɔha ɪkɔ, ɪtɔ
wanklááń kugyíkʋá ɔlɔbwɛ sʋ. Ní ɔkpábi fʋgyi ɔ,
fʋtsie fʋ́ ɪwɪsʋ ɔ.

[9] Awíé, mlɪ ɛ́ mlɪkɪta mlɪ nkpábi wanklááń, fɛ́ alıá
nablí bɔtsʋn. Mlɪmábwɛ amʋ́ kpʋ́ʋnkpʋ́ʋn. Mlɪkaɪn
ání mlɪa amʋ́nyɔ fɛ́ɛ́ owíe ámʋ bʋ ɔsʋ́sʋ́. Mʋ mʋ́
ɔtamakɪ ɔhaa ansítɔ́.

Bulu Akɔtɔ́

[10] Mí asʋ́n tráhɛ-tráhɛ gyí, apíó, mlɪtsʋn anɪa anɪ
Wíenyɔ ɪkʋlɛbwɛsʋ amlɪha mʋ ɔwa mlɪ ɔwʋnlín tsʋ
mʋ túmi kpɔnkpɔntɪ ámʋtɔ. [11] Mlɪdɪda ɪsá-akɔtɔ́ fɛ́ɛ́á
Bulu lahá mlɪ ɔbɛ́ɛ, mlɪpʋ́kɔ Ɔbʋnsám, ménɪ mlɛ́talí
líí mʋ ɔmlɛ ámʋ ɔnɔ́. [12] Tsʋ́fɛ́ megyí anɪa anyánkpʋ́sa
dékɔ. Mboún anɪa ɔŋétɔ́ túmi laláhɛ, atʋ́mipʋ pʋ́ ɔŋɛ
laláhɛá bʋbʋ ɔyí klʋ́nhɛ anfɪtɔ pʋ́ ɔtínɛgyíɔtínɛ́ dékɔ.
[13] Mʋ́ sʋ mlɪdɪda Bulu akɔtɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́, ménɪ ɛkɛá lalahɛ
kʋ ifwíé mlɪtɔ á, mlɪmɛ́ɛsrí, mlɛ́talí líí mʋ́ ɔnɔ́, trá
nya ɔŋɛ́ wá ɔwʋnlín líí kínkíínkín.

[14] Mʋ́ sʋ mlɪkʋsʋ, amlɪda ɪwɪsʋ. Ɔnɔkwalɪwa ɪbwɛ́ɛ
ɔfɛá ɪklɪ mlɪ osíésʋ́. Yilébwɛ ɪbwɛ mlɪ kántɔ́-atíntɔ.
[15] Ɪwɪsʋda há iwilwii asʋn wanklááń ámʋtɔ kɪtá pʋ́
mʋ́ blí ɪbwɛ́ɛ mlɪ ɪsátɔ́ ntʋkʋta. [16] Ínɪ fɛ́ɛ́ ɔma
a, mlɪkɪta Kristo hógyi amʋtɔ brégyíbré. Ɪbwɛ́ɛ
mlɪ atíntɔá mlɔ́pʋtin mlɪ ɪwɪ, ménɪ Ɔbʋnsám mbʋn

píɔ́npíɔ́n ámʊ́ʊ́ ɪdɛtsʊ́ʊn amʊtɔ kʊkʊ ɪmɔ́ɔwɔ mlɪ.
17 Mlɪpʊ Bulu nkpahɔ́ɔ amʊ bwɛ mlɪ kʊtʊpa. Mlɪkɪta
Bulu asʊ́n ámʊtɔ, ɪbwɛ mlɪ ɪsátɔ́ ɔdayí ání Ɔŋɛ
Wankíhɛ́ amʊ tɛhá mlɪ. 18 Mlɪha Bulu Ɔŋɛ́ ámʊ ɔkpa
mlɪ, amlɪbɔ mpáɪ brégyíbrɛ́. Mlɪkʊlɪ Bulu, ɔtsa mlɪ
ɔkpagyíɔkpasʊ. Mʊ́ sʊ mlɪdɪnka ansí ɪwɪsʊ. Mlɪmási
mpáɪ bɔ há Bulu ahá fɛ́ɛ́. 19 Mlɪbɔ mpáɪ ha mɪ. Ní
nɔbwíí ɔnɔ́ á, Bulu ɔpʊ́ʊ mʊ asʊ́n ámʊ wa mí ɔnɔ́;
ɔha mí antalɪ wa klʊn blɪ asʊn ŋaínhɛ́ amʊ́ʊ́ ɪbʊ mʊ
asʊn wankláán ámʊtɔ ámʊ fɛ́ɛ́. 20 Asʊ́n ámʊ ɪwɪ sumbí
ɔyɔpʊ́ ngyi. Mʊ́ ɔkanda sʊ́ nda obu ní. Mlɪbɔ mpáɪ
mlɪaa, Bulu ɔhá mí antalɪ wa klʊn blɪ mʊ́ alɪá ilehián.

Iklá

21 Osʊ́mbi ɔnɔkwalɪpʊ anɪ pío ɔdwɛpʊ́ Tihiko gyí
anɪ Wíe agyʊ́má ámʊtɔ. Ɔbɛ́bláa mlɪ mí ɪwɪ asʊ́n fɛ́ɛ́,
mɛ́nɪ mlɛ́bɪ alɪá ngyi pʊ́ tɔá ndɛbwɛ. 22 Ínɪ kʊ́ʊ́n sʊ
ndɛ mʊ wa mlɪ wá ní. Ndeklé mbɛ́ɛ, ɔbɛbláa mlɪ
alɪá tógyítɔ́ ɪdɛ mʊ́sʊ́ yɔ nfɪ. Ɔtɔɪ kpla mlɪ pʊwa mlɪ
ɔwʊnlín.

23 Ɔsí Bulu mʊa anɪ Wíe Yesu Kristo bʊháa mlɪ
ahógyipʊ amʊ fɛ́ɛ́ iwilwii. Bʊháa amlɪtsia dwɛ aba,
mlɪ ansí ɪdɪnka Bulusʊ brɛ́ fɛ́ɛ́. 24 Ogyíi ahá ání
bʊtamasí anɪ Wíe Yesu Kristo dwɛ fɛ́ɛ́ bʊalɛ.

Ɔwʋlʋ́á Paulo Lɔ́wanlín Sísí

Filipifɔ

Itsiáha

1 Mí Paulo pó anɪ pío Timoteo ání anɪgyí Kristo
Yesu asúmpó dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí mlɪ Bulu ahá
ání mlɪbʋ Filipi wúlutɔ, mlɪa Yesu Kristo mlɪlabwɛ́
kʋlɛ. Mlɪa mlɪ ɔpasua ahandɛ pó amʋ́ abʋápʋ fɛ́ɛ́
anɪdɛ́ mʋ́ wanlín sísí.
2 Anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo bʋgyíi mlɪ
bʋalɛ, abʋha mlɪ iwilwii.

*Paulo Atɔ́*kʋlí Pó lpánda

3 Ntɛdá mí Bulu ɪpán ní nɛkáín mlɪsʋ brégyíbré.
4 Brégyíbrɛ́á ndɛ mpáɪ bɔ há mlɪ fɛ́ɛ́ á, ansí tegyi
mɪ. 5 Tsúfɛ́ tsú ɛkɛá mlɪlɔ́tsɔ asʋn wankláán ámʋ
nu á, mlɪdɛ́ anɪ tsa anɪdɛ́ mʋ́ ɔkan da bɔtʋ ndɛ.
6 Nyin ání Bulu ámʋ́ʋ́ olefi agyʋ́má wankláán ámʋ
asɪ mlɪtɔ ámʋ kɛ́n ɔbɔ́yɔ mʋ́sʋ́ alɪɪ yɔ́fʋn Kristo Yesu
ɔbákɛ amʋ. 7 llɛkanáa ání nósusúu mlɪ fɛ́ɛ́ ɪwɪ alɪ,
tsúfɛ́ ntɛhíɛ́ dwɛ́ mlɪ. Ínɪá nda obu, ntɛ́ɛ ndɛkɔ asʋn
wankláán ámʋ nwunsʋ, mlɪlíí mí ɔma a, anɪ fɛ́ɛ́ Bulu
dɛ́ bʋalɛ gyí. 8 Bulu yin ání ntosúsu mlɪ ɪwɪ, ntɛhíɛ́
dwɛ́ mlɪ fɛ́ alɪá Kristo Yesu tɔdwɛ́ mlɪ.
9 Ndɛ Bulu kokóli mbɛ́ɛ, ɔhá amlɪdwɛ aba dʋn alɪ,
amlɪtʋn ansí, nú asón ámʋ ɛ́ asɪ wankláán, 10 mɛ́nɪ
mlɛ́bɪ tɔá ɪhíɛ́ ɪbʋ alɛ́, amlɪtsia nkpa ání mʋ́ ɪwɪ lɛtʋn,
ɔlala ɪma mʋ́ ɪwɪ, alɪɪ yɔ́fʋn ɛkɛá Kristo ɔbélaba.
11 Yesu Kristo ɔháa mʋ yilébwɛ ɪbʋla mlɪtɔ fɛ́ alɪá oyí
toswíé abí, ɪpʋ numnyam mʋ́a kanfʋ́ ha Bulu.

*Paulo lkant*ɔdɪ Léha Bulu Asón Lɛklɛí

12 Mí apío, ilehián ání mlɛ́bɪ ání ɪkplán anfí ɪlatʋ́
mí ánfɪ lahá asʋn wankláán ámʋ lakléí tsía. 13 Tsúfɛ́
ɔhagyíɔha ání ɔbʋ nfɪ, pʋ́ ɪsá akɔpʋ́á bʋtogyo owíe
wóyí aná fɛ́ɛ́ babí ání Kristo-búo sʋ nda ɪkantɔ.
14 Mí ɪkantɔdɪ sʋ apío tsɔtsɔɔtsɔ bapʋ́ ansí dínká anɪ
Wíesʋ. Bʋhíɛ́ bʋdɛ klʋn wa dá asʋn wankláán ámʋ
ɔkan, ifú mɛdɛ́ amʋ́.
15 lbʋ mʋ́tɔá mí ɪwɪ olu pʋ́ mí ɪwɪ ahin sʋ́ akʋ bʋdɛ
Kristo ɪwɪ asʋ́n ámʋ ɔkan da. Támɛ amʋ́ akʋ ɛ́ balɛ́
klʋntɔ bʋdɛ mʋ́ bwɛ. 16 Alɪ ahá ánfɪ bʋdɛpʋ mí ɪwɪ
ɔdwɛ dá asʋn wankláán ámʋ ɔkan. Tsúfɛ́ bʋyin ání
Bulu lɔ́pʋ mí ba nfɪ ání mbɛ́prɪ mʋ asʋ́n ámʋ nwun.
17 Ahá ámʋ́ʋ́ bʋmɛdɛ́ Kristo ɪwɪ asʋ́n ámʋ ɔkan da tsú
amʋ́ klʋntɔ ámʋ mʋ́ á, amʋ́ nkʋlɛ inya sʋ bʋdɛ mʋ́
bwɛ. Nda ɪkantɔ sʋ bʋdekléá béyintá mí ɪwɪ tsía.
18 Támɛ ɪmɛdɛ́ mí han, ní yilé sʋ́ bʋdɛ mʋ́ bwɛ o,
lalahɛ sʋ o. Mʋá ɪdɛ mí hián gyí, banyá bʋdɛ Kristo
asʋ́n ámʋ ɔkan da nɪ. Ínɪ sʋ́ ansí ɪhíɛ́ dɛ mí gyí ní.
19 Tsúfɛ́ nyin ání mlɪ mpáɪ pʋ́ Yesu Kristo Ɔŋɛ́ ámʋ
ɔbékpa mí, nédalɪ ɪkplán anfɪtɔ. 20 Nhíɛ́ nyin, mbʋ
hógyi ání mmɔɔbwɛ tɔá ɪbéha péɪɪ békɪtá mí. Mboún
nétrá wa ɪwɪ ɔwʋnlín, mɛ́nɪ ní lowu ígyi o, nkpa ígyi
o, mí tsiátɔ́ fɛ́ɛ́ ɪbɔ́wa Kristo numnyam. 21 Tsúfɛ́ ní
ntsie nkpa á, ntsie ha Kristo. Ní nowú ɛ́ á, ɪbɔ́wa
mɪ labi dʋn. 22 Támɛ ní ntráa ntsie ɔyítɔ á, négyi
gyʋma ání ɪbɔ́wa labi há mí. Ínɪ sʋ mmowúun mʋá
nlɛ́ɛ. 23 Nagyígyáa, támɛ ɪbʋ mɪ alɛ́á néyétsiá Kristo
wá mboún. Mʋ́bʋ alɛ́ dʋn. 24 Támɛ mlɪ sʋ ɪbʋ alɛ́á
nétsiá nkpa. 25 Nyin alɪ. Mʋ́ sʋ nétsiá mlɪ wá abɔ́yɔ
agyʋ́má ámʋ, mɛ́nɪ mlɛ́dan, nya ansigyí mlɪ Kristo
hógyi sʋ. 26 Mʋ́mʋ́ brɛ́á neyínkí bá mlɪ wá á, mlénya
ɔkpa kánfʋ́ Kristo Yesu, ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ alabwɛ́ há mí ámʋ
sʋ.
27 Tɔá idehián séi gyí, mlɪha mlɪ tsiátɔ́ ɪkana Kristo
asʋn wankláán ámʋ. Mʋ́mʋ́ ní nɛbá mlɪ wá ó,
mmɛba ó, nónu ání mlɪlíí kínkíínkín ɪkʋlɛbwɛtɔ;
mlɪdɛ́ hógyi amʋ́ʋ́ ɪbʋ asʋn wankláán ámʋtɔ ámʋ ɛ́
nwun príɪ. 28 Mlɪmánya ahá ání bɔ́kʋsʋ́ líí mlɪsʋ ifú
ɔkpa ɔkʋkʋsʋ. Mlɪ ɪklʋnwa ɪbɔ́bwɛ osúna há amʋ́ ání
Bulu onutó ɔbéhɪ amʋ́ fɛ́ɛ́, támɛ ɔbɔ́hɔ mlɪ mʋ́ nkpa.
29 Tsúfɛ́ megyí Kristo hógyi nkʋlɛ sʋ́ Bulu lɔ́pʋhá
mlɪ. Mboún alɪá mlɔ́wun ipian há mʋ ɛ́. 30 Ɪsá ámʋ́ʋ́
mlɪlɔ́wun ání ndɛkɔ ámʋ kɛ́n mlɪdɛ́kɔ á. Mʋ́ kɛ́ntɔ́
ntráa mbʋ nɪ.

2

*Mlɪ*kasɪ Kristo lwɪasɪbá

1 Mlɪa Kristonyɔ mlɪlabwɛ́ kʋlɛ. Mʋ́ sʋ alawá mlɪ
atɛtɔ-ɔnlɪn. Mʋ ɔdwɛ lalwíí mlɪ klʋn. Mlɪa mʋ
Ɔŋɛ́ ámʋ kʋlɛbwɛ sʋ alahá mlɪa mlɪ aba mlɪlabwɛ́
kʋlɛ, mlɪdɛ́ ɪkʋ tsu lɛ́ mlɪ aba asʋ́ntɔ́, mlɪdɛ́ aba nwɛ
wúun. 2 Mʋ́ sʋ mlɪbwɛ kʋlɛ, amlɪtsula dwɛ aba tsu
mlɪ klʋntɔ. Mlɪbwɛ agywɪʋn kʋlɛ, amlɪyɔ agyʋ́má wa
abatɔ pʋha mí ansigyí ɪfʋn. 3 Mlɪmábwɛ awʋnsípʋ́.
Mlɪmátsu ɪwɪ. Mboún mlɪba ɪwɪasɪ, amlɪtsu mʋ́ ání
mlɪ aba bʋdʋn mlɪ. 4 Mlɪmádunká mlɪ nkʋlɛ klɛ́.
Mlɪdunka mlɪ aba ɛ́ klɛ́. 5 Mlɪha mlɪ agywɪʋn ɪbwɛ fɛ́
Kristo Yesu klɛ́.
6 Ínɪá ɔlɛlɪan Bulu ɔkpagyíɔkpasʋ ó á,
ɔmɔbwɛ agywɪʋn ání obótsu mʋ ɪwɪ ání mʋa
Bulu bʋgyi kɛ́kɛ́ɛ.
7 Mboún olesi mʋ tógyítɔ́ ɔmagyáa,
bwɛ́ mʋ ɪwɪ osúmpʋ́.
Bɔkwɪí mʋ fɛ́ alɪá bɔkwɪí ɔhagyíɔha.
8 Mʋ nyankpʋsabwɛtɔ́ á, ɔlɛba ɪwɪasɪ.
Olobu atɔ́ alɪɪ wú oyikpalíhɛsʋ,
fɛ́ lalahɛ ɔbwɛpʋ́.
9 Ínɪ sʋ Bulu lɔ́tsu mʋ fʋá ya ɔsʋ́sʋ́ʋ́sʋ́,
há mʋ dá ání ɪdʋn adá fɛ́ɛ́,
10 mɛ́nɪ ntobíá bʋbʋ ɔsʋ́ mʋ́a asɪ
pʋ́ ɔsʋlʋ́ʋ ayasɪ bɛ́da akpawunu há mʋ;
11 ɔhagyíɔha ɔbɛ́lɛ blí ání “Yesu Kristo gyí Owíe!”
pʋ́wá anɪ Sí Bulu numnyam.

*Mlɪ*wankɪ Fɛ́ Ntsrakpabi

12 Ínɪ sʋ apío adwɛpʋ́, alɪ ámʋ́ʋ́ mlɪtobú mí brɛ́
ámʋ́ʋ́ mbʋ mlɪ wá ámʋ a, ínɪá mma mlɪ wá ó á, mlɪbɔ
mbɔ́dí amlɪbwɛ mʋ́ alɪ. Mlɪpʋ ifú mʋ́a kpɪnkí yɔ mlɪ
nkpahɔ́ɔ agyʋ́má ámʋ mɔ ɔnɔ́. 13 Tsúfɛ́ Bulu onutó
dɛ́ agyʋ́má yɔ mlɪtɔ. Alahá mlɪlatsúlá mlɪdɛ́ mʋ apɛ́
mʋ́a tɔá otekle bwɛ.
14 Mlɪmátɔí ntɛ́ɛ gyi tógyítɔá mlɔ́bwɛ ɪwɪ nwɛ́ɛn,
15 mɛ́nɪ ɔlala méetsiá mlɪ ɪwɪ; mlɪ ɪwɪ bɛ́tʋn, fɛ́ Bulu
ahá brɛ́ ánfɪ mlɪtsie lakpan kugyíkʋ abwɛpʋ́ ɔyí
ánfɪtɔ. Mlɪwankɪ fɛ́ ntsrakpabi amʋ́ ansítɔ́. 16 Mlɪyɔ
mʋ́sʋ́ amlɪbla ahá asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɪtɛhá nkpa ámʋ, mɛ́nɪ
mlɪ sʋ nétalí pʋ́ ɪbɪ sí kántɔ́ ɛkɛá anɪ Wíe Kristo
ɔbélaba, ání mí mbɔ́dí ntɛ́ɛ mí gyumagyihɛ mɔbwɛ
kpaalɪ.
17 Támɛ ní ɪbɛ́ba mʋ́tɔ́ ání bɔ́pʋ mí obugya wʋ́lí
asɪ fɛ́ ntá mlɪ hógyi ɪwɪ afɔdɪɛ pʋ́ Bulu agyʋ́má ání
mlɪdɛ́yɔsʋ kʋ́ráá á, ɪbɔ́wa mí ɔdwɛ. Ansí bégyi mía
mlɪnyɔ fɛ́ɛ́. 18 Mʋ́ sʋ ɪwá mlɪ ɔdwɛ, ansí igyi anɪ fɛ́ɛ́.

*Timoteo M*ʋa Epafrodito

19 Ní anı Wíe Yesu lótsulá á, ımɔ́ɔwa ɔpá nɔ́wa
Timoteo mlı wá. Ní oyínkí bɛbláa mı ání mlıtsie
wankláán á, ansí bégyi mı. 20 Mma ɔhá ání olotsu ıkʋ
lɛ́ mlı asɔ́ntɔ́ dʋn mʋ. 21 Tsúfɛ́ atráhɛ amʋ fɛ́ɛ́ bʋdɛ
amʋ́ onutó klɛ́ kíı, megyí Yesu Kristo klɛ́. 22 Táme
mlıyin alıá Timoteo lagyi mʋ ıwı adánsıɛ wankláán.
Alatsá mí anıladá asʋn wankláán ámʋ ɔkan fɛ́ obí
mʋ́a ɔsí. 23 Mʋ́ sʋ ndɛ ɔkpa kíı ání ní nenyá wun tɔ́á
ıbɛ́ba mısʋ nfı pɛ́ á, nɔ́wa mʋ mlı wá. 24 Nahogyiá anı
Wíe ɔbɛ́kpa mí, ımɔ́ɔwa ɔpá mí onutó nɛ́ba mlı wá.

25 Táme nɔbwɛ agywun ání nɛ́layínkía Epafrodito
sísí mlı. Anı pío ání mía mʋnyɔ anıdɛ́ agyʋ́má yɔ,
anıdɛ́kɔ asʋn wankláán ámʋ nwunsʋ. Mʋgyí mlı bí
ání mlılɔ́wa mlıaa, ɔbá bɛkı mısʋ ní. 26 Tsúfɛ́ ɔdɛ
mlısʋ kaín dʋbı. Ihíɛ́ dɛ mʋ háan, tsúfɛ́ mlılónu mʋ
ılɔ. 27 Lɛ́lɛ́ mʋ́ á, alalɔ́ sian wu, táme Bulu lɔ́wun mʋ
nwɛ. Megyí mʋ nkʋlɛ, mía mʋnyɔ fɛ́ɛ́, mɛ́nı awırɛhɔ
mɔ́ɔdʋn mı kıtá. 28 Mʋ́ sʋ nhíɛ́ ndekléá nɔ́kɔsí wá mʋ
mlı wá, mɛ́nı ní mlɛláwun mʋ a, ansí bégyi mlı. Mí ɛ́
mí asʋn susúhɛsʋ bɛ́kalá kúká. 29 Mlıhıe pʋ ansigyí hɔ
mʋ fɛ́ mlı bá Okristoyin, amlıpʋ obú ha mʋa ahá ání
bʋgyi fɛ́ mʋ. 30 Tsúfɛ́ olesi mʋ nkpa há Kristo agyʋ́má
ámʋ. Olekle owu mʋ́tɔ́ brɛ́á ɔlıí mlı dátɔ́, mʋ nkʋlɛ
ɔdɛ tógyítɔ́á tɛkı ní mlıbʋ nfı mlɔ́bwɛ há mí bwɛ.

3

Yesu Lówu Hɔ Anı Nkpa

1 Ltráhɛ a, mí apío, anı Wíe sʋ mlınya ansigyí.
 Imɔkúkpɔn mı ání nɛ́trá wanlín asʋn kua kʋlɛ anfı
sísí mlı. Igyi asɔ́n ání ıbɛ́kpa mlı ɛ́. 2 Mlıkı aha laláhɛ
anfí bʋgyi fɛ́ akíaı anfı wankláán. Lalahɛ abwɛpʋ́
bʋgyi, bʋdɛ ahá háan bɛɛ bʋtúın keté kpaalı. 3 Tsúfɛ́
anı ahá ámʋ́ʋ́ anıtɔpʋ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ súm Bulu ámʋ
gyí keté atínpʋ onutó ní. Mʋ́ sʋ abɛ́talí tsú ıwı ıtʋ́
ámʋ́ʋ́ Kristo Yesu labwɛ́ há anı ámʋ sʋ. Anıtamapʋ́
ansí dínká tɔ́á nyankpʋsa lapʋ́ ıbı bwɛ́sʋ́. 4 Mí onutó
ɔ́ʋ́ mbʋ ɔkpa pʋ́ ansí dínká mʋ́ anásʋ́. Ní ɔkʋ ɔbɛ́ɛ,
mʋbʋ ɔkpa pʋ́ ansí dínká mʋ́sʋ́ á, mí mboún bʋ́ʋ
ɔkpa pʋ́ ansí dínká mʋ́sʋ́ dʋn. 5 Tsúfɛ́ bɔkwʋí mí,
tın mı keté ɛkɛ kwɛ́sí. Israelyin ngyi. Benyamin
abusuantɔ notsú. Mʋ́ sʋ Hebriyin onutónutó ngyi.
Mose mbla ámʋsʋ gyí ɔkpasʋ ɛ́ á, Farisiyin ngyi.
6 Nɛhıe wá nsi, dínká Kristo ɔpasua ámʋsʋ. Negyi
Mose mbla ámʋsʋ wankláán, ɔlala metsiá mí ıwı.
7 Táme ntobí ánfı brɛ́ ámʋ ntɛkıá ıbʋ mı labi ánfı fɛ́ɛ́
á, Kristo sʋ ndɛ ıtráa megyí mí tɔtɔ. 8 Mʋ́á ıdʋn mʋ́
kʋ́ráá gyí, ní nɔpʋ́kı alıá nɔpʋbí mí Wíe Kristo Yesu
a, nawun ání ıbʋ labi dʋn tógyítʋ́. Nawun ání nahʋ́lı
ntobí ánfı ntɛkıá ıbʋ mı labi ánfı fɛ́ɛ́, alıá Kristo
ɔbɛ́da mı ıbı sʋ. 9 Ími sʋ ímıá mbʋ mʋ wá sʋ á, megyí
Mose mbla ámʋsʋ gyí ɔbɛ́ha négyi asʋ Bulu ansítʋ́.
Kristosʋ hógyi mboún ɔbɛ́ha négyi asʋ Bulu ansítʋ́.
10 Mí agywun gyí, ndekléá nɛ́bı Kristo pʋ́ túmi ámʋ́ʋ́
Bulu lɔ́pʋkʋ́sʋ́a mʋ tsú afúlitɔ ámʋ tsía. Ndekléá
nɔ́wun ipian fɛ́ alıá Kristo lɔ́wun ipian wú, 11 mɛ́nı
ɔkpagyíɔkpasʋ á, mí ɛ́ Bulu ɔbɔ́kʋsʋ́a mı tsú afúlitɔ!

Srí Búo Kristo

12 Mmɛdɛ́blí mbɛ́ɛ, mí ıbı lada ntobí ánfı fɛ́ɛ́ ntɛ́ɛ
Bulu labwɛ́ mí nafʋn. Ntráa ndɛ nsi wa alıá ıbɔ́bwɛ
mí ıbı bɛ́da tʋ́ ámʋ sʋ ámʋ́ʋ́ Kristo Yesu ıbı lada mı
ámʋ. 13–14 Mí apío, mmɛdɛ́blí mbɛ́ɛ, mí ıbı lada mʋ́.
Ndɛ mʋ́ ámʋ́ʋ́ ıdɛtsʋ́ʋn amʋsʋ táan. Mʋ́á ıda mí
ansítʋ́ ɔkpa ngya. Mí ansí lapɛ́, mɛ́nı nɛ́nya siadıɛ
ámʋ́ʋ́ Bulu ɔbɔ́tsʋn Kristo Yesusʋ tí mí nɔ́yɔ mʋ wá
ɔsʋ́sʋ́ ámʋ. 15 Ilehián ání anı ahá ámʋ́ʋ́ anıladan
hógyitɔ ámʋ fɛ́ɛ́ abɔ́hɔ alı asʋ́n ánfı. Ní ıkʋ mɔ́wankí
mlı á, Bulu ɔbɔ́wankí mʋ́tɔ́ súná mlı. 16 Táme mlıha
akıta ɔnɔkwalı amʋ́ʋ́ Bulu lasúná anı ámʋtɔ.

17 Mí apío, mlıkası mí tsiátɔ́. Mlıkası atɔ́ tsu ahá
ámʋ́ʋ́ bakási anı tsiátɔ́ ámʋ wá. 18 Tsúfɛ́ ntetsía bla
mlı asʋ́n ánfı. Napʋ́ ntsú ntráa ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ,
ahá tsɔtsɔɔtsɔ tsiátɔ́ losuná ání Kristo oyikpalíhɛsʋ
lowu ámʋ alupʋ́ bʋgyi. 19 Ahá ánfı bɛ́hı. Amʋ́ apu
gyí amʋ́ Bulu. Amʋ́ numnyam ɛ́ gyí pɛ́lı. Ɔsʋlʋ́sʋ
atɔ́ ıwı pɛ́ bʋtosúsu. 20 Táme anı mʋ́ á, ɔsʋ́sʋ́ gyí anı
otsiákpá. Ɔtíné ámʋ́ʋ́ anıdɛ́ anı Ɔhɔ́pʋ, ogyi anı Wíe
Yesu Kristo ɔkpa kíı ání obɔ́tsu ba amʋ. 21 Mʋbʋ́ʋ
túmi, otegyi tógyítɔ́sʋ́. Mʋ ɔbɛ́ba bɛtsɛ anı ɔyʋlʋ́ʋ
wuhɛ́ ánfı, bwɛ́ mʋ́ fɛ́ mʋ numnyam ɔyʋlʋ́ʋ amʋ.

4

1 Ínı sʋ apío adwɛpʋ́, ntɔdwɛ́ mlı. Idın mí ɔwʋ́lı ání
nɔ́wun mlı, tsúfɛ́ mlı sʋ ansí dɛ mí gyí, nɛ́nya ıpánda
ɛ́! Mí adwɛpʋ́, alı ilehián ání mlɛ́lıí kínkín mlı Kristo
hógyitɔ ní.

Tɔ́á Bʋbwɛ́ɛ

2 Ndɛ mí apio tsıhɛ́ Euodia mʋa Sintike kokóli ání
bʋnúu aba ası, tsúfɛ́ anı Wíe abúopʋ bʋgyi. 3 Mí
agyʋ́máyɔbá onutó, ndɛ fʋ́ ɛ́ kókoli mbɛ́ɛ, fʋtʋ́ı kpla
amʋ́ abʋbwɛ kʋlɛ. Tsúfɛ́ bawá nsi tsá mía Klement
pʋ́ atráhɛ amʋ anıladá asʋn wankláán ámʋ ɔkan.
Bulu lawánlín amʋ́ adá wá nkpa ání ıtamatá atsiápʋ́
ɔwʋlʋ́tʋ́.

4 Mlıhıe nya ansigyí anı Wíe sʋ brégyíbrɛ́! Ntráa
ndɛ mlı bláa mbɛ́ɛ, mlıhíɛ nya ansigyí!

5 Mlıha ɔhagyíɔha owun ání mlılólwií. Anı Wíe
ıbábı lafʋn. 6 Tɔtɔ ımáhan mlı. Mboún kugyíkʋá
igyi á, mlıbɔ mpáı kokoli Bulu dınka mʋ́sʋ́, amlıda
mʋ ıpán. 7 Mɛ́nı Bulu ɔbɛ́ha mlı iwilwii ání ıdʋn blí,
ıbɛ́kpa mlı klʋn pʋ́ mlı agywun, mlıa Kristo Yesu
ıkʋlɛbwɛtɔ.

8 Ltráhɛ a, mí apío, mlıpʋ mlı agywun dınka
tɔ́á igyi ɔnɔkwalı, tɔ́á ıbɛ́tı obú, tɔ́á ıda ɔkpa,
tɔ́á mʋ́ ıwı lɛtın, tɔ́á itegyi ahá ansí pʋ́ tɔ́á ahá
bɛ́kanfʋ́sʋ́. Mlıgywun tɔ́á ıbʋ alɛ́, ahá bʋtɛkanfʋ́ aná
ıwı. 9 Mlıyɔ mʋ́sʋ́ amlıpʋ ntobí ánfı nasúná mlı ánfı,
mʋ́á mlılónu tsú mí wá pʋ́ mʋ́a mlılʋ́ʋ́wun mı nɔbwɛ
fɛ́ɛ́ wa mlı tsiátɔ́, mɛ́nı Bulu ámʋ́ʋ́ ɔtɛhá iwilwii amʋ
ɔbɛ́kpa mlı.

Ipánda

10 Bulu lahá ansí ıhíɛ́ dɛ mí gyí, tsúfɛ́ mlılatráa
kaín mísʋ́. Nawun ání mlımʋ́kʋ́sí mí ıwı gywín,
táme talí mlımɛ́talí lɛ́ mʋ́ súná. 11 Mmɛdɛ́ asʋ́n ánfı
blí pʋ́sʋ́ná ání mbʋ ıkplántɔ, tsúfɛ́ nakási, nabí alıá
tɔ́á mbʋ ıbɔ́fʋn mı, ní mbʋ ɔ́ʋ́, mma ɔ́ʋ́! 12 Nasʋ́an
alıá nɔ́pʋtsía ní mbʋ ɔ́ʋ́, mma ɔ́ʋ́. Nabí alıá tsiátɔ
kugyíkʋtɔá mbʋ ibégyi mı ansí. Ní ntsie akʋ́n ɔ,
namwɛ́ ɔ, mbʋ ɔ, mma ɔ. 13 Ntɛtálí bwɛ́ tógyítɔ́, tsúfɛ́
Kristo tɔwá mí ɔwʋnlín.

14 Mʋ́ alı ɔ́ʋ́ á, ıbʋ aléá mlılatsʋ́ ıkʋ lɛ́ mí ıkplán
anfıtɔ. 15 Mʋ́ ɔma a, Filipifɔ, mlıyin ání brɛ́á nɔtsɔ
mlı Yesu Kristo ıwı asʋn wankláán ámʋ bláa, nɛdalı
Makedonia ɔmátʋ́ á, mlı ɔpasua ánfı nkʋlɛ dɛ́ mí bʋá,
mlıdɛ́ mí atɔ́ sısí ní. 16 Brɛ́á ntráa mbʋ Tesalonika
wʋ́lutɔ kʋ́ráá, ıwı lɛ́kplan mı á, mlılɛ́tsiá sísí mí.
17 Megyí bɛɛ ndɛ tɔkʋ kʋlí tsú mlı wá. Mboún ndekléá

mlɪnyá tɔkʋ dɪnka awɪtɔlɛ amʋ́ʋ́ mlɪdɛ́wa há mí
ámʋsʋ. [18] Mí ɪbɪ lada tógyítɔ́á mlɪlɔ́pʋhá Epafrodito
mlɪaa ɔpʋ́ʋ ba mɪ. Ɪtsɔ kʋ́ráá dʋbɪ. Mʋ́ sʋ nanyá
tógyítɔ́á ibéhián mɪ. Ɪtɔ́ ánfɪ mlɪlabwɛ́ ánfɪ igyi fɛ́
mlɪlahá Bulu igyí ání ɪbʋ ɔfan fánfáánfán, ɪlagyi mʋ
ansí. [19] Mí Bulu ɔbéha mlɪ tógyítɔ́á ɪdɛ mlɪ hián
tsú mʋ numnyam ató tsɔtsɔɔtsɔá ɪbʋ anɪa Kristo
Yesunyɔ ɪkʋlɛbwɛtɔ. [20] Numnyam ɪbwɛ́ɛ anɪ Sí Bulu
klɛ́ bré fɛ́ɛ́. Amen!

Ɪklá

[21] Nɛhá Bulu ahá ání bʋgyi Kristo Yesu klɛ́ fɛ́ɛ́ itsiá.
Apíóá bʋbʋ mí wá nfɪ ɛ́ bɛhá mlɪ itsiá. [22] Bulu ahá
atráhɛá bʋbʋ mí wá nfɪ fɛ́ɛ́ bʋdɛ mlɪ itsiá ha. Títriu
amʋ́á botsú Roma owíe dɛhɛn wóyítɔ́.

[23] Anɪ Wíe Yesu Kristo ogyíi mlɪ bʋalɛ.

Ɔwʋlʋá Paulo Lɔ́wanlín Sísí
Kolosefɔ

Itsiáha

1-2 Mí Paulo ání Bulu apɛ́ sʋ nabwɛ́ Yesu Kristo sumbí ɔyɔpʋ́ pʋ́ anɪ pío Timoteo dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín.

Anɪdɛ́pʋsísí anɪ apíóá bʋgyi Bulu ahá, bʋbʋ Kolose wúlutɔ, bʋbʋ ɔnɔkwalɪ há Kristo Yesu, mʋa amʋ́nyɔ ɛ́ babwɛ́ kʋlɛ.

Anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo bʋgyíi mlɪ bʋalɛ, abʋha mlɪ iwilwii.

Ɪpánda Mpáɪ

3 Anɪtɛdá anɪ Wíe Yesu Kristo mʋ Sɪ Bulu ɪpán bré-gyíbréá anɪdɛ́ mpáɪ bɔ mlɪ nwunsʋ. 4 Tsúfɛ́ anɪlanú ání mlɪlɔ́hɔ Kristo Yesu gyi, mlɪbʋ ɔdwɛ ɛ́ há Bulu ahá fɛ́ɛ́. 5 Mlɪdɛ́ ɔkpa kíu ha tɔ́á bapʋ́yáí há mlɪ ɔsʋ́sʋ́; fɛ́ alɪá mlɪyin tsʋ́ brɛ́á mlɪlégyankpá nu ɔnɔkwalɪ asʋ́n ámʋ́ʋ́ igyi Bulu asʋn wanklááń ámʋ. 6 Asʋn wanklááń ámʋ kén déklɛí wá ɔyítɔ, ɪdɛ ahá tsiátɔ́ tsɛ́ɛ ɔtínɛgyíɔtíné; fɛ́ alɪá ɪlɛtsɛ mlɪ tsʋ́ ɛkɛá mlɪlónu mʋ́, mlɪlébɪ ání lɛ́lɛ́ Bulu tegyi ahá bʋalɛ. 7 Anɪ osúmba ɔdwɛpʋ́ Epafra gyí ɔhá ání ɔlɔpʋ asʋn wanklááń ámʋ ba mlɪ. Yesu Kristo osúmbi ɔnɔkwalɪpʋ ogyi, ɔdɛ mlɪ bʋá anɪ ɔfansʋ.* 8 Mʋlébá bɛbláa anɪ ɔdwɛá Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ lapʋ́wá mlɪtɔ.

9 Mʋ́ sʋ anɪmɔ́kʋ́sí mpáɪ bɔ mlɪ nwunsʋ tsʋ́ ɛkɛá anɪlónu mlɪ ɪwɪ asʋ́n ánfɪ. Anɪdɛ́ Bulu kokóli anɪaa, ɔháa amlɪbɪ mʋ apɛ́ kugyíkʋ wanklááń. Ɔháa mʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ ɔha mlɪ nyánsa mʋa asʋn asɪnʋ fɛ́ɛ́, 10 mɛ́nɪ mlɛ́talí tsʋ́á tsiátɔ́á ɪbɔ́wa anɪ Wíe numnyam, amlɪgyi mʋ ansí ɔkpagyíɔkpasʋ. Ɔháa amlɪbwɛ yilé brégyíbré, trá bɪ Bulu tsɪa. 11-12 Anɪa ɔháa mʋ túmiá mʋ́ ɔnɔ́ bʋ ɔnlɪn ɪwa mlɪ ɔwʋnlín, amlɪtalɪ tomi, nya klʋn, pʋ ansigyí da anɪ Sí Bulu ɪpán. Mʋláhá mlɪlafʋn ání mlɪa mʋ ahá mlénya agyapadɪɛ ámʋ́ʋ́ alalá yáí mʋ iwíegyí wankíhɛ́tɔ ámʋ ɪkʋ. 13 Tsúfɛ́ mʋlálɛ́ anɪ tsʋ́ ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔdɛ oklúnsʋ gyí amʋ túmi asɪ, pʋ́ anɪ ba mʋ Bi ɔdwɛpʋ́ ámʋ iwíegyí amʋtɔ. 14 Mʋ Bi ánfɪsʋ ɔlɔtsʋn hɔ anɪ, alasí anɪ lakpan kíé anɪ ní.

*Kristo D*ʋn Tógyítɔ́

15 Ɔhaa tamawun Bulu, Kristotɔ ɔlɛlɪn ɔwan. Ɔbʋ ɪnʋ asa Bulu lɔ́bwɛ tógyítɔ́, ɔdʋn Bulu ɪtɔ bwɛhɛ́ kugyíkʋ. 16 Mʋsʋ́ Bulu lɔ́tsʋn bwɛ tógyítɔ́á ɪbʋ ɔsʋ́ mʋ́a asɪ. Mʋ́á bʋtowun pʋ́ mʋ́á bʋtamawun fɛ́ɛ́, ɔŋɛ́tɔ́ awíe, ɔmásʋ́gyí túmi, atʋ́mipʋ, pʋ́ ɪsʋ agyípʋ́ fɛ́ɛ́. Mʋsʋ́ Bulu lɔ́tsʋn bwɛ ɔyí fɛ́ɛ́, pʋ́wá mʋ numnyam. 17 Ɔbʋ ɪnʋ asa tógyítɔ́ lefi asɪ. Mʋsʋ́ atɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́ ɪdɛ agyʋ́má yɔ wá abatɔ. 18 Mʋgyí nwun há mʋ nyankpʋsa-oyí, igyi ɔpasua ámʋ, ɔdɛ mʋ́ nkpa ha. Mʋlégyankpá kʋsʋ́ tsʋ́ afʋ́lítɔ, ogyi tógyítɔ́ nkpá ogyápʋ. 19 Tsúfɛ́ ɪbʋ Bulu ɔdwɛ ání mʋ tsiátɔ́ fɛ́ɛ́ bétsiá mʋ Bi ámʋtɔ. 20 Mʋsʋ́ Bulu lɔ́tsʋn yinkía tógyítɔ́ ba mʋ ɪwɪ wá. Ɔlɔtsʋn mʋ obugya amʋ́ʋ́ ɪlɔwʋlí asɪ brɛ́á bɛda mʋ mántá oyikpalíhɛ amʋsʋ pʋ́ iwilwii wá mʋa tógyítɔ́ nsɪnɛ́. Mʋ́a ɪbʋ ɔsʋ́sʋ́ pʋ́ mʋ́á ɪbʋ ɔsʋlʋ́sʋ fɛ́ɛ́.

21 Tɛkɪ mlɪ ɛ́ mlɪlédamlí ɔma há Bulu, mlɪgyí mʋ alupʋ́ mlɪ asʋ́n susúhɛ pʋ́ mlɪ bwɛhɛ́ laláhɛ sʋ. 22 Táme séi á, ɪtráa megyí alɪ. Kristo lɔ́bwɛ nyankpʋsa, olowu. Bulu lɔ́tsʋn mʋ oyikpalíhɛsʋ lowu ámʋsʋ lá mlɪa mʋnyɔ nsɪnɛ́. Mʋ́ sʋ ifin pʋ́ asʋansʋ má mlɪ ɪwɪ, ɔbɛ́kpa mlɪ ba mʋ ansítɔ́. 23 Táme ilehián ání mlɔ́hɔ asʋ́nsʋ́ ánfɪ gyi, líí kínkíínkín. Mlɪmáha abʋtsɛ mlɪ agywɪn lɛ ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ mlɪdɛ́ mʋ́ ɔkpa kíɪ, asʋn wanklááń ámʋ lapʋ́ba mlɪ ámʋsʋ. Asʋn wanklááń ánfɪ osúmpʋ́ mí Paulo ngyi ní. Asʋ́n ánfɪ ɔkan bʋdɛda ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́ ɛ́ ní.

24 Ɪbʋ mɪ ansigyí ání ndɛ ipian wúun mlɪ sʋ. Tsúfɛ́ ndɛ ɪwɪɔsɪn ámʋ́ʋ́ Kristo lʋ́wun sian amʋ kʋ wúun ha mʋ ɔpasua, igyi mʋ nyankpʋsa-oyí ámʋ. 25 Bulu lɔ́pʋ mʋ asʋ́n wanklááń ámʋ wá mí ɪbɪtɔ, ání ndáa mʋ́ fɛ́ɛ́ ɔkan suna mlɪ, ampʋsum ɔpasua ámʋ. 26 Ɔlɔpʋ asʋ́n ánfɪ ŋáín bímbí ɔpá, táme alalɛ́ mʋ́ ɔwan súná mʋ ahá séi. 27 Ɪbʋ Bulu ɔdwɛ ání ɔbɛ́lɛ mʋ́ ɔwan súná mlɪá mlɪmégyí Yudafɔ. Asʋn ŋaínhɛ́ amʋ gyí, Kristo tsie mlɪtɔ. Ɪbʋ ibíá, ɪbʋ numnyam ɛ́. Mʋ́désuná ání abénya mʋ numnyam amʋ ɪkʋ ní. 28 Mʋ ɪwɪ asʋ́n anɪdɛ́ ahá fɛ́ɛ́ bláa, anɪdɛ́ amʋ́ ɔlá da, pʋ́ nyánsa ámʋ́ʋ́ Bulu lahá anɪ ámʋ súná amʋ́ atɔ́; mɛ́nɪ bɔ́fʋn, abɛ́kpa amʋ́ ba Bulu, amʋa Kristo ɪkʋlɛbwɛtɔ. 29 Ɪ́nɪ sʋ nahíɛ́ ndɛprí, pʋ Kristo túmi ámʋ́ʋ́ ɪbʋ mɪtɔ ámʋ yɔ́ agyʋ́má ní.

2

1 Ndekléá mlɪbíɪ ɪprí ání ndɛprí ɔwʋnlínsʋ́, mlɪa ɔpasua ámʋ́ʋ́ ɪbʋ Laodikea pʋ́ ahá ámʋ́ʋ́ bʋmɔkʋ́wun mɪ kɪ amʋ fɛ́ɛ́ nwunsʋ. 2 Ndɛ mʋ́ bwɛ pʋ́wá amʋ́ ɔwʋnlín, abʋbwɛ kʋlɛ, dwɛ aba, nu asʋ́n asɪ wanklááń, mɛ́nɪ bónu Bulu asʋ́n ŋaínhɛ́ amʋ́ʋ́ igyi Kristo amʋ fɛ́ɛ́ asɪ. 3 Kristotɔ Bulu lɔ́pʋ mʋ atonyahɛ́á igyi mʋ nyánsa pʋ́ mʋ asʋ́nbɪ fɛ́ɛ́ wá.

4 Ndɛ mlɪ asʋ́n ánfɪ bláa, mɛ́nɪ ɔhaa mɔ́ɔpʋ asʋ́n ání ɪbʋ anulɛ́ kʋkʋ bɛmlɛ́ mlɪ. 5 Ɪbʋ mʋ́tɔ́á mbʋ ɪfɔ́ mlɪ wá, táme ntosúsu mlɪ ɪwɪ brégyíbré. Ansí ɛ́ ɪdɛ mí gyí ání mlɪtsie wanklááń, mlɪlíí kínkíínkín Kristosʋ hógyitɔ. 6 Ɪ́nɪá mlɪlahɔ Kristo Yesu gyi ání mʋgyí mlɪ Wíe sʋ á, mlɪyɔ mʋ́sʋ́ mlɪa mʋnyɔ amlɪbwɛ kʋlɛ. 7 Mlɪ ɛ́ mlɪhɪɛ lɪɪ kínkíínkín Kristo hógyitɔ, amlɪnya ɔwʋnlín tsʋ mlɪa mʋnyɔ ɪkʋlɛbwɛtɔ. Mlɪyɔ mʋ́sʋ́ amlɪhɔ mʋ ɪwɪ asʋ́n ámʋ́ʋ́ bʋdɛ mlɪ suná, igyi ɔnɔkwalɪ amʋ, fɛ́ alɪá oyí nlín tɔyɔ́ ɔtɔ́tɔ́ɔ́tɔ́, yʋ́dúnká ntsʋ há mʋ́ ɪtɛdan, amlɪda Bulu ɪpán ɛ́ brégyíbré.

8 Mlɪmáha ɔkpa ɔhaa ɔmlɛ mlɪ, pʋ mʋ ansɪtíʋn mʋ́a afʋnʋ asʋ́n ání igyi amándíɛ́á anyánkpʋ́sa bɔwa kʋkʋ, itsú ɔŋɛ́ ntɛ́ɛ túmiá ɪdɛ ɔyí ánfɪsʋ gyí, imotsú Kristo wá bɛha amlɪmli mʋ nkpábi. 9 Tsúfɛ́ Kristotɔ Bulu tsiátɔ́ onutónutó ámʋ fɛ́ɛ́ ɪbʋ nyankpʋsa ɔkpasʋ. 10 Ɪ́nɪá mlɪa Kristonyɔ mlɪlabwɛ́ kʋlɛ sʋ mlɪlafʋn. Mʋgyí ɔhá ání ɔbʋ túmi ɔŋɛ́tɔ́ atʋ́mipʋ pʋ́ ɪsʋ agyípʋ́ fɛ́ɛ́sʋ́.

11 Mlɪa mʋnyɔ ɪkʋlɛbwɛ sʋ aladínkí mlɪ tsiátɔ́ dada amʋ lɛ́ mlɪsʋ fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ bʋtɛtɪn keté, dínkí awʋlɪ lɛ́ mʋ́sʋ́ ámʋ. 12 Brɛ́á bɔbɔ mlɪ asʋ́ á, bopʋlá mlɪ tsiátɔ́ dada amʋ fɛ́ alɪá bopʋlá Kristo; Bulu lɔ́kʋsʋ́a mlɪ ba nkpatɔ fɛ́ alɪá ɔlɔkʋsʋ́a Kristo, tsʋ́fɛ́ mlɪlóhogyi ání Bulu bʋ túmi kʋ́sʋ́a mʋ tsʋ́ afʋ́lítɔ. 13 Tɛkɪ mlɪ lakpan pʋ́ mlɪ tsiátɔ́ dada amʋ́ʋ́ bʋmɔkʋ́dínkí lɛ́ mlɪsʋ ámʋ sʋ mlɪlʋ́wu fɛ́ ɔhá ání ɔmɔkʋ́tɪn keté. Táme séi á, Bulu lakʋ́sʋ́a anɪa Kristonyɔ ba nkpa pɔpwɛtɔ, alasí anɪ lakpan fɛ́ɛ́ kíé anɪ. 14 Ɔlɛdɪnkí asʋ́n ámʋ́ʋ́ bɔwanlín wá Mose mblatɔ, ɪdɛ anɪ ɪlá lɛ ámʋ lɛ́ anɪsʋ,

* 1:7 Mlɪ ɔfansʋ bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ.

yɛ́da mʊ́ mántá Kristo oyikpalíhɛ amʊsʊ. [15] Bulu
lɔ́swuí ɔŋɛ́tɔ́ atúmipʊ pʊ́ ısʊ agyípʊ́ túmi, ɔlɛkıtá
amʊ́ ndoun, lɛ́ amʊ́ ɔwan, wá amʊ́ pɛ́lıtɔ, brɛ́ olegyi
amʊ́sʊ́ Kristo oyikpalíhɛ amʊsʊ.
[16] Mʊ́ sʊ mlımáha ɔhaa ɔlɛ mlı ılá mlı atogyihɛ,
mlı atonuhɛ, nkegyí, ɔtsra pɔpwɛ nkɛ, ntɛ́ɛ Yudafɔ
ɔkpʊ́nʊ́ ɔdaké aná sʊ. [17] Yiyí kɛkɛ ínı fɛ́ɛ́ igyi há
atɔ́ ámʊ́ʊ́ ıbɛ́ba amʊ onutó. Mʊ́ onutónutó ámʊ
lɛ́lın ɔwan Kristotɔ. [18] Mlımáha ɔkpa ɔhaa ɔmlɛ mlı
amlıba ıwıası sum Bulu-abɔpʊ, amlıhʊlı ıpán ání
Bulu lɛ́hıɛ yáí mlı. Ní ɔbɛ́ɛ alawun tɔkʊ tsú mʊ́ ıwı
kʊ́ráá pó á, ɔyítɔ́ ansıtíın láhá mʊ ɔdɛ ıwı tsu. [19] Ɔhá
ánfı odu lamáín ıwı lɛ́ Kristo amʊ́ʊ́ ógyi ɔpasua ámʊ
nwun ámʊsʊ. Tsúfɛ́ ɔpasua ámʊtɔ anı fɛ́ɛ́ anılétsa
abasʊ, Kristo amʊ́ʊ́ ogyi nwun ámʊ dɛ́ anı ɔwʊnlín
wa, mɛ́nı abɛ́dan alıá Bulu déklé.
[20] Mlıa Kristonyɔ lówu. Mʊ́ sʊ mlıtráa mlımá ɔyítɔ́
túmi kʊkʊ ası. Ntogyi sʊ́ mlıtráa mlıdɛ́ mbla ánfı
anásʊ́ gyí? [21] Bɛɛ, “Mágyi ínı. Mápʊ ıbı da ínı,
mátsu ínı ɛ́!” [22] Ní bɔpʊ́ ntobí ánfı fɛ́ɛ́ bwɛ́ atɔ́ tá á,
iteyíntá. Anyánkpʊ́sa onutó mbla pʊ́ amʊ́ atosunáhé
igyi. [23] Anıdɛ́ mbla ánfı kíı fɛ́ tóá nyánsa bʊ mʊ́tɔ́,
ıbɛ́ha abʊ́wa alɛ́ Bulu ansítɔ́, abɛ́ba ıwıası há mʊ, wá
ıwı ɔsın anıaa ıbɛ́ha abɛ́bı gyi ıwısʊ. Támɛ ínı aná
fɛ́ɛ́ ımɛ́ɛtalí há anımɛ́ɛgyi ıwısʊ.

3

*Nkpa P*ɔpwɛ Tsiá

[1] Mʊ́ sʊ ní Bulu lakʊ́sʊ́a mlıa Kristonyɔ ba nkpa
pɔpwɛtɔ á, mlıdunka atɔ́á ıbʊ ɔsʊ́sʊ́, ɔtínɛ́ ámʊ́ʊ́
Kristo tsie Bulu gyɔpısʊ ámʊ. [2] Mlıha agywın ınʊ
atɔ́ ıwı, megyí ɔsʊlʊ́sʊ klɛ́. [3] Tsúfɛ́ mlılawú, Bulu
lapʊ́ mlıa Kristonyɔ nkpa onutó ŋáín mʊtɔ. [4] Ɛkɛá
ɔbɛ́lɛ Kristo amʊ́ʊ́ ogyi mlı nkpa onutó ámʊ ɔwan
súná ɔyí á, ɛkɛ ámʊ kén ɔbɛ́lɛ mlıa mʊnyɔ ɔwan mʊ
numnyamtɔ ní.

*Tsiát*ɔ́ Dada Mʊ́a Pɔ́pwɛ

[5] Mʊ́ sʊ mlımɔ tsiátɔ́ dada amʊ́ʊ́ ıbʊ mlıtɔ ámʊ.
Mʊ́gyí; atsı mʊ́a ayin asʊ́nwa, ifintotsiá, ɔwʊ́lı lalıhɛ
mʊ́a pɛ́lıla. Ɔyí ánfıtɔ atɔ wankláán ımápɛ mlı
ansí, tsúfɛ́ ɔnsípɛ igyi fɛ́ ɔkpısúm. [6] Ntobí ánfı odu
abwɛpʊ́sʊ́ Bulu tɛhíɛ́ nyá ɔbló ní. [7] Mʊ́ aná mlıtɔbwɛ́
brɛ́á mlıgyí ɔmátɔ́fɔ ní.
[8] Séi gyí brɛ́á mlɛ́lɛ ɔbló, ɔblɔ́kpán, olu, abakpoí,
asʊkpan blí aná lɛ́ mlıtɔ ní. [9] Mlımáwa afunu súná
aba, tsúfɛ́ mlılasí mlı tsiátɔ́ dada amʊ pʊ́ mʊ́ bwɛhé
fɛ́ɛ́. [10] Mlılalátsú tsiátɔ́ pɔpwɛ. Bulu gyí mʊ́ Ɔbwɛpʊ́,
ɔdɛ mʊ́ bwɛ pɔ́pwɛ lıan mʊ ıwı brɛ́ ánfı mlıdɛ́ mʊ
bı ánfı. [11] Tsiátɔ́ pɔpwɛ anfı mʊ́ á, ımɛfáhʊn ání Gri-
ikiyin ntɛ́ɛ Yudayin fʊgyi. Fɛtın keté ntɛ́ɛ fʊmɛtın,
ɔkpʊtɔ́pʊ ntɛ́ɛ okudasíyin, ɔkpábi ntɛ́ɛ ɔdíhıɛ fʊ́gyi.
Kristo gyí tógyítɔ́, ɔbʊ amʊ́ fɛ́ɛ́tɔ́.
[12] Mʊ́ sʊ ínıá Bulu lalɛ́ mlı pʊ́bwɛ́ mʊ ahá ání
amʊ́ ıwı latın pʊ́ mʊ adwɛpʊ́ á, mlıha nwewúun,
awıtɔlɛwa, ıwıasıbá, ilwií pʊ́ klʊnya itsia mlıtɔ.
[13] Mlınya ıklʊn ha aba. Ní ɔkʊ mʊa mʊ ba benya á,
mlısikie aba fɛ́ alıá Kristo lési mlı klɛ́ kíé mlı. [14] Mʊ́á
ıdʊn a, ɔdwɛ tóbwɛ́ anı fɛ́ɛ́ ıkʊlɛ. Ibwɛ́ɛ mlı tati
dıdáhé. [15] Mlıha Kristo iwilwii igyí mlı klʊnsʊ, tsúfɛ́
mʊ́tɔ́ Bulu latí mlı bɔwa; mlıa mʊ nyankpʊsa-oyí
ámʊ mlılabwɛ́ kʊlɛ nı. Mlıda mʊ ıpán ɛ́ brɛ́gyíbrɛ́.
[16] Mlıha Kristo asʊ́n ámʊ ıhıɛ bʊla mlı klʊntɔ, ıha
mlı nyánsa. Mlıpʊtɔı kpla aba, suna aba atɔ́. Mlıwa
Israelfɔ ılʊ, ɔsankuosʊ ılʊ pʊ́ ɔŋɛ́tɔ́ ılʊ mlı klʊntɔ
pʊtsu Bulu fʊa, pʊda anı Sí Bulu ıpán. [17] Mlı atɔ
bwɛhé pʊ́ mlı asʊn blíhé fɛ́ɛ́ ıbwɛ́ɛ anı Wíe Yesu
ıdátɔ́, amlıpʊ ıpán ha anı Sí Bulu tsʊn mʊsʊ.

*Akristof*ɔ Tsiátɔ́

[18] Aká, mlıba ıwıası ha mlı akúlu alıá ılɛkanáa ha
ahá ání bʊgyi Kristo klɛ́.
[19] Akúlu, mlı ɛ́ mlıdwɛ mlı aká. Mlımábwɛ amʊ́
kpʊ́unkpʊ́un.
[20] Abí, mlıbu mlı akwıípʊ́, tsúfɛ́ mʊ́ Bulu tekle nı.
[21] Akwıípʊ́, mlımáwa mlı abí ɔbló, mɛ́nı ıwı móowu
amʊ́.
[22] Nkpábi, mlıbu mlı ɔsʊlʊ́sʊ awíe tógyítɔ́á
mlɔ́bwɛtɔ. Mlıha amʊ́ ansí igyi mlı ıwı brégyíbrɛ́,
megyí amʊ́ ansítɔ́ wʊlɛ. Mlıbwɛ mʊ́ tsú klʊntɔ, tsúfɛ́
mlıtobú anı Wíe. [23] Mlıbwɛ tógyítɔ́ tsu mlı klʊntɔ,
fɛ́ anı Wíe mlıdɛ́ mʊ́ bwɛ há, megyí anyánkpʊ́sa.
[24] Mlıkaın ání anı Wíe ıbıtɔ mlénya mlı ıkɔ́ká ání alalá
yáí mʊ abí. Tsúfɛ́ Kristo gyí Owíe ání mlıdésum.
[25] Támɛ ní fɔbwɛ́ tóá ıma alɛ a, ɔbɛ́ka fʊ́ ıkɔ, tsúfɛ́
ɔtamakı ɔhaa ansítɔ́.

4

[1] Nkpábi awíe, mlıpʊ tóá ıbʊ alɛ́, igyi ɔnɔkwalı kpa
mlı nkpábi, tsúfɛ́ mlı ɛ́ mlıbʊ Owíe ɔsʊ́sʊ́.
[2] Mlıkıta mpaıbɔ́tɔ́. Mlıdınka ansí ıwısʊ, ıpánda ɛ́
ıtsia mlı klʊntɔ. [3] Mlıbɔ mpáı ha anı ɛ́. Bulu ofínki
ɔkpa ha anı atalı da Kristo ıwı asʊn ŋaínhɛ́ amʊ ɔkan.
Mʊ́ sʊ nda obu ní. [4] Mlıbɔ mpáı mlıaa, ndáa mʊ́ ɔkan
wankláán, alıá ilehián.
[5] Mlıkı mlı nátıtɔ ɔmátɔ́fɔtɔ. Ní ɔkpa ifínkí há mlı
á, mlımáyintá mʊ́. [6] Mlı ıtɔ́ı ıwa anulɛ́, ıwa labi, mɛ́nı
mlɛ́talí lɛ́ ɔhagyíɔha asʊn fıtɛ́hɛ́ ɔnɔ́ wankláán.

Ilá

[7] Anıa opʊ́ɔ ɔdwɛpʊ́ Tihiko dɛ́ anı Wíe agyʊ́má yɔ.
Osʊ́mpʊ́ ɔnɔkwalıpʊ ogyi. Ɔbɛ́bláa mlı alıá mí ıwı
gyí fɛ́ɛ́. [8] Nawá mʊ mlı wá mbɛ́ɛ, ɔbɛ́bláa mlı alıá anı
ıwı gyí, ɔwa mlı atɛtɔ-ɔnlın. [9] Mʊa anı pʊ́ɔ ɔdwɛpʊ́
ɔnɔkwalıpʊ Onesimo, ogyi mlı pı amʊ ɔbɛ́ba bɛbla
mlı asʊ́n ání ılaba nfı fɛ́ɛ́.
[10] Aristarko, mí bá ání mía mʊnyɔ anıda obu ɔhá
mlı itsiá. Alı kén Marko, ogyi Barnaba mʊ pio ámʊ
ɛ́ ɔhá mlı itsiá ní. Mlıhɔ Marko ɔfɔ́ɔ wankláán, ní
ɔlɔtsʊn ba mlı wá fɛ́ alıá nɛbláa mlı yáí. [11] Opʊ́ɔ Yesu,
bʊtɛtráa tı mʊ Yusto ɛ́ ɔhá mlı itsiá. Ahá abasá ánfı
pɛ́ gyí Yudafɔá mía amʊ́nyɔ anıdɛ́ Bulu iwíegyí ámʊ
ıwı agyʊ́má yɔ ní. Amʊ́ tɛ́kítá klʊn wá mí ıwıtɔ ní.
[12] Epafra, otsú mlı wá, ogyi Kristo Yesu osʊ́mbi
amʊ ɛ́ ɔhá mlı itsiá. Ɔtɛhíɛ́ bɔ mpáı há mlı ání Bulu
ɔwáa mlı ɔwʊnlín, ɔha amlıfʊn, amlıtalı bwɛ Bulu
apɛ́ kugyíkʊ. [13] Nɛ́talí gyí mʊ ıwı adánsıɛ ání ɔhíɛ́
ɔdɛ agyʊ́má yɔ mlıa Akristofɔá bʊbʊ Laodikea pʊ́
Hierapoli ıdátɔ́. [14] Anı ɔdwɛpʊ́ Luka, ogyi ılɔ ɔtsapʊ́
mʊa Dema bɛhá mlı itsiá.
[15] Nɛhá anı apʊ́ɔ Laodikeafɔ ámʊ itsiá. Nɛhá Nunfa
mʊa ɔpasua ámʊ́ʊ́ ıbʊ mʊ wóyítɔ́ amʊ ɛ́ itsiá. [16] Ní
mlɛkla ɔwʊlʊ́ ánfı súná ɔpasua ámʊ tá á, mlıpʊsısı
Laodikeafɔ ɛ́. Mlıkla amʊ́ klɛ́ ámʊ́ʊ́ nɔpʊsísí amʊ́
ámʊ ɛ́. [17] Mlıbla Arkipo mlıaa, ɔmɔ́ɔ agyʊ́má ámʊ́ʊ́
Bulu lɔ́pʊwá mʊ ıbıtɔ ámʊ ɔnɔ́ wankláán.
[18] Mí Paulo, onutónutó lawá ıbı ɔwʊlʊ́ ánfı ası.
Mlımátan ání nda obu.
Bulu ogyíi mlı bʊalɛ.

ƆWʋló Gyankpapʋá Paulo Lɔ́wanlín Sísí

Tesalonikafɔ

1 Mí Paulo, mía Silwano pó Timoteo dɛ́ ɔwʋló ánfɪ wanlín sísí ɔpasua ání ígyi anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo klɛ́, ɪbʋ Tesalonika wúlutɔ.

Anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo bʋgyíi mlɪ bʋalɛ, abʋha mlɪ iwilwii.

Tesalonikafɔ Hógyi

2 Ní anɪdɛ́ mpáɪ bɔ há mlɪ brégyíbrɛ́ á, anɪtɛdá Bulu ɪpán mlɪ fɛ́ɛ́ nwunsʋ. 3 Anɪtetsíá káín anɪ Sí Bulu mlɪ hógyi gyumagyihɛ. Alɪá mlɪdɛ́ mbɔ́dí bɔ dwɛ́ aba, pó alɪá mlɪlatomi há mlɪ ansí dɪn anɪ Wíe Yesu Kristosʋ kínkíínkín. 4 Apíó, anɪyin ání Bulu tɔdwɛ́ mlɪ, alalɛ́ mlɪ póbwɛ́ mʋ klɛ. 5 Tsúfɛ́ megyí ɔnɔ́ kɛkɛ anɪlópʋ bɛbláa mlɪ asʋn wanklááin ámʋ. Mboún mlɪlówun Ɔŋɛ́ Wankíhɛ́ amʋ túmi ɛ́. Ínɪ léha mlɪlébɪ wanklááin ání asón ámʋ igyi ɔnɔkwalɪ. Mlɪlówun tsiátɔ oduá anɪlópʋtsíá mlɪtɔ ɛ́, alɪá ɪbɔ́bʋá mlɪ sʋ. 6 Mlɪlékasí anɪa anɪ Wíe tsiátɔ. Tsúfɛ́ asón ámʋ sʋ mlɪlówun ɪwɪɔsɪn tsɔtsɔɔtsɔ, táme mlɪlópʋ ansigyí ání itsú Ɔŋɛ Wankíhɛ́ wá hɔ mʋ́. 7 Mʋ́ sʋ ɪlɛha ahógyipʋá bʋbʋ Makedonia ɔsʋlʋ́sʋ pʋ́ Akaia ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́ bɛkɪ mlɪ bwɛhɛ́, buo mʋ́. 8 Tsúfɛ́ megyí Makedonia pʋ́ Akaia wʋlɛ anɪ Wíe asʋ́n ámʋ lɛklɛí tsú mlɪ wá yɔ́. Mboún mlɪ Bulu hógyi asʋ́n ɛ́ lakléí yɔ́ ɔtínɛgyíɔtíné. Mʋ́ sʋ asʋansʋ má ɪnʋá abétrá blí tsú mʋ́ ɪwɪ. 9 Tsúfɛ́ amʋ́ onutó bʋdɛ aliá mlɪlópʋkítá anɪ brɛ́á anɪlébá mlɪ wá blí. Alɪá mlɪlési ɪkpɪ súm ba mlɪdɛ́ Bulu Ɔkɪankpapʋ Ɔnɔkwalɪpʋ amʋ mboún súm. 10 Pó alɪá mlɪgyó brɛ́á Bulu mʋ Bi Yesu ámʋ́ɔ́ ɔlɔkʋsʋá tsu afúlitɔ ámʋ ɔbɛ́latsú ɔsʋ́sʋ́ bá. Mʋgyí ɔhá ání ɔdɛ anɪ lɛ tsú Bulu ɔbló ámʋ́ʋ́ ɪbá ámʋtɔ ní.

2

Paulo Tsíátɔ́ Tesalonika Wúlutɔ

1 Apíó, mlɪ onutó mlɪyin ání anɪ mlɪ wá bá mɔbwɛ kpaalɪ. 2 Mlɪyin alɪá bɔwa anɪ amʋmʋyɔ, sópa anɪ Filipi wúlutɔ asa anɪlébá mlɪ wá. Mlɪyin ání akʋ bʋmotsulá, bɛhɪɛ kʋ́sʋ́ líí anɪsʋ; táme anɪ Bulu lɔ́wa anɪ ɔwʋnlín, anɪlébláa mlɪ asʋn wanklááin ámʋ. 3 Tsúfɛ́ megyí afunu asón anɪdɛ́blí. Mʋ́ sʋ ndɛ mlɪ kokóli. Megyí agywɪun lalɛ́hɛ kʋkʋ ígyi, anɪmédɛ́ mlɪ mlɛ́ ɛ́. 4 Bulu lɔ́hɔ anɪsʋ gyi, ɔlɔpʋ mʋ asʋn wanklááin ámʋ wá anɪ ɪbɪtɔ. Mʋ́ anɪdɛ́blí ní! Megyí anyánkpʋ́sa ansítɔ́ anɪdɛ́kʋ́ blí mʋ́, Bulu yin anɪ klʋntɔ. 5 Mlɪhíɛ́ mlɪyin ání megyí ɔnɔ́ dɛ́dɛ́ anɪlópʋ ba mlɪ. Anɪméba bɔwa afunu kʋkʋ ɛ́ súná mlɪ, pónyá tɔkʋ tsú mlɪ wá. Bulu gyí anɪ ɔdansɪyin. 6 Anɪmódunká kanfʋ́ tsú nyankpʋsa ɔkʋkʋ, mlɪ, ntɛ́ɛ ɔha bambá wá. Kristo sumbí ayɔpʋ́ anɪgyí. Mʋ́ sʋ tɛkɪ anɪbʋ ɔkpa sí ɪwɪ tswɪ mlɪsʋ, 7 táme anɪlólwií há mlɪ, kɪ mlɪ fɛ́ alɪá abí-oyín tɛkɪ mʋ onutó abísʋ́. 8 Anɪtɛhíɛ́ klɛ́ mlɪ asʋ́n. Mʋ́ sʋ megyí Bulu asʋn wanklááin ámʋ nkʋlɛ anɪlópʋ ba mlɪ, mboún anɪlési anɪ ɪwɪ ɛ́ há mlɪ, tsúfɛ́ mlɪlamlí anɪ adwɛpʋ́. 9 Apíó, yɛ́ɛ mlɛ́kaín agyʋ́má ání anɪlóyɔ ɔpa mʋ́a onyé pʋ́nyá tɔá ilehián anɪ? Alɪá anɪméesi ipian tswɪ mlɪsʋ brɛ́á anɪdɛ́ Bulu asʋn wanklááin ámʋ ɔkan da súná mlɪ sʋ́ anɪlɔ́bwɛ mʋ́ alɪ.

10 Mlɪ ahógyipʋ amʋ pʋ́ Bulu gyí anɪ adansɪfɔ alɪá anɪlópʋtsíá mlɪtɔ. Anɪ ɪwɪ lɛtɪn, anɪ asʋ́n da ɔkpa, ɔlala ɛ́ metsiá anɪ ɪwɪ. 11 Mlɪyin ání anɪlɛ́kpa mlɪtɔ ɔkugyíɔkʋ fɛ́ alɪá abí-ɔsí tɛkpá mʋ abí. 12 Anɪlɔ́wa mlɪ atɛtɔ-ɔnlɪn, lwíí mlɪ klʋn, tɔ́í kplá mlɪ anɪaa, mlɪtsía tsiátɔ́á ilegyi Bulu ansí. Mʋlétɪ mlɪ ɔbɛ́ɛ, mlɪbénya mʋ iwíegyí pʋ́ mʋ numnyam amʋ ɪkʋ.

13 Tɔá sʋá anɪtɛdá mʋ ɪpán brégyíbrɛ́ ɛ́ gyí, brɛ́á anɪlópʋ mʋ asʋ́n ámʋ ba mlɪ á, mlɪmótsu mʋ́ ání nyankpʋsa wá itsú. Mboún mlɪlóhɔ mʋ́ ání lélé, itsú Bulu wá; tsúfɛ́ mʋ́ Bulu dɛ́pʋyɔ́ agyʋ́má mlɪ ahógyipʋ amʋtɔ ní. 14 Apíó, mlɪlamlí fɛ́ Bulu ɔpasua ání ɪbʋbʋ Yudea ɔmátɔ́, bʋgyi Kristo Yesu klɛ́ amʋ. Mlɪlówun ipian mlɪ pɪ ɪbɪtɔ, fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ amʋ́ ɛ́ bowun ipian amʋ́ pɪ Yudafɔ ɪbɪtɔ ámʋ. 15 Yudafɔ lɔ́mɔ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ pʋ́ anɪ Wíe Yesu. Amʋ́ kén lagya anɪ lɛ́ ɔmá ámʋtɔ. Bʋtamakle ahá asʋ́n, bʋtamagyi Bulu ansí. 16 Bɔkʋsʋ́ líí anɪsʋ ká anɪ itin bɛɛ, anɪmábla ahá ání bʋmegyí Yudafɔ nkpahɔ́ɔ asʋ́n ámʋ, Bulu ɔhɔ amʋ́ nkpa. Ínɪ bwɛ lahá amʋ́ lakpan labiayi. Mʋ́ sʋ ɪlahá Bulu lanyá ɔbló, ɔbɛ́bɪtí amʋ́ ɪsʋ.

*Paulo Lékléá Ɔbɛ́*layɛ́kɪ Tesalonikafɔ

17 Apíó, anɪlénatí mlɪ wá ɔpá anɪmɔ́kʋ́sí mlɪsʋ kaín. Mʋ́ sʋ anɪhíɛ́ anɪdɛ́ ɔkpa dunká ání abéla bowun mlɪ ansítɔ́, tsúfɛ́ anɪdɛ́ mlɪsʋ kaín dʋbɪ. 18 Anɪlékléá abélaba mlɪ wá. Mí Paulo onutó ó nabwɛ́ agywɪun ání néyinkí bá ɪnʋ ɪta tsefɪnɪ, táme Ɔbʋnsám méha ɔkpa. 19 Ma sʋ́ anɪ ansí dɪn? Megyí mlɪ sʋ ansí dɛ anɪ gyí ání abénya ɔkpa tsú ɪwɪ anɪ Wíe Yesu ansítɔ́ brɛ́á ɔbɛ́ba? 20 Lélé mʋ́ á, mlɪgyí anɪ numnyam pʋ́ anɪ ansigyí.

3

Timoteo Tesalonika Yɔ

1 Mʋ́ sʋ brɛ́á anɪmébí alɪá mlɪ tsiátɔ́ igyi, ɪdɛ anɪ háan a, anɪlɔ́bwɛ agywɪun anɪaa, anɪ mʋ́ abétsiá Atene wúlutɔ, 2 awa anɪ pío Timoteo, ogyi anɪ Bulu agyʋ́máyɔbá Kristo asʋn wanklááin ámʋ ɔkandatɔ sɪsɪ mlɪ, ɔbɔwa mlɪ ɔwʋnlín. Ɔtɔɪ kpla mlɪ amlɪlɪ kínkíínkín hógyitɔ, 3 ménɪ mlɪtɔ ɔkʋkʋ méeyinkí ɔma asʋn wunhɛ anfɪ sʋ. Mlɪ onutó mlɪyin ání igyi tɔá ɪda yaí há anɪ Akristofɔ dodo. 4 Tsúfɛ́ brɛ́á anɪbʋ mlɪ wá á, anɪlébláa mlɪ ání bɛ́dɪnká mlɪsʋ. Lélɛ bɛdɪnká mlɪsʋ fɛ́ alɪá mlɪyin. 5 Ínɪ sʋ brɛ́á netsiá mmetsíá á, nɔwa Timoteo mlɪ wá mbɛ́ɛ, ɔbɛ́kɪ alɪá mlɪdɛ́ hógyi amʋtɔ. Tsúfɛ́ ɪbɛ́talí ba ání Ɔbʋnsám lasɔ mlɪ kɪ, há anɪ gyumagyihɛ labwɛ́ kpaalɪ.

6 Timoteo layínkí pʋ́ asʋn wanklááin tsúa mlɪ wá ba anɪ séi, tsú mlɪ hógyi pʋ́ mlɪ abadwɛ ɪwɪ. Alablaa anɪ ɔbɛ́ɛ, mlɪ ɛ́ mlɪdɛ́ anɪsʋ kaín dʋbɪ. Mlɪdékléá mlówun anɪ, fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ anɪ ɛ́ anɪdékléá abówun mlɪ ámʋ. 7 Mʋ́ sʋ apíó, mlɪ hógyi lawá anɪ atɛtɔ-ɔnlɪn, anɪ ipian pʋ́ anɪ asʋn wunhɛ fɛ́ɛ́tɔ́; 8 tsúfɛ́ mlɪlíí anɪ Wíe hógyitɔ kínkíínkín. Mʋ́ sʋ anɪ klʋn ládí anɪ asɪ. 9 Ɪpán mɔmʋ abɔ́kʋkʋ da Bulu mlɪ sʋ, ansíá ɪdɛ anɪ gyí mʋ ansítɔ́ sʋ? 10 Anɪtɛhíɛ́ bɔ́ mpáɪ kókóli Bulu ɔpa mʋ́a onyé anɪaa, ɔhá ayinki bowun mlɪ, ménɪ abósuná mlɪ tɔá ɪbɛ́ha mlɪ hógyi bɔ́fʋn.

11 Anɪ Sí Bulu onutó mʋa anɪ Wíe Yesu bʋfínki ɔkpa ha anɪ aba mlɪ wá. 12 Anɪ Wíe ɔhá mlɪ apíó aba pʋ́ ahá fɛ́ɛ́ dwɛ ɔnɔ́ ɪwa ɔnlɪn, fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ anɪtɔdwɛ́ mlɪ ámʋ. 13 Ɔwá mlɪ ɔwʋnlín, ménɪ anɪ Sí Bulu omóowun ɔlala mlɪ ɪwɪ, ifin kʋkʋ ɛ́ méetsiá mlɪ ɪwɪ mʋ ansítɔ́, anɪ Wíe Yesu mʋa mʋ ahá fɛ́ɛ́ ɔbákɛ amʋ.

4

Tsiátɔ́á Ilegyi Bulu Ansí

[1] Apíó, ɪtráhɛ a, anɪlósuná mlɪ tsiátɔ́, mɛ́nɪ Bulu
ansí bégyi mlɪ ɪwɪ. Lɛ́lɛ́ mʊ́ á, alí mlɪ tsiátɔ́ gyí ní.
Séi á, anɪhíɛ́ anɪdɛ́ mlɪ kokóli anɪ Wíe Yesu dátɔ́
anɪaa, mlɪbwɛ́ɛ mʊ́ dʊn alɪ. [2] Tsúfɛ́ mlɪyin mbla ámʊ́ʊ́
anɪlɔ́wa há mlɪ anɪ Wíe Yesu ɪdátɔ́ ámʊ. [3] Bulu dɛ́kléá
mlɪháa mlɪ ɪwɪ ɪtɪn. Mʊ́ sʊ mlɪmáwa atsɪ mʊ́a ayin
asʊ́n. [4] Mlɪtɔ okugyíɔkʊ ɔbíɪ aliá ɔbɛ́kɪtá ɪwɪ, ɪwɪtíɪn
pʊ́ obʊ́ ɔkpasʊ. [5] Ɪmábwɛ ɔwɔ́lɪ laláhɛ ɔkpasʊ, fɛ́ aliá
ahá ání bʊmeyín Bulu bʊtɔbwɛ́. [6] Mlɪtɔ ɔkʊkʊ másisíi
mʊ ba, swíí mʊ mʊ ka. Tsúfɛ́ anɪ Wíe ɔbɛ́bɪtí ahá ání
bʊtɔbwɛ́ mʊ́ odu ɪsʊ. Anɪdɛ́ mlɪ ɔlá da, fɛ́ aliá anɪlɔ́kʊ
bláa mlɪ yáí. [7] Tsúfɛ́ Bulu mɛ́tɪ anɪ ɔbɛ́ɛ, abá bɔtɔ
mbʊa; mboún ɔbɛ́ɛ, ifin kʊkʊ mátsiá anɪ ɪwɪ. [8] Mʊ́
sʊ ɔhagyíɔha ání omegyi atosunáhé anfɪsʊ á, megyí
nyankpʊsa omédébu. Mboún Bulu ámʊ́ʊ́ ɔlɔpʊ mʊ
Ɔŋɛ Wankíhé há mlɪ ámʊ.

[9] Imehián ání abówanlín asʊansʊ tsú mlɪ aba
akristofɔ dwɛ ɪwɪ sísí mlɪ. Tsúfɛ́ Bulu onutó lasúná
mlɪ aliá mlɪdwɛ́ɛ mlɪ aba dodoodo. [10] Ɔnɔ́kwalɪ a,
mlɪdɛ́ apíó ahógyipʊá bʊbʊ Makedonia ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́
dwɛ dodo. Mʊ́ sʊ apíó, anɪdɛ́ ɪpa bwií há mlɪ anɪaa,
mlɪtráa dwɛ aba dʊn alɪ. [11] Mlɪpʊdɪnka ɪwɪsʊ ání
mlétsiá tsiátɔ́ wankláán. Mlɔ́pʊ mlɪ ɪbɪ yɔ́ agyómá
pókɪ mlɪ ɪwɪsʊ, fɛ́ aliá anɪlɛ́bláa mlɪ, [12] mɛ́nɪ mlɪa ahá
ání bʊmegyí ahógyipʊ mlétsiá wankláán, mlɪmɛ́ɛtrá
pʊ ansí dínká ɔhaasʊ.

Anɪ Wíe Yesu Yinkí Bá

[13] Apíó, anɪdɛ́klé anɪaa mlɪbíɪ ɔnɔ́kwalɪ ání ɪbʊ
Akristofɔá bawú ɪwɪ, mɛ́nɪ mlɪmɛ́ɛtsiá gyi awɪrɛhɔ
fɛ́ ahá ání amʊ́ ansí mɛdín tɔtɔsʊ. [14] Anɪlóhogyi ání
Yesu lówu kʊ́sʊ́ tsú afúlitɔ. Alɪ kén anɪlóhogyi ání
Bulu ɔbɛ́kpa ahá ámʊ́ʊ́ bɔhɔ mʊ gyi asa bowu ámʊ
ba nɪ.

[15] Anɪ Wíe onutó atosunáhé anɪdɛ́ mlɪ suná séi á.
Anɪ ahá ání anɪtráa anɪtsie nkpa asa anɪ Wíe ɔbákɛ
ɪbɔ́fʊn a, anɪmɛ́ɛgya awupʊ́ ámʊ nkpá yɛ́fia mʊ.
[16] Tsúfɛ́ anɪ Wíe ɔbɔ́kplʊ́n túmisʊ, Bulu-ɔbɔpʊ dɛhɛn
ɔbɛ́lɛ ɔnɔ́, bɔ́fʊlí Bulu ɔkpɛ ɛ́ brɛ́á anɪ Wíe onutó
dɛ́kplí tsú ɔsʊ́sʊ́ ɔbá. Ahógyipʊá bawú bégyankpá
kʊ́sʊ́. [17] Mʊ ɔma a, anɪ akɪankpapʊ ɛ́ fɛ́ɛ́ abóyɔ́tʊ amʊ́
nwʊlʊ́táatɔ, anɪ fɛ́ɛ́ abéyefia anɪ Wíe afútɔ́. Tsú ɛkɛ
ámʊ a, abétsiá anɪ Wíe wá brɛ́ fɛ́ɛ́. [18] Mʊ́ sʊ mlɪpʊ asʊ́n
ánfɪ kɪta ɪklʊn wa aba ɪwɪtɔ.

5

*Ɪ*wɪsʊda Gyo Anɪ Wíe Ɪbá

[1] Apíó, imehián ání abówanlín brɛ́ pʊ́ ɛkɛá asʊ́n
ánfɪ ɪbɛ́ba sísí mlɪ. [2] Tsúfɛ́ mlɪ onutó mlɪyin ání anɪ
Wíe ɔbákɛ amʊ ɪbɛ́ba bofwie anɪtɔ, fɛ́ aliá owikplu
tɛba onyé. [3] Brɛ́á ahá bɛɛ, "Owí latá, asʊ́n latá" á,
alɪ brɛ́ ámʊtɔ bɛ́hɪ ní. Ibɔ́fwie amʊ́tɔ́ fɛ́ aliá ɪkwíɪ
tɛkan ɔtsɪ ɔtsáwʊlɛ pɛ́. Ɔhaa mɛ́ɛdalɪ mʊ́tɔ́. [4] Táme
apíó, mlɪ mʊ́ mlɪyin asʊ́n ánfɪ. Mʊ́ sʊ mlɪmɛ́tsíe ok-
lʊ́ntɔ, mɛ́nɪ ɛkɛ ámʊ mɛ́ɛba bofwie mlɪtɔ fɛ́ owikplu.
[5] Wankɪ mʊ́a ɔyɪ kɛhɛtɔ abí mlɪ fɛ́ɛ́ mlɪgyí. Megyí
onyé ntɛ́ɛ oklʊ́ntɔ abí anɪgyí. [6] Mʊ́ sʊ mlɪha agyo,
anɪmádɪdɪ fɛ́ aha bambá. Mlɪha adɪnka ansí ɪwɪsʊ,
akɪ ɪwɪsʊ wankláán. [7] Onyé, adɪdípʊ́ bʊtɛdídɪ. Onyé,
nta abʊpʊ́ ɛ́ bʊtɔbʊ́ ntá. [8] Táme anɪ mʊ́ á, wankɪtɔ abí
anɪgyí. Mʊ́ sʊ mlɪha agyi ɪwɪsʊ. Mlɪha Kristo hógyi
pʊ́ anɪ abadwɛ ɪbwɛ kántɔ́-atíntɔ tin anɪ kántɔ́. Mʊ
ɔkpakíɪ ání ɔbɔ́hɔ anɪ nkpa ɪbwɛ́ɛ kʊtʊpa ání ibun
anɪ nwun. [9] Megyí aliá Bulu obénya ɔblɔ́ wa anɪ, bítí
anɪ ɪsʊ sʊ́ ɔlɛlɛ anɪ. Mboún aliá ɔbɔ́tsʊn anɪ Wíe Yesu
Kristosʊ hɔ anɪ nkpa sʊ. [10] Kristo lówu há anɪ, mɛ́nɪ
mʊ bábɪ a, ní anɪlawú o, anɪbʊ nkpa o, anɪa mʊnyɔ
abétsiá. [11] Mlɪpʊ asʊ́n ánfɪ kɪta klʊn wa aba ɪwɪtɔ,
pʊwa aba ɔwʊnlín, fɛ́ aliá mlɪdɛ́ mʊ́ bwɛ dodo.

Ɪklá

[12] Apíó, abwíí ɪpa há mlɪ, mlɪbu mlɪ ɔnɔ́ aliípʊ́á
bʊhíɛ́ bʊdɛ agyómá yɔ mlɪtɔ, bʊdɛ mlɪ anɪ Wíe tsiátɔ́
suná. [13] Gyʊma ámʊ́ʊ́ bʊdegyí amʊ sʊ mlɪhɪɛ bu amʊ́,
amlɪdwɛ amʊ́. Iwilwii itsía mlɪa mlɪ aba nsɪnɛ́.

[14] Apíó, anɪdɛ́ mlɪ ɔlá da anɪaa, mlɪtɔɪ kpla
awʊlɪyɔpʊ́. Mlɪwa afúpʊ́ atɛtɔ-ɔnlɪn. Mlɪbʊa amʊ́á
bapɔn, amlɪnya klʊn ha ɔhagyíɔha. [15] Mlɪkɪ ání ɔhaa
mɔ́ɔpʊ lalahɛ ká mʊ ba ɪkɔ. Mboún mlɪbwɛ yilé há
aba pʊ́ ahá fɛ́ɛ́.

[16] Ansí igyí mlɪ, [17] amlɪbɔ mpáɪ brégyíbrɛ́. [18] Mlɪda
Bulu ɪpán tógyítɔ́tɔ́. Mʊ́gyí tɔ́á Bulu dédunká tsú
mlɪ wá mlɪ nkpatɔ, brɛ́ ánfɪ mlɪa Kristo Yesunyɔ
mlɪlabwɛ́ ɪkʊlɛ anfɪ ní.

[19] Mlɪmákiná tɔ́á Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ tekle bwɛ.*
[20] Mlɪmábu Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ asʊ́n ámʊ tɔkʊ odu.
[21] Mlɪsɔ tógyítɔ́ kɪ, amlɪkɪta mʊ́á ɪbʊ alétɔ́ kínkíínkín.
[22] Mlɪkina lalahɛ kugyíkʊ.

[23] Bulu tɛ́há anɪ iwilwii. Ɔtíɪn mlɪ ɪwɪ
ɔkpagyíɔkpasʊ. Ɔkíɪ mlɪ nyankpʊsa-oyí, mlɪ ɔŋɛ́ pʊ́
mlɪ ɔklásʊ tsú lalahɛ kugyíkʊtɔ, mɛ́nɪ ɔlala méetsiá
mlɪ ɪwɪ anɪ Wíe Yesu Kristo ɔbákɛ amʊ. [24] Bulu lɛ́tɪ
mlɪ. Ɔnɔkwalɪpʊ ogyi, ɔbɔ́bwɛ mʊ́.

[25] Apíó, mlɪbɔ mpáɪ ha anɪ ɛ́.

[26] Ahá ahógyipʊ amʊ fɛ́ɛ́ itsiá gyágyáágyá. Mlɪlata
aba puta ɔdwɛsʊ.

[27] Ndɛ mlɪ bláa anɪ Wíe ɪdátɔ́ mbɛ́ɛ, mlɪkla ɔwʊlʊ́
ánfɪ suna ahógyipʊ amʊ fɛ́ɛ́.

[28] Anɪ Wíe Yesu Kristo ogyíi mlɪ bʊalɛ.

* 5:19 Ntɛ́ɛ Mlɪmádun Ɔŋɛ Wankíhɛ́ ogyá ámʊ.

ƆWɔlɔ́ Nyɔɔsıá Paulo Lɔ́wanlín Sísí

Tesalonikafɔ

1 Mí Paulo pɔ́ Silwano mʊa Timoteo dɛ́ ɔwʊlɔ́ ánfı wanlín sísí ɔpasua ání ıbʊ Tesalonika wúlutɔ, mlıgyí anı Sí Bulu mʊa anı Wíe Yesu Kristo klɛ́.

2 Anı Sí Bulu mʊa anı Wíe Yesu Kristo bʊgyíi mlı bʊalɛ, abʊha mlı iwilwii.

Ipánda

3 Apíó, ilehián ání abɛ́da Bulu ıpán mlı nwunsʊ brégyíbré. Tsúfɛ́ mlıdɛ́dáan hógyitɔ tsía. Ɔdwɛ́ mlıbʊ ha aba ɛ́ demoní tsía. 4 Mɔ́ sʊ anıtɔpɔ́ mlı tsú ıwı Bulu ɔpasua kugyíkʊ ansítɔ́; mlı nsiwa pɔ́ hógyiá ıbʊ mlıtɔ, bʊdın mlısʊ, ısɔ́kı dɛ́ mlı tʊ, mlılatomi sʊ.

5 Ínı dɛ́lɛ súná ání Bulu asóngyí da ɔkpa. Tsúfɛ́ obótsu mlı ání mlılafʊn ha mʊ iwíegyí ámʊ́ʊ́ mlıdɛ́ ipian wúun mɔ́ sʊ ámʊtɔ yɔ. 6 Ɔnɔkwalıpʊ Bulu gyí. Ɔbɛ́ka ahá ámʊ́ʊ́ bʊdɛ mlı ıwıɔsʊntɔ wa ámʊ akɔ. 7 Ɔbɛ́ha ıwı bɔ́lwií anıa mlı ání mlıdɛ́ ıwıɔsʊn wúun, ɛkɛ ámʊ́ʊ́ anı Wíe Yesu ɔbɛ́kplí tsú ɔsʊ́sʊ́ bɛlɛ ıwı ɔwan mʊa mʊ abɔpʊ atúmipʊ amʊ. 8 Ogya plɛnplɛntɔ ɔbɛ́ba bɛbıtí ahá ámʊ́ʊ́ bʊmeyín Bulu* ámʊ ısʊ. Tsúfɛ́ bʊtamapɔ́ anı Wíe Yesu ıwı asʊn wanklɔ́ɔ́n ámʊ bwɛ́ tɔtɔ. 9 Amɔ́ ısʊbıtí gyí, amʊ́a anı Wíenyɔ nsınɛ́ bɔ́wa ıfɔ́, mʊ túmi mɔ́ɔwankí wʊ́lí amʊ́sʊ́, obéyintá amɔ́ bré fɛ́ɛ́tɔ́. 10 Isʊbıtí ánfı ıbɛ́ba ɛkɛ ámʊ́ʊ́ ɔbɛ́ba, Bulu ɔbɔ́wa mʊ numnyam aha wankíhɛ́ ansítɔ́. Ifú bɛ́kıtá ahógyipʊ. Mlı ɛ́ mlɛ́tsıá amʊ́tɔ́, tsúfɛ́ mlılɔ́hɔ mʊ ıwı adánsıɛ ámʊ́ʊ́ anılégyí suná mlı ámʊsʊ gyi.

11 Mɔ́ sʊ anıtɔbɔ́ mpáı há mlı anıaa, Bulu ɔhá amlıfʊn nkpa ámʊ́ʊ́ ɔlɛtı mlı ɔbɛ́ɛ, mlıbɛ́tsıá ámʊtɔ. Mʊ túmi ıháa amlıtalı bwɛ yilé ání mlıdɛ́kléá mlɔ́bwɛ, pʊmɔ mlı hógyi agyʊ́má ɔnɔ́. 12 Ní mlɛtálí bwɛ́ ínı á, mlı sʊ ahá bɔ́pʊ numnyam há anı Wíe Yesu, mʊ ɛ́ ɔbɔ́wa mlı numnyam; fɛ́ alı ámʊ́ʊ́ anı Sí Bulu mʊa anı Wíe Yesu Kristo awıtɔlɛ gyí ámʊ.

2

Yesu Mʊa Mblasʊ Mágyípʊ́ Amʊ

1-2 Mí apíó, nobwíí ıpa há mlı. Anı Wíe Yesu Kristo ıbá, pɔ́ alıá abɔ́bwɛ kʊlɛ yéfia mʊ asʊ́n ání mlılanú ımákɔsí kpınkí mlı klʊn, ntɛ́ɛ ıha opúni itsii mlı. Ní akʊ bɛɛ, Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lalɛ́ súná amʊ́ lóó, ntɛ́ɛ ıbʊ anı asʊn blíhɛ́ ntɛ́ɛ anı ɔwʊlɔ́ kʊtɔ ání anı Wíe ɔbákɛ amʊ laba dodo kʊ́ráá á, mlımáhogyi. 3 Mlımáha ɔhaa ɔmlɛ mlı ɔkpagyíɔkpasʊ. Ɛkɛ kpɔnkpɔntı ánfı ımɛ́ɛba, nkétı ahá bakʊ́sʊ́ líí Bulusʊ, ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔtamagyi Bulu mblasʊ, ɔbɛ́hı ámʊ lalın ɔwan asa. 4 Obótsu ıwı fʊ́á, kʊ́sʊ́ líí Bulu, ıkpı pɔ́ tógyítóá anyánkpʊ́sa bʊtosúmsʊ́, blí ání ɔdʊn amʊ́ fɛ́ɛ́. Obéyetsiá Bulu ɔtswɛ́kpa ınʊ kʊ́ráá, blí ɔbɛ́ɛ mʊgyí Bulu.

5 Mlımɔ́kʊ́káín ání ntɛbláa mlı asʊ́n ánfı brɛ́á mbʊ mlı wá? 6 Mlıyin tɔ́á ıdɛ mʊ ɔkpa tíin dodo. Nkétı mʊ ɔwanlɛbí lafʊn. 7 Tsúfɛ́ Bulu mblasʊmágyi túmi ánfı ıdɛ agyʊ́má yɔ ŋáintɔ dodoodo, táme ɔkʊ dɛ́ mɔ́ ɔkpa tíin. Mɔ́ sʊ nkétı ɔhá ámʊ ladálı ınʊ. 8 Ino mblasʊ mágyípʊ amʊ ɔbɛ́lın ɔwan ní. Táme anı Wíe Yesu oyínkí ba a, mʊ ɔnɔ́tɔ́ afú kɛkɛ ıbɔ́mɔ mʊ, mʊ numnyam ɛ́ ıbɔ́wankí wʊ́lí mʊsʊ yíntá mʊ. 9 Ní mblasʊ mágyípʊ anfı ɔlın ɔwan á, ɔbɔ́pʊ Satan afunu túmi kpɔnkpɔntı bwɛ́ osúna pɔ́ ofúla. 10 Ɔbɔ́tsʊn owuntɔlın ɔkpa ɔtsan-ɔtsansʊ mlɛ́ ahá ámʊ́ʊ́ Bulu ɔbɛ́hı amʊ́ ámʊ. Bulu ɔbɛ́hı amʊ́, tsúfɛ́ bʊmekle ɔnɔkwalı amʊ asʊ́n, mɛ́nı Bulu ɔbɔ́hɔ amʊ́ nkpa. 11 Ínı sʊ Bulu ɔbɔ́pʊ afunu ɔŋɛ́á mʊ́ ɔnɔ́ bʊ ɔnlın wá amʊ́tʊ́, mɛ́nı bɔ́hɔ afunu asʊ́nsʊ́ gyi. 12 Ɔbɛ́ha ahá ánfı bʊmɔhɔ ɔnɔkwalı amʊsʊ gyi, bʊtekle lakpan bwɛ ánfı fɛ́ɛ́ ıpɔ́n.

Mlı Nkpahɔ́ɔ Sʊ Bulu Lɛ́lɛ Mlı

13 Apíóá anı Wíe tɔdwɛ́, ilehián ání abɛ́da Bulu ıpán mlı nwunsʊ brégyíbré. Tsúfɛ́ tsú brɛ́á ɔyí lɛlın ɔpá Bulu lɛ́lɛ mlı ání ɔbɔ́tsʊn mʊ Ɔŋɛ́ ámʊ pɔ́ mʊ ɔnɔkwalı asʊ́n ámʊ́ʊ́ mlılahogyi amʊsʊ tın mlı ıwı, pɔ́hɔ mlı nkpa. 14 Ínı sʊ́ ɔlɔtsʊn asʊn wanklɔ́ɔ́n ámʊ́ʊ́ anılébláa mlı ámʊsʊ tí mlı ɔbɛ́ɛ, mlıbɛ́tsıá anı Wíe Yesu Kristo numnyam amʊtɔ ní. 15 Mɔ́ sʊ apíó, mlılı kínkíínkín, amlıkıta ɔnɔkwalı amʊ́ʊ́ anılósuná mlı ámʊtɔ, mʊ́á anılébláa mlı pɔ́ mʊ́á anılɔ́wanlín sísí mlı fɛ́ɛ́.

16-17 Anı Wíe Yesu Kristo onutó mʊa anı Sí Buluá ɔtɔdwɛ́ anı, alawá awıtɔlɛ wá anı atɛtɔ-ɔnlın ání ımɔ́ɔmɔ ɔnɔ́ ɛkɛkɛɛkɛ, anıdɛ́ ıtɔ wanklɔ́ɔ́n ɔkpa kía, ɔwáa mlı ɔwʊnlín mlı asʊn blíhɛ́ pɔ́ mlı bwɛhɛ́ kugyíkʊtɔ.

3

Mpáıbɔ

1 Itráhɛ-tráhɛ a, apíó, mlıbɔ mpáı ha anı. Anı Wíe asʊ́n ámʊ ıkɔ́sı klɛı. Ahá abʊpʊ obú hɔ mʊ́ fɛ́ alı ámʊ́ʊ́ mlı ɛ́ mlılɔ́hɔ mʊ́ ámʊ. 2 Mlıbɔ mpáı, Bulu ɔlɛ anı tsu awuntɔlınpʊ pɔ́ aha lalɔ́hɛ ıbıtɔ. Tsúfɛ́ megyí ahá fɛ́ɛ́ lɔ́hɔ anı Wíe gyi.

3 Táme anı Wíe bʊ ɔnɔkwalı. Ɔbɔ́wa mlı ɔwʊnlín, hɔ mlı lɛ́ lalahɛ Ɔbwɛpʊ́ ámʊ ıbıtɔ. 4 Anı Wíe lahá anılahogyi ání mlıdɛ́ ntobí ámʊ́ʊ́ anılósuná mlı ámʊ fɛ́ɛ́ bwɛ, mlımɛ́ɛsi bwɛ ɛ́.

5 Ɔkpáa mlı, amlınu ɔdwɛá Bulu bʊ ası yɔ ɔtɔ́tɔ́ɔ́tɔ́, ɔha amlıtomi fɛ́ Kristo.

*Tsiát*ɔ́ Wanklɔ́ɔ́n

6 Apíó, anıdɛ́ mlı ɔlá da anı Wíe Yesu Kristo ıdátɔ́ anıaa, mlımápʊ Akristofɔ ámʊ́ʊ́ bʊna bʊdɛtsʊ́ʊn, bʊtamakle agyʊ́má, bʊmɛdɛ́ atosunáhɛ amʊ́ʊ́ anılósuná mlı ámʊsʊ gyí wa mba. 7 Mlı onutó mlıyin ání ilehián ání mlɛ́tsıá anı atsıábi. Tsúfɛ́ anımɔ́wa ɔwʊlıyɔ, nátí tsʊntsʊn brɛ́á anıbʊ mlı wá. 8 Anımégyi ató ɔhaa wá, kína mʊ́ ıkɔ ka. Mboún anılɔ́yɔ agyʊ́má ɔpa mʊ́a onyé kínkíínkín, mɛ́nı anımɛ́ɛsi ipian tswı mlıtɔ ɔkʊkʊʊkʊsʊ. 9 Megyí bɛɛ, anımá ɔkpa bláa mlı anıaa, mlıkíı anısʊ, sʊ́ anılɔ́bwɛ mʊ́ alı. Mboún anılɔ́bwɛ mʊ́ súná mlı, mɛ́nı mlı ɛ́ mlɔ́bwɛ mʊ́ odu. 10 Brɛ́á anıbʊ mlı wá kʊ́ráá á, anılɔ́wa mbla há mlı anıaa, "Ɔhá ání ɔmɔyɔ agyʊ́má mágyi ató."

11 Anılanú ání mlıtɔ akʊ bʊtsie kpaalı, bʊmɛdɛ́ agyʊ́má kʊkʊʊkʊ yɔ. Ɔkéngyé bʊna bʊdɛwa tsʊn. 12 Anıdɛ́ amʊ́ ɔlá da anı Wíe Yesu Kristo ıdátɔ́ anıaa, bʊsíí natí tsʊn, abʊyɔ agyʊ́má nya amʊ́ atogyihɛ.

13 Táme apíó, mlı mʊ́ á, yilébwɛ ımáta mlı ɔŋɛ́. 14 Ní ɔkʊ mégyi asʊ́n ánfı anılawánlín sísí mlı ánfısʊ á, mlıkı mʊ wanklɔ́ɔ́n. Mlıa mʊnyɔ mlımágyi mba, mɛ́nı pélı bɛ́kıtá mʊ. 15 Táme mlımálu mʊ, mboún mlıtɔı kpla mʊ fɛ́ mlı pío.

* 1:8 bʊmeyín Bulu, tsúfɛ́ bʊmɛbı mʊ.

ɪklá

[16] Iwilwii Owíe amʋ onutó ɔhá mlɪ iwilwii brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́
ɔkpagyíɔkpasʋ. Anɪ Wíe otsía mlɪ fɛ́ɛ́ wá.
[17] Mí Paulo onutó lapó mí ɪbɪ wanlín ínɪ. Mí dá ánfɪ
ntɔwánlín wá mí nwʋlú fɛ́ɛ́ asɪ, pʋ́súná ání itsú mí
onutó wá ní.
[18] Anɪ Wíe Yesu Kristo ogyíi mlɪ fɛ́ɛ́ bʋalɛ.

Ɔwʋló Gyankpapʋá Paulo Lɔ́wanlín Sísí
Timoteo

Itsiáha

1-2 Mí Paulo ání anı Nkpa Ɔhópʋ Bulu mʋa Kristo Yesuá anı ansí dʋn mʋsʋ lɔ́bwɛ mí sumbí ɔyɔpó, dɛ́ ɔwʋló ánfı wanlín sísí fó Timoteo ání fógyi mí bí onutó Yesu hógyi amʋtɔ.

Anı Sí Bulu mʋa anı Wíe Kristo Yesu bʋgyíi fʋ bʋalɛ, abʋwun fʋ nwɛ ha fó iwilwii.

Afunu Atosunáhɛ́

3 Bréá ndɛnatí nɔyɔ́ Makedonia nsáıntɔ á, nɛbláa fʋ mbɛ́ɛ, fʋtsía Efeso ɔmátɔ́, afʋka ahá ámʋ́ʋ́ bʋdɛ afunu atɔ́ suná ámʋ itin. 4 Mʋ́ ɔma a, da amʋ́ ɔlá abʋsi bré yintá há ɔtɛwa pʋ́ anáin ılíntɔ kláa tíntííntín. Nwɛ́ɛngyí kɛkɛ ıtɔpʋ́ba. Itamahá ahá abʋtsia nkpa Bulu hógyitɔ. 5 Tɔ́á sʋá anıaa fʋkáa amʋ́ itin gyí, alıá Okristoyin okugyíɔkʋ ɔbɔ́dwɛ mʋ ba, mʋ klʋn mɛ́ɛha mʋ ıpón, obénya agywun wanklááın mʋ́a hógyi onutó. 6 Akʋ bʋmobuo alı ɔkpa ánfı. Mʋ́ sʋ bafwí yɔ́ bʋdɛ asʋ́n ání ıma ası blí. 7 Bʋdekléá bɔ́bwɛ Mose mbla asunápʋ́, támɛ bʋmɛdɛ́ ıtɔ́ ámʋ́ʋ́ bʋdesuná ámʋ ası nu. Idɛ amʋ́ bwɛ fɛ́ bʋyin mʋ́, támɛ bʋmeyín mʋ́.

8 Anıyin ání mbla ámʋ bʋ alɛ́, ní bɔpʋ́súná atɔ́ ɔkpa wanklááınsʋ́. 9 Támɛ ıwánkı anı ání megyí yilé abwɛpʋ́ sʋ Bulu lɔ́wa mbla ámʋ. Mboún ahá ání bʋtamagyi mʋ́sʋ́, ahá ání amʋ́ asʋtɔ bʋ amʋ́ ɔnlın, ahá ání bʋtamanyá mʋ ifú, lakpan abwɛpʋ́, ahá ání amʋ́ ıwı mɛ́tın, ahá ání bʋtɔkpʋ́í Bulu, ahá ání bʋtɔmɔ́ amʋ́ akwıípʋ́ pʋ́ aha bambá, 10 mbʋa atɔpʋ́, ayin ání bʋtekle amʋ́ aba ayin pʋ́ atsıá bʋtekle amʋ́ aba atsı, anyánkpʋsa ibíá agyípʋ́, afunupʋ, ahá ání bɛká ntam bʋtamagyi mʋ́sʋ́ pʋ́ tsiátɔá ımɛkanáa atosunáhɛ́ wanklááın ámʋ́ʋ́ 11 Bulu Onumnyampʋ, ıkanfʋ́ gyi mʋ klɛ amʋ lɔ́pʋhá mí ɔbɛ́ɛ, ndáa mʋ́ ɔkan amʋ.

Bulu Paulo Bʋalɛgyí

12 Nɛdá anı Wíe Kristo Yesu ıpán ání alawá mí ɔwʋnlín, bʋ́ mí ɔnɔkwalıpʋ ɔbɛ́ɛ, nyɔ́ɔ agyómá ánfı pʋsum mʋ. 13 Tɛkı mítɛblí mʋ ıwı asʋn lalá́hɛ, ntɛdínká mʋ ahásʋ, súpa amʋ́ ní. Támɛ olowun mı nwɛ, tsúfɛ́ mmɔhɔ mʋ gyi alı bré ámʋtɔ, mmeyín tɔ́á ndɛbwɛ ɛ́. 14 Ɔ́o, hıɛ kı alıá ɔhíɛ́ ɔbʋ awıtɔle! Ɔlɛha mí nenya mʋ hógyi pʋ́ mʋa mí abadwɛá ıbʋ anıa Kristonyɔ ıkʋlɛbwɛtɔ. 15 Asʋ́n ánfı ıbʋ mʋ́tɔ́, ilehián ání ɔhagyíɔha ɔbɔ́hɔ mʋ́sʋ́ gyí. Mʋ́gyí, Kristo Yesu léba ɔyítɔ́ bɛlɛ lakpan abwɛpʋ́. Mígyí amʋ́tɔ́ ɔlaláhɛ ní. 16 Támɛ ínı sʋ Bulu lɔ́wun mı nwɛ, há Kristo Yesu lélɛ mí ánfı ngyi lakpan ɔbwɛpʋ́ kpɔnkpɔɔnkpɔntı ánfı ní. Mɛ́nı ɔhagyíɔha ɔbɛ́bı ání Bulu tɛhíɛ́ nyá klʋn há ɔhá ání ɔbɛ́ba bɔhɔ mʋ gyi, nyá nkpa ání ıtamatá. 17 Mlıha awa Bulu numnyam, akanfʋ mʋ anıaa, “Fógyí Owíeá fʋ́ iwíegyí tamamʋ́ ɔnɔ́. Bulu Ɔkʋkʋ́nʋ́ ɔkʋlɛ, bʋtamapʋ́ ansíbi wun fʋ. Fʋbʋ ınʋ bré fɛ́ɛ́, fʋtamawú! Amen.”

18 Mí bí Timoteo, atɔ́ ámʋ́ʋ́ Bulu lélɛ súná tsú fʋ́ ıwı ámʋ sʋ́ ndɛ mbla ánfı wa há fʋ́. Pʋ asʋ́n ánfı yɔ agyómá, afʋpʋkɔ atosunáhɛ́ wanklááın ámʋ nwunsʋ. 19 Kıta fʋ́ hógyitɔ. Bwɛ tɔ́á fʋyin fʋ́ klʋntɔ ání ıbʋ alɛ́, tsúfɛ́ akʋ babwɛ́ tɔ́á bʋyin ání ıma alɛ. Mʋ́ sʋ ılahá amʋ́ hógyi lawú. 20 Amʋ́tɔ́ akʋ gyí Himeneo mʋa Aleksandro. Napʋ́ amʋ́ wá Ɔbʋnsám ıbıtɔ. Ɔbítı amʋ́ ısʋ, mɛ́nı bɛ́bıá mehián ání fɛ́blí Bulu ıwı abusuʋ.

2

Bulusúm Mbla

1 Itɔ́á ndedunká ání mlıgyánkpa bwɛ gyí, mlıkokoli Bulu ahá fɛ́ɛ́ nwunsʋ, amlıbɔ mpáı ha amʋ́. Mlıkʋlı Bulu atɔ́ há amʋ́, amlıda mʋ ıpán ɔhagyíɔha nwunsʋ. 2 Ilehián ání mlɔ́bwɛ mʋ́ alı há awíe pʋ́ ahandɛ ɛ́, mɛ́nı asʋtɔ bólwií anı, abétsiá iwilwiitɔ, atalı sum Bulu ɔkpagyíɔkpasʋ. 3 Ínı bʋ́ʋ alɛ́, anı Nkpa Ɔhópʋ Bulu tekle nı. 4 Tsúfɛ́ ɔdekléá ɔbɔ́hɔ ahá fɛ́ɛ́ nkpa, mɛ́nı bɛ́bı ɔnɔkwalı amʋ. 5 Bulu ɔkʋkʋ́nʋ́ ɔkʋlɛ bʋ ınʋ. Nsınɛ́ ɔlapʋ́ ɔkʋlɛ pɛ́ ɛ́ bʋ Bulu mʋa anyánkpʋsa nsınɛ́. Mʋgyí Kristo Yesu, ogyi nyankpʋsa amʋ. 6 Mʋlési mʋ nkpa há pʋ́hɔ ahá fɛ́ɛ́ nkpa. Asʋ́n ánfı Bulu lɔ́pʋhá ɔyí fɛ́ɛ́ mʋ́ bré wanklááıntɔ́ nı. 7 Ɔnɔkwalı ndɛ mlı bláa, mmɛdɛ́ afunu wa. Ínı sʋ́ Bulu lélɛ mí ɔbɛ́ɛ, mbwɛ́ɛ mʋ asʋ́n ɔkan ɔdapʋ́, mʋ sumbí ɔyɔpʋ́ pʋ́ osunápʋ́ ha ahá ání bʋmegyi Yudafɔ, mí ambla amʋ́ ɔnɔkwalı asʋ́n tsú Yesusʋ hógyi ıwı ní.

8 Ndekléá ɔpasua kugyíkʋtɔ á, ayin ání amʋ́ ıwı lɛtın bʋtsúu ıbı fʋa bɔ mpáı. Ɔblɔ́ ntɛ́ɛ nwɛ́ɛngyí mátsiá amʋ́tɔ́. 9 Atsı ámʋ ɛ́ bʋdída tati ɔkpa wanklááınsʋ́. Amʋ́ atɔ dıdáhɛ́ máwɔ ansíbi. Bʋmádʋn imi bwɛ, wá sika atɔ́, dídá atatiá ıbʋ ibíá dʋbı. 10 Atsıá bɛɛ bʋtenyá Bulu ifú bʋbwɛ́ɛ yilé. Mʋ́ ɔbɛ́ha bɔ́wa akíle nı. 11 Ilehián ání bétsiá ası díín, ba ıwıası súan atɔ́. 12 Mmɔkʋ́há atsı ɔkpa mbɛ́ɛ, bʋsʋ́na ayin atɔ́, ntɛ́ɛ bʋgyíi ayinsʋ. Mboún bʋtsía díín. 13 Tsúfɛ́ Adam Bulu légyankpá bwɛ́ asa ɔlɔbwɛ Hawa. 14 Megyí Adam ɛ́ Satan lɛ́mlɛ, mboún Hawa ɔlɛmlɛ, ɔlɔkʋsʋ́ líí Bulu mblasʋ. 15 Támɛ Bulu ɔbɔ́hɔ ɔtsı nkpa tsʋn ıkwíısʋ.* Ní ɔlɛtalí kítá mʋ hógyi pʋ́ mʋ abadwɛtɔ, ɔlɛha mʋ ıwı lɛtın, oletsiá nkpa ɛ́ wanklááın.

3

Ɔpasua Ɔhandɛ Bwɛ

1 Asʋ́n ánfı bʋ mʋ́tɔ́. Ní ɔha ɔbwɛ́ agywun ání mɔ́bwɛ ɔpasua ɔhandɛ a, alakle agyómá wanklááın. 2 Imehián ání ɔlala bétsiá ɔpasua ɔhandɛ ıwı. Ɔbwɛ́ɛ ɔka ɔkʋlɛ otsiápʋ, mʋ agywuntɔ da, otegyi ıwısʋ, obʋ́ bʋ mʋsʋ, ɔtɔhɔ afɔ́ɔ́, otosʋ́ná atɔ́ ɛ́ wanklááın. 3 Ɔmábwɛ nta ɔbʋpʋ́ ntɛ́ɛ ɔhá ání ɔbʋ ıyın. Ɔbwɛ́ɛ ɔhá ání ɔlɛba ıwıası, mʋ asʋ́n lolwií. Ɔmábwɛ ɔtrɛ́pʋ́, ɔmábwɛ kɔ́ba ɔdwɛpʋ́. 4 Ɔbwɛ́ɛ ɔhá ání ɔtɛkı mʋ wóyísʋ́ wanklááın, mʋ abí bɛba ıwıası, bʋtobʋ́ mʋ ɔkpagyíɔkpasʋ. 5 Tsúfɛ́ ní ɔha méyín mʋ wóyísʋ́ kı wanklááın á, nkálı ɔbétalí kı Bulu ɔpasua ámʋsʋ? 6 Ɔmábwɛ ɔhá ání ɔlɛdamlí klʋntɔ mɔkʋ́wá ɔpá. Ní megyí alı á, ıbɛ́ha mʋ obótsu ıwı, Bulu ɔbɛ́bıtí mʋ ısʋ fɛ́ Ɔbʋnsám. 7 Ínı fɛ́ɛ ɔma a, ilehián ání ahá ání bʋma ɔpasua ámʋtɔ kóráá bɛ́tı mʋ ıdayilé. Ní megyí alı á, ɔbɛ́kpa wíé Ɔbʋnsám yibitɔ súpa.

Ɔpasua Ɔhandɛ Ɔbʋápʋ

8 Ɔpasua ɔhandɛ ɔbʋápʋ ɛ́ ɔbwɛ́ɛ ɔhá ání obʋ́ bʋ mʋsʋ, ɔma nnonyɔ, ɔtamabʋ́ ntá, ɔma sika ɔnsípɛ.

* 2:15 Tsʋn ıkwıísʋ, ntɛ́ɛ Tsʋn mʋ abi kwıíhésʋ. Idesuná ání Tsʋn obíá ɔtsı ámʋ ɔbɔ́kwıísʋ, ntɛ́ɛ tsʋn Yesu ıkwíısʋ.

9 Ilehián ání ɔbɛ́kıtá hógyi asʋ́n ámʋ́ʋ́ ılalın ɔwan
ámʋtɔ wankláán, mʋ klʋn ɛ́ mɛ́ɛtrá ha mʋ ıpón.
10 Mlıgyankpa pʋ agyómá ıkʋ wa mʋ ıbıtɔ, pʋsɔ mʋ
kı bɛɛ ɔlala ma mʋ ıwı, asa amlıha mʋ ɔbwɛ ɔpasua
ɔhandɛ ɔbʋápʋ. 11 Alı kɛ́n mʋ ka* ɛ́ ɔbwɛ́ɛ ɔtsıá
obú bʋ mʋsʋ, ɔtamablí ahá ıwı asʋn laláhɛ, otegyi
ıwısʋ, ɔbʋ ɔnɔkwalı tógyítótó nı. 12 Ɔpasua ɔhandɛ
ɔbʋápʋ ɔbwɛ́ɛ ɔka ɔkʋlɛ otsiápʋ, ɔtɛtálí kı mʋ abí pó
mʋ wóyísó wankláán. 13 Ahá bʋtobú ɔpasua ɔhandɛ
ɔbʋápʋ ání ɔtɔyɔ́ mʋ agyómá wankláán. Itɛhá mʋ
ɔtɛtálí tóí tsú mʋ hógyiá ɔbʋ Kristo Yesutɔ.

Asʋn Ŋaínhɛ́ Kpɔnkpɔɔnkpɔntı

14 Ndɛ ɔwʋlʋ́ ánfı wanlín sísí fʋ́, támɛ ndın ansí ání
nɔ́kɔsí ba ınʋ. 15 Mʋ́mʋ́ ní ndɛ ɔpá wa kʋ́ráá á, ɔwʋlʋ́
ánfı ıbɛ́ha fɛ́bı tsiátó oduá ilehián ání ɔha obɛ́tsıá
Bulu wóyí, igyi Bulu Ɔkıankpapʋ ɔpasua ámʋtɔ.
Ɔpasua ámʋ gyí ɔtan pʋ́ ntswıası kpɛ́kplɛ́kpɛ́ɛ há
ɔnɔkwalı asʋ́n ámʋ nı. 16 Ɔnɔkwalı, anı Bulusʋ́m ıwı
asʋ́n ámʋ́ʋ́ ılalın ɔwan ámʋ lómoní. Mʋ́gyí,
Kristo† lɛ́lɛ mʋ ıwı súná fɛ́ nyankpʋsa.
Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lɛ́lɛ mʋ suná ání yilé ɔbwɛpʋ́ ogyi.
Bulu-abɔpʋ bowun mʋ,
ahá bɛda mʋ asʋ́n ɔkan súná ɔmá fɛ́ɛ.
Ɔyító ahá bɔhɔ mʋ gyi,
Bulu lótsu mʋ ya ɔsʋ́sʋ́ numnyamtɔ.

4

Afunu Atɔ́ Asunápʋ́

1 Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ lahíɛ́ lɛ́ blí ɔbɛ́ɛ, brɛ́ tráhɛ
amʋtɔ á, akʋ bési Kristosʋ hógyi. Bɛ́yaa asʋ nú afunu
ɔŋɛ́ asʋ́n pʋ́ ɔŋɛ laláhɛ atosunáhɛ́. 2 Apinabwɛbí
abwɛpʋ́ afunu atɔ́ asunápʋ́ anfı bʋgyi. Amʋ́ klʋn
tamatráa ha amʋ́ ıpón.* 3 Amʋ́dɛ́ ahá hıɛ bɛɛ, bʋkísi
atogyihɛ kʋ, bʋmátsiá aká mʋ́a akʋ́lu ɛ́ ní. Támɛ
Bulu onutó lɔ́bwɛ atogyihɛ amʋ, ání ahógyipʋá babí
ɔnɔkwalı amʋ bʋdáa mʋ ıpán, abʋgyi. 4 Tógyítóá
Bulu lɛ́lɛ bʋ alɛ́. Mʋ́ sʋ ıma alɛá abɛ́kisí kʋkʋ. Ilehián
ání abɔ́hɔ kugyíkʋ, dá mʋ ıpán. 5 Tsúfɛ́ Bulu asʋ́n pʋ́
mpáı ámʋ́ʋ́ anılabɔ́ wʋ́lí atogyihɛ amʋsʋ ámʋ lahá
mʋ́ lamlí Bulu klɛ́.

*Kristo Osʋ́mp*ʋ́ Wankláán

6 Ní fɔpʋ́ asʋ́n ánfı tswı apío ámʋ ansítɔ́ á, fɔ́bwɛ
Kristo Yesu osʋ́mbi wankláán ání bapʋ́ hógyi amʋtɔ
asʋ́n, pʋ́ atosunáhɛ́ wankláán ámʋ bʋ́lá fʋ́, fʋdɛ
mʋ́tɔ́. 7 Máyaa asʋ nú atsı dɛhɛn ɔtɛ pʋ́ mʋ́á imotsʋ́
Bulu ıwı. Mboún hıɛ fʋ́ ıwı, afʋsum Bulu wankláán.
8 Tsúfɛ́ ní fʋ́dɛ nyankpʋsa ɔyʋlʋ́ʋ ánfı hıɛ á, labi
kpalobí kʋ bʋ mʋ́tɔ́. Támɛ ní fɔpʋ́ Bulusʋ́m híɛ́ fʋ́
ıwı á, ıbʋ alɛ́ dʋn. Tsúfɛ́ oyʋ́la bʋ mʋ́tɔ́ há anı séi
ánfı anıtsie nkpa, pʋ́ nkpa ámʋ́ʋ́ ıbɛ́ba amʋtɔ. 9 Asʋ́n
ánfı bʋ mʋ́tɔ́, ilehián ání abɔ́hɔ mʋ́. 10 (Nkpa ánfı sʋ́
anıdɛ́ ıwı laláa yɔ agyómá ɔwʋnlínsʋ́), anı ansí dın
Bulu Ɔkıankpapʋ, ogyi ahá fɛ́ɛ́ Ɔlɛpʋ́, títriu ahógyipʋ
anfısʋ ní.

11 Suna amʋ́ atɔ́ ánfı, afʋha amʋ́ abʋgyi mʋ́sʋ́.
12 Máha ɔhaa obu fʋ́ kebi. Mboún fʋ́ tɔ́ıtɔ, fʋ́
nkpatsiátɔ́, fʋ́ ahádwɛ, fʋ́ Bulu hógyi pʋ́ fʋ́ ıwıtíun
ıbwɛ́ɛ atosuánhɛ ha amʋ́. 13 Ní mlefia a, bɔ mbʋ́dí
afʋtsia kla Bulu asʋ́n suna amʋ́. Da asʋ́n ámʋ ɔkan,
afʋsuna amʋ́ atɔ́ alıı yɔ́fʋn brɛ́á nɛ́ba. 14 Mákiná Bulu
atokiehɛ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɔpʋhá fʋ́ tsʋn mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́sʋ,
brɛ́á ɔpasua ahandɛ bɔpʋ ıbı dínká fʋ́sʋ́ amʋ. 15 Tsia
bwɛ ínı aná, afʋsi ıwı ha mʋ́, mɛ́nı ahá bʋ́wun ání
fʋ́dɛ nkpá yɔ. 16 Tsia kı fʋ́ tsiátɔ́ pʋ́ atosunáhɛ́ amʋ.
Tomi bwɛ mʋ́ alı, mɛ́nı fɔ́hɔ fʋ́a asʋ́n ámʋ anupʋ́
nkpa.

5

Tɔ́á Abɔ́bwɛ Há Ahógyipʋ

1 Mákplʋn wa oyin dɛhɛn. Mboún tɔı bla mʋ asʋ́n
fɛ́ fʋ́ sí. Kıta nyasubi ámʋ fɛ́ aliá fɛ́kıtá fʋ́ apio yinhɛ́.
2 Kıta atsı dɛhɛn amʋ fɛ́ fʋ́ yín, afʋkıta mbitebí ámʋ ɛ́
fɛ́ fʋ́ apio tsıhɛ́. Máwa amʋ́ mba.

3 Ɔpasua ámʋ bʋkíı asʋrapʋá bʋhíɛ́ bʋma
ɔbʋápʋsʋ. 4 Támɛ ní ɔsʋrapʋ akʋ bʋ abí ntɛɛ aná
á, ha amʋ́ abʋbı tɔ́á ilehián ání bégyankpá bwɛ́ há
amʋ́ akwúpʋ́ ntɛɛ amʋ́ aná Bulusʋ́m ɔkpasʋ, pʋka
amʋ́ akɔ. Mʋ́gyí amʋ́sʋ́ kı, tsúfɛ́ mʋ́tegyi Bulu ansí
ní. 5 Ɔsʋrapʋá ɔhíɛ́ ɔma ɔhaa tɔpʋ́ ansí dínká Bulusʋ,
tsía bɔ mpáı ɔpa onyé, kʋ́lí Bulu tɔ́á ıdɛ mʋ hián.
6 Ɔsʋrapʋá mʋ klɛ gyí nkpagyí kotóó mʋ́ lawú asa
ɔna ɔyító. 7 Bla ɔpasua ámʋ asʋ́n ánfı, mɛ́nı ɔhaa
mɛ́ɛblí ɔsʋrapʋ ɔkʋkʋ ıwı asʋn laláhɛ. 8 Ní ɔkʋ mɛ́kı
mʋ abusuanfɔsʋ, títriu mʋ wóyítɔ́ ahásʋ á, mʋ́mʋ́
aladámlí ɔma há hógyi amʋ. Ínı sʋ mʋ lakpan dʋn
ɔhá ání ɔmɔhɔ Bulu gyi.

9 Ɔsʋrapʋ oduá mʋ ıdá bɛ́tsiá asʋrapʋ adá ɔwʋlʋ́tɔ́
gyí, ɔsʋrapʋá alahɔ tsú nfí aduesie pʋ́ya, ɔlɔwa
ɔnɔkwalı há mʋ kulu.* 10 Ɔbwɛ́ɛ ɔhá ání ahá bʋyin
ání ɔlɔbwɛ yilé, fɛ́ abísʋ́kı, afɔ́ɔ́hɔ, olosʋ́m Bulu ahá,†
ɔtɔbʋ́a ahá ání bʋdɛ ıwıɔsın wʋ́un, ɔlɔbwɛ agyómá
wankláán kugyíkʋ.

11 Máwanlín asʋrapʋá bʋmɔkʋ́dan adá wá ɔwʋlʋ́
ámʋtɔ, tsúfɛ́ ní amʋ́ ɔwʋ́lı ıhá amʋ́ bɔbwɛ́ agywıun
ání bɛ́latsía akʋ́lu a, bʋmɛ́ɛtrá talí sʋ́m Kristo
ɔnɔkwalısʋ. 12 Ínı ıbɛ́ha bégyi pʋ́n, tsúfɛ́ batʋ́n amʋ́
ntam ání bɛka há Bulu. 13 Ɔma a, bʋtɛbí ɔwʋlıyɔ
wa, yíntá brɛ́ nátí kí ahá wóyítɔ́. Megyí ɔwʋlıyɔ
wʋlɛ, bʋtemlí ahá ıwı asʋ́n ablípʋ́, nátí wá ɔnɔ́ ahá
asʋ́ntɔ́, blí asʋ́n ání imehián ání bɛ́blí. 14 Ínı sʋ
ndekléá asʋrapʋ amʋ́ʋ́ bʋmɔkʋ́dan amʋ bʋwʋ́na tsia
akʋ́lu kwıı abí, abʋkı amʋ́ wóyísʋ́, mɛ́nı bʋmɛ́ɛha anı
alupʋ́‡ ɔkpa abʋblı anı ıwı asʋn laláhɛ kʋkʋ. 15 Ndɛ
asʋ́n ánfı blí, tsúfɛ́ asʋrapʋ akʋ badámlí yɔ́ bʋbuo
Ɔbʋnsám dodo. 16 Ní Okristoyintse ɔkʋ bʋ asʋrapʋ
mʋ abusuantɔ á, ɔkíı amʋ́sʋ́. Ɔmási amʋ́ tswı ɔpasua
ámʋsʋ, mɛ́nı ɔpasua ámʋ bɛ́nya ɔkpa kı amʋ́á bʋma
ɔhaasʋ.

17 Ilehián ání ɔpasua ámʋ bɛ́ka ɔpasua ahandɛá
bʋdɛ amʋ́ kpa akɔ wankláán, wá amʋ́ numnyam.
Títriu amʋ́á bʋtɔbɔ́ mbɔ́dí Bulu asʋ́n ámʋ ɔkanda pʋ́
mʋ́ suná ıwı. 18 Tsúfɛ́ Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋ ılɛblí
ɔbɛ́ɛ, "Bʋtamawá ɔnantswieá ɔdɛ ayó da ɔnɔ́ ıkan."§
Ilɛtrá blí ɔbɛ́ɛ, "Agyómá ɔyɔpʋ́ bʋtɛká ıkɔ." 19 Ní ɔkʋ
ɔdá ɔpasua ɔhandɛ asʋ́n súná fʋ́ á, máhɔ mʋ́, nkɛ́tı
fanú mʋ́ tsú ahá abanyɔ́-abasá ɔnɔ́ asa. 20 Wa ıyın wa

* 3:11 Mʋ ka ntɛɛ ɔpasua ɔhandɛ ɔbʋápʋ tsíhɛ́ † 3:16 Bulu bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ. * 4:2 Amʋ́ klʋn labwɛ́ fɛ́ tɔ́á bapʋ́ dátɔ wá ogyá, lɛ́ tɔ́ mʋ́. * 5:9 Ɔsʋrapʋá ɔmɔkʋ́kína okʋ́lu kı. † 5:10 olosʋ́m Bulu ahá ntɛɛ ɔtɔfwí ahógyipʋ ayabiası. ‡ 5:14 Ntɛɛ olupʋ́ § 5:18 Deut. 25:4. Mʋ́ ası gyí, "Bʋtamalɛ́ ɔkwɛ́n pʋ́ ıbı tsítsi ɔsʋlʋ́tɔ."

ɔhandɛ ámʊ́ʊ ɔdɛ lalahɛ bwɛ ámʋ ɔpasua ámʋ ansítɔ́, mɛ́nɪ atráhɛ bénya ifú.
[21] Nlɪ́ Bulu mʋa Kristo Yesu pó Bulu-abɔpʋ áni alalɛ́ ansítɔ́, ndɛ fó hɪɛ mbɛ́ɛ, fʋgyí asún ánfɪsʋ wankláán. Mákɪ ɔhaa ansítɔ́ ntɛ́ɛ fútí fɪtátɔ kɪ.
[22] Mákɔsí tsía yáí ɔha ɔpasua ɔhandɛ. Máwa ɪbɪ ɔha bambá lalahɛbwɛtɔ. Ha fʊ́ ɪwɪ ɪtɪn brégyíbré.
[23] Fʊ́ ɔmétɔ́ ɪlɔ ámʋ sʋ mátsiá nu ntsu wʋlɛ, tsia nu ntá kpalobí-kpalobí.
[24] Akʋ lakpan meŋaín. Mʊ́ sʋ bʋtɔkósí wun mʊ́ bítí amʊ́ ɪsʋ. Akʋ klɛ́ ɛ́ leŋaín, ɔma asa ɪtɛlɪn ɔwan. [25] Alɪ kɛ́n yilébwɛ tamaŋáín ní. Ní ɪmɔkɔsí lɪn ɔwan kóráá á, ɪtɛbɛlɪn ɔwan ɔma.

6

[1] Ilehián áni nkpábiá bʋbʋ ɔpasua ámʋtɔ bɛ́hɪɛ bú amʊ́ awíe, mɛ́nɪ ɔhaa móɔkpɔí Bulu mʋa anɪ atosunáhɛ́ amʋ. [2] Ilehián áni amʊ́á amʊ́ awíe bʋbʋ ɔpasua ámʋtɔ bóbu amʊ́ awíe amʋ dʋn. Séi kóráá ilehián áni bóbu amʊ́ dʋn nɪ, tsúfɛ́ ahógyipʋ bʋgyi, bʋtɔdwɛ́ amʊ́ ɛ́.

Afunu Atosunáhɛ́ Pʊ́ Atonyahɛ́ Onutó

Ínɪ aná gyí tóá fʋsúna amʊ́, afʋwa amʊ́ atɛtɔ-ɔnlɪn abʋbwɛ ní. [3] Ní ɔkʋ lósuná atɔ laláhɛ kʋ, múa anɪ Wíe Yesu Kristo asʋn blíhɛ́ pʊ́ Bulusúm atosunáhɛ́ amʋ ɪmɛ́ná á, [4] idesuná áni ɔhá ámʋ dɛ́ ɪwɪ tsu. Omeyín tɔtɔ, nwɛ́ɛnkpangyí labʊ́lá mʋtɔ. Mʊ́á ɪtɛdálɪ tsu mʊ́tʊ́ gyí ɔnsípɛ, ɪtré, isia pʊ́ agywɪun laláhɛ. [5] Asʊ́n áni imedéhián ɪwɪ nwɛ́ɛn ahá ánfɪ odu bʋtɛnátí gyí. Amʊ́ agywɪun lawú, bʋtamablí ɔnɔkwalɪ. Amʊ́ odu bʋtosúsu áni Bulusúm igyi ɔkpa kʋá fɔ́tsʋn mʊ́sʊ́ nyá ɪwɪ.
[6] Labi kpɔnkpɔntɪ bʋ Bulusúmtɔ́ ní tɔ́á anɪbʋ yaí legyi anɪ ansí. [7] Tsúfɛ́ anɪmɔ́pʋ tɔtɔ ba ɔyítɔ́, anɪmɛ́ɛtalí pʊ́ tɔtɔɔtɔ ɛ́ nátí. [8] Mʊ́ sʋ ní anɪbʋ atogyihɛ pʊ́ atɔ dɪdáhɛ́ a, mlɪha mʊ́ kpán igyi anɪ ansí. [9] Ahá áni bʋtekleá bʋnyáa atɔ́ á, ɪbwɛ́bwɛ́ɛ́bwɛ́ bʋtɛkpá wíé ɪsɔ́kɪ pʊ́ ayibitɔ. Amʊ́ mimlála tɛkpá amʊ́ yówie ɪwɪɔsɪn mʊ́a lalahɛtɔ, hí amʊ́. [10] Tsúfɛ́ kɔ́badwɛ tɔ́pʊ́ lalahɛ kugyíkʋ ba. Mʊ́ ɔma akʋ bagya alɪɪ, bafwí dalɪ hógyi amʋtɔ, ɪlahá amʊ́ bʋdɛ awɪrɛhɔ tsɔtsɔɔtsɔ gyí nɪ.

Paulo Asʊ́n Tráhɛ

[11] Timoteo, fʋ mʊ́ á, Bulu ɔha fʋgyi. Mʊ́ sʋ ha ínɪ aná ɪwa ɪfɔ́ fʊ́ wá. Hɪɛ fʊ́ ɪwɪ, afʋbwɛ tɔ́á ɪda ɔkpa. Bɔ mbɔ́dí afʋha yilébwɛ, Bulusúm, hógyi, ɔdwɛ, klʋnya pʊ́ ɪwɪasɪbá itsía fʊ́tɔ́. [12] Kɔ hógyi ɪkɔ́ wankláán ámʋ. Fʊ́ ɪbɪ bɛ́da nkpa ámʊ́ʊ́ ɪtamatá, Bulu obékie anɪ mʊ́ ɔma amʋ. Nkpa ánfɪ sʊ́ Bulu létɪ fʊ́ ní. Mʊ́ sʋ fobwií ɔnɔ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ ansítɔ́, gyi fʊ́ hógyi ɪwɪ adánsɪɛ ní. [13] Nlɪ́ Bulu, ogyi tógyítɔ́ nkpa Ɔhapʊ́ mʋa Kristo Yesuá olegyi ɪwɪ adánsɪɛ wankláán Pontio Pilato ansítɔ́, ndɛ fʊ́ hɪɛ, [14] mbɛ́ɛ, fʋkíta mbla ánfɪ fɛ́ɛ́tɔ́ wankláán. Mási mʊ́tʊ́ kpɛ́fʋn ɛkɛá anɪ Wíe Yesu Kristo ɔbɛ́lɛ ɪwɪ ɔwan. [15] Bulu ɔkʋkʊ́nʊ́ ɔkʋlɛ amʋ ilehián áni abékanfʊ́. Mʋ nkʋlɛ pɛ́ gyí Otúmípʋ, awíe fɛ́ɛ́tɔ́ Owíe. Mʋ ɔbɛ́lɛ Kristo súná brɛ́ wankláán ámʊ́ʊ́ mʋ onutó ɔlɛhɪɛ yáí ámʋtɔ. [16] Mʋ nkʋlɛ pɛ́ tamawú, otsie ɔwankíkpá áni ɔhaa tamatálí kpʊ́kpɛ́ mánta mʋ. Ɔhaa mɔ́kʊ́wun mʋ kɪ, ɔhaa móowun mʋ ɛ́ ɛkɛkɛɛkɛ. Mʋ klɛ gyí obú mʊ́a túmi brɛ́ fɛ́ɛ́! Amen!
[17] Bla ɔyí ánfɪtɔ ɪwɪ anyapʊ́ fɛɛ, bʋmátsu ɪwɪ. Bʋmápʋ ansí dínká kɔ́ba anfí iméetsiá yɔ́ ánfɪsʋ. Mboún bʋpʊ́ʊ ansí dɪnka Bulusʋ. Mʋtɛ́há anɪ tógyítɔ́á abɔ́pʋnyá ansigyí ɔyí ánfɪtɔ. [18] Bla amʊ́ fɛɛ, bʋpʊ́ʊ amʊ́ kɔ́ba bwɛ yilé, amʊ́ yilébwɛ imoni. Bʋsánkɪ ɪbɪtɔ abʋkie atɔ́. [19] Ní bʋdɛ ínɪ bwɛ á, bʋdɛ atonyahɛ́ yaí há brɛ́ ámʊ́ʊ́ ɪbá ámʋ. Amʊ́ ɪbɪ bɛ́da nkpa onutó ámʋ.
[20] Timoteo, kítá ɪtɔ́ ámʊ́ʊ́ Bulu lahá fʊ́ ámʋ wankláán. Asʊ́n áni ɪma asɪ, imosuná Bulusúm mádalɪ fʊ́ ɔnɔ́. Máwa ɪwɪ mimlá nwɛ́ɛngyí áni ɪtamasúná Bulusúmtɔ́. Akʋ bʋtɔwá afunu bɛɛ, asʊ́nbɪ igyi. [21] Tsúfɛ́ akʋ batsʋn mʊ́sʊ́ sí Kristosʋ hógyi.

Bulu ogyíi mlɪ bʋalɛ.

Ɔwʋlʋ́ Nyɔɔsıá Paulo Lɔ́wanlín Sísí

Timoteo

1 Mí Paulo mʋ́ á, Bulu apɛ́ sʋ ngyi Kristo Yesu
sumbí ɔyɔpʋ́. Ɔlɔwa mí ɔbɛ́ɛ, nyɛ́da nkpa ámʋ́ʋ́
ɔlɛhıɛ tsʋn Kristo Yesusʋ ámʋ ɔkan.
2 Mídɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfı wanlín sísí fʋ́, mí bí ɔdwɛpʋ́
Timoteo. Anı Sí Bulu mʋa anı Wíe Kristo Yesu
bʋwúun fʋ nwɛ, abʋgyi fʋ bʋalɛ ha fʋ́ iwilwii.

Ipánda Pʋ́ Atɛtɔ-ɔnlın Wa

3 Nɛdá Bulu ıpán. Mʋ ndɛpʋ klʋn ání ımɛdɛ́ mí
ıpʋ́n ha súm, fɛ́ mí anáin. Timoteo, ní ndɛ mpáı bɔ
ɔpa mʋ́a onyé á, ntɛkáín fʋ́sʋ́ brégyíbré. 4 Ní nɛkáín
ntsʋ́á fɛlın brɛ́á ndɛnatí sí fʋ́sʋ́ a, ntekleá nʋ́wun
fʋ, mɛ́nı ansigyí bʋ́bʋlá mítɔ́. 5 Ntɛkáín hógyiá fʋbʋ
ɔnɔkwalısʋ. Hógyi anfı odu légyankpá tsía fʋ́ ná
Loitɔ ní. Ilɛtrá tsiá fʋ́ yín Eunike étɔ́. Nahogyiá mʋ́
odu bʋ fʋtɔ ní. 6 Ínı sʋ ndɛ fʋ́ kaín ání fʋháa Bulu
atokiehé ámʋ́ʋ́ ɔlɛha fʋ́ brɛ́ ámʋ́ʋ́ nɔpʋ ıbı dínká fʋ́sʋ́
ámʋ ɔnʋ́ ıwa ogyá tsía mʋ́tɔ́. 7 Ítsúfɛ́ Bulu mɛ́ha anı
ɔŋɛ́á abɔ́pʋnyá ífú, mboún mʋ́á ıtɛhá anı túmi, ɔdwɛ
pʋ́ ıwısʋgyí.
8 Mʋ́ sʋ máha anı Wíe asʋ́n ámʋ blí ıwa fʋ́ pɛ́lı.
Máha mí obudı ɛ́ ıwa fʋ́ pɛ́lı. Mboún wa klʋn
Bulu túmitɔ, afʋtsula wun ıwıɔsın ání ilehián asʋn
wankláán ámʋ sʋ. 9 Bulu lɔ́hɔ anı nkpa. Ɔlɛtı anı
ɔbɛ́ɛ, abɛ́mlí mʋ aha wankíhé. Megyí tɔtɔ anılɔ́bwɛ
sʋ. Mboún igyi tɔ́á mʋ onutʋ́ ɔlɔbwɛ agywın ání
ɔbɔ́bwɛ asa ɔyí lɛbɛlın. Ɔbɛ́ɛ, ɔbɔ́wa awıtɔlɛ há
anı, dwɛ́ anı tsʋn anıa Kristo Yesunyɔ ıkʋlɛbwɛsʋ.
10 Támɛ séi á, Bulu lalɛ́ mʋ awıtɔlɛ amʋ ɔwan tsʋn anı
Ɔhɔ́pʋ Kristo Yesu ıbásʋ. Mʋléyintá lowu túmi, ɔlɛlɛ
nkpa ání ıtamatá ɔwan súná anı tsʋn asʋn wankláán
ámʋsʋ.
11 Bulu layáí mí mʋ asʋn wankláán ámʋ ɔkan
ɔdapʋ́, mʋ́ sumbí ɔyɔpʋ́ pʋ́ mʋ́ osunápʋ́. 12 Mʋ́ sʋ́
ndɛ ıwıɔsın ánfı odu wúun nı. Támɛ mmɛdɛ́ pɛ́lı
nya, tsúfɛ́ nyin ɔhá ání nahogyi. Nyin ání ɔbɛ́talí
gyo ıtɔ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɔpʋwá mí ıbıtɔ ámʋ ıwı alıı yɔ́fʋn mʋ
ɔbákɛ. 13 Kıta ɔnɔkwalı asʋ́n ámʋ́ʋ́ nosuná fʋ́ ámʋtɔ.
Yɔ mʋ́sʋ́ afʋhɔ Kristo gyi tsıa. Dwɛ fʋ́ aba, tsúfɛ́ fʋ́a
Kristo Yesunyɔ mlılabwɛ́ kʋlɛ. 14 Ɔŋɛ Wankíhé amʋ́ʋ́
ɔbʋ anıtɔ ámʋ ɔtsáa fʋ́, afʋtalı gyo ıtɔ wankláán
ámʋ́ʋ́ ɔlɛha fʋ́ ámʋ ıwı.
15 Fʋyin ání ahá ámʋ́ʋ́ bʋbʋ Asia, Figelo mʋ́a Her-
mogene bʋbʋ amʋ́tɔ́ amʋ fɛ́ɛ́ banátí sí mí. 16 Anı Wíe
owúun Onesiforo wóyítɔ́ ahá nwɛ, tsúfɛ́ mʋlétsiá wá
mí ansigyí. Omenya mí obudı pɛ́lı. 17 Brɛ́á ɔlɛba
Roma wúlutɔ á, olodunká mí kpɛ́fʋn brɛ́á olowun mı.
18 Anı Wíe owúun mʋ nwɛ mʋ ɔbákɛ amʋ! Fʋyin alıá
ɔlɔbʋá mı nkpa tsɔtsɔɔtsɔsʋ Efeso wúlutɔ.

2

Isá Ɔkɔpʋ́ Wankláán

1 Ínı sʋ mí bí, ha Bulu awıtɔlɛ amʋ́ʋ́ ɔlɔpʋtsʋn
Kristo Yesusʋ ámʋ ıwa fʋ́ ɔwʋnlín. 2 Pʋ asʋ́n ámʋ́ʋ́
nɛblí, fonu ahá tsɔtsɔɔtsɔ ansítɔ́ ámʋ wa ahá ání
bʋbʋ ɔnɔkwalı ıbıtɔ, mɛ́nı amʋ́ ɛ́ bɛ́talí súná aha
bambá.
3 Tomi afʋwun ıwıɔsın ámʋ́ʋ́ anıdɛ́wúun amʋ,
fɛ́ Kristo Yesu ısá ɔkɔpʋ́ wankláán. 4 Isá ɔkɔpʋ́
ɔkʋkʋ tamatráa kı ɔma, tsúfɛ́ odekléá obégyi mʋ
ɔhandɛ ansí. 5 Alı kén ɔsrıı otsiípʋ́ ɔkʋkʋ tamanyá
ısʋgyí atokiehé, nkɛ́tı alagyi ɔsrıı amʋ mblasʋ ní.
6 Ɔdɔtɔpʋá ɔbʋ nsi tégyankpá dá atɔ pɔpwɛ ɔnɔ́.
7 Gywın asʋ́n ánfı nabláa fʋ́ ánfı ıwı. Anı Wíe ɛ́ ɔbɛ́ha
fónu mʋ́ fɛ́ɛ́ ası.
8 Kaın Yesu Kristo, Owíe Dawid mʋ na ámʋsʋ. Mʋ
Bulu lɔ́kʋsʋ́a tsu afúlitɔ. Mʋ́gyí asʋn wankláán ámʋ́ʋ́
ndɛblí ámʋ nı. 9 Asʋ́n ánfı sʋ́ ndɛ ıwıɔsın wúun, bawá
mí ıkan fɛ́ lalahɛ ɔbwɛpʋ́ ní. Támɛ bʋmɔkʋ́wá Bulu
asʋ́n ámʋ mʋ́ ıkan. 10 Ahá ámʋ́ʋ́ Bulu lalɛ́ ámʋ sʋ
natomi ɔkpagyíɔkpasʋ ndɛ ıwıɔsın wúun, mɛ́nı Bulu
ɔbɔ́tsʋn Kristo Yesusʋ hɔ amʋ́ nkpa, amʋ́ ıbı béda
numnyam amʋ́ʋ́ ıtamatá ámʋ. 11 Asʋ́n ánfı bʋ mʋ́tɔ́.
"Ní anıa mʋnyɔ awú á,
anıa mʋnyɔ obétsiá nkpa.
12 Ní atomi wun ıwıɔsın á,
anıa mʋnyɔ abégyi iwíe.
Ní akína mʋ a,
mʋ ɛ́ obékiná anı.
13 Ní anımá ɔnɔkwalı a,
mʋ mʋ́ á, ɔnɔkwalıpʋ ogyi,
tsúfɛ́ ɔtamatú atsʋnɔ́ tswı, lápʋ́ mʋ ɔdandʋ tsú
mʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ."

Agyʋ́má Ɔyɔpʋ́á Olegyi Bulu Ansí

14 Tsia kaın amʋ́ asʋ́n ánfı. Tɔı kpla amʋ́ Bulu
ansítʋ́ fɛɛ, bʋmátsiá tré asʋ́nsʋ́. Labi kʋkʋ ımа mʋ́tɔ́,
tsúfɛ́ mʋ́ odu abwɛpʋ́ bʋtɛhí. 15 Bɔ mbɔ́dí afʋhɔ ıdá
Bulu ansítʋ́, fɛ́ agyʋ́má ɔyɔpʋ́á mʋ agyʋ́má ma mʋ
pɛ́lı, otosúná ɔnɔkwalı asʋ́n ámʋ wankláán. 16 Asʋ́n
ání ıma ası, imosuná Bulusúm mádalı fʋ́ ɔnɔ́, tsúfɛ́
ıtɛhá ɔha mʋa Bulunyɔ nsınɛ tɔwá ıfɔ́. 17 Alı ámʋ́ʋ́
ɔlɔ tɛkléí ámʋ a, alí asʋ́n ánfı ablípʋ́ asʋ́n ɛ́ tɛkléí
ní. Amʋ́ akʋ gyí Himeneo mʋa Fileto. 18 Bafwí dalı
ɔnɔkwalı ɔkpa ámʋsʋ yɔ́ bʋdɛblí bɛɛ, kʋsʋ́ tsʋ́ afúlitɔ
laba bɔtsʋn, bʋdɛ akʋ hógyi yintá. 19 Támɛ ntswıası
ámʋ́ʋ́ Bulu lʋ́wa há hógyi amʋ ılıí kínkíínkín. Asʋ́n
ání bɔwanlín dínká ntswıası ámʋsʋ gyí, "Anı Wíe yin
ahá ání bʋgyi mʋ klɛ." Nyɔɔsı ɛ́ gyí, "Ɔhagyíɔha ání
ɔtɛtí mʋ ıwı ɔbɛ́ɛ Okristoyin a, osíi lalahɛ bwɛ."
20 Megyí sika pɛpɛ mʋ́a sika futútú atʋ́ pɛ́ tetsía
wóyí yílétɔ́. Oyí mʋ́a ısı atʋ́ ɛ́ tetsía ınʋ. Bʋtobú ıkʋ
dʋn kʋ. 21 Ní ɔkʋ ɔlɛ́ mʋ ıwı lɛ́ lalahɛbwɛtɔ á, Bulu tɛlɛ
mʋ́ yáí. Alabwɛ́ ɔhá ání alasí ıwı há, ɔbʋ labi, mʋ Wie
Bulu ɔbɔ́pʋ mʋ gyi gyʋma wankláán kugyíkʋ. 22 Ínı sʋ
lɛ fʋ́ ıwı tsu nyasubi mʋ́a mbitebí mbagyítɔ. Fʋ́wun
fʋ́a ahá ámʋ́ʋ́ bʋtɔpʋ́ ıklʋn wankíhé kpɔ́lí Bulu ámʋ
ansí bédınká yilébwɛ, hógyi, ɔdwɛ pʋ́ iwilwiisʋ. 23 Lɛ
fʋ́ ıwı tsu nwɛ́ɛngyí ání ıma labi, ıtɔ wankláán kʋkʋ
mɛ́ɛdalı tsu mʋ́tɔ́tɔ́, tsúfɛ́ fʋyin ání ıtré pɛ́ ıtetí. 24 Ima
alɛá anı Wíe osúmpʋ́ ɔbɔ́bwɛ ɔtrɛ́pʋ́. Mboún ilehián
ání ɔbɔ́wa awıtɔlɛ há ɔhagyíɔha, ɔbɔ́bwɛ osunápʋ́
wankláán, otenyá klʋn há ahá ání amʋ́ asʋ́n bʋ ɔnlın.
25 Ilehián ání obénya klʋn tʋ́í kplá ahá ání bʋtɔkʋ́sʋ́
líí Bulu asʋ́n ámʋsʋ. Fíalı Bulu obʋ́wun amʋ́ nwɛ, há
amʋ́ bédamlí klʋntɔ, bí ɔnɔkwalı amʋ, 26 ıha amʋ́ ansí
ıba ası. Fíalı ıbéha amʋ́ bédalı tsu Ɔbʋnsám amʋ́ʋ́
ɔbɛ́ɛ bʋgyíi mʋ asʋ́nsʋ́, abʋbwɛ mʋ apɛ́ ámʋ ayibitɔ.

3

Nkɛ Tráhɛ Amʋtɔ Asʋ́n

1 Támɛ mí bí Timoteo, bı ání ɔyítʋ́ bʋ́wa ɔnlın
nkɛ tráhɛ amʋtɔ. 2 Tsúfɛ́ ahá bʋ́bwɛ awʋnsípʋ́,
bʋ́bwɛ kʋ́ba adwɛpʋ́. Bʋ́hɔ amʋ́ ıwısʋ gyi, bʋ́tsu

ɪwɪ, bésia ahá, bʊmóonu amʊ́ akwɪípʊ́ asʊ́n, bʊméeyi
ahá ayɛ, amʊ́ ɪwɪ mɛ́ɛtɪn, 3 bʊmɔ́ɔdwɛ ahá, bʊméesi
asʊ́n kíé, bɔ́bwɛ ahá ɪwɪ asʊ́n ablípʊ́, bʊmɛ́ɛtalí gyi
ɪwɪsʊ, bɔ́bwɛ awuntɔlɪnpʊ, bʊmɔ́ɔdwɛ ɪtɔ wanklááń
kʊkʊ. 4 Bɛ́lɛ ahá há, bʊmóosusúu asʊ́n ɪwɪ, bɛ́kɪ
amʊ́ ɪwɪá bʊdʊn ɔhagyíɔha, bɔ́dwɛ ɔyítɔ́ ansigyí sí
Bulu. 5 Bɔ́bwɛ ɪwɪ fɛ́ Bulu bʊdesúm, táme bɛ́kiná
mʊ túmi. Lɛ ɪwɪ lɛ ahá ánfɪ odutɔ. 6 Amʊ́ odu
bʊtebítíwíé ahá wóyítɔ́, dámlí atsɪá amʊ́ ansítɔ́ ma
ɔnlɪn agywɪn. Atsɪ ámʊ odu á, lakpan lamlí amʊ́ atɔ
sʊráhé, ɔwɔ́lɪ laláhɛ labʊ́lá amʊ́tɔ́. 7 Bʊtekleá bónu
ɔhagyíɔha atosunáhé, táme bʊmɛ́ɛtalí bí ɔnɔ́kwalɪ
amʊ ɛkɛkɛɛkɛ. 8 Alɪ ámʊ́ʊ́ Yane mʊa Yambre bɔ́kʊsʊ́
líí anɪ náin Mosesʊ ámʊ a, alí ahá ánfɪ é bakʊ́sʊ́
líí ɔnɔ́kwalɪ asʊ́n ámʊsʊ ní. Amʊ́ agywɪn lawʊ́.
Hógyitɔ é á, bʊma ɔlɪ́ɪkpá. 9 Táme bʊmɔ́ɔyɔ nkpá dʊn
alɪ, tsʊ́fɛ́ amʊ́ mimlá bɛ́lɪn ɔwan, ɔhagyíɔha obówun.
Alí ɪlɛba Yane mʊa Yambresʊ ní.

Paulo Asʊ́n Tráhɛ

10 Timoteo, fʊ́ mʊ́ fʊyin mí atosunáhɛ́ fɛ́ɛ́, mí tsiátɔ́,
tɔ́á ɔkpa ngya, mí hógyi, mí ɪklʊnya, mí ahá ɪwɪ ɔdwɛ
pʊ́ alɪá notomi wun ipian, 11 alɪá ahá bɛdɪnká mísʊ́ pʊ́
mí asʊn wunhɛ. Mʊ́á ɪlɛba mɪsʊ Antiokia, Ikonion pʊ́
Listra ɔmátɔ́. Notomi, anɪ Wíe lɛ́lɛ mí tsʊ́ mʊ́ fɛ́ɛ́tɔ́.
12 Lɛ́lɛ́ mʊ́ á, ɔhagyíɔha ání odekléá obʊ́buo anɪ Wíe
Kristo Yesu, ɔbwɛ́ɛ Bulu apɛ́ á, ahá bʊtɛdínká mʊsʊ.
13 Táme aha laláhɛ pʊ́ ahá asisípʊ mʊ́ á, bʊ́yɔ amʊ́
lalahɛbwɛsʊ dʊn alɪ. Bɛ́natí mlɛ́ ahá, ahá é bɛ́mlɛ́
amʊ́. 14 Táme fʊ́ mʊ́ á, kítá fʊ́ ɔnɔ́kwalɪ amʊ́ʊ́ fakásí,
fʊ́ onutɔ́ fahɔ mʊ́sʊ́ gyí amʊtɔ kínkíínkín, tsʊ́fɛ́ fʊyin
ahá ámʊ́ʊ́ bosuná fʊ́ atɔ́ ámʊ wanklááń. 15 Tsʊ́ fʊ́
nyebitɔ ɔpá fɛbɪ Bulu asʊn wanlínhɛ́ amʊ. Mʊ́ ɔbɛ́talí
há fʊ́ nyánsa fɔ́pʊhɔ Kristo Yesu gyi nɪ. Mʊ́ sʊ Bulu
ɔbɔ́hɔ fʊ nkpa é ní. 16 Bulu asʊn wanlínhɛ́ ámʊ fɛ́ɛ́
itsʊ́ Bulu onutɔ́ wá. Ɪbʊ aléá bɔ́pʊsʊ́ná ɔha, pʊ́kíná
asʊ́n há ɔha, pʊ́tswíí ɔha, pʊ́bʊ́lá ɔha, ɪbɛ́ha yilébwɛ
bɛ́mantá mʊ, 17 mɛ́nɪ ɪbɛ́la Bulu ɔha bwɛ́ wanklááń,
ɔbɔ́fʊn ha gyumagyihɛ wanklááń kugyíkʊ.

4

1 Nlɪí Bulu mʊa Kristo Yesuá ɔbɛ́ba bɛgyi
akɪankpapʊ pʊ́ awupʊ́ asʊ́n, obébegyi iwíe ansítɔ́,
ndɛ fʊ́ ɔlá da mbɛ́ɛ, 2 fʊdáa Bulu asʊ́n ámʊ ɔkan.
Ní fʊ́bʊ ɔkpa o, fʊma ɔkpa o, másí mʊ́ blí. Nya
klʊn afʊtswii amʊ́. Kina asʊ́n ha amʊ́. Wa amʊ́
atɛtɔ-ɔnlɪn, afʊsuna amʊ́ atosunáhɛ́ wanklááń ámʊ.
3 Tsʊ́fɛ́ bɛ́ kʊ ɪbá, ahá bʊmɛ́ɛtrá ya asʊ nú atosunáhɛ́
wanklááń ámʊ. Bɔbwɛ tɔ́á iletsiá amʊ́, nátí dúnká
atɔ́ asunápʊ́ oduá bósuná amʊ́ tɔ́á bʊdekléá bónu.
4 Bɛ́kiná ɔnɔ́kwalɪ asʊ́n ámʊ yóbuo ɔtɛ. 5 Táme fʊ́ mʊ́
á, ha fʊ́ ansí ɪba asɪ ɔkpagyíɔkpasʊ. Tomi afʊwun
ɪwɪɔsɪn. Blɪ asʊn wanklááń ámʊ wanklááń, afʊbwɛ
agyʊ́má ámʊ́ʊ́ Bulu léha fʊ́ ámʊ mɔ ɔnɔ́.
6 Mí mʊ́ á, brɛ́ lafʊn ání bɔ́pʊ mí obugya wʊ́lí asɪ fɛ́
ntá há Bulu fɛ́ afɔdɪɛ-abɔtɔ́. Mí lowu lafʊn. 7 Nakɔ́ ɪkɔ́
wanklááń ámʊ tá. Natsíí ɔsríɪ amʊ é tá. Nakítá hógyi
amʊtɔ kínkíínkín. 8 Séi á, tɔ́á ɪda gyo mɪ gyí ɪsʊgyí
atokiehéá Bulu tɔpʊ́há ahá ání babwɛ́ yilé, anɪ Wíe
Yesu, ogyi asʊ́n ogyípʊ́ Ɔnɔ́kwalɪpʊ amʊ ɔbɔ́pʊhá mí
ɛkɛ yilé ámʊ́ʊ́ obéyinkí ba amʊ. Táme megyí mí
nkʊlɛ ɔbɔ́bwɛ ínɪ há. Ɔbɛ́ha ahá ámʊ́ʊ́ bʊdɛ mʊ yinkí
bá ɔkpa kíɪ amʊ é fɛ́ɛ́.

Paulo Onutɔ́ Iwɪ Asʊ́n

9 Bɔ mbɔ́dí afʊkɔsɪ ba mí wá, 10 tsʊ́fɛ́ ɔyítɔ́ atɔ́ dɛ
Dema ansigyí wa. Mʊ́ sʊ alayínkí mí ɔma, nátí ɔyɔ́
Tesalonika wʊ́lutɔ. Kreske ɔyɔ́ Galatia, Tito é ɔyɔ́
Dalmatia. 11 Luka nkʊlɛ bʊ mí wá nfɪ. Mʊ́ sʊ ní fɛbá
á, kpa Marko buo ɪwɪ, tsʊ́fɛ́ ɔtɛtsá mí agyʊ́má yɔ.
12 Nawá Tihiko sísí Efeso. 13 Tsʊ mí ligá pʊ́ mí nwʊlʊ́
ámʊ́ʊ́ nesi tswɪ Karpo wá Troa wʊ́lutɔ ámʊ ba mɪ.
Mátan nwʊlʊ́ ámʊ́ʊ́ ɪdʊn nwʊlʊ́-kpákpásʊ́ amʊ ésʊ́.
14 Kɔ́ɔbrɪ atɔ́ ɔbwɛpʊ́ Aleksandro lɔ́pʊ lalahɛ kʊ gyi
mɪ. Ɪlɛhan mɪ wanklááń. Anɪ Wíe ɔbɛ́ka mʊ ɪkɔ. 15 Kɪ
fʊ́ ɪwɪ wanklááń mʊsʊ, tsʊ́fɛ́ ɔlɔkʊsʊ́ líí anɪ asʊn blíhɛ́
fɛ́ɛ́sʊ́.
16 Brɛ́á ahandɛ bɛha bɛɛ nlɛɛ mí ɔnɔ́ á, ɔhaa mɛ́lɪí
mí ɔma. Amʊ́ fɛ́ɛ́ bɛsrí sí mí. Bulu osíkie amʊ́.
17 Táme anɪ Wíe lɛ́lɪí mí ɔma, ɔlɔwa mí ɔwʊnlín. Mʊ́
sʊ nɛtalí bláa amʊ́ asʊ́n ání ndɛ fɛ́ɛ́, mɛ́nɪ ahá ání
bʊmegyí Yudafɔ fɛ́ɛ́ bónu. Alí Bulu lɔ́pʊlɛ́ mí tsʊ́
lowutɔ ní. 18 Anɪ Wíe ɔbɛ́lɛ mí tsʊ́ lalahɛ kugyíkʊtɔ.
Ɔbɛ́kpa mí pʊtɔɔ alɪɪ yówie mʊ ɔsʊ́sʊ́ iwíegyí ámʊtɔ.
Numnyam ɪbwɛ́ɛ mʊ klɛ bɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́. Amen.

Iklá

19 Nɛhá Priska mʊa mʊ kulu Akwila pʊ́ Onesiforo
wóyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ itsiá. 20 Erasto lésin Korinto wʊ́lutɔ,
Trofimo é dɛ́lɔ. Mʊ́ sʊ nesi mʊ yáí Mileto wʊ́lutɔ.
21 Bɔ mbɔ́dí afʊba asa atsalɪbí ɪfʊn. Eyubulo mʊa
Pude, Lino mʊa Klaudia pʊ́ apíʊ́ ámʊ fɛ́ɛ́ bɛhá fʊ́ itsiá.
22 Anɪ Wíe ɔkpáa mlɪ, ogyi mlɪ bʊalɛ.

Ɔwʋlʋ́ɔá Paulo Lɔ́wanlín Sísí
Tito

Itsiáha

1 Mí Bulu osúmbi Paulo, ngyi Yesu Kristo sumbí
ɔyɔpʋ́ dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín.
Bulu lɛ́lɛ mí ɔbɛ́ɛ, mbɛha ahá ámʋ́ʋ́ alalɛ́ ámʋ
abʋtra nya hógyi tsɪa. Mí ansuna amʋ́ abʋbɪ
ɔnɔkwalɪá ɪbɛ́ha amʋ́ bétsiá tsiátɔ́á ilegyi mʋ ansí.
2 Fɔ́wun ɪha amʋ́ abʋdɪnka ansí nkpa ání ɪtamatásʋ́.
Bulu tamawá afunu! Mʋlɛ́hɪɛ mʋ́ yáí asa ɔyí lɛbɛlɪn.
3 Anɪ Nkpa Ɔhópʋ Bulu lɛ́lɛ mʋ asʋ́n ánfɪ ɔwan mʋ
onutó brétɔ́, ɔlɔpʋwá mí ɪbɪtɔ ɔbɛ́ɛ, ndáa mʋ́ ɔkan.
4 Ndɛ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí fʋ́ Tito, ání fʋ́gyi mí bí
onutó Kristo hógyi amʋtɔ.
Anɪ Sí Bulu mʋa anɪ Ɔhópʋ Kristo Yesu bʋgyíi fʋ
bʋalɛ, abʋha fʋ́ iwilwii!

Tito Gyumagyihɛ Kreta

5 Tɔ́á suá nesi fʋ́ yáí Kreta ɔmátɔ́ gyí alɪá fɔ́mɔ anɪ
agyʋ́má ɔnɔ́ ɪnʋ, yáí ɔpasua ahandɛ wúlugyíwúlusʋ
fɛ́ alɪá nɛblɛ́a fʋ. 6 Imehián ání ɔlala bétsiá ɔpasua
ɔhandɛ ɪwɪ. Ɔbwɛ́ɛ ɔká ɔkʋlɛ otsiápʋ, mʋ abí bʋgyi
ahógyipʋ. Bʋbʋ́ʋ atɔ́; bʋmábwɛ nyebí lalɔ́hɛ. 7 Ínʋá
Bulu agyʋ́másʋ́ ɔpasua ɔhandɛ amʋ dɛ́kɪ sʋ á, ɔlala
mátsiá mʋ ɪwɪ. Ɔmábwɛ ɔhá ání ɔtamahɔ ahá asʋ́n,
ntɛ́ɛ ɔtɔkɔ́sí nyá ɔblɔ́, ntɛ́ɛ ɔtɔbʋ́ ntá, ntɛ́ɛ otekle ɪkɔ́
ntɛ́ɛ ɔbʋ sika ɔnsípɛ. 8 Mboʋ́n ɔbwɛ́ɛ ɔhá ání ɔtɔhɔ
afɔ́ɔ, ɔtɔbwɛ́ yilé, ɔbʋ nyánsa, mʋ asʋ́n da ɔkpa, mʋ
ɪwɪ lɛtɪn, otegyi ɪwɪsʋ. 9 Ɔbwɛ́ɛ ɔhá ání asʋ́n ámʋ́ʋ́
bosuná mʋ amʋ ɪbʋ mʋ́tɔ́. Ilehián ání ɔbɛ́kɪtá mʋ́tɔ́
kínkíínkín, mɛ́nɪ ɔbɛ́talí há ahá bʋ́bʋo atosunáhɛ́
wankláán ámʋ, tálí gyi ahá ání bégyi atosunáhɛ́ amʋ
nwɛ́ɛn ésʋ́.
10 Tɔ́á sʋá ndɛ ínɪ blí gyí, ahá tsɔtsɔɔtsɔ bakʋ́sʋ́
líí atosunáhɛ́ wankláán ámʋsʋ, bʋdɛ asʋ́n ání ɪma
labi pʋmlɛ́ ahá. Títriu ketétíʋn mblasʋ agyípʋ́ amʋ
dɛ́ ínɪ bwɛ ní. 11 Ilehián ání mléka amʋ́ itin, tsʋ́fɛ́
bʋdɛ atɔ́á imehián ání bosunátɔ́. Ínɪ lahá abusuan
tsɔtsɔɔtsɔ bafwí ɔkpa. Bʋdɛ mʋ́ bwɛ ɛ́ pʋ́dʋ́nká sika
ɔkpa lalɔ́hɛsʋ tsʋ́ ahá wá. 12 Kretafɔ ámʋ onutó yébi
ɔhapʋ́ ɔkʋ kʋ́ráá léblí ɔbɛ́ɛ, “Afunupʋ, mbwɪkítá-atɔ,
apotsuapʋ pʋ́ awʋlɪyɔpʋ́ Kretafɔ bʋgyi.” 13 Ɔnɔkwalɪ
asʋ́n ánfɪ gyí. Mʋ́ sʋ kina ha amʋ́ kínkíínkín, mɛ́nɪ
amʋ́ Kristo hógyi ɔnɔ́ bʋ́wa ɔnlɪn. 14 Abʋsi Yudafɔ
ɔtɛ nu, si ahá ámʋ́ʋ́ bakíná ɔnɔkwalɪ amʋ atosunáhɛ́
ésʋ́ gyí. 15 Ɔhá ání mʋ ɪwɪ lɛ́tɪn Bulu ansítɔ́ á, tʋ́gyítɔ́
ɪwɪ lɛ́tɪn ha mʋ. Táme tɔtɔ ɪwɪ mɛ́tɪn ha lalahɛ
ɔbwɛpʋ́á ɔtamahɔ Yesu gyi. Lɛ́lɛ́ mʋ́ á, mʋ agywɪʋn
layíntá, mʋ klʋn ɛ́ ɪlasí mʋ ɪpɔ́n ha sʋ ɔtamabí
yilé ntɛ́ɛ lalahɛ. 16 Bʋtɔpʋ́ ɔnɔ́ blí bɛɛ bʋyin Bulu,
táme amʋ́ bwɛhɛ́ losuná ání bʋmeyín mʋ. Bʋbʋ
Bulu nyányáa, bʋtamabú mʋ, bʋtamatálí bwɛ́ ɪtɔ
wankláán kʋkʋʋkʋ ɛ́.

2

Atosunáhɛ́ Wankláán

1 Táme fʋ́ mʋ́ á, suna amʋ́ tɔ́á ɪlɛkanáa atosunáhɛ́
wankláán ámʋ. 2 Suna ayin dɛhɛn amʋ abʋgyi ɪwɪsʋ,
abʋbwɛ ahá ání obú bʋ amʋ́sʋ́, bʋtegyi ɪwɪsʋ. Bʋhíɛ
kɪta amʋ́ hógyitɔ kínkíínkín. Bʋdwɛ́ɛ ahá wankláán,
abʋhɪɛ tomi. 3 Suna atsɪ dɛhɛn ɛ́ abʋtsia tsiátɔ́á
ɪlɛkanáa Bulu osʋ́mpʋ́. Bʋmábwɛ ahá ɪwɪ asʋ́n
ablípʋ́, ntɛ́ɛ ntakpan anʋ́pʋ. Mboʋ́n bʋsʋ́na tɔ́á ɪbʋ
alɛ́. 4 Amʋ́ atosunáhɛ́ ɪha mbitebí ámʋ abʋdwɛ amʋ́
akʋ́lʋ pʋ́ amʋ́ abí. 5 Bʋgyíi ɪwɪsʋ, abʋha amʋ́ ɪwɪ ɪtɪn.
Bʋbwɛ́ɛ atsɪá bʋtɛkɪ amʋ́ wóyísʋ́ wankláán, bʋtɔbwɛ́
yilé, bʋtobʋ́ amʋ́ akʋ́lʋ, mɛ́nɪ ɔhaa mɔ́ɔkpɔí Bulu
asʋ́n ámʋ.
6 Tɔɪ kpla nyasubi ɛ́ abʋgyi ɪwɪsʋ tʋ́gyítɔ́á bʋ́bwɛtɔ.
7 Fʋ́ onutó ɛ́ bɔ mbʋ́dí afʋlɛ tsiátɔ́ wankláán suna, fʋ́
bwɛhɛ́ kʋgyíkʋtɔ. Ha fʋ́ ansí ɪpɛ, afʋsuna ɔnɔkwalɪ
asʋ́n ámʋ tsu fʋ́ klʋntɔ. 8 Suna ɔnɔkwalɪ amʋ, mɛ́nɪ
ɔhaa mɛ́ɛtalí kʋsʋ́ líí fʋ́ atosunáhɛ́sʋ. Fɔ́wun pɛ́lɪ
bɛ́kɪtá fʋ́ alupʋ́, ní bʋmenya ɔlala blí tsʋ́ anɪ ɪwɪ.
9 Suna nkpábi ɛ́ abʋbʋ amʋ́ awíe ɔkpagyíɔkpasʋ.
Bʋbwɛ́ɛ tʋ́gyítɔ́ igyi amʋ́ awíe amʋ ansí. Bʋmátsiá lɛ́
amʋ́ asʋ́n ɔnɔ́. 10 Bʋmáwi amʋ́ awíe, mboʋ́n bʋwáa
ɔnɔkwalɪ ha amʋ́ tʋ́gyítɔ́tɔ́, mɛ́nɪ amʋ́ bwɛhɛ́ bɛ́ha
ahá ansí bégyi anɪ nkpa Ɔhópʋ Bulu atosunáhɛ́ amʋ
ɪwɪ.
11 Tsʋ́fɛ́ Bulu lalɛ́ mʋ awɪtɔlɛ ɔwan. Mʋ́gyí, odeklɛ́á
ɔbɔ́hɔ anyánkpʋ́sa fɛ́ɛ́ nkpa. 12 Mʋ awɪtɔlɛ amʋ
ɪlasʋ́ná ání ilehián ání abési lalahɛ bwɛ, sí anɪ ɔwɔ́lɪ
lalɔ́hɛ ɔmagyáa, gyi ɪwɪsʋ, bwɛ́ yilé, anɪ asʋ́n igyi mʋ
ansí ɔyí ánfɪtɔ. 13 Brɛ́ ánfɪ anɪdɛ́ ɔkpa kíɪ há ɛkɛ yílé
ámʋ́ʋ́ Bulu Ɔkpɔnkpɔntɪ, ogyi anɪ Ɔhópʋ Yesu Kristo
ɔbɛ́lɛ mʋ numnyam ɔwan ánfɪ. 14 Mʋlʋ́tsulá bɔmɔ mʋ
anɪ sʋ, mɛ́nɪ ɔbɛ́lɛ anɪ tsʋ́ lakpan kugyíkʋtɔ. Ɔtɪn anɪ
ɪwɪ, pʋ anɪ bwɛ mʋ onutó ahá, anɪ ansí ɪpɛ yilébwɛsʋ.
15 Suna ínɪ aná, afʋtɔɪ kpla amʋ́ abʋgyi mʋ́sʋ́. Fʋbʋ
ɔkpa wá ɪyɪn wá amʋ́, ní bʋmɛdébɪ bwɛ́. Máha ɔhaa
ɔkɪ fʋ́ ansítɔ́ kʋ́tíkʋ́tí.

3

Okristoyin Tsiátɔ́

1 Tsia kaɪn amʋ́ abʋba ɪwɪasɪ ha ɔmá akpapʋ́,
abʋgyi ahandɛ mblasʋ, abʋbʋ amʋ́. Bʋkíɪ ání bʋ́bwɛ
tɔ́á igyi yilé brégyíbré. 2 Bʋmáblí ɔhaa ɪwɪ asʋn
lalɔ́hɛ, bʋmágyi nwɛ́ɛn ɛ́. Mboʋ́n bʋbwɛ́ɛ ahá ání
bolwií, abʋba ɪwɪasɪ ha ɔhagyíɔha. 3 Tsʋ́fɛ́ brɛ́ ámʋ
a, aha mimlɔ́hɛ anɪ ɛ́ anɪgyí. Asʋtɔ lɔ́wa anɪ ɔnlɪn.
Anɪlɔ́fwɪ, mlí nkpábi há ɔwɔ́lɪ lalɔ́hɛ pʋ́ atɔ́á ɪtɔwá
ɔha ansigyí. Anɪléyintá brɛ́ súsu lalahɛ mʋ́a tɔ́á ɪdɛ
anɪ ansí pɛ ɪwɪ. Ahá bolu anɪ, anɪ ɛ́ anɪlɔ́lu amʋ́.
4 Táme anɪ nkpa Ɔhópʋ Bulu lɛ́lɛ mʋ awɪtɔlɛ pʋ́ ɔdwɛá
ɔbʋ ha anɪ ɔwan. 5 Ɔlɛlɛ anɪ, táme megyí yilé kʋkʋ
anɪlɔ́bwɛ sʋ, mboʋ́n mʋ nwewúun sʋ. Ɔlɔtsʋn Ɔŋɛ
Wankíhɛ́ amʋsʋ fwí anɪ lakpan lɛ́ anɪsʋ, ɔlɛlakwíí
anɪ, há anɪ nkpa pɔpwɛ. 6 Ɔlɔtsʋn anɪ Ɔhópʋ Yesu
Kristosʋ, tsɛ́í Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ wʋ́lí anɪsʋ. 7 Ɔlɔbwɛ
anɪ alɪ, mɛ́nɪ ɔbɔ́wa awɪtɔlɛ há anɪ, tsʋ́ mʋ́ ání anɪ
asʋ́n da ɔkpa, fɔ́wun anɪ ɪbɪ bɛ́da nkpa ání ɪtamatá
ámʋ́ʋ́ anɪdɛ́ mʋ́ ɔkpa kíɪ amʋ. 8 Asʋ́n ánfɪ bʋ mʋ́tɔ́.
Yɪrɪ ɪwɪ afʋsuna mʋ́ wankláán, mɛ́nɪ ahá ámʋ́ʋ́
amʋ́ ansí dɪn Bulusʋ ámʋ bétsiá bwɛ́ yilé brégyíbré.
Mʋ́gyí tɔ́á ɪbʋ alɛ́, ɪbɔ́wa labi há ɔhagyíɔha nɪ. 9 Mápʋ
ɪwɪ wá mimlá nwɛ́ɛngyí, anáin ɪlíntɔ kláa, pʋ́ mbla
ámʋ ɪwɪ ɪtrétɔ́. Labi ma mʋ́tɔ́ kugyíkʋtɔ. 10 Tɔɪ kpla
ɔhá ání ɔtɛtí ɪtrɛ́ wá ahá nsɪnɛ́ tse nyɔ pɛ́. Mʋ́ ɔma a,
si mʋ asʋ́n. 11 Bɪ ání ɔhá ámʋ odu nwuntɔ bʋ oklʋ́n.
Ɔyin ání lalahɛ mʋdɛbwɛ. Alahá mʋ ɪwɪ pʋ́n dodo.

Paulo Asʋ́n Tráhɛ

12 Nenyá wá Artema ntɛ́ɛ Tihiko fʋ́ wá pɛ́, bɔ mbʋ́dí
afʋbɔtʋ mí Nikopoli wʋ́lutɔ, tsʋ́fɛ́ nabwɛ́ agywɪʋn
ání nétsiá ɪnʋ atsalɪ bí. 13 Bɔ mbʋ́dí afʋsi mbla
osunápʋ́ Sena mʋa Apolo ɔkpa wankláán. Tɔtɔ

ɪmáhián amʊ́ ɔkpatɔ. [14] Ha anɪ pɪ amʊ ɛ́ abʊbɪ alɪá
bʊtɔbʊ́a aba agyʊ́má yɔ wankláán, mɛ́nɪ bɛ́talí kɪ ahá
ání bʊma tɔtɔsʊ. Fówun bʊmɔ́ɔbwɛ ahá ání amʊ́ ɪwɪ
mɔ́wa labi.
[15] Ahá ámʊ́ʊ́ bʊbʊ mí wá nfɪ ámʊ fɛ́ɛ́ bɛhá fʊ́ itsiá.
Ahá ahógyipʊ amʊ́ʊ́ bʊtɔdwɛ́ anɪ ámʊ itsiá.
Bulu ogyíi mlɪ fɛ́ɛ́ bʊalɛ.

Ɔwʋlʋ́á Paulo Lɔ́wanlín Sísí
Filemon

Itsiáha

1-2 Mí Paulo ání nda obu Kristo Yesu sʋ pɔ́ anı pío
Timoteo dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfı wanlín. Anıdɛ́ mɔ́ wanlín sísí
fʋ́ anı pío ɔdwɛpʋ́, fʋ́gyi anı agyʋ́máyəbá Filemon,
fʋ́a anı pío tsíhɛ́ Apia mʋa anı agyʋ́máyəbá ání ogyi
ısá ɔkɔpʋ́ Arkipo mʋa Kristo ɔpasua ámʋ́ʋ́ bʋtefia fʋ́
wóyítɔ amʋ fɛ́ɛ́. 3 Anı Sí Bulu mʋa anı Wíe Yesu Kristo
bʋgyíi mlı bʋalɛ, abʋha mlı iwilwii.

Filemon Ɔdwɛ Pʋ́ Mʋ Hógyi

4 Opío Filemon, ntɛdá Bulu ıpán fʋ́ nwunsʋ bré-
gyíbréá ndɛ mpáı bɔ. 5 Tsúfɛ́ ndenu alıá fʋdɛ Bulu
ahá fɛ́ɛ́ dwɛ, fʋ́dɛ anı Wíe Yesu hógyitɔ kínkíínkín.
6 Ndɛ Bulu kokóli mbɛ́ɛ, ɔháa afʋtalı bla ahá fʋ́ hógyi
ıwı asʋ́n, mɛ́nı ıbɛ́ha fónu ıtɔ wanklááan ání anılanyá
Kristo búotɔ ası. 7 Mí pío, ɔdwɛá fʋ́bʋ lahá ansí dɛ mí
onutó ʋʋ́ gyí, ılawá mí atɛtɔ-ɔnlın. Tsúfɛ́ fʋ́ awıtəlɛ
lahá Bulu ahá klʋn ladí amʋ́ ası.

*Paulo Ipabwií Onesimo Nwun*sʋ

8-9 Ínı sʋ nɛ́talí wá klʋn kólí fʋ́ atɔ́. Tɛkı mbʋ ɔkpa
híɛ́ fʋ́ mbɛ́ɛ, fʋbwɛ́ɛ tɔ́á ilehián Kristo sʋ. Támɛ ɔdwɛ
ámʋ́ʋ́ mbʋ ha fʋ́ ámʋ sʋ ndekléá nɔ́kʋlí fʋ́ mboún.
Mʋ́ sʋ tsu mʋ́ ání mí oyin dɛhɛn Paulo, ngyi fʋ́
nyáwíe Yesu sʋ, séi nda obu dɛ́ fʋ́ kʋlí. 10 Ndɛ fʋ́ kokóli
mbɛ́ɛ, fʋwúun mí bía nda obu asa nakwíí mʋ, ogyi
Onesimo nwɛ. 11 Mʋ dá ámʋ ası gyí ɔbʋ labi. Tɛkı
ɔmɔwa labi há fʋ́ brɛ́á ɔlɛsrí sí fʋ́, támɛ séi mʋ́ ɔbʋ
labi há mía fʋnyɔ.

12 Ntɔdwɛ́ mʋ tsú mí klʋntɔ, támɛ ndɛ mʋ yinkía
sısí fʋ́. 13 Tɛkı ndekléá nɛ́ha mʋ otsia fʋ́ otsiákpá mí
wá nfı, ɔtsa mí brɛ́ ánfı nda obu Bulu asʋn wanklááan
ámʋ ɔkan da sʋ ánfı. 14 Támɛ mmedékléá nɔ́bwɛ tɔtɔ
tsʋn fʋ́ ɔma. Mmedékléá nɛ́hıɛ fʋ́ ɛ́. Ndekléá itsu fʋ́
klʋntɔ.

15 Tsu mʋ́ fɛɛ, Onesimo lɛ́srí sí fʋ́ brɛ́ itinbítɔ́, mɛ́nı
ɔbɛ́la betsiá fʋ́ wá brɛ́ fɛ́ɛ́. 16 Ɔtráa omegyí ɔkpábi.
Alamlí opío ɔdwɛpʋ́ onutónutó há mí. Mʋ́á ıdʋn a,
falányá ɔkpábi pʋ́ opío dʋn mı séi.

17 Mʋ́ sʋ ní fʋyin ání fʋ́ bá gyí mí á, mʋ́mʋ́ kpla mʋ
wa ıwıtɔ fɛ́ alıá fɔ́bwɛ mí. 18 Ní ɔlɔpʋ ılá kʋ gyi fʋ, ntɛ́ɛ
ɔdɛ fʋ́ ıkɔ kʋ á, bu mʋ́ tswı mı. 19 Mí Paulo onutó lapʋ́
mí ıbı wanlín ínı, "Nɛ́ka fʋ́." (ıma alɛá nɛ́blí mbɛ́ɛ,
fʋ́ onutó ámʋ ʋʋ́ á, mílɔ́hɔ fʋ nkpa.) 20 Ínı sʋ mí pío
ɔdwɛpʋ́, anı Wíe sʋ wa labi ha mı. Ha klʋn ıdı mí ası
Kristo sʋ.

21 Nyin ání fónu mí ɔmɛ bwɛ́ dínká tɔ́á nawánlínsʋ́.
Nyin ání fɔ́bwɛ mʋ́ dʋn alı kʋ́ráá. 22 Mʋ́ ɔma a, bɔ
mbɔ́dí afʋla ɔdıkpa yaı mí, tsúfɛ́ ndɛ ɔkpa kíıá Bulu
ɔbɔ́sɔ fʋ ɔnɔ́, nɛ́ba mlı wá.

Iklá

23 Epafra ání mía mʋnyɔ anıda obu Kristo Yesu sʋ
ɔhá fʋ́ itsiá. 24 Alı kɛ́n mí agyʋ́máyəbá Marko mʋa
Aristarko pʋ́ Dema mʋa Luka ɛ́ bɛhá fʋ́ itsiá ní.

25 Anı Wíe Yesu ogyíi mlı bʋalɛ.

Ɔwʋlʋá Bɔwanlín Sísí
Hebrifɔ

Bulu Asʋ́n lna Mʋ Bi Ámʋsʋ

1 Bímbí ámʋ a, Bulu lɔ́tsʋn ɔkpa ɔtsan-ɔtsansʋ
tɔ́í kplá anı anáin bré tsɔtsɔɔtsɔtɔ tsʋn mʋ ɔnɔ́sɔ́
atɔípʋ́sʋ. 2 Táme séi ánfı ɔyí ıbá bɔmɔ ɔnɔ́ ánfı mʋ́
á, alatɔ́í kplá anı tsʋn mʋ Bi ámʋsʋ. Mʋgyí ɔhá ání
Bulu léle ání ógyi mʋ atɔ́ ní. Mʋ Bi ánfısʋ ɔlɔtsʋn
bwɛ tógyítɔ́. 3 Mʋsʋ Bulu Ɔkpɔnkpɔntı numnyam
tɔwánkí tsʋn. Mʋgyí ɔhá ání ɔlehıe lıan Bulu, ɔde
mʋ asʋ́n ámʋ́ʋ́ ıbʋ túmi ámʋ pʋkı tógyítɔ́sʋ́ nı. Bréá
ɔlɔgyʋráa anı tá á, oletsiá ɔsʋ́sʋ́ Bulu Ɔtúmípʋ amʋ
gyɔpısʋ.

Bulu Mʋ Bi Ámʋ Lɔ́fʋá Dʋn

4 Bulu lɔ́tsu mʋ Bi ámʋ fʋ́á dʋn Bulu-abɔpʋ fɛ́ɛ́. Alı
kén ɔlɛha mʋ dá dʋn amʋ́ ní. Ínı lɔ́sʋ́ná ání ɔdʋn
amʋ́ fɛ́ɛ́. 5 Tsʋ́fɛ́ Bulu mɔ́kʋ́bláa mʋ abɔpʋ amʋtɔ
ɔkʋkʋʋkʋ kı ɔbɛ́ɛ,
“Mí Bí gyí fʋ́,
ndɛ nabwɛ́ fʋ́ Sí.”
Ntɛ́ɛ bláa amʋ́tɔ́ ɔkʋkʋ ɔbɛ́ɛ,
“Nɔ́bwɛ fʋ́ Sí,
fʋ́ ɛ́ fɔ́bwɛ mí Bí.”

6 Ínı ɔma asa Bulu ɔbɔ́wa mʋ Bití ámʋ sísí ɔyítɔ́ á,
ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ,
“Mí abɔpʋ fɛ́ɛ́ bʋsʋ́m mʋ.”
7 Tɔ́á ɔlɛblí tsʋ́ mʋ abɔpʋ amʋ mʋ́ ıwı gyí,
“Nabwɛ́ mí abɔpʋ fɛ́ afʋ́.*
Nabwɛ́ mí asʋ́mpʋ́ fɛ́ ogya plɛnplɛn.”

8 Táme ɔlɛbláa mʋ Bi ámʋ mʋ́ ɔbɛ́ɛ,
“Ɔ́o Bulu, fʋ́ iwíegyí mɛ́ɛta ɛkɛkɛɛkɛ!
Yilébwɛ gyí fʋ́ iwíegyí akɔnfra.
9 Yilébwɛ fʋtekle. Fʋtekísí lalahɛ fɛ́ɛ́.
Mʋ́ sʋ mí, fʋ́ Wíe Bulu nalé fʋ́, dá fʋ́ ofʋ́li.
Napʋ́ ansigyí wá fʋ́tʋ́ dʋn fʋ́ aba.”

10 Bulu asʋn wanlínhé amʋ létrá blí ɔbɛ́ɛ,
“Mí Wié, fʋ́lɔ́wa ɔsʋlʋ́ʋ ntswıası bréá fefi ɔyí ası.
Fʋ́ onutɔ́ ıbı fɔpʋbwɛ́ ɔsʋ́sʋ́.
11 Mʋ́ fɛ́ɛ́ bɔ́fwı, táme fʋ́ mʋ́ fétsiá bré fɛ́ɛ́.
Mʋ́ fɛ́ɛ́ bɔ́bwɛ dáda fɛ́ tatida.
12 Fɔ́kuntá mʋ́ fɛ́ tati.
Fétsɛ mʋ́ fɛ́ atadıɛ.
Táme fʋ́ mʋ́ fʋtamatsɛ.
Fʋ́ nkpa mɔ́ɔmɔ ɔnɔ́ ɛkɛkɛɛkɛ.”

13 Bulu mɛ́bláa mʋ ɔbɔpʋ ɔkʋkʋ ɔbɛ́ɛ,
“Tsia mí gyɔpısʋ,
yɔ́fʋn bréá nɔ́pʋ fʋ́ alupʋ́ bwɛ́ fʋ́ ayabi oyíkpa.”
fɛ́ alıá ɔlɛbláa mʋ Bi ámʋ.

14 Ntɔ mɛɛ Bulu-abɔpʋ bʋgyi? Megyí ɔŋɛ́ bʋgyi,
Bulu tɔwá bʋtɔbʋ́a ahá ání ɔbɔ́hɔ amʋ́ nkpa?

2

Nkpahɔ́ɔ Kpɔnkpɔɔnkpɔntı

1 Ínı sʋ ilehián ání abɛ́kıtá ɔnɔkwalı asʋ́n ámʋ́ʋ́
anılanú ámʋtɔ kínkíínkín, mɛ́nı ımɛ́ɛdalı anı ıbı.
2 Tsʋ́fɛ́ mbla ámʋ́ʋ́ Bulu lɔ́wa há anı anáin tsʋn mʋ
abɔpʋsʋ ámʋ igyi ɔnɔkwalı. Ínı sʋ ahá ámʋ́ʋ́ bɔwa
asʋtɔ-ɔnlın, bʋmegyi mʋ́sʋ́ ámʋ benya ısʋbıtí ání
ıda ɔkpa. 3 Nkálı anı mʋ́ abɛ́talí srí ısʋbıtí ámʋ,
ní akíná nkpahɔ́ɔ kpɔnkpɔɔnkpɔntı ánfı? Anı Wíe
onutɔ́ légyankpá blí mʋ́ asʋ́n. Ahá ámʋ́ʋ́ bonu mʋ́
ámʋ ɛ́ begyi mʋ́ ıwı adánsıɛ súná anı bɛɛ, ıbʋ mʋ́tɔ́.
4 Bulu onutɔ́ ɛ́ lɔ́bwɛ ofʋ́la pʋ́ osʋ́na ɔtsan-ɔtsan mʋ
túmitɔ, ɔlɛha ahá mʋ Ɔŋɛ Wankíhé atokiehé bréá
iletsiá mʋ, pʋ́dínká ibwi mʋ́sʋ́ ání ɔnɔkwalı igyi.

Nkpahɔ́ɔ Ɔkpa Osʋnápʋ́

5 Bulu mɔ́pʋ ɔyí ámʋ́ʋ́ ıbá, anıdɛ́ mʋ́ ıwı asʋ́n blí
ámʋ wá mʋ abɔpʋ ıbıtɔ ɔbɛ́ɛ, bʋgyíí mʋ́sʋ́. 6 Mboʋ́n fɛ́
alıá ɔkʋ lɔ́wanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ ɔtınɛkʋ ɔbɛ́ɛ,
“Ɔ́o Bulu, ntɔ nyankpʋsa gyí, sʋ́ fʋ́ ansí ıdın mʋsʋ
alı?
Ntɔ nyankpʋsa gyí, sʋ fʋ́tɛkı mʋsʋ?
7 Bré itinbí kʋtɔ pɛ́ fɛba mʋ ası dʋn fʋ́ abɔpʋ.
Fɔpʋ numnyam pʋ́ obʋ́ dínká mʋsʋ,
8 fɛha mʋ ɔde atɔ́ fɛ́ɛ́sʋ́ gyí.”
Ní Bulu asʋ́n ánfı dɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Atɔ́ fɛ́ɛ́” á, idesuná
ání tɔtɔ mesian ání ɔmɛdɛ́ mʋ́sʋ́ gyí. Séi ánfı á,
anımɔ́kʋ́nyá wun ání ɔde atɔ́ fɛ́ɛ́sʋ́ gyí. 9 Táme
anılawun Yesu. Bulu léba mʋ ası dʋn mʋ abɔpʋ bré
itinbí kʋtɔ. Awıtɔlɛ Bulu lɔ́wa bwɛ́ mʋ́ alı, tsʋ́fɛ́
ɔlɛha Yesu lɔ́wu ɔhagyíɔha nwunsʋ. Anılabí ání séi
á, Bulu lapʋ́ numnyam pʋ́ obʋ́ dínká mʋsʋ, ıwıɔsın
ámʋ́ʋ́ olowun, wʋ́ ámʋ sʋ. 10 Bulu, atɔ́ fɛ́ɛ́ Ɔlɛpʋ́ pʋ́
mʋ́sʋ́ Ɔkípʋ amʋ ɔbɛ́kpa mʋ abí tsɔtsɔɔtsɔ ba mʋ
numnyamtɔ. Mʋ́ sʋ ıbʋ aléá ɔlɔtsʋn Yesu amʋ́ʋ́ ogyi
amʋ́ Nkpa Ɔhɔ́pʋ amʋ lowusʋ há mʋ ɔlɔfʋn, mɛ́nı
ɔbɔ́hɔ amʋ́ nkpa.
11 Yesu amʋ́ʋ́ ɔtɔgyʋ́ráa ahá lɛ́ amʋ́ lakpantɔ ámʋ
mʋa ahá ámʋ́ʋ́ alagyʋ́ra amʋ fɛ́ɛ́ babwɛ́ Ɔsí ɔkʋlɛ
abí. Mʋ́ sʋ ıma mʋ pɛ́lı ání ɔbɛ́tı amʋ́ ɔbɛ́ɛ mʋ apíʋ́.
12 Ɔlɛbláa Bulu ɔbɛ́ɛ,
“Nɛ́kla fʋ́ bwɛhé súná mí apíʋ́.
Nɛ́kanfʋ́ fʋ́ anı ofíakpa.”
13 Ɔlɛblí bré bámbátɔ́ ɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Nɔ́pʋ ansí dínká Bu-
lusʋ.” Ɔlɛtrá blí ɔbɛ́ɛ, “Kı, mía abí ámʋ́ʋ́ Bulu lapʋ́há
mí ámʋ líí á.”
14 Ínıá anyánkpʋ́sa abí ámʋ́ʋ́ Bulu lɔ́pʋhá mʋ amʋ
bʋgyi sʋ á, ɔlɔbwɛ mʋ ıwı nyankpʋsa fɛ́ amʋ́, mɛ́nı
ɔbɔ́tsʋn mʋ lowusʋ swíí Ɔbʋnsám túmi, yíntá mʋ.
15 Ɔkpa ánfı pɛ́sʋ́ ɔbɛ́talí tsʋn há ahá ámʋ́ʋ́ benya
lowu ifʋ́, sʋ bɔbwɛ nkpábi amʋ́ nkpatɔ fɛ́ɛ́ ámʋ bégyi
ıwı ní. 16 Tsʋ́fɛ́ ıda yaí ání megyí Bulu-abɔpʋ nkpa
ɔhɔ́kpa ɔlɛba, mboʋ́n Abraham abí-aná. 17 Ínı sʋ
ilehián ání ɔbɛ́lıan mʋ apíʋ́ tógyítɔ́tɔ́, mɛ́nı ɔbɔ́bwɛ
amʋ́ igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn ání obʋ́wun ahá nwɛ, wá
ɔnɔkwalı Bulu ansítɔ́. Fʋ́wun ɔbɛ́talí bʋ́ amʋ́ lakpan
ıwı afɔdıɛ há Bulu, obɛ́sikíé amʋ́. 18 Bɔsɔ mʋ kı, mʋ
onutɔ́ ɛ́ ɔlɔtsʋn ıwıɔsıntɔ. Mʋ́ sʋ ɔbɛ́talí gyí ahá ání
bʋtɔsɔ amʋ́ kı ɛ́ bʋalɛ.

3

Yesu Dʋn Mose

1 Ínı sʋ apíʋ́ aba ání Bulu latí mlı wá ɔsʋ́sʋ́ ayɔpʋ́tɔ́,
mlıpʋ ansí dınka Yesusʋ. Mʋgyí Bulu sumbí ɔyɔpʋ́
pʋ́ mʋ igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn amʋ́ʋ́ anıdɛ́ mʋ ıwı asʋ́n blí
ámʋ nı. 2 Ɔlɔwa ɔnɔkwalı há Bulu, Bulu lélɛ mʋ ɔbɛ́ɛ,
ɔbɔ́yɔ mʋ agyʋ́má fɛ́ alı ámʋ́ʋ́ Mose lɔ́wa ɔnɔkwalı

* 1:7 afʋ́ ntɛ́ɛ ɔŋɛ́. Ɔŋɛ́ mʋ́a afʋ́ lɛlıan aba Griiki ɔblítɔ.

há Bulu, Bulu lɔ́pʋ mʋ wóyí fɛ́ɛ́ wá mʋ ɪbɪtɔ ámʋ.
3 Támɛ obú bʋ Yesusʋ dʋn Mose, fɛ́ alıá bʋtobú wóyí
oyípʋ dʋn wóyí ámʋ. 4 Wóyígyíwóyí á, ɔha léyi mʋ́,
támɛ atɔ́ fɛ́ɛ́ ɔbwɛpʋ́ gyí Bulu. 5 Mose lɔ́bwɛ osúmpʋ́
ɔnɔkwalıpʋá ɔdɛ Bulu wóyísʋ́ kíı. Ɔlɛbláa amʋ́ asʋ́n
ání Bulu ɔbéblí ɛkɛkʋ́. 6 Támɛ Kristo lɔ́bwɛ obí
ɔnɔkwalıpʋá ɔdɛ Bulu wóyísʋ́ kíı. Bulu wóyítɔ́ abí
anıgyí, ní anılɔ́wa klʋn kítá mʋ ɔkpakítɔ kínkíínkín
yɔ́fʋn mʋ́ ɔnɔ́mɔkɛ́.

*Bulu Ahá Bɛ́*da Ɔkpʋ́nʋ́

7 Mʋ́ sʋ ɪbʋ Bulu asʋ́n ámʋtɔ ání Ɔŋɛ Wankíhé léblí
ɔbɛ́ɛ,
“Ndɛ, ní mlonʋ́ Bulu ɔmɛ a,
8 mlımáwa asʋtɔ-ɔnlın, fɛ́ alıá mlı anáin Israelfɔ
bɔbwɛ brɛ́á bɔkʋsʋ́ líí Bulusʋ,
sɔ mʋ kı dimbí ámʋsʋ.
9 Inʋ́ mlı anáin bɔsɔ mı kı nı.
Ibʋ mʋ́tɔ́á bowun mí bwɛhɛ́ nfí adʋana (40)
kɛ́kɛ́.
10 Ínı sʋ nenya ɔblɔ́ wa amʋ́, blí mbɛ́ɛ,
‘Bʋtɛdálı mí ɔma brégyíbré,
kíná mí asʋ́nsʋ́ gyí.’
11 Mʋ́ sʋ nenya ɔblɔ́ ká ntam mbɛ́ɛ,
‘Ní bówie mí ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakpá ınʋ fíín! Nɛká
nɔtʋ́n!’ ”
12 Mí apíó, mlıkı wanklááan ání mlıtɔ ɔkʋkʋ méenya
klʋn lalálıe ání ıtamahɔ Bulu gyi, mɛ́nı ımɛ́ɛha mʋ
ɔdalı Bulu Ɔkıankpapʋ amʋ ɔma. 13 Mboún mlıtɔı
kpla aba ekekegyíɛkɛá ɔyí lɛkɛ, bɛtı mʋ́ “Ndɛ,” fɛ́
alıá Bulu asʋn wanlínhé anfı ıdɛblí. Fɔ́wun lakpan
mɛ́ɛmlɛ́ mlıtɔ ɔkʋkʋ, há mʋ ɔwa asʋtɔ-ɔnlın. 14 Tsúfɛ́
ní akítá anı hógyitɔ kínkíínkín, fɛ́ brɛ́ ámʋ́ʋ́ anılɔ́tsɔ
hógyi amʋ yɔ́fʋn mʋ́ ɔnɔ́mɔ a, anıa Kristonyɔ
abɛ́kan, bwɛ́ toku kʋlɛ.
15 Fɛ́ alıá Bulu asʋn wanlínhé amʋ léblí. Ɔbɛ́ɛ,
“Ndɛ, ní mlonʋ́ Bulu ɔmɛ a,
mlımáwa asʋtɔ-ɔnlın, fɛ́ alıá mlı anáin Israelfɔ
bɔkʋsʋ́ líí Bulusʋ.”
16 Amɛndı lónu Bulu asʋn blíhé, támɛ bɔkʋsʋ́ líí
mʋsʋ? Megyí ahá ámʋ́ʋ́ Mose lékpa tsú Egyipte
ɔsʋlʋ́sʋ ámʋ fɛ́ɛ́? 17 Amɛndı Bulu lénya ɔblɔ́ wá nfí
adʋana (40) kɛ́kɛ́? Megyí amʋ́ kén lɔ́bwɛ lakpan,
bowu sin dimbísʋ́ ınʋ ní? 18 Amɛndı Bulu léka ntam
há ɔbɛ́ɛ, “Ní bówie mí ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakpá ınʋ fíín! Nɛká
nɔtʋ́n?” Megyí ahá ámʋ́ʋ́ bɔkʋsʋ́ líí mʋsʋ ámʋ?
19 Mʋ́mʋ́ ılawánkí anı ání amʋ́ Bulu máhógyi sʋ́
bʋmɔyɔ ɔsʋlʋ́ʋ amʋsʋ yédа ɔkpʋ́nʋ́.

4

1 Nhıhıé ámʋ́ʋ́ Bulu lɔ́bwɛ ɔbɛ́ɛ, mɔ́pʋ mʋ ɔkpʋ́nʋ́
ɔdakpá há anı ámʋ ıtráa da. Mʋ́ sʋ mlıha akı
wanklááan, mɛ́nı ımɛ́ɛba ání mlıtɔ ɔkʋ omɛ́enya ınʋ
yɔ́. 2 Tsúfɛ́ bɛda asʋn wanklááan ámʋ ɔkan súná anı,
fɛ́ amʋ́, támɛ bʋmɔhɔ asʋ́n ámʋsʋ gyi. Mʋ́ sʋ ımɔwa
labi há amʋ́. 3 Tsúfɛ́ anı ahá ámʋ́ʋ́ anılahɔ mʋ́sʋ́
gyi amʋ obówie mʋ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakpá ınʋ. Ahá ámʋ́ʋ́
bʋmɔ́ɔhɔ mʋ́sʋ́ gyi amʋ mʋ́ á, Bulu léblí tswí ɔbɛ́ɛ,
“Nenya ɔblɔ́, ká ntam mbɛ́ɛ,
‘Ní bówie mí ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakpá ınʋ fíín! Nɛká
nɔtʋ́n!’ ”

Ibʋ mʋ́tɔ́ ání Bulu lɛ́hıhíɛ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakpá ınʋ yáí tsú
brɛ́á ɔlɛlɛ ɔyí ɔpá́. 4 Tsúfɛ́ bɔwanlín ɛkɛ sıénɔ́sí amʋ
ıwı asʋ́n wá Bulu asʋn ámʋtɔ bɛɛ, “Ɛkɛ sıénɔ́sí a,
Bulu léda ɔkpʋ́nʋ́ tsú mʋ gyumagyihɛ fɛ́ɛ́tɔ́.” 5 Fɛ́ alıá
anılanú bɔtsʋn a, Bulu ɔbɛ́ɛ, “Ní bówie mí ɔkpʋ́nʋ́
ɔdakpá ınʋ fíín! Nɛká nɔtʋ́n!” 6 Ínı désuná ání akʋ
mʋ́ bówie ınʋ. Támɛ ahá ámʋ́ʋ́ begyankpá nú asʋn
wanklááan ámʋ bʋmenya ınʋ yɔ́, tsúfɛ́ bʋmobu mʋ.
7 Ínı sʋ Bulu létrá hıɛ ɛkɛ bámbá, ɔlɛtı mʋ́ “Ndɛ.” Nfí
tsɔtsɔɔtsɔ ɔma a, ɔlɔtsʋn Owíe Dawidsʋ tɔ́í tsú alı ɛkɛ
ánfı ıwı, fɛ́ alıá ıbʋ Bulu asʋ́n ámʋtɔ ɔbɛ́ɛ,
“Ndɛ, ní mlonʋ́ Bulu ɔmɛ a,
mlımáwa asʋtɔ-ɔnlın.”
8 Ní amʋ́ ɔkpapʋ́ Yosua léha bɛda ɔkpʋ́nʋ́ á, tɛkı
Bulu métrá hıɛ ɛkɛ bámbá. 9 Ínı sʋ ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakɛ́ kʋá
ına ɔtsan ıda gyo Bulu ahá, fɛ́ alıá Bulu léda ɔkpʋ́nʋ́
ɛkɛ sıénɔ́sí amʋ. 10 Tsúfɛ́ ɔhá ání olowie ɔkpʋ́nʋ́
ɔdakpá ınʋ ɛ́ ladá ɔkpʋ́nʋ́ tsú mʋ ɛ́ mʋ gyumagyihɛ
kugyíkʋtɔ, fɛ́ alı ámʋ́ʋ́ Bulu léda ɔkpʋ́nʋ́ tsú mʋ
klɛ kugyíkʋtɔ ámʋ. 11 Mʋ́ sʋ mlıha abɔ mbɔ́dí awie
ɔkpʋ́nʋ́ ɔdakpá ınʋ, mɛ́nı anıtɔ ɔkʋkʋ méesin ɔkpatɔ
fɛ́ alı ámʋ́ʋ́ Israelfɔ ámʋ bɔwa asʋtɔ-ɔnlın, besin
ɔkpatɔ ámʋ.
12 Tsúfɛ́ Bulu asʋ́n ámʋ ıbʋ nkpa, ıtɔyɔ́ agyʋ́má.
Ibʋ ogyá dʋn ɔdayí ıya anyɔ kugyíkʋ. Itɛká ɔha alıı
yówie mʋ ɔkláa pʋ́ mʋ́ ɔŋɛ́ ofíakpa, mʋ ntsakpá pʋ́
mʋ awú nfɔtɔ. Itegyi anı agywın pʋ́ tɔ́á anıtekle tsú
anı klʋntɔ asʋ́n. 13 Tɔtɔɔtɔ tamaŋáín Bulu! Tógyítɔ́
da yayá mʋ ansítɔ́. Mʋ abóyóbu anı tsiátɔ́ akúnta
kugyíkʋ súná ní.

Anı Bulu Igyí Ɔhapʋ́ Dɛhɛn

14 Anıbʋ igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn kpɔnkpɔntı ání aladá
fá ɔsʋ́sʋ́ yɔ́ ɔbʋ Bulu wá. Mʋgyí mʋ Bi Yesu. Ínı
sʋ mlıha akıta Yesu anfí anıdɛ́ mʋ ıwı adánsıɛ gyí
anfıtɔ kínkíínkín. Anımádınkí ansí mʋsʋ. 15 Tsúfɛ́ mʋ
mʋ́ omegyí ɔhá ání omóonu anı ası ní anımétálí gyí
ıwısʋ. Ogyi ɔhá ání bɔsɔ mʋ kı ɔkpagyíɔkpasʋ fɛ́ anı,
támɛ ɔmɔbwɛ lakpan ɛkɛkɛɛkɛ. 16 Ínı sʋ mlıha awa
klʋn, ayɔ Awıtɔlɛpʋ Bulu obíá ası. Fɔ́wun obówun
anı nwɛ, wá awıtɔlɛ, kpá anı anı ohiánkɛ.

5

1 Lɛ́ bʋtɛlɛ́ igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn okugyíɔkʋ tsú mʋ aba
anyánkpʋ́satɔ, ɔtelíí amʋ́ nwun Bulu ansítɔ́. Ɔtɔhɔ
atɔ hahɛ́ pʋ́ lakpan afɔdıɛ-abɔtɔ́ tsú amʋ́ wá, pʋ́há
Bulu igyí. 2 Mʋ onutɔ́ ɛ́ ɔtamatálí gyi ıwısʋ brɛ́
tsɔtsɔɔtsɔtɔ. Mʋ́ sʋ otenyá klʋn há ahá ání bʋmeyín
ɔlala pʋ́ amʋ́á bafwí ɔkpa. 3 Mʋ́ sʋ ilehián ání ɔbɔ́bɔ
afɔdıɛ há mʋ onutɔ́ lakpan, fɛ́ alıá ɔtɔbɔ́ há mʋ ahá.
4 Ɔhaa tamawá mʋ ıwı numnyam ɔbɛ́ɛ, Bulu igyí
ɔhapʋ́ dɛhɛn mʋgyi. Mboún Bulu tétí ɔha, bwɛ́ mʋ
mʋ igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn, fɛ́ alıá ɔlɔbwɛ Aaron.
5 Alı kɛ́n Kristo onutɔ́ ɛ́ mɔ́wa ıwı numnyam ání
Bulu igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn mʋgyi ní. Mboún Bulu lébláa
mʋ ɔbɛ́ɛ,
“Mí Bí gyí fʋ́.
Ndɛ nabwɛ́ fʋ́ Sí.”
6 Bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋ ɔtınɛkʋ ɛ́ bɛɛ, Bulu
ɔbɛ́ɛ,
“Bulu igyí ɔhapʋ́ fʋ́gyi bré fɛ́ɛ́tɔ́,
fɛ́ Melkisedek.”
7 Brɛ́á Yesu tsie nkpa ɔsʋlʋ́ʋ anfısʋ á, ɔlɔpʋ kokóli
mʋ́a isú bɔ́ mpáı, kplʋ́n kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́, pʋ́ mʋ atɔ kʋlíhé
tswı Bulu ání ɔbɛ́talí hɔ mʋ nkpa ansítɔ́. Mʋ ıwıasıbá
sum Bulu sʋ Bulu lónu mʋ mpáı. 8 Ibʋ mʋ́tɔ́á Bulu
mʋ Bi ogyi mʋ́, támɛ ɔlɔtsʋn ıwıɔsıntɔ asa ɔlɛtalí bí
alıá Bulubu ıhíé igyi. 9 Ínıá ɔlɔbwɛ tógyítɔ́á Bulu lɔ́wa

mʋ bwɛ sʋ á, olemlí ɔkpa áni ahá áni bʋtobú mʋ fɛ́ɛ́ bɔ́tsʋn mʋ́sʋ́ nyá nkpahɔ́ɔ áni ɪtamatá. [10] Bulu lɛ́lɛ mʋ súná áni ogyi mʋ igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn, fɛ́ alıá ɔlɛyaí Melkisedek.

*Mlı*mási Hógyi Amʋtɔ

[11] Mbʋ asʋ́n tsɔ́tsɔ́ɔtsɔ́á abɛ́blí tsú Melkisedek asʋ́n ánfı ɪwı. Táme mʋ́ asılɛ súná mlı ıbɔ́wa ɔnlın. Tsúfɛ́ séi á, mlıtráa mlımɛ́dɛ́ asʋ́n ası nu ɔsasʋ. [12] Tɛkı bɔ́fʋn alı bré ánfıtɔ á, mlılamlí asunápʋ́, táme mlılétrá hián ɔhá áni obósuná mlı atɔ gyankpapʋá ıbʋ Bulu asʋ́n ámʋtɔ. Mógyí, mlıléhián atosuánheá ılɔpɔn fɛ́ nyɔ́pʋ-ntsu. Megyí mʋ́á ıbʋ ɔnlın fɛ́ atɔ wıhɛ́ ntɛ́ɛ atogyihɛ onutó. [13] Táme kebi bɔbwɛ tónyɔ́pʋ́. Omeyín tʋ́á gyí yilébwɛ. [14] Ɔhandɛ tégyi tʋ́á ıbʋ ɔnlın, tsúfɛ́ alatsʋntsʋn ntobító kı, alakási bí yilé mʋ́a lalahɛ.

6

[1] Mʋ́ sʋ mlımátrá bıtía anı ayabi ya ɔma. Mlıha akası mʋ́á ıbéha anı abɔ́yɔ nkpá, asi Kristo ıwı atosunáhé gyankpapʋ amʋtɔ plá laplá. Mehián áni abɛ́trá suná atɔ́ tsú Bulu hógyi pʋ́ klʋntɔdamlí tsú bwɛhɛ́á ıtɛtí lowu ıwı, [2] atosunáhé tsú asʋ́bɔ, ıbı pʋdínká ɔhasʋ,* afúlikʋsʋ́ pʋ́ Bulu asʋ́ngyí ɛkɛ tráhɛ amʋ ıwı. [3] Ní Bulu lʋ́tsulá á, mʋ́mʋ́ mʋ́á ıbéha abɔ́yɔ nkpá sɔ́ɔ́n abósuná mlı ngya.

[4] Ní ahá áni bawun Bulu wankı amʋ kı, badá ɔsʋ́sʋ́ atokiehé ɔnɔ́ kı, banyá Ɔŋɛ Wankíhé amʋ é kı, [5] bádá Bulu asʋ́n ámʋ́ʋ́ ıbʋ alɛ́ ámʋ pʋ́ bré ámʋ́ʋ́ ıbéba amʋtɔ túmi ɔnɔ́ kı, [6] mʋ́ ɔma bɛdıda hógyitɔ á, bʋtamatálí trá damlí klʋntɔ. Tsúfɛ́ amʋ́ onutó ámʋ trá bʋdɛ Bulu mʋ Bi ámʋ da mántá oyikpalíhɛsʋ, tsú mʋ́ líí bɛɛ, ahá bʋbwɛ́ɛ mʋ ahinlá ní.

[7] Anyánkpʋ́sa akʋ bʋgyi fɛ́ ɔsʋlʋ́á itonu ntsuá nyankpʋ détswíe wʋlí mʋ́sʋ́, atɔ́ tɔwá alɛ́, wá labi há ahá ámʋ sʋ ámʋ́ʋ́ bɔdɔ mʋ́ ámʋ. Bulu toyʋ́lá alı ahá ánfı odu. [8] Táme akʋ é bʋgyi fɛ́ ɔsʋlʋ́ʋ áni tʋnkpa mʋ́a awu aná tɔkwɛ mʋ́sʋ́, bʋtamawá labi. Ní bʋmɛkı wankláán á, Bulu ɔbɔ́lwıí amʋ́, wá amʋ́ ogyá.

[9] Táme apíó adwɛpʋ́, ní ndɛ ínı blí ó á, opʋ́ni mɛdɛ́ mí tsií. Tsúfɛ́ nyin áni mlıdɛ́ atɔ wankláán bwɛ, idesuná áni Bulu lahɔ mlı nkpa. [10] Tsúfɛ́ tʋ́á ıda ɔkpa Bulu tɔbwɛ́. Ɔmɛ́ɛtan mlı gyumagyihɛ pʋ́ ɔdwɛá mlılalɛ́ súná mʋ tsú mʋ ahátsatɔ, mlıtráa mlıbʋ mʋ́sʋ́. [11] Nhíɛ́ ndeklé mbɛ́ɛ, mlıtɔ okugyíɔkʋ ɔbɔ́wa ıwı ɔwʋnlín, bwɛ́ mʋ́ yɔ́fʋn mʋ́ ɔnɔ́mɔ, fɔ́wun ıtʋ́ ámʋ́ʋ́ mlı ansí dın mʋ́sʋ́ ámʋ ıbɛ́ba mʋ́tʋ́ há mlı. [12] Mmedékléá mlı mlí ɔŋɛ́tʋ́ awʋlıyɔpʋ́. Mboún mlıkası ahá ámʋ́ʋ́ amʋ́ hógyi pʋ́ amʋ́ ıklʋnya sʋ amʋ́ ıbı béda ıtʋ́ ámʋ́ʋ́ Bulu léhıɛ yáí ámʋ.

*Bulu L*édınká Ibwi Tʋ́á Ɔlɛhıɛ Yáísʋ́

[13] Bréá Bulu léka ntam há Abraham a, ɔhaa má ınʋá ɔdʋn mʋ Bulu. Mʋ́ sʋ mʋ onutó ıwı ɔlɔ́pʋká ntam. [14] Ɔbɛ́ɛ, "Nɛkásɛ, néhıɛ yʋ́lá fʋ́. Néha fʋ́ abí-aná békleí tsɔ́tsɔ́ɔtsɔ!" [15] Abraham lénya klʋn. Mʋ́ sʋ olenya ıtʋ́ ámʋ́ʋ́ Bulu léka ntam ɔbɛ́ɛ méha mʋ amʋ. [16] Ní ɔkʋ ɔbéka ntam a, ɔhá áni ɔdʋn mʋ ıdá ɔtɔpʋ́ká ntam amʋ. Isuna áni nwɛ́ɛngyí kʋkʋ má mʋ ntam amʋ ıwı. [17] Ínı sʋ bréá Bulu dékléá obósuná ahá ámʋ́ʋ́ ɔlɛhıɛ tʋ́ ámʋ há ámʋ áni ɔmɛ́ɛtsɛ mʋ agywıın ɛkɛkɛɛkɛ á, ɔlɛtanʋ mʋ ıwı. [18] Bulu tamawá afunu! Mʋ tʋ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɛhıɛ yáí ámʋ, pʋ́ ntam amʋ igyi atoku anyɔ áni ımɛ́ɛtsɛ ɛkɛkɛɛkɛ. Ínı sʋ anı ahá ámʋ́ʋ́ anılasrí tanʋ mʋ amʋ anıbʋ tʋ́á abɔ́pʋwá ıwı ɔwʋnlín, akıta tʋ́ ámʋ́ʋ́ anıdɛ́ ɔkpa kíı amʋtɔ kínkíínkín. [19] Anı ɔkpakíı anfı lakítá anı yáí fɛ́ alıá ɔtan tɛkítá obu líí. Anı ɔkpakíı anfı tɛkpá anı, anıtɔtsʋn tati ámʋ́ʋ́ isian ɔsʋ́sʋ́ Ɔwankíkpátɔ Ɔwankíkpá obu-ɔnɔ́ ámʋtɔ wíé mʋ́tʋ́. [20] Anı sʋ Yesu lagyankpá yʋ́ ɔbʋ obu ámʋtɔ ınʋ dodo. Alamlí igyí ɔhapʋ́ dɛhɛn áni ɔbʋ ınʋ bré fɛ́ɛ́tʋ́ há anı fɛ́ Melkisedek.

7

*Bulu Igyí Ɔhap*ʋ́ Melkisedek

[1] Melkisedek anfı á, owíe ogyi Salem. Ɔlɔbwɛ ɔsʋ́sʋ́ʋ́sʋ́ Bulu amʋ igyí ɔhapʋ́. Ɛkɛ ɔkʋ Abraham lɔ́yɔ́kɔ awíe abaná akʋ ısá, gyí amʋ́sʋ́. Bréá oleyinkí ɔbá á, olefia Melkisedek. Melkisedek lóyulá mʋ. [2] Abraham léye atʋ́á olenya tsú ısá ámʋtɔ idú, ɔlɔpʋ idúsí há Melkisedek. Ɪdá ánfı ası gyí, "Yilébwɛ Owíe." Mʋ ıdá kʋlɛ é gyí "Iwilwii Owíe," tsúfɛ́ Salem ası gyí, "Iwilwii." [3] Bulu asʋ́n mɛblí asʋansʋ tsú Melkisedek akwʋ́pʋ́ ntɛ́ɛ mʋ ılíntɔ, mʋ kwıí ntɛ́ɛ mʋ lowu ıwı. Ɔlɛlıan Bulu mʋ Bi ámʋ. Bulu igyí ɔhapʋ́ ógyi bré fɛ́ɛ́tʋ́.

[4] Mlıkı alıá Melkisedek gyí ɔha kpɔnkpɔɔnkpɔntı ɔkʋ. Anı náin Abraham kʋ́ráá léye mʋ atʋ́á olenya tsú ısátʋ́ idú, pʋ́ iku kʋlɛ há mʋ. [5] Mose Mbla léha Lewi abí-aná, bʋgyi igyí ahapʋ́ ámʋ ɔkpa áni bʋhʋ́ɔ atɔ́ yée idútɔ́ kʋlɛ tsu amʋ́ ahá Israelfɔ wá. Ɪbʋ mʋ́tʋ́ áni Abraham abí-aná amʋ́ é bʋgyi. [6] Melkisedek anfı mʋ́tsú Lewi abí-anátʋ́, táme ɔlɔhɔ Abraham atɔ́ yée idútɔ́ kʋlɛ, yʋ́lá Abraham mboún ámʋ́ʋ́ Bulu léka ntam há ámʋ. [7] Nwɛ́ɛngyí ma mʋ́ ıwı áni ɔhá áni otoyʋ́lá dʋn ɔmʋá bʋdeyulá. [8] Yudafɔ igyi ahapʋ́ ámʋ́ʋ́ bʋtɔhɔ Israelfɔ atɔ́ idútɔ́ kʋlɛ amʋ bʋtowʋ́, táme ɔlɔhɔ Abraham atɔ́yetɔ idúsí anfı mʋ́ trá otsie nkpa fɛ́ alıá Bulu asʋn wanlínhé amʋ déblí. [9] Ní anımɔ́ɔwa afunu a, abɛ́talí blí anıaa, bré ámʋ́ʋ́ Abraham lɔ́pʋ mʋ atɔ́ idútɔ́ kʋlɛ há mʋ amʋ a, Lewi abusuan ámʋ́ʋ́ bʋtɔhɔ Israelfɔ atɔ́ idútɔ́ kʋlɛ amʋ é bɛka mʋ́ tsʋn Abrahamsʋ. [10] Tsúfɛ́ Lewi bʋ mʋ nain Abraham ıwıtɔ, bʋmɔkʋ́nyá kwíí mʋ asa mʋ nain lɔ́pʋ mʋ atɔ́ idútɔ́ kʋlɛ há Melkisedek.

[11] Ɪbʋ mʋ́tʋ́ áni Mose mbla ámʋ léblí áni Bulu igyí ahapʋ́ bʋtsʋ́u Lewi abusuantɔ. Ní bɛ́talí há ɔha ɔbɔ́fʋn a, tɛkı Bulu métrá lɛ mʋ igyí ɔhapʋ́ bámbá áni ogyi fɛ́ Melkisedek, omotsú Aaron abusuantɔ. [12] Ní bɛtsɛ igyí ahapʋ́lɛ mbla ámʋ a, mʋ́mʋ́ ilehián áni bɛ́tsɛ Mose mbla ámʋ é. [13] Tsúfɛ́ anı Wíe anfí anıdɛ́ mʋ ıwı asʋ́n blí ánfı otsú abusuan bámbátʋ́. Abusuan ánfıtɔ ɔhaa mʋ́kʋ́sʋ́m afɔdıɛ-asubwi amʋsʋ kı. [14] Ɔhagyíɔha yin áni Yuda abusuantɔ anı Wíe anfı otsú. Mose métı abusuan ánfı ıdá bréá ɔdɛ abusuan oduá bʋ́bwɛ Bulu igyí ahapʋ́ ıwı asʋ́n blí.

*Bulu Igyí Ɔhap*ʋ́ Bambá Áni Ogyi Fɛ́ Melkisedek

[15] Bulu mbla ánfı tsɛ́ɛ latráa wankí anı tsía, tsúfɛ́ igyí ɔhapʋ́ bámbá labɛlɛ ıwı ɔwan fɛ́ Melkisedek. [16] Mbla dada amʋ ilosuná áni Lewifɔ nkʋlɛ ɔbwɛ́ɛ igyí ahapʋ́, táme megyí bɛɛ mʋ anáin botsú Lewifɔtɔ sʋ́ ɔlɔbwɛ igyí ɔhapʋ́. Mboún mʋ nkpa áni ımɔ́ɔmɔ

* 6:2 ıbı pʋdínká ɔhasʋ igyi amándíɛ́ áni ɔpasua ahandɛ bʋtɔbwɛ́ pʋ́wá ahá áni balɛ́ há gyʋma kʋ gyí ɔpasua ámʋtɔ ɔwʋnlín, ntɛ́ɛ pʋ́tsá ahá ılɔ, ntɛ́ɛ pʋ́kʋ́lí Bulu Ɔŋɛ Wankíhé há amʋ́.

ɔnɔ́ ɛkɛkɛɛkɛ túmitɔ ɔ́na ɔlɔbwɛ igyí ɔhapó. [17] Tsúfɛ́
bɔwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ, “Bulu igyí ɔhapó
fʊ́gyi bré fɛ́ɛ́tɔ́, fɛ́ Melkisedek.” [18] Idesuná ání balɛ́
igyíha mbla dada amʊ ibwi, tsúfɛ́ ɪmɔwa ogyá,
ɪmɔwa labi ɛ́. [19] Tsúfɛ́ Mose mbla ámʊ mɛ́talí bwɛ́
tɔtɔɔtɔ ɪfʊn. Séi á, Bulu lapó anɪ ɔkpakíı wanklááń
ání ɪdʊn mbla dada amʊ yáí mʊ́ otsiákpá. Mʊ́á
ɪbɛ́kpɪá anɪ mantáa Bulu.

[20] Bulu lɛ́ka Yesu ɪwɪ ntam ání ɔbɔ́bwɛ mʊ igyí
ɔhapó bré fɛ́ɛ́tɔ́. Ɔmɛka igyí ɔhapó bámbá ɔkʊkʊʊkʊ
ɪwɪ ntam. [21] Yesu ɪwɪ ntam ání ɔlɛka bréá ɔlɔbwɛ mʊ
igyí ɔhapó gyí,
“Mí Bulu, naká mí ɪwɪ ntam ání
igyí ɔhapó fʊ́gyi bré fɛ́ɛ́tɔ́.
Mmɛ́ɛlatsɛ mí agywɪn!”

[22] Ɪna ntam anfɪ sʊ Yesu labɔbwɛ ɔma ɔlɪ́pʊ́ há Bulu
nhɪhɪɛ́ ání ɪhɪɛ́ bʊ alɛ́ dʊn nhɪhɪɛ́ dada amʊ.

[23] Bulu igyí ahapó ámʊ́ʊ́ betsiá nhɪhɪɛ́ dada amʊ
ɔnɔ́ ámʊ bʊhɪɛ́ bʊtsɔ, tsúfɛ́ bʊtowú sí agyómá ámʊ
tswɪ. [24] Yesu mʊ́ bʊ ɪnʊ bré fɛ́ɛ́tɔ́. Mʊ́ sʊ mʊ Bulu
igyíha mɔ́ɔmɔ ɔnɔ́ ɛkɛkɛɛkɛ. [25] Mʊ́ sʊ ɔtɛtálí hɔ ahá
ání bʊtɔtsʊn mʊsʊ ba Bulu wá fɛ́ɛ́ nkpa plíplíplí.
Tsúfɛ́ otsie Bulu wá, ɔdɛ mʊ kokóli amʊ́ nwunsʊ bré
fɛ́ɛ́tɔ́.

[26] Yesu gyí Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn onutó ání
anɪdéhián nɪ. Mʊ ɪwɪ lɛtɪn, tsitsa kʊkʊ ɪma mʊ
ɪwɪ. Lalahɛ kʊkʊʊkʊ ɛ́ ɪma mʊtɔ. Bulu lɛ́lɛ mʊ
lɛ́ lakpan abwɛpʊ́ ɔkpasʊ, há mʊ otsiákpá fʊáhɛ́
ɔsʊ́sʊ́ʊ́sʊ́. [27] Imehián ání mʊ mʊ́ obégyankpá bɔ́ mʊ
lakpan ɪwɪ afɔdɪɛ, fɛ́ igyi ahapó dɛhɛn atráhɛ amʊ.
Amʊ́ mʊ́ betsiá bɔ́ há amʊ́ onutó lakpan ekekegyíɛkɛ,
asa bɔbɔ há ahá atráhɛ. Ɔtsáwʊlɛ pɛ́ mʊ mʊ́ ɔlɔbɔ
afɔdɪɛ há ahá fɛ́ɛ́ lakpan, bréá ɔlɔpʊ mʊ ɪwɪ bɔ́ afɔdɪɛ
ahá fɛ́ɛ́ nwunsʊ. [28] Mose mbla lɛ́ha ahá ání bapɔn
bɔbwɛ Bulu igyí ahapó dɛhɛn. Táme mbla ámʊ ɔma
a, Bulu lɛ́ka ntam lɛ́ mʊ Bi. Alahá mʊ Bi ámʊ labwɛ́
mʊ igyí ɔhapó dɛhɛn ání ɔlɔfʊn bré fɛ́ɛ́tɔ́.

8

Anɪ Igyí Ɔhapó Dɛhɛn

[1] Asʊ́n ání ndɛblí fɛ́ɛ́ gyí, anɪbʊ Bulu igyí ɔhapó
dɛhɛn ání ógyi alɪ, otsie Bulu Otúmípʊ amʊ obíá
gyɔpɪsʊ ɔsʊ́sʊ́. [2] Ɔdɛ Bulu igyí ha Ɔwankíkpátɔ
Ɔwankíkpá onutó ání ɪbʊ ɔsʊ́sʊ́ ɪnʊ. Mʊ́ mʊ́ á, Bulu
onutó léyi mʊ́, megyí nyankpʊsa.

[3] Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn okugyíɔkʊ á, mʊ agyómá
gyí, ɔbɔ́pʊ ahá ámʊ atɔ hahɛ́ pʊ́ amʊ́ afɔdɪɛ-abɔtɔ́ há
Bulu. Ínɪ sʊ ilehián ání anɪ Bulu igyí ɔhapó dɛhɛn
Kristo ɛ́ obénya tɔá ɔbɔ́pʊhá Bulu. [4] Ní ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ
ɔ́bʊ a, tɛkɪ ɔmɔ́ɔbwɛ Bulu igyí ɔhapó ɛkɛkɛɛkɛ. Tsúfɛ́
Bulu igyí ahapó onutó bʊbʊ ɪnʊá bʊtɛhá Bulu igyí
Mose mbla ɔnɔ́. [5] Igyí ahapó amʊ bʊtɔtswɛ Bulu igyí
ɔhakpá ání ɪlɛlɪan ɔsʊ́sʊ́ tati-obu ámʊ. Ínɪ sʊ Bulu
lɛ́da Mose ɔlá bréá ɔbɔ́bwɛ tati-obu ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Kɪ
ání fɔ́bwɛ tógyítɔ́ fɛ́ obu ámʊ́ʊ́ nɛlɛ súná fʊ́ ɪbʊsʊ
ɪnʊ ámʊ odu pɛ́pɛ́ɛ́pɛ́.” [6] Táme Yesu igyíha agyómá
ámʊ́ʊ́ Bulu lɛ́ha mʊ amʊ lɛ́hɪɛ́ fʊ́á dʊn ɔsʊlʊ́sʊ igyí
ahapó dɛhɛn amʊ klɛ́. Ntam pɔpwɛ ámʊ́ʊ́ ɪbʊ anɪa
Bulu nsɪnɛ́, Yesu gyí mʊ́ ɔma ɔlɪ́pʊ́ amʊ ɛ́ ɪhɪɛ́ bʊ alɛ́
dʊn ntam dada amʊ. Tsúfɛ́ ɔlɛhɪɛ atoyiléá mɔ́bwɛ há
anɪ wá mʊ́tɔ́.

[7] Ntam gyankpapʊ amʊ ɪmɔfʊn. Ní ɪlɔfʊn a,
tɛkɪ nyɔɔsɪ mɛtrá hián. [8] Táme Bulu lówun ání
anyánkpʊ́sa bʊmɛbí bwɛ́. Mʊ́ sʊ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ,
“Ɛkɛ ɔkʊ ɪbá. Mí mlɪ Wíe déblí.
Mía Israelfɔ pʊ́ Yudafɔ abɛ́ka ntam pɔpwɛ.
[9] Ɪmɔ́ɔbwɛ fɛ́ mʊ́ ámʊ́ʊ́ iletsiá mía amʊ́ anáin nsɪnɛ́,
bré ámʊ́ʊ́ nɛkɪtá amʊ́ ɪbɪ, kpá amʊ́ dalɪ Egyipte
ɔsʊlʊ́sʊ ámʊ.
Tsúfɛ́ bʊmegyi mí ntam amʊsʊ.
Ínɪ sʊ nesi amʊ́ ɪwɪ há amʊ́.
[10] Ntam anfɪ obétsiá mía Israelfɔ nsɪnɛ́
ɛkɛ ámʊ nɪ. Mí mlɪ Wíe déblí.
Nɔ́pʊ mí mbla wá amʊ́ nwuntɔ,
nɔ́wanlín mʊ́ dínká amʊ́ klʊnsʊ.
Nɔ́bwɛ amʊ́ Bulu,
amʊ́ ɛ́ bɔ́bwɛ mí ahá.
[11] Amʊ́tɔ́ ɔkʊkʊ mɛ́ɛtrá suná mʊ pio,
ntɛ́ɛ mʊ ba ɔbɛ́ɛ,
ɔbíı Bulu.
Tsúfɛ́ amʊ́ fɛ́ɛ́ bɛ́bɪ mí.
Tsú nyebísʊ yɔ́fʊn ahandɛsʊ.
[12] Nési amʊ́ lakpan kíɛ amʊ́.
Mmɛ́ɛtrá kaín lalahɛá babwɛ́sʊ́.”

[13] Ní anɪ Wíe dɛ́ ntam pɔpwɛ ɪwɪ asʊ́n blí á, mʊ́mʊ́
ilosuná ání dada amʊ ɪtráa ma labi mʊ ansítɔ́. Tɔá
ɪladan bwɛ dáda a, wu itowú.

9

Ɔsʊlʊ́sʊ Mʊ́a Ɔsʊ́sʊ́ Bulusúm

[1] Bulusúm mbla letsiá Bulu ntam dada amʊtɔ.
Bɔbwɛ tati-obu ání bʊ́sum Bulu mʊ́tɔ́ ɔsʊlʊ́sʊ nfɪ.
[2] Bɔpʊ tati tin tati-obu ámʊ ɔnɔ́, bɔpʊ ɪkʊlɛ ɛ́ ká
mʊ́tɔ́. Bɛtɪ obu gyankpapʊ amʊtɔ bɛɛ, Ɔwankíkpá.
Ɔkandíɛ-oyí ání bʊtonywɛ́ nkandíɛ bian mʊ́sʊ́ pʊ́
ɔpʊ́nʊ́ ání bodobodoá bapʊ́há Bulu igyí ɪdɪn mʊ́sʊ́
bʊ ɪnʊ. [3] Obu nyɔɔsɪ amʊ́ʊ́ ɪbʊ tati nyɔɔsɪ amʊ ɔma
amʊtɔ bʊtɛtí, Ɔwankíkpátɔ Ɔwankíkpá nɪ. [4] Sika
pɛpɛ afɔdɪɛ-asubwi bʊ ɪnʊ. Bulu Ntam-dáka ání
bɔpʊ sika pɛpɛ píatá mʊ́ ɪwɪ fɛ́ɛ́ ɛ́ itsie ɪnʊ. Bʊtɔwá
ɔhíén ogyá afɔdɪɛ-asubwi ámʊsʊ. Atoku asa bʊ́v
Bulu Ntam-dáka ámʊtɔ. Mʊ́gyí, sika pɛpɛ ɔlankabi
ání atogyihɛ kʊá bɛtɪ mʊ́ mana bʊ mʊ́tɔ́, Aaron oyi
yiáhɛ́ amʊ́ʊ́ ɪlɔpɔí ámʊ pʊ́ abwi pɛ́tɛ́plɛ́ anyɔ ámʊ́ʊ́
Bulu lɔ́wanlín mʊ mbla dínká mʊ́sʊ́ ámʊ ɛ́ bʊ mʊ́tɔ́.
[5] Bɔbwɛ Kerubim anyɔá bʊbʊ numnyam, bʊgyi ntobí
akʊá bʊbʊ abámba dínká ntam-dáka ámʊ obuasʊsʊ.
Amʊ́ fɛ́ɛ́ bɛtɪnkí amʊ́ abámba fia aba, ilobun dáka
ámʊsʊ. Amʊ́ nsɪnɛ́ ɪnʊ Bulu tesí ahá lakpan kíɛ amʊ́
ní. Táme megyí séi abɛ́lɛ asʊ́n ánfɪ asɪ.

[6] Alí bɛla ntobí ámʊ yáí ɪnʊ ní. Bulu igyí
ahapó ámʊ bʊtowíɛ obu gyankpapʊ, igyi Ɔwankíkpá
amʊtɔ ekekegyíɛkɛ yɔ́yɔ amʊ́ agyómá. [7] Bulu igyí
ɔhapó dɛhɛn pɛ́ towíɛ obu nyɔɔsɪ, igyi Ɔwankíkpátɔ
Ɔwankíkpá amʊtɔ. Ɔtsáwʊlɛ pɛ́ otowíɛ ɪnʊ ofítɔ́.
Ilehián ání ɔbɔ́pʊ ɔbwɪ obugya ání ɔbɔ́pʊbɔ́ afɔdɪɛ
há Bulu mʊ onutó nwunsʊ pʊ́ ahá lakpan ání bɔbwɛ,
bʊmeyín sʊ ya ɪnʊ. [8] Tɔá Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʊ désuná
tsú ntobí ánfɪ ɪwɪ gyí, Ɔwankíkpátɔ Ɔwankíkpá ɪnʊ
ɔkpa lefin wa amʊ́ bréá tati-obu ámʊ gyí amʊ́ Bulu
ɔtswɛ́kpa. [9] Ínɪ igyi atosuánhɛ há ndɛ ɔyɪ kɛhɛ.
Idesuná ání ɪbʊ mʊ́tɔá bʊtɔpʊ́ atɔ hahɛ́ pʊ́ afɔdɪɛ-
abɔtɔ́ há Bulu igyí, táme ɪmɛ́ɛtalí há mʊ́ ɔhapʊ́ ámʊ
klʊn isi mʊ ɪpɔ́n ha ání mʊ ɪwɪ latɪn tsú mʊ lakpantɔ.
[10] Tsúfɛ́ ntobíá igyi, atogyihɛ, atonuhɛ pʊ́ amándíɛ

áni nyankpʊsa tɔpógyóra ɪwɪ kɛkɛ mbla ámʊ losuná.
Bulu lɔ́bwɛ mbla ámʊ fɛ́ɛ́ há nyankpʊsa, áni ɔkíta
mʊ́tɔ́ bɔfʊn bré ánfɪ alabwɛ́ ɔkpa pɔpwɛ áni bɔ́pʊbwɛ́
mʊ́ ánfɪ, anɪmɛ́ɛtrá bwɛ dáda amʊ.

11 Kristo labɔbwɛ Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn há atɔ
wankláán ámʊ́ʊ́ ɪlaba ámʊ. Mʊ tati-obu áni ɔbʊ mʊ́tɔ́
bʊ ɔsʊ́sʊ́. Ɪnʊ tati-obu ámʊ dʊn ɔsʊlʊ́sʊ klɛ́, ɪlɔfʊn
dʊn mʊ́ é. Megyí nyankpʊsa lɔ́bwɛ mʊ́ mʊ́, imotsú
ɔyí ánfɪtɔ é. 12 Megyí atrʊkpa pʊ́ nnantswie yínhɛ́
obugya Kristo lɔ́pʊya Ɔwankíkpátɔ Ɔwankíkpá ɪnʊ.
Mʊ onutó obugya ɔlɔpʊya ɪnʊ, ɔlɔpʊká anɪ nwunsʊ
ɪkɔ ɔtsáwʊlɛ pɛ́, anɪlénya nkpa áni ɪtamatá. 13 Mose
mbla ámʊ ɔnɔ́ á, akpaláa pʊ́ nnantswie obugya
pʊ́ ɔnantswiebí áni bawá mʊ ogyá, alahɔ nsʊ́ʊ́
bʊtowúnya wʊlí ahá áni ifin lada amʊ́, pógyóra amʊ́.
14 Ní bɛtalí bʊdɛ mbwɪ obugya kóráá pʊtɪn ahá ɪwɪ
á, ntogyi sʊ Kristo obugya mɛ́ɛtalí tɪn ahá ɪwɪ dʊn?
Kristo lɔ́tsʊn Ɔŋɛ́ ámʊ́ʊ́ ɪbʊ ɪnʊ bré fɛ́ɛ́ ámʊsʊ, pʊ́ mʊ
ɪwɪ lɛ́ mbusuo áni ɪlɔfʊn há Bulu. Mʊ obugya amʊ
ɪbɛ́tɪn anɪ klʊntɔ tsú bwɛhɛ́á ɪbɛ́kpa anɪ wá lowutɔ
ɪwɪ, mɛ́nɪ abɛ́talí súm Bulu Ɔkɪankpapʊ amʊ.

15 Ínɪ sʊ Kristo gyí ntam pɔpwɛ áni ɔbʊ Bulu mʊa
anyánkpʊ́sa nsɪnɛ́ ɔma ɔlɪípʊ́, mɛ́nɪ ahá ámʊ́ʊ́ Bulu
latí ámʊ bénya atɔ́ ámʊ́ʊ́ ɪtamayíntá, ɔlɛhɪɛ yáí há
amʊ́ ámʊ. Tsúfɛ́ Kristo lowu ámʊ ɪlahá amʊ́ bagyi
ɪwɪ tsú lakpan ámʊ́ʊ́ bɔbwɛ bré ámʊ́ʊ́ bʊbʊ ntam
gyankpapʊ amʊ asɪ ámʊtɔ.

16 Ní ɔkʊ ɔwánlín nhɪhɪɛ́ há mʊ atɔ́tɔ́ yée tswɪ a,
otowú asa ɪtɔyɔ́ agyómá. 17 Tsúfɛ́ nhɪhɪɛ́ ámʊ ɪma labi
brɛ́á ɔhá ámʊ onutó tsie nkpa. Mʊ lowu ɔma ɪtɔwá
labi. 18 Ínɪ sʊ́ bɔpʊ obugya sí Bulu ntam gyankpapʊ
amʊ ésʊ́ asa ɪlɔyɔ agyómá ní. 19 Tsúfɛ́ bréá Mose
lɛ́kla mbla ámʊ fɛ́ɛ́ súná Israelfɔ tá á, ɔlɔpʊ ntsu
fráa nnantswie pʊ́ akpaláa obugyatɔ, pʊ́ kufa ɪwɪ imi
pɛpɛ mʊ́a ɪfá kʊá bʊtɛtí mʊ́ Hisop wúnya obugya
fráhɛ amʊ wʊlí mbla ɔwʊlʊ́ ámʊ pʊ́ ahá ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́.
20 Mʊ́ʊ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Obugya áni ndɛpʊsí ntam áni
Bulu laká há mlɪsʊ ní." 21 Alɪ kén ɔlɔpʊ obugya amʊ
kʊ wúnya tati-obu pʊ́ ntobí ámʊ́ʊ́ bʊtɔpʊ́tswɛ Bulu
ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́ nɪ. 22 Lɛ́lɛ́ mʊ́ Bulu mbla ámʊ ɔnɔ́ á, abɛ́talí
blí anɪaa, obugya bʊtɔpʊ́gyóra tógyítɔ. Ní bʊmɔpʊ
obugya lɛ́ mbusuo á, lakpansikíɛ́ tamaba.

*Kristo A*fɔdɪɛ Télɛ́ Anɪ Tsú Lakpantɔ

23 Alɪ ilehián áni bɔ́bwɛ amándíɛ́ ánfɪ pʊ́gyóra
ntobí ánfɪ ígyi fɛ́ ɔsʊ́sʊ́ klɛ́ amʊ nɪ. Támɛ ɔsʊ́sʊ́ klɛ́
amʊ ilehián afɔdɪɛ áni ɪhíɛ́ dʊn ɔsʊlʊ́sʊ klɛ́ anfɪ. 24 Ínɪ
sʊ́ Kristo mówie tati-obuá nyankpʊsa lɔ́pʊ mʊ ɪbɪ
bwɛ́, igyi fɛ́ ɔsʊ́sʊ́ klɛ́ amʊ odutɔ ní. Ɔsʊ́sʊ́ ɔlɔyɔ
yélíí Bulu ansítɔ́, ɔdɛ mʊ kokóli ha anɪ. 25 Ɔmɔpʊ mʊ
ɪwɪ yɔ́bɔ afɔdɪɛ tsenyɔ-tsesa, fɛ́ alɪ ámʊ́ʊ́ Bulu igyí
ahapʊ́ dɛhɛn amʊ bʊtɔpʊ́ mbwɪ obugya ya ɔsʊlʊ́sʊ
Ɔwankíkpátɔ Ɔwankíkpá ɪnʊ ofífígyíofí ámʊ. 26 Ní alɪ
ígyi á, tɛkɪ ilehián áni Kristo obétsiá wun ɪwɪɔsɪn wú
tsé dú tsé lafa, tsú bréá ɔyí lefi asɪ ɔpá. Mboún alalɛ́
ɪwɪ ɔwan ɔyí ɔnɔ́mɔbí ánfɪ, pʊ́ mʊ ɪwɪ bɔbɔ afɔdɪɛ
ɔtsáwʊlɛ pɛ́ pʊ́lɛ́ ahá tsú amʊ́ lakpantɔ. 27 Igyi fɛ́
alɪá ɪda yáí áni ɔtsáwʊlɛ pɛ́ ɔha obówu. Mʊ́ ɔma a,
Bulu obégyi mʊ asʊ́n. 28 Alɪ kén Kristo lɔ́pʊ mʊ ɪwɪ
bɔ́ afɔdɪɛ ɔtsáwʊlɛ pɛ́, pʊ́lɛ́ ahá tsɔtsɔɔtsɔ tsú amʊ́
lakpantɔ ní. Mʊ́ sʊ ní ɔlɛ́ ɪwɪ ɔwan otse nyɔɔsɪ a,
imehián áni ɔbɛ́trá bwɛ tɔtɔ tsú lakpan ɪwɪ. Mboún
ahá áni bʊhíɛ́ bʊtsie bʊgyo mʊ nkpa ɔbá bɔhɔ.

10

1 Alɪ ámʊ́ʊ́ Mose mbla lɛ́lɛ́ súná áni bʊpʊ́ha Bulu
igyí amʊ ɪlɛlɪan mʊ́ ámʊ́ʊ́ ɪbɛ́ba amʊ kɛkɛ. Mʊ́ onutó
ámʊ Kristo labɔbwɛ á. Afɔdɪɛ oloku ɔkʊlɛ amʊ betsiá
bɔ́ há Bulu ofífígyíofí. Támɛ ɪmɛtalí há ahá ámʊ́ʊ́
bʊtɛbɛha igyí amʊ abʊfʊn Bulu ansítɔ́. 2 Ní ɪlɛtalí tɪn
amʊ́ ɪwɪ Bulu ansítɔ́ ɔtsáwʊlɛ pɛ́ á, tɛkɪ besi afɔdɪɛ
ámʊ bɔ, amʊ́ klʊn ɛ́ ilesi amʊ́ ɪpɔ́n ha áni babwɛ́
lakpan. 3-4 Tsúfɛ́ nnantswie yínhɛ́ pʊ́ atrʊkpa obugya
mɛ́ɛtalí lɛ́ nyankpʊsa tsú mʊ lakpantɔ ɛkɛkɛɛkɛ.
Mboún ha ɪtɛhá mʊ ɔtɛkáín mʊ lakpansʊ ofífígyíofí.
5 Ínɪ sʊ bréá Kristo ɔbá ɔyítɔ́ á, ɔlɛbláa Bulu ɔbɛ́ɛ,
"Megyí atɔ hahé mʊ́a afɔdɪɛ fʊ́dedunká.
Mboún ɔyʊlʊ́ʊ́ fɛla yáí mí.
6 Fʊ́ ansí megyi mbwɪ tʊ́hɛ́
pʊ́ lakpan afɔdɪɛ ɪwɪ.
7 Mʊ́ʊ́ nɛblí mbɛ́ɛ, 'Mí Bulu, mí ní.
Nɛbá bɔbwɛ fʊ́ apɛ́,
fɛ́ alɪá bɔwanlín mí ɪwɪ asʊ́n wá
fʊ́ asʊn wanlínhɛ́ amʊtɔ.' "

8 Olegyankpá blí ɔbɛ́ɛ, "Megyí afɔdɪɛ mʊ́a atɔ hahɛ́,
mbwɪ tʊ́hɛ́ pʊ́ lakpan afɔdɪɛ fʊ́dedunká. Fʊ́ ansí
megyi mʊ́ ɪwɪ." Ɔlɛblí alɪ, támɛ mbla ɔkpasʊ́ ilehián
áni bɔ́bwɛ mʊ́. 9 Mʊ́ʊ́ ɔlɛtrá blí ɔbɛ́ɛ, "Mí Bulu, mí
ní. Nɛbá bɔbwɛ fʊ́ apɛ́." Mʊ́ sʊ Bulu lalɛ́ afɔdɪɛ
dada amʊ ibwi, pʊ́ Kristo afɔdɪɛ ámʊ wá mʊ́ otsiákpá.
10 Yesu Kristo lɔ́bwɛ Bulu apɛ́, pʊ́ mʊ ɪwɪ bɔ́ afɔdɪɛ anɪ
nwunsʊ ɔtsáwʊlɛ pɛ́, há bré fɛ́ɛ́. Mʊ́ sʊ anɪ ɪwɪ latɪn.

11 Igyí ɔhapʊ́ okugyíɔkʊ tɛlíí bɔ́ afɔdɪɛ oloku ɔkʊlɛ
amʊ ekekegyíɛkɛ. Afɔdɪɛ-abɔtɔ́ ámʊ́ʊ́ otenyá pʊ́bɔ́
mʊ́ tsé dú tsé lafa ámʊ kén ɔtɔpʊ́bɔ́ mʊ́ ní. Támɛ
afɔdɪɛ ánfɪ mɛ́ɛtalí lɛ́ ahá tsú amʊ́ lakpantɔ ɛkɛkɛɛkɛ.
12 Kristo mʊ́ lénya bɔ́ lakpan ɪwɪ afɔdɪɛ ɔtsáwʊlɛ pɛ́
ámʊ a, ɪlɛta fɛ́ɛ́, oleyétsiá Bulu gyɔpɪsʊ. 13 Tsú alɪ bré
ámʊtɔ ɔpá otsie ɪnʊ ogyo brɛ́á Bulu ɔbɔ́pʊ mʊ alupʊ́
bwɛ́ mʊ ayabi oyíkpa. 14 Mʊ afɔdɪɛ kʊlɛ pɛ́ ámʊ ɪlahá
ahá ámʊ́ʊ́ Bulu lapʊ́ amʊ́ bwɛ́ mʊ klɛ amʊ bafʊn ha
bré fɛ́ɛ́, ɔlala kʊkʊʊkʊ ɪtráa ma amʊ́ ɪwɪ.

15 Ɔŋɛ Wankíhɛ́ ɛ́ légyi mʊ́ ɪwɪ adánsɪɛ súná anɪ.
Olegyankpá blí ɔbɛ́ɛ,
16 Anɪ Wíe ɔbɛ́ɛ,
"Ntam anfɪ obétsiá mía amʊ́nyɔ nsɪnɛ́,
brɛ́ ámʊ́ʊ́ ɪbá ámʊtɔ ní.
Nɔ́pʊ mí mbla wá amʊ́ klʊntɔ,
wánlín mʊ́ wá amʊ́ nwuntɔ."
17 Ɔlɛtrá blí ɔbɛ́ɛ, "Mmɛ́ɛtrá kaín amʊ́ lakpan pʊ́ amʊ́
lalahɛsʊ ɛkɛkɛɛkɛ." 18 Mʊ́ sʊ ní Bulu lasí lakpan kíɛ́ á,
mʊ́mʊ́ mʊ́ ɪwɪ afɔdɪɛ kʊkʊ ɪtráa medéhián ɛ.

*Mlɪ*ha Akpʊkpɛ Manta Bulu

19 Ínɪ sʊ mí apíʊ́, Yesu obugya amʊ sʊ anɪbʊ ɔkpa
wíé ɔsʊ́sʊ́ Ɔwankíkpátɔ Ɔwankíkpá ɪnʊ faan. 20 Mʊ
lowu ámʊ sʊ alafínkí tati ámʊ́ʊ́ bɔpʊká obu ámʊtɔ
ámʊ há anɪ. Mʊ́gyí ɔkpa pɔpwɛá ɪtɛhá anɪ nkpa
ní. 21 Anɪbʊ Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ
ɔkʊá ɔdɛ Bulu ahásʊ kíɪ. 22 Mʊ́ sʊ mlɪha apʊ ɪklʊn
áni ɪbʊ ɔnɔkwalɪ, pʊ́ hógyiá mʊ́ ɔnɔ́ bʊ ɔnlɪn kpʊkpɛ
manta Bulu. Tsúfɛ́ alapʊ́ Kristo obugya gyóra anɪ.
Anɪ klʊn mɛ́ɛtrá ha anɪ pʊ́n, alapʊ́ ntsu wánkíhɛ́ ɛ́
fwí anɪ ɪwɪ. 23 Mlɪha akɪta tʊ́ ámʊ́ʊ́ anɪdɛ́ mʊ́ ɪwɪ
adánsɪɛ gyí, anɪdɛ́ mʊ́ ɔkpa kíɪ amʊtɔ kínkín, tsúfɛ́
Ɔnɔkwalɪpʊ Bulu gyí. Ɔbɔ́bwɛ tʊá ɔlɛhɪɛ áni mɔ́bwɛ
há anɪ. 24 Mlɪha akɪ alɪá ɪbɔ́bwɛ abɔ́wa aba ɔwʊnlín,
ɔdwɛ mʊ́a yilébwɛtɔ. 25 Mlɪmáha asi anɪ ofíakpa yɔ,
fɛ́ alɪá akʊ bʊdɛbwɛ. Mboún mlɪha atra wa aba

ɔwʋnlín tsía. Tsúfɛ́ mlıdéwúun ání anı Wíe ɔbákɛ ámʋ ıdɛkpʋkpɛ́ bá.
[26] Mí apíó, lakpan ıwı afɔdıɛ kʋkʋ ıtráa ma ınʋ há anı, ní akı ansí bwɛ́ lakpan bréá anılabí ɔnɔkwalı amʋ. [27] Mboún tɔ́á ılasí gyí, abétsiá ifúsʋ́ gyo Bulu asʋ́n ogyíké pʋ́ ogyá kpɔnkpɔɔnkpɔntı ámʋ́ʋ́ ıbóhɔ Bulu alupʋ́ ámʋ. [28] Ní ahá abanyɔ́-abasá begyi ɔkʋ ıwı adánsıɛ, ání alakína Mose mbla ámʋsʋ gyí a, bʋtɔmɔ́ mʋ. Bʋtamawun mʋ nwɛ. [29] Mʋ́mʋ́ ní ɔkʋ ɔkı Bulu mʋ Bi ámʋ ansítɔ́ kótíkótí, omobu ání mʋ obugya amʋ́ʋ́ Bulu lɔ́pʋsí mʋ ntamsʋ, ılɔgyʋráa mʋ ıwı ámʋ bʋ ibía, olesia Bulu awıtɔlɛ Ɔŋɛ́ ámʋ mʋ́ á, mʋ ısʋbıtí ání ɔbɛ́hıɛ nyá mɛ́ɛba kíı. [30] Tsúfɛ́ anıyin ání Bulu léblí ɔbɛ́ɛ, “Mí, mlı Wíe téká lalahɛ ıkɔ. Mí ɔbɛ́ka aha laláhɛ akɔ ámʋ́ lakpan sʋ.” Ɔlɛtrá blí ɔbɛ́ɛ, “Mí, mlı Wíe obégyi mí ahá asʋ́n.” [31] Ibʋ ifú ání fɛ́kpa wíé Bulu Ɔkıankpapʋ amʋ agblátɔ.
[32] Mlımátan bré ámʋ́ʋ́ Bulu wankı lɔ́wankí wʋ́lí mlısʋ ámʋsʋ. Mlıkaın ání alı bré ámʋtɔ á, mlılɔ́tsʋn ıwıɔsın tsɔtsɔɔtsɔtɔ, táme mlılélıí kínkíínkín. [33] Betsiá síá mlı, wá mlı ıwıɔsın ahá ansítɔ́. Bré kʋtɔ ɛ́ á, mlılétsa ahá ání bʋdɛ ıwıɔsın ámʋ odu wúun. [34] Mlılósú ha obu adıpʋ́. Bréá ahá bɔpʋ ɔwʋnlín swíí mlı atɔ́ á, mlılési há amʋ́ ansigyísʋ́. Tsúfɛ́ mlıyin ání mlıbʋ atɔ́á ıbʋ alɛ́ dʋn mʋ́, ibétsiá bré fɛ́ɛ́tɔ́. [35] Mʋ́ sʋ ımákpɔn mlı. Mlıkıta ıwı, amlılu kínkín, tsúfɛ́ mlıbʋ ıkɔ́ká kpɔnkpɔɔnkpɔntı Bulu wá. [36] Ilehián ání mlótomi, mɛ́nı mlɛ́talí bwɛ́ Bulu apɛ́, fówun mlénya ıtɔ́ ámʋ́ʋ́ Bulu léhıɛ yáí há mlı ámʋ. [37] Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʋn wanlínhɛ́ amʋtɔ bɛɛ,
“Iméegyi nkɛ kʋkʋ Bulu obówotií.
Ɔmɔ́ɔwa ɔpá.
[38] Ahá ání amʋ́ hógyi sʋ Bulu latsú amʋ́ ání amʋ́ asʋ́n
da ɔkpa obétsiá nkpa.
Táme ní amʋ́tɔ́ ɔkʋ mówa klʋn kítá ıwı mʋ
hógyitɔ, oleyinkí ɔma mʋ́ á,
Bulu ansí méegyi mʋ ıwı.”

[39] Táme anımégyí fɛ́ ahá ání badámlí ɔma há Bulu, bafwí. Mboún anıgyí ahá ání amʋ́ hógyi lahɔ amʋ́ nkpa.

11

Hógyi

[1] Hógyi gyí ansí pʋdínká tɔ́á fʋmɔkʋ́wun, táme fʋdɛ mʋ́ ɔkpa kísʋ. [2] Ahá ámʋ́ʋ́ betsiá bímbí ámʋ hógyi sʋ́ Bulu ansí légyi amʋ́ ıwı.
[3] Anı hógyi sʋ́ anılébı ání asʋ́n Bulu léblí pʋ́lɛ́ ɔyí. Mʋ́ sʋ tɔ́á ansíbi towun lɛdalı tsu tɔ́á ansíbi tamawuntɔ.
[4] Hógyitɔ Habel lɔ́pʋ mʋ atɔ hahɛ́ ání ıbʋ alɛ́ dʋn mʋ dɛhɛn Kain klɛ́ há Bulu igyí. Mʋ hógyi sʋ Bulu ansí legyi mʋa mʋ atɔ hahɛ́ ámʋ ıwı, olotsu mʋ ání mʋ asʋ́n da ɔkpa. Ibʋ mʋ́tɔ́á olowu dodoodo, táme mʋ hógyi amʋ sʋ ɔtráa ɔdɛtɔí bɔfʋn ndɛ.
[5] Hógyi sʋ Enok mówu asa Bulu lótsu mʋ, ɔhaa mówun mʋ. Bulu asʋn wanlínhɛ́ legyi mʋ ıwı adánsıɛ ání olegyi Bulu ansí asa olotsu mʋ nátí. [6] Mlıkı, ɔhaa mɛ́ɛtalí gyi Bulu ansí ní ɔmɔhɔ mʋ gyi. Tsúfɛ́ ilehián ání ɔhá ání ɔbɛ́ba Bulu wá obóhogyi ání Bulu bʋ ınʋ, ɔtɛ́ká ahá ání bʋtodúnká mʋ ıkɔ.
[7] Hógyitɔ Noa lónu asʋ́n ání Bulu léblάa mʋ tsú tɔ́á ımɔkʋ́nyá ba ıwı. Olobu Bulu, sré dáka kpɔnkpɔɔnkpɔntı, pʋ́hɔ mʋa mʋ wóyítɔ́ ahá nkpa, bréá ntsu lɔbʋlá. Mʋ hógyi amʋ sʋ́ ɔyítɔ́ ahá begyi pʋ́n, ɔlɔbwɛ ɔhá ání mʋ asʋ́n da ɔkpa Bulu ansítɔ́.
[8] Hógyi léha Abraham lóbu Bulu bréá Bulu léblάa mʋ ɔbɛ́ɛ, ɔdálı mʋ ɔmátɔ́, ɔyɔ ɔsʋlʋ́ʋ́ ání mʋ Bulu léhıɛ há mʋsʋ. Ɔlɛnatí dálı mʋ ɔmátɔ́, omeyín ɔtínéá ɔyɔ́. [9] Hógyi léha ɔlɔyɔ́bwɛ ɔfɔ́ ɔsʋlʋ́ʋ́ amʋ́ʋ́ Bulu léhıɛ yáí há mʋ amʋsʋ. Tati-obuto oletsiá ınʋ. Alı kɛ́n Isak mʋa Yakob ání Bulu léhıɛ ɔsʋlʋ́ʋ́ amʋ yáí há ɛ́ betsiá tati-mbuto ɔsʋlʋ́ʋ́ amʋsʋ ní. [10] Tsúfɛ́ Abraham létsiá tati-obuto, ogyo wúlu kpɔnkpɔɔnkpɔntıá Bulu léda, imóobwie ɛkɛkɛɛkɛ.
[11] Hógyi léha Abraham mʋa mʋ ka Sara benya obí kwíí. Ibʋ mʋ́tɔ́ ání badan tsʋn ıkwísʋ, Sara ɛ́ ménya ıkwíı. Abraham lóhogyi ání Bulu obégyi tɔ́á alahíɛ́ yáísʋ́. [12] Ínı sʋ ɔmá kɛ́ín ání bʋma ıklátɔ, bʋtsɔ fɛ́ ntsrakpabi ntɛ́ɛ ɔpʋ ɔnɔ́ ısı bɛlın tsu Abraham ání aladan tsʋn ıkwísʋtɔ.
[13] Hógyitɔ ahá ánfı fɛ́ɛ́ bowu. Ibʋ mʋ́tɔ́á amʋ́ ıbı mɛda atɔ́á Bulu léhıɛ yáí há amʋ́ asa bowu. Táme bowun mʋ́ sísí, amʋ́ ansí légyi mʋ́ ıwı. Botsu mʋ́ ání afɔ́ pʋ́ ɔkpa atupʋ́ bʋgyi ɔyí ánfıtɔ. [14] Ahá ání botsʋ́ mʋ́ alı bʋdɛlɛ súná ání bʋdɛ ɔmá ání ıbóbwɛ amʋ́ onutó klɛ́ dunká. [15] Ní bʋdɛ ɔmá ámʋ́ʋ́ bɛdalı tsu mʋ́tɔ́ ámʋ ıwı susúu a, tɛkı bodunká ɔkpa yínkí yɔ́ ınʋ. [16] Táme ɔsʋ́sʋ́ ɔmá ání ıbʋ akílɛ dʋn mʋ́ ámʋ́ʋ́ bɛdalı mʋ́tɔ́ ámʋsʋ amʋ́ ansí dın. Mʋ́ sʋ ıma Bulu pélı ání bɛ́tı mʋ bɛɛ, amʋ́ Bulu. Tsúfɛ́ alalá wúlu kpɔnkpɔɔnkpɔntı kʋ yáí há amʋ́.
[17] Hógyi léha Abraham lɛ́kıtá mʋ bi Isak ɔyɔ́bɔ afɔdıɛ há Bulu bréá Bulu lɔ́sɔ mʋ kı. Ibʋ mʋ́tɔ́á obí ánfı Bulu léhıɛ mʋ ání ɔbɔ́kwıí ní, táme ɔmɔtswɛ mʋ́ kpʋ́kpʋ. Ɔlɔkʋsʋ́ pʋ́ mʋ bi ɔkʋkʋ́nʋ́ ɔkʋlɛ amʋ ɔyɔ́bɔ afɔdıɛ ámʋ. [18] Ibʋ mʋ́tɔ́á alı bré ámʋtɔ á, Bulu lablάa mʋ ɔbɛ́ɛ, “Fʋ́ bí Isak abí-aná ɔbɔ́bwɛ fʋ́ abí-aná ní.” [19] Táme Abraham lótsu mʋ́ ání Bulu ɔbɛ́talí tsínkí Isak. Lɛ́lɛ́ mʋ́, ɔkpa ɔkʋsʋ á, ɔlɛlanyá Isak fɛ́ ɔhá ání Bulu lakʋ́sʋa tsu afúlıtɔ.
[20] Hógyi léha Isak lóyulá mʋ atabí Yakob mʋa Esau. Mʋ ansí dın ání Bulu ɔbɔ́bwɛ tɔ́á ɔlɛhıɛ há amʋ́ ɛkɛkʋ́.
[21] Hógyitɔ bréá Yakob ɔbá bowu á, oloyulá Yosef abi anyɔ ámʋ, olobun mʋ oyi yiáhésʋ sʋ́m Bulu.
[22] Hógyitɔ bréá Yosef ɔbá bowu á, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, Bulu ɔbɛ́lɛ Israelfɔ tsʋ́ Egyipte ɔmátɔ́. Mʋ́ sʋ ɔlɛda amʋ́ ɔlá ɔbɛ́ɛ, bʋmási mʋ awʋ́ tswı ınʋ.
[23] Hógyi léha bréá bɔkwıí Mose a, bɔpʋ mʋ ŋáín tsra asa. Tsúfɛ́ bowun ání ɔbʋ akílɛ. Mʋ́ sʋ bʋmenya owíe amʋ mbla ání ɔlɔwa tswı ifú.
[24] Hógyi léha Mose lɛ́kiná ání bʋmátı mʋ Egyipte owíe mʋ bi tsíhɛ́ mʋ bi bréá ɔlɛdan. [25] Olotsulá ání bʋwáa mʋa Bulu ahá ıwıɔsınɔ, dʋn ání obénya lakpanbwɛ ıwı ansigyí bré itinbí. [26] Olotsulá ání bʋsʋ́pa mʋ Kristo sʋ. Tsúfɛ́ ıbɛ́hıɛ wá labi há mʋ dʋn ání obénya Egyipte atonyahɛ́ fɛ́ɛ́. Mʋ ansí dın ıkɔá Bulu ɔbɛ́ka mʋ ɛkɛkʋ́sʋ́.
[27] Hógyi léha Mose lɛ́natí Egyipte ɔmátɔ́, omenya owíe amʋ ɔblɔ́ ifú. Mʋ ansí dın Bulu ání ɔhaa tamapʋ́ ansíbi wunsʋ. Mʋ́ sʋ olotomi, omeyinkí ɔma. [28] Hógyi léha mʋ ɔlɛha Israelfɔ befi Katsʋn Nkɛ gyí ası. Ɔlɛha amʋ́ bɔpʋ obugya kpá amʋ́ obu-ɔnɔ́, mɛ́nı Bulu-ɔbɔpʋá ɔtɔmɔ́ ahá ɔmɔ́ɔpʋ ıbı da amʋ́ bití.

[29] Hógyi léha Israelfɔ bɔtsʋn Ɔpʋ Pɛpɛ amʋtɔ fɛ́ ɔsʋlʋ́ʋ wʋlɪhɛsʋ búna. Táme brɛ́á Egyiptefɔ ɛ́ bɛɛ abʋtsʋn a, ɔpʋ amʋ lɛ́kɪtá amʋ́.

[30] Hógyi léha Israelfɔ bɛnatí bómlí abuntíi ání bɔpʋgyi ɪban wá Yeriko wúlu nkensíénɔ́, ilobwie bun gbloo. [31] Hógyi léha obu-ɔnɔ́ otsiápʋ́ Rahab mówu tsía ahá ání bʋmɔhɔ Bulu gyitɔ. Tsúfɛ́ ɔlɔhɔ Israelfɔ ansí awakɪpʋ afɔ́ɔ wankláán.

[32] Ilehián ání nétrá wanlín ɪkʋ ɛ́? Brɛ́ mɔtsɔ́ ání nɔ́wanlín Gideon mʋa Barak pʋ́ Samson, Yefta mʋa Dawid, Samuel mʋa Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ hógyi ɪwɪ asʋ́n. [33] Hógyi léha amʋ́ bɔkɔ ɔmá-ɔmá gyi amʋ́sʋ́, bɔbwɛ tɔ́á ɪda ɔkpa. Benya atɔ́á Bulu léhɪɛ há amʋ́, bɛha agyatá ndatɔ lɛklí. [34] Bodun ogyá kpɔnkpɔntɪ, bʋmesin ɪsá. Hógyi léha amʋ́á bɔpɔn benya ɔwʋnlín, amʋ́ akʋ benya ɪkɔ́ túmi, gyi amʋ́ anyabásʋ́. [35] Bulu létsinkí atsɪ akʋ afúli há amʋ́. Ahá bɛpɪtí amʋ́ akʋ atɔ́ alɪ mɔ́ amʋ́. Mʋ́ ɔʋ́ á, bʋmotsulá kíná Bulu. Ɪlɔwa amʋ́ ɔdwɛá bʋ́mɔ amʋ́ dʋn ání béyinkí Bulu ɔma, ménɪ Bulu ɔbɔ́kʋsʋa amʋ́, bénya nkpa ání ɪbʋ alɛ́ dʋn.

[36] Bɔbwɛ amʋ́tɔ́ akʋ ahinlá, pítí amʋ́ mplɪ. Bɔwa amʋ́ akʋ ɪkan, pʋ́ amʋ́ tswɪ obu. [37] Bɛda amʋ́tɔ́ akʋ abwɪ mɔ́, pʋ́ sáa bɔ́í akʋtɔ, akʋ ɛ́ besin ɔdayí ɔnɔ́. Amʋ́ akʋ ɛ́ bɛdɪ akʋ́fa mʋa akpaláa nwʋlʋ́-kpákpátɔ́ nátí kí, akʋ bɛdɪ akʋ́n. Bɛdɪnká akʋsʋ, wá amʋ́ akʋ ɛ́ ɪwɪɔsɪntɔ. [38] Tɛkɪ megyí ɔyí ánfɪ odutɔ ahá ánfɪ bétsiá asa. Adimbítɔ́ mʋa abʋsʋ bɛnatí kí fɛ́ ɔkʋn abɔpʋ́, tsía dí abwɪ alatɔ mʋa mbɔ́tɔ́.

[39] Amʋ́ hógyi sʋ́ Bulu ansí légyi amʋ́ fɛ́ɛ́ ɪwɪ. Ɔkʋkʋ ɪbɪ mɛda tɔ́á Bulu léhɪɛ yáí. [40] Tsúfɛ́ atɔ́á ɪbʋ alɛ́, ɪbʋ́wa labi ɪwɪ Bulu lɔ́bwɛ agywɪʋn yáí há anɪa amʋ́nyɔ fɛ́ɛ́. Mʋ́ sʋ amʋ́ nkʋlɛ bʋmɛ́ɛtalí nyá mʋ́, yɔ́fʋn brɛ́á Bulu labwɛ́ anɪa amʋ́nyɔ fɛ́ɛ́ anɪlafʋn mʋ ansítɔ́.

12

Anɪ Sí Bulu

[1] Anɪbʋ ɔdɔm anfɪ bɔpʋ hógyi tsía ánfɪ odu bómlí anɪ. Mʋ́ sʋ mlɪha anɪ ɛ́ atswɪ tógyítɔ́á ɪdɛ anɪ bɪtía ya ɔma pʋ́ lakpan ání ɪlakíklɪ anɪ kínkíínkín tsalɪfwɪ, atomi tsii ɔsrɪ́ʋ amʋ́ʋ́ ɪda anɪ ansítɔ́ ámʋ. [2] Mlɪha apʋ ansí dʋnka Yesusʋ. Mʋgyí anɪ hógyi nfiasí pʋ́ mʋ́ ɔnɔ́mɔ. Ɪ́nɪá oyin ansigyí oduá ɪda gyo mʋ sʋ á, olotomi wun ipian oyikpalíhɛsʋ wú. Omobu kpɔí ání bɔ́kpɔí mʋ tɔtɔ, alayɔ́ otsie Bulu owíe obíá ámʋ gyɔpɪsʋ.

[3] Mlɪpʋkɪ ipian ání olotomi wun lakpan abwɛpʋ́ ɪbɪtɔ, brɛ́á bolu mʋ, wá mʋ ɪwɪɔsɪntɔ, ménɪ ɔŋɛ́ mɛ́ɛta mlɪ, mlɪméesi mʋ hógyi. [4] Ɪwɪá mlɪdɛ́prɪ lɛ ɪwɪ lakpantɔ á, mlɪmɔ́kʋ́tálí prɪ yɔ́fʋn brɛ́á mlési mlɪ nkpa há. [5] Mlɪmátan ɪtɔɪ ání Bulu lɔ́tɔí kplá mlɪ ánfɪ mlɪgyí mʋ abísʋ́. Ɔbɛ́ɛ,
"Mí bí, ní nɛbítí fʋ́ ɪsʋ á, máhɔ mʋ́ lalahɛ sʋ.
Ní nɔwá ɪyɪn wa fʋ á, máha mʋ́ ɪkpɔn fʋ.
[6] Tsúfɛ́ ɔhá ání ntɔdwɛ́ á, mʋ ntɔwá ɪyɪn wa.
Ɔhá ání nɔpʋ́bwɛ́ mí bí á, mʋ ntɛbítí ɪsʋ."

[7] Tomi wun ipian fɛ́ ɪsʋ bʋdɛ fʋ́ bɪtí. Bulu dɛ́ mlɪ ɪsʋbɪtí fɛ́ mʋ abí. Tsúfɛ́ obí ɔmɔmʋ bʋ ɪnʋá mʋ sɪ tamabítí mʋ ɪsʋ? [8] Ní ɔmɛbɪtí fʋ́ ɪsʋ fɛ́ alɪá ɔtɔbwɛ́ mʋ abí fɛ́ɛ́ á, idesuná ání megyí mʋ bi onutó fʋ́gyi, klétobi fʋgyi mʋ. [9] Anɪ ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ así bʋtɛbítí anɪ ɪsʋ, anɪtobú amʋ́ ɛ́. Ntogyi sʋ́ anɪmʋ́ʋtsulá ba ɪwɪasɪ há anɪ Sí Bulu dʋn amʋ́, anya nkpa ání ɪtamatá? [10] Brɛ́ itinbí pɛ́ anɪ ɔsʋlʋ́sʋ así bʋtɔpʋ́bítí anɪ ɪsʋ alɪá bʋdeklé. Bulu mʋ́ á, alɪá abʋ́wa alɛ́ sʋ ɔtɛbítí anɪ ɪsʋ, ménɪ anɪ ɛ́ anɪ ɪwɪ bétɪn fɛ́ mʋ. [11] Ní bʋdɛ anɪ ɪsʋ bɪtí á, ɪtɛhan anɪ alɪ brɛ́ ámʋtɔ. Ansí tamagyi anɪ. Táme ɪsʋbɪtí ámʋ ɔma a, anɪtɔbwɛ́ yilé, tsía iwilwiitɔ.

Atosunáhɛ́ Pʋ́ Ɔláda

[12] Mʋ́ sʋ mlɪmáha abatɔ iwu mlɪ, akpawunutɔ ɪkpɪnkɪ mlɪ. Mlɪwa ɪwɪ ɔwʋnlín! [13] Mlɪha mlɪ tsi-átɔ́ ɪwa alɛ́, ménɪ abubúpʋ amʋ bʋméesin tsukʋlɛ, mboún bénya ɪlɔtsá.

[14] Mlɪbɔ mbɔ́dí amlɪha iwilwii itsia mlɪa ɔhagyíɔha nsɪnɛ́. Mlɪtsia nkpa ání mʋ́ ɪwɪ lɛtɪn, tsúfɛ́ ɔhá ání mʋ ɪwɪ mɛ́tɪn mɔ́owun anɪ Wíe. [15] Mlɪkɪ ání mlɪtɔ ɔkʋkʋʋkʋ mɔ́ɔhʋlíɪ Bulu awɪtɔlɛ amʋ. Mlɪtɔ ɔkʋkʋ ɛ́ mási asʋ́n wá mʋ klʋntɔ, ménɪ ɔmɔ́ɔpʋ asʋ́n wá mlɪ nsɪnɛ́, iyinta mlɪtɔ akʋ. [16] Mlɪkɪ ání mlɪtɔ ɔkʋkʋ ɛ́ mɔ́ɔbwɛ mʋ ɪwɪ mbʋa ɔtɔpʋ́, ntɛɛ ɔhá ání ɔtamabʋ́ Bulu fɛ́ Esau. Mʋlɔ́pʋ mʋ handɛ tsɛ ɔtsáwʋlɛ atogyihɛ. [17] Fɛ́ alɪá mlɪyin yaí á, ɔma a, olobodunká obi dɛhɛn oyʋ́la tsʋ́ mʋ sɪ wá, táme mʋ sɪ lɛ́kiná mʋ ha. Ɪbʋ mʋ́tɔ́á ɔlɛhɪɛ su kokóli mʋ sɪ, táme omenya mʋ́tɔ́ ɔkpa.

[18] Megyí ɪbʋá mlɛ́talí pʋ ɪbɪ da asɪ mlɪlaba. Ɔtínɛ́á oklʋ́n tuun pʋ́ afʋ́ kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ bʋ, ogyá ɛ́ idetsií fɛ́ Sinaibʋ ámʋ́ʋ́ Israelfɔ bɔyɔ mʋ́ asɪ brɛ́á Bulu dɛ́pʋ mʋ mbla há amʋ́ ámʋ asɪ mlɪlaba. [19] Ɪnʋ́ bonu ɔkpɛ lɔfʋlí kʋklʋ́ʋkʋ́ʋ, bonu ɔmɛ kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ kʋ lɛlɪn bláa amʋ́ asʋ́n, sʋ bokokóli bɛɛ itsía alɪ, bʋmedékléá bɛtrá nu asʋansʋ. [20] Tsúfɛ́ bʋmɛtalí gyí mbla ámʋ́ʋ́ Bulu lʋ́wa há amʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ní ɔbwɪ ɔkʋ kʋ́ráá ɪwɪ ɪda ɪbʋ ámʋ a, bʋdáa mʋ abwɪ mɔ" ámʋsʋ. [21] Tʋ́á bowun ɪnʋ lʋ́wa amʋ́ ifʋ́. Mʋ́ sʋ Mose ʋʋ́ léblí ɔbɛ́ɛ, "Ifʋ́ lahá mí ndɛkpɪnkí!"

[22] Mlɪ mʋ́ á, Sionbʋ asɪ mlɪlaba. Bulu Ɔkɪankpapʋ amʋ wúlu yilé, igyi ɔsʋ́sʋ́ Yerusalem pʋ́ Bulu-abɔpʋ mpím-mpím ansí ogyíkpa mlɪlaba. [23] Bulu bití ámʋ abí, bʋgyi ahá ámʋ́ʋ́ bawánlín amʋ́ adá ɔsʋ́sʋ́ ámʋ ofíakpa mlɪlaba. Bulu, ogyi ahá fɛ́ɛ́ asʋ́n ogyípʋ́ amʋ wá mlɪlaba. Mlɪlaba ahá ámʋ́ʋ́ Bulu latsʋ́ amʋ́ ání bafʋn amʋ akláa wá. [24] Yesu wá mlɪlaba. Mʋgyí Bulu mʋa anyánkpʋ́sa nsɪnɛ́ ntam ɔma ɔlɪpʋ́ nɪ. Yesu obugya wúnyáhɛ amʋ́ʋ́ ɪlɔpʋ yilé ba dʋn Habel obugya amʋ wá mlɪlaba.

[25] Mʋ́ sʋ mlɪkɪ wanlááán, ménɪ mlɪméekiná Bulu ámʋ́ʋ́ ɔdɛ mlɪ asʋ́n bláa amʋ. Tsúfɛ́ Israelfɔ ámʋ́ʋ́ bekiná asʋ́n ání ɔlɔwa Mose blí Sinaibʋ asɪ nu ámʋ bʋmɛtalí srí sí ɪsʋbɪtí ámʋ. Ní anɪ ɛ́ akíná ɔhá ánfɪ ɔdɛtɔí tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ ánfɪ ɔmɛ nu á, anɪ ɪsʋbɪtí bʋ́dʋn amʋ́ klɛ́. [26] Brɛ́á Bulu lɔ́tɔí Sinaibʋsʋ á, mʋ ɔmɛ léha ɔsʋlʋ́ʋ lɛkpɪnkí. Táme séi á, alahíɛ́ ɔbɛ́ɛ, "Nétrá kpɪnkí ɔsʋlʋ́ʋ ɔtsáwʋlɛ, kpínkí ɔsʋ́sʋ́ ɛ́ tsía mʋ́tɔ́." [27] "Nétrá kpɪnkí mʋ́ ɔtsáwʋlɛ" anfɪ idesuná ání Bulu ɔbɛ́kpɪnkí atɔ bwɛhɛ́ ámʋ, lɛ́ mʋ́ ɪnʋ. Tʋ́á ɪmɛ́ɛkpɪnkí ɛkɛkɛɛkɛ pɛ́ obésian.

[28] Mʋ́ sʋ mlɪha ada Bulu ɪpán. Tsúfɛ́ iwíegyí ání ɪmɛ́ɛkpɪnkí abénya tsʋ́ mʋ wá. Mlɪha abu mʋ, anya mʋ ifʋ́, ménɪ abégyi mʋ ansí. [29] Tsúfɛ́ lɛ́lɛ́ mʋ́ á, ogyá anɪ Bulu ámʋ gyí, ɔtɔhɔ atɔ́ plíplíplíplí.

13

Alɪá Abégyi Bulu Ansí

[1] Mlıkıta mlı aba Akristofɔ dwɛtɔ kínkíínkín.
[2] Mlımátan afɔɔ́hɔsʊ. Tsúfɛ́ mʊ́lɛ́ha akʊ bɔhɔ Bulu-
abɔpʊ afɔ́ɔ́, ımɔwankí amʊ́ ní. [3] Mlıkaın obu adıpʊ́sʊ́,
fɛ́ mlıa amʊ́nyɔ dá obu. Mlıkaın ahá ání bʊdɛ ıwıɔsın
wúunsʊ, fɛ́ mlıa amʊ́nyɔ dɛ́ ıwıɔsın ámʊ wúun.
[4] Akúlu múa aká bʊbúu aba amʊ́ abatsiátɔ. Ɔkʊkʊ
mádalı mʊ ba ɔma, tsúfɛ́ Bulu ɔbɛ́bıtí ahá ání bʊda
ahá ání bʊmegyí amʊ́ akúlu ntɛ́ɛ amʊ́ aká wá, pʊ́
mbʊa atɔpʊ́ fɛ́ɛ́ ısʊ.
[5] Kɔ́ba asʊ́n ımádʊn mlı ɔdwɛ wa. Tɔ́á mlıbʊ igyí
mlı ansí, tsúfɛ́ Bulu lablí ɔbɛ́ɛ, "Mmɛ́ɛnatí sí mlı, ntɛ́ɛ
kíná mlı ɛkɛkɛɛkɛ." [6] Mʊ́ sʊ abɛ́talí wá klʊn blí anıaa,
"Mí Wíe Bulu gyí mí ɔbʊápʊ.
Mʊ́ sʊ tɔtɔ mɔ́ɔwa mí ifú.
Ntɔ nyankpʊsa ɔbɛ́talí bwɛ́ mí?"
[7] Mlıkaın mlı nkpá agyápʊ amʊ́ʊ́ begyankpá bláa
mlı Bulu asʊ́n ámʊsʊ. Mlıkı alıá bɔpʊtsíá, amlınya
hógyi fɛ́ amʊ́. [8] Alı ámʊ́ʊ́ Yesu Kristo gyí ígye ámʊ
a, alı ógyi ndɛ, alı kén obétsiá brɛ́ fɛ́ɛ́ ɛ́ ní. [9] Mʊ́ sʊ
mlımáha atosunáhɛ́ ɔtsan-ɔtsan igyi mlı ansí, ıbıtıa
mlı lɛ ɔkpa wankláán ámʊsʊ. Ibʊ alɛ́á mlɛ́ha Bulu
ɔbɔ́wa awıtɔlɛ há mlı ɔŋɛ́tɔ́ ɔwʊnlín, megyí atogyihɛ
mbla, ání ıtamawá labi kʊkʊ há mʊ́sʊ́ agyípʊ́sʊ gyí.
[10] Anıbʊ afɔdıɛ-asubwi kʊá igyí ahapʊ́ ámʊ́ʊ́ bɛha
Bulu igyí ɔsʊlʊ́sʊ nfı ámʊ bʊma ɔkpa gyi mʊ́sʊ́ atɔ́.
[11] Bulu igyí ɔhapʊ́ dɛhɛn tɔpʊ́ mbwı obugya wíé
Ɔwankíkpátɔ Ɔwankíkpá ınʊ yɔ́bɔ amʊ́ lakpan ıwı
afɔdıɛ, bʊtɔpʊ́ aye amʊ mʊ́ ya mmuátse, yɔ́wa mʊ
ogyá. [12] Ínı sʊ́ Yesu ɛ́ lɔ́wu mmuátse, mɛ́nı ɔbɔ́pʊ mʊ
onutó obugya gyʊ́ra mʊ ahá, amʊ́ lakpan sʊ ní. [13] Mʊ́
sʊ mlıha adalı yɔ mʊ wá mmuátse ınʊ, abʊkpɔı anıa
mʊnyɔ. [14] Tsúfɛ́ anımá wúluá ibétsiá yɔ́ ɔsʊlʊ́sʊ nfı.
Anıgyó wúlu amʊ́ʊ́ ıbá ámʊ. [15] Mʊ́ sʊ mlıha atsʊn
Yesusʊ akanfʊ Bulu, ıbwɛ afɔdıɛ ání anıdépʊhá mʊ
ekekegyíɛkɛ. Mʊ́gyí ɔnɔ́tɔ́ asʊ́n ání anıdépʊwá anı
Wíe numnyam nı. [16] Mlımátan awıtɔlɛwasʊ. Mlıye
mlı atɔ́tɔ́ ha aba, tsúfɛ́ mʊ́ aná gyí afɔdıɛá itegyi Bulu
ansí ní.
[17] Mlıbu mlı nkpá agyápʊ, amlıba ıwıası ha amʊ́.
Tsúfɛ́ bʊtamadá ɔkpʊ́nʊ́ mlı ɔklásʊkíı sʊ. Bʊyin ání
bɛ́yɛlɛ alıá bɔpʊkı anı ɔklásʊ ɔnɔ́ Bulu ansítɔ́. Mlıha
amʊ́ abʊbwɛ amʊ́ agyʊ́má ansigyísʊ́, megyí nwɛsʊ.
Ní megyí alı á, ımɔ́ɔwa labi kʊkʊ há mlı.
[18] Mlıtsia bɔ mpáı ha anı. Nyin ání anı klʊn mɛdɛ́
anı pʊ́n ha, táme anıdékléá abétsiá tsiátɔ́ wankláán
brégyíbrɛ́. [19] Nhíɛ́ ndekléá mlıbɔ́ɔ mpáı, Bulu ɔháa
mí ansanki ba mlı wá nkenyɔ́ ánfıtɔ kɔ́tɔ́ɔ́.

Mpáı Tráhɛ

[20-21] Iwilwii Ɔhapʊ́ Bulu, ɔlɔkʊsʊ́a anı Wíe Yesu
Kristo tsú afúlitɔ ámʊ ɔháa amlıtalı bwɛ yilé ku-
gyíkʊá odeklé. Ndɛ mʊ kokóli mbɛ́ɛ, ɔtsʊ́ʊn Yesu
Kristosʊ ɔbwɛ tɔ́á odeklé anıtɔ. Yesu gyí akúfa
Ɔkpapʊ́ kpɔnkpɔntıá Bulu lɔ́pʊ mʊ obugya ká ntam
amʊ́ʊ́ ıbʊ ınʊ brɛ́ fɛ́ɛ́, mʊa mʊ akúfa, bʊgyi mʊ ahá
amʊ nsınɛ́ ní. Numnyam ıbwɛ́ɛ mʊ klɛ yɔ́fʊn brɛ́á
ıtamatá! Amen.

Iklá

[22] Mí apío, ıbʊ mʊ́tɔ́á ɔwʊlʊ́ kútúklú nawánlín sísí
mlı. Táme nobwíí ıpa, mlıyaa asʊ amlınu mʊ́tɔ́ asʊ́n
ání ndɛpʊwá mlı ɔwʊnlín. [23] Ndɛ mlı ıbı ha ání balɛ́
anı pío Timoteo obu. Ní ɔlɔwa ɔsa bɔtʊ mí nfı mʊ́ á,
nɛ́kpa mʊ abɛ́ba bɛkı mlı.

[24] Nɛhá mlı nkpá agyápʊ pʊ́ Bulu ahá atráhɛ fɛ́ɛ́
itsiá. Akristofɔ ámʊ́ʊ́ bʊbʊ Italia ɔmátɔ́ ámʊ ɛ́ bɛhá
mlı itsiá.
[25] Ndɛ Bulu kokóli mbɛ́ɛ, ɔwáa awıtɔlɛ ha mlı fɛ́ɛ́!
Amen!

Yakobo
Ɔwʋlʋ́

Itsiáha

1 Mí Yakobo ání ngyi Bulu mʋa anı Wíe Yesu Kristo
osúmbi dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfı wanlín sísí mlı Bulu ahá* ání
mlıladásáín wá ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́. Ndɛ mlı itsiá ha.

Ansigyínya lkplántɔ

2 Apíó aba, ní mlowíe ıkplán mʋa asʋn wunhɛtɔ á,
ansí ıhíɛ gyi mlı. 3 Tsúfɛ́ mlıyin ání ní bɔsɔ mlı hógyi
kı a, ıtɛhá mlıtotomi tálí líí mlı asʋn wunhɛ fɛ́ɛ́ ɔnɔ́.
4 Ní mlɛtálí tomi líí mʋ́ ɔnɔ́ á, ıbɛ́ha mlɛ́dan, wá alɛ́,
fʋ́n tógyítɔ́tɔ́. 5 Ní mlıtɔ ɔkʋ lɛ́hián nyánsa á, ɔkʋ́lı
Bulu. Ɔbɛ́ha mʋ faan. Ɔmɔ́ɔwa mʋ pɛ́lıtɔ, tsúfɛ́ Bulu
tɔpʋ́ awıtɔlɛ há ahá fɛ́ɛ́ nyánsa. 6 Táme ní fɔ́kʋlí mʋ
a, pʋ hógyi kʋlı mʋ. Másusúu fɛɛ ɔmɛ́ɛha fʋ́. Tsúfɛ́ ní
fʋmohogyi ání ɔbɛ́ha fʋ́ á, fʋgyi fɛ́ ɔpʋá ıdá yɔ́ nkpá,
ıladá yɔ́ ɔma. 7-8 Ɔhá ání ogyi alı, mʋ agywʋn tamalíí
tsukʋlɛ ɔmádınká ansí ɔbɛ́ɛ, ménya tɔtɔɔtɔ tsʋ́ anı
Wíe Bulu wá, tsúfɛ́ mʋ agywʋn igyi anyɔ.

Ohian Pʋ́ lwınya

9 Ansí igyí Okristoyin ání ɔma tɔtɔ, tsúfɛ́ Bulu latsʋ́
mʋ fʋ́á. 10 Ní Bulu ɔbá ıwı onyapʋ́ ɛ́ ası á, ansí igyí
mʋ. Tsúfɛ́ mʋ nkpa bɔ́tsʋn fɛ́ oyí ntswítswı. 11 Alı
ámʋ́ʋ́ owí ɔnɔ́ ıwá ɔnlın, ıtɔ́ ıfá, mʋ́ ntswítswı tɔbʋ́
kpákpáa; ífá ámʋ alɛ́ tɛtá ámʋ a, alı kɛ́n ıwı onyapʋ́
dɛ́yɔ ɔdɛbá alıı obʋ́wu ní.

lsɔ́kı

12 Bulu toyúlá ɔhá ání ototomi ıkplántɔ. Tsúfɛ́ ní
ɔlɛdalı mʋ́tɔ́ á, Bulu ɔbɛ́da mʋ ıpán, há mʋ nkpa ání
ıtamatá, igyi ısʋgyí-ıpa ámʋ́ʋ́ ɔlɛhıɛ ɔbɛ́ɛ, mɔ́pʋhá
ahá ámʋ́ʋ́ bʋtɔdwɛ́ mʋ amʋ. 13 Ní bɔsɔ ɔkʋ kı a,
ɔmáblí ɔbɛ́ɛ Bulu lásɔ mʋ kı, tsúfɛ́ ɔhaa mɛ́ɛtalí sɔ
Bulu kı ɔbɛ́ɛ, ɔbwɛ́ɛ lakpan. Bulu ɛ́ tamasɔ ɔhaa kı
ɔbɛ́ɛ, ɔbwɛ́ɛ lakpan. 14 Nyankpʋsa onutó ɔwʋ́lı laláhɛ
tɛ́mlɛ́ mʋ, bítía mʋ wá ısɔ́kıtɔ. 15 Ɔwʋ́lı laláhɛ tɔkwíí
lakpan. Lakpan ɛ́ igyi ɔhasʋ á, ıtɔpʋ́ lowu ba.

16 Mʋ́ sʋ apíó adwɛpʋ́, mlımáha ɔhaa ɔmlɛ mlı.
17 Atɔ wanklάán pʋ́ atokiehɛ́ yilé kugyíkʋ ıtsʋ́ ɔsʋ́sʋ́.
Itsʋ́ anı Sí Bulu, ɔsʋ́sʋ́ atɔ wankíhɛ́ ɔbwɛpʋ́ ámʋ wá.
Ɔtamatsɛ fɛ́ ɔpa mʋ́a onyé. 18 Mʋ apɛ́tɔ́ ɔlɔpʋ mʋ
ɔnɔkwalı asʋ́n kwíí anı, ménı abɔ́bwɛ agyankpapʋ
mʋ atɔ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́.

Asʋ́nnu Pʋ́ Mʋ́sʋ́gyí

19 Apíó adwɛpʋ́, mlınu. Mlıkɔsı nu asʋ́n ası. Mlı
ɔnɔ́ máwa ɔsa. Mlımákɔsí nyá ɔblɔ́ ɛ́. 20 Tsúfɛ́ ɔblɔ́
tamabwɛ́ tɔá Bulu tekle. 21 Mʋ́ sʋ mlılɛ tsiátɔ́ laláhɛ
kugyíkʋ lɛ mlı nkpatɔ, amlısi lakpan bwɛ. Mboún
mlıba ıwıası, amlıhɔ Bulu asʋ́n ámʋ́ʋ́ aladú wá mlıtɔ
ámʋ. Mʋ́ ɔbɛ́ha mlı ɔkláa obénya nkpa ní.

22 Mlıbwɛ dınka Bulu asʋ́n ámʋsʋ, mlımábwɛ mʋ́
anupʋ́ kɛkɛ. Ní mlɔbwɛ́ mʋ́ anupʋ́ kɛkɛ a, ıwı
mlıdɛ́mlɛ́. 23 Ɔhá ání onʋ́ Bulu asʋ́n, omegyi mʋ́sʋ́
gyí fɛ́ ɔhá ání alakı mʋ ıwı ahʋhwɛ́tɔ́. 24 Onyánátí mʋ́
ası pɛ́ á, alatan alıá olowun mʋ ıwı. 25 Táme ɔhá ání
ɔlɛyaa asʋ nʋ́ Kristo mbla ámʋ́ʋ́ ılɔfʋn, ıtɛhá anıtegyi
ıwı ámʋ, ɔmɛtan mʋ́sʋ́, ɔdɛ mʋ́sʋ́ gyí a, Bulu obóyulá
mʋ ɔkpagyíɔkpasʋ.

26 Ɔhagyíɔha ání ɔbɛ́ɛ mʋdɛ Bulu súm, táme
ɔtamakítá ıwı mʋ tɔ́ıtɔ á, ɔdɛ ıwı mlɛ́. Mʋ Bulusúm
igyi kpaalı. 27 Bulusúm oduá mʋ́ ıwı lɛtın, asʋansʋ
ma mʋ́ ıwı, anı Sí Bulu tekle gyí, mlɛ́kı awumbi
mʋ́a asʋrapʋsʋ amʋ́ ıkplántɔ. Mlɛ́kı ání ɔyí ánfıtɔ
lakpanbwɛ ɛ́ iméegyi mlısʋ.

2

Fıtátɔ Futí Kı

1 Mí apíó, ní mlılahɔ numnyam Owíe Yesu Kristo
gyi a, mlımáfutí fıtátɔ kı. 2-3 Ní ıwı onyapʋ́á ɔdıdí
tatiá ıbʋ ıbíá, ɔlɔwa sika atɔ́ pʋ́ ohiániá ɔdıdí tatida
bɛbá mlı Bulu osúmkpá a, mlımáha ıwı onyapʋ́ ámʋ
otsiákpá, bláa mʋ mlıaa, obétsiá oyilékpá nfı; bláa
ohiáni ámʋ mʋ́ mlıaa, otsía ası ɔtınɛkʋ ınʋ, ntɛ́ɛ
odúnka ɔtınɛkʋ lıı. 4 Ní mlobú ahá amʋ́ ıwınya sʋ á,
mlımɔ́kʋ́pʋ́ agywʋn lalάhɛ gyi asʋ́n ní?

5 Apíó adwɛpʋ́, mlıyaa asʋ amlınu. Bulu lɛ́lɛ ɔyí
ánfıtɔ ahiánfɔ ɔbɛ́ɛ, bʋnyáa hógyi ání mʋ́ ɔnɔ́ bʋ
ɔnlın, abʋtsia mʋ iwíegyí ámʋtɔ, fɛ́ alı ámʋ́ʋ́ ɔlɛhıɛ
yáí ɔbɛ́ɛ, mɔ́pʋhá ahá ámʋ́ʋ́ bʋtɔdwɛ́ mʋ amʋ. 6 Táme
mlı mʋ́ á, mlıtɔkpʋ́í ahiánfɔ. Nfítɛ mlı, megyí ıwı
anyapʋ́ ánfı tesísi mlı, tswín mlı mánsʋ, sáma mlı
wʋ́lu ahandɛ wá ní? 7 Megyí amʋ́ dɛ́ Kristo ıdayilé
ámʋ́ʋ́ ıdın mlısʋ ámʋ kpɔí ní?

8 Bulu mbla ámʋ fɛ́ɛ́ nwun, bɔwanlín wá Bulu asʋn
wanlínhɛ́ amʋtɔ gyí, "Dwɛ fʋ́ bá fɛ́ fʋ́ ıwı." Ní mlıdɛ́
mʋ́sʋ́ gyi lɛ́lɛ́ á, mʋ́mʋ́ mlıdɛ́ ıtɔ wankláán bwɛ.
9 Táme ní mlofʋ́tí fıtátɔ kı a, mlılabwɛ́ lakpan. Bulu
mbla ámʋ lahá mlı ıpʋ́n. 10 Tsúfɛ́ fʋ́á fegyi mbla ámʋ
fɛ́ɛ́sʋ́, táme fɛpán kʋlɛ pɛ́ á, fagyi pʋ́n ání fatʋ́n mbla
ámʋ fɛ́ɛ́. 11 Tsúfɛ́ Bulu lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, "Mátɔ mbʋa." Mʋ
kɛ́n lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, "Mámɔ ɔha" ɛ́ ní. Mʋ́ sʋ ní fʋmɔkʋ́tʋ́
mbʋa, táme famʋ́ ɔha a, fʋmɔkʋ́kína Bulu mblasʋ gyí
nı? 12 Bulu ɔbʋ́pʋ mbla ánfí ıtɛhá anıtegyi ıwı ánfı gyi
ahá asʋ́n. Mʋ́ sʋ mlıkı wankláán, mlı asʋn blíhɛ́ pʋ́
mlı bwɛhɛ́tɔ́. 13 Tsúfɛ́ ɔhá ání ɔtamawun ahá nwɛ á,
Bulu omɔ́ɔwun mʋ nwɛ. Táme ní fʋtowun ahá nwɛ
á, Bulu obʋ́wun fʋ nwɛ mʋ asʋ́n ogyíkɛ́.

Hógyi Pʋ́ Bwɛhɛ́

14 Apíó aba, ní ɔkʋ ɔbɛ́ɛ, mɔhɔ Bulu gyi, táme mʋ
bwɛhɛ́ mosuná alı á, labi mɔmʋ mʋ hógyi amʋ bʋ?
Mʋ́ odu ıbétalí há mʋ ɔkláa obénya nkpa? 15-16 Ní
fowun fʋ́ aba akʋ bʋma atɔ dıdáhɛ́ pʋ́ ɔyı kɛhɛtɔ
atogyihɛ, táme fʋmɛha amʋ́, fɛbláa amʋ́ fɛɛ, "Nɛhá
mlı itsiá. Mlıtsia wankláán. Bulu ɔkpáa mlı, ɔha mlı
tɔá ıdɛ mlı hián" a, labi mɔmʋ fʋ́ asʋn blíhɛ́ amʋ
ılɔwa? 17 Alí hógyi igyi ní. Hógyi oduá yilébwɛ há
fʋ́ bá ıma mʋ́tɔ́ á, igyi hógyi wʋ́hɛ́.

18 Ɔkʋ ɔbétalí blí ɔbɛ́ɛ "Fʋbʋ hógyi. Mí ɛ́ ntɔbwɛ́
yilé." Nɛ́lɛ bláa mʋ mbɛ́ɛ, "Suna mí fʋ́ hógyi amʋ́ʋ́
yilébwɛ ıma mʋ́tɔ́ ámʋ. Mí ɛ́ nósuná fʋ́ mí hógyi
tsʋ́ mí yilébwɛtɔ́." 19 Fʋ́ hógyi desuná ání Bulu
ɔkʋlɛ pɛ́ bʋ ınʋ? Ɪbʋ alɛ́! Táme bı ání ɔŋɛ laláhɛ
fɛ́ɛ́ bohogyi alı. Mʋ́ sʋ bʋtenyá mʋ ifʋ́, kpínkí
kpakpakpakpa. 20 Fʋ́ ɔha mimláhɛ, fʋdekléá fʋ́wun
ání hógyiá ıtamabwɛ́ yilé igyi hógyi kpaalı? 21 Anı
náin Abraham lɔ́bwɛ yilé Bulu ansítɔ́, tsúfɛ́ olotsulá
kpá mʋ bi Isak yáa pututɔ, tɛkı ɔyɔ́mɔ mʋ bʋ́ afɔdıɛ
há Bulu. 22 Mlılawun alıá nanáin Abraham hógyi pʋ́
mʋ bwɛhɛ́ lɛnatí? Mʋ bwɛhɛ́ sʋ mʋ hógyi lɔfʋn.
23 Alí Bulu asʋn wanlínhɛ́ anfı ılɛba mʋ́tɔ́ ní. Ɔbɛ́ɛ,

* 1:1 Yakobo lɛ́tı Bulu ahá ɔbɛ́ɛ, abusuan dúanyɔ ámʋ.

"Abraham lóhɔ Bulu gyi. Mú sú Bulu lóbu mʋ yilé
ɔbwɛpú," tí mʋ mʋ nyawie nɪ. [24] Ínɪ sʋ séi á, mlɪbɪ
ání yilébwɛ téhá Bulu totsú ɔha ání mʋ asún da ɔkpa
mʋ ansító, megyí mʋ hógyi pé.
[25] Alí ɪlɛba ha obu-ɔnɔ́ otsiápú Rahab ɛ́ ní. Bulu
lótsu mʋ ání mʋ asún da ɔkpa, tsú tɔ́á ɔlɔbwɛ sʋ.
Ɔlɔpʋ Yudafɔ akʋá bɛba bʋdɛ ansí wa kɪ mʋ ɔmátó
ŋáín, ɔlɛha amó bɛtsɛ ɔkpa srí.
[26] Alɪ ámʋ́ʋ́ ɔŋɛ́ ɪma ɔhatɔ ógyi itowuhé ámʋ a, alɪ
ní yilébwɛ mɛmá hógyisʋ ɛ́ igyi hógyi wúhé nɪ.

3

Ɔdandʋ

[1] Mí apíó, mlɪ fɛ́ɛ́ mlɪmábwɛ ɪwɪ atɔ́ asunápó. Tsúfɛ́
Bulu obégyi anɪ atɔ́ asunápú anfɪ asún kínkíínkín.
[2] Anɪ fɛ́ɛ́ anɪtɛpán brégyíbré, táme ní ɔkʋ tamapán
mʋ tɔ́ɪtɔ á, mómó ɔlɔfʋn. Ɔbétalí gyi mʋ ɪwɪsʋ
ɔkpagyíɔkpasʋ. [3] Apʋ́kɪ, dátɔbi kʋ pɛ́ bʋtɔpʋ́wá
ɔpɔnkɔ ɔnɔ́, pʋ́dámlí mʋ, súná mʋ ɔkpa pʋ́ tɔ́á
ɔbwɛ́ɛ. Ɪtɛhá otobú anɪ. [4] Mlɪkɪ ntsusʋ-yibiá ɪdɪn
ntsu ansítɔ́. Ilomoní, afú kpɔnkpɔntɪ tɔ́pʋ́ mʋ́ nátí.
Táme ɔtabʋ pátáplábi kʋ tɛ́dámlí mʋ́, súná ɔtínɛ́á
ɪyɔ́ɔ. [5] Alí anɪ ɔdandʋ ɛ́ igyi ní. Igyi anɪ ɪwɪ ɪtɔ́
túkúrííbi kʋ. Táme ɪtɛtálí blí asún akpɔnkpɔntɪ
pʋ́tsú ɪwɪ.
Igyi fɛ́ ogya plɛnplɛnbi ání ɪtɔwá ɪpʋ́ yílé ogyá.
[6] Igyi ɪtɔ lalɔ́hɛá iteyíntá atɔ́ fɛ́ɛ́ anɪ ɪwɪ. Ɪtɔkpʋ́í
nyankpʋsa, yíntá mʋ nkpatsiátɔ́ fɛ́ɛ́. Ɪsʋbɪtí ogyá
ání ɪtamaduntɔ ɔdandʋ ogyá ánfɪ tɛtsánkí tsú.
[7] Nyankpʋsa tɛtálí bwɛ́ pututɔ-mbwɪ, mbubwi, awɔ
pʋ́ ntsutsɔ mbwɪ akugyíakʋ bʋtɛmántá. [8] Táme ɔhaa
mɔ́kʋ́tálí bwɛ́ ɔdandʋ ɔmanta kɪ. Ɪtɔ lalɔ́hɛ ɔdandʋ
gyí. Ɔtamatsíá díín. Elín ání ɪtɔmɔ́ sɔ́ɔ́n bɔ́ mʋ́.
[9] Anɪtɔpʋ́ anɪ ɔdandʋ kánfʋ́ anɪ Wíe pʋ́ anɪ Sí Bulu.
Mʋ́ kén anɪtɔpʋ́lwíí ahá nɪ. Táme Bulu onutó lɔ́bwɛ
nyankpʋsa fɛ́ mʋ ɪwɪ. [10] Ɔnɔ́ kʋlɛ pɛ́ ámʋtɔ ɪkanfʋ́
mʋ́a ɪlwíí tɛdálɪ tsu. Mí apíó, ɪma alɛá ɪbɛ́ba alɪ.
[11] Ntsuá ɪbʋ anʋ́lɛ pʋ́ ntsuá ɪma anʋ́lɛ bɛ́talí lɪn tsu
ɔbʋ́n kʋlɛtɔ? [12] Mángo oyí bɛ́talí swíé kankaba? Ntɛ́ɛ
baflé oyí bɛ́talí swíé mángo? Ɛkɛkɛɛkɛ! Alí ntsuá ɪbʋ
anʋ́lɛ mɛ́ɛtalí lɪn tsu ɔbʋ́n ání mʋ́tʋ́ ntsu ma anʋ́lɛtɔ
ní.

Nyánsa Áni Itsú Bulu Wá

[13] Ní ɔkʋ bʋ nyánsa mʋ́a asʋ́n asɪnu mlɪtɔ á, mʋ́mʋ́
ɔpʋ́ʋ mʋ tsiátɔ́ wankláán lɛ mʋ́ suna tsʋn mʋ bwɛhé
pʋ́ mʋ ɪwɪasɪbá ání itsú mʋ nyánsatɔ. [14] Táme ní olu
pʋ́ ɔnsípɛ tsiátɔ́ bʋ mʋtɔ á, mʋ́mʋ́ ɔmápʋ ɪbɪ sí kántɔ́,
blí ɔbɛ́ɛ mʋbʋ nyánsa. Ní ɔblí alɪ á, alawá afunu
dínká ɔnɔkwalɪ amʋsʋ. [15] Nyánsa ánfɪ odu motsú
ɔsʋ́sʋ́. Itsú ɔyítɔ́ atɔ́ ɔmagyáa, tsiátɔ́ lalɔ́hɛ, pʋ́ ɔŋɛ
lalɔ́hɛ wá. [16] Tsúfɛ́ ɔtínɛgyíɔtínɛ́ ání olu pʋ́ ɔnsípɛ bʋ
a, aba asɪmánú pʋ́ lalahɛbwɛ tétsíá ɪnʋ. [17] Táme ɔhá
ání mʋ nyánsa itsú ɔsʋ́sʋ́ á, gyankpapʋ, mʋ ɪwɪ lɛtɪn.
Ololwií, ɔtɔdwɛ́ ahá, ɔtɛba ɪwɪasɪ. Otowun ahá nwɛ,
ɔtɔbwɛ́ yilé. Ɔtamafútí fɪtátɔ kɪ, ɔtɔbwɛ́ atɔ́ tsú mʋ
klʋntɔ. [18] Ahá nsɪnɛ́ ɔlapʋ́ todú iwilwiiá ɪtɔpʋ́ yilébwɛ
ba.

4

Ɔyítɔ́ Atɔ́ Dwɛ

[1] Ntɔ tétí ɪkɔ́ mʋ́a ɪtrɛ́ wá mlɪ nsɪnɛ́? Megyí ɔwɔ́lɪ
lalɔ́hɛ ání ideklé igyi mlɪsʋ tɔpʋ́ba? [2] Mlɪlapʋ́ ɔnsípɛ
mlɪdé atɔ́ klé, mlɪmɛ́dé mʋ́ nya. Ínɪ sʋ mlɪdé ahá
mɔ. Mlɪ ansí dɛpɛ ahá atɔ́sʋ́. Mʋ́ sʋ́ mlɪdétré kɔ́
ní, táme mlɪ ɪbɪ mɛ́ɛda mʋ́ kɪ. Tɔ́á sʋá mlɪménya
gyí, mlɪtamakʋ́lí Bulu ɔha mlɪ. [3] Ní mlɔkʋ́lí kʋ́ráá
á, ɔtamahá mlɪ, tsúfɛ́ agywɪn lalɔ́hɛ mlɪtɔpʋ́kʋ́lí
mʋ. Alıá mlɔ́pʋwá ɪwɪ ansigyí sʋ mlɪdé mʋ kʋlí.
[4] Mlɪladámlí ɔma há Bulu. Mlɪméyín ání ní mlɪdé
ɔyítɔ́ atɔ́ dwɛ á, mlɪdé Bulu lu? Ní fʋdeklé fɛɛ fɔ́dwɛ
ɔyítɔ́ atɔ́ á, fʋtɔbwɛ́ Bulu olupʋ́. [5] Ntɛ́ɛ mlɪdékɪ́ɪ
mlɪaa, kpaalɪ Bulu asʋn wanlínhé amʋ ɪlɛblí ɔbɛ́ɛ,
"Bulu tamatsúlá Ɔŋɛ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɔpʋwá anɪtɔ ámʋsʋ?"
[6] Ínɪ sʋ́ ɔtɔpʋ́ awɪtɔlɛ tsɔtsɔɔtsɔ kpá anɪ, fɛ́ alıá Bulu
asʋn wanlínhé amʋ ɪlɛblí ní. Ɔbɛ́ɛ,
"Ɔtɔkʋ́sʋ́ líí ɪwɪ atsupʋ́sʋ́,
táme ɔtɔpʋ́ awɪtɔlɛ kpá ɪwɪasɪ abápʋ."
[7] Mʋ́ sʋ ndɛ mlɪ bláa mbɛ́ɛ, mlɪbá ɪwɪasɪ ha
Bulu. Mlɪkʋsʋ lɪɪ Ɔbʋnsámsʋ́, ɔbɛ́srí nátí mlɪ wá.
[8] Mlɪkpʋkpɛ manta Bulu, Bulu ɛ́ ɔbɛ́kpʋkpɛ́ manta
mlɪ. Lakpan abwɛpʋ́, mlɪfwɪ ɪbɪ lɛ lakpanbwɛtɔ. Ahá
ání mlɪ agywɪn igyi anyɔ, mlɪha mlɪ klʋntɔ ɪtɪn.
[9] Mlɪsu, amlɪha mlɪ ɪwɪ ɪwa mlɪ nwɛ, mlɪ lakpan sʋ.
Mlɪ mʋ́sɪ ɪdámlí isú, mlɪ ansigyí imli pélɪ. [10] Mlɪba
ɪwɪasɪ Bulu ansítɔ́, mɛ́nɪ obʋ́tsu mlɪ fʋá.

Aba Iwɪ Asʋ́n Blí

[11] Apíó adwɛpʋ́, mlɪmátrá blí mlɪ aba ɪwɪ asʋ́n.
Mlɪmátrá tsii aba, kpʋ́í aba. Ɔhagyíɔha ání ɔlɛlɛ mʋ
ba ɪlá ntɛ́ɛ gyi mʋ asʋ́n á, ilosuná ání ɔdɛblí ɔbɛ́ɛ,
Bulu mbla ámʋ ɪma alɛ. Ínɪ désuná ání alatsú mʋ
ɪwɪ ání ɔdʋn mbla ámʋ. Ní ɔdʋn mbla ámʋ a, mʋ́mʋ́
ɔmɛdé Bulu mbla ámʋ bʋ. [12] Bulu lɔ́wa mbla ámʋ. Mʋ
pɛ́ ɔbɛ́talí pʋ́ mʋ́ gyi anɪ asʋ́n. Mʋ pɛ́ ɔbɛ́talí hɔ anɪ
nkpa, ntɛ́ɛ mɔ́ anɪ. Ní igyi alɪ mʋ́ á, fʋ́gyí ma ání fégyi
fʋ́ bá asʋ́n?

Ansí Pʋdínká Ɔkɛsʋ

[13] Mlɪya asʋ amlɪnu. Mlɪ ahá ámʋ́ʋ́ mlɪtɛblí mlɪaa,
"Ndɛ ntɛ́ɛ ɔkɛ abʋ́yɔ wʋ́lu yilé kʋsʋ, yétsiá ɪnʋ ofi
ɔkʋlɛ gyi ibíá nyá ɪwɪ" ámʋ. [14] Mbɛ́ɛ, mlɪyin ɔkɛtɔ?
Mlɪyin alıá mlɪ nkpatsiátɔ́ bɔ́bwɛ? Mlɪgyí fɛ́ agyinde,
ɪtɛdálɪ dɪnká, táme ɪtamawá ɔpá kʋkʋ, ɪtɔfwí. [15] Mʋ́
sʋ tɔ́á ilehián ání mlɛ́blí gyí, "Ní Bulu lʋ́tsulá há
anɪ nkpa á, abʋ́bwɛ ínɪ ntɛ́ɛ ínɪ." [16] Ní imegyí alɪ á,
ilosuná ání mlɪdé ɪwɪ tsu, pʋ́ ɪbɪ sí kántɔ́. Lakpan
ɪwɪtsú ánfɪ odu gyí.
[17] Mʋ́ sʋ ɔhá ání oyin ɪtɔ wanlʋ́áán, táme ɔtamabwɛ́
á, ɔdɛ lakpan bwɛ.

5

Iwɪ Anyapʋ́ Asʋ́n

[1] Ɪwɪ anyapʋ́, mlɪsu amlɪsʋra okitikíti, tsúfɛ́ ipian
kpɔnkpɔntɪ ɪbá mlɪsʋ. [2] Séi ánfɪ á, mlɪ atonyahé fɛ́ɛ́
lapló. Atéplɛ bawí mlɪ atati. [3] Mlɪ sika atɔ́ ɛ́ ɪlakpʋ́í,
wí nkanʋ. Mʋ́ nkanʋ ámʋ obégyi mlɪ ɪwɪ adánsɪɛ,
yíntá mlɪ ɔyʋlʋ́ʋ fɛ́ alıá ogyá teyíntá atɔ́. Mlɪlakle atɔ́
tsɔtsɔɔtsɔ yáí kpaalɪ, bré ánfɪ ɔyí ɪbá bɔmɔ ɔnɔ́ ánfɪ.
[4] Mlɪkaɪn ání ahá ámʋ́ʋ́ mlɪlɔ́bɔ ɪpa, bɔyɔ agyʋ́má
mlɪ ndɔtɔ, táme mlɪlékiná amʋ́ ɪkɔ ka ámʋ isú latʋ́
Bulu, túmi fɛ́ɛ́ Owíe amʋ. [5] Mlɪlatsíá ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ,
gyi nkpa mʋ́a ɔdwɛ pʋ́wá nfɔ fɛ́ nnantswie há mlɪ
ɔmɔkɛ́. [6] Mlɪlahá ɔhá ání mʋ asʋ́n da ɔkpa ɪpʋ́n, mʋ́
mʋ, ɔmɛpríu ɪwɪ.

Iklʋnya Mʋ́a Mpáɪbɔ

[7] Apíó aba, mlɪnya klʋn tsia gyo anɪ Wíe Yesu
Kristo ɪbá. Mlɪkɪ alıá ɔdɔtɔpʋ tenyá klʋn tsíá gyo
nyankpʋ gyankpapʋ mʋ́a tráhɛ, pʋ́ alıá otetsíá gyo

brɛ́á ɔsʋlʋ́ʋ amʋ ɪbɛ́ha atɔ pɔpwɛ bówie wóyí. [8-9] Mlɪ
ɛ́ mlɪnya klʋn amlɪlɪı kínkín, tsúfɛ́ anı Wíe, ogyi asʋ́n
ogyípʋ́ amʋ ɪbá lafʋn. Mʋ́ sʋ mlɪmátsiá tɔ́í mlɪ abasʋ,
ménı ɔméɛha mlɪ ɪpɔ́n.
[10] Apíó, mlɪpʋ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ́ʋ́ bɛblí
Bulu asʋ́n ámʋ bwɛ mlɪ atosuánhɛ. Bowun asʋ́n
tsɔtsɔɔtsɔ, támɛ benya klʋn. [11] Mlɪkɪ alıá anıtobú
amʋ́. Itsú alıá botomi amʋ́ asʋn wunhɛtɔ sʋ. Mlɪkaın
Hiob ɛ́ ɪwɪ asʋ́nsʋ́. Alıá olotomi mʋ asʋn wunhɛtɔ.
Ínı sʋ Bulu lóyulá mʋ mʋ́ ɔma. Lélɛ́, Bulu bʋ awɪtɔlɛ.
Otowun ahá nwɛ.
[12] Mí apíó, ndeklé mbɛ́ɛ mlɪbíı wanklááan ání
mlɪmátánʋ ɔsʋ́sʋ́ ntɛ́ɛ ɔsʋlʋ́ʋ, ntɛ́ɛ ká tɔtɔɔtɔ. Mlɪ
“Iin!” ɪbwɛ́ɛ “Iin!” mlɪ “Ó-o!” ɛ́ ɪbwɛ́ɛ “Ó-o!” ménı
Bulu mɛ́ɛha mlɪ pɔ́n.
[13] Ní ɔkʋ dɛ́ ipian wúun mlɪtɔ á, okókoli Bulu. Ní
ansí dɛ ɔkʋ gyí ɛ́ á, ɔwáa ɪlʋ kanfʋ Bulu. [14] Ní ɔkʋ
dɛ́lɔ mlɪtɔ á, ɔtíı ɔpasua ahandɛ abʋba bokokóli Bulu,
abʋkpa mʋ ofobí anı Wíe ɪdátɔ. [15] Ní bokókóli anı Wíe
hógyitɔ á, ɔbétsa mʋ ɪlɔ, ɔbókʋsʋ́. Ní alabwɛ́ lakpan
kʋ á, Bulu obési mʋ́ fɛ́ɛ́ kíé mʋ. [16] Mʋ́ alı sʋ mlɪlɛ
mlɪ lakpan blɪ, amlɪkokoli Bulu ha aba, ménı ɔbétsa
mlɪ ɪlɔ. Ɔhá ání mʋ asʋ́n da ɔkpa mpáı tɔwá ogyá.
Ɪtɔyó agyʋ́má wanklááan. [17] Nyankpʋsa Elia ɛ́ gyí fɛ́
mía fʋnyɔ. Olokokóli Bulu kínkíínkín ání nyankpʋ
mátswíe. Lélɛ́ imotswie nfinsa mʋ́a ɪfʋn. [18] Ɔlɛlakʋ́lí
mʋ ání itswíe. Lélɛ́ nyankpʋ létií, ɪlɛha atɔ́ lɛlawá alɛ́
ɔsʋlʋ́sʋ.
[19] Mí apíó, ní mlɪtɔ ɔkʋ ɔdɪda hógyitɔ á, ɔkʋ ɔsánkia
mʋ ba. [20] Mlɪbɪ ání ɔhá ámʋ lalɛ́ ɔkláa tsú lowu ání
tɛkɪ obówutɔ. Mʋ́ sʋ Bulu obési mʋ lakpan tsɔtsɔɔtsɔ
kíé mʋ.

Petro
Ɔwʋlʋ́ Gyankpapʋ

Itsiáha

1 Ɔwʋlʋ́ ánfɪ itsú mí Petro ání ngyi Yesu Kristo
sumbí ɔyɔpʋ́ wá.
Ndɛ mʋ́ wanlín sísí mlɪ ahá ání Bulu lalɛ́ bwɛ́
mʋ abí, mlɪladásáín yɔ́bwɛ afɔɔ́ Ponto, Galatia, Ka-
padokia, Asia yɛ́dalɪ Bitinia ɔmátɔ́ fɛ́ɛ́. 2 Ɔsí Bulu lalɛ́
mlɪ fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ ɔlɛhɪhíɛ mʋ́ yáí ání ɪbá mʋ́tɔ́ ámʋ.
Bulu latsʋn Ɔŋɛ Wankíhé amʋsʋ bwɛ́ mlɪ mʋ ahá,
mɛ́nɪ mlɔ́bu Yesu Kristo, mʋ obugya ɛ́ ɪbɔ́gyʋráa mlɪ.
Bulu ɔhíɛ gyi mlɪ bʋalɛ, ɔha mlɪ iwilwii tsɔtsɔɔtsɔ!

Ɔkpakíɪ Ání lmɔ́ɔbwɛ Kpaalɪ

3 Mlɪha akanfʋ Bulu. Mʋgyí anɪ Wíe Yesu
Kristo mʋ Sɪ pʋ́ mʋ Bulu ní. Mʋ nwewúun
kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ ámʋ sʋ alakʋ́sʋ́a anɪ Wíe Yesu
Kristo tsú afúlitɔ pʋ́há anɪ nkpa pɔpwɛ. Ínɪ lahá
anɪlanú ɪwɪasɪ ání anɪ ɔkpakíɪ mɔ́ɔbwɛ kpaalɪ. 4 Mʋ́
sʋ anɪ ansídɪn ání anɪ ɪbɪ béda siadɪɛ yílé ámʋ́ʋ́
Bulu léhɪɛ ání ɔbɔ́pʋhá mʋ abí ámʋ. Alalá mʋ́ yáí
ɔsʋ́sʋ́ wankláán há mlɪ, atɔ́á ɪtamayíntá, ɪtamapló,
ɪtamakpá ɛ́. 5 Siadɪɛ yílé ánfɪ igyi mlɪ ahá ámʋ́ʋ́
mlɪlahogyi amʋ klɛ́. Mlɪ hógyi sʋ Bulu túmi bun
mlɪsʋ, ɪdɛ mlɪsʋ kíɪ alɪ yɔ́fʋn atɔ́ fɛ́ɛ́ nkpa ɔhɔ́kɛ
ámʋ́ʋ́ Bulu lalá yáí ání ɔbɛ́lɛ mʋ́ ɔwan ɔyí ɔnɔ́mɔkɛ́
ámʋ.
6 Ɪbʋ mʋ́tɔ́ ání ɪsɔ́kɪ ɔtsan-ɔtsan ɪdɛ mlɪ tʋ, mlɪdɛ́
asʋ́n wúun, táme ɪtɔ́ ánfɪ mlɪ ansídɪn mʋ́sʋ́ ánfɪ sʋ
ansí mɔkʋ́sí mlɪ gyí. 7 Tɔ́á sʋá mlɪdɛ́ asʋ́n wúun gyí,
mʋ́ obʋ́sʋná ání mlɪlahɔ Yesu gyi lélɛ́ ní. Tɔ́ bʋtɔtʋ́
sika pɛpɛ ání ɪtɛtálí yíntá kʋ́ráá kɪ bɛɛ, wankláán
igyi. Alɪ kén bɔ́pʋ asʋn wunhɛ sɔ mlɪ hógyi ání ɪbʋ
labi dʋn sika pɛpɛ kɪ bɛɛ, lélɛ́ mlɪlahɔ Yesu gyi, mɛ́nɪ
mlétalí líí kínkín ní. Ɪbá alɪ á, bɛ́kanfʋ́ mlɪ, wá mlɪ
numnyam, há mlɪ ɪdayilé ɛkɛ ámʋ́ʋ́ Yesu Kristo ɔbɛ́lɛ
ɪwɪ ɔwan ámʋ. 8 Ɪbʋ mʋ́tɔ́ ání mlɪmɔ́kʋ́wun Yesu kɪ,
táme mlɪtɔdwɛ́ mʋ. Mlɪmɛ́dɛ́ mʋ wúun mʋ́, táme
mlɪdɛ́ mʋsʋ hógyi. Ínɪ sʋ ansigyí kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ
ání ɔnɔ́ méetalí blí labʋ́lá mlɪtɔ. 9 Tsʋ́fɛ́ mlɪdɛ́ mlɪ
nkpahɔ́ɔ amʋ́ʋ́ mlénya tsʋ́ mʋ hógyitɔ ámʋ nya.
10 Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ amʋ bɛblí nkpa ánfɪ Bulu
ɔbɔ́hɔ mlɪ ánfɪ asʋ́n tswɪ. Bɛtɛtɛ́ɛ mʋ awɪtɔlɛ asʋ́n
ánfɪtɔ wankláán, mɛ́nɪ bónu mʋ́ asɪ. 11 Kristo Ɔŋɛ́
letsiá Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ anfɪtɔ, tsíá súná amʋ́, bɛblí
yáí alɪá Kristo obʋ́wun ipian. Mʋ́ ɔma a, numnyam
kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ béba. Mʋ́ sʋ besen ansítɔ́ ání bébɪ
bréá nkpahɔ́ɔ anfɪ ɪbéba pʋ́ ɔhá oduá ɪbʋ́tsʋn mʋsʋ
ba. 12 Bulu lélɛ súná amʋ́ ání megyí amʋ́ sʋ́ bʋdɛ asʋ́n
ámʋ ɔkan da, mboún mlɪ sʋ bʋdɛ mʋ́ ɔkan da. Séi mʋ́
mlɪlanú asʋ́n ámʋ. Tsʋ́fɛ́ Bulu lɔ́wa mʋ Ɔŋɛ Wankíhé
tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ bɛbláa asʋn wankláán ámʋ ɔkan adapʋ́ alɪ
asʋ́n ánfɪ, amʋ́ ɛ́ bɛda mʋ́ ɔkan súná mlɪ. Bulu-abɔpʋ
kʋ́ráá ansí tɛpɛ́ ání bónu alɪ asʋ́n ánfɪ asɪ.

Iwɪtíɪntɔ Tsiá

13 Ínɪ sʋ mlɪda ɪwɪsʋ amlɪkɪta ɪwɪ. Mlɪpʋ mlɪ ansí
fɛ́ɛ́ dɪnka awɪtɔlɛ amʋ́ʋ́ Bulu ɔbɔ́wa há mlɪ ɛkɛá anɪ
Wíe Yesu Kristo ɔbɛ́kplí tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ bɛlɛ ɪwɪ ɔwan
ámʋsʋ. 14 Mlɪbu Bulu fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ nyebí bʋtobʋ́ amʋ́
akwʋ́pʋ́ amʋ. Mlɪmáha tsiátɔ́ laláhɛ amʋ́ʋ́ iletsiá
mlɪtɔ bré ámʋ́ʋ́ mlɪméyín tɔtɔ tsʋ́ Yesu ɪwɪ ámʋ igyi
mlɪsʋ. 15 Mboún mlɪha mlɪ ɪwɪ ɪtɪn mlɪ bwɛhé fɛ́ɛ́tɔ́,
fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ Bulu ámʋ́ʋ́ ɔlɛtɪ mlɪ ámʋ ɪwɪ létɪn amʋ.
16 Tsʋ́fɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, "Bulu
ɔbɛ́ɛ, 'Mlɪha mlɪ ɪwɪ ɪtɪn, tsʋ́fɛ́ mí ɪwɪ lɛtɪn.' "
17 Mʋgyí ɔhá ání mlɪtɛtí mlɪaa, mlɪ Sí ní mlɪdɛ́
mpáɪ bɔ ní. Ɔtamakɪ ɔha ansítɔ́ ní ɔdɛ ahá asʋ́n
gyí. Mboún ɔhagyíɔha bwɛhé ɔtɔpʋ́gyí mʋ asʋ́n.
Mʋ́ sʋ mlɪpʋ Bulu-ifúnya bwɛ mlɪ bwɛhé kugyíkʋ
nkɛ tráhɛ anfɪ ɪlasí mlɪ ɔyí ánfɪtɔ. 18 Tsʋ́fɛ́ mlɪyin
tɔ́á ɔlɔpʋká mlɪ nwunsʋ ɪkɔ, há mlɪlagyi ɪwɪ tsʋ́ mlɪ
anáin amándíɛ́ laláhɛ ámʋ́ʋ́ iletin mlɪ ɔkpa ámʋtɔ.
Ɪtɔ́ ámʋ́ʋ́ ɔlɔpʋká mlɪ nwunsʋ ɪkɔ ámʋ megyí fɛ́
sika pɛpɛ mʋ́a sika futútú ání ɪtɛtálí yíntá. 19 Kristo
obugya ání ɪhíɛ́ bʋ ibíá ɔlɔpʋká mlɪ nwunsʋ ɪkɔ ámʋ.
Kristo gyí fɛ́ okúfabiá ɔlɔfʋn ha mbusuo kugyíkʋ lɛ,
pʋná kʋkʋ ma mʋ ɪwɪ. 20 Asa Bulu lɔ́bwɛ ɔyí á, ɔlɛhɪhíɛ
tɔ́á ɪbéba Kristosʋ yáí. Mlɪ sʋ́ Bulu lalɛ́ mʋ súná bré
tráhɛ anfɪtɔ. 21 Kristo lahá mlɪlahɔ Bulu gyi. Bulu
lɔ́kʋsʋ́a mʋ tsʋ́ afúlitɔ, wá mʋ numnyam. Mʋ́ sʋ́ mlɪ
ansídɪn Bulusʋ, mlɪdɛ́ tɔ́á alahíɛ́ ɔkpa kíɪ nɪ.
22 Mlɪlagyi dɪnká ɔnɔkwalɪ amʋ́ʋ́ ɪbʋ Kristotɔ
ámʋsʋ. Mʋ́ sʋ mlɪlatɪn mlɪ ɪwɪ há Bulu, mlɪdɛ́ aba
dwɛ fɛ́ apíó. Megyí ansítɔ́-ɔdwɛ mlɪdɛ́pʋhá aba.
Mlɪyɔ mʋ́sʋ́ amlɪdwɛ aba wankláán tsʋ mlɪ klʋntɔ.
23 Bulu lakwíí mlɪ pʋ́pwɛ. Megyí nyankpʋsa ání
oméetsiá nkpa wá ɔpásʋ́ ɔlɔtsʋn kwíí mlɪ. Mboún
Bulu asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɪbʋ nkpa, ɪbʋ ɪnʋ bré fɛ́ɛ́tɔ́ amʋsʋ
ɔlɔtsʋn kwíí mlɪ. 24 Bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ
bɛɛ, "Anyánkpʋ́sa bʋgyi fɛ́ ɪfá. Amʋ́ numnyam ɛ́
igyi fɛ́ ɪfá ntswítswɪ. Ɪfá towú, mʋ́ ntswítswɪ tɔbʋ́
kpákpáa, 25 táme anɪ Wíe asʋ́n ámʋ mʋ́ bʋ ɪnʋ bré
fɛ́ɛ́tɔ́."
Asʋ́n ánfɪ gyí asʋn wankláán ámʋ́ʋ́ mʋ́ ɔkan adapʋ́
bɛda súná mlɪ ámʋ nɪ.

2

1 Mʋ́ sʋ mlɪlɛ agywɪn laláhɛ kugyíkʋ lɛ mlɪtɔ.
Mlɪmátrá mlɛ́ aba, ntɛ́ɛ bwɛ́ apinabwɛbí. Mlɪmátrá
pɛ ansí abasʋ, ntɛ́ɛ tsii aba. 2 Mlɪbwɛ mlɪ ɪwɪ fɛ́ nyebí
bɔbwɛ, amlɪha Bulu asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɪlɛtɪn, tɔtɔ mɛfráa
mʋ́tɔ́ ámʋ ɪdɪnka mlɪ ɔwɔ́lɪ brégyíbré, fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́
nyɔ́pʋ-ntsʋ tɛdínká nyebí ɔwɔ́lɪ amʋ. Mɛ́nɪ ɪbéha
mlédan, nyá nkpahɔ́ɔ tsʋ́ Bulu wá. 3 Mlɪlakápʋ́ anɪ
Wíe amʋ kɪ, mlɪlawun ání ɔbʋ awɪtɔlɛ.

Akristofɔ Babwɛ́ Aha Pɔpwɛ Há Bulu

4 Mʋ́ sʋ mlɪkpʋkpɛ ba anɪ Wíe Yesu Kristo wá.
Mʋgyí nkpa Owíe nɪ. Kristo gyí fɛ́ ibwiá ahá bekiná
mʋ́ ání ɪma labi, táme Bulu lélɛ mʋ́ ání ɪbʋ labi mʋ
ansítɔ́. 5 Ɔŋétɔ asʋ́n nɛbá bɛblí á. Mlɪba Bulu wá
bré ánfɪ mlɪbʋ nkpa ánfɪ, ɔbwɛ mlɪ fɛ́ abwiá ɔdɛpʋyi
obuá bʋ́tswɛ mʋ mʋ́tɔ́. Ɔbwɛ mlɪ mʋ igyí ahapʋ́ ání
amʋ́ ɪwɪ létɪn, amlɪtsʋn Yesu Kristosʋ ha Bulu igyí
ámʋ́ʋ́ mʋ Ɔŋé losusúu suná mlɪ, itegyi mʋ ansí ámʋ.
6 Tsʋ́fɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ,
"Bulu ɔbɛ́ɛ, mlɪkɪ, nalɛ́ ibwi ání ɪbʋ labi,
pʋ́bwɛ́ okonkísʋ́bwi yáí Sion wúlutɔ.
Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ anɪ Wíe, ogyi okonkísʋ́bwi
ámʋsʋ gyi a,
pélɪ mɛ́ɛkɪtá mʋ ɛkɛkɛɛkɛ."
7 Ibwi ánfɪ híɛ́ ɪbʋ labi há mlɪ ahá ání mlɪlóhɔ Kristo
gyi. Támɛ há ahá ání bʋmɔ́ɔhɔ Kristo gyi mʋ́ á, Bulu
asʋ́n ámʋ ɪlɛblí ɔbɛ́ɛ,
"Ibwi ánfɪ obu ayípʋ bekiná ní.

Táme mólébemlí ibwi ání ıhíé bʊ labi dʊn mó
fɛ́ɛ́ ní.”
8 Asa ɛ́ á,
“Ínı gyí ibwiá ahá bósutíin mósó dıda ní.”
Bósutíin mósó, tsúfɛ́ bʊmegyi Bulu asón ámʊsʊ. Alí
Bulu léhıɛ yáí ání ıbá ha amó nı.
9 Táme mlı mó á, mlıgyí ɔmá ání Bulu lalé. Owíe
amʊ igyí ahapó. Ɔmá wankíhé ání Bulu lapó mlı
bwɛ́ mʊ onutó ahá nı. Mʊlálé mlı tsú oklúntɔ pó mlı
ba mʊ ɔkandíɛ wánkíhé amʊ ası ɔbɛ́ɛ, mlıbɛ́da ofúla
amʊ́ʊ́ alabwɛ́ ámʊ ıwı ɔkan. 10 Tɛkı bré ámʊ a, megyí
Bulu ahá mlıgyí. Táme séi mó á, mlılabwɛ́ Bulu ahá.
Bré ámʊ a, tɛkı Bulu nwewúun ıma mlısʊ. Táme séi
mó á, mʊ nwewúun laba mlısʊ.

Bulu Nkpábi

11 Apíó adwɛpʊ́, nhíɛ́ ndɛ mlı ɔlá da. Afɔ́ɔ́ mlıgyí,
mlıméetsiá ɔsʊlʊ́ʊ anfısʊ wá ɔpá. Mʊ́ sʊ mlılɛ ıwı
tsu nyankpʊsa ɔwɔ́lı laláhɛ amʊ́ʊ́ ıtɔkɔ́ mlı ɔklála ısá
ámʊtɔ. 12 Ínıá mlıa ɔmátɔ́fɔ tsíe sʊ á, mlıtsia tsiátɔ́
wanklááń, méni ní bʊdɛblí bɛɛ mlı tsiátɔ́ ıma alɛ a,
bówun mlı yilébwɛ, fówun békanfʊ́ Bulu ɛkɛ ámʊ́ʊ́
ɔbéba bɛkı amʊ́ gyumagyihɛ amʊ.
13 Anı Wíe Yesu sʊ mlıbu aban mʊa ɔhagyíɔha ání
bapó túmi wá mʊ ıbıtɔ. Mlıbu ɔmá ɔkpapʊ́ ání ɔdɛ
ɔmá ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́ gyí. 14 Mlıbu ɔmásʊ́ akípʊ amʊ́ʊ́ ɔmá
ɔkpapʊ́ lalé ɔbɛ́ɛ, bʊbítı lakpan abwɛpʊ́ ısʊ, abʊkanfʊ
yilé abwɛpʊ́ ámʊ. 15 Mlıbwɛ yilé pʊka asʊn laláhɛ
amʊ́ʊ́ aha mimláhɛ bʊtɛblí mábí sʊ tsú mlı ıwı ámʊ
itin. Tsúfɛ́ ɔkpa ánfısʊ Bulu déklé ɔbɛ́ɛ, mlıbwɛ́ɛ
mʊ́ ní. 16 Mlıtsia nkpa fɛ́ ahá ání bʊtsie ıwısʊ,
táme mlımápʊ mlı ıwısʊtsıá ámʊ tin ansíbi bwɛ́
lalahɛ. Mboún mlıtsia nkpa fɛ́ Bulu asúmpʊ́. 17 Mlıbu
ɔhagyíɔha, amlıdwɛ mlı aba ahógyipʊ. Mlınya Bulu
ifú, amlıbu mlı ɔmá ɔkpapʊ́.

Asúmpʊ́ Ɩwıasıbá

18 Nkpábi, mlınya mlı awíe ifú, amlıpʊ obú ha
amʊ́. Megyí amʊ́á bolwií, bʊbʊ awıtɔlɛ há mlı nkʊlɛ.
Mlıbu amʊ́á bʊbʊ owuntɔlın mlısʊ ɛ́. 19 Ní ılɛba mʊ́tɔ́
ání bɛhá mlowun ıwıɔsın kʊkʊ kpaalı, táme Bulu sʊ́
mlotomi hɔ mʊ́ faan a, Bulu ansí bégyi mlı ıwı. 20 Labi
mɔmʊ ıbʊ ní fatomi, badá fʊ́ fʊ́ lakpan sʊ? Kʊkʊ ıma
mʊ́tɔ́. Táme ní fɔbwɛ́ yilé asa fotomi bɛda fʊ́ á, Bulu
ansí tegyi fʊ́ ıwı. 21 Asʊn wunhɛ ánfı aná sʊ Bulu
létı mlı ní. Tsúfɛ́ mlı sʊ Kristo onutó ɛ́ lótomi tsʊn
asʊn wunhɛtɔ pʊ́bwɛ́ mfántóhón há mlı, méni mlı ɛ́
mlótsʊn mʊ́sʊ́. 22 Bɔwanlín wá Bulu asʊn wanlínhɛ́
amʊtɔ bɛɛ, “Ɔmɔbwɛ lakpan kʊkʊ. Ɔmɛmlé ɔhaa ɛ́.”
23 Besia mʊ, mʊ mó omesia ɔhaa. Bréá ɔdɛ ipian wúun
a, ɔmɛka ɔhaasʊ, táme ɔlɔpʊ mʊ ansí dínká Bulu,
asʊ́n ogyípʊ́ ɔnɔkwalıpʊ amʊsʊ. 24 Yesu Kristo onutó
lóhɔ anı lakpan fɛ́ɛ́ sórá, bɛda mʊ mántá oyikpalíhɛ
amʊsʊ, méni abégyi ıwı tsú anı lakpantɔ, tsíá nkpa
há yilébwɛ. Tsúfɛ́ bɔwanlín wá Bulu asʊ́n ámʊtɔ
bɛɛ, “Mʊ ıwı nlɔ ámʊtɔ mlılénya mlı ılɔtsá.” 25 Tsúfɛ́
mlıgyí fɛ́ akúfa fwıhé, fɛ́ alı ámʊ́ʊ́ bɔwanlín wá Bulu
asʊ́ntɔ́ ámʊ. Táme séi mó á, mlılayínkí bá mlıbuo
Yesu, mlı ɔklásʊ ɔkípʊ pó mʊ ɔkpapʊ́ ámʊ.

3

Akúlu Mʊ́a Aká

1 Atsı, mlıbu mlı akúlu alı kén, méni ní amʊ́tɔ́ akʊ
bʊmɔhɔ Bulu asʊ́nsʊ́ gyi kʊ́ráá, bowun mlı tsiátɔ́ a,
ıbétsɛ amʊ́, megyí mlı obétepí trá bláa amʊ́ asʊansʊ.
2 Tsúfɛ́ bówun mlı tsiátɔ́ wanklááń pʊ́ alıá mlıtɛhíɛ́
bú atɔ́. 3 Mlı alé ımátsu mlı imi bwɛ, atati yílé dıdá
ntɛ́ɛ sika atɔ́á ıbʊ ibía watɔ. 4 Mboún mlıha mlı alé
itsu mlı klʊntɔ. Alɛ́á ıtamayíntá gyí mʊ́á ıbʊ alé,
ilolwií. Mʊ́tɛhíɛ́ gyi Bulu ansí ní. 5 Tsúfɛ́ alı kén
bímbí ámʊ atsıá bɔpʊ amʊ́ ıwı há Bulu, pʊ́ ansí dínká
mʊsʊ bobu amʊ́ akúlu, sʊ bɔwa akílɛ nı. 6 Alı kén Sara
lóbu mʊ kulu, oletsıá tí mʊ ɔbɛ́ɛ, “Mí wíe” nı. Mʊ abí
mlıgyí, ní mlɔbwɛ́ yilé, mlıménya tɔtɔ ifú.

7 Alı kén mlı ayin ɛ́, ní mlıa mlı aká mlıbʊ ınʊ
á, mlıbı ání bʊma awútɔ́ ɔwʊnlín fɛ́ mlı. Mlıwun
amʊ́ nwɛ, amlıpʊ obú ha amʊ́. Tsúfɛ́ mlıa amʊ́nyɔ
obénya Bulu atokiehɛ́ ámʊ́ʊ́ igyi nkpa ámʊ. Mlıkıta
mlı aká tsʊn ɔkpa ánfısʊ, méni ní mlıdɛ́ mpáı bɔ á,
tɔtɔ méetin mlı ɔkpa.

Ipianwúun Yilébwɛ Sʊ

8 Ɩtráhɛ-tráhɛ a, mlı fɛ́ɛ́ mlıha mlı agywıun ıbwɛ
kʊlɛ. Mlısu ha aba, amlıdwɛ mlı aba Akristofɔ.
Mlıwun aba nwɛ, amlıba ıwıası ha aba. 9 Mlımápʊ
lalahɛ ká lalahɛ ıkɔ. Ntɛ́ɛ ní ahá besía mʊ́ á, mlımásia
amʊ́ ká ıkɔ. Mboún mlıyula amʊ́, tsúfɛ́ Bulu létı mlı
ání mlıbóyulá ahá, méni obóyulá mlı. 10 Bɔwanlín wá
Bulu asʊ́n ámʊtɔ bɛɛ,
“Ní ɔkʊ déklé ɔbɛ́ɛ, mʊ tsiátɔ́ ıwá alé,
otsia ansigyítɔ́ a,
mʊ́mʊ́ osíi ahá ıwı asʊn laláhɛ blí,
osi afunu wa.
11 Osíi lalahɛ bwɛ, ɔbwɛ́ɛ yilé.
Ɔdúnka iwilwii, ogyáa mʊ́ ɔkpa.
12 Tsúfɛ́ Bulu ansí bʊ yilé abwɛpʊ́sʊ́.
Ɔtɛyaa asʊ nú amʊ́ atɔ kʊlíhé.
Táme ɔtɔkʊ́sʊ́ líí lalahɛ abwɛpʊ́sʊ́.”

13 Ma ɔbópʊ lalahɛ gyi mlı, ní mlı ansí ıpɛ́
yilébwɛsʊ? 14 Táme ní ılɛba ání mlıdɛ́ ipianwúun
yilébwɛ sʊ kʊ́ráá á, nwun láwá mlı olú. Opúni mátsií
mlı, mlımánya ɔhaa ɛ́ ifú. 15 Mboún mlıbı tsu mlı
klʊntɔ ání Kristo gyí mlı Wíe, mʊ ıwı lɛtın. Mlıda
ıwısʊ, méni brégyíbré ní ɔkʊ léfıtɛ́ hógyi ámʊ́ʊ́ ıbʊ
mlıtɔ ámʊ ıwı asʊ́n á, mlébı lɛ́ mʊ́ ɔnɔ́ wanklááń.
Táme mlınya klʊn, amlıba ıwıası lɛ mʊ́ ɔnɔ́. 16 Mlı
klʊn máha mlı pʊ́n tɔtɔ ıwı, méni ní bʊdɛ asʊn
laláhɛ blí tsú mlı tsiátɔ́ wanklááń ámʊ́ʊ́ mlılʊ́pʊ
mlıbuo Kristo amʊ ıwı á, pélı békıtá amʊ́. 17 Ní igyi
Bulu apɛ́ ání fʊwúun ipian kʊ́ráá á, ıbʊ alɛá fʊ́wun
ipian yilébwɛ sʊ, dʊn ání fʊ́wun ipian lalahɛbwɛ sʊ.
18 Tsúfɛ́ Kristo ɛ́ lʊ́wu ahá lakpan sʊ ɔtsáwʊlɛ pɛ́. Mʊ
asʊ́n da ɔkpa, táme olowu há lakpan abwɛpʊ́ fɛ́ɛ́,
méni ɔbɛ́kpa mlı ba Bulu wá. Bɔmɔ mʊ nyankpʊsa-
oyí, táme Bulu lʊ́kʊsʊ́a mʊ Ɔŋɛ́tɔ́. 19 Ɔlɔtsʊn Ɔŋɛ́
ámʊtɔ yéda asʊ́n ámʊ ɔkan há afúli amʊ́ʊ́ bʊda obu
ámʊ. 20 Afúli amʊ gyí, ahá ámʊ́ʊ́ bʊmobu Bulu asʊ́n,
Bulu lénya klʊn há amʊ́ bré ámʊ́ʊ́ anı náin Noa dɛ́
dáka kpɔnkpɔɔnkpɔntı sré ámʊ. Ahá ikwe pɛ́ lɔ́tsʊn
ntsubʊlá ámʊtɔ nyá nkpa. 21 Ntsu ánfı lélıí há asʊ́bɔ.
Alı ámʊ́ʊ́ ahá ámʊ bɔtsʊn ntsubʊlá ámʊsʊ nyá nkpa
ámʊ a, alı kén asʊ́bɔ ánfı dɛ́ mlı nkpa hɔ́ɔ nı. Megyí
mlı ıwı ifin asʊ́bɔ tɔfwí. Mboún igyi ıpabwií há Bulu
ání mlı klʊn ıdí mlı ası, ımátrá ha mlı pʊ́n. Asʊ́bɔ
ánfı lahɔ mlı nkpa tsʊn Yesu Kristo kʊsʊ́ tsú afúlitɔ
ámʊsʊ. 22 Alayɔ́ ɔsʊ́sʊ́ yétsiá Bulu gyɔpısʊ séi. Bulu-
abɔpʊ, ɔŋɛ́tɔ́ awíe pʊ́ túmi kugyíkʊ bʊbʊ mʊ ası.

4

Nkpatsiá Há Bulu

1 Kristo lówun ɩwɪɔsɪn. Mó sʋ mlɩda ɩwɪsʋ mlɩ ɛ́,
amlɩpʋ mʋ ɔkpa ámʋ alɩ kɛ́n. Tsúfɛ́ ɔhá ání owun
ɩwɪɔsɪn lalɛ́ mʋ ɩwɪ lɛ́ lakpantɔ. 2 Ínɪ sʋ ɔmátrá ha
ɔwólɩ laláhɛ igyi mʋsʋ. Mboún ɔhá Bulu apɛ́bwɛ
itsia mʋ klʋntɔ mʋ nkpa ání ɩlasí ɔyí ánfɩtɔ fɛ́ɛ́. 3 Asa
mlɩlébemlí Akristofɔ á, mlɩléyintá brɛ́ tsɔtsɔɔtsɔ tsíá
bwɛ́ tɔ́á ahá ání bʋmeyín Bulu bʋtekle bwɛ. Mó
aná gyí; atsɩ mʋa ayin asʋnwa, ntábʋ, pléikpada
mʋa ntakpan onúkpa yɔ pʋ ɩkpɩtswɛ́ɛ ání ígyi mlɩ
akisítɔ. 4 Itobwíé ɔmátɔ́fɔ ámʋ ɔnɔ́ ání séi mlɩtráa
mlɩmɛ́dɛ́srí buo amʋ yɔ́bwɛ lalahɛ. Mó sʋ́ bʋtesía
mlɩ ní. 5 Táme bɛ́lɛ amʋ́ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́ ɔnɔ́ Bulu ansítɔ.
Mʋ ɔbá begyi akɩankpapʋ pʋ́ awupʋ́ fɛ́ɛ́ asʋ́n ní. 6 Mó
sʋ́ bɛyɛ́da Bulu asʋ́n wankláán ámʋ ɔkan há awupʋ́
ní. Amʋ́ lowu ámʋ igyi ɩsʋá Bulu labítí amʋ́ ɔyʋlʋ́ʋ,
fɛ́ alɩá ɔtɛbítí ɔhagyíɔha ɩsʋ. Bɛyɛ́da Bulu asʋ́n ámʋ
ɔkan há amʋ́, ménɩ amʋ́ ɔkláa obénya nkpa fɛ́ alɩá
Bulu bʋ nkpa.

Bulu Atokiehé Kɩtá Wankláán

7 Tógyítɔ́ ɔnɔ́mɔ lafʋn ta. Mʋ́ sʋ mlɩkɩta ɩwɩ,
amlɩha mlɩ agywʋntɔ ɩdɩ, ménɩ mlɛ́talí bɔ́ mpáɩ.
8 Mʋá ɩdʋn mʋ́ fɛ́ɛ́ gyí, mlɩdwɛ aba tsʋ mlɩ klʋntɔ.
Tsúfɛ́ ɔdwɛ ánfɩ odʋ ɔbɛ́ha mlɛ́talí sí ahá lakpan kíé
amʋ́ ní. 9 Mlɩpʋ ansigyí hɔ mlɩ aba Akristofɔ afɔ́ɔ,
mlɩmáblí mlɩaa ɩlakpɔn mlɩ. 10 Bulu lakíé ɔhagyíɔha
atɔ́ ɔtsan-ɔtsan. Mʋ́ sʋ ɔhagyíɔha ɔkíta mʋ klɛtɔ
wankláán, amlɩpʋkpa aba. 11 Ní ɔkʋ klɛ́ gyí Bulu
asʋ́nblí á, ɔblí asʋ́n ání ítsʋ́ Bulu wá. Ní ɔkʋ klɛ́ gyí
ahá súm á, ɔpʋ́ʋ ɔwʋnlín ámʋ́ʋ́ Bulu lahá mʋ amʋ fɛ́ɛ́
súm mʋ aba. Ínɪ ɔbɛ́ha ahá bɛ́kanfʋ́ Bulu tsʋn Yesu
Kristosʋ tógyítɔ́tɔ́. Numnyam mʋa túmi igyi Bulu
klɛ́ brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́. Amen.

Akristofɔ Ipianwúun

12 Mí apíó adwɛpʋ́, mlɩmáha asʋn wunhɛ
kpɔnkpɔɔnkpɔntɩ ánfɩ bʋdɛpʋsɔ mlɩ kɩ anfɩ ibwie
mlɩ ɔnɔ́. Mlɩmákɩ mʋ́ ání asʋn pɔpwɛ dɛ́ mlɩ tʋ.
13 Mlɩha ansí mboún igyi mlɩ ání mlɩdɛ́ Kristo asʋn
wunhɛ amʋ kʋ wúun, ménɩ ansí bɛtrá hɩɛ gyí mlɩ
ɛkɛ ámʋʋ́ mʋ numnyam bɛ́lɩn ɔwan ámʋ. 14 Ní ahá
bʋdɛ mlɩ sia Kristo búo sʋ á, idesuná ání nwun lawá
olú. Bulu Numnyam Ɔŋɛ Wankíhé amʋ bʋ mlɩtɔ.
15 Mlɩtɔ ɔkʋkʋ ɔmáwun asʋ́n ahámɔ, ntɛ́ɛ owi, ntɛ́ɛ
lakpanbwɛ, ntɛ́ɛ okéngyéwa sʋ. 16 Táme ní mlɩgyí
Akristofɔ sʋ mlɩdɛ́ asʋ́n wúun a, ɩmáwa mlɩ pɛ́lɩ.
Mboún mlɩkanfʋ Bulu ání Kristo ɩdá dɩn mlɩsʋ.
17 Tsúfɛ́ brɛ́ lafʋn ání Bulu obégyi ɔhagyíɔha asʋ́n.
Obégyankpá gyi mʋ onutó ahá asʋ́n. Ní Bulu obéfi
mʋ́ asɩ tsʋ́ anɩsʋ á, mʋ́mʋ́ nkálɩ ahá ámʋʋ́ bʋmɔhɔ
mʋ asʋn wankláán ámʋsʋ gyi amʋ klɛ́ bɔ́bwɛ? Ɩbɛ́hɩɛ
wá ifʋ́. 18 Bɔwanlín wá Bulu asʋ́ntɔ́ bɛɛ,
"Ní ɩbɔ́wa ɔnlɩn asa Bulu ɔbɔ́hɔ yilé abwɛpʋ́ nkpa á,
mʋ́mʋ́ nkálɩ ibégyi ha lakpan abwɛpʋ́ pʋ́ ahá
ání bʋtamabʋ́ Bulu ɛ́? Iméetepí wá alɛ́ há
amʋ́."
19 Mʋ́ sʋ ahá ámʋʋ́ igyi Bulu apɛ́ ání bʋwʋ́ʋn asʋ́n
ámʋ bʋpʋ́ʋ amʋ́ ɩwɩ fɛ́ɛ́ wa amʋ́ Ɔlɛpʋ́ ámʋ ɩbɩtɔ,
abʋkɩta yilébwɛtɔ kínkíínkín. Otegyi mʋ asʋ́nsʋ́
brégyíbrɛ́.

5

Bulu Akúfasʋ Kíɩ

1 Séi á, ndeklé mbɛ́ɛ, nɔ́tɔ́ɩ kplá mlɩá mlɩgyí ahandɛ
Kristo ɔpasuatɔ. Ɔpasua ɔhandɛ mí ɛ́ ngyi. Ntráa
ngyi ipian ámʋʋ́ Yesu lówun amʋ ɩwɩ adánsɩɛ ogyípʋ́.
Mí ɛ́ nénya mʋ numnyam amʋʋ́ ɩbɛ́lɩn ɔwan ámʋ ɩkʋ.
2 Ndɛ mlɩ kokóli mbɛ́ɛ, mlɩkɩ ahá ámʋʋ́ Bulu lapʋ́wá
mlɩ ɩbɩtɔ amʋsʋ wankláán fɛ́ akúfa ɔkpapʋ́. Ɩmábwɛ
mlɩ fɛ́ bʋdɛ mlɩ hɩɛ, mboún mlɩbwɛ mʋ́ tsʋ mlɩ
klʋntɔ alɩá Bulu déklé. Megyí sika ɔnsípɛ sʋ, mboún
ɔdwɛá mlɩbʋ ha osum ámʋ sʋ. 3 Mlɩmábwɛ ahá ámʋʋ́
Bulu lapʋ́wá mlɩ ɩbɩtɔ ámʋ kpóunkpóun. Mboún
mlɩtsia tsiátɔ́ wankláán ání ɩbɔ́bwɛ nfántóhón há
amʋ́, 4 ménɩ ɛkɛá Kristo, ogyi akúfa akpapʋ́ Owíe
amʋ ɔbá á, ɔbɛ́ha mlɩ ɩsʋgyí-ɩpa ání ɩbʋ numnyam,
ɩméɛkpa ɛkɛkɛɛkɛ.
5 Nyasubi mʋa mbitebí, mlɩ ɛ́ mlɩpʋ obú há mlɩ
ahandɛ. Mlɩ fɛ́ɛ́ mlɩpʋ ɩwɩasɩbá kpa aba. Tsúfɛ́
bɔwanlín wá Bulu asʋ́n ámʋtɔ bɛɛ, "Bulu tɔkʋ́sʋ́ líí
ɩwɩ atsupʋ́sʋ́, táme ɔtɔwá awɩtɔlɛ há ahá ání bɛba
ɩwɩasɩ." 6 Mʋ́ sʋ mlɩba ɩwɩasɩ, amlɩpʋ mlɩ ɩwɩ wa Bulu
túmi kpɔnkpɔɔnkpɔntɩ ámʋ asɩ, fʋ́wun obótsʋ mlɩ
fʋá mʋ brɛ́ wankláántó. 7 Mlɩpʋ mlɩ asʋn wunhɛ fɛ́ɛ́
wa Bulu ɩbɩtɔ, tsúfɛ́ ɔtɔgywíɩn mlɩ ɩwɩ.
8 Mlɩkɩta ɩwɩ, amlɩdɩnka ansí ɩwɩsʋ, tsúfɛ́ mlɩ olupʋ́,
ogyi ɔbʋnsám ná odekpoún, odeki fɛ́ gyatá, ɔdɛ
ɔkʋ dunká ɔkɩta wɩ. 9 Ínɪ sʋ mlɩkɩta mlɩ hógyitɔ
kínkíínkín, amlɩtin mʋ ɔkpa. Mlɩbɩ ání mlɩ aba
Akristofɔ ání bʋbʋ ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́ bʋdɛ ipian ánfɩ odʋ
wúun. 10 Táme Bulu híɛ́ ɔbʋ awɩtɔlɛ há mlɩ tógyítɔ́tɔ́.
Mʋlátí mlɩ ba mʋ numnyamtɔ tsʋn mlɩa Kristonyɔ
ɩkʋlɛbwɛtɔ́. Mʋ numnyam amʋ bʋ ɩnʋ brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́.
Ní mlowun ipian kpalobí á, ɩmɔ́ɔwa ɔpá mʋ onutó
obótsʋ mlɩ kʋ́sʋ́, há mléyinkí líí. Ɔbɔ́wa mlɩ ɔwʋnlín,
há mlélɛ nlín Kristotɔ. 11 Mʋbʋ́ iwíegyí brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́.
Amen!

Ɩklá

12 Silwano létsa mí nɔwanlín ɔwʋlʋ́ kútúklú ánfɩ
sísí mlɩ. Nyin ání opíó Okristoyin ogyi, ɔbʋ
ɔnɔkwalɩ. Ndekléá nɔ́wa mlɩ ɔwʋnlín, mí angyi
adánsɩɛ suna mlɩ ání asʋ́n ánfɩ nabláa mlɩ ɔwʋlʋ́
ánfɩtɔ fɛ́ɛ́ idesuná ání ínɪ gyí Bulu awɩtɔlɛ onutónutó
ámʋ nɩ. Mlɩkɩta mʋ́tɔ́ kínkíínkín.
13 Mlɩ apíó ahógyipʋ amʋʋ́ bʋbʋ Babilon ɔpasuatɔ
bɛhá mlɩ itsiá. Mí bí Marko ɛ́ ɔhá mlɩ itsiá. 14 Mlɩpʋ
aba-ɔdwɛ ámʋʋ́ ɩbʋ Akristofɔtɔ ámʋ ha aba itsiá
brégyíbrɛ́. Ndɛ Bulu kʋlí mbɛ́ɛ, ɔháa mlɩ ahá ámʋʋ́
mlɩgyí Akristofɔ ámʋ fɛ́ɛ́ iwilwii.

Petro
Ɔwʋlʋ́ Nyɔɔsɪ

Itsiáha

1 Mí Yesu Kristo osúmbi pʋ́ mʋ sumbí ɔyɔpʋ́ Simon
Petro dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín.
Ndɛ mʋ́ wanlín sísí mlɪ fɛ́ɛ́á mlɪlanyá hógyiá ɪbʋ
labi fɛ́ anɪ klɛ́, Bulu mʋa anɪ Ɔlɛpʋ́ Yesu Kristo
yilébwɛ lahá anɪlanyá ámʋ.
2 Bulu ɔhíɛ gyi mlɪ bʋalɛ, ɔha mlɪ iwilwii, tsúfɛ́
mlɪlabí mʋa anɪ Wíe Yesu Kristo tsía.

Bulu Ahá Tɪ Pʋ́ Tɔ́á Odedunká

3 Ínɪá anɪlabí Yesu wanklɑ́ɑn sʋ á, Bulu lahá anɪ
tógyítɔ́á abɔ́pʋtsía nkpa ání itegyi mʋ ansí. Ɔlɛtɪ
anɪ mʋ onutó túmitɔ ɔbɛ́ɛ, abénya mʋ numnyam
pʋ́ mʋ yilébwɛ. 4 Mʋ túmi kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ ámʋ
kén ɔlɔpʋkíé anɪ atɔ yiléá ɪbʋ bía. Mʋ́ ɔlɛhɪɛ
yáí ání ɔbɔ́pʋhá anɪ ní. Ɔlɛhɪɛ ání ɔbɛ́lɛ anɪ tsú
ɔyítɔ́ ɔwɔ́lɪ lalɑ́hɛ ámʋ́ʋ́ iteyíntá nyankpʋsa amʋtɔ,
atsʋ́ʋn mʋ́sʋ́ tsiá mʋ atsiábi. 5 Ínɪá Bulu labwɛ́
ínɪ há mlɪ sʋ á, mlɪtsʋn mlɪ hógyisʋ amlɪbwɛ yilé
ɔkpagyíɔkpasʋ. Mlɪtsʋn mlɪ yilébwɛ ámʋsʋ amlɪbɪ
asʋ́n. 6 Mlɪtsʋn mlɪ asʋ́nbɪ ámʋsʋ amlɪgyi ɪwɪsʋ.
Mlɪtsʋn mlɪ ɪwɪsʋgyí amʋsʋ amlɪwa nsi. Mlɪtsʋn
mlɪ nsiwa ámʋsʋ amlɪsum Bulu. 7 Mlɪtsʋn mlɪ Bu-
lusúm ámʋsʋ amlɪwa awɪtɔlɛ. Mlɪtsʋn mlɪ awɪtɔlɛwa
ámʋsʋ amlɪdwɛ mlɪ aba Akristofɔ. 8 Ní ínɪ aná dɛdán
mlɪtɔ á, ibʋ́sʋ́ná ání mlɪlabí anɪ Wíe Yesu Kristo. Mʋ
bɪ ámʋ désʋ́ná ání mlɪlawá labi, swíé abí ní. 9 Támɛ
ní tsiátɔ́ anfɪ aná ɪma akʋtɔ á, bʋtamawun yɔ tsʋ́tsʋ́.
Amʋ́ ansíbi labwíé. Batan áni Bulu lɔ́fwɪ amʋ́ lakpan
dada amʋ lɛ́ amʋ́ ɪwɪ.
10 Mʋ́ sʋ mí apíó adwɛpʋ́, mlɪsen ansítɔ́. Bulu lɛ́tɪ
ahá, ɔlɛlɛ akʋ há mʋ ɪwɪ. Mlɪha mlɪ bwɛhɛ́ isʋ́na ání
lɛ́lɛ́ mlɪbʋ amʋ́tɔ́. Ní mlɪdɛ́ ínɪ bwɛ á, mlɪmɛ́ɛdɪda
ɛkɛkɛɛkɛ. 11 Ibá alɪ á, Bulu obéfinkí ɔkpa gbagyaa
há mlɔ́wie anɪ Wíe pʋ́ anɪ Ɔlɛpʋ́ Yesu Kristo iwíegyí
ámʋ́ʋ́ ɪtamamɔ́ ɔnɔ́ ámʋtɔ.
12 Mmɛ́ɛsi mlɪ asʋ́n ánfɪ kaín. Ibʋ mʋ́tɔ́á mlɪyin mʋ́
dodo. Mlɪlɪ mlɪ ɔnɔkwalɪ amʋsʋ kínkíínkín. 13 Ee,
nawun ání ínɪá nenya mbʋ nkpa ánfɪ mʋ́ á, ɪbʋ alɛ́
ání nétsiá káín mlɪ asʋ́n ánfɪ brégyíbré. 14 Tsúfɛ́
anɪ Wíe Yesu Kristo lahá mí nabí ání mí nkɛ ɪtráa
mɔtsɔ́ ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ. 15 Mʋ́ sʋ nɔ́tsʋn ɔkpagyíɔkpasʋ
há mlétsiá káín mʋ́sʋ́ mí ɔma.

Kristo Numnyam

16 Megyí nyánsa anɪlɔ́pʋsré ɔtɛ bɔwa súná mlɪ
tsú anɪ Wíe Yesu Kristo túmi pʋ́ mʋ yinkí ba amʋ
ɪwɪ. Mbʋ́ʋn anɪlɛ́hɪɛ pʋ́ anɪ ansíbi wun mʋ num-
nyam. 17 Tsúfɛ́ anɪ ansítɔ́ anɪ Sí Bulu lɔ́pʋ obú
mʋ́a numnyam kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ há Yesu, brɛ́á Bulu
Onumnyampʋ amʋ ɔmɛ lɛdalɪ tsu ɔsʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Ɔ́nɪ
gyí mí Bí ɔdwɛpʋ́á olegyi mɪ ansí ní." 18 Anɪ onutó
lɔ́nʋ ɔmɛ amʋ tsú ɔsʋ́sʋ́, brɛ́á anɪa mʋnyɔ anɪlíí ɪbʋ
wankíhɛ́ amʋsʋ.
19 Ínɪ sʋ anɪlahíé wun ání asʋ́n ámʋ́ʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́
atɔípʋ́ amʋ bɛblí tswɪ amʋ ɪhíé ɪbʋ mʋ́tɔ́. Ibéhɪɛ wá
alɛ́ há mlɪ, ní mlɛyaa asʋ nú mʋ́, gyi mʋ́sʋ́. Tsúfɛ́ amʋ́
asʋ́n ámʋ igyi fɛ́ ɔkandíɛá ɪdɛwankí oklúntɔ yɔ́fʋn
brɛ́á ɔyí ɔbɛkɛ, bakɛ ɔtsrakpabi amʋ ɔbɔ́wankí mlɪ
klʋntɔ. 20 Ɪwánkɪ mlɪ ání megyí Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́
amʋ onutó apé bɔpʋwánlín Bulu asʋ́n ámʋ. 21 Tsúfɛ́
megyí amʋ́ onutó lɔ́pʋ amʋ́ agywɪn blí Bulu ɔnɔ́
asʋ́n tswɪ. Mboún Ɔŋɛ Wankíhɛ́ lébá amʋ́sʋ́ bɛblí
asʋ́n áni Bulu déklé.

2

Afunu Atɔ́ Asunápʋ́

1 Bímbí ámʋ a, Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ afunupʋ betsiá
Bulu ahátɔ. Alɪ kén bétsiá mlɪtɔ ní. Bɔ́bwɛ híɛ́ɛ́ pʋ́
amʋ́ onutó atosunáhɛ́á ɪtɔmɔ́ bɔwa mlɪtɔ. Bɔ́kʋsʋ́ líí
amʋ́ Wíe amʋ́ʋ́ ɔlɔhɔ amʋ́ ámʋsʋ kʋ́ráá, pʋ́hí amʋ́
ɪwɪ. 2 Ahá tsɔtsɔɔtsɔ bɔ́buo amʋ́ tsiátɔ́ laláhɛ pʋ́
pélɪla anfɪ. Amʋ́ sʋ ahá bɔ́kpɔí ɔnɔkwalɪ ɔkpa ámʋ.
3 Amʋ́ ɔnsípɛ sʋ bɛ́kpɛkpɛ́ɛ asʋ́n blí pʋ́swíí mlɪ kɔ́ba.
Asʋ́n ogyípʋ́ Bulu léda ɪwɪsʋ ɔyí ɔpá ání ɔbɛ́bɪtí amʋ́
ɪsʋ, hí amʋ́.
4 Tsúfɛ́ Bulu mésikíé mʋ abɔpʋ amʋ́ʋ́ bɔbwɛ lakpan
ámʋ kʋ́ráá. Ɔlɔwa amʋ́ ɪkan, tswɪ amʋ́ wá ɪsʋbɪtí
ogyá ámʋ́ʋ́ ɪtamadun amʋ oklúklúklúkpá oklúntɔ.*
Bétsiá ɪnʋ yɔ́fʋn amʋ́ asʋ́n ogyíké. 5 Mlɪyin áni
Bulu mékiná atɪtɪfɔ ámʋ́ʋ́ bʋmobu mʋ amʋ ɪsʋbɪtí.
Mboún ɔlɛha ntsu lɛ́mɛ amʋ́ fɛ́ɛ́. Noa mʋa ahá
abasíénɔ́ pɛ́ lésián. Noa lɛ́da ɔkan bláa ahá alɪ brɛ́
ámʋtɔ ɔbɛ́ɛ, bʋtsía tsiátɔ́á ilegyi Bulu ansí. 6 Ɪda mlɪ
ansítɔ́ ání Bulu léha ogyá lɔhɔ Sodom mʋ́a Gomora
awʋ́lʋ mlí nsʋ́ʋ́. Amʋ́ lakpan sʋ Bulu lébɪtí amʋ́ ɪsʋ,
isʋna tɔ́á ɪbéba ahá ání bʋtɔkʋ́sʋ́ líí mʋsʋsʋ ɛkɛkʋ́.
7 Támɛ Bulu lɛ́lɛ yilé ɔbwɛpʋ́ Lot mʋ́ alɪ brɛ́ ámʋtɔ.
Ahá ámʋ tsiátɔ́ laláhɛ pʋ́ amʋ́ mblasʋmágyi letsiá
han mʋ. 8 Oletsiá nʋ́, oletsiá wun amʋ́ bwɛhɛ́ laláhɛ
ekekegyíɛkɛ, iletsiá tʋ́ mʋ klʋn. 9 Ínɪ fɛ́ɛ́ ilosʋ́ná ání
anɪ Wíe yin alɪá ɔbɛ́lɛ yilé abwɛpʋ́ tsʋ́ ɪsʋ́kɪtɔ, pʋ́
alɪá ɔbɛ́bɪtí lalahɛ abwɛpʋ́ ɪsʋ yɔ́fʋn ɛkɛá obégyi amʋ́
asʋ́n. 10 Mʋ́á ɪdʋn a, ahá ánfɪ odu bʋtamagyi ɪwɪsʋ,
ɪwɪtsʋ́ bʋ amʋ́tɔ́, bʋtamasʋ́sʋ tɔtɔ ɪwɪ dʋn hakpan
ání amʋ́ ɔwɔ́lɪ laláhɛ tekle. Bulu ɔbɛ́hɪɛ bítí amʋ́ ɪsʋ.
Ní bʋdɛ anumnyampʋá bʋbʋ ɔsʋ́sʋ́ sia á, ɪtamawá
amʋ́ ifʋ́. 11 Bulu-abɔpʋá bʋhíé bʋbʋ túmi, bʋbʋ
ɔwʋnlín kʋ́ráá bʋtamasía anumnyampʋ anfɪ Bulu
ansítɔ́. 12 Afunu atɔ́ asunápʋ́ anfɪ bʋgyi fɛ́ pututɔ-
mbwɪá bʋma agywɪn. Bʋtɔkwíí amʋ́ kɛkɛ, ahá
bʋtɛkítá amʋ́, mʋ́ amʋ́. Bʋtɛblí asʋn laláhɛ tsʋ́ tɔ́á
bʋmonu mʋ́ asɪ ɪwɪ. Amʋ́ lalahɛbwɛ bɛ́hɪ amʋ́ fɛ́
pututɔ-mbwɪ. 13 Alɪ ámʋ́ʋ́ bahá ahá bʋdɛ asʋ́n wun
amʋ sʋ Bulu ɔbɔ́pʋ asʋn wunhɛ ká amʋ́ akɔ. Bʋtegyi
ɔdwɛ nkɛtɔ, tsúfɛ́ ansigyíla bʋtɔbwɛ́. Bʋtɔbwɛ́ pélɪla,
kpʋ́í ɪwɪ, bʋtowíe anɪtɔ anɪ nkegyítɔ. Bʋdɛ ɪwɪ mlɛ́.
14 Tɔtɔ ɪma amʋ́ ansigyí dʋn mbʋatɔ. Bʋtamasí lalahɛ
bwɛ. Bʋtɛmlɛ́ ahá ání amʋ́ hógyi mɛlíí tsukʋlɛ, há
bʋ́tɔbwɛ́ lakpan. Bahíé bí ɔnsɪpɛ wa. Amʋ́ bwɛhɛ́
laláhɛ anfɪ sʋ, bʋgyʋ́wɪ ní! 15 Basí ɔkpa wanklɑ́ɑn
ámʋ tswɪ, yʋ́ bʋbʋo Beor mʋ bi Bulu ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʋ́
Bileam bwɛhɛ́ laláhɛ. Ɔlɔdwɛ sika ání obénya tsʋ́
lalahɛbwɛtɔ. 16 Mʋ́ sʋ Bulu léha mʋ afrímʋ́ lɔ́tɔí wa
mʋ, ɪlɛha olesi mʋ gbedéla amʋ bwɛ.
17 Afunu atɔ́ asunápʋ́ anfɪ bʋma labi kʋkʋ. Bʋgyi fɛ́
ntsuá ɪlakpí ntɛ́ɛ nyankpʋá ɪlabílá tuun, afʋ́ latsʋan
mʋ́ nátí. Ínɪ sʋ amʋ́ otsiákpá ání Bulu lalá yáí amʋ́
gyí oklʋ́n tuuntɔ. 18 Bʋtotsʋ́ ɪwɪ, ká ɔnɔ́tɔ́, pʋ́ amʋ́
ɔwɔ́lɪ laláhɛ tʋn ɔnɔ́, mlɛ́ ahá bʋtɛlábwɛ́ lakpan áni
besi bwɛ ɪmɔkʋ́wá ɔpá. 19 Bʋtɛhíé ahá bɛɛ, ní begyi

* 2:4 Tataro bʋtɛtí ɪnʋ Griiki ɔblítɔ.

amʋ́ atosunáhɛ́sʋ á, bégyi ɪwɪ. Táme amʋ́ onutó
bʋgyi nkpábi há tsiátɔ́ laláhe. Tsúfɛ́ nyankpʋsa gyí
ɔkpábi há tɔ́á ɪdɛ mʋsʋ gyí. 20 Ahá ání babí anɪ
Wíe pʋ́ anɪ Ɔlɛpʋ́ Yesu Kristo, sí ɔyítɔ́ ɔwɔ́lɪ laláheá
iteyíntá nyankpʋsa bwɛ, beyinkí yébitíwíé mʋ́tɔ́,
igyi amʋ́sʋ́ á, amʋ́ tsiátɔ́ tɛláyíntá dʋn alıá igyi yáí.
21 Ní bʋmetepí wun ɔkpa wankláán ámʋ kóráá á, tɛkɪ
ɪbʋ alé há amʋ́ dʋn ání bówun mʋ́ yínkí ɔma, sí mbla
wankíhé amʋ́ʋ́ bɔpʋhá amʋ́ ámʋsʋ gyí. 22 Amʋ́ bwɛhé
ánfɪ lahá yébi anfɪ laba mʋ́tɔ́. “Kɪaɪ tékplái, lápʋ́ mʋ
ɔdandʋ tsú” pʋ́ “Febie ɔprákuo ntsu alıágyíalíá á,
ɔtɛláyébie ɔdɪba.”

3

Anɪ Wíe Ɔbákɛ

1 Mí apíó adwɛpʋ́, ínɪ gyí ɔwʋlʋ́ nyɔɔsıá ndɛwanlín
sísí mlɪ ní. Ndɛpʋ nwʋlʋ́ anyɔ ánfɪ káín mlɪ, mɛ́nɪ
mlógywɪín mʋ́ ɪwɪ wankláán. 2 Ndekléá mlɪkáɪn
asʋ́n ámʋ́ʋ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ wankíhé amʋ bɛblí yáí
ámʋsʋ. Mlɪkaɪn anɪ Wíe, ogyi anɪ Ɔlɛpʋ́ Yesu Kristo
mbla ámʋ́ʋ́ ɔlɔtsʋn mʋ sumbí ayɔpʋ́sʋ́ wá há mlɪ
ámʋsʋ. 3-4 Gyankpapʋ a, ndekléá nɛ́kaín mlɪ ání nkɛ
tráhe amʋtɔ á, ahinlá abwɛpʋ́ akʋ bóbuo amʋ́ onutó
ɔwɔ́lɪ laláhe. Bɔ́mɔsí mlɪ, fítɛ́ mlɪ bɛɛ, “Yɛ́ɛ Yesu léblí
yáí ɔbɛ́ɛ, mɛ́layínkí bá a? Mʋ́ nkɪ mʋ mɛ́? Tsú anɪ
anáin lowu brɛ́sʋ́ ɔpá á, tɔtɔɔtɔ mɔ́kʋ́tsɛ. Alɪ ámʋ́ʋ́
ilenya igyi ámʋ nɪ.” 5 Bakɪ ansí tan ání ɔnɔ́ Bulu
lɔ́pʋblí asʋ́n bímbí ámʋ, ɔsʋ́ mʋ́a asɪ lɛlɪn, ɔsʋlʋ́ʋ
lɛdalɪ tsu ntsutso. Ntsu ɛ́ ɔlɔpʋbwɛ́ mʋ́. 6 Ntsu kɛ́n
ɔlɛha ɪlɔbʋlá yíntá bímbí ɔyí ámʋ. 7 Ɔnɔ́ ámʋ kɛ́n
ɔlɛtrá pʋblí ání ɔsʋ́ mʋ́a asɪ ánfɪ mʋ́ ibétsiá yɔ́fʋn
ɛkɛá obégyi ahá ámʋ́ʋ́ bʋtamanyá mʋ ifú ámʋ asʋ́n,
pʋ́ ogyá hí tógyítɔ́.

8 Táme apíó adwɛpʋ́, mlɪmátan ínɪ mʋ́sʋ́. Ɛkɛwʋ́lɛ
igyi fɛ́ nfí-ɔpím, nfí-ɔpím ɛ́ igyi fɛ́ ɛkɛwʋ́lɛ anɪ Wíe
ansítɔ́. 9 Ahá bʋkɪ bɛɛ, Bulu tesi tsiá tɔ́á alahíɛá
ɔbɔ́bwɛsʋ. Megyí alɪ ígyi, mboún klʋn otenyá há mlɪ;
mɛ́nɪ ɔhagyíɔha ɔbɛ́damlí klʋntɔ sí lakpan bwɛ, tsúfɛ́
omedékléá ɔhaa ɔbɔ́fwɪ.

10 Táme anɪ Wíe ɔbákɛ amʋ ibɔ́fwie ahátɔ, fɛ́ alıá
ɔwikplu tofwíé ɔhatɔ. Ɛkɛ ámʋ a, ɔsʋ́sʋ́ bɔ́sʋrá ok-
itikíti kʋ́klʋ́klʋ́ʋ́ ŋa. Ogyá bɛ́ŋlaín ntobíá ɔlɔpʋbwɛ́
ɔsʋ́ mʋ́a asɪ fɛ́ɛ́. Ɔsʋlʋ́ʋ mʋ́a mʋ́sʋ́ atɔ́ ɛ́ fɛ́ɛ́ bɔ́hɔ
plíplíplíplí. 11 Ínıá lélé Bulu obéyintá ɔyítɔ́ atɔ́ fɛ́ɛ́
alɪ á, tsiátɔ́ mɔmʋ ilehián ání mlɔ́pʋtsíá, ibégyi
Bulu ansí? Ilehián ání mlɪ ɪwɪ bétɪn, mlɔ́sʋ́m Bulu.
12 Mlɪtsia tsiátɔ́ anfɪ pʋkɪ ɔkpa ha Kristo ɔbákɛ amʋ,
amlɪha mʋ́ ɪkɔsɪ ba. Bulu ɔbɔ́pʋ ogyá hí tógyítɔ́ ɔsʋ́sʋ́
ɛkɛ ámʋ. Mʋ́ okunkúu ɛ́ ɪbɛ́ŋlaín ɪnʋ atɔ́ fɛ́ɛ́. 13 Táme
Bulu léhɪe ání ɔbɔ́bwɛ ɔsʋ́ mʋ́a asɪ pɔpwɛ há anɪ.
Ɔtínɛ́á ahá ání amʋ́ asʋ́n da ɔkpa bétsiá. Mʋ́ anɪgyó
ní.

14 Mʋ́ sʋ apíó adwɛpʋ́, ínıá mlɪgyó ínɪ sʋ á, mlɪyɪrɪ
ɪwɪ amlɪtsia tsiátɔ́á mʋ́ ɪwɪ lɛtɪn, ɔlala méetsiá mlɪ
ɪwɪ Bulu ansítɔ́, mɛ́nɪ iwilwii bétsiá mlɪa mʋnyɔ
nsɪné. 15 Mlɪmátan ání ahá nkpahɔ́ɔ sʋ́ anɪ Wíe dɛ́
ɪklʋn nya, fɛ́ alıá anɪ pío ɔdwɛpʋ́ Paulo lɔ́pʋ nyánsa
ání Bulu léha mʋ wánlín asʋ́n ánfɪ kɛ́n sísí mlɪ.
16 Asʋ́n ánfɪ aná ɪwɪ ɔlɔtɔí tsú mʋ nwʋlʋ́ fɛ́ɛ́tɔ́ nɪ.
Táme mʋ asʋ́n ámʋ ɪkʋ asɪnu bʋ ɔnlɪn. Mʋ́ sʋ ahá ání
bʋtamakásí tɔtɔ pʋ́ ahá ání amʋ́ hogyi mɛlíí tsukʋlɛ
bʋtɛdámlí Paulo asʋ́n ámʋ, fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ bʋtɛdámlí
Bulu asʋn wanlínhé bun amʋ. Mʋ́ ɔbɛ́ha Bulu ɔbɛ́hɪ
amʋ́ ní.

17 Táme apíó adwɛpʋ́, ínıá mlɪyin mʋ́ alɪ sʋ á, ndɛ
mlɪ ɔlá da yáí. Mlɪdɪnka ansí ɪwɪsʋ, mɛ́nɪ ahá ánfɪ
bʋtamagyi mblasʋ ánfɪ bʋmɔ́ɔpʋ amʋ́ atosunáhé
laláhe amʋ bɛmlɛ́ mlɪ, amlɪdɪda. 18 Mboún mlɪyɔ
mʋ́sʋ́, mɛ́nɪ anɪ Wíe pʋ́ anɪ Ɔlɛpʋ́ Yesu Kristo awɪtɔlɛ
pʋ́ mʋ bɪ bómoní mlɪtɔ. Numnyam ɪbwɛ́ɛ mʋ klɛ tsú
séi pʋ́ya brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́! Amen.

Yohane
Ɔwʋlɔ́ Gyankpapʋ

Nkpa Asʋ́n

1 Anɪdɛ́ ɔwʋlɔ́ ánfɪ wanlín sísí mlɪ tsú Asʋ́n ámʋ́ʋ́
ɪtɛ́há nkpa, ɪbʋ ɪnʋ asa ɔyí lɛlʋn amʋ ɪwɪ. Anɪ onutó
anɪlónu mʋ asʋ́n, pó ansíbi wun mʋ, kɪ mʋ, pó ɪbɪ
da mʋ. 2 Bulu lɛ́lɛ Nkpa Ɔhapó ánfɪ ɔwan súná anɪ,
anɪlówun mʋ. Anɪdɛ́ adánsɪɛ gyí, bláa mlɪ anɪaa,
mʋtɛ́há nkpa ání ɪtamatá ní. Mʋa Ɔsí ámʋ nyɔ bʋ ɪnʋ
yáí, asa alalɛ́ mʋ ɔwan súná anɪ. 3 Asʋ́n ání anɪlónu
pó tɔ́á anɪlówun anɪdɛ́ mlɪ bláa, mɛ́nɪ anɪa mlɪnyɔ
abɔ́bwɛ kʋlɛ. Tsúfɛ́ anɪa Ɔsí ámʋ pó mʋ Bi Yesu
Kristonyɔ gyí kʋlɛ. 4 Anɪdɛ́ mʋ́ wanlín sísí mlɪ, mɛ́nɪ
anɪa mlɪnyɔ ansigyí bɔ́fʋn.

Bulu Lɔ́wankí

5 Asʋ́n ání anɪlónu tsú mʋ Bi ámʋ wá, anɪdɛ́ mlɪ
bláa gyí, Bulu lɔ́wankí. Oklún kʋkʋʋkʋ má mʋtɔ.
6 Mʋ́ sʋ ní anɪdɛ́blí anɪaa, anɪa mʋnyɔ anɪdɛ́ mbagyí,
támɛ anɪtráa anɪná oklúntɔ á, anɪdɛ́ afunu wa.
Anɪmɛ́dɛ́bwɛ dínká ɔnɔkwalɪ asʋ́n ámʋsʋ. 7 Támɛ ní
anɪná wankɪ amʋtɔ, fɛ́ alɪ ámʋ́ʋ́ mʋ onutó ɔna ámʋ
a, ɪkʋlɛbwɛ bʋ anɪa anɪ aba nsɪné. Mʋ́ sʋ mʋ Bi Yesu
Kristo obugya amʋ tɛtɪn anɪ ɪwɪ tsú anɪ lakpantɔ.
8 Ní ablí anɪaa, lakpan ma anɪ ɪwɪ á, anɪdɛ́ ɪwɪ mlɛ́.
Anɪmá ɔnɔkwalɪ. 9 Támɛ ní alɛ́ anɪ lakpan bláa Bulu
á, obésikíɛ́ anɪ, tɪn anɪ ɪwɪ tsú lalahɛ fɛɛ́tɔ́, tsúfɛ́
yilɛ́ ɔbwɛpʋ́ pó ɔnɔkwalɪpʋ ogyi. 10 Ní ablí anɪaa,
anɪmégyí lakpan abwɛpʋ́ á, anɪlawá mʋ afunutɔ.
Idesuná ání anɪmɔ́hɔ mʋ asʋ́n ámʋ.

2

Anɪ Bʋalɛ Ogyípʋ́

1 Mí abí adwɛpʋ́, ndɛ asʋ́n ánfɪ wanlín sísí mlɪ,
mɛ́nɪ mlɪmɛ́ɛtrá bwɛ lakpan. Támɛ ní mlɪtɔ ɔkʋ
ɔbwɛ́ lakpan á, anɪbʋ ɔhá ání otokókóli anɪ Sí ámʋ há
anɪ. Mʋgyí yilɛ́ ɔbwɛpʋ́ Yesu Kristo. 2 Tsúfɛ́ mʋlówu,
pó mʋ obugya lɛ́ anɪ nwunsʋ mbusuo. Megyí anɪ
nkʋlɛ pɛ́ lakpan, támɛ ɔyítɔ́ ahá fɛɛ́ klɛ́.
3 Ní anɪdɛ́ Bulu mblasʋ gyí a, mʋ́ ɔbɛ́ha abɛ́bɪ
ání anɪlabí mʋ nɪ. 4 Ní ɔkʋ ɔblí ɔbɛ́ɛ, "Nyin Bulu,"
támɛ ɔtamagyi mʋ mblasʋ á, ofunupʋ ogyi. Ɔma
ɔnɔkwalɪ. 5-6 Támɛ ní ɔkʋ tegyi Bulu mblasʋ á,
idesuná ání mʋ Buludwɛ lɔfʋn. Tɔ́á ɪbɛ́ha abɛ́bɪ ání
kʋlɛbwɛ bʋ anɪa Bulu nsɪné gyí, anɪtsie nkpa fɛ́ Yesu
Kristo.

Mbla Pɔpwɛ Amʋ

7 Apíó adwɛpʋ́, megyí mbla pɔpwɛ kʋkʋ
ndɛwanlín sísí mlɪ. Mbla dada amʋ́ʋ́ mlɪyin tsú
brɛ́ ámʋ́ʋ́ mlɪlɔ́tsɔ hógyi amʋ nɪ. Mbla dada anfɪ
igyi asʋ́n ání mlɪlanú dodo. 8 Támɛ mbla pɔpwɛ igyi.
Tsúfɛ́ Kristo tsiátɔ́ pó mlɪ klɛ́ lalɛ́ mʋ́ súná ání mbla
pɔpwɛ igyi. Oklún amʋ ɪdɛtsʋ́vʋn. Wankɪ amʋ onutó
ɪdɛwankí dodo.
9 Mʋ́ sʋ ɔhá ání ɔbɛ́ɛ, ɔna wankɪ amʋtɔ, támɛ ɔdɛ
mʋ ba Okristoyin lu á, idesuná ání ɔtráa ɔbʋ oklúntɔ.
10 Ɔhá ání ɔtɔdwɛ́ mʋ ba Okristoyin ná wankɪ amʋtɔ.
Mʋ́ sʋ tɔtɔɔtɔ mɛ́ɛha mʋ ɔbwɛ lakpan. 11 Támɛ ɔhá
ání otolú mʋ ba Okristoyin mʋ́ tsie oklúntɔ. Ɔna
oklúntɔ, sʋ omeyín ɔtínɛ́á ɔyɔ́, tsúfɛ́ oklún amʋ
ɪlatin mʋ ansí.

12 Mí abí adwɛpʋ́, ndɛ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí mlɪ,
tsúfɛ́ Yesu Kristo sʋ Bulu lasí mlɪ lakpan kíɛ́ mlɪ. 13 Mí
así, ndɛ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí mlɪ, tsúfɛ́ mlɪlabí ɔhá
ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɪnʋ tsú ɔyí nfiasí ámʋ. Nyasubi, ndɛ ɔwʋlʋ́
ánfɪ wanlín sísí mlɪ, tsúfɛ́ mlɪlagyi Ɔbʋnsámsʋ́.
14 Mí abí adwɛpʋ́, ndɛ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí mlɪ,
tsúfɛ́ mlɪlabí Ɔsí ámʋ. Mí así, ndɛ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín
sísí mlɪ, tsúfɛ́ mlɪlabí ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɪnʋ asa Bulu
lɔ́bwɛ ɔyí ámʋ. Nyasubi, ndɛ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí
mlɪ, tsúfɛ́ mlɪ hógyi ɔnɔ́ bʋ ɔnlɪn, Bulu asʋ́n bʋ mlɪtɔ.
Mlɪlagyi Ɔbʋnsámsʋ́.
15 Mʋ́ sʋ ndɛ mlɪ fɛ́ɛ́ bláa mbɛ́ɛ, mlɪmápʋ mlɪ klʋn
dínká ɔyí pó mʋ́tɔ́ atɔ́sʋ́. Ní ɔkʋ dɛ́ ɔyí ánfɪ dwɛ á,
ɔmɛ́ɛtalí trá dwɛ anɪ Sí Bulu ɛ. 16 Ɔyítɔ́ atɔ́ ámʋ ɪkʋ
gyí, atɔ laláhɛá ɪtɛdínká ɔha ɔwɔ́lɪ; atɔ́á ɔha towun,
ɪtɛdínká mʋ ɔwɔ́lɪ pó ntobíá ɔha tɔpʋ́tsú ɪwɪ. Ínɪ
ánfɪ odu kʋkʋʋkʋ imotsú anɪ Sí Bulu wá, ɔyí ánfɪtɔ
itsú. 17 Ɔyí ánfɪ pó mʋ́tɔ́ atɔ́á ɪtɛdínká ɔha ɔwɔ́lɪ fɛɛ́
dɛtsʋ́vʋn. Támɛ ɔhá ání ɔtɔbwɛ́ tɔ́á Bulu tekle obétsiá
nkpa ání ɪtamatá.

Kristo Alupʋ́

18 Mí abí adwɛpʋ́, brɛ́ tráhɛ nɪ. Mlɪkaɪn ání bɛbláa
mlɪ bɛɛ, Kristo olupʋ́ ámʋ ɔbɛ́ba. Séi ánfɪ á, Kristo
alupʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ baba. Ínɪ désuná ání lɛ́lɛ́ brɛ́ tráhɛ
nɪ. 19 Kristo alupʋ́ ánfɪ betsiá anɪtɔ asa bɛdalɪ. Ní lɛ́lɛ́
anɪ klɛ́ bʋgyi á, tɛkɪ besi tsiá anɪtɔ. Amʋ́ anɪtɔdalɪ
lósuná ání bʋmegyí anɪ apíó Kristotɔ. Mʋ́ sʋ bɛdalɪ
anɪtɔ ní.
20 Támɛ mlɪ mʋ́ á, Kristo lapʋ́ mʋ Ɔŋɛ Wankíhɛ́
amʋ wá mlɪtɔ. Mʋ́ sʋ mlɪ fɛ́ɛ́ mlɪlabí ɔnɔkwalɪ
amʋ. 21 Megyí bɛɛ mlɪméyín ɔnɔkwalɪ amʋ, sʋ́
ndɛ asʋ́n ánfɪ wanlín sísí mlɪ. Mboún alɪá mlɪyin
ɔnɔkwalɪ amʋ, pó alɪ ámʋ́ʋ́ mlɪyin wanklɔ́ɔ́n ání
ɔtínɛ́á ɔnɔkwalɪ amʋ bʋ a, afunu kʋkʋʋkʋ ɪma ɪnʋ
ámʋ sʋ.
22 Ma gyí ofunupʋ kpɔnkpɔntɪ ánfɪ? Mʋgyí ɔhá
ání olekiná ɔbɛ́ɛ, "Megyí Yesu gyí Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́
Bulu ladá mʋ ofúli amʋ)." Idesuná ání alakíná Ɔsí
Bulu mʋa mʋ Bi Yesu Kristo amʋ. Mʋ́ sʋ mʋgyí Kristo
olupʋ́ ámʋ nɪ. 23 Tsúfɛ́ ɔhá ání okíná Bulu mʋ Bi ámʋ
lakíná mʋ Sɪ Bulu ɛ́ ní. Támɛ ɔhá ání ɔlɔhɔ mʋ Bi
ámʋ lahɔ mʋ Sɪ ámʋ ɛ́.
24 Mʋ́ sʋ mlɪha asʋ́n ámʋ́ʋ́ mlɪlónu tsú brɛ́ ámʋ́ʋ́
mlɪlɔ́tsɔ hógyi amʋ isin mlɪtɔ. Tsúfɛ́ ní isin mlɪtɔ á,
mʋ́mʋ́ ɪkʋlɛbwɛ bétsiá mlɪa Yesu pó Ɔsí Bulu nsɪné.
25 Ínɪ gyí tɔ́á Kristo lɛ́hɪɛ ɔbɛ́ɛ méha anɪ, igyi nkpa ání
ɪtamatá ámʋ nɪ.
26 Ahá ámʋ́ʋ́ bʋdekléá bɛ́mlɛ́ mlɪ ámʋ sʋ́ ndɛ asʋ́n
ánfɪ wanlín sísí mlɪ. 27 Mlɪ mʋ́ á, Ɔŋɛ Wankíhɛ́
amʋ́ʋ́ Kristo lɔ́pʋwá mlɪtɔ ámʋ bʋ mlɪtɔ. Mʋ́ sʋ
imehián ání ɔhaa ɔbɛ́trá suná mlɪ atɔ́. Tsúfɛ́ Ɔŋɛ
Wankíhɛ́ amʋ tosúná mlɪ tógyítɔ́. Mʋ atosunáhɛ́
ɛ́ igyi ɔnɔkwalɪ onutó. Ínɪ sʋ mlɪkɪta tɔ́á olosuná
mlɪtɔ, amlɪtsia Kristotɔ.
28 Ínɪ sʋ mí abí adwɛpʋ́, mlɪtsia Kristotɔ. Fówun ní
ɔbá á, pélɪ mɛ́ɛkɪtá anɪ, abɛ́talí fia mʋ. 29 Ní mlɪyin ání
yilɛ́ ɔbwɛpʋ́ Yesu gyí á, mʋ́mʋ́ mlɪbɪ ání yilɛ́ ɔbwɛpʋ́
Bulu mʋ bi okugyíɔkʋ gyí.

3

Bulu Abí

1 Mlɪkɪ alɪá anɪ Sí Bulu tɛhíɛ́ dwɛ́ anɪ sʋ́ bʋtɛtí anɪ
mʋ abí. Lɛ́lɛ́ á, mʋ abí anɪgyí. Támɛ tɔ́á svá ɔyí ánfɪtɔ

ahá bʊmeyín anɪ gyí, bʊmeyín anɪ Sí Bulu. [2] Mí apíó adwɛpʊ́, séi á, Bulu ahá anɪgyí. Alıá abébemlí wʊlɛ ɔmɔkʊ́nyá lɛ́ súná anɪ. Táme anɪyin ání Kristo ɔbá á, abélıan mʊ, tsúfɛ́ abówun alıá ogyi. [3] Ɔhagyíɔha ání ɔdɪn ansí ání mélıan mʊ tɛhá mʊ ɪwɪ tɛtɪn, fɛ́ alıá mʊ ɪwɪ lɛtɪn.

[4] Ɔhagyíɔha ání ɔtɔbwɛ́ lakpan á, ɔdɛkʊsʊ́ líí Bulu mblasʊ. Tsúfɛ́ lakpan gyí Bulu mblasʊmágyi. [5] Mlıyin ání Kristo léba ɔyítɔ́ bɛlɛ anɪ tsú anɪ lakpantɔ, táme mʊ mó ɔmɔbwɛ lakpan kʊkʊ. [6] Ínɪ sʊ ɔhá ání mʊa Kristo bʊdɛ mbagyí tamatráa bwɛ lakpan. Mó sʊ ɔhagyíɔha ání ɔtráa ɔdɛ lakpan bwɛ mɔ́kʊ́wun Kristo, ɔmɔkʊ́bí mʊ é.

[7] Mí abí adwɛpʊ́, mlımáha ɔhaa ɔmlɛ mlı. Ɔhagyíɔha ání ɔtɔbwɛ́ yilé á, mʊ asʊ́n da ɔkpa Bulu ansítɔ́ fɛ́ Yesu. [8] Táme Ɔbʊnsám mʊ bi, ɔhá ání ɔtráa ɔdɛ lakpan bwɛ gyí. Tsúfɛ́ Ɔbʊnsám dɛ́ lakpan bwɛ tsú brɛ́á ɔyí lefi asɪ ɔpá. Bulu mʊ Bi Yesu Kristo léba ɔyítɔ́ beyintá Ɔbʊnsám gyumagyihɛ kugyíkʊ.

[9] Ahá ání babwɛ́ Bulu ahá bʊtamatráa bwɛ lakpan, tsúfɛ́ Bulu tsiátɔ́ bʊ amʊ́tɔ́. Mó sʊ bʊméɛtalí trá bwɛ lakpan. [10] Tɔ́á abɔ́pʊbí Bulu abí pó Ɔbʊnsám abí gyí, ɔhagyíɔha ání ɔtamabwɛ́ yilé, ntɛ́ɛ dwɛ́ mʊ ba mégyí Bulu mʊ bi.

Abadwɛ

[11] Asʊ́n ání mlılónu tsú brɛ́á mlılémlí Akristofɔ gyí, dwɛ́ɛ aba. [12] Mlımábwɛ mlı ɪwɪ fɛ́ Kain. Ɔlɔbwɛ Ɔbʊnsám mʊ bi, mɔ́ mʊ gyama. Ntɔ léha sʊ́ ɔlɔmɔ mʊ? Ɔlɔbwɛ ɪtɔ laláhɛ, mʊ gyama mʊ́ lɔ́bwɛ ɪtɔ wanklááɔ́n sʊ ɔlɔmɔ mʊ.

[13] Mí apíó Akristofɔ, ɪmáwa mlı wánwan ní ɔyí ánfɪtɔ ahá bʊtolú mlı. [14] Anɪ mʊ́ anɪyin ání anɪladálı lowu asɪ yʊ́ nkpa ání ɪtamatátɔ́, tsúfɛ́ anɪdɛ́ anɪ aba dwɛ. Ɔhá ání ɔtamadwɛ́ mʊ aba lasin lowutɔ. [15] Ɔhá ání otolú mʊ ba gyí ahá ɔmɔpʊ́. Mlıyin ání ahá ɔmɔpʊ́ ɔkʊkʊ má nkpa ání ɪtamatá. [16] Alı ámʊ́ʊ́ Kristo lótsulá wú há anɪ ámʊ ɪlasúná anɪ alıá ɔdwɛ gyí. Mʊ́ sʊ ilehián ání anɪ ɛ́ abówu há anɪ aba alı kɛ́n. [17] Ní ɔkʊ bʊ atɔ́, alawun ání kʊ dɛ mʊ ba hián, táme omowun mʊ nwɛ há mʊ a, mʊ́mʊ́ ɔméɛtalí blí ɔbɛ́ɛ, mʊtɔdwɛ́ Bulu. [18] Mí abí adwɛpʊ́, ní igyi alı á, mlımápʊ ɔnɔ́kpán dwɛ́ aba. Mboún mlıha apʊ anɪ bwɛhɛ́ pʊ́ ɔnɔkwalı dwɛ aba.

Ɪklʊnwa Bulu Ansítɔ́

[19] Ní anɪtɔdwɛ́ aba alı á, mʊ́ abébı ání anɪbuo ɔnɔkwalı amʊ nɪ. Mʊ́ sʊ ní anlíí Bulu ansítɔ́ á, tɔtɔ méɛhan anɪ. [20] Ní anɪ klʊn ɪhá anɪ pɔ́n kʊ́ráá á, Bulu yin asʊ́n dʊn anɪ klʊn, oyin anɪ bwɛhɛ́ kugyíkʊ. [21] Apíó adwɛpʊ́, ní anɪ klʊn méha anɪ pɔ́n brɛ́á anılíí mʊ ansítɔ́ á, ifú méɛkɪtá anɪ. [22] Bulu ɔbɛ́ha anɪ tɔ́á anɪdɛ́ mʊ kʊlí, tsúfɛ́ anɪdɛ́ mʊ mblasʊ gyí, anɪ tsiátɔ́ ɛ́ légyi mʊ ansí. [23] Mbla ání Bulu lɔ́wa há anɪ gyí, ahɔ́ɔ mʊ Bi Yesu Kristo gyi, adwɛ aba fɛ́ alıá Yesu lébláa anɪ. [24] Ɔhá ání ɔdɛ Bulu mblasʊ gyí a, mʊa Bulu babwɛ́ kʊlɛ. Bulu bʊ mʊ klʊntɔ. Tɔ́á itosúná anɪ ání ɔbʊ anɪ klʊntɔ gyí Ɔŋɛ Wankíhé amʊ́ʊ́ ɔlɔpʊhá anɪ ámʊ.

4

Ɔŋɛ Wankíhé Pʊ́ Ɔŋɛ Laláhɛ

[1] Apíó adwɛpʊ́, mlımáhɔ ahá fɛ́ɛ́ ání bɛɛ, bʊbʊ Ɔŋɛ Wankíhé amʊ asʊ́nsʊ́ gyi. Mboún mlısɔ ɔŋɛ́ ámʊ́ʊ́ bʊdɛpʊsʊ́ná atɔ́ ámʊ kɪ. Tsúfɛ́ Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ afunupʊ tsɔtsɔɔtsɔ babʊ́lá ɔyí ánfɪtɔ. [2] Ínɪ apʊ́bɪ ání ɔŋɛ́ ámʊ itsú Bulu wá ní. Ní ɔkʊ dɛ́ atɔ́ suná, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, Yesu Kristo lélın fɛ́ nyankpʊsa a, mʊ́mʊ́ mʊ atosunáhɛ́ amʊ itsú Bulu wá. [3] Táme ní ɔkʊ léblí ɔbɛ́ɛ, Yesu mélın fɛ́ nyankpʊsa a, mʊ́mʊ́ Ɔŋɛ Wankíhé amʊ ɪma mʊtɔ. Kristo olupʊ́ ɔŋɛ́ ámʊ́ʊ́ mlılónuá bɛɛ, ɪbɛ́ba amʊ nɪ. Ɪlaba ɔyítɔ́ dodo.

[4] Mí abí adwɛpʊ́, Bulu ahá mlıgyí. Mlılagyi Bulu ɔnɔ́sʊ́ atɔípʊ́ afunupʊ amʊsʊ. Tsúfɛ́ Ɔŋɛ́ ámʊ́ʊ́ ɪbʊ mlıtɔ ámʊ bʊ ɔnlın dʊn mʊ́ámʊ́ʊ́ ɪdɛ ɔyí ánfɪtɔ ahásʊ gyí amʊ. [5] Yesu alupʊ́ ámʊ bʊmeyín Bulu. Ínɪ sʊ amʊ́ atosunáhɛ́ fɛ́ɛ́ igyi ahá ání bʊmeyín Bulu atosunáhɛ́. Mʊ́ sʊ ahá ání bʊmeyín Bulu tɔ́hɔ amʊ́ asʊ́nsʊ́ gyi. [6] Anɪ mʊ́ á, Bulu ahá anɪgyí. Mʊ́ sʊ ɔhagyíɔha ání oyin Bulu tɔhɔ anɪ asʊ́nsʊ́ gyi. Táme ɔhá ání omeyín Bulu tamahɔ anɪ asʊ́n. Ínɪ anɪtɔpʊ́bí ɔnɔkwalı Ɔŋɛ́ ámʊ pʊ́ afunu klɛ́ nɪ.

Bulu Gyí Ɔdwɛ

[7] Mí adwɛpʊ́, mlıha adwɛ aba, tsúfɛ́ ɔdwɛ itsú Bulu wá. Ɔhagyíɔha ání ɔtɔdwɛ́ ahá a, Bulu mʊ bi ógyi, oyin Bulu. [8] Ɔhagyíɔha ání ɔtamadwɛ́ ahá méyín Bulu, tsúfɛ́ Bulu gyí ɔdwɛ.* [9] Alıá Bulu lélɛ mʊ ɔdwɛ súná anɪ gyí, ɔlɔpʊ mʊ Bi ɔkʊkʊ́nʊ́ ɔkʊlɛ amʊ sísí ɔyítɔ́, ménɪ abɔ́tsʊn mʊsʊ nyá nkpa ání ɪtamatá. [10] Megyí alıá anɪtɔdwɛ́ Bulu gyí Buludwɛ ɔnɔkwalısʊ. Mboún alıá ɔlɔdwɛ anɪ, pʊ́ mʊ Bi sísí anɪ, ání ɔbɔ́pʊ mʊ obugya lɛ anɪ ɪwɪ mbusuo gyí ɔdwɛ.

[11] Apíó adwɛpʊ́, ínıá Bulu léhıɛ dwɛ́ anɪ alı sʊ á, ilehián ání anɪ ɛ́ abɔ́dwɛ aba. [12] Ɔhaa mɔ́kʊ́hıɛ́ wun Bulu kɪ. Ní anɪdɛ́ aba dwɛ á, idesuná ání Bulu bʊ anɪ klʊntɔ. Mʊ́ sʊ mʊ ɔdwɛ lɔfʊn anɪtɔ.

[13] Bulu lapʊ́ Ɔŋɛ Wankíhé amʊ há anɪ. Mʊ́ sʊ anɪlabí ání anɪa mʊnyɔ anɪlabwɛ́ kʊlɛ, ɔbʊ anɪ klʊntɔ. [14] Anɪlawun mʊ́ alı. Mʊ́ sʊ anɪdɛ́ adánsɪɛ gyí anɪaa, anɪ Sí Bulu lɔ́wa mʊ Bi Yesu Kristo ɔbɛ́ɛ, ɔbɛ́lɛ anyánkpʊ́sa fɛ́ɛ́ tsu amʊ́ lakpantɔ. [15] Ɔhagyíɔha ání olohogyi, ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ Yesu gyí Bulu mʊ Bi ámʊ a, Bulu bʊ mʊtɔ, mʊ ɛ́ ɔbʊ Bulutɔ. [16] Mʊ́ sʊ anɪyin ɔdwɛá Bulu bʊ ha anɪ, anılóhɔ mʊ́sʊ́ gyí.

Bulu gyí ɔdwɛ. Mʊ́ sʊ ní ɔkʊ tɔdwɛ́ Bulu pʊ́ mʊ aba á, ɔbʊ Bulutɔ, Bulu ɛ́ bʊ mʊtɔ. [17] Ínɪ désuná ání Bulu ɔdwɛ lɔfʊn anɪtɔ ní. Mʊ́ sʊ anɪméenya pélı mʊ asʊ́n ogyíké, tsúfɛ́ anılatsíá nkpa ɔyí ánfɪtɔ fɛ́ Yesu. [18] Ɔhá ání Bulu ɔdwɛ bʊ mʊtɔ tamanyá ifú. Mʊ́ sʊ ní anɪdɛ́ Bulu pʊ́ anɪ aba dwɛ á, anɪméenya Bulu ifú. Tsúfɛ́ ahá ání bʊyin ání Bulu ɔbɛ́bıtí amʊ́ ɪsʊ ténya ifú. Ínɪ sʊ ní ɔkʊ dɛ́ Bulu ifú nya á, ilosuná ání Bulu ɔdwɛ mɔfʊn mʊtɔ.

[19] Anɪtɔdwɛ́ Bulu pʊ́ anɪ aba, tsúfɛ́ Bulu légyankpá dwɛ́ anɪ. [20] Ní ɔkʊ léblí ɔbɛ́ɛ "Ntɔdwɛ́ Bulu," táme otolú mʊ ba á, ofunupʊ ogyi. Tsúfɛ́ ɔhá ání otolú mʊ ba ání otowun, méɛtalí dwɛ́ Bulu ání ɔmɔkʊ́wun kɪ. [21] Mbla ání Yesu Kristo lɔ́wa há anɪ gyí, "Ɔhá ání ɔtɔdwɛ́ Bulu ɔdwɛ́ɛ mʊ ba ɛ́."

5

Tsiátɔ́ Laláhɛsʊgyí

[1] Ɔhagyíɔha ání olohogyi ɔbɛ́ɛ, Yesu gyí Kristo, (ɔhá ání Bulu ladá mʊ ofúli amʊ) a, Bulu mʊ Bi ógyi. Ní fʊtɔdwɛ́ ɔkwʊ́pʊ́ a, fɔ́dwɛ mʊ bi ɛ́. [2] Mʊ́ sʊ ní anɪdɛ́ Bulu dwɛ, anɪdɛ́ mʊ mblasʊ gyí a, mʊ́ abɔ́pʊbí ání anɪdɛ́ mʊ abí dwɛ ní. [3] Ní anɪdɛ́ Bulu

* 4:8 Bulu gyí ɔdwɛ asɪ gyí, ɔdwɛ itsú Bulu wá.

dwɛ á, abégyi mʋ mblasʋ. Mʋ mbla ámʋsʋ gyí ɛ́ ɪma
ɔnlɪn. [4] Tsúfɛ́ Bulu mʋ bi okugyíɔkʋ tɛtálí gyi tsiátɔ́
laláhɛsʋ. Anɪ hógyi anɪtəpógyí mʋ́sʋ́. [5] Ma ɔbɛ́talí gyi
tsiátɔ́ laláhɛsʋ? Ɔhá ání olohogyi ání Yesu gyí Bulu
mʋ Bi ámʋ nkʋlɛ ɔbɛ́talí gyi mʋ́sʋ́.

Yesu Kristo Iwɪ Adánsɪɛgyí

[6] Yesu Kristo gyí ɔhá ání ɔlɔtsʋn ntsu mʋ́a obu-
gyatɔ ba. Megyí ntsu nkʋlɛtɔ ɔlɔtsʋn. Ɔlɔtsʋn
obugyatɔ ɛ́. Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ légyí asʋ́n ánfɪ ɪwɪ
adánsɪɛ, ání igyi ɔnɔkwalɪ. Ɔtamawá afunu. [7] Atɔ́ asa
légyi Yesu ɪwɪ adánsɪɛ. [8] Mʋ́gyí, Ɔŋɛ Wankíhɛ́, ntsu
pʋ́ obugya. Atɔ́ asa ánfɪ fɛ́ɛ́ lɛblí toku kʋlɛ. [9] Ní ahá
begyi adánsɪɛ súná anɪ, anɪtohogyi a, mʋ́mʋ́ ilehián
ání abɔ́hɔ Bulu klɛ́ dʋn. Tsúfɛ́ mʋ onutó légyi mʋ
Bi ámʋ ɪwɪ adánsɪɛ. [10] Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ Bulu mʋ
Bi ámʋ gyi lahɔ Bulu adánsɪɛ ánfɪsʋ gyi mʋ klʋntɔ.
Alɪ kɛ́n ɔhagyíɔha ání ɔmɔhɔ Bulu adánsɪɛ ánfɪsʋ gyi
dɛ́ mʋ afunutɔ wa ní. Tsúfɛ́ ɔmɔhɔ adánsɪɛ ámʋ́ʋ́
Bulu légyi tsu mʋ Bi ɪwɪ ámʋsʋ gyi. [11] Adánsɪɛ ámʋ
gyí, Bulu lapó nkpa ání ɪtamatá há anɪ tsʋn mʋ Bi
ámʋsʋ. [12] Ɔhagyíɔha ání ɔbʋ Bulu mʋ Bi ámʋ bʋ nkpa
ání ɪtamatá. Alɪ kɛ́n ɔhagyíɔha ání ɔma Bulu mʋ Bi
ámʋ má nkpa ání ɪtamatá ní.

Asʋ́n Tráhɛ

[13] Mlɪlahɔ Bulu mʋ Bi ámʋ gyi. Mʋ́ sʋ ndɛ ɔwʋlʋ́
ánfɪ wanlín sísí mlɪ, mɛ́nɪ mlɛ́bɪ ání mlɪbʋ nkpa ání
ɪtamatá. [14] Tɔ́á ɪtɛhá anɪtɔwá klʋn yɔ́ Bulu ansítɔ́ gyí,
akʋ́lí mʋ tógyítɔ́á igyi mʋ apɛ́ á, otonú anɪ ɔmɛ. [15] Ní
anɪyin ání otonú anɪ ɔmɛ a, mʋ́mʋ́ akʋ́lí mʋ tógyítɔ́
á, anɪyin ání ɔbɛ́ha anɪ.

[16] Mʋ́ sʋ ní ɔkʋ owun mʋ ba Okristoyin dɛ́ lakpan
bwɛ á, ɔbɔ́ɔ mpáɪ ha mʋ. Bulu ɔbɛ́ha mʋ nkpa. Ahá
ání amʋ́ lakpan mɛ́ɛkpa amʋ́ wá lowutɔ asʋ́n ndɛblí.
Lakpan kʋ bʋ ɪnʋá ɪtɛkpá ɔhá wá lowutɔ. Megyí
ɔhá ání ɔbwɛ́ lakpan ámʋ odu mbɛ́ɛ mlɪbɔ́ɔ mpáɪ ha.
[17] Lalahɛ kugyíkʋ igyi lakpan, támɛ lakpan kʋ bʋ ɪnʋá
ɪtamakpá ɔha wá lowutɔ.

[18] Anɪyin ání ɔhá ání alabwɛ́ Bulu mʋ bi ɔkʋkʋ
tamatsíá bwɛ́ lakpan, tsúfɛ́ Bulu mʋ Bi ámʋ togyo mʋ
ɪwɪ. Ínɪ sʋ Ɔbʋnsám tamatálí bwɛ́ mʋ tɔtɔ.

[19] Anɪyin ání Bulu ahá anɪgyí, támɛ Ɔbʋnsám dɛ́
ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́sʋ́ gyí.

[20] Anɪyin ání Bulu mʋ Bi ámʋ laba. Alahá anɪlanʋ́
asʋ́n asɪ, mɛ́nɪ abɛ́bɪ Bulu Ɔnɔkwalɪpʋ amʋ. Anɪa
mʋnyɔ anɪlabwɛ́ kʋlɛ, anɪa mʋ Bi Yesu Kristo ɛ́
anɪlabwɛ́ kʋlɛ. Lɛ́lɛ́ á, mʋ nkʋlɛ pɛ́ gyí Bulu
Ɔnɔkwalɪpʋ pó nkpa ání ɪtamatá ámʋ nɪ.

[21] Mʋ́ sʋ mí abí adwɛpʋ́, mlɪkɪ mlɪ ɪwɪ wankláán
ɪkpɪsʋ́mʋ́.

Yohane
Ɔwʋlʋ́ Nyɔɔsɪ

[1] Anɪ yín ání Bulu lalɛ́, mí ɔpasua ɔhandɛ Yohane
dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí fʋ́a fʋ́ abí. Ntɔdwɛ́ mlɪ fɛ́ɛ́
ɔnɔkwalɪ amʋtɔ. Megyí mí nkʋlɛ pɛ́ tɔdwɛ́ mlɪ, támɛ
ɔhagyíɔha ání oyin ɔnɔkwalɪ amʋ ɛ́. [2] Tsúfɛ́ ɔnɔkwalɪ
amʋ bʋ anɪtɔ, ibétsiá anɪtɔ brégyíbrɛ́.
[3] Anɪ Sí Bulu mʋa mʋ Bi Yesu Kristo bʋgyíi anɪ
bʋalɛ. Bʋwúun anɪ nwɛ, abʋha anɪ iwilwii, anɪ ahá
ámʋ́ʋ́ anɪtɔdwɛ́ aba ɔnɔkwalɪsʋ ámʋ.

*Ɔn*ɔkwalɪ Mʋ́a Ɔdwɛ

[4] Ansí lɛhɪɛ́ gyi mɪ brɛ́á nowun ání fʋ́ abí ámʋ akʋ
bʋna ɔnɔkwalɪ ɔkpa ámʋsʋ, fɛ́ alɪá anɪ Sí Bulu lébláa
anɪ. [5] Anɪ yín ɔdwɛpʋ́, mlɪha adwɛ aba. Megyí mbla
pɔpwɛ ndɛwanlín sísí fʋ́. Mbla ámʋ́ʋ́ anɪlébɪ tsú brɛ́
ámʋ́ʋ́ anɪlʋ́tsɔ hógyi amʋ nɪ. [6] Ní fʋtɔdwɛ́ Bulu á,
fégyi mʋ mblasʋ. Mbla ání anɪlébɪ tsú brɛ́á anɪlʋ́tsɔ
hógyi gyí, adwɛ́ɛ aba.
[7] Ahá amlépʋ́ tsɔtsɔɔtsɔ baba ɔyí ánfɪtɔ. Bʋdɛblí
bɛɛ Yesu Kristo mélɪn fɛ́ nyankpʋsa. Ahá ánfɪ gyí
ahá amlépʋ́ pʋ́ Kristo alupʋ́ ámʋ nɪ. [8] Mʋ́ sʋ mlɪkɪ
wankláán, mɛ́nɪ mlɪ gyumagyihɛ mɔ́ɔbwɛ kpaalɪ,
fɛ́kɪ mlénya mlɪ ɪkɔká fɛ́ɛ́.
[9] Ɔhagyíɔha ání ɔmɛdɛ́ Kristo atosunáhɛ́ amʋtɔ,
ɔlɔtsʋn mʋ́ ɔma yɔ́ ɔdɛ tɔ bambá suná á, mʋa Bulu
bʋmegyí kʋlɛ. Támɛ ɔhá ání ɔdɛ Kristo atosunáhɛ́
amʋtɔ á, mʋa anɪ Sí pʋ́ Mʋ Bi ámʋ fɛ́ɛ́ bʋgyi kʋlɛ.
[10] Ní ɔkʋ ɔbá mlɪ wá, ɔmɛdɛ́ Kristo atosunáhɛ́ anfɪ
suná á, mlɪmáhɔ mʋ wá mlɪ wóyítɔ́, mlɪmátsulá mʋ
itsiá. [11] Ɔhagyíɔha ání otsúlá mʋ itsiá latsá mʋ lakpan
ámʋ́ʋ́ ɔdɛbwɛ ámʋ bwɛ.
[12] Asʋ́n tsɔtsɔɔtsɔ bʋ ɪnʋá tɛkɪ nɛ́bláa mlɪ, támɛ
mmedékléá nʋ́wanlín mʋ́ sísí mlɪ. Mboún ndɛ ɔkpa
kíɪ ání nɛ́ba mlɪ wá, mɛ́nɪ mía mlɪnyɔ abétsiá asɪ, atɔɪ
nya ansigyí wankláán.
[13] Fʋ́ pío tsíhɛ́ ámʋ́ʋ́ Bulu lalɛ́ ámʋ abí bɛhá fʋ́ itsiá.

Yohane
Ɔwʋlʋ́ Saasɪ

[1] Mí ɔdwɛpʋ́ Gaio, ntɔdwɛ́ fʋ́ ɔnɔkwalɪ amʋtɔ. Mí
ɔpasua ɔhandɛ Yohane dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfɪ wanlín sísí fʋ́.
[2] Mí ɔdwɛpʋ́, ndehógyiá ɪwɪ bʋ fʋ ɔnlɪn, tógyítɔ́
ɛ́ ɪna wankláán fɛ́ alɪá fʋ́dɛ fʋ́ Bulu súm. [3] Ansí
lɛhɪɛ gyi mɪ brɛ́á apíó akʋ bɛba bɛbláa anɪ alɪá fʋdɛ
Bulu mbla ámʋsʋ gyí, pʋ́ alɪá fʋna ɔnɔkwalɪ ɔkpa
ámʋsʋ. [4] Brégyíbrɛ́á nonú alɪá mí abí Akristofɔ bʋna
ɔnɔkwalɪ ɔkpa ámʋsʋ á, ɪtɛhíɛ́ wá mí ansigyí.

Gaio Kanfʋ́

[5] Mí ɔdwɛpʋ́, ɪtɔ wankláán fʋ́dɛbwɛ, fʋ́dɛ anɪ
apíósʋ́ kíɪ, títriu afɔɔ́ ámʋ. [6] Amʋ́tɔ́ akʋ baba bɛbláa
anɪ ɔpasua ámʋ alɪá fɛkɪ amʋ́sʋ́ fɛ́ɛ́. Bɔ mbɔ́dí afʋsɪ
amʋ́ ɔkpa alɪá ibégyi Bulu ansí ɛ́. [7] Tsʋ́fɛ́ Kristo
sʋ búna. Bʋmɛdɛ́ tɔtɔ hɔ́ɔ tsu ahá ání bʋmegyí
Akristofɔ wá. [8] Ilehián ání abɛ́kɪ ahá ánfɪ odusʋ alɪ,
fɛ́kɪ anɪa amʋ́nyɔ abɔ́bwɛ kʋlɛ yɔ́ ɔnɔkwalɪ agyʋ́má
ámʋ.

*Diotrefe m*ʋa Demetrio

[9] Nawánlín ɔwʋlʋ́ kʋ sísí mlɪ dodo, táme Diotrefe
dékléá ɔbɔ́bwɛ mʋ ɪwɪ ɔpasua ɔhandɛ. Mʋ́ sʋ ɔmɛdɛ́
anɪ pʋbwɛ́ tɔtɔ. [10] Ní nɛbá mlɪ wá á, nébláa mlɪ mʋ
asʋn laláhɛá ɔdɛblí tsʋ́ anɪ ɪwɪ. Mʋ́á ɪma alɛ kʋ́ráá
gyí, ɔbɛ́ɛ, mʋmɔ́ɔhɔ apíó ámʋ afɔɔ́. Ɔdɛ ahá ɛ́ itin ka
ɔbɛ́ɛ, bʋmákɪ amʋ́sʋ́, ɔdɛ ahá ání bɛkɪ amʋ́sʋ́ ɛ́ gyáa
lɛ ɔpasua ámʋtɔ.
[11] Mí adwɛpʋ́, mlɪmákasí mʋ bwɛhɛ́ laláhɛ anfɪ.
Mboún mlɪkasɪ yilé abwɛpʋ́ ámʋ bwɛhɛ́. Ɔhagyíɔha
ání ɔtɔbwɛ́ yilé á, Bulu mʋ bi ógyi, táme ɔhá ání
ɔtɔbwɛ́ lalahɛ mʋ́ méyín Bulu.
[12] Demetrio mʋ́ á, ɔhagyíɔha tɛtí mʋ ɪdayilé. Mʋ
tsiátɔ́ ɛ́ idesuná ání ɔha wankláán ogyi. Mí ɛ́ ntɛtí
mʋ ɪdayilé. Mlɪyin ání mí asʋn blíhɛ́ igyi ɔnɔkwalɪ.

Ɪklá

[13] Tɛkɪ asʋ́n tsɔtsɔɔtsɔ bʋ ɪnʋá nébláa fʋ, táme
mmedékléá nɔ́wanlín mʋ́ sísí fʋ́. [14] Ndɛ ɔkpa kíɪ ání
ɪmɔ́ɔwa ɔpá kʋ́ráá nɛ́ba mlɪ wá, abétsiá asɪ tɔ́í.
[15] Bulu ɔháa fʋ́ iwilwii.
Fʋ́ anyawíe fɛ́ɛ́ bɛhá fʋ́ itsiá. Nɛhá anɪ anyawíe
amʋtɔ okugyíɔkʋ ɛ́ itsiá.

Yuda
Ɔwʋló

Itsiáha

1 Mí Yesu Kristo osúmbi Yuda, Yakobo mʋ pio dɛ́
ɔwʋló ánfɪ wanlín sísí ahá ání anɪ Sí Bulu létɪ, ɔtɔdwɛ́
amʋ́, Yesu Kristo dɛ́ amʋ́sʋ́ kíɪ.*
2 Ndɛ Bulu kokóli mbɛ́ɛ, ɔhíɛ wun mlɪ nwɛ, ɔha mlɪ
iwilwii pʋ́ ɔdwɛ.

Afunu Atɔ́ Asunápʋ́

3 Apió adwɛpʋ́, tɛkɪ nahíɛ́ bwɛ́ agywɪun ání
nɔ́wanlín mlɪ ɔwʋló tsú nkpa ámʋ́ʋ́ Bulu lahɔ
mía mlɪnyɔ ámʋ ɪwɪ. Támɛ ilehián ání nɔ́wanlín
kókóli mlɪ, amlɪprɪ hógyi amʋ́ʋ́ Bulu lapʋ́há mʋ ahá
ɔtsáwʋlɛ pɛ́ ámʋ nwun. 4 Tsúfɛ́ aha akʋ baŋáín bowie
mlɪtɔ. Ahá ánfɪ adá ɪda ɔwʋlʋ́tʋ́ dodo há ɪsʋbɪtí, tsúfɛ́
bʋtamanyá Bulu ifú. Bʋdɛblí bɛɛ, ínıá Bulu tesí anɪ
lakpan kíɛ́ anɪ sʋ á, abétalí tsíá tsiátɔ́ laláhɛ. Bakʋ́sʋ́
líí anɪ Wíe pʋ́ anɪ Ɔkpapʋ́ Yesu Kristo ɔkʋlɛ pɛ́ ámʋsʋ.
5 Mlɪyin asʋ́n ánfɪ fɛ́ɛ́ dodo, támɛ ntráa kaɪn mlɪ
ání anɪ Wíe Bulu† lékpa mʋ ahá dálɪ Egyiptɛ ɔsʋlʋ́sʋ,
támɛ ɔma a, ɔlɔmɔ amʋ́á bʋmɔhɔ mʋ gyi fɛ́ɛ́ tsálífwí.
6 Mlɪkaɪn ání Bulu-abɔpʋ akʋ bʋmetsiá ɔtínɛ́á ɔlɛha
amʋ́ túmi ɔbɛ́ɛ bʋtsía. Mʋ́ sʋ Bulu léha bɔwa
amʋ́ ɪkan, bʋtsie oklúntɔ bʋgyo mʋ asʋ́n ogyíkɛ́
kpɔnkpɔntɪ ámʋ. 7 Sodom mʋ́a Gomorafɔ pʋ́ nkuda
ání ɪlɛkafía amʋ́ ɛ́ betsiá wá atsɪ mʋ́a ayin asʋ́n. Alɪ
kén Bulu léha ogyá ání ɪtamadun lʋ́hɔ amʋ́ awúlu
fɛ́ɛ́, pʋ́da ahá fɛ́ɛ́ ɔlá ní.
8 Alí nkude akúnpʋ anfɪ ɛ́ bʋtokun nkude nɪ. Ɪtɛhá
amʋ́ bʋtɔbwɛ́ lakpan pʋ́kpʋ́í amʋ́ ɪwɪ, bʋtamanyá
Bulu túmi ifú. Bʋtɛblí abususʋ pʋ́kpʋ́í ɔŋɛ́á ɪbʋ
numnyam ɛ́. 9 Bulu-ɔbɔpʋ dɛhɛn Mikael kʋ́ráá méblí
asʋn laláhɛ brɛ́á mʋa Ɔbʋnsám bɛprɪ́ı Mose fúli. Tɔ́á
ɔlɛblí gyí, “Bulu ɔwáa ɪyɪn wa fʋ!” 10 Támɛ ahá ánfɪ
mʋ́ bʋtɛblí asʋn laláhɛ tsú tɔ́á bʋmonu mʋ́ asɪ ɪwɪ.
Amʋ́ bwɛhɛ́ lɛlɪan mbwɪá bʋma agywɪun. Mʋ́gyí
tɔ́á ɪtɛhí amʋ́ ɛ́ ní. 11 Alɪ ahá ámʋ bʋgyɔ́wɪ! Tsúfɛ́
bapʋ́ Kain amʋ́ʋ́ ɔlɔmɔ mʋ gyama ámʋ ɔkpa. Bakʋla
sika yɔ́bwɛ tɔ́á Bileam lɔ́bwɛ, bakʋ́sʋ́ líí Bulusʋ fɛ́
Kora.‡ Mʋ́ sʋ Bulu ɔbɛ́hɪ amʋ́. 12 Ahá ánfɪ bʋtɔpʋ́ ifin
da ɪkʋlɛbwɛ atogyihɛ amʋ. Ní mlɪa amʋ́nyɔ mlɪdɛ́
atógyí a, pélɪ tamakítá amʋ́. Akpapʋ́ bʋgyi, támɛ
amʋ́ nkʋlɛ klɛ́ bʋtɛkɪ. Bʋgyi fɛ́ agyindeá ɪtamatswie,
afú tɔtsʋan mʋ́ nátí. Bʋgyi fɛ́ nyíá ɪtamaswíɛ́ ntɛ́ɛ
bapúlí mʋ́, tú mʋ́ asɪ, ɪlawú plíplíplíplí. 13 Amʋ́ pélɪla
bʋ nyányáa fɛ́ ntsusʋ-afuá ɪtɛda bobun ogbémgbesʋ.
Bʋgyi fɛ́ ntsrakpabiá ɪna dɛtsʋ́ʋn nwʋlʋ́táasʋ kɛkɛ.
Amʋ́ otsiákpá gyí oklún tuun ání Bulu lélayáí há amʋ́
brɛ́ fɛ́ɛ́tʋ́.
14 Adam ɔma ɪlíntɔ sienʋ́sítɔ obí Enok léblí amʋ́
ɪwɪ asʋ́n tswɪ. Ɔbɛ́ɛ, “Mlɪkɪ, anɪ Wíe mʋa mʋ abɔpʋ
wankíhɛ́ mpím afɪnɪ-afɪnɪ bɛbá. 15 Ɔbá begyi ɔyítʋ́
ahá fɛ́ɛ́ asʋ́n, ɔbɪtɪ ahá ání bʋtamanyá mʋ ifú ɪsʋ.
Amʋ́ lalahɛá babwɛ́ pʋ́kʋ́sʋ́ líí mʋsʋ, pʋ́ mʋ ɪwɪ asʋn
laláhɛá bablí sʋ!”
16 Ahá ánfɪ bʋtɔtɔ́í ahásʋ, lɛ́ ahá ɪlá, bwɛ́ lalahɛ
kugyíkʋá bʋdeklé. Bʋtotsú ɪwɪ, bun ahá kpantsapa,
ménɪ bénya tɔ́á bʋdeklé.

Ɔláda Pʋ́ Tɔ́ikplá

17 Támɛ apíó adwɛpʋ́, mlɪkaɪn asʋ́n ání anɪ Wíe
Yesu Kristo sumbí ayɔpʋ́ ámʋ bɛbláa mlɪsʋ. 18 Bɛbláa
mlɪ bɛɛ, “Nkɛ tráhɛ amʋtɔ á, ahinlá abwɛpʋ́ bɛ́ba.
Bʋ́buo amʋ́ ɔwʋ́lɪ laláhɛ.” 19 Bʋbʋ mlɪtɔ dodo. Amʋ́
dɛ́ mlɪ nsɪnɛ́ yintá ní. Amʋ́ onutʋ́ agywɪun dɛ́ amʋ́
kpa, tsúfɛ́ Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ má amʋ́tʋ́. 20 Támɛ
apíó adwɛpʋ́, mlɪ mʋ́ á, mlɪpwɛ mlɪ tsiátʋ́ dɪnka mlɪ
hógyi wankíhɛ́ amʋsʋ. Mlɪbɔ mpáɪ Ɔŋɛ Wankíhɛ́
amʋ túmitɔ. 21 Mlɪtsia tsiátʋ́á Bulu ɔdwɛ lasʋ́ná mlɪ,
brɛ́ ánfɪ mlɪgyʋ́ anɪ Wíe Yesu Kristo ání ɔbɛ́ba bowun
mlɪ nwɛ, há mlɪ nkpa ání ɪtamatá ánfɪ.
22 Mlɪwun ahá ání asʋ́n ámʋ ɪmɛdɛ́ amʋ́ wankí nwɛ.
23 Mlɪprɪ akʋ lɛ ogyá ámʋtɔ, pʋhɔ amʋ́ nkpa. Mlɪwun
akʋ nwɛ ifúsʋ́. Mlɪkɪ wanklááan ání amʋ́ lalahɛ amʋ
ɪmɛ́ɛtsankí mlɪ.

Bulu Kanfʋ́ Mpáɪ

24 Mʋtɛ́há anɪtamadɪda. Mʋtɛ́lɛ́ lalahɛ lɛ́ anɪ ɪwɪ,
kpá anɪ ba numnyam amʋ́ʋ́ ɪbʋ bomlí mʋ amʋ
asɪ ansigyítʋ́. 25 Mʋ nkʋlɛ gyí Bulu pʋ́ anɪ Ɔhɔ́pʋ.
Numnyam, obú, ɔwʋnlín pʋ́ túmi ɪtsʋ́ʋn anɪ Wíe
Yesu Kristosʋ ɪtʋ mʋ. Tsú brɛ́á ɔyí mɔkʋ́tsʋ́a asɪ,
bɔtʋ ndɛ pʋ́ya brɛ́ fɛ́ɛ́. Amen.

---

* 1:1 Ntɛ́ɛ Bulu dɛ́ amʋ́sʋ́ kíɪ ha Kristo. † 1:5 Anɪ Wíe Yesu ntɛ́ɛ Yosua bʋ nwʋló dada amʋ akʋtɔ. ‡ 1:11 Kora lɔ́kʋsʋ́ líí Mose mʋa mʋ dɛhɛn Aaronsʋ.

Atɔ́á Bɛlɛ Súná Yohane

[1] Ínı gyí atɔ́á Bulu léha Yesu Kristo lélɛ súná mʋ asúmpʋ́ tsú tɔ́á ıbéba nkɛ ánfıtɔ ıwı nı́. Yesu lɔ́wa Bulu-ɔbɔpʋ léba bɛlɛ mʋ́ súná mʋ osúmbi Yohane. [2] Yohane légyí tógyítɔ́á olowun ıwı adánsıɛ. Olegyi Bulu asʋ́n ámʋ pʋ́ asʋ́n ání Yesu Kristo lébláa mʋ fɛ́ɛ́ ıwı adánsıɛ ɔnɔ́kwalısʋ. [3] Bulu obóyulá ɔhá ání ɔtɛ́kla mʋ ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔ́ípʋ́ asʋn wanlínhɛ́ anfı súná Kristo ɔpasua ámʋ. Obóyulá ahá ání bʋtonʋ́ asʋ́n ámʋ, gyi dınká mʋ́sʋ́ ɛ́; tsúfɛ́ mʋ́ fɛ́ɛ́ bábı lafʋn ta.

Kristo Ɔpasua Asienɔ́ Ámʋ Itsiáha

[4-5] Mí Yohane dɛ́ ɔwʋlʋ́ ánfı wanlín sísí Kristo ɔpasua asienɔ́á mlıbʋ Asia ɔmátɔ́.

Ɔhá ámʋ́ʋ́ oletsiá, ɔbʋ ınʋ, ɔbélaba amʋ mʋa Ɔŋɛ́ asienɔ́ ání bʋlı́ mʋ owíe obíá ansítɔ́ pʋ́ Yesu Kristo bʋgyíi mlı bʋalɛ, abʋha mlı iwilwii. Mʋgyí ɔdansıyin ɔnɔ́kwalıpʋ, ogyankpapʋá ɔlɔ́kʋsʋ́ tsú afúlitɔ, ɔyítɔ́ awíe fɛ́ɛ́sʋ́ ogyípʋ́.

Mʋtɔdwɛ́ anı, ɔlɔpʋ mʋ obugya ká anı nwunsʋ ıkɔ, sí anı lakpan kíé anı. [6] Alabwɛ́ anı mʋ iwíe ogyíkpá pʋ́ mʋ igyí ahapʋ́ ání abósum mʋ Sí Bulu. Numnyam mʋ́a túmi ıbwɛ́ɛ mʋ klɛ bré fɛ́ɛ́! Amen.

[7] Kı! Ɔna nwʋlʋ́táasʋ ɔbá! Ɔhagyíɔha obówun mʋ. Ahá ámʋ́ʋ́ bɔwɔ mʋ pía amʋ kʋ́ráá bówun mʋ. Mʋ sʋ ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ bósu kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́. Alí ıbéba nı!

[8] Anı Wíe Bulu léblí ɔbɛ́ɛ, "Mígyí Alfa mʋ́a Omega. Otúmípʋ amʋ́ʋ́ oletsiá, ɔbʋ ınʋ, ɔbéba amʋ nı."

Kristo Lɛ Súná

[9] Mí, mlı pío Yohane nı. Mía mlınyɔ dɛ́ ipian wúun Yesu pʋ́ Bulu iwíegyí ámʋ sʋ, anıdɛ́ ıklʋn nya lı́ı kínkín. Bulu asʋ́n ɔkanda pʋ́ Kristo ıwı asʋ́nblí sʋ balɛ́ mí ya Patmo ɔpʋ nsınɛ́ ɔsʋlʋ́sʋ. [10] Ɛkɛ ɔkʋá igyi anı Wíe ɛkɛ á, Bulu Ɔŋɛ́ léba mısʋ. Nonu ɔmɛ kʋ, ılɛlın kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ fɛ́ ɔkpɛ ɔtsáwʋlɛ pɛ́ mí ɔma. [11] Ɔmɛ amʋ ɔbɛ́ɛ, "Wanlın tɔ́á fʋdewúun wa ɔwʋlʋ́tɔ́, afʋpʋya Kristo ɔpasua asienɔ́, bʋgyi Efeso, Smirna, Pergamo, Tiatira, Sardi, Filadelfia pʋ́ Laodikea."

[12] Brɛ́á nɛdamlí mbɛ́ɛ ankı ɔhá ání ɔdɛ mí asʋ́n bláa a, nowun sika pɛpɛ ɔkandíɛ-oyíá ıbʋ abámbi asienɔ́. [13] Ɔha ɔkʋá ɔlɛlıan Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ámʋ lı́ı ɔkandíɛ-oyí ámʋ nsınɛ́. Ɔlɔwa ligá, ɔlɔpʋ sika pɛpɛ ɔfɛ́ tsan mʋ kántɔ́. [14] Mʋ nwun pʋ́ mʋ imi fɛ́ɛ́ lofulí fɛ́ opuli mpʋ́tɔ́ ntɛ́ɛ ɔhráda. Mʋ ansíbi aklambi ɛ́ lɔwankí fɛ́ ogyá mpımpı. [15] Mʋ ayabi dɛ ogyá kpa fɛ́ kɔ́ɔ́brı ání bafwí mʋ́ lɛ́ ogyátɔ́ ınʋnʋ. Mʋ ɔmɛ idetsulá fɛ́ ntsuá ıdɛkpa yi. [16] Ɔdɛ ntsrakpabi asienɔ́ mʋ gyɔpıtɔ. Ɔdayí ıya anyɔ kláklá lɛdalı tsu mʋ ɔnɔ́tɔ́. Mʋ ansítɔ́ ıhíɛ́ dɛwankí fɛ́ ɔpawi. [17] Brɛ́á nowun mʋ a, nemlí bun mʋ ayabiası fɛ́ ɔha wuhɛ́, támɛ ɔlɔpʋ mʋ gyɔpı ıbı dínká mísʋ́, blí ɔbɛ́ɛ, "Mánya ifú! Mígyí Ogyankpapʋ mʋ́a Ɔtráhɛ amʋ nı. [18] Mígyí ɔkıankpapʋ amʋ́ʋ́ nowu ámʋ nı. Kı, mbʋ nkpa bré fɛ́ɛ́tɔ́! Mbʋ túmi lowu mʋ́a afúlitɔsʋ.

[19] "Wanlın tɔ́á fawun bɔtsʋn, mʋ́á ıdɛbá séi pʋ́ mʋ́á ıbéba ɔma wa ɔwʋlʋ́ ámʋtɔ. [20] Ntsrakpabi asienɔ́ ámʋ́ʋ́ fowun mí gyɔpıtɔ pʋ́ sika pɛpɛ ɔkandíɛ-oyí abámbi asienɔ́ ámʋ ası nı́. Ntsrakpabi asienɔ́ ámʋ igyi ɔpasua asienɔ́ ámʋ abɔpʋ. Ɔkandíɛ-oyí abámbi asienɔ́ ámʋ ɛ́ gyí ɔpasua asienɔ́ ámʋ.

2

Efeso Ɔpasua Nkla

[1] "Wanlın asʋ́n ánfı sısı Akristofɔ ɔpasua ání ıbʋ Efeso wúlutɔ ɔbɔpʋ fɛɛ,*

"Ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔdɛ ntsrakpabi asienɔ́ mʋ gyɔpıtɔ, ɔna sika pɛpɛ ɔkandíɛ-oyí abámbi asienɔ́ ámʋ nsınɛ́ ámʋ ɔbɛ́ɛ: [2] Nyin tɔ́á fʋdɛbwɛ fɛ́ɛ́. Nawun alıá fʋhíɛ́ fʋdɛ agyʋ́má yɔ, pʋ́ alıá fʋdɛ nsi wa lı́ı kínkín. Nyin ání fʋtamakle aha laláhɛ asʋ́n. Fakápʋ́ ahá ámʋ́ʋ́ bʋdɛ amʋ́ ıwı tı Kristo sumbí ayɔpʋ́ ámʋ, wun ání afunupʋ bʋgyi. [3] Fotomi wun ipian mí sʋ, fʋ́meyinkí ɔma. [4] Támɛ asʋ́n kʋlɛ pɛ́á mbʋ fʋ́ ıwı gyí, ɔdwɛ ıtráa ma mía fʋnyɔ ntɛ́ɛ fʋ́a fʋ́ aba nsınɛ́ fɛ́ gyankpapʋ amʋ. [5] Mʋ́ sʋ kaın alıá tɛkı fʋgyi asa fadıda. Damli klʋntɔ, afʋlatsia fʋ́ atsiábi. Ní megyí alı á, néba bɛlɛ fʋ́ ɔkandíɛ-oyí ámʋ lɛ́ mʋ́ aba ɔpasua atráhɛ amʋtɔ. [6] Támɛ toku kʋlɛá ıbʋ alɛ́ fʋ́ ıwı gyí, fʋtamakle Nikolai abúopʋ bwɛhɛ́ laláhɛ amʋ, fɛ́ alıá mí ɛ́ ntamakle mʋ́.

[7] "Ɔhá ání ɔbʋ asʋ onúu asʋn ání Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ dɛ́ ɔpasua ámʋ bláa ası. Néha ɔhá ání olegyi ısʋ obégyi Paradiso ndobítɔ oyí-abí ámʋ́ʋ́ ıtɛhá nkpa ámʋ."

Smirna Ɔpasua Nkla

[8] Ɔletrá bláa mı ɔbɛ́ɛ, "Wanlın asʋ́n ánfı sısı Akristofɔ ɔpasua ání ıbʋ Smirna wúlutɔ ɔbɔpʋ fɛɛ,

"Ɔhá ámʋ́ʋ́ ogyi Ogyankpapʋ mʋ́a Ɔtráhɛ, olowu lákʋ́sʋ́ tsú afúlitɔ ámʋ ɔbɛ́ɛ: [9] Nyin fʋ́ ipian wunhɛ pʋ́ ohian ání fʋdegyí, támɛ fʋbʋ atɔ́! Nyin alıá ɔpasua ámʋ́ʋ́ bʋdɛ ıwı kıı bɛɛ, Yudafɔ bʋ́gyi ámʋ bʋdɛ afunu wa dínká fʋ́sʋ́. Megyí Yudafɔ bʋ́gyi, Ɔbʋnsám abúopʋ ɔpasua bʋgyi. [10] Máha ipian ání ıbéba fʋsʋ ıwa fʋ́ ifú. Ndɛ fʋ́ bláa, Ɔbʋnsám ɔbɛ́ha bɛ́kıtá mlıtɔ akʋ tswı obu. Ɔbʋ́sʋ mlı kı. Bɛ́dınká fʋ́sʋ́ nkɛ dú. Ní lowutɔ ígyi ó á, fʋ́ mʋ́ wa ɔnɔ́kwalı. Néha fʋ́ ısʋgyi-ıpa, igyi nkpa ání ıtamatá.

[11] "Ɔhá ání ɔbʋ asʋ onúu asʋn ání Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ dɛ́ ɔpasua ámʋ bláa ası. Ɔhagyíɔha ání olegyi ısʋ á, lowu nyɔɔsı amʋ ımɛ́ɛda mʋ."

Pergamo Ɔpasua Nkla

[12] Ɔletrá bláa mı ɔbɛ́ɛ, "Wanlın asʋ́n ánfı sısı Akristofɔ ɔpasua ání ıbʋ Pergamo wúlutɔ ɔbɔpʋ fɛɛ,

"Ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔbʋ ɔdayí ıya anyɔ kláklá ámʋ ɔbɛ́ɛ: [13] Nyin ání fʋtsie ɔtínɛ́á Ɔbʋnsám owíe obíá itsie, támɛ fʋdɛ fʋ́ hógyitɔ kínkíínkín. Brɛ́á bɔmɔ mí adánsıɛ ogyípʋ́ ɔnɔ́kwalıpʋ Antipa mlı wá ınʋ kʋ́ráá á, fʋmɛkpa mí ɔma. [14] Támɛ mʋ́ ó á, mbʋ fʋ́ ıwı asʋ́n kpalobí kʋ. Mlıtɔ akʋ bʋbuo Balaam amʋ́ʋ́ olosuná Balak† alıá ɔbɔ́bwɛ Israelfɔ bɔ́bwɛ lakpan, ɔlɛha amʋ́ betsiá wá atsı mʋ́a ayin asʋ́n, tsía gyi ɔkpıtɔ-atɔ́ ámʋ. [15] Alı kɛ́n akʋ bʋbʋ mlıtɔá bʋbuo Nikolai atosunáhɛ́ nı. [16] Mlıdamli klʋntɔ. Ní megyí alı nóbofwie mlıtɔ, pʋ́ mí ɔnɔ́tɔ́ ɔdayí ámʋ kɔ́ amʋ́.

[17] "Ɔhá ání ɔbʋ asʋ onúu asʋn ání Ɔŋɛ Wankíhɛ́ amʋ dɛ́ ɔpasua ámʋ bláa ası.

"Ɔhagyíɔha ání olegyi ısʋ obégyi atogyihɛ amʋ́ʋ́ bɔpʋŋáín ámʋ kʋ. Nétrá ha okugyíɔkʋ ibwi futútúá

* 2:1 ɔbɔpʋ anfı gyí Bulu-ɔbɔpʋá ɔlıí há ɔpasua ámʋ nı. Ibʋ nfı mʋ́a 2:8, 12, 18; 3:1, 7, 14 ɛ́tɔ́. † 2:14 ínı bʋ Numeri 22–24tɔ

bɔwanlín ɪdá pɔpwɛ dínká músó. Mʊ nkʊlɛ ɔbébɪ dá ámʊ. Ɔhaa méɛbɪ mú tsía mʊtɔ."

Tiatira Ɔpasua Nkla

18 Ɔlɛtrá bláa mɪ ɔbéɛ, "Wanlɪn asón ánfɪ sɪsɪ Akristofɔ ɔpasua ání ɪbʊ Tiatira wúlutɔ ɔbɔpʊ fɛɛ,

"Bulu mʊ Bi ámʊ́ʊ́ mʊ ansíbi igyi fɛ́ ogyá ɔdandʊ, mʊ ayabiasɪ igyi fɛ́ kɔ́ɔbrɪ ání bapʊ́wá ogyá, plíɪ mʊ́ ɪwɪ ámʊ ɔbɛ́ɛ: 19 Nyin fʊ́ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́. Nyin fʊ́ ahádwɛ, fʊ́ hógyi, fʊ́ osum agyʊ́má pʊ́ fʊ́ nsiwa líí kínkín. Nyin ání fʊdɛbɪ bwɛ́ dʊn gyankpapʊ amʊ. 20 Táme asón ání mbʊ ha fʊ́ gyí, fahá ɔtsɪ ámʊ́ʊ́ bʊtɛtí mʊ Yesebel, ɔdɛ mʊ ɪwɪ tɪ ɔbéɛ, Bulu ɔnɔ́sʊ́ ɔtɔípʊ́ amʊ dépʊ mʊ atosunáhé mlɛ́ mí asúmpʊ́, bʊdɛ atsɪ mʊ́a ayin asón wa, bʊdɛ ɔkpɪtɔ-atɔ́ ɛ́ gyí. 21 Nakɪ mʊ ansítɔ́ ání ɔbɛ́damlí klʊntɔ bobuo Bulu, táme omedékléá obési mbʊatɔ. 22 Mʊ́ sʊ nɛ́da mʊ, wá mʊ ɪlɔ. Obówun ipian. Ní mʊa ahá ámʊ́ʊ́ bʊdɛ mbʊa tɔ ámʊ ɛ́ bʊmesi, lɛ́ ɪwɪ lɛ́ mʊ́tɔ́ á, nɛ́ha amʊ́ bɛ́hɪɛ wun ipian. 23 Nɔ́mɔ mʊ abʊ́opʊ amʊ. Akristofɔ ɔpasua fɛ́ɛ́ bɛ́bɪ ání mígyí ɔhá ámʊ́ʊ́ otowun ahá klʊntɔ pʊ́ amʊ́ nwuntɔ asón ámʊ nɪ. Nɛ́ka okugyíɔkʊ ɪkɔ mʊ bwɛhɛ́ ɔnɔ́.

24 "Táme mlɪ aha tráhɛ ání mlɪlasí mlɪbʊ Tiatira wúlutɔ, mlɪmóbuo ɔtsɪ ámʊ atosunáhé amʊ́ʊ́ bʊdɛ mʊ́ tɪ 'Ɔbʊnsám asʊn ŋaínhɛ́' amʊ mʊ́ á, mmɔ́ɔpʊ atɔ sʊráhé kʊkʊ súrá mlɪ. 25 Táme mlɪkɪta mí atosunáhé amʊ́ʊ́ mlɪbʊ amʊtɔ kínkíínkín yɔ́fʊn bréá néba. 26 Néha ɔhá ání olegyi tógyítɔ́sʊ́, ɔlɛtalí bwɛ́ mí apɛ́ yɔ́fʊn ɔyí ɔnɔ́mɔkɛ́ túmi, obégyi ɔmá fɛ́ɛ́sʊ́. 27-28 Ɔbɛ́kpa amʊ́ owuntɔlɪnsʊ, bwíébwíe amʊ́ blúblúblú fɛ́ abʊa. Obénya túmi ámʊ́ʊ́ mí Sí lɔ́pʊhá mí ámʊ odu. Nɔ́pʊ mʊ bakɛ ɔtsrakpabi há mʊ, pʊ́súná ání alagyi ɪsʊ.‡

29 "Ɔhá ání ɔbʊ asʊ onúu asón ání Ɔŋɛ Wankíhé amʊ dé ɔpasua ámʊ bláa asɪ."

3

Sardis Ɔpasua Nkla

1 Ɔlɛtrá bláa mɪ ɔbéɛ, "Wanlɪn asón ánfɪ sɪsɪ Akristofɔ ɔpasua ání ɪbʊ Sardis wúlutɔ ɔbɔpʊ fɛɛ,

"Ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔbʊ Bulu Ɔŋɛ́ asienɔ́ pʊ́ ntsrakpabi asienɔ́ ámʊ ɔbɛ́ɛ: Nyin fʊ́ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́. Fʊbʊ ɪdá ání fʊkɪ nkpa, táme fawú fʊ́na. 2 Mʊ́ sʊ tsinki, afʊwa fʊ́ atɔ tráhɛ amʊ ɔwʊnlín, tsúfɛ́ idekléá iwu. Nawun ání fʊ́ bwɛhɛ́ lesian mí Bulu ansítɔ́. 3 Mʊ́ sʊ kaɪn tɔá bosuná fʊ́ pʊ́ mʊá fonusʊ. Gyi mʊ́sʊ́, afʊdamli klʊntɔ. Táme ní fʊmetsinkí á, nɔ́bofwie fʊ́tɔ́ fɛ́ owikplu, fʊ́mɛ́ɛbɪ bréá néba. 4 Táme aha akʊ bʊbʊ wúlu amʊtɔá bʊmɔkʊ́kpɔ́í amʊ́ atadɪɛ.* Bɔ́wa atadɪɛ futútú, mía amʊ́nyɔ abɛ́natí, tsúfɛ́ bafʊn. 5 Néha ɔhá ání olegyi ɪsʊ ɔbɔ́wa atadɪɛ futútú. Mméetsitsíi mʊ ɪdá lɛ́ nkpa ɔwʊlʊ́ ámʊtɔ. Néblí mí Sí mʊa mʊ abɔpʊ ansítɔ́ mbɛ́ɛ, míbʊ́ mʊ.

6 "Ɔhá ání ɔbʊ asʊ onúu asʊn ání Ɔŋɛ Wankíhé amʊ dé ɔpasua ámʊ bláa asɪ."

Filadelfia Ɔpasua Nkla

7 Ɔlɛtrá bláa mɪ ɔbéɛ, "Wanlɪn asón ánfɪ sɪsɪ Akristofɔ ɔpasua ání ɪbʊ Filadelfia wúlutɔ ɔbɔpʊ fɛɛ,

"Ɔhá ámʊ́ʊ́ ɔlɔwankí, ɔtamawá afunu, ɔdɛ Owíe Dawid sáafɪ, ofínkí ɔhaa tamatálí fin, ofin ɛ́ ɔhaa tamatálí fínkí ámʊ ɔbɛ́ɛ: 8 Nyin fʊ́ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́. Kɪ, nafínkí obu yáí há fʊ́. Ɔhaa méɛtalí fin mʊ́. Nyin ání fʊma ɔwʊnlín, táme fagyi mí atosunáhésʊ, fʊ́mɛkpa mí ɔma. 9 Ɔbʊnsám abʊ́opʊ amʊ́ʊ́ bʊdɛ afunu wa bɛɛ, Yudafɔ bʊgyi ámʊ a, nɛ́ka amʊ́ hɪ́ɛ́ bɛ́ba bɛda akpawunu fʊ́ ayabiasɪ. Amʊ́ fɛ́ɛ́ bɛ́bɪ ání ntɔdwɛ́ fʊ́. 10 Fagyi mí asʊ́nsʊ́, fanyá klʊn líí kínkíínkín. Mʊ́ sʊ nɛ́lɛ fʊ́ lɛ́ ipian ámʊ́ʊ́ nɔ́pʊsɔ ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ kɪ amʊtɔ. 11 Kɪ, nɛ́bá ní. Mʊ́ sʊ kítá ɪtɔ́ ámʊ́ʊ́ fʊ́bʊ amʊtɔ kínkíínkín, mɛ́nɪ ɔhaa mɔ́hɔ fʊ́ ɪsʊgyí-ɪpa lɛ́ fʊ́ ɪbɪtɔ. 12 Ɔhá ání olegyi ɪsʊ á, nɔ́pʊ mʊ bwɛ́ mí Bulu ɔtswɛ́kpa obu ámʊ ɔtan. Ɔméɛtrá dalɪ ɪnʊ ɛkɛkɛɛkɛ. Nɔ́wanlín mí Bulu ɪdá dínká mʊsʊ. Nɔ́wanlín mí Bulu wúlu, igyi Yerusalem pɔpwɛ amʊ ɪdá dínká mʊsʊ. Wúlu ámʊ́ʊ́ ɪbɛ́kplí tsú ɔsʊ́sʊ́ mí wá ba amʊ, nɔ́wanlín mí onutó ɪdá pɔpwɛ amʊ ɛ́ dínká mʊsʊ.

13 "Ɔhá ání ɔbʊ asʊ onúu asʊn ání Ɔŋɛ Wankíhé amʊ dé ɔpasua ámʊ bláa asɪ."

Laodikea Ɔpasua Nkla

14 Ɔlɛtrá bla mɪ ɔbéɛ, "Wanlɪn asón ánfɪ sɪsɪ Akristofɔ ɔpasua ání ɪbʊ Laodikea wúlutɔ ɔbɔpʊ fɛɛ,

"Ɔhá ámʊ́ʊ́ bʊtɛtí mʊ Amen, mʊ sʊ́ Bulu asón fɛ́ɛ́ ɪtɛba mʊ́tɔ́, ogyi ɔdansɪyin ɔnɔkwalɪpʊ, ɔtamawá afunu, ogyi Bulu atɔ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́ nwun ámʊ ɔbɛ́ɛ: 15 Nyin fʊ́ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ́. Fʊmɛblɪ ogya, fʊ́molwií ɛ́. Ní fɛblɪ ogya ntɛ́ɛ folwií á, tɛkɪ ɪbʊ alɛ́. 16 Táme fʊgyi bwíánbwían, fʊmɛblɪ ogya, fʊmolwií ɛ́. Mʊ́ alɪ sʊ nʊ́tu fʊ́ tsítsá. 17 Fɛɛ, atɔ onyapʊ́ fʊgyi, fʊ́bʊ atɔ́. Tɔtɔ mɛ́dɛ́ fʊ́ hián, táme fʊma tɔtɔ, fʊmeyín ání ohiáni fʊ́gyi. Fʊbʊ nwɛ, fʊ́ ansíbi labwíé, fʊ́na yayá. 18 Mʊ́ sʊ ndɛtɔí kplá fʊ́ mbɛ́ɛ, pʊ kɔ́ba bɔhɔ sika pɛpɛá bafwí mʊ́ ogyátɔ́ mí wá. Mʊ́ ɔbɛ́ha fénya atɔ́ onutónutó ní. Ntráa ndɛ fʊ́ bláa mbɛ́ɛ, fʊbɔ́hɔ atadɪɛ futútú, afʊpʊtin fʊ́ pɛ́lɪ mʊ́a fʊ́ yayá ámʊ. Bɔhɔ afá da fʊ́ ansíbisʊ, mɛ́nɪ fʊ́wun atɔ́. 19 Ahá ání ntɔdwɛ́ á, amʊ́ ntɔwá ɪyɪn wa, bítí amʊ́ ɪsʊ. Mʊ́ sʊ wa nsi, afʊdamli klʊntɔ. 20 Kɪ, nlɪí obu-ɔnɔ́, ndɛ agoo tswíɪ. Ní ɔkʊ lónu mí ɔmɛ, olefinkí há mí á, nébitíwíé mʊ wá, mía mʊnyɔ abɔ́wa ɪbɪ gyi atɔ́. 21 Ɔhá ání olegyi ɪsʊ á, nɛ́ha mʊ obétsiá mí wá, mí owíe obíá ámʊsʊ. Alɪ kɛ́n mí ɛ́ negyi ɪsʊ, ntsie mí Sí wá mʊ owíe obíá ámʊsʊ ní.

22 "Ɔhá ání ɔbʊ asʊ onúu asʊn ání Ɔŋɛ Wankíhé amʊ dé ɔpasua ámʊ bláa asɪ."

4

Ɔsʊ́sʊ́ Bulusúm

1 Ínɪ ɔma a, nɛlawun atɔ́ bámbá. Nowun ání obu lafínkí ɔsʊ́sʊ́. Nɛlanú ɔmɛ amʊ́ʊ́ ilegyankpá bláa mɪ asón ámʊ. Ɔmɛ amʊ igyi fɛ́ ɔkpɛ. Ɔlɛbláa mɪ ɔbɛ́ɛ, "Dʊ ba nfɪ, mí ansuna fʊ́ tɔá ilehián ání ɪbɛ́ba ínɪ ɔma." 2 Bulu Ɔŋɛ́ lɛba mísʊ́ ɔtsáwʊlɛ pɛ́. Mʊá nówun a, owíe obíá kʊ tsie ɔsʊ́sʊ́ ɪnʊ, ɔkʊ tsie mʊ́sʊ́. 3 Ɔhá ámʊ́ʊ́ otsie mʊ́sʊ́ ámʊ ɪwɪ dɛ́ ogyá kpa fɛ́ abwi wanklааn kʊá igyi pɛ́pɛ mʊ́a futútú. Mʊ́ ɔtɪnɛkʊ ɛ́ igyi fɛ́ nyankpʊtáa, ɪdɛ ogyá kpa bomlí owíe obíá ámʊ fɛ́ ibwi wanklааn kʊá igyi fɪtáa bɔbwɛ.* 4 Owíembíá adʊanyɔ-na itsie bomlí owíe obíá ámʊ. Ahandɛ adʊanyɔ-na bɔwa atadɪɛ futútú bʊtsie mbíá ámʊsʊ, bʊbun sika pɛpɛ ɪpa. 5 Ɪnʊ nyankpʊ lɔ́wa ɪbɪ fwɪ bɪ. Odekpie, ɔpráda dɛpʊtí dálɪ owíe obíá ámʊtɔ. Ibia asienɔ́ ɪlɪí owíe obíá ámʊ ansítɔ́, idetsií. Mʊ́gyí Bulu

‡ 2:27-28 Israelfɔ lɪʊ 2:8-9 * 3:4 Bʊmɔkʊ́kpɔ́í amʊ́ atadɪɛ asɪ gyí bʊmɔkʊ́bwɛ́ lalahɛ. * 4:3 Ibwi futútú ámʊ dá gyí ánfɪ yaspa. Pɛ́pɛ amʊ dá gyí kanelia. Fɪtáa bɔbwɛ amʊ ɛ́ dá gyí emerald.

Ɔŋɛ́ asienɔ́ ámʋ nɪ. [6] Nowun gláasɪ ɔpʋ kʋá músʋ́ ɪdɛ
ogyá kpa fɛ́ atsufolibi, ɪda owíe obíá ámʋ ansítɔ́.
Mbwɪ akʋá bʋkɪ nkpa ana, ansíbi iduadúa amʋ́
nkpá móa ɔma fɛ́ɛ́, bobomlí owíe obíá ámʋ ɔbʋn
nsɪnɛ́ ɪnʋ. [7] Amʋ́tɔ́ ogyankpapʋ gyí fɛ́ gyatá.
Onyɔɔsɪ gyí fɛ́ ɔnantswie yínhɛ́. Ɔsaasɪ ansítɔ́ igyi
fɛ́ nyankpʋsa, ɔnaasɪ ɛ́ gyí fɛ́ oyitsu ání odefulí.
[8] Okugyíɔkʋ bʋ abámba asie, ansíbi iduadúa mʋ́tɔ́
móa mʋ́ ɔma fɛ́ɛ́. Bʋdɛ ɪlʋ wa ɔpa onyé bɛɛ,
“Wankɪ, wankɪ, wankɪ gyí anɪ Wíe Bulu Otúmípʋ.
Mʋlétsiá, otsie, ɔbɛ́laba.”
[9] Mbwɪ ámʋ bʋtɔwá ɪlʋ ámʋ, pʋ́ numnyam, obʋ́
móa ɪpán há ɔhá ámʋ́ʋ́ otsie owíe obíá ámʋsʋ,
omóowu ɛkɛkɛɛkɛ ámʋ. Ní bɔbwɛ́ mʋ́ alɪ á, [10] ahandɛ
adʋanyɔ-na ámʋ ɛ́ bamlí bun ɔhá ámʋ́ʋ́ otsie owíe
obíásʋ́ amʋ ansítɔ́ súm mʋ. Mʋbʋ́ʋ ɪnʋ bɛ́ɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́ nɪ.
Fɔ́wun babwíí amʋ́ owíepa ámʋ tswɪ obíá ámʋ ansítɔ́
blí bɛɛ,
[11] “Anɪ Wíe pʋ́ anɪ Bulu!
Fʋ́lehián ání abɔ́pʋ obʋ́, numnyam móa túmi
há,
tsúfɛ́ fʋ́lɔ́bwɛ atɔ́ fɛ́ɛ́. Fɔbwɛ tógyítɔ́ fʋ́ apétɔ́.
Mʋ́ fɛ́ɛ́ ɪlaba mʋ́tɔ́.”

5

Okúfabi Amʋ Létií Ɔwʋlʋ́ Ámʋ

[1] Ɪ́nɪ ɔma a, nowun ání ɔhá ámʋ́ʋ́ otsie owíe obíá
ámʋsʋ ámʋ dɛ́ ɔwʋlʋ́ kʋntáhɛ́ mʋ gyɔpɪtɔ. Bɔwanlín
atɔ́ dínká mʋ́ nkpá móa mʋ́ ɔma fɛ́ɛ́, bɔpʋ okpin tan
mʋ́ ɔnɔ́ tse sienɔ́. [2] Ɪnʋ nowun Bulu-ɔbɔpʋ otúmípʋ
ɔkʋá ɔdɛkplʋ́n fɪtɛ́ ɔbɛ́ɛ, “Ma lɔ́fʋn ání ɔbɛ́maín atɔ́
asienɔ́ ánfɪ, tíí ɔwʋlʋ́ ámʋ ɔnɔ́?” [3] Bʋmenya ɔhaa
ɔsʋ́sʋ́ ntɛ́ɛ ɔsʋlʋ́sʋ ntɛ́ɛ ɔsʋlʋ́ʋ ayasɪ ání ɔbɛ́talí tíí
mʋ́ ɔnɔ́, kla mʋ́. [4] Ɪ́nɪ sʋ nɛhɪɛ su, tsúfɛ́ bʋmenya
ɔhá ání ɔlɔfʋn, obɛ́tií ɔwʋlʋ́ ámʋ ntɛ́ɛ ɔbɛ́kla mʋ́.
[5] Ɪnʋ ahandɛ amʋtɔ ɔkʋlɛ lɛ́bláa mɪ ɔbɛ́ɛ, “Mátrá su.
Kɪ, Yuda abusuantɔ Gyatá, ogyi Owíe Dawid mʋ na
ámʋ lagyi ɪsʋ. Ɔlɔfʋn ání ɔbɛ́maín atɔ́ asienɔ́ ámʋ,
tíí ɔwʋlʋ́ ámʋ ɔnɔ́.”
[6] Ɪnʋ nowun Okúfabi ɔkʋ. Ɪlɛɪan ání bapʋ́ mʋ há
igyí kɪ. Ɔlɪí owíe obíá ámʋ, akɪankpapʋ ana ámʋ pʋ́
ahandɛ adʋanyɔ-na ámʋ nsɪnɛ́. Ɔbʋ nsiebí asienɔ́
pʋ́ ansíbi sienɔ́. Mʋ ansíbi asienɔ́ ámʋ gyí ɔŋɛ́
asienɔ́ ání Bulu tɔwá sísí ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ ɔtínɛgyíɔtínɛ́
nɪ. [7] Okúfabi amʋ lɛ́dalɪ ba nkpá, ɔlɔbɔhɔ ɔwʋlʋ́
ámʋ lɛ́ ɔhá ámʋ́ʋ́ otsie owíe obíásʋ́ amʋ gyɔpɪtɔ.
[8] Ɪnʋ mbwɪ ámʋ́ʋ́ bʋkɪ nkpa ana ámʋ pʋ́ ahandɛ
adʋanyɔ-na ámʋtɔ okugyíɔkʋ lémlí bún Okúfabi
amʋ ansítɔ́. Okugyíɔkʋ dɛ́ ɔsankuo pʋ́ sika pɛpɛ
blanwébi ání ɔhíén bɔ mʋ́. Bulu ahá mpáɪ gyí ɔhíén
ánfɪ. [9] Akɪankpapʋ ana ámʋ pʋ́ ahandɛ adʋanyɔ-na
ámʋ bʋdɛ ɪlʋ pɔpwɛ wa bɛɛ,
“Fʋ́lɔ́fʋn ání fótsu ɔwʋlʋ́ ámʋ,
máín atɔ́ asienɔ́ ámʋ́ʋ́ bɔpʋtan mʋ́ ɔnɔ́ ámʋ.
Tsúfɛ́ bɔpʋ fʋ́ há igyí, fɔpʋ fʋ́ obugya hɔ ahá há Bulu.
Fɔhɔ ahá abusuangyíabusuan, ɔblíɪgyíɔblíɪ,
ɔmágyíɔmá pʋ́ ɔsʋlʋ́ʋ ahá ɔtsan-ɔtsan fɛ́ɛ́tɔ́.
[10] Fayáí fʋ́ iwíe ogyíkpá há amʋ́, fabwɛ́ amʋ́ fʋ́ igyí
ahapʋ́ ání bétsiá há anɪ Bulu ámʋ igyí.
Bégyi iwíe ɔsʋlʋ́sʋ.”
[11] Nɛlakɪ, nonu Bulu-abɔpʋ tsɔtsɔɔtsɔ ɔmɛ. Bʋhíɛ́
bʋtsɔ ání bʋma ɪklátɔ. Bobomlí owíe obíá ámʋ móa
akɪankpapʋ amʋ pʋ́ ahandɛ adʋanyɔ-na ámʋ. [12] Bɔpʋ
ɔmɛ kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ wá ɪlʋ bɛɛ,
“Okúfabi amʋ́ʋ́ bɔpʋhá mʋ igyí ámʋ lɔ́fʋn
ha túmi, ɪwɪnya móa
nyánsa pʋ́ awútɔ́ ɔwʋnlín,
ɪdayilé móa numnyam pʋ́ kanfʋ́.”
[13] Ɪnʋ nonu atɔ́á Bulu lɔ́bwɛ fɛ́ɛ́ ɔmɛ. Móá ɪbʋ ɔsʋ́ móa
asɪ, ɔsʋlʋ́ʋ ayasɪ pʋ́ ɔpʋtɔ fɛ́ɛ́, bʋdɛ ɪlʋ wa bɛɛ,
“Kanfʋ́, ɪdayilé, numnyam pʋ́ túmi fɛ́ɛ́
iletsiá ɔhá ámʋ́ʋ́ otsie owíe obíásʋ́ amʋ
pʋ́ Okúfabi amʋ bɪ́ɛ́ fɛ́ɛ́!”
[14] Mʋ́ʋ́ akɪankpapʋ ana ámʋ bɛblí bɛɛ, “Amen!”
Ɪnʋ ahandɛ adʋanyɔ-na ámʋ bemlí bun súm Bulu
mʋa Okúfabi amʋ.

6

Okpin Asienɔ́ Ámʋ Maín

[1] Mí ansítɔ́ ɪnʋ á, Okúfabi amʋ lɛ́maín atɔ́ asienɔ́
ámʋ́ʋ́ bɔpʋtan ɔwʋlʋ́ ámʋ ɔnɔ́ ámʋtɔ kʋlɛ. Ɪnʋ nonuá
akɪankpapʋ ana ámʋtɔ ɔkʋlɛ lɛ́lɛ ɔnɔ́. Mʋ ɔmɛ lɛlɪn
fɛ́ ɔpráda ɔbɛ́ɛ, “Ba!” [2] Nɛkɪ a, ɔpɔnkɔ futútú ɔkʋ ní.
Mʋsʋ odɪnkápʋ́ amʋ dɛ́ ɪta, bobun mʋ owíepa. Ɔlɔpʋ
ɔpɔnkɔ ámʋ kplí ba ɔsʋlʋ́sʋ fɛ́ ɪsʋ ogyípʋ́á ɔtráa ɔbá
bɔkɔ ɪsá tsɔtsɔɔtsɔ, ɔtra gyi ɪsʋ.
[3] Bɪ́ɛ́á Okúfabi amʋ lɛ́maín atɔ́ nyɔɔsɪá bɔpʋtan
ɔwʋlʋ́ ámʋ ɔnɔ́ á, nonuá akɪankpapʋ amʋtɔ onyɔɔsɪ
lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Ba!” [4] Ɔpɔnkɔ pɛpɛ ɔkʋ lɛ́dalɪ ba. Bɛha
mʋsʋ ɔdɪnkápʋ́ ɔdayí ɪya anyɔ tíntín kʋ. Bɛha
mʋ túmi ání ɔlɛ́ɛ iwilwii lɛ ɔyítɔ́. Mʋ́ sʋ ɪsá lɛda
ɔtínɛgyíɔtínɛ́, ahá bɔmɔ aba.
[5] Bɪ́ɛ́á Okúfabi amʋ lɛ́maín atɔ́ saasɪá bɔpʋtan
ɔwʋlʋ́ ámʋ ɔnɔ́ á, nonuá akɪankpapʋ amʋtɔ ɔsaasɪ
lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Ba!” Nɛkɪ a, ɔpɔnkɔ bibi ɔkʋ ní. Mʋsʋ
ɔdɪnkápʋ́ amʋ dɛ́ skéeli. [6] Ɪnʋ nonu ɔmɛ kʋ lɛ́dalɪ
tsu mbwɪ ámʋ́ʋ́ bʋtsie nkpa ana ámʋtɔ ɔbɛ́ɛ, “Ayó
olónká kʋlɛ ntɛ́ɛ ɪmɔ olónká asa ɪbɔ́bwɛ ɛkɛwʋ́lɛ
ɪkɔká.* Támɛ máyintá nfɔ mʋ́a wáɪn-nyí mʋ́.”
[7] Bɪ́ɛ́á Okúfabi amʋ lɛ́maín atɔ́ naasɪá bɔpʋtan
ɔwʋlʋ́ ámʋ ɔnɔ́ á, nonuá akɪankpapʋ amʋtɔ ɔnaasɪ
lɛ́blí ɔbɛ́ɛ, “Ba!” [8] Ɪnʋ nowun ɔpɔnkɔ ɔkʋá mʋ ɪwɪ igyi
fɛ́ nsʋ́ʋ́. Mʋsʋ ɔdɪnkápʋ́ amʋ ɪdá gyí Lowu. Afʋ́lítɔ ɛ́
bʋʋ mʋ. Bɛha amʋ́ túmi ání ní beye ɔyítɔ́ aku ana á,
bʋmɔ́ɔ iku kʋlɛ. Bʋpʋ́ʋ ɔdayí ɪya anyɔ mʋ́a akʋ́n, ɪlɔ
mʋ́a ɔsʋlʋ́sʋ mbwɪkítá-atɔ mɔ amʋ́.
[9] Bɪ́ɛ́á Okúfabi amʋ lɛ́maín atɔ́ nuusɪá bɔpʋtan mʋ́
ɔnɔ́ á, nowun Bulu asʋ́ntɔ́ akɪtápʋ́ amʋ ɔkláa afɔdɪɛ-
asubwi amʋ ayasɪ. Bulu asʋ́n ámʋ ɪwɪ adánsɪɛ gyí
sʋ bɔmɔ amʋ́. [10] Ɪnʋ bɔsʋrá okitikíti kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ bɛɛ,
“Óo! Bulu Otúmípʋ, fʋ́ ɪwɪ lɔwankí, fʋ́bʋ ɔnɔkwalɪ.
Ɔmɛnkɛ fégyi ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ ahá asʋ́n, fɪ́tɛ́ anɪ obugya
tsú anɪ amɔpʋ́ ámʋ wá?” [11] Mʋ́ ɔma a, bɛha amʋ́
fɛ́ɛ́ ligá futútú, bɛbláa amʋ́ bɛɛ, bʋtráa tsia kpalobí.
Bʋtsía yʋ́fʋn bɪ́ɛ́á bamɔ́ amʋ́ aba asʋ́mpʋ́ ahógyipʋ
amʋ ɛ́, amʋ́ ɔdʋdʋɔ lafʋn asa.
[12] Bɪ́ɛ́á ndɛkʋ́ a, Okúfabi amʋ lɛ́maín atɔ́ siesɪá
bɔpʋtan ɔwʋlʋ́ ámʋ ɔnɔ́. Ɔsʋlʋ́ʋ lɛkpɪnkí kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́,
owí lebi tuun fɛ́ tati bibi, ɔtsra ɛ́ lɛpɛ kɔɔ fɛ́ obu-
gya. [13] Mʋ́ʋ́ ntsrakpabi bɛkpakpáa bun ɔsʋlʋ́sʋ,
fɛ́ afʋ́ kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ látsʋn kpakpáa pɔntɔ-abíá
ɪmɔkʋ́dan bun. [14] Nwʋlʋ́táa lokuntá fɛ́ ɔwʋlʋ́, tsʋ́
mʋ́ nátí. Abʋ mʋ́a ɔpʋ nsɪnɛ́ ɔsʋlʋ́ʋ fɛ́ɛ́ lɛdalɪ mʋ́
otsiákpá. [15] Ɪnʋ nowun ání ɔyítɔ́ awíe pʋ́ ahandɛ pʋ́
ɪsá ɔnɔ́ alɪ́pʋ́ pʋ́ asikafɔ pʋ́ atʋ́mipʋ, nkpábi mʋ́a

* 6:6 Ilosuná áníɪ sá sʋ atɔ́ bɛ́hɪɛ wá ibíá.

ɪwɪsʊ atsiápʊ́ beyɛ́ŋaín abʊsʊ abwi alatɔ pʊ́ abwi mbɔ́tɔ́. [16] Bɛbláa abʊ mʊ́a abʊtá ámʊ bɛɛ, “Mlɪkpa bun anɪsʊ, mɛ́nɪ owíe obíásʊ́ otsiápʊ́ amʊ omóowun anɪ, Okúfabi amʊ ɔmɛ́ɛbɪtí anɪ ɪsʊ! [17] Tsúfɛ́ amʊ́ ahá ɪsʊbɪtí ɛkɛ ámʊ lafʊn. Ma ɔbɛ́talí líí mʊ́ ɔnɔ́?”

7

Bulu Ahá Mpím Lafakʊlɛ Adʊana-na (144,000)

[1] Ínɪ ɔma a, nowun Bulu-abɔpʊ ana, bʊlí ɔyí afʊnka ana ámʊ fɛ́ɛ́sʊ́. Bʊdɛ afʊ́ afʊnka ana ámʊtɔ kínkíínkín, mɛ́nɪ ɪmɛ́ɛtrá tsʊn ɔsʊlʊ́sʊ, ɔpʊsʊ ntɛ́ɛ oyí kʊkʊ. [2] Ɪnʊ nowun ání Bulu-ɔbɔpʊ bámbá dɛ́dalɪ tsu owí ɔdalɪkpa. Ɔdɛ Bulu Ɔkɪankpapʊ atɔ́á ɔtɔpɔ́híɛ mʊ ahá nsʊ. Mʊ́ʊ́ ɔlɔsʊrá okitikíti kʊ́klʊ́kʊ́ʊ́ kpɔ́lí abɔpʊ ana ámʊ́ʊ́ Bulu léha amʊ́ túmi ɔbɛ́ɛ, bʊbéyintá ɔsʊlʊ́ʊ mʊ́a ɔpʊ amʊ. [3] Bulu-ɔbɔpʊ amʊ léblaa Bulu-abɔpʊ ana ámʊ ɔbɛ́ɛ, “Mlɪmáyintá ɔsʊlʊ́ʊ ntɛ́ɛ ɔpʊ ntɛ́ɛ oyí kʊkʊ, yɔ́fʊn brɛ́á nɔ́pʊ atɔ́ híɛ mí Bulu asʊ́mpʊ́ ɔsʊkpɪ nsʊ asa.” [4] Ɪnʊ bɛkla ahá ámʊ́ʊ́ bapʊ́ Bulu atɔ́ hɪɛ amʊ́ nsʊ amʊ fɛ́ɛ́. Amʊ́ ɔdʊdʊɔ bʊgyi ahá mpím lafakʊlɛ adʊana-na (144,000). Amʊ́ fɛ́ɛ́ botsú Israel abusuan dúanyɔ ámʊtɔ. [5-8] Bɛhɪɛ ahá mpím dúanyɔ (12,000) nsʊ abusuan ámʊ kugyíkʊtɔ. Abusuan ámʊ adá gyí, Yuda, Ruben, Gad, Asa, Naftali, Manase, Simeon, Lewi, Isakar, Sebulon, Yosef pʊ́ Benyamin.

Ɔdɔm Ání Botsú Ɔmá-ɔmátɔ́

[9] Ínɪ ɔma a, nowun ɔdɔm kʊá ɔhaa mɛ́ɛtalí kla amʊ́. Botsú ɔmágyíɔmá, abusuangyíabusuan, ɔsʊlʊ́sʊ ahá ɔtsan-ɔtsan pʊ́ ɔblíugyíɔblʊ́tɔ. Bʊlí owíe obíá ámʊ pʊ́ Okúfabi amʊ ansítɔ́. Bɔwa ligá futútʊ́ʊ́tʊ́, bʊdɛ mbláa. [10] Bɔsʊrá okitikíti kʊ́klʊ́kʊ́ʊ́ bɛɛ, “Anɪ Bulu ámʊ́ʊ́ otsie owíe obíásʊ́ pʊ́ Okúfabi amʊ tɔ́hɔ ahá nkpa!” [11] Ɪnʊ á, Bulu-abɔpʊ amʊ fɛ́ɛ́ bɛlí bʊ́mlí owíe obíá ámʊ pʊ́ ahandɛ adʊanyɔ-na ámʊ pʊ́ akɪankpapʊ ana ámʊ. Bemlí bun, pʊ́ ansítɔ́ bun ɔsʊlʊ́tɔ owíe obíá ámʊ ansítɔ́, súm Bulu, [12] blí bɛɛ, “Amen! Ɪkanfʊ́, numnyam, nyánsa, ɪpán, obʊ́, túmi pʊ́ ɔwʊnlín ɪbwɛ́ɛ mʊ klɛ bré fɛ́ɛ́! Amen!”

[13] Ɪnʊ ahandɛ amʊtɔ ɔkʊlɛ léfitɛ́ mí ɔbɛ́ɛ, “Amɛndɪ gyí ahá ánfɪ bɔwa ligá fʊ́tʊ́tʊ́ʊ́tʊ́ ánfɪ? Nkʊ́nʊ́ botsú?”

[14] Mʊ́ʊ́ nɛbláa mʊ mbɛ́ɛ, “Ɔhandɛ, fʊ́ yín.”

Mʊ́ʊ́ ɔlɛbláa mɪ ɔbɛ́ɛ, “Ahá ánfɪ gyí ahá ání batsʊn asʊn wunhɛ kpɔnkpɔntɪ ámʊtɔ dálɪ nɪ. Amʊ́ láfwí amʊ́ atadɪɛ Okúfabi amʊ obugyatɔ, ɪlafʊ́lí futútʊ́ʊ́tʊ́ ní. [15] Mʊ́ só bʊlí Bulu owíe obíá ámʊ ansítɔ́, bʊdɛ mʊ súm ɔpa-onyé mʊ ɔtswɛ́kpa ɪnʊ ní. Ɔhá ámʊ́ʊ́ otsie owíe obíá ámʊsʊ ɛ́ obɛ́tsiá amʊ́tɔ́, bún amʊ́sʊ́. [16] Akʊ́n mʊ́a ɔmɛwʊ́lɪ mɛ́ɛtrá kítá amʊ́, owí ntɛ́ɛ ɔpawi ɛ́ ɪmɛ́ɛtrá tɔ amʊ́. [17] Tsúfɛ́ Okúfabi amʊ́ʊ́ ɔlɪ́ Bulu owíe obíá ámʊ asɪ ámʊ ɔbɔ́bwɛ amʊ́ ɔkpapʊ́. Obégya amʊ́ nkpá, kpá amʊ́ ya nkpa-ntsu ámʊ ɔwíkpa, anɪ Wíe Bulu obɛ́tsitsíi amʊ́ ansí ntsú fɛ́ɛ́.”

8

*Okpin Sienɔ́*sí Ámʊ Maín

[1] Brɛ́á Okúfabi amʊ lɛ́maín atɔ sienɔ́sʊ́á bɔpʊtan ɔwʊlʊ́ ámʊ ɔnɔ́ á, ɔsʊ́sʊ́ lɔlʊá fɛ́ dɔnhwírɪ-fʊn. [2] Ɪnʊ nowun Bulu-abɔpʊ asienɔ́ ámʊ́ʊ́ bʊlí mʊ ansítɔ́ ámʊ. Bɛha amʊ́tɔ́ okugyíɔkʊ ɔkpɛ.

[3] Bulu-ɔbɔpʊ bámbá lɛ́bá bɛlí afɔdɪɛ-asubwi amʊ ansítɔ́. Ɔdɛ sika pɛpɛ blanwébi ání bʊtɔwá ɔhíén ogyá mʊ́tɔ́. Bɛha mʊ ɔhíén tsɔtsɔɔtsɔ, ɔlɔpʊtsía Bulu ahá mpáɪtɔ, pʊ́yɛ́dɪnká sika pɛpɛ afɔdɪɛ-asubwi amʊ́ʊ́ iyi owíe obíá ámʊ ansítɔ́ ámʊsʊ. [4] Mʊ ɔhíén ámʊ ogyási lɛtsía Bulu ahá ámʊ mpáɪtɔ, kʊ́sʊ́ tsú afɔdɪɛ-asubwi ámʊsʊ yɔ́ Bulu ansítɔ́. [5] Ɪnʊ Bulu-ɔbɔpʊ amʊ lʊ́tsu ɔhíén blanwébi ámʊ, ɔlɛlɛ ogyá afɔdɪɛ-asubwi ámʊsʊ wá mʊ́tɔ́, fɪn mʊ́ dá ɔsʊlʊ́sʊ. Ɪnʊ nyankpʊ lʊ́wa ɪbɪ fwɪ bɪ. Odekpie, ɔpráda dɛpʊtí, ɔmɛ ɔtsan-ɔtsan dɛlʊ́ɪn kʊ́klʊ́kʊ́ʊ́, ɔsʊlʊ́ʊ ɛ́ dɛkpɪnkí kpakpakpakpa.

Ɪkpɛ Asienɔ́ Ámʊ

[6] Bulu-abɔpʊ asienɔ́ ámʊ́ʊ́ bʊdɛ ɪkpɛ asienɔ́ ámʊ ɛ́ bɛda ɪwɪsʊ há mʊ́ fʊlí.

[7] Bulu-ɔbɔpʊ gyankpapʊ lɔ́fʊlí mʊ ɔkpɛ. Mʊ́ʊ́ botsu atsufolibi mʊ́a ogyá ání obugya lɛfráa mʊ́, tswɪ mʊ́ wʊ́lí ɔsʊlʊ́sʊ. Ní beye ɔsʊlʊ́tɔ asa á, mʊ́tɔ́ iku kʊlɛ mʊ́a mʊ́sʊ́ nyí pʊ́ mʊ́sʊ́ ɪfá fɛ́ɛ́ lɔhɔ plíplíplíplí.

[8] Bulu-ɔbɔpʊ nyɔɔsɪ lɔ́fʊlí mʊ ɔkpɛ. Ɪnʊ bɔtswɪ tɔkʊ fɛ́ ɪbʊ kpɔnkpɔntɪá ɪdɛhɔ́ɔ wá ɔpʊtɔ, ɔpʊtɔ yée asatɔ ɪkʊlɛ lɛdamlí obugya. [9] Ɔpʊtɔ mbwɪá bʊkɪ nkpa fɛ́ɛ́tɔ́ yée asatɔ iku kʊlɛ bowu, ntsusʊ ayibitɔ yée asatɔ iku kʊlɛ ɛ́ lobwiebwíe.

[10] Ɪnʊ Bulu-ɔbɔpʊ sáásí lɔ́fʊlí mʊ ɔkpɛ. Ɔtsrakpabi kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ kʊá ɪdɛ ogyá tsií fɛ́ obia lɛ́kpa tsú ɔsʊ́sʊ́ bɛda ntsu tsʊnhɛá ɪbʊ ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́tɔ́ye asatɔ iku kʊlɛsʊ. [11] Ɔtsrakpabi amʊ dá gyí “Ɔkɪtá.” Ɪnʊ ntsu tsʊnhɛ amʊtɔyée asatɔ iku kʊlɛ lɔ́wa ɔkɪtá dʊn ɔkpín. Mʊ́ ɔkɪtá sʊ ahá tsɔtsɔɔtsɔá bonu mʊ́ bowu.

[12] Ɔbɔpʊ náásí lɔ́fʊlí mʊ klɛ. Ɪlɔwɔ owí mʊ́a ɔtsra pʊ́ ntsrakpabitɔ yée asatɔ iku kʊlɛ. Mʊ́ fɛ́ɛ́ lodun. Ínɪ sʊ ɔyɪ kɛhɛ mʊ́a owi tahétɔ́ yée asatɔ iku kʊlɛ ɛ́ loklun.

[13] Nɛkɪ a, oyitsu ɔkʊ défulí, odesú kʊklʊ́kʊ́ʊ́ ɔbɛ́ɛ, “Ahá ání bɛ́tsiá ɔsʊlʊ́ʊ anfɪsʊ asa Bulu-abɔpʊ asa atráhɛ amʊ bɔ́fʊlí amʊ́ nkpɛ amʊ bʊgyɔ́wɪ tsenyɔ-tsesa!”

9

[1] Bulu-ɔbɔpʊ núúsí lɔ́fʊlí mʊ ɔkpɛ. Nowun ání ɔtsrakpabi lɛ́kpa tsú ɔsʊ́sʊ́ bɛda ɔsʊlʊ́sʊ, bɔpʊ ɪlán klʊ́klʊ́ʊ́klʊá ɪma ɔka sáafɪ há mʊ. [2] Mʊ́ʊ́ olefinkí ɪlán klʊ́klʊ́ʊ́klʊ́ ámʊ ɔnɔ́, ogyási lɛdalɪ mʊ́tɔ́ fɛ́ obuntɔ. Ogyási amʊ ɪlɛha nsaɪntɔ fɛ́ɛ́ ilebi tuun. [3] Ɪnʊ atsantsankʊ bɛdalɪ tsu ogyási amʊtɔ ba ɔsʊlʊ́sʊ. Bɛha amʊ́ túmi bɛɛ bʊsʊ́ra ahá fɛ́ nyankpʊkpíe. [4] Bɛbláa atsantsankʊ ámʊ bɛɛ, bʊmápʊ ɔnɔ́ da ɪfá ntɛ́ɛ nyí kʊkʊ, dʊn ahá ámʊ́ʊ́ Bulu nsʊhíɛtɔ mɛdín amʊ́ ɔsʊkpɪ amʊ. [5] Bʊmɛha amʊ́ ɔkpa áni bʊmɔ́ɔ amʊ́, táme bʊhíɛ wa amʊ́ ɪwɪɔsɪn tsra anu kɛ́kɛ́. Amʊ́ ɪwɪɔsɪn ámʊ ɪbwɛ́ fɛ́ alıá nyankpʊkpíe-sʊrá tɔhɔ ɔsɪn. [6] Ahá bódunká lowu nkɛ ámʊtɔ, táme bʊméenya. Bɔ́bɔ mbɔ́dí áni bɔ́wu, táme bʊmɔ́ɔwu.

[7] Atsantsankʊ ámʊ bɛlɪan mpɔnkɔá bahíhɪɛ amʊ́ há ɪsá, tɔkʊ ɪdɪn amʊ́ nwunsʊ fɛ́ sika pɛpɛ ɪpa. Bɔwa anyánkpʊ́sa ansítɔ́. [8] Amʊ́ nwunsʊ-imi bʊ ɪswí fɛ́ ɔtsɪ klɛ́. Amʊ́ ayín ɛ́ igyi fɛ́ gyatá klɛ́. [9] Bɔwa kántɔ́ atíntɔ ání bɔpʊ dátɔ bwɛ́. Ní bʊdefulí á, amʊ́ atɛ totsúlá fɛ́ mpɔnkɔ mʊ́a keké tsɔtsɔɔtsɔá bʊsrí bɔyɔ́ ɪsá. [10] Bʊbʊ odú, ɪtɔsʊ́rá fɛ́ nyankpʊkpíe. Bɛha amʊ́ túmi bɛɛ, bʊpʊ́ʊ amʊ́ odú ámʊ pilan ahá tsra anu kɛ́kɛ́. [11] Ɪlán klʊ́klʊ́ʊ́klʊá ɪma ɔka ɔbɔpʊ gyí amʊ́ owíe. Bʊtɛtí mʊ Hebrifɔ ɔblítɔ bɛɛ, Abadon. Griiki ɔblítɔ ɛ́ bʊtɛtí mʊ bɛɛ, Apolion. Mʊ́ asɪ gyí, “Atɔ́ Oyintápʊ́.”

[12] Asʊn wunhɛ gyankpapʊ lámʊ́ ɔnɔ́ á. Anyɔ tráhɛ ɛ́ ɪbá.

13 Brɛ́á Bulu-ɔbɔpʋ síési lɔ́fʋlí mʋ ɔkpɛ a, nonu
ɔmɛ kʋ lɛdalı. Ilɛdalı tsu sika pɛpɛ afɔdıɛ-asubwi
ámʋ ɔkonkí ana ámʋtɔ Bulu ansítɔ́ ınʋ. 14 Ilɛ ɔbɔpʋ
amʋ́ʋ́ ɔlɔfʋlí ɔkpɛ amʋ bláa ɔbɛ́ɛ, “Sankı abɔpʋ
ana ámʋ́ʋ́ bɛklí mántá ntsu yílé Efrate ɔnɔ́ ámʋ.”
15 Bulu léla amʋ́ yáí há alı bré ánfı, ofí ánfı, ɔtsra
ánfı, ɛkɛ ánfı pʋ́ dɔnhwírı anfı ɔbɛ́ɛ, bʋsánkı amʋ́
abʋyɔmɔ ɔyítɔ́ ahátɔ yée asatɔ iku kʋlɛ fɛ́ɛ́. 16 Bɛbláa
mı ání ısá akɔpʋ́ ámʋ ɔdʋdʋɔ bɔ́bwɛ blıba lafanyɔ
(200,000,000), bʋdın mpɔnkɔsʋ. 17 Nowun mpɔnkɔ
pʋ́ amʋ́sʋ́ adınkápʋ́ mí atowunhɛ amʋtɔ, bɔwa kántɔ́
atíntɔ. Akʋ klɛ́ lɛpɛ fɛ́ ogyá, akʋ klɛ́ lebi, akʋ ɛ́ klɛ́ igyi
batɛ-nfɔ. Mpɔnkɔ ámʋ nwun igyi fɛ́ gyatá klɛ́, ogyá
mʋ́a ogyási pʋ́ atonkodu dɛdalı amʋ́ ɔnɔ́tɔ́. 18 Alı asʋn
wunhɛ aku asa, igyi ogyá, ogyási pʋ́ atonkodu amʋ
ılɛdalı tsu mpɔnkɔ ámʋ ɔnɔ́, ılɔmɔ ɔyítɔ́ ahátɔ yée
asatɔ iku kʋlɛ. 19 Megyí amʋ́ ɔnɔ́tɔ́ nkʋlɛ asʋn wunhɛ
túmi tɛdálı tsu. Ibʋ amʋ́ odútɔ́ ɛ́, tsúfɛ́ amʋ́ odú igyi
fɛ́ ıwɔ, ıbʋ nwun, itepílan ahá.

20 Anyánkpʋ́sa amʋ́ʋ́ besian ɔsʋlʋ́sʋ, bʋmowu asʋn
wunhɛ amʋtɔ ámʋ fɛ́ɛ́ bekiná bʋmɛdamlí klʋntɔ.
Bʋmesi ɔŋɛ laláhɛ mʋ́a atunkuá bapʋ́ sika pɛpɛ, sika
futútú, kɔ́brı, abwi mʋ́a nyí aná bwɛ́ súm. Alı ɔŋɛ
laláhɛ pʋ́ atunku anfı bʋtamawun atɔ́, bʋtamanʋ́
asʋ́n, bʋtamanátí. 21 Alı kɛ́n bʋmɛdamlí klʋntɔ sí
amʋ́ tsiátɔ́ laláhɛ; ígyi ahámɔ, ɔkpɛ́, atsı mʋ́a ayin
asʋ́nwa mʋ́a owi ámʋ ɛ́ bwɛ ní.

10

Bulu-ɔbɔpʋ Mʋa Ɔwʋlʋ́ Túkúrííbi

1 Inʋ nɛlawun Bulu-ɔbɔpʋ ɔwʋnlínpʋ́ bambá ɔkʋá
otsú ɔsʋ́sʋ́. Agyinde lobomlí mʋ, nyankpʋtáa ılan
mʋ awunso. Mʋ ansítɔ́ lɔwankí fɛ́ owí, mʋ ayabi igyi
fɛ́ ɔsɔtı ání ogyá bʋ mʋ́tɔ́. 2 Ɔdɛ ɔwʋlʋ́ túkúrííbi kʋá
ɔlɛtɛí mʋ́tɔ́. Mʋ gyɔpı yabi iyi ɔpʋsʋ, mʋ bına yabi ɛ́
iyi ɔsʋlʋ́sʋ. 3 Ɔlɔkplʋ́n kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ fɛ́ gyatá dékpoún,
ɔpráda asienɔ́ ámʋ lɔpʋtí. 4 Brɛ́á ɔpráda asienɔ́
ámʋ lɔpʋtí, mbɛ́ɛ anwanlın asʋ́n ámʋ́ʋ́ ılɛblí ámʋ a,
nonu ɔmɛ bámbá tsú ɔsʋ́sʋ́. Ɔmɛ amʋ débli ɔbɛ́ɛ,
“Máwanlín asʋ́n ámʋ́ʋ́ ɔpráda asienɔ́ ámʋ ılablí ámʋ.
Pʋwa fʋ́ kpawunutɔ.”

5 Mʋ́ʋ́ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ́ʋ́ nowun, ɔlıí ɔpʋ mʋ́a
ɔsʋlʋ́sʋ ámʋ lʋ́tsu mʋ gyɔpı ıbı fʋ́á yɔ́ ɔsʋ́sʋ́. 6 Inʋ
ɔlɛka ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔbʋ nkpa bré fɛ́ɛ́tɔ́ ámʋ ntam.
Mʋlʋ́bwɛ ɔsʋ́ mʋ́a ası, ɔpʋ mʋ́a mʋ́tɔ́ atɔ́ fɛ́ɛ́, ɔlɛblí
ɔbɛ́ɛ, “Bʋmɛ́ɛtrá si tsiá! 7 Táme brɛ́á Bulu-ɔbɔpʋ
sɛ́nʋ́sí amʋ ɔbɔ́fʋlí mʋ ɔkpɛ a, alı bré ámʋtɔ Bulu
asʋn ŋaínhɛ́ amʋ́ʋ́ ɔlɛhıɛ yáí ɔbɛ́ɛ, mɔ́bwɛ ámʋ ıbɛ́ba
mʋ́tɔ́ ní. Ibɛ́ba mʋ́tɔ́ fɛ́ alıá ɔlɛbláa mʋ asʋ́mpʋ́,
bʋgyi mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ.”

8 Inʋ ɔmɛ amʋ́ʋ́ ıdɛ mí asʋ́n bláa tsú ɔsʋ́sʋ́ ámʋ
létrá bláa mı ɔbɛ́ɛ, “Yɔhɔ ɔwʋlʋ́ ámʋ́ʋ́ ılafínkí ámʋ
lɛ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ́ʋ́ ɔlıí ɔpʋ mʋ́a ɔsʋlʋ́sʋ ámʋ ıbıtɔ.”

9 Mʋ́ sʋ nɔyɔ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ wá mbɛ́ɛ, ɔpʋ́ʋ
ɔwʋlʋ́bi ámʋ ha mı. Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa mı ɔbɛ́ɛ, “Hɔ,
afʋwı mʋ́! Ibɔ́wa fʋ́ ɔdwɛ débídébí fɛ́ ɔkwɛ́n, táme
ımɛ́ɛkanáa fʋ́ iputɔ.”

10 Inʋ nɔhɔ ɔwʋlʋ́bi ámʋ lɛ́ mʋ ıbıtɔ, nɔwı mʋ́.
Ilɔwa mí ɔdwɛ débídébí fɛ́ ɔkwɛ́n, táme imetepí
kanáa mí iputɔ. 11 Mʋ́ʋ́ ɔlɛtrá bláa mı ɔbɛ́ɛ, “Ilehián
ání fɛ́lablí asʋ́n ámʋ́ʋ́ ıbɛ́ba ahá fɛ́ɛ́sʋ́ ámʋ. Ibɛ́ba
ɔmá fɛ́ɛ́, ɔblíı ɔtsan-ɔtsan ablípʋ́ pʋ́ awíe fɛ́ɛ́sʋ́, fɛ́ alı
ámʋ́ʋ́ Bulu lalé súná fʋ́ ámʋ!”

11

*Adan*sıfɔ Abanyɔ́ Ámʋ

1 Ínı ɔma a, bɛha mí oyíá bʋtɔpʋ́sʋ́su atɔ́. Mʋ́ʋ́
Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lɛ́blaa mı ɔbɛ́ɛ, “Kʋsʋ afʋyosusʋ́u
Bulu ɔtswɛ́kpa obu ámʋ pʋ́ afɔdıɛ-asubwi amʋ,
afʋkla ınʋ asʋ́mpʋ́ amʋ. 2-3 Táme másusʋ́u
nwunsınésʋ́ amʋ mʋ́. Si ınʋ tswı, tsúfɛ́ Bulu lasí ınʋ
há ahá ání bʋmegyí Yudafɔ. Alı ahá ánfı bétsatsáa
wʋ́lu wankíhé amʋsʋ tsra adʋana-nyɔ (42), igyi
nkɛ ɔpím-ɔkʋlɛ lafa-anyɔ aduesie (1,260). Néha mí
adansıfɔ abanyɔ́ bédıdá akpekpe, há amʋ́ túmi, béblí
mí asʋ́n ání nalé súná amʋ́ nkɛ ámʋtɔ.”

4 Amʋ́gyí nfɔ-nyí anyɔ pʋ́ ɔkandíɛ-nyí anyɔ ámʋ́ʋ́
ılıí Bulu, ogyi ɔyí fɛ́ɛ́sʋ́ ogyípʋ́ amʋ ansítɔ́ ní. 5 Ní
ɔkʋ ɔbwɛ́ agywın ání obépilán amʋ́ á, ogyá bédalı
amʋ́ ɔnɔ́, hɔ mʋ mʋ́. Alí ɔhá ání odekléá obépilán
amʋ́ obʋ́wu ní. 6 Bulu adansıfɔ ámʋ bʋbʋ túmiá bétalí
há nyankpʋ omʋ́ootswie nkɛá bʋ́pʋblí Bulu asʋ́n ámʋ
fɛ́ɛ́. Bʋbʋ túmiá bétalí há ntsu kugyíkʋ bédamlí
obugya. Bétalí lɛ́ asʋn wunhɛ kugyíkʋ ɛ́ ba ɔsʋlʋ́sʋ
brégyíbrɛ́á bʋdeklé.

7 Ní adansıfɔ ánfı bɛblí amʋ́ asʋ́n tá á, ɔbwıkítá-
atɔ amʋ́ʋ́ ɔtɛdálı tsu ılán klʋ́klʋ́ʋ́klʋá ıma ɔkatɔ
ámʋ ɔbʋ́kɔ amʋ́ ısá, gyí amʋ́sʋ́, mʋ́ amʋ́. 8 Amʋ́
afʋ́lı bédı amʋ́ wʋ́lu yilé brɔnʋsʋ. Bʋtɛtí wʋ́lu
yilé ánfı bɛɛ, “Sodom mʋ́a Egyipte.”* Inʋ bɛda
amʋ́ Wíe Yesu mántá oyikpalíhɛsʋ, mʋ́ ní. 9 Ahá
bʋ́tsu abusuangyíabusuan, ɔblʋ́gyíɔblí, ɔmágyíɔmá
pʋ́ ɔsʋlʋ́sʋ ahá ɔtsan-ɔtsan fɛ́ɛ́tɔ́ ba bɛkı afʋ́lı amʋ
nkɛnsá mʋ́a ıfʋn. Bʋmɛ́ɛha ɔkpa abʋpula amʋ́ kʋ́ráá.
10 Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ abanyɔ́ ánfı bawʋ́ sʋ ansí bégyi
ɔsʋlʋ́sʋ atsiápʋ́. Bégyi nkɛ kpɔnkpɔntı, kíé aba
atɔ́, tsúfɛ́ Bulu ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ anfı bawá amʋ́ ipian
kpɔnkpɔntıtɔ kı. 11 Táme nkɛnsá mʋ́a ıfʋn ámʋ ɔma
a, Bulu léha ɔŋɛ́ lɛlawíé amʋ́tɔ́, bɛlakʋsʋ́ líí ayabisʋ.
Mʋ́ sʋ ifʋ́ lɛhıɛ kítá ahá ání bowun amʋ́. 12 Inʋ Bulu
ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́ abanyɔ́ ámʋ bonu ɔmɛ kpɔnkpɔntı kʋ
tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́, ılɛbláa amʋ́ ɔbɛ́ɛ, “Mlıdʋ ba nfı!” Amʋ́
alupʋ́ ámʋ bʋlıí bʋdɛ amʋ́ kíı, agyinde lʋ́tsu amʋ́
ya ɔsʋ́sʋ́. 13 Ɔsʋlʋ́ʋ lɛ́kpınkí kpukpukpukpu alı bré
ámʋtɔ kén. Ní beye wʋ́lu amʋtɔ idú á, iku kʋlɛ fɛ́ɛ́
lobwie bun ɔsʋlʋ́tɔ gbloo. Ahá mpím-sienɔ́ (7,000)
bowu ɔsʋlʋ́kpınkí ámʋtɔ. Ifʋ́ lɛhıɛ kıtá atráhé amʋ.
Mʋ́ sʋ bɔwa ɔsʋ́sʋ́ Bulu numnyam.

14 Asʋn wunhɛ nyɔɔsı latsʋn, saası srí ıbá á.

Ɔkpɛ Sienʋ́sí

15 Mʋ́ʋ́ Bulu-ɔbɔpʋ osienʋ́sí lɔ́fʋlí mʋ ɔkpɛ. Inʋ
ɔmɛ akpɔnkpɔntı lɛlın tsu ɔsʋ́sʋ́ bɛɛ, “Séi á, ɔyítɔ́
iwíegyí lamlí anı Wíe Bulu mʋa Kristo, (ɔhá ání Bulu
ladá mʋ ofʋ́lı amʋ) klɛ́. Obégyi iwíe bré fɛ́ɛ́!” 16 Inʋ
ahandɛ adʋanyɔ-na ámʋ́ʋ́ bʋtsie amʋ́ mbíásʋ́ Bulu
ansítɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́ bobun, súm mʋ, 17 blí bɛɛ,
“Anı Wíe Bulu Otúmípʋ, adá fʋ́ ıpán.
Fʋ́létsiá, fʋ́bʋ ınʋ bré fɛ́ɛ́.
Tsúfɛ́ fapʋ́ fʋ́ túmi kpɔnkpɔntı ámʋ
fi fʋ́ iwíegyí ası!
18 Ɔmá-ɔmá benya ɔblɔ́,
bré lafʋn ání fʋ́ ɛ́ fénya ɔblɔ́.

* 11:8 Wʋ́lu yilé ánfı dá onutʋ́ gyí Yerusalem. Bɔpʋkápʋ́ Sodom mʋ́a Egyipte, tsúfɛ́ amʋ́ bwɛhé laláhɛ lɛlıan aba.

Bré lafʋn ání fégyi awupó asʋ́n.
Bré lafʋn ání fɔ́bwɛ yilé há fʋ́ asúmbi, bʋgyí fʋ́
ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ amʋ,
pʋ́ Bulu ahá ání bʋtenyá fʋ́ ifú,
nyebí pʋ́ ahandɛ fɛ́ɛ́.
Bré lafʋn ání fɛ́hɪ ahá ání bamɔ́ ahá ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́.”
19 Lɪnʋ befinkí Bulu ɔtswɛ́kpa kpɔnkpɔntɪ ámʋ́ʋ́ ɪbʋ
ɔsʋ́sʋ́ ámʋ, bowun mʋ Ntam-dáka obu ámʋtɔ. Lɪnʋ
nyankpʋ lʋ́wa ɪbɪ fwɪ bɪ. Odekpie, ɔpráda dɛpʋtí,
ɔmɛ ɔtsan-ɔtsan lɛlɪn kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́, ɔsʋlʋ́ʋ lɛkpɪnkí; át-
sufolibiá igyi fɛ́ akwebi léhɪɛ kpá.

12

Ɔtsɪ Ámʋ Mʋa Bʋ́tí Ámʋ

1 Lɪnʋ osúna kpɔnkpɔntɪ kʋ lédalɪ ɔsʋ́sʋ́. Nowun
ɔtsɪ ɔkʋá ɔdɪdí owí, mʋ ayabi yí ɔtsrasʋ. Obun
owíepa, ntsrakpabi dúanyɔ ɪpan mʋ́sʋ́. 2 Ɔtsɪ ámʋ dɛ́
ɔmɛ́, ɪkwʋ́ʋ́ dɛ mʋ dwiín, odekikíni, ɔdɛ okitikíti ogyo
obí ámʋ kwɪ́ɪ.
3 Lɪnʋ osúna bámbá lɛtrá dalɪ ɔsʋ́sʋ́. Nowun bʋ́tí
kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ ɔkʋá ɔlɛpɛ, ɔbʋ nwun asienɔ́ pʋ́
nsiebí dú. Owíepa asienɔ́ bun nwun asienɔ́ ámʋsʋ.
4 Ní beye ntsrakpabi fɛ́ɛ́tɔ́ aku asa á, bʋtí ámʋ lʋ́pʋ mʋ
odʋ́ kíki mla iku kʋlɛ, ɔlɛbɪtía mʋ́ kpá bɛda ɔsʋlʋ́sʋ.
Ɔlɪí ɔtsɪ ámʋ́ʋ́ ɔmɛ́ dɛ mʋ dwiín ámʋ ansítʋ́, mɛ́nɪ ɔtsɪ
ámʋ onyá kwʋ́ʋ́ pɛ́ á, obʋ́tsu mʋ bi ámʋ mɛ́. 5 Ɔtsɪ ámʋ
lʋ́kwɪ́ obiyímbi ání ɔbɛ́kpa ɔmá fɛ́ɛ́ owuntɔlɪnsʋ.
Botsu kebi ámʋ ya Bulu wá, yɛ́yaí mʋ obíásʋ́. 6 Lɪnʋ
ɔtsɪ ámʋ lɛ́srí yʋ́ dimbísʋ́ ɔtínɛ́á Bulu léla yáí há mʋ.
Bɛ́kɪ mʋsʋ nkɛ ɔpím-ɔkʋlɛ lafanyɔ aduesie (1,260).*
7 Lɪnʋ, ɪsá lɛda ɔsʋ́sʋ́. Bulu-ɔbɔpʋ dɛhɛn Mikael
mʋa mʋ aba abɔpʋ bɔkɔ bʋ́tí ámʋ mʋa mʋ aba abɔpʋ.
8 Táme bʋ́tí ámʋ mʋa mʋ abʋ́ʋ́opʋ bʋmɛtalí lɪí amʋ́
ɔnʋ́, begya amʋ́ lɛ́ ɔsʋ́sʋ́ ɪnʋ. 9 Lɪnʋ bɛkpa bʋ́tí ámʋ́ʋ́
bʋtɛtí mʋ ɪwɔ dada amʋ mʋa mʋ abɔpʋ bɛda ɔsʋlʋ́sʋ.
Mʋ bʋtɛtráa tɪ Bulu olupʋ́ ntɛ́ɛ Satan pʋ́ ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́
ɔmlépʋ́ nɪ.
10 Lɪnʋ nonu ɔmɛ kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ kʋ lɛlɪn ɔsʋ́sʋ́. Ilɛblí
ɔbɛ́ɛ,
“Séi gyí bréá Bulu ɔbʋ́hɔ mʋ ahá nkpa ní!
Bulu ɔbʋ́pʋ mʋ túmi gyi iwíe.
Mʋ Kristo, (ɔhá ámʋ́ʋ́ Bulu ladá mʋ ofʋ́li amʋ) ɛ́ ɔbɛ́lɛ
mʋ túmi ɔwan.
Tsʋ́fɛ́ bakpá ɔhá ámʋ́ʋ́ oletsiá lɛ́ anɪ Akristofɔ
ɪlá ámʋ dá ɔsʋlʋ́sʋ.
Ɔbʋnsám mɛ́ɛtrá ka asʋ́n dínká anɪ apíʋ́sʋ́,
anɪ Bulu ansítʋ́ ɛ.
11 Bapʋ́ Okúfabi amʋ obugya pʋ́ mʋ ɪwɪ adánsɪɛ ámʋ́ʋ́
begyi amʋ gyi mʋsʋ.
Bʋmɔdwɛ amʋ́ ɪwɪ dʋbɪdʋbɪ,
sʋ bʋmenya amʋ́ lowu kʋ́ráá ifú.
12 Ínɪ sʋ ɔsʋ́sʋ́ pʋ́ mlɪá mlɪbʋ ɪnʋ fɛ́ɛ́
mlɪnya ansigyí.
Táme ɔsʋlʋ́ʋ mʋa ɔpʋ,
mlɪgyɔwɪ ní.
Ɔbʋnsám laba mlɪ wá ɔblʋ́sʋ́,
tsʋ́fɛ́ alawun ání mʋ nkɛ trá mɔtsɔ́.”
13 Bréá bʋ́tí ámʋ lʋ́wun ání bafʋn mʋ dá ɔsʋlʋ́sʋ á,
ɔlɔkʋsʋ́ kplá gya ɔtsɪ ámʋ́ʋ́ ɔlɔkwɪ́ obí ámʋ. 14 Táme
bɛha ɔtsɪ ámʋ oyitsu kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ abámba
anyɔ, mɛ́nɪ ɔbɛ́talí fʋ́lí sí bʋ́tí ámʋ yʋ́ mʋ otsiákpá
dimbísʋ́ ɪnʋ. Bulu ɔbɛ́kɪ mʋsʋ ɪnʋ nfinsa mʋ́a ɪfʋn.†
15 Lɪnʋ bʋ́tí ámʋ léfɛn ntsu tsʋnhɛ dálɪ mʋ ɔnɔ́tɔ́ wʋ́lí
ɔtsɪ ámʋ ɔma, mɛ́nɪ ɪbɛ́kɪtá mʋ nátí. 16 Táme ɔsʋlʋ́ʋ
légyí ɔtsɪ ámʋ bʋalɛ. Ntsu ámʋ́ʋ́ bʋ́tí ámʋ léfɛ́n
tsu mʋ ɔnɔ́tɔ́ ámʋ fɛ́ɛ́ lɛmɛ wíé ɔsʋlʋ́tɔ. 17 Lɪnʋ bʋ́tí
ámʋ lénya ɔblʋ́ ɔtsɪ ámʋsʋ, pʋ́ mʋ ɔblʋ́ gya mʋ abí
atráhɛsʋ. Amʋ́gyí ahá ání bʋtegyi Bulu mblasʋ, bʋdɛ
Yesu ɪwɪ adánsɪɛ gyí a. 18 Lɪnʋ bʋ́tí ámʋ lési ɔda ɔpʋ
amʋ ɔnʋ́.‡

13

Mbwɪkítá-atɔ Anyɔ Akʋ

1 Ínɪ ɔma a, nowun ání ɔbwɪkítá-atɔ kpɔnkpɔntɪ
ɔkʋ dédalɪ tsu ɔpʋ amʋtɔ ɔbá. Ɔbʋ nwun asienɔ́
pʋ́ nsiebí dú. Owíepa bun nsiebí ámʋ kugyíkʋsʋ.
Bɔwanlín dá ání ɪlɔkʋsʋ́ lɪí Bulusʋ dínká nwun ámʋ
kugyíkʋsʋ. 2 Ɔbwɪ ámʋ gyí fɛ́ dundu, táme mʋ ayabi
lomoní, mʋ akuti bʋ ɪswí fɛ́ osísré ayabi, mʋ ɔnɔ́ ɛ́
igyi fɛ́ gyatá ɔnɔ́. Bʋ́tí ámʋ lʋ́pʋ mʋ túmi, iwíegyí pʋ́
ɔwʋnlín kʋ há ɔbwɪ ánfɪ. 3 Nowun ání ɔlɔ kpɔnkpɔntɪ
kʋ ɪdɪn ɔbwɪ ámʋ nwun asienɔ́ ámʋtɔ kʋlɛsʋ. Ɔlɔ
ámʋ lómoní, ɪbɛ́talí mʋ́ mʋ, táme ɪlɛta, omowu.
Ilɔwa ɔyítʋ́ ahá fɛ́ɛ́ wánwan, bɛkplá buo mʋ. 4 Bosúm
bʋ́tí ámʋ, tsʋ́fɛ́ alapʋ́ mʋ túmi há ɔbwɪ ámʋ. Bosúm
ɔbwɪ ámʋ ɛ́, fítɛ́ bɛɛ, “Ma lʋ́fʋn ɔbwɪ ánfɪ? Ma ɔbɛ́talí
lɪí kʋ́ mʋ?”
5 Bulu léha ɔbwɪ ámʋ ɔkpa ání ɔblí abususʋ
akpɔnkpɔntɪ pʋkʋsʋ lɪɪ mʋsʋ. Ɔlɛha mʋ ɔkpa ání
ɔbwɛ́ɛ túmila kugyíkʋá odeklé tsra adʋana-nyɔ (42),
igyi nfinsa mʋ́a ɪfʋn ámʋtɔ. 6 Ɔbwɪ ámʋ lʋ́bwií
ɔnʋ́, blí abususʋ pʋ́kpʋ́í Bulu mʋa mʋ dá pʋ́ ahá
ámʋ́ʋ́ bʋbʋ ɔsʋ́sʋ́, igyi mʋ otsiákpá amʋ. 7 Bulu
léha mʋ ɔkpa ání ɔkʋ́ɔ Bulu ahá, ogyi amʋ́sʋ́.
Ɔlɛha mʋ ɔkpa ání ogyíí iwíe abusuangyíabusuan,
ɔblíʋgyíɔblíʋ, ɔmágyíɔmá pʋ́ ɔsʋlʋ́sʋ ahá ɔtsan-ɔtsan
fɛ́ɛ́sʋ́. 8 Ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ bʋ́sum ɔbwɪ ámʋ. Ahá ání
bʋmʋ́ʋosum mʋ gyí ahá ání bɔwanlín amʋ́ adá wá
Okúfabi amʋ́ʋ́ bɔpʋhá igyí asa ɔyí lɛbɛlɪn amʋ nkpa
ɔwʋlʋ́tʋ́.
9 Ɔhá ání ɔbʋ asʋ onúu. 10 Ɔhá ání ɪda yaí ání bɛ́kɪtá
mʋ ndoun ɪsátʋ́ a, bɛ́kɪtá mʋ ɪsátʋ́, kpá mʋ nátí. Ní
ɪda yaí ání ɔkʋ obésin ɔdayí ɔnʋ́ ɛ́ á, ɔdayí ɔnʋ́ obésin.
Ínɪ sʋ Bulu ahá bʋtómi, abʋlɪ kínkín amʋ́ hógyitɔ.
11 Lɪnʋ nɛtrá wun ɔbwɪ ɔkʋ ɛ́ lʋ́wɔ dalɪ ɔsʋlʋ́tɔ.
Ɔbʋ nsiebí anyɔ fɛ́ okúfabi, táme ɔlɔtɔí fɛ́ bʋ́tí.
12 Ɔbwɪ ánfɪ lɪí ɔbwɪ gyankpapʋ amʋ ansítʋ́, ɔlɔyɔ
mʋ agyʋ́má kugyíkʋ ɔbwɪ gyankpapʋ amʋ túmitɔ.
Ínɪ léha ɔsʋlʋ́sʋ atsiápʋ́ fɛ́ɛ́ bosúm ɔbwɪ gyankpapʋ
amʋ́ʋ́ ɔlɔ lɛdɪnká mʋ, ɪlɛta, omowu ámʋ. 13 Ɔbwɪ
nyɔɔsɪ amʋ lʋ́bwɛ osúna akpɔnkpɔntɪ. Ɔlɛha ogyá
lɛkpa tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ bɛda, ahá fɛ́ɛ́ bowun. 14 Ɔlɔpʋ osúna
amʋ́ʋ́ ɔlɔbwɛ ɔbwɪ gyankpapʋ amʋ ansítʋ́ ámʋ mlɛ́
ɔyítʋ́ ahá ɔbɛ́ɛ, bʋpwɛ́ɛ ɔkpɪ, ogyi fɛ́ ɔbwɪ gyankpapʋ
amʋ́ʋ́ bɔwɔ mʋ ɔdayí ɪya anyɔ, omowu, ɔtráa otsie
nkpa ámʋ. 15 Bulu léha ɔbwɪ nyɔɔsɪ anfɪ ɔkpa ání
ɔwáa ɔkpɪ ámʋ ɔŋɛ́, fʋ́wun ɪbɛ́talí tʋ́í. Lɪnʋ ɔkpɪ ámʋ
léha ɔbɛ́ɛ, bʋmɔ́ɔ ahá ání bʋmʋ́ʋosúm mʋ. 16 Ɔlɛha ání
bʋhíɛ ahá fɛ́ɛ́ nsʋ, amʋ́ gyɔpɪ ɪbɪsʋ ntɛ́ɛ amʋ́ ɔsʋkpɪ;
nyebí ahandɛ, ahiánfɔ mʋ́a asikafɔ, nkpábi mʋ́a ɪwɪ
agyípʋ́. 17 Ɔhaa mɛ́ɛtalí fɛ́ tɔtɔ ntɛ́ɛ hɔ tɔtɔ, nkɛ́tɪ ɔhá

* 12:6 Nkɛ ɔpím ɔkʋlɛ lafanyɔ aduesie (1,260) ánfɪ igyi nfinsa mʋ́a ɪfʋn. † 12:14 Nfinsa mʋ́a ɪfʋn igyi nkɛ ɔpím ɔkʋlɛ lafa-anyɔ aduesie (1,260). ‡ 12:18 Ínɪ bʋ nwʋlʋ́ dada amʋ akʋtɔ: Lɪnʋ nesi lɪí ɔpʋ amʋ ɔnʋ́.

ání ɔbwɪ ámʋ nsʋhíɛtɔ, igyi mʋ ɪdá ntɛ́ɛ ibi ání ɪlɪí há mʋ ɪdá dɪn mʋsʋ.
18 Ínɪ léhián nyánsa, ménɪ fétalí nú ibi ámʋ asɪ. Ibi ámʋ ɪlɪí há ɔbwɪ gyankpapʋ amʋ, igyi oyin ɔkʋ dá. Ibi ámʋ gyí lafasie aduesie-sie (666).

14

Okúfabi Amʋ Mʋa Mʋ Ahá

1 Ɪnʋ nɛlawun Okúfabi amʋ líí Sionbʋsʋ. Ahá mpím lafakʋlɛ adʋana-na (144,000) bʋlɪí mʋ wá. Okúfabi amʋ mʋa mʋ Sɪ ɪdá dɪn amʋ́ ɔsʋkpɪ. 2 Ɪnʋ nonu ɔmɛ kʋ tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ fɛ́ ntsu lábʋ́lá, ɪdɛkpa yi, ntɛ́ɛ ɔpráda députí, ntɛ́ɛ fɛ́ nsankuo tsɔtsɔɔtsɔ bʋdɛda. 3 Bʋdɛ ɪlʋ pɔpwɛ kʋ wa owíe obíá ámʋ, akɪankpapʋ ana ámʋ pʋ́ ahandɛ adʋanyɔ-na ámʋ ansítʋ́. Ɔhaa má ɪnʋá ɔbɛ́talí súan ɪlʋ ámʋ ɔsʋlʋ́ʋ anfɪsʋ, nkɛ́tɪ ahá mpím lafakʋlɛ adʋana-na (144,000) ámʋ́ʋ́ Bulu lahɔ amʋ́ nkpa tsʋ́ ɔsʋlʋ́sʋ ámʋ nkʋlɛ pɛ́. 4 Alɪ ahá ánfɪ gyí ahá ání amʋ́ ɪwɪ lɛtɪn, bʋmeyín ɔtsɪ, bʋtobuo Okúfabi amʋ ɔtínɛgyíɔtínɛ́á ɔyɔ́ ní. Amʋ́ nwunsʋ ɪkɔ ɔ́lɛka anyánkpʋ́sa fɛ́ɛ́tʋ́, fɛ́ atʋ́-abí gyankpapʋ há Bulu mʋa Okúfabi amʋ nɪ. 5 Bʋtamawá afunu, ɔlala kʋkʋ ɛ́ ɪma amʋ́ ɪwɪ.

*Bulu-abɔ*pʋ Abasá Asʋn Blíhɛ́

6 Ɪnʋ nɛlawun Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋá ɔna afútʋ́, ɔdɛ asʋn wanklааn ámʋ́ʋ́ ɪbʋ nʋ bré fɛ́ɛ́tʋ́ amʋ. Ɔbá bɛbláa ɔyítʋ́ ahá, abusuangyíabusuan, ɔblíɪgyíɔblíɪ ablípʋ́, ɔmágyíɔmátʋ́ ahá pʋ́ ahá ɔtsan-ɔtsan. 7 Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lɔ́kplʋn blí ɔbɛ́ɛ, "Mlɪnya Bulu ifú, amlɪwa mʋ numnyam, tsʋ́fɛ́ mʋ asʋngyíbɪ lafʋn. Mlɪsum mʋ. Mʋlʋ́bwɛ ɔsʋ́ mʋ́a asɪ, ɔpʋ mʋ́a ntsu fɛ́ɛ́!"
8 Bulu-ɔbɔpʋ onyɔɔsɪ ɛ́ lʋ́bʋo mʋ, bɛblí ɔbɛ́ɛ, "Babilon labwíé. Wúlu yilé Babilon labwíé. Tsʋ́fɛ́ Babilon lahá ɔmá-ɔmá banu mʋ mbʋatɔ-ntá ání ɪtɛhá Bulu ɔblʋ́ tɔkʋ́sʋ́!"
9 Bulu-ɔbɔpʋ saasɪ ɛ́ búo amʋ́, ɔdɛblí ɔbɛ́ɛ, "Ní ɔkʋ lʋ́sum ɔbwɪ ámʋ mʋa mʋ ɔkpɪ ámʋ, há bɔpʋ amʋ́ nsʋhíɛtɔ hɪɛ mʋ ɔsʋkpɪ ntɛ́ɛ mʋ ɪbɪ nsʋ a, 10 alɪ ɔhá ámʋ obónu Bulu ɔblʋ́-ntá, bʋmɛfráa mʋ́ asa bɛtseí mʋ́ wá Bulu ɔblʋ́-ɛwɛtɔ ní. Bulu ɔbɔ́pʋ ogyá mʋ́a atonkodu bítí mʋ ɪsʋ, mʋ abɔpʋ wankíhɛ́ pʋ́ Okúfabi amʋ ansítʋ́. 11 Amʋ́ ɪsʋbɪtí ogyá ámʋ ogyási bʋ́kʋsʋ́ yʋ́ ɔsʋ́sʋ́ bré fɛ́ɛ́tʋ́. Alɪ ahá ámʋ gyí ahá ámʋ́ʋ́ bosúm ɔbwɪ ámʋ pʋ́ mʋ ɔkpɪ, ɔbwɪ ámʋ nsʋhíɛtɔ dɪn amʋ́sʋ́ ámʋ nɪ. Ɪwɪ mʋ́olwií amʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ."
12 Ínɪ sʋ́ ilehián ání Bulu ahá bʋ́tomi líí kínkín, gyi Bulu mblasʋ, wá ɔnɔkwalɪ há Yesu nɪ.
13 Ɪnʋ nonu ɔmɛ kʋ lʋ́tsu ɔsʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Wanlɪn tswɪ fɛɛ, 'Ansí bégyi ahá ání bʋ́wu anɪ Wíe agyʋ́mátʋ́ tsʋ́ séi pʋ́ya!' "
Bulu Ɔŋɛ́ ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Ee, ɪbʋ mʋ́tʋ́. Ansí bégyi amʋ́ lélé. Béda ɔkpʋ́nʋ́ tsʋ́ amʋ́ ipian fɛ́ɛ́tʋ́, tsʋ́fɛ́ amʋ́ bwɛhɛ́ wanklааn bʋ́bʋo amʋ́."

Bulu Asʋ́ngyí Ɪwɪ Atowunhɛ

14 Ɪnʋ nɛlákɪ a, agyinde futútú kʋ ní. Ɔha ɔkʋá ogyi fɛ́ Nyankpʋsa-Mʋ-Bi ámʋ tsie agyinde ámʋsʋ. Obun sika pɛpɛ owíepa, ɔdɛ tsɪnɪ kláklá kʋ. 15 Ɪnʋ Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ ɛ́ lédalɪ tsu ɔsʋ́sʋ́ Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ ba. Mʋ́ʋ́ ɔlɔkplʋn bláa ɔhá ámʋ́ʋ́ otsie agyindesʋ ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Pʋ fʋ́ ɔdayí ámʋ tɪn atʋ́-abí, tsʋ́fɛ́ ɔsʋlʋ́sʋ atʋ́-abí lapɛ́ yʋ́í. Mʋ́ tínbɪ lafʋn!" 16 Mʋ́ sʋ ɔhá ámʋ́ʋ́ otsie agyindesʋ ámʋ létɪnkí mʋ tsɪnɪ amʋ, tɪn ɔsʋlʋ́sʋ atʋ́-abí ámʋ fɛ́ɛ́.

17 Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ ɛ́ lédalɪ tsu ɔsʋ́sʋ́ Bulu ɔtswɛ́kpa obuto ɪnʋ. Mʋ ɛ́ ɔdɛ tsɪnɪ kláklá kʋ.
18 Mʋ́ʋ́ Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋá ɔbʋ túmi ogyá ámʋsʋ ɛ́ lédalɪ tsu afɔdɪɛ-asubwí ámʋ asɪ ba. Ɔlɔkplʋn bláa Bulu-ɔbɔpʋ amʋ́ʋ́ ɔdɛ tsɪnɪ ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Pʋ fʋ́ tsɪnɪ amʋ ka wáɪn-abí ámʋ ɔkpɪtsa, tsʋ́fɛ́ abí ámʋ ɪlapɛ́."
19 Mʋ́ sʋ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lʋ́tswɪ mʋ tsɪnɪ amʋ káka ɔsʋlʋ́sʋ wáɪn-abí ɔkpɪtsa fɛ́ɛ, kpá wáɪn-abí ámʋ wá ɔtínɛ́á bʋtenyímɛ́ ntsu lɛ́ mʋ́tʋ́. Ínɪ ɪlɪí há Bulu ɔblʋ́. 20 Wúlu amʋ mmuátse benyímɛ́ wáɪn-abí ámʋ. Obugya lédalɪ mʋ́tʋ́, ɪdɛtsʋ́ʋn waa fɛ́ ntsu tsʋnhɛ. Mʋ́ ɪswítʋ́ bʋ́bwɛ máɪlɪ lafakʋlɛ adukwe (180). Mʋ́ oklʋ́ ɛ́ bʋ́bwɛ ayabi anu.

15

*Bulu-abɔ*pʋ Pʋ́ Asʋn Wunhɛ Asienʋ́ Tráhɛ

1 Ɪnʋ nowun osúna bámbá kʋá ɪbʋ ifú, ɪbʋ wánwan ɔsʋ́sʋ́. Nowun ání Bulu-abɔpʋ asienʋ́ bʋdɛ asʋn wunhɛ asienʋ́ ání Bulu ɔbɔ́pʋbítí ahá ɪsʋ asa ɪklʋntɔ bʋ́lwií mʋ.
2 Ɪnʋ nowun ɔpʋ kʋá igyi fɛ́ ahʋhwɛ́, ɪlɛpɛ fɛ́ ogyá. Nowun ání ahá bʋlɪí mʋ́ ɔnʋ́, bʋdɛ Bulu nsankuo. Alɪ ahá ánfɪ gyí ahá ání bakʋ́ gyi ɔbwɪ gyankpapʋ amʋ mʋa mʋ ɔkpɪ ámʋ pʋ́ nsʋhíɛ-ibi ámʋ́ʋ́ ɪlɪí há mʋ dá ámʋsʋ ní. 3 Bʋdɛ Bulu osúmbi Mose mʋa Okúfabi amʋ ɪlʋ wa bɛɛ,
"Anɪ Wíe Otúmípʋ,
fʋ́ bwɛhɛ́ bʋ ifú, ɪbʋ wánwan.
Fʋ́ bwɛhɛ́ fɛ́ɛ igyi ɔnɔkwalɪ, ɪda ɔkpa.
Owíeá mʋ ɪwíegyí tamamʋ́ ɔnʋ́.
4 Anɪ Wíe, ma oméenya fʋ́ ifú, wá fʋ́ numnyam?
Tsʋ́fɛ́ fʋ́ nkʋlɛ lʋ́wankí.
Ɔma fɛ́ɛ́ bɛ́ba bosúm fʋ́,
tsʋ́fɛ́ falɛ́ fʋ́ yilébwɛ ɔwan."
5 Ínɪ ɔma a, nɛkɪ ɔsʋ́sʋ́, nowun ání Bulu ɔtswɛ́kpa obu, igyi tati-obu ámʋ́ʋ́ itosúná ání Bulu bʋ amʋ́ wá ámʋ ɔnʋ́ ɪya. Nowun mʋ́tʋ́ Ɔwankíkpá amʋ. 6 Nowun Bulu-abɔpʋ asienʋ́ amʋ́ʋ́ bɔpʋ asʋn wunhɛ kpɔnkpɔntɪ asienʋ́ bá amʋ. Bɛdalɪ tsu Ɔwankíkpá ɪnʋ. Bɔwa ɔhráda atadɪɛá ɪlɔwankí, ɪdɛ ogyá kpa, bɔpʋ sika pɛpɛ ɔfɛ́ tsán. 7 Akɪankpapʋ ana ámʋtɔ ɔkʋlɛ léha Bulu-abɔpʋ asienʋ́ ámʋtɔ okugyíɔkʋ sika blanwébi ání Buluá ɔbʋ ɪnʋ bré fɛ́ɛ́tʋ́ ɔblʋ́ ɪbɔ mʋ́ dɛ́dɛ́dɛ́dɛ́. 8 Bulu numnyam pʋ́ mʋ túmi lɛha ogyási lɔbʋlá Bulu Ɔwankíkpá ɪnʋ fɛ́ɛ́. Ɔhaa mɛ́talí bítíwíé mʋ́tʋ́, yʋ́fʋn bréá Bulu-abɔpʋ asienʋ́ ámʋ batsɛ́í asʋn wunhɛ asienʋ́ ámʋ fɛ́ɛ́ wʋ́lí ɔsʋlʋ́sʋ.

16

Bulu Ɔblʋ́ Ablanwébi

1 Ɪnʋ nonu ɔmɛ kpɔnkpɔntɪ kʋá ɪlɛdalɪ tsu Bulu Ɔwankíkpá ɪnʋ. Ɪdɛ abɔpʋ asienʋ́ ámʋ bláa ɔbɛ́ɛ, "Mlɪyɔ, amlɪyɛtseí Bulu ɔblʋ́ ablanwébi asienʋ́ ámʋ wʋlí ɔsʋlʋ́sʋ."
2 Mʋ́ sʋ ɔbɔpʋ gyankpapʋ lédalɪ tsu Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ yɛtseí mʋ klɛ wʋ́lí ɔsʋlʋ́sʋ. Ɪnʋ ahá ámʋ́ʋ́ ɔbwɪ ámʋ nsʋhíɛtɔ ɪdɪn amʋ́sʋ́, bʋdɛ ɔkpɪ ámʋ sum ámʋ ɪwɪ létsitsíí nlɔ akpɔnkpɔntɪ, ɪdɛ amʋ́ dwiín.
3 Ɔbɔpʋ nyɔɔsɪ létseí mʋ klɛ wá ɔpʋtɔ. Ɔpʋ amʋ lémlí fɛ́ fúli obugya. Tógyítɔ́á ɔbʋ ɔpʋ amʋtɔ lʋ́wu.
4 Ɔbɔpʋ sáásí létseí mʋ klɛ wá ntsu tsʋnhɛ pʋ́ abʋnkpabi fɛ́ɛ́tʋ́. Mʋ́ fɛ́ɛ ilemlí obugya. 5 Ɪnʋ nonuá Bulu-ɔbɔpʋá ɔtɛkɪ ntsusʋ lébláa Bulu ɔbɛ́ɛ, "Ɔ́o Ɔwankípʋá fʋ́bʋ ɪnʋ bré fɛ́ɛ́. Fʋ́ asʋn da ɔkpa ání

fabítí amʋ ɪsʋ alɪ. 6 Tsúfɛ́ bamɔ́ fʋ́ ɔnɔ́sʋ́ atɔ́ípʋ́ pʋ́ fʋ́
ahá, tsɛ́í amʋ́ obugya wʋ́lí ɔsʋlʋ́sʋ. Mʋ́ sʋ́ fahá bapʋ́
obugya há amʋ́ fɛɛ, bʋnʋ́ʋ nɪ. Ínɪ lékanáa ha amʋ́
ní." 7 Ɪnʋ nonu ɔmɛ kʋá ɪlɛdalɪ tsu afɔdɪɛ-asubwi
ámʋ asɪ ɔbɛ́ɛ, "Ee, anɪ Wíe Bulu Otúmípu, fʋ́ ɪsʋbɪtí
igyi ɔnɔkwalɪ, ɪda ɔkpa."

8 Mʋ́ʋ́ ɔbɔpʋ náásí létsɛí mʋ klɛ wʋ́lí owí. Mʋ́ sʋ
owí ɔnɔ́ lɔwa ɔnlɪn, ɪlɛha mʋ́ ɪdɛ ahá tɔ fɛ́ ogyá. 9 Owí
ámʋ ɪlɔtɔ okugyíɔkʋ. Bulu bʋ́ʋ túmi asʋn wunhɛ
anfɪ fɛ́ɛ́sʋ́, táme bekiná bʋmɛdamlí klʋntɔ; pʋ́wá mʋ
numnyam, mboún lwɪí bɔlwɪí mʋ.

10 Onuusɪ létsɛí mʋ klɛ wʋ́lí ɔbwɪ ámʋ owíe obíásʋ́.
Ɔbwɪ ámʋ iwíe ogyíkpá fɛ́ɛ́ iloklʋn. Ɪwɪɔsɪn sʋ
mʋ abʋ́ʋpʋ amʋ bɔwɪ amʋ́ ɔdandʋ. 11 Táme bek-
iná bʋmɛdamlí klʋntɔ sí amʋ́ lalahɛ amʋ fɛ́ɛ́ bwɛ.
Mboún bɔlwɪí ɔsʋ́sʋ́ Bulu, ɪwɪɔsɪn ámʋ́ʋ́ bʋdewúun
amʋ sʋ.

12 Osiesɪ létsɛí mʋ klɛ wá ntsu yílé Efratetɔ. Ntsu
ámʋ fɛ́ɛ́ ɪlɛkpɪ lɛ́ mʋ́ ɔbʋ́ntɔ́. Ínɪ léla ɔkpa há awíeá
botsʋ́ owí ɔdalɪkpa pʋ́ amʋ́ ɪsá akɔpʋ́ bɛ́talí tsʋn ba
ɪnʋ. 13 Ɪnʋ nowun ɔŋɛ lalahɛ asa akʋá bʋgyi fɛ́ agy-
óngyo, bɛdalɪ tsu bʋ́tí ámʋ ɔnɔ́tɔ́, ɔbwɪ ámʋ ɔnɔ́tɔ́ pʋ́
ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔ́ípʋ́ ofunupʋ amʋ ɔnɔ́tɔ́. 14 Ɔŋɛ lalahɛ anfɪ
bʋbʋ ɪtúmi bwɛ́ osúna akpɔnkpɔntɪ. Bɔtsʋn ɔsʋlʋ́sʋ
awíe fɛ́ɛ́sʋ́, mɛ́nɪ bɛ́kpa amʋ́ fɛ́ɛ́ wá abatɔ, bɛ́ba bɔkɔ
anɪ Wíe Bulu Otúmípu ɪsá ɛkɛ yilé ámʋ́ʋ́ igyi mʋ asʋ́n
ogyíké amʋ.

15 Anɪ Wíe ɔbɛ́ɛ, "Kɪ, nɛ́ba fɛ́ owikplu. Bulu obʋ́yu-
lá ɔhá ání ɔlɛda ɪwɪsʋ, alalá mʋ atadɪɛ yáí, mɛ́nɪ
ɔmɛ́ɛnatí yayá, pɛ́lɪ mɛ́ɛkɪtá mʋ."

16 Mʋ́ʋ́ ɔŋɛ lalahɛ amʋ bɛkpa awíe amʋ yɛ́fia
ɔtɪnɛkʋá bʋtɛtí ɪnʋ Hebrifɔ ɔblítɔ bɛɛ, "Harmage-
don."*

17 Ɪnʋ Bulu-ɔbɔpʋ síénʋ́sí létsɛí mʋ klɛ wá afʋ́tʋ́.
Ɔmɛ kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ kʋ lɛdalɪ tsu Bulu ɔtswɛ́kpa ɪnʋ owíe
obíá ámʋtɔ ɔbɛ́ɛ, "Ilatá!" 18 Ɪnʋ nyankpʋ lʋ́wa ɪbɪ
fwɪ bɪ. Odekpie, ɔpráda dɛpʋtí. Ɔmɛ ɔtsan-ɔtsan
lɛlɪn kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́, ɔsʋlʋ́ʋ lɛkpɪnkí kpɪnkí kʋá mʋ́ odu
ɪmɔkʋ́ba kɪ tsʋ́ bɛ́á ahá bɛlɪn ɔyítɔ́ ɔpá. 19 Wʋ́lu
yilé Babilontɔ léye asa. Awʋ́lu yiléá ɪbʋ ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́
ilobwiebwíe. Ɪnʋ Bulu lɛ́kaín Babilon lakpan fɛ́ɛ́sʋ́,
ɔlɔpʋ mʋ ɔblʋ́ kpɔnkpɔntɪ ɛwɛtɔ-ntá ámʋ há mʋ
olonu. 20 Ɔpʋ nsɪnɛ́ ɔsʋlʋ́ʋ kugyíkʋ lʋ́fwɪ, abʋ ɛ́ fɛ́ɛ́
ɪlɛŋa. 21 Atsufolibi akpɔnkpɔntɪá mʋ́ odwintɔ bʋ́bwɛ
fɛ́ kílo aduenu (50) lɛkpa tsʋ́ nwʋlʋ́táasʋ bɛda ahásʋ.
Atsufolibi amʋ ɔnɔ́ ɔnlɪn sʋ bɔlwɪí Bulu.

17

Obu-ɔnɔ́ Otsiápʋ́ Kpɔnkpɔntɪ Ámʋ

1 Ɪnʋ Bulu-abɔpʋ abasíénʋ́ ámʋ́ʋ́ bɛkɪtá ablanwébi
ámʋtɔ ɔkʋlɛ léba bɛbláa mɪ ɔbɛ́ɛ, "Ba, ansuna fʋ́ alɪá
bɛ́á Bulu ɔbɛ́bɪtí obu-ɔnɔ́ otsiápʋ́ kpɔnkpɔntɪ ámʋ́ʋ́
otsie ntsu tsɔtsɔɔtsɔsʋ ámʋ ɪsʋ. 2 Mʋa ɔyítɔ́ awíe fɛ́ɛ́
batɔ́ mbʋa. Ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́ banu mʋ mbʋatɔ-ntá bʋ́."

3 Ɪnʋ Ɔŋɛ́ ámʋ léba mɪsʋ, Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lʋ́tsu mí
ya dimbísʋ́. Nowun ɔtsɪ ɔkʋ tsie ɔbwɪkítá-atɔ pɛpɛ
ɔkʋsʋ ɪnʋ. Ɔbwɪ ámʋ bʋ nwun asienʋ́ pʋ́ nsiebí idú.
Bɔwanlín adá ání ɪlɔkʋsʋ́ líí Bulusʋ dínká mʋ ɪwɪ
fɛ́ɛ́. 4 Ɔtsɪ ámʋ lʋ́wa atadɪɛá igyi faasɪ ntsu mʋ́a pɛ́pɛ.
Ɔlɔwa abutʋ́ wʋlɪhɛ ɔtsan-ɔtsan, ɔdɛ sika pɛpɛ owebi
mʋ gyɔpɪtɔ. Akisítɔ pʋ́ mʋ obu-ɔnɔ́tsiá ɪfin lɔbʋlá
mʋ́ dɛ́dɛ́ɛ́dɛ́. 5 Bɔwanlín ɪdá kʋá mʋ́ asɪ leŋaín dínká
mʋ ɔsʋkpɪ bɛɛ, "Wʋ́lu yílé Babilon, obu-ɔnɔ́ atsiápʋ́
fɛ́ɛ́ oyín. Ɔsʋlʋ́sʋ akisítɔ fɛ́ɛ́ owíe." 6 Nowun ání ɔtsɪ
ámʋ lanu Bulu ahá obugya bʋ́. Ahá ánfɪ bɔmɔ Yesu
ɪwɪ adánsɪɛgyí sʋ ní.

Bɛ́ɛá nowun mʋ a, ɔnɔ́ lobwie mí. 7 Mʋ́ʋ́ Bulu-
ɔbɔpʋ amʋ léfɪté mí ɔbɛ́ɛ, "Ntogyi ɔnɔ́ labwíé fʋ́
alɪ? Nɛ́lɛ asʋn ŋaínhɛá ɪbʋ ɔtsɪ ámʋ mʋa ɔbwɪkítá-
atɔ amʋ́ʋ́ ɔbʋ nwun asienʋ́ mʋ́a nsiebí dú ámʋ asɪ
súná fʋ́. 8 Ɔbwɪ ámʋ́ʋ́ fowun amʋ latsía kɪ. Ɔtráa
ɔma ɪnʋ séi, ɔbɛ́laba. Táme ɪmɔ́ɔwa ɔpá ɔbɛ́dalɪ
tsu ɪlán klʋ́klʋ́ʋ́klʋ́ ámʋ́ʋ́ ɪma ɔka ámʋtɔ yʋ́ ɔhɪkpá.
Ɔsʋlʋ́sʋ atsiápʋ́ amʋ́ʋ́ Bulu mʋ́wanlín amʋ́ adá wá
nkpa ɔwʋlʋ́ ámʋtɔ tsʋ́ bɛ́ɛá ɔyí lefi asɪ ámʋ ɔnɔ́
bʋ́bwie amʋ́, tsʋ́fɛ́ bowun ání ɔbwɪ ámʋ́ʋ́ oletsiá,
ɔtráa ɔma ɪnʋ ámʋ lalá bá.

9 "Ínɪ léhián nyánsa ání bʋ́pʋnʋ́ mʋ́ asɪ. Nwun
asienʋ́ ámʋ igyi abʋ asienʋ́* ání ɔtsɪ ámʋ dɛ́ iwíe
gyí mʋ́sʋ́. 10 Nwun asienʋ́ ámʋ ɪlɪí há awíe asienʋ́ ɛ́.
Abanʋ́ bawʋ́ bɔtsʋn, osiesɪ tsíe obíásʋ́ séi á. Osienʋ́sí
mʋ́kʋ́nyá ba. Ɔbá á, bɛ́ɛ kpalobí kʋ pɛ́ obétsiá. 11 Owíe
okwesɪ gyí ɔbwɪ ámʋ́ʋ́ oletsiá, ɔtráa ɔma ɪnʋ séi ámʋ.
Abasíénʋ́ ámʋtɔ ɔkʋlɛ ogyi. Mʋ ɛ́ ɔbɛ́hɪ fɛ́ mʋ aba
ámʋ.

12 "Nsiebí dú ámʋ́ʋ́ fowun amʋ igyi awíe idú ání
bʋmɔkʋ́nyá tsía obíásʋ́. Táme bɛ́yaí amʋ́ mbíásʋ́
amʋ́ iwíe ogyíkpá. Amʋ́a ɔbwɪ ámʋ bégyi iwíe bɛ́ɛ
itinbí. 13 Amʋ́ fɛ́ɛ́ bʋ́bwɛ agywɪun kʋlɛ, pʋ́ amʋ́ túmi
há ɔbwɪ ámʋ. 14 Amʋ́a ɔbwɪ ámʋ bʋ́kɔ Okúfabi amʋ,
táme Okúfabi amʋ obégyi amʋ́sʋ́, tsʋ́fɛ́ mʋgyí asítɔ́
Ɔsí pʋ́ awíetɔ Owíe nɪ. Mʋ abʋ́ʋpʋ gyí ahá ámʋ́ʋ́ Bulu
latí amʋ́, lɛ́ amʋ́, bʋbʋ ɔnɔkwalɪ há mʋ amʋ."

15 Ɪnʋ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lɛ́bláa mɪ ɔbɛ́ɛ, "Ntsu
tsɔtsɔɔtsɔ ámʋ́ʋ́ fowun ání obu-ɔnɔ́ otsiápʋ́ ámʋ tsie
mʋ́sʋ́ ámʋ ɪlɪí há ɔmá-ɔmá pʋ́ ɔblíɪ ɔtsan-ɔtsantɔ
ahá. 16 Nsiebí dú ámʋ́ʋ́ fowun ɔbwɪ ámʋ nwunsʋ ámʋ
ɛ́ ɪlɪí há awíe idú ání mʋa amʋ́nyɔ bégyi iwíe. Amʋ́
fɛ́ɛ́ bʋ́lu obu-ɔnɔ́ otsiápʋ́ ámʋ, swíí mʋ atʋ́ fɛ́ɛ́, lɛ́ mʋ
yayá, wí mʋ aye, wá tráhɛ ogyá, ɪbʋ́hɔ plíplíplíplí.
17 Tsʋ́fɛ́ Bulu lʋ́pʋ agywɪun ánfɪ wá amʋ́ fɛ́ɛ́ nwuntɔ,
mɛ́nɪ bʋ́bwɛ mʋ apɛ́. Amʋ́ fɛ́ɛ́ bʋ́pʋ amʋ́ túmi há ɔbwɪ
ámʋ, yʋ́fʋn bɛ́ɛá Bulu asʋ́n ámʋ fɛ́ɛ́ ɪbɛ́ba mʋ́tʋ́."

18 Ɪnʋ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ létrá bláa mɪ ɔbɛ́ɛ, "Ɔtsɪ
ámʋ́ʋ́ fowun atowunhɛ amʋtɔ ámʋ gyí wʋ́lu yíléá ɪdɛ
ɔsʋlʋ́sʋ awíe fɛ́ɛ́sʋ́ gyí nɪ."

18

Babilon Bwie

1 Ínɪ ɔma a, nɛtrá wun Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ ɛ́ dɛ́kplí
tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ ɔbá. Ɔbʋ túmi kpɔnkpɔntɪ. Mʋ numnyam
dɛwankí wʋ́lí ɔsʋlʋ́sʋ. 2 Ɔlɔkplʋ́n kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ ɔbɛ́ɛ,
"Babilon labwíé! Wʋ́lu yílé Babilon labwíé! Ilamlí
ɔŋɛ lalahɛ ɔtsan-ɔtsan fɛ́ɛ́ oŋaínkpá. Ilabwɛ́ isia há
mbubwi lalahɛ pʋ́ mbwɪkítá-atɔ lalahɛ fɛ́ɛ́. 3 Tsʋ́fɛ́
alapʋ́ mʋ mbʋatɔ-ntá ámʋ dá ɔmá-ɔmá fɛ́ɛ́ ɔnɔ́. Mʋa
ɔyítɔ́ awíe fɛ́ɛ́ batɔ́ mbʋa. Ibíá agyípʋ́ fɛ́ɛ́ banyá ɪwɪ
tsʋ́ nkpa ámʋ́ʋ́ olegyi amʋtɔ."

4 Ɪnʋ nɛlanʋ́ ɔmɛ kʋ tsʋ́ ɔsʋ́sʋ́ ɔbɛ́ɛ,
"Mí abí, mlɪlɛ ɪwɪ lɛ mʋtɔ!
Mlɪmáwa ɪbɪ mʋ lakpan ámʋtɔ,
mɛ́nɪ mʋ asʋn wunhɛ amʋ kʋ mɛ́ɛba mlɪsʋ.
5 Tsʋ́fɛ́ mʋ lakpan lawɔ nwʋlʋ́táa.

* 16:16 Harmagedon asɪ gyí, Megidobʋ. Bɔkɔ ɪsá tsɔtsɔɔtsɔ ɪbʋ ánfɪsʋ.
* 17:9 Abʋ asienʋ́ ánfɪsʋ Roma wʋ́lu ɪdɪn ní.

Mó sʋ Bulu lakáín mʋ́sʋ́.
6 Pʋ mʋ lalahɛá alapógyí fʋ́ ahá ka mʋ ɪkɔ.
Pʋ mʋ bwɛhɛ́ ka mʋ ɪkɔ tsenyɔ-tsesa.
Ɔlɔpʋ nta kpekplé há ahá bonu.
Mó sʋ pʋ mʋ́á ɪbʋ ɔnlɪn dʋn mó aku anyɔ ha mʋ onu.
7 Alagyi ɔdwɛ laláhɛ, tsʋ́ ɪwɪ dʋbɪ.
Mó sʋ pʋ ɪwɪɔsɪn mʋ́a asʋn wunhɛ ka mʋ ɪkɔ séi.
Ɔtɛbláa mʋ ɪwɪ ɔbɛ́ɛ,
'Owíe tsɪhɛ́ ngyi, ntsie mí obíásʋ́.
Megyí ɔsʋ́rapʋ ngyi, mmɔ́ɔwa nwɛ ɛkɛkɛɛkɛ!'
8 Mó sʋ asʋn wunheá igyi akʋ́n, isʋ́ pʋ́ lowu bɔ́tʋ mʋ ɛkɛwʋ́lɛ pɛ́.
Bɔ́wa mʋ ogyá, ɔbɔ́hɔ plíplíplíplí,
tsʋ́fɛ́ Otʋ́mípʋ anɪ Wíe Bulu gyí. Mʋdɛ́ mʋ ɪsʋ bɪtí."
9 Ɔsʋlʋ́sʋ awíe amʋ́ʋ́ mʋa amʋ́nyɔ bɔtɔ mbʋa, begyi ɔdwɛ laláhɛ amʋ bʋ́wun mʋ ogyási, su kpisíí.
10 Mʋ ipian ámʋ́ʋ́ odewúun amʋ ɪbʋ́wa amʋ́ ifʋ́. Mó sʋ bélʋ́í tsʋ́tsʋ́ʋ́tsʋ́ blí bɛɛ, "Gyɔwɪ ní! Babilon gyɔwɪ ní! Wúlu kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ, nkálɪ sʋ Bulu labítí fʋ́ ɪsʋ ɔtsáwʋlɛ pɛ́ alɪ?"
11 Ɔyítɔ́ bíá agyípʋ́ bʋ́su, gyi awɪrɛhɔ, tsʋ́fɛ́ ɔhaa trá ɔma ɪnʋá ɔbɔ́hɔ amʋ́ atɔ fɛhɛ́.
12 Mʋlétsiá hɔ sika pɛpɛ pʋ́ sika futʋ́tʋ́ ató, abwi wankláán pʋ́ abutó wʋlɪhɛ, ɔhráda, ago, sríkɪ atati pʋ́ atati pɛpɛ, nyíá ɪbʋ ɔfan, atɔ́á bɔpʋ sʋ́rʋ́fɔ́-ɪsɛ bwɛ́, mʋ́á bɔpʋ nyíá ɪbʋ ibíá sré, pʋ́ mʋ́á bɔpʋ kɔ́ɔbrɪ mʋ́á dátɔ pʋ́ abwiá ɪhíɛ́ bʋ akílɛ aná fɛ́ɛ́ bwɛ́ tsɔtsɔɔtsɔ tsʋ́ amʋ́ wá.
13 Oletsiá hɔ amʋ́ pípɪrɪ, ɔhíén, ohuam, apʋsɛ, ntá, olif-nfɔ, nfʋ́ʋ́ wankláán, ayó, nnantswie, akʋ́fa, mpɔnkɔ, akeké, tsíá hɔ ahá nkpábi kʋ́ráá.*
14 Bʋ́su blí bɛɛ, "Ntobí ámʋ́ʋ́ futekle amʋ fɛ́ɛ́ ladálɪ fʋ́ ɪbɪ. Atɔ́ ámʋ́ʋ́ fʋ́tɔpʋ́wá bite ámʋ fɛ́ɛ́ lahʋ́lɪ fʋ. Fʋméɛ́trá wun mʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ!"
15 Bíá agyípʋ́ amʋ́ʋ́ batsʋn mʋsʋ nyá ɪwɪ ámʋ fɛ́ɛ́ bélʋ́í ɪfʋ́ntʋ́, tsʋ́fɛ́ bʋdɛ ifʋ́ nya ání bʋ́wun mʋ ɪwɪɔsɪn ámʋ odu. Bɛ́kɪ mʋ ipian ámʋ, su gyi awɪrɛhɔ!
16 Bɛ́blí bɛɛ, "Gyɔwɪ ní! Wúlu yilé, gyɔwɪ ní! Tɛkɪ fʋhíɛ́ fʋbʋ akílɛ. Atati fʋ́tʋ́tʋ́ mʋ́a pɛ́pɛ pʋ́ ago futɛdídá. Sika pɛpɛ atʋ́ mʋ́a abutʋ́á ɪdɛ ogyá kpa srasrasra fʋtɔwá.
17 Atonyahɛ́ tsɔtsɔɔtsɔ ánfɪ fɛ́ɛ́ lahʋ́lɪ fʋ ɔtsáwʋlɛ pɛ́!"

Ntsusʋ-yibi akanpʋ́, mʋ́ ahandɛ pʋ́ mʋ́tɔ́ agyʋ́má ayɔpʋ́ pʋ́ ibíá agyípʋ́ fɛ́ɛ́ bʋ́wa ɪfʋ́ mʋ wá.
18 Ní bʋ́wun mʋ ogyási amʋ a, bʋ́sʋ́rá okitikíti bɛɛ, "Wúlu mɔmʋ lʋ́fʋn wúlu ánfɪ ɔyítʋ́ fɛ́ɛ́?"
19 Bɛ́kpa ɪsɪ wá nwuntɔ, gyi awɪrɛhɔ, blí bɛɛ, "Gyɔwɪ ní. Wúlu yilé, gyɔwɪ ní! Fʋ́ nyatɔ anɪ ntsusʋ ayibi awíe fɛ́ɛ́ anɪlanyá ɪwɪ tsʋ́. Fʋ́ ɪwɪsʋ atʋ́ fɛ́ɛ́ lahí ɔtsáwʋlɛ pɛ́!"
20 Ɔsʋ́sʋ́ atsiápʋ́ fɛ́ɛ́, mlɪnya ansigyí. Bulu ahá, mʋ sumbí ayɔpʋ́ pʋ́ mʋ ɔnʋ́sʋ́ atɔípʋ́ fɛ́ɛ́, mlɪnya ansigyí. Tsʋ́fɛ́ Bulu lagyi mʋ asʋ́n, bítí mʋ ɪsʋ, ɪtʋ́ ámʋ́ʋ́ alapʋ́gyí mlɪ ámʋ sʋ.
21 Ɪnʋ Bulu-ɔbɔpʋ ɔwʋnlínpʋ́ ɔkʋ lʋ́tsʋ ibwi kpɔnkpɔntɪ kʋ, tswɪ wa ɔpʋtɔ.
Mʋ́ʋ́ ɔlɛblí ɔbɛ́ɛ, "Alí Bulu ɔbɔ́pʋ ɔblɔ́ bwíé wúlu yilé Babilon, ɔhaa méɛtrá wun mʋ́ ɛkɛkɛɛkɛ ní.
22 Ɔhaa méɛtrá nu ɔsankuo adapʋ́, ɪlʋ awapʋ́, ɔtɛ́ntɛ afʋlípʋ́ pʋ́ ɪkpɛ afʋlípʋ́ nka wúlu amʋtɔ ɛkɛkɛɛkɛ. Ɪbɪ ɔnʋ́ agyʋ́má kʋkʋʋkʋ é ɪméɛ́trá tsiá ɪnʋ. Bʋméɛ́trá kwɛ nfʋ́ʋ́ ɪnʋ ɛkɛkɛɛkɛ.
23 Ɔkandíɛ kʋkʋ méɛ́trá wankí wʋ́lí ɪnʋ, ɔhaa é méɛ́trá nu okʋ́lʋ mʋ́a ɔká pɔpwɛ ɔmɛ ɪnʋ ɛkɛkɛɛkɛ. Tsʋ́fɛ́ tɛkɪ mʋ ibíá agyípʋ́ gyí aha kpɔnkpɔntɪ ɔyítɔ́ ní. Alapʋ́ mʋ atʋ́la mlɛ́ ɔyítɔ́ ahá fɛ́ɛ́, há bafwí!
24 "Babilon brɔnʋsʋ Bulu ɔnʋ́sʋ́ atɔípʋ́ amʋ obugya ibun. Mʋlʋ́mɔ Bulu ahá ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́ ní."

19

1 Ɪ́nɪ fɛ́ɛ́ ɔma a, nonu ɔmɛ kʋá igyi fɛ́ ɔdɔm ání bʋdɛkplʋ́n kʋklʋ́kʋ́ʋ́ ɔsʋ́sʋ́. Bʋdɛblí bɛɛ, "Halelʋ́ía!* Anɪ Bulu tɔhɔ ahá nkpa. Mʋ nkʋlɛ bʋ́ʋ túmi mʋ́a numnyam,
2 tsʋ́fɛ́ mʋ ɪsʋbtɪ́ɪ igyi ɔnɔkwalɪ, ɪda ɔkpa. Alabítí okipʋ́ kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ ámʋ́ʋ́ ɔlɔpʋ mʋ obu-ɔnʋ́ tsiá yíntá ɔyítɔ́ ámʋ ɪsʋ, alafítɛ́ mʋ asʋ́mpʋ́ obugya tsʋ́ mʋ wá."
3 Bʋtráa bʋdɛkplʋ́n kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ bɛɛ, "Halelʋ́ía! Wúlu amʋ ogyási lakʋ́sʋ́ yɔ́ ɔsʋ́sʋ́ bré fɛ́ɛ́tɔ́!"
4 Ɪnʋ ahandɛ adʋanyɔ-na ámʋ pʋ́ akɪankpapʋ ana ámʋ bemlí bun sʋ́m Bulu ámʋ́ʋ́ otsie owíe obíá ámʋsʋ, blí bɛɛ, "Amen! Halelʋ́ía!"

Okʋ́fabi Amʋ Ɔká Otsiákɛ

5 Ɪnʋ ɔmɛ kʋ lɛlɪn tsʋ́ owíe obíá ámʋtɔ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪ Bulu asʋ́mpʋ́á mlɪtenyá mʋ ifʋ́, nyebí ahandɛ fɛ́ɛ́, mlɪkanfʋ anɪ Bulu ámʋ!"
6 Mʋ́ ɔma a, ɔmɛ tsɔtsɔɔtsɔ lɛlɪn, fɛ́ ntsʋ bʋ́láhɛ́ dɛ́tsʋ́ʋn waa, ntɛ́ɛ ɔpráda dɛpʋtí kʋ́klʋ́kʋ́ʋ́ ɔbɛ́ɛ, "Halelʋ́ía! Anɪ Wíe Bulu Otʋ́mípʋ amʋ dɛ́ iwíe gyí.
7 Mlɪha anya ansigyí, ɪwɪ ɪsankɪ anɪ, awa mʋ numnyam! Tsʋ́fɛ́ Okʋ́fabi amʋ ɔká otsiákɛ lafʋn. Mʋ ka ámʋ lahíhíɛ ɪwɪ tá."
8 Bɛ́ha mʋ ɔkpa bɛɛ, ɔwáa ɔhráda atadɪɛá ɪlɔwankí, ɪdɛ ogyá kpa. (Ɔhráda atadɪɛ ánfɪ ɪlɪ́ há Bulu ahá yilébwɛ.)
9 Mʋ́ʋ́ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lébláa mɪ ɔbɛ́ɛ, "Wanlɪn fɛɛ, 'Bulu layúlá ahá ání alatí Okʋ́fabi amʋ ɔkátsiá nkɛ ámʋ asɪ.' " Mʋ́ʋ́ ɔlɛtrá bla mɪ ɔbɛ́ɛ, "Asʋ́n ánfɪ igyi ɔnɔkwalɪ, Bulu wá itsʋ́."
10 Ɪnʋ nemlí bun mʋ ayabitɔ, mbɛ́ɛ ansum mʋ, támɛ ɔlɛblá́a mɪ ɔbɛ́ɛ, "Mábwɛ! Tsʋ́fɛ́ Bulu osʋ́mbi ngyi fɛ́ fʋ́a fʋ́ apíʋ́ ámʋ́ʋ́ mlɪdɛ́ Yesu ɪwɪ adánsɪɛ gyí amʋ. Sum Bulu nkʋlɛ pɛ́!
"Tsʋ́fɛ́ ahá ámʋ́ʋ́ bʋdɛ Yesu ɪwɪ adánsɪɛ gyí amʋ bʋbʋ Bulu ɔnʋ́sʋ́ asʋ́nblí ɔŋɛ́."†

Ɔpɔnkɔ Futʋ́tʋ́sʋ́ Ɔdɪnkápʋ́

11 Ɪnʋ mʋ́á nʋ́wun a, ɔsʋ́sʋ́ lafínkí. Nɛlákɪ a, ɔpɔnkɔ futʋ́tʋ́ ɔkʋ líí á! Mʋsʋ ɔdɪnkápʋ́ amʋ ɪdá gyí, "Yilé Ɔbwɛpʋ́ pʋ́ Ɔnɔkwalɪpʋ."
Otegyi asʋ́n, ɔtɔkɔ́ ɪsá ɛ́ ɔnɔkwalɪsʋ.
12 Mʋ ansíbi aklambi igyi fɛ́ ogya plɛnplɛn. Owíepa tsɔtsɔɔtsɔ ibun mʋ nwun. Ɔbʋ dá kʋá bɔwanlín dínká mʋsʋ, ɔhaa méyín mʋ́ tsía mʋtɔ.
13 Ɔlɔwa ligá ání bɔwa mʋ́ obugyatɔ. Mʋ ɪdá gyí, "Bulu Asʋ́n."
14 Ɔsʋ́sʋ́ ɪsá akɔpʋ́ bʋdɪn mpɔnkɔ futʋ́tʋ́sʋ́. Bɔwa ɔhráda atadɪɛá ɪlɔwankí, ɪdɛ ogyá kpa bʋbʋʋ mʋ.
15 Ɔdayí ɪya anyɔ klákláákláá kʋ lɛdalɪ tsʋ mʋ ɔnʋ́. Mʋ́ ɔbɔ́pʋsáín ɔmá-ɔmá bun nɪ. Ɔbɔ́pʋ owuntɔlɪn kpá amʋ́. Bulu Otʋ́mípʋ amʋ ɔblʋ́ kpɔnkpɔntɪ ámʋ ɔbɔ́pʋnyímé amʋ́ fɛ́ alʋá bʋtenyímé wáɪn-abí.
16 Ɪdá ání bɔwanlín dínká ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔdɪn ɔpɔnkɔ futʋ́tʋ́ ámʋ atadɪɛsʋ pʋ́ mʋ obíánsʋ́ gyí, "Asítʋ́ Ɔsí, Awíetɔ Owíe."
17 Ɪnʋ nowun Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ líí owítʋ́. Ɔlɔkplʋ́n kpolí mbubwi ání bʋna afʋtʋ́ fɛ́ɛ́ ɔbɛ́ɛ, "Mlɪba! Mlɪbefia Bulu ɔpʋ́nʋ́ kpɔnkpɔntɪ ámʋ́ʋ́ alatswɪ ha mlɪ ámʋ asɪ!
18 Mɛ́nɪ mlégyi awíe, ɪsá ɔnʋ́ alʋ́pʋ́, ɪsá

* 18:13 ahá nkpábi ntɛ́ɛ anyánkpʋ́sa-oyí mʋ́a akláa. * 19:1 Halelʋ́ía igyi Hebrifɔ ɔblí. Mʋ́ asɪ gyí, Kanfʋ anɪ Wíe Bulu! † 19:10 Ntɛ́ɛ Ɔnɔkwalɪ amʋ́ʋ́ Yesu lébɛlɛ ɔwan ámʋ téhá ahá bʋtɛtálí blí Bulu asʋ́n ámʋ nɪ.

akɔpʊ́ akinkín, mpɔnkɔsʋ adɪnkápʊ́ pʊ́ amʋ́ mpɔnkɔ, ɔyítɔ́ ahá, ɪwɪ agyípʊ́, nkpábi, nyebí pʊ́ ahandɛ fɛ́ɛ́ aye.”

19 Ɪnʋ nowun ání ɔbwɪkítá-atɔ amʋ mʋa ɔsʋlʋ́sʋ awíe pʊ́ amʋ́ ɪsá akɔpʊ́ fɛ́ɛ́ bɛkpa aba bɔyɔ́kɔ ɔpɔnkɔ futútúsʋ́ ɔdɪnkápʊ́ amʋ mʋa mʋ ɪsá akɔpʊ́. 20 Táme begyi ɔbwɪkítá-atɔ amʋsʋ, bɛkɪtá mʋa mʋ ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʊ́ amʋ́ʋ́ ɔtɔbwɛ́ osúna akpɔnkpɔntɪ mʋ ɪdátɔ́ ámʋ. Ofúla amʋ ɔlɔpʋmlɛ́ ahá ámʋ́ʋ́ ɔbwɪkítá-atɔ amʋ nsʋhíɛtɔ dɪn amʋ́sʋ́, bʋtosúm ɔkpɪ ámʋ́ʋ́ bɔpwɛ lɪan ɔbwɪ ámʋ nɪ. Bɔtswɪ ɔbwɪ ámʋ mʋa mʋ ɔnɔ́sʋ́ ɔtɔípʊ́ amʋ wá ogyá paatɪ kpɔnkpɔntɪá ogyá mʋa atonkodu ɪhíɛ́ detsií mʋ́tɔ́. 21 Ɔpɔnkɔsʋ ɔdɪnkápʊ́ amʋ lɔ́pʋ ɔdayí ɪya anyɔ ámʋ́ʋ́ ɪlɛdalɪ tsu mʋ ɔnɔ́ ámʋ mʋ́ ɪsá akɔpʊ́ atráhɛ amʋ fɛ́ɛ́. Mbubwi amʋ begyi amʋ́ aye plíplíplíplí.

20

*B*ɔwa Ɔbʋnsám Ɪkan Nfí Ɔpím

1 Ɪnʋ nowun ání Bulu-ɔbɔpʋ ɔkʋ lɛ́kplí tsú ɔsʋ́sʋ́. Ɔdɛ ɪlán klúklúúklúá ɪma ɔka sáafɪ pʊ́ ɪkan kpɔnkpɔntɪ kʋ. 2 Ɔlɛkɪtá bʋ́tí, ogyi ɪwɔ dada amʋ́ʋ́ bʋtɛtí mʋ Ɔbʋnsám ntɛ́ɛ Satan amʋ, ɔlɔwa mʋ ɪkan nfí ɔpím-ɔkʋlɛ. 3 Ɔlɔtswɪ mʋ wá ɪlán klúklúúklú ámʋtɔ, fin mʋ́, wá mʋ́ ɔnɔ́ sáafɪ, ménɪ Ɔbʋnsám mɛ́ɛtrá talí mlɛ́ ɔmá-ɔmá ámʋ. Nfí ɔpím ámʋ ɔma asa bɛ́lɛ mʋ kpalobí.

4 Mʋ́ ɔma a, nowun awíe-mbíá kʋ. Ahá ámʋ́ʋ́ bahá amʋ́ ɔkpa ání bégyi asʋ́n ámʋ bʋtsie mʋ́sʋ́. Nowun aha akʋ ɔklɛ́a. Amʋ́gyí ahá ání bɛtɪn amʋ́ Yesu ɪwɪ adánsɪegyí pʊ́ Bulu asʋ́n ɔkanda sʋ́ ní. Amʋ́ kén gyí ahá ámʋ́ʋ́ bʋmotsulá súm ɔbwɪkítá-atɔ amʋ ntɛ́ɛ mʋ ɔkpɪ ámʋ, bʋmotsúlá abʋpʋ mʋ nsʋhíɛtɔ dɪnka amʋ́ ɔsʋkpɪ ntɛ́ɛ amʋ́ ɪbasʋ ní. Bulu lɛ́ha amʋ́ betsinkí, amʋ́a Kristo begyi iwíe nfí ɔpím-ɔkʋlɛ amʋtɔ. 5 Amʋ́ Bulu légyankpá kʋ́sʋ́a tsú afúlitɔ ní. (Awupʊ́ atráhɛ bʋméetsinkí, nkétɪ nfí ɔpím ámʋ ɪlatsʋn.) 6 Bulu lóyulá mʋ aha agyankpapʋ amʋ́ʋ́ ɔlɔkʋsʋ́a tsu afúlitɔ amʋ. Amʋ́ mʋ́ á, lowu nyɔɔsɪ amʋ ɪma amʋ́sʋ́ túmi. Bɔ́bwɛ igyí ahapʊ́ há Bulu mʋa Kristo, mʋa amʋ́nyɔ bégyi iwíe nfí ɔpím-ɔkʋlɛ amʋ.

*Satans*ʋ Gyí

7 Nfí ɔpím ámʋ ɔma a, bɛ́lɛ Satan obu. 8 Ɔbédalɪ yɛ́mlɛ́ ɔmá-ɔmá ání bʋbʋ ɔyí afʋnka ana, igyi Gog mʋ́a Magog amʋ, ménɪ ɔbɛ́kpa ahá tsɔtsɔɔtsɔá bʋma ɪklátɔ buo ɪwɪ ya ɪsá. 9 Nowun ání bɛnatí tsʋn ɔyítɔ́ fɛ́ɛ́, káfía Bulu ahá pʊ́ amʋ́ wúlu yiléá Bulu tekle, táme ogyá lɛkpa tsú ɔsʋ́sʋ́ bɛhɪ amʋ́ akɔpʊ́ fɛ́ɛ́ plíplíplíplí. 10 Ɪnʋ bɔtswɪ Ɔbʋnsám ámʋ́ʋ́ ɔlɛmlɛ́ amʋ́ ámʋ wá obun ání ogyá mʋ́a atonkodu detsií mʋ́tɔ́ plɛnplɛnplɛntɔ. Mʋa ɔbwɪkítá-atɔ amʋ pʊ́ mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʊ́ afunupʋ amʋ bétsiá ɪwɪɔsɪntɔ ɔpa onyé brɛ́ fɛ́ɛ́tɔ́.

*A*sʋ́ngyí Tráhɛ

11 Ɪnʋ nowun owíe obíá futútú kpɔnkpɔntɪ kʋá ɔkʋ tsie mʋ́sʋ́. Nwʋlʋ́táa mʋ́a ɔsʋlʋ́ʋ bɛsrí sí mʋ, táme bʋmenya ɔŋaínkpá. 12 Nowun awupʊ́, nyebí ahandɛ bʋlɪí owíe obíá ámʋ ansítɔ́. Bobwií nwʋlʋ́tɔ tswɪ. Bobwií nkpa ɔwʋlʋ́ ámʋ étɔ́ tswɪ. Ɪnʋ bɔpʋ tɔ́á nwʋlʋ́ ámʋ ɪlɛblí tsú awupʊ́ ámʋ bwɛhɛ́ ɪwɪ gyi amʋ́ asʋ́n. 13 Ɔpʋ lɛ́lɛ awupʋ́á bʋbʋ mʋtɔ ba. Lowu mʋa afúlitɔ ɛ́ bɛlɛ amʋ́a bʋbʋ amʋ́tɔ́ ba. Bulu légyi okugyíɔkʋ asʋ́n mʋ bwɛhɛ́ ɔnɔ́. 14 Ɪnʋ bɔtswɪ lowu mʋa afúlitɔ fɛ́ɛ́ wá ogyá ání ɪtamaduntɔ. Ínɪ gyí lowu nyɔɔsɪ nɪ. 15 Bɔtswɪ ɔhagyíɔha ání bʋmowun mʋ ɪdá nkpa ɔwʋlʋ́ ámʋtɔ ɛ́ wá ogyá ámʋtɔ.

21

Ɔsʋ́sʋ́ Mʋ́a Ɔsʋlʋ́ʋ Pɔpwɛ

1 Ɪnʋ nowun ɔsʋ́sʋ́ mʋ́a ɔsʋlʋ́ʋ pɔpwɛ, tsʋ́fɛ ɔsʋ́sʋ́ mʋ́a ɔsʋlʋ́ʋ gyankpapʋ amʋ ɪtráa ma ɪnʋ. Ɔpʋ ɛ́ ɪtráa ma ɪnʋ. 2 Mʋ́ʋ́ nowun wúlu wankíhɛ́, igyi Yerusalem pɔpwɛ amʋ, ɪdɛkplí tsú Bulu wá ɔsʋ́sʋ́ ɪbá. Bulu lɛ́hɪhíɛ mʋ́ fɛ́ ɔtsɪá bawá mʋ atɔ́ wankláán, oyɛ́fia mʋ kulu. 3 Nonu ɔmɛ kpɔnkpɔntɪ kʋá ɪlɛlɪn tsu owíe obíá ámʋ asɪ ɔbɛ́ɛ, “Kɪ! Séi mʋ́ á, Bulu otsiákpá laba anyánkpʋ́satɔ. Obétsiá amʋ́tɔ́, bɔ́bwɛ mʋ ahá. Mʋ onutɔ obétsiá amʋ́tɔ́, ɔbɔ́bwɛ amʋ́ Bulu. 4 Obétsitsíí amʋ́ ntsú fɛ́ɛ́. Lowu ntɛ́ɛ isú ntɛ́ɛ ipian ntɛ́ɛ asʋn wunhɛ kʋkʋ ɛ́ ɪmɛ́ɛtrá tsiá, tsʋ́fɛ atɔ dada amʋ fɛ́ɛ́ ɪlatsʋn.”

5 Mʋ́ʋ́ owíe obíásʋ́ otsiápʊ́ amʋ léblí ɔbɛ́ɛ, “Kɪ, ndɛ tógyítɔ́ bwɛ pɔ́pwɛ.” Mʋ́ʋ́ ɔlɛlabláa mɪ ɔbɛ́ɛ, “Wanlɪn asʋ́n ánfɪ tswɪ, tsʋ́fɛ mʋ́ fɛ́ɛ́ ɪbʋ mʋ́tɔ́, igyi ɔnɔkwalɪ.” 6 Mʋ́ʋ́ ɔlɛtrá bla mɪ ɔbɛ́ɛ “Nabwɛ́ mʋ́ fɛ́ɛ́ tá. Mígyí Alfa mʋ́a Omega, Ogyankpapʋ mʋ́a Ɔtráhɛ. Néha ɔhá ání ɔmɛwʋ́lɪ dɛ mʋ nkpa-ntsu, ɔmɛ́ɛka mʋ́ ɪkɔ. 7 Nɔ́pʋ oyʋ́la anfɪ há ɔhá ání olegyi ɪsʋ. Nɔ́bwɛ mʋ Bulu, mʋ ɛ́ ɔbɔ́bwɛ mí bí. 8 Táme afúpʋ́a beyinkí mí ɔma, ahá ání bʋmɔhɔ mɪ gyi, mbusuo abɔpʋ́, ahá amɔpʋ́, mbʋa atɔpʋ́, atɔ́ alapʋ́, ɪkpɪ atswɛ́pʋ pʋ́ afunupʋ fɛ́ɛ́ otsiákpá gyí ogyá paatɪ kpɔnkpɔntɪ, ogyá mʋ́a atonkodu ɪhíɛ́ detsií mʋ́tɔ́. Ínɪ gyí lowu nyɔɔsɪ amʋ nɪ.”

*Yerusalem P*ɔpwɛ

9 Ɪnʋ Bulu-abɔpʋ abasíénɔ́ ámʋ́ʋ́ bʋdɛ ablanwɛ́ asienɔ́ ámʋ́ʋ́ asʋn wunhɛ asienɔ́ tráhɛ ɪbɔ mʋ́ ámʋtɔ ɔkʋlɛ léba bɛbláa mɪ ɔbɛ́ɛ, “Ba, ansuna fʋ́ ɔtsɪá Okúfabi amʋ ɔbá betsiá.” 10 Ɪnʋ ɔlɛkpa mí Ɔŋétɔ ya ɪbʋ fʋ́áhɛ́ kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ kʋsʋ, olosuná mí Yerusalem wúlu wankíhɛ́á ɪdɛkplí tsú ɔsʋ́sʋ́ Bulu wá ɪbá. 11 Bulu numnyam dɛwankí wʋ́lí wúlu ámʋsʋ, ɪhíɛ́ dɛwankí hʋ́nánáána fɛ́ atsufolibi, ɪdɛ ogyá kpa fɛ́ ahʋhwɛ́á mʋ́ ansítɔ́ lɔwankí. 12 Bɔpwɛ buntíi trihɛ fʋ́áhɛ́ kʋ bʋ́mlí mʋ́, ɪbʋ aklʋn akpɔnkpɔntɪ dúanyɔ. Bulu-abɔpʋ dúanyɔ bʋdɛ aklʋn ámʋ ɔnɔ́ gyo. Bɔwanlín Israel abusuan dúanyɔ ámʋ adá dínká aklʋn amʋsʋ ɪkʋlɛ-kʋlɛ. 13 Aklʋn asa bʋ owí ɔdalɪkpa. Asa bʋ owí ɔkpɪíwíékpá, asa bʋ ɔsʋ́sʋ́, asa ɛ́ bʋ ayasɪ. 14 Beyi buntíi amʋ dínká abwi yíléyílé dúanyɔsʋ. Bɔwanlín Okúfabi amʋ sumbí ayɔpʋ́ amʋ adá dínká abwi ámʋsʋ ɪkʋlɛ-kʋlɛ. 15 Bulu-ɔbɔpʋ amʋ́ʋ́ ɔdɛ mí asʋ́n bláa amʋ dɛ́ sika pɛpɛ oyíá bʋtɔpʋ́sʋ́sʋ atɔ́. Ɔbɔ́pʋsʋ́sʋ wúlu amʋ, mʋ́ abuntíi pʋ́ aklʋn áni ilobomlí mʋ́ fɛ́ɛ́. 16 Wúlu amʋ swítɔ́ pʋ́ mʋ́ teítɔ́ fɛ́ɛ́ igyi kɛ́kɛ́ɛ. Brɛ́a olosusʋ́u mʋ́ á, mʋ́ swítɔ́, mʋ́ teítɔ́ pʋ́ mʋ́ fʋátɔ́ fɛ́ɛ́ igyi máɪlɪ ɔpím-ɔkʋlɛ lafana (1,400). 17 Ɪnʋ olosusʋ́u buntíi amʋ trítɔ ɛ́. Igyi ayabi lafanyɔ mʋ́a dúasie (216), nyankpʋsa atosusʋ́hɛ ɔnɔ́. 18 Abwiá igyi fɛ́ ahʋhwɛ́ bɔpʋpwɛ́ abuntíi amʋ. Bɔpʋ sika pɛpɛá tɔtɔ mɛfráa mʋ́, igyi fɛ́ gláasɪ pwɛ́ wúlu amʋ. 19 Bɔpʋ abwiá ɪbʋ bíá ɔtsan-ɔtsan dúanyɔ wá abuntíi amʋ ntswɪasɪ. Abwi ámʋ adá gyí, yaspa, safiri, agate, emerad. 20 Onik, kanelia, krisolit, beril, topas, krisopas, yasint pʋ́ ametiste. 21 Abutó wʋlɪhɛ fútútú wankláán dúanyɔ bɔpʋbwɛ́ aklʋn amʋ. Ɪklʋn

amʋ kugyíkʋ igyi butóbi fútútú kʋlɛ. Sika pɛpɛá
tɔtɔ mɛfráa mʋ́, igyi fɛ́ gláasɪ bɔpʋwá abrɔnʋ wúlu
amʋtɔ. Fɛ́talí kɪ tsʋn mʋ́tɔ́.
22 Mmowun Bulu ɔtswɛ́kpa kʋkʋ wúlu amʋtɔ, tsúfɛ́
Bulu Otúmípʋ amʋ mʋa Okúfabi amʋ gyí Bulu
ɔtswɛ́kpa ɪnʋ. 23 Wúlu amʋ imehián owí ntɛ́ɛ ɔtsra
wankí mʋ́tɔ́, tsúfɛ́ Bulu numnyam tɔwánkí há mʋ́,
Okúfabi amʋ ɛ́ gyí mʋ́ ɔkandíɛ. 24 Ɔmá-ɔmá bɛ́natí
wúlu amʋ wankɪtɔ. Ɔyítɔ́ awíe ɛ́ bɔ́pʋ amʋ́ numnyam
ba mʋ́tɔ́. 25 Bʋméefin mʋ́ ɔnɔ́ aklʋn, tsúfɛ́ oklún ma
ɪnʋ. 26 Ɔmá fɛ́ɛ́ bɔ́pʋ amʋ́ numnyam pʋ́ amʋ́ obú ba
mʋ́. 27 Tógyítɔ́á mʋ́ ɪwɪ mɛtɪn, mbusuo abɔpʋ́ ntɛ́ɛ
afunupʋ bʋmóowie wúlu amʋtɔ, nkɛ́tɪ ahá ámʋ́ʋ́
bɔwanlín amʋ́ adá wá Okúfabi amʋ nkpa ɔwʋlʋ́tɔ́
amʋ nkʋlɛ.

22

Nkpa-ntsu Tsʋnhɛ

1 Ɪnʋ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ losuná mí nkpa-ntsu ámʋ́ʋ́
ɪlɔwankí fɛ́ ahʋhwɛ́ ámʋ. Ɪdɛtsʋ́ʋn tsu Bulu mʋa
Okúfabi amʋ owíe obíá ámʋtɔ. 2 Ntsu ámʋ ɪna
brɔnʋ yiléá ɪda wúlu amʋ nsɪné. Nkpa-oyí ɪlɪí ntsu
ámʋ agbemgbe anyɔ ámʋsʋ, itoswíé abí ɔtsan-ɔtsan
ɔtsragyíɔtsra. Itoswíé tsé dúanyɔ ofi ɔkʋlɛtɔ. Mʋ́
afɪtáa ɛ́ igyi afá há ɔmá fɛ́ɛ́tɔ́ ahá. 3 Tógyítɔ́á Bulu
lalwíí mʋ́ méetsiá wúlu amʋtɔ.

Mboún Bulu mʋa Okúfabi amʋ owíe obíá obétsiá
ɪnʋ, mʋ asúmpʋ́ bósum mʋ. 4 Bówun mʋ ansítɔ́,
mʋ ɪdá ɛ́ bɛ́dɪnká amʋ́ ɔsʋkpɪ. 5 Owí mɛ́ɛtrá ta ɪnʋ
ɛkɛkɛɛkɛ. Bʋmɛ́ɛtrá hián ɔkandíɛ ntɛ́ɛ owí, tsúfɛ́ anɪ
Wíe Bulu ɔbɔ́wankí wʋ́lí amʋ́sʋ́. Bégyi iwíe bré fɛ́ɛ́.

Yesu Ibá

6 Ɪnʋ Bulu-ɔbɔpʋ amʋ lébláa mɪ ɔbɛ́ɛ, "Asʋ́n ánfɪ
bʋ mʋ́tɔ́, igyi ɔnɔkwalɪ. Anɪ Wíe Bulu tɛ́lɛ́ tɔ́á ɪbɛ́ba
suná mʋ ɔnɔ́sʋ́ atɔípʋ́. Mʋláwá mʋ ɔbɔpʋ ɔbɛ́ɛ, ɔbɛ́lɛ
tɔ́á ɪbɛ́ba nkɛ ánfɪtɔ suna mʋ asúmpʋ́."
7 "Kɪ! Ɪmɔ́ɔwa ɔpá nɛ́ba! Ɔwʋlʋ́ ánfɪtɔ asʋ́n bɛ́ba
mʋ́tɔ́. Mʋ́ sʋ Bulu obóyulá ɔhá ání olegyi mʋ́ fɛ́ɛ́sʋ́!"
8 Mí Yohane lónu asʋ́n ánfɪ, nowun mʋ́ fɛ́ɛ́. Brɛ́á
nonu asʋ́n ánfɪ, nowun atɔ́ ámʋ ɛ́ á, nemlí bun Bulu-
ɔbɔpʋ amʋ́ʋ́ ɔlɛlɛ mʋ́ suná mí ámʋ ayabitɔ, mbɛ́ɛ
ansum mʋ. 9 Táme ɔlɛtrá bláa mɪ ɔbɛ́ɛ, "Mábwɛ!
Tsúfɛ́ Bulu osʋ́mbi ngyi fɛ́ fʋ́a fʋ́ apíó Bulu ɔnɔ́sʋ́
atɔípʋ́, pʋ́ ahá ámʋ́ʋ́ bégyi asʋ́n ámʋ́ʋ́ bɔwanlín wá
ɔwʋlʋ́ ánfɪtɔ ámʋsʋ. Sum Bulu nkʋlɛ!" 10 Mʋ́ʋ́ ɔlɛbláa
mí ɔbɛ́ɛ, "Mápʋ atɔ lɛsʋ́náhé anfɪ ŋáín, tsúfɛ́ mʋ́ bábɪ
lafʋn ta. 11 Ha lalahɛ ɔbwɛpʋ́ ɔyɔ mʋ lalahɛbwɛsʋ.
Ifintɔ otsiápʋ́ otsía mʋ ifintɔ, yilé ɔbwɛpʋ́ ɛ́ ɔkɪta mʋ
yilébwɛtɔ. Ɔhá ání ɔbɛ́ɛ, mʋ́pʋ mʋ ɪwɪ há Bulu osíí
mʋ ɪwɪ ha Bulu."
12 Ɪnʋ Yesu lébláa mɪ ɔbɛ́ɛ, "Kɪ, ɪmɔ́ɔwa ɔpá nɛ́ba!
Nɛbá ɪkɔ ɔkakpá. Nɛ́ka ɔhagyíɔha ɪkɔ mʋ bwɛhé ɔnɔ́.
13 Mígyí Alfa mʋa Omega. Ogyankpapʋ mʋa Ɔtráhɛ,
asɪ Otsuápʋ pʋ́ ɔnɔ́ Ɔmɔpʋ́.
14 "Bulu obóyulá ahá ání bʋdɛ amʋ́ atadɪɛ fwɪ, mɛ́nɪ
bɛ́talí nyá ɔkpa tsʋn wúlu yilé ámʋ́ʋ́ ɪbá ámʋ ɔnɔ́
wíé mʋ́tɔ́ yégyi nkpa-oyí ámʋ abí. 15 Akíaɪ obésin
ɪban ámʋ ɔma. Amʋ́ gyí; atɔ́ alapʋ́, mbʋa atɔpʋ́,
ahá amɔpʋ́, ɪkpɪ atswɛ́pʋ pʋ́ ahá ání bʋtekle afunu,
bʋtɔwá mʋ́ ɛ́ fɛ́ɛ́.
16 "Mí Yesu láwá mí ɔbɔpʋ mbɛ́ɛ, ɔbá bɛbláa fʋ asʋ́n
ánfɪ, afʋpʋbla Akristofɔ ɔpasua ámʋ fɛ́ɛ́. Mígyí Owíe
Dawid mʋ na, mʋ atɔ́ ogyípʋ́ pʋ́ Bakɛ Ɔtsrakpabi
wankíhé amʋ nɪ."
17 Ɪnʋ Bulu Ɔŋɛ́ ámʋ pʋ́ ɔká pɔpwɛ amʋ bɛblí bɛɛ,
"Ba!"

Ɔhagyíɔha ání onú asʋ́n ánfɪ ɔblí ɔbɛ́ɛ, "Ba!"

Ɔhagyíɔha ání ɔmɛwʋ́lɪ dɛ mʋ ɔbá. Ɔhagyíɔha ání
odeklé ɔbá, Bulu okie mʋ nkpa-ntsu ámʋ.

Itráhɛ

18 Mí Yohane, ndɛ ɔhagyíɔha ɔlá da kpákpáákpá.
Mbɛ́ɛ, ní ɔkʋ lónu atɔ lɛsʋ́náhé ɔwʋlʋ́ ánfɪtɔ asʋ́n,
ɔlɔpʋ kʋ tsía mʋ́tɔ́ á, Bulu ɛ́ ɔbɛ́ha asʋn wunhɛá ɪbʋ
ɔwʋlʋ́ ánfɪtɔ ɪbɛ́ba mʋsʋ. 19 Ní ɔkʋ ɛ́ lɛ́lɛ tɔkʋ tsʋ́
ɔwʋlʋ́ ánfɪtɔ á, mʋ́mʋ́ Bulu ɛ́ ɔbɛ́lɛ mʋ ogyíkpá ání
ɪbʋ nkpa-oyí ámʋ pʋ́ wúlu wankíhé amʋ́ʋ́ nɔwanlín
mʋ́ ɪwɪ asʋ́n wá ɔwʋlʋ́ ánfɪtɔ ámʋtɔ.
20 Ɔhá ámʋ́ʋ́ ɔdɛ ntobí ánfɪ ɪwɪ adánsɪɛ gyí
ɔnɔkwalɪsʋ ámʋ ɔbɛ́ɛ, "Ee! Ɪmɔ́ɔwa ɔpá nɛ́ba!"

Amen! Owíe Yesu, ba!

21 Anɪ Wíe Yesu ogyíi Bulu ahá bʋalɛ!